

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

RIG-VEDA SAMHITA

ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತಾ

ಭಾಗ-೨೫

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೫-೮

ಅನುವಾದಕ:

ಆಸ್ಥಾನ ಮಹಾವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಹೆಚ್. ಪಿ. ವೆಂಕಟರಾವ್

ಶಿಖ

ಶಿಖ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ
ಬೆಂಗಳೂರು

ಯುಗೇದಸಂಹಿತೆ

ಭಾಗ ೨೫

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೫-೮
ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು ೬೮-೧೦೩
ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು ೧-೪೩

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

RIG-VEDA

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ ಸಮೇತಾ

ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ

(ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾಧಾರ್ನುವಾದವಿವರಣೆಗಳೊಡನೆ)

ಭಾಗ - ೨೫

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೫-೮

ಏಂಟಿನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು ೬೮-೧೦೩

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು ೧-೪೩

ಅನುವಾದಕರು ಹಾಗೂ ಸಂಪಾದಕರು

ಆಸ್ಥಾನ ಮಹಾವಿದ್ವಾನ್

ಹೆಚ್. ಪಿ. ವೆಂಕಟರಾವ್

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜಿ.ಸಿ. ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

RIG-VEDA SAMHITA : Volume No. 25 Reprint of **RIG-VEDA SAMHITA**
Translated with Critical Notes By : **Asthan Mahavidwan H.P. Venkata Rao**
Published by **K.R. Ramakrishna**, Commissioner, Department of Kannada and
Culture, Kannada Bhavan, J.C. Road, Bengalooru - 560 002.

Pages : xviii + 878

Price : Rs. 250/-

© ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೫೩

ಮರುಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೨

ಪುಟಗಳು : ೧೮ + ೮೭೮

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೨೫೦/-

ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦

ಮುಖಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಮಯೂರ

ಮುದ್ರಕರು :

ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ಸ್

ನಂ. ೬೯, ಸುಭೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೨೪

Published by the gracious permission of
His Highness
Sri Jayachamarajendra Wodeyar Bahadur,
G.C.B., G.C.S.I., Maharaja of Mysore

ಯಮವಂಶಪಯಃ ಶಾರಾಣವರಸುಧಾಳರವನಿ ಸತ್ಯಂಪ್ರವಾಚುಪೈದಿಳನಿವ್ಯಾಪರ್ಧಾಳರವನಿ
 ಮೈಸೂರು ದೀಶವನ್ನಾಳುವ ಧರ್ಮಾಪ್ತಭೂಗಣಿ ಅಪ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜ
 ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್,
 ಜಿ.ಸಿ.ಬಿ., ಜಿ.ಸಿ.ಎಸ್.ಐ. ರವರು.

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೆ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ದೊರಕಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಹಲವಾರು ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾ ಮಹಾವಿದ್ಯಾನ್ ಹೆಚ್.ಪಿ.ವೆಂಕಟರಾವ್ ಅವರಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ ಗ್ರಂಥದ ೩೬ ಬೃಹತ್ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮರುಮುದ್ರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಈವರೆಗೂ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲಾಗಿದೆ.

ವೇದಗಳು ಕೇವಲ ತಾತ್ವಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅವು ಅನುಭಾವದ ಅಪೂರ್ವ ಜ್ಞಾನಕೋಶಗಳು. ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತಾ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು, ತತ್ತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಭಾರತದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು, ಸಮಾಜ ಜೀವನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಿತೆಂಬುದರ ಚಿತ್ರಣವು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಇದು ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಆಳವಾದ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಹೊಮ್ಮಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೊದಲ ಕಾವ್ಯಕುಸುಮ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆ. ಇದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ 'ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆ'ಯು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಿದ ಉತ್ತಮ ಅನುಭಾವ ಕಾವ್ಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಯುಗದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಳಿಸಬಲ್ಲ ವೇದಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಗತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಂಥ ಪುನರ್‌ಮುದ್ರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ ಸಂಪುಟಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿ ಹೊರಬರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೂಲಕೃತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾನ್ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಸ್ವಾನ್ ಮಾಡಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ದುರ್ಗಾ ಸಿ. ಆರ್. ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ), ಶ್ರೀಮತಿ ವೈ.ಎಸ್. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಮಾನವನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿರುವ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಯುವಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಹಾಗೂ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಆಶಯ. ಈ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತಾ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಬೇಕೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಜನತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಆಶಯ ನಮ್ಮದು.

ಬೆಂಗಳೂರು
೨೫.೦೭.೨೦೧೨

ಕೆ.ಆರ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ಆಯುಕ್ತರು
ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಪೀಠಿಕೆ.

ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಈ ಛಾಂದದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲವು ಮುಗಿದು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲವು ಪ್ರಾರಂಭ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೧೧೪ ಸೂತ್ರಗಳೂ, ಒಟ್ಟು ೧೧೮ ಸೂಕ್ತಗಳೂ ಇರುವವು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬುಹಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇದ್ದರೂ ಪವನಾನಾ ಸೋಮಾ ಎಂಬ ಒಂದೇ ದೇವತೆಯು ಇರುವುದು. ಈ ೧೧೪ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ೬೭ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ೬೧೦ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸೂಕ್ತಗಳೂ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತವು. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತುಗಳೂ ಸೋಮದೇವತೆಗಳೂ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪವನಾನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ೬೧೦ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ವೈದಿಕಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಮಾಡುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ದೇವತೆಯಾದ ಪವನಾನಾ ಸೋಮಾ ಎಂಬ ದೇವತೆಯು ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು, ಸೋಮರಸವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದಾದರೂ ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಮಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಅದರಂತೆ ಆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸೋಮ ಎಂದರೆ ರುದ್ರನೆಂದು ಕೆಲವರು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದುಂಟು. ಕೆಲವರು ಪವನಾನ ಎಂದರೆ ವಾಯುವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಈ ಮಂತ್ರಗಳು ವಾಯುದೇವತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಸೋಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ರುದ್ರನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವಂತೆ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೋಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ (ಉಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ದೇವನು ಎಂದರೆ ರುದ್ರನು) ನಮಾ ಸೋಮಾಯ ಚ ರುದ್ರಾಯ ಚ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸೋಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸೋಮದೇವತೆಯೆಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸೋಮಯಾಗ, ಸೋಮಪಾನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳಿವೆ. ಈ ಸೋಮಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಸೋಮಪಾನಜಿಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕೆಲವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾತಸ್ತವನ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನವನ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನವನ ತೃತೀಯವನ ಎಂಬ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯುವ ಸವನಕರ್ಮಗಳು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ನೆರವೇರಿವೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸೋಮದೇವತೆಗಳೂ ಸೋಮಪಾನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯದೇವತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ಥಾನವೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪವನಾನವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಮಂಡಲದ ೬೧೦ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡುವುದೂ ಸಹ, ಗರ್ಭವಾಸ ನೋಡಲಾಗೊಂಡು ಮೃತರಾಗುವವರಿಗೆ ಮಾಡುವ, ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಹೆಸರ, ಗೋವಧ, ಕಳತನ, ಸ್ತ್ರೀವಧ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯ, ಮಧ್ಯಪಾನ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ರೇಯ, ಗುರುಪ್ರಾಪ್ತಿಯ, ಅಕ್ರಮಸ್ತೀ ಸಂಗ, ಅಭ್ಯಕ್ತಭೋಜನ, ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕವಿಧವಾಸಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬುದ್ಧರಾಗುವರೆಂದೂ ಅವರನ್ನು ತಾನೇ ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ ವೇದವುರಪನೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು—

ಪಾವನಾನಂ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೇ ಪಠಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ |
 ಸಪ್ತ ಜನ್ಮ ಭವೇದ್ವಿಶ್ರೋ ಧನಾಧ್ಯೋ ವೇದಪಾರಗಃ ||
 ದಶೋತ್ತರಾಣ್ಯುಚಾಂಶ್ಚೈವ ಪಾವನಾನೀಃ ಶಶಾನಿ ಪಹಿ |
 ಏತಜ್ಜುಹ್ವನ್ ಜಪೇನ್ನಂತ್ರಂ ಘೋರಮೃತ್ಯುಭಯಂ ಹರೀಶ್ ||
 ಏತತ್ಪುಣ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂ ರೋಗಮೃತ್ಯುಭಯಾಪಹಂ |
 ಪಠತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಂ ಚೈವ ದದಾತಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ ||

(ಪಠಿಸ್ವಮಂತ್ರ ೧೮-೧೯ ರಿಂದ ೨೧)

ಎಂದರೆ ೬೦೦ ಗಾಯತ್ರೀಭಂಧವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಈ ಪಾವನಾನೀ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವ ಪುರುಷನು ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧನಾಧ್ಯನಾಗಿಯೂ ವೇದಪಾರಗನಾಗಿಯೂ ಆಗುವನು. ಈ ಮಂತ್ರಗಳ ಜಪಹೋಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದ ಘೋರಮೃತ್ಯುಭಯವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ಪಠಿಸುವವರೂ, ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವರೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ವೇದಪುರುಷನೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಅತಿಮೃಚೇನವೂ, ಅತಿಗಹನವೂ, ಅತಿವಿಸ್ತಾರವೂ, ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ, ಮೂಲಭೂತವೂ ಆದ ಇಂತಹ ಮಗ್ನೇದ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಾನುವಾದಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಪಂಡಿತಮಾಮರಾರಾದಿಯಾದ ಸಕಲ ಜನರೂ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಲೆಂಬ ಘನವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರರೂ, ವೇದವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಸ್ವಯಂಪಂಡಿತರೂ, ಪ್ರಜಾನುರಾಗಿಗಳೂ, ದೈವಭಕ್ತಿತ್ತರರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಜಿ. ಸಿ. ಬಿ., ಜಿ. ಸಿ. ಎಸ್. ಐ. ಮಹಾಪ್ರಭುಸರ್ಯರೂ ಅವರ ಸರ್ಕಾರದವರೂ ಬಹುದೈವ್ಯಸಾಧ್ಯವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಉದಾರಾಶ್ರಯದಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಕೋಟಿಯ ಸುಕೃತವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಇಂತಹ ಉದಾರಮತಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭುಸರ್ಯರೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ, ರಾಜಕುಮಾರಿಯವರಿಗೂ, ಶ್ರೀಕಂಠದತ್ತ ನೈಸಿಂಹರಾಜ ಒಡೆಯರ್, ಎಂಬ ಶುಭಾನಾಮೃಂಕಿತರಾದ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೂ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜಾಕೋಟಿಗೂ ಸಹ ವೇದಪುರುಷನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾದ ಆಯುರಾರೋಗೈಶ್ವರ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಕಲಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಇತೋಽಪ್ಯುತಿಶಯವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮೈಸೂರು
 ವಿಜಯನಾಮ ಸಂಘ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯಾ ಬುಧವಾರ
 ೨೦ 9-12-1953

ಅನುವಾದ
 ಹೆಚ್. ಪಿ. ನೆಂಕಟರಾವ್,
 ಅಸ್ಥಾನ ಮಹಾದಿವ್ಯಾಸ್

ಮಗ್ಗೇದಸಂಹಿತೆಯ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಭಾಗದ
ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ .

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳು.

ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ

೩೮. ಆತ್ಮಾರಥಂ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.	1
ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗ, ಮೂದೇವತಾರ್ಥವನ್ನುಗಳು ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ	2
೩೯. ಪ್ರಪ್ರವಾಸ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	22
ಸುದೇವೋ ಅಸಿ ವರುಣ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರುಕ್ತವು	37
೪೦. ಯೋ ರಾಜಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು	44
೪೧. ತ್ವಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	62
೪೨. ಹವಿಷ್ಯಣಾಧ್ಯಂ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	79
೪೩. ಉದೀರಾಥಾಂ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	98
೪೪. ವಿಶೋವಿಶೋ ವಾ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	114
೪೫. ಯುಕ್ಷ್ಯಾ ಹಿ ದೇವಹೂತಮಾನ್ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	130
ಸಮಂ, ಸಮಸ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	139
ಮಾ ಸಃ ಸಮಸ್ಯ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರ್ವಚನ ಇತ್ಯಾದಿ	139
೪೬. ಇಮಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	146
೪೭. ಇಜ್ಞಾನೋ ನು ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	158
ವಿಕಯಾ ಪ್ರತಿಧಾ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರುಕ್ತವು	162
ಕಾಣುಕಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	162
ಸರಾಂಸಿ ತ್ರಿಂಶತಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ವಿವರಣೆ.	163
ನಿರಾವಿದ್ಯತ್ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರ್ವಚನವು	165
ಬುಂದ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವಿವರಣೆ	165
ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಮುಕ್ತಗೆ ನೈರುಕ್ತಪದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.	171
ಇದೇ ಮುಕ್ತಗೆ ವಿಕಿಪಾಸಕಪದದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚರಕ	
ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿರುವ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವು.	172

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಯಜುರ್ವೇದದ ತ್ರೈತ್ತಿರೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು.	174
ವರಾಹಶಬ್ದದ ನಾನಾರ್ಥಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ	175
ಶುವಿಕ್ಷಂ ತೇ ಎಂಬ ಶುಕ್ತಿನ ನಿರುಕ್ತವು.	177
ಬುಂದಶಬ್ದಾರ್ಥವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ.	177
೭೮. ಪುರೋಳಾಶಂ ನಃ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಿಂಟಿನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	178
೭೯. ಆಯಂ ಕೃತೈಃ ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	187
೮೦. ನಹ್ಯನ್ಯಂ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	196
೮೧. ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	207

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

೮೨. ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	217
ಪ್ರಭರ್ಮಣಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.	219
ತೀವ್ರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.	221
ಶೈನವಸ್ತಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ತಂದ ವಿಷಯ	229
೮೩. ದೇವಾನಾಮಿತ್ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	232
ಅದಿತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರವಾಗಿ (ಅವಳ) ಜನಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳ ವಿಚಾರ	240
೮೪. ಪ್ರೇಷ್ಠಂ ವಃ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	242
ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಗಿರಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರುವ ಕಾರಣ	247
ಊರ್ಜೋನಪಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ	249
೮೫. ಆ ನೋ ಹವಂ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	256
೮೬. ಉಭಾ ಹಿ ದಸ್ರಾ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	264
ಭಿಷಜಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವಿವರಣೆ	267
ತನೂಕ್ಯಭೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವಿವರಣೆ.	267
ವಿಷ್ಣಾಪ್ತೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.	270
೮೭. ದ್ಯುಮಿಷ್ಠಾ ವಾಂ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	274
೮೮. ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಂ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತಿಂಟಿನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	282
ಸ್ಯಸರೇಷು ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	285

೮೯.	ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಎಂಬ ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ. ಅನಾಸು ಪಕ್ಕಂ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರುಕ್ತವಿವರಣೆ.	291 301
೯೦.	ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ ಪರಮಜ್ಯಾಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ.	302 304
೯೧.	ಕನ್ಯಾ ವಾಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ. ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಅತ್ರಿಪುತ್ರಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಿಚಾರ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಪ್ಯಾಯನಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ.	310 314
೯೨.	ಪಾಂಶಮಾ ವಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	322
೯೩.	ಉದ್ಯೇದಭಿ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ. ನಿಚುಂಪುಣಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರ ವಿವರಣೆ. ಮುಘುಗಳ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯದ ವಿವರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ.	356 360 393
೯೪.	ಗಾರ್ಧಯತಿ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	397
೯೫.	ಆ ಶ್ವಾ ಗಿರಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ. ಇಂದ್ರನ ಕುದ್ರಿಗಾಗಿ ವಿಶೋ ನ್ನಿಂದ್ರಂ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಮುಕ್ತಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿರುವ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವು.	410 418
೯೬.	ಅಸ್ಮಾ ಉಷಾಸಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ. ಇಂದ್ರನು ಸಪ್ತಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಸೀಳಿದ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ಸಹಾಯಮಾಡಿದವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಮರುತ್ಸುಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಸಖ್ಯವು ಉಂಟಾದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ ಇಂದ್ರನು ಕೃಷ್ಣನಿಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾಮಾಡಿದ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವು.	421 425 433 443
೯೭.	ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	455

ಆರನೆಯ ಅಪ್ಪಕದ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ನುಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೯೮.	ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	475
೯೯.	ಶ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯಃ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ ಶ್ವಾಯಂತೇನ ಸೂರ್ಯಂ ಎಂಬ ಮುಕ್ತನ ನಿರುಕ್ತವಿವರಣೆ. ಅನರ್ಕರಾತಿಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವು	488 492 494

೧೦೦.	ಅಯಂ ತ ಏಮಿ ಎಂಬ ನೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	499
	ಯದ್ವಾಗ್ನಿದಂತೀ ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿನ ನಿರ್ವಚನ.	511
	ದೇವೀಂ ವಾಚಮಜನಯಂತ ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿನ ನಿರೂಪ.	513
	ವೃತ್ತವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಾಯವನ್ನು.	
	ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ವಿಷಯ ಇತ್ಯಾದಿ.	515
೧೦೧.	ಮುಧಗಿತ್ಯಾ ಎಂಬ ನೂರೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	516
೧೦೨.	ತ್ವಮಗ್ನೇ ಬೃಹದ್ವಯಃ ಎಂಬ ನೂರೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	535
	ಶೀರಂ ಪಾವಕಶೋಷಿಷಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ನಿರ್ವಚನ ಇತ್ಯಾದಿ.	546
	ಪ್ರಯೋಗ ನೆಂಬ ಮುಷಿಯು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ	
	ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ವಿವರಣೆ.	554
	ಉಪಜಿಹ್ಮಿಕಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನ ಮತ್ತು ವಿವರಣೆ.	555
	ವಮ್ರಾ ಶಬ್ದಾರ್ಥವಿವರಣೆ.	556
೧೦೩.	ಅದರ್ಶಿ ಗಾಪಂತಿವ್ರಮಃ ಎಂಬ ನೂರನೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	557
	ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.	
	ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲವು	
	(ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು)	
೧.	ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ ಎಂಬ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.	575
೨.	ಪವಸ್ವ ದೇವವೀಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	585
೩.	ಏಷ ದೇವೋ ಅಮರ್ತ್ಯಃ ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	595
೪.	ಸನಾ ಚ ಸೋಮ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	603
೫.	ಸಮಿದ್ಯೋ ವಿಶ್ವತಃ ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	612
೬.	ಮಂದ್ರಯಾ ಸೋಮ ಎಂಬ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	623
೭.	ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿಂದವಃ ಎಂಬ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	631
೮.	ಏತೇ ಸೋಮಾ ಅಭಿ ಏಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	639
೯.	ಪರಿ ಪ್ರಿಯಾ ದಿವಃ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	647
೧೦.	ಪ್ರ ಸ್ವಾನಾಸಃ ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	555
೧೧.	ಉಪಾಸ್ತೈ ಗಾಯತ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	664
೧೨.	ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ.	672
	ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು	

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

೧೩.	ಸೋಮಃ ಪುನಾಃ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	681
೧೪.	ಪರಿ ಪ್ರಾಸಿತ್ಯದತ್ ಎಂಬ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	691
೧೫.	ಏಷ ಧಿಯಾ ಯಾತಿ ಎಂಬ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	699
೧೬.	ಪ್ರ ತೇ ಸೋತಾರಃ ಎಂಬ ಹದಿನಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	707
೧೭.	ಪ್ರ ನಿಮ್ನೇನೇವ ಎಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	715
೧೮.	ಪರಿ ಸುವಾಃ ಎಂಬ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	723
೧೯.	ಯತೋಮು ಚಿತ್ರಂ ಎಂಬ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	729
೨೦.	ಪ್ರ ಕವಿರ್ದೇವವೀಶಯೇ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	736
೨೧.	ಏತೇ ಧಾವಂತಿ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	743
೨೨.	ಏತೇ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	749
೨೩.	ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	756
೨೪.	ಪ್ರ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	763
೨೫.	ಪವಸ್ಯ ದಕ್ಷಸಾಧನಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	769
೨೬.	ತಮಮೃಚ್ಚಂತ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	775
೨೭.	ಏಷ ಕವಿರಭಿಪ್ಪುತಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	781
೨೮.	ಏಷ ವಾಜೀ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	787
೨೯.	ಪ್ರಾಸ್ಯ ಧಾರಾಃ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	793
೩೦.	ಪ್ರ ಧಾರಾ ಅಸ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	799
೩೧.	ಪ್ರ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	805
೩೨.	ಪ್ರ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	811
೩೩.	ಪ್ರ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	817
೩೪.	ಪ್ರ ಸುವಾಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತ	822
೩೫.	ಆ ನಃ ಪವಸ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	828
೩೬.	ಅಸೇರ್ಷಿ ರಭ್ಯಃ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	834
೩೭.	ಸ ಸುತಃ ಪೀಶಯೇ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತ	839
೩೮.	ಏಷ ಉ ಸ್ಯ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತ	845

೩೯.	ಆಶುರರ್ಷಿ ಎಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	850
೪೦.	ಪುನಾನೋ ಅಕ್ರಮಿಷಾ ಎಂಬ ನಲವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತ	556
೪೧.	ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವಃ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತ	861
೪೨.	ಜನಯನ್ಸೋಚನಾ ಎಂಬ ನಲವತ್ತಿರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತ	867
೪೩.	ಯೋ ಅಶ್ವಥವ ಎಂಬ ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತ	872

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ ಸಮಾಪ್ತ ವು

॥ ಶ್ರೀ ॥

॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ಪಾಗೀಶಾಹ್ವಾಃ ಸುವನಸೋ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಶ್ರಮೇ |
ಯಂ ಸತ್ಪಾ ಕೃತ್ಯಕ್ಯಾಃ ಸ್ಯುಶ್ವಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ |
ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿಸಿತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽಖಿಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮಜಂ ಪಂದೇ ವಿಧ್ಯಾ ತೀರ್ಥಮುಪೇಶ್ವರಂ |
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತಾ

ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತಾ

ಭಾಗ—೨೫

ಅಥ ಸಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇ ಪಂಚಮೋಧ್ಯಾಯಃ

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರನತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತತ್ರಾ ತ್ವಾ ರಥಮಿತ್ಯೇಕೋನವಿಕತ್ಯಚಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಕಾ |
ಆ ತ್ವೈಕೋನಾ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆದಾವನುಷ್ಪಮ್ನುಪಾಸ್ತ್ವಚಾಶ್ವತ್ವಾರೋಽಂತ್ಯಾಃ | ಪಲ್ಲಣಾಶ್ವಮೇಧ-
ಯೋರ್ಧಾನಸ್ತುತಿಶಿತಿ | ಅಂಗಿರಸಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಋಷಿಃ | ಪ್ರಥಮಾಚತುರ್ಥೀಶ್ವಮೀದತನ್ಯೋಽಽ-
ನುಷ್ಪಥಃ ಶಿಷ್ಪಾಃ | ಪರಂ ಗಾಯತ್ರಮಿತಿ ಪರಿಧಾಷಯಾ ಗಾಯತ್ರಯಃ | ಅಂತಃ ಪಟ್ ಸ್ತುಕ್ಯುಕ್ಯಾಶ್ವ-
ಮೇಧಯೋರ್ಧಾನಂ ಸ್ತೂಯತೇ | ಅತಸ್ತಸ್ತದ್ವೇವತಾಕಾಃ | ಶಿಷ್ಪಾ ಅನುಕ್ರಪರಿಧಾಷಯಿಂದ್ರಯಃ ||

ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಆದ್ಯಸ್ತುಚೋ ಮರುತ್ಪತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪರ್ತಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ರಿತಃ || ಆ ತ್ವಾ ರಥಂ ಯಥೋತಯ ಇದಂ ವಸೋ ಸುತಮಂಧ ಇತಿ ಮರುತ್ಪತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪದನುಚೌ | ಆ. ೫-೧೪ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತಾದಿಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಯತ್ರ ತೃಚಾಂತರಂ ನ ವಿಧೀಯತೇ ತತ್ರ ಸರ್ವತ್ರಾಯಮೇವ ಪ್ರತಿಪದ್ವತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಎಂಟನೇ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐವತ್ತು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗ ಆ ತ್ವಾ ರಥಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಈ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯದು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ತ್ವೈಕೋನಾ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆದಾವನುಪ್ಪುಮ್ನುಷ್ಪುಚಾಸ್ತೃಚಾಸ್ತೃಚಾರೋಽನ್ಯಾಃ ಪಳ್ಯಕ್ಷಾಶ್ವಮೇಧಯೋರ್ವಾಸಸ್ತುತಿಃ ಎ೨ಮು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗಿರಸಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರಿಯಮೇಧನೆಂಬುವನು ಮುನಿಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಒಂದು, ನಾಲ್ಕು, ಏಳು ಮತ್ತು ಹತ್ತನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು; ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು. ಕೊನೆಯ ಆರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಎಂಬಿಬ್ಬರ ದಾನಪ್ರಶಂಸೆಯು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ದಾನಸ್ತುತಿಯೇ ದೇವತೆಯು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮರುತ್ಪತೀಯಕೃತಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಆ ತ್ವಾ ರಥಂ ಯಥೋತಯ ಇದಂ ವಸೋ ಸುತಮಂಧ ಇತಿ ಮರುತ್ಪತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪದನುಚೌ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೫-೧೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಮಹಾವ್ರತಾದಿ ಇಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಪತ್ತೃಚಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಿಧಿಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈ ತೃಚವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪತ್ತೃಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೮

ಮಂಡಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೭ || ಸೂಕ್ತ—೬೮ ||
 ಅಪ್ಪಳ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧, ೨, ೩, ೪ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಂಖ್ಯೆ—೧೯ ||
 ಮುನಿ—ಪ್ರಿಯಮೇಧಃ |
 ದೇವತಾ—೧-೧೨, ಇಂದ್ರಃ | ೧೪-೧೯. ಮತ್ಪಾಶ್ವಮೇಧಯೋರ್ವಾಸಸ್ತುತಿಃ |
 ಛಂದಃ—೧, ೪, ೬, ೧೦. ಅನುಷ್ಠುಪ್ | ೨, ೩, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೦-೧೯.
 ಗಾಯತ್ರಿ ||

|| ಸಂಹಿತಾಸಾಕಃ ||

ಆ ತ್ವಾ ರಥಂ ಯಥೋತಯೇ ಸುಮ್ನಾಯ ವರ್ತಯಾಮಸಿ |

ತುವಿಕೂರ್ವಿನ್ಯುತೀಷದಮಿಂದ್ರ ಶವಿಸ್ವ ಸತ್ವತೇ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠ ||

ಅ | ತ್ವಾ | ರಥಂ | ಯಥಾ | ಊತಯೇ | ಸುಮ್ನಾಯ | ವರ್ತಯಾಮಸಿ |

ತುವಿಕ್ರೂಮಿಂ | ಋತ್ವಿಷಹಂ | ಇಂದ್ರ | ತವಿಷ್ಠ | ಸತ್ವಪತೇ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾನಾ ವರ್ತಯಾಮಸಿ | ಅವರ್ತಯಾಮಃ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಊತಯೇ-
ಸ್ಮಾಕಂ ರಕ್ಷಣಾಯ ಸುಮ್ನಾಯ ಸುಖಾಯ ಚ | ಕಿಮಿವ | ರಥಂ ಯಥಾ | ರಥಂ ಯಥೋತಯೇ
ಸುಖಾಯ ಚಾವರ್ತಯಂತಿ ತದ್ವರ್ತ | ಕೀದೃಶಂ ತ್ವಾಂ | ತುವಿಕ್ರೂಮಿಂ ಬಹುಕರ್ಮಾಣವೃತ್ತೀಷಹಂ
ಹಿಂಸಕಾನಾಮಭಿಧವಿತಾರಂ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವಿಷ್ಠಾತಿಶಯೇನ ಬಲವನ್ ಹೇ ಸತ್ವತೇ ಸತಾಂ ಪಾಲಕ
ತ್ವಾಮಿತಿ ಸ್ವಮಸ್ವಯಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ತವಿಷ್ಠ-ಅತ್ಯಂತ ಬಲಯುತನೂ | ಸತ್ವತೇ-ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ
ತುವಿಕ್ರೂಮಿಂ-ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ | ಋತ್ವೀಷಹಂ-ಹಿಂಸಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸು
ವವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ-ನಿನ್ನನ್ನು | ಊತಯೇ-ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಸುಮ್ನಾಯ-ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾ
ಗಿಯೂ ಸಹ | ರಥಂ ಯಥಾ-ರಥವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ | ಅ ವರ್ತಯಾಮಸಿ-ಕರೆತರುವೆವು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಅತ್ಯಂಥ ಬಲಯುತನೂ, ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ,
ಹಿಂಸಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೂ
ಸಹ ರಥವು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆತರುವಂತೆ ನಾವೂ ಕರೆತರುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Most powerful Indra, protector of the good, we bring you here,
rich in achievement and subduer of enemies, as a car for our protection
and weal.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠ ||

ತುವಿಶುಷ್ಠ ತುವಿಕ್ರತೋ ಶಚೀವೋ ವಿಶ್ವಯಾ ಮತೇ |

ಅ ಪಪ್ರಾಥ ಮಹಿತ್ತನಾ || ೨ ||

• ಸದಲಾಃ •

ಶು^೧ವಿ^೨ಶು^೩ಶು^೪ | ಶು^೫ವಿ^೬ಕ್ರ^೭ತೋ^೮ ಇ^೯ತಿ^{೧೦} ಶು^{೧೧}ವಿ^{೧೨}ಕ್ರ^{೧೩}ತೋ^{೧೪} | ಶ^{೧೫}ಚೀ^{೧೬}ಽನಃ^{೧೭} | ವಿ^{೧೮}ಶ್ವ^{೧೯}ಯಾ^{೨೦} | ಮ^{೨೧}ತೇ^{೨೨} |
ಅ | ಪ^{೨೩}ಶ್ವಾ^{೨೪}ಘ^{೨೫} | ಮ^{೨೬}ಹಿ^{೨೭}ಕ್ರ^{೨೮}ಶ್ವ^{೨೯}ನಾ^{೩೦} || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶು^೧ವಿ^೨ಶು^೩ಶು^೪ ಪ್ರಧೂತಬಲ ಹೇ ಶು^೫ವಿ^೬ಕ್ರ^೭ತೋ^೮ ಬಹುಕರ್ಮಣ್ | ಅಥನಾ ಬಹುಪ್ರಜ್ಞ
ಕರ್ಮಣಃ ಪೃಥಗಭಿಧಾನಾರ್ಥ | ಹೇ ಶ^{೧೫}ಚೀ^{೧೬}ಽನಃ^{೧೭} ಬಹುಕರ್ಮಣೀಪೇತ ಮತೇ ಪೂಜನೀಯೇಂದ್ರ
ವಿಶ್ವಯಾ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪ್ತೇನ ಮಹಿಕ್ವನಾ ಮಹತ್ತ್ವೇನಾ ಪಶ್ವಾಘ | ಅಪೂರಿತವಾನಸಿ | ಅವಶೇಷಾದ್ವಿಶ್ವ-
ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಶು^೧ವಿ^೨ಶು^೩ಶು^೪—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ಶು^೫ವಿ^೬ಕ್ರ^೭ತೋ^೮—ಬಹುವಿಧವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ |
ಶ^{೧೫}ಚೀ^{೧೬}ಽನಃ^{೧೭}—ಏನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಣೀಪೇತನೂ | ಮತೇ^{೧೮}—ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಯಾ^{೧೯}—
ಸಮಸ್ತವಾದ | ಮಹಿಕ್ವನಾ^{೨೦}—ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದೊಡನೆ | ಅ ಪಶ್ವಾಘ^{೨೧}—ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ
ತುಂಬಿರುವೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಬಹುವಿಧವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಏನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಣೀಪೇತನೂ
ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ
ತುಂಬಿರುವೆ.

English Translation

Great in power, rich in deeds, mighty one, adorable, you have
filled (all things) with your universal majesty.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯ^೧ಸ್ಯ^೨ ತೇ^೩ ಮ^೪ಹಿ^೫ನಾ^೬ ಮ^೭ಹಃ^೮ | ಪ^೯ರಿ^{೧೦} ಜ್ವ^{೧೧}ಯಂ^{೧೨}ತಂ^{೧೩}ಮಿ^{೧೪}ಯಂತುಃ^{೧೫} |

ಹ^{೧೬}ಸ್ಯಾ^{೧೭} ವ^{೧೮}ಜ್ರಂ^{೧೯} ಹಿ^{೨೦}ರಣ್ಯಯಂ^{೨೧} || ೩ ||

• ಸದಲಾಃ •

ಯ^೧ಸ್ಯ^೨ | ತೇ^೩ | ಮ^೪ಹಿ^೫ನಾ^೬ | ಮ^೭ಹಃ^೮ | ಪ^೯ರಿ^{೧೦} | ಜ್ವ^{೧೧}ಯಂ^{೧೨}ತಂ^{೧೩} | ಈ^{೧೪}ಯಂತುಃ^{೧೫} |

ಹ^{೧೬}ಸ್ಯಾ^{೧೭} | ವ^{೧೮}ಜ್ರಂ^{೧೯} | ಹಿ^{೨೦}ರಣ್ಯಯಂ^{೨೧} || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಾಭಾಷ್ಯಂ ||

ಮಹೋ ಮಹತೋ ಯಸ್ಯ ತೇ ತವ | ಯಜ್ಯಬ್ಧಃ ಪ್ರಕೃತಪರಾಮರ್ಶಕಃ | ಪ್ರಕೃತಂ ತೂಕ್ತ-
ಮೃಗ್ಧ್ಯಯಂ | ತತ್ರತ್ಯತುವಿಕೂರ್ಮಿಮೃತೀಷಹಮಿತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ತನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಹಿನಾ ಮಹ-
ತ್ತ್ವೇನ ಹಸ್ತಾ ತವ ಹಸ್ತಾ ಹಸ್ತಾ ಜ್ಞಾಯಂತಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಸರ್ವತೋ ನ್ಯಾಪ್ತುಂವಂತಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ
ಹಿರಣ್ಮಯಂ ವಜ್ರಮಿಾಯತುಃ ಪರಿಗೃಹ್ಣೀತಃ | ಸರ್ವದಾಸ್ವಾಕಂ ಭಯನಿವಾರಣಾಯೇತಿ ಛಾಂವಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯಸ್ಯ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೂ | ಮಹಃ—ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ |
ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹಿನಾ—ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ | ಹಸ್ತಾ—ನಿನ್ನ ಎರಡು ಹಸ್ತಗಳೂ | ಪರಿ ಜ್ಞಾಯಂತಂ—
ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದೂ | ಹಿರಣ್ಮಯಂ—ಸುನರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ ಆದ | ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು |
ಈಯತುಃ—ಹಿಡಿದಿರುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂವಾಭರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಹಿಂದೆ ವರ್ಣಿತವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ,
ನಿನ್ನ ಎರಡು ಹಸ್ತಗಳೂ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದೂ, ಸುನರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ ಆದ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿ
ದಿರುತ್ತವೆ.

English Translation

You mighty one, whose hands in your might grasp the all-pervading golden thunderbolt.

|| ಸಂಹಿತಾಭಾಷಃ ||

ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಸ್ತುತಿಮನಾನತಸ್ತ ಶವಸಃ |

ಏವೈಶ್ವ ಚರ್ಷಣೇನಾಮೂತೀ ಹುವೇ ರಥಾನಾಂ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ | ವಃ | ಪತಿಂ | ಅನಾನತಸ್ಯ | ಶವಸಃ |

ಏವೈಃ | ಚ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ | ಊತೀ | ಹುವೇ | ರಥಾನಾಂ || ೪ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಪ್ರಜ್ಞಾ ಭಿಕ್ಷವಪದಹಯೋದ್ವಿತಿಲೇದ್ರಹನಿ ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯೇತಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತೃಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಸ್ತುತಿಮಿಂದ್ರ ಇತ್ತೋಮಸಾ ಏಕ ಇತಿ ಮರುತ್ವತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪದನುಚೌ | ಅ. ೭-೬ | ಇತಿ ||

ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾಙ್ಕುತ್ರೂಪ್ಯತ್ಯಂತಸ್ಯಾನಾನತಸ್ಯ ಶಕ್ರೂಜಾನುಪ್ರಹ್ವಸ್ಯ ಶವನೋ ಬಲಸ್ಯ ಪತಿಂ ಸ್ವಾಮಿನಮಿಂದ್ರಂ ವಾ | ಅತ್ರೇಂದ್ರಸಂಬಂಧಿನೋ ಮರುತೋದ್ರಪಿ ಸಂಕೀರ್ತೃಂತೇ | ಹೇ ಮರುತಃ ವಃ | ಯುಷ್ಮಾಕಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಮರುತ್ವಂಶಬ್ದನಂ ನಾಸ್ತಿ ತಥಾಪಿ ವ ಇತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾ-ಬ್ಲಭ್ಯತೇ | ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಚರ್ಷಣೇನಾಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಸೇನಾರೂಪಾಣಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಗಮನೈರಿತಿ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಂ | ಯುಷ್ಮಾಕಂ ರಥಾನಾಂ ಚೋತ್ಕೃತಿಭಿರ್ಗಮನೈಶ್ಚ ಸಹ ಹುವೇ | ಅಹ್ರಯಾಮಿ | ಗಂತ್ಯಥೇ ರಥೈರ್ಗಂತ್ಯಭಿರ್ಮರುದ್ವಿಶ್ಚ ಸಹೇಂದ್ರಾ ಹುವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಹೇ ಯಜಮಾನಾಃ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಃ ಸೈನಿಕಾಃ ಸರಥಾ ಯದಾ ಪ್ರನಿಕಂತಿ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಂಗ್ರಾಮಂ ತದಾನೀಂ ತೇಷಾಂ ಸಾಹಾಯ್ಯಾಯೇಂದ್ರಂ ಹುವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

(ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಸೈನ್ಯರೂಪದ | ಏವೈಃ—ಗಮನಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನೂ | ರಥಾನಾಂ—ನಿಮ್ಮ ರಥಗಳ | ಊತೀ ಚ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನೂ ಮತ್ತು | ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ—ಸಕಲ ಶತ್ರುಜನರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ | ಅನಾನತಸ್ಯ—ಯಾವ ಶತ್ರುವಿಗೂ ಬಗ್ಗದಿರುವುದೂ ಆದ | ಶವಸಃ—ಬಲಕ್ಕೆ | ಪತಿಂ—ಒಡೆಯನಾದವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

॥ ಛಾಂದಸ್ ॥

ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯರೂಪದ ಗಮನಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನೂ, ನಿಮ್ಮ ರಥಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನೂ ಮತ್ತು ಸಕಲ ಶತ್ರುಜನರನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸುವುದೂ ಯಾವ ಶತ್ರುವಿಗೂ ಬಗ್ಗದಿರುವುದೂ ಆದ ಬಲಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke (Indra) the lord of that might which subdues all enemies and bows to none,—(I invoke him) followed by your onsets as his soldiers and (surrounded) by the protection of your chariots (O Maruts).

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಪ್ರಜ್ಞಾ ಮತ್ತು ಅಭಿಕ್ಷವಪದಹವೆಂಬ ಯಾಗಗಳ ಎರಡನೆಯ ದಿವಸ ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ ಎಂದು ವೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಬುಕ್ಕುಗಳನ್ನು (ಈ ಸೂಕ್ತದ ೪-೬ ಬುಕ್ಕುಗಳನ್ನು) ಮರುತ್ವತೀಯ ಶಕ್ರಮಃ ತ್ವಪಶಕಾಲದಲ್ಲೆ ಪ್ರತಿಪ

ಕ್ಷುಚನನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶೌತಸೂತ್ರದ ವಿಶ್ವಾನರಸ್ಯ ವನಸ್ಪತಿಮಿಂದ್ರ ಇತ್ಯೋಮುಪಾ ಏಕ ಇತಿ ಮರುತ್ಯತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರದಿಪದನುಚರಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ ೭-೬) ನಿವೃತ್ತವಾಗಿರುವುದು.

|| ಸಂಹಿತಾವಾರಃ ||

ಅಭಿಷ್ಠಯೇ ಸದಾವ್ಯಧಂ ಸ್ವಮಿರ್ಣೀಷು ಯಂ ನರಃ |

ನಾನಾ ಹವಂತ ಊತಯೇ || ಐ ||

|| ಪದವಾಕಃ ||

ಅಭಿಷ್ಠಯೇ | ಸದಾವ್ಯಧಂ | ಸ್ವಮಿರ್ಣೀಷು | ಯಂ | ನರಃ |

ನಾನಾ | ಹವಂತೇ | ಊತಯೇ || ಐ ||

|| ಸಾಯುಜ್ಞಾಸ್ಯಂ ||

ಹೇ ಯಜಮಾನಾಃ ಯುಷ್ಮಾಕಮಭಿಷ್ಠಯೇ ಸಾಪಾಯೋರ್ಥಮಭಿಗಮನಾಯಾಭಿಷ್ಠಯೇ ವಾ ಸದಾವ್ಯಧಂ ಸರ್ವದಾ ವರ್ಧಯಂತಂ ಸೇವತಾನ್ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ವದಾ ವರ್ಧಮಾನಂ ವಾ ಹುವ ಇತಿ ತೇಷಃ | ಯಂ ಸ್ವಮಿರ್ಣೀಷು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ನರೋ ನೇತಾರೋ ಮನುಷ್ಯಾ ನಾನಾ ಬಹುಪ್ರಕಾರಂ ಧವಂತೇ ಆಪ್ತಯಂತ್ಯುತಯೇ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ ತಂ ಹುವ ಇತಿ ತೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ) ಯಂ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸ್ವಮಿರ್ಣೀಷು—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ | ನರಃ—ಮಾನವರು | ನಾನಾ—ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಹವಂತೇ—ಕರಿಯುವರೋ ಅಂತಹವನೂ | ಸದಾವ್ಯಧಂ—ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪ್ರವೃದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಸರ್ವದಾ ಮಾಡುವವನೂ ಅಥವಾ ಸರ್ವದಾ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಭಿಷ್ಠಯೇ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ | ಊತಯೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ (ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯೋಣ)

|| ಛಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ, ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಅನೇಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕರಿಯುವರೋ ಅಂತಹವನೂ, ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪ್ರವೃದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಸರ್ವದಾ ಮಾಡುವವನೂ ಅಥವಾ ಸರ್ವದಾ ಸ್ವಯಂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯೋಣ.

English Translation

(I invoke him) to come to our help, whose might ever waxes more and more,—to whom men appeal for aid in various ways in battles.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಿ •

ಪರೋಮಾತ್ರಮೈಚೇಷಮಿಂದ್ರಮುಗ್ರಂ ಸುರಾರ್ಥಸಂ ।

ಈಶಾನಂ ಚಿದ್ವಸೂನಾಂ ॥ ೬ ॥

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಪರೋಮಾತ್ರಂ । ಋಚೇಷಮಂ । ಇಂದ್ರಂ । ಉಗ್ರಂ । ಸುರಾರ್ಥಸಂ ।

ಈಶಾನಂ । ಚಿತ್ । ವಸೂನಾಂ ॥ ೬ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪರೋಮಾತ್ರಂ । ಪರಾ ಮಾತ್ರಾ ಯಸ್ಯ ತಾದೃಶಂ । ಅಥವಾ ಮಿಯಾತ ಇತಿ ಮಾತ್ರಂ ದಂದೇಶಃ । ತತಃ ಪರಸ್ಮಾದ್ಧರ್ತಮಾನಮಪರಿಮಿತಸ್ಯ ರೂಪಂ । ತಥಾಪ್ಯುಚೇಷಮನ್ಯುಚಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಮಂ । ಯದ್ಯಸ್ಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಃ ತಥಾಸಿ ಸ್ತುತಿಯಾವನನ್ಯಾತ್ರ ವಿಷಯಾಕರೋತಿ । ತತ್ಸಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ । ತದೇವಾಪ್ತ । ಇಂದ್ರಂ ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯೋಗತ್ವಾದಿಚ್ಛಾನುಕೂಲಸ್ಯ ರೂಪಮುಗ್ರಮುದ್ಗೂರ್ಣಬಲಂ ಸುರಾರ್ಥಸಂ । ರಾಧ ಇತಿ ಧನನಾಮು । ಶೋಭನಧನಂ ಶೋಭನಾನ್ವಂ ವೇಶಾನಂ ಚಿದೀಶ್ವರಂ ಚ । ಕೇಷಾಂ । ವಸೂನಾಮಸ್ಮಶ್ಯಂ ಪ್ರದೇಯಾನಾಂ ಗವಾದಿಧನಾನಾಂ । ಏವಂ ಮಹಾನುಭಾವಮಿಂದ್ರಂ ದುವ ಇತಿ ಶೇಷಃ ॥

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪರೋಮಾತ್ರಂ—ಅಕತೆಗೆ ಮೀಂದವನೂ । ಋಚೇಷಮಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ । ಉಗ್ರಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ । ಸುರಾರ್ಥಸಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ । ಈಶಾನಂ ಚಿತ್—ಸಕಲ ವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಒಡೆಯನೂ ಆದ । ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು । ವಸೂನಾಂ—ಧನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ (ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರಿಯೋಣ).

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅಕತೆಗೆ ಮೀಂದವನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲ ವಿಶ್ವಕ್ಕೂ ಒಡೆಯನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಧನನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರಿಯೋಣ.

English Translation

(I invoke) Indra, the unlimited, worthy of praise, the mighty, possessing excellent wealth, the lord of treasures (for his votaries).

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಢಃ ॥

ತಂ ತಮಿದ್ರಾಧಸೇ ಮಹೇ ಇಂದ್ರಂ ಚೋದಾಮಿ ಪೀತಯೇ ।

ಯಃ ಪೂರ್ವಾಢುಮನುಷ್ಠತಿಮೀಶೇ ಕೃಷ್ಣೀನಾಂ ನೃತುಃ ॥ ೭ ॥

॥ ಪವನಾಃ ॥

ತಂ ತಮಿ | ಇತ್ | ರಾಧಸೇ | ಮಹೇ | ಇಂದ್ರಂ | ಚೋದಾಮಿ | ಪೀತಯೇ |

ಯಃ | ಪೂರ್ವಾಢುಂ | ಅನುಷ್ಠತಿಂ | ಮೀಶೇ | ಕೃಷ್ಣೀನಾಂ | ನೃತುಃ ॥ ೭ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ತೃತೀಯೇಽಹನಿ ಮರುತ್ಪತೀಯೇ ತಂತಮಿದಿತಿ ಪ್ರತಿಪತ್ತೃಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ತಂತ-
ಮಿದ್ರಾಧಸೇ ಮಹೇ ತ್ರಯಂ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಸೋದವಾಃ | ಅ. ೭-೧೦ ॥ ಇತಿ ॥

ತಂ ತಮಿತ್ರಮೇನೇಂದ್ರಂ | ಸರ್ವೇಷ್ಟಪಿ ಯಾಗಕಾಲೇಷು ತಮೇನೇಂದ್ರಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಂ ಪ್ರತಿ
ಚೋದಾಮಿ ಪ್ರೇರಯಾಮಿ ಸ್ತುತಿಂ ಪೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯ | ತತಃ ಕೋ ಲಾಭ ಇತಿ ಉಚ್ಯತೇ |
ಮಹೇ ಮಹತೇ ರಾಧಸೇ ಧನಾಯ ಪ್ರಭೂತಧನಲಾಭಾರ್ಥಂ | ಯೋ ನೃತುಃ ಫಲಸ್ಯ ನೇಕಾ ದೇವಃ
ಪೂರ್ವಾಢುಂ ಪೂರ್ವೇ ಭವಾಂ ಯಜ್ಞಮುಖಸ್ಯ ಮನುಷ್ಠತಿಮನುಕ್ರಮೇಣ ಕ್ರಿಯಾನಾಶಾಂ ಸ್ತುತಿಂ
ಕೃಷ್ಣೀನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಮೃತ್ವಿಜಾಂ ಸಂಬಂಧಿನೀಮೀಶೇ ಈಷ್ಟೇ ಶ್ರೋತುಂ ತಂ ಚೋದಾಮಿತಿ
ಸಂಬಂಧಃ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ನೃತುಃ—ಫಲಸಂಪಾದಕನಾದ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಕೃಷ್ಣೀನಾಂ—ಮುಕ್ತಿಗಾಧಿಗಳಿಂದ
ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ | ಪೂರ್ವಾಢುಂ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥವಾದುದೂ | ಅನುಷ್ಠತಿಂ—ಕ್ರಮವಾಗಿ
ಪಠಿತವಾದುದೂ ಅದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಮೀಶೇ—ಕೇಳಲು ಸಮರ್ಥನೋ | ತಂ ತಮಿತ್ ಇಂದ್ರಂ—ಅದೇ
ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಮಹೇ—ಮಹತ್ವದ | ರಾಧಸೇ—(ನನಗೆ) ಧನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪೀತಯೇ—ಸೋಮವನ್ನು
ಪಾನಮಾಡಲು | ಚೋದಾಮಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಫಲಸಂಪಾದಕನಾದ ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಋತ್ವಿಗಾದಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೂ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರಿತವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಸಮರ್ಥನೋ ಅಂತಹ ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ನನಗೆ ಮಹತ್ತರ ಧನವು ಲಭಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ವಾನಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

To him, to him, Indra, I direct my praise, that he may quaff the Soma to my great gain,—to him, the bringer of success, who rules over the praises of the offerers at the opening of the sacrifice.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಯಾಗದ ಮೂಲನೆಯ ದಿವಸ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಯಶ್ವಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂತಮಿತ್ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು (ಈ ಸೂಕ್ತದ ೭-೯ ಋಕ್ಕುಗಳನ್ನು) ಪ್ರತಿಪತ್ಯಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ತಂತಮಿದ್ವಾಧನೇ ಮಹೇ ತ್ರಯ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ನ ಯಸ್ಯ ತೇ ಶವಸಾನ ಸಖ್ಯಮಾನಂಶ ಮರ್ತ್ಯಾಃ |

ನಕಿಃ ಶವಾಂಸಿ ತೇ ನಶತ್ || ೮ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ನ | ಯಸ್ಯ | ತೇ | ಶವಸಾನ | ಸಖ್ಯಂ | ಅನಂಶ | ಮರ್ತ್ಯಾಃ |

ನಕಿಃ | ಶವಾಂಸಿ | ತೇ | ನಶತ್ || ೮ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಶವಸಾನ ಬಲವನ್ನಿಂದ್ರ ಯಸ್ಯ ತೇ ತವ ಸಖ್ಯಂ ಮರ್ತ್ಯೋ ಮರಣಧರ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯೋ ನಾನಂಶ ನ ನ್ಯಾಪ್ನೋತಿ ತೇ ಶವಾಂಸಿ ಬಲಾನ್ಯಸಿ ನಕಿನ್ವಿನ್ಯ ನಶತ್ | ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಶವಸಾನ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಮಹದ್ಭೂತಗಳಿಗೂ | ತೇ—ನಿನ್ನ |

ಸಖ್ಯಂ—ಸ್ನೇಹವನ್ನು | ಮರ್ತ್ಯಃ—ಮಾನವನಾರೂ | ನ ಆನಂಶ—ಪಡೆಯಲಾರನೋ | ತೇ—ಅಂತಹ ನಿನ್ನ |
ತವಾಂಸಿ—ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ | ನಶಿಃ ನಶತೌ—ಯಾರೂ ಹೊಂದಲಾರರು.

|| ಧಾರ್ಮಿಕ ||

ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಮಹದ್ಭೀಷಗುಳು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಮಾನವನಾರೂ
ಪಡೆಯಲಾರನೋ, ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಯಾರೂ ಹೊಂದಲಾರರು.

English Translation

You mighty one, whose friendship no mortal reaches, whose might
no one attains.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತೋತಾಸಸ್ತಾಯುಜಾಪು ಸೂರ್ಯ ಮಹದ್ಧನಂ |

ಜಯೇನು ಪೃತ್ನ ನಜಿವಃ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ಯಾಽಽತಾಸಃ | ತ್ಯಾ | ಯುಜಾ | ಅಸ್ತಾಯು | ಸೂರ್ಯ | ಮಹತ್ | ಧನಂ |

ಜಯೇನು | ಪೃತ್ನ | ನಜಿವಃ || ೯ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೋತಾಸಸ್ತಾಯು ರಕ್ಷಿತಾಸ್ತಾಯು ತ್ವಯಾ ಯುಜಾ ಸಹಾಯೇನಾಪು ಸ್ವಾಕುಂ
ಸೂರ್ಯಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಚ | ಸ್ವಾನಾದಿವ್ಯವಹಾರಂ ಕರ್ತುಂ ಸೂರ್ಯ ಉದಿತೇ ಸತಿ ಗಮನಾದಿವ್ಯವಹಾರಂ
ಕರ್ತುಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದರ್ಥಂ ಪೃತ್ನ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಹೇ ವಜ್ರಿವೋ ವಜ್ರಿನ್ನಿಂದ್ರ ಮಹದ್ಧನಂ
ಜಯೇನು | ಶತ್ರುನ್ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಜಿತ್ವಾ ತೇಷಾಂ ಧನಂ ಲಭೇಮೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಶ್ರುತಪದಾರ್ಥಃ ||

ವಜ್ರಿವಃ—ವಜ್ರಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೋತಾಸಃ—ನಿನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾದವರೂ |
ತ್ಯಾ ಯುಜಾ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ ಆದ ನಾವು | ಅಪು—ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು
ವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಸೂರ್ಯೇ—ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದಾಗ ಅವನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪೃತ್ನ—ಸಂಗ್ರಾಮ
ಗಳಲ್ಲಿ | ಮಹದ್ಧನಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ಜಯೇನು—ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಪಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾದವರೂ, ನಿನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೂ ಆದ ನಾವು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸೂರಿಯೊಡೆಯನಾದಾಗ ಅವನನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Protected by you, O thunderer, with you as our ally, may we win great wealth in battles, that we may bathe in the water and behold the sun.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ತಂ ತ್ವಾ ಯಜ್ಞೇಭಿರೀಮಹೇ ತಂ ಗೀರ್ಭಿರ್ಗಿರ್ವಣಸ್ತಮ್ |

ಇಂದ್ರ ಯಥಾ ಚಿದಾನಿಥ ವಾಜೇಷು ಪುರುಮಾಯ್ಯಂ || ೧೦ ||

• ಪವನವಾಕ್ಯ •

ತಂ ತ್ವಾ | ಯಜ್ಞೇಭಿಃ | ಈಮಹೇ | ತಂ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ಗಿರ್ವಣಸ್ತಮ್ |

ಇಂದ್ರ | ಯಥಾ | ಚಿತ್ | ಅನಿಥ | ವಾಜೇಷು | ಪುರುಮಾಯ್ಯಂ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಚತುರ್ಥೋದ್ಯಾನವುರುತ್ಪತಿಯೇ ತಂ ತ್ವಾ ಯಜ್ಞೇಭಿರಿತಿ ತ್ವಚಃ ಪ್ರತಿಪತ್ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ತಂ ತ್ವಾ ಯಜ್ಞೇಭಿರೀಮಹ ಇದಂ ವಸೋ? ಸುತಮಂಧ ಇತಿ ನುರುತ್ಪತಿಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪದನು-ಚರಾ | ಅ. ೩-೧೧ | ಇತಿ ||

ತಂ ಸ್ತುತ್ಯತೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಯಜ್ಞೇಭಿಯರ್ಥಸಾಧನೈಃ ಸೋನಾದಿಭಿರೀಮಹೇ | ಯಾಚಾನುಹೇ | ತಮೇವೇಂದ್ರಂ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರೀಮಹೇ | ಹೇ ಗಿರ್ವಣಸ್ತಮ್ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿ-ಭಿರ್ವನನೀಯತಮೇಂದ್ರ ತಂ ತ್ವಾಮಿತಿ ಸಮನ್ವಯಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯಥಾ ಚಿದಾನಿಥ ಯೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ರಕ್ಷತಥ ಮಾಂ | ಚಿದಿತಿ ಪೂರಣಃ | ಕುತ್ರೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ವಾಜೇಷು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು | ಕೇದ್ಯಶಂ ಮಾಂ | ಪುರುಮಾಯ್ಯಂ ಬಹುಸ್ರಷ್ಟಂ | ಬಹುಸ್ತುತಿಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದವಾಕ್ಯ •

ಗಿರ್ವಣಸ್ತಮ್—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಥಾ ಚಿತ್—ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಪುರುಮಾಯ್ಯಂ—ಅಧಿಕವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ನನ್ನನ್ನು | ವಾಜೇಷು—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ | ಅನಿಥ—

ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ (ಆದೇ ರೀತಿ) | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಯಚ್ಚೇಭಿಃ—ಯಜ್ಞ ಸಾಧನವಾದ
ಸೋಮದ ಅರ್ಪಣೆಯಿಂದಲೂ | ಅಮಹೇ—ಪೂಜಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ | ತಂ—ಆದೇ ನಿನ್ನನ್ನು | ಗೀರ್ಭಿಃ—
ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ನನ್ನನ್ನು
ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞ ಸಾಧನವಾದ ಸೋಮದ ಅರ್ಪಣೆಯಿಂದ
ಪೂಜಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೂ ಆದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

We address you with sacrificial gifts, (we address) you with songs,
O Indra, most worthy of song, as you have protected me, the offerer of
many praises, in battles

। ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ।

ಯಾಗದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನಸ ಮರುತ್ಪತೀಯಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಂ ತ್ವಾ ಯಚ್ಚೇಭಿಃ ಎಂದು
ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (ಈ ಸೂಕ್ತದ ೧೦-೧೨) ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪತ್ರೃಚನನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಿ
ಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ತಂ ತ್ವಾ ಯಚ್ಚೇಭಿಃ ರೀಮಹ ಇದಂ ವಸೋ ಸುತಮಂಥ ಇತಿ
ಮರುತ್ಪತೀಯಸ್ಯ ಪ್ರತಿಪಠನುಚಲಾ ಎಂಬಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಯಸ್ಯ ತೇ ಸ್ತಾದು ಸಪ್ತಂ ಸ್ತಾದ್ಧೀ ಪ್ರಣೀತಿರದ್ರಿವಃ ।

ಯಜ್ಞೋ ವಿತಂತಸಾಯ್ಯಃ ॥ ೧೧ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಯಸ್ಯ | ತೇ | ಸ್ತಾದು | ಸಪ್ತಂ | ಸ್ತಾದ್ಧೀ | ಪ್ರಣೀತಿಃ | ಅದ್ರಿವಃ |

ಯಜ್ಞಃ | ವಿತಂತಸಾಯ್ಯಃ ॥ ೧೧ ॥

। ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಅದ್ರಿವೋ ನಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ಯಸ್ಯ ಸ್ತುತ್ಯತೇನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ತೇ ತವ ಸಪ್ತಂ ಸ್ತಾದ್ಧೀ-

ವಾನುಭವಾರ್ಹಂ | ಕಂ ಚ ತೇ ಪ್ರಣೀತಿಃ ಪ್ರಣಯನಂ ಧನಾದೀನಾಂ ಸ್ವಾದ್ವೀ ಸ್ವಾದು ಸುಹರ್ಷಕಂ |
ತಥೋಭೇ ತ್ವದ್ವಿಷಯೋ ಯಜ್ಞಶ್ಚ ವಿತಂತಸಾಯೋ ವಿಶೇಷೇಣ ತನನೀಯಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಅದ್ವಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಸ್ಯ—ಆತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ | ತೇ—
ನಿನನ್ನೊಡನೆ | ಸಖ್ಯಂ—ಸ್ನೇಹವು | ಸ್ವಾದು—ಅತ್ಯಂತ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ | ಪ್ರಣೀತಿಃ—ನಿನ್ನಿಂದ ನಡೆಯುವ
ಧನಾದಿಗಳ ದಾನಗಳೂ ಸಹ | ಸ್ವಾದ್ವೀ—ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿದೆ | ಯಜ್ಞಃ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಜ್ಞವೂ |
ವಿತಂತಸಾಯಃ—ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಆತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನನ್ನೊಡನಿರುವ ಸ್ನೇಹವು ಅತ್ಯಂತ
ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನಿಂದ ನಡೆಯುವ ಧನಾದಿಗಳ ದಾನಗಳೂ ಸಹ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ
ಯಜ್ಞವೂ ಸಹ ವಿಸ್ಮೃತವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

Engalish Translation

You, the thunderer, whose friendship is sweet, sweet too is your
liberality, and your sacrifice pre-eminently to be performed.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉರು | ಣಿಸ್ತನ್ನೇ | ತನ | ಉರು | ಕ್ಷಯಾಯ | ನಸ್ಯಧಿ |

ಉರು | ಣೋ ಯಂಧಿ | ಜೀವಸೇ || ೧೨ ||

|| ಪದವಾಳಿ ||

ಉರು | ನಃ | ತನ್ನೇ | ತನೇ | ಉರು | ಕ್ಷಯಾಯ | ನಃ | ಕ್ಷಧಿ |

ಉರು | ನಃ | ಯಂಧಿ | ಜೀವಸೇ || ೧೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ತಸ್ಯ ಅಶ್ವಜಾಯೋರು ಪ್ರಭೂತಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು |
ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ್ವನಂ ಸುಖಂ ನೇತಿ ಗಮ್ಯತೇ | ತಥಾ ತನೇ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಾಯೋರು ಕೃಧಿ | ತಥಾ ಕ್ಷಯಾಯ
ವಿನಾಸಾಯೋರು ಕೃಧಿ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಜೀವಸೇ ಜೀವನಾಯ ಯಂಧಿ | ಪ್ರಯಚ್ಛಾಭಿವಾಚಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲ್ಲೆ ಇಂದ್ರನೇ) ನನು—ನಮ್ಮ ತನ್ನೇ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಉರು—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವನ್ನು | ಕೃತಿ-ಕೊಡು | ತನೇ—ತಪ್ಪುತ್ತಾದಿಗಳೂ | ಉರು—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು | ನನು—ನಮ್ಮ | ಕ್ಷಯಾಯ-ವಸತಿಗಾಗಿ | ಉರು—ಅಧಿಕವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು | ನನು—ನಮ್ಮ | ಜೀವನೇ—ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ | ಯಂಥಿ—ಅಧಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲ್ಲೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. ತಪ್ಪುತ್ತಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು ನಮ್ಮ ವಸತಿಗಾಗಿ ಅಧಿಕವಾದ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸು.

English Translation

Give ample (wealth) to our own selves, give ample (wealth) to our children, give ample (wealth) to our dwelling,—grant us (our desire) that we may live.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠ •

ಉರುಂ ನೈಘೈ ಉರುಂ ಗವ ಉರುಂ ರಥಾಯ ಪಂಥಾಂ |
ದೇವವೀತಿಂ ಮನಾಮುಹೇ || ೧೩ ||

• ಪದಪಾಠ •

ಉರುಂ | ನೈಘೈಃ | ಉರುಂ | ಗವೇ | ಉರುಂ | ರಥಾಯ | ಪಂಥಾಂ |
ದೇವವೀತಿಂ | ಮನಾಮುಹೇ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಂಠಾಪಾಠ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೈಘೈಃ ಶ್ವದೀಯೇಛೈಃ ಭೈಶ್ಚೈಃ ಉರುಂ ಹಿತಂ ಮನಾಮುಹೇ | ತಥಾ ಗವೇ | ಏತದುಪಲಕ್ಷಣಂ | ಗವಾಶ್ವಾದಿಶಾಯ ತಥಾ ರಥಾಯ ಪಂಥಾಂ ಪಂಥಾನಂ ಮಾರ್ಗಂ | ಅಥವಾ ನೈಘೈಶ್ಚೈಃ ಸಂಚಾರಾಯ ಶೋಧನಂ ಮಾರ್ಗಂ ಮನಾಮುಹೇ | ತಥಾ ದೇವವೀತಿಂ ಯಜ್ಞಂ ಮನಾಮುಹೇ ||

• ಪ್ರತಿರ್ದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ನನ್ನ ಭೃತ್ಯಾ—ನಮ್ಮ ಭೃತ್ಯಾದಿಜನರಿಗೆ | ಉರುಂ—ಅಧಿಕವಾದ ಹಿತವನ್ನು | ಮನಾಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ | ಗವೇ—ನಮ್ಮ ಪಶ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ | ಉರುಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ | ಪಂಥಾಂ—ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ | ರಥಾಯ—ನಮ್ಮ ರಥಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿ | ಉರುಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ | ದೇವವೀತಿಂ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸುವ ಯಜ್ಞಗಳ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಭೃತ್ಯಾದಿಜನರಿಗೆ ಅಧಿಕವಾದ ಹಿತವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಪಶ್ವಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ರಥಗಳ ಸಂಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಶಿಸುವ ಯಜ್ಞಗಳ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

We solicit a spacious (road) for our servants, a spacious road for our cattle, a spacious road for our chariot, and (an abundant) sacrifice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉಪ್ ಮಾ ಷಟ್ಪದ್ವಾದ್ವಾ ನರಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಹರ್ಷ್ಯಾಃ |

ತಿಷ್ಠಂತಿ ಸ್ವಾದುರಾತಯಃ || ೧೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉಪ್ | ಮಾ | ಷಟ್ಪ | ದ್ವಾದ್ವಾ | ನರಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಹರ್ಷ್ಯಾಃ |

ತಿಷ್ಠಂತಿ | ಸ್ವಾದುರಾತಯಃ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏತದಾದ್ಯಾಃ ಷಡ್ಭಜ ಋಕ್ಪ್ರಮೇಧಯೋರ್ದಾರ್ಥನಸ್ತು ತಿರೂಪಾಃ | ಯದ್ಯಪಿ ಬೃಹದ್ದೇವ-
ತಾನುಕ್ರಮಣ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಾಶ್ಚಮೇಧಯೋರತ್ರ ಪಂಚ ದಾನಪ್ರಶಂಸಕಾ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ತಥಾಪ್ಯುಪ ಮಾ
ಷಡಿತೃಸ್ಯಾ ರಾಜದಾನಸ್ತು ತಿಶೇಷತ್ವಾದನಿರೋಧಃ | ಅನಯೈವಾಶಯಾನುಕ್ರಮಣ್ಯಮಂತ್ಯಾಃ ಷಡ್ಭಜ
ಋಕ್ಪ್ರಮೇಧಯೋರ್ದಾರ್ಥನಸ್ತು ತಿರೀತೃಕ್ತಂ || ಮಾ ಮಾಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಂ ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರಸರ್ಪಂಃ

ಷಡೇತತ್ಸಂಖ್ಯಾಕಾ ನರೋ ನೇತಾರೋ ರಾಜಾನಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಸ್ಯ ಹರ್ಷಾ ಹರ್ಷೇಣ ಸ್ವಾದು-
ರಾತೆಯಃ ಸುಷ್ಣೋ ಪಭೋಗರ್ಹದಾನಾಃ ಸಂತೋ ದ್ವಾ ದ್ವಾ ದ್ವೌ ದ್ವೌ ಪಿತೃಪುತ್ರರೂಪೇಣ ಯುಗ್ಮೌ
ಭೂತಾ ಮಾಮುಪ ತಿಷ್ಠಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಯುಗ್ಮಾನಾಂ ನಾಮ ತೂತ್ತರತ್ರ ಸ್ವಪ್ನೀಕ್ರಿಯತೇ ||

|| ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ ||

ದ್ವಾದ್ವಾ—ಶಂದೆಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರಂತೆ ಗುಂಪುಳ್ಳವರೂ | ಸ್ವಾದುರಾತೆಯಃ—
ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಾನವುಳ್ಳವರೂ | ಷಟ್—ಆರು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ನರಃ—ರಾಜರು |
ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ ಪಾನದಿಂದ ಉಂಟಾದ | ಹರ್ಷಾ—ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ | ಮಾ—ನನ್ನನ್ನು |
ಉಪ ತಿಷ್ಠಂತಿ—ಸಮೀಪಿಸಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಶಂದೆಮಕ್ಕಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರಂತೆ ಗುಂಪುಳ್ಳವರೂ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಾನವುಳ್ಳವರೂ ಆರು
ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ರಾಜರು ಸೋಮರಸದ ಪಾನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ
ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ

English Translation

Six princes come to me in pairs, bearing pleasant gifts, in the
exhilaration of the Soma.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಚ ||

ಋಜ್ರಾವಿಂದ್ರೋತ ಆ ದದೇ ಹರೀ ಋಕ್ಷಸ್ಯ ಸೂನವಿ |

ಆಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ರೋಹಿತಾ || ೧೫ ||

|| ಪದಾರ್ಥ ||

ಋಜ್ರಾ | ಇಂದ್ರೋತೇ | ಆ | ದದೇ | ಹರೀ ಇತಿ | ಋಕ್ಷಸ್ಯ | ಸೂನವಿ |

ಆಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ | ರೋಹಿತಾ || ೧೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಇಂದ್ರೋತ ವಿತನ್ನಾಮುಕ ಅತಿಥಿಗ್ಯೇತಿಥಿಗ್ಯನಾಮೋ ರಾಜ್ಞಃ ಪುತ್ರೇ | ಅತಿಥಿಗ್ಯಾಯ ತಂಬರಂ |
ಋ. ೧೫-೧-೩ | ಇತ್ಯತಿಥಿಗ್ಯಾಯ ಶಂಸ್ಯಂ | ಋ. ೩-೨೩-೩ | ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯತಿಥಿಗ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ | ತತ್ಪುತ್ರ
ಇಂದ್ರೋತ ಋಜ್ರಾವ್ರಜುಗಾಮಿನಾವಶ್ವಾನಾ ದದೇ | ಸ್ವೀಕೃತವಾನಸ್ಮಿ | ತಥರ್ಹಸ್ಯ ಸೂನವ್ಯುಕ್ಷನಾಮೋ

[XXIV. 2]

ಪುತ್ರೇನ್ಯಸ್ಮಿನ್ನಾಜನಿ ಹರೀ ಹರಿತವರ್ಣಾವಶ್ವಾವಾ ದದೇ | ತಥಾಶ್ವಮೇಧಸ್ಯಾಶ್ವಮೇಧಪುತ್ರೇ ರಾಜನಿ
ರೋಹಿತಾ ರೋಹಿತವರ್ಣಾವಶ್ವಾವಾ ದದೇ | ನನ್ನಸುಕ್ರಮಾಣ್ಯಾಮುಛಯೋರೇವ ದಾನಪ್ರಶಂಸಾರೂ-
ಪತ್ರಮುಕ್ರಮತ್ರ ಕಥಂ ಪ್ರಯಾಣಾಂ ದಾನಕೀರ್ತನಮಿತಿ ನೈವ ದೋಷಃ | ಋಕ್ಷಾಶ್ವಮೇಧಪುತ್ರಯೋ-
ರೇವ ಯಾಗೇನ್ಯಸ್ಮರ್ಷೇಃ ಪ್ರವೃತ್ತೇಸ್ತಯೋರೇವ ದಾನಂ | ಪ್ರಸ್ತುತ್ಯ ಇಂದ್ರೋತಸ್ತು ಸ್ವಸಿತಾ ಸಹ
ತಯೋರ್ಯಜ್ಞಾದಿವ್ಯಕ್ಷಯಾಗತೃ ತಯೋರ್ವಾಸಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಸಿತಾ ಸ್ತೇರಿತೋ ದತ್ತವಾನಶ್ವಾಃ |
ಅತಸ್ತದ್ಗಾಂ ಪ್ರಾಸಂಗಮಿತಿ | ಏವಮೃತ್ವಾಶ್ವಮೇಧಯೋರ್ವಾಸಸ್ತುತಿತ್ವಂ ನ ವ್ಯಾಹನೃತೇ |
ಏತ್ಯಪುತ್ರಯೋರಭೇದಾತ್ತಯೋಃ ಪಕ್ಷಕತೃತ್ವಾಚ್ಚೇಂದ್ರೋತದಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕತ್ವಂ ಷಳಶ್ವಾನಿತ್ಯತ್ರ
ವಿಸ್ಪಷ್ಟಯಿಷ್ಯತೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರೋತೇ—ಅತಿಥಿಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ | ಋಜ್ರಿ—ನೇರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಎರಡು
ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಆ ದದೇ—ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆನು | ಋಕ್ಷಸ್ಯ—ಮುಕ್ತನೇಂಬುವನ | ಸೂನವಿ—ಪುತ್ರನಿಂದ | ಹರೀ-
ಪಕ್ಷಿವರ್ಣವುಳ್ಳ ಎರಡು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು | ಅಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ—ಅಶ್ವಮೇಧನ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಜನಿಂದ |
ರೋಹಿತಾ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಎರಡು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಅತಿಥಿಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕ ಎರಡು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆನು.
ಮುಕ್ತನೇಂಬುವನ ಪುತ್ರನಿಂದ ಪಕ್ಷಿವರ್ಣವುಳ್ಳ ಎರಡು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು. ಅಶ್ವಮೇಧನ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಜನಿಂದ
ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಎರಡು ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು.

English Translation

I receive two straight-going steeds from Indrota, two bay from the
son of Riksha, two roan from the son of Ashwamedha.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸುರಥಾ ಅತಿಥಿಗ್ನೇ ಸ್ವಭೀಶ್ವರಾಕ್ಷೇಃ |

ಅಶ್ವಮೇಧೇ ಸುವೇಶಸಃ || ೧೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸುರಥಾನ್ | ಅತಿಥಿಗ್ನೇಃ | ಸ್ವಅಭೀಶ್ವರಾನ್ | ಅಕ್ಷೇಃ |

ಅಶ್ವಮೇಧೇ | ಸುವೇಶಸಃ || ೧೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅತಿಥಿಗ್ನ ಇಂದ್ರೋತೇ ಸುರಥಾಞ್ಸ್ಯೋಛನರ ಭೋಜೇತಾನಶ್ವಾನಾದದೇ | ಅರ್ಹಯುಕ್ತಪುತ್ರೇ ಸ್ವಭೀಶೂನಶ್ವಾನಾದದೇ | ಅಶ್ವಮೇಧೇಶ್ವಮೇದಪುತ್ರೇ ಸುಪೇಶಸಃ ಸುರೂಪಾನಶ್ವಾಞ್ಸ್ಯೋಛನಾ-
ಲಂಕಾರಾನಾದದೇ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ಅತಿಥಿಗ್ನೇ—ಅತಿಥಿಗ್ನಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ | ಸುರಥಾನ್—ಉತ್ತಮವಾದ ರಥಗಳೊಡನೆ ಯುಕ್ತನಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು | ಅರ್ಹೇ—ಮುಷ್ತಪುತ್ರನಿಂದ | ಸ್ವಭೀಶೂನ್—ಉತ್ತಮವಾದ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು | ಅಶ್ವಮೇಧೇ—ಅಶ್ವಮೇಧಪುತ್ರನಿಂದ | ಸುಪೇಶಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅತಿಥಿಗ್ನಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ರಥದೊಡನೆ ಯುಕ್ತನಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಮುಷ್ತಪುತ್ರನಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅಶ್ವಮೇಧಪುತ್ರನಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಪಡೆದನು.

English Translation

(I receive) two steeds with excellent chariots from the son of Atithigva, two with excellent reins from the son of Riksha, two with excellent ornaments from the son of Ashwamedha.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷಾ •

ಷ್ಠಳಶ್ವಾಃ ಅತಿಥಿಗ್ನ ಇಂದ್ರೋತೇ ವಧೂಮತಃ |

ಸಚಾ ಪೂತಕೃತೌ ಸನಂ || ೧೭ ||

• ಪದಸಾರ •

ಷಟ್ | ಅಶ್ವಾನ್ | ಅತಿಥಿಗ್ನೇ | ಇಂದ್ರೋತೇ | ವಧೂಮತಃ |

ಸಚಾ | ಪೂತಕೃತೌ | ಸನಂ || ೧೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅತಿಥಿಗ್ನ ಇಂದ್ರೋತೇ ಪೂತಕೃತೌ ಶುದ್ಧಪ್ರಜ್ಞೇ ಶುದ್ಧಕರ್ಮೋಪೇತೇ ವಾ ತಸ್ಮಿನ್ವಧೂಮತೋ

ವಧೂಭಿರ್ವದವಾಭಿಶ್ಚದ್ವೈತಃ ಪಡಶ್ವಾನ್ ಸಚಕ್ಷುಃಶ್ರಮೇಧಯೋಃ ಪುತ್ರಾಭ್ಯಾಂ ದತ್ತೇನಾಶ್ವಾದಿಧನೇನ
ಸಚಾ ಸಹ ಸನಂ | ಲಬ್ಧವಾನಸ್ಮಿ | ಏತಶ್ಚಾಹಿತ್ಯವಚನಮಿಂದ್ರೋತದಾನಸ್ಯ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕತ್ವೇ ಲಿಂಗಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅತಿಥಿಗೈಃ—ಅತಿಥಿಗ್ನುಪುತ್ರನಾದ | ಇಂದ್ರೋತೇಃ—ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ | ಪೂತಕ್ರತೌ—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ
ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನು | ವಧೂಮತಃ—ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನು ಆದ | ಪಟ್ ಅಶ್ವಾನ್—ಆರು
ಕುದುರೆಗಳನ್ನು | ಸಚಾ—ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಶ್ರಮೇಧರ ಪುತ್ರರಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಇತರ ಧನಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ |
ಸನಂ—ನಾನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.

• ಛಾವಾರ್ಥ •

ಅತಿಥಿಗ್ನುಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರೋತನಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನು, ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನು
ಆದ ಆರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಶ್ರಮೇಧರ ಪುತ್ರರಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಇತರ ಧನಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಾನು
ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.

English Translation

I have received together (with my other gifts) six horses with their
mares from the pious Indrota, the son of Atithigva.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷು ಚೇತದ್ವೈಷ್ವಾತ್ಯಂತರ್ಯಜ್ರೇಷ್ವರುಷೀ |

ಸ್ತುಭೀಶುಃ ಕಶಾವತೀ || ೧೮ ||

• ಕದವಾಃ •

ಅ | ಏಷು | ಚೇತರ್ಥ | ವ್ಯಷ್ಣಾವತೀ | ಅಂತಃ | ಯಜ್ರೇಷು | ಅರುಷೀ |

ಸ್ತುಅಭೀಶುಃ | ಕಶಾವತೀ || ೧೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ್ವಜ್ರೇಷ್ವುಜುಗಾಮಿವಶ್ವಶ್ವೇಷ್ವಂತರ್ಮಧ್ಯೆ ಅ ಚೇತರ್ಥ | ಅಜ್ಞಾಯತೇ | ಕಾ |
ವ್ಯಷ್ಣಂತೀ ವರ್ಷಕ್ಯಃ ಪುಮಶ್ಚೈಶ್ಚದ್ವೈತ್ಯರುಷ್ಯಾರೋಚಮಾನಾ ಸ್ತುಭೀಶುಃ ಶೋಭನಪ್ರಗ್ರಹಾ ಕಶಾವತೀ
ದ್ಯಸ್ಮಾದವನಾ ಜ್ಞಾಯತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯಜ್ಞೇಷು—ನೇರವಾದ ಗಮನಗಳುಳ್ಳ | ಏಷು—ಈ ಅಶ್ವಗಳ | ಅಂತಃ—ನಡುವೆ | ವೃಷಣ್ಣತೀ—
ಸೇಚನಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಗಂಡುಕುದುರೆಯೊಡನಿರುವುದೂ | ಅರುಷೀ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ |
ಶ್ವಧೀತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ-ಕಡಿವಾಣವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಕಶಾವತೀ—ಚಾವಟಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ
ಕುದುರೆಯಿರುವುದೆಂದು | ಆ ಚೇತತ್—ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

• ಛಾವಾರ್ಥ •

ನೇರವಾದ ಗಮನಗಳುಳ್ಳ ಈ ಅಶ್ವಗಳ ನಡುವೆ ಸೇಚನಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಗಂಡುಕುದುರೆಯೊಡನಿರುವುದೂ
ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಕಡಿವಾಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಚಾವಟಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಒಂದು
ಉತ್ತಮವಾದ ಕುದುರೆಯಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

English Translation

Among these straight-going steeds is numbered a mature roan mare
with excellent reins and whip.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನ ಯುಷ್ಣೇ ವಾಜಬಂಧವೋ ನಿನಿತ್ಸುಶ್ಚನ ಮತರ್ಕಃ |

ಅವದ್ಯಮಧಿ ದೀಧರತ್ || ೧೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನ | ಯುಷ್ಣೇ ಇತಿ | ವಾಜಬಂಧವಃ | ನಿನಿತ್ಸುಃ | ಚನ | ಮತರ್ಕಃ |

ಅವದ್ಯಂ | ಅಧಿ | ದೀಧರತ್ || ೧೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಾಜಬಂಧವೋಽನ್ಯಬಂಧವೋಽನ್ಯಪ್ರದಾಃ | ಏವಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಪಿತೃಪುತ್ರರೂಪಾಣಾಂ
ವಶ್ಯಾಂ ವಾ ಸಂಬೋಧನಂ | ಹೇ ರಾಜಾಃಃ ಯುಷ್ಣೇ ಯುಷ್ಣಾಸು ನಿನಿತ್ಸುಶ್ಚನ ನಿಂದಕೋಽಪಿ
ಮತೋಽಪಿ ಮನುಷ್ಯೋಽವದ್ಯಂ ನಿಂದಾಂ ನಾಧಿ ದೀಧರತ್ | ನಾನ್ಯಧಾರಯತ್ | ನಾರೋಪಯತಿ—
ಯುಷ್ಣಾಸು | ಅತೋಽನಿಂದ್ಯಾ ಯೂಯಮಿತಿ ದಾತ್ಮಣಾಂ ಸ್ತುತಿಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಾಜಬಂಧವಃ—ಅನ್ಯಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗಿ ಅನ್ಯವನ್ನು ದಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ರಾಜರುಗಳೇ |

ನಿನಿತ್ಯು—ಯಾವಾಗಲೂ ನೀಂದೆಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವೇ ಉಳ್ಳ | ಮರ್ತ್ಯಃ ಚನ—ಮಾನವನೂ ಸಹ ಯುಷ್ಮೇ—ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ಅವಿದ್ಯಂ—ನಿಂದಾನಾಕೃತವನ್ನು | ನ ಅಧಿ ದೀಧರತಾ—ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಅನ್ನಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯರಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನು ದಾನವನಾದತಕ್ಕ ಎಲೈ ರಾಜರುಗಳೇ; ಯಾವಾಗಲೂ ನೀಂದೆಮಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವೇ ಉಳ್ಳ ಮಾನವನೂ ಸಹ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾನಾಕೃತವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವು ಅಷ್ಟು ಪುಶಸ್ಯವಾಗಿದೆ.

English Translation

O princes, givers of food, even the lover of calumny has thrown no censure on you.

ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರಪ್ತ ವ ಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶರ್ಚಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಸ್ಯಾಂಗಿರಸಸ್ಯಾರ್ಷಂ | ದ್ವಿತೀಯಾ ಸದಂ ವ ಇತ್ಯೇಷಾ ಚತುಃಸಪ್ತಕೋಟಿಕ್ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಗಾಯತ್ರೈ ಏಕಾದಶೀಷೋದಶತ್ಯಾ ಪಂಕ್ತೀ ಶಿಷ್ಣಾ ದಶಾನುಷ್ಪುಭಃ | ಅಪಾದಿಂದ್ರ ಇತ್ಯರ್ಧಚೋಽ ವೈಶ್ವದೇವೋ ವರುಣ ಇದಿಹೇತ್ಯಾ-ದ್ಯಾಸು ಯೇಽರ್ಧರ್ಚಾ ವರುಣದೀವತಾಕಾಃ ಶಿಷ್ಣಾ ಐಂದ್ರಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ ಪ್ರಪ್ತ ದ್ವ್ಯೋನಾ-ನುಷ್ಪುಭಂ ದ್ವಿಬೃಹತ್ಯಂತಂ ದ್ವಿತೀಯೋಽಪ್ತಿಕ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಗಾಯತ್ರೈಃ ಷೋಠಶ್ಚೇ-ಕಾದಶ್ಯಾ ಪಂಕ್ತೀ ಅಪಾದ್ಯೈಶ್ಚದೇವೋಽರ್ಧರ್ಚಸ್ತಯೋ ನಾರುಣಾ ಇತಿ || ಅದ್ವ್ಯಸ್ತುಚಃ ಷೋಠ-ಶಶ್ಚ ಅನುಷ್ಪುಭಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಪ್ರಪ್ತ ವಸ್ತಿಸ್ಪುಭಮಿಷಮರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ | ಅ. ೬-೨ ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರಪ್ತ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ವಿಳನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗರಾ ಮುಷಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರಿಯಮೇಧನೆಂಬುವನು ಮುಷಿಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ನದಂ ವಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಮಕ್ಕು ಚತುಃಸಪ್ತಕೋಟಿಕ್ ಎಂಬ ಭುದ್ವಿನಿದು. ಈ ಮಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿದ್ದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಳೇಳು ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವವು ಎಂದು ಇದರ ಲಕ್ಷಣವು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಮಕ್ಕುಗಳು (೪-೬ ಮಕ್ಕುಗಳು) ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತವು. ಹನ್ನೊಂದು ಮತ್ತು ಹದಿನಾರನೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳು ಪಂಕ್ತಿಶ್ಲಂದಸ್ತವು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕುಗಳು ಅನುಷ್ಪುಭಂಭಂದಸ್ತವು. ಅಪಾದಿಂದ್ರಃ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಮಕ್ಕಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ವಿಶ್ವೇದೇವತಾಕವು, ವರುಣ ಇದಿಹ ಎಂಬ ಈ ಮಕ್ಕಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧವೂ, ಮುಂದಿನ ಮಕ್ಕಿನ (೧೨ನೆಯ ಮಕ್ಕಿನ) ಎರಡು ಅರ್ಧಗಳೂ ಸಹ ವರುಣದೀವತಾಕವು.

ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರಪ್ತ ದ್ವ್ಯಾನಾನುಷ್ಠಾನಂ ದ್ವಿಬೃಹತ್ಯಂತಂ ದ್ವಿತೀಯೋಷ್ಟಿಕಂ ಚತುರ್ಥಾದ್ಯಾನ್ವಿಸ್ತೋ ಗಾಯತ್ರೈಃ ಪೋಲಶ್ಚೇಕಾದಶ್ಯೌ ಪಂಕ್ತೀ ಅಪಾದ್ಯಶ್ಚ- ದೇವೋಽರ್ಧರ್ಚಶ್ಚಯೋ ವಾರುಣಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಪೋಲಶ್ಚೇತಸ್ತಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಾಭಂದಿಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವವು ಎಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಪ್ರಪ್ತ ವಸ್ತಿಷ್ಠಭಮಿಷಮರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೬೯

ಮಂದಲ-೮ | ಅನುವಾಕ-೬ | ಸೂಕ್ತ-೬೯ |
 ಅಷ್ಟಕ-೬ | ಅಧ್ಯಾಯ-೫ | ವರ್ಗ-೫, ೬, ೭ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ-೧೮ |
 ಮಹಿ-ಪ್ರಿಯನೇಧಃ |
 ದೇವತಾ-೧-೧೦, ೧೩-೧೮. ಇಂದ್ರಃ | ೧೧ ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ. ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ |
 ೧೧ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧ, ೧೩. ಪರುಣಾಃ |
 ಛಂದಃ-೧-೩, ೬-೧೦, ೧೩-೧೫. ಅನುಷ್ಠುಪ್ | ೨. ಉಷ್ಟಿಕ್ | ೪-೬. ಗಾಯತ್ರೀ |
 ೧೧, ೧೬. ಕಂಕ್ತಿಃ | ೧೬, ೧೮. ಬೃಹತೀ ||

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರಪ್ತ ವಸ್ತಿಷ್ಠಭಮಿಷಂ ಮಂದದ್ವೀರಾಯೇಂದವೇ |
 ಧಿಯಾ ವೋ ಮೇಧಸಾತಯೇ ಪುರಂಧ್ಯಾ ವಿವಾಸತಿ || ೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರಪ್ತ | ವಃ | ತ್ರಿಸ್ತುಭಂ | ಇಷಂ | ಮಂದತ್ಸಾವೀರಾಯ | ಇಂದವೇ |

ಧಿಯಾ | ವಃ | ಮೇಧಸಾತಯೇ | ಪುರಂಧ್ಯಾ | ಅ | ವಿವಾಸತಿ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಾಶಾಸ್ತ್ರಂ ||

ಹೇ ಅಧ್ಯಯ್ಯಾರ್ಥಯಃ ವೋ ಯೂಯಂ | ಪ್ರಥಮಾರ್ಥೇ ದ್ವಿತೀಯಾ | ತ್ರಿಷ್ಠುಭಂ ಸ್ತೋತ್ರ- ತ್ರಯೋಪೇತಮಿಷಮಸ್ತಂ ಪಪ್ರ | ಅಪರಃ ಪ್ರಶಬ್ದಃ ಪೂರಣಾಃ | ಪ್ರಭರತೇತಿ ಶೇಷಃ | ಉಪಸರ್ಗ- ಶ್ರುತೇರ್ಯೋಗ್ಯಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರಃ | ಕಸ್ಮೈ | ಮಂದದ್ವೀರಾಯ | ಯೋ ವೀರಾನ್ ಹರ್ಷಯತಿ ಸ ಮಂದದ್ವೀರಃ | ತಸ್ಮಾ ಇಂದವ ಇಂದ್ರಾಯ || ಇಂದಶ್ಚೇರೈಶ್ಚರ್ಯಕಮರ್ಣ ಇಂದ ರೂಪಂ | ಅಥವಾ ಫಲೈವ್ಯಸ್ತಿಭಿರ್ವೀನತ್ತೀತೀಂದುರಿದ್ರಃ || ತಸ್ಮೈ | ಸ ಚೇಂದ್ರೋ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನ್ಮೇಧಸಾತಯೇ

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಾ ಅಸ್ಯ ಸೂದದೋಹಸಃ ಸೋಮಂ ತ್ರೀಣಂತಿ ಪೃಶ್ನಯಃ |

ಜನ್ಮನ್ತೇವಾನಾಂ ವಿಶ್ವಿಸ್ತ್ವಾ ರೋಚನೇ ದಿವಃ || ೩ ||

• ಪದಕಾಃ •

ತಾಃ | ಅಸ್ಯ | ಸೂದದೋಹಸಃ | ಸೋಮಂ | ತ್ರೀಣಂತಿ | ಪೃಶ್ನಯಃ |

ಜನ್ಮನ್ | ದೇವಾನಾಂ | ವಿಶಃ | ತ್ರಿಷು | ಅ | ರೋಚನೇ | ದಿವಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರೇ ಪೂರ್ವಾಹುತೌ ಹುತಾಯಾಂ ತಾ ಅಸ್ಯೇತ್ಯನಯೋತ್ತರಾಮಾಹುತಿಂ ಕಾಂಕ್ಷ-
ಮಾಣಸ್ವಿಷ್ಠೇತ | ತಥಾ ಚ ಸೂತ್ರೀಕಂ | ತಾ ಅಸ್ಯ ಸೂದದೋಹಸ ಇತಿ ಪೂರ್ವಾಮಾಹುತಿಮುಪೋ-
ಶ್ಚಾಯೋತ್ತರಾಂ ಕಾಂಕ್ಷೇತ | ಅ. ೨. ೩ || ಇತಿ || ಮಹಾವೃತ್ತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೋಪೇಷಾ | ತಥೈವ
ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರೀಕಂ | ತಾ ಅಸ್ಯ ಸೂದದೋಹಸ ಇತ್ಯೇತದಾದಿಃ ಸೂದದೋಹಾಃ ಸೂದ-
ದೋಹಾಃ || ಐ. ಅ. ೫. ೧. ೬ | ಇತಿ ||

ತಾಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ ಸೂದದೋಹಸಃ | ಸೂದ ಇತಿ ಕೂಪನಾಮ | ತತ್ಪ್ರವೃತ್ತದೋಹನಾಃ
ಪೃಶ್ನಯಃ ಪ್ರಸ್ತಾವರ್ಣಾ ಗಾವೋಽಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸೋಮಂ ತ್ರೀಣಂತಿ | ಮಿಶ್ರಯಂತ್ಯಾಕಿರೀಣ | ಕದಾ |
ತ್ರಿಷು ತ್ರಿಷು ಸಿ ಸವನೇಷು | ಗಾವೋ ವಿಶೇಷ್ಯಂತೇ | ದೇವಾನಾಂ ಜನ್ಮನ್ತೇನೈವ ಸ್ವಾನೇ | ದಿವಿತ್ಯರ್ಥಃ |
ದಿವ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯಾ ರೋಚನ ಅರೋಚಮಾನೇ | ಅನೇನ ದ್ಯಾವಿವಿಶೇಷ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಿನ್ ಸ್ಥಾನೇ ವಿಶೋ
ನಿವಿಶಂತ್ಯಃ | ಯಜ್ಞಾಘೋಪಯುಕ್ತಾನಾಂ ಗವಾಂ ದ್ಯುಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ | ಜನ್ಮನ್—ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ | ದಿವಃ—ಆದಿತ್ಯನ |
ಅ ರೋಚನೇ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ | ವಿಶಃ—ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವವನು | ತಾಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು |
ಸೂದದೋಹಸಃ—ಆಳವಾದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನು | ಪೃಶ್ನಯಃ—
ವಿಧವಿಧವಾದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನು ಆದ ಗೋವುಗಳು | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ತ್ರಿಷು—ಮೂರು
ಯಜ್ಞಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ತ್ರೀಣಂತಿ—ಅತಿರದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಆದಿತ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ,

ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆಳವಾದ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರಿನಂತೆ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಕ್ಷೇರವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವೂ ವಿಧವಿಧವಾದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಗೋವುಗಳು ಈ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಮೂರು ಯಜ್ಞಗಳ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಮವನ್ನು ಆಶಿರವ್ರವ್ಯಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

These white cows, giving milk like wells, mix the Soma for him at the three oblations, rising (in consequence to the brilliant home of the sun, the birthplace of the gods).

• ಏಕೇಶವಿಷಯಗಳು •

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ವೇದಲನೆಯ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಹೋಮಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎರಡನೆಯ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ತಾ ಅಸ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ತಾ ಅಸ್ಯ ಸೊದದೋಹತಃ ಇತಿ ಪೂರ್ವಾ ಮಾಪುತಿಮುಪೋತ್ತಾಯೋತ್ತರಾಂ ಕಾಂಕ್ಷೇತೆ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೩) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಯೇವಲ್ಯ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಐತರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಮಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ತಾ ಅಸ್ಯ ಸೊದದೋಹತಃ ಇತ್ಯೇತಿದಾದಿಃ ಸೊದದೋಹಾಃ ಸೊದದೋಹಾಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ.ಆ. ಖ.೧. ೬) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಪ್ರ ಗೋಪತಿಂ ಗಿರೇಂದ್ರಮುಚ್ಚ ಯಥಾ ವಿದೇ |

ಸೂನಂ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸತ್ಪತಿಂ | ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಗೋಪತಿಂ | ಗಿರಾ | ಇಂದ್ರಂ | ಅಚ್ಚ | ಯಥಾ | ವಿದೇ |

ಸೂನಂ | ಸತ್ಯಸ್ಯ | ಸತ್ಪತಿಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯೇ ನೈತಾವರೂಢಶಸ್ತ್ರೇಭಿ ಪ್ರ ಗೋಪತಿಮಿತಿ ತ್ವಚೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಅಭಿ ತ್ವಾ ವ್ಯಷಧಾ ಸುತೇಽಭಿ ಪ್ರ ಗೋಪತಿಂ ಗಿರಾ | ಅ. ೩-೪ | ಇತಿ ||

ಗೋಪತಿಂ ಗನಾಂ ಸ್ವಾಮಿನಮಿಂದ್ರಮುಭಿ ಪ್ರಾಚ್ಚ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಪೂಜಯ ಸ್ತುತ್ವಾ | ಯಥಾ

ವಿದೇ ಸ ಯಥಾ ಸ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಸ್ತುತಪ್ರಕಾರಃ ಜಾನಾತಿ ಯಥಾ ವಾ ಯಾಗಂ ಪ್ರತಿ ಗಂಶವ್ಯಮಿತಿ
ಜಾನಾತಿ ತಥಾ ವೇತಿ ಕೇದ್ಯಶಮಿಂದ್ರಂ | ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ವಾ ಸೂನುಂ ಪುತ್ರಂ | ತತ್ರಾ-
ನುರಕ್ತತ್ವಾತ್ಸೂನುರಿತ್ಯುಪಚರ್ಯತೇ | ಸತ್ವತಿಂ ಸಕ್ರಾಂ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಪಾಲಕಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನನೇ) ಗೋಪತಿಂ—ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ | ಸತ್ಯಸ್ಯ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ
ಸೂನುಂ—ಪುತ್ರರೂಪನೂ | ಸತ್ವತಿಂ—ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಯಥಾ—
ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ವಿದೇ—ಅವನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಅಭಿ ಪ್ರ
ಆರ್ಚ—ಪೂಜಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಎಲೈ ಯಜಮಾನನೇ, ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನೂ, ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪುತ್ರರೂಪನೂ, ಸಜ್ಜನರಿಗೆ
ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅವನು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವನೋ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಸ್ತುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸು.

English Translation

Worship with your praise, as he himself knows,—that lord of cows,
Indra, the son of truth, the protector of the good.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಎರಡನೆಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವೈತ್ಯಾನುರಣಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿ ಪ್ರ ಗೋಪತಿಂ ಎಂದು
ವೇದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುರೂಪತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋತಸೂತ್ರದ—
ಅಭಿ ತ್ವಾ ವ್ಯಷಭಾ ಸುತೇ೯ಭಿ ಪ್ರ ಗೋಪತಿಂ ಗಿರಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ವಿವೃತನಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ಹರಯಃ | ಸಸ್ಯಜ್ಞಿರೇಽರುಷೀರಭಿ | ಬರ್ಹಿಷಿ |

ಯತ್ರಾಭಿ ಸಂನವಾಮುಣೇ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ಹರಯಃ | ಸಸ್ಯಜ್ಞಿರೇ | ಅರುಷೀಃ | ಅಭಿ | ಬರ್ಹಿಷಿ |

ಯತ್ರ | ಅಭಿ | ಸಂನವಾಮುಣೇ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹರಯೋ ಹರಿತವರ್ಣಾ ಅತ್ಯಾ ಅರುಷೀರಾರೋಚಮಾನಾ ಅಧಿ ಬರ್ಹಿಷಿ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮ್ನು-
ರ್ಥಾನುನಾದೀ | ಬರ್ಹಿಷ್ಯಾಸ್ತೃತ ಆ ಸಸ್ಯಜೈರೇ | ಅಸ್ಯಜಂತು | ಯತ್ರ ಯಸ್ಮಿನ್ಬರ್ಹಿಷಿ ಸ್ಥಿತಮಿಂದ್ರ-
ಮಥಿ ಸಂನವಾಮುಹೇ ಅಭಿಸಂಸ್ತುಮಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಯತ್ರ—ಯಾವ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಥಿ ಸಂನವಾಮುಹೇ—ನಾವು
ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವೆವೋ ಅಂತಹ | ಅಧಿ ಬರ್ಹಿಷಿ—ದರ್ಭಾಸನಗಳಮೇಲೆ | ಅರುಷೀ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ |
ಹರಯಃ—ಇಂದ್ರನ ಅಶ್ವಗಳು | ಆ ಸಸ್ಯಜೈರೇ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ತಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಲಿ.

|| ಛಾಂದಾ ||

ಯಾವ ದರ್ಭಾಸನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವೆವೋ ಅಂತಹ
ದರ್ಭಾಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಗಳಾದ ಇಂದ್ರನ ಅಶ್ವಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು ತಂದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಲಿ.

English Translation

Let the brilliant bay (horses) drop him down on the cut grass, where
we will hymn his praise.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಇಂದ್ರಾಯ ಗಾವ ಆಶಿರಂ ದುದ್ರಹ್ರೇ ವಜ್ರಿಣೇ ಮಧು |

ಯತ್ಸೀಮುಪಹ್ತೈರೇ ವಿದತ್ || ೬ ||

|| ಷಡಪಾಠಃ ||

ಇಂದ್ರಾಯ | ಗಾವಃ | ಆಶಿರಂ | ದುದ್ರಹ್ರೇ | ವಜ್ರಿಣೇ | ಮಧು |

ಯತ್ | ಸೀಂ | ಉಪಹ್ತೈರೇ | ವಿದತ್ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಇಂದ್ರಾಯ ಗಾವ ಆಶಿರಮಾತ್ರಯಣಸಾಧನಂ ಪಯಾಅದಿಕಂ ಮಧು ಮದಕರಂ ದುದ್ರಹ್ರೇ |
ದುಡುಕೇ | ಕೀದ್ಯಲಾಯ | ವಜ್ರಿಣೇ ವಜ್ರಯುಕ್ತಾಯೋದ್ರಾಯ | ಯದ್ವದೋಪಹ್ತೈರೇ ಸಮೀಪೇ
ವರ್ತಮಾನಂ ಮಧು ಸೋಮರಸಂ ಸೀಂ ಸರ್ವತೋ ವಿದತ್ ಲಭತೇ ತದಾ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಉಪಹೃರೇ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಸೀಂ—ಸರ್ವತ್ರ |
ವಿದತ್—ಇಂದ್ರನು ಹೊಂದುವನೋ ಆಗ | ವಜ್ರಿಣೇ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ |
ಗಾವಃ—ಗೋವುಗಳು | ಮಧು—ತೃಪ್ತಿ ಕರವಾದ | ಅಶಿರಂ—ಕ್ಷೀರಾದ್ಯಾಶ್ರಯಣದ್ರವ್ಯವನ್ನು | ದುದುಹ್ರೇ—
ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಯಾವಾಗ ಸರ್ವತ್ರ ಹೊಂದುವನೋ ಆಗ
ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಗೋವುಗಳು ತೃಪ್ತಿ ಕರವಾದ ಕ್ಷೀರಾದ್ಯಾಶ್ರಯಣದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

English Translation

The cows have milked the intoxicating draught for Indra, the
thunderer, when he finds it near him.

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ॥

ಉದ್ಯದ್ಭ್ರಂಧ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ವಪಂ ಗೃಹಮಿಂದ್ರಶ್ಚ ಗನ್ವಹಿ |

ಮಧ್ವಃ ಪೀತತ್ಪಾಸಚೇವಹಿ ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಖ್ಯುಃ ಪದೇ || ೭ ||

॥ ಪದವಾಕ್ಯ ॥

ಉತ್ | ಯತ್ | ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಯ | ವಿಷ್ವಪಂ | ಗೃಹಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಚ | ಗನ್ವಹಿ |

ಮಧ್ವಃ | ಪೀತತ್ಪಾ | ಸಚೇವಹಿ | ತ್ರಿಃ | ಸಪ್ತ | ಸಖ್ಯುಃ | ಪದೇ || ೭ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಸೋದಶಿತಸ್ಯ ಸೋದ್ಯದ್ಭ್ರಂಧ್ಯಸ್ಯೇತ್ಯೇಷಾಂತ್ಯಾ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ಉದ್ಯದ್ಭ್ರಂಧ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ವಪಂ-
ಮಿತ್ಯೇಷಾ ಪರಿಧಾನೀಯಾ || ಅ. ೬.೨ | ಇತಿ ||

ಯದಾದಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಯ ವಿಷ್ವಪಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಂ ಗೃಹಮಿಂದ್ರಶ್ಚಾಹಂ ಚೋಭಾವುಧ್ವನ್ವಹಿ
ಉದ್ಯಚ್ಚಾವಃ ಕದಾನೀಂ ಮಧ್ವೇ ಮಧುರಂ ಸೋಮರಸಂ ಪೀತತ್ಪಾಸಚೇವಹಿ | ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಠಾ ಭವೇವ |
ಕುತ್ರ | ಸಖ್ಯುಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸಖಿಭೂತಸ್ಯಾದಿತ್ಯಸ್ಯ | ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತೇತ್ಯನೇನ ದೇವಲೋಕಾನಾಮುತ್ರಮು-
ಮೇಕವಿಂಶಂ ಸ್ಥಾನಮುಚ್ಯತೇ | ಅದಿತ್ಯಸ್ಯೈಕವಿಂಶತ್ಪಾತ್ | ತಥಾ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ | ದ್ವಾದಶ ಮಾಸಾಃ

ಪಂಚರ್ಷವಸ್ತ್ರಯ ಇಮೇ ಲೋಕಾ ಆಸಾನಾದಿತ್ಯ ಏಕವಿಂಶ ಇತಿ | ತಾದ್ಯಶ ಏಕವಿಂಶಸ್ಥಾನೇ ಸಚೇನಹೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿರವಾರ್ಥ •

ಯಾತ್—ಯಾವಾಗ | ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಯ—ಅದಿತ್ಯನ | ವಿಷ್ವಪಂ—ಸ್ಥಾನವಾದ | ಗೃಹಂ—ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು | ಇಂದ್ರಪ್ರಶ್ನ—ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ನಾನು ಇಬ್ಬರೂ ಸಹ | ಉತ್ ಗಸ್ತಹಿ—ಹತ್ತಿಹೋಗಿ ಸೇರುವೋ ಆಗ | ಮಧ್ಯೇ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪೀತತ್ವಾ—ಪಾನಮಾಡಿ | ಸಖ್ಯಾಃ—ಪ್ರಸಂಚಕೈಲ್ಲಾ ಮಿತ್ರನಾದ ಅದಿತ್ಯನ | ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ—ಏಕವಿಂಶವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ | ಪದೇ-ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಸಚೇನಹಿ—ಒಂದುಗೂಡಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಾವಾಗ ಅದಿತ್ಯನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ನಾನು ಇಬ್ಬರೂ ಸಹ ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಸೇರುವೋ ಆಗ ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಪ್ರಸಂಚಕೈಲ್ಲಾ ಮಿತ್ರನಾದ ಅದಿತ್ಯನ ಏಕವಿಂಶವೆಂಬ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆವು.

English Translation

When Indra and I ascend to our home, the world of the sun, then, having drunk the sweet (Soma), let us be united in the twenty-first sphere of the (universal) friend.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಷೋಶಿಡಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯದ್ಭ್ರೂಷ್ಯಸ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತೆಯನ್ನು ಕೊನೆಯ ಮುಕ್ತೆಯಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಉದ್ಯದ್ಭ್ರೂಷ್ಯಸ್ಯ ವಿಷ್ವಪಮಿತ್ಯೇಷಾ ಪರಿಧಾನೀಯಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಓ-೨) ವ್ಯಕ್ತವಾರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷೆ •

ಅರ್ಚತ ಪ್ರಾರ್ಚತ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸೋ ಅರ್ಚತ |

ಅರ್ಚಂತು ಪುತ್ರಕಾ ಉತ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಟ್ವರ್ಚತ || ೮ ||

• ಪದವಿಃ •

ಅರ್ಚತ | ಪ್ರ | ಅರ್ಚತ | ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ | ಅರ್ಚತ |

ಅರ್ಚಂತು | ಪುತ್ರಕಾಃ | ಉತ | ಪುರಂ | ನ | ಧೃಷ್ಟ್ವ | ಅರ್ಚತ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಾಭ್ಯಾಸಂ •

ಪೂರ್ವೋಕ್ತೈಃ ಏವ ಶಸ್ತ್ರೇಣರ್ಚಿತೇತಿ ದ್ವಿತೀಯಂ ಅನುಷ್ಠುಭಸ್ತೃಚಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಪ್ರಪ್ರ
ವಸ್ತುಷ್ಠುಭಮಿಷಮರ್ಚತ ಸ್ವಾರ್ಚತ | ಅ. ೬-೨ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಅಧ್ಯರ್ಯಾರ್ಥದಯಃ ಯೂಯಮಿಂದ್ರಮರ್ಚತ | ಪೂಜಯತ ಸ್ತುತ್ವಾ | ಸ್ವಾರ್ಚತ |
ಪ್ರಕರ್ಷೇಣಾರ್ಚತೇಂದ್ರಮೇವ | ಹೇ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಂಬಂಧಿನಸ್ತದ್ಗೋತ್ರಾಃ
ಯೂಯಮರ್ಚತೇಂದ್ರಂ | ಪುತ್ರಕಾಃ ಪುತ್ರಾ ಅಪ್ಯರ್ಚಂತೀಂದ್ರಂ | ಉತಾಪಿ ಚ ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಣು
ಯಥಾ ಪುರಂ ಧರ್ಷಣಶೀಲಮರ್ಚಂತಿ ತಾದ್ಯಕಮಿಂದ್ರಮರ್ಚತ ||

• ಶ್ರುತಕರಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ) ಅರ್ಚತೆ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ | ಸ್ವಾರ್ಚತೆ—ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿರಿ |
ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ—ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿನ ಎಲೈ ಮುಷಿಗಳೇ | ಅರ್ಚತೆ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ |
ಪುತ್ರಕಾಃ—ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರರೂ ಸಹ | ಅರ್ಚಂತು—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಪುರಂ ನ—
ಸಪ್ತೀಣದಂತೆ | ಧೃಷ್ಣು—ದೃಢಕಾಯನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅರ್ಚತೆ—ಪೂಜಿಸಿರಿ.

• ಛಾಪಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿರಿ. ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಂತತಿಗೆ
ಸೇರಿದ ಎಲೈ ಮುಷಿಗಳೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪುತ್ರರೂ ಸಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ. ಮತ್ತು
ಸಪ್ತೀಣದಂತೆ ದೃಢಕಾಯನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ.

English Translation

Worship Indra, worship him pre-eminently, worship him, you of the
family of Priyamedha ; let your sons also worship him ; worship him as a
strong city.

• ವಿಕೀರ್ಷಣೀಯಗಳು •

ಓಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚತ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ಕುಗಳನ್ನು
ಅನುಷ್ಠುಭಂಧಿಸಿನ ಎರಡನೆಯ ತೃತೀನನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಅಪ್ಪಲಾಯನ ಶೌತಸೂತ್ರದ-ಪ್ರಪ್ರ ವಸ್ತುಷ್ಠು-
ಭಮಿಷಮರ್ಚತ ಸ್ವಾರ್ಚತ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೨) ವಿಸ್ಮೃತವಾಗುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅವಸ್ತುರಾತಿ ಗರ್ಗರೋ ಗೋಧಾ ಪರಿ ಸನಿಷ್ಪಣಾತ್ |

ಪಿಂಗಾ ಪರಿ ಚನಿಸ್ಯದದಿಂದ್ರಾಯ ಬ್ರಹ್ಮೋದ್ಯತಂ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅವ | ಸ್ವರಾತಿ | ಗರ್ಗರಃ | ಗೋಧಾ | ಪರಿ | ಸನಿಸ್ಪರ್ಶ |

ಪಿಂಗಾ | ಪರಿ | ಚನಿಸ್ಪರ್ಶ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಬ್ರಹ್ಮ | ಉತ್ಯಯತಂ || ೯ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಗರ್ಗರೋ ಗರ್ಗರಧ್ವನಿಯುಕ್ತೋ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷೋ ಯುದ್ಧೇಽವ ಸ್ವರಾತಿ | ಭಯಂ ಶಬ್ದ-
ಯತಿ | ಗೋಧಾ ಹಸ್ತಭ್ಯಃ ಪರಿ ಪರಿತಃ ಸನಿಸ್ಪರ್ಶಃ | ಸ್ಪರ್ಶತಿ ಭೃಶಂ | ಪಿಂಗಾ ಪಿಂಗವರ್ಣಾ ಇಹಾಪಿ
ಪರಿ ಚನಿಸ್ಪರ್ಶಃ | ಪರಿಸ್ಪಂದತೇ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ಯುದ್ಧಃ ಸಂನದ್ಧೋಽತ ಇಂದ್ರಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ
ಪರಿವೃಧಂ ಕರ್ಮ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಮುದ್ಯತಂ ಭವತ್ಪ್ರತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಗರ್ಗರಃ—ಗರ್ಗರಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭೇರಿಯು | ಅವ ಸ್ವರಾತಿ—ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ
ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ | ಗೋಧಾ—ಗೋಧಾಸಂಕ್ಷಲಕವಾದ ಪಟಹವು | ಪರಿ—ಸುತ್ತಲೂ | ಸನಿಸ್ಪರ್ಶಃ—
ಅಧಿಕವಾಗಿ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತದೆ | ಪಿಂಗಾ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯೂ ಸಹ | ಪರಿ—ಸುತ್ತಲೂ | ಪರಿ
ಚನಿಸ್ಪರ್ಶಃ—ಟೀಂಕಾರದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನಡ್ಡೇಶಿಸಿದ | ಬ್ರಹ್ಮ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು | ಉದ್ಯತಂ—ಪರಿತವಾಗಲಿ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಗರ್ಗರಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಭೇರಿಯು ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.
ಗೋಧಾಸಂಕ್ಷಲಕವಾದ ಪಟಹವು ಸುತ್ತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ
ಹೆದೆಯೂ ಸಹ ಸುತ್ತಲೂ ಟೀಂಕಾರದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಇಂತಹ ಯುದ್ಧ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನಡ್ಡೇ
ಶಿಸಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವು ಪರಿತವಾಗಲಿ.

English Translation

The drum utters its sound, the leathern guard twangs, the tawny
bowstring leaps to and fro ; let the hymn be raised to Indra.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅ ಯತ್ಪ್ರತಂತ್ಯೇನೈಃ ಸುದುಘ್ನಾ ಅನಪಸ್ಪರಃ |

ಅಪಸ್ಪರಂ ಗೃಭಾಯತ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯ ಪಾತನೇ || ೧೦ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ಯತ್ | ಪತಂತಿ | ಏನ್ಯಃ | ಸುದುಘಾಃ | ಅನಪಸ್ಪರಃ |

ಅಪಸ್ಪರಂ | ಗೃಭಾಯತ | ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾತನೇ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯದ್ಯದ್ಯನ್ಯ ಏತವರ್ಣಾಃ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾ ನದ್ಯ ಆ ಪತಂತಿ ಅಗಚ್ಛಂತಿ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರವಹಂತಿ | ಕೇದ್ಯಶ್ಯಃ | ಸುದುಘಾಃ ಸುದೋಹಾ ಅನಪಸ್ಪರಃ ಅಪಸ್ಪರೋಽನಪ್ಸುರಾ ಅಪವ್ಯದ್ಧಾಃ | ಅತಾ-
ದ್ಯಶ್ಯೋಽನಪಸ್ಪರಃ | ಅತ್ಯಂತಂ ಪ್ರವ್ಯದ್ಧಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಸುದುಘಾಃ ಪ್ರವ್ಯದ್ಧಾ ಏತವರ್ಣಾ
ಗಾವೋ ಯದಾ ಪಯಅದ್ಯರ್ಥಾಯಾ ಪತಂತಿ ತದಾಪಸ್ಪರಂ | ಅತ್ರಾಪತಬ್ಧೋ ಧಾತ್ವರ್ಥಾನುನಾದೀ |
ಅತ್ಯಂತಪ್ರವ್ಯದ್ಧಂ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯ ಪಾತನೇ ಪಾತಂ ಗೃಭಾಯತ | ಗೃಹಣಂ ಕುರುತ | ಅಥವಾ.
ನಪಸ್ಪರ ಇತ್ಯತ್ರಾಪ್ಯಪತಬ್ಧೋಽನುನಾದೀ ಧಾತ್ವರ್ಥಸ್ಯ | ತಥಾ ಸತ್ಯಯನುರ್ಥಃ | ಯದೈನ್ಯೋ
ನದ್ಯೋಽನಪಸ್ಪರೋಽನಪ್ಸುರೋಽದಕಾ ಆ ಪತಂತಿ ವೃಷ್ಟಿರಲ್ಪಾ ಯದಾ ಭವತಿ ತದಾ ಸೋಮ-
ಮಿಂದ್ರಾರ್ಥಂ ಸಂಪಾದಯತೇತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಏನ್ಯಃ—ಶುಭ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳವು | ಸುದುಘಾಃ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕರಿಯತಕ್ಕವು |
ಅನಪಸ್ಪರಃ—ಅತಿ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದುದೂ ಅದ ಗೋವುಗಳು (ಅಥವಾ ನದಿಗಳು) | ಆ ಪತಂತಿ—ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ
ಬರುವುವೋ ಆಗ | ಅಪ—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ |
ಪಾತನೇ—ಪಾನಮಾಡಲು | ಗೃಭಾಯತ—ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಶುಭ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳವು, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕರಿಯತಕ್ಕವು, ಅತಿ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದವು ಅದ ಗೋವುಗಳು (ಅಥವಾ
ನದಿಗಳು) ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುವುವೋ ಆಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಪಾನಮಾಡಲು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ.

English Translation

When the bright fertilizing rivers flow with diminished waters, then
take the overflowing Soma for Indra to drink.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಃ |

ಅಪಾದಿಂದ್ರೋ ಅಪಾದಗ್ನಿವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅನುತ್ಸತ |

ವರುಣ ಇದಿಹ ಕ್ಷಯತ್ರನೂಪೋ ಅಭ್ಯನೂಷತ ವತ್ಸಂ

ಸಂಶಿಶ್ವರೀವ || ೧೧ ||

ಃ ಸದವಾಃ |

ಅಪಾಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಅಪಾಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಅನುತ್ಸತ |

ವರುಣಃ | ಇಹ | ಇಹ | ಕ್ಷಯತ್ | ತಂ | ಆಪಃ | ಅಭಿ | ಅನೂಷತ | ವತ್ಸಂ |

ಸಂಶಿಶ್ವರೀವ || ೧೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಇಂದ್ರೋಽಪಾಃ | ಅಪಿಬಕ್ತೋಮಂ | ಅಗ್ನಿರಸ್ಯಪಿಬತ್ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅಪ್ಯನುತ್ಸತ | ತ್ವಪ್ತಾ ಅಭವನ್ ಸೋಮಪಾನೇನ | ವರುಣ ಇದ್ವರುಣೋಽಪೀಹಾಸ್ವಿನ್ಯಾಗ್ನುಹೇ ಕ್ಷಯತ್ | ನಿವಸತು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಂ | ನಿವಸಂತಂ ತನೂಪೋಽಭ್ಯಭ್ಯನೂಷತ | ಉದಕಾನ್ಯಾಪನೀಲಾಃ ಸ್ತುತಯೋ ವಾಭ್ಯಷ್ಟವನ್ | ಕಿಮಿವ | ವತ್ಸಂ ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಸಂಶಿಶ್ವರೀಃ ಸಂಶಿಶ್ವರ್ಯಃ ಸಂಗಚ್ಛಮಾನಾ ಗಾವ ಇವ | ತಾ ಯಥಾ ಧಾವಂತ್ಯೋ ಹಂಭಾರವಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತದ್ವತ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಅಪಾಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ ಸಹ ಪಾನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೂ | ಅನುತ್ಸತ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ | ವರುಣ ಇಹ—ವರುಣನೂ ಸಹ | ಇಹ—ನಮ್ಮ ಯಾಗಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಕ್ಷಯತ್—ವಾಸಮಾಡಲಿ | ವತ್ಸಂ—ಕರುವಿನಲ್ಲಿಗೆ | ಸಂಶಿಶ್ವರೀಃ ಇವ—ಆದರದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವ ಪಶುವು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆ | ಆಪಃ—ಉದಕಗಳು | ತಂ—ಆ ವರುಣನನ್ನು | ಅಭ್ಯನೂಷತ—ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ |

ಇಂದ್ರನು ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಗ್ನಿಯೂ ಸಹ ಪಾನಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು ಹರ್ಷಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವರುಣನು ಸಹ ನಮ್ಮ ಯಾಗಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲಿ. ಕರುವಿನಲ್ಲಿಗೆ ಆದರದಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವ ಪಶುವು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆ ಆ ವರುಣನನ್ನು ಉದಕಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸುವುವು.

English Translation

Indra drank (the Soma), Agni drank it, the Vishwe Devah were gladdened; let Varuna fix his dwelling here; the waters have praised him as cows (low) meeting their calves.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸು॒ದೇ॒ವೋ॑ ಅ॒ಸಿ ವ॒ರುಣ॑ ಯ॒ಸ್ಯ ತೇ॑ ಸ॒ಪ್ತ ಸಿಂ॑ಧ॒ವಃ ।

ಅ॒ನು॒ಕ್ಷ॒ರಂ॑ತಿ ಕಾ॒ಕುದಂ॑ ಸೂ॒ಮ್ನೃ॑ಂ ಸು॒ಷಿರಾ॑ಮಿ॒ವ ॥ ೧೨ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಸು॒ದೇ॒ವಃ | ಅ॒ಸಿ | ವ॒ರುಣ॑ | ಯ॒ಸ್ಯ | ತೇ | ಸ॒ಪ್ತ | ಸಿಂ॑ಧ॒ವಃ |

ಅ॒ನು॒ಕ್ಷ॒ರಂ॑ತಿ | ಕಾ॒ಕುದಂ॑ | ಸೂ॒ಮ್ನೃ॑ಂ | ಸು॒ಷಿರಾ॑ಮಿ॒ವ ॥ ೧೨ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ದೇ ವರುಣ ಐಲಾಭಮಾನಿನ್ನೇವ ಸ್ಯಂ ಸುದೇವೋಽಸಿ ಯಸ್ಯ ಸುದೇವಸ್ಯ ತೇ ತವ ಕಾಕುದಂಶಾಲಂ ಸಮುದ್ರಾಪ್ಯಂ ಸಪ್ತ ಸಿಂಧವೋ ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸಪ್ತ ಸದ್ಯೋಽನುಕ್ಷರಂತಿ ಜಿಹ್ವಾಯಾಂ ಸರ್ವದಾ ಸ್ತವಂತಿ ॥

॥ ಶ್ರುತಿಕರಾರ್ಥಃ ॥

ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣದೇವನೇ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಕಾಕುದಂ—ನಾಲಿಗೆಯ ತಳಭಾಗಕ್ಕೆ | ಸೂಮ್ನೃಂ—ಪ್ರವಾಹವು | ಸುಷಿರಾಂಇವ—ಪಾತಾಳದಂತಿರುವ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿಳುವಂತೆ | ಸಪ್ತ ಸಿಂಧವಃ—ಗಂಗಾದಿ ಸಪ್ತನದಿಗಳೂ | ಅನುಕ್ಷರಂತಿ—ಪ್ರವಹಿಸುವುವೋ ಅಂತಹ ನೀನು | ಸುದೇವಃ ಅಸಿ—ಅತ್ಯುತ್ತಮನಾದ ದೇವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಎಲೈ ವರುಣದೇವನೇ, ಯಾವ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯ ತಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಹವು ಪಾತಾಳದಂತಿರುವ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬಿಳುವಂತೆ ಗಂಗಾದಿಸಪ್ತನದಿಗಳೂ ಸಹ ಪ್ರವಹಿಸುವುವೋ ಅಂತಹ ನೀನು ಅತ್ಯುತ್ತಮನಾದ ದೇವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

You are a glorious god, Varuna, across whose palate the seven rivers keep pouring as a fair-flowing (stream) into an abyss.

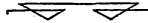
• ಖತೀಷವಿಷಯಗಳು •

ಕಾಕುದಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈತುಕ್ಕೆಗೆ ಯಾಸ್ಕರು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಸುದೇವಸ್ತ್ವಂ ಕಲ್ಯಾಣದೇವಃ ಕಮನೀಯುದೇವೋ ವಾ ಭವಸಿ ವರುಣ ಯಸ್ಯ ತೇ ಸಪ್ತ ಸಿಂಧವಃ | ಸಿಂಧುಃ ಸ್ತವಣಾತ್ ಯಸ್ಯ ತೇ ಸಪ್ತ ಸ್ರೋತಾಂಸಿ ತಾನಿ ತೇ ಕಾಕುದಮನುಕ್ಷ-
ರಂತಿ ಸೂರ್ಮಿ ಕಲ್ಯಾಣೋರ್ಮಿ ಸ್ರೋತಃ ಸುನಿರಮನು ಯಥಾ ||

(ನಿ. ೫-೨೭)

ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ನೀನು ಸುದೇವ ಎಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕನಾದ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಂಗಳಕಾರಕನಾದ ದೇವನು, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ (ಮನೋಹರನಾದ) ದೇವನು ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆಯ ತಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ (ಗಂಗೆಯೇ ನೊಂದಲಾದ) ಏಳು ನದಿಗಳೂ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಬೀಳುವವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೆರಿಯುವ ನೀರು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಏಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನದಿಗಳೂ ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆಯ ತಳಕ್ಕೆ (ಎಂದರೆ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ) ಹೋಗಿ ಬೀಳುವವು. ಇಲ್ಲಿ ಸಿಂಧುಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೆರಿಯುವ ನದಿ ಎಂದರ್ಥವು. ಎಂದರೆ ಹೆರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ ನದಿಗೆ ಸಿಂಧುವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಸೂರ್ಮಿ ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಲೆಗಳುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ನೀರುಳ್ಳ ಪ್ರವಾಹವು ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸುಗ್ಗುವಂತೆ ಎಂಬ ಸುಸೀರಾಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯೋ ವ್ಯತೀರಘಾಣಯತ್ಸುಯುಕ್ತಾ ಉಪ ದ್ರಾಶುಷೇ |

ತಕ್ಶೋ ನೇತಾ ತದಿದ್ದಪುರುಪಮಾ ಯೋ ಅಮುಚ್ಯತ || ೧೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಃ | ವ್ಯತೀನ | ಅಘಾಣಯತ್ | ಸುಯುಕ್ತಾನ್ | ಉಪ | ದ್ರಾಶುಷೇ |

ತಕ್ಶಃ | ನೇತಾ | ತತ್ | ಇತ್ | ವಪುಃ | ಉಪಮಾ | ಯಃ | ಅಮುಚ್ಯತ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೋದಶಿಕಶ್ರೇ ಯೋ ವ್ಯತೀನಿತಿ ವ್ಯತೀಯ ಅನುಷ್ಠುಭಸ್ತುಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಾ ಚ | ಯೋ ವ್ಯತೀರಘಾಣಯದಿತಿ ವ್ಯಚಾ ಅನುಷ್ಠುಭಾಃ | ಅ. ೬-೨ | ಇತಿ ||

ಯ ಇಂದ್ರೋ ವ್ಯತೀನ್ರಿವಿಧಗಮನಾನ್ ಸುಯುಕ್ತಾನ್ ಸುಷ್ಕು ರಥೇ ಸುಬದ್ಧಾನಶ್ವಾನ್ತಾ-
 ಶುಷೇ ಹವಿರ್ವಾತ್ರೇ ಯಜಮನಾನಾಯ ಗಂತುಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಮುಪಾಪಾಣಾಯಕ್ ಉಪಗಮಯತಿ |
 ಘಣತಿರ್ಗತಿಕರ್ಮಾ | ಯದೈವಂ ಕರೋತಿ ತದಿತ್ತದಾನೀಮೇವ ತಕ್ತಃ | ತಕತಿರ್ಗತಿಕರ್ಮಾ | ಯಜ್ಞ-
 ಗಮನಶೀಲೋ ನೇತೋದಕಸ್ಯ ಫಲಸ್ಯ ವಾ ನಾಯಕ ಇಂದ್ರೋ ವಪುರುದಕಮುತ್ಪಾದಯತೀತಿ ಶೇಷಃ |
 ಯ ಇಂದ್ರ ಉಪನೋಪಮಾನಭೂತೋಽವಮುಚ್ಯತ ಅನ್ಯೈವ್ಯಷ್ಟಿವಾರಕ್ಕೆರಸುರಾದಿಭಿರ್ಮುಕ್ತೋ
 ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ವ್ಯತೀನ್—ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವೂ | ಸುಯುಕ್ತಾನ್—
 ಆವನ ರಥಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ
 ಬರಲು | ಉಪ ಅಪಾಣಾಯಕ್—ಪ್ರೇರಿಸುವನೋ | ತದಿತ್—ಆ ಒಡನೆಯೇ | ತಕ್ತಃ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ
 ಬರಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ | ನೇತಾ—ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು | ವಪುಃ—ಉದಕವನ್ನು
 ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಉಪಮಾ—ತನಗೆ ತಾನೇ ಉಪಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ
 ಇಂದ್ರನು | ಅಮುಚ್ಯತೆ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

• ಧಾರ್ಮಿಕ •

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವೂ, ಆವನ ರಥಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟವೂ ಆದ
 ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಪ್ರೇರಿಸುವನೋ ಆ ಒಡನೆಯೇ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ
 ಬರಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ, ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು ಉದಕವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವ
 ಇಂದ್ರನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಉಪಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಆ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He who directs towards the worshipper his well-yoked prancing
 steeds,—he, (Indra), the swift bearer of blessing, (produces) rain,—he,
 who being comparable only to himself is delivered (from all his enemies).

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪೋಡಶಿಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನದಲ್ಲಿ ಯೋ ವ್ಯತೀನ್ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಪುಕ್ತಗಳನ್ನು
 ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮೂರನೆಯ ತ್ಯಜನವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಯೋ ವ್ಯತೀ-
 ರಪಾಣಯದಿತಿ ತ್ಯಜಾ ಅನುಷ್ಠುಛಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅತೀದು ಶಕ್ರ ಓಹತ ಇಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಾ ಅತಿ ದ್ವಿಷಃ |

ಭಿನತ್ಕನೀನ ಓದನಂ ಪಚ್ಯಮಾನಂ ಪರೋ ಗಿರಾ || ೧೪ ||

• ಪಠನಾಠಃ •

ಅತಿ | ಇತ್ | ಉಂ ಇತಿ | ಶಕ್ರಃ | ಓಹತೇ | ಇಂದ್ರಃ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅತಿ | ದ್ವಿಷಃ |

ಭಿನತ್ | ಕನೀನಃ | ಓದನಂ | ಪಚ್ಯಮಾನಂ | ಪರಃ | ಗಿರಾ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರಃ ಶಕ್ರಃ ಸನ್ನತೀದೋಹತೇ | ಅತಿಕ್ರಮ್ಯ ಗಚ್ಯತೇವ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ನಿರೋ-
ಧಕಃ ಇತ್ಯೂಕ್ತಂ | ತದೇವಾಹ | ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಾ ದ್ವಿಷೋ ದ್ವೇಷ್ಣಾ ಇತ್ಯೂಕ್ತಾನತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ
ಗಚ್ಯತಿ | ಕನೀನಃ ಕಮನೀನಯಃ ಪರೋ ಮೇಘಾನಾಂ ಪರಸ್ತಾದ್ವರ್ತಮಾನ ಇಂದ್ರ ಓದನಂ | ಮೇಘ-
ನಾಮೈತತ್ | ಮೇಘಂ ಭಿನತ್ | ಅಭಿನತ್ | ಭಿನತ್ತಿ ವೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ | ಕೀದೃಶಂ | ಗಿರಾ ಮಾಧ್ಯ-
ಮಿಕಯಾ ವಾಚಾ ಸ್ತನಿತಲಕ್ಷಣಯಾ ಪಚ್ಯಮಾನಂ | ವಜ್ರನಿರ್ಘೋಷೇಣ ತಾದ್ಯಮಾನಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ರಃ—ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಅತೀತ್—ಶತ್ರುಜನರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ | ಓಹತೇ—
ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಆದೇ ಇಂದ್ರನು | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದ್ವಿಷಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ | ಅತಿ—
ಮಾರಿಸುತ್ತಾನೆ | ಕನೀನಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಪರಃ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು | ಗಿರಾ—
ತನ್ನ ಗರ್ಜನ ಶಬ್ದದಿಂದ | ಪಚ್ಯಮಾನಂ—ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ | ಓದನಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ಭಿನತ್—
ವೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸೀಳಿಹಾಕಿದ್ದಾನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಜನರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದೇ ಇಂದ್ರನು ಸಮಸ್ತವಾದ
ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಮಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಗರ್ಜನ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಘವನ್ನು ವೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸೀಳಿಹಾಕಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Shakra verily overpowers; Indra, overpowers all his enemies;
he, worthy of love, abiding beyond, cleaves the cloud smitten by his
thunder-voice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅರ್ಭಕೋ ನ ಕುಮಾರಕೋಽಧಿ ತಿಷ್ಠನ್ನವಂ ರಥಂ |

ಸ ಪಕ್ಷನ್ನಹಿಷಂ ಮೃಗಂ ಪಿತ್ರೇ ಮಾತ್ರೇ ವಿಭುಕ್ರತುಂ || ೧೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅರ್ಭಕಃ | ನ | ಕುಮಾರಕಃ | ಅಧಿ | ತಿಷ್ಠತ್ | ನವಂ | ರಥಂ |

ನ | ಪಕ್ಷತ್ | ಮಹಿಷಂ | ಮೃಗಂ | ಪಿತ್ರೇ | ಮಾತ್ರೇ | ವಿಭುಕ್ರತುಂ || ೧೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋಽರ್ಭಕೋ ನಾಲ್ಪಶರೀರಃ ಕುಮಾರಕಃ ಕುಮಾರ ಇವ ನವಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ರಥ-
ಮಧಿ ತಿಷ್ಠತ್ | ಅಧಿತಿಷ್ಠತಿ | ಸ ಇಂದ್ರೋ ಮಹಿಷಂ ಮಹಾಂತಂ ಮೃಗಂ ಮೃಗವದಿತಪ್ತತೋ
ಧಾವಂತಂ ಸವ್ಯವ್ಯಗ್ನಂ ವಾ ವಿಭುಕ್ರತುಂ ಬಹುಕರ್ಮಾಣಂ ಮೇಘಂ ಪಕ್ಷತ್ | ಪಚತಿ | ವೃಷ್ಟ್ಯಧಿ-
ಮುಖಂ ಕರೋತಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು) | ಅರ್ಭಕಃ—ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ | ಕುಮಾರಕಃ ನ—ಎಳೆಯ ಕುಮಾರನಂತೆ |
ನವಂ—ತನ್ನ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ | ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ಅಧಿ ತಿಷ್ಠತ್—ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು |
ಮಹಿಷಂ—ಮಹದ್ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು | ಮೃಗಂ—ಮೃಗದಂತೆ ಸಂಚಾರಶೀಲವಾದುದು | ವಿಭುಕ್ರತುಂ—
ಅನೇಕ ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ ಮೇಘವನ್ನು | ಪಿತ್ರೇ ಮಾತ್ರೇ—ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿಗಾಗಿ | ಪಕ್ಷತ್—
ವೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಎಳೆಯ ಕುಮಾರನಂತೆ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.
ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಮಹದ್ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಮೃಗದಂತೆ ಸಂಚಾರಶೀಲವಾದುದು, ಅನೇಕ ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ
ಮೇಘವನ್ನು ತನ್ನ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳ ಸೌಕರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(Indra), like a young boy, has mounted his splendid chariot; he makes ready for his father and mother the great deer-like many-functioned cloud.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ತೂ ಸುಕಿಪ್ರ ದಂಪತೇ ರಥಂ ತಿಷ್ಠಾ ಹಿರಣ್ಮಯಂ |
 ಅಥ ದ್ಯುಕ್ಷಂ ಸಚೇವಹಿ ಸಹಸ್ರಪಾದಮರುಷಂ ಸ್ವಸ್ತಿಗಾಮು-
 ನೇಹಸಂ || ೧೬ || •

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ತು | ಸುಕಿಪ್ರ | ದಂಪತೇ | ರಥಂ | ತಿಷ್ಠಾ | ಹಿರಣ್ಮಯಂ |
 ಅಥ | ದ್ಯುಕ್ಷಂ | ಸಚೇವಹಿ | ಸಹಸ್ರಪಾದಂ | ಅರುಷಂ | ಸ್ವಸ್ತಿಗಾಂ | ಅನೇಹಸಂ || ೧೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸುಕಿಪ್ರ ಸುಹನೋ ಹೇ ದಂಪತೇ ಗೃಹಸ್ವಾಮಿನ್ | ಅತ್ರೈ ಗೃಹೋ ರಥಃ | ತಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನ್ ತು ತ್ವಂ ತಾನದ್ರಥಮಾ ತಿಷ್ಠ | ಹವಿಃ ಸ್ವೀಕರಣಾನಂತರಂ ಪಶ್ಚಾದಹಂ ರಥಮಾರೋಹಾಮೀತಿ ಧಾವಃ | ತೀದೃಶಂ | ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ | ಅಥ ತವಾರೋಹಣಾನಂತರಮಹಮಸ್ವಾರುಹ್ಯೋಥೌ ಸಚೇವಹಿ | ಸಂಗಚ್ಛೇವಹಿ | ಸಂಗತೌ ಭವೇವ | ಪುನಃ ತೀದೃಶಂ | ದ್ಯುಕ್ಷಂ ದೀಪ್ತಂ ರಥಂ ಸಹಸ್ರಪಾದಂ ಬಹುಪಾದಮರುಷವಾರೋಚಮಾನಂ ಸ್ವಸ್ತಿಗಾಂ ಕುಕಲಗಮನಮನೇಹಸಮಪಾಪಾಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುಕಿಪ್ರ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ | ದಂಪತೇ—ರಥವೆಂಬ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತು—ನೀನಾದರೋ | ಹಿರಣ್ಮಯಂ—ಸುರ್ವನಿರ್ಮಿತವಾದ | ರಥಂ—ರಥದಲ್ಲಿ | ಆ ತಿಷ್ಠ—ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೋ | ಅಥ—ಅನಂತರ | ದ್ಯುಕ್ಷಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ | ಸಹಸ್ರಪಾದಂ—ಸಾವಿರ (ಪ್ರಂಭ) ಪಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ | ಅರುಷಂ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಸ್ವಸ್ತಿಗಾಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಅನೇಹಸಂ—ಪಾಪಂಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ | ಸಚೇವಹಿ—ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

• ಛಾಪಾರ್ಥಃ •

ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ, ರಥವೆಂಬ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸುರ್ವನಿರ್ಮಿತವಾದ ರಥದಲ್ಲಿ ಒಡನೆಯೇ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೋ. ಅನಂತರ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ, ಸಾವಿರ (ಪ್ರಂಭ) ಪಾದಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಪಾಪಂಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

English Translation

Handsome-jawed (Indra), householder, mount your golden chariot; then let us meet mounted together on that bright thousand-footed brilliant auspiciously-moving sinless (car).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಂ ಘೇಮಿತ್ತಾ ನಮಸ್ವಿನ ಉಪ ಸ್ವರಾಜಮಾಶತೇ ।

ಅರ್ಥಂ ಚಿದಸ್ಯ ಸುಧಿತಂ ಯದೇತವ ಆವರ್ತಯಂತಿ ದಾವನೇ ॥

• ಸದಪಾಠಃ •

ತಂ | ಘ | ಈಂ | ಇತ್ಯಾ | ನಮಸ್ವಿನಃ | ಉಪ | ಸ್ವರಾಜಂ | ಆಶತೇ |

ಅರ್ಥಂ | ಚಿತ್ | ಅಸ್ಯ | ಸುಧಿತಂ | ಯತ್ | ಏತವೇ | ಆವರ್ತಯಂತಿ | ದಾವನೇ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪೂರ್ವಾಕ್ಷೇ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇ ತಂ ಘೇಮಿತ್ಥೇತ್ಯೇಷಾ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ತಂ ಘೇಮಿತ್ತಾ ನಮಸ್ವಿನ ಇತಿ ಪ್ರಾಗಾಧೀಂ ಪೂರ್ವಾಕ್ಷೇ | ಅ. ೪-೩ | ಇತಿ ॥

ತಂ ಘ ತಂ ಖಲ್ವೇಮೇನಮಿಂದ್ರಮಿಕ್ಥೇತ್ವಮನೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ನಮಸ್ವಿನೋಽನ್ನವಂತಃ ಸ್ತುತಿಸಂತೋ ವಾಧ್ಯಯಾರ್ಥದಯಃ ಸ್ವರಾಜಂ ಸ್ವಯಂ ರಾಜಮಾನಂ ವೋಪಾಸತೇ | ಸೇವಂತೇ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾರ್ಥಂ ಚಿದರಣೀಯಂ ಧನಂ ಸುಧಿತಂ ಸುಷು ಸ್ಥಾಪಿತಮಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸುಬುಧಿನಂ ಪ್ರಾಪ್ನಿ-
ವಂತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಕದೇತಿ ಆಹ | ಯದ್ವದ್ಯತವೇಽಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಗಮನಾಯ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ವಾ ದಾವನೇ ಹವಿದಾನಾಯಾವರ್ತಯಂತಿ ಸ್ತುತಯಃ | ತದೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥವಾಶ್ಚಾ ವಾವರ್ತಯಂತಿ ತದೇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸ್ವರಾಜಂ—ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ | ಈಂ ಘ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಽಮಸ್ವಿನಃ—ಹವಿಯುಕ್ತರಾದ ಅಧ್ಯರ್ಯಗಳು | ಇತ್ಯಾ—ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಉಪ ಆಶತೇ—ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ದಾವನೇ—ಹವಿದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಏತವೇ—ಹೋಗಲು ; ಆವರ್ತಯಂತಿ—ಈ ಇಂದ್ರನ ಅಶ್ವಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವೋ ಆಗ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ಸುಧಿತಂ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು ಆದ | ಅರ್ಥಂ ಚಿತ್—ಧನವನ್ನೇ ಅವರು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಹವಿಯುಕ್ತವಾದ ಅಧ್ಯರ್ಯಗಳು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹವಿದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಲು ಯಾವಾಗ ಈ ಇಂದ್ರನ ಅಶ್ವಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುವೋ (ಅಥವಾ ಹವಿದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇವರ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗುವೋ) ಆಗ ಈ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಿದುದೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು ಆದ ಧನವನ್ನೇ ಅವರು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

English Translation

(The priests), presenting praise, thus worship that self-resplendent (Indra); they obtain his well-stored wealth, when (his horses) bring him on his way for the offering.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪೂರ್ವಾಹ್ನೇ ದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಪ್ರವರ್ಗೈಃ (ಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತೆಂ ಘೇಮಿತ್ಯಾ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ಯನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕನೂತ್ರದ—ತೇಘೇಮಿತ್ಯಾ ನಮಸ್ವಿನ ಇತಿ ಪ್ಯಾಗಾಥೀಂ ಪೂರ್ವಾಹ್ನೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನು ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯೈಕಸಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸ ಏಷಾಂ ।

ಪೂರ್ವಾನುನು ಪ್ರಯತಿಂ ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷೋ ಹಿತಪ್ರಯಸ ಆತತಃ॥

• ಪದಾಠಃ •

ಅನು । ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯೈ । ಓಕಸಃ । ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ । ಏಷಾಂ ।

ಪೂರ್ವಾಂ । ಅನು । ಪ್ರಯತಿಂ ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ । ಹಿತಪ್ರಯಸಃ । ಆತತಃ॥ ೧೮ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅನಯಾ ಸ್ತುತಿಮುಪಸಂಹರತಿ । ಏಷಾಂ ದೇವಾನಾಮಿಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯೈ ಪುರಾಣ-
ಸ್ಯೈಕಸಃ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪುರಾಣಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಅನ್ವಾತತಃ । ಅನುಪ್ರಾಪ್ತಾಃ ।
ಇಂದ್ರೇಶಾಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ । ಪೂರ್ವಾಂ ಮುಖ್ಯಂ ಪ್ರಯತಿಂ ಪ್ರದಾನಪುನು ಲಕ್ಷೀಕೃತ್ಯ ವ್ಯಕ್ತ-
ಬರ್ಹಿಷಃ ಸ್ತೀರ್ಣಾದರ್ಥಾ ಹಿತಪ್ರಯಸ ಅಸಾದಿತಸೋಮಾದಿಹವಿಷ್ವಾಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪೂರ್ವಾಂ—ಆತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ । ಪ್ರಯತಿಂ—ಪ್ರದಾನವನ್ನು । ಅನು—ಉದ್ದೇಶಿಸಿ (ಪ್ರದಾನವನ್ನು
ಆರ್ಪಿಸಲು) । ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ—ದರ್ಭಾಸನವನ್ನು ಹರಡಿರುವವರೂ । ಹಿತಪ್ರಯಸಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು
ಹೊಂದಿದವರೂ ಆದ । ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಸಃ—ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಂತತಿಯವರು । ಏಷಾಂ—ಈ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆ
ಪ್ರತ್ಯಸ್ಯೈ—ಪುರಾತನವಾದ । ಓಕಸಃ—ಸ್ಥಾನವನ್ನು । ಅನು ಆತತಃ—ಹೊಂದಿದ್ವಾರಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದರ್ಭಾಸನವನ್ನು ಹರಡಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವವರೂ, ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಜೋಂದಿ ದವರೂ ಆದ ಪ್ರಿಯಮೇಧಸಂತತಿಯವರು ಈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ ಪುರಾತನವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಜೋಂದಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The Priyamedhas have reached the ancient dwelling-place of these deities, having strewed the sacred grass and placed their oblations after the manner of a pre-eminent offering.

ಎಷ್ಟತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅಷ್ಟಮೇಧನವಾಕ ಏಕಾದಶ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಯೋ ರಾಜೇತಿ ಪಂಚದಶರ್ಚಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಯೋ ರಾಜಾ ಪಂಚೋನಾ ಪುರುಹನ್ನಾ ಬಾರ್ಹತಂ ತ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾ ದುಷ್ಟಿಗನುಷ್ಟುಪ್ಪುರಲುಷ್ಟಿಗಂತಮಿತಿ | ಪುರುಹನ್ನಾ ಮುಷಿಃ | ಸ ಚ ಕ್ವಚಿತ್ಪ್ರಥಂಚಿದವಿಕೇಷಿತಂ | ಅನು. ೨.೩ | ಇತಿ ಪರಿಭಾಷಯಾಗಿರಸಃ | ಅದ್ಯಾತ್ಯತೀಯಾಪಂಚಮೋ ಬೃಹತ್ಯಃ | ದ್ವಿತೀಯಾ ಚತುರ್ಥೀಷತ್ಯಃ | ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ಸಪ್ತಮ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಷಡ್ವಹತ್ಯಃ | ತ್ರಯೋದಶುಷ್ಟಿಕ್ | ಚತುರ್ವತ್ಯ ಸುಷ್ಟುಕ್ | ಪಂಚದಶೇ ಪುರಲುಷ್ಟಿಗಾದ್ಯದಶಕಾ ದ್ವೈಷ್ಟಕಾ | ಅದ್ಯಶ್ಚೇತುರಲುಷ್ಟಿಕ್ | ಅನು. ೫-೨ ಇತಿ ಹಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಂ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವ ತಾ ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ಬಾರ್ಹತಪ್ತಚಾತೀಶಾನಾದಿಶ ಏಕಾದಶರ್ಚಃ | ತಥಾ ಚ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂಕ್ರಿತಂ | ಯೋ ರಾಜಾ ಚರ್ವಣೇನಾಮಿತ್ಯೇಕಾದಶ | ಐ. ಅ. ಙ. ೨-೨ || ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದ ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯೋ ರಾಜಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯೋ ರಾಜಾ ಪಂಚೋನಾ ಪುರುಹನ್ನಾ ಬಾರ್ಹತಂ ತ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾದ್ಯುಷ್ಟಿಗನುಷ್ಟುಪ್ಪುರಲುಷ್ಟಿಗಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಪುರುಹನ್ನಾ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಈ ಮುಷಿಯು ಅಂಗಿರಸಗೋತ್ರದವನೆಂದು ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಅನು. ೨.೩) ಹೇಳಲಾಗಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಒಂದು ಮೂರು, ಐದನೆಯ ಮುಕ್ತುಗಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಎರಡು, ನಾಲ್ಕು, ಆರನೆಯ ಮುಕ್ತುಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀ ಭಂದಸ್ತವು. ಎಳನೆಯ ಮುಕ್ತುನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಹದಿನಾರನೆಯದು ಉಷ್ಟಿಕ್, ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ಅನುಷ್ಟುಪ್, ಹದಿನೈದನೆಯದು ಪುರಲುಷ್ಟಿಕ್ ಎಂಬ ಭಂದಸ್ತವು. ಒಂದು ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾದಗಳಿದ್ದು ಪ್ರಥಮಪಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳೂ, ಉಳಿದ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರ

ಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಛಂದಸ್ಸು ಪುರಲುಕ್ತಿಕ್ ಎನಿಸುವುದು ಎಂದು ಇದರ ಲಕ್ಷಣವು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಮಹಾ ವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯತಸ್ತಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಹೆನ್ನೊಂದು ಮುಕ್ತುಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಯೋ ರಾಜಾ ಚರ್ಷಣೇನಾಮಿತ್ಯೇಕಾದಶ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨.೪) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ — ೭೦

ಮಂದಲ—೮ || ಅನುವಾಳ—೮ || ಸೂಕ್ತ—೭೦ ||
ಅಪ್ಪಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೪, ೯, ೧೦ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಜೈ—೧೫ ||
ಮುಕ್ತಿ—ಪುರುಹನ್ಯಾ ||
ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||
ಖಂದ—೧-೫. ಒಪ್ಪಾಗಾಥಂ (ಆಯುಷಃ ಬೃಹತ್ಯಃ ಯುಷಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ) |
೭-೧೨. ಬೃಹತೇ | ೧೩. ಉಕ್ತಿಕ್ | ೧೪. ಅನುವುಷ್ | ೧೫. ಪುರಲುಕ್ತಿಕ್ ||
|| ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ||

ಯೋ ರಾಜಾ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಯಾತಾ ರಥೇಭಿರಧಿಗುಃ |

ವಿಶ್ವಾಸಾಂ ತರುತಾ ಪೃತನಾನಾಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಯೋ ವೃತ್ತಹಾ
ಗೃಣೇ || ೧ ||

|| ಪದವಾಚಃ ||

ಯಃ | ರಾಜಾ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ | ಯಾತಾ | ರಥೇಭಿಃ | ಅಧಿಗುಃ |

ವಿಶ್ವಾಸಾಂ | ತರುತಾ | ಪೃತನಾನಾಂ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ | ಯಃ | ವೃತ್ತಹಾ | ಗೃಣೇ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯ ಇಂದ್ರಕೃತ್ಪರ್ಷಣೇನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರಾಜಾ ಸ್ವಾಮಿಾ ರಥೈರ್ಯಾತಾ ಗಂತಾ ಚಾಧಿ. ಗುರದ್ವೈತಗಮನೋಽನ್ವೈವಿಶ್ರಾಪಾಂ ಪೃತನಾನಾಂ ಸೇನಾನಾಂ ತರುತಾ ತಾರತಃ | ಯಶ್ಚ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಗುಣೈರ್ಜ್ಯಾಯಾನ್ | ಯಶ್ಚ ವೃತ್ತಹಾ ವೃತ್ತಂ ಪತವಾನ್ | ತಂ ಮಹಾಭಾಗಮಿಂದ್ರಂ ಗೃಣೇ | ಸ್ವಾಮಿ ||

|| ಶ್ಲೋಕವಾರ್ಥಃ ||

ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಮಾನವರಿಗಿಲ್ಲಾ | ರಾಜಾ—ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿಯೂ | ಅಧಿಗುಃ—ಇತರರಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡದಿರುವ ಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ರಥೇಭಿಃ—ರಥಗಳಿಂದ (ರಥಗಳಲ್ಲಿ) ಯಾತಾ—

ಸಂಚರಿಸುವವನಾಗಿಯೂ | ವಿಶ್ವಾಸಾಂ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಪೃಥನಾಸಾಂ—ಸೇನೆಗಳಿಗೂ | ತರುತಾ—
ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ—ಗುಣಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕನಾಗಿಯೂ |
ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರಹಂತಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ (ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು) | ಗೃಣೇ—ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಮಾನವರಿಗಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಇತರಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡದಿರುವ ಗಮನವುಳ್ಳವನಾಗಿ
ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನಾಗಿಯೂ ಸಮಸ್ತವಾದ ಸೇನೆಗಳಿಗೂ ರಕ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ ಮತ್ತು ಯಾವ
ಇಂದ್ರನು ಗುಣಗಳಿಂಪ ಅತ್ಯಧಿಕನಾಗಿಯೂ ವೃತ್ರಹಂತಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾನು
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I praise that Indra who is the lord of men, who proceeds irresistible
in his chariots, the breaker-through of all armies, the pre-eminent one, the
slayer of Vritra,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರಂ ತಂ ಶುಂಭ ಪುರುಹನ್ತನ್ಮವಸೇ ಯಸ್ಯ ದ್ವಿತಾ ವಿಧರ್ತರಿ |

ಹಸ್ತಾಯ ವಜ್ರಃ ಪ್ರತಿ ಧಾಯಿ ದರ್ಶತೋ ಮಹೋ ದಿವೇ ನ

ಸೂರ್ಯಃ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರಂ | ತಂ | ಶುಂಭ | ಪುರುಹನ್ತನ್ಮ | ಅವಸೇ | ಯಸ್ಯ | ದ್ವಿತಾ | ವಿಧರ್ತರಿ |

ಹಸ್ತಾಯ | ವಜ್ರಃ | ಪ್ರತಿ | ಧಾಯಿ | ದರ್ಶತಃ | ಮಹಃ | ದಿವೇ | ನ | ಸೂರ್ಯಃ ||೨||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪುರುಹನ್ತನ್ಮವೇ ತ್ವಂ ತಮಿಂದ್ರಂ ಶುಂಭ | ಹವಿಸ್ವದಾನಾದಿನಾಲಂಕುರು | ಕಿಮರ್ಥಂ |
ಅವಸೇ ರಕ್ಷಣಾಯ | ಏವಮಾತ್ಮಾ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಸಂಬೋಧ್ಯ ಬ್ರವೀತಿ | ಯಸ್ಯ ತವ ವಿಧರ್ತರಿ ವಿಧಾರಕ
ಇಂದ್ರೇ ದ್ವಿತಾ ದ್ವಿತ್ವಮಸ್ತ್ರಾಗ್ರ್ಯಮನಾಗ್ರ್ಯಂ | ತವ ಶತ್ರುಸ್ತಂತುಮುಗ್ರ್ಯತ್ವಂ ತ್ವದನುಗ್ರಹಾ-
ಯಾನಾಗ್ರ್ಯಂ ಚೇತಿ ದ್ವೈತ್ವಮಸ್ತಿ | ತಸ್ಮಾಗ್ರ್ಯಚಿತ್ತಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಹಸ್ತಾಯ ಕರಾಯ ಹನನಾಯ
ಶತ್ರುಣಾಂ ದರ್ಶತೋ ದರ್ಶನೀಯೋ ಮಹೋ ಮಹಾಸ್ವಜ್ರಃ ಪ್ರತಿ ಧಾಯಿ ಪ್ರತಿನಿಹಿತೋ ಭವತಿ
ದಿವೇ ಪ್ರಕಾಶಾಯ ದಿವಸಾಯ ವಾ ಅಥವಾ ದಿವಿ ದೃಶ್ಯಮಾನಃ ಸೂರ್ಯ ಇವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪುರುಹನ್ಮನ್—ಪುರುಹನ್ಮನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮುಷಿಯೇ; ಯಾಸ್ಯ—ಯಾವನ | ವಿಧರ್ತರಿ-
ನನ್ನ ಧಾರಕನಾದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ | ದ್ವಿತಾ—ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ್ದು
ಉಪಕರಣಗಳಿರುವುವೋ | ತಂ ಇಂದ್ರಂ—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅವಸೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ತುಂಭ—
ಹವಿಸ್ತದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸು | ದಿವೇ—ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ | ಸೂರ್ಯಃ ನ—ಸೂರ್ಯನಿರುವಂತೆ |
ಹಸ್ತಾಯ—ಶತ್ರುಹನನಕ್ಕಾಗಿ | ದರ್ಶತಃ—ರಮ್ಯವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು | ಮಹಃ—ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು
ಆದ | ವಜ್ರಃ—ವಜ್ರಾಯುಧವು | ಪ್ರತಿಧಾಯಿ—ಇಂದ್ರನಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪುರುಹನ್ಮನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಎಲೈ ಮುಷಿಯೇ, ಯಾವನ ನನ್ನ ಧಾರಕನಾದ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು
ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉಪಕರಣಗಳಿರುವುವೋ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನನ್ನ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ
ಹವಿಸ್ತದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸು. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಿರುವಂತೆ ರಮ್ಯವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು,
ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಶತ್ರುವಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

English Translation

Puruhanman, honour that Indra for your protection, for in your
upholder there is a two-fold might ; he holds in his hand (to smite his
enemies) the glorious thunderbolt great as the sun in heaven.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನಕಿಷ್ಕಂ ಕರ್ಮಣಾ ನಶದ್ಯಶ್ಚಕಾರ ಸದಾವ್ಯಧಂ |

ಇಂದ್ರಂ ನ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿಶ್ವಗೂರ್ತನ್ಯುಭೃತಮಧೃಷ್ಟಂ ದ್ವಷ್ಟೋ-
ಜಸಂ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನಕಿಃ | ತಂ | ಕರ್ಮಣಾ | ನಶತ್ | ಯಃ | ಚಕಾರ | ಸದಾವ್ಯಧಂ |

ಇಂದ್ರಂ | ನ | ಯಜ್ಞೈಃ | ವಿಶ್ವಗೂರ್ತಂ | ಉಭೃತಂ | ಅಧೃಷ್ಟಂ | ದ್ವಷ್ಟೋಜಸಂ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಶಕ್ತೇ ನಕಿಷ್ಕಮಿತಿ ಪ್ರಗಾಢೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸ್ತೋತ್ರತಂ ಚ | ನಕಿಷ್ಕಂ
ಕರ್ಮಣಾ ನಶನ್ತತ್ಯಾ ಬೃಹಂತೋ ಅದ್ರಯಃ | ಅ. ೨.೪ | ಇತಿ ||

ತಂ ಜನಮನ್ನೋ ಭರ್ಷಕೋ ಜನಃ ಕರ್ಮಣಾ ಹನನಾದಿವ್ಯಾಪಾರೋಣ ನಕರ್ನಶತ್ | ನೈವ
ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ಯ ಇಂದ್ರಂ ಚಕಾರ ಇಂದ್ರಮೇವಾನುಕೂಲಂ ಯಜ್ಞೈಃ ಸಾಧನೈಃ | ಕೀದೃಶಮಿಂದ್ರಂ |
ಸದಾವೃಧಂ ಸದಾ ವರ್ಧಕಂ ವಿಶ್ವಗೂರ್ತಂ ಸರ್ವಃ ಸ್ತುತ್ಯಮೃಭ್ಯಸಂ ಮಹಾಂತಮೃತ್ಯುಮನ್ಯೈ-
ರ್ಧೃಷ್ಣೋಜಸಂ ಧರ್ಷಕಬಲಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಸದಾವೃಧಂ—ಸರ್ವದಾ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೂ |
ವಿಶ್ವಗೂರ್ತಂ—ಸಕಲರಂದಲೂ ಸ್ತುತ್ಯನೂ | ಮೃಭ್ಯಸಂ—ಮಹಾತ್ಮನೂ | ಅಧೃಷ್ಯಂ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ
ಅಪ್ರತಿಹತನೂ | ಧೃಷ್ಣೋಜಸಂ—ಧರ್ಷಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ ನ—ಇಂದ್ರನನ್ನೇ |
ಯಜ್ಞೈಃ—ಯಜ್ಞ ಸಾಧನಗಳಾದ ಹೆವಿರಾದಿಗಳಿಂದ | ಚಕಾರ—ಪೂಜಿಸುವನೋ | ತಂ—ಆ ಯಜಮಾನನನ್ನು |
ಕರ್ಮಣಾ—ಹಿಂಸಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ನಕಃ ನಶತ್—ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಾರೂ ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಸರ್ವದಾ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೂ, ಸಕಲರಂದಲೂ ಸ್ತುತ್ಯನೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ
ಅಪ್ರತಿಹತನೂ, ಧರ್ಷಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಯಜ್ಞ ಸಾಧನಗಳಾದ ಹೆವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಯಾರೂ
ಪೂಜಿಸುವನೋ ಆ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಹಿಂಸಾದಿಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಾರೂ ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು.

English Translation

None can touch him by his deeds, who has made Indra his friend by
sacrifices,—(Indra) ever giving fresh strength, to be hymned by all, great,
unconquered, of ever-daring might.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ನಿಷ್ಠೇವಲ್ಪಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಕಿಷ್ಠಂ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಢವನ್ನು (೩-೪ ಮುಕ್ತಗಳನ್ನು) ವೈಕಲ್ಪಿಕಸೋತ್ರಿಯ
ಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿತ್ತು. ಅಪ್ರಲಾಯನಶೃತಸೂತ್ರದ—ನಕಿಷ್ಠಂ ಕರ್ಮಣಾ ನಶತ್ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತೋಃ
ಅದ್ರಯಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಉ. ೭-೪) ಏವಂವಾಗುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಷಾಠ್ಲಮುಗ್ರಂ ಪೃತಿನಾಸು ಸಾಸಹಿಂ ಯಸ್ಮಿನ್ನಹೀರುರುಜ್ರಯಃ |

ಸಂ ಧೇನವೋ ಜಾಯಮಾನೇ ಅನೋನವುದಾರ್ಯವಃ ಕ್ಷಾಮೋಃ

ಅನೋನವುಃ || ೪ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ |

ಅಷ್ಠಾಕ್ಷಂ | ಉಗ್ರಂ | ಪೃತನಾಸು | ಸಸಹಿಂ | ಯಸ್ಮಿನ್ | ಮಹೀಃ | ಉರುಜ್ರಯಃ |
ಸಂ | ಧೇನವಃ | ಜಾಯಮಾನೇ | ಅನೋನವುಃ | ದ್ಯಾವಃ | ಜ್ವಾಮಃ | ಅನೋನವುಃ ||೪||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಅಷ್ಠಾಕ್ಷ ಮಸೋಧಮುಗ್ರ ಮುದ್ರೂರ್ಣಬಲಂ ಪೃತನಾಸು ಕತುಸೇನಾಸು ಸಾಸಹಿಮುಭಿಧವಿ-
ತಾರಂ ಸೌಮಿಾತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಂದ್ರೇ ಜಾಯಮಾನೇ ಮಹೀರ್ಮಹತ್ಯ ಉರುಜ್ರಯೋ ಬಹುವೇಗಾ
ಧೇನವೋ ಹವಿರಾದಿನಾ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ಯುಃ ಪ್ರಜಾ ಗಾವ ಏವ ವಾ ಸಮನೋನವುಃ ಸಮಸ್ತುವನ್ | ತ
ಕೇವಲಂ ಧೇನವ ಏವ ಅಪಿ ತು ದ್ಯಾವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾಃ ಚ್ವಾಮಃ ಪೃಥಿವ್ಯಕ್ಷ ಸಮನೋನವುಃ |
ತತ್ರತ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಣಿನೋ ನಮಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತ್ರಿವೈಕೋ ಲೋಕಾ ಇತಿ ತ್ರತೀರ್ಬಹುವಚನಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ |

ಯಸ್ಮಿನ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಜಾಯಮಾನೇ—ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ | ಮಹೀಃ—
ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವು | ಉರುಜ್ರಯಃ—ಬಹುವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವು ಆದ | ಧೇನವಃ—ಧೇನುಗಳು |
ಸಮನೋನವುಃ—ಸ್ತುತಿಸಿದವೋ (ಮತ್ತು) | ದ್ಯಾವಃ—ದ್ಯುಲೋಕಗಳು | ಜ್ವಾಮಃ—ಪೃಥಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು |
ಅನೋನವುಃ—ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವೋ ಅಂತಹ | ಅಷ್ಠಾಕ್ಷಂ—ಅಪ್ರತಿಹತನೂ | ಉಗ್ರಂ—ಭಯಂಕರನೂ |
ಪೃತನಾಸು—ಕತುಸೇನೆಗಳ ನಡುವೆ | ಸಾಸಹಿಂ—ಆತಿಶಯವಾದ ಕತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು
(ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ).

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವು, ಬಹುವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳವು ಆದ
ಧೇನುಗಳು ಸ್ತುತಿಸಿದವೋ ಮತ್ತು ದ್ಯುಲೋಕಗಳು ಪೃಥಿಯೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವೋ ಅಂತಹ
ಅಪ್ರತಿಹತನೂ ಭಯಂಕರನೂ ಕತುಸೇನೆಗಳ ನಡುವೆ ಆತಿಶಯವಾದ ಕತ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

(I laud) him who is not to be withstood, the mighty, the conqueror
in hostile hosts; whom, when he was born, the strong rushing cows wel-
comed the heavens and the earths praised.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯದ್ಧ್ಯಾವ ಇಂದ್ರ ತೇ ಶತಂ ಶತಂ ಭೂಮೀರುತ ಸ್ಯುಃ |

ನ ತ್ವಾ ವಜ್ರಿನ್ವಹಸ್ರಂ ಸೂರ್ಯಾ ಅನು ನ ಜಾತಮುಷ್ಯ

ರೋದಸೀ || ೫ ||

• ಪದಾಠಃ |

ಯತ್ | ದ್ಯಾವಃ | ಇಂದ್ರ | ತೇ | ಶತಂ | ಶತಂ | ಭೂಮೀಃ | ಉತ | ಸ್ಮರಿತಿ ಸ್ಯುಃ |

ನ | ತ್ವಾ | ವಜ್ರಿನ್ | ಸಹಸ್ರಂ | ಸೂರ್ಯಾಃ | ಅನು | ನ | ಜಾತಂ | ಅಪ್ಯ | ರೋದಸೀ

ಇತಿ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತ್ವತೀಯೇಽಽನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ವೈರೂಪಸಾಮಪಕ್ಷೇ ಯದ್ಧ್ಯಾವ ಇತಿ ಪ್ರಗಾಘಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಯದ್ಧ್ಯಾವ ಇಂದ್ರ ತೇ ಶತಂ ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತಸ್ತಮಿತಿ ಪ್ರಗಾಘಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನು-ರೂಪಾ || ಅ. ೭-೧೦ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಪ್ರತಿನಾನಾರ್ಥಂ ಯದ್ಧದಿ ದ್ಯಾವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾಃ ಸ್ಯುಃ ತಥಾಪಿ ನಾಶ್ಚು ವಂತಿ | ಉತಾಪಿ ಚ ಭೂಮೀರ್ಭೂಮ್ಯಷ್ಟೇ ತವ ಮೂರ್ತಿಪ್ರತಿಬಿಂಬಾಯಾ ಶತಂ ಸ್ಯುಃ ತಥಾಪಿ ನಾಶ್ಚು ವಂತಿ | ಹೇ ವಜ್ರಿನ್ ತೇ ತ್ವಾಂ ಸಹಸ್ರಂ ಸೂರ್ಯಾ ಅಗಣಿತಾ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯಾ ನಾನುಭವಂತಿ | ನ ಪ್ರಕಾಶಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ನ ತತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ಭಾತಿ | ಕ. ಉ. ೫.೧೫ | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಕಿಂ ಬಹುನಾ | ಜಾತಂ ಪೂರ್ವಮುತ್ಪನ್ನಂ ಕಿಂಚನ ನಾಪ್ಯ | ನಾಶ್ಚುತೇ | ತಥಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ನಾಶ್ಚು-ವಾತೇ | ಸರ್ವೇಭ್ಯೋಽತಿರಿಚ್ಯತ್ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜ್ಞಾಯಾನ್ವೃಥಿವ್ಯಾ ಜ್ಞಾಯಾನುತೆರಿಕ್ಷಾಜ್ಞಾಯಾನ್ವಿ-ವೋ ಜ್ಞಾಯಾನೇಭ್ಯೋ ಲೋಕೇಭ್ಯಃ | ಛಾಂ. ಉ. ೩.೧೪.೩ | ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ಹೋರಿಸಲು | ಯತ್—ಒಂದು ವೇಳೆ | ಶತಂ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿ | ದ್ಯಾವಃ—ದ್ಯುಲೋಕಗಳು | ಸ್ಯುಃ—ಇದ್ದರೂ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಶತಂ ಭೂಮೀಃ—ನೂರು ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಪೃಥ್ವಿಯಿದ್ದರೂ (ಅವು ನಿನ್ನನ್ನು ಸರಿತೂಗಿಸಲಾರವು) | ವಜ್ರಿನ್—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸಹಸ್ರಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು | ಸೂರ್ಯಾಃ—ಸೂರ್ಯರೂ ಸಹ | ನ ಅನು—

ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಲಾರರು | ಜಾತಂ—ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ | ನ ಅಸ್ತ—ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಲಾರವು | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಸಹ ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಲಾರವು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹೋಲಿಸಲು ಒಂದು ವೇಳೆ ದ್ಯುಲೋಕಗಳು ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ನೂರು ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಪೃಥ್ವಿಯಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವು ನಿನ್ನನ್ನು ಸರಿತೂಗಿಸಲಾರವು. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಸೂರ್ಯರೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಲಾರರು. (ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಕಾಶಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ) ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಯಾವ ವಸ್ತುವಾಗಲಿ, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಾಗಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಲಾರವು.

English Translation

Indra, were there one hundred heavens to compare with you, or were there one hundred earths,—O thunderer, not even a thousand suns would reveal you,—yes, no created thing would fill you, nor heaven and earth.

|| ವಿಕೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಯಾಗದ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಕೇವ್ಯುಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನವಾಚನವಾಗ ವೈರೂಪಸಮಾಪ್ತವಾದಲ್ಲಿ ಯದ್ಯಾವಃ ಎಂಬ ಈ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು(೫-೬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು) ಸ್ತೋತ್ರಿಯ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಯದ್ಯಾವ ಇಂದ್ರ ತೇ ಶತಂ ಯದಿಂದ್ರ ಯಾವತಶ್ಚಮಿತಿ ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆ ಪಪ್ರಾಥ ಮಹಿನಾ ವ್ಯಷ್ಣಾಃ ವ್ಯಷ್ಣಸ್ವಿಶ್ವಾ ಶವಿಸ್ವ ಶವಸಾ |
 ಅಸ್ಮಾ ಅವ ಮಘವನ್ಗೋಮತಿ ವ್ರಜೇ ವಜ್ರಿಷ್ಟಾತ್ರಾಭಿರೂತಿಭಃ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ಪಪ್ರಾಥ | ಮಹಿನಾ | ವ್ಯಷ್ಣಾಃ | ವ್ಯಷ್ಣಸ್ವ | ವಿಶ್ವಾ | ಶವಿಸ್ವ | ಶವಸಾ |
 ಅಸ್ಮಾ | ಅವ | ಮಘವನ್ | ಗೋಮತಿ | ವ್ರಜೇ | ವಜ್ರಿನ್ | ಚಿತ್ರಾಃ |
 ಊತಿಭಃ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ವೃಷಸ್ಥಭಿರುತವರ್ಷಕೇಂದ್ರ ತ್ವನಾ ಪಪ್ರಾಥ | ಆಪೂರಯಸಿ | ವ್ಯಾಪ್ನೋಸಿ | ಕಾನಿ |
ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ವರ್ಷಕಾಣಿ ಬಲಾನಿ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧೀನಿ | ಕೇನ ಸಾಧನೇನ | ಮುನಾ
ಮಹತಾ ಶವಸಾ ಬಲೇನ ಸ್ತ್ರೀಯೇನ | ಅಥವಾ ವೃಷ್ಟ್ಯೇತ್ಯೇತಚ್ಚವೋವಿಶೇಷಣಂ | ತಥಾ ಸತ್ಕೃತಮುತ-
ವರ್ಷಕೇಣ ಮಹತಾ ಬಲೇನಾಸ್ತುದೀಯಾನಿ ಬಲಾನಿ ಪೂರಯಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥ ತಥಾ ಕೃತ್ವಾಸ್ತಾನ್
ಗೋಮತಿ ಬಹುಭಿರ್ಗೋಭಿಯುಕ್ತೇ ವ್ರಜೇ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿನಿ ನಿಮಿತ್ತೇ ಸತ್ಯಸ್ತಾನವ ಹೇ ವಜ್ರಿ-
ಸ್ವಪ್ರಿಯುಕ್ತೇಂದ್ರ | ಕೈಃ ಸಾಧನೈಃ | ಚಿತ್ರಾಭಿನಾನಾವಿಧೈರೂತಿಭೀ ರಕ್ಷಣೈರಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಶವಿಷ್ಯಂ—ಆತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ವೃಷನ್—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮುನಾ—
ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ | ಶವಸಾ—ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮುಪ್ತನಾದ | ವೃಷ್ಟ್ಯಾ—ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿಯಾದ
ಸೇನೆಯನ್ನು | ಆ ಪಪ್ರಾಥ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೀಯೆ | ಮುಘವನ್—ಧನವಂತನೂ | ವಜ್ರಿನ್—
ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಗೋಮತಿ—ಗೋವುಗಳಿಂದ ಭರಿತನಾದ | ವ್ರಜೇ—ಶತ್ರುಗಳ
ಕೊಟ್ಟಿಗಿಗಳಲ್ಲಿ (ಆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೋದಾಗ) | ಅಸ್ತಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ಚಿತ್ರಾಃ—
ಅನೇಕವಿಧವಾದ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ | ಅವ—ರಕ್ಷಿಸು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಆತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದ
ಸಮುಪ್ತನಾದ ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೀಯೆ, ಧನವಂತನೂ, ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ
ಇಂದ್ರನೇ ಗೋವುಗಳಿಂದ ಭರಿತನಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೋದಾಗ
ನಮ್ಮನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು.

English Translation

Mightiest showerer (of blessings), you have filled all (our hosts) with
your vast bountiful power; O Maghavan, thunderer, guard us with your
manifold protections, (when we march) against the well-stocked cowpen of
our enemies.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ನ ಸೀಮುದೇವ ಆಪದಿಷಂ ದೀರ್ಘಾಯೋ ನುತ್ಯಃ |

ಏತಗ್ವಾ ಚಿದ್ಯ ಏತಶಾ ಯುಯೋಜತೇ ಹರೀ ಇಂದ್ರೋ

ಯುಯೋಜತೇ || ೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ನ | ಸೀಂ | ಅದೇವಃ | ಅಪತ್ | ಇಷಂ | ದೀರ್ಘಾಯೋ ಇತಿ ದೀರ್ಘಾಽಯೋ |
 ಮತ್ಯಃ |
 ಏತ್ಯಗ್ನಾ | ಚಿತ್ | ಯಃ | ಏತಶಾ | ಯುಯೋಜತೇ | ಹರೀ ಇತಿ | ಇಂದ್ರಃ |
 ಯುಯೋಜತೇ || ೩ ||

• ಸಾಯುಘಾಪ್ತಂ •

ಹೇ ದೀರ್ಘಾಯೋ ನಿತ್ಯೇಂದ್ರ ಸೋದೇವ ಇಂದ್ರಾಪ್ಯದೇವರಹಿತೋ ಮತ್ಯೋ ಮರಣ-
 ಧರ್ಮಾ ಮನುಷ್ಯಃ ಸೀಂ ಸರ್ವಮಿಷಮನ್ಯಂ ನಾಪತ್ | ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ | ಯೋ ಮತ್ಯೋಽಸ್ಯೇಂದ್ರ-
 ಸ್ಯೈತ್ಯಗ್ನಾ ಚಿತ್ | ಏತವರ್ಣಾನೇವಾಶ್ವಾ ಭವತೋಽಭಿಪುತದೇಶಗಮನಾಯ | ಏತಶೈತಶಾವಶ್ವಾ
 ಯುಯೋಜತೇ ಯೋಜಯತಿ ರಥೇ ಯಜ್ಞಂ ಗಂತುಂ | ಯಶ್ಚೇಂದ್ರೋ ಹರೀ ಯುಯೋಜತೇ ತಸ್ಯ
 ಯಃ ಸ್ತೌತಿ | ತ ನ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪಾರ್ಥ •

ದೀರ್ಘಾಯೋ—ಶಾಶ್ವತವಾದ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಃ—ಯಾವ ನೀನು | ಏತಗ್ನಾ
 ಚಿತ್—ಬಹುವಿಧವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳ | ಏತಶಾ—ಶ್ವಗಳನ್ನು | ಯುಯೋಜತೇ—ನಿನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವೆಯೋ |
 (ಯಃ) ಇಂದ್ರಃ—ಈಶ್ವರನಾದ ಯಾವ ನೀನು | ಹರೀ—ಬೌಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಯುಯೋಜತೇ—
 ರಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವೆಯೋ (ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸದೇ) | ಅದೇವಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಇರುವ |
 ಮತ್ಯಃ—ಮಾನವನು | ಸೀಂ—ಖಂಡಿತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ನ ಅಪತ್—ಹೊಂದುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಶಾಶ್ವತವಾದ ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ನೀನು ಬಹುವಿಧವಾದ ವರ್ಣವುಳ್ಳ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ
 ರಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವೆಯೋ, ಈಶ್ವರನಾದ ಯಾವ ನೀನು ಬೌಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವೆಯೋ ಅಂತಹ
 ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸದೇ ಮತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೇ ಇರುವ ಮಾನವನು ಖಂಡಿತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅನ್ನವನ್ನು
 ಹೊಂದುವುದೇ ಇಲ್ಲ

English Translation

O long-lived Indra, the mortal who has not you as his deity
 obtains no food ; (he who praises not) that steed-borne Indra, who yokes
 to his car the two variegated, who yokes the two bay steeds.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಹಿ •

ತಂ ವೋ ಮಹೋ ಮಹಾಯ್ಯಮಿಂದ್ರಂ ದಾನಾಯ ಸ್ತುತೇಂ |
ಯೋ ಗಾಧೇಷು ಯ ಆರಣೇಷು ಹವ್ಯೋ ವಾಜೇಷ್ಟಸ್ತಿ ಹವ್ಯಃ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ವಃ | ಮಹಃ | ಮಹಾಯ್ಯಂ | ಇಂದ್ರಂ | ದಾನಾಯ | ಸ್ತುತೇಂ |
ಯಃ | ಗಾಧೇಷು | ಯಃ | ಅಽ ಆರಣೇಷು | ಹವ್ಯಃ | ವಾಜೇಷು | ಅಸ್ತಿ | ಹವ್ಯಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಋತ್ವಿಜಃ ಮಹೋ ಮಹಾಂತೋ ವೋ ಯೂಯಂ ತಂ ಮಹಾಯ್ಯಂ ಪೂಜ್ಯಮಿಂದ್ರಂ
ದಾನಾಯ ಸ್ತುತೇಂ ಸಚನಾನಂ ಪರಿಚರತೇತಿ ಶೇಷಃ | ಯು ಇಂದ್ರೋ ಗಾಧೇಷೂದಕೇಷು ಹವ್ಯೋಽಸ್ತಿ
ಅಹ್ವಾತವ್ಯೋ ಭವತಿ | ಯಶ್ಚಾರಣೇಷು ಗಂತ್ವೇಷು ನಿಮ್ಮೇಷೂದಕೇಷು ಸ್ಥಲೇಷು ವಾ ಹವ್ಯೋಽಸ್ತಿ |
ತಥಾ ವಾಜೇಷು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಜಯಾಯ ಹವ್ಯೋ ಹ್ವಾತವ್ಯೋಽಸ್ತಿ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ) ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಗಾಧೇಷು—ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ಹವ್ಯಃ—ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ
ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವನಾಗಿ | ಅಸ್ತಿ—ಆಗಿರುವನೋ | ಯಃ—ಯಾರು | ಆರಣೇಷು—ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾದ
ತಗ್ಗುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ವಾಜೇಷು—ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಹವ್ಯಃ—ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನೋ ಅಂತಹ | ತಂ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ಮಹಾಯ್ಯಂ—ಪೂಜ್ಯನೂ | ದಾನಾಯ—ದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸ್ತುತೇಂ—ಒಟ್ಟಿಗರತಕ್ಕವನೂ
ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಮಹಃ—ಮಹದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ | ವಃ—ನೀವು (ಪೂಜಿಸಿಂ).

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ, ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನೋ, ಯಾರು
ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಕಠಿಣವಾದ ತಗ್ಗುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವನೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ,
ಪೂಜ್ಯನೂ ದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗರತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮಹದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ನೀವು ಪೂಜಿಸಿಂ.

English Translation

Great (priests), worship that Indra who is propitiated by gifts;
who is to be invoked in the shallows and in the depths, and who is to be
invoked in battles.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉದೂ ಪು ಕೋ ವಸೋ ಮಹೇ ವ್ಯುತಸ್ವ ತೂರ ರಾಧಸೇ ।

ಉದೂ ಪು ಮುಹ್ಯೈ ಮುಘವನ್ತುಘತ್ತಯ ಉದಿಂದ್ರ ಶ್ರವಸೇ
ಮುಹೇ ॥ ೯ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ಸು | ನಃ | ವಸೋ ಇತಿ | ಮಹೇ | ವ್ಯುತಸ್ವ | ತೂರ | ರಾಧಸೇ |

ಉತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ಸು | ಮುಹ್ಯೈ | ಮುಘವನ್ | ಮುಘತ್ತಯೇ | ಉತ್ | ಇಂದ್ರ |

ಶ್ರವಸೇ | ಮುಹೇ ॥ ೯ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಯಿತಃ ತೂರೇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸು ಸುಪೂಡು ವ್ಯುತಸ್ವ | ಉನ್ಮು-
ಶಸ್ವೈವ | ಉತ್ಪಾ ಪಯ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಹೇ ಮಹತೇ ರಾಧಸೇನ್ದ್ರಾಯ | ತಥಾ ಹೇ ತೂರ ಮುಘವ-
ನ್ನಿಂದ್ರ ಉನ್ಮುತಸ್ವ ಮುಹ್ಯೈ ಮಹತೇ ಮುಘತ್ತಯೇ ಧನದಾನಾಯ | ತಥೋನ್ಮುತಸ್ವೇಂದ್ರ ಮಹೇ
ಮಹತ್ಯೈ ಶ್ರವಸೇ ಕೀರ್ತಯತಿ ॥

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ | ತೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಮಹೇ—ಮಹತ್ತಾದ | ರಾಧಸೇ—ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸು—ಉತ್ತಮಂತಿಯಲ್ಲಿ | ಉದು ವ್ಯುತಸ್ವ—
ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ ಮಾಡು | ಮುಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮುಹ್ಯೈ—ಅತ್ಯಧೀವಾದ |
ಮುಘತ್ತಯೇ—ಧನದಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಸು—ಉತ್ತಮವಾಗಿ | ಉದು—ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ ಮಾಡು | ಇಂದ್ರ—
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಹೇ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಶ್ರವಸೇ—ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿಯೂ | ಉತ್—ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ ಮಾಡು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ವಸತಿದಾಯಕನೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮಹತ್ತಾದ ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ
ಉತ್ತಮಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ ಮಾಡು. ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನದಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ
ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ ಮಾಡು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಕೀರ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಮೇಲಕ್ಕೆಳಸುವಂತೆ
ಮಾಡು.

English Translation

O hero, giver of dwellings, raise us up to enjoy abundant food; raise us up, Maghavan, for abundant wealth; raise us up, Indra, for abundant fame.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರ ಋತಯುಸ್ತ್ವಾನಿದೋ ನಿ ತ್ವಂಪಸಿ |

ಮಧ್ಯೇ ವಸಿಷ್ಟ ತುವಿನ್ಯಮ್ಲೋವೋರ್ನಿ ದಾಸಂ ಶಿಶ್ನುಃ

ಹಠೈಃ || ೧೦ ||

• ಪದವಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಋತಯುಃ | ತ್ವಾನ್ವಿದಃ | ನಿ | ತ್ವಂಪಸಿ |

ಮಧ್ಯೇ | ವಸಿಷ್ಟಃ | ತುವಿನ್ಯಮ್ | ಊರ್ವೋರ್ನಿ | ನಿ | ದಾಸಂ | ಶಿಶ್ನುಃ | ಹಠೈಃ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಋತಯುರ್ಯಜ್ಞಕಾಮಸ್ತ್ವಂ ನೋಽಸಾಂಸ್ತ್ವಾನಿದಃ | ತ್ವಾಂ ಯೋ ನಿಂದತಿ ಸಃ | ಆಯಜನಮೇವ ನಿಂದಾ ತವ | ತಸ್ಮಾದಯಷ್ಟುಃ ಸಕಾಶಾನ್ನಿ ನಿತರಾಂ ತ್ವಂಪಸಿ | ಪ್ರೀಣಯಸಿ | ಆಸ್ಯ ಧನಮಪದ್ಯತ್ಯೇತಿ ಭಾವಃ | ಏವಂ ಸಂತಪ್ಯ ಹೇ ತುವಿನ್ಯಮ್ ಪ್ರಭೂತಧನ ಸ ತ್ವಂ ತವೋರ್ವೋ-ಮುಫಧ್ಯೇಽಸ್ಮಾನ್ವಸಿಷ್ಟಃ | ಊರುಭ್ಯಾಮಾಚ್ಚಾದಯ ರಕ್ಷಾರ್ಥಂ | ದಾಸಮುಪಕ್ಷಪಯಿಶಾರಮಸ್ತದ್ವೇಷಿಣಂ ಪಾಪಂ ವಾ ಹಠೈರ್ಹನಸೈರ್ನಿ ಶಿಶ್ನುಃ | ಮಾರಯಸಿ | ಅಥವಾ ತ್ವದ್ವಿರೋಧಿನಂ ದಾಸಮಸುರಂ ನಿ ಶಿಶ್ನುಃ ಹನಸೈಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಋತಯುಃ—ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ತ್ವಾನಿದಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ದುಷ್ಟನಿಂದ (ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ) ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ನಿ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ | ತ್ವಂಪಸಿ—ತ್ವತ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ | ತುವಿನ್ಯಮ್—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಊರ್ವೋರ್ನಿ—ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗಳ | ಮಧ್ಯೇ—ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರಿಸಿ | ವಸಿಷ್ಟ—ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡು | ದಾಸಂ—ಋಷಕನಾದ ಶತ್ರುನನ್ನು | ಹಠೈಃ—ಹನನಸಾಧನಗಳಿಂದ | ನಿ ಶಿಶ್ನುಃ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ದುಷ್ಟನಿಂದ ಧನವನ್ನು ಒಪಪೆಂಟಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಆತ್ಮಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ತೊಡೆಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರೆತಿ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅಕ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡು ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹನನಸಾಧನಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡು.

English Translation

Indra, who delights in offerings, satisfy us abundantly with (the possessions of him) who despises you ; O you, possessed of vast wealth, shelter us between your thighs ; smite down the Dasa with your blows.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನ್ಯವ್ರತಮನಾನುಷ್ಠಾನಯಜ್ಞಾನಮದೇವಯುಂ ।

ಅವ ಸ್ತಃ ಸಪಾ ದುಧುವೀತ ಪರ್ವತಃ ಸುಘ್ನಾಯ ದಸ್ಯುಂ

ಪರ್ವತಃ ॥ ೧೧ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನ್ಯವ್ರತಂ | ಅಮಾನುಷಂ | ಅಯಂಜ್ಞಾನಂ | ಅದೇವಯುಂ |

ಅವ | ಸ್ತಃ | ಸಪಾ | ದುಧುವೀತ | ಪರ್ವತಃ | ಸುಘ್ನಾಯ | ದಸ್ಯುಂ | ಪರ್ವತಃ ॥೧೧॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅನ್ಯವ್ರತಂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಕರ್ಮಾಣಾಂ ಅತಃ ಏವಮಾನುಷಂ ಮಾನುಷಾಣಾಮಿಂದ್ರ-ಯಾಜಿನಾಮಪ್ರಿಯಮಯಜ್ಞಾನಮಯಜ್ಞಾರಮದೇವಯುಮದೇವಕರ್ಮಿಣಾಂ ಪಾಪಿನಂ ಸ್ತಃ ಸ್ವರ್ಗಾ-ದವ ದುಧುವೀತ | ಅವಃಲಯೇದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಈ | ಸಪಾ ಪರ್ವತಸ್ತವ ಸಬಿಭೂತಃ ಪರ್ವತಃ ಏಃಷಿ | ಯದ್ಯಪ್ಯನ್ಯಂ ದೇವಮಿಷ್ಟ್ಯಾ ಸ್ವರ್ಗಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸಃ ತಥಾಪಿ ಪಾತಯತ್ಯುಷಿ | ನ ಕೇವಲಂ ಧಾನ-ನಮಾತ್ರಂ ಅಪಿ ತು ಸುಘ್ನಾಯ ಗುಪ್ತಂ ಹಂತ್ರೇ ವ್ಯುತ್ಕನೇ ದಸ್ಯುಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ ಪರ್ವತಃ ಪ್ರೇರ-ಯಂತೀತಿ ಶೇಷಃ ॥ ಅತ ಇಂದ್ರಮೇವಾವಶ್ಯಂ ಯಜಧ್ವಮಿತಿ ಶೇಷಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಸಖಾ—ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ | ಪರ್ವತೇ—ಪರ್ವತನೆಂಬ ಪ.ಷಿಯು | ಅನ್ಯವ್ರತಂ—
ವಿಧಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ | ಅವಾನುಷ್ಠಂ—ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ವಿರೋಧಿಯೂ |
ಅಯಜ್ಞಾನಂ—ಯಜ್ಞ ಮಾಡದಿರುವವನೂ | ಅದೇವಯುಂ—ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಮಾಡದಿರುವವನೂ ಆದ
ಪಾಪಿಷ್ಠನನ್ನು | ಸ್ವೇ—ಸ್ವಗೃಹದಿಂದ | ಅವ ದುಃಖವೇ—ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಬಿಡಲಿ | ಪರ್ವತೇ—ಅದೇ ಪರ್ವತನು
ದಸ್ಯಂ—ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು | ಸುಘ್ನಾಯ—ಹೆತ್ಯಾಕಾರಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡುಮಾಡಲಿ.

• ಕಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಪರ್ವತನೆಂಬ ಪ.ಷಿಯು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ,
ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಮಾನವರಿಗೆ ವಿರೋಧಿಯೂ, ಯಜ್ಞ ಮಾಡದಿರುವವನೂ ಆದ ಪಾಪಿಷ್ಠನನ್ನು ಸ್ವಗೃಹದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ
ತಳ್ಳಬಿಡಲಿ. ಅದೇ ಪರ್ವತನು ಹಿಂಸಕನಾದ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹೆತ್ಯಾಕಾರಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಈಡುಮಾಡಲಿ.

English Translation

May your friend, Parvata, hurl down from heaven him who follows
other rites, the enemy of men, him who offers not sacrifice and who
worships not the gods; may Parvata hurl the Dasyu down to the stern
smiter (death).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾಸಾಂ ಹಸ್ತೇ ಶವಿಷ್ಯ ದಾವನೇ |

ಧಾನಾನಾಂ ನ ಸಂ ಗೃಭಾಯಾಸ್ತಯುದ್ಧಿಃ ಸಂ ಗೃಭಾಯಾ-
ಸ್ತಯುಃ || ೧೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಅಸಾಂ | ಹಸ್ತೇ | ಶವಿಷ್ಯ | ದಾವನೇ |

ಧಾನಾನಾಂ | ನ | ಸಂ | ಗೃಭಾಯ | ಅಸ್ತಯುಃ | ದ್ವಿಃ | ಸಂ | ಗೃಭಾಯ | ಅಸ್ತಯುಃ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶವಿಷ್ಯ ಬಲವನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಸ್ತಸ್ಯೈಃ ದಾವನೇ ಪ್ರದಾನಾಯಾಸಾಂ ಗವಾಂ || ಕರ್ಮಣಿ
ಷ್ಠೀ || ಏತಾ ಗಾ ಹಸ್ತೇ ಗೃಭಾಯ | ಗೃಹಾಣ | ಗೃಹಣೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಧಾನಾನಾಂ ನ | ಧಾನಾ-

ಭ್ರಷ್ಟಯವಾಃ | ಅತ್ರಾಹಿ ಕರ್ಮಣಿಷ್ಠಿಷ್ಠಿ ಛಾನ್ವಾಯುಘಾ ಸಂಗೃಹ್ಣಾತಿ ತದ್ವದ್ಯುಹಾಣಿ | ತೀದ್ಯತಸ್ತಂ |
ಅಸ್ಮಯುರಸ್ಮಾನ್ಯಾಮಯಮಾನಃ | ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚಾಸ್ಮಯಃ ಸರ್ವದ್ವೀಸಂ ಗೃಭಾಯ | ಪುನದ್ವೀಪ
ವಾರಂ ಸಂಗೃಹಾಣ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶವಿಷ್ಠಂ—ಅತ್ಯತಿಶಯವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಅಸ್ಮಯಃ—
ನಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲವೇಳ್ವೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ದಾವನೇ—ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಛಾನ್ವಾನಾಂ ನ-
ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ | ಅಸಾಂ—ಈ ಗೋವುಗಳನ್ನು | ಷ | ಹಪ್ತೇ—ಕೈಯಿನಲ್ಲಿ |
ಸಂ ಗೃಭಾಯ—ಹಿಡಿದುಕೊ | ಅಸ್ಮಯಃ—ನಮಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡಲವೇಳ್ವೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ | ದ್ವೀಪ—ಎರಡು
ಸಲ | ಸಂ ಗೃಭಾಯ—ಅವನ್ನು ಕೈಲೆತ್ತಿಹಿಡಿ.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಅತ್ಯತಿಶಯವಾದ ಬಲವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊ. ನಮಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲವೇಳ್ವೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ
ಎರಡು ಸಲ ಅವನನ್ನು ಕೈಲೆತ್ತಿಹಿಡಿ.

English Translation

Most powerful Indra, in your favour towards us, take these cows in
your hand, as fried grain, to give to us ; yes, take them twice in your
favour towards us.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸಖಾಯಃ ಕ್ರತುಮಿಚ್ಛತ ಕಥಾ ರಾಧಾಮ ಶರಸ್ಯ |
ಉಪ್ಸಸ್ತುತಿಂ ಭೋಜಃ ಸೂರಿಯೋ ಅಹ್ರಯಃ || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಖಾಯಃ | ಕ್ರತುಂ | ಇಚ್ಛತ | ಕಥಾ | ರಾಧಾಮ | ಶರಸ್ಯ |
ಉಪ್ಸಸ್ತುತಿಂ | ಭೋಜಃ | ಸೂರಿಃ | ಯಃ | ಅಹ್ರಯಃ || ೧೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸಖಾಯ ಯತ್ಪಿಚೋದ್ಯಯಾರ್ಥದಯಃ ಕ್ರತುಂ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಸಂಬಂಧಿನಮಿಚ್ಛತ ಕರ್ತುಂ |
ಹೇ ಸಖಾಯಃ ಶರಸ್ಯ || ಶ್ಲೂ ಹಿಂಸಾಯಾಂ || ಹಿಂಸಕಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಕಥಾ ಕಥಂ ರಾಧಾಮ | ಸಾಧಯಾಮ |

ಕಂ | ಉಪಸ್ತುತಿಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ | ಯ ಇಂದ್ರೋ ಭೋಜಃ ಶಕ್ರೋಽಪಿ ಭೋಜಯತಾ ಸೂರಿಃ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ
ಕೋದ್ರಹ್ಯಯೋನವನತಃ ಶಕ್ರೋಽಪಿತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಸಖಾಯಃ—ಮಿತ್ರಭೂತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಕ್ಕುಗಳೇ | ಕೃತೇಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ
ಯಜ್ಞಕರ್ಮವನ್ನು | ಇಚ್ಛತ—ನೇರವೇರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿರಿ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಭೋಜಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ
ದುಃಖಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ | ಸೂರಿಃ—ಪ್ರೇರಕನೂ | ಅಹ್ರಯಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗದಿರುವವನೂ
ಅಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ | ಶರಸ್ಯ—ಹಿಂಸಕನಾದ ಇಂದ್ರನ | ಉಪಸ್ತುತಿಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಕಥಾ—ಯಾವ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ರಾಧಾಮ—ನೇರವೇರಿಸೋಣ ?

• ಛಾವಾರ್ಥ :

ಮಿತ್ರಭೂತರಾದ ಎಲೈ ಮಿತ್ರಕ್ಕುಗಳೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಜ್ಞಕರ್ಮವನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿರಿ,
ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುಃಖಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ, ಪ್ರೇರಕನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗದಿರುವವನೂ
ಅಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದ ಇಂದ್ರನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನೇರವೇರಿಸೋಣ ?

English Translation

Associated priests, give good heed to the sacrifice, for how can we
(worthily) perform the praise of (Indra) the destroyer, who is the
recompenser of enemies, the sender of reward, the unvanquished ?

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ :

ಭೂರಿಭಿಃ ಸಮಹಃ ಋಷಿಭಿರ್ಬರ್ಹಿಷ್ಯದ್ಭಿಃ ಸ್ತವಿಷ್ಯಸೇ |

ಯದಿತ್ಥಮೇಕಮೇಕಮಿಚ್ಛರ ವತ್ಸಾನ್ವರಾದದಃ || ೧೪ ||

• ಸದರ್ಶಃ :

ಭೂರಿಭಿಃ | ಸಮಹಃ | ಋಷಿಭಿಃ | ಬರ್ಹಿಷ್ಯತ್ವಾಭಿಃ | ಸ್ತವಿಷ್ಯಸೇ |

ಯತಃ | ಇತ್ಥಂ | ಏಕಂಽಏಕಂ | ಇತ್ | ಶರ | ವತ್ಸಾನ್ | ವರಾದದಃ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸಮಹ ಸಮಾನಪೂಜ | ಸರ್ವೈಃ ಪೂಜ್ಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಭೂರಿಭಿರ್ಬಹುಭಿರ್ಬಹುಭಿಃ
ರಶೀಂದ್ರಿಯಜ್ಞೈಃ ಪೂಜ್ಯೈಃ ಬರ್ಹಿಷ್ಯದ್ಭಿರ್ಯೋಗವದ್ಭಿಃ ಸ್ತವಿಷ್ಯಸೇ | ಸದ್ರಿಯಸೇ | ಯದ್ಯ ಇಂದ್ರ

ಇತ್ಯಮೇಕಮೇಕಮಿದೇಕಮೇಕಮೇವ ಬಹೂವೃತ್ತಾನ್ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪರಾದದಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ ಹೇ ಕರ
ಹಿಂಸಕ ಶತ್ರುಃ | ಅತ್ರ ವತ್ಸಶಬ್ದೋ ವತ್ಸಮಾತ್ಮಜಾಂ ಗವಾಮುಪಲಕ್ಷಕಃ | ಗಾಃ ಪ್ರಯಚ್ಛಸೀತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ |

ಕರ—ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದೆ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಇತ್ಯಂ—ಈ ರೀತಿ |
ಏಕಂ ಏಕಂ ಇತ್—ಇದೊಂದು, ಇನ್ನೊಂದು ಎಂದೂ ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ | ವತ್ಸಾನ್—ಗೋವುಗಳನ್ನು |
ಪರಾದದಃ—ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವಿಯೋ ಆದುದರಿಂದಲೇ | ಸಮಹ—ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಒಂದೇ
ಸಮನಾಗಿ ಪೂಜಿತನಾಗುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಬರ್ಹಿಷ್ವದ್ವಿಃ—ಯಾಗಯುಕ್ತರೂ | ಭೂರಿಭಿಃ—
ಅನೇಕಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ಬುಷಿಭಿಃ—ಮುಷಿಗಳಿಂದ | ಸ್ತುವಿಷ್ಯಸೇ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ.

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ |

ಶತ್ರುಹಿಂಸಕನಾದೆ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಇದೊಂದು, ಇನ್ನೊಂದು ಎಂದು
ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಗೋವುಗಳನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವೆಯೋ ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ
ಒಂದೇಸಮನಾಗಿ ಪೂಜಿತನಾಗುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾಗಯುಕ್ತರೂ, ಅನೇಕಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮುಷಿಗಳಿಂದ
ನೀನು ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Indra, the common object of our worship, you are praised by many
sacrificing Rishis; for it is you, destroyer of foes, who thus give calves
in succession to your worshippers.

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ |

ಕರ್ಣಗೃಹ್ಯಾ ಮಘನಾ ಶೌರ್ದದೇವ್ಯೋ ವತ್ಸಂ ನಸ್ತೈಃ

ಆನಯತ್ |

ಅಜಾಂ ಸೂರಿರ್ನ ಧಾತವೇ || ೧೫ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ |

ಕರ್ಣಗೃಹ್ಯಾ | ಮಘನಾ | ಶೌರ್ದದೇವ್ಯಃ | ವತ್ಸಂ | ನಃ | ಸ್ತೈಃ | ಆ | ಆನಯತ್ |

ಅಜಾಂ | ಸೂರಿಃ | ನ | ಧಾತವೇ || ೧೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಯಂ ಮಘವೇಂದ್ರಸ್ರಿಭ್ಯೋ ಹಿಂಸಕೇಭ್ಯಃ | ಸಕಾಶಾಚ್ಚಾರದೇವ್ಯಃ | ದೀವ್ಯಂತಿ ಕ್ರೀಡಂತ
ಇತಿ ದೇವಾ ಯೋದ್ಧಾರಃ | ಶೂರಾಶ್ಚ ತೇ ದೇವಾಶ್ಚ ಶೂರದೇವಾಃ | ತೇಷಾಂ ಹಿತಂ ಶೌರದೇವಂ
ಯುದ್ಧಂ | ತತ್ಸಂಭಂಧಿಸ್ತೋ ಗಾಃ | ಯುದ್ಧೇ ಶತ್ರುನ್ವತ್ಯಾ ತತ್ಸಂಭಂಧಿನ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾ ವತ್ಸಂ ನ |
ನೇತಿ ಚಾರ್ಥೇ | ವತ್ಸಸಹಿತಾ ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ಕರ್ಣಗೃಹ್ಯ ಕರ್ಣೇ ಗೃಹೀತ್ವಾನಯತ್ | ಅನಯತು | ಸೂರಿರ್ನ
ಪ್ರೇರಕಃ ಸ್ವಾಮೀವ ಧಾತವೇ ಸಾನಾಯಾಜಾಂ ಯಥಾ ಸ ಅನಯತಿ ಗೃಹೀತ್ವಾ ತದ್ವದಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಧಾತವೇ—ಕ್ಷೀರವಾನಕ್ಕಾಗಿ | ಅಜಾಂ—ಆಡನ್ನು | ಸೂರಿಃ ನ—ಅದರ ಯಜಮಾನನು ಕಿವಿಯನ್ನು
ಹಿಡಿದು ಕರೆತರುವಂತೆ | ಮಘವಾ—ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಶೌರದೇವ್ಯಃ—ಶೂರರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಯುದ್ಧ
ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಗೋವುಗಳನ್ನು | ವತ್ಸಂ ನ—ಅವುಗಳ ಕರುಗಳೊಂದಿಗೆ | ಕರ್ಣಗೃಹ್ಯ—ಕಿವಿಯನ್ನು
ಹಿಡಿದಿಳಿದುಕೊಂಡು | ಶ್ರಿಭ್ಯಃ—ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲೂ ಆಪಹಂಸಿ | ಅನಯತ್—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಕರೆತರಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಕ್ಷೀರವಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಡನ್ನು ಅದರ ಯಜಮಾನನು ಕಿವಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕರೆತರುವಂತೆ, ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು
ಶೂರರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಯುದ್ಧರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಕರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಿವಿಯನ್ನು
ಹಿಡಿದಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಶತ್ರುಗಳಿಂದಲೂ ಆಪಹಂಸಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಲಿ.

English Translation

May Maghavan, taking them by the ears, lead the cows with their
calves from our three (destructive enemies), as the owner leads a goat to
drink.

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ತ್ವಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಇತಿ ಪಂಚದಶಹಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಸುದೀತಿಪುರುಮೀಶ್ವಾವ್ಯಸೀ
ತಯೋರನೈತರೋ ವಾ | ಅದೌ ನವ ಗಾಯತ್ರೋ ದಶಮೀದ್ವಾದಿತೀಚತುರ್ದಶೋ ಬೃಹತ್ಯ
ವಿಕಾಡೀತ್ರಯೋದಶಪಂಚದಶ್ಯಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ಅಗ್ನಿದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ತ್ವಂ
ನಃ ಸುದೀತಿಪುರುಮೀಶ್ವಾ ತಯೋರ್ವಾನೈತರ ಅಗ್ನೇಯಂ ಪು ಶ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾಂತಮತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ್-
ಅಗ್ನೇಯೇ ಶ್ರತೌ ಗಾಯತ್ರೇ ಛಂದಸ್ಸಾಸ್ತಿನಶಸ್ತೃ ಅದಿತೋ ನವಹಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ರತಂ | ತ್ವಂ
ನೋ ಅಗ್ನೇ ಮಹೋದಧಿರಿತಿ ನವ | ಅ. ೪-೧೩ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಶ್ಲಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಸುದೀತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಮೀಕ್ಷ್ಮ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮುಷಿಗಳು. ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮತ್ಯಾರಾದರೂ ಮುಷಿಯರಬಹುದು. ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತವು; ಹತ್ತು, ಹನ್ನೆರಡು, ಹನಾದಿಲ್ಯನೆಯ ಮುಕ್ತಗಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು ಹನ್ನೊಂದು, ಹದಿನೂರು, ಹದಿನೈದನೆಯ ಮುಕ್ತಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಶ್ಲಂ ನಃ ಸುದೀತಿಪುರುಮಿಾಳ್ವಾ ತಯೋರ್ವಾನ್ಯತರ ಅಗ್ನೇಯಂ ತು ತ್ರಿಪ್ರಗಾಥಾಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನೇಯಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತನ ಮುಕ್ತಗಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಅತ್ತಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತಗಳ ವಿಧಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಶ್ಲಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಮಹೋಛಿರಿತಿ ನವ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೫) ವ್ಯುತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೧

ಮಂಡಲ—೮ : ಅನುವಾಕ—೮ : ಸೂಕ್ತ—೭೧ :
 ಅಪ್ಯಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೫ : ವರ್ಗ—೧೦, ೧೨, ೧೩ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೧೫ :
 ಮುಷಿ—ಸುದೀತಿಪುರುಮಿಾಳ್ವಾ ತಯೋರ್ವಾನ್ಯತರಃ :
 ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿಃ :
 ಛಂದಃ—೧-೯. ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೦-೧೫. ಪ್ರಾಗಾಥಂ :

: ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಶ್ಲಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ಮಹೋಛಿಃ ಪಾಹಿ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾ ಅರಾತೇಃ |

ಉತ ದ್ವಿಷೋ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ || ೧ ||

: ಪದಪಾಠಃ :

ಶ್ಲಂ | ನಃ | ಅಗ್ನೇ | ಮಹೋಃಽಛಿಃ | ಪಾಹಿ | ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಃ | ಅರಾತೇಃ |

ಉತ | ದ್ವಿಷಃ | ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ || ೧ ||

: ಸಾಯಜ್ಞಾಪ್ತಂ :

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಶ್ಲಂ ನೋಽಸ್ಯಾನ್ಮಹೋಛಿಃ ಪೂಜಾಭುಮಹದ್ವಿಧ್ಯನೈರ್ವಾ ಪಾಹಿ | ರಶ್ವ | ವಿಶ್ವಸ್ಯಾ ಬಹುವಿಧಾದರಾತೇದಾಪಃ ಸಳಾಕಾತ್ ಅದಾನಾದ್ವಾ ಪಾಹಿ | ಶ್ವನೇವ ಮಹದ್ವಂ ದತ್ವಾ-

ಧಾತುರದಾನಾದ್ವಾ ಸಕಾಶಾದ್ರಷ್ಟೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಮಹೋಭಿಯುಕ್ತಸ್ತನ್ನಿಮಿತಿ ಯೋಜ್ಜಂ | ಉತಾಪಿ ಚ ದ್ವಿಷೋ ದ್ವೇಷ್ಯಮರ್ತೃಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಾತ್ಸಕಾಶಾತ್ಪಾಹಿ | ಅಸ್ತಭ್ಯಂ ಬಲಂ ದತ್ತೇತಿ ಭಾವಃ | ಅಥವಾ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ದ್ವಿಷೋ ದ್ವೇಷಾದ್ರಷ್ಟೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಆರಾತೇರಿತ್ಯಸ್ಯಾದಾನಾದಿತಿ ಪಕ್ಷೇ ತತ್ರಾಪಿ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯಾದಾನಾದಿತಿ ಸಂಬಂಧನೀಯಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನೇ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಹೋಭಿಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನಪ್ರಧಾನದಿಂದ | ಪಾಹಿ—ರಕ್ಷಿಸು | ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಆರಾತೇಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ತನಲ್ಲದ ಕೃಪಣನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸು | ಉತ—ಮತ್ತು | ದ್ವಿಷಃ—ಶತ್ರುವಾದ | ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ—ಮಾನವನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನಪ್ರಧಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು. ಸಮಸ್ತವಾದ ಯಜ್ಞ ಕರ್ತನಲ್ಲದ ಆಧವಾ ದಾನಮಾಡದಿರುವ ಕೃಪಣನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸು. ಮತ್ತು ಶತ್ರುವಾದ ಮಾನವನಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸು.

English Translation

Agni, protect us by great wealth from every niggard and mortal foe.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ನಹಿ ಮನ್ಯುಃ ಪೌರುಷೇಯ ಈಶೇ ಹಿ ವಃ ಪ್ರಿಯಜಾತ |

ತ್ವಮಿದಸಿ ಕ್ಷಪಾವಾನ್ || ೨

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ನಹಿ | ಮನ್ಯುಃ | ಪೌರುಷೇಯಃ | ಈಶೇ | ಹಿ | ವಃ | ಪ್ರಿಯಜಾತ |

ತ್ವಂ | ಇತ್ | ಅಸಿ | ಕ್ಷಪಾವಾನ್ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪ್ರಿಯಜಾಗ್ನೇ ವಸ್ತವ ಪೌರುಷೇಯಃ ಪುರುಷಸಂಬಂಧೀ ಮನ್ಯುಃ ಕ್ರೋಧೋ ನೇಶೇ ನೇಷ್ಠೇ ಬಾಧಿತುಂ | ಅಸ್ತದಾದಿಭೇ ರಕ್ಷಿತತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ | ದಿವಾಚರಾಃ ಖಲು ಪುರುಷಾಃ ಅತೋ ದಿವಾ ತವ ಹಾನಿನಾಸ್ತೀತಿ ಭಾವಃ | ಅಥ ರಾತ್ರೀಂಚರಾ ರಕ್ಷಃಪ್ರಭೃತಯಃ | ತೇಭ್ಯೋಽಪಿ ಪೀಡಾ ನಾಸ್ತೀತ್ಯುಚ್ಯತೇ | ತ್ವಮಿತ್ತಮೇವ ಖಲು ಕ್ಷಪಾವಾನ್ರಾತ್ರೀಮಾನಸಿ | ರಾತ್ರಾ ಹ್ಯಗ್ನಿವೀಶೇಣ ತೇಜಸ್ವೀ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪ್ರಿಯಜಾತೆ—ಪ್ರೀತ್ಯುತ್ಪಾದಕವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಪೌರುಷೇಯಾಃ—ಪುರುಷನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗತಕ್ಕ | ಮನ್ಯುಃ—ಕ್ರೋಧವು | ನಃ—ನಿನ್ನನ್ನು | ನಹಿ ಈತೇ ಹಿ—ಹಿಂಸಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಾರದು | ತ್ವಮಾಹ್—ನೀನೇ | ಕ್ಷಮಾನ್—ರಾತ್ರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ | ಅಸಿ—ಆಗದಿಯೆ.

• ಛಾಂದಾಳ •

ಪ್ರೀತ್ಯುತ್ಪಾದಕವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಮಾನವನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದರೂ ಸಹ ಅಂತಹ ಕ್ರೋಧವು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ರಾತ್ರಿಗೆಲ್ಲಾ ನೀನೇ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಆಗದಿಯೆ.

English Translation

O you who were born loved, no human anger can harm you,—you only are the lord of night.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ನೋ ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ದೇವೇಭಿರೂರ್ಜೋ ನಪಾದ್ಭದ್ರತೋಚೇ |

ರಯಿಂ ದೇಹಿ ವಿಶ್ವವಾರಂ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ನಃ | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ | ದೇವೇಭಿಃ | ಊರ್ಜಃ | ನಪಾತ್ | ಭದ್ರತೋಚೇ |

ರಯಿಂ | ದೇಹಿ | ವಿಶ್ವವಾರಂ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಸಃ ಸ್ತುತ್ಯಸ್ತಂ ನೋಽಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಸೋ ವಸು ಧನಮುಪ ಮಾಸಿ | ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ | ಹೇ ಊರ್ಜೋ ನಪಾದ್ಭಲಸ್ಯ ನಪ್ಪರ್ನ ಸಾತಯಿತೇರ್ವಾ ಹೇ ಭದ್ರತೋಚೇ ಸ್ತುತ್ಯಪ್ತಕಾಶನ | ದೇವಾದಾರ್ಥಂ ಪುನರಾಹ | ರಯಿಂ ಧನಂ ವಿಶ್ವವಾರಂ ಸರ್ವೈರ್ವರಣೀಯಂ ಧನಂ ದೇಹಿ | ಅಥವಾ ಯದ್ಭಸೂಪ ಮೂತ್ಯಸ್ತುಭ್ಯಂ ದಾತುಂ ತದ್ಭನಂ ಗೃಹಾದಿಲಕ್ಷಣಂ ತೇಷ್ಠ ರಯಿಂ ಪಾನಾರ್ಥಂ ಗೋಹಿರಣ್ಯಾದಿಕಂ ಚ ದೇಹೀತ್ಯಪುನರುಕ್ತಿಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಿಶ್ವೇಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದೇವೇಭಿಃ—ದೇವತೆಗಳಿಂದನೆ ಕೂಡಿರುವವನೂ | ಊರ್ಜೋ

ನಸಾತ್—ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ | ಭದ್ರತೋಚೇ—ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ! ನೇ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ನೇ—ನಮಗೆ | ವಿಶ್ವವಾರಂ—ಸಕಲರಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು |
ದೇಹಿ—ಕೊಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸಕಲವಾದ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವವನೂ, ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ, ಮಂಗಳಕರವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನೂ ಆದ
ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಸಕಲರಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು.

English Translation

Son of strength, auspicious in brilliance, associated with all the
gods, give us all desirable wealth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನ ತಮಗ್ನೇ ಅರಾತಯೋ ಮರ್ತಂ ಯುವಂತ ರಾಯಃ |

ಯಂ ತ್ರಾಯಸೇ ದಾಶ್ವಾಂಸಂ || ೪ ||

• ಸದೇಶಃ •

ನ | ತಂ | ಅಗ್ನೇ | ಅರಾತಯಃ | ಮರ್ತಂ | ಯುವಂತ | ರಾಯಃ |

ಯಂ | ತ್ರಾಯಸೇ | ದಾಶ್ವಾಂಸಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತಂ ಸ್ತೋತ್ರಾರಮರಾತಯೋಽದಾನಶೀಲಾ ದ್ವೇಷಿಣೋ ರಾಯೋ ರಯಿಮಂತೋ
ನ ಯುವಂತ | ನ ಪೃಥಕ್ಪುರ್ವಂಕಿ | ರಾಯೋ ಧನಾದ್ವಾ ನ ಯುವಂತ | ಯಂ ದಾಶ್ವಾಂಸಂ
ಹವಿದಾರ್ತಾರಂ ತ್ರಾಯಸೇ ಸಾಲಯಸೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಯಂ—ಯಾವನು | ದಾಶ್ವಾಂಸಂ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು |
ತ್ರಾಯಸೇ—ನೀನು ರಕ್ಷಿಸುವೆಯೋ | ತಂ ಮರ್ತಂ—ಆಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಅರಾತಯಃ—ಶತ್ರುಗಳು |
ರಾಯಃ—ಆವನ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ | ನ ಯುವಂತ—ಬೇರೆಮಾಡಲಾರರು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಹವಿರ್ಧಾತನಾದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ನೀನು ರಕ್ಷಿಸುವೆಯೋ ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅವನ ಶತ್ರುಗಳು ಅವನ ಸಂಬತ್ತನ್ನೆ ಪಹರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ರಿಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರರು.

English Translation

That sacrificing mortal whom you, Agni, protect, the niggardly cannot separate from wealth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಂ ತ್ವಂ ವಿಪ್ರ ಮೇಧಸಾತಾವಗ್ನೇ ಹಿನೋಷಿ ಧನಾಯ ।

ಶ ತವೋತಿ ಗೋಷು ಗಂತಾ ॥ ೫ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಂ | ತ್ವಂ | ವಿಪ್ರ | ಮೇಧಸಾತಾ | ಅಗ್ನೇ | ಹಿನೋಷಿ | ಧನಾಯ |

ಶಃ | ತವ | ಊತಿ | ಗೋಷು | ಗಂತಾ ॥ ೫ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ವಿಪ್ರ ತ್ವಂ ಯಂ ಮರ್ತ್ಯಂ ಮೇಧಸಾತಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸಂಭಜನೇ ಹಿನೋಷಿ ಪ್ರೇರಯಿಸಿ ಧನಾಯ ಗಮಾದಿಭನಲಾಭಾಯ ಶ ಯಜಮಾನಸ್ತವೋಶ್ಲಾಘ್ಯ ರಕ್ಷಣೇನ ಯಾಗೇಷು ಗಂತಾ ಭವತಿ | ಗೋವಾಣ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಿಪ್ರ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಯಂ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನನ್ನು | ಧನಾಯ—ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಮೇಧಸಾತಾ—ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಹಣಾರ್ಯದಲ್ಲಿ | ಹಿನೋಷಿ—ಪ್ರೇರಿಸುವೆಯೋ | ಶಃ—ಅದೇ ಯಜಮಾನನು | ತವ—ನಿನ್ನ | ಊತಿ—ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ | ಗೋಷು—ಗೋವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಭುವಾಗಿ | ಗಂತಾ—ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುವೆಯೋ ಅವೇ ಋಜಮಾನನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಗೋವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಗೋಸಂಬತ್ತನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ).

English Translation

Wise (Agni), he whom in his performance of the sacrifice you incite to attain wealth, by your protection walks (lord) among crowds of cattle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ ರಯಿಂ ಪುರುವೀರಮಗ್ನೇ ದಾಶುಷೇ ಮರ್ತಾಯ |

ಪ್ರಣೋ ನಯ ವಸ್ಯೋ ಅಚ್ಯು || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ರಯಿಂ | ಪುರುವೀರಂ | ಅಗ್ನೇ | ದಾಶುಷೇ | ಮರ್ತಾಯ |

ಪ್ರ | ಣಃ | ನಯ | ವಸ್ಯಃ | ಅಚ್ಯು | ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಂ ದಾಶುಷೇ ಹವಿರ್ವತ್ಸವತೇ ಮರ್ತಾಯ ಯಜಮಾಣಾಯ ರಯಿಂ ಧನಂ ಪುರುವೀರಂ ಬಹುಭಿರ್ವೀರೈರ್ವಿರ್ಯುಕ್ತಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ | ಅತೋ ನೋಽಸ್ಮಾನಪಿ ವಸ್ಯೋ ವಸೀಯೋ ಛನಮಚ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಪ್ರಣಯ | ಪ್ರಾಪಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸತಕ್ಕ | ಮರ್ತಾಯ—ಮಾನವನಿಗೆ | ಪುರುವೀರಂ—ಆನೇಕ ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು (ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ) | ಣಃ—ನಮಗೂ ಸಹ | ವಸ್ಯಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನವನ್ನು | ಅಚ್ಯು—ಸೇರುವಂತೆ | ಪ್ರಣಯ—ಉತ್ತಮೋತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸತಕ್ಕ ಮಾನವನಿಗೆ ಆನೇಕ ವೀರಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ. ನಮಗೂ ಸಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನವು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

You, Agni, give to the offerer wealth comprehending many male descendants ; conduct us to affluence.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಉರುಷ್ಯಾ ಜೋ ಮಾ ಪರಾ ದಾ ಅಘಾಯತೇ ಜಾತವೇದಃ |

ದುರಾಧ್ಯೇ | ಮರ್ತಾಯು || ೭ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಉರುಷ್ಯ | ನಃ | ಮಾ | ಪರಾ | ದಾಃ | ಅಘಾಯತೇ | ಜಾತವೇದಃ |

ದುಃಪ್ರಾಧ್ಯೇ | ಮರ್ತಾಯು || ೭ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಜಾತವೇದೋ ಜಾತವಿದ್ಯಾ ಜಾತಧನ ವಾಗ್ಗೇ ನೋಽಸ್ಮಾನುರುಷ್ಯ | ರಕ್ಷ | ಉರುಷ್ಯತಿ | ರಕ್ಷಾಕರ್ಮೇತಿ ಯಾಸ್ಯಃ | ನಿ. ೫-೨೩ | ಮಾ ಪರಾ ದಾಃ | ಮಾ ಪರಾದೇಹ್ಯಸ್ಮಾನ್ | ಕಸ್ಮಾ ಇತಿ ಸ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಘಾಯತೇಽಘಂ ಪಾಪಮಿಚ್ಯತೇ ದುರಾಧ್ಯೇ ದುರಾಧ್ಯಾಸಾಯ ದುರ್ವಿಚಿಂತಕಾಯ ಹಿಂಸಾಬುದ್ಧಯೇ ಮರ್ತಾಯು ಮನುಷ್ಯಾಯ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಜಾತವೇದಃ—ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಎಲ್ಲೆ ಅಗ್ನಿಯೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಉರುಷ್ಯ—ರಕ್ಷಿಸು | ಅಘಾಯತೇ—ನಮಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನೊ | ದುರಾಧ್ಯೇ—ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವನೊ ಆದ | ಮರ್ತಾಯು—ಮಾನವನಿಗೆ | ಮಾ ಪರಾ ದಾಃ—ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಡ.

ಃ ಛಾಂಕರ್ |

ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಎಲ್ಲೆ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಮಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನೊ, ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವನೊ ಆದ ಮಾನವನಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಡ.

English Translation

Defend us, Jatavedas ; deliver us not over to the malevolent, to the man whose thoughts are evil

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅಗ್ನೇ ಮಾಕಿಷ್ಟೇ ದೇವಸ್ಯ ರಾತಿಮದೇವೋ ಯುಯೋಕಃ |

ತ್ವಮೀಶಿಷ್ಟೇ ವಸೂನಾಂ || ೮ ||

• ಸದಸಾಃ •

ಅಗ್ನೇ | ಮಾಕಿಃ | ತೇ | ದೇವಸ್ಯ | ರಾತಿಂ | ಅದೇವಃ | ಯುಯೋತ |

ತ್ವಂ | ಈಶಿಷೇ | ವಸೂನಾಂ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ದೇವಸ್ಯ ದ್ಯೋತಮಾನಸ್ಯ ತೇ ತವ ರಾತಿಂ ದಾನಂ ದತ್ತಂ ಧನಂ ವಾ ಕ್ಷಿಪದದೇವೋ ಮರ್ತ್ಯಾದಿವಾರ್ತಾಯೋತ | ನೈವ ಪೃಥಕ್ಪರೋತು | ತ್ವಮೇವೇಶಿಷೇ | ಕಸ್ಯ | ವಸೂನಾಂ ಧನಾನಾಮಿಶ್ವರೋ ಭವಸಿ ದಾತುಂ | ಅನೇನಾಮಿಶ್ವಣೇಯಾಯಾ ರಾತೇಃ ಸದ್ವಾವ ಉಕ್ತೋ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ದೇವಸ್ಯ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದ ದತ್ತವಾದ | ರಾತಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಅದೇವಃ—ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ | ಮಾಕಿಃ ಯುಯೋತ—ಯಾವನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳದಿರಲಿ | ವಸೂನಾಂ—ಸಕಲ ಧನಗಳಿಗೂ | ತ್ವಂ—ನೀನೇ | ಈಶಿಷೇ—ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಧನವನ್ನು ದೈವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಯಾವನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳದಿರಲಿ. ಸಕಲಧನಗಳಿಗೂ ನೀನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Agni, let not the godless take away the wealth which you, the divine have given, for you are the lord of treasures.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ನೋವಸ್ತು ಉಪ ನಾಸ್ಯೂರ್ಜೋ ನಪಾನ್ಮಾಹಿನಸ್ಯ |

ಸಪೇ ವಸೋ ಜರಿತ್ಯುಭ್ಯಃ || ೯ ||

• ಸದಸಾಃ •

ಸಃ | ನಃ | ವಸ್ತುಃ | ಉಪ | ನಾಸಿ | ಊರ್ಜಃ | ನಪಾತ್ | ಮಾಹಿನಸ್ಯ |

ಸಪೇ | ವಸೋ ಇತಿ | ಜರಿತ್ಯುಭ್ಯಃ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಊರ್ಜೋ ನಪಾದ್ಬಲಸ್ಯಾನ್ಯ ಸ್ತುತೃ | ಬಲೇನ ಮಧ್ಯಮಾನತ್ಯಾದಾಜ್ಯಲಕ್ಷಣೇನಾ-
ನ್ವೇನ ಪ್ರವರ್ಧನಾದೂರ್ಜೋನಪಾತ್ತ್ವಂ | ಹೇ ಸಖೇ ಸಖವದ್ವಿತಕಾರಿನ್ಯಸೋ ವಾಸಕಾಗ್ನೇ ಸ ಸ್ತುತೃತ್ವೇ-
ನೈವ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ಜರಿತ್ವಭ್ಯೋ ಗರಿತ್ವಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯೋ ನೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ಮಾಹಿನಸ್ಯ ವಸ್ತುಃ |
ಮಾಹಿನ ಇತಿ ಮಹನ್ನಾಮು | ಮಹದ್ಧನಮುಪ ಮಾಸಿ | ಸಮಿಾಹೇ ಮಾಸಿ | ನಿರ್ಮಾಸಿ |
ಪ್ರಯಚ್ಛಿಸೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ •

ಊರ್ಜೋ ನಪಾತ್—ಶಕ್ತಿಪುತ್ರನೂ | ಸಖೇ—ಮಿತ್ರನೂ | ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ ಆದ
ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಸೇ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ಜರಿತ್ವಭ್ಯಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮಾಹಿನಸ್ಯ—
ಅತಿ ಮಹತ್ತಾದ | ವಸ್ತುಃ—ಧನವನ್ನು | ಉಪ ಮಾಸಿ—ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ತಿಪುತ್ರನೂ, ಮಿತ್ರನೂ, ನಮಗೆ ವಸತಿದಾಯಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು
ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮಗೆ ಅತಿ ಮಹತ್ತವುಳ್ಳ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Son of strength, the friend, the giver of dwellings, you mete out
abundant treasure to us your praisers.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಚ್ಯಾ ನಃ ಶೀರಶೋಚಿಷಂ ಗಿರೋ ಯಂತು ದರ್ಶತಂ |

ಅಚ್ಯಾ ಯಜ್ಞಾಸೋ ನಮಸಾ ಪುರೂವಸುಂ ಪುರುಪ್ರಶಸ್ತ-

ಮೂತಯೇ || ೧೦ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಚ್ಯ | ನಃ | ಶೀರಶೋಚಿಷಂ | ಗಿರಃ | ಯಂತು | ದರ್ಶತಂ |

ಅಚ್ಯ | ಯಜ್ಞಾಸಃ | ನಮಸಾ | ಪುರೂವಸುಂ | ಪುರುಪ್ರಶಸ್ತಂ | ಊತಯೇ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರಾತರನುವಾಕೇ ಬಾರ್ಹತೇ ಛಂದಸ್ಕಚ್ಚಾ ನ ಇತ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪದ್ಯಚಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ತಿಕಂ | ಅಚ್ಚಾ ನಃ ಶೀರಶೋಚಿಷಮಿತಿ ಷಟ್ | ಅ. ೪-೧೩ | ಇತಿ || ದಶಮೇಽಹನಿ ಪ್ರಾತಃ ಸವನೇಽಚ್ಚಾ ವೋ ಅಗ್ನಿಮಿತಿ ತ್ವಚಸ್ಯ ಸ್ವಾನೇಽಚ್ಚಾ ನ ಇತಿ ತ್ವಜೋಽಚ್ಚಾನಾಕವಾದಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಅಚ್ಚಾ ನಃ ಶೀರಶೋಚಿಷಂ ಪ್ರತಿ ಶ್ರುತಾಯ ವೋ ಧೃಷದಿತಿ ತ್ವಚಾ | ಅ. ೪-೧೨ | ಇತಿ ||

ಅಚ್ಚಾಭಿಮುಖಂ ಯಂತು ಗಚ್ಛಂತು ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಯಃ | ಕಂ | ಶೀರಶೋಚಿಷ-
ನುತನಶೀಲಜ್ವಾಲಂ ದರ್ಶತಂ ಸವ್ಯದರ್ಶನೀಯಮಗ್ನಿಂ | ತಥಾ ಯಜ್ಞಾ ಸೋ ಯಜ್ಞಾ ಶ್ವಾಸ್ಮದೀಯಾ
ನಮಸಾ ಹವಿಷ್ಯಾಜ್ವಾದಿಲಕ್ಷಣೇನಾಚ್ಚಾಭಿಮುಖಂ ಯಂತುಃ | ಗಚ್ಛಂತು | ಕೀದೃಶಂ | ಪುರುವಸುಂ
ಪ್ರಥೂತಧನಂ ಪುರುಪ್ರಶಸ್ತಂ ಬಹುಸ್ತುತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಊತಯೇಽಸ್ತಾಕಂ ರಕ್ಷಣಾಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿಗಳು | ಶೀರಶೋಚಿಷಂ—ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಜ್ವಾಲೆಯುಳ್ಳವನೂ |
ದರ್ಶತಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಗೆ | ಅಚ್ಚ—ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಯಂತು—ಹೋಗಿ
ಸೇರಲಿ | ಯಜ್ಞಾ ಸಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಗಳೂ ಸಹ | ನಮಸಾ—ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಿಂದ | ಪುರುವಸುಂ—
ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ | ಪುರುಪ್ರಶಸ್ತಂ—ಅಧಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಊತಯೇ—
ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅಚ್ಚ—ಅವನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ.

• ಧಾರ್ವಾರ್ಥ •

ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು, ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಜ್ವಾಲೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅದ
ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ. ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಗಳೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ
ಧನವುಳ್ಳವನೂ, ಅಧಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗಿ
ಸೇರಲಿ.

English Translation

Let our voices come near the beautiful (Agni), him who bears devouring
flames ; let our sacrifices with our oblations come near him, for our protec-
tion, who is rich in wealth and rich in praise.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೃಹತೀಂಧದಸ್ಸಿನ ಮುಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಚ್ಚಾ ನಃ ಎಂದು
ನೊಂದಾಗುವ ಆರು ಮುಕ್ಕುಗಳ ವಿನಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಅಚ್ಚಾ ನಃ ಶೀರಶೋ-
ಚಿಷಮಿತಿ ಷಟ್ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಹತ್ತನೆಯ ದಿವಸ

ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಯಾ ವೋ ಅಗ್ನಿಂ ಎಂಬ ತೃಚಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಚ್ಯಾ ನಃ ಎಂಬ ತೃಚವನ್ನು ಅಚ್ಯಾವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಿಸೂತ್ರದ—ಅಚ್ಯಾ ನಃ ಶೀರಶೋಚಿಷಂ ಪ್ರತಿ ಶ್ರುತಾಯ ವೋ ಧ್ಯವದಿತಿ ತೃಚಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೮-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಅಗ್ನಿಂ ಸೂನುಂ ಸಹಸೋ ಜಾತವೇದಸಂ ದಾನಾಯ
ವಾರ್ಯಾಣಾಂ ।

ದ್ವಿತಾ ಯೋ ಭೂದನ್ಯತೋ ಮತೈಷ್ಯಾ ಹೋತಾ ಮುದ್ರ-
ತಮೋ ವಿಶಿ ॥ ೧೧ ॥

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಅಗ್ನಿಂ | ಸೂನುಂ | ಸಹಸಃ | ಜಾತವೇದಸಂ | ದಾನಾಯ | ವಾರ್ಯಾಣಾಂ |
ದ್ವಿತಾ | ಯಃ | ಭೂತ್ | ಅನ್ಯತಃ | ಮತೈಷ್ಯಾ | ಆ | ಹೋತಾ | ಮುದ್ರತಮಃ |
ವಿಶಿ ॥ ೧೧ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಗ್ನಿಂ ಸಹಸಃ ಸೂನುಂ ಬಲಸ್ಯ ಪುತ್ರಂ ಜಾತವೇದಸಂ ಜಾತಧನಂ ವಾರ್ಯಾಣಾಂ ವರಣೇ-
ಯಾನಾಂ ಗವಾದಿಧನಾನಾಂ ದಾನಾಯ ಗಿರೋಽಚ್ಯ ಯಂತ್ರಿತ್ಯನುವರ್ತತೇ | ಯೋಽಗ್ನಿರಮೃತೋಽ-
ಮರಣಧರ್ಮಾ ದೇವೇಷು ಭವತಿ ಸ ಮತೈಷ್ಯಾ | ಆಕಾರಶ್ಚಾರ್ಥೇ | ಮನುಷ್ಯೇಷು ಚಾಭೂತ್
ಅಭವದಿತ್ಯೇವಂ ದ್ವಿತಾ ದ್ವೈಧಂ ಭವತಿ | ದೇವೇಷ್ಯಮೃತತ್ವಮಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಕೇದ್ಯ-
ಶೋಽಭೂದಿತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ವಿಶಿ ವಿಷ್ಣು ಯಜಮಾನರೂಪಾಸು ಪ್ರಜಾಸು ಹೋಮನಿಷ್ಠಾದಕೋ
ಮುದ್ರತಮೋ ಮಾದಯುತ್ಯತಮುಕ್ತ ಭವತಿ | ಅಚ್ಯ ಯಂತ್ರಿತಿ ಸಮನ್ವಯಃ | ಅಥವಾ | ಯೋಽ-
ಮೃತೋ ದ್ವಿತಾ ದ್ವೈಧಂ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರೋಽಭೂತ್ | ಕಥಂ | ಮತೈಷ್ಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯೇನ ದಾಹ-
ಪಾಕಾದಿಸಾಧನೋಽಭವದಿತ್ಯೇತತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ವಿಶಿ ಯಜಮಾನರೂಪಾಯಾಂ ತು ಹೋತಾ ಮುದ್ರ-
ತಮೋಽಭವದಿತ್ಯೇವಂ ದ್ವಿತ್ವಂ ॥

• ಶ್ರುತಪದಾರ್ಥಃ •

ಮುದ್ರತಮಃ—ಹರ್ಷಕಾರಕನಾದ | ಯಃ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು | ವಿಶಿ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಾದ
ಮಾನವರಲ್ಲಿ | ಹೋತಾ—ಹೋಮಸಂಪಾದಕನಾಗಿಯೂ | ಮತೈಷ್ಯಾ ಆ—ಉಳಿದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ

ವಾಕಸಾಧನನಾಗಿಯೂ | ದ್ವಿತೀಯಾ—ಎರಡು ವಿಧವಾದ | ಅವ್ಯಯತಃ—ಮರಣಧರ್ಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ | ಭೂತಃ—ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಮರ್ತ್ಯನೂ ಮತ್ತು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾದಿಸಾಧಕನೂ ಅಗರುವನೋ ಅಂತಹ | ಸಹಸಃ ಸೂನುಂ—ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ | ಜಾತವೇದಸಂ—ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ವಾರಾಣಾಂ—ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಧನಗಳ | ದಾನಾಯ—ದಾನಕ್ಕಾಗಿ (ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ).

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಹರ್ಷಕಾರಕನಾದ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಾದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಹೋಮಸಂಪಾದಕನಾಗಿಯೂ ಉಳಿದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ವಾಕಸಾಧನನಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಮರ್ತ್ಯನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಧನಗಳ ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹೋಗಿ ಸೇರಲಿ.

English Translation

(Let them come near) Agni, Jatavedas, son of strength, for the giving of all desirable good things ; who is doubly immortal as (perpetually burning) amongst mortals, and as the supremely exhilarating ministrant-priest amongst the sacrificers.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ||

ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ದೇವಯಜ್ಯಯಾಗ್ನಿಂ ಪ್ರಯತ್ಯಧ್ವರೇ |

ಅಗ್ನಿಂ ಧೀಷು ಪ್ರಥಮಮಗ್ನಿಮರ್ವತ್ಯಗ್ನಿಂ ಕ್ಷೈತ್ರಯ ಸಾಧಸೇ ||

|| ಶಬ್ದವಾಚಃ ||

ಅಗ್ನಿಂ | ವಃ | ದೇವಯಜ್ಯಯಾ | ಅಗ್ನಿಂ | ಪ್ರಯತಿ | ಅಧ್ವರೇ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಧೀಷು | ಪ್ರಥಮಂ | ಅಗ್ನಿಂ | ಅರ್ವತಿ | ಅಗ್ನಿಂ | ಕ್ಷೈತ್ರಯ | ಸಾಧಸೇ ||೧೩||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಯಜನಾನಾಃ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ದೇವಯಜ್ಯಯಾ ದೇವಯಾಗೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ದೇವಯಾಗಾರ್ಥಮಗ್ನಿಂ ಸ್ತುವಿತಿ ಶೇಷಃ | ತಥಾಗ್ನಿಮಧ್ವರೇ ಯಾಗೇ ಪ್ರಯತಿ ಪ್ರಕರ್ಷಣ ಗಚ್ಛತಿ ಪ್ರವೃತ್ತೇ ಸತಿ ಸ್ತುವಿ ಪ್ರಥಮಮಿತರದೇವೇಭ್ಯಃ | ತಥಾಗ್ನಿಮರ್ವತ್ಯಾಗತೇ ಛಾತ್ರವ್ಯೇ ಸ್ತುವಿ ಯಜ್ಞವಿಘ್ನಪರಿಹಾರಾರ್ಥಂ | ತಥಾ ಕ್ಷೈತ್ರಯ ಕ್ಷೇತ್ರಯ ಕ್ಷೇತ್ರಸಂಬಂಧಿನೇ ಸಾಧಸೇ ಸಾಧನಾಯ ಕ್ಷೈತ್ರ.

ಅರ್ಧಾಯ ಸ್ತೌಮಿ | ಯಜ್ಞೇಶೇ ಕ್ಷೇತ್ರಲಾಭರೂಪಾಯ ಫಲಾಯ ಚ ಸ್ತೌಮಿ | ಏವನಾದಾ ಮಧ್ಯೇಂದ್ರಂಶೇ ಚ ಸರ್ವದಾ ಸ್ತೌಮಿಾತ್ಮರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ) ವಃ—ನಿಮ್ಮ! ದೇವಯಜ್ಞಯಾ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಯಾಗಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ | ಅಧ್ವರೇ—ಯಾಗವು | ಪ್ರಯತಿ—ನೆರವೇರುತ್ತಿರುವಾಗ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ | ಧೀಷು—ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ | ಪ್ರಥಮಂ ಅಗ್ನಿಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ | ಅವತಿ—ಶತ್ರುವಿನ ಆಗಮನಾಲದಲ್ಲೂ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ | ಕ್ಷೈತ್ರಯ—ಕ್ಷೇತ್ರಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಸಾಧಸೇ—ಲಾಭಸಾಧನೆಗಾಗಿ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಯಜಮಾನರೇ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ನಿಮ್ಮ ಯಾಗದ ಆರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಯಾಗವು ನೆರವೇರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಶತ್ರುವಿನ ಆಗಮನಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಲಾಭಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I praise Agni, (O sacrificers), for the inauguration of your divine offering; (I praise him) when the sacrifice is proceeding: (I praise) Agni first of the gods, at our rites; (I praise) Agni when the enemy approaches; (I praise) Agni for the attainment of land.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಗ್ನಿರಿಪಾಂ ಸಪ್ತೇ ದದಾತು ನ ಈಶೇ ಯೋ ವಾರ್ಯಾಣಾಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ತೋಕೇ ತನಯೇ ಶಶ್ವದೀಮಹೇ ವಸುಂ ಸಂತಂ

ತನೂಪಾಂ || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಗ್ನಿಃ | ಇಪಾಂ | ಸಪ್ತೇ | ದದಾತು | ನಃ | ಈಶೇ | ಯಃ | ವಾರ್ಯಾಣಾಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ತೋಕೇ | ತನಯೇ | ಶಶ್ವದೀ | ಮಹೇ | ವಸುಂ | ಸಂತಂ | ತನೂಪಾಂ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಗ್ನಿರ್ವೇದೇ ಸಖ್ಯೇ ಸಮಾನಖ್ಯಾನಾಯ ನೋ ವಹ್ಯಂ | ಸಖ್ಯುಃ ಕರ್ಮ ಸಖ್ಯಂ | ತಸ್ಮಿನ್ನಾ |
ನೋಽಸ್ತುಭ್ಯಮಿಷಾಮಿಷೋಽನ್ಯಾನಿ ದದಾತು | ಯೋಗೇಗ್ನಿರ್ವಾಯೋಣಾಂ ಧನಾನಾಮಿಶೇ ಈಸ್ಯೇ ಸ
ದದಾತ್ಪಿತ | ತನೋವಾಗ್ನಿಂ ತೋಕೇ ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ತನಯೇ ತತ್ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ಚ ಶಶ್ವದ್ವಹು ಧನಮನ್ನಂ
ವೇಮಹೇ | ಯಾಚಾಮಹೇ | ವಾಯೋಣಾಮಿಶ ಇತ್ಯುಕ್ತತ್ವಾದೇವಂ ಲಭ್ಯತೇ | ಕೀದೃಶಮಗ್ನಿಂ |
ವಸುಂ ವಾಸಕಂ ಸಂತಂ ಸರ್ವದಾ ವರ್ತಮಾನಂ ತನೂಪಾಮಂಗಳಾಣಾಂ ಪಾಲಯಿತಾರಂ ||

• ಶ್ರುತಿರ್ದರ್ಶನಃ •

ಯಾಃ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು | ವಾರ್ಯಾಣಾಂ—ಅವೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಸಕಲ ಧನಗಳಿಗೂ | ಈಶೇ—
ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ ಅಂತಹ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಸಖ್ಯೇ— ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ | ನಃ—
ನಮಗೆ | ಇಷಾಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ದದಾತು—ಕೊಡಲಿ | ವಸುಂ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ | ಸಂತಂ—
ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವವನೂ | ತನೂಪಾಂ—ಅಂಗರಕ್ಷಕನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ತೋಕೇ—
ಪುತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ತನಯೇ—ಪುತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಶಶ್ವತ್—ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ | ಈಮಹೇ—
ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ಅವೇಕ್ಷಿತಗಳಾದ ಸಕಲ ಧನಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದಾನೆಯೇ ಅಂತಹ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮ
ಮಿತ್ರಸಂಬಂಧವಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ವಸತಿದಾಯಕನೂ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುವವನೂ,
ಅಂಗರಕ್ಷಕನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪುತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಪುತ್ರಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

May Agni in his friendship give us food, for he is the lord of all
desirable things; we solicit abundance for our sons and grandsons from
Agni, who is the giver of dwellings and the protector of our bodies.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಗ್ನಿ ಮಿಶ್ರಿಷ್ವಾ ವಸೇ ಗಾಥಾಭಿಃ ತೀರತೋಚಿಷಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ರಾಯೇ ಪುರುಮಿಶ್ವ ಶ್ರುತಂ ನರೋಽಗ್ನಿಂ ಸುದೀತಯೇ
ಛಂದಿಃ || ೧೪ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಈಶಿಷ್ಟ | ಅವನೇ | ಗಾಘಾಠಃ | ಶೀರಶೋಚಿಷಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ರಾಯೇ | ಪುರುಮಿಾಳ್ತ | ಶ್ರುತಂ | ನರಃ | ಅಗ್ನಿಂ | ಸುದೀತಯೇ | ಭರ್ಧಿಃ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಪುರುಮಿಾಳ್ತ ತ್ವನುಗ್ನಿಮವಸ ಅವಯೋ ರಕ್ಷಣಾಯೇಶಿಷ್ಟ | ಸ್ತುತಿ ಗಾಘಾಠಃ | ಗಾಘೇತಿ ವಾಜ್ಞಮ | ಮಂತ್ರರೂಪಾಭಿವಾಗ್ನಿಃ | ಕೀದ್ರಶಂ | ಶೀರಶೋಚಿಷಂ ಶಯನಸ್ತುಧಾವರೋಚಿಷ್ಯಂ | ತಥಾ ರಾಯ ಈಶಿಷ್ಟ | ಶ್ರುತಮೇನಂ ನರೋನ್ಯೈಃ ಯಜಮಾನಾಃ ಸ್ತುವಂತಿ ಸ್ವಾರ್ಥಂ | ತಸ್ಮಾತ್ಸುದೀತಯೇ ಮಹ್ಯಮಗ್ನಿಂ ಭರ್ಧಿಗೃಹಂ ಯಾಚಿಸ್ಯೇತ್ಯೇವಂ ಸುದೀತಿಃ ಪುರುಮಿಾಳ್ತಂ ಬ್ರೂತೇ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಪುರುಮಿಾಳ್ತ—ಎಲೈ ಪುರುಮಿಾಳ್ತನೆಂಬ ಮುಷಿಯೇ | ಶೀರಶೋಚಿಷಂ—ಪ್ರಸಂಗ ಹರಡಿರುವ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಅವನೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಗಾಘಾಠಃ—ಮಂತ್ರರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಈಶಿಷ್ಟ—ಸ್ತುತಿಸು | ರಾಯೇ—ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಶ್ರುತಂ ಅಗ್ನಿಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ | ನರಃ—ಉಳಿದ ಮಾನವರೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ (ಆದುದರಿಂದ) | ಸುದೀತಯೇ—ಸುದೀತನಾಮಗಳನಾದ ನನಗಾಗಿ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ | ಭರ್ಧಿಃ—ಗೃಹವನ್ನು ಯಾಚಿಸು.

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಪುರುಮಿಾಳ್ತನೆಂಬ ಮುಷಿಯೇ, ಪ್ರಸಂಗ ಹರಡಿರುವ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಂತ್ರರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸು. ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಈ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಉಳಿದ ಮಾನವರೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸುದೀತನಾಮಗಳನಾದ ನನಗಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಗೃಹವನ್ನು ಯಾಚಿಸು.

English Translation

Laud with your hymns for our protection Agni, whose splendours lie outspread ; laud Agni for wealth, O Purumilha, for other offerers are lauding that far-famed one on their own behalf ; solicit of Agni a house for (me) Suditi.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅಗ್ನಿಂ ದ್ವೇಷೋ ಯೋತವ್ಯೇ ನೋ ಗೃಹೇಮಸ್ಯಗ್ನಿಂ ಶಂ ಯೋಶ್ಚ

ದಾತನೇ |

ವಿಶ್ವಾಸು ವಿಕ್ಷ್ವವಿತೇವ ಹವ್ರೋ ಭುವದ್ವಸ್ತುರ್ಯುಷೂಣಾಂ ||

|| ೧೫ ||

|| ಶರವಾಣಃ ||

ಅಗ್ನಿಂ | ದ್ವೇಷಃ | ಯೋತವೈ | ನಃ | ಗೃಣೇಮಸಿ | ಅಗ್ನಿಂ | ಶಂ | ಯೋಃ | ಚ |

ದಾತವೇ |

ವಿಶ್ವಾಸು | ವಿಕ್ಷು | ಅವಿಶ್ವಾಸವ | ಹವ್ರಃ | ಭುವತ್ | ವಸ್ತುಃ | ಯುಷೂಣಾಂ || ೧೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಗ್ನಿಂ ದ್ವೇಷೋ ದ್ವೇಷ್ಟ್ಯಾನೋತವೈ ಸ್ವಭಕ್ತುರ್ತುಂ | ಗೃಣೇಮಸಿ | ಗೃಣೇಮಃ | ಸ್ತುಮಃ | ತಥಾಗ್ನಿಂ ಶಂ ಸುಖು ಯೋಕ್ತ ಭಯಾನಾಮಮಿಶ್ರಣಂ ಚ ದಾತವೇ ದಾತುಂ | ಅಥವಾ ಶಂ ಸುಖು ಯೋವಿಂಶ್ರಣಾಯ ಚ ಗೃಣೇಮಸಿ | ಅಸ್ಮಿನ್ನಷ್ಟೇ ದ್ವೇಷೋ ಯೋತವಾ ಇತ್ಯನೇನ ಸಹ ಸಮುಚ್ಚ-ಯಾರ್ಥಶ್ಚ ತಬ್ಧಃ | ಸೋಽಗ್ನಿ ವಿಶ್ವಾಸು ಸರ್ವಾಸು ವಿಕ್ಷು ಪ್ರಜಾಸ್ಯವಿತೇವ ರಕ್ಷಿತಾ ರಾಶೀವರ್ಷಾಣಾ-ಮ್ಪೀಣಾಮಸ್ಮಾಕಂ ವಸ್ತು ವರ್ಷಾಸಕೋ ದೇವೋ ಹವ್ರೋ ಭುವತ್ | ಭವತು | ಅಥವಾ | ಸರ್ವಾಸು ವಿಕ್ಷು ಯಜಮಾನರೂಪಾಸು ಪ್ರಜಾಸು ಮಧ್ಯ ಋಷೂಣಾಮ್ಪೀಣಾಂ ಸೂಕ್ತದೃಷ್ಟ್ಯಾಣಾಮಸ್ಮಾಕ-ಮೇವ ಹವ್ರೋ ಭವತು ವಸ್ತುಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಾಸಕೋ ದೇವಃ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ಥ ||

ನಃ—ನಮ್ಮ | ದ್ವೇಷಃ—ದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು | ಯೋತವೈ—ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಲು | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಗೃಣೇಮಸಿ—ನಾವು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ | ಶಂ—ಸುಖವನ್ನೂ | ಯೋಃ ಚ—ಭಯಭಿವಾರಣವನ್ನೂ | ದಾತವೇ—ಉಂಟುಮಾಡಲೆಂದೂ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ | (ನಃ—ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು) | ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಿಕ್ಷು—ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಅವಿತೇವ—ರಕ್ಷಕನಾದ ರಾಜನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ | ಯುಷೂಣಾಂ—ಮುಷಿಗಳಾದ ನಮಗೆ | ವಸ್ತುಃ—ವಶತಿದಾಯಕನಾಗಿಯೂ | ಹವ್ರಃ—ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ | ಭುವತ್—ಲಗಿರಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ ||

ನಮ್ಮ ದ್ವೇಷಿಗಳನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಲು ನಾವು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನೂ, ಭಯಭಿವಾರಣವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಲೆಂದು ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು ಸಮಸ್ತವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಕನಾದ ರಾಜನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಮುಷಿಗಳಾದ ನಮಗೆ ವಶತಿದಾಯಕನಾಗಿಯೂ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿಯೂ ಆಗಲಿ.

English Translation

We praise Agni that he may keep off our enemies ; we praise Agni that he may give us joy and security ; he may well be worshipped as the giver of dwellings to the Rishis, he who is as it were the protector of men.

ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹವಿಷ್ಯಣುಧ್ವಮಿತ್ಯೆಷ್ವಾದಕರ್ಚಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮಣಕಾ | ಹವಿ-
ದೂರ್ವ್ಯನಾ ಹರ್ಯತಃ ಪ್ರಾಗಾಥೋ ಹವಿಷಾಂ ಸ್ತುತಿರ್ವೇದಿ ಪ್ರಗಾಛಪುತ್ರೋ ಹರ್ಯತ ಋಷಿಪರಂ
ಗಾಯತ್ರಂ ಪ್ರಾಗ್ವತ್ಪೇರಿತಿ ಪರಿಭಾಷಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ ಭಂಡಃ | ಅಗ್ನೇಯಂ ಪ್ರಿತೃಕ್ತತ್ವಾದಗ್ನೀರ್ದೇ-
ವತಾ ಯದ್ವಾ ಹವಿಷಾಂ ಸ್ತೂಯಮಾನತ್ಪಾತ್ರದ್ವೇವತಾಕಂ ವಾ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಹವಿಷ್ಯಣುಧ್ವಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಬಿನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಹವಿನೆಂಟು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಗಾಛಪುತ್ರನಾದ ಹರ್ಯತ ಎಂಬುವನು ಮುಖಿಯು :
ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು, ಅಥವಾ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಸ್ತುತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಸ್ತುತಿಯೇ ದೇವತೆಯು.
ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಹವಿದೂರ್ವ್ಯನಾ ಹರ್ಯತಃ ಪ್ರಾಗಾಥೋ ಹವಿಷಾಂ ಸ್ತುತಿರ್ವಾ ಎಂದುಹೇಳಿರುವುದು-
ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೨೨

ಮಂದಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೮ || ಸೂಕ್ತ—೨೨ ||
ಅಪ್ಪಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೪, ೧೫, ೧೬, ೧೭ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಂಖ್ಯೆ—೧೮ ||
ಮುಖಿ—ಹರ್ಯತಃ ಪ್ರಾಗಾಛಃ ||
ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿರ್ಹವೀಂಷಿ ವಾ ||
ಬಂದಲ—ಗಾಯತ್ರೀ ||
|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಹವಿಷ್ಯಣುಧ್ವಮಾ ಗಮದಧ್ವರ್ಯರ್ವನತೇ ಪುನಃ |
ವಿದ್ವಾ ಅಸ್ಯ ಪುಶಾಸನಂ || ೧ ||

ಃ ಪದವಾಠಃ :

ಹವಿಃ | ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಅ | ಗಮತ್ | ಅಧ್ವಯುಃ | ವನತೇ | ಪುನರಿತಿ |

ವಿದ್ವಾನ್ | ಅಸ್ಯ | ಪ್ರಶಾಸನಂ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಅಧ್ವಯುಃಸಂಬಂಧಿನೋ ಜವಿವ್ಯರ್ತಾರಃ ಯೂಯಂ ಜವಿಃ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಕುರುಧ್ವಂ ತೀಘ್ರಂ | ಯತ ಅ ಗಮತ್ ಅಜಗಾಮಾಯಮಗ್ನಿಃ ಅತಃ ಕೃಣುಧ್ವಂ | ಅಧ್ವಯುಃ ಪುನರ್ವನತೇ | ಸಂಭಜತೇ | ಕಿಂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದಧ್ವರಮಿತಿ ಗಮ್ಯತೇ | ಕೀದೃಶೋಽಧ್ವಯುಃ | ಅಸ್ಯ ಹವಿಃ ಪ್ರಶಾಸನಂ ಪ್ರದಾನಂ ವಿದ್ವಾನ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

(ಎಲೈ ಹವಿರ್ವಾತ್ಸ್ಯಗಳೇ) ಆ ಗಮತ್—ಅಗ್ನಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ | ಹವಿಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು | ಕೃಣುಧ್ವಂ—ಅವನಿಗರ್ಪಿಸಿ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಹವಿಸ್ಸಿನ | ಪ್ರಶಾಸನಂ—ಅರ್ಪಣೆಯನ್ನು | ವಿದ್ವಾನ್—ಅರಿತಿರುವ | ಅಧ್ವರ್ಮಃ—ಅಧ್ವರ್ಮವು | ಪುನಃ—ತಿರುಗಿಯೂ | ವನತೇ—ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಎಲೈ ಹವಿರ್ವಾತ್ಸ್ಯಗಳೇ, ಅಗ್ನಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅವನಿಗರ್ಪಿಸಿ. ಈ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಅರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅರಿತಿರುವ ಅಧ್ವರ್ಮವು ಪುನಃ ಯಜ್ಞವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(Priests), present the oblation, for (Agni) has come; the Adhwaryu again offers (the sacrifice), well-skilled in its offerings.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ನಿ ತಿಗ್ಮಮುಧ್ಯಂ | ಶುಂ ಸೀದದ್ಧೋತಾ ಮನಾವಧಿ |

ಜುಷ್ವಾಣೋ ಅಸ್ಯ ಸಖ್ಯಂ || ೨ ||

ಃ ಪದವಾಠಃ :

ನಿ | ತಿಗ್ಮಂ | ಅಭಿ | ಅಂಶುಂ | ಸೀದದ್ಧೋತಾ | ಮನಾ | ಅಧಿ |

ಜುಷ್ವಾಣಃ | ಅಸ್ಯ | ಸಖ್ಯಂ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ .

ಹೋತೃತ್ವಾತ್ ತಿಗ್ಂ ತೀಕ್ಷ್ಣಮಂಶುಂ ತಮಗ್ನಿಂ ನಿ ಸೀದತ್ | ನಿ ಸೀದತಿ | ಕೀದ್ಯತೋ ಹೋತಾ | ಅಸ್ಯಾಗ್ನೇಃ ಸಖ್ಯಂ ಮಾನಾವಧಿ ಯಜಮಾನೇ ಜುಷಾಣಃ || ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥಾನುನಾದೀ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಕಃ .

ಮಾನಾವಧಿ—ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು | ಸಖ್ಯಂ—ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಜುಷಾಣಃ—ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವ | ಹೋತಾ—ಹೋತೃವು | ತಿಗ್ಂ—ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ | ಅಂಶುಂ ಅಧಿ—ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ | ನಿ ಸೀದತ್—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ .

ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವ ಹೋತೃವು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The Hotri sits down by (Agni's) hot flame, rejoicing in his friendship towards the offerer.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ .

ಅಂತರಿಚ್ಯಂತಿ ತಂ ಜನೇ ರುದ್ರಂ ಪರೋ ಮನೀಷಯಾ |

ಗೃಭ್ಣಂತಿ ಜಿಹ್ವಯಾ ಸಸಂ || ೨ ||

ಃ ಪದಾಂತಃ .

ಅಂತಃ | ಇಚ್ಯಂತಿ | ತಂ | ಜನೇ | ರುದ್ರಂ | ಪರಃ | ಮನೀಷಯಾ |

ಗೃಭ್ಣಂತಿ | ಜಿಹ್ವಯಾ | ಸಸಂ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ .

ತಂ ರುದ್ರಂ | ರುದ್ರಃಖಂ | ತಸ್ಯ ದ್ರಾವಯಿಷಾರಂ | ಅಥವಾ ರುತ್ ಸ್ತುತಿಃ | ತಯಾ ಗಂಶವ್ಯಂ | ಸ್ತುತ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶಮಗ್ನಿಂ ಜನೇ ಯಜಮಾನಾರ್ಥಂ ಮನೀಷಯಾ ಸ್ವಪ್ರಚ್ಛಾ-
ನೇನ ಪರಃ ಪರಸ್ತಾತ್ಪರೋದೇಶ ಇಚ್ಯಂತಿ ಸ್ಥಾಪಯಿಷುಂ | ತ ಏವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಸಂ ಸ್ವಪಂಶಮಗ್ನಿಂ ಜಿಹ್ವಯಾ || ಜಿಹ್ವೇ ಜನಕಶಬ್ದಃ || ಜಿಹ್ವಾಪ್ರಭವಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಗೃಭ್ಣಂತಿ | ಗೃಹ್ಣಂತ್ಯಂಗುಲಿಭಿಃ | ಅತ್ರ ಯಾಸ್ಯಃ | ಸ್ವಪ್ರಮೇತನ್ಮಧ್ಯಮಂ ಜ್ಯೋತಿಶಿರನಿತ್ಯದರ್ಶನಂ | ನಿ. ೫-೩ | ಇತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ರುದ್ರೇ—ದುಃಖನಿವಾರಕನಾದ | ತಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಜನೇ—ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ | ಮನೀಷಯಾ—
ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ | ಅಂತಃಪರೇ—ಮುಂಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಇಚ್ಛಂಶಿ—ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ | ಸಸಂ—
ಸುಪ್ತನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಜಿಹ್ವಯಾ—ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸ್ತುತಿಯೊಡನೆ | ಗೃಭ್ಲಂಶಿ—
ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ದುಃಖನಿವಾರಕನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಮುಂಭಾಗದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಪ್ತನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸ್ತುತಿಯೊಡನೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

For the sake of the offerer, they seek by their skill to place Rudra
in the fore front; they seize him, as he sleeps, with their tongue.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಜಾನ್ಯತೀತಪೇ ಧನುರ್ವಯೋಧಾ ಅರುಹದ್ವನಂ |

ದೃಷದಂ ಜಿಹ್ವಯಾವಧೀತ್ || ೪ ||

|| ಪದಕಾಠಃ ||

ಜಾಮಿ | ಅತೀತಪೇ | ಧನುಃ | ವಯೋಧಾಃ | ಅರುಹತ್ | ವನಂ |

ದೃಷದಂ | ಜಿಹ್ವಯಾ | ಅ | ಅವಧೀತ್ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ವಯೋಧಾ ಅನ ಸ್ಯ ದಾತಾಗ್ನಿರ್ಮಧ್ಯಮಸ್ತಾನೋ ಜಾಮಿ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಸರ್ವಮತಿರಿಚ್ಛ ವರ್ತನಾಸಂ | ಜಾನ್ಯತೀತೇಕನಾಮೇತಿ ಯಾಸ್ಯಃ | ನಿ. ೪-೨೦ | ಧನುರ್ಧನ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷಮತೀತಪೇ | ಅತಿತಪತಿ | ಅಥವಾಗ್ನೀರ್ಜಾಮಿ ಗಮನತೀಲಂ ಧನುರತಿತಪತೇ ಸ್ಯವಿರೋಧಿನಂ | ಸ ಚ ವಯೋಧಾ ಅನ್ಯಸ್ಯ ದಾತಾಗ್ನಿರ್ವನಮುದಕಮರುಹತ್ | ಆರೋಹತಿ ವಿನೋಕಾಯ | ತದರ್ಥಂ ಜಿಹ್ವಯಾ ಜ್ವಾಲಯಾ ದೃಷದಂ ಮೇಘಮವಧೀತ್ | ಹಂತಿ | ದಾವಾಗ್ನಿಪಜ್ಜೇ ವನಂ ತರಾಸಮೂಹಂ ಹಂತಿ | ಜಿಹ್ವಯಾ ದೃಷದಂ ಕೌನಮಪಿ ಪಾಷಾಣಂ ಭಸ್ತೀತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಯೋಧಾಃ—ಅನ್ಯದಾತನಾದ ಅಗ್ನಿಯು | ಜಾಮಿ—ಪ್ರವೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ | ಧನುಃ—
ಆಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು | ಅತೀತವೇ—ದಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ವನಂ—ಉದಕವನ್ನು | ಅರುಹತ್—ಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ |
ಜಿಹ್ವಯಾ—ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ | ದ್ವೃಷದಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ಆ ಅವಧೀತ್—ಸೀಳುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಅನ್ಯದಾತನಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರವೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ಆಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ದಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
ಉದಕವನ್ನು ಹತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(Agni), the giver of food, scorches the vast bow (of the sky); he
mounts the water; he smites the cloud with his tongue.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಚರನ್ನತ್ನೋ ರುಶನ್ನಿಹ ನಿಧಾತಾರಂ ನ ವಿಂದತೇ |

ವೇತಿ ಸ್ತೋತವ ಅಂಬ್ಯಂ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಚರನ್ | ವತ್ನಃ | ರುಶನ್ | ಇಹ | ನಿಧಾತಾರಂ | ನ | ವಿಂದತೇ |

ವೇತಿ | ಸ್ತೋತವೇ | ಅಂಬ್ಯಂ || ೫ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ವತ್ನಃ | ವತ್ನವಚ್ಚಾಪಲೇನ ಧಾವನಾದ್ವತ್ನ ಇತ್ಯುಪಚಯತೇ | ಅಥವಾ ವತ್ನ ಇವ ಸಂಚರನ್ |
ಇವಶದ್ವೋ ಉಪ್ಯತೇ | ರುಶನ್ಯೋತೋ ಧವನ್ನಿಹಾಸ್ತೋತೋ ನಿಧಾತಾರಂ ನಿರೋಧಕಂ ನ ವಿಂದ-
ತೇ | ನ ಲಭತೇ | ಕಿಂತು ಸ್ತೋತವೇ ಸ್ತೋತುಮಂಬ್ಯಂ ಸ್ತೋತಾರಂ ಸ್ವಯಂ ವೇತಿ | ಕಾಮಯತೇ |
ಅಥವಾತ್ರ ವೈದ್ಯುತೋಽಗ್ನಿರುಚ್ಯತೇ | ವೈದ್ಯುತೋಽಯಂ ರುಶಂಕ್ಷರಂಕ್ಷೇಪಾಂತರಿಕ್ಷೇ ವತ್ನಃ ಸರ್ವದಾ
ವಸನ್ ವತ್ನಸ್ಯಾನೀಯೋ ವಾ ಸನ್ನಿಧಾತಾರಂ ನಿರೋಧಕಂ ನ ವಿಂದತೇ | ಕಿಂತು ಸ್ತೋತುಮಂಬ್ಯಂ
ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾಂ ವಾಚಂ ವೇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವತ್ಸಃ (ಇವ) ಚರನ್—ಎಳೆಯ ಕರುವಿನಂತೆ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ | ರುಶನ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು | ಇಹ—ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ | ನಿದಾತಾರಂ—ತನ್ನನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವವನನ್ನು | ನ ವಿವತೇ—ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ | ಸ್ತೋತವೇ—ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು | ಅವೃಷ್ಟಿಂ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು ಹೊಂದಲು | ವೇಶಿ—ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ | ಅಥವಾ ವತ್ಸಃ—ಸರ್ವದಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ | ಚರನ್—ಸಂಚರಿಸುವವನೂ | ರುಶನ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ವೈದ್ಯುಕ್ತಾಗ್ನಿಯು | ನಿದಾತಾರಂ—ತನ್ನನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವವನನ್ನು | ನ ವಿವತೇ—ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ | ಸ್ತೋತವೇ—ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು | ಅವೃಷ್ಟಿಂ—ವಾದ್ಯಮಿಕಾ ವಾಕ್ಯನ್ನು | ವೇಶಿ—ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಾಃ •

ಎಳೆಯ ಕರುವಿನಂತೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವವನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ

English Translation

Roaming like a calf and bright-shining, he finds here no hinderer; he seeks a chanter to praise him.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉತೋ ನ್ವಸ್ತು ಯನ್ತಹದಶ್ಚಾವದ್ಯೋಜನಂ ಬ್ರುಹತ್ |

ದಾಮಾ ರಥಸ್ಯ ದದ್ಯತೇ || ೬ ||

• ಕದಪಾಠಃ •

ಉತೋ ಇತಿ | ನು | ಅಸ್ತು | ಯತ್ | ಮಹತ್ | ಅಶ್ವವತ್ | ಯೋಜನಂ | ಬ್ರುಹತ್ |

ದಾಮಾ | ರಥಸ್ಯ | ದದ್ಯತೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉತೋ ಅತಿ ಚ ನು ಋಪ್ರಮದ್ಯಾಸ್ಯಾದಿತ್ಯಸ್ಯ ಯನ್ತಹನ್ಮಾಹಾತ್ಯಯುಕ್ತವಶ್ಯಾವತ್ಸಂ-
ವ್ಯದ್ಯುಕ್ತವದ್ಯುತನ್ತಹತ್ಯಾಂ ಯೋಜನಂ ದ್ಯುತ್ಯತೇ | ತದೇವಾಹ | ರಥಸ್ಯ ದಾಮಾ ದದ್ಯತೇ
ದ್ಯುತ್ಯತೇ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ರಥೈಶ್ಚಾವಿದ್ಯೋಜಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತದಾ ದುಹಂತೀತ್ಯುಕ್ತರತ್ರ ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಪ್ರತಿರೋಧಾರ್ಥ •

ಉತ್ತೋ—ಮತ್ತು | ಯಶ್—ಯಾವಾಗ | ಅಸ್ಯ—ಅದಿತ್ಯನ | ಮಹತ್—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ
ಕೂಡಿದುದೂ | ಅಶ್ವಾವತ್—ಅಶ್ವಸಂಬಂಧವಾದುದೂ | ಬೃಹತ್—ಸ್ಥೂಲವಾದುದೂ ಆದ | ಯೋಜನಂ—
ರಥದೊಡನೆ ಸೇರುವಿಕೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದೋ | ನಂ—ಆ ಒಡನೆಯೇ | ರಥಸ್ಯ—ಅವನ ರಥದ | ದಾಮಾ—
ಸಂಚಾರಸರಣಿಯು | ದದ್ಯತೇ—ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

• ಛಾವಾರ್ಥ •

ಯಾವಾಗ ಅದಿತ್ಯನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಅಶ್ವಸಂಬಂಧವಾದುದೂ ಸ್ಥೂಲವಾದುದೂ ಆದ
ರಥದೊಡನೆ ಸೇರುವಿಕೆಯು ಉಂಟಾಗುವುದೋ ಆ ಒಡನೆಯೇ ಅವನ ರಥದ ಸಂಚಾರಸರಣಿಯು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

As soon as the great stout harness of his horses is seen (in the sky),
the traces of his chariot.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಮುಪ ದ್ವಾ ಪಂಚೈ ಸ್ಯಜತಃ |

ತೀರ್ಥೇ ಸಿಂಧೋರಧಿ ಸ್ತರೇ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ದುಹಂತಿ | ಸಪ್ತ | ಏಕಾಂ | ಉಪ | ದ್ವಾ | ಪಂಚ | ಸ್ಯಜತಃ |

ತೀರ್ಥೇ | ಸಿಂಧೋಃ | ಅಧಿ | ಸ್ತರೇ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಭಿಷ್ಪವೇ ಘರ್ಮದಾಹೇ ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಂ
ಸಮಿದ್ಯೋ ಅಗ್ನಿರಕ್ಶಿನಾ | ಅ. ೪-೭ | ಇತಿ || ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರೇಽಪ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ದುಹಂತಿ
ಸಪ್ತೈಕಾಮಧುಕ್ಷಪ್ತೈಷೀಮಿಷಂ | ಅ. ೫-೧೩ | ಇತಿ ||

ಸಪ್ತೈಜ ಏಕಾಂ ಘರ್ಮಂ ದುಹಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ದ್ವಾ ದ್ವಾ ಪ್ರತಿಪ್ರಸೂತಾ-
ಠಾವಧ್ಯಯೂಫ ಪಂಚಾನಾನುಪ ಸ್ಯಜತಃ | ಪ್ರಯೋಜಯತಃ | ಕೇ ತೇ ಪಂಚ ತ ಉಚ್ಯಂತೇ | ಯಜ-
ಮಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಹೋತಾರಮಾಗ್ನೇದ್ರಂ ಪ್ರಸ್ತೋತಾರಮಿತಿ | ಕುತ್ರೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಸಿಂಧೋಃ

ಕಸ್ಯಾನ್ವಿತ್ವರಸ್ವತ್ಯಾದಿಪ್ರಖ್ಯಾತಾಯಾ ನದ್ಯಾಸ್ತೀರ್ಥೇ | ಯತ್ಪ್ರಾಯಮ್ನುಷಿಯರ್ಜತಿ ತತ್ರ | ಸ್ವರೇಽಧಿ ||
 ಸ್ವರತಿಃ ಶಬ್ದಕರ್ನೂ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತನ್ಯಾರ್ಥಾನುವಾದೀ || ಸ್ವರೋಪೇತೇ ಶಬ್ದವತಿ | ಯತ್ತೀರ್ಥ-
 ನ್ಯುತ್ಪಿಜಾಂ ಓಂ ಶ್ರಾವಯೇತ್ಯಾದಿಶಬ್ದೈಃ ಶಬ್ದವದ್ವವತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಿಂಧೋಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನದಿಯ | ಸ್ವರೇ ಅಧಿ—ಶಬ್ದಯುಕ್ತವಾದ | ತೀರ್ಥೇ—ನೀರಿನ ದಡದ
 ವೇಲೆ | ಸಪ್ತ—ಏಳು ಜನಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೂ | ಏಕಾಂ—ಒಂದೇ ಆದ ಘರ್ನವನ್ನು | ದುಹಂತಿ—ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ |
 ದ್ವಾ—ಅನರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು | ಪಂಚ—ಉಳಿದ ಐದು ಜನಕ್ಕೂ | ಉಪ ಸ್ವಜತಃ—ನಿರ್ದೇಶನನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ನದಿಯ ಶಬ್ದಯುಕ್ತವಾದ ನೀರಿನ ದಡದ ವೇಲೆ ಏಳು ಜನ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೂ ಸಹ ಒಂದೇ
 ಆದ ಘರ್ನವನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪ್ರಸ್ಥಾತ್ಯುಕ್ತಗಳಿಲ್ಲದೂ ಸಹ ಯಜಮಾನ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಹೋತೃ,
 ಅಗ್ನಿಧ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೋತಾ ಎಂಬ ಐದು ಜನಕ್ಕೂ ನಿರ್ದೇಶನನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Seven milk one (cow), the two direct the five, on the resounding
 shore of the river.

• ವಿಶೇಷವಿವರಣೆಗಳು •

ಅಭಿಷ್ಠವೇಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥದಲ್ಲಿ ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತ ಎಂಬ ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಷಲಾಯನ
 ಶ್ರೋತೃಸೂತ್ರದ—ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಂ ಸಮಿದ್ಧೋ ಅಗ್ನಿರಶ್ವಿನಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಲ. ೨)
 ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಷಲಾಯನ
 ಶ್ರೋತೃಸೂತ್ರದ—ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಂಧುಕ್ಷಶ್ಚೈಷ್ಠಿಷೀಮಿಷಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಲ. ೧೨)
 ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ದಶಭಿರ್ವಿವಸ್ವತ ಇಂದ್ರಃ ಕೋಶಮಚುಚ್ಯವೀತ್ |

ಖೇದಯಾ ತ್ರಿವೃತಾ ದಿವಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ದಶಭಿಃ | ವಿವಸ್ವತಃ | | ಇಂದ್ರಃ | ಕೋಶಂ | ಅಚುಚ್ಯವೀತ್ |

ಖೇದಯಾ | ತ್ರಿವೃತಾ | ದಿವಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇಽಭಿಷ್ಠನೇ ಗ್ರಾವ್ಣೋಽಭಿಷ್ಠನೇ ವಾ ದಶಭರಿತ್ವೇಷಾ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಆ ದಶಭರ್ವಿ-
ವಸ್ತುತೋ ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಂ | ಅ. ೪-೨ | ಅ. ೫-೧೨ | ಇತಿ ||

ವಿವಸ್ತುತಃ ಪರಿಚರತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ದಶಭರಿಂಗುಲೀಭಿಯಾರ್ಚಿತಃ ಸನ್ನಿದ್ರೈಃ ಕೋಶಂ |
ಮೇಘನಾಮೈತತ್ | ಉದಕಸೇಚಕಂ ಮೇಘಂ ದ್ರಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಸಂಬಂಧಿನಂ ತಪ್ತಕಾಶಾಪ್ತಾಚುಚ್ಯ-
ವೀತ್ | ವ್ಯದಾರಯದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೇನ ಸಾಧನೇನೇತಿ ತದುಚ್ಯತೇ | ತ್ರಿವೃತಾ ತ್ರಿಪ್ರಕಾರವರ್ತನವತಾ
ಖೇದಯಾ ರತ್ತಿನಾ | ಯದ್ವಾ | ಅತೇಂದ್ರಶಬ್ದೇನಾಗ್ನಿರಾಧಿತೋ ವಾ ಗೃಹ್ಯತೇ | ಖೇದಯಾ ತ್ರಿವೃ-
ತೇತಿ ಲಿಂಗಾತ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ವಿವಸ್ತುತಃ—ಪೂಜಾರತನಾದ ಯಜಮಾನನ | ದಶಭಿಃ—ಹತ್ತು ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ |
ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಕೋಶಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ತ್ರಿವೃತಾ—ಮೂರುವಿಧವಾದ | ಖೇದಯಾ—ರತ್ತಿರೂಪವಾದ
ಸಾಧನಗಳಿಂದ | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಚದುರುವಂತೆ | ಆ ಅಚುಚ್ಯವೀತ್—ಸೀಳಿಹಾಕಿದ್ಧಾನೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ :

ಪೂಜಾರತನಾದ ಯಜಮಾನನ ಹತ್ತು ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಮೇಘವನ್ನು
ಮೂರು ವಿಧವಾದ ರತ್ತಿರೂಪವಾದ ಸಾಧನದಿಂದಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಚದುರುವಂತೆ ಸೀಳಿಹಾಕಿದ್ಧಾನೆ.

English Translation

Invoked by the ten (fingers) of the worshipper, Indra has caused the
cloud to fall from heaven by his three-fold ray.

ಃ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು :

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯ ಮತ್ತೂ ಅಭಿಷ್ಠವೇಷ್ಠಿಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾವಾಭಿಷ್ಠವದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಆ ದಶಭಿಃ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು
ಪರಿಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಪ್ತಲಾಯನವೌತಸೂತ್ರದ—ಆ ದಶಭರ್ವಿವಸ್ತುತೋ ದುಹಂತಿ ಸಪ್ತೈಕಾಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ
(ಅ. ೪-೨ ; ೫-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ :

ಪರಿ ತ್ರಿಧಾತ್ವರಧ್ವರಂ ಜೂರ್ಣರೇತಿ ನವೀಯಸೀ |
ಸುಧ್ವಾ ಹೋತಾರೋ ಅಂಜತೇ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪರಿ | ತ್ರಿಧಾತುಃ | ಅಧ್ವರಂ | ಜೂರ್ಣಃ | ಏತಿ | ನವೀಯಸೀ |

ಮಧ್ವಾ | ಹೋತಾರಃ | ಅಂಜತೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಗ್ನಿಸ್ತ್ರಿಧಾತುಲೋಹಿತಶುಕ್ಲಕೃಷ್ಣಭೇದೇನ ತ್ರಿವರ್ಣೋ ಜೂರ್ಣರ್ಜವೋ ವೇಗವಾನ್-
ವೀಯಸೀ ನವೀಯಸ್ಯಾ ಜ್ವಾಲಯಾಧ್ವರಂ ಪ್ರವರ್ಗ್ಯನೇತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಹೋತಾರೋ ಹೋಮ-
ನಿಷ್ಪಾದಕಾ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಯೋ ಮಧ್ವಾಜ್ವಾದಿನಾ ಪರ್ಯಂಜತೇ | ಅಥವಾಗ್ನೇಸ್ತ್ರಿಪ್ರಕಾರಾ ಕ್ಷಿಪ್ರಾ
ಜವತರಾ ಜ್ವಾಲಾ ಪರ್ಯೇತಿ ಮಹಾವೀರಂ | ತಂ ಮಧ್ವಾಂಜತ ಇತಿ ||

• ಶ್ರುತೀದಾರ್ಥಃ •

ತ್ರಿಧಾತುಃ—ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ | ಜೂರ್ಣಃ—ವೇಗಶಾಲಿಯಾದದ್ದೂ |
ನವೀಯಸೀ—ನೂತನವಾದದ್ದೂ ಆದ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದಕೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಯು | ಅಧ್ವರಂ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಏತಿ—
ಬರುತ್ತಾನೆ | ಹೋತಾರಃ—ಹೋತೃಗಳು | ಮಧ್ವಾ—ಮಧುರವಾದ ಆಜ್ವಾದಿಗಳಿಂದ | ಪರಿ ಅಂಜತೇ—
ಸುತ್ತಲೂ ಲೇಪಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಕೆಂಪು, ಬಿಳುಪು ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ, ವೇಗಶಾಲಿಯಾದದ್ದೂ, ನೂತನವಾದದ್ದೂ ಆದ
ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಗ್ನಿಯು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹೋತೃಗಳು ಮಧುರವಾದ ಆಜ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ
ಲೇಪಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The three-hued fresh impetuous (blaze) goes swiftly round the
sacrifice; the priests anoint it with butter.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಿಂಚಂತಿ ನಮಸಾವತಮುಚ್ಛಾಚಕ್ರಂ ಪರಿಜ್ಞಾನಂ |

ನೀಚೀನಬಾರಮುಕ್ರತಂ || ೧೦ ||

• ಪದರಾಃ •

ಸಿಂಚಂತಿ | ನಮಸಾ | ಅವತಂ | ಉಚ್ಚಾಚಕ್ರಂ | ಪರಿಜ್ಞಾನಂ |

ನೀಚೀನ್ದವಾರಂ | ಅಕ್ಷತಂ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಾಭಾಷ್ಯಂ •

ನಮಸಾ ನಮನೇನಾವತಂ ಮಹಾವೀರಮುಚ್ಚಾಚಕ್ರಮುಪರಿಸ್ಥಿತಚಕ್ರಂ ಪರಿಜ್ಞಾನಂ ಪರಿಣ-
ತ್ಯಾಭಂ ನೀಚೀನವಾರಂ ನೀಚೀನದ್ವಾರಮಕ್ಷತಮಕ್ಷೀಣಂ ಈದೃಶಂ ಕ್ಷೀರಾದ್ಯವಶೇಷಯಾಕ್ರಮಾಹವ-
ನೀಯಸ್ಯೋಪರಿ ನಮನೇನ ಸಿಂಚಂತಿ | ಜುಹ್ವತಿ | ಮಹಾವೀರೇಣ ಹ್ಯಾಹವನೀಯೇ ಹೂಯತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಅವತಂ—ಮಹಾವೀರಸಂಕ್ಷಕವಾದುದೂ | ಉಚ್ಚಾಚಕ್ರಂ—ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ |
ಪರಿಜ್ಞಾನಂ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ | ನೀಚೀನವಾರಂ—ಅದೋರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಅಕ್ಷಿತಂ—
ಕ್ಷಯರಹಿತವಾದುದೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು (ಮಹಾವೀರ ಶಾಕ್ತಿಯನ್ನು) | ನಮಸಾ—ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಸಿಂಚಂತಿ—ಅಜ್ಞಾನದಿಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮಹಾವೀರಸಂಕ್ಷಕವಾದುದೂ, ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಾಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದುದೂ,
ಅದೋರ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಕ್ಷಯರಹಿತವಾದುದೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಅಜ್ಞಾನದಿಗಳನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

They pour out with reverence the inexhaustible cauldron, as it goes
round circular above and with an opening below.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಭ್ಯಾರಮಿದದ್ರಯೋ ನಿಷ್ಕಿಕ್ರಂ ಪುಷ್ಕರೇ ಮಧು |

ಅವತಸ್ಯ ವಿರ್ಸರ್ಜನೇ || ೧೦ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿೃತರಂ | ಇತ್ | ಅದ್ರಯಃ | ನಿೃಸಿಕ್ತಂ | ಪುಷ್ಕರೇ | ಮಧು |

ಅವತಸ್ಯ | ವಿಸರ್ಜನೇ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅದ್ರಯ ಅದ್ರಿಯಮಾಣಾ ಅಧ್ವಯಾರ್ಥಾದಯೋಽಭ್ಯಾರಮಿದಭಿಗಮ್ಯೈವ ನಿಷಿಕ್ತಮತಿರಿಕ್ತಂ ಮಧು ಪುಷ್ಕರೇ ವಪುಷ್ಕರೇ ಪ್ರವೃದ್ಧ ಉಪಯಮನೀಪಾತ್ರೇ ಸಿಂಚಂತಿ | ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾರ್ಥಮವತಸ್ಯ ಮಹಾವೀರಸ್ಯ ವಿಸರ್ಜನೇ ವಿಸರ್ಜನಸಮಯೇ ಹೋಮಾನಂತರಂ ಖಲು ಮಹಾವೀರಮಾಸಂಧ್ಯಮಾಸಾದಯಂತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅವತಸ್ಯ—ಮಹಾವೀರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಅಗ್ನಿಯ | ವಿಸರ್ಜನೇ—(ಆಹುತ್ಯನಂತರದ) ವಿಸರ್ಜನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಅದ್ರಯಃ—ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು | ಅಭ್ಯಾರಮಿತ್—ಸಮಾಪಿಸಿ | ನಿಷಿಕ್ತಂ—ಆಹುತ್ಯನಂತರ ಉಳಿದಿರುವ | ಮಧು—ಮಧುರವಾದ ಆಜ್ಯವನ್ನು | ಪುಷ್ಕರೇ—ವಿಸ್ತೃತವಾರ ಉಪಯಮನೀ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ (ಸುರಿಯುತ್ತಾರೆ).

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಮಹಾವೀರಸಂಜ್ಞಕವಾದ ಆಹುತ್ಯನಂತರ ವಿಸರ್ಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿ ಆಹುತ್ಯನಂತರ ಉಳಿದಿರುವ ಮಧುರವಾದ ಆಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಉಪಯಮನೀ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The reverent priests drawing near pour the superfluous butter into the large (spoon), when they set the cauldron down.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಗಾನ್ ಉಪಾವತಾವಂತಂ ಮಹೀ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ರಪ್ಸಿದಾ |

ಉಭಾ ಕರ್ಣಾ ಹಿರಣ್ಮಯಾ || ೧೨ ||

• ಒದವಾಃ •

ಗಾವಃ | ಉಪ | ಅವತ | ಅವತಂ | ಮಹೀ ಇತಿ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ರಪ್ಸದಾ |

ಉಧಾ | ಕರ್ಣಾ | ಹಿರಣ್ಮಯಾ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಗಾವೋ ಘರ್ವದುಘಾಃ ಯೂಯಮವತಂ ಮಹಾವೀರಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಾವತ | ಉಪಾ-
ಗಚ್ಛತ | ಯಸ್ಯಾದ್ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಘರ್ವಯಾಗಸ್ಯ ಸಾಧನಭೂತೇ ರಪ್ಸದಾ | ರಪ್ಸದಾರಪ್ಸದೇ ಅರಿಷ್ಟೋಃ
ಫಲಪ್ರದೇ | ಲಿಪ್ಸೋರಶ್ವಿನೋರ್ಧಾರ್ವಾತನ್ಯೇ ವಾ | ಯದ್ವಾ ರಪಣಂ ಶಬ್ದನಂ | ರಪ್ ಮಂತ್ರೈಃ |
ತೇನ ಸುಷ್ಮ ದಾತನ್ಯೇ | ಅಥವಾ ಷೂದಕ್ಷರಣೇ | ರಸಾ ಮಂತ್ರೇಣ ಕ್ಷಾರಣೀಯೇ ದೋಹನೀಯೇ |
ಈದೃಶೇ ಗವಾಜಯೋಃ ಪಯಸೀ ಮಹೀ ಮಹತೀ ಬಹುಲೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತೇ ಅತ ಉಪಾವತಂ |
ಗೌರಜಾಯಾ ಅಪ್ತೃಪಲಕ್ಷಕಃ ಆಜಾಪಯಸೋಽಪಿ ಮಹಾವೀರೇ ಸೇಚನೀಯತಾತ್ | ಅಪಿ ಚಾಸ್ಯ
ಮಹಾವೀರಸ್ಯೋಭೋಧಾ ಕರ್ಣಾ ಕರ್ಣಸ್ಯಾ ನೀಯೌ ದ್ವೌ ರುಕ್ಮಾ ಹಿರಣ್ಮಯಾ ಹಿರಣ್ಮಯೌ ಸುವರ್ಣ-
ರಹತಮಯಾವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಗಾವಃ—ಎಲೈ ಆಜ ಮತ್ಸು ಗೋವುಗಳೇ | ಅವತಂ—ಮಹಾವೀರದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ | ಉಪಾವತಂ—
ಬನ್ನಿರಿ (ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೀರಗಳೇ) | ಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ | ರಪ್ಸದಾ—ಫಲಪ್ರದವಾಗಿಯೂ | ಮಹೀ—
ಮಹತ್ವ್ರೂಪವುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇವೆ | (ಅಸ್ಯ)—ಈ ಮಹಾವೀರಪಾತ್ರಿಯ | ಉಧಾ ಕರ್ಣಾ—ಕಿವಿಯಂತಿರುವ
ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವದ ಹಿಡಿಗಳೂ | ಹಿರಣ್ಮಯಾ—ಸುವರ್ಣ ಮತ್ಸು ರಜತ (ಬೆಳ್ಳಿ) ಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಆಜ ಮತ್ಸು ಗೋವುಗಳೇ, ಮಹಾವೀರದ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷೀರಗಳು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ
ಫಲಪ್ರದವಾಗಿಯೂ, ಮಹತ್ವ್ರೂಪವುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಈ ಮಹಾವೀರಪಾತ್ರಿಯ ಕಿವಿಯಂತಿರುವ ಎರಡು
ಪಾರ್ಶ್ವಗಳ ಹಿಡಿಗಳೂ ಸುವರ್ಣ ಮತ್ಸು ರಜತಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ.

English Translation

Draw nigh, you cows, to the cauldron; (the two kinds of milk) in the
sacrifice are plentiful and fruit-giving; both ears (of the vessel) are golden.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ಸುತೇ ಸಿಂಚಿತ ತ್ರಿಯಂ ರೋದಸ್ಯೋರಭಿತ್ರಿಯಂ |

ರಸಾ ದಧೀತ ವೃಷಭಂ || ೧೩ ||

|| ಪದಸಾರಃ ||

ಅ | ಸುತೇ | ಸಿಂಚತ | ಶ್ರಿಯಂ | ರೋದಸ್ಯೋಃ | ಅಭಿಶ್ರಿಯಂ |
ರಸಾ | ದಧೀತ | ವೃಷಭಂ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇತಜಾಯಸಿ ಮಹಾವೀರ ಆನೀಯಮಾನ ಆ ಸುತ ಇತ್ಯೇಷಾ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ಆ ಸುತೇ ಸಿಂಚತ ಶ್ರಿಯಮಿತ್ಯಾಜೇ | ಅ. ೪-೭ || ಇತಿ |

ಸುತೇ ದುಗ್ಧೇ ಗೋಪಯಸಿ ಶ್ರಿಯಂ ಶ್ರಯಣಮಾಜಂ ಪಯ ಆ ಸಿಂಚತ | ಸಿಂಚತ ಹೇ ಅಧ್ಯಯವಃ | ಕೇದ್ಯಶನಾಜಂ | ರೋದಸ್ಯೋಃ || ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠ್ಯೇಷಾ || ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಭಿಶ್ರಿಯಂ. ಮುಭಿಶ್ರಿಯಂತಂ | ಅಗ್ನಿಸಂಯೋಗಾತ್ಪಾವಶ್ಯಯಂತಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥವಾ ತತ್ಪಾವಶ್ರಿ ನೌ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಿತ್ಯೇಕೇ | ನಿ. ೧೨-೧ | ಇತಿ ನಿರುಕ್ತತ್ವಾದಶ್ರಿನೋರಭಿಶ್ರಿಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೇಚನಾನಂತರಂ ರಸಾ ರಸ ಅಜೇ ಪಯಸಿ ವೃಷಭಂ ವರ್ಷಕಮಗ್ನಿಂ ದಧೀತ | ಸ್ಥಾಪಯತ | ಅಜಾಯಾ ಅಗ್ನೇಯಾತ್ಪಾತಕ್ಷೀರಸ್ಯಾಪ್ಯಗ್ನಿಸಂಯೋಜನಮುಚಿತಂ | ಅಗ್ನೇಯಾ ವಾ ಏಷಾ ಯದಜೇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅಧ್ವರೈಗಳೇ) ರೋದಸ್ಯೋಃ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ | ಅಭಿಶ್ರಿಯಂ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಹರಡತಕ್ಕದ್ದೂ | ಶ್ರಿಯಂ—ಶ್ರಯಣಸಾಧನವಾದುದೂ ಆದ ಅಡಿನ ಹಾಲನ್ನು | ಸುತೇ—ಕರೆದಿರುವ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ | ಆ ಸಿಂಚತ—ಸುಂದು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ | ವೃಷಭಂ—ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕನೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ರಸಾ—ಅಡಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ | ದಧೀತ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅಧ್ವರೈಗಳೇ, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಹರಡತಕ್ಕದ್ದೂ, ಶ್ರಯಣಸಾಧನವಾದುದೂ ಆದ ಅಡಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದಿರುವ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಸುಂದು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ. ವೃಷ್ಟಿಕಾರಕನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅಡಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ.

English Translation

Drop into the milked (stream) the admixture, which reaches, (as it boils), heaven and earth; set the bull in the liquor.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿನ ಹಾಲನ್ನು ಮಹಾವೀರಶಾಸ್ತ್ರ ತಂದಾಗ ಆ ಸುತೇ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಅಶ್ರಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಆ ಸುತೇ ಸಿಂಚತ ಶ್ರಿಯಮಿತ್ಯಾಜೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೭) ವಿವೃತವಾಗುವುದು..

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತೇ | ಜಾನತಃ | ಸ್ವಮೋಕ್ಷಂ | ಸಂ | ವತ್ಸಾಸೋ | ನ ಮಾತೃಭಿಃ |

ಮಿಥೋ | ನಸಂತ | ಜಾಮಿಭಿಃ || ೧೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತೇ | ಜಾನತಃ | ಸ್ವಂ | ಓಕ್ಷಂ | ಸಂ | ವತ್ಸಾಸಃ | ನ | ಮಾತೃಭಿಃ |

ಮಿಥಃ | ನಸಂತ | ಜಾಮಿಭಿಃ || ೧೪ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ತೇ ತಾ ಗಾವೋ ಜಾನತಃ | ಜ್ಞಾತವತ್ಯಃ | ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯಕಾರೇಣ ತ ಇತಿ ಪುಂನಿರ್ದೇಶಃ | ಕಂ | ಸ್ವಂ ಸ್ವಕೀಯಮೋಕ್ಷಂ ನಿವಾಸಂ ಮಹಾವೀರಂ | ತತ್ರ ದೋಗ್ಯವುಗಮುನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದೇವಾಹ | ವತ್ಸಾಸೋ ವತ್ಸಾ ಮಾತೃಭಿರ್ನ ಜನೇನಿಭಿಃ ಸಹ ಯಥಾ ಸಂಗಚ್ಛಂತಿ ತದ್ವಜ್ಜಾಮಿಭಿರ್ಬಂಧುಭಿಃ ಸೇಹಿತಾ ಗಾವೋ ಮಿಥಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಸಂ ನಸಂತ | ಸಂಗಚ್ಛಂತೇ ಮಹಾವೀರಂ ||

|| ಪ್ರಕಪದಾರ್ಥಃ ||

ವತ್ಸಾಸಃ—ಕರುಗಳು | ಮಾತೃಭಿಃ ನ—ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯರೊಡನಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವಂತೆ | ತೇ—ಮಹಾವೀರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಗೋವುಗಳು | ಸ್ವಂ—ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ | ಓಕ್ಷಂ—ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಜಾನತಃ—ಅರಿತವೆ | ಜಾಮಿಭಿಃ—ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಆ ಗೋವುಗಳು | ಮಿಥಃ—ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಂದು | ಸಂ ನಸಂತ—ಒಂದುಗೂಡುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಕರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯರೊಡನಿರುವಾಗ ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅರಿಯುವಂತೆ ಮಹಾವೀರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಗೋವುಗಳು ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ತಮಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅರಿತವೆ. ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಆ ಗೋವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಂದು ಒಂದುಗೂಡುತ್ತವೆ.

English Translation

They know their own abode ; as calvs with their mothers, so they severally assemble with their cows.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉಪ ಸ್ತೃಕ್ಷೇಷು ಬಪ್ಸತಃ ಕೃಣ್ಣತೇ ಧರುಣಂ ದಿವಿ |

ಇಂದ್ರೇ ಅಗ್ನಾ ನಮಃ ಸ್ತಃ || ೧೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಪ | ಸ್ತೃಕ್ಷೇಷು | ಬಪ್ಸತಃ | ಕೃಣ್ಣತೇ | ಧರುಣಂ | ದಿವಿ |

ಇಂದ್ರೇ | ಅಗ್ನಾ | ನಮಃ | ಸ್ತಃ | ರಿತಿ | ಸ್ತಃ || ೧೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಮಹಾವೀರಸ್ಯ ಸ್ತೃಕ್ಷೇಷು ಬಪ್ಸತೋ ಜ್ವಾಲಯಾ ಭಕ್ಷಯತೋಽಗ್ನೇರನ್ನಂ ಧರುಣಮಿಂದ್ರೇ ಅಗ್ನೇತಿ ವಕ್ಷ್ಯಮಾಣಾಽದಿಂದ್ರಾಗ್ನೋರ್ಧಾರಕಮಾಜಂ ದಿವ್ಯಂತರಿಕ್ಷ ಉಪ ಕೃಣ್ಣತೇ | ಉಪಕುರ್ವತೇ | ಯದಾಗ್ನಿರ್ವಹಾವೀರಂ ದಪತಿ ತದಾ ತಸ್ಯೋಪಯುಭಯವಿಧಂ ಕ್ಷೀರಮಾಸೇಚಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ ಮಹಾವೀರ ಅಸಿಚ್ಛೇಂದ್ರೇಽಗ್ನಾಗ್ನೌ ಚ ಸ್ತಃ ಸರ್ವಂ ಗವ್ಯಮಾಜಂ ಚ ನಮೋಽನ್ನಂ | ಅಥವಾ ಸ್ವರಂತರಿಕ್ಷೇ | ಯೋಜಯಂತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಸದಾರ್ಥ ||

ಸ್ತೃಕ್ಷೇಷು—ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ | ಬಪ್ಸತಃ—ಭಕ್ಷಿಸುವ ಅಗ್ನಿಗೆ | ಧರುಣಂ—ಧಾರಕವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ದಿವಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಉಪ ಕೃಣ್ಣತೇ—ಅಧ್ವರೈಗಳು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ (ಅನಂತರ) | ಸ್ತಃ—ಸಕಲವಾದ | ನಮಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಇಂದ್ರೇ—ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ | ಅಗ್ನಾ—ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ (ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ).

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಭಕ್ಷಿಸುವ ಅಗ್ನಿಗೆ ಧಾರಕವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಧ್ವರೈಗಳು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಸಕಲವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

(The priests) minister in the sky the supporting (milk) to (Agni) who devours with his jaws; they minister all the food to Indra and Agni.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಧುಕ್ಷತ್ರಿಪ್ರೃಷ್ಠೀಮಿಷಮೂರ್ಜಂ ಸಪ್ತಪದೀನುರಿಃ |

ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸಪ್ತ ರತ್ನಿಭಿಃ || ೧೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಅಧುಕ್ಷತ್ | ಪಿಪ್ಪುಷೀಂ | ಇಷಂ | ಊರ್ಜಂ | ಸಪ್ತಪದೀಂ | ಅರಿಃ |

ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ಸಪ್ತ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ || ೧೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇ ಘರ್ವದುಹಿ ದುಗ್ಧಾಯಾಮಧುಕ್ಷದಿತ್ಯೇಷಾ | ಸೂತ್ರೀಂ ಚ | ದುಗ್ಧಾಯಾಮಧುಕ್ಷದಿಪ್ಪುಷೀಂ | ಅ. ೪-೭ | ಇತಿ || ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರೇದ್ಯೇಷಾ | ಅಧುಕ್ಷದಿಪ್ಪುಷೀಮಿಷಮಾ ಕಲಶೇಸು ಧಾವತಿ | ಅ. ೫.೧೨ | ಇತಿ ಸೂತ್ರೀಕತ್ವಾತ್ ||

ಅರಿರರಣಶೀಲೋ ವಾಯುಃ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಸಪ್ತ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸಾಧನೈಃ ಪಿಪ್ಪುಷೀನಾಪ್ಯಾಯಯದಿಷಮನ್ನಮೂರ್ಜಂ ರಸಂ ಚ ಸಪ್ತಪದೀಂ ಸರ್ಪಣಸ್ವಭಾವಸಾಧಾಂ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾಂ ನಾಚಂ ಘರ್ವ. ಧುಗ್ಧೋಪೇಷಾವಸ್ತಿ ಕಾಮಧುಕ್ಷತ್ | ದುಗ್ಧವಾನ್ | ಯದ್ಯತ್ಯಧ್ವಯುಃ ಪಾಶ್ರೀಣ ಗಾಂ ದುಗ್ಧೇ ತಥಾಪ್ಪೇನಂ ಧಾವನಯಾ ಸಾಂಗಂ ಭವತಿ | ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾಯಾ ನಾಚೋ ಮಧುಧುಕ್ಷಂ ಹಿಂಕೃಜ್ಜಾತಿ ಗೌರವೀನೀತ್ | ಋ. ೧-೧೬೪-೨೭,೨೮ | ಇತ್ಯಾದಿಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅರಿಃ—ಸಂಚಾರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವಾಯುವು | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ | ಸಪ್ತ ರಶ್ಮಿಭಿಃ—ಸಪ್ತ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದಲೂ | ಪಿಪ್ಪುಷೀಂ—ತೃಪ್ತಿಕಾರಕವಾದ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಊರ್ಜಂ—ರಸವನ್ನೂ | ಸಪ್ತಪದೀಂ—ಸಪ್ತಪಾದರೂಪವುಳ್ಳ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಕ್ಯವನ್ನೂ | ಅಧುಕ್ಷತ್—ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚಾರಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ವಾಯುವು ಸೂರ್ಯನ ಸಪ್ತ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಕಾರಕವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ರಸವನ್ನೂ ಸಪ್ತಪಾದರೂಪವುಳ್ಳ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

The wind by means of the sun's seven rays milks the nourishing food and drink from the seven-stepped one.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪ್ರವರ್ಗ್ಯೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಘರ್ವದೋಪಾನಂತರ ಅಧುಕ್ಷತ್ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತವನ್ನು ಪರಿಸರೀಕೆಂದು ಆಶ್ರಯಾ ಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ದುಗ್ಧಾಯಾಮಧುಕ್ಷದಿಪ್ಪುಷೀಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೭) ವ್ಯುತ್ಪತ್ತವಾಗುವುದು.

ಗ್ರಾನಸ್ತುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಮುಕ್ಯವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚರಿಯನಶ್ವಾತಸೂತ್ರದ—ಅಧುಕ್ಷಪ್ತಿಪ್ತೃಷೀ ಮಿಷಮಾ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸೋಮಸ್ಯ ಮಿತ್ರಾವರುಣೋದಿತಾ ಸೂರ ಆ ದದೇ |

ತದಾತುರಸ್ಯ ಭೇಷಜಂ || ೧೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸೋಮಸ್ಯ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಉತ್ಪ್ರಾತಾ | ಸೂರೇ | ಆ | ದದೇ |

ತತ್ | ಆತುರಸ್ಯ | ಭೇಷಜಂ || ೧೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸೂರೇ ಸೂರ್ಯ ಉದಿತೋದಿತೇ ಸೋಮಸ್ಯ ಸೋಮಮಾ ದದೇ | ಸ್ವೀಕರೋತಿ | ತತ್ರ ಹೇತುಮಾಹ | ತಸ್ತೀಕಾರರೂಪಂ ಕರ್ನಾತುರಸ್ಯಾದಾದೇಭೇಷಜಮೌಷಧಂ | ಹಿತಕರಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತೆಗಳೇ | ಸೂರೇ—ಸೂರ್ಯನು | ಉದಿತಾ—ಉದಯಿಸಿರುವಾಗ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮವನ್ನು | ಆ ದದೇ—ನಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ | ತತ್—ಅದು ಆತುರಸ್ಯ—ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನಿಗೆ | ಭೇಷಜಂ—ಔಷಧಿಯರೂಪವಾಗಿದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣದೇವತೆಗಳೇ, ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿರುವಾಗ ನಾನು ಸೋಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅದು ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತನಾದವನಿಗೆ ಔಷಧಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ.

English Translation

Mitra and Varuna, I take the Soma when the sun is risen ; it is medicine to the sick ;

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉತೋ ವ್ಯಸ್ಯ ಯತ್ಪದಂ ಹರ್ಯತಸ್ಯ ನಿಧಾನ್ಯಂ |

ಪರಿ ದ್ಯಾಂ ಜಿಹ್ವಯಾತನತ್ || ೧೮ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉತೋ ಇತಿ | ನು | ಅಸ್ಯ | ಯತ್ | ಪದಂ | ಹರ್ಯತಸ್ಯ | ನಿಧಾನ್ಯಂ |

ಪರಿ | ದ್ಯಾಂ | ಜಿಹ್ವಯಾ | ಅತನತ್ || ೧೮ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪವನಾನೇ ಸೋಮ ಉತೋ ಅಪಿ ಚಾಸ್ಯ ಸೋಮದಾತುರ್ಹರ್ಯತಸ್ಯ ಪ್ರದಾನಂ ಕಾನುಯು-
ಮಾನಸ್ಯ ಮಮ ಯತ್ಪದಂ ನಿಧಾನ್ಯಂ ಹವಿಷಾಂ ನಿಧಾನಾರ್ಹಮುತ್ತರವೇದಿಲಕ್ಷಣಂ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತ್ವಾ-
ಗ್ನಿದ್ಯಾಂ ಪರಿ ಪರಿತೋ ಜಿಹ್ವಯಾ ಜ್ವಾಲಯಾತನತ್ | ವ್ಯಾಪ್ನೋತ |

|| ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ||

ಉತೋ ನು—ಮತ್ತು | ಹರ್ಯತಸ್ಯ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಯಜಮಾನನಿಗೆ |
ಯತ್ಪದಂ—ಯಾವ ಸ್ಥಾನವು | ನಿಧಾನ್ಯಂ—(ಅಗ್ನಿಗೆ) ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ
ಉತ್ತರವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು | ದ್ಯಾಂ ಪರಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ | ಜಿಹ್ವಯಾ—ತನ್ನ
ಜ್ವಾಲಾರೂಪದ ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ | ಅತನತ್—ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಈ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಯಾವ ಸ್ಥಾನವು
ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಉತ್ತರವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತನಾಗಿರುವ ಅಗ್ನಿಯು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ
ಜ್ವಾಲಾರೂಪದ ಜಿಹ್ವೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Agni,—standing in the place which I, the eager offerer, choose as
the spot for presenting the oblations,—fills the sky on every side with his
blaze.

ನಿಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉದೀರಾಧಾಮಿತೃಷ್ಣಾದಶರ್ಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಮಾತ್ರೇಯಸ್ಯ ಗೋಪವನಸ್ಯ ಸಪ್ತವಧ್ವೇ-
ರ್ವಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಮಾಶ್ವಿನಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಉದೀರಾಧಾಂ ಗೋಪವನ ಆತ್ರೇಯಃ
ಸಪ್ತವಧ್ವಿರ್ವಾಶ್ವಿನಮಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಆಶ್ವಿನೇ ಕ್ರತೌ ಗಾಯತ್ರೇ ಛಂದಸ್ಕಾಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚೇದಂ
ಸೂಕ್ತಂ | ಉದೀರಾಧಾನಾ ಮೇ ಹವಮಿತಿ ಗಾಯತ್ರಂ | ಅ. ೪-೧೫ | ಇತಿ ಸೂಕ್ತತತ್ಪಾಠ್ ||

ಉದೀರಾಧಾಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ
ಹವಿನೆಂಟು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅತ್ರಿಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ಗೋಪವನ ಅಥವಾ ಸಪ್ತವಧ್ವಿ ಎಂಬ
ವನು ಮುಖಿಯು; ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉದೀರಾಧಾಂ
ಗೋಪವನ ಆತ್ರೇಯಃ ಸಪ್ತವಧ್ವಿರ್ವಾಶ್ವಿನಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಸಹನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಶ್ವಿನಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಆಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ
ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿಧಿಯೇಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಉದೀರಾಧಾಮಾ ಮೇ ಹವಮಿತಿ
ಗಾಯತ್ರಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೩

ಮಂದಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೮ || ಸೂಕ್ತ—೭೩ ||
ಅಷ್ಟಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೧೮, ೧೯, ೨೦ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಂಖ್ಯೆ—೧೮ ||
ಮುಖಿ—ಗೋಪವನ ಆತ್ರೇಯಃ ಸಪ್ತವಧ್ವಿರ್ವಾ ||
ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ ||
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉದೀರಾಧಾಮೃತಾಯತೇ ಯುಂಜಾಘಾಮಶ್ವಿನಾ ರಥಂ |

ಅಂತಿ ಸದ್ಯುತು ನಾಮವಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉತ್ | ಈರಾಧಾಂ | ಮುಕ್ತಯತೇ | ಯುಂಜಾಘಾಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ರಥಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಘೂತು | ನಾಂ | ಅವಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಋತಾಯತೇ ಯಜ್ಞಮಿಚ್ಛತೇ ಮಹ್ಯಂ ಮದರ್ಥಮುದೀರಾಥಾಂ |
ಅುದ್ಭಚ್ಛತಂ | ತದರ್ಥಂ ಹವಮಾಹ್ವಾನಂ ಯಜ್ಞಂ ವಾ ಪ್ರಾಪ್ತುಂ ಯುಂಜಾಥಾಂ | ಯೋಜಯತೇ-
ಮಶ್ವೈ ರಥಂ | ವಾಂ ಯುವಯೋರವೋ ರಕ್ಷಣಮಂತ್ಯಸ್ತದಂತಿಕೇ ಸದ್ವರ್ತಮಾನಂ ಭೂತು |
ಭವತು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಋತಾಯತೇ—ಯಜ್ಞ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು |
ಅುದೀರಾಥಾಂ—ನನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಲು ಎದ್ದು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ | ರಥಂ—ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು | ಯುಂಜಾಥಾಂ—
ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಕೇ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ |
ಭೂತು—ಆಗರಲಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಜ್ಞ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ನನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಲು
ಸಿದ್ಧರಾಗಿ. ನಿಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ
ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Rise, Ashwins, on my behalf, as I prepare to sacrifice; yoke your
car; let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ನಿಮಿಷಶ್ಚೈಜ್ಜವೀಯಸಾ ರಥೇನಾ ಯಾತಮಶ್ವಿನಾ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಯೂತು ವಾಮವಃ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ನಿಮಿಷಃ | ಚೈತ್ | ಜವೀಯಸಾ | ರಥೇನ | ಅ | ಯಾತಂ | ಅಶ್ವಿನಾ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ •

ನಿಮಿಷಶ್ಚೈಜ್ಜವೀಯಸಾ ರಥೇನಾ ಯಾತಂ | ಅಗಚ್ಛತಮಶ್ವೈ-
ದ್ಯಜ್ಞಂ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ | ಶಿಷ್ಯಮುಕ್ತಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ನಿಮಿಷಕ್ರಿತ್—ಕಣ್ಣು ರವ್ವೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ | ಜವೀಯಸಾ—ಅಧಿಕವಾದ ವೇಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ | ರಥೇನ—ನಿಮ್ಮ ರಥದೊಡನೆ | ಆ ಯಾತಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿ ಪತ್—ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತಂ—ಆಗಲಿ

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಕಣ್ಣು ರವ್ವೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕವಾದ ವೇಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ರಥದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ ಆನಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Come, Ashwins, in your chariot which moves quicker than the twinkling of an eye; let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉಪಸ್ಪೃಣೇತನುತ್ರಯೇ ಹಿಮೇನ ಘರ್ಮಮತ್ತಿನಾ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಭೂತು ವಾಮನಃ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉಪ | ಸ್ಪೃಣೇತಂ | ಅತ್ರಯೇ | ಹಿಮೇನ | ಘರ್ಮಂ | ಅತ್ತಿನಾ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅತ್ರಯೇ ಮಹರ್ಷಯೋಽಸುರೈರಗ್ನೌ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಾಯ ತಸ್ಯ ಹಿತಾರ್ಥಂ ಭರ್ಮಮಗ್ನಿ ದಾಹಕಂ ಹಿಮೇನೋದಕೇನೋಪ ಸ್ಪೃಣೇತಂ | ಉಪಸ್ಪೃಣೇವಂತೌ | ಹಿಮೇನಾಗ್ನಿಂ ಘಂಸಮವಾರಯೇಥಾಂ | ಯ. ೧.೧೦೬.೮ | ಇತಿ ನಿಗಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಅತ್ರಯೇ—ಅಸುರರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅತ್ತಿಮುಷಿಗಿ ಸಪಾಯಮಾಡಲು | ಭರ್ಮಂ—ದಹಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಹಿಮೇನ—ಶೀತಳವಾದ ಉದಕದಿಂದ |

ಉಪ ಸ್ತೌಢೇತಂ—ಮರಿಸಿ ತಾಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದಿರಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿ ಷತ್—
ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ | ಭೂತಂ—ಆಗಲಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಅಸುರರಿಂದ ಬಿಂಕಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅತ್ತಿಮುಷಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ದಹಿಸುವ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಶೀತಳವಾದ ಉದಕದಿಂದ ಮರಿಸಿ ತಾಪವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ
ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Aswins, you covered the hot (fire) with cold (water) for Atri; let
your protection abide near me-

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಠಃ |

ಕುಹಃ ಸ್ತೌಃ ಕುಹಃ ಜಗ್ಮುಃಃ ಕುಹಃ ಶ್ವೇನೇವ ಪೇತಃಃ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಭೂತು ವಾನ್ವವಃ || ೪ ||

ಃ ಪದವಾಠಃ |

ಕುಹಃ | ಸ್ತೌಃ | ಕುಹಃ | ಜಗ್ಮುಃಃ | ಕುಹಃ | ಶ್ವೇನೇವ | ಪೇತಃಃ |

ಅಂತಿ | ಷತ್ | ಭೂತಂ | ವಾಂ | ಅವಃ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ಯುವಾಂ ಕುಹ ಕ್ವ ಸ್ತೌಃ | ಭವಃಃ | ಇದಾನೀಂ ಕುಹ ಕ್ವ ಕುಶ್ವ ಜಗ್ಮುಃಃ |
ಗಜ್ಜತಃ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ | ಕುಹ ಕ್ವ ವಾ ಶ್ವೇನೇವ ಶ್ವೇನಾವಿವ ಶೀಘ್ರಪತನಾ ಸಂಹಾ ಪೇತಃಃ |
ಪತಃಃ | ಏನಮುಚಿಂತ್ಯ ಸ್ವಧಾವಾ ಕ್ವ ಪಯಾ ಸಂನಿಹತಾ ಭವತಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ತಾದ್ಯ ಕಯೋರವೋಽಂತಿಕಃ
ಭವತು ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಕುಹ—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಸ್ತೌಃ—ಇಂದ್ರೀಂ | ಕುಹ—ಯಾವ
ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ | ಜಗ್ಮುಃಃ—ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ | ಕುಹ—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ | ಶ್ವೇನೇವ—ಕ್ರೀನಪಕ್ಷಿಯಂತೆ |
ಪೇತಃಃ—ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದಿರಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷತ್—ಯಾವಾಗಲೂ
ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತಂ—ಆಗಲಿ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿ ನೀಡೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಈಗ ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರೀರಿ ? ಯಾವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರೀರಿ ? ಕೈನಸಕ್ತಿಯಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಿಹೋಗಿರೀರಿ ? ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Where are you ? whither are you gone ? whither have you flown like hawks ? Let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯದದ್ಯ ಕರ್ಹಿ ಕರ್ಹಿ ಚಿಚ್ಛುಶ್ಶ್ರೂಯಾತಮಿವಂ ಹವಂ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಭೂತು ವಾನುವಃ || ೫ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಯತ್ | ಅದ್ಯ | ಕರ್ಹಿ | ಕರ್ಹಿ | ಚಿಚ್ಛು | ಶ್ಶ್ರೂಯಾತಂ | ಇವಂ | ಹವಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯದ್ಯಸ್ಯಾನ್ನ ನಿರ್ಧಾರ್ಯತೇತೋಽದ್ಯಾಸ್ತಿನಾಲ್ಯೇ ಕರ್ಹಿ ಕಸ್ತಿಸ್ತಪಿ ದೇಶೇ ಕರ್ಹಿ ಕಸ್ತಿಸ್ತಪಿ ಕಾಲ ಇವಂ ಹವನುಸ್ತದೀಯಮಾಹ್ವಾನಂ ಶ್ಶ್ರೂಯಾತಂ | ಶ್ಶ್ರಣುಯಾತಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿ ನೀಡೇವತೆಗಳೇ) ಯತ್—ಒಂದು ವೇಳೆ | ಅದ್ಯ—ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಕರ್ಹಿ—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ | ಕರ್ಹಿ ಚಿಚ್ಛು—ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ | ಇವಂ ಹವಂ—ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು | ಶ್ಶ್ರೂಯಾತಂ—ನೀವು ಕೇಳದ್ದೇ ಆದರೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷತ್—ನಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ಎಲೈ ಅತ್ತಿ ನೀಡೇವತೆಗಳೇ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಈ ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀವು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳದ್ದೇ ಆದರೆ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

If to-day, at some time, in some place, you would but hear my invocation,—let your protection abide near me.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಅಶ್ವಿನೌ ಯಾಮುಹೂತಮಾ ನೇದಿಷ್ಯಂ ಯಾಮ್ಯಾಷ್ಯಂ ।

ಅಂತಿ ಷ್ಠ್ವತು ವಾಮವಃ ॥ ೬ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಅಶ್ವಿನೌ | ಯಾಮುಹೂತಮಾ | ನೇದಿಷ್ಯಂ | ಯಾಮಿ | ಅಷ್ಯಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ ॥ ೬ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯಾಮುಹೂತಮಾತಿತಯೇನ ಕಾಲೇ ಹೃತವ್ಯಾವೃತ್ತಿನಾಶ್ವಿನೌ ಯಾಮಿ | ನೇದಿಷ್ಯಂ ಮಂತ್ರೀಕತಮ-
ಮಾಷ್ಯಂ ಬಾಂಧವಂ ಚ ಯಾಮಿ ತಯೋಃ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಅಶ್ವಿನೌ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು | ಯಾಮುಹೂತಮಾ—ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ
ಕರೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದಾರೆ | ನೇದಿಷ್ಯಂ—ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪವಾದ | ಅಷ್ಯಂ—ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು | ಯಾಮಿ—
ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತೇನೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿ ಷ್ಠ್ವಂ—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಆಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅತ್ಯಂತ
ಸಮೀಪವಾದ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ರಕ್ಷಣವು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

The Ashvins are earnestly to be invoked in emergency ; I enter
in to closest friendship with them ; let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅವಂತ್ರನುತ್ರಯೇ ಗೃಹಂ ಕೃಣುತಂ ಯುವಮುಕ್ತಿನಾ ।

ಅಂತಿಷದ್ಭೂತು ನಾನುನಃ ॥ ೭ ॥

• ಪದಸಾಠಃ •

ಅವಂತಂ | ಅತ್ರಯೇ | ಗೃಹಂ | ಕೃಣುತಂ | ಯುವಂ | ಅಶ್ವಿನಾ |

ಅಂತಿ | ಸರ್ವ | ಭೂತು | ನಾಂ | ಅವಃ ॥ ೭ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಯುವಂ ಯುವಾಮುತ್ರಯೇಽಗ್ನೌಗಾರೇ ದಹ್ಯಮಾನಾಯಾನಂತಂ ರಕ್ಷಂತಂ
ಗೃಹಂ ಕೃಣುತಂ | ಕೃತವಂತಾ | ತಾದ್ಯಕರ್ಯೋರ್ವಾನುಷೋಃ ಭವತು || ಅವಂತಮಿತಿ ವ್ಯತ್ಯಯೇನ
ಪುಲ್ಲಿಂಗತಾ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯುವಂ—ನೀವಿಬ್ಬರೂ | ಅತ್ರಯೇ—ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಲ್ಲಟ್ಟು
ಅಶ್ವಿಗಾಗಿ | ಅವಂತಂ—ರಕ್ಷಕವಾದ | ಗೃಹಂ—ಗೃಹವನ್ನು | ಕೃಣುತಂ—ನಿರ್ಮಿಸಿಡಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ |
ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷರ್ವ್—ನನುಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಿರಲಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಅಸುರರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಲ್ಲಟ್ಟು ಅಶ್ವಿಗಾಗಿ ರಕ್ಷಕವಾದ
ಗೃಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಡಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನನುಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Aswins, you made a sheltering house for Atri; let your protection
abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವರೇಥೇ ಅಗ್ನಿಮಾತಪೋ ವದತೇ ವಲ್ಲತೃಯೇ ।

ಅಂತಿಷದ್ಭೂತು ನಾನುನಃ ॥ ೯ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ವರೇಫೇ ಇತಿ | ಅಗ್ನಿಂ | ಅತ್ರತಪಃ | ವದತೇ | ವಲ್ಲಂ | ಆತ್ರಯೇ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ವಲ್ಲಂ ಮನೋಹರಂ ವದತೇ ಸ್ತುವತೇತ್ಯತ್ರಯ ಆತಪ ಅತಪಾದೌಷ್ಣ್ಯಾದಗ್ನಿಂ ವರೇಫೇ | ಅವಾರಯತಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ :

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ವಲ್ಲಂ-ಮನೋಹರನಾಗಿ | ವದತೇ-ಸ್ತುತಿಸಿದ | ಆತ್ರಯೇ-ಅತ್ರಗಾಗಿ | ಆತಪಃ-ದಹಿಸುವ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದ | ಅಗ್ನಿಂ-ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ವರೇಫೇ-ತಡೆಗಟ್ಟಿದಿರಿ | ವಾಂ-ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ-ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಸತ್-ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು-ಆಗಲಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಮನೋಹರನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ ಅತ್ರಗಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಅವನ ದಹಿಸುವ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದ ತಡೆಗಟ್ಟಿದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

You stayed the fire from its fierceness for Atri, while he praised you acceptably ; let your protection abide near me.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಪ್ರ ಸಪ್ತವಧ್ನಿ ರಾಶಸಾ ಧಾರಾಮುಗ್ಧೇರಶಾಯತ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಭೂತು ವಾಮುನಃ || ೯ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಪ್ರ | ಸಪ್ತವಧ್ನಿಃ | ಅತ್ರಸಾ | ಧಾರಾಂ | ಅಗ್ನೇಃ | ಅಶಾಯತ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಾಭಾಷ್ಯಂ •

ಸಪ್ತವಧ್ರಿವರ್ಣಪರ್ವಿರ್ವೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಯುವಯೋರಾಶಸಾಶಂಸನೇನ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಮಂಜೂಷಾಯಾ
ನಿರ್ಗತ್ಯಾಗ್ನೇರ್ಧಾರಾಂ ತಸ್ಯಾಂ ಮಂಜೂಷಾಯಾಂ ಪ್ರಾಶಾಯತ | ಆಶಾಯಯತ್ | ಸ್ತುನಿರೋಧಿಕಾಂ
ಶಾಂ ದಗ್ಧವಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸಪ್ತವಧ್ರೀಃ ಪೇಟಿಕಾಂತಃ ಪ್ರವೇಶೋಽಶ್ವಿನೋರನುಗ್ರಹಾನ್ನಿರ್ಗಮುಕ್ತ ವಿ
ಜಿಹೀಷ್ವ ವನಸ್ವತೇ | ಯು. ೫-೭೮-೫ | ಇತ್ಯತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟಮುಕ್ತಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಸಪ್ತವಧ್ರೀಃ—ಸಪ್ತವಧ್ರಿಯೆಂಬ ಮುಷಿಯು | ಆಶಯಾ—ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ (ತನ್ನನ್ನು ಬಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು) | ಅಗ್ನೇಃ—ಅಗ್ನಿಯು |
ಧಾರಾಂ—ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು | ಪ್ರಾಶಾಯತ—ಆ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ದಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು | ವಾಂ—
ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷತ್—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

• ಋನಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಸಪ್ತವಧ್ರಿಯೆಂಬ ಮುಷಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಟ್ಟಿಟ್ಟಿದ್ದ
ವೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯದ ಫಲವಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸುವಂತೆ
ಮಾಡಿದನು. ವನಿನ್ನು ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪಸ್ತವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

English Translation

Through his praise of you Saptavadhri let the fire's flame—point
(to his basket); let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಹಾ ಗತಂ ವೃಷಣ್ಣಸೂ ಶೃಣುತಂ ಮು ಇಮಂ ಹವಂ |

ಅಂತಿಷದ್ಭೂತು ವಾಮುಃ || ೧೦ ||

• ಪದಪಠಃ •

ಇಹಾ | ಅ | ಗತಂ | ವೃಷಣ್ಣಸೂ | ಇತಿ | ವೃಷಣ್ಣವಸೂ | ಶೃಣುತಂ | ಮು | ಇಮಂ | ಹವಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೦ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ವ್ಯಷಣ್ಣಸೂ ವರ್ಷಣಧನಾವಶ್ಚಿನೌ ಇಹಾಸ್ತಿಸ್ತಜ್ಞ ಆ ಗತಂ | ಆಗಚ್ಛತಂ | ತದರ್ಥಂ ಮೇ ವಾಮೇಮಂ ಹವಂ ಶ್ರುಣುತಂ ||

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ।

ವ್ಯಷಣ್ಣಸೂ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡುವ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇಹ—ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಆ ಗತಃ—ಬನ್ನಿರಿ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಇಮಂ ಹವಂ—ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು | ಶ್ರುಣುತಂ—ಕೇಳಿರಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷ್ಠತ್—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದಾಗಿ ಆಗಲಿ.

English Translation

Come hither, lords of abundant wealth, hear this my invocation ; let your protection abide near me.

। ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ।

ಕಿಮಿದಂ ವಾಂ ಪುರಾಣವಜ್ಜರತೋರಿವ ಶಸ್ಯತೇ |

ಅಂತಿಷ್ಠದ್ಯಾತು ವಾಮವಃ || ೧೧ ||

। ಪದೇಶಃ ।

ಕಿಂ | ಇದಂ | ವಾಂ | ಪುರಾಣವತ್ | ಜರತೋರೀವ | ಶಸ್ಯತೇ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ದ್ಯಾತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೧ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಅತ್ತಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋರರ್ಥಮಾಗಮನಾಯ ಪುರಾಣವತ್ ಪುರಾಣಯೋರಕಿವ್ಯದ್ಧಯೋರಿವ | ತದೇವಾತ್ | ಜರತೋರಿವ ಶಸ್ಯತೇ | ಪುನಃ ಪುನರಾಗಚ್ಛತಮಿತಿ ಶಸ್ಯತೇ | ಕಿಮಿದಂ | ಯಥಾ ಲೋಕೇ ವ್ಯದ್ಯೋ ಜೀರ್ಣೋ ಬಹುವಾರಮಾಹೂತೋಽಪಿ ನಾಗಚ್ಛತಿ ತದ್ವದ್ಯುನಾಮುಖೀಕೃಥಃ | ಏವಮಾಹಾಗಮಾದ್ಧ್ವನೀತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಪುರಾಣವತ್—ಅತಂತ್ಯ ಹಿಂದಿನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗಿ | ಜರತೋರಿವ—ವೃದ್ಧರಾದುದರಿಂದ ಕಿವಿಯು ಕಿವುಡಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳ ಬೇಕಾಗುವಂತೆ | ತಸ್ಯತೇ—ಪುನಃಪುನಃ ಪಠಿತವಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ | ಕಿಂ ಇದಂ—ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷತ್—ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ,

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೃದ್ಧರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಿವುಡರಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಹೇಳಿದರೂ ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದಿರುವಂತೆ, ನಾನೂ ಸಹ ನನ್ನ ಪ್ರಶಂಸಾಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಅದು ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಸರ್ವದಾ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Why is this (repeated invocation) addressed to you as if you were decrepit like old men? Let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾ •

ಸಮಾನಂ ವಾಂ ಸಜಾತ್ಯಂ ಸಮಾನೋ ಬಂಧುರಶ್ಚಿನಾ |

ಅಂತಿಷತ್ ಭೂತು ವಾಂವಃ || ೧೨ ||

• ಪದಕಾಶ •

ಸಮಾನಂ | ವಾಂ | ಸಜಾತ್ಯಂ | ಸಮಾನಃ | ಬಂಧುಃ | ಅಶ್ಚಿನಾ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾಶ್ಚಿನಾ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಜಾತ್ಯಂ ಸಮಾನಜಾತಿತ್ವಂ ಸಮಾನಮೇಕಮೇವ | ಉಭಯೋರಪ್ಯಶ್ಚರೂಪಾಯಾ ಸೂರ್ಯಪತ್ನಾ ಉತ್ಪತ್ತೇಃ ಸಜಾತ್ಯಂ | ತಥಾ ಯುವಯೋರೀರ್ವಾಂಧುರ್ವಾಂಧುಃ ಸ್ತವಃ ಸಮಾನ ಏಕ ಏವ | ಅಥನರ್ಷಿರಪಠಂ ಸಮಾನ ಏಕ ಏವ ಬಂಧುಃ ||

• ಪ್ರತಿರವಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗರತಕ್ಕ | ಸಜಾತ್ಯಂ—ವಂಶಸಂಬಂಧವು | ಸಮಾನಂ—ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ | ಬಂಧುಃ—ಬಂಧುತ್ವವೂ ಸಹ | ಸಮಾನಃ—ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅತಿಪ್ರಕೃ—ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಲಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತಃ—ಆಗಿರಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗರತಕ್ಕ ವಂಶಸಂಬಂಧವು ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುತ್ವವೂ ಸಮಾನವಾಗಿದೆ. (ಅದುದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದೇನೆ). ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಸದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರಿ.

English Translation

Aswins, your relationship is common and you have a common kinsman ; let your protection abide near me

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯೋ ವಾಂ ರಜಾಂಸ್ಯತ್ತಿನಾ ರಥೋ ವಿಯಾತಿ ರೋದಸೀ |

ಅತಿ ಪ್ರದ್ಯುತು ವಾನುವಃ || ೧೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಃ | ವಾಂ | ರಜಾಂಸಿ | ಅತ್ತಿನಾ | ರಥಃ | ವಿಯಾತಿ | ರೋದಸೀ | ಅತಿ |

ಅತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ವಾಂ ಯುವಯೋರ್ಯೋ ರಥೋನ್ಯತ್ರ ಸ ರಥೋ ರಜಾಂಸಿ ಲೋಕಾನೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾ-
ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಚ ವಿಯಾತಿ | ವಿಶೇಷೇಣ ಗಚ್ಛತಿ | ಅತಸ್ತೇನ ರಥೇನ ಶೀಘ್ರಮಾಗಚ್ಛತಮಿತಿ ಶೇಷಃ ||

• ಪ್ರತಿರವಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಯಃ—ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ರಥಃ—
ರಥವಿರುವುದೋ ಅದು | ರಜಾಂಸಿ—ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀಗಳನ್ನೂ | ವಿಯಾತಿ—

ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷ್ಠತ್—ನಮತ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ರಥವು ಸಕಲಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಲ್ಲೂ ಅತ್ಯತಿಶಯವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Your chariot, Aswins, moves swiftly through the worlds, through heaven and earth ; let your protection abide near me.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆ ನೋ ಗವ್ಯೇಭಿರಶ್ವೈಃ ಸಹಸ್ವೈರುಪ ಗಚ್ಛತಂ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಭೂತು ವಾನುವಃ || ೧೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ನಃ | ಗವ್ಯೇಭಿಃ | ಅಶ್ವೈಃ | ಸಹಸ್ವೈಃ | ಉಪ | ಗಚ್ಛತಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸಹಸ್ವೈರಪರಿಮಿತ್ಯೇಗವ್ಯೇಭಿರ್ಗೋಷಮೂಹೈರಶ್ವೈರಶ್ವ-ಸಮೂಹೈಶ್ಚೋಪ ಗಚ್ಛತಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಸಹಸ್ವೈಃ—ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ಗವ್ಯೇಭಿಃ—ಗೋಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ | ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ | ಉಪ ಆ ಗಚ್ಛತಂ—ದಯಮಾಡಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷ್ಠತ್—ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಗೋಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ಅಶ್ವಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ದಯಮಾಡಿ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

Engalish Translation

Come to us with thousands of herds of cattle and horses; let your protection abide near me.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ನಾ ನೋ ಗವ್ಯೇಭಿರಶ್ವೈಃ ಸಹಸ್ರೇಭಿರತಿ ಖ್ಯತಂ |

ಅಂತಿ ಷಡ್ಭೂತು ನಾನುವಃ || ೧೫ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ನಾ | ನಃ | ಗವ್ಯೇಭಿಃ | ಅಶ್ವೈಃ | ಸಹಸ್ರೇಭಿಃ | ಅತಿ | ಖ್ಯತಂ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ನಾಂ | ಅನಃ || ೧೫ ||

|| ಸಾಯಾಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಗವ್ಯೇಭಿರ್ಗೋಷಮೂಹೈರಶ್ವೈರಶ್ವಸಮೂಹೈಃ ಸಹಸ್ರೇಭಿಃ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾ-
ಕೈರ್ವಾಸ್ಮಾನತಿ ಖ್ಯತಂ | ಅಂತಿ ಪ್ರತಿತ್ಯಸ್ತಿಸ್ತರ್ಥೇ | ಮಾ ನಿವಾರಯತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಸಹಸ್ರೇಭಿಃ—ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ಗವ್ಯೇಭಿಃ—ಗೋಷಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ |
ಅಶ್ವೈಃ—ಅಶ್ವಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿರುವ ನೀವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ನಾ ಅತಿ ಖ್ಯತಂ—ದಾಟಿ
(ಅಲಕ್ಷಿಸಿ) ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಡಿ | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅನಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿ ಸತ್—ನನಗೆ = ಕೃತ
ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಗೋಷಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ಮತ್ತು ಅಶ್ವ
ಸಮೂಹಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೇ ನಮ್ಮನ್ನು ದಾಟಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಡಿ.
ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಯಾವಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Pass us not by with your thousands of herds of cattle and horses;
let your protection abide near me.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಅರುಣಪುಸ್ಸುರುಷಾ ಅಭೂದಕಜ್ಯೋತಿರ್ಯತಾವರೀ ।

ಅಂತಿಷದ್ಭೂತುನಾನುವಃ || ೧೬ ||

|| ಪದವಾಣಿ ||

ಅರುಣಪುಸ್ಸಃ | ಉಷಾಃ | ಅಭೂತ್ | ಅಕಃ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಯತವರೀ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ನಾಂ | ಅವಃ || ೧೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ದೇ ಅತ್ತಿನೌ ಉಷಾ ಅರುಣಪುಸ್ಸಃ ಶುಭ್ರವರ್ಣಾಭೂತ್ | ಭವತಿ | ನ ಕೇವಲಂ ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ವೇಜೋಽಕಃ ಕರೋತ್ಯಂತಿ ಸರ್ವತಃ ಯತಾವಯ್ಯತವತ್ಯುಷಾಃ ||

|| ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಅರುಣಪುಸ್ಸು—ಶುಭ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ | ಉಷಾಃ—ಉಷೋದೇವಿಯು | ಅಭೂತ್—ಅವಿಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ | ಯತಾವರೀ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನಳಾದ ಉಪಸ್ತು | ಜ್ಯೋತಿಃ—ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು (ಸರ್ವತ್ರ) | ಅಕಃ—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾಳೆ (ಹರಡುತ್ತಾಳೆ) | ನಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣೆ | ಅಂತಿಷತ್—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾಗಿ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಶುಭ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಉಷೋದೇವಿಯು ಅವಿಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನಳಾದ ಉಪಸ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಬೀರಿದ್ದಾಳೆ. ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

The purple-tinted Dawn has appeared, the mistress of the sacrifice spreads her light ; let your protection abide near me.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಅತ್ತಿನೌ ಸು ವಿಚಾಕಶದ್ವ್ಯಕ್ತಂ ಪರಶುಮೌ ಇವ ।

ಅಂತಿಷದ್ಭೂತುನಾನುವಃ || ೧೭ ||

• ಪದಾಂಶಃ •

ಅತ್ತಿನಾ | ಸು | ವಿದ್ವಿಚಾಕಶತ್ | ವ್ಯಕ್ಷಂ | ಪರತುಮಾರ್ಗವ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೭ ||

• ಸಾಯುಜಘಾಷ್ಯಂ •

ಸು ವಿಚಾಕಶದತ್ಯಂತಂ ದೀಪ್ಯಮಾನಃ ಸೂರ್ಯೋಽಗ್ನಿವಾ ವ್ಯಕ್ಷಂ ಪರತುಮಾನಿವ ಸ ಯಥಾ ಶಕಲಯತಿ ತದ್ವತ್ಪ್ರಮೋ ನಿಶಾರಯತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಧೃಷ್ಯಾಂತಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದೇವ ಲಭ್ಯತೇ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದಪ್ಪಿನಾಪ್ಪಿನಾವಾಹ್ಯಯ ಇತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಪರತುಮಾರ್ಗ—ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸೌದೆಕಡಿಯುವವನು | ವ್ಯಕ್ಷಂ ಇವ—ವ್ಯಕ್ಷವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಸೀಳುವಂತೆ | ಸು ವಿಚಾಕಶತ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯನು (ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯು) ತಮಸ್ಸನ್ನು ಚದುರಿಸುತ್ತಾನೆ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿ ಸತ್—ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ | ಭೂತು—ಆಗಲಿ.

• ಧಾರ್ವಾಃ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸೌದೆಕಡಿಯುವವನು- ವ್ಯಕ್ಷವನ್ನು ತುಂಡುಮಾಡಿ ಸೀಳುವಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯು ತಮಸ್ಸನ್ನು (ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯನ್ನು) ಚದುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ಸರ್ವದಾ ನಮಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ.

English Translation

Aswins, the splendidly-brilliant (sun cleaves the darkness) as the woodman with his axe a tree ; let your protection abide near me.

• ಸಂಹಿತಾಂಶಃ •

ಪುರಂ ನ ಧೃಷ್ಟವಾ ರುಜ ಕೃಷ್ಣಯಾ ಬಾಧಿತೋ ವಿಶಾ |

ಅಂತಿ ಷದ್ಯತು ವಾಮವಃ || ೧೮ ||

• ಪದಾಂಶಃ •

ಪುರಂ | ನ | ಧೃಷ್ಟೋ ಇತಿ | ಆ | ರುಜ | ಕೃಷ್ಣಯಾ | ಬಾಧಿತಃ | ವಿಶಾ |

ಅಂತಿ | ಸತ್ | ಭೂತು | ವಾಂ | ಅವಃ || ೧೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಬೇ ದೃಷ್ಟೋ ಧರ್ಷಕ ಸಪ್ತವಧ್ವೇ ತ್ವಂ ಕೃಷ್ಣಯಾಕರ್ಷಯಾ ವಿಶಾ ಪ್ರವೇಶಯಂತ್ಯಾ
ವೇಟಿಕಯಾ ಬಾಧಿತಸ್ತ್ವಂ ತತೋ ನಿರ್ಗತ್ಯ ತಾಮೇವಾರುಜ | ಪೀಡಯಾಶ್ಚಿನೋರನಗ್ರಹಾಶ | ಏವಾ
ಸ್ತಯಂ ಸ್ಯಾತ್ವಾನಂ ಪ್ರೇಷ್ಯತಿ | ಅಥವಾ ಗೋಪವನಃ ಸಪ್ತವಧ್ವಿಮೇವಂ ಬ್ರವೀತಿ | ವಾಂ ಯುವ-
ಯೋರವೋ ರಕ್ಷಣಂ ಗಮನಂ ವಾ ಸಮೀಪೇ | ತತ್ರ ತ್ರಿಷು ವರ್ಗೇಷ್ಯಂತಿ ಪದಿತೃತ್ತರೋಽಧರ-
ಚೋಽನಿ, ತಪದಾಧ್ಯಾಹಾರೇಣ ಯೋಜ್ಯಃ ||

• ಶ್ರುತೀರ್ವಾರ್ತ •

ದೃಷ್ಟೋ—ದೃಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸಪ್ತವಧ್ವಿಯೇ | ಕೃಷ್ಣಯಾ—ಬಂಧನಮಾಡುವ | ವಿಶಾ—
ವೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ | ಬಾಧಿತಃ—ಹುಸಿತನಾದ ನೀನು | ಪುರಂ ನ—ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ |
ಆ ರುಜ—ಆ ವೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಾ (ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀಡೇವತೆಗಳೇ) | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—
ರಕ್ಷಣವು | ಅಂತಿಷ್ಠಾರ್ತ—ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾಗಿ | ಧೂತಂ—ಆಗಲಿ.

• ಅರ್ವಾರ್ತ •

ದೃಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸಪ್ತವಧ್ವಿಯೇ, ಬಂಧನಮಾಡಿರುವ ವೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ಹುಸಿತನಾದ ನೀನು
ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಸೀಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಆ ವೆಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ತೀಳಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಾ. ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀಡೇವತೆಗಳೇ,
ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣವು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದಾಗಿ ಆಗಲಿ.

English Translation

O bold Saptavadhri, distressed by the entangling and detaining
(basket), break through it as through a city ; let your protection (Aswins)
abide near me.

ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಶೋವಿತೋ ವ ಇತಿ ಪಂಚದಶರ್ಚಕಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅಶ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಾಣಿಕಾ |
ವಿಶೋವಿತೋ ವಃ ಪಂಚೋನಾಗ್ನೇಯಂ ತ್ವನುಷ್ಪಮ್ನುಬಾಸ್ತ್ವಚಾಕ್ಷರೋಽಂತ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋಽ-
ನುಷ್ಪುಭ ಅರ್ಕ್ಷಸ್ಯ ಕ್ರುತರ್ವಣೋ ದಾನಸ್ತುತಿರಿತಿ | ಅನುವ್ರತೇಗೋಪವನ ಋಷಿಃ | ಅದಿತೃಷು
ತ್ವಚೇಷು ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಥಮಾ ಅನುಷ್ಪುಷೋ ದ್ವಿತೀಯಾತ್ವತೀಯೇ ಪ್ರಾಗ್ನೈತ್ಯಪರಿಧಾಪಯಾ
ಗಾಯತ್ರೈ ತ್ರಯೋದಶ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತೋಽನುಷ್ಪುಭಃ | ಅಸ್ಯೋತ್ತರಸ್ಯ ಚಾನ್ವಿದೇವತಾ | ಅಂತ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ

ಶ್ರುತವನಾಮೋ ರಾಜ್ಞೋ ದಾನಸ್ತುತಿಃ || ವ್ಯೋಮವಿಶ್ವದೇವಸ್ತುತ್ವಂಚಕಾರದೀಯಃಷಿದಂ ಸೂಕ್ತ-
ಮಾಜ್ಯಶಸ್ತ್ರಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ವಿಶೋವಿಶೋ ವೋ ಅತಿಥಿಮಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ | ಅ. ೯-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ವಿಶೋವಿಶೋ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವನು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ವಿಶೋವಿಶೋ ವಃ ಪಂಚೋನಾಗ್ನೀಯಂ ತ್ವನುಷ್ವನ್ನುಷಾಸ್ತ್ರಂಚಾಕ್ಲೆತ್ವಾದೋನ್ಯಸ್ತಾಸ್ತಿಸ್ತೋನ್ಯನುಷ್ವಭ ಆಕ್ಷುಸ್ಯ ಶ್ರುತವನೋ ದಾನಸ್ತುತಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಗೋಪವನಃ ಎಂಬವನು ಋಷಿಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ (ಶ್ಲೋಕವೆಂದರೆ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳು) ಮೊದಲನೆಯ ಋಕ್ಕು ಅನುಷ್ವವ್, ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಋಕ್ಕುಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಭವದ್ವಯವು. ಹದಿಮೂರನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳು ಅನುಷ್ವವ್ ಭವದ್ವಯವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೂ ಮುಂದಿನ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೂ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಶ್ರುತವಾ ಎಂಬ ರಾಜನ ದಾನಸ್ತುತಿಯೇ ದೇವತೆಯು. ವ್ಯೋಮವಿಶ್ವದೇವಸ್ತುತ್ವಂಚಕಾರದೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಆಜ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ವಿಶೋವಿಶೋ ವೋ ಅತಿಥಿಮಿತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೯-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೪

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೮ | ಸೂಕ್ತ—೭೪ |
ಅಪ್ಯಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ | ವರ್ಗ—೨೧, ೨೨, ೨೩ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೧೫ |
ಋಷಿ—ಗೋಪವನ ಆತ್ರೀಮಃ |
ದೇವತಾ—೧-೧೨. ಅಗ್ನಿಃ | ೧೦-೧೫. ಶ್ರುತವನಃ ಅಕ್ಷುಸ್ಯ ದಾನಸ್ತುತಿಃ |
ಭಂದಿ—೧, ೪, ೬, ೧೦, ೧೩-೧೫. ಅನುಷ್ವವ್ | ೨, ೩, ೫, ೬, ೮, ೯, ೧೧, ೧೨. ಗಾಯತ್ರೀಃ |

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ವಿಶೋವಿಶೋ ವೋ ಅತಿಥಿಂ ವಾಜಯಂತಃ ಪುರುಪ್ರಿಯಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ದುರ್ಯಂ ವಚಃ ಸ್ತುವೇ ಶೂಷಸ್ಯ ಮನ್ಸೃಭಿಃ ||೧||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ವಿಶ್ವನಿಃ | ವಃ | ಅತಿಥಿಂ | ವಾಜಯಂತಃ | ಪುರುಪ್ರಿಯಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ವಃ | ದುರ್ಯಂ | ವಚಃ | ಸ್ತುವೇ | ಶೂಷಸ್ಯ | ಮನ್ಸೃಭಿಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅನ್ಯ ಋತ್ವಿಜೋ ಯಜಮಾನಾಶ್ಚ ವೋ ಯೂಯಂ ವಾಜಯಂತೋಽನ್ನಮಿಚ್ಛಂತೋ
ವಿಶೋ ವಿಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಜಾಯಾ ಅತಿಥಿಂ ಪೂಜ್ಯಂ ಪುರುಪ್ರಿಯಂ ಬಹುಪ್ರಿಯಮಗ್ನಿಂ ಸ್ತುತ್ವಾ
ಪರಿಚರತೇತಿ ಶೇಷಃ | ಅಹಂ ಚ ವೋ ಯುಷ್ಮದರ್ಥಂ ದುರ್ಯಂ ಗುಹಾ ಹಿತಂ ವಚೋ ನು ಸ್ತುಷೇ
ಶೂಷಸ್ಯ ಸುಖಸ್ಯ ಲಾಭಾಯ | ಕೈಃ ಸಾಧನೈಃ | ಮನ್ಮಥರ್ಮನೇಯೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎತ್ಯೈ ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳೇ) ವಃ—ನೀವು | ವಾಜಯಂತಃ—ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾದ | ವಿಶೋವಿಶಃ—
ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವಪ್ರಜೆಗೂ | ಅತಿಥಿಂ—ಪೂಜ್ಯನು | ಪುರುಪ್ರಿಯಂ—ಅನೇಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನೂ ಆದ |
ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ | ವಃ—ನಿಮಗೋಪ್ಯರ | ಶೂಷಸ್ಯ—ಸುಖಾರ್ಥವಾಗಿ | ಮನ್ಮಥಃ—
ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ದುರ್ಯಂ—ಗೃಹಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ವಚಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯನ್ನು | ಸ್ತುಷೇ—
ಪಠಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎತ್ಯೈ ಋತ್ವಿಕ್ಯುಗಳೇ, ನೀವು ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವಪ್ರಜೆಗೂ ಪೂಜ್ಯನು, ಅನೇಕರಿಗೆ
ಬೇಕಾದವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ. ನಿಮ್ಮ ಸುಖಾರ್ಥವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ
ಗೃಹಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Food-desiring (priests, worship) Agni, who is the guest of all man⁷
kind, beloved of many; I address to him in your behalf a domestic homage
with hymns, for the attainment of happiness;

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಯಂ ಜನಾಸೋ ಹವಿಷ್ಯಂತೋ ಮಿತ್ರಂ ನ ಸರ್ಪಿರಾಸುತಿಂ |

ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಭಿಃ || ೨ ||

• ಪದಗಣಃ •

ಯಂ | ಜನಾಸಃ | ಹವಿಷ್ಯಂತಃ | ಮಿತ್ರಂ | ನ | ಸರ್ಪಿರಾಸುತಿಂ |

ಪ್ರಶಂಸಂತಿ | ಪ್ರಶಸ್ತಿಭಿಃ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯಮಗ್ನಿಂ ಜನಾಸೋ ಜನಾ ಯಜಮಾನಾ ಹವಿಷ್ವಂತಃ ಸಂತೋ ಮಿತ್ರಂ ನ ಮಿತ್ರಮಿ-
ವಾದಿತ್ಯಮಿವ ಸಹಾಯಮಿವ ವಾ ಸರ್ಪಿರಾಸುತಿಂ ಸರ್ಪಿರಾಸೂಯತೇ ಹೂಯತೇ ಯಸ್ಮಿನ್ ಪಾಪಂ
ಪ್ರಶಂಸಂತಿ ಸ್ತುವಂತಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸ್ತುವ ಇತಿ ಶೇಷಃ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪಠಾರ್ಥಃ ॥

ಮಿತ್ರಂ ನ—ಮಿತ್ರನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ | ಹವಿಷ್ವಂತಃ—ಹವಿಷ್ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ | ಜನಾಸಃ—
ಯಜಮಾನರು | ಸರ್ಪಿರಾಸುತಿಂ—ಸ್ತುತಿಗಳ ಪೂರ್ವಕರಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಹವಿಷ್ವಕ್ಕಳು | ಯಃ—ಯಾವ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಪ್ರಶಸ್ತಿಭಿಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಪ್ರಶಂಸಂತಿ—ಸ್ತುತಿಸುವರೋ (ಅ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ)

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ ॥

ಹವಿಷ್ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಯಜಮಾನರು ಸ್ತುತಿಗಳ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಹವಿಷ್ವಕ್ಕಳು ಯಾವ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಅಧರಿಸುವರೋ ಅ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು
ನಾನೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

(That Agni), to whom clarified butter is offered, whom men, bearing
oblations, worship with praises as a friend ;

ಃ ಸಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯಃ ॥

ಪ॒ನ್ಯಾಂಸಂ ಜಾ॒ತವೇ॑ದಸಂ ಯೋ ದೇ॒ವತಾ॑ತ್ಯದ್ಯತಾ |

ಹ॒ನ್ಯಾನ್ಯೈ॑ರಯದ್ವಿ॒ವಿ || ೩ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಪ॒ನ್ಯಾಂಸಂ | ಜಾ॒ತವೇ॑ದಸಂ | ಯಃ | ದೇ॒ವತಾ॑ತಿ | ಉತ್ಪ॒ಯತಾ॑ |

ಹ॒ನ್ಯಾನ್ | ಐ॒ರಯತ್ | ದಿ॒ವಿ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಪನ್ಯಾಂಸವತಿತಯೇನ ಸ್ತೋತಾರಂ ಸಾಧು ಕೃತಮಿತಿ ಯಜಮಾನಂ ಸ್ತುವಂತಂ ಜಾತವೇದಸಂ
ಜಾತಧನಂ ಜಾತವಿದ್ಯಂ ವಾ ಸ್ತುವ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಯೋಽಗ್ನಿದೇವತಾತಿ ದೇವತಾತಂ ಯಜ್ಞ
ಉದ್ಯತೋದ್ಯತಾನಿ ಹವ್ಯೇನಿ ಹವೀಂಷಿ ದಿವ್ಯೈರಯತ್ ಪ್ರೇರಯತಿ ದಿವಿ ದೇವೇಭ್ಯಃ ॥

|| ಶ್ರುತವಾರ್ತ ||

ಯಾ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು | ದೇವತಾತಿ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಉದ್ಯತಾ—
ಅರ್ಪಿತವಾದ | ಹವ್ಯಾನಿ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ದಿವಿ—ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ | ಐರಯತ್—ಪ್ರೇರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವನೋ
ಅಂತಹವನೋ | ಪನ್ನಾಂಸಂ—ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವನೋ | ಜಾತನೇದಧಂ—
ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ
ಒಯ್ಯುವನೋ ಅಂತಹವನೂ, ತನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವವನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ
ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Jatavedas, the earnest praiser of his worshipper, who sends to
heaven the oblations presented in the sacrifice.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಆಗನ್ನೈ ವೃತ್ರಹಂತಮಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಗ್ನಿಮಾನವಂ |

ಯಸ್ಯ ಶ್ರುತವಾರ್ತ ಬೃಹನ್ನಾಕ್ಷೋ ಆನೀಕ ಏಧತೇ || ೪ ||

|| ಪದಸಾಹಿ ||

ಆ | ಅಗ್ನೈ | ವೃತ್ರಹನ್ತಮಂ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ | ಅಗ್ನಿಂ | ಆನವಂ |

ಯಸ್ಯ | ಶ್ರುತವಾರ್ತ | ಬೃಹನ್ | ಅಕ್ಷೋ | ಆನೀಕೇ | ಏಧತೇ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವೃತ್ರಹಂತಮಂ ಪಾಪಾನಾನುತಿಶಯೇನ ಹಂತಾರಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಪ್ರಶಸ್ತಮಾನವಂ ಮನುಷ್ಯ-
ಸಂಬಂಧಿನಂ ತೇಷಾಂ ಹಿತಕಾರಿಣಮಗ್ನಿಮಾಗನ್ನೈ | ಅಗತಾ ವಯಂ || ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಬಹುವಚನಂ |
ಯಸ್ಯಾಗ್ನೇರನೀಕೇ ಜ್ವಾಲಾಸಂಘೇ ಬೃಹನ್ನಾಕ್ಷನಾರ್ಕ್ಷ ಯಕ್ಷಪುತ್ರಃ ಶ್ರುತವಾರ್ತ ನಾನು ರಾಜ್ಞಿಧತೇ |
ವರ್ಧತೇ | ಕರ್ಮ ಕರೋತೀತೀರ್ಥಃ | ತಮಗ್ನಿಮಾಗನ್ನೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ | ಏವಂ ಶ್ರುತವಾರ್ತಂ ಭಿಕ್ಷ-
ಯಾಗ ಕೋ ಗೋಪವನೋಽಗ್ನಿಂ ಸ್ತುತಿ ||

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ | ಅನೀಕೇ—ಜ್ವಲಾರೂಪದ ಸೇನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ | ಬೃಹರ್—
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ | ಅರ್ಚ್ವಾ—ಮುಕ್ತಪುತ್ರನೂ | ಶ್ರುತರ್ವಾ—ಶ್ರುತರ್ವನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನೂ ಆದ
ರಾಜನು | ಏಥತೇ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತಹ | ವೃತ್ರಹಂತವಂ—ಪಾಪಿಗಳ ನಾಶಕನೂ |
ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತನೂ | ಆನವಂ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ |
ಆ ಅಗಸ್ತ್ಯ—ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಲಾರೂಪದ ಸೇನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ, ಮುಕ್ತ
ಪುತ್ರನೂ, ಶ್ರುತರ್ವನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವನೂ ಆದ ರಾಜನು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಅಂತಹ ಪಾಪಿಗಳ
ನಾಶಕನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತನೂ ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕಾರಿಯೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ನಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.

English Translation

We have come to that most excellent Agni, mightiest destroyer of
the wicked, the benefactor of men, in whose army (of rays) Srutarvan
the mighty son of Riksha, waxes great.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನ್ವತಂ ಜಾತವೇದಸಂ ತಿರ್ರ್ವಮಾಂಸಿ ದರ್ಶತಂ ।

ಘೃತಾಹವನಮೀಡ್ಯಂ ॥ ೫ ॥

• ಪದಕಾಠಃ •

ಅನ್ವತಂ | ಜಾತವೇದಸಂ | ತಿರಃ | ತಮಾಂಸಿ | ದರ್ಶತಂ ।

ಘೃತವಹವನಂ | ಈಡ್ಯಂ ॥ ೫ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸ ಏವಾಗತ್ಯ ಸ್ತೌತಿ | ಅನ್ವತಮುರಣಂ ಜಾತವೇದಸಂ ಜಾತಕೇಜಲದ್ಯುಪಲಕ್ಷಣಧನಂ
ತಮಾಂಸಿ ತಿರೋ ದರ್ಶತಂ | ದರ್ಶಯಂತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಘೃತಾಹವನಂ | ಘೃತವಾಹನಯಂತೀ ಯತ್ರ
ತಂ | ಈಡ್ಯಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ | ಈಡ್ಯತನಾಗನ್ತೇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ॥

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಾ •

ಅನ್ಯತಂ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತನೂ | ಜಾತವೇದಸಂ—ಸಕಲವನ್ನೂ ಅರಿತವನೂ | ತಮಾಂಸಿ—
ಕಗ್ಗತ್ತಲಿಗಳನ್ನು | ತಿರಿಃ ದರ್ಶತಂ—ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ | ಘೃತಾಹವನಂ—ಘೃತರೂಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು
ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಈಡ್ಯಂ—ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಾವು ಸಮಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ಅರಿತವನೂ, ಕಗ್ಗತ್ತಲಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ, ಘೃತರೂಪವಾದ
ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಪ್ರಶಸ್ತನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಾವು ಸಮಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ.

English Translation

(We have come) to the mortal Jatavedas, who shows light across the
darkness, well worthy of praise, and receiving the offerings of ghi ṅ

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಬಾಧೋ ಯಂ ಜನಾ ಇಮೇತ್ಯಗ್ನಿಂ ಹವ್ಯೇಭಿರೀಳತೇ |

ಜುಹ್ವಾನಾಸೋ ಯತಸ್ತುಚಃ || ೬ ||

• ಓದಪಾಠಃ •

ಸಬಾಧಃ | ಯಂ | ಜನಾಃ | ಇಮೇ | ಅಗ್ನಿಂ | ಹವ್ಯೇಭಿಃ | ಈಳತೇ |

ಜುಹ್ವಾನಾಸಃ | ಯತಸ್ತುಚಃ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇಮೇ ಸಬಾಧೋ ಭಾಧಸಹಿತಾ ಅಧ್ಯಯಾರ್ವದಯೋ ಯಮಗ್ನಿಂ ಹವ್ಯೇಭಿಃ ಪವಿರ್ಭೀಳತೇ
ಸ್ತುವಂತಿ | ಕೀದೃಶಾ ಜನಾಃ | ಜುಹ್ವಾನಾಸೋ ಯಾಗು ಉರ್ವಾಣಾ ಯತಸ್ತುಚಕ್ತದರ್ಥಂ ಧೃತಸ್ತು-
ಗ್ಗಂಡಾಃ | ತಮಾಗ್ನೇತಿ ಸಮಸ್ತಯಃ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಾ •

ಜುಹ್ವಾನಾಸಃ—ಯಜ್ಞಮಾಡತಕ್ಕವರೂ | ಯತಸ್ತುಚಃ—ಘೃತಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ತುಕ್ರಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ
ಹಿಡಿದಿರುವವರೂ | ಸಬಾಧಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವರೂ ಆದ | ಇಮೇ ಜನಾಃ—ಈ ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳು |
ಯಂ ಅಗ್ನಿಂ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಹವ್ಯೇಭಿಃ—ಹವಿಸ್ಸಿಗಳಿಂದ | ಈಳತೇ—ಸ್ತುತಿಸುವವರೂ (ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು
ಸಮಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ).

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಜ್ಞಮಾಡತಕ್ಕವರೂ, ಧೈತಪೂರ್ವವಾದ ಸ್ತುತ್ಯಾಕ್ರಿಯೆನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವವರೂ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವರೂ ಆದ ಈ ಅಧ್ಯಾರ್ಯರುಳು ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೆವಿನ್ನುಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಾವು ಸಮಾಹಿಸಿದ್ದೇವೆ.

English Translation

That Agni, whom these crowding worshippers honour with oblations offering to him with up-lifted ladles.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಇಯಂ ತೇ ನನ್ಯಸೀ ಮುತಿರಗ್ನೇ ಅಧಾಯ್ಯಸ್ಯಧಾ |

ಮಂದ್ರ ಸುಜಾತ ಸುಕ್ರತೋಮೂರ ದಸ್ಯಾತಿಥೇ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠ •

ಇಯಂ | ತೇ | ನನ್ಯಸೀ | ಮುತಿಃ | ಅಗ್ನೇ | ಅಧಾಯಾ | ಅಕ್ತ್ವತ್ | ಅ |

ಮಂದ್ರ | ಸುಜಾತ | ಸುಕ್ರತೋ ಇತಿ ಸುಕ್ರತೋ | ಅಮೂರ | ದಸ್ಯ | ಅತಿಥೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಶಾಸ್ತ್ರಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಇಯಮಿದಾನಿಲಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ನನ್ಯಸೀ ನವತರಾ ಸ್ತುತಿಕ್ರೀ ತವ ಕೃಪಾಪಾತ್ಮ್ಯ - ದಸ್ಯಾಪ್ತಧಾಯಿ | ಧ್ಯತಾಭೂತ್ | ವಯಂ ತವ ಸ್ತುತಿಂ ಕುರ್ಮಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಮಂದ್ರ ನೋದಮಾನ ಸುಜಾತ ಶೋಭನಜನನ ಸುಕ್ರತೋ ಶೋಭನಕರ್ಮಾನ್ನಮೂರಾಮೂಶ ದಕ್ತ ವರ್ತನಿಃ ಪಾತಿಥಿಃ - ತಿಥಿವತ್ಪ್ರಾಪ್ತೀತ್ಯಗ್ನೇರ್ವಿಶೇಷಣಾನಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಮಂದ್ರ—ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ | ಸುಜಾತ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವನೂ | ಸುಕ್ರತೋ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ | ಅಮೂರ—ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ | ದಸ್ಯ—ಅರ್ಪಣವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಅತಿಥೇ—ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಚ್ಚೆ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸುವುದು | ನನ್ಯಸೀ—ತಾವತರಾಮನೂ ಆದ | ಇಯಂ ಮುತಿಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಅಕ್ತ್ವತ್—ನನ್ನಿಂದ | ಅ ಅಧಾಯಾ—ನಿನ್ನ ಪ್ರಕಂಶೆಗಾಗಿ ಧೂಪವುಟ್ಟುವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮವೃಕ್ಷವನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ, ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಅಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವೃಕ್ಷವನೂ, ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಡ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದುದೂ, ನೂತನವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶಂಸೆಗಾಗಿ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ)

English Translation

This new hymn has been made by us for you, O joyful, well-born Agni, glorious in deeds, unbewildered, beautiful, the guest (of man);

• ಸಂಕಿತವಾಕ್ಯ •

ಸಾ ತೇ ಅಗ್ನೇ ಶಂತಮಾ ಚನಿಷ್ಠಾ ಭವತು ಪ್ರಿಯಾ |

ತಯಾ ವರ್ಧಸ್ತ ಸುಷ್ಪುತಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠ •

ಸಾ | ತೇ | ಅಗ್ನೇ | ಶಂ.ತಮಾ | ಚನಿಷ್ಠಾ | ಭವತು | ಪ್ರಿಯಾ |

ತಯಾ | ವರ್ಧಸ್ತ | ಸುಷ್ಪುತಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಸಾಸ್ತುಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಸ್ತುತಿಃ ಶಂತಮಾತ್ಯಂತಂ ಸುಖಕರಾ ಚನಿಷ್ಠಾತಿಶಯೇ. ನಾನ್ನತೀ ತೇ ತವ ಪ್ರಿಯಾ ಭವತು | ತಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸುಷ್ಪುತಃ ಸುಷ್ಪು ಸ್ತುತಃ ಸರ್ವ ವರ್ಧಸ್ತ | ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ಭವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಸಾ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯು | ಶಂತಮಾ—ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಕಾರಕವಾಗಿಯೂ | ಚನಿಷ್ಠಾ—ಅತಿಶಯವಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಪ್ರಿಯಾ—ಪ್ರಿಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ | ಭವತು—ಆಗಲಿ | ತಯಾ—ಅದೇ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಸುಷ್ಪುತಃ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ ನೀನು | ವರ್ಧಸ್ತ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಸ್ತುತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಕಾರಕವಾಗಿಯೂ ಅತಿಶಯವಾದ ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವನ್ನಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಆಗಲಿ. ಅದೇ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದ ನೀನು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

English Translation

Agni, may it be dear to you, most pleasant and most agreeable—well praised by it, do you wax great.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಃ |

ಸಾ ದ್ವ್ಯಮ್ನೈಃ ದ್ವ್ಯಮ್ನಿ ನೀ | ಬ್ರಹ್ಮಹವುಪೋಪ ತ್ರವಸಿ ತ್ರವಃ |
 ದಧೀತ ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ || ೯ ||

ಃ ಕದಪಾಃ |

ಸಾ | ದ್ವ್ಯಮ್ನೈಃ | ದ್ವ್ಯಮ್ನಿ ನೀ | ಬ್ರಹ್ಮಹ | ಉಪ್ತಉಪ | ತ್ರವಸಿ | ತ್ರವಃ |
 ದಧೀತ | ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಜಫಾಃ |

ಸಾಸ್ತಾಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾ ಸ್ತುತಿರ್ದ್ಯಮ್ನೈರ್ದೋಷೋಪಮಾನೈರನ್ನೈರತ್ಯಭ್ಯಂ ಪ್ರದೇಯೈಃ-
 ದ್ಯಮ್ನಿ ನೈವನತೀ ತ್ರವಸಿ ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ನಿದ್ಯಮಾನೇನೈವ ಪುನರಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಹಚ್ಚೈವೋನೈವಮುಪೋಪ
 ದಧೀತ | ಪುನರುಪಧಾರಯತು | ಕುತ್ರೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ | ತತ್ರೋಃ
 ಸಂಬಂಧೀತಿ ಯಾವತ್ ||

ಃ ಶ್ರುತೀದಾರ್ಥಃ |

ಸಾ—ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ಪಠಿತವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ದ್ವ್ಯಮ್ನೈಃ—ಪ್ರಧಾಯುತವಾದ
 ಅನ್ನಸಂಪತ್ತುಗಳೊಡನೆ | ದ್ವ್ಯಮ್ನಿ ನೀ—ಹೊಸ ಅನ್ನವನ್ನು ಯೋಜಿಸುವುದೂ | ತ್ರವಸಿ—ಹಿಂದಿರತಕ್ಕ ನಮ್ಮ
 ಅನ್ನದೊಡನೆ | ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ—ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಪಹೃತವಾದುದೂ | ಬ್ರಹ್ಮಹ—ಪ್ರಭೂತವಾದುದೂ
 ಆದ | ತ್ರವಃ—ಹೊಸ ಅನ್ನವನ್ನು | ಉಪೋಪ—ಆಹಾರವಾಗಿ | ದಧೀತ—ಸೇರಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಿ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ಪಠಿತವಾದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಪ್ರಧಾಯುತವಾದ ಅನ್ನಸಂಪತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಹೊಸ
 ಅನ್ನವನ್ನು ಯೋಜಿಸುವುದೂ, ಹಿಂದಿರತಕ್ಕ ನಮ್ಮ ಅನ್ನದೊಡನೆ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಪಹೃತವಾದುದೂ,
 ಪ್ರಭೂತವಾದುದೂ ಆದ ಹೊಸ ಅನ್ನವನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲಿ.

English Translation

May this (hymn) the rich source of wealth, heap abundance on our abundance (with stores won from our enemies) in battle.

• ಸಂಹಾರಾರ್ಥಃ •

ಅಶ್ವಮಿದ್ಧಾಂ ರಥಪ್ರಾಂ ತ್ವೇಷಮಿಂದ್ರಂ ನ ಸತ್ವತಿಂ ।

ಯಸ್ಯ ಶ್ರವಾಂಸಿ ತೂರ್ವಥ ಪನ್ಯಂ ಪನ್ಯಂ ಚ ಕೃಷ್ವಯಃ ॥ ೧೦ ॥

• ಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಶ್ವಂ | ಇತ್ | ಗಾಂ | ರಥಪ್ರಾಂ | ತ್ವೇಷಂ | ಇಂದ್ರಂ | ನ | ಸತ್ವತಿಂ |

ಯಸ್ಯ | ಶ್ರವಾಂಸಿ | ತೂರ್ವಥ | ಪನ್ಯಂ ಪನ್ಯಂ | ಚ | ಕೃಷ್ವಯಃ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಗಾಂ ಗಂತಾರವಶ್ವಮಿತ್ | ಇಚ್ಛು ಇವಾರ್ಥೇ | ಅಶ್ವಮಿವ | ತಂ ಯಥಾ ಸ್ತುವಂತೇ ಪಠೇತ್ಯರ್ಥಃ | ರಥಪ್ರಾಂ ರಥಾನಾಮಸ್ಮದೀಯಾನಾಂ ಪೂರಯಿತಾರಂ ಧನ್ಯಃ ತಥಾ ತ್ವೇಷಂ ದೀಪ್ತಮಗ್ನಿಂ ಸತ್ವತಿಂ ಸತಾಂ ಪಾಲಕಮಿಂದ್ರಂ ನೇಂದ್ರಮಿವೇವಂ ಕೃಷ್ವಯೋ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪರಿಚರತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಯಸ್ಯಾಗ್ನೇರ್ಬಲೇನ ಶ್ರವಾಂಸ್ಯಗ್ನಾನಿ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿನಿ ತೂರ್ವಥ ಕಥಾ ಪನ್ಯಂ ಪನ್ಯಂ ಚ ಯದ್ಯತ್ಪ್ರತ್ಯಂ ಧನವಸ್ತಿ ತದಪಿ ತೂರ್ವಥ ಹಿಂಸ್ಯ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಕೃಷ್ವಯಃ—ಎಲೈ ಮಾನವರೇ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ | ಶ್ರವಾಂಸಿ—ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ತೂರ್ವಥ—ಅಪಹರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ | ಪನ್ಯಂ ಪನ್ಯಂ ಚ—ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಧನಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ ಅಂತಹ | ಅಶ್ವಮಿತ್—ಅಶ್ವದಂತೆ | ಗಾಂ—ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕವನೂ | ರಥಪ್ರಾಂ—ನಮ್ಮ ರಥಗಳನ್ನು ಶತ್ರುಧನಗಳಿಂದ ತುಂಬುವವನೂ | ತ್ವೇಷಂ—ಪ್ರಭಾಯುತನೂ | ಸತ್ವತಿಂ—ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲಕನೂ | ಇಂದ್ರಂ ನ—ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಮಾನವರೇ, ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ, ಮತ್ತು ಅವರ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಧನಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಿರೋ ಅಂತಹ ಅಶ್ವದಂತೆ

ಸಂಚರಿಸತಕ್ಕವನೂ, ನಮ್ಮ ರಥಗಳನ್ನು ಶತ್ರು ಧನಗಳಿಂದ ತುಂಬುವವನೂ, ಪ್ರಭಾಯುತನೂ, ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲಕನೂ, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ.

English Translation

(Worship), you men, the bright (Agni), who goes like a horse and fills our chariots (with spoil), who protects the good like Indra, and by whose might you ravage the stores (of your enemies) and all their wonderful (wealth).

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಯಂ ತ್ವಾ ಗೋಪವನೋ ಗಿರಾ ಚನಿಷ್ಠದಗ್ನೇ ಅಂಗಿರಃ |

ಸ ಪಾವಕ ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ || ೧೧ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ಯಂ | ತ್ವಾ | ಗೋಪವನಃ | ಗಿರಾ | ಚನಿಷ್ಠತ್ | ಅಗ್ನೇ | ಅಂಗಿರಃ |

ಸಃ | ಪಾವಕ | ಶ್ರುಧಿ | ಹವಂ || ೧೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಗೋಪವನ ಋಷಿರ್ಗಿರಾ ಸ್ತುತ್ವಾ ಚನಿಷ್ಠತ್ ಅತಿಶಯೋನಾನ್ಯ-
ಪ್ರದಾತಾರಮಕರೋತ್ | ಸ ತಾದ್ಯತಾಗ್ನೇಽಂಗಿರಃ ಸರ್ವತ್ರ ಗಂಶರಂಗಿರಸಾಂ ಮಧ್ಯ ಏಕ ಸಾ ಪಾವಕ
ಶೋಧಕ ಹವಂ ಗೋಪವನಸ್ಯ ಶ್ರುಧಿ | ಶ್ರುಣು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಂಗಿರಃ—ಅಂಗಿರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ಪಾವಕ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆದ | ಅಗ್ನೇ—
ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಯಂ—ಯಾವ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಗೋಪವನಃ—ಗೋಪವನನೆಂಬ ಋಷಿಯು | ಗಿರಾ—
ಕನ್ನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಚನಿಷ್ಠತ್—ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನಪ್ರದನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೋ | ಸಃ—ಅಂತಹ ನೀನು |
ಹವಂ—ಆ ಗೋಪವನನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಶ್ರುಧಿ—ಕೇಳು.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಅಂಗಿರಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು
ಗೋಪವನನೆಂಬ ಋಷಿಯು ಕನ್ನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನಪ್ರದನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೋ ಅಂತಹ ನೀನು ಆ
ಗೋಪವನನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳು.

English Translation

Agni, Angiras, whom Gopavana by his praise has made the especial giver of food,—O purifier, hear his prayer.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಂ ತ್ವಾ ಜನಾಸಃ ಈಳತೇ ಸಬಾಧೋ ವಾಜಸಾತಯೇ ।

ಸ ಬೋಧಿ ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ ॥ ೧೨ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಂ | ತ್ವಾ | ಜನಾಸಃ | ಈಳತೇ | ಸಬಾಧಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ |

ಸಃ | ಬೋಧಿ | ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ ॥ ೧೨ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಯಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಜನಾಸೋ ಜನಾಃ ಸ್ತೋತಾರೋ ವಾ ವಾಜಸಾತಯೇನ್ಯಸ್ಯ ಲಾಭಾಯ ಸಬಾಧೋ ನಿರ್ಬಂಧರೂಪಬಾಧೋಪೇತಾಃ ಸಂತ ಈಳತೇ ಸ್ತುವಂತಿ ಸ ತ್ವಂ ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ ವೈರಿನಾಶನಾಯ ಪಾಪಕ್ಷಯಾಯ ವಾ ಬೋಧಿ | ಬುದ್ಧ್ಯಸ್ಯ | ಅಥವಾ ವೃತ್ತಸ್ಯ ತೂರ್ಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಬೋಧಿ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಯಂ—ಯಾವ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಜನಾಸಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೆಲ್ಲಾ | ಸಬಾಧಃ—ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಕೊಂಡು | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಈಳತೇ—ಸ್ತುತಿಸುವರೋ | ಸಃ—ಅಂತಹ ನೀನು | ವೃತ್ತತೂರ್ಯೇ—ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು | ಬೋಧಿ—ತಿಳ

• ಛಾಂದಾಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಕೊಂಡು ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ನೀನು ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳ.

English Translation

O you whom the crowding worshippers praise for the obtainment of food, attend to them for the destruction of their enemies.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಹಂ ಹುವಾನೇ ಅರ್ಕ್ಷೇ ಶ್ರುತರ್ವಣಿಮದಚ್ಯುತಿ |

ಶರ್ಧಾಂಸೀವ ಸ್ತುಕ್ತಾವಿನಾಂ ಮ್ವಕ್ಷಾ ಶೀರ್ಷಾ ಚತುರ್ಣಾಂ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಹಂ | ಹುವಾನೇ | ಅರ್ಕ್ಷೇ | ಶ್ರುತರ್ವಣಿ | ಮದಚ್ಯುತಿ |

ಶರ್ಧಾಂಸೀವ | ಸ್ತುಕ್ತಾವಿನಾಂ | ಮ್ವಕ್ಷಾ | ಶೀರ್ಷಾ | ಚತುರ್ಣಾಂ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಹಮ್ಪಿರ್ಹವಾನೋ ಹೂಯಮಾನೋ ಯಜ್ಞದಿದೃಕ್ಷ್ಯರ್ಥಂ ಶ್ರುತರ್ವಣೈತನ್ನನ್ನಿ ರಾಜನಿ ಮದಚ್ಯುತಿ ಶತ್ರುಣಾಂ ಮದಸ್ಯ ಚ್ಯಾವಯಂತಿ ಸ್ತುಕ್ತಾವಿನಾಂ | ಸ್ತುಕ್ತಾವಿನ ಊರ್ಷಾಯನಃ | ಸುಕ್ತಃ ಕೇಶಸಂಘಾತಃ | ಶದ್ಯತಾಂ ಶರ್ಧಾಂಸೀವೋಚ್ಚ್ರಿತಾನಿ ಲೋಮಾನಿಃ ತಾನಿ ಯಥಾ ಸ್ವೈಕಂ ಶದ್ಯದ್ಯಕ್ಷಾ ವ್ಯಕ್ಷಾಣಿ ವ್ಯಕ್ತಂತ ಇತಿ ವ್ಯಕ್ಷಾಃ ಕೇಶಾಃ | ಶದ್ಯಂತಿ ವ್ಯಕ್ಷಾಣಿ ಶೀರ್ಷಾ ಶೀರ್ಷಾಣಿ ಶಿರಾಸಿ | ಕೇಷಾಂ | ಚತುರ್ಣಾಂ ಶ್ರುತರ್ವಣಾ ಪ್ರದತ್ತಾನಾಮಶ್ವಾನಾಂ ಶಿರಾಸ್ಯುನ್ಮಜಾವಿಗಾತಿ ಶೇಷಃ | ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ಷಾ ವ್ಯಕ್ಷೇಣ | ವ್ಯಕ್ತನಸಾಧನತ್ವಾದ್ಯುಚ್ಚೋ ಹಪ್ತಃ | ತೇನೋನ್ಮಜಾಮಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅರ್ಕ್ಷೇ—ಮುಕ್ತವೃತ್ತನೋ | ಮದಚ್ಯುತಿ—ಶತ್ರುಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ ಆದ | ಶ್ರುತರ್ವಣಿ—ಶ್ರುತರ್ವರಾಜನಮುಂದೆ | ಹವಾನಃ—ಕರಿಯಲ್ಲಟ್ಟ | ಅಹಂ—ನಾನು | ಸ್ತುಕ್ತಾವಿನಾಂ—ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕುರಿಗಳ | ಶರ್ಧಾಂಸೀವ—ಉಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರುವಂತೆ | ಚತುರ್ಣಾಂ—ಶ್ರುತರ್ವನಿಂದ ನನಗೆ ದತ್ತವಾದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷಗಳ | ಶೀರ್ಷಾ—ತಲೆಗಳನ್ನು | ಮ್ವಕ್ಷಾ—ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಸವರುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಮುಕ್ತವೃತ್ತನೂ, ಶತ್ರುಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ ಆದ ಶ್ರುತರ್ವರಾಜನ ಮುಂದೆ ಕರಿಯಲ್ಲಟ್ಟ ನಾನು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕುರಿಗಳ ಉಣ್ಣೆಯನ್ನು ಸವರುವಂತೆ ಶ್ರುತರ್ವನಿಂದ ನನಗೆ ದತ್ತವಾದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಸವರುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Summoned before Shrutarvan, the son of Riksha, the humbler of the

pride of his enemies, (I stroke) with my hand the heads of the four horses (which he has given me), as (men stroke) the long wool of rams.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮಾಂ ಚತ್ವಾರೇ ಆಶವಃ ಶವಿಷ್ಯಸ್ಯ ದ್ರವಿತ್ಸವಃ |

ಸುರಥಾಸೋ ಅಭಿ ಪ್ರಯೋ ವಕ್ಷನ್ವಯೋ ನ ತುಗ್ರ್ಯಂ || ೧೪ ||

• ಋದಪಾಠಃ •

ಮಾಂ | ಚತ್ವಾರೇಃ | ಆಶವಃ | ಶವಿಷ್ಯಸ್ಯ | ದ್ರವಿತ್ಸವಃ |

ಸುರಥಾಸಃ | ಅಭಿ | ಪ್ರಯಃ | ವಕ್ಷನ್ | ವಯಃ | ನ | ತುಗ್ರ್ಯಂ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಮಾಂ ಶವಿಷ್ಯಸ್ಯಾತಿಶಯೇನಾನ್ಯವತಃ ಶ್ರುತವರ್ಣೋ ರಾಜ್ಞಃ ಸಂಬಂಧಿನಶ್ಚತ್ವಾರೇ ಆಶವೋಽಶ್ವಾ ದ್ರವಿತ್ಸವೋ ಗಮನಶೀಲಾಃ ಸುರಥಾಸಃ ಶೋಭನರಥಾ ಅಶ್ವಾಃ ಪ್ರಯೋಽನ್ಯಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ಪ್ರತ್ಯಭಿ ವಕ್ಷನ್ | ಅಭಿವಹಂತಿ | ವಯೋ ನ ತುಗ್ರ್ಯಂ ಭುಜ್ಯಂ ಯಥಾಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ಪ್ರೇರಿತಾಶ್ಚತಸೋ ನಾಃ ಸ್ವಗೃಹಂ ಪ್ರಾಪಯನ್ ತದ್ವದಿತಿ ||

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ವಯಃ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಂದ ದತ್ತವಾದ ನಾಲ್ಕು ನಾವೆಗಳು | ತುಗ್ರ್ಯಂ ನೆ—ಭುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿಸಿದಂತೆ | ಶವಿಷ್ಯಸ್ಯ—ಅನ್ಯಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ಶ್ರುತವರ್ಣಿಯಿಂದ ದತ್ತವಾದವೂ | ದ್ರವಿತ್ಸವಃ—ಗಮನಶೀಲವಾದವೂ | ಸುರಥಾಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿತವಾದವೂ ಆದ | ಚತ್ವಾರಃ ಆಶವಃ—ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ವಗಳೂ | ಮಾಂ—ನನ್ನನ್ನು | ಪ್ರಯಃ ಅಭಿ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅನ್ನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ವಕ್ಷನ್—ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದಾಃ •

ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಂದ ದತ್ತವಾದ ನಾಲ್ಕು ನಾವೆಗಳು ಭುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ಯಸಂಪತ್ತುಳ್ಳ ಶ್ರುತವರ್ಣಿಯಿಂದ ದತ್ತವಾದವೂ, ಗಮನಶೀಲವಾದವೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿತವಾದವೂ ಆದ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ವಗಳೂ ಸಹ ನನ್ನನ್ನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅನ್ನಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Four swift horses of that most mighty king, yoked to a splendid car, bear me forth to seize the substance (of my enemies), as the ships bore home the son of Tugra.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಸತ್ಯಮಿತ್ತಾ ಮಹೇನದಿ ಪರುಷ್ಯವ ದೇದಿಶಂ ||

ನೇಮಾಪೋ ಅಶ್ವದಾತರಃ ಶವಿಷ್ಣಾತ್ ಸ್ತಿ ಮರ್ತ್ಯಃ || ೧೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಸತ್ಯಂ | ಇತ್ | ತ್ವಾ | ಮಹೇನದಿ | ಪರುಷ್ಣಿ | ಅವ | ದೇದಿಶಂ ||

ನ | ಈಂ | ಅಪಃ | ಅಶ್ವದಾತರಃ | ಶವಿಷ್ಣಾತ್ | ಅಸ್ತಿ | ಮರ್ತ್ಯಃ || ೧೫ ||

ಃ ಸಾಯಜಿಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಮಹೇನದಿ ಪರುಷ್ಯೇತನ್ನಾಮಿಳೇ ತ್ವಾ · ತ್ವಾಂ ಸತ್ಯಮಿತ್ ಸತ್ಯಮೇವಾದ ದೇದಿಶಂ | ಅದಿಶಾಮಿ | ವದಾಮಿ | ನದ್ಯಾಕಾರೇಣ ಸಂಬೋಧ್ಯಾಪಃ ಸಂಬೋಧಯತಿ | ಹೇ ಅಪಃ ಈಮಸ್ಯಾಚ್ಛ · ವಿಷ್ಣಾದ್ಭೂತವತ್ತಮಾಚ್ಛುತವರ್ಣೋಽಧಿಕಃ ಕಷ್ಟದಶ್ವದಾತರೋಽಶ್ವಾನಾಂ ವಾತ್ಯತಮೋ ಮತ್ಯೋಽನಾಸ್ತಿ | ಪರುಷ್ಣಾಸ್ತೀರೇ ರಾಜ್ಞೋಽಶ್ವಮೇಫಪ್ರತಿಗ್ರಹಾತ್ತಾಂ ಸಂಬೋಧ್ಯ ಒತ್ತಿತೇ ||

ಃ ಶ್ರುತಪದಾರ್ಥಃ |

ಪರುಷ್ಣಿ — ಪರುಷ್ಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವಳೂ | ಮಹೇನದಿ — ಮಹತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಳೂ ಆದ ಎಲೈ ನದಿಯೇ | ತ್ವಾ — ನಿನ್ನೆನುಂದೆ | ಸತ್ಯಮಿತ್ — ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ | ಅವ ದೇದಿಶಂ — ಘೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ | ಅಪಃ — ಎಲೈ ನದ್ಯುದಕಗಳೇ | ಶವಿಷ್ಣಾತ್ — ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಶ್ರುತವರ್ಣಜನಿತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ | ಅಶ್ವದಾತರಃ — ಅಶ್ವದಾನಮಾಡತಕ್ಕ | ಮರ್ತ್ಯಃ — ಮಾನವನು | ನ ಅಸ್ತಿ — ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ |

ಪರುಷ್ಣಿಯೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವಳೂ, ಮಹತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿರೂಪಳೂ ಆದ ಎಲೈ ನದಿಯೇ, ನಿನ್ನೆ ನುಂದೆ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಘೋಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ನದ್ಯುದಕಗಳೇ, ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಈ ಶ್ರುತವರ್ಣಜನಿತಲೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಅಶ್ವದಾನಮಾಡತಕ್ಕ ಮಾನವನು ಯಾರೂ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ.

English Translation

Verily I address you, O great river Parushni; O waters, there is no mortal who gives horses more liberally than this most mighty (monarch)

ಏಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯುಜ್ವಾ ಹೀತಿ ಷೋಡಶರ್ಚಂ ಪಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ವಿರೂಪಸ್ಯಾಪ್ಪಂ ಗಾಯತ್ರ-
ನಾಗ್ನೇಯಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ಯುಜ್ವಾ ಹಿ ಷೋಳಶ ವಿರೂಪ ಇತಿ || ದಶರಾತ್ರೇ ತೃತೀ-
ಯೇಽಹನೀದಂ ಸೂಕ್ತಮಾಜ್ಯಶಸ್ತ್ರಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ತೃತೀಯೇ ಯುಜ್ವಾ ಹೀತ್ಯಾಜ್ಯಂ | ಅ. ೭-೧೦ |
ಇತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕೇಽಪ್ಯಾಗ್ನೇಯೇ ಗಾಯತ್ರೇ ಭಂದಸ್ಯಾಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚೇದಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಯುಜ್ವಾ ಹಿ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ | ಅ. ೪-೧೩ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಯುಜ್ವಾ ಹಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಒದರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಿರೂಪ ಆಂಗಿರಸಃ ಎಂಬುವನು ಮುಖಿಯು; ಅಗ್ನಿಯು
ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯುಜ್ವಾ ಹಿ ಷೋಳಶ ವಿರೂಪಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ವುದು. ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ಅಜ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗ
ವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಿಸೂತ್ರದ—ತೃತೀಯೇ ಯುಜ್ವಾ ಹೀತ್ಯಾಜ್ಯಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೧೦)
ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗ್ನೇಯಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಗಾಯತ್ರೀ-
ಭಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಅಶ್ವಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು
ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಿಸೂತ್ರದ ಯುಜ್ವಾ ಹಿ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತಂ—೭೫

ಮಂದಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೮ | ಸೂಕ್ತ—೭೫ ||
ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ | ವರ್ಗ—೨೪, ೨೫, ೨೬ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳೆಂಪ್ಪ—೧೬ ||
ಮುಖಿ—ವಿರೂಪಃ ||
ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿಃ ||
ಹಂದಲ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಯುಕ್ತಾಃ ಹಿ ದೇವಹೂತಮ್ನಾ ಅಶ್ವಾ ಅಗ್ನೇ ರಥೀರವಃ |

ನಿ ಹೋತಾ ಪೂರ್ವ್ಯಃ ಸದಃ || ೧ ||

|| ಐದಪಾಠಃ ||

ಯುಕ್ತಾಃ ಹಿ | ದೇವಹೂತಮ್ನಾಃ | ಅಶ್ವಾಃ | ಅಗ್ನೇ | ರಥೀರವಃ |

ನಿ | ಹೋತಾ | ಪೂರ್ವ್ಯಃ | ಸದಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ದೇವಹೂತಮಾನ್ ದೇವಾನಾಮಾಹ್ವಾತ್ಯತಮಾನಶ್ಚಾನುಕ್ಷ್ವ | ಯೋಜಯಿ ರಥೇ | ರಥೇರಿವ ಯಥಾ ರಥೇ ಸ್ವಾಶ್ಚಾನಿಷ್ಟದೇಶಗಮನಾಯ ಯೋಜಯತಿ ತದ್ವತ್ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ಹೋತಾ ತ್ವಂ ಪೂರ್ವೋ ಮುಖ್ಯಃ ಸನ್ನಿ ಪದಃ | ಉಪವಿತ ಚ ||

• ಶ್ರುತೀದಾರ್ಥ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ರಥೇರಿವ—ರಥದ ಸಾರಥಿಯು ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೂಡುವಂತೆ | ದೇವಹೂತಮಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯತಕ್ಕ | ಅಶ್ವಾನ್—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಯುಕ್ಷ್ವ ಹಿ—ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸು | ಹೋತಾ—ಹೋತೃರೂಪನೂ | ಪೂರ್ವಃ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನನೂ ಆದ ನೀನು | ನಿ ಪದಃ—ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ರಥದ ಸಾರಥಿಯು ತನ್ನ ರಥಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಹೂಡುವಂತೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆದು ತರತಕ್ಕ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ರಥಕ್ಕೆ ಯೋಜಿಸು. ಹೋತೃರೂಪನೂ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನನೂ ಆದ ನೀನು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

English Translation

Agni, like a charioteer yoke your good-invoking steeds; seat yourself first, the invoker.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಉತ ನೋ ದೇವ ದೇವಾ ಅಚ್ಛಾ ವೋಚೋ ವಿದುಷ್ಟರಃ |

ಶ್ರದ್ಧಿಶ್ಚಾ ವಾರ್ಯಾ ಕೃಧಿ || ೨ ||

• ಸದಸಾತಿ •

ಉತ ನಃ | ದೇವ | ದೇವಾನ್ | ಅಚ್ಛ | ವೋಚಃ | ವಿದುಷ್ಟರಃ |

ಶ್ರತ್ | ವಿಶ್ವಾ | ವಾರ್ಯಾ | ಕೃಧಿ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ದೇವಾಗ್ನೇ ಉತಾಪಿ ಚ ನೋಸ್ಮಾನ್ ದೇವಾನಚ್ಛಾ ವೋಚಃ | ಅಭಿಬ್ರೂಯಾಃ | ಸಮ್ಯಗನು-
ಷ್ಠಿತವಂತ ಇತಿ | ತಥಾ ವಿದುಷ್ಟರೋ ವಿದ್ವತ್ತನಾನ್ಯೋಚಃ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ವಾರ್ಯಾ

ವರಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ದೇವಸಂಬಂಧೀನಿ ಶ್ರತ್ ಸತ್ಯಾನಿ ಕೃಧಿ | ಕುರ್ವಾಸ್ತುಕಂ | ಅಥವಾಸ್ತದೀಯಾನಿ
ಸರ್ವಾಣಿ ವರಣೀಯಾನಿ ಹವೀಂಷಿ ಶ್ರತ್ ಸತ್ಯಾನಿ ಕುರು | ದೇವಾನ್ ಪ್ರಾಪಯೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರತ್ಸರ್ವಾರ್ಥಃ •

ದೇವ—ದೇವತಾತ್ಯನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಉತ—ಮತ್ತು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ದೇವಾನ್ ಅಚ್ಚು—
ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ | ವಿದುಷ್ಟುರಃ—ಆಶೀರ್ಯವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು | ವೋಚಃ—ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಹೇಳು |
ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಾರ್ತಾ—ಅವೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನೂ | ಶ್ರತ್—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುದನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—
ಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ದೇವತಾತ್ಯನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಅತಿಶಯವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು
ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಹೇಳು. ನಮಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಧನಗಳನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಆವೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ
ಮಾಡು.

English Translation

Divine (Agni), proclaim us to the gods as profoundly skilled;
assure to us all desirable things;

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಶ್ವಂ ಹ ಯದ್ವಿಷ್ಟ್ಯ ಸಹಸಃ ಸೂನವಾಹುತ |

ಯತಾವಾ ಯಜ್ಞಯೋ ಭುವಃ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಶ್ವಂ | ಹ | ಯತ್ | ಯವಿಷ್ಟ್ಯ | ಸಹಸಃ | ಸೂನೋ ಇತಿ | ಅಪ್ರಹುತ |

ಯತವಾ | ಯಜ್ಞಯಃ | ಭುವಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಯವಿಷ್ಟ್ಯ ಯುವತಮ ಸಹಸಃ ಸೂನೋ ಬಲಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಪುತ ಸರ್ವತೋ ಹುತಾ-
ಹುತ ವಾ ಶ್ವಂ ಯದ್ವಿದಾ ಹ ಖಲ್ವುತಾವಾ ಸತ್ಯವಾನ್ ಯಜ್ಞಯೋ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಶ್ಚ ಭುವಃ ಭವತಿ
ತದಾ ವಾಯಾರ್ಣಿ ಶ್ರತ್ಪುರ್ವತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಯುವಿಷ್ಣು—ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನೂ | ಸಹಸ್ರಃ ಸೂನೋ—ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ | ಅಹುತ—ಸರ್ವತ್ರ
ಕರಿಯಲ್ಪಡುವವನೂ ಅದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಯದ್ಧಾ—ಯಾವ ನನ್ನ ಪ್ರಧಾವದಿಂದಲೇ ಚುತಾವಾ-
ಸತ್ಯವಂತನೂ | ಯಜ್ಞೇ ಯುಜ್ಞ—ಯಜ್ಞವಂತನೂ | ಘುವಾ—ಅಗಿರುವೆಯೋ (ಆ ಪ್ರಧಾವದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ
ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು).

ಃ ಛಾಂದೋಃ ।

ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನೂ, ಶಕ್ತಿ ಪುತ್ರನೂ, ಸರ್ವತ್ರ ಅಹ್ವಾನಿತನೂ ಅದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ನನ್ನ
ಪ್ರಧಾವದಿಂದ ಸತ್ಯವಂತನೂ, ಯಜ್ಞವಂತನೂ ಅಗಿರುವೆಯೋ ಆ ಪ್ರಧಾವದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ನೆರವೇರಿಸು.

English Translation

Since you are truthful and worthy of sacrifice, O most youthful,
son of strength and everywhere honoured with offerings.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಃ ।

ಅಯಮಗ್ನಿಃ ಸಹಸ್ರಿಣೋ ವಾಜಸ್ಯ ಶತಿನಸ್ತತಿಃ ।

ಮೂರ್ಧಾ ಕವೀ ರಯಿಣಾಂ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಯಂ | ಅಗ್ನಿಃ | ಸಹಸ್ರಿಣಃ | ವಾಜಸ್ಯ | ಶತಿನಃ | ಪತಿಃ |

ಮೂರ್ಧಾ | ಕವಿಃ | ರಯಿಣಾಂ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂಃ ।

ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸಯೋರಾಗ್ನೇಯಸ್ಯಾಯಮಗ್ನಿರಿತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕೇ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ |
ಅಯಮಗ್ನಿಃ ಸಹಸ್ರಿಣ ಇತಿ ವೇದಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿ ಚಕ್ರಮೇ | ಅ. ೧-೬ | ಇತಿ ||

ಅಯಮಗ್ನಿಃ ಶತಿನಃ ಸಹಸ್ರಿಣಶ್ಚೋಕ್ತಸಂಖ್ಯೋನೇತಸ್ಯ ವಾಜಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ ಪತಿಃ ಸ್ವಾಮಿ
ಮೂರ್ಧಾ ಶಿರೋವದುದ್ವೇತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಕನಿರ್ಮೇಧಾವೀ ರಯಿಣಾಂ ಧನಾನಾಮುಶಿ ಪತಿರಿತಿ ಶೇಷಃ |
ತದುದ್ಧಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತ್ಪಿತೃರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಯಂ ಅಗ್ನಿಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಈ ಅಗ್ನಿಯು | ಶತಿನಃ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ! ಸಹಸ್ರಿಣಃ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಆದ | ನಾಜಸ್ಯ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ | ಪತಿಃ—ಒಡೆಯನಾಗಿಯೂ | ಮೂರ್ಧಾ—ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ | ಕವಿಃ—ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿಯೂ | ರಯಿಣಾಂ—ಸಕಲಧನಗಳ ದಾತೃವಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವೂ, ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಆದ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿಯೂ, ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿಯೂ, ಸಕಲಧನಗಳ ದಾತೃವಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

This Agni is the lord of hundredfold and thousandfold food; he is the head, the seer, (the lord) of wealth.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ದರ್ಶಪೂರ್ಣಮಾಸಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನದ್ದೇಟಿಸಿ ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಅಯಮಗ್ನಿಃ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಯಾಜ್ಞಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶೌತಸೂತ್ರದ—ಅಯಮಗ್ನಿಃ ಸಹಸ್ರಿಣ ಇತಿ ವೇದಂ ವಿಷ್ವರ್ವಿ ಚಕ್ರಮೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೧-೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಾಂಟಿಕಾಪಾಠಃ •

ತಂ ನೇಮಿಮ್ನುಭವೋ ಯಥಾ ನಮಸ್ತ ಸಹೂತಿಭಿಃ |

ನೇದೀಯೋ ಯಜ್ಞಮಂಗಿರಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ನೇಮಿಂ | ಮುಭವಃ | ಯಥಾ | ಆ | ನಮಸ್ತ | ಸಹೂತಿಭಿಃ |

ನೇದೀಯಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಅಂಗಿರಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಂಗಿರಃ ಕ್ವಂ ಸಹೂತಿಭಿಃ ಸಮಾನಾಹ್ವಾನ್ವೈರನ್ವೈರ್ವೇವೈಃ ಸಹ ನೇದೀಯೋಽಂತಿಕವಮಂ ಯಜ್ಞಮಾ ನಮಸ್ತ | ಆಸಮಯ | ಮುಭವೋ ನೇಮಿಂ ರಥಮಿವ ||

ಃ ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ |

ಅಂಗಿರಃ—ಅಂಗಾರೂಪವಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಋಭುವಃ—ಋಭುಗಳು | ನೇಮಿಂ ಯಥಾ—
ರಥದ ಚಕ್ರದ ಹಳಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವಂತೆ | ಸಹೂತಿಭಿಃ—ನಿನ್ನೊಡನೆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇತರ ದೇವತೆ
ಗಳೊಡನೆ | ನೇದೀಯಃ—ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪಕ್ವವಾದ | ತಂ ಯಜ್ಞಂ—ಅದೇ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ |
ಆ ನಮಸ್ತು—ಬಗ್ಗಿ ಬಾ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಅಂಗಾರೂಪವಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಋಭುಗಳು ರಥವೆ, ಚಕ್ರದ ಹಳಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ
ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇತರ ದೇವತೆಗಳೊಡಗೂಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪಕ್ವವಾದ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಬಾ

English Translation

O Angiras, with the deities associated in the invocation, draw this offering near you as the Ribhus (bend) the circumference of a wheel.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ |

ತಸ್ಮೈ ನೂನಮುಭಿದ್ಯವೇ ವಾಚಾ ವಿರೂಪ ನಿತ್ಯಯಾ |

ವ್ಯಷ್ಟೇ ಚೋದಸ್ತ ಸುಸ್ತುತಿಂ || ೬ ||

ಃ ವದಂತಿಃ |

ತಸ್ಮೈ | ನೂನಂ | ಅಭಿದ್ಯವೇ | ವಾಚಾ | ವಿರೂಪ | ನಿತ್ಯಯಾ |

ವ್ಯಷ್ಟೇ | ಚೋದಸ್ತ | ಸುಸ್ತುತಿಂ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ವಿರೂಪ ನಾನಾರೂಪೈತನ್ನಾಮಕ ಮಹರ್ಷೇ ತ್ವಂ ತಸ್ಮೈ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಯಾಭಿದ್ಯವೇಽಭಿಗತ-
ತ್ವಪ್ರಯೇ ವ್ಯಷ್ಟೇ ವರ್ಷಕಾಯಾಗ್ನಿಯೇ ನಿತ್ಯಯೋತ್ಪತ್ತಿರಹಿತಯಾ ವಾಚಾ ಮಂತ್ರರೂಪಯಾ
ಸುಸ್ತುತಿಂ ನೂನಮಿದಾನೀಂ ಚೋದಸ್ತ | ಸ್ತುತೀತ್ಯೇವಮ್ನುಷಿಃ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಬ್ರವೀತಿ ಯಜವಾಗೋ
ವಾ ಹೋತಾರಂ ವಿರೂಪಂ ||

ಃ ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ |

ವಿರೂಪ—ಎಲೈ ವಿರೂಪಸಂಜ್ಞಕನಾದ ಮಹಿಯೇ | ತಸ್ಮೈ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ಅಭಿದ್ಯವೇ—ವಿಶ್ವತವಾದ
ಪ್ರಕಾಶವ್ಯಕ್ತವನೂ | ವ್ಯಷ್ಟೇ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ದೈರಿಕ | ನಿತ್ಯಯಾ—ಉತ್ಪತ್ತಿರಹಿತವಾದದೂ |

ವಾಚಾ—ಮಂತ್ರರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ | ಸುಷ್ಪೃತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ನೂನಂ—
ಈಗ | ಚೋದಶ್ವ—ಪಠಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ :

ವಿರೂಪಸಂಕ್ಷಲನಾದ ಎಲೈ ಮಹಿಯೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ವಿಪ್ರೃತವಾದ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ
ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ನಿತ್ಯವಾದುದೂ ಮಂತ್ರರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು
ಈಗ ಪಠಿಸು.

English Translation

Virupa, with constant voice address you praise to this well-pleased
showerer (of blessings).

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ :

ಕಮುಂ ಪ್ಪಿದಶ್ವ ಸೇನಯಾಗ್ನೇರಪಾಕಚಕ್ಷಸಃ |

ಪಣಿಂ ಗೋಷುಂ ಸ್ತರಾಮುಹೇ || ೭ ||

• ಸದರ್ಶನ :

ಕಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಸ್ವಿತ್ | ಅಶ್ವ | ಸೇನಯಾ | ಅಗ್ನೇಃ | ಅಪಾಕಚಕ್ಷಸಃ |

ಪಣಿಂ | ಗೋಷುಂ | ಸ್ತರಾಮುಹೇ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅಸ್ಯಾಗ್ನೇರಪಾಕಚಕ್ಷಸೋಽನಲ್ಪಚಕ್ಷಸೋಽಗ್ನೇಃ ಸೇನಯಾ ಜ್ವಾಲಾರೂಪಯಾ ಗೋಷು
ನಿಮಿತ್ತೇಷು ಕಮುಂ ಪ್ಪಿತ್ ಕಂ ಖಿಲು ಪಣಿಂ ಸ್ತರಾಮುಹೇ | ಸ್ತರಣಂ ಹಿಂಸನಂ | ಇದಾನೀಂ ಬಲಿನ್.
ಮುಖ್ಯವೇಮೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಅಪಾಕಚಕ್ಷಸಃ—ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧವಾದ ಪ್ರಭಿಯುಳ್ಳ | ಅಸ್ಯ ಅಗ್ನೇಃ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು | ಸೇನಯಾ—
ಜ್ವಾಲಾರೂಪವಾದ ಸೇನೆಯು ಪಹಾಯದಿಂದ | ಗೋಷು—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು | ಕಮುಂ ಪ್ಪಿತ್ ಪಣಿಂ—
ಪಣಿರೂಪವಾದ ಯಾವ ಕತ್ತುವನ್ನು ತಾನೇ | ಸ್ತರಾಮುಹೇ—ನಾನು ಜಯಿಸದೇಕು.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ ।

ಅತಿ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದ ಪ್ರಭಿಯುಳ್ಳ ಈ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲಾರೂಪವಾದ ಸೇನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವು ಸಕಲ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಶತ್ರುತದ್ದಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯಾವ ಶತ್ರುವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಸೋಲಿಸೋಣ? ಅಂತಹ ಪಡೆರೂಪನಾದ ಶತ್ರುವು ಯಾವನಿರುತ್ತಾನೆ ?

English Translation

What strong enemy shall we overthrow, to win cows by the help of the host of this Agni of unmeasured radiance ?

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಮಾ ನೋ ದೇವಾನಾಂ ವಿಶಃ ಪ್ರಸ್ನಾತಿರೀವೋಸ್ತಾಃ ।

ಕೃತಂ ನ ಹಾಸುರಭ್ಯಾಃ ॥ ೮ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಮಾ | ನಃ | ದೇವಾನಾಂ | ವಿಶಃ | ಪ್ರಸ್ನಾತಿರೀವ | ಉಸ್ತಾಃ |

ಕೃತಂ | ನ | ಹಾಸುಃ | ಅಭ್ಯಾಃ ॥ ೮ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ದೇವಾನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿಶಃ ಪ್ರಜಂಭೂತಾಸ್ವರಿಚಾರತಾನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾ ಹಾಸೀತ್ | ಅಗ್ನಿವರ್ಷ ಪರಿತ್ಯಜತು | ಪ್ರಸ್ನಾತಿರೂಸ್ತಾ ಇವ ಪಯಃ ಕ್ಷರಂತೀರ್ಗಾವ ಇವ | ತಾ ಯಥಾ ನ ಮುಂಜಂತಿ | ಉಭಯಮಪಿ ನ ಪರಿತ್ಯಜತ್ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಮಿವ | ಕೃತಮಲ್ಪಂ ಸ್ವವತ್ಸಮಭ್ಯಾಃ ಗಾವೋಃ ಯಥಾ ನ ಹಾಸುಃ ನ ಪರಿತ್ಯಜಂತಿ ತದ್ವತ್ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಅಭ್ಯಾಃಃ—ಗೋವುಗಳು | ಕೃತಂ—ತಮ್ಮ ಎಳೆಯ ಕರುಗಳನ್ನು | (ಯಥಾ) ನ ಹಾಸುಃ—ಯಾವ ರಂತಿ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದರಂತೆ | ದೇವಾನಾಂ—ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ | ವಿಶಃ—ಪ್ರಚಾರರೂಪದ : ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರಸ್ನಾತಿಃ—ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕೊಡುವ | ಉಸ್ತಾಃ ಇವ—ಧೇನುಗಳಂತೆ ಉಪಕಾರಿಯಾಗುವ ಅಗ್ನಿಯು | ಮಾ (ಹಾಸೀತ್)—ತ್ಯಜದಿದರಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ ।

ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಎಳೆಯ ಕರುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅದರಂತೆ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಜಾರೂಪವಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಧೇನುಗಳಂತೆ ಉಪಲಾಂಠಿಯಾಗದಂತೆ ಅಗ್ನಿಯು ತ್ಯಜಿಸದಿರಲಿ.

English Translation

May he not (forsake) us, the liegemen of the gods, as the milk-streaming cows (forsake not); the cows abandon not a little (calf).

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಃ ।

ಮಾ ನಃ ಸಮಸ್ಯ ದೂಢ್ಯೈಃ ಪರಿದ್ವೇಷಸೋ ಅಂಹತಿಃ ।

ಊರ್ಮಿರ್ನ ನಾನವಂ ವಧೀತ್ || ೯ ||

ಃ ಪದಭಾಃ ।

ಮಾ | ನಃ | ಸಮಸ್ಯ | ದೂಢ್ಯೈಃ | ಪರಿದ್ವೇಷಸಃ | ಅಂಹತಿಃ |

ಊರ್ಮಿಃ | ನ | ನಾವಂ | ಅ | ವಧೀತ್ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸಮಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪರಿದ್ವೇಷಸಃ ಪರಿತೋ ದ್ವಿಷತೋ ದೂಢ್ಯಃ ಪಾಪಬುದ್ಧೇರಂಹತಿರ್ಹನನಂ ಮಾ ವಧೀತ್ | ಮಾ ಹಿಂಸ್ಯಾತ್ | ನಾನವೂರ್ಮಿಃ ಸಮುದ್ರತರಂಗ ಇವಃ ಸ ಯಥಾ ತಾಂ ಪೀಡಯತಿ ತದ್ಭಿನ್ನಾ ವಧೀದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ಮಾ ನಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ದುರ್ಭಿಯಃ | ನಿ. ೫-೨೩ | ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರುಕ್ತಂ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಊರ್ಮಿಃ—ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳು | ನಾವಂ ನ—ದೋಷಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ | ಸಮಸ್ಯ—ಸಕಲವಾದವರೂ | ಪರಿದ್ವೇಷಸಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುವವರೂ ಅದ ಶತ್ರುಗಳ | ದೂಢ್ಯಃ—ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ | ಅಂಹತಿಃ—ಹಿಂಸಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಅ ವಧೀತ್—ನಾಶಪಡಿಸದಿರಲಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ ।

ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳು ದೋಷಯಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ ಸಕಲವಾದವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತುವವರೂ ಅದ ಶತ್ರುಗಳ ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹಿಂಸಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸದಿರಲಿ

English Translation

Let not the onset of any evil-minded adversary harm us as the wave (overwhelms) a ship.

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಸಮಸ್ಯೆ—ಈ ಶಬ್ದವು ಸರ್ವನಾಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಮಂ ಎಂದರೆ ಸಮಸ್ತವು ಎಂದರ್ಥವು ಯಾಸ್ಕರು—

ಸಮಸ್ಯೆ | ಸಮಮಿತಿ ಪರಿಗ್ರಹಾರ್ಥಿಯಂ ಸರ್ವನಾಮಾನುದಾತ್ತಂ

(ನಿ. ೫-೨೭)

ಎಂದು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ:—ಎಂದರೆ ಸಮಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಪ್ರರಿಗ್ರಹಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಮತ್ತು ಇದು ಸರ್ವನಾಮವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದು, ಇದರ ಸ್ವರವು ಸರ್ವಾನುದಾತ್ತವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇದರ ಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಯನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ವಾ ಸಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ದುರ್ಧಿಯಃ ಪಾಪಧಿಯಃ ಸರ್ವತೋ ದ್ವೇಷಸೋ ಅಂಹತಿರೂರ್ಮಿರಂ ನಾನಮಾವಧೀತ್ | ಊರ್ಮಿರೂರ್ಣೋತೇನೌಃ ಪ್ರಣೋತ್ತವ್ಯಾ ಭವತಿ | ನಮತೇವಾ | ತತ್ಕಥಮನುದಾತ್ತಪ್ರಲೈಕಿ ನಾನು ಸ್ಯಾತ್ ದೃಷ್ಟವ್ಯಯಂ ತು ಭವತಿ ||

(ನಿ. ೫-೨೫)

ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸತಕ್ಕ ಶತ್ರುಜನರ ದುಷ್ಟ್ರಸೃಷ್ಟಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸೆಪಡಿಸದಿರಲಿ. ಹೇಗೆಂದರೆ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ದೋಣಿಯನ್ನು ನೀರಿನ ಅಲೆಗಳು ಸುತ್ತುಲೂ ಹೊಡೆದದ್ದುಗಳಿಸುವಂತೆ ದುಷ್ಟಜನರ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಸಿಸದಿರಲಿ ಎಂದು ನೀರಿನ ಅಲೆಗಳಿಗೂ ದುಷ್ಟಜನರ ಪಾಪಬುದ್ಧಿಗಳಿಗೂ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಊರ್ಮಿಶಬ್ದವು ಆಶ್ರುಧಿಯು ಎಂದರ್ಥವುಳ್ಳ ಊರ್ಣೋತಿಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಲೆಗಳು ದಡವನ್ನು ಪದೇಪದಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಲೆಗಳೇ ಊರ್ಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ನೌಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಎಳೆ ಅಥವಾ ತಳ್ಳು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ನಯತಿಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ನೀರಿನಮೇಲೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ನೌಕೆಗೆ (ದೋಣಿಗೆ) ನೌಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅಥವಾ ಈ ಶಬ್ದವು ಬಗ್ಗು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವ ನಮತಿಧಾತುವಿನಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದು. ಈಗ ಸಮಂ ಎಂಬ ಸರ್ವನಾಮಶಬ್ದವು ಸರ್ವಾನುದಾತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ನಾಮಪದ ಅಥವಾ ಸರ್ವನಾಮಪದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾನುದಾತ್ತಸಂಕ್ಷೇಪ ಇರುವುದು ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ ಈ ಸಮಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಸುಖಂತದದಂತೆ ಏಳು ವಿಭಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳೊಡನೆ ನಾನಾರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಯನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದು ಪಟ್ಟಿ ಎಕವಚನದ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಉತ್ತೋ ಸಮಸ್ಯೆ ಇತ್ಯೀತಿ ನೋ ವನೋ ವಾಣೀ ಸುಕಿಸ್ರ ಗೋಮತಿ (ಮು. ಸಂ. ೮-೧-೮) ಎಂಬ ಋಕ್ಯನ್ನಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂಬ ಸಪ್ತಮೈಕವಚನದ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ನಮಸ್ತೇ ಅಗ್ನಿ ಓಜಸೇ ಗೃಣಂತಿ ದೇವ ಕೃಷ್ಣಯಃ |

ಅಮೈರಮಿತ್ರಮರ್ಧಯ || ೧೦ ||

॥ ಒದಲಃ ॥

ನಮಃ | ತೇ | ಅಗ್ನೇ | ಓಜಸೇ | ಗೃಣಂತಿ | ದೇವ | ಕೃಷ್ಣಯಃ |

ಅಮೈಃ | ಅಮಿತ್ರಂ | ಅರ್ಧಯ || ೧೦ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ದೇವ ಶುಭಂ ನಮೋ ಗೃಣಂತಿ | ನಮಸ್ಕಾರಶಬ್ದಮುಚ್ಚಾರಯಂತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಓಜಸೇ ಬಲಾಯ | ಕೇ | ಕೃಷ್ಣಯೋ ಮನುಷ್ಯಾ ಯಜಮಾನಾಃ | ಅತೋಽದಮಪಿ ಗೃಣಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾಮೈರ್ಬಲೈರಮಿತ್ರಂ ಶತ್ರುಮರ್ಧಯ | ನಾಶಯ ||

॥ ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ ॥

ದೇವ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ | ಕೃಷ್ಣಯಃ—ಮಾನವರು | ಓಜಸೇ—ಶಕ್ತಿ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ | ನಮಃ—ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಗೃಣಂತಿ—ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ | ಅಮೈಃ—ನಿನ್ನ ಬಲಗಳಿಂದ | ಅಮಿತ್ರಂ—ಶತ್ರುವನ್ನು | ಅರ್ಧಯ—ನಾಶಪಡಿಸು.

॥ ಭಾಷಾರ್ಥಃ ॥

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಶಕ್ತಿ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಅದರಂತೆ ನಾನೂ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ) ನಿನ್ನ ಬಲಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸು.

English Translation

Divine Agni, men utter your praises for the attainment of strength ; by strength destroy the enemy.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಕುವಿತ್ಸು ನೋ ಗವಿತ್ವಯೇಽಗ್ನೇ ಸಂವೇಷಿಷೋ ರಯಿಂ |

ಉರುಕ್ಯದುರು ಣಿಷ್ಯುಧಿ || ೧೧ ||

ಃ ಪವನಾಃ |

ಕುವಿಶ್ವ | ಸು | ನಃ | ಗೋಽಭಿಷ್ಟಯೇ | ಅಗ್ನೇ | ಸಂವೇಷಿಷಃ | ರಯಂ |

ಉರುಕ್ಯತ್ | ಉರು | ನಃ | ಕೃಧಿ || ೧೦ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ |

ಗ್ರಾಮ್ಯೇಜಾಗ್ನಿನಾ ವೈತಾನಿಕಸ್ಯ ಸಂಸರ್ಗೇಽಗ್ನಿಯೇ ಸಂವರ್ಗಾಯೇಷ್ವಿಃ ಕಾರ್ಯಾ | ತತ್ಪ್ರ
ಕುವಿಶ್ವ ನ ಇತ್ಯನುವಾಕ್ಯಾ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ತಿಸ್ಥಿತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಕುವಿಶ್ವ ನೋ
ಗವಿಷ್ಟಯೇ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ತಿಸ್ತಹಾಧನೇ | ಅ. ೩-೧೩ | ಇತಿ ||

ಜೇ ಅಗ್ನೇ ಶ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗವಿಷ್ಟಯೇ ಗವಾಮೇಷಜಾಯ ಕುವಿಷ್ಟಯು ರಯಂ ಧನಂ
ಸಂವೇಷಿಷಃ | ಸಂಪ್ರಾಪಯ | ಉರುಕ್ಯತ್ಪ್ರಶ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನುರು ಕೃಧಿ | ಕುರು ||

ಃ ಪ್ರಾಪಾರ್ಥ |

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಗವಿಷ್ಟಯೇ—ಗೋವುಗಳನ್ನು | ಕುವಿಶ್ವ—ಅತ್ಯಧಿಕ
ವಾದ | ರಯಂ—ಧನವನ್ನು | ಸು ಸಂವೇಷಿಷಃ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಉರುಕ್ಯತ್—ವೃದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ನೀನು |
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಉರು—ಪ್ರವೃದ್ಧರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

ಃ ಛಾರ್ಥ |

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.
ವೃದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರವೃದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Agni, send us abundance of wealth to satisfy our desires ; giver of free
space, grant us abundant room.

ಃ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು |

ಸಂವರ್ಗಾಯೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುವಿಶ್ವ ನಃ ಎಂಬ ಈ ಋಕ್ಯನ್ನು ಅನುವಾಕ್ಯಾ ವಂತ್ರವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಇದರ
ಮುಂದಿನ ಪುಕ್ತಾದ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ತಿಸ್ಥಿ ಎಂಬ ಋಕ್ಯನ್ನು ಯಾಜ್ಞಾ ವಂತ್ರವನ್ನಾಗಿಯೂ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು
ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ. ಕುವಿಶ್ವ ನೋ ಗವಿಷ್ಟಯೇ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ತಿಸ್ತಹಾಧನೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ
(ಅ. ೩-೧೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ •

ಮಾ ನೋ ಅಸ್ಮಿನ್ನಹಾಧನೇ ಪರಾ ವಗಾಙ್ವರಭ್ಯದ್ಯಥಾ ।

ಸಂವರ್ಗಂ ಸಂ ರಯಿಂ ಜಯ ॥ ೧೨ ॥

• ಪದಾಠಃ •

ಮಾ | ನಃ | ಅಸ್ಮಿನ್ | ಮಹಾಧನೇ | ಪರಾ | ವರ್ಗಂ | ಭಾರ್ಯಭ್ಯತ್ | ಯಥಾ |

ಸಂವರ್ಗಂ | ಸಂ | ರಯಿಂ | ಜಯ ॥ ೧೨ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನೋಽಸ್ಮಾನಸ್ಮಿನ್ನಹಾಧನೇ ಹಂಗ್ರಾನೇ ಮಾ ಪರಾ ವರ್ಗಂ | ಮಾ ಪರಿತ್ಯಾಕ್ಷೀಃ | ಭಾರ್ಯಭ್ಯಥಾ | ಭಾರವಾಹೀ ಯಥಾ ಭಾರಮಂತೇ ಪರಿತ್ಯಜತಿ ತದ್ವತ್ | ಸಂವರ್ಗಂ ಶತ್ರುಭ್ಯಃ ಸಹಾತ್ಯಿದ್ಯಮಾನಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ಸಂ ಜಯಾತ್ಯದರ್ಥಂ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವವನು | ಯಥಾ—ಯಾವ ರೀತಿ ತನ್ನ ಭಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ ಹಾಗೆ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಹಾಧನೇ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಅಸ್ಮಿನ್—ಈ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ | ಮಾ ಪರಾ ವರ್ಗಂ—ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಡ | ಸಂವರ್ಗಂ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕೇವಲಶಲ್ಪಟ್ಟ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಸಂ ಜಯಂ—ನಮಗೆ ಜಯಿಸಿಕೊಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವವನು ಯಾವ ರೀತಿ ತನ್ನ ಭಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವನೋ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಈ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತ್ಯಜಿಸಬೇಡ. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಕೇವಲಶಲ್ಪಟ್ಟ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಜಯಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Leave us not in this conflict as a bearer his burden ; win for us the plundered wealth of our foes.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ •

ಅನ್ಯಮಸ್ಯದ್ವಿಯಾ ಇಯಮಗ್ನೇ ಸಿಸ್ತು ದುಚ್ಛುನಾ ।

ವರ್ಧಾ ನೋ ಅನವಚ್ಯವಃ ॥ ೧೩ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನ್ಯಂ | ಅಸ್ಮತ್ | ಭಿಯೈ | ಇಯಂ | ಅಗ್ನೇ | ಸಿಸೆಕ್ತು | ದುಚ್ಯುನಾ |
ವರ್ಧ | ನಃ | ಅಮೃತವತ್ | ಶವಃ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವದೀಯೇಯಂ ದುಚ್ಯುನಾ ಬಾಧಕಸಂಹತಿಸ್ತದನ್ಯಮಸ್ತೋತಾರಂ ಭಿಯೈ
ಭಯಾಯ ಸಿಷೆಕ್ತು | ಸೇವತಾಂ | ತ್ವಂ ಚ ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಮವದ್ವಲೋಪೇತಂ ಶವೋ ವೇಗಂ ವರ್ಧ |
ವರ್ಧಯ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ದುಚ್ಯುನಾ—ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ | ಇಯಂ—ಈ ಶಕ್ತಿಯು |
ಅಸ್ಮತ್—ನಮಗಿಂತಲೂ | ಅನ್ಯಂ—ಬೇರೆಯಾದ ಶತ್ರುವಿನ | ಭಿಯೈ—ಭಯಕಾರಕವಾಗಿ | ಸಿಷೆಕ್ತು—
ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅಮೃತವತ್—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ | ಶವಃ—ವೇಗವನ್ನು | ವರ್ಧ—ಬೆಳೆಸು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಕೇಡನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಶಕ್ತಿಯು ನಮಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಭಯ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡಲಿ. ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ವೇಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸು.

English Translation

Agni, may your plagues pursue some other to terrify him ; increase
our vigorous strength in battle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಸ್ಯಾಜುಷನ್ನಮಸ್ತಿನಃ ಶಮಾಮದುರ್ಮಖಸ್ಯ ವಾ |
ತಂ ಭೇದಗ್ನಿವ್ರಧಾವತಿ || ೧೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಸ್ಯ | ಅಜುಷತ್ | ನಮಸ್ತಿನಃ | ಶಮಾಂ | ಅದುಃಖಮಖಸ್ಯ | ವಾ |
ತಂ | ಭಿ | ಇತ್ | ಅಗ್ನಿಃ | ವ್ರಧಾ | ಅವತಿ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಸ್ಯ ನಮಸ್ವಿನೋ ನಮಸ್ಕಾರವತೋಽದುರ್ಮಖಸ್ಯ ವಾದುಷ್ಟಯಾಗಸ್ಯ ವಾ ಶಮಿಾಂ ಕರ್ಮಾಃ ಜುಷತ್ ಅಸೇವತ ತಂ ಘೇತಮೇವ ಯಜಮಾನಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇಽಗ್ನಿವ್ಯಧಾನತಿ ವಿಶೇಷೇಣ ಗಚ್ಛತಿ | ಅತೋ ನಮೋಯುಕ್ತಾ ಅದುರ್ಮಖಾಶ್ಚ ಭನೇನೇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ನಮಸ್ವಿನಃ—ನಮಸ್ಕಾರಯುತನಾದ | ವಾ—ಅಥವಾ | ಅದುರ್ಮಖಸ್ಯ—ಪಾಪರಹಿತವಾದ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನ | ಶಮಿಾಂ—ಕರ್ಮವನ್ನು | ಅಜುಷತ್—ಅಗ್ನಿಯು ಸೇವಿಸುವನೋ | ತಂ ಘೇತಂ—ಅಂತಹ ಯಜಮಾನನನ್ನೇ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ವ್ಯಧಾ—ತೃಡ್ಧಿಕವಾಗಿ | ಅವತಿ—ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ನಮಸ್ಕಾರಯುತನಾದ ಅಥವಾ ಪಾಪರಹಿತವಾದ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಾವ ಯಜಮಾನನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ಸೇವಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಯಜಮಾನನನ್ನೇ ಅಗ್ನಿಯು ಅತೃಡ್ಧಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Agni especially protects (in battle) that praiser or zealous sacrificer whose offerings he has attended.

|| ಸು.ಹಿ.ಕಾ.ಪಂ. ||

ಪರಸ್ಯಾ ಅಧಿ ಸಂವತೋಽವರಾ ಅಭ್ಯಾ ತರ |

ಯತ್ರಾಹಮಸ್ತಿ ತವ ಅವ || ೧೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪರಸ್ಯಾಃ | ಅಧಿ | ಸಂವತಃ | ಅವರಾನ್ | ಅಭಿ | ಅ | ತರ |

ಯತ್ರ | ಅಹಂ | ಅಸ್ತಿ | ತಾನ್ | ಅವ || ೧೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಪರಸ್ಯಾ ಅನ್ಯಾಯಾಃ ಸಂವತಃ ಸೇನಾಯಾ ಅವರಾನಾನ್ಯನಸ್ತದೀಯಾನಭ್ಯಃ-ಮುಖಮಾ ಸರ್ವತಸ್ತರ | ತಾರಯ | ವೈರಿಸೇನಾ ಅಶ್ವದ್ಭಟ್ಟಿಃ ಪರಾಧಾನಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯತ್ರ ಯೇಷ್ವಸ್ತದೀಯಪರಿಜನಮಧ್ಯೇಽಹಮಸ್ತಿ ಸ್ವಾಮಿಾ ತಾನವ | ರಕ್ಷ ||

ಃ ಶ್ರುತಾರ್ಥಃ :

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಯತ್ರ—ಯಾವ ಸೇನೆಗೆ | ಅಹಂ—ನಾನು | ಅಸ್ಮಿ—ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅಂತಹ | ಅವರಾನ್—ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಸೇನಾಜನರನ್ನು | ಪರಸ್ಯಾಃ ಅಧಿ—ಶತ್ರುವಿಗೆ ಸೇರಿದ | ಸಂವಶಃ—ಸೇನೆಯಿಂದ | ಅಥಿ ಆ ತೇರ—ಸುತ್ತಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸು | ತಾನ್—ಅವರನ್ನು | ಅವ—ಕಾಪಾಡು.

|| ಕಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಸೇನೆಗೆ ನಾನು ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅಂತಹ ನನ್ನ ಆಶ್ರಿತರಾದ ಸೇನಾಜನರನ್ನು ಶತ್ರುವಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸೇನೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸು. ಅವರನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

English Translation

Deliver us wholly from the hostile army, shield those among whom I am (lord).

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ :

ವಿದ್ವಾ ಹಿ ತೇ ಪುರಾ ವಯಮಗ್ನೇ ಪಿತುರ್ಯಥಾವಶಃ |
ಅಥಾ ತೇ ಸುಮ್ಮಮೀಮಹೇ || ೧೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿದ್ವಾ | ಹಿ | ತೇ | ಪುರಾ | ವಯಂ | ಅಗ್ನೇ | ಪಿತುಃ | ಯಥಾ | ಅವಶಃ |
ಅಥ | ತೇ | ಸುಮ್ಮಂ | ಈಮಹೇ || ೧೬ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ :

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಪಿತುಃ ಪಾಲಕಸ್ಯ ತೇ ಕವಾನಸೋಽವೋ ರಕ್ಷಣಂ ಪುರಾ ಯಥಾ ತಥೇದಾನೀಮಸೀತಿ ವಿದ್ವಾ | ಅಥ ತತ್ರೇ ತವ ಸುಮ್ಮಂ ಸುಖಮೀಮಹೇ | ಯಾಜಾಮಹೇ | ಅಥವಾ ಪಿತುರ್ಯಥೇತಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಪಿತುಃ ಪಾಲನಂ ಪುತ್ರೋ ಯಥಾ ವೇತಿ ತಥೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಾರ್ಥಃ :

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಪಿತುಃ—ಪಾಲಕನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಅವಶಃ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು | ವಯಂ—ನಾವು | ಪುರಾ ಯಥಾ—ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದಂತೆಯೇ | ವಿತ್ವಾ ಹಿ—ಈಗಲೂ ಅಂತಿದ್ದೇವೆ | ಅಥ—ಅದುದರಿಂದ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದ | ಸುಮ್ಮಂ—ಸುಖವನ್ನು | ಈಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪಾಲಕನಾದ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ಅರಿತಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಅರಿತಿದ್ದೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನಿಂದ ಸುಖವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We know your protection, Agni, as of a father in former times, therefore we (again) desire of you that happiness.

ಎಪ್ಪತ್ತರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಮಿತಿ ದ್ವಾದಶಚರ್ಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕುರುಸುತಿನಾರ್ವಮ ಕಾಣ್ವ ಋಷಿಃ | ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾಸುಕ್ರಾಂತಂ | ಇವಂ ನು ದ್ವಾದಶ ಕುರುಸುತಿಃ ಕಾಣ್ವ ಇತಿ || ವ್ಯೂಛೇದೇ ದಶರಾತ್ರೇ ಚತುರ್ಥೇಽದನಿ ಮರುತ್ಪತ್ತೀಯ ಅದ್ಯಸ್ತ್ವಚಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಹುವೇ ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ಸಾಸಾಹಂ | ಅ. ೮-೮. ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕಣ್ವಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ಕುರುಸುತಿಃ ಎಂಬವನು ಋಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಇವಂ ನು ದ್ವಾದಶ ಕುರುಸುತಿಃ ಕಾಣ್ವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವ್ಯೂಛವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರೆಯಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ಮರುತ್ಪತ್ತಿಯಶ್ವ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಬುಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದ ತೃತೀಯನಾಗ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ . ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಹುವೇ ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ಸಾಸಾಹಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತನಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೬

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೮ | ಸೂಕ್ತ—೭೬ |

ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೨೭, ೨೮ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋತ್ಯಂಖ್ಯೆ—೧೨ |

ಋಷಿಃ—ಕುರುತಿ, ಕಾಣ್ವಃ |

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ |

ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಇಮಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಹುವ ಇಂದ್ರವಿಶಾಶನಮೋಜಸಾ |

ಮರುತ್ವಂತಂ ನ ವ್ಯಂಜಸೇ || ೧ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಇಮಂ | ನು | ಮಾಯಿನಂ | ಹುವೇ | ಇಂದ್ರಂ | ಈಶಾನಂ | ಓಜಸಾ |

ಮರುತ್ವಂತಂ | ನ | ವ್ಯಂಜಸೇ || ೧ ||

• ನಾಯಣಭಾಷ್ಯಃ •

ಇಮಂ ಮಾಯಿನಂ ಪ್ರಜಾವಂತಮೋಜಸಾ ಸ್ವಬಲೇನೇಶಾನಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಂ ಮರುತ್ವಂತಂ ನ | ನೇತಿ ಸಂಪ್ರತ್ಯರ್ಥೇ | ಮರುದ್ವಿಪ್ರದ್ವಂತಮಿದಾನೀಮಿಂದ್ರಂ ವ್ಯಂಜಸೇ ಶತ್ರುಣಾಂ ಛೇದನಾಯ ಹುವೇ | ಅಪ್ಸಯಾಮಿ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ •

ಮಾಯಿನಂ—ಪ್ರಜ್ಞಾಂತನೂ | ಓಜಸಾ ನು—ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ | ಈಶಾನಂ—ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವವನೂ | ಮರುತ್ವಂತಂ—ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ | ಇಮಂ ಇಂದ್ರಂ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ನ—ಈಗ | ವ್ಯಂಜಸೇ—ಶತ್ರುಗಳ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದಾಸ್ •

ಪ್ರಜ್ಞಾಂತನೂ, ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವವನೂ ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಈಗ ಶತ್ರುಗಳ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke now for the destruction of my enemies the wise Indra attended by the Maruts, ruling all by his power.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ಮರುತ್ಸಪ್ತಾ ವಿ ವೃತ್ರಸ್ಯಾಭಿನಚ್ಚಿರಃ |

ವಜ್ರೇಣ ಶತಸರ್ವಣಾ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಯಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಮರುತ್ಸೃಷಪಾ | ವಿ | ವೃತ್ರಸ್ಯ | ಅಧಿನತ್ | ಶಿರಃ |
ವಜ್ರೇಣ | ಶತೃಷರ್ವಣಾ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ಮರುತ್ಸಪಾ ಮರುದ್ಯುಕ್ತೋ ವೃತ್ರಸ್ಯ ವ್ಯಧಿನತ್ ವ್ಯಚ್ಚಿನಚ್ಚಿರೋ ವಜ್ರೇಣ
ಶತಪರ್ವಣಾ ಶತಸಂಧಿನಾ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮರುತ್ಸಪಾ—ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಿತ್ರನಾದ | ಅಯಂ ಇಂದ್ರಃ—ಈ ಇಂದ್ರನು (ಮರುತ್ತುಗಳ
ಸಹಾಯದಿಂದ) | ಶತಪರ್ವಣಾ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಸಂಧಿಬಂಧವುಳ್ಳ (ಅಲುಗುಗಳು) | ವಜ್ರೇಣ—ವಜ್ರಾ
ಯುಧದಿಂದ | ವೃತ್ರಸ್ಯ—ವೃತ್ರಾಸುರನ | ಶಿರಃ—ಶಿರಸ್ಸನ್ನು | ವ್ಯಧಿನತ್—ನೀಲಿಹಾಕಿದಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಿತ್ರನಾದ ಈ ಇಂದ್ರನು ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಸಂಧಿಬಂಧವುಳ್ಳ
(ಅಲುಗುಗಳುಳ್ಳ) ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ವೃತ್ರಾಸುರನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ನೀಲಿಹಾಕಿದಾನೆ.

English Translation

Indra, attended by the Maruts, has cleft the head of Vritra with
his hundred-jointed thunderbolt.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಾವೃಥಾನೋ ಮರುತ್ಸೃಷೇಂದ್ರೋ ವಿ ವೃತ್ರವೈರಯತ್ |
ಸೃಜನ್ ಸಮುದ್ರಿಯಾ ಅಪಃ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಾವೃಥಾನಃ | ಮರುತ್ಸೃಷಪಾ | ಇಂದ್ರಃ | ವಿ | ವೃತ್ರಂ | ಐರಯತ್ |
ಸೃಜನ್ | ಸಮುದ್ರಿಯಾಃ | ಅಪಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ವಾವೃಧಾನೋ ವರ್ಧಮಾನೋ ಮರುತ್ಸಖಾ ಮರುಶ್ಚಹಾಯೋ ವೃತ್ರಂ ಮೇಘಂ ವೈರಯತ್ ಓ ಬಿದಾರಿತವಾನ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಸಮುದ್ರಿಯಾಃ | ಸಮುದ್ರವಂತಶರಿತಂ | ತತ್ಸಂಬಂಧಿನ್ಯ ಅಪ ಅಪಸೃಜನ್ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮರುತ್ಸಖಾ—ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ | ವಾವೃಧಾನಃ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಸಮುದ್ರಿಯಾಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಅಪಃ—ಉದಕವನ್ನು | ಸೃಜನ್—ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುತ್ತಾ | ವೃತ್ರಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ವೈರಯತ್—ಸೀಳಿಹಾಕಿದ್ದಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ, ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ಅಂತರಿಕ್ಷಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಉದಕವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುತ್ತಾ ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Indra, increasing in might, attended by the Maruts, has torn Vritra asunder, letting loose the waters of the firmament.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಯಂ ಹ ಯೇನ ವಾ ಇದಂ ಸ್ವಮ್ನುರುತ್ಸಖಾ ಜಿತಂ |

ಇಂದ್ರೇಣ ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಯಂ | ಹ | ಯೇನ | ವೈ | ಇದಂ | ಸ್ವ | ಮ್ನು | ರುತ್ಸ | ಖಾ | ಜಿ | ತಂ |

ಇಂದ್ರೇಣ | ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪೃತ್ವೇನ—

ಪೃತ್ವೇನ ಮರುತ್ಸಖೀಯೇಯಂ ಹ ಯೇನೇತಿ ಮರುತ್ಸನ್ನಿವಿದ್ಧಾನೀಯೈ ಸೋಮಸ್ಯ—ಈ ಷ | ಅಯಂ ಹ ಯೇನ ವಾ ಇದಮುಪ ನೋ ಹರಿಭಃ ಸುತಂ | ಅ. ೮. ೮ ಇತಿ ||

ಅಯಂ ಹ ಖಲ್ವಿಂದ್ರೋ ಯೇನ ವೈ ಯೇನ ಖಲು ಮರುತ್ಯತಾ ಮರುದ್ರಿಯುಕ್ತೇನೇಂದ್ರೇ-
ನೇದಂ ಸ್ವಃ ಸ್ವರ್ಗಾಖ್ಯಂ ಸ್ಥಾನಮಿದಂ ಸ್ವಃ ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮ ವಾ ಯದ್ದೇದಂ ಸರ್ವಂ ಜಗಜ್ಜಿತಂ |
ಕವರ್ಥಂ | ಸೋಮಪೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯ ||

• ಶ್ರುತಿಪರ್ವಾಃ |

ಮರುತ್ಯತಾ—ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಯೇನ—ಯಾವ | ಇಂದ್ರೇಣ ವೈ—ಇಂದ್ರನಿಂದಲೇ |
ಸೋಮಪೀತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಇದಂ ಸ್ವಃ—ಈ ಸ್ವರ್ಗವು | ಜಿತಂ—ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟತೋ |
ಅಯಂ ಹ—ಆ ಇಂದ್ರನೇ ಇವನು.

• ಛಾಂದಾಃ |

ಮರುತ್ತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಾವ ಇಂದ್ರನಿಂದಲೇ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಸ್ವರ್ಗವು ಜಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟತೋ
ಆ ಇಂದ್ರನೇ ಇವನು.

English Translation

This is that Indra, by whom assisted by the Maruts, yonder heaven
was conquered, to quaff the Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಮರುತ್ವಂತಮ್ನುಜೀಷಿಣಮೋಜಸ್ವಂತಂ ವಿರಪ್ಪಿನಂ |

ಇಂದ್ರಂ ಗೀರ್ಭಿರ್ಹವಾಮಹೇ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಮರುತ್ವಂತಂ | ಋಜೀಷಿಣಂ | ಓಜಸ್ವಂತಂ | ವಿರಪ್ಪಿನಂ |

ಇಂದ್ರಂ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ಹವಾಮಹೇ || ೫ ||

• ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ |

ಮರುತ್ವಂತಂ ಮರುದ್ರಿಸ್ತದ್ವಂತಮ್ನುಜೀಷಿಣಂ | ಅಭಿಸುತಶೇಷ ಋಜೀಷಃ | ಸ ಚ ತ್ಯತೀಯ-
ಸವನೇ ಪುನಃ ಸೂಯತೇ | ತದ್ವಂತಮೋಜಸ್ವಂತಂ | ಓಜೋ ನಾಮಾಪ್ಯಮಿಾ ದಶಾ | ಶರೀರ-
ವೃದ್ಧ್ಯುಪೇತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿರಪ್ಪಿನಂ | ಮಹನ್ನಾನ್ಯೈತತ್ | ಮಹಾಂತಂ ಏವಮುಹಾನುಭಾವಮಿಂದ್ರಂ
ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿರ್ಭವಾಮಹೇ | ಅಹ್ಯಯಾಮಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಮರುತ್ವಂಶಂ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದವನೂ | ಋಜೀಷೀಣಂ—ಋಜೀಷಸಂಕ್ಷಲವಾದ ಸೋಮ
ವುಳ್ಳವನೂ | ಓಜಸ್ವಂಶಂ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ವಿಲಪಿನಂ—ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—
ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಗೀರ್ಥಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಹವಾಮುಹೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಧಾರ್ವಾರ್ಥಃ ।

ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದವನೂ, ಋಜೀಷದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ ಸೋಮವುಳ್ಳವನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ,
ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

We invoke with our praises the mighty Indra, accompanied by the
Maruts, the vigorous acceptor of the residue of the oblation.

ಃ ಸಂಹಿತಾಭಾಷಣಃ ।

ಇಂದ್ರಂ ಪ್ರತ್ನೇನ ಮನ್ಮನಾ ಮರುತ್ವಂಶಂ ಹವಾಮುಹೇ ।

ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೬ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ ।

ಇಂದ್ರಂ | ಪ್ರತ್ನೇನ | ಮನ್ಮನಾ | ಮರುತ್ವಂಶಂ | ಹವಾಮುಹೇ |

ಅಸ್ಯ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷಣಂ ।

ಮರುತ್ವಂಶಮಿಂದ್ರಂ ಪ್ರತ್ನೇನ ಪುರಾಣೇನ ಮನ್ಮನಾ ಮನನೀಯೇನ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಹವಾಮು-
ಹೇತ್ಯಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯಾ |

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಮರುತ್ವಂಶಂ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದವನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಪ್ರತ್ನೇನ—
ಪುರಾತನವಾದುದೂ | ಮನ್ಮನಾ—ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ—ಈ
ಸೋಮದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹವಾಮುಹೇ—ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪುರಾತನನಾದುದೂ, ಧ್ಯಾನಾತ್ಮಕನಾದುದೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಈ ಸೋಮದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

With an ancient hymn we invoke Indra with the Maruts, to drink this Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಥ್ಯಾಃ ಪಿಬಾ ಸೋಮಂ ಶತಕ್ರತೋ |

ಅಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇ ಪುರುಷ್ವತ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಮರುತ್ವಾನ್ | ಇಂದ್ರ | ಮಿಥ್ಯಾಃ | ಪಿಬ | ಸೋಮಂ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋ |
ಅಸ್ಮಿನ್ | ಯಜ್ಞೇ | ಪುರುಷ್ವತ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪಂಚಮೇಽಹನಿ ಮರುತ್ವತೀಯೇ ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಥ್ಯಾ ಇತಿ ತ್ವಜೋ ನಿವಿದ್ಯಾನೀಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಥ್ಯಾಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ | ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮಿಥ್ಯಾಃ ಫಲಸ್ಯ ವೃಷ್ಟೇರ್ವಾ ಸೇಕ್ತಃ ಶತಕ್ರತೋ ಬಹುಕರ್ಮೇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಮರುತ್ವಾನ್ ಸೋಮಂ ಪಿಬಾಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇ ಹೇ ಪುರುಷ್ವತ ಬಹುಭಿರಾಹೂತ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪುರುಷ್ವತ—ಅನೇಕರ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ | ಮಿಥ್ಯಾಃ—ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ | ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮರುತ್ವಾನ್—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನೀನು | ಅಸ್ಮಿನ್ ಯಜ್ಞೇ—ಈ ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅನೇಕರ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನೀನು ಈ ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

Indra, Satakratu, showerer (of blessings), drink the Soma at this offering, accompanied by the Maruts, O invoked of many.

• ವಿಕೀರ್ಷನಿಯಗಳು •

ಯಾಗದ ಐದನೆಯ ದಿವಸ ಮರುತ್ವತೀಯಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಥ್ಯಾಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ತೃತೀಯವನ್ನು ನಿವಿಧ್ಯಾ ನೇಯಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಥ್ಯಾಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತುಭ್ಯೇದಿಂದ್ರ ಮರುತ್ವತೇ ಸುತಾಃ ಸೋಮಾಸೋ ಅದ್ರಿವಃ |

ಹೃದಾ ಹೂಯಂತ ಉಕ್ಥಿಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತುಭ್ಯೇ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರ | ಮರುತ್ವತೇ | ಸುತಾಃ | ಸೋಮಾಸಃ | ಅದ್ರಿವಃ |

ಹೃದಾ | ಹೂಯಂತೇ | ಉಕ್ಥಿಃ || ೧-||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅದ್ರಿವೋ ವಜ್ರವಂದ್ರಿಂ ದ್ರ ಮರುತ್ವತೇ ತುಭ್ಯೇತ್ವುಭ್ಯಮೇವ ಸೋಮಾಸಃ ಸುತಾಃ | ಅಥಿ-
ಷುತಾಃ | ತೇ ಚೋಕ್ಥಿಃ ಶಕ್ರವಂತೋ ಹೃದಾ ಮನಸಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಹೂಯಂತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅದ್ರಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮರುತ್ವತೇ—
ಮರುತ್ವಗಳೊಡಗೂಡಿ | ತುಭ್ಯೇತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ | ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಸುತಾಃ—
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ | ಉಕ್ಥಿಃ—ಉಕ್ತರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡಗೂಡಿ | ಹೃದಾ—
ಭಕ್ತಿಯುಪವಾದ ಹೃದಯದಿಂದ | ಹೂಯಂತೇ—ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ವಜ್ರಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಉಕ್ತರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಭಕ್ತಿಯುತವಾದ ಹೃದಯದಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

English Translation

Thunderer Indra, to you with the Maruts are these Soma-libations effused,—they are offered to you in faith, with recited hymns.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಃ ।

ಪಿಬೇದಿಂದ್ರ ಮರುತ್ಸಖಾ ಸ್ತುತಂ ಸೋಮಂ ದಿವಿಷ್ಟಿಷು ।

ವಜ್ರಂ ಶಿಶಾನ ಓಜಸಾ ॥ ೯ ॥

ಃ ಪದಠಾಃ ।

ಪಿಬ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರ | ಮರುತ್ಸಖಾ | ಸ್ತುತಂ | ಸೋಮಂ | ದಿವಿಷ್ಟಿಷು |

ವಜ್ರಂ | ಶಿಶಾನಃ | ಓಜಸಾ ॥ ೯ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮರುತ್ಸಖಾ ತ್ವಂ ಸುತಮಭಿಷುತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬ | ಕಮರ್ಥಂ | ದಿವಿಷ್ಟಿಷು-
ಸ್ವಾಕಮಹ್ಯಾಮಭಿಗಮನೇಷು ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ವೈಷನೇಷು ನಿಮಿತ್ತೇಷು | ಪೀತ್ವಾ ಚಾಜಸಾ ಬಲೇನ
ಸೋಮಪಾನಜನಿತೇನ ವಜ್ರಂ ಶಿಶಾನಪ್ತೀಕ್ಷ್ಣೀಕುರ್ವನ್ | ಶತ್ಸ್ರಾಜ್ಞಾಹೀತಿ ಭಾವಃ ॥

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮರುತ್ಸಖಾ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನೀನು | ದಿವಿಷ್ಟಿಷು—ನಮ್ಮ
ಯಾಗದಿನಗಳಲ್ಲಿ | ಸ್ತುತಂ—ಹಿಂಡಿರುವ | ಸೋಮಂ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ |
ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು | ಓಜಸಾ—ನಿನ್ನ ಸೋಮಪಾನದ ಬಲದಿಂದ | ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು | ಶಿಶಾನಃ—
ಹರಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸು.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮರುತ್ತುಗಳೊಡಗೂಡಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಯಾಗದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ
ಸೋಮವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡು, ನಿನ್ನ ಸೋಮಪಾನದ ಬಲದಿಂದ ವಜ್ರಾ ಯುಧವನ್ನು ಹರಿತವನ್ನಾಗಿ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸು.

English Translation

Drink, Indra, with your friends the Maruts, this Soma, effused on the recurring sacred days, and sharpen your thunderbolt with (renewed) vigour.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಟಿ ॥

ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನೋಜಸಾ ಸಹ ಪೀತ್ವೀ ಶಿಶ್ರೇ ಅವೇಪಯಃ ।

ಸೋಮಮಿಂದ್ರ ಚಮೂ ಸುತಂ ॥ ೧೦ ॥

ಃ ಪದಪಾಟಿ :

ಉತ್ಥಿಷ್ಠನ್ನೋಜಸಾ | ಸಹ | ಪೀತ್ವೀ | ಶಿಶ್ರೇ ಇತಿ | ಅವೇಪಯಃ ।

ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರ | ಚಮೂ ಇತಿ | ಸುತಂ ॥ ೧೦ ॥

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ :

ಚತುರ್ವಿಂಶತೀತನಿ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿತಸ್ತು ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನಿತಿ ತ್ವಚಃ ಸ್ವಲಹಸ್ತೋ-
ತ್ತಿಯಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನೋಜಸಾ ಸಹ ಭಿಂಧಿ ವಿಶ್ವಾ ಅಪ ದ್ವಿಪಃ | ಅ. ೭.೨ | ಇತಿ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಪೀತ್ವೀ ಪೀತ್ವೋಜಸಾ ಬಲೇನ ಸಹೋತ್ತಿಷ್ಠನ್ವಾಶ್ರೇ ಹನೂ ಅವೇಪಯಃ |
ಅಕಂಪಯಃ | ಮದಾವೇಶಾದಿತಿ ಧಾವಃ | ಕಿಂ ಪೀತ್ವಾ ಚಮೂ. ಚನ್ನೋದಧಿಶವಣಫಲಕಯೋಃ ಸುತಂ
ಸೋಮಂ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪಠಾರ್ಥ :

ಇಂದ್ರ—ಎದ್ರೆ ಇಂದ್ರನೇ | ಚಮೂ—ಚಮೂಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ | ಸುತಂ—ಹುಂಡಿ ಅರ್ಪಿತವಾದ |
ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪೀತ್ವೀ—ಪಾನಮಾಡಿ | ಓಜಸಾ ಸಹ—ಽ ಬಲವೊಡನೆ | ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್—
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳುತ್ತಾ | ಶಿಶ್ರೇ—ಏನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು | ಅವೇಪಯಃ—ನಡುಗಿಸಿದೆ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥ :

ಎದ್ರೆ ಇಂದ್ರನೇ, ಚಮೂಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹುಂಡಿ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಆ ಬಲವೊಡನೆ
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳುತ್ತಾ ಏನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸಿದೆ.

English Translation

Rising up in your strength, Indra, you shook your jaws, when you had quaffed the Soma pressed between the two boards.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಯಾಗದ ಚತುರ್ವಿಂಶತವೆಂಬ ದಿನದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ ಎಂಬ ತೃತೀಯ ಸ್ತಂಭವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನೋತ್ತಿಯತ್ತ ಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಉತ್ತಿಷ್ಠನ್ನೋಜಸಾ ಸಹ ಭಿಂಧಿ ವಿಶ್ವಾ ಅಪ ದ್ವಿಷ ಇತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿನಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭.೨) ವಿವೃತನಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನು ತ್ವಾ ರೋದಸೀ ಉಭೇ ಕ್ರಕ್ಷಮಾಣಮಕೃವೇತಾಂ ।

ಇಂದ್ರ ಯದ್ ದಸ್ಯಹಾಭವಃ ॥ ೧೧ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನು | ತ್ವಾ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ಉಭೇ | ಇತಿ | ಕ್ರಕ್ಷಮಾಣಂ | ಅಕೃವೇತಾಂ |

ಇಂದ್ರ | ಯತ್ | ದಸ್ಯಹಾ | ಅಭವಃ ॥ ೧೧ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಕ್ರಕ್ಷಮಾಣಂ ಶತ್ರುಸ್ಥಿಲಿಖಿಂಶಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾನುಭೇ ರೋದಸೀ ಉಭೇ ಅಪಿ ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವ್ಯಾವನ್ನಕೃವೇತಾಂ | ಅನುಕಲ್ಪಯೇತಾಂ | ಯದ್ಯದಾ ದಸ್ಯಹಾಭವಃ ಭವಸಿ ತದಾ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ದಸ್ಯಹಾ—ಶತ್ರುನಾಶಕನಾಗಿ | ಅಭವಃ—ನೀನು ಆಗುವೆಯೋ ಆಗ | ಕ್ರಕ್ಷಮಾಣಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿಹಾಕುವ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಉಭೇ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡೂ | ಅನು ಅಕೃವೇತಾಂ—ಅನುಸರಿಸಲಿ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಶತ್ರುನಾಶಕನಾಗಿ ಆಗುವೆಯೋ, ಆಗ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿಹಾಕುವ ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡೂ ಅನುಸರಿಸಲಿ.

English Translation

Let heaven and earth follow you Indra, as you smite: when you beat down the Dasyu.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನಾಚಮುಷ್ಠಾಪದೀಮಹಂ ನವಸ್ರಕ್ತಿಮೃತಸ್ಪೃಶಂ ।

ಇಂದ್ರಾತ್ಪರಿತನ್ವಂ ಮಮೇ ೧೨ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ನಾಚಂ | ಅಷ್ಠಾಪದೀಂ | ಅಹಂ | ನವಸ್ರಕ್ತಿಂ | ಮೃತಸ್ಪೃಶಂ |

ಇಂದ್ರಾತ್ | ಪರಿ | ತನ್ವಂ | ಮಮೇ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಷ್ಠಾಪದೀಂ | ಅಷ್ಠಾಭಿರ್ದಿಗ್ವಿವಿರ್ದಿಗ್ವಿಃ ಸಾಷ್ಠಾಪದೀ | ನವಸ್ರಕ್ತಿಮುಪರಿ ಸ್ಥಿತೇನಾದಿತ್ಯೇನ ನವಸ್ರಕ್ತಿಂ | ಅಸು ದಿಕ್ಷು ವ್ಯಾಪ್ತಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಮೃತಸ್ಪೃಶಂ ಯಜ್ಞಸ್ಪೃಶಂ ನಾಚಂ ಸ್ತುತಿಮಹಂ ಪರಿಪೂರ್ಣಾದಿಂದ್ರಾತ್ಪನ್ವಂ ತನೂಂ ನ್ಯೂನಾಂ ಸತೀಂ ಪರಿ ಮಮೇ | ಅನ್ಯೂನೇಯಶ್ಚಾಂ ಕರೀಣ. ವಿಸಾತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಾತ್ಸ್ಯೋಕ್ತೇನ ಸ್ವರೂಪಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ವಿಷಯೇಕರ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ ॥

• ಲೃತಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಷ್ಠಾಪದೀಂ—ಎಂಟು ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದುದು | ನವಸ್ರಕ್ತಿಂ—ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅದಿತ್ಯ ಮಂಡಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಅದರೂ ಸಹ | ಮೃತಸ್ಪೃಶಂ—ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ನಾಚಂ—ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಅಹಂ—ನಾನು | ಇಂದ್ರಾತ್—ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತಲೂ | ತನ್ವಂ—ನ್ಯೂನವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೇ | ಪರಿ ಮಮೇ—ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನನ್ನ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಎಂಟು ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ, ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅದಿತ್ಯಮಂಡಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಇಂದ್ರನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಗುಣವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ್ದನ್ನಾಗಿಯೇ ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I make this sacrificial hymn, reaching to the eight points (of the sky) and rising to a ninth (the sun in the zenith), though it is less than (the dimensions of) Indra.

ಎಪ್ಪತ್ತೆಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಜಜ್ಞಾನಇತ್ಯೇಕಾಪಶರ್ಚನಾಸ್ತನುಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಣ್ಯಸ್ಯ ಕುರುಸುತೇರಾರ್ಪಣಂ | ಅದ್ಯಾ ನನ ಗಾಯತ್ರೋ ದಶಮಾ ಬೃಹತ್ಯೇಕಾದಶೀ ಸತೋಬೃಹತೀ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾಸು- ಕ್ರಾಂತಂ | ಜಜ್ಞಾನ ಏಕಾದಶ ಪ್ರಗಾಥಾಂತಮಿತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಶತಕ್ರತುರಿತ್ಯೇಷಾ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂಕ್ತಿನಂ | ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಶತಕ್ರತುರಿತ್ಯೇಕಾ | ಐ. ಅ. ೫-೨-೩ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಜಜ್ಞಾನಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕಣ್ವಗೋತ್ರಜನಾದ ಕುರುಸುತಿ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕುಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತವು. ಹತ್ತನೆಯದು ಬೃಹತೀ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯದು ಸತೋಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಜಜ್ಞಾನ ಏಕಾದಶ ಪ್ರಗಾಥಾಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ನ.ಹಾವ್ರತೇಷ್ಯಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಶತಕ್ರತುಃ ಎಂಬ ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಐತರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಶತಕ್ರತುರಿತ್ಯೇಷಾ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೭೭

ಮಂದಲ—೮ • ಅನುವಾಕ—೮ • ಸೂಕ್ತ—೭೭ •

ಅಷ್ಟಕ—೩ • ಅಧ್ಯಾಯ—೫ • ವರ್ಗ—೨೯, ೩೦, ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಂಷ್ಯ—೧೦ •

ಮುಷಿ—ಕುರುಸುತಿ • ಕಾಣ್ಯಃ •

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ •

ಭಂದ—೧-೯, ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೦, ಬೃಹತೀ | ೧೧, ಸತೋಬೃಹತೀ •

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಶತಕ್ರತುವಿ ಪೃಚ್ಛದಿತಿ ಮಾಕರಂ |

ಕ ಉಗ್ರಾಃ ಕೇ ಹ ಪ್ರಚ್ಛರೇ || ೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಜಜ್ಞಾನಃ | ನು | ಶತಕೃತುಃ | ವಿ | ಪೃಚ್ಛತ್ | ಇತಿ | ಮಾತರಂ |
ಕೇ | ಉಗ್ರಾಃ | ಕೇ | ಹ | ಪೃಚ್ಛೇರೇ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ |

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ಜಜ್ಞಾನೋ ನು ಜಾಯಮಾನೇ ಏವ ಶತಕೃತುರ್ಬಹುಕರ್ಮೋಕ್ತೀಶ್ಚಂ ಮಾ-
ತರಂ ಸೃಜನನೀಂ ವಿಪೃಚ್ಛತಿ | ಇಮಿತಿ | ಕೇ ಉಗ್ರಾ ಉದ್ಗೂರ್ಣಬಲಾ ಲೋಕೇ | ಕೇ ಹ ಪೃಚ್ಛೇರೇ |
ಶ್ವಾಯಂತೇ ಗುಣೈಃ | ಕೇ ವಿಕ್ರುತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಉಗ್ರಾಃ—ಅತ್ಯಧಿಕನಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರು | ಕೇ ಕೇ ಹ—ಯಾರು ಯಾರು | ಪೃಚ್ಛೇರೇ—
ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ | ಇತಿ—ಎಂಬುದಾಗಿ | ಜಜ್ಞಾನೋ ನು—ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ | ಶತಕೃತುಃ—
ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಮಾತರಂ—ತನ್ನ ಜನನಿಯನ್ನು | ವಿ ಪೃಚ್ಛತ್—ಕೇಳಿದನು.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ಅತ್ಯಧಿಕನಾದ ಬಲವುಳ್ಳ ವೀರೈವಂತರು ಯಾರುಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ
ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ ತನ್ನ ಜನನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

English Translation

As soon as he was born Satakratu asked his mother—Who are the
mighty, who are renowned ?

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅದೀಂ ಶಸ್ಯಪ್ರವೀದಾರ್ಣನಾಭಮುಹೀಶುವಂ |

ಕೇ ಪುತ್ರ ಸಂತು ನಿಷ್ಪರಃ || ೨ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಅಹ | ಈಂ | ಶವಸೀ | ಅಬ್ರವೀತ್ | ಔರ್ಣವಾಭಂ | ಅಹೀಶುವಂ |

ಕೇ | ಪುತ್ರ | ಸಂತು | ನಿಃಪರಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇಂದ್ರೇಣ ಪೃಷ್ಠಾ ಶವಸೀ ನೂತಾನಂತರಮೇವೈತಮಿಂದ್ರಮುಬ್ರವೀತ್ | ಕಿಮಿತಿ ಉಚ್ಯತೇ |
 ಔರ್ಣವಾಭಮುಹೀಶುವಮೇತನ್ನಾನೂನಾವಸುರಾ ತಿಷ್ಠತಃ | ತಾವುಕ್ತಾವನ್ಯೇ ಚ ತಾದ್ಯತಾ ಹೇ ಪುತ್ರ
 ತವ ನಿಷ್ಕುರೋ ನಿಸ್ತಾರಣೇಯಾಃ ಸಂಕ್ರತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪುತ್ರ—ಎಲೈ ಮಗುವೇ | ಔರ್ಣವಾಭಂ—ಔರ್ಣವಾಭನೆಂಬುವನೂ | ಅಹೀಶುವಂ—
 ಅಹೀಶುವನೆಂಬುವನೂ ಆದ ಇಬ್ಬರೂ | ತೇ—ನಿನಗೆ (ನಿನ್ನಿಂದ) | ನಿಷ್ಕುರಃ—ಕಠಿಣವಾಗಿ ಜಯಿಸಲ್ಪಡುವವರಾಗಿ
 ಸಂತು—ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ | ಆತ್ ಈಂ—ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರೂದಲೇ | ಶವಸೀ—ಶಕ್ತಿಯುತಳಾದ
 ಇಂದ್ರಜನನಿಯು | ಅಬ್ರವೀತ್—ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಇಂದ್ರನಿಂದ ಕೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರೂದಲೇ ಶಕ್ತಿಯುತಳಾದ ಇಂದ್ರಜನನಿಯು ಎಲೈ ಮಗುವೇ, ಔರ್ಣವಾಭನೆಂಬ
 ವನೂ, ಅಹೀಶುವನೆಂಬುವನೂಆದ ಇಬ್ಬರೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಜಯಿಸಲ್ಪಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ
 ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

English Translation

His strong mother answered,—Aurnavabha and Ahishuva, be these
 my son, the foes whom you shall overcome.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಮಿತ್ತಾನ್ವೈತ್ರಹಾಖಿದತ್ಪೇ ಅರಾ ಇವ ಖೇದಯಾ |

ಪ್ರವ್ಯದ್ಯೋ ದಸ್ಯುಹಾಭವತ್ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಂ | ಇತ್ | ತಾನ್ | ವೈತ್ರಹಾ | ಅಖಿದತ್ | ಖೇ | ಅರಾನ್ | ಇವ | ಖೇದಯಾ |

ಪ್ರವ್ಯದ್ಯಃ | ದಸ್ಯುಹಾ | ಅಭವತ್ || ೩ ||

• ಸಾಯಣವಾಕ್ಯಂ •

ತಾ ಇಷ್ಟಾನನ್ನೋಕ್ತಾನ್ ವೃತ್ರಹೇಂದ್ರಃ ಸಮಿಶ್ರಹೈವಾಖಿತತ್ | ಖೇದನಂ ನಾನಾಕರ್ಷಣಾ |
ಖೇರಭಚಕ್ರಸ್ಯ ಸಾಧಾವರಾಂಶ್ಚಕ್ರಾಂಗಧೂತಾ ಇಷ್ಟೋಕ್ತಾನ್ ಖೇದಯಾ ರಕ್ಷಿಸ್ವೇನ | ತಯಾ ತಾನ್ಯಥಾ
ಸಂಖಿದಂತಿ ತದ್ಭಕ್ | ತಥಾ ಕೃತ್ವಾ ದಸ್ಯುಹಾ ಶತ್ರುಘಾತೀಂದ್ರಃ ಪ್ರವೃದ್ಯೋರಭವತ್ ||

• ಶ್ರುತಿರೂಪಂ •

ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರನಾಶಕನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಸಮಿಶ್ರ—ತಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಒಡನೆಯೇ |
ಖೇ—ರಭಚಕ್ರದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ | ಅರಾನ್—ಅರಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು | ಖೇದಯಾ ಇವ-ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದ.ಕೊಂಡು
ಹೋಗುವಂತೆ | ತಾನ್—ಅ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಖಿತತ್—ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು | ದಸ್ಯುಹಾ—
ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಪ್ರವೃದ್ಯಃ—ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಅಭವತ್—ಆದನು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ವೃತ್ರನಾಶಕನಾದ ಇಂದ್ರನು ತಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಒಡನೆಯೇ ರಭಚಕ್ರದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ
ಅರಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಅ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು
ಹೋದನು. ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ನಂತರ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯುಳ್ಳವನಾದನು.

English Translation

The slayer of Vritra dragged them along as spokes (are tied fast) with a rope in the nave of a chariot wheel: he swelled in vigour, the slayer of enemies.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಏಕಯಾ ಪ್ರತಿಧಾಸಿಬತ್ಪ್ರಾಕಂ ಸರಾಂಸಿ ತ್ರಿಂಶತಂ |

ಇಂದ್ರಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಕಾಣುಕಾ || ೪ ||

• ಪದೇಶಃ •

ಏಕಯಾ | ಪ್ರತಿಧಾ | ಅಸಿಬತ್ | ಸಾಕಂ | ಸರಾಂಸಿ | ತ್ರಿಂಶತಂ |

ಇಂದ್ರಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಕಾಣುಕಾ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರ ಏಕಯೈಕೇನ ಪ್ರತಿಧಾ ಪ್ರತಿಧಾನೇನ ಸಾಕಮೇಕಥೈವ ತ್ರಿಂಶತಮುಪಿ | ಉಕ್ತ-
ಪಾತ್ರಾಣೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೀದೃಶಾನಿ | ಸರಾಃಸಿ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಾನಿ ಸೋಮರಸೇನ ಪೂರ್ಣಾನಿ
ಕಾಣುಕಾ ಕಾಂತಾನಿ ಕ್ರಾಂತಾನಿ ವಾ ಸೋಮೇನ ಕೃತಾನಿ ವಾ ಸೋಮಪೂರ್ಣಾನ್ಯಪಿಬತ್ | ಪೀತ-
ನಾನ್ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ | ಯಾಜ್ಞಿಕಪ್ರದೈವಂ | ನೈರುಕ್ತಪ್ರಸಿದ್ಧ್ಯಾ ತು ಕಾಲಾಭಿ-
ಮಾನೀಂದ್ರಃ | ತ್ರಿಂಶದಪರಪಕ್ಷಸ್ಯಾಹೋರಾತ್ರಾಪ್ರಿಂಶತ್ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯ ಚ ಸಂತಿ | ತಾನೇಕರೂಪಮನು-
ಭವತೀತಿ | ಏತನ್ವರ್ವಮೇಕೇನ ಪ್ರತಿಧಾನೇನಾಪಿಬತ್ | ನಿ. ೫-೧೧ | ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರುಕ್ತೇ ತದ್ವ್ಯಾ-
ಖ್ಯಾನೇ ಚ ಸ್ಪಷ್ಟಮುಕ್ತಂ | ತದತ್ರ ದ್ರಷ್ಟವ್ಯಂ ||

• ಶ್ರುತೀದಾರ್ಥಃ •

ಸರಾಃಸಿ—ಸೋಮವರದಂತಿರುವುಳೂ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮದಿಂದ ಭರಿತವಾದವೂ | ಕಾಣುಕಾ—
ಅರ್ಪಕವಾದವೂ ಅದ | ತ್ರಿಂಶತಂ—ಮೂವತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳ ಸೋಮವನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಏಕಯಾ
ಪ್ರತಿಧಾ—ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿನಿಂದ | ಸಾಕಂ—ಒಂದೇ ಸಮನೆ | ಅಪಿಬತ್—ಪಾನಮಾಡಿದನು.

• ಛಾಂದಾಳಃ •

ಸೋಮವರದಂತಿರುವುಳೂ, ಸೋಮದಿಂದ ಭರಿತವಾದವೂ, ಅರ್ಪಕವಾದವೂ ಅದ ಮೂವತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳ
ಸೋಮವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿನಿಂದ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಮಾಡಿದನು.

English Translation

At one draught Indra drank at once thrity lakes filled with Soma.

|| ವಿಶೇಷವಿವರಣೆ ||

ಕಾಣುಕಾ—ಈ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿಸಂಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಸ್ವರು ಈ ಪುಕ್ತಿಗೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು
ಹೇಳಿದಾರೆ

ಏಕೇನ ಪ್ರತಿಧಾನೇನಾಪಿಬತ್ ಸಾಕಂ ಸಹೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇಂದ್ರಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಕಾಣುಕಾ
ಕಾಂತಕಾನೀತಿ ವಾ ಕ್ರಾಂತಕಾನೀತಿ ವಾ ಕೃತಕಾನೀತಿ ವಾ |

ಇಂದ್ರಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಕಾಂತ ಇತಿ ವಾ ಕಣಿಃ ಘಾತ ಇತಿ ವಾ ಕನೇ ಹತಃ ಕಾಂತಿಹತಃ ||

ತತ್ರೈತದಾ, ಜ್ಞಿ ಕಾ ವೇದಯಂತೇ | ತ್ರಿಂಶದುಕ್ಲಪಾತ್ರಾಣ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನ ಏಕದೇವತಾನಿ
ತಾನ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲ ಏಕೇನ ಪ್ರತಿಧಾನೇನ ಪಿಬತಿ ತಾನ್ಯತ್ರ ಸರಾಃಸು ಚ್ಯಂತೇ ||

ತ್ರಿಂಶದಪರಪಕ್ಷಸ್ಯಾಹೋರಾತ್ರಾಪ್ರಿಂಶತ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ಯೇತಿ ನೈರುಕ್ತಾಃ | ತದ್ವ್ಯಾ ಏತಾ-
ಚಾಂದ್ರಮಸ್ಯ ಅಗಾಮಿನ್ಯ ಅಪೋ ಭವಂತಿ ರಕ್ತಯಸ್ತಾ ಅಪರಪಕ್ಷೇ ಪಿಬತಿ | ತಥಾಪಿ

ನಿಗಮೋ ಭವತಿ—ಯಮುಕ್ಷಿತಮುಕ್ಷಿತಯಃ ಪಿಬಂತಿ ಇತಿ | ತಂ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಅಪ್ಯಾಯ-
ಯಂತಿ ತಥಾಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ—ಯಥಾ ದೇವಾ ಅಂಶುಮಾಪ್ಯಾಯಂತಿ ಇತಿ ||

(ನಿ. ೫-೧೧)

ಕಾಣಿಕಾ—ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾರ್ಥಗಳಿರುವವು. ಹೇಗೆಂದರೆ—ಕಾಂತಕಾನೀತಿ ವಾ ಪ್ರಿಯಾ-
ಣೀತ್ಯರ್ಥ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದು ಅಥವಾ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುದು ಅಥವಾ; ಕ್ರಾಂತಕಾನೀತಿ ವಾ ಸೋಮಸ್ಯ
ಪೂರ್ಣಾನೀತ್ಯರ್ಥ—ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು; ಎಂದರೆ ಸೋಮರಸದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದುದು; ಅಥವಾ ಕೃತಕಾನೀತಿ
ವಾ | ಸಂಸ್ಕೃತಾನಿ ಚುಕ್ತಿಗ್ನಿಃ ಇಂದ್ರಾರ್ಥವೇವ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಚುಕ್ತಿಕ್ರಮಗಳಿಂದ
ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಇವೆಲ್ಲವೂ
ಸರಾಂಸಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿರುವವು ಎಂಬ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳು. ಮೂವತ್ತು ಸರೋವರಗಳ
ತುಂಬಾ ಇರುವ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿನಿಂದ ಪಾನಮಾಡಿದನು
ಎಂದರ್ಥವು. ಸಾಕಂ ಎಂದರೆ ಸಹ, ಒಂದೇಸಲಕ್ಕೆ ಎಂದರ್ಥವು. ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಹೀರುತ್ತಾ ಕುಡಿಯಿಲ್ಲ.
ಒಂದೇ ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾನಮಾಡಿದನು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅಥವಾ ಕಾಣಿಕಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವೆಂದು ಧಾವಿಸುವುದಾದರೆ—ಇಂದ್ರ; ಸೋಮಸ್ಯ
ಕಾಂತ ಇತಿ ವಾ | ಇಂದ್ರನು ಸೋಮರಸದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವನು, ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವವನು; ಅಥವಾ
ಕಣೀ, ಘಾತ ಇತಿ ವಾ ಕಣೀ ಹತಃ ಕಾಂತಿಹತಃ | ಕಾಂತಿರಭಿರಾಷ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯು
ಪೂರ್ಣವಾಗುವವರೆಗೆ, ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡುವವನು ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸರಾಂಸಿ ತ್ರಿಂಶತಂ—ಇಲ್ಲಿ ಸರಾಂಸಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಎರಡು
ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ಯಾಸ್ಮರು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಯಾಜ್ಞಕಪಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ
ಪ್ರವೀಣರಾದವರು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುವರು—

ತ್ರಿಂಶದುಕ್ತಪಾತ್ರಾಣಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನ ಏಕದೇವತಾನಿ | ತತ್ರ ಹಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನೇ
ಉಕ್ತಪರ್ಯಾಯಾಃ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಯೋಽಪ್ಯಂದ್ರಾ ಏವ ಭವಂತಿ ತ್ರಿಪ್ರಸಿ ಜೈತೇಷು ದಶದಶ
ಚಮಸಾಃ | ತದಭಿಪ್ರಾಯೇಣ ತ್ರಿಂಶತ್ಸರಾಂಸೀತ್ಯುಕ್ತಂ ಮಂತ್ರದೃಶಾ ||

(ನಿರು. ವ್ಯಾಖ್ಯಾ)

ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತಪಾತ್ರೆಗಳೆಂಬ ಮೂವತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದೇ ದೇವತೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ
(ಇಂದ್ರನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ) ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವವು. ಆ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಸರಾಂಸಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ
ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಮೂವತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳ ತುಂಬ ಇರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಇಂದ್ರನು
ಒಂದೇಗುಟುಕಿನಲ್ಲಿ ಪಾನಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಯಾಜ್ಞಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ—ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ, ಅಪರಪಕ್ಷ
ಎಂದು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಿರುವವು. ಒಂದು ಪಕ್ಷವೆಂದರೆ ಹದಿನೈದು ಹಗಲು ಮತ್ತು ಹದಿನೈದು ರಾತ್ರಿಗಳು ಒಟ್ಟು

ಮೂವತ್ತಾಗುವವು. ಅಪರಪಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಮೂವತ್ತು ಅಹೋರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ರಶ್ಮಿಗಳು ಹೀರುವವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ—

ಯಥಾ ದೇವಾ ಅಂಶುನಾಸ್ಯಾಯಯಂತಿ ಯಮುಕ್ತಿಕಿಮುಕ್ತಿಕಯಃ ಸಿಖಂತಿ |
ತೇನ ತೇಂದ್ರೋ ವರುಣೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿರಾಸ್ಯಾಯಯಂತು ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪಾಃ ||

ಎಂಬ ಶ್ರುತಿನಾಕೃತ ಸಮರ್ಥನೆಯೂ ಇರುವುದು. ಇದು ನಿರುಕ್ತಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಗಂಧರ್ವಮತ್ಯುಣಾದಬುದ್ಧೇಷು ರಜಃಸ್ವಾ |

ಇಂದ್ರೋ ಬ್ರಹ್ಮಭ್ಯ ಇದ್ವೈಧೇ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಗಂಧರ್ವಂ | ಅತ್ಯುಣತ್ | ಅಬುದ್ಧೇಷು | ರಜಃಸ್ವಾ | ಅ |

ಇಂದ್ರಃ | ಬ್ರಹ್ಮಭ್ಯಃ | ಇತ್ | ಇದ್ವೈಧೇ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ಗಂಧರ್ವಂ | ಗಾಮುದಶಂ ಧಾರಯಂತೀತಿ ಗಂಧರ್ವೋ ಮೇಘಃ | ತಮು-
ಛ್ಯಾತ್ಯುಣತ್ | ಸರ್ವತೋ ಹಿಂಸಿತವಾನ್ | ಕುಪ್ತ | ಅಬುದ್ಧೇಷು ಪದನಿಧಾನಯೋಗ್ಯಸ್ತಾನರಹಿತೇಷು
ರಜ ಸು ಲೋಕೇಷು | ಅಂತರಿಕ್ಷಪ್ರದೇಶೇಷ್ಟಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಮರ್ಧಂ | ಬ್ರಹ್ಮಭ್ಯ ಇದ್ವೈಧೇಷು ಏವ
ವೈಧೇ ವರ್ಧನಾಯ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಬುದ್ಧೇಷು—ಪಾದವನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಾರವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ | ರಜಃಸ್ವ—ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ |
ಬ್ರಹ್ಮಭ್ಯ ಇತ್—ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ | ಇದ್ವೈಧೇ—ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ (ವೃಷ್ಟ್ಯರ್ಥವಾಗಿ) | ಇಂದ್ರಃ—
ಇಂದ್ರನು | ಗಂಧರ್ವಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ಅಭ್ಯಾತ್ಯುಣತ್—ಸೀಳಹಾಕಿದನು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಪಾದವನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಾರವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೇ
ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಲು ಇಂದ್ರನು ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಹಾಕಿದನು.

English Translation

In the realms (of the sky) where the foot finds no resting-place,
Indra shattered the cloud to bring increase to the Brahmins.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನಿರಾವಿಧ್ಯದ್ಗಿರಿಭ್ಯ ಆ ಧಾರಯತ್ಪ್ರಕೃವೋದನಂ ।

ಇಂದ್ರೋ ಬುಂದಂ ಸ್ವಾತತಂ ॥ ೬ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ನಿಃ | ಅವಿಧ್ಯತ್ | ಗಿರಿಭ್ಯಃ | ಆ | ಧಾರಯತ್ | ಪ್ರಕೃಂ | ಓದನಂ |

ಇಂದ್ರಃ | ಬುಂದಂ | ಸ್ವಾತತಂ ॥ ೬ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ಗಿರಿಭ್ಯೋ ಮೇಘೇಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾದುದಕಂ ನಿರ್ಗಮಯಿಷುಂ ನಿರಾವಿಧ್ಯತ್ | ಸಂಪ್ರಾಪ್ತರಕ್ತಾನೇನ ಮೇಘಾನ್ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಪ್ರಕೃಂ ಪರಿಪ್ರಕೃಮೋದನಂ ಕುರ್ವನ್ನನುಷ್ಯಾಣಾ-
ಮರ್ಥಾಯ | ಕೇನ ಸಾಧನೇನೇತಿ ತದುಚ್ಯತೇ | ಬುಂದಮಿಷಂ ಸ್ವಾತತಂ ಸುಷ್ಕಂ ಸರ್ವತೋ ವಿಸ್ತೃ-
ತಮಾದಾಯೇತಿ ಶೇಷಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಸ್ವಾತತಂ—ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವ | ಬುಂದಂ—ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ
ಗಿರಿಭ್ಯಃ—ಮೇಘಗಳಿಂದ | ನಿರಾವಿಧ್ಯತ್—(ಅವುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ) ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು | ಪ್ರಕೃಂ—
ಪರಿಪ್ರಕೃವಾದ | ಓದನಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಆ ಧಾರಯತ್—ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಧರಿಸಿದನು

• ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ •

ಇಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ
ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು. ಪರಿಪ್ರಕೃವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಧರಿಸಿದನು. (ಓದಿಸಿದನು)

English Translation

Indra smote (rain) from the clouds with his far-stretched arrow, he
secured boiled rice (for men).

|| ವಿಶೇಷವಿಶಯಗಳು ||

ಬುಂದಂ-ಇಷುಂ | ಬಾಣವನ್ನು; ಬುಂದಶ್ಚುಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ವರು ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಬುಂದಃ | ಬುಂದ ಇಷುರ್ಭವತಿ | ಬುಂದೋ ವಾ ಭಿಂದೋ ವಾ ಭಯದೋ ವಾ ಭಾಸನಾನೋ ದ್ರವತೀತಿ ವಾ | ನಿರವಿಧ್ಯದ್ಗಿರಿಭ್ಯ ಆಧಾರಯತ್ವಕ್ಕನೋದನಂ | ಇಂದ್ರೋ ಬುಂದಂ ಸ್ವಾತತಂ | ನಿರವಿಧ್ಯದ್ಗಿರಿಭ್ಯ ಆಧಾರಯತ್ವಕ್ಕನೋದನಮುದಕದಾನಂ ಮೇಘಂ | ಇಂದ್ರೋ ಬುಂದಂ ಸ್ವಾತತಂ |

(ನಿ ೬-೨೪)

ಬುಂದ ಎಂದರೆ ಬಾಣವು. ಬಾಣವು ಲಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಚುಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊರಬಾಗ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದರಿಂದ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಬುಂದವೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವು ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿರುವುದು. ಇಂದ್ರನು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿ ಅದನ್ನು ಅಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಎಳೆದು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುವ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ನಿರೀಂದದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸಿದನು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಶತಬ್ರಹ್ಮ ಇಷುಸ್ತವ ಸಹಸ್ರಪರ್ಣ ಏಕ ಇತ್ |

ಯಮಿಂದ್ರ ಚಕ್ರವೇ ಯುಜಂ || ೭ ||

|| ಪದಗಾಥೆ ||

ಶತಬ್ರಹ್ಮಃ | ಇಷುಃ | ತವ | ಸಹಸ್ರಪರ್ಣಃ | ಏಕಃ | ಇತ್ |

ಯಂ | ಇಂದ್ರ | ಚಕ್ರವೇ | ಯುಜಂ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವೇಷುಃ ಶತಬ್ರಹ್ಮಃ ಶತಾಗ್ರಃ ಸಹಸ್ರಪರ್ಣಃ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕೈಃ ಪತ್ನೈಃ ಸಂವತ್ಸಃ ಶ್ರೀಘ್ರಗಮನಾಯ | ಅಪರಿಮಿತಗಮನೋ ವಾ | ಸ ಚೈಕ ಇದೇಕ ಏವ | ಯಂ ಚೇಷುಂ ಯುಜಂ ಸಹಾಯಂ ಚಕ್ರವೇ ಕರೋಷಿ ಯುದ್ಧಾಯ ||

|| ಪ್ರಕಪದಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಂ—ಯಾವ ಬಾಣವನ್ನು | ಯುಜಂ—ನಿನ್ನ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ | ಚಕ್ರವೇ—ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ | ಏಕ ಇತ್—ಅಂತಹ ಒಂದೇ ಅಡ | | ತವ ಇಷುಃ—ನಿನ್ನ ಬಾಣವು |

ಶತಬ್ರಹ್ಮಃ—ನೂರು ಮೊನಚಾದ ತುದಿಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ | ಸಹಸ್ರಪರ್ಣಃ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಪತ್ರವುಳ್ಳದ್ದೂ (ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ) ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಬಾಣವನ್ನು ನಿನ್ನ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆಯೋ, ಅಂತಹ ಒಂದೇ ಅದ ನಿನ್ನ ಬಾಣವು ನೂರು ಮೊನಚಾದ ತುದಿಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಪತ್ರವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

English Translation

That single shaft of yours, Indra, which you make your ally, is hundred-pointed, thousand-feathered.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕ •

ತೇನ¹ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚ² ಭರ³ ನೈಭ್ಯೋ⁴ ನಾರಿಭ್ಯೋ⁵ ಅತ್ತವೇ⁶ |

ಸದ್ಯೋ⁷ ಜಾತ⁸ ಯುಭುಷಿರ⁹ || ೮ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ತೇನ¹ | ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚ² | ಅ | ಭರ³ | ನೈಭ್ಯೋ⁴ | ನಾರಿಭ್ಯೋ⁵ | ಅತ್ತವೇ⁶ |

ಸದ್ಯೋ⁷ | ಜಾತಃ⁸ | ಯುಭುಷಿರ⁹ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತೇನೇವಂನಾ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚೈವೈಶ್ಚ ನೈಭ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯೇಭ್ಯಃ | ಪುತ್ರೈಭ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ನಾರಿಭ್ಯಃ ಸ್ತ್ರೀಭ್ಯಕ್ತಾತ್ತವೇದನಾಯ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ಧನಮಾಭರ | ಅಹರ | ಸದ್ಯಪ್ತದಾನೀಮೇವ ಋತೋಽಸ್ಮಾಛಿದರ್ಶನೇನ ಸೋಮೇನ ಪ್ರವದ್ಯಃ ಸರ್ವ ಹೇ ಯುಭುಷಿರ | ಉಯಃ ಪ್ರಭೂತಃ ಸ್ಥಿರಶ್ಚ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ಹೇ ತಾದ್ಯತೇಂದ್ರ ತ್ರಮಾ ಭರೇತಿ ಸಮಸ್ತಯಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಯುಭುಷಿರ—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದುದೂ ಮಹತ್ವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸದ್ಯಃ—ನಾವು ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ | ಜಾತಃ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ | ತೇನ—ಅದೇ ಬಾಣದ ಸಹಾಯದಿಂದ | ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತೃಂದ ನಮಗೂ | ನೈಭ್ಯಃ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ | ನಾರಿಭ್ಯಃ—ಹೆಂಗಸರಿಗೂ (ಸತ್ವಾದಿಗಳಿಗೂ) | ಅತ್ತವೇ—ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇರಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು | ಅ ಭರ—ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದುದೂ, ಘನವಾದುದೂ ಆದ ಸ್ತುತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ನೀನು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಅದೇ ಬಾಣದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಾದ ನಮಗೂ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಪತ್ನಾದಿಗಳಿಗೂ ಭೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Forthwith increased (by our offerings), you, mighty and firm, by that (weapon) bring (wealth) for sustenance to us your praisers, our children, and our wives.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏತಾ ಚ್ಯೌತಾನಿ ತೇ ಕೃತಾ ವರ್ಷಿಷ್ಣಾನಿ ಪರೀಣಸಾ |

ಹೃದಾ ವೀಡ್ಧಧಾರಯಃ || ೯ ||

• ಪದಪಠಃ •

ಏತಾ | ಚ್ಯೌತಾನಿ | ತೇ | ಕೃತಾ | ವರ್ಷಿಷ್ಣಾನಿ | ಪರೀಣಸಾ |

ಹೃದಾ | ವೀಡ್ಧ | ಅಧಾರಯಃ | ೯ ||

• ವಾಯುಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ಪ್ಲಯೈಶ್ಚೈತಾನಿ ಪುರತಃ ಸರ್ವೈದ್ಯೈಶ್ಚಮಾನಾನಿ ವರ್ಷಿಷ್ಣಾನ್ಯತೀಶಯೇನ ಪ್ರವೃದ್ಧಾನಿ ಪರೀಣಸಾ ಪರಿತೋನತಾನಿ ಆತ ಏವ ಚ್ಯೌತಾನೀತಿ ಭಾವಃ | ಭೂನುಃ ಕೀಲವದ್ಧಾರಣಾಯ ಕೃತಾ ಕೃತಾನಿ | ಪರ್ವತಾಸ್ತ್ರಯಾ ಕೃತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಾ ಯಾನಿ ಹೃದಾ ಬುದ್ಧಾ, ವೀಳು ಸ್ಥಿ ರಾಣ್ಯಧಾರಯಃ | ಬುದ್ಧಾ ಕರ್ತವ್ಯಾನೀತಿ ಯಾನ್ಯಧಾರಯಃ ತಾನೀಮಾನೀತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾರ್ವರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಏತಾ—ಸರ್ವವಿಧವಾಗಿ ಲಾಂಛನಿಸಿರುವುದೂ | ವರ್ಷಿಷ್ಣಾನಿ—ಆತಿಪ್ರವೃದ್ಧವಾದುದೂ | ಪರೀಣಸಾ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದೂ | ಚ್ಯೌತಾನಿ—ಆತ್ಮತ್ಯಸ್ಸವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಸಕಲವೂ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದಲೇ | ಕೃತಾ—ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ (ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹ) | ಹೃದಾ—ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೇ | ವೀಳು—ಸ್ಥಿರವಾಗಿ | ಅಧಾರಯಃ—ಧರಿಸಿದ್ದೀಯೆ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎವೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸರ್ವಂಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿರುವುದೂ, ಅತಿ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದುದೂ, ವಿಪ್ರವಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದೂ ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವೂ ಆದ ಸಕಲವಸ್ತುಗಳೂ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಮನಃಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಧರಿಸಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

These gignatic far-reaching efforts were put forth by you ; you fixed them firm in your thought.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ವಿಷ್ಣುರಾಭರದುರುಕ್ರಮಸ್ತ್ವೇಷಿತಃ |

ಶತಂ ಮಹಿಷಾನ್ ಕ್ಷೀರಪಾಕಮೋದನಂ ವರಾಹಮಿಂದ್ರ ಎಮುಷಂ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವಾ | ಇತ್ | ತಾ | ವಿಷ್ಣುಃ | ಅ | ಅಭರತ್ | ಉರುಕ್ರಮಃ | ತ್ವಾ ಇಷಿತಃ |

ಶತಂ | ಮಹಿಷಾನ್ | ಕ್ಷೀರಪಾಕಂ | ಮೋದನಂ | ವರಾಹಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಎಮುಷಂ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯ ||

ಅಸ್ಯ ಋಚೋ ನಿರುಕ್ರೈಕಿಹಾಸಿಕಮಫೇದೇನ ದ್ವಿದಾ ಯೋಜನಾ | ನೈರುಕ್ತಪಕ್ಷೇ ಪಾನರ್ತ್ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತಾ ತಾನಿ ಯಾನಿ ಶ್ವಯಾ ಸ್ವಪ್ನವ್ಯಾನ್ಯುದಕಾನಿ ಸುತಿ ತಾನಿ ವಿಷ್ಣುವ್ಯಾಪಸು ಶೀಲ ಅದಿತ್ಯ ಅಭರತ್ | ಅ ಭರತಿ | ಲೋಕಾಯ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿಃ ತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೀದೃಶೋ ವಿಪ್ರಃ | ಉರುಕ್ರಮೋ ಬಹುಗತಿಃ | ಕಿಂ ಸ್ವವಿರೋಧೇನೇತಿ ಅಹ | ತ್ವೇಷಿತಸ್ತ್ವಯಾ ವೈರಿತಃ | ನ ಕೆಃವಲ ಮುದಕಾನ್ಯೇವ ಅಪಿ ಃಶ ಶತಂ ಮಹಿಷಾಞ್ಞಾತಸುಖ್ಯಾಕಾನ್ಯಶೂನ್ | ಮಹಿಷಶಬ್ದೋ ನವಾದೀರಶ್ಚ ಪಲಕ್ಷಕಃ | ಅಥವಾ ತತಶಬ್ದೋಽಪರಿಮಿತವಚನೇ ಮಹಿಷ ಇತಿ ಮಹನ್ನಾಮಃ | ಅಸುಖ್ಯಾತಾನ್ಯಶುತಿಕೋ ಯಜ್ಞಾನ್ಯಜಮಾನೇಭ್ಯ ಅಭರತ್ | ದದಾತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಂಚ ಕ್ಷೀರಪಾಕಂ ಕ್ಷೀರಪಕ್ವಮೋದನಂ ಪಾಯಸಂ | ಏತಚ್ಚದುಪುರೋಡಾಶಾದೇರುಪಲಕ್ಷಕಂ | ತದ್ವಜಮಾನೇಭ್ಯ ಅಭರತ್ | ಅಥವಾ ಸರ್ವಾರ್ಥಂ ವೈಷ್ಣಿಪದಾನದ್ವಾರೋದನಂ ಪ್ರಾರಹತ್ | ಕಿಂಚೋದ್ಯೋ ವರಾಹಂ ಜಲಪೂಜಾಂ ಮೇಘಾ ಹಂಕೀತಿ ಶೇಷಃ | ಕೀದೃಶಂ ಶಂ | ಎಮುಷಂ || ಅ ಇತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ ಛಾಂದಸ ಏಕಾರಃ || ಅಮುಷ-

ಮಂದಕಸ್ಯ ನೋಷಕಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ನಿರುಕ್ತಪಕ್ಷ ಏವಂ || ಐತಿಹಾಸಿಕಪಕ್ಷೇ ಚರಕಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತಿಹಾಸ
ಆಮ್ನಾಯತೇ | ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಞಃ | ಸ ದೇವೇಭ್ಯ ಆತ್ಮಾನಮಂತರಧಾತು | ತಮಸ್ಯೇದೇವತಾ ನಾವಿ-
ದನ್ನೀದ್ರಸ್ತುನೇತು | ಸ ಇಂದ್ರಮುಬ್ರವೀತ್ ಕೋ ಭವಾನಿತಿ | ತಮಿಂದ್ರಃ ಪ್ರತ್ಯಬ್ರವೀದಹಂ ದುರ್ಗಾ-
ಣಾಮಸುರಾಣಾಂ ಚ ಹಂತಾ ಭವಾಂಸ್ತು ಕ ಇತಿ | ಸೋದ್ರಬ್ರವೀದಹಂ ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತಾ ತ್ವಂ ತು
ಯದಿ ದುರ್ಗಾಣಾಮಸುರಾಣಾಂ ಹಂತಾ ತತೋದ್ರಯಂ ವಾರಾಣೋ ವಾಮಮುಷ ಏಕಮಿಂಕತ್ಯಾಃ
ಪುಂಃ ಪಾರೇದ್ರಶ್ಚಮಯಾಣಾಂ ವಸತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಸುರಾಣಾಂ ವಸಾ ನಾಮಮಸ್ಮಿ ತಮಿವಂ ಜಹೀತಿ |
ತಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ತಾಃ ಪುರೋ ಭಿತ್ತಾ ಹ್ಯದಯಮವಿಧ್ಯತ್ | ಅಧಿ ತತ್ರ ಯದಾಸೀತ್ತದ್ವಿಷ್ಣುರಾಹರದಿತಿ
ಸೋದ್ರಯಮಿತಿಹಾಸೋದ್ರಸ್ಯೇದು ಮಾತುಃ ಸವನೇಷು | ಋ. ೧-೬೧-೭ | ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ವಿಷ್ಣುರಿತ್ಯಾಧ್ಯಾಂ
ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ | ತಯೋರ್ಮಧ್ಯೇಸ್ಯೇದು ಮಾತುರಿತ್ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುನಾ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ದುರ್ಗಾಣಾಂ
ಹಂತೇತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಕಥಯಸಿ ತರ್ಹಿ ವಾಮಮುಷಂ ವರಾಹಮಸುರಂ ಜಹೀತುಕ್ತಾಘೋ ವಿಧ್ಯದ್ಧ-
ರಾಹಮಿತಿ ಪಾದೇನ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ | ಇಂದ್ರೇಣ ಚ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ವಂ ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತೇತಿ ಬ್ರೂಷೇ
ಮಯಾ ಪುರಾಣೇ ಜಿತಾನ್ಯಸುರಕ್ಷ ಘಾತಿತಸ್ತಸ್ಯ ವಾಮಂ ವಸ್ತಾನಯೇತುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣು ಮೂರ್ತಿವಸ್ತಸ್ಯ
ವರಾಹಾಸುರಸ್ಯ ಧನಂ ಮುಮೋಷ | ಸೋದ್ರಘೋ ಮುಷಾಯದ್ವಿಷ್ಣುಃ ಪಪಕಮಿತಿ ಪಾದೇನ
ಸೂಚಿತಃ | ಸ ಕಂ ಪುನರ್ಮುಷಿತವಾನಿತಿ ತವತೋದ್ರಚ್ಯತೇ ವಿಶ್ವೇತ್ತೇತಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವೇಷಿತಸ್ತಯಾ
ಪ್ರೇತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಞ ರೂಪೀ ತ್ವೇಷಿತಸ್ತುಂ ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತಾ ಕಿಲ ತರ್ಹಿ ತ್ವಂ ತಸ್ಯ ಧನಾನ್ಯಾ-
ಹರೇತಿ ತ್ವಯಾ ಪ್ರೇರಿತಃ ಸನ್ನರುಕ್ತನೋ ಭೂತ್ಯಾ ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ಯಾನಿ ತ್ವಯಾಹರ್ತವ್ಯಾನೀತ್ಯುಕ್ತಾನಿ
ಯಾನಿ ಚ ತತ್ರ ಸ್ಥಿತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಾಭರತ | ಅಭರತು | ಕಾನಿ ತಾನೀತಿ | ಶತಂ ಮಹಿಷಾಸಪರಿಮಿತಾ.
ಸ್ತುಶಸ್ತಾನ್ವದಾರ್ಥಾನ್ ತೇಷಾಂ ವಾಹನರೂಪಾನ್ ಮಹಿಷಾನ್ಯಾ ಕ್ಷೀರಸಾಕಮೋದನಂ ಚ ಪಕ್ಷಮಾತ್ರ-
ನೇವೇವೇನಂ ಚಾಭರತ | ವಿಧ್ಯದ್ಧರಾಹಮಿತ್ಯತ್ರೋಕ್ತೋದ್ರಭಕ್ತ ಚರಮಪಾದೇನೋಚ್ಯತೇ |
ಇಂದ್ರಸ್ಯ ವರಾಹಂ ವರಾಹಾರಾಂ ಸ್ವೀಕೃತಾಸುರಸರ್ಪಸ್ಯಂ ವರಾಹರೂಪಿಣಾ ವೈಮುಷಮೇಮುಷನಾ-
ಮಾನಮಥವೈಮುಷಂ ಧನಾನಾಮೋಷಕಂ ವರಾಹಮಸುರಂ ಹ್ಯದಯೇದ್ರವಿಧ್ಯದಿತಿ ಶೇಷಃ |

ಽ ರ್ವಿಕದಾರ್ಥಃ :

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಉರುಕ್ತಮುಃ-ವಿಶ್ವೃತವಾದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವನೂ | ತ್ವೇಷಿತಃ-ನಿನ್ನಿಂದಲೇ
ಪ್ರೇರಿತನೂ | ವಿಷ್ಣುಃ-ವ್ಯಾಪಕನೂ ಅದ ಅದಿತ್ಯನು | ತಾ ವಿತ್ತಾ ಇತ್-ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಸಕಲ
ಉದಕಗಳನ್ನೂ | ಆ ಭರತಃ-ಭೂಸುತ್ತಾನೆ | ಶತಂ-ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ಮಹಿಷಾನ್-ಶಶುಗಳನ್ನೂ |
ಕ್ಷೀರಸಾಕಂ-ಕ್ಷೀರದಿಂದ ಪಕ್ವಮಾಡಿದ | ಓದನಂ-ಅನ್ನವನ್ನೂ ಅವನೇ ಭೂಸುತ್ತಾನೆ | ಇಂದ್ರಃ-ಇಂದ್ರನು |
ಏಮುಷಂ-ಉದಕವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ (ಅಪಹಂಸುವ) | ವರಾಹಂ-ಮೇಳವನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಾನೆ.

ಽ ಧಾರ್ವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ವಿಶ್ವೃತವಾದ ಸಂಚಾರವುಳ್ಳವನೂ, ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಿತನೂ, ವ್ಯಾಪಕನೂ ಅದ
ಅದಿತ್ಯನು ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಸಕಲ ಉದಕಗಳನ್ನೂ ಭೂಸುತ್ತಾನೆ. ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಶಶುಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷೀರದಿಂದ
ಪಕ್ವಮಾಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಅವನೇ ಭೂಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರನು ಉದಕಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಳವನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The wide-traversing Sun, depatched by you, brings (to the world) all these (waters which you creat) ; he brings hundreds of cattle and rice boiled in milk ; it is Indra who slays the water-stealing boar.

ಃ ವಿಕೇಷವಯಗಳು :

ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಒಂದು ನೈರುಕ್ತಪಕ್ಷವು, ಮತ್ತೊಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪಕ್ಷವು. ಈ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲದೆ ಯಾಸ್ಕರು ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವು.

ನೈರುಕ್ತಪಕ್ಷದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ

(ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ) | ಉರುಕ್ತಮಃ—ಒಕುವಿಧವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವ | ವಿಷ್ಣುಃ—ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪನಶೀಲನಾದ ಅದಿತ್ಯನು | ತ್ರೇಷಿತಃ—ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ | ತಾ—ನಿನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಲು ಉದಕಗಳನ್ನು | ಆ ಭರತ್—ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ | (ಮತ್ತು) ಶತಂ ಮಹಿಷಾನ್—ನೂರು ಪಶುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಪಶುಗಳನ್ನು | (ಆ ಭರತ್)—ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ (ಮತ್ತು) | ಕ್ಷೀರಪಾಕಂ—ಹಾಲಿನಿಂದ ಪಕ್ವವಾದ | ಓದನಂ. —ಪಾಯಸವನ್ನು ಎಂದರೆ ಚರುಪುರೋಡಾಶಾದಿರೂಪವಾದ ಹವಿಃದಿಗಳನ್ನು | (ಆ ಭರತ್)—ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ | [ಅಥವಾ ಓದನಂ—ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಮೃದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡುವನು] | (ಮತ್ತು) ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಏನುಷಂ—ಜಲವನ್ನು ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸದೆ ತಡೆದಿರತಕ್ಕ | ವರಾಹಂ—ಜಲಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ, ಸದಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಅದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ರೈಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮುದ್ರದಿಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದಕವನ್ನು ಹೀರಿ ಆ ಉದಕವು ಮೇಘಗಳಾಗಿ ಪುನರ್ವಿಕಸನಗುಂತೆ ಮಾಡಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವನು. ಅದಿತ್ಯನು ಮಾಡುವ ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿನ್ನಿಂದ (ಇಂದ್ರನಿಂದ) ಲೇ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿರುವುದು ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲೇ ಅದಿತ್ಯನು ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯತವಾದವೂ ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾದವೂ ಆದ ಪಶುಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷೀರಪಕ್ವವಾದ ಊದಿಗಳನ್ನೂ ಹೋಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಡುವನು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅದಿತ್ಯನು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿಯೇ ಮಾಡುವನು. ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಅದಿತ್ಯನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಉದಕಗಂಧ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೀಳದಂತೆ ತಡೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುಂತೆ ಮಾಡುವನು. ಇನ್ನೆಲ್ಲವೂ ಇಂದ್ರನ ಪ್ರಭಾವವೇ ಆಗಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿನಯೋಚ್ಚವೂ ನಿರುಕ್ತಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ದಿವಿಹಾಸಕಪಕ್ಷದ ವಿನಯೋಚ್ಚವೂ ವಿನಯೋಚ್ಚವೂ. ಈ ವಿನಯೋಚ್ಚ ಚರಕವ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು-

ವಿಷ್ಣುಯಜ್ಞಃ | ಸ ದೇವೇಭ್ಯ ಆತ್ಮಾಸನುತರಧಾತ್ | ತೆನುನ್ಯದೀವತಾ ನಾಮಿದನ್ವಿದ್-
ಸ್ತುವೇತ್ | ಸ ಇಂದ್ರಮಬ್ರವೀತ್ಸೋ ಭವಾನಿತಿ | ತಮುದ್ರಃ ಪ್ರತ್ಯಭವಿದಹಂ
ದುರ್ಗಾಣಾನುಸುರಾಣಾಂ ಚ ಹಂತಾ ಭವಾಂಸ್ತು ಕ ಇತಿ | ಸೋಽಬ್ರವೀದಹಂ ದುರ್ಗಾ-
ದಾಹರ್ತಾ ತ್ವಂ ತು ಯಾದಿ ದುರ್ಗಾಣಾನುಸುರಾಣಾಂ ಹಂತಾ ತೋಽಯಂ ವರಾಹೋ
ವಾನುಮುಷ ಏಕವಿಂಶತ್ಯಾಃ ಪುರಾಂ ಪಾರೇಽಶ್ವಮಯಾನಾಂ ವಸತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಸುರಾಣಾಂ ವಸು
ವಾನುಮಸ್ತಿ ತಮಿನುಂ ಜಹೀತಿ | ತಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ತಾಃ ಪುರೋ ಭಿತ್ತಾ ಹ್ಯದಯವನಿದ್ಯತ |
ಅಧಿ ತತ್ರ ಯದಾಸೀತ್ತದ್ವಿಷ್ಣುರಾಹರದಿತಿ | ಸೋಽಯಮಿತಿಹಾಸಃ ||

ಇದರ ಮುಖ್ಯಭವ್ಯವ್ಯವೇನೇನೆಂದರೆ-ವಿಷ್ಣುವೇ ಯಜ್ಞವು. ಆ ಯಜ್ಞ ರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಒಂದಾನೊಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಒಂದು ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿವನು. ಇದು ಇತರದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಿತು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ವಿಷ್ಣುವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ನಾನು ದುರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಅಸುರರನ್ನೂ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವವನು. ಆದರೆ, ನೀನು ಯಾರು ಎಂದನು. ವಿಷ್ಣುವು-ನಾನು ದುರ್ಗಾದಿಗಳಿಂದ ಅಸುರರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಪಹರಿಸಿ ತರುವವನು. ನೀನು ಯಾರು ? ನೀನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೇನು ಎಂದು ಪುನಃ ಕೇಳಲು ಆದಿತ್ಯ ವಿಷ್ಣುವು ಇಂತೆಂದನು-ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ದುರ್ಗಗಳ ಮುಕ್ತ ಅಸುರರ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಪಹರಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಇದ್ದತ್ತೊಂದು ಪುರಗಳ (ಕೋಟಿಗಳ) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿರುವ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಅಸುರರ ಬಹಳವಾದ ಧನವಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಅಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಎಂದನು. ಆದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಅಸುರರ ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ ವರಾಹ ಎಂಬ ಅಸುರನ ಹೃದಯವನ್ನು ಇಂದು ಕೊಂದನು. ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಅಸುರನಲ್ಲಿದ್ದ ಧನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ತಂದನು. ಇದೇ ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಮುಖ್ಯಭವ್ಯವ್ಯಯವು. ಈ ವಿಷಯವು ಈ ಸ್ತೋತ್ರಕ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ,

ಅಸ್ಯೇದು ಮಾತುಃ ಸವನೇಷು ಸದ್ಯೋ ವುಹಃ ಪಿತುಂ ಪಪಿವಾಚ್ಚಾವೃನ್ಮಾ |

ಮುಷಃಯದ್ವಿಷ್ಣುಃ ಪಚತಂ ಸಹೀಯಾಸ್ವಿಧ್ಯದ್ವರಾಹಂ ತಿರೋ ಅದ್ರಿವಸ್ತಾ ||

(ಮು. ಸಂ. ೧-೬೧-೭)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಸಿ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿರುವರು—

ಅಸ್ಯೇದು ಮಾತುಃ ಇತ್ಯತ್ರ ವಿಷ್ಣುನಾ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ದುರ್ಗಾಣಾಂ ಹಂತೇತ್ಯಾತ್ಮಾಂ
ಕಥಯಿಸಿ ತರ್ಹಿ ವಾಮುಮುಷಂ ವರಾಹವಸುರಂ ಜಹೀತ್ಯುಕ್ತಾರ್ಥೋ ವಿಧ್ಯದ್ವರಾಹಂ
ಇತಿ ಪಾದೇನ ತ್ವತಿಪಾದಿತಃ |

ಮೇಲಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ—“ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ದುರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಅಸುರರ ಸಂಹಾರಕನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಿಯಷ್ಟೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ವರಾಹನೆಯ ಅಸುರರ ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸು” ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥವು—ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಸ್ತೇದು ಮಾತು; ಎಂಬ ಉದಾಹರಣೆಯ ಮುಕ್ತಿನ ವಿದ್ಯದ್ವಾರಾಹಂ ತಿರೋ ಅದ್ವಿನುಸ್ತಾ ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

ಇಂದ್ರೇಣ ಚ ವಿಷ್ಣೋ ಶ್ವಂ ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತೇತಿ ಬ್ರೂಷೇ ಮಯಾ ಪುರಾಣೆ ಜಿತಾನ್ಯಸುರಶ್ಚ
ಘಾತಿಕಶ್ಚ ಸ್ಯ ಮಾಮಂ ವಸ್ಮಾನಯೇತ್ಯುಕ್ತೋ ವಿಷ್ಣುಮೂರ್ತಿಶ್ಚ ವರಾಹಾಸುರಶ್ಚ ಧನಂ
ಮುನೋಷ | ಸೋಽರ್ಥಃ ಮುಷಾಯದ್ವಿಷ್ಟಃ ಪಚತಂ ಸಹೀಯಾನ್ ಇತಿ ಪಾವೇನ
ಸೂಚಿತಃ ||

ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು—ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ, ನೀನು ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳಿಂದ ಅವರ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತರುವವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ನಾನು ಅನೇಕ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಒಯಿಸಿ ಅಸುರರನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆನು. ಆ ಅಸುರನಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವಿಷ್ಣುವು ಆದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಆ ವರಾಹಾಸುರನಲ್ಲಿದ್ದ ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದನು. ಈ ವಿವರವು—ಮುಷಾಯದ್ವಿಷ್ಟಃ ಪಚತಂ ಸಹೀಯಾನ್ ಎಂಬ ಉದಾಹೃತ ಮುಕ್ತಿನ ಪಾದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುವುದು.

ಸ ಕಂ ಪುನರ್ಮುಷಿತವಾನಿತಿ ತದಶ್ಲೋಚ್ಯತೇ | ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ಇತಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶ್ವೇಷಿತಶ್ಚ ಯಾ
ಪ್ರೇರಿತೋ ವಿಷ್ಣುರ್ಯಜ್ಜರೂಪಿಃ ಶ್ವೇಷಿತಶ್ಚಂ ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತಾ ಕಲಿ ತರ್ಹಿ ಶ್ವಂ ತಸ್ಯ
ಧನಾನ್ಯಾಹರೇತಿ ತ್ವಯಾ ಪ್ರೇರಿತಃ ಸನ್ನುರುಕ್ರಮೋ ಭೂತ್ಯಾ ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ಯಾನಿ ಚ ತತ್ರ
ಸ್ಥಿತಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಾಭರತ | ಆಭರತು | ಕಾನಿ ತಾನೀತಿ | ಶತಂ ಮಹಿಷಾಸಪರಿಮಿ-
ತಾನ್ ಪ್ರಕಸ್ಮಾನ್ ಪದಾರ್ಥಾನ್ ತೇಷಾಂ ವಾಹನರೂಪಾನ್ ಮಹಿಷಾನ್ಯಾ ಕ್ಷೀರಪಾಕ-
ನೋದನಂ ಚ ಪಶ್ಯಮಾಶ್ರಮೇವಾದನಂ ಚಾಭರತ ||

ಮತ್ತು ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಪುನಃ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದನು ಎಂದು ಹೇಳುವೆಯಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ವಿವರವನ್ನು ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಯಜ್ಜರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ, ನೀನು ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳಿಂದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತರುವವನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವೆಯಷ್ಟೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ವರಾಹಾಸುರನಲ್ಲಿರುವ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿನಿಂದ (ಇಂದ್ರನಿಂದ) ಪ್ರೇರಿತನಾದಕೂಡಲೇ ವಿಷ್ಣುವು ಹಾಗೆ ಆಗಲೆಂದೊಪ್ಪಿ ಬೇಗವೇಗಿನೆ ಅಸುರನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಸುರನಲ್ಲಿದ್ದ—ಎಂದರೆ ಯಾವ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದೋ ಆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾ ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದನು. ವಿಷ್ಣುವು ತಂದ ಆ ವಸ್ತುಗಳಾವವು ಎಂದರೆ ಅತ್ಯುಕ್ತವುಮಾಂಸು ಅಸಂಖ್ಯಾಕವಾದವೂ ಆದ ಧನಾದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುವ ಮಹಿಷಾದಿಪರುಗಳನ್ನೂ ಖೇರಾದಿಗಳಿಂದ ಪಕ್ವ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದನು ಎಂಬ ವಿವರವು ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವುದು.

ವಿದ್ಯದ್ವಾರಾಹಂ ಇತ್ಯತ್ಯೋಕ್ತೋಽರ್ಥಶ್ಚ ಚರನುಸಾದೀನೋಚ್ಚತೇ | ಇಂದ್ರಸ್ತು ವರಾಹಾರಂ
ಸ್ವೀಕೃತಾ ಸುರಸರ್ವಶ್ಚಂ ವರಾಹರೂಪಿಣಂ ವೈಮುಷವೇಮುಷನಾಮಾನಮಥವೈಮುಷಂ
ಧನಾನಾಮೋಷಕಂ ವರಾಹಮಸುರಂ ಹೃದಯೇಽವಿದ್ಯದಿತಿ ಶೇಷಃ ||

ಇನ್ನು ವಿದ್ಯದ್ವಾರಾಹಮಿವ್ರ ಏಮುಷಂ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತ ಮಕ್ಕಿನ ಕೊನೆಯ ಪಾದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವರು. ಈ
ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನು ವರಾಹ (ಹಂದಿ) ರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದು ಬಹಳ ಧನವನ್ನು ಅನೇಕರಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದನು.
ಅದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಏಮುಷಂ ಎಂದರೆ ಧನಾನಾಮೋಷಕಂ ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವನು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ
ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯು. ಇಂತಹ ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಏಮುಷನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಎದೆಯನ್ನು ತಿವಿದು ಕೊಂದನು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಪ್ರಕೃತಮಕ್ಕಿನ ಕೊನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ
ವಿವೃತವಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಯಜುರ್ವೇದದ ಶೈತ್ತಿರೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯದ ವಿವರಣೆಯು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ—

ಯಜ್ಞೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಿಲಾಯತ ವಿಷ್ಣುರೂಪಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ ಪೃಥಿವೀಂ ಪ್ತಾವಿಕತ್ತಂ ದೇವಾ
ಹಸ್ತಾನ್ದ್ವಾಗಂ ರಭೈಶ್ಚೈವಮಿದ್ರ ಉಪಯುಪಯುಕ್ತಾನ್ಮುತ್ಯೋಽವೀತ್ಯೋ-
ಮಾಯಮುಪಯುಕ್ತಪಯುಕ್ತೈಕ್ರಮಾದಿತೃಹಂ ದುರ್ಗೇ ಹಂತೇತ್ಯಥ ಕಸ್ತ್ವಮಿತ್ಯಹಂ
ದುರ್ಗಾದಾಹರ್ತೇತಿ ಸೋಽಬ್ರವೀದ್ದುರ್ಗೇ ವೈ ಹಂತಾವೋಚಭಾವರಾಹೋಽಯಂ ನಾನು.
ಮೋಷಃ ಸಪ್ತಾನಾಂ ಗಿರೀಣಾಂ ಪರಸ್ತಾದ್ವಿತ್ತಂ ವೇದ್ಯಮಸುರಾಣಾಂ ಬಿಭರ್ತಿ ತಂ ಜಹಿ
ಯದಿ ದುರ್ಗೇ ಹಂತಾಸೀತಿ ಸದರ್ಭಪುಂಜೀಲಮುದ್ಯುಕ್ತ ಸಪ್ತಗಿರೀನ್ ಭಿಕ್ತ್ವಾ
ತಮಹನ್ಸೋಽಬ್ರವಿದ್ಧುರ್ಗಾದ್ವಾ ಆಹರ್ತಾ ವೋಚಭಾವಾ ಏತಮಾಹರೇತಿ ತಮೇಭ್ಯೋ
ಯಜ್ಞ ಏವ ಯಜ್ಞಮಾಹರದ್ಯತ್ತದ್ವಿತ್ತಂ ವೇದ್ಯಮಸುರಾಣಾಮುಂದಂತ ತದೇಕಂ ವೇದ್ಯ
ವೇದಿತ್ತಂ ||

(ಶೈ. ಸಂ. ೬.೩.೪-೨, ೩)

ಯಜ್ಞವೇದಿಗೆ ವೇದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ
ಒಂದು ಇತಿಪಾಠವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ—

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರಿಂದ ಯಜ್ಞವು ವಿಷ್ಣುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ಯಜ್ಞರೂಪನಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ
ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ
ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿರುವ ಸ್ಥಳವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ
ಪ್ರದೇಶದಮೇಲೆ ಹಾದುಹೋಗುವಾಗ, ಕೆಳಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವು—ಯಾರದು? ನಾನಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಹಾದು
ಹೋಗುವವರು? ಎನ್ನಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು—ನಾನು, ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ

ತುರನೇ ನಾನು. ಆದರೆ ನೀನು ಯಾರು ? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವು—ಅಸುರರ ದುರ್ಗಾದಿಗಳು ಧ್ವಂಸವಾದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರುವವನೇ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನುತ್ತ ರವಿತನು. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ—ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವವನು ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಂದ್ರದ ಮುಂದೆ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳ ಆಚೆ ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನಿರುವನು. ಅವನು ಅಸುರರ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಬಲವಾದ ಕೋಟಿಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನು ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನ್ನಿಗಿದ್ದರೆ ಆ ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡು. ಆಗಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಎಂದನು. ಆದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ದರ್ಭೆಯ ಗೊಂಚಲೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆದನ್ನೇ ತನ್ನ ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಜೈದಿಸಿ ಆ ಪರಪಾಸುರನನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದನು. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಪ್ತಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಸೀಳಿದಾಕಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆನು. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ನೀನು ಓದಿ ಧ್ವಂಸವಾದ ಅಸುರರ ದುರ್ಗಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತರುವವನೇ ನಾನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡೆಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಆಗ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಲು ವಿಷ್ಣುವು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಜ್ಞರೂಪದಿಂದಲೇ ಆ ಅಸುರನಲ್ಲಿದ್ದ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಈ ರೀತಿ ಯಜ್ಞದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರ ಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆದದ್ದರಿಂದ ಯಜ್ಞವಾಡುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವೇದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ಎಂದು ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಯಾಸ್ಯುರ ವರಾಹಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ವರಾಹಃ | ವರಾಹೋ ಮೇಘೋ ಧವತಿ ವರಾಹಾರಃ | ವರಮಾಹಾರವಾಹಾರ್ಷಿಃ ಇತಿ ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ | ವಿದ್ಯದ್ವರಾಹಂ ತಿರೋ ಅದ್ರಿಮಸ್ತಾ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಧವತಿ | ಅಯು-
ಮಸೀತರೋ ವರಾಹ ಏತಸ್ಯಾದೇವ | ಬ್ರಹ್ಮತಿ ಮೂಲಾನಿ ವರಂ ವರಂ ಮೂಲಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇತಿ
ವಾ | ವರಾಹಮಿಂದ್ರ ಏನುಷಂ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಧವತಿ ||

(ನಿ. ೫-೪)

ನರಾಜನೆಂದರೆ ಮೇಘವು ಈ ಮೇಘವು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರಿಂದ ಮೇಘಕ್ಕೆ ವರಾಹಾರ = ಧನಾ ವರಾಹ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ವರಮಾಹಾರವಾಹಾರ್ಷಿಃ ಎಂಬುದು ಈ ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವು. ವಿದ್ಯದ್ವರಾಹಂ ತಿರೋ : ಅದ್ರಿಮಸ್ತಾ ಎಂಬುದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆಯು. ಇದರಲ್ಲಿ-ಇಂದ್ರನು ದೂರದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಮೇಘವನ್ನು ಸೀಳಿದನು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ವರಾಹಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೆಘನೆಂಬ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ವಾಹಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದಂದಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವೂ ಇರುವುದು. ಈ ಶಬ್ದವೂ (ವರಾಹ ಶಬ್ದವೂ) ಇದೇ ಮೂಲಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಗಡಗಳ ಎಂದರೆ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳ ಬೀರುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೊರಿದಾಡಿಕಳಂದ ಈಚೆಗೆ ಕೆತ್ತು ಹಾಕುವುದ

ರಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಆ ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಬುಡಸಹಿತ ಕಿತ್ತು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ ಸೂಕದ ಅಥವಾ ಹಂದಿಗೆ ವರಾಹ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಸಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವರಾಹಮಿಂದ್ರ ಏಮುಷಂ-ಇಂದ್ರನು ಆಹಾರಧ್ವಂಸಕವಾದ ಹಂದಿಯನ್ನು (ಅಸುರನನ್ನು) ಹೀಳಿ ಕೊಂದನು-ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು ಈ ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥದ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದೇ ನಿರುಕ್ತದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತುವಿಕ್ಷಂ ತೇ ಸುಕೃತಂ ಸೂಮಯಂ ಧನುಃ ಸಾಧುರ್ಬುದೋ
ಹಿರಣ್ಮಯಃ |

ಉಭಾ ತೇ ಬಾಹೂ ರಣ್ಯಾ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಾ ಮುದ್ರೂಪೇ ಚಿದ್ರ್ಯದೂಃ
ವೃಧಾ || ೧೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ತುವಿಕ್ಷಂ | ತೇ | ಸುಕೃತಂ | ಸೂಮಯಂ | ಧನುಃ | ಸಾಧುಃ | ಬುದೋಃ | ಹಿರಣ್ಮಯಃ |
ಉಭಾ | ತೇ | ಬಾಹೂ ಇತಿ | ರಣ್ಯಾ | ಸುಸಂಸ್ಕೃತಾ | ಮುದ್ರೂಪೇ | ಚಿತ್ |
ಮುದ್ರವೃಧಾ || ೧೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಏಷಾ ನಿರುಕ್ತ ಏಕಮಪಿ ಪದಂ ವಿಹಾಯ ಯಾಸ್ಯೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಾ | ತದೇವ ಲಿಖ್ಯತೇ
ತುವಿಕ್ಷಂ ಬಹುವಿಕ್ಷೇಪಂ ಮಹಾವಿಕ್ಷೇಪಂ ವಾ ತೇ ಸುಕೃತಂ ಸೂಮಯಂ ಸುಸುಖಂ ಧನುಃ ಸಾಧು-
ಯತಾ ತೇ ಬುದೋ ಹಿರಣ್ಮಯಃ | ಉಭಾ ತೇ ಬಾಹೂ ರಣ್ಯಾ ರಮಣೇಯೌ ಸಂಗ್ರಾನ್ಯಾ
ವದೂಪೇ ಅರ್ಧನಶಾತಿನೌ ಗಮನಶಾತಿನೌ ಮರ್ಮಾಣ್ಯಾರ್ಧನವೇಧಿನೌ ಗಮನವೇಧಿನೌ ವಾ ||
ನಿ. ೩-೩೩ | ಇತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತೇ-ನಿನ್ನ | ಧನುಃ-ಧನುಸ್ಸು | ತುವಿಕ್ಷಂ-ಬಹುದೂರದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು
ಹೊಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು | ಸುಕೃತಂ-ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು | ಸುಮಯಂ-ಶೋಭನಯುಕ್ತವಾದುದು

ದಾಗಿಯೂ | ಸಾಧುಃ—ಉತ್ತಮವಾದ | ಬುಂದಃ—ಬಾಣವು | ಹಿರಣ್ಯಯಃ—ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾಗಿಯೂ ಇವೆ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಉಭಾ ಬಾಹೂ—ಎರಡು ತೋಳುಗಳೂ ಸಹ | ರಣ್ಯಾ—ರಮಣೀಯವಾಗಿಯೂ | ಸಂಸಂಸ್ಕೃತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ನಿರ್ಮಾಣವುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ | ಋದುಪೇ ಚಿತ್—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ | ಋದುವೃಧಾ—ಕೆಳಕ್ಕುರುಳಿಸಿ ನಾಶಮಾಡತಕ್ಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

|| ಛಾಂವಾರ್ಷ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸು ಬಹುದೂರದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆಯತಕ್ಕದ್ದೂ, ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ತೋಭವಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಬಾಣವು ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ನಿನ್ನ ಎರಡು ತೋಳುಗಳೂ ಸಹ ರಮಣೀಯವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದ ನಿರ್ಮಾಣವುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇವೆ.

English Translation

Far-darting is your well-made auspicious bow, unailing is your golden arrow; your two warlike arms are ready equipped, destructively overthrowing, destructively piercing.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಬುಂದ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡುವಾಗ ಯಾಸ್ವರು ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತನೈ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಬುಂದಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಯಾಸ್ವರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೬ ನೆಯ ಮುಕ್ತಿನ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೇವೆ. (page. 166) ಬುಂದವೆಂದರೆ ಬಾಣವು. ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತಿನ ನಿರ್ವಚನವು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ—

ತುವಿಶ್ವಂ ಬಹುವಿಕ್ಷೇಪಂ ಮಹಾವಿಕ್ಷೇಪಂ ವಾ | ತೇ ಸುಕೃತಂ ಸೂನುಯಂ ಸುಸುಖಂ ಧನುಃ
ಸಾಧಯತಾ | ತೇ ಬುಂದೋ ಹಿರಣ್ಯಯ ಉಭೌ ತೇ ಬಾಹೂ ರಣ್ಯಾ ರಮಣೀಯೌ
ಸಾಂಗ್ರಾಮ್ಯೌ ವಾ | ಋದೂಪೇ ಅರ್ಧಸಪಾತಿನೌ ಗಮನಪಾತಿನೌ ತಬ್ಧಪಾತಿನೌ ದೂರ-
ಪಾತಿನೌ ವಾ | ಮುರ್ಘಾಣ್ಯಾರ್ಧನವೇಧಿನೌ ಗಮನವೇಧಿನೌ ತಬ್ಧವೇಧಿನೌ ದೂರವೇಧಿನೌ ವಾ ||

(ನಿ. ೬-೩೪)

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಬಾಣವು ಬಹಳ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ, ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಹೋಗಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಬಹಳ ಸಾನುರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸಾದರೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಅಕ್ಷಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬಾಣವು ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಎರಡು ತೋಳುಗಳೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇವೆ. ಈ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಋದೂಪೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ (ಬಾಣವು) ತನ್ವಿ:ಗವಾದ ಗತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೆಡತಕ್ಕದ್ದೂ ಅಥವಾ ತೇ:ಚಾರಶಬ್ದದಿಂದ ಕೆಡತಕ್ಕದ್ದೂ

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋತ್ಯಶ್ವಭೃಂ ವ್ಯಂಜನಂ ಗಾಮಶ್ವಮುಭ್ಯಂಜನಂ ತ್ವಲಂ ಚಾ ಭರ | ಮನಾ,
ಮನನೀಯಾನಿ ಹಿರಣ್ಯಯಾ ಹಿರಣ್ಯಮಾನುಷಕರಣಾನಿ ಸಚಾ ಸಹಾಭರೇತಿ ||

• ಶ್ರುತಿದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ನಮಗೆ ನಮಗೆ | ವ್ಯಂಜನಂ—ವ್ಯಂಜನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ | ಗಾಂ—ಗೋವುಗಳನ್ನೂ |
ಅಶ್ವಂ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನೂ | ಅಭ್ಯಂಜನಂ—ತೈಲಾದಿಗಳನ್ನೂ | ಮನಾ—ಬೆಲೆಬಾಳುವ | ಹಿರಣ್ಯಯಾ—
ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನೂ | ಸಚಾ—ಒಟ್ಟಿಗೆ | ಅ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು.

• ಛಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ವ್ಯಂಜನಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಅಶ್ವಗಳನ್ನೂ, ತೈಲಾದಿಗಳನ್ನೂ
ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಸುವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Bring us condiments, cows, horses, and oil, (bring us) with them
precious golden (vessels).

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಉತ ನಃ ಕರ್ಣಶೋಭನಾ ಪುರೂಣಿ ದೃಷ್ಟವಾ ಭರ |

ತ್ವಂ ಹಿ ಶ್ರುಣ್ವಿಷೇ ವಸೋ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉತ | ನಃ | ಕರ್ಣಶೋಭನಾ | ಪುರೂಣಿ | ದೃಷ್ಟವಾ | ಭರ |

ತ್ವಂ | ಹಿ | ಶ್ರುಣ್ವಿಷೇ | ವಸೋ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉತಾನಿ ಚ ನೋತ್ಯಶ್ವಭೃಂ ಕರ್ಣಶೋಭನಾ ಕರ್ಣಾಭರಣಾನಿ ಪುರೂಣಿ ಬಹುನ್ಯಾಭರ | ಹೇ
ದೃಷ್ಟೋ ಭರ್ಷಕೇಂದ್ರ ವಸೋ ವಾಸಯಿತರಿದ್ರ ತ್ವಂ ಹಿ ಖಲು ಶ್ರುಣ್ವಿಷೇ | ಶ್ರೂಯಸೇ | ಕಮಿತಿ |
ಉದಾರೋತ್ಯಯಮಿಂದ್ರ ಇತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ :

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಉತೇ—ಮತ್ತು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಕರ್ಣಶೋಭನಾ—ಕಿವಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವ | ಪುರೂಷೇ—ಅನೇಕ ಅಭರಣಗಳನ್ನು | ಆ ಭರ—ತಂದೊದಗಿಸು | ಧ್ಯಷ್ಟೋ—ಶತ್ರು ಧರ್ಷಕನೂ | ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ ಹಿ—ನೀನೇ; | ಶ್ರುತ್ಯಷ್ಟೇ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಇತಿಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ತಂದೊದಗಿಸು. ಶತ್ರುಧರ್ಷಕನೂ ವಸತಿದಾಯಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

O resolute one, bring us many ear-ornaments; giver of dwellings, you are renowned.

|| ಸಂಹಿತಾರ್ಥ ||

ನಕೇಂ ವೃಧೀಕ ಇಂದ್ರ ತೇ ನ ಸುಷಾ ನ ಸುದಾ ಉತ |
ನಾನ್ಯಸ್ತೃಚ್ಛೂರ ವಾಘಾತಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠ :

ನಕೇಂ | ವೃಧೀಕಃ | ಇಂದ್ರ | ತೇ | ನ | ಸುಷಾಃ | ನ | ಸುದಾಃ | ಉತ |
ನ | ಅನ್ಯಃ | ತ್ವಚ್ | ಶೂರ | ವಾಘಾತಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶೇ ತ್ವಷ್ಟೋನ್ಯಃ | ಕಸ್ತಿದ್ವೃಧೀಕೋ ವರ್ಧಯಿತಾ ನಕಃಂ ನೈವ | ತಥಾ ಸುಷಾಃ ಸುಷ್ಯ ಸಂಭಕ್ತ್ಯಾ ಸಂಗ್ರಾಮಾದೌ ತ್ವಷ್ಟೋನ್ಯೋ ನ | ಉತಾಹಿ ಚ ಸುದಾಃ ಸುದಾತಾ ನ | ತಥಾ ಹೇ ಊರ ತ್ವತ್ತ್ವಷ್ಟೋನ್ಯೋ ವಾಘಾತಃ | ಯುಕ್ತಿಗ್ನಾಮೃತಕ | ಯುಕ್ತಿಕೋ ಯಜನಾನಸ್ಯ ತೇತಾ ನಾನ್ಯಷ್ಟೋನ್ಯಿ ತ್ವಾಮೃತೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ :

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು | ವೃಧೀಕಃ—ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನು | ನಕಃಂ—ಬೀರಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ | ಸುಷಾಃ—ಸಂಗ್ರಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಧರನನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವವರು | ನ—ನೀನಲ್ಲವೇ

ಬೇರಿಲ್ಲ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಸುದಾಃ—ನಿನ್ನಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳು | ನ—ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ | ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವತ್—ನಿನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ | ವಾಘತಃ—ಯಜ್ಞನೇತೃಗಳು (ಮತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು) | ನ ಅನ್ಯಃ—ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

• ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವೃದ್ಧಿ ಕಾಶಕನಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಗ್ರಾಮಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಧನವನ್ನು ಆಸಹಿಸುವವರು ನೀನಲ್ಲದೇ ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಮತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೂ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

English Translation

There is no prosperer other than you, no divider of the spoil, no giver of boons ; O hero, there is no (leader) of the sacrificer other than you

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ನಕೀಮಿಂದ್ರೋ ನಿಕರ್ತವೇ ನ ಶಕ್ರಃ ಪರಿಶಕ್ತವೇ |

ವಿಶ್ವಂ ಶ್ವಣೋತಿ ಪಶ್ಯತಿ || ೫ ||

• ಪದವಾಚಃ :

ನಕೀಂ | ಇಂದ್ರಃ | ನಿಶ್ಕರ್ತವೇ | ನ | ಶಕ್ರಃ | ಪರಿಶಕ್ತವೇ |

ವಿಶ್ವಂ | ಶ್ವಣೋತಿ | ಪಶ್ಯತಿ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅಯಮಿಂದ್ರೋ ನಿಕರ್ತವೇ ನಿಕರ್ತುಂ ನಕೀಂ ಸೈವ ಶಕ್ರಃ | ತಥಾ ಶಕ್ರಃ ಶಕ್ರೋಽಯಂ ಪರಿಶಕ್ತವೇ ಪರಿಧಾವಾಯ ನ ಶಕ್ಯತ ಇತಿ | ಸ ತು ವಿಶ್ವಂ ಶ್ವಣೋತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಚ ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ಥ :

ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ನಿಕರ್ತವೇ—ಸ್ವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೇಳಿ ಇಳಿಸಲು | ನಕೀಂ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ | ಶಕ್ರಃ—ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಪರಿಶಕ್ತವೇ—ಸೋಲಿಸಲ್ಪಡಲು | ನ—ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಅದೇ ಇಂದ್ರನು) | ವಿಶ್ವಂ—ಸಮುಪ್ಪವನ್ನೂ | ಶ್ವಣೋತಿ—ಕೇಳುತ್ತಾನೆ | ಪಶ್ಯತಿ—ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆಳಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಲು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವೇ ಇಂದ್ರನು ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indra cannot be brought low, he cannot be overpowered—he hears, he sees all.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸ ಮನ್ಯಂ ಮರ್ತಾಽನ್ಯಾನಾಮದಬ್ಧೋ ನಿ ಚಿಕೀಷತೇ |

ಪುರಾ ನಿದತ್ಪ್ರಿಕೀಷತೇ || ೬ ||

ಪದಾಂತಃ :

ಸಃ | ಮನ್ಯಂ | ಮರ್ತಾಽನ್ಯಾನಂ | ಅದಬ್ಧಃ | ನಿ | ಚಿಕೀಷತೇ |

ಪುರಾ | ನಿದಃ | ಪ್ರಿಕೀಷತೇ || ೬ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಸ ಇಂದ್ರೋ ಮನ್ಯಂ ಕ್ರೋಧಂ | ಕೇಷಾಂ | ಮರ್ತಾಽನ್ಯಾನಂ | ಅದಬ್ಧಃ ಕೇನಾಪ್ಯಹಿಸಿತಃ ಸನ್ನಿ ಚಿಕೀಷತೇ | ನಿ ಕರೋತಿ | ಕಂ ಮನ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯೈವ ನೇತ್ಯಾಹ | ನಿ ದೋ ನಿಂದಾಯಾಃ ಪುರಾ ಪೂರ್ವಮೇವ ಚಿಕೀಷತೇ | ಯದಾ ತಂ ನಿಂದಿತುಮಿಚ್ಛತಿ ಕಶ್ಚಿತ್ತತಃ ಪೂರ್ವಮೇವ ತಂ ನಿ ಕರೋತಿ ತತ್ಪರ್ಥಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಮರ್ತಾಽನ್ಯಾನಂ—ಮಾನವರ | ಮನ್ಯಂ—ಕ್ರೋಧವನ್ನು | ಅದಬ್ಧಃ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಹುಸಿತನಾಗದೇ | ನಿ ಚಿಕೀಷತೇ—ಕೆಳಗಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ನಿದಃ—ಅವನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದಕ್ಕೆ | ಪುರಾ—ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ | ಚಿಕೀಷತೇ—ಃತಪರನನ್ನು ವಿನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಇಂದ್ರನು, ಮಾನವರ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಹುಸಿತನಾಗದೇ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಯಾವುದರೂ ನಿಂದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಅತಪರನನ್ನು ವಿನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Unharméd he brings low the wrath of mortals ; before any one can reproach him, he brings him low.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕೃತ್ವ ಇತ್ಪೂರ್ಣಮುದರಂ ತುರಸ್ಯಾಸ್ತಿ ವಿಧತಃ |

ವೃತ್ತಘ್ನಃ ಸೋಮಪಾವ್ನಃ || ೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಕೃತ್ವಃ | ಇತ್ | ಪೂರ್ಣಂ | ಉದರಂ | ತುರಸ್ಯ | ಅಸ್ತಿ | ವಿಧತಃ |

ವೃತ್ತಘ್ನಃ | ಸೋಮಪಾವ್ನಃ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತುರಸ್ಯ ತ್ವರಮಾಣಸ್ಯ ವೃತ್ತಘ್ನೋ ವೃತ್ತಂ ಹತವತಃ ಸೋಮಪಾವ್ನಃ ಸೋಮಪಾತುರುದರಂ ಕೃತ್ವ ಇತ್ ಕರ್ಮಣ್ಯವ ಪೂರ್ಣಮಸ್ತಿ | ಧವತಿ | ಕಸ್ಯ ಕರ್ಮಣೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ವಿಧತಃ ಪರಿಚರಿತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ | ಯತಃ ಪರಿಚರಣಾಧಾನೇ ತಸ್ಯ ಕುಕ್ಷಿಪೂರ್ವಭಾವೋಽತತ್ಪೂರ್ವಯೇ ಪರಿಚರತೇತಿ ಶೇಷಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ತುರಸ್ಯ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ವೃತ್ತಘ್ನಃ—ವೃತ್ತನನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ | ಸೋಮಪಾವ್ನಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನ | ಉದರಂ—ಉದರವು | ವಿಧತಃ—ಅನ್ನವನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವ ಯಜಮಾನನ | ಕೃತ್ವ ಇತ್—ಹವಿಷ್ಕರಾದಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ | ಪೂರ್ಣಂ—ತುಂಬಿದುದಾಗಿ | ಅಸ್ತಿ—ಆಗುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಾಳಃ •

ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವೃತ್ತನನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವನೂ, ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನ ಉದರವು ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಹವಿಷ್ಕರಾದಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ತುಂಬುತ್ತದೆ.

English Translation

The belly of the Soma-drinker, the eager slayer of Vritra, is filled by the sacrificer's offering.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ |

ಶ್ರೇ ವಸೂನಿ ಸಂಗತಾ ವಿಶ್ವಾ ಚ ಸೋಮ ಸೌಭಗಾ |

ಸುದಾತ್ತ ಪರಿಹೃತಾ || ೮ ||

ಃ ಪಥಾಃ |

ಶ್ರೇ ಇತಿ | ವಸೂನಿ | ಸಂಗತಾ | ವಿಶ್ವಾ | ಚ | ಸೋಮ | ಸೌಭಗಾ |

ಸುದಾತು | ಅಪರಿಹೃತಾ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶ್ರೇ ಶ್ವಯಿ ವಸೂನಿ ಧನಾನ್ಯಸ್ತದಿಷ್ಟಾನಿ ಸಂಗತಾ ಸಂಗತಾನಿ | ತಥಾ ಹೇ ಸೋಮ ಸೋಮವನ್ನಿಂದ್ರ ಶ್ವಯಿ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಸೌಭಗಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಾನಿ ಸಂಗತಾನಿ | ತಥಾ ಸುದಾತು ಸುದಾನಾನ್ಯಪರಿಹೃತಾಕುಟಲಾನಿ | ಅತಸ್ತಾನಿ ಕುರ್ವಿತಿ ಛಾವಃ | ಯದ್ವಾ | ಇಂದ್ರಃ ಸೋಮಂ ಪೀತ್ವಾ ಸೋಮ ಇತ್ಯಭಿಹಿತಃ ಸೋಮಶ್ರುತೇ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ |

ಸೋಮ—ಸೋಮವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶ್ರೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ | ವಸೂನಿ—ಸಕಲಧನಗಳೂ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸೌಭಗಾ ಚ—ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳೂ | ಅಪರಿಹೃತಾ—ದೋಷರಹಿತವಾದ | ಸುದಾತು—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನದ್ರವ್ಯಗಳೂ | ಸಂಗತಾ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ಸೋಮವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲಧನಗಳೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಮಂಗಳದ್ರವ್ಯಗಳೂ, ದೋಷರಹಿತವಾದ ಉತ್ತಮ ದಾನದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ.

English Translation

In you, O drinker of the Soma, are treasures stored, and all precious things and unblemished gifts.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ |

ಶ್ವಾಮಿಧ್ಯವಯುರ್ನಮು ಕಾನೋ ಗವ್ಯಾಹಿರಣ್ಮಯುಃ |

ಶ್ವಾಮಿಧ್ಯವಯುರೇಷತೇ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಾಂ | ಇತ್ | ಯವ್ರಯಃ | ಮಮ | ಕಾಮಃ | ಗವ್ಯಃ | ಹಿರಣ್ಯಯಃ |
ತ್ವಾಂ | ಅಶ್ವಯಃ | ಆ | ಆಷತೇ || ೯ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ತ್ವಾಮೀಶ್ವರನೇವೇಷತೇ | ಕಿಂ | ಮಮ ಕಾಮಃ | ಸ ಕೇದ್ಯತಃ | ಯವಯುರ್ಯವೇಚ್ಛುಃ
ಸನ್ನೇಷತೇ | ತಥಾ ಗವ್ಯಃ ಸನ್ನೇಷತೇ | ತಥಾ ಹಿರಣ್ಯಯುಕ್ತ ಸನ್ನೇಷತೇ | ತಥಾಶ್ವಯುಕ್ತ ಸನ್ನೇಷತೇ |
ತಂ ಕಾಮನಾಪ್ರೇಚ್ಛಂ ಕುರ್ವಿತಿ ಧಾವಃ ||

|| ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯವಯಃ—ಯವಧಾನ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ | ಗವ್ಯಃ—ಗೋವುಗಳನ್ನು
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ | ಹಿರಣ್ಯಯಃ—ಸುವರ್ಣವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವುದೂ | ಅಶ್ವಯಃ—ಅಶ್ವಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದುದೂ ಆದ |
ಮಮ—ನನ್ನ | ಕಾಮಃ—ಅಭಿಲಾಷೆಯು | ತ್ವಾಂ ಇತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಏಷತೇ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯವಧಾನ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ, ಸುವರ್ಣವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವುದೂ,
ಅಶ್ವಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದುದೂ ಆದ ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

To you my desire hastens, seeking barley, cows and gold—to you
it hastens seeking horses.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತವೇದಿಂದ್ರಾಹಮಾಶಸಾ ದಸ್ಯೇ ದಾತ್ರಂ ಚನಾ ದದೇ |

ದಿನಸ್ಯ ವಾ ಮಘವನ್ಸಂಭೃತಸ್ಯ ವಾ ಪೂರ್ಥಿ ಯವಸ್ಯ

ಕಾಶಿನಾ || ೧೦ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತವ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರ | ಅಸಂ | ಅಶಸಾ | ಹಸ್ಯೇ | ದಾತ್ರಂ | ಚನ | ಆ | ದದೇ |

ದಿನಸ್ಯ | ವಾ | ಮಘವನ್ | ಸಂಭೃತಸ್ಯ | ವಾ | ಪೂರ್ಥಿ | ಯವಸ್ಯ | ಕಾಶಿನಾ || ೧೦ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವೇತ್ಸವೈವಾಶಸಾಶಂಸೇನ ತ್ವನುಸ್ತದೀಯಃ | ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಯವಸಮೃದ್ಧಂ
ಕರೋಷೀತ್ಪಾಶಂಸೇನ ಹಸ್ತೇ ದಾತ್ರಂ ಚನ ಲವನಸಾಧನಂ ದಾತ್ರಮುಷ್ಯಾ ದದೇ | ಸ್ವೀಕರೋಮಿ |
ಕಮನೇನ ಪ್ರಯಾಸೇನ | ದಿನಸ್ಯ ವಾ ಪೂರ್ವಮೇವ ಚಿನ್ನಸ್ಯ ವಾ ಯವಸ್ಯ ಸಂಭೃತಸ್ಯ ವಾ ಪೂರ್ವ-
ಮೇವ ಚಿತ್ತಾ ನಿಷ್ಯುತಸ್ಯ ರಾಶೀಕೃತಸ್ಯ ವಾ ಯವಸ್ಯ ಕಾಶಿನಾ ಮುಷ್ಠಿನಾ ಪೂರ್ಥಿ | ಪೂರಯ |
ಆಶಂಸನಂ ದೇಹಿ ಚ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಮಘವಸಃ—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತವ ಆಶಸಾ ಇತ್—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದ
ಭರವೆಯಿಂದಲೇ | ಅಹಂ—ನಾನು | ಹಸ್ತೇ—ನನ್ನ ಕೈಯಿನಲ್ಲಿ | ದಾತ್ರಂ ಚನ—ಯವವನ್ನು ಕುಯ್ಯಲು
ಸಾಧನವಾದ ಕುಡುಗೋಲನ್ನು | ಆ ದದೇ—ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ | ದಿನಸ್ಯ ವಾ—ನಾನು
ಕೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಕುಯ್ಯಿದ್ದರೂ | ವಾ—ಅಥವಾ | ಸುಭೃತಸ್ಯ—ಮೊದಲೇ
ರಾಶಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ | ಯವಸ್ಯ—ಯವಧಾನ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ | ಕಾಶಿನಾ—ಮುಷ್ಠಿಯಿಂದ | ಪೂರ್ಥಿ-
ನನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡು.

ಃ ಛಾಂದಸ್ಃ ।

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದ ಭರವೆಯಿಂದಲೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಯಿನಲ್ಲಿ
ಯವವನ್ನು ಕುಯ್ಯಲು ಸಾಧನವಾದ ಕುಡುಗೋಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಕುಯ್ಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಕುಯ್ಯಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಮೊದಲೇ ರಾಶಿಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಯವಧಾನ್ಯದಿಂದ
ತುಂಬಿದ ಮುಷ್ಠಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡು.

English Translation

I take my sickle also in hand, Indra, with a prayer to you; fill it,
Maghavan, with a handful of barley already cut or piled.

ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ ।

ಅಯಂ ಕೃತ್ಸುರಿತಿ ನವಚ್ಛಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಕಾ | ಅಯಂ
ಕೃತ್ಸುರ್ನವ ಕೃತ್ಸುರ್ಭಾಗವಃ ಸೌಮ್ಯಮಂತ್ಯಾನುಷ್ಠುತಿ | ಭಾಗವಃ ಕೃತ್ಸುರ್ಬುಧಿಃ | ನವಮ್ಯು-
ನುಷ್ಠುತ್ | ಅಷ್ಟೌ ಗಾಯತ್ರೈಃ | ಸೋಮೋ ದೇವತಾ || ವಿಶಿಯೋಗೋ ಲೈಂಕಿಃ ||

ಅನುವಾದವು— ಆಯಂ ಕೃತ್ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಭಾಗವಸಃ ಕೃತ್ವಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ; ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ಆಯಂ ಕೃತ್ವೇನ ವ ಕೃತ್ವ ಭರ್ಗರ್ಗವಃ ಸ್ವಾಮ್ಯಮಂತ್ಯಾನುಷ್ಪಪ್ಪಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಕ್ಕು ಅನುಷ್ಪಪ್ಪ ಭವವಸ್ತುವು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕುಗಳು ಗಾಯತ್ರೀಭವವಸ್ತುವು. ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೭೯

ಮಂದಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೮ || ಸೂಕ್ತ—೭೯ ||
 ಅಸ್ತಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೫ || ವರ್ಗ—೩೩, ೩೪ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಂವ್ಯ—೯ ||
 ಮುಷಿ—ಕೃತ್ವೇನ ವರ್ಗವಃ ||
 ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿಃ ||
 ಹಂದಾ—೧-೮. ಗಾಯತ್ರೀ | ೯. ಅನುಷ್ಪಪ್ಪಾ ||

|| ಸಂಹಿತಾಸಾಲಃ ||

ಆಯಂ ಕೃತ್ವ ರಗ್ಯಭೀತೋ ವಿಶ್ವಜಿದುದ್ಧಿವಿತೋನಃ |

ಮುಷಿವಿಪ್ರಃ ಕಾಮ್ಯೇನ || ೧ ||

|| ಸಪಸಾಲಃ ||

ಆಯಂ | ಕೃತ್ವಃ | ಅಗ್ಯಭೀತಃ | ವಿಶ್ವಜಿವಿತ್ | ಉತ್ಯಜಿತ್ | ಇತ್ | ಸೋಮಃ |

ಮುಷಿಃ | ವಿಪ್ರಃ | ಕಾಮ್ಯೇನ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಆಯಂ ಸೋಮಃ ಕೃತ್ವಃ ಕರ್ತವ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯಾಗ್ಯಭೀತೋನ್ಯೈರಗ್ಯಹೀತೋ ವಿಶ್ವಜಿತ್ಸರ್ವಸ್ಯ ಜೀತೋದ್ಧಿಕ್ತಲಸ್ಯೋದ್ಧೇದಕಃ | ಅಥವಾ ವಿಶ್ವಜಿವುದ್ಧಿದಾ ಸೋಮಯಾಗಾಂ | ಕಯೋವಿಪ್ರಾಽದ-ಕತ್ಯಾತ್ರದ್ರೂಪಃ | ಮುಷಿವಿಪ್ರನನಾನ್ವಿಪ್ರೇ ಮೇಧಾವೀ ವಿಪ್ರವತ್ಸ್ಯೋ ವಿಶೇಷೇಣ ಪೂರಕೋನಾ | ವಿನಂ ಮಹಾನುಭಾವಃ ಸೋಮಃ ಕಾಮ್ಯೇನ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಸ್ತುತ್ಯೋ ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ ||

ಕೃತ್ವಃ—ಸಕಲ ಕರ್ಮಕರ್ತವನಿ | ಅಗ್ಯಭೀತಃ—ಇತರರ ಕಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದವನೂ | ವಿಶ್ವಜಿತ್—ಸಕಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸುವವನೂ | ಉದ್ಧಿತ್—ಫಲವ ಉತ್ಪಾದಕನೂ | ಮುಷಿಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾಂತನೂ | ವಿಪ್ರಃ—

ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ | ಅಯಂ ಸೋಮ ಇತ್—ಈ ಸೋಮವೇವನೇ | ಕಾನ್ಯೇನ—ಸ್ಮೃತೃದಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸಕಲ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ, ಇತರರ ಕಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದವನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸುವವನೂ, ಫಲದ ಉತ್ಪಾದಕನೂ ಪ್ರಜ್ಞಾಂತನೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವೇವನೇ ಸ್ಮೃತೃದಿಂದಲೇ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This all-creating Soma, obstructed by none, the conqueror of all, the producer of fruit, the seer, the wise, (is to be praised) with a hymn.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭ್ಯರ್ಣೋತಿ ಯನ್ನಗ್ನಂ ಭಿಷಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಂ ಯತ್ತುರಂ |

ಪ್ರೇಮಂಧಃ ಪ್ರಿನ್ಯಿಃ ಶ್ರೋಣೋ ಭೂತ್ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಊರ್ಣೋತಿ | ಯತ್ | ನಗ್ನಂ | ಭಿಷಕ್ತಿ | ವಿಶ್ವಂ | ಯತ್ | ತುರಂ |
ಪ್ರ | ಈಂ | ಅಂಧಃ | ಪ್ರಿತ್ | ನಿಃ | ಶ್ರೋಣಃ | ಭೂತ್ || ೨ ||

• ಸಾಯಾಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಂ ಸೋಮೋ ಯನ್ನಗ್ನಮಪ್ತಿ ತದಭ್ಯರ್ಣೋತಿ | ಅಚ್ಛಾದಯತಿ | ಯನ್ನಗ್ನಮಿವ ವಿಫಲಂ ವರ್ತತೇ ತದಾಚ್ಛಾದಯತಿ ಫಲೇನ | ಅಥವಾ ನಕ್ತ್ರಂ ಜನಯನ್ನಾಚ್ಛಾದಯತಿ | ತಥಾ ಯತ್ತುರಮಾತುರಂ ರುಗ್ಧಂ ವಿಶ್ವಂ ತದ್ಭಿಷಕ್ತಿ | ಭಿಷಕ್ತಿ | ಯಜ್ಞದ್ವಾರಾ ಸ್ವರ್ಗಸಂಧನೇನಾಸಧರೂಪೇಣ ಚ ಶರೀರಸಿದ್ಧಿಸಾಧನಶ್ಚ | ಅಂಧಃ ಸೆನ್ನದ್ರೋಣಃ ಪ್ರಿ ಪ್ರಿತ್ | ಪಶ್ಯತಿ | ಶ್ರೋಣೋಽಪಿ ಸಂಗುರಪಿ ನಿರ್ಭೂತ್ | ನಿರ್ಭವತಿ | ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ •

ಯತ್—ಯಾವ ವಸ್ತುವು | ನಗ್ನಂ—ಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು | (ಅಯಂ—ಈ ಸೋಮವೇವನು) | ಅಭ್ಯರ್ಣೋತಿ—ಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಅಚ್ಛಾದಿಸುತ್ತಾನೆ | ಯತ್—ಯಾವುದು | ತುರಂ—ಲೋಕಗ್ರಸ್ತವಾಗಿರುವುದೋ | ವಿಶ್ವಂ—ಅಂಥವನ್ನೂ | ಭಿಷಕ್ತಿ—ಛಿದ್ರಿಯಿಂದ ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿದೆ | ಅಂಧಃ ಸೆನ್—ಕೂಲಿಹನಾಧರೂ | ಪ್ರಿ ಪ್ರಿತ್—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ | ಶ್ರೋಣಃ—ಕಾಂಟನಾದರೂ | ನಿಃ ಭೂತ್—ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಯಾವ ವಸ್ತುವು ಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದೋ ಅದನ್ನು ಈ ಸೋಮದೇವನು ಹೊದ್ದಿಕೆಯಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದು ರೋಗಗ್ರಸ್ತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಔಷಧಿಯಿಂದ ವಾಸಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುರುಡನಾದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಂಟನಾದರೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He covers what is naked, he heals all that is sick, the blind sees, the lame walks.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ।

ತ್ವಂ ಸೋಮ ತನೂಕೃದ್ಭ್ಯೋ ದ್ವೇಷೋಽಭ್ಯೋನೃಕೃತೆಭ್ಯಃ ।

ಉರು ಯಂತಾಸಿ ವರೂಥಂ ॥ ೩ ॥

ಃ ಕದವಾಚಃ ।

ತ್ವಂ | ಸೋಮ | ತನೂಕೃತ್ಯಾಭ್ಯಃ | ದ್ವೇಷೋಽಭ್ಯಃ | ಅನ್ಯಕೃತೆಭ್ಯಃ |

ಉರು | ಯಂತಾ | ಅಸಿ | ವರೂಥಂ ॥ ೩ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ತನೂಕೃದ್ಭ್ಯಃ | ಕೃತೀಕುರ್ವದ್ಯಃ | ಅಥವಾಂಗಾನಾಂ ವಿಚ್ಛೇದಕೇಽಭ್ಯೋ ದ್ವೇಷೋಽಭ್ಯಃ | ಕಪ್ತುಕೃತೇಽಭ್ಯೋನೃಕೃತಿಯೇಽಭ್ಯಃ | ಕೃತೈಃಭ್ಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ವರೂಥಂ ವರಕಂ ರಕ್ಷಣಮುರು ಯಂತಾಸಿ | ಭವಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ | ಅನ್ಯಕೃತಾನಿ ಹಿ ರಕ್ಷಾಂಸೀತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ತನೂಕೃದ್ಭ್ಯಃ—ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೃತವಾಗಿ ಮಾಡುವವರೂ | ಅನ್ಯಕೃತೆಭ್ಯಃ—ರಾಕ್ಷಸಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ | ದ್ವೇಷೋಽಭ್ಯಃ—ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ | ಉರು—ಅಧಿಕವಾಗಿ | ವರೂಥಂ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುವವನಾಗಿ | ಯಂತಾಸಿ—ಆಗುತ್ತೀಯೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೃತವಾಗಿ ಮಾಡುವವರೂ, ರಾಕ್ಷಸಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ನೀನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, you offer us a wide shelter from the wasting enmities wrought by our foes.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಶ್ವಂ ಚಿತ್ತೀ ತವ ದಕ್ಷೈರ್ದಿವ ಆ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಯಜೀಷಿನ್ |

ಯಾವೀರಘಸ್ಯ ಚಿದ್ವೇಷಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಶ್ವಂ | ಚಿತ್ತೀ | ತವ | ದಕ್ಷೈಃ | ದಿವಃ | ಆ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ಯಜೀಷಿನ್ |

ಯಾವೀಃ | ಅಘಸ್ಯ | ಚಿತ್ | ದ್ವೇಷಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷಣಂ •

ಹೇ ಯಜೀಷಿನ್ ಪೃತೀಯಸವನಗತೇನರ್ಜೀಷೇಣ ತದ್ವನ್ ಸೋಮು ಶ್ವಂ ತವ ಚಿತ್ತೀ ಚಿತ್ತಾ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ದಕ್ಷೈರ್ಬಲೈಶ್ಚ ದಿವ ಆ | ಆ ಇತಿ ಚಾರ್ಥೇ | ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಆ ಪೃಥಿವ್ಯಾಶ್ಚ ಸಕಾಕಾದಘಸ್ಯ ಚಿದಸ್ಯಾಕನಾಹಂತರಸಿ ದ್ವೇಷಃ ಶತ್ರುಃ ಕೃತ್ಯಾಂ ಯಾವೀಃ | ಪೃಥಕೈರು ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ತ •

ಯಜೀಷಿನ್—ಯಜೀಷಸಂಜ್ಞ ಕವಾದ ಸೋಮುವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶ್ವಂ—ನೀನು | ತವ—ನಿನ್ನ | ಚಿತ್ತೀ—ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ | ದಕ್ಷೈಃ—ಬಲಗಳಿಂದಲೂ | ದಿವ ಆ—ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೂ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ—ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವವರೂ | ಅಘಸ್ಯ ಚಿತ್—ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ಆದ | ದ್ವೇಷಃ—ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು | ಯಾವೀಃ—ನಮಗೆ ಅಂಟಿದಿರುವಂತೆ ಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಜೀಷಸಂಜ್ಞ ಕವಾದ ಸೋಮುವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ಬಲಗಳಿಂದಲೂ ಸಹ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವರೂ, ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಮತ್ತು ನಮಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ಆದ ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ಅಂಟಿದಿರುವಂತೆ ಮಾಡು

English Translation

O Rijishin, by your wisdom and might, drive away the enmity of our oppressor from the heaven and the earth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅರ್ಥಿನೋ ಯಂತಿ ಚೇದರ್ಥಂ ಗಚ್ಛಾನಿದ್ದಮುಷೋ ರಾತಿಂ |

ವವ್ರಜ್ಯುಸ್ತೃಷ್ಯತಃ ಕಾಮಂ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅರ್ಥಿನಃ | ಯಂತಿ | ಚ | ಇತ್ | ಅರ್ಥಂ | ಗಚ್ಛಾನ್ | ಇತ್ | ದಮುಷಃ | ರಾತಿಂ |

ವವ್ರಜ್ಯುಃ | ತೃಷ್ಯತಃ | ಕಾಮಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅರ್ಥಿನೋ ಧನಾನಿ ಕಾಮಯಮಾನಾ ಯಂತಿ ಚೇತ್ | ಯಂತಿ ಚಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿ | ಗಚ್ಛಾ ಚ ದಮುಷೋ ದಾತೂ ರಾತಿಂ ದಾನಂ ಗಚ್ಛಾನಿತ್ | ಗಚ್ಛಂತಿ ಚ | ಗತೇಷು ಮಧ್ಯೇ ಯಂ ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಮನುಗೃಹ್ಣಾಸಿ ತಸ್ಯ ತೃಷ್ಯತೋ ಭಿಕ್ಷುನಾಣ್ಯ ಕಾಮಾ ವವ್ರಜ್ಯುಃ | ಪುನಃ ಕಾಮಾನಾವರ್ಜಯಂತಿ ತಾವತ್ಪರ್ಯಂತಂ ಪೂರಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅರ್ಥಿನಃ—ಧನಾವೇಕ್ಷಿಗಳು | ಅರ್ಥಂ ಚ ಇತ್—ಧನವನ್ನೇ ಆವೇಕ್ಷಿಸಿ | ಯಂತಿ—ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ | ದಮುಷಃ—ದಾನವಂತನ | ರಾತಿಂ—ದಾನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ | ಗಚ್ಛಾನಿತ್—ಹೋಗುತ್ತಾರೆ (ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) | ತೃಷ್ಯತಃ—ಇವರುಗಳ ನಡುವೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಾಚಕನ | ಕಾಮಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು | ವವ್ರಜ್ಯುಃ—ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಾರ್ಥಃ •

ಧನಾವೇಕ್ಷಿಗಳು ಧನವನ್ನೇ ಆವೇಕ್ಷಿಸಿ ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದಾನವಂತನ ದಾನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಇವರುಗಳ ನಡುವೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಾಚಕನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ

English Translation

The petitioners seek for wealth, they attend the bounty of the liberal ; (by you) men pour out the desire of the thirsty.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಿದದ್ಯತೃಪ್ತೃವ್ಯಂ ನಷ್ಟಮುದೀವ್ಯತಾಯುಮೀರಯತ್ |
ಪ್ರೇಮಾಯುಸ್ತಾರೀದತೀರ್ಣಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಿದತ್ | ಯತ್ | ಪೂರ್ವ್ಯಂ | ನಷ್ಟಂ | ಉತ್ | ಈಂ | ಋತ್ವಯಂ | ಈರಯತ್ |
ಪ್ರ | ಈಂ | ಆಯುಃ | ತಾರೀತ್ | ಅತೀರ್ಣಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯದ್ಯದಾ ಪೂರ್ವ್ಯಂ ಪುರಾಣಂ ನಷ್ಟಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಧನಂ ವಿದತ್ ಲಭತೇ ನಷ್ಟಧನ ಈಮೇನ-
ಮೃತಾಯುಂ ನಷ್ಟಧನಲಾಭಾರ್ಥಂ ಯಜ್ಞಕಾಮಮುದೀರಯತ್ | ಪ್ರೇರಯತಿ | ಧನಂ ಸಾಧ-
ಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಪೂರ್ವ್ಯಂ—ಪುರಾತನವಾದುದು | ನಷ್ಟಂ—ನಷ್ಟವಾದುದು ಅದ ಧನವನ್ನು |
ವಿದತ್—ಹೊಂದಲು | ಋತಾಯುಂ—ಯಜ್ಞಕಾಮನಾದ | ಈಂ—ಯಜಮಾನನನ್ನು (ಸೋಮನು) |
ಉದೀರಯತ್—ಪ್ರೇರಿಸುವನೋ ಆಗ | ಅತೀರ್ಣಂ—ಯಜ್ಞನಿರತವಾದ | ಈಂ ಆಯುಃ—ಈ ಯಜ್ಞಕರ್ತನ
ಆಯುಷ್ಯನ್ನು | ಪ್ರ ತಾರೀತ್—ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಯಾವಾಗ ಪುರಾತನವಾದುದು ನಷ್ಟವಾದುದು ಅದ ಧನವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಯಜ್ಞಕಾಮನಾದ
ಯಜಮಾನನನ್ನು ಈ ಸೋಮನು ಪ್ರೇರಿಸುವನೋ ಆಗ ಯಜ್ಞನಿರತವಾದ ಈ ಯಜ್ಞಕರ್ತನ ಆಯುಷ್ಯನ್ನು
ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(Soma) urges him on when the sacrificer obtains (by offerings) his
old lost wealth, he lengthens out his unending life.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸುಶೇವೋ ನೋ ವ್ಯಳಯಾಕುರದೈಪ್ರಕ್ರತುರವಾತಃ |
ಭವಾ ನಃ ಸೋಮು ಶಂ ಹೃದೇ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸುತಶೇವಃ | ನಃ | ವ್ಯುಳಯಾಕುಃ | ಅದ್ಯಪ್ತಕ್ರತುಃ | ಅವಾತಃ |

ಭವ | ನಃ | ಸೋಮ | ಶಂ | ಹೃದ್ಯೇ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಪೀತಶ್ಚ ಸ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಹೃದೇ ಹೃದಯೇ ವರ್ತಮಾನಃ ಸುಶೇವಃ . . . |
ಅಪರೋ ನ ಪೂರಣಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಹೃದೇ—ಹೃದಯದಲ್ಲಿ | ಸುಶೇವಃ—
ಸುಖನಾಗಿರತಕ್ಕವನೂ | ವ್ಯುಳಯಾಕುಃ—ನಮಗೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ | ಅದ್ಯಪ್ತಕ್ರತುಃ—
ಪ್ರಮಾದರಹಿತವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ | ಅವಾತಃ—ಬೇರೆಕಡೆ ಹೋಗದಿರುವವನೂ ಅಗಿ | ನಃ—ನಮಗೆ |
ಶಂ—ಮಂಗಳಕರನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸುಖನಾಗಿರತಕ್ಕವನೂ, ನಮಗೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
ವವನೂ, ಪ್ರಮಾದರಹಿತವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಬೇರೆಕಡೆ ಹೋಗದಿರುವವನೂ ಅಗಿ ನಮಗೆ ಮಂಗಳಕಾರಕನಾಗಿ
ಆಗು.

English Translation

Most gracious and conferring joy, void of pride in your acts, and
never failing, dwell, Soma, auspiciously in our hearts.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮಾ ನಃ ಸೋಮ ಸಂ ವೀವಿಜೋ ಮಾ ವಿ ಬೀಭಿಷಥಾ ರಾಜನ್ |

ಮಾ ನೋ ಹಾರ್ದಿ ತ್ವಿಷಾ ವಧೀಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಮಾ | ನಃ | ಸೋಮ | ಸಂ | ವೀವಿಜಃ | ಮಾ | ವಿ | ಬೀಭಿಷಥಾಃ | ರಾಜನ್ |

ಮಾ | ನಃ | ಹಾರ್ದಿ | ತ್ವಿಷಾ | ವಧೀಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಹೇ ಸೋಮು ಪೀತಸ್ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾ ಸಂ ವಿಲಿಪಿಜಃ | ಚಲಿತಾಂಗಾನ್ಮಾ ಕಾರ್ಷೀ | ಹೇ ರಾಜನ್ ಸೋಮು ಅಸ್ಮಾನ್ನಾ ವಿ ಬೀಭಿಷಥಾಃ | ಭೀತಾನ್ಮಾ ಕುರು | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಹಾರ್ದಿ ಹೃದಯಂ ತ್ವಿಷಾ ದೀಪ್ತಾ ಮಾ ವಧೀಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಶಬ್ದಾರ್ಥಃ ಃ

ಸೋಮು—ನಮ್ಮಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೈ ಸೋಮುದೇವನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಸಂ ವಿಲಿಪಿಜಃ—ಕಂಪಿಸಿ ನಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ | ರಾಜನ್—ಪ್ರಭುವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಮಾ ವಿ ಬೀಭಿಷಥಾಃ—ಭಯಪಡಿಸಬೇಡ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಹಾರ್ದಿ—ಹೃದಯವನ್ನು | ತ್ವಿಷಾ—ನಿನ್ನ ಉಗ್ರವಾದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ | ಮಾ ವಧೀಃ—ದಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ಃ

ನಮ್ಮಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೈ ಸೋಮುದೇವನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಪಿಸಿ ನಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಪ್ರಭುವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಭಯಪಡಿಸಬೇಡ. ನಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ನಿನ್ನ ಉಗ್ರವಾದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ದಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

O Soma, cause us not to tremble, frighten us not, O king ; smite not our hearts with your brightness

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ಃ

ಅವ ಯತ್ಸ್ಯೇ ಸಧಸ್ಥೇ ದೇವಾನಾಂ ದುರ್ಮತೀರೀಕ್ಷೇ |

ರಾಜನ್ನಪ ದ್ವಿಷಃ ಸೇಧ ಮಿಥ್ಯೋ ಅಪ ಸ್ಪ್ರಿಧಃ ಸೇಧ || ೯ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ಃ

ಅವ | ಯತ್ | ಸ್ಯೇ | ಸಧಸ್ಥೇ | ದೇವಾನಾಂ | ದುಃರ್ಮತೀಃ | ಈಕ್ಷೇ |

ರಾಜನ್ | ಅಪ | ದ್ವಿಷಃ | ಸೇಧ | ಮಿಥ್ಯಃ | ಅಪ | ಸ್ಪ್ರಿಧಃ | ಸೇಧ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಸ್ಯೇ ಸಧಸ್ಥೇ ಸ್ತುತೀಯೇ ಸಹಸ್ಮಾನೇ ಗೃಹೇ ದೇವಾನಾಂ ದುರ್ಮತೀರ್ದುರ್ಮತಯೋ ನ ಪ್ರವಿಕಂಪ್ಯತಿ | ಯದ್ಯದಾವೇಕ್ಷೇ ಅಹಂ ತ್ವಂ ವೇಕ್ಷಸೇ ತದಾ ಹೇ ರಾಜನ್ ದ್ವಿಷೋಽಸ್ಮದ್ವಿಷ್ಯಸಪ ಸೇಧ | ಹೇ ಮಿಥ್ಯಃ ಸೋಮರಸಸ್ಯ ಸೇಕ್ತಃ ಸ್ಪ್ರಿಧೋ ಹಿಂಸಕಾನಪ ಸೇಧ | ಛಂದೀಶ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ರಾಜನ್—ಪ್ರಭುವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ಸ್ವೇ—ನನಗೆ ಸೇರಿದ | ಸದಸ್ಯೇ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ | ದುರ್ನುತೀ—ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿರಲೆಂದು | ಯುತ್—ಯಾವಾಗ | ಅವೇಕ್ಷೇ—ನಾನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆನೋ ಆಗ | ದ್ವಿಷೇ—ಅಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಪ ಸೇಧ—ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು | ಮಿಾಧ್ಯೇ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸ್ವಿಧೇ—ಅಂತಹ ಹಂಸಕರನ್ನು | ಅಪ ಸೇಧ—ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪ್ರಭುವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವ ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ಪ್ರವೇಶಿಸದಿರಲೆಂದು ನಾನು ಯಾವಾಗ ಕಾಯುತ್ತಿರುವೆನೋ ಆಗ ಅಂತಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅಂತಹ ಹಂಸಕರನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು.

English Translation

When in my house I watch against the enemies of the gods, then, O king drive away those who hate us,—O showerer of blessings, drive away those who would harm us.

ಎಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನಹ್ಯನ್ಯಮಿತಿ ದಶರ್ಚಮೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರೇಯಮನುಕ್ರಮಣಿಕಾ | ನ ಹ್ಯನ್ಯಂ ದತ್ತೈಕದ್ಯೂರ್ವಧಸೋ ಗಾಯತ್ರೇಂತ್ಯಾ ದೈವೀ ತ್ರಿಷ್ಪುಣಿತಿ | ಏಕದ್ಯೂರ್ವಾಮಾ ನೋಧಸಃ ಪುತ್ರ ಮುಷಿಃ | ಅಂತ್ಯಾ ತ್ರಿಷ್ಪುಷ್ ಸಾ ಚ ದೇವದೇವತ್ಯಾ ಶಿಷ್ಪಾ ಗಾಯತ್ರೈ ಐದ್ರ್ಯಃ || ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯೇ ನೈಪ್ತಾವರುಣಶಪ್ತ ಅದಿತೋಽಪ್ಪಚೇಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ನ ಹ್ಯನ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯವ್ವಾ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ಗಾಯತ್ರೈಚಾರೀತಾವಾದ್ಯಾ ವಿನಿಯುಕ್ತಾ | ತಥಾ ಚ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಶಾನಕಃ | ನ ಹ್ಯನ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯೇತಾಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ | ಐ. ಅ. ೫-೨-೩ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ನಹ್ಯನ್ಯಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಟನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ನಹ್ಯನ್ಯಂ ದತ್ತೈಕದ್ಯೂರ್ವಧಸೋ ಗಾಯತ್ರೇಂತ್ಯಾ ದೈವೀ ತ್ರಿಷ್ಪುಷ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೋಧಾಃ ಎಂಬ ಮುಷಿಯು ಪುತ್ರನಾದ ಏಕದ್ಯೂಃ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವನು ಮುಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಹತ್ತನೆಯ ಮುಕ್ತಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು ;

ಈ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ತ್ರಿಪುಷ್ಠಂಭದಸ್ಯವು. ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಗಾಯತ್ರೀಭದಸ್ಯವು. ದ್ವಿತೀಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರಣನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಎಂಟು ಮಕ್ಕಳು ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ನಹ್ಯನ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯಷ್ಟಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಬೃಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಗಾಯತ್ರೀಭದಸ್ಯನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕನ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ವಚರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ನಹ್ಯನ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯೇಶಾಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ವ.ಅ. ೫-೨-೩) ಶಾನಕಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮ಂ

ಮಂಡಲಂ—೮ | ಅನುವಾಕಂ—೮ | ಸೂಕ್ತಂ—೮ಂ |
 ಅಪ್ಪಕಂ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯಂ—೫ | ವರ್ಗಂ—೩೫, ೩೬, 11
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲರುವ ಮಕ್ಕಂಷ್ಟಿಂ—೧ಂ |
 ಮುಖಂ—ವಕದ್ಯೂರ್ನೋಽಥಃ |
 ದೇವತಾಂ—೧-೯. ಇಂದ್ರಃ | ೧ಂ, ದೇವಾಃ |
 ಛಂದಃ—೧-೯, ಗಾಯತ್ರೀ | ೧ಂ, ತ್ರಿಪುಷ್ಠಾ |

• ಸಂಹಿತಾಸಾಹಿತಿ •

ನಹ್ಯನ್ಯಂ ಬಳಾಕರಂ ಮರ್ದಿತಾರಂ ಶತಕ್ರತೋ |

ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರ ಮೃಳಯ ೫ ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನಹಿ | ಅನ್ಯಂ | ಬಳಾ | ಅಕರಂ | ಮರ್ದಿತಾರಂ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋ |

ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಮೃಳಯ || ೧. ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ತ್ವತ್ತೋನ್ಯಂ ಮರ್ದಿತಾರಂ ಸುಖಯತಾರಂ ಬಳಾ ಬಟ್..... ತನ್ನಾಕರಂ | ಕರೋಮಿ | ತಸ್ಯಾದ್ಧೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋನ್ಯಸ್ಯ ಮೃಳಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅನ್ಯಂ—ನಿನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ | ಮರ್ದಿತಾರಂ—ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವನನ್ನು | ಬಳಾ—ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ | ನ ಅಕರಂ—ನಾನು ನೋಡಲಾರಿನ್ನು | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮೃಳಯ—ಸುಖಪಡಿಸು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕವನನ್ನು ನಾನು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನೋಡಲಾರೆನು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸು.

English Translation

Other than you, Satakratu, I know no bestower of happiness ;
Indra, you make us happy.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಯೋ ನಃ ಶತ್ವತ್ಪುರಾನ್ವಾಘ್ರಾಮೈಧ್ರೋ ವಾಜಸಾತಯೇ ।

ಸ ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರ ಮೃಳಯ ॥ ೨ ॥

॥ ಕಡಗಾಠಃ ॥

ಯಃ | ನಃ | ಶತ್ವತ್ | ಪುರಾ | ಅವಿಥ | ಅವೃಧ್ರಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ |

ಸಃ | ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಮೃಳಯ ॥ ೨ ॥

॥ ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯೋಽವೃಧ್ರೋಽಹಿಂಸಕೋ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ವಾಜಸಾತಯೇ ಪುರಾ ಪೂರ್ವಮಾವಿಥ ರಕ್ಷಿತವಾನ್ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ವಾಶ್ವತ್ಪದಾ ಮೃಳಯ | ಸುಖಯ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅವೃಧ್ರಃ—ಅಹಿಂಸಕನಾದ | ಯಃ—ಯಾವ ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪುರಾ—ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ | ಅವಿಥ—ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ | ಸಃ—ಅಂತಹ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಶತ್ವತ್—ಯಾವಾಗಲೂ | ಮೃಳಯ—ಸುಖಪಡಿಸು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅಹಿಂಸಕನಾದ ಯಾವ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂತಹ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸುಖಪಡಿಸು.

English Translation

O you, the invulnerable, who have always in former times protected us for the battle, you, Indra, make us happy.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಕಿಮಂಗೆ ರಘ್ನಚೋದನಃ ಸುನ್ವಾನಸ್ತಾವಿತ್ತೇದಸಿ |

ಕುವಿತ್ಸ್ಯಂದ್ರ ಣಃ ಶಕಃ || ೩ ||

|| ಪದವಾಣಿ ||

ಕಂ | ಅಂಗೆ | ರಘ್ನಚೋದನಃ | ಸುನ್ವಾನಸ್ತ | ಅವಿತಾ | ಇತ್ | ಅಸಿ |

ಕುವಿತ್ | ಸು | ಇಂದ್ರ | ನಃ | ಶಕಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ರಘ್ನಚೋದನಃ | ರಘ್ನಂ ರಾಧಕಂ ಚೋದಯತೀತಿ ರಘ್ನಚೋದನಃ | ತಾದ್ಯ-
ಶಸ್ತ್ರಂ ಸುನ್ವಾನಸ್ತಾವಿತ್ತೇದಸಿ | ರಕ್ಷಕ ಏವ ಭವಸಿ | ಅತೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಕುವಿಧ್ವಜು ಸು ಸುಷ್ಕು
ಶಕಃ | ಅಶಕಃ | ಶಕ್ತೋ ಭವ | ಬಹು ಭನಂ ಕುವಿತ್ಕರ್ಥಃ | ಅಸ್ಮಾನ್ಯಾ ಬಹು ಕುವಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ರಘ್ನಚೋದನಃ—ನಿನ್ನ ಆರಾಧಕನಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕನಾದ ನೀನು | ಸುನ್ವಾ
ನಸ್ತ—ನಿನಗೆ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವವನಿಗೆ | ಅಂಗೆ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ | ಅವಿತಾ ಇತ್ ಅಸಿ—
ರಕ್ಷಕನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಕುವಿತ್—ಅಧಿಕವಾಗಿಯೂ | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿಯೂ | ಶಕಃ—
ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಸಹಾಯಕನಾಗು.

|| ಧಾರ್ವಾಕ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಆರಾಧಕನಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕನಾದ ನೀನು ನಿನಗೆ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವವನಿಗೆ
ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ರಕ್ಷಕನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ನಮಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಅತಿಶಯವಾಗಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ
ಸಹಾಯಕನಾಗು.

English Translation

Director of the worshipper, you are the guardian of the offerer ; help
us mightily.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಇಂದ್ರ ಪ್ರಣೋ ರಥಮವ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚಿತ್ಸಂತಮುದ್ರಿನಃ |

ಪುರಸ್ತಾದೇನಂ ಮೇ ಕೃಧಿ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ | ಪ್ರ | ನಃ | ರಥಂ | ಅವ | ಪಶ್ಚಾತ್ | ಚಿತ್ | ಸಂತಂ | ಅದ್ರಿವಃ |
ಪುರಸ್ತಾತ್ | ಏನಂ | ಮೇ | ಕೃಧಿ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋ ರಥಂ ಪ್ರಾವ | ಪ್ರ ರಕ್ಷ | ಕೀದೃಶಂ ರಥಂ | ಪಶ್ಚಾಚ್ಚಿತ್ಸಂತಂ | ಚಿದಪ್ಯರ್ಥೇ |
ಅಸ್ಮತ್ಸನಾನರಥಾನಾಂ ಪಶ್ಚಾದ್ಧೃತಮಪ್ಯೇನಂ ಮೇ ರಥಂ ಹೇ ಅದ್ರಿವೋ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ಪುರಸ್ತಾ-
ದ್ವರ್ತಮಾನಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪಶ್ಚಾಚ್ಚಿತ್ಸಂತಂ—ಬಹಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಸಹ | ನಃ—ನಮ್ಮ |
ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ಪ್ರ ಅವ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸು | ಅದ್ರಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ |
ಮೇ—ನನ್ನ | ಏನಂ—ಈ ರಥವನ್ನು | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಉಳಿದ ರಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಿರುವುದಾಗಿ | ಕೃಧಿ—
ಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಉಳಿದ ರಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ರಥವು ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಸಹ ನಮ್ಮ ರಥವನ್ನು
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸು. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನನ್ನ ಈ ರಥವನ್ನು ಉಳಿದ ರಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ
ಮುಂದಿರುವುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Indra, protect our chariot; though now left behind, set it in the
front, O thunderer.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಹಂತೋ ನು ಕಿಮಾಸಸೇ ಪ್ರಥಮಂ ನೋ ರಥಂ ಕೃಧಿ |
ಉಪಮಂ ವಾಜಯು ಶ್ರವಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಹಂತೋ ಇತಿ | ನು | ಕಿಂ | ಅಸಸೇ | ಪ್ರಥಮಂ | ನಃ | ರಥಂ | ಕೃಧಿ |
ಉಪಮಂ | ವಾಜಯು | ಶ್ರವಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಂಕಾಲಾಭಾಷ್ಯಂ •

ಹಂತೇತ್ಯೇತದಾದಿ ಮುಖ್ಯ ಕೃದಾವುಂತ್ರಿತೇನ ಸಮಾನಂ | ಹೇ ಹಂತೇಂದ್ರ ನ್ನಿದಾನೀಂ ಕಂ ತ್ವಂ
ತೂಷ್ಣೀವಾಸನೇ | ತತ್ರ ಕಂ ಕರೋಮಿತಿ ಚೇತ್ ಉಚ್ಯತೇ | ನೋ ರಥಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ
ಮುಖ್ಯಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಧಿವಾಜಯ್ಯಸ್ಮಾಕಮನ್ವಮಿಚ್ಛೈಷ್ಟ್ರೋನ್ಯಂ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಮುಪಮಂ |
ಅಂತಿಕನಾಮೈತತ್ | ತವಾಂತಿಕಭೂತಂ ವರ್ತತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದ್ರಥಮಸ್ತದೀಯಂ
ಪ್ರಥಮಂ ಕೃಧೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಹಂತೋಽ-ಓ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನು-ಈಗ | ಕಿಂ-ಏಕಲ್ಪಾಗಿ | ಅಸನೇ-ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೆ ? |
ಉಃ-ನಮ್ಮ | ರಥಂ-ರಥವನ್ನು | ಪ್ರಥಮಂ-ಉಳಿದ ರಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ-
ಜಾಡು | ವಾಜಯು-ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಇಟ್ಟಿಸುವ | ಶ್ರವಃ-ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ ಈ ಅನ್ನವು | ಉಪಮಂ-
ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಯೇ ಇದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸು •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಏಕಲ್ಪಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೀಯೆ ? ನಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ಉಳಿದಲ್ಪಾ
ರಥಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದನ್ನಾಗಿ (ಮುಂದಾಗಿ) ಮಾಡು. ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಇಟ್ಟಿಸುವ ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ
ಈ ಅನ್ನವು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೆಯೇ ಇದೆ.

English Translation

Up, why do you sit still ? Make our chariot the first ; our food-
seeking offering is near you

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅವಾ ನೋ ವಾಜಯುಂ ರಥಂ ಸುಕರಂ ತೇ ಕಿಮಿತ್ಪರಿ |

ಅಸ್ಮಾನ್ತು ಜಿಗೃಷ್ಠೈಃ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅವ | ನಃ | ವಾಜಯುಂ | ರಥಂ | ಸುಕರಂ | ತೇ | ಕಂ | ಇತ್ | ಪರಿ |

ಅಸ್ಮಾನ್ | ಸು | ಜಿಗೃಷ್ಠಃ | ಕೃಧಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋ ವಾಜಯಮನ್ನೇಚ್ಛಂ ರಥಮವ | ರಕ್ಷ ಸಂಗ್ರಾಮೇ | ತೇ ತವ ಕಿಮಿತ್ ಕಮಪಿ ಸರ್ವಕರ್ತವ್ಯಃಕಾತಂ ಪರಿ ಪರಿತಃ ಸುಕರಂ ಸುಖೇನ ಕರ್ತವ್ಯಂ | ತವ ಕರ್ತುಮತಕ್ಕಂ ನ ಕಂಚಿದಸ್ತಿ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾತ್ಪ ಜಿಗ್ಯುಷಃ ಸುಷ್ಠು ಜೀತ್ಸೂನ್ ಕುರು ಸಂಗ್ರಾಮೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ನಃ—ನಮ್ಮ | ವಾಜಯಂ—ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ | ರಥಂ—ರಥವನ್ನು | ಅವ—ರಕ್ಷಿಸು | ಪರಿ—ಎಲ್ಲಾ ಕಡಿಯೂ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಕಿಂ ಇತ್—ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವೂ | ಸುಕರಂ—ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ | ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಜಿಗ್ಯುಷಃ—ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವಂತೆ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅನ್ನಾಪೇಕ್ಷಿಯಾದ ನಮ್ಮ ರಥವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನಗೆ ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸಕಲ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲಿಯೂ ಸುಲಭವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

Protect our food-seeking chariot ; everything is easy for you to do ; make us completely victorious.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಇಂದ್ರ ದೃಹ್ಯಸ್ತ ಪೂರಸಿ ಭದ್ರಾ ತ ಏತಿ ನಿಷ್ಕ್ರತಂ |

ಇಯಂ ಧೀರ್ಘತ್ವಿಯಾವತೀ || ೭ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ಇಂದ್ರ | ದೃಹ್ಯಸ್ತ | ಪೂಃ | ಅಸಿ | ಭದ್ರಾ | ತೇ | ಏತಿ | ನಿಃಕ್ರತಂ |

ಇಯಂ | ಧೀಃ | ಋತ್ವಿಯವತೀ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ದೃಹ್ಯಸ್ತ | ದೃಢೋ ಭವ ಸಂಗ್ರಾಮೇ | ತ್ವಂ ಪೂರಸಿ | ಪೂರಯಸಿ | ಯಥಾ ಪುರಮವಿಜಲಿತಂ ತದ್ವತ್ತಮಸಿ | ಅಥವಾ | ಅಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞೇ ದೃಢೋ ಭವ | ತ್ವಂ ಪುನರನ್ಯ-

ಯಜ್ಞಜಿಗಮಿಷುಮಾರ್ ಭೂಃ | ತ್ವಂ ಪೂಃ ಪೂರಕಃ ಕಾಮಾನಾಮಸಿ | ಕನುತ್ರ ವಿದ್ಯತೆ ಇತಿ ಚೇಶ್
 ಉಚ್ಯತೇ | ನಿಷ್ಕೃತಂ ನಿಷ್ಕರ್ತಾರಂ ತೇ ತ್ವಾಂ ಭದ್ರಾ ಕಲ್ಯಾಣೇಯಂ ಧೀಃ ಸ್ತುತಿಃ ಕ್ರಿಯಾ ವರ್ತಿಸ್ತೀ-
 ಯಾವತೀ | ಬುತುಶಬ್ದಃ ಕಾಲೋಪಲಕ್ಷಕಃ | ಸ್ವಕಾಲೋಪಲೇಖಾ ಸತ್ಕೀತಿ | ಗಚ್ಯತಿ | ಯದ್ವಾ | ತೇ
 ನಿಷ್ಕೃತಂ ಸ್ಥಾನಮೇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪೂಃ—ಕೋಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಟ್ಟಣದಂತೆ | ಅಸಿ—ನೀನು
 ದೃಢನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ದೃಢ್ಯಸ್ವ—ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಅಚಲನಾಗಿ ನಿಲ್ಲು | ನಿಷ್ಕೃತಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ
 ಕಾಣುವ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಯುಕ್ತಿಯಾವತೀ—ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಪರಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದೂ | ಭದ್ರಾ—
 ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಆದ | ಇಯಂ ಧೀಃ—ಈ ಸ್ತುತಿಯು | ಏತಿ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕೋಟಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಟ್ಟಣದಂತೆ ನೀನು ದೃಢನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ
 ಅಚಲನಾಗಿ ನಿಲ್ಲು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಕಾಣುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಪರಿತವಾಗತಕ್ಕದ್ದೂ
 ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸ್ತುತಿಯು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

Indra, be firm (in battle), you are (strong as) a city; to you, the
 repeller (of enemies), comes this auspicious sacrifice, offered in due season.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ :

ಮಾ ಸೀನುವದ್ಯ ಆ ಭಾಗುರ್ವೀ ಕಾಷ್ಠಾ ಹಿತಂ ಧನಂ |

ಅಪಾವ್ಯಕ್ತಾ ಅರತ್ನಯಃ || ೮ ||

ಃ ಪದಸಾಃ :

ಮಾ | ಸೀಂ | ಅನದ್ಯೇ | ಆ | ಧಾಕ್ | ಉರ್ವೀ | ಕಾಷ್ಠಾ | ಹಿತಂ | ಧನಂ |

ಅಪ್ವಅವ್ಯಕ್ತಾಃ | ಅರತ್ನಯಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಮಾಸ್ಮಾನ್ ಸೀಂ ಸರ್ವತೋಽನದ್ಯೇ ನಿಂದಾ ಭುಕ್ | ಮಾಭಜತು | ಪ್ರಾಪ್ನೋತು ಸ ಕುಶ್ಯಕ್ |
 ಪಾಪರಹಿತಾನೈರ್ವಿಶ್ವೈರ್ಭಃ | ಕುಚೋರ್ವೀ ಕಾಷ್ಠಾ ಬದ್ಧಂತರಾಲ ಆಜ್ಯಂತಃ | ಆಜ್ಯಂತೋಽಸಿ ಕಾಷ್ಠೋ-

ಚ್ಯತೇ ಕ್ರಾಂತ್ಯಾ ಸ್ಥಿತಾ ಭವತಿ | ನಿ. ೨-೧೫ | ಇತಿ ಯಾಸ್ಯಃ | ತತ್ರ ಹಿತಂ ನಿಹಿತಂ ಶತ್ರುಸಂಬಂಧಿ
ಧನನುಸ್ಮಾಕಂ ಭವತ್ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಃ | ಅರತ್ನಯೋರನುಸ್ಮಾಕಾಃ ಶತ್ರುವೋರನುವ್ಯಕ್ತಾಃ ಸಂಪ್ರತಿ ಶೇಷಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೀಂ—ಸರ್ವತ್ರ | ಅವಿದ್ಯಃ—ನಿಂದೆಯು | ನಾ ಆ ಭಾಕ್—ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಸಿಸದಿರಲಿ | ಕಾಷ್ಠಾ-
ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಗುರಿಯು | ಉರ್ವೀ—ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ | ಹಿತಂ—ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ | ಧನಂ—
ಧನವು ನಮಗೆ ಸೇರಲಿ | ಅರತ್ನಯಃ—ದುಃಖಕಾರಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳು | ಅನುವ್ಯಕ್ತಾಃ—ದೂರಸರಿದುಹೋಗಲಿ.

• ಇವಾರ್ಥ •

ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದೆಯು ಯಾವಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಸಮಾಸಿಸದಿರಲಿ. ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯ ಗುರಿಯು ಇನ್ನೂ
ನಮಗೆ ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧನವು ನಮಗೆ ಸೇರಲಿ. ದುಃಖಕಾರಕರಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು
ದೂರಸರಿದುಹೋಗಲಿ.

English Translation

Let not reproach reach us; far off is the goal; there is the wealth
stored; may our enemies be excluded.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತುರೀಯಂ ನಾನು ಯಜ್ಞಯಂ ಯದಾ ಕರಸ್ವದುಶ್ಯಸಿ |

ಅದಿತ್ವರ್ತಿನಃ ಓಹಸೇ || ೯ ||

• ಪದಕಾಠಾ •

ತುರೀಯಂ | ನಾನು | ಯಜ್ಞಯಂ | ಯದಾ | ಕರಃ | ತತ್ | ಉಶ್ಯಸಿ |

ಅರ್ಥ | ಇತ್ | ಪತಿಃ | ನಃ | ಓಹಸೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯಜ್ಞಯಂ ಯಜ್ಞಸಂಬಂಧಿ ತುರೀಯಂ ಚತುರ್ಥಂ ನಾನು ಯದಾ ಕರಃ
ಕರೋಷಿ ತದುಶ್ಯಸಿ | ಕಾಮಯಾವುಹೇ | ಅದಿದನಂತರಮೇವ ನಾನುಕಾಮಾನಂತರಮೇವ ಪತಿಃ
ಪಾಲಕಸ್ತ್ವಂ ನೋರಸ್ಮಾನೋಹಸೇ | ವಹಸಿ | ಪ್ರಾಪಯಸಿ | ನಕ್ಷತ್ರನಾಮು ಗುಹ್ಯಂ ನಾನು ಪ್ರಕಾಶಂ
ನಾನುೇತಿ ತ್ರೀಣಿ ನಾವಾನಿ ಸೋನುಯಾಜೀತಿ ತುರೀಯಂ ನಾನು ತಚ್ಚ ಯಜ್ಞಯಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯಜ್ಞಿಯಂ—ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ | ತುರಿಯೋ—ಸೋಮಯಾಜಿಯೆಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯದೂ ಆದ | ನಾಮ—ಹೆಸರನ್ನು | ಯದಾ—ಯಾವಾಗ | ಕೆರೆಃ—ನೀನು ಧರಿಸುವೆಯೋ | ತತ್—ಆಗ ಅದನ್ನು | ಉತ್ಸಿ—ನಾವು ಅನ್ನೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ | ಆತ್ ಇತ್—ಆ ಅನಂತರವೇ | ಪತಿಃ—ಪಾಲಕನಾದ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಹಿಹಸೇ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ, ನಕ್ಷತ್ರನಾಮ, ಗುಹ್ಯನಾಮ, ಪ್ರಕಾಶನಾಮ, ಸೋಮಯಾಜೀ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮಯಾಜಿಯೆಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯದೂ ಆದ ಹೆಸರನ್ನು ನೀನು ಯಾವಾಗ ಧರಿಸುವೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಾವು ಅನ್ನೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆ ಅನಂತರವೇ, ಪಾಲಕನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

When you assume your sacrificial fourth name, we long for it ; then you forthwith carry us as a protector.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅವೀವೃಥದ್ವೋ ಆಮೃತಾ ಅಮಂದೀದೇಕದ್ಯೋದೇವಾ ಉತ
ಯಾಶ್ಚ ದೇವೀಃ |
ತಸ್ಮಾ ಉ ರಾಧಃ ಕೃಣುತ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಪ್ರಾತರ್ಮಕ್ಕೂ ಧಿಯಾ-
ವಸುರ್ಜಗನ್ಯಾತ್ || ೧೦ ||

• ಕದಾಃ •

ಅವೀವೃಥಾ | ನಃ | ಆಮೃತಾಃ | ಅಮಂದೀತ್ | ಏಕದ್ಯೂಃ | ದೇವಾಃ | ಉತ |
ಯಾಃ | ಚ | ದೇವೀಃ |
ತಸ್ಮೈ | ಊಂ ಇತಿ | ರಾಧಃ | ಕೃಣುತ | ಪ್ರಶಸ್ತಂ | ಪ್ರಾತಃ | ಮಕ್ಕುಂ | ಧಿಯಾ ವಸುಃ |
ಜಗನ್ಯಾತ್ || ೧೦ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಇಯಂ ನೈಪ್ರದೇವೀ | ಹೇ ದೇವಾ ಹೇ ಅವೃತಾ ಅವರಣಾ ಪೋ ಯುಷ್ಮಾನಯಮುವೀ-
ವ್ಯಧತ್ ವರ್ಧಯತಿ ಸ್ತುತ್ಯಾಮಂದೀತ್ ತರ್ಪಯತಿ ಸೋಮೇನೈಕದ್ಯುರ್ಬುಧಿಸಿರಹಂ | ಉತಾಪಿ ಚ ಹೇ
ದೇವೀರ್ದೇವೋ ದೇವಪತ್ನೈಃ ಯಾಶ್ಚ ಯೂಯಂ ಸ್ಥ ಯುಷ್ಮಾನಪ್ಯವೀವ್ಯಧದಮಂದೀಚ್ಛ | ತಸ್ಮೈ
ರಾಧೋ ಧನಂ ಪ್ರಶಸ್ತಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಕೃಣುತ | ಕುರುತ | ಉ ಇತಿ ಪೂರಣ ಏನಕಾರಾಧೋ ವಾ |
ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಾತರೇವ ಮಕ್ಷು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಧಿಯಾವಸುಃ ಕರ್ಮಧನ ಇಂದ್ರೋ ಜಗಮ್ಯಾತ್ | ಆಗಚ್ಛತು |
ಇಂದ್ರಸ್ಯ ದೇವಸ್ವಾಮಿತ್ವಾದಾಧಿಕ್ಯದ್ಯೋತನಾಯ ಪುನರಭಿಧಾನಂ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ದೇವಾಃ—ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಯಾಃ ಚ ದೇವೀಃ—ಯಾವ ದೇವ
ಪತ್ನಿಯಂದಿರೋ ಅಂತಹ ದೇವಪತ್ನಿಯರೇ | ಅವೃತಾಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರಾದ | ನಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು |
ಏಕದ್ಯುಃ—ಏಕದ್ಯು ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಬುಷಿಯು | ಅನೀವ್ಯಧಂ—ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧರಾಗುವಂತೆ
ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ | ಅಮಂದೀತ್—ಸೋಮಾದ್ಯರ್ಪಣಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ | ತಸ್ಮೈ—
ಅವನಿಗೆ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ಪ್ರಶಸ್ತಂ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ | ಕೃಣುತ—ಮಾಡಿ | ಧಿಯಾ-
ವಸುಃ—ಕರ್ಮವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು | ಮಕ್ಷು—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ಪ್ರಾತಃ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ |
ಜಗಮ್ಯಾತ್—ಬರಲಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ಮತ್ತು ದೇವಪತ್ನಿಯರೇ, ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಏಕದ್ಯು ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ
ಬುಷಿಯು ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಸೋಮಾದ್ಯರ್ಪಣಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗುವಂತೆಯೂ
ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಧನವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ. ಕರ್ಮವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು
ಶೀಘ್ರವಾದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಬರಲಿ.

English Translation

O immortal gods and all you goddesses, Ekadyu has honoured you
(with his praise) and rejoiced you (with his Soma-offerings); make his
substance abundant; and may (Indra), who rewards pious acts with wealth,
come speedily in the morning.

ಎಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ .

ನವಮೇಽನುವಾಕೇ ತ್ರಯೋದಶ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತಥಾ ತೂ ನ ಇಂದ್ರೇತಿ ನವಚಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಣ್ವಪುತ್ರಸ್ಯ ಕುಸೀದಿನ ಅರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಮೈಂದ್ರಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಆ ತೂ ನೋ ನವ ಕುಸೀದೀ ವಾಣ್ವ ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ಗಾಯತ್ರತ್ಯಚಾರೀತವಾದಿಕೇ ದ್ವೇ ಸೂಕ್ತೇ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂಕ್ತತಂ ಚ ಶೌನಕೇನ | ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಪ್ತುಮಂಶಮಿತಿ ಸೂಕ್ತೇ ಸೂದದೋಹಾಃ | ಐ. ಅ. ೫-೨-೩ | ಇತಿ || ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯೇ ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ಶಸ್ತ್ರ ಅದ್ಯಸ್ತ್ವಚಃ | ಸೂಕ್ತತಂ ಚ | ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಪ್ತುಮಂಶಮಾ ಪ್ರ ದ್ರವ ಪರಾವತಃ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕಣ್ವಪುತ್ರನಾದ ಕುಸೀದೀ ಎಂಬುವನು ಮುಖಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ತೂ ನೋ ನವ ಕುಸೀದೀ ವಾಣ್ವಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನದಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತಿನ ಮುಕ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಸೂಕ್ತದ ವಿನ್ಯಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ ಶೌನಕಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ—ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಪ್ತುಮಂಶಮಿತಿ ಸೂಕ್ತೇ ಸೂದದೋಹಾಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ.ಅ. ೫-೨-೩) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲ ಮೂರು ಮುಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೇತ್ತಿತ್ರಯತ್ಯಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಪ್ತುಮಂಶಮಾ ಪ್ರ ದ್ರವ ಪರಾವತಃ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೬.೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೧

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೮ | ಸೂಕ್ತ—೮೧ |
 ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೫ | ವರ್ಗ—೩೬, ೩೮ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂಷ್ಟಿ—೯ |
 ಮುಖಿ—ಕುಸೀದೀ ವಾಣ್ವಃ |
 ದೇವತಾ—ಅಧಿಃ |
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |
 ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ |

ಆ ತೂ ನ ಇಂದ್ರ ಪ್ತುಮಂಶಂ ಚಿತ್ರಂ ಗ್ರಾಭಂ ಸಂ ಗೃಭಾಯು |
 ಮಹಾವ್ರತೇ ದಕ್ಷಿಣೇನ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ತು | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಕ್ಷುಂಠಮಂತಂ | ಚಿತ್ರಂ | ಗ್ರಾಭಂ | ಸಂ | ಗೃಭಾಯು |
ಮಹಾಹಸ್ತೀ | ದಕ್ಷಿಣೇನ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮಹಾಹಸ್ತೀ ಮಹಾಹಸ್ತವಾಂಸ್ತ್ವಂ ತು ತವಾನೀನೀನಾಸ್ತೃಭ್ಯಂ ದಾತುಂ ನೋಽ
ಸ್ತದರ್ಥಂ ಕ್ಷುಂಠಮಂತಂ ಶಬ್ದವಂತಂ | ಸ್ತುತ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಂ ಗ್ರಾಭಂ ಗ್ರಾಹಕಂ
ಗ್ರಹಣಾರ್ಥಂ ನಾ ಧನಂ ದಕ್ಷಿಣೇನಾ ಹಸ್ತೇನಾ ಸಂ ಗೃಭಾಯು | ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಸಂಗೃಹಾಣ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಹಾಹಸ್ತೀ—ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ (ದೊಡ್ಡ) ಹಸ್ತಯುತನಾದ ನೀನು | ತು—
ಒಡನೆಯೇ | ನಃ—ನಮಗೆ ದಾನಮಾಡಲು | ಕ್ಷುಂಠಮಂತಂ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು | ಚಿತ್ರಂ—ಅಕರ್ಷಕವಾದುದು |
ಗ್ರಾಭಂ—ಗ್ರಹಣಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಅದ ಧನವನ್ನು | ದಕ್ಷಿಣೇನ—ಬಲಗೈಯಿನಿಂದ | ಅ ಸಂ ಗೃಭಾಯು—
ಹಿಡಿದುಕೊ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಹಸ್ತಯುತನಾದ ನೀನು, ನಮಗೆ ಒಡನೆಯೇ ದಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಶಸ್ತ
ವಾದುದು, ಅಕರ್ಷಕವಾದುದು, ಗ್ರಹಣಯೋಗ್ಯವಾದುದು ಅದ ಧನವನ್ನು ಬಲಗೈಯಿನಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊ.

English Translation

Indra, lord of the mighty hand, seize for us with your right
hand marvellous praise-exciting (riches), worthy to be seized.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿದ್ವಾ ಹಿ ತ್ವಾ ತು ವಿಕೂರ್ಮಿಂ ತುವಿದೇಷ್ಣಂ ತುವೀಮುಘಂ |
ತುವಿನೂತ್ರಮವೋಭಿಃ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿದ್ವಾ | ಹಿ | ತ್ವಾ | ತು ವಿಕೂರ್ಮಿಂ | ತುವಿದೇಷ್ಣಂ | ತುವೀಮುಘಂ |
ತುವಿನೂತ್ರಂ | ಅವೋಭಿಃ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವಿದ್ವ ಹಿ | ಜಾನೀಮಃ ಖಲು | ಕೇದ್ಯ ಕಮಿತಿ | ತುವಿಕೂರ್ಮಿಂ ಬಹು-
ಕರ್ಮಾಣಂ ತುವಿದೇಕ್ಷಂ ಬಹುಪ್ರದೇಯಂ ತುವಿಮಘಂ ಬಹುಧನಂ ತುವಿಮಾತ್ರಂ ಬಹುಪ್ರಮಾಣ-
ಮವೋಧಿಯುಕ್ತಂ ||-

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ತುವಿಕೂರ್ಮಿಂ—ಬಹುವಿಧವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೆಂದೂ |
ತುವಿದೇಕ್ಷಂ—ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವವನೆಂದೂ | ತುವಿಮಘಂ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೆಂದೂ |
ತುವಿಮಾತ್ರಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ | ಅವೋಧಿಃ—ರಕ್ಷಣಾಯುತನೆಂದೂ | ವಿದ್ವ ಹಿ—
ನಾನು ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದೇನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋರ್ಥ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ಪ್ರಭೂತವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವವನೆಂದೂ
ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೆಂದೂ, ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳವನೆಂದೂ ರಕ್ಷಣಾಯುತನೆಂದೂ ನಾನು ತಿಳಿದೇ
ಇದ್ದೇನೆ.

English Translation

We know you the achiever of many great deeds, the bestower of many gifts, the lord of much wealth, vast in size, and full of protection (for your worshippers).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ನಹಿ ತ್ವಾ ಕೂರ ದೇವಾ ನ ಮರ್ತಾಸೋ ದಿಕ್ಷಂತಂ |

ಧೀಮಂ ನ ಗಾಂ ವಾರಯಂತೇ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ನಹಿ | ತ್ವಾ | ಕೂರ | ದೇವಾಃ | ನ | ಮರ್ತಾಸಃ | ದಿಕ್ಷಂತಂ |

ಧೀಮಂ | ನ | ಗಾಂ | ವಾರಯಂತೇ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಕೂರೇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದಿಕ್ಷಂತಂ ದಾತುಮಿಚ್ಛಂತಂ ದೇವಾ ನಹಿ ವಾರಯಂತೇ | ನ
ನಿವಾರಯಂತಿ | ತಥಾ ಮರ್ತಾಸೋ ಮರ್ತ್ಯಾ ಅಹಿ ನ ವಾರಯಂತೇ | ಧೀಮಂ ನ ಗಾಂ ಭಯಜನಕಂ
ವ್ಯುಪಧಂ ಯನಸೇ ಪ್ರವೃತ್ತಮಿವ | ತಂ ಯಥಾ ವಾರಯತುಂ ನ ಶಕ್ಸುವಂತಿ ತದ್ವತ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿವಾರ್ಥಃ ।

ಕೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ! ಛೇಮಂ—ಭಯಂಕರವಾದ | ಗಾಂ ನ—ವ್ಯಷಭವನ್ನು ಕಡೆಯಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ | ದಿಶ್ವಂತಂ—ದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ನಹಿ ವಾರಯಂತೇ—ತಡೆಯಲಾರರು | ಮರ್ತಾಸಃ—ಮಾನವರೂ | ನ—ತಡೆಯಲಾರರು

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಭಯಂಕರವಾದ ವ್ಯಷಭವನ್ನು ಕಡೆಯಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ದಾನಮಾಡಲಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಡೆಯಲಾರರು. ಮಾನವರೂ ತಡೆಯಲಾರರು.

English Translation

Hero, when you desire to give, neither gods nor men can stay you, as (they cannot stay) a terrible bull.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಏತೋ ನ್ವಿಂದ್ರಂ ಸ್ತವಾಮೇಶಾನಂ ವಶ್ವಃ ಸ್ವರಾಜಂ ।

ನ ರಾಧಸಾ ಮರ್ಧಿಷತ್ ॥ ೪ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಏತೋ ಇತಿ | ನು | ಇಂದ್ರಂ | ಸ್ತವಾಮಃ | ಈಶಾನಂ | ವಶ್ವಃ | ಸ್ವರಾಜಂ |

ನ | ರಾಧಸಾ | ಮರ್ಧಿಷತ್ | ನಃ ॥ ೪ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಪ್ರಥಮೇ ಪರ್ಯಾಯೇಽಚ್ಯಾವಾಕಶಸ್ತೃ ಏತೋ ನ್ವಿಂದ್ರಮಿತಿ ತ್ವಚಃ | ತಥಾ ಚ ಸೂಕ್ರಿತಂ | ಏತೋ ನ್ವಿಂದ್ರಂ ಸ್ತವಾಮೇಶಾನಂ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ಮಿನ್ನಘವನ್ | ಅ. ೩-೪ | ಇತಿ ॥

ಹೇ ಅಸ್ಮದೀಯಾ ಜನಾಃ ಏತೋ | ಅಗಚ್ಛತ್ಸೈವ ನು ಕ್ಷಿಪ್ತಂ | ಕಿಂ ಕರ್ತುಂ | ಸ್ತವಾಮೇಂದ್ರಂ | ಕೀದೃಶಂ ತಂ | ವಸ್ತೋ ವಸುಣೋ ಧನಸ್ಯೇಶಾನಂ ಸ್ವಾಮಿನಂ ಸ್ವರಾಜಂ ಸ್ಯಯಮೇವ ರಾಜಮಾನಂ ಸ್ವರ್ಗೇ ರಾಜಮಾನಂ ವಾ | ನೋಽಸ್ಮಾನಿದ್ರೇಷಾಸುಗುಹೀತಾನ್ರಾಧಸಾ ಧನೇನಾನ್ಯೋ ಧನಿಃ ನ ಮರ್ಧಿಷತ್ | ನ ಬಾಧತಾಂ | ಅಥಾನಾಮುಶ್ವತ್ಸಮಾನಾನಾಮುಶ್ಯಾಥ್ಯತ್ವಾಯ ಸ್ತವಾಮೇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

(ಎಚ್ಚಿ ಜನರೇ) ವಸ್ತುಃ—ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ | ಈಶಾನಂ—ಪ್ರಭುವಾದವನೂ | ಸ್ವರಾಜಂ—ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸ್ತವಾಮು—ಸ್ತುತಿಸೋಣ | ನು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಏತೋ—ದಯಮಾಡಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ರಾಧಸಾ—ಧನಮದದಿಂದ | ನ ಮರ್ಛಿಷತ್—ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸದಿರಲಿ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಎಚ್ಚಿ ಜನರೇ, ಧನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಭುವಾದವನೂ, ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸೋಣ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ಧನಮದದಿಂದ ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸದಿರಲಿ.

English Translation

Hasten hither, let us glorify Indra the lord of wealth, the self-resplendent, let none vex us by his wealth.

ಃ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳುಃ ।

ಪ್ರಥಮಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಾಕನಂಬ ಮುಕ್ತಿಜನು ಪತಿಮವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏತೋ ನ್ನಿಂದ್ರಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ಪತಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಏತೋ ನ್ನಿಂದ್ರಂ ಸ್ತವಾಮೇಶಾನಂ ಮಾ ನೋ ಅಸ್ತಿತ್ವಛವನ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (೮. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ ಸ್ತೋಷದುವ ಗಾಸಿಷತ್ಪ್ರವತ್ಸಾಮು ಗೀಯಮಾನಂ ।

ಅಭಿ ರಾಧಸಾ ಜುಗುರತ್ || ೫ ||

ಃ ಪದವಾಃಃ ।

ಪ್ರ | ಸ್ತೋಷತ್ | ಉಪ | ಗಾಸಿಷತ್ | ಶ್ರವತ್ | ಸಾಮು | ಗೀಯಮಾನಂ |

ಅಭಿ | ರಾಧಸಾ | ಜುಗುರತ್ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂಃ ।

ಪೂರ್ವಮಂತ್ರೇ ಸ್ತವಾಮೇಶ್ಯುಕ್ತಂ | ತದೇವ ಸ್ತೋತ್ರಮಿಂದ್ರಃ ಪ್ರ ಸ್ತೋಷತ್ | ಪ್ರ ಸ್ತುತ್ವಾ ಚ ಗಾಸಿಷತ್ ಉಪಗಾನಂ ಚ ಕರೋತು | ತದರ್ಥಂ ಗೀಯಮಾನಂ ಸಾಮು ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶ್ರವತ್ | ಶ್ಯುಕೋತು | ರಾಧಸಾ ಧನೇನ ಚ ಯುಕ್ತೋಽಸ್ಮಾನಥ ಜುಗುರತ್ ಅಭಿಗೃಹಾತು ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಃ •

(ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು) | ಪ್ರ ಸ್ತೋಷತ್—ಪ್ರಕರ್ಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲಿ | ಉಪ ಗಾಸಿಷತ್—
ನಮ್ಮೊಡನೆ ಗಾನಮಾಡಲಿ | ಗೀಯಮಾನಂ—ನಮ್ಮಿಂದ ಗಾನಮಾಡಲ್ಪಡುವ | ಸಾಮ—ಸಾಮರೂಪವಾದ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಶ್ರವತ್—ಕೇಳಲಿ | ರಾಧಸಾ—ಧನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ಅಥಿ ಜುಗುರತ್—
ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ.

• ಭವಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಪ್ರಕರ್ಷವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲಿ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಗಾನಮಾಡಲಿ. ನಮ್ಮಿಂದ
ಗಾನಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಸಾಮರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳಲಿ. ಧನದಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿ.

English Translation

May (Indra) sing the prelude, may he sing the accompaniment, may
he listen to our hymn as it is chanted; may he, endowed with wealth, accept
us favourably.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ನೋ ಭರ ದಕ್ಷಿಣೇನಾಭಿ ಸವ್ಯೇನ ಪ್ರ ಮೃತ |

ಇಂದ್ರ ಮಾ ನೋ ವಸೋರ್ನಿರ್ಭಾರ್ಕ್ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ನಃ | ಭರ | ದಕ್ಷಿಣೇನ | ಅಭಿ | ಸವ್ಯೇನ | ಪ್ರ | ಮೃತ |

ಇಂದ್ರ | ಮಾ | ನಃ | ವಸೋಃ | ನಿಃ | ಭಾರ್ಕ್ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಪ್ಯಭ್ಯಮಾ ಭರ | ಅಪ್ಯತ್ಯ ದಕ್ಷಿಣೇನ ಸವ್ಯೇನ ಚ ಹಸ್ತೇನೋಽಭಾಧಾಂ
ಹಸ್ತಾಭ್ಯಾಮುಭಿ ಪ್ರ ಮೃತ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ಯರ್ಥಃ | ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಸೋರ್ಧನಾನ್ಮಾ ನಿರ್ಭಾರ್ಕ್ | ಮಾ
ನಿರ್ಭಾರ್ಕ್ತೀಃ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ದಕ್ಷಿಣೇನ—ಬಲಗೈಯಿಂದ | ಅ ಭರ—ಧನವನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ | ಸವ್ಯೇನ—ಎಡಗೈಯಿಂದ | ಅಥಿ ಪ್ರ ಮೃತ—ನಮಗೆ ದಾನಮಾಡು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು
ವಸೋಃ—ಧನದಿಂದ | ಮಾ ನಿರ್ಭಾರ್ಕ್—ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಎದ್ದಿ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಧನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಎಡಗೈಯಿಂದ ನಮಗೆ ದಾನಮಾಡು. ನಮ್ಮನ್ನು ಧನದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

Bring us (gifts) with your right hand, and with your left bestow them on us ; exclude us not, Indra, from wealth.

। ಸಂಹಿತಾಛಾಂದೋಃ ।

ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ತಾ ಭರ ಧೃಷ್ಣತಾ ಧೃಷ್ಣೋ ಜನಾನಾಂ ।

ಅದಾಶೂಷ್ಪರಸ್ಯ ವೇದಃ ॥ ೭ ॥

। ಪದವಾಕ್ಯಃ ।

ಉಪ | ಕ್ರಮಸ್ತ | ಅ | ಭರ | ಧೃಷ್ಣತಾ | ಧೃಷ್ಣೋ ಇತಿ | ಜನಾನಾಂ |

ಅದಾಶೂಷ್ಪರಸ್ಯ | ವೇದಃ | ೭ ॥

। ಸಾಯತಿಭಾಷ್ಯಂ ।

ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯೇಽಚ್ಛಾಂದೋಃ ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ತೇತಿ ತೃತೀಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ತಾ ಭರ ಧೃಷ್ಣತಾ ತದಸ್ಮೈ ನವ್ಯಂ | ಅ. ೩-೪ | ಇತಿ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ, ತ್ವಮುಪ ಕ್ರಮಸ್ತ | ಧನಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಗಚ್ಛಿ | ಪ್ರವೃತ್ತೋ ಧನ ವಾ ದಾತುಂ | ಹೇ ಧೃಷ್ಣೋ ಧರ್ಷಕ ಶತ್ರುಣಾಂ ಧೃಷ್ಣತಾ ಧೃಷ್ಣೇನ ಚೇತಸಾ ಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನಾ ಭರ | ಅಹರ ಚ | ಕಸ್ಯ ಧನಮಾಹರೇತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಜನಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇಽದಾಶೂಷ್ಪರಸ್ಯಾತ್ಯಂತಮದಾತ್ಯ ತಮಸ್ಯ ವೇದೋ ಧನಂ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಧೃಷ್ಣೋ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೆದಿಬಿಡಿಯುವ ಎದ್ದಿ ಇಂದ್ರನೇ | ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ತ—ಶತ್ರುಧನವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸು | ಜನಾನಾಂ—ಮಾನವರ ಮಧ್ಯೆ | ಅದಾಶೂಷ್ಪರಸ್ಯ—ದಾನರಹಿತನಾದವನ | ವೇದಃ—ಧನವನ್ನು | ಧೃಷ್ಣತಾ—ನಿನ್ನ ದೃಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ಅ ಭರ—ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೆದಿಬಿಡಿಯುವ ಎದ್ದಿ ಇಂದ್ರನೇ, ಶತ್ರುಧನವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸು. ಮಾನವರ ಮಧ್ಯೆ ದಾನರಹಿತನಾದವನ ಧನವನ್ನು ನಿನ್ನ ದೃಢವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ

English Translation

Come hither, and bring us, daring one, with your resolute (mind), the wealth of him who is pre-eminently a niggard amongst men.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಎರಡನೆಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾವಾಳನೆಂಬ ಮುಖ್ಯಜನು ಪಠಿಸುವ ಶ್ರುತಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ಥ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಕೌತೂಹಲಪ್ರದ—ಉಪ ಕ್ರಮಸ್ಥಾ ಭರ ದ್ಯುಪತಾ ತದಸ್ತೈ ನವ್ಯಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (೮. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ ಯ ಉ ನು ತೇ ಅಸ್ತಿ ವಾಜೋ ವಿಪ್ರೇಭಿಃ ಸನಿತ್ವಃ ।

ಅಸ್ತಾಭಿಃ ಸು ತಂ ಸನುಹಿ ॥ ೮ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ । ಯಃ । ಉಂ ಇತಿ । ನು । ತೇ । ಅಸ್ತಿ । ವಾಜಃ । ವಿಪ್ರೇಭಿಃ । ಸನಿತ್ವಃ ।

ಅಸ್ತಾಭಿಃ । ಸು । ತಂ । ಸನುಹಿ ॥ ೮ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯೋ ವಾಜೋಽಸ್ತಂ ವಿಪ್ರೇಭಿರ್ಮೇಧಾವಿಭಿಃ ಸನಿತ್ವಃ ಸಂಭವನೀಯಸ್ತೇ ತವಾಸ್ತಿ ತಂ ವಾಜಮಸ್ತಾಭಿರ್ಯಾಚಿತಃ ಸನ್ ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ವಾ ಸು ಸುಷ್ಕು ಸನುಹಿ । ದೇಹಿ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ । ತೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿ । ಯಃ ಉ—ಯಾವ । ವಾಜಃ—ಅನ್ನವು । ವಿಪ್ರೇಭಿಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಿಂದ । ಸನಿತ್ವಃ—ಆದರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು । ಅಸ್ತಿ—ಇದೆಯೇ । ತಂ—ಅ ಅನ್ನವನ್ನು । ಅಸ್ತಾಭಿಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾಚಿತನಾದಾಗ । ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ । ಸನುಹಿ—ಕೊಡು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಧನವನ್ನು ಮೇಧಾವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಆದರಿಸುವರೋ ಆ ಧನವನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾಚಿತನಾದಾಗ ನಮಗೆ ಕೊಡು.

English Translation

O Indra, give us abundantly that wealth which is yours, and which is to be obtained by the wise (worshippers).

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಸದ್ಯೋಜುವಸ್ತೇ ವಾಜಾ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರಾಃ |

ವಶೈಶ್ಚ ಮಕ್ಷುಃ ಜರಂತೇ || ೯ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಸದ್ಯೋಜುವಃ | ತೇ | ವಾಜಾಃ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ | ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರಾಃ |

ವಶೈಃ | ಚ | ಮಕ್ಷುಃ | ಜರಂತೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ವಾಜಾ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸದ್ಯೋಜುವಃ ಶೀಘ್ರಂ ಗಂತಾರೋ ಭವಂತು | ಕೀದೃ-
ಶಾಸ್ತೇ | ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರಾಃ ಸರ್ವಹಿರಣ್ಯೋಪೇತಾ ಬಹುಸಾನಾಹ್ನಾದಕಾ ವಾ | ಅಸ್ಮದೀಯಾಶ್ಚ ಜನಾ
ವಶೈಃ ಕಾಮ್ಯರನೇಕೈರ್ಯುಕ್ತಾ ಮಕ್ಷುಃ ಶೀಘ್ರಂ ಜರಂತೇ | ಸ್ತುವಂತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ವಶೈಃ—ಕಾಮ್ಯುರಿತರಾದ ನಮ್ಮ ಜನರು | ಮಕ್ಷುಃ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ | ಜರಂತೇ—
ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರಾಃ—ಸಕಲರಿಗೂ ಆಹ್ನಾದಕರವಾದ | ವಾಜಾಃ—
ಅನ್ನಗಳು | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಸದ್ಯೋಜುವಃ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅನೇಕ ಕಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಮ್ಮ ಜನರು ನಿನ್ನನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಸಕಲರಿಗೂ ಆಹ್ನಾದಕರವಾದ ನಿನ್ನ ಅನ್ನಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

English Translation

May your all-rejoicing riches speedily come to us ; full of desires,
men immediately offer their praises.

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತನೋ ಹಾದ್ರಂ ನಿವಾರಯನ್ ||
ಪುಮುರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾ ತೀರ್ಥಮಪೇಕ್ಷರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀವಂದ್ಯಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಭೂಪಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಮುಕ್ಲಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯೇ ಷಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇ ಪಂಚನೋಧ್ಯಾಯಃ ||

|| ಒಂ ತಪ್ತತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ
ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ
ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಯದಶ್ವರಪದಭ್ರಷ್ಟಂ ಮಾತ್ರಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |
ತಪ್ತರ್ಥಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ಸಮೋಕ್ತಸ್ಮತೇ |

|| ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಂ ||

॥ ಶ್ರೀ ॥

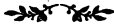

॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ವಾಗೀಶಾಧ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಶ್ರಮೀಃ |
ಯಂ ನಕ್ಷಾತ್ಯತಳ್ಳತ್ಯಾಃ ಸ್ವಸ್ತಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ |
ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿಸಿತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಧ್ಯೋಽಖಿಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮಹಂ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಮುಪೇಶ್ವರಂ |
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತಾ

ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತಾ

ಅಥ ಷಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಎಂಟನೆಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಅ ಪ್ರ ದ್ರವೇತಿ ನವರ್ಷಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಅ ಪ್ರ ದ್ರವೇತಿ | ಮುಕ್ತಿ-
ಶ್ಚಾಪ್ಯಸ್ಯಾದಿತಿ ಪರಿಧಾಷಯಾ ಕಾಙ್ಕಾಃ ಕುಸೀದ್ಯುಃ | ಪ್ರಾಗ್ಗೃತ್ಯಪ್ರೀಯಪರಿಧಾಷಯಾ ಗಾಯತ್ರೀ
ಛಂದಃ | ಅನಾದೇಶಪರಿಧಾಷಯೇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗ

ಉಕ್ತಃ || ದ್ವಿತೀಯೇ ರಾತ್ರಿಪರ್ಯಾಯೇ ನೈತ್ಯಾವರಣಶಸ್ತ್ರ ಆ ಪ್ರ ದ್ರವೇತಿ ತ್ವಚೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಪರಾವತೋ ನಹ್ಯಸ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯಷ್ಟಾ | ಅ. ೬. ೪ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು— ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ— ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಕುಸಿದೀ ಕಾಣ್ತು; ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ರಾತ್ರಿಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೈತ್ಯಾವರಣನೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನುರೂಪತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಷಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ— ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಪರಾವತೋ ನಹ್ಯಸ್ಯಂ ಬಳಾಕರಮಿತ್ಯಷ್ಟಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೨

ಮಂದಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೯ | ಸೂಕ್ತ—೮೨ |
 ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೧, ೨ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕುಂಖ್ಯ—೯ |
 ಮುಷಿ—ಕುಸಿದೀ ಕಾಣ್ತು |
 ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ |
 ಭಂಜು—ಗಾಯತ್ರೀ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಆ ಪ್ರ ದ್ರವ ಪರಾವತೋರ್ವಾವತಶ್ಚ ವ್ಯಕ್ರಹನ್ |

ಮಧ್ವಃ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಭರ್ಮಣಿ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ |

ಅ | ಪ್ರ | ದ್ರವ | ಪರಾವತಃ | ಅರ್ವಾವತಃ | ಚ | ವ್ಯಕ್ರಹನ್ ||

ಮಧ್ವಃ | ಪ್ರತಿ | ಪ್ರಭರ್ಮಣಿ || ೧ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ವ್ಯಕ್ರಹನ್ಪಾನಾಮವರಕಸ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸುರಸ್ಯ ಹಂತರ್ಹೇ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಭರ್ಮಣಿ | ಪ್ರತ್ಯಷ್ಟಾನಿ ಭರ್ಮಣಿ ಭರಣಾನಿ ಪಶುಗೃಹಾದಿಸಂಪಾದನಾನಿ ಯಸ್ವಿನ್ ಸ ಪ್ರಭರ್ಮಾ ಯಜ್ಜು | ಯದ್ವಾ |

ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ ಕರ್ಮಣಿ ಕುಶಲಾ ಭರ್ವಣೋ ದೇವಾನಾಂ ಹವಿಷ್ಯದಾನೇನ ಪೋಷಣಾ ಋತ್ವಿಜೋ ಯಸ್ವಿನಿತಿ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ಏಶಾದೃತೇ ಯಜ್ಞೇ ಮಧ್ಯೋ ಮದಕರಾಸ್ತೋಮಾವೃತಿ ಪರಾವತೋ ವಿಪ್ರಕೃಷ್ಣಾದ್ಗೂದ್ರಸ್ಯಾ ದ್ವೇಶಾದಪ್ಯರ್ವಾವತಕ್ತ ಸಮಾಪಸ್ಯಾ ದ್ವೇಶಾದಪ್ಯಾಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಪ್ರ ದ್ರವ | ತ್ವಂ ತ್ವರಯಾಗ್ಚ್ಛ || ಮಧ್ಯ ಇತಿ ವಾ ಛಂದಸೀತಿ ಪೂರ್ವಸರ್ವಣದೀರ್ಘಾಭಾವಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಹೇ ವ್ಯತ್ರವಹ್—ವ್ಯತ್ರಾಸುರಹಂತಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪ್ರಭರ್ವಣಃ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಮಧ್ಯಃ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪ್ರತಿ—ಲಕ್ಷಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪರಾವತಃ—ನೀನು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದಾಗಲಿ | ಅರ್ವಾವತಕ್ತ—ಸಮಾಪಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದಾಗಲಿ | ಆ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಪ್ರ ದ್ರವ—ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಬಾ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮೇಘಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದಕಗಳನ್ನು ವೃಷ್ಟಿಯೊಪದಲ್ಲಿ ಸುರಸದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಸಮಾಪ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಬಾ.

English Translation

Hasten, slayer of Vritra, from afar or from nigh, to the exhilarating (Soma-libations) in the sacrifice.

|| ವಿಕೀಷವಿಶಯಗಳು ||

ಪ್ರಭರ್ವಣಃ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾನಿ ಭರ್ವಣಃ ಭರಣಾನಿ ಪಶುಗೃಹಾದಿಸಂಪಾದನಾನಿ ಯಸ್ವಿನ್ ಸ ಪ್ರಭರ್ವಣ ಯಜ್ಞಃ | ಯಾವ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿವೂ ಪೋಷಕವೂ ಆದ ಪಶುಗೃಹಾದಿಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಡೆಯಬಹುದೋ ಅಂತಹ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಭರ್ವಣ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಥವಾ—ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾಃ ಕರ್ಮಣಿ ಕುಶಲಾ ಭರ್ವಣೋ ದೇವಾನಾಂ ಹವಿಷ್ಯದಾನೇನ ಪೋಷಣಾ ಋತ್ವಿಜೋ ಯಸ್ವಿನಿತಿ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ಅಥವಾ ಈ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕುಶಲರಾದ ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹವಿಷ್ಯದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಯಜ್ಞಮಾನರಿಗೆ ಧಾರಕರಾಗುವರು ಎಂದರೆ ಪೋಷಕರಾಗುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಯುಕ್ತವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಪ್ರ ಭರ್ವಣ ಎಂದು ಹೆಸರು.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತೀವ್ರಾಃ ಸೋಮಾಸ ಆ ಗಂಹಿ ಸುತಾಸೋ ಮಾದಯಿಷ್ವ ವಃ |

ಪಿಬಾ ದಧ್ಯಗ್ಯಥೋಚಿಷೇ || ೨ ||

॥ ಸದಪಾಠಃ ॥

ತೀವ್ರಾಃ | ಸೋಮಾಸಃ | ಆ | ಗಂಹಿ | ಸುತಾಸಃ | ಮಾದಯಿಷ್ವ ವಃ ||

ಪಿಬ | ದಧ್ಯಕ್ | ಯಥಾ | ಓಚಿಷೇ || ೨ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೀವ್ರಾಸ್ತೀವ್ರಮದಾಃ | ತ್ವಿಪ್ತಂ ಮದಕಾರಿಣ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಾದಯಿಷ್ವ ವೋ ಮಾದನಶೀಲಾ ಮಾದನಕಾರಿಣೋ ವೇನೇ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಸುತಾಸ್ತ್ವದರ್ಥಮಭಿಷುತಾಃ | ತಸ್ಮಾದಾ ಗಂಹಿ | ಅಸ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯ | ಆಗತ್ಯ ಚ ತಾನ್ ಪಿಬ | ಸೋಮಪಾನೇ ಕಾರಣವಾಹ | ತ್ವಂ ಯಥಾ ದಧ್ಯಗ್ಯಪ್ರತ್ಯತ್ತೀತೌ ಪ್ರಗಲ್ಬಃ ಸಂಸ್ತಾನೂಚಿಷೇ ಸಮವೈಷಿ ಸೇವಸೇ | ತತಸ್ತಾ ನ್ಯಥಾಕಾಮಂ ಪಿಬೀತ್ಯರ್ಥಃ || ದಧ್ಯಗಿತಿ ಇಾಧ್ಯವಾ ಪ್ರಾಗಲ್ಬ ಇತ್ಯಸ್ಮಾದ್ಯತ್ತಿಗ್ಧ್ಯಗಿತ್ಯಾದಿನಾ ಕ್ವಿಪ್ತತ್ವಯಾಂತೋ ನಿಪಾತ್ಯವೇ | ಊಚಿಷೇ | ಉಚೇ ಸಮನಾಯೇ | ಛಾಂದಸೇ ಲೇಟಿ ರೂಪಂ ||

॥ ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥಃ ॥

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತೀವ್ರಾಃ—ಬೇಗನೆ ಮದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ | ಮಾದಯಿಷ್ವ ವಃ—ಆತ್ಮಂತ ಹರ್ಷವನ್ನಂಟುಮಾಡುವ | ಸೋಮಾಸಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಸುತಾಸಃ—ನಿನಗಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ | ಆ ಗಂಹಿ—ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ದಯಮಾಡು | ಯಥಾ—(ಬಂದಂತರ) ಯಾವಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ದ್ವಪ್ತಃ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದೆನೆಂದು | ಊಚಿಷೇ—ಹೇಳುವನೋ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು.

॥ ಛಾಂದಸಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮದಕಾರಕವಾದುದೂ, ಹರ್ಷದಾಯಕವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನಗಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬಂದು ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

Come hither, the strong intoxicating Soma is effused : drink, since you are boldly devoted to it.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ತೀವ್ರತಾ:—ಲತೆಗಳಿಂದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ತೆಗೆದಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಶೋಧಿಸಿ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಪಾನಮಾಡುವುದು ರೂಢಿಯು. ಈ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ರುಚಿಯುಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಶಿರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವರು. ಪಾಲನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಗವಾಶಿರವೆಂದೂ, ಮೊಸರನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ದಧ್ಯಾಶಿರವೆಂದೂ, ಯವಧಾನ್ಯದ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಬೆರೆಸಿದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಯವಾಶಿರವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಏನನ್ನೂ ಬೆರೆಸದೆ ಲತೆಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಇತರ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಮಿಶ್ರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಮದ (ಮತ್ತು) ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ತೀವ್ರವಾದ ಸೋಮರಸದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಭಿರುಚಿಯಿರುವುದೆಂದು ಅನೇಕಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಇಷಾ ಮಂದಸ್ವಾದ್ವ ತೇರಂ ವರಾಯ ಮನ್ಯವೇ |

ಭುವತ್ ಇಂದ್ರ ಶಂ ಹೃದೇ || ೩ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಇಷಾ | ಮಂದಸ್ವ | ಆತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ತೇ | ಅರಂ | ವರಾಯ | ಮನ್ಯವೇ |

ಭುವತ್ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಶಂ | ಹೃದೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಜ್ಞಾಪ್ತಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಇಷಾ ಸೋಮಲಕ್ಷಣೇನಾನ್ನೇನ ಮಂದಸ್ವ | ನೋದಸ್ವ | ಹೃಷ್ಣೇ ಭವ ! ಉ ಇತ್ಯನಧಾರಣೇ | ಅದನಂತರಮೇವ ತೇ ತವ ವರಾಯ ಶತ್ಪುನಿವಾರಕಾಯ ಮನ್ಯವೇ ಕ್ರೋಧಾಯ ಸ ಸೋಮೋರಸಮಲಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತೋ ಭವತು | ಕ್ರೋಧತಮನೇ ಸಮರ್ಥೋ ಭವತು | ಯದಾ ಸೋಮಂ ಪಿಬತಿ ತದಾ ಮನ್ಯಂ ತೃಜತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂ ಚ ತೇ ತವ ಹೃದೇ ಹೃದಯೇ ಸ ಸೋಮಃ ಶಂ ತಂಕರಃ ಸುಖಕರೋ ಭುವತ್ | ಭವತು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎಚ್ಚೆ ಇಂದ್ರನೇ | ಇಷಾ—ಸೋಮರಸವನಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸೋಮರಸವಾನಂದ | ಮಂದಸ್ವ ಉ—ಹೃಷ್ಣನಾಗು | ಆತ್—ಅನಂತರ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ವರಾಯ—ಶತ್ಪುಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾದ |

ಮನ್ಯವೇ—ಕ್ರೋಧವನ್ನು (ಕೋಪವನ್ನು) | ಅರಂ—(ಆ ಸೋಮವಾನವು) ಶಮನಮಾಡಲಿ (ಮತ್ತು) | ತೇ—
ನಿನ್ನ | ಹೃದೇ—ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸೋಮವು | ಶಂ—ಸುಖಕರವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ
ಭುವತ್—ಆಗಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸೋಮರಸವಾನದಿಂದ ಹೈಷ್ಟನಾಗು. ಶತ್ರು
ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನಗೆ ಉಂಟಾದ ಕೋಪವು ಸೋಮವಾನದಿಂದ ಶಮನವಾಗಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಸೋಮವು
ನಿನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ (ಮನಸ್ಸಿಗೆ) ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

English Translation

Rejoice yourself with this food,—may it forthwith avail to (quench)
your foe-restraining anger, may it produce happiness, Indra, in your heart.

|| ಏಕೀಪವಪಯಗಠು ||

ಸ ಸೋಮಃ ಕ್ರೋಧಶಮನೇ ಸಮರ್ಥೋ ಭವತು | ಯದಾ ಸೋಮಂ ಪಿಬತಿ ತದಾ ಮನ್ಯಂ
ತ್ವಜತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೋಮವಾನಮಾಡಿದರೆ ಕೋಪವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಾಗುವುದು. ಎಂದರೆ ಕೋಪಶಮನಮಾಡುವ
ಶಕ್ತಿಯು ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಸೋಮವಾನಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ
ಅವನಲ್ಲದ್ದ ಕೋಪವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನಾಗುವನು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ತ್ವಶತ್ರವಾ ಗಂಹಿ ನ್ಯುಗ್ರಿಕ್ಥಾಸಿ ಚ ಹೂಯಸೇ |

ಉಪಮೇ ರೋಚನೇ ದಿವಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ತು | ಅಶಕ್ರೋ ಇತಿ | ಆ | ಗಂಹಿ | ನಿ | ಉಕ್ಥಾಸಿ | ಚ | ಹೂಯಸೇ |

ಉಪಮೇ | ರೋಚನೇ | ದಿವಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತ್ವತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯ ಅ ತ್ವಶತ್ರೈವಿತ್ಯನುರೂಪಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಂ ಚ | ಆ ತ್ವೇತಾ ನಿ
ಷೀದತಾ ತ್ವಶತ್ರವಾ ಗಂಹಿ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ ||

ದೇ ಆಶಕ್ತೋ ಸಪತ್ನರಹಿತ | ಅಸ್ಯ ಬಹುವಿಧಬಲತ್ವಾದ್ರಣಾಭಿಮುಖಂ ಗಂತಾರಃ ಶತ್ರುವೋ
ನ ಸಂತೀಕೃರ್ಥಃ | ತಾದ್ವಲೇಂದ್ರ ತು ಸ್ತೀಪ್ರಮಾ ಗಹಿ | ಆಯಾಹಿ | ಅಸ್ಯದ್ಯುಜ್ಜಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯು |
ಯತೋ . ದಿವಃ ಸ್ವತೇಜಸಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾದ್ಧ್ಯುಲೋಕಾತ್ | ತತ್ರಸ್ಯೈರ್ವೇವೈರಿತ್ಯರ್ಥಃ |
ರೋಚನೇಽಗ್ನಿಭಿದೀಪ್ಯಮಾನೇ ಲೋಕೇ ಚೋಪಮೇ ಸಮೀಪೇ | ಸ್ತೋತಾರಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಾತ್ಮಕಂ
ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತೈಶ್ಚೇಪ್ಯತನೋ ಯಜ್ಞಃ | ತಸ್ಮಿನ್ನಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞೇ ಚೋಕ್ತಾ ನಿ ತ್ರಿವ್ರತ್ವಂಚ-
ದಶಾದಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಪ್ರತಿ ನಿ ಹೂಯಸೇ ತ್ವಂ ಸ್ತೋತವ್ಯತಯಾ ನಿಶರಾಮಾಹೂಯಸೇ |
ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದಾಗಚ್ಯತೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ |

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಆಶಕ್ತೋ—ಶತ್ಪುರಹಿತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತು—ಬೇಗನೆ | ಆ ಗಹಿ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ
ದಯಮಾಡು | ದಿವಃ—ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ | ರೋಚನೇ—
ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ | ಉಪಮೇ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಉಕ್ತಾ ನಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ | ನಿ ಹೂಯಸೇ—
ನಿನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈಗ ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ
ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವರು. ಮತ್ತಿಗ್ಯಜಮಾನರು ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿ-
ರುವರು, ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು.

English Translation

O you who have no enemies, come hither ; you are summoned from
the resplendent heaven to the hymns at this our rite near at hand in this
world illumined (by the sacred fires)

• ದೀಪ್ಯಮಾನಗಳು •

ಆಶಕ್ತೋ—ಬಹುವಿಧಬಲತ್ವಾದ್ರಣಾಭಿಮುಖಂ ಗಂತಾರಃ ಶತ್ರುವೋ ನ ಸಂತೀಕೃರ್ಥಃ |
ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ
ಶತ್ರುಗಳು ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಶತ್ಪುರಹಿತನೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ದಿವಃ—ಸ್ವತೇಜಸಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾಃ ದ್ಯುಲೋಕಾತ್ | ತತ್ರಸ್ಯೈರ್ವೇವೈರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ್ವರ್ಗ
ಲೋಕವು ತನ್ನದೇ ಆದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಂದ
ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ರೋಚನೇ—ಆಗ್ನಿಭಿದೀಪ್ಯಮಾನಃ | ಆದವನೀಯ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ದ್ವೈಗಾಗ್ನಿ, ಎಂಬ ಅಗ್ನಿಗಳಿಂದ
ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ಶಬ್ದವು ಉಪಮೇ (ಯಃಚ್ಛಿ) ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವು.

ಉಪಮೇ—ಸಮೀಪೇ | ಸ್ತೋತಾರಃ ಸ್ತೋತ್ರಶಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕಂ ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತ್ಯತ್ರೇತ್ಯುಪಮೋ
ಯಜ್ಞಃ | ಉಪಮೇ ಎಂದರೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥವಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ (ಅಗ್ನಿಯು)
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಮುಸ್ತಿಕ್ಯಗಳು ಸ್ತೋತ್ರ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಭಟ್ಟಿಯಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ
ಪಠಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಪಮೇ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞೇ-ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಎಂಬರ್ಥವು ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

ಉಕ್ತಾನಿ—ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ | ತ್ರಿವೃತ್ತೇಚದಶಾದಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ | ಸ್ತೋತ್ರ ಅಥವಾ
ಸ್ತೋಮಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿವೃತ್ತ, ಪಂಚದಶ, ಸಪ್ತದಶ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಭೇದಗಳಿರುವವು. ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಕರೆಯುವರು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತುಭ್ಯಾಯನುದ್ರಿಭಿಃ ಸುತೋ ಗೋಭಿಃ ಶ್ರೀತೋ ಮದಾಯ
ಕಂ |

ಪ್ರ ಸೋಮ ಇಂದ್ರ ಹೂಯತೇ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ತುಭ್ಯ | ಅಯಂ | ಅದ್ರಿಭಿಃ | ಸುತಃ | ಗೋಭಿಃ | ಶ್ರೀತಃ | ಮದಾಯ | ಕಂ |

ಪ್ರ | ಸೋಮಃ | ಇಂದ್ರ | ಹೂಯತೇ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅದ್ರಿಭಿರಭಿಷವಸಾಧನೈರ್ಗಾತ್ರವಭಿರಯಂ ಸೋಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ತ್ವದರ್ಥಂ ಸುತೋ-
ಭಿಷುತಃ | ತತೋ ದಶಾಪವಿತ್ತೇಣ ಪೂಶ್ವಾ ಗೋಭಿರ್ಗೋವಿಕಾರ್ಯಃ ಕ್ಷೀರಾದಿಭಿಃ ಶ್ರೀತಃ ಸೋತ್ರಸ್ತಾಭಿಃ
ಪರಾವತ ಏವ ಸಂಸ್ಪೃತಃ ಸೋಮಸ್ತವ ಮದಾಯ ಮದಾರ್ಥಂ ಕಂ ಸುಖೇನ ಪ್ರ ಹೂಯತೇ | ಅಗ್ನಿ
ಸ್ಯಾಹಾ ಕ್ರಿಯತೇ | ತಸ್ಮಾದಾಗತ್ಯ ಸೋಮಂ ಪಿಬ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ
ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಅಯಂ ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮರಸವು | ತುಭ್ಯ ಸುತಃ—ನಿನ್ನಗಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ |
ಗೋಭಿಃ—ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲಿನಿಂದ | ಶ್ರೀತಃ—ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿದೆ | ಸೋಮಃ—ಇಂತಹ ಸೋಮರಸವು |
ಮದಾಯ—ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ | ಕಂ—ಸುಖವಾಗಿ (ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ) ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ | ಪ್ರ ಹೂಯತೇ—
ಸ್ವಾಹಾಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋಮಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಎದ್ದೆ ಇಂದ್ರನೇ, ಸೋಮಾಭಿಷವಣಸಾಧನಭೂತವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಈ ಸೋಮರಸವು ನಿನ್ನಗಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸೋಮರಸವು ನಿನ್ನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸ್ವದೈಶಿಕ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋಮಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

English Translation

Indra, this Soma, effused for you by the stones and mixed with milk is offered auspiciously (in the fire) for your exhilaration.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರ ಶ್ರುಧಿ ಸು ಮೇ ಹವಮಸ್ಯೇ ಸುತಸ್ಯ ಗೋಮತಃ |

ವಿ ಪೀತಂ ತ್ವಪ್ತಿಮುಶ್ನುಹಿ || ೬ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರ | ಶ್ರುಧಿ | ಸು | ಮೇ | ಹವಂ | ಅಸ್ಯೇ | ಇತಿ | ಸುತಸ್ಯ | ಗೋಮತಃ |
ವಿ | ಪೀತಂ | ತ್ವಪ್ತಿಂ | ಅಶ್ನುಹಿ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮೇ ಮದೀಯಂ ಹವಂ ತ್ವದ್ವಿಷಯಮಾಹ್ವಾನಂ ಸು ಸುತಸ್ಯ ಶ್ರುಧಿ | ಶ್ರುಣು | ತಥಾಸ್ಯೇ ಅಸ್ಯಾಭಿಃ ಸುತಸ್ಯಾಭಿಷುತಸ್ಯ ಗೋಮತೋ ಗವ್ಯಕ್ಷೀರವತಃ | ಕ್ಷೀರೇಣ ಮಿಶ್ರತಸ್ಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದ್ಯತಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಂ ಪಾನಂ ವ್ಯಶ್ನುಹಿ | ವಿವಿಧಂ ಸ್ವಾಶ್ನುಹಿ | ತತ್ಪಾನೇನ ವಿವಿಧಾಂ ತ್ವಪ್ತಿಂ ಚ ಗಚ್ಛ || ಅಶೂ ವ್ಯಾಪ್ತಾ | ವ್ಯತ್ಯಯೇನ ಪರಸ್ಯಪದಂ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎದ್ದೆ ಇಂದ್ರನೇ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಹವಂ—ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಆಫವಾ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು | ಸು—ಹಿನ್ನಾಗಿ (ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು) | ಶ್ರುಧಿ—ಕೇಳು | ಅಸ್ಯೇ—ನಮ್ಮಿಂದ | ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಗೋಮತಃ—ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮರಸದ | ಪೀತಂ—ಪಾನವನ್ನು (ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ) | ತ್ವಪ್ತಿಂ—ತ್ವಪ್ತಿಯನ್ನು | ವಿ ಅಶ್ನುಹಿ—ಹೊಂದು.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಎದ್ದೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾನು ಮಾಡುವ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆಫವಾ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಹಿನ್ನಾಗಿ ಕೇಳು. ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ನಾನಾವಿಧ ತ್ವಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.

English Translation

Indra, hear with favour my call ; be present at the drinking of this our libation mixed with milk, and be satisfied.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯ ಇಂದ್ರ ಚಮಸೇಷ್ವಾ ಸೋಮಶ್ಚಮೂಷು ತೇ ಸುತಃ |

ಪಿಬೇದ್‌ಶ್ಯ ತ್ವಮಿಶಿಷೇ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಚಮಸೇಷು | ಆ | ಸೋಮಃ | ಚಮೂಷು ; ತೇ | ಸುತಃ |

ಪಿಬ | ಇತ್ | ಅಶ್ಯ | ತ್ವಂ | ಈಶಿಷೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ತ್ವತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯ ಏವಾಚ್ಯಾನಾಕಶಸ್ತ್ರೇ ಯ ಇಂದ್ರ ಚಮಸೇಷ್ವಿತಿ ತ್ವಚಃ | ಸೂತ್ರೀಶಂ ಚ | ಯ ಇಂದ್ರ ಚಮಸೇಷ್ವಾ ಸೋಮಃ ಪ್ರ ವಃ ಸತಾಂ | ಅ. ೨-೪ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಸುತೋಽಭಿಷುತೋ ಯಃ ಸೋಮಶ್ಚಮಸೇಷ್ವೇತನ್ನಾಮಕೇಷು ಪಾತ್ವೇಷು ತಥಾ ಚಮೂಷು | ಚಮಂತಿ ಯಜಂತ್ಯತ್ರೇತಿ ಚನ್ಯೋ ಗೃಹಾಃ | ತೇಷು ಚಾ ಸರ್ವ-ತೋಽಸ್ತಿ ಅಸ್ಯ ತಮೇತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬೇತ್ | ಇದವಧಾರಣೇ | ಪಿಬಿವ | ಕಥಮಸ್ಯ ಸೋಮಪಾನ-ಯೋಗ್ಯತಾ ತತ್ರಾಹ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಮಿಶಿಷೇ | ತಸ್ಯ ತ್ವಮೇವೇಶ್ವರೋ ಭವಸಿ ಖಲು | ಯತ ಏವಂ ತತಃ ಪಿಬೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ || ಈತ ಐಶ್ವರ್ಯೇ | ಲಟೀಶಃ ಸೇ | ಸಾ. ೨.೨-೨ || ಇತೀಡಾಗಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನಗಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ | ಯಃ ಸೋಮಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ಚಮಸೇಷು—ಚಮಸಪಾತ್ವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಚಮೂಷು—ಚಮೂ ಎಂಬ ಸೋಮಪಾನವೂಡುವ ಗ್ರಹಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಆ—ತುಂಬಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯೋ | ಅಸ್ಯ—ಅಂತಹ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬ ಇತ್—ಖಂಡಿತ ಪಾನಮಾಡು. (ಏಕೆಂದರೆ) | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಈಶಿಷೇ—ಏ ಸೋಮಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದಾಸಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗತಾನೆ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸವು ಚಮಸಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಮೂ ಎಂಬ ಪಾನಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಸೋಮಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಪ್ರಭುವಾಗಿರುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಖಂಡಿತ ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

Whatever Soma has been poured into the cups and the bowls for you drink it, Indra,—you are the sovereign.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಮೂರನೆಯ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆಚ್ಛಾವಾಕನೆಯ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯ ಇಂದ್ರ ಚಮಸೇಷು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೬-೯ ಮೂರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂಕ್ತದ—ಯ ಇಂದ್ರ ಚಮಸೇಷ್ಯಾ ಸೋಮಃ ಪ್ರ ವಃ ಸತಾಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (೮. ೬-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯೋ ಅಪ್ಸು ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ ಸೋಮುಕ್ತಮೂಷು ದದ್ಯತೇ |

ಪಿಬೇದಸ್ಯ ತ್ವಮೀಶಿಷೇ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಃ | ಅಪ್ಸು ಸು | ಚಂದ್ರಮಾಃ ಇವ | ಸೋಮಃ | ಚಮೂಷು | ದದ್ಯತೇ |

ಪಿಬ | ಇತ್ | ಅಸ್ಯ | ತ್ವಂ | ಈಶಿಷೇ || ೮ ||

• ಸಾಯಿಪಠಾಪ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯೋ ಗೃಹೀತಃ ಸೋಮುಕ್ತಮೂಷು ಗ್ರಹೇಷು ದದ್ಯತೇ ಅಂತರ್ದ್ಯುತ್ಯತೇ | ತತ್ರ ದ್ಯುತ್ಯಾಂತಃ | ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ ಯಥಾ ಚಂದ್ರಮಾ ಅಪ್ಸುಂಶರೀಕ್ಷೇ ನಿರ್ಮಲತೆಯಾ ದ್ಯುತ್ಯತೇ ತದ್ಯತ್ | ಯದ್ವಾ | ಅಪ್ಸು ದಕೇಷು ಚಂದ್ರಮಾಃ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತನಾದ ನಾನಾವಿಧೋ ದ್ಯುತ್ಯತೇ ತಥಾಪ್ಸುಗ್ರಹೇಷ್ಯನೇ. ಕರೂಪಃ ಸನ್ ದ್ಯುತ್ಯತೇ | ತಮೇತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬ್ಯವ | ಯತಸ್ತಮೇವೇಶಿಷೇ ಪಿಬು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎರೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಂ—ನೀನು | ಈಶಿಷೇ—ಪ್ರಭುವಾಗದ್ವಿಯೆ | ಅಪ್ಸು—ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಂತರ್ದ್ಯುದಲ್ಲಿ | ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ—ಚಂದ್ರನು ಯಾವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಅದರಂತೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ | [ಅಥವಾ ಅಪ್ಸು—ನೀರಿನಲ್ಲಿ | ಚಂದ್ರಮಾ ಇವ—ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತನಾದ ಚಂದ್ರನು ಕಾಣಿಸುವಂತೆ] | ಚಮೂಷು—ಗ್ರಹ (ಪಾನ) ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ | ಯಃ ಸೋಮಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ದದ್ಯತೇ—ಕಂಗೊಳಿಸುವುದೋ | ಅಸ್ಯ ಇತ್—ಅಂತಹ ಈ ಸೋಮವನ್ನೇ | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಂದ್ರೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನಿರ್ಮಲವಾದ ಅಂಶರೂಪದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಯಾವಂತಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಅಥವಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಯಾವಂತಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಸೋಮರಸವು ಚಮೂ ಎಂಬ ಪಾನಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಸೋಮವನ್ನೇ ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

Whatever Soma, is seen in the vessels like the moon (reflected) in the waters, drink it,—you are the sovereign.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಂ ತೇ ಶ್ವೇನಃ ಪದಾಭರತ್ತಿರೋ ರಜಾಂಸ್ಯಸ್ತೃತಂ ।

ಪಿಬೇದಸ್ತು ತ್ವಮಿತಿಷೇ ॥ ೯ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಂ | ತೇ | ಶ್ವೇನಃ | ಪದಾ | ಅ | ಅಭರತ್ | ತಿರಃ | ರಜಾಂಸಿ | ಅಸ್ತೃತಂ |

ಪಿಬ | ಇತ್ | ಅಸ್ತು | ತ್ವಂ | ಛಿತಿಷೇ ॥ ೯ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶ್ವೇನಃ ಶಂಸನೀಯಃ ಪಕ್ಷೀ | ಪಕ್ಷಿರೂಪಧಾರಿಣೇ ಗಾಯತ್ರೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ಪಕ್ಷೀ ರಾಜಾಂಸ್ಯಂತರಿಷ್ಟಾದಿರೋಕಸ್ಮಿತಾನ್ ಸೋಮಪಾಲಾನ್ ಗಂಧರ್ವಾಂಸ್ತಿರಸ್ತಿರಃಕುರ್ವನ್ಯಸ್ತೃತಂ ತತ್ಪ್ರಭರತ್ಯುತ್ಪಂ ಸಂತಂ ಯಂ ಸೋಮಂ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಪದಾ ಪದ್ಯಾಂಮಾಭರತ್ | ಪದೇತಿ ಸವನದ್ವಯಾಭಿಪ್ರಾಯಂ | ಸವನದ್ವಯ ಅಪ್ಯತಂ ಸೋಮಂ ತ್ವಂ ಪಿಬ | ಗಾಯತ್ರೀ ಪಕ್ಷಿರೂಪಂ ಧಾರಯಿತ್ವಾ ಪದ್ಯಾಂ ಸೋಮಮಾಹರದಿತ್ಯತ್ರಾರ್ಥೇ ಯಜುರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ | ಪದ್ಯಾಂ ದ್ವೇ ಸವನೇ ಸಮಗೃಹ್ಯಾನ್ಮುಪೇನ್ಯೇಕಂ ತಸ್ಮಾದ್ಧ್ವೇ ಸವನೇ ಕುಕ್ರವತೀ ಪ್ರಾತಃಸವನಂ ಚ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಂ ಚ | ತ್ವೈ. ಸಂ. ೩-೧-೩-೪ | ಇತಿ | ತಂ ಪಿಬೈವ | ತ್ವಮೇವ ತಸ್ಯೇತ್ತಿರೋ ಭವಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಂದ್ರೆ ಇಂದ್ರನೇ) ಶ್ವೇನಃ—ಶ್ವೇನಪಕ್ಷಿಯು | ರಜಾಂಸಿ—ಅಂಶರೂಪದಿರೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಲಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮಪಾಲಕರನ್ನೂ | ತಿರಃ—ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಎಂದರೆ ಸೋಲಿಸಿ | ಅಸ್ತೃತಂ—ತತ್ಪ್ರಭರದ

ಸ್ವರ್ಗಿಸಲ್ಲದದಿರುವ | ಯಂ—ಯಾವ ಸೋಮವನ್ನು | ತೇ—ನಿನಗರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪದಾ—ತನ್ನ
ಕಾಲುಗಳಿಂದ | ಅಭರತೌ—ತಂದಿತೋ | ಅಸ್ಯ ಇತ್—ಅಂತಹ ಸೋಮರವನ್ನೇ ಪ್ರಾತಃಸವನಮಾಧ್ಯಂದಿನ
ಸವನಗಳಲ್ಲಿ | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಈಶಿವೇ—ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಎದ್ದೆ ಇಂದ್ರನೇ, ಶೈನಪಕ್ಷಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ನಿನಗರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ತರುವಾಗ ಅಂತರಿಕ್ಷಾದಿ
ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಾವಲಿಗಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ತವಾಗದಂತೆ ತನ್ನ ಎರಡು
ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಂದಿತು. ಅಂತಹ ಸೋಮವನ್ನೇ ಈ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಾತಃಸವನಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಗಳಲ್ಲಿ
ಪಾನಮಾಡು. ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Whatever Soma the hawk bore for you with its feet, having won it,
till then inviolate, from the (guardians of the) upper worlds, drink it, -you
are the sovereign.

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶೈನಪಕ್ಷಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸೋಮವನ್ನು ತರುವಾಗ ಅದರ ಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು
ಸೋಲಿಸಿ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಿಂದಲೂ ಕೊಕ್ಕಿಸಿದಲೂ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಂದ ವಿಷಯದ
ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಗಾಯತ್ರೀಭವದನ್ನೇ ಶೈನಪಕ್ಷಿಯು ರೂಪದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮವನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ
ವಿಷಯವು ತ್ರೈಪರೀಯಸಂಹಿತೆಯ ಪದ್ಯಾಂ ದ್ವೀ ಸವನೇ ಸಮಗೃಹ್ಯಾತ್ (ತೈ. ಸಂ. ೩.೧-೩-೪) ಇತ್ಯಾದಿ
ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು. ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ತ್ರೈಪರೀಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ
ವುದನ್ನೇ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ—

ಘೋರದಲ್ಲಿ ಸೋಮವು ದೇವರೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತಷ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ದೇವತೆಗಳು
ಯೋಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ತರಲು ಶಕ್ತರಾರು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದಾಗ ಗಾಯತ್ರಾದಿಭವದಷ್ಟುಗಳೇ ಸೋಮವನ್ನು ತರಲು
ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುವವು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಋಗ್ವೇದಪಠಕೃತುರ್ದೇವತಾಪುತ್ರಾ ಸತೀ ಸ್ವಾಪ್ರಾಪ್ತೃ ನೈವರ್ತತ ಕಸ್ಯೈ ದ್ವೀ ಅಕ್ಷರೇ ಅಮಿಯೇ-
ಶಾಗಂ ಸಾ ಪತುಛಿಕ್ಷ್ಣ ದೀಕ್ಷಯಾ ಜಾಗಚ್ಛತ್ಸ್ಮಾಜ್ಜಗತೀ ಭವಸಾಂ ಪತವ್ಯತಮಾ ಕಸ್ಮಾ-
ತ್ಪತುಮಂತಂ ದೀಕ್ಷೋಪನಮತಿ ತ್ರಿಪ್ಸುಗುದಪತತ್ಪ್ರಿಯೋದಶಾಪುರಾ ಸತೀ ಸ್ವಾಪ್ರಾಪ್ತೃ
ನೈವರ್ತತ ಕಸ್ಯೈ ದ್ವೀ ಅಕ್ಷರೇ ಅಮಿಯೇಶಾಗಂ ಸಾ ದಕ್ಷಿಣಾಛಿಕ್ಷ್ಣ ಪತಸಾ ಜಾಗಚ್ಛತ್ಸ್ಮ-
ಸ್ವಾತ್ಪ್ರಿಪ್ಸುಭೋ ರೋಕೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೀ ಸವನೇ ದಕ್ಷಿಣಾ ನೀಯಂತ ಏತತ್ಪಲು ವಾಪ ಕಪ

ಇತ್ಯಾಹುರ್ಯಃ ಸ್ವಂ ದಧಾತೀತಿ ಗಾಯತ್ರೈದಸತಚ್ಚತುರಕ್ಷರಾ ಸತ್ಯಜಯಾ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ತಮಸ್ಯಾ ಅಜಾಧ್ಯರುಂಧತ ತದಜಾಯಾ ಅಜತ್ಸಗಂ ಸಾ ಸೋಮಂ ಚಾಹರಚ್ಚತ್ವಾರಿ ಬಾಕ್ಷರಾಣಿ ಸಾಷ್ಟಾಕ್ಷರಾ ಸಮಪದ್ಯತ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೋ ವದಂತಿ ಕಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಧ್ಯಾಯತ್ರೀ ಕನಿಷ್ಠಾ ಛಂದಸಾಗ್ಂ ಸತೀ ಯಜ್ಞಮುಖಂ ಪರಿಯಾಯೇತಿ ಯದೇವಾಃ ಸೋಮನಾಹರತ್ತಸ್ಮಾದ್ಯಜ್ಞಮುಖಂ ಪರ್ಯೃತ್ತಸ್ಮಾತ್ರೇಜಸ್ಮಿನೀತಮಾ ಪದ್ಯಾಂ ದ್ವೀ ಸವನೇ ಸಮಗೃಹ್ಣಾನ್ಮುಜೇನ್ನೈಕಂ ಯನ್ಮುಜೇನ ಸಮಗೃಹ್ಣಾತ್ತದಧಯತ್ತಸ್ಮಾದ್ವೀಸವನೇ ಶುಕ್ರವತೀ ಪ್ರಾತಃಸವನಂ ಚ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಂ ಚ ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತೀಯಸವನಮ್ನುಜೇಷಮುಛಿಷುಂಷ್ಯಂತಿ ಧೀತನಿಂವ ಹಿ ಮನ್ಯಂತೇ ಆತಿರಮವನಯತಿ ಸಶುಕ್ರತ್ವಾಯಾಥೋೀ ಸಂಧರತ್ಯೇವೈನತ್ |

(ಶ್ರೀ. ಸಂ. ೬-೧-೬-೨, ೪, ೫)

ಆಗ ಮೊದಲು ಜಗತೀಭಂದಸ್ಸು ತಾನು ಸೋಮವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗತೀಭಂದಸ್ಸಿನ ಒಂದೊಂದು ಪಾದಕ್ಕೂ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಸೋಮವನ್ನು ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬಳಲಿ ಆಯಾಸದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆಗ ಆದು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳನ್ನೂ ದೀಕ್ಷಾಕ್ರಮವನ್ನೂ (ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆವಹಿಸುವ ವಿಧಿ) ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜಗತೀಭಂದಸ್ಸು ಬಹುಪಶುಗಳನ್ನು ದೈಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ದೀಕ್ಷೆಯು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇರುವುದು. ಅನಂತರ ತ್ರಿಷ್ಪವ್ ಛಂದಸ್ಸು ತಾನು ಸೋಮವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆಂದು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯಿತು. ಆಗ ತ್ರಿಷ್ಪವ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಒಂದೊಂದು ಪಾದಕ್ಕೂ ಹದಿಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದವು. ತ್ರಿಷ್ಪವ್ ಛಂದಸ್ಸು ಸಹ ಸೋಮವನ್ನು ತರಲಾರದೆ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಹದಿಮೂರು ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿತು. ಬರುವಾಗ ಯಜ್ಞದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಯಜ್ಞಮಾಡುವಾಗ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನದಲ್ಲಿ (ಮುಕ್ತಗ್ನಿನರಿಗೆ) ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವರು. ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ದಾನಮಾಡುವುದೇ ತಪಸ್ಸೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು. ಅನಂತರ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು ತಾನು ಸೋಮವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೊರಟು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಶೈಲನಪಕ್ಷಿರೂಪದಿಂದ ಹಾರಿತು. ಆಗ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪಾದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದವು ಹೊರಡುವಾಗ ಗಾಯತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾದ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಅಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಯಿತು. ಈ ಆಡು ಸೋಮವನ್ನು ತರುವಾಗ ಗಾಯತ್ರೀಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಆಡಿಗೆ ಅಜಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮವನ್ನೂ, ಜಗತೀ ಮತ್ತು ತ್ರಿಷ್ಪವ್ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ತಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಸೇರಿ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾದಕ್ಕೂ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳಾದವು (ಜಗತೀಭಂದಸ್ಸಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ತ್ರಿಷ್ಪವ್ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ೧೧ ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಆವವು) ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕಯವು ತಲೆದೋರು ವುದು. ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು ಎಲ್ಲಾ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಣುಷ್ಯತೆ

ಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು ? ಎಂದರೆ, ಈ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಸೋಮವನ್ನು ತಂದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರೀಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯು ಉಂಟಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಇದು ಬಹಳ ತೇಜಸ್ವಿನಿದೂರ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಗಾಯತ್ರಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸೋಮವನ್ನು ತರುವಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರಪಕ್ಷಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ (ಗಾಯತ್ರಿಯ ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೂರು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಿಂದೂ ಮೂರನೆಯದು ಮುಖವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು) ಪ್ರಾತಃಸವನ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಸವನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೂ, ಮುಖದಿಂದ (ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ) ಮೂರನೆಯದಾದ ತೃತೀಯಸವನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೂ ತಂದಿತು. ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪ್ರಾತಃಸವನ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನಗಳು ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಎರಡು ಸವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಾದ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯುವರು. ಆದರೆ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ತೃತೀಯಸವನವನ್ನು ತರುವಾಗ ಆ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಪಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ಧಾವಿಸುವುದರಿಂದ ತೃತೀಯಸವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಪ್ರಾತಃಸವನ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಗಳಲ್ಲಿ ರಸವನ್ನು ಒಂದಾವಳಿ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆದು ಉಳಿದ ಸ್ವೀಯಂತಿರುವ (ಮುಜೇಷ) ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳಿಂದಲೇ ಅಳಿದುಳಿದಿರುವ ರಸವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದಾವರ್ತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯುವರು. ಹೀಗೆ ತೆಗೆಯುವ ರಸವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಶರ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು (ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಹಿಟ್ಟು) ಸೇರಿಸಿ ಪಾನಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವರು.

ಎಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವಾನಾಮಿತಿ ನವರ್ಚಂ ತೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ಚಾನ್ಯಾಸ್ಯ ಕುಸೀದಿನ ಅರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ವೈಶ್ವದೇವಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರವ್ಯತೇ | ದೇವಾನಾಂ ವೈಶ್ವದೇವಮಿತಿ || ದಶರಾತ್ರೇನ್ಯಮೇಜಪಿ ವೈಶ್ವದೇವತಸ್ತು ಇದಂ ಸೂಕ್ತಂ ವೈಶ್ವದೇವವಿದ್ವಾನ್ಸಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ದೇವಾನಾಮಿದವ ಇತಿ ವೈಶ್ವದೇವಂ | ಅ. ೪-೧೦ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ದೇವಾನಾಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಪುಟ್ಟುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕಡ್ಡುಗೋತ್ರೋದ್ವನನಾದ ಕುಸೀದೀ ಎಂಬುವನು ಹುಡುಗು ; ವಿಕೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ದೇವಾನಾಂ ವೈಶ್ವ-ದೇವಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ದಶರಾತ್ರವೆಂಬ ಯಾಗದ ಎಂಟನೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವದೇವತಸ್ತು ವಂಕ್ರಪತನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ವೈಶ್ವದೇವವಿದ್ವಾನ್ಸೂಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾ ಮುನಿಶಾಸ್ತ್ರಕರನು ದೇವಾನಾಮಿದವ ಇತಿ ವೈಶ್ವದೇವಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೦) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೩

ಮಂಡಲ-೮ | ಅನುವಾಕ-೯ | ಸೂಕ್ತ-೮೩ |
 ಅಷ್ಟಕ-೩ | ಅಧ್ಯಾಯ-೩ | ವರ್ಗ-೩, ೪ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಶ್ಲೋಕ-೯ |
 ಮುಷಿ-ಕುಸಿದೀ ಕಾಣ್ಕೆ |
 ದೇವತಾ-ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ |
 ಹಂದೇ-ಗಾಯತ್ರೀ |
 | ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ದೇವಾನಾಮಿದವೋ ಮಹತ್ತದಾ ವ್ಯಣೇಮಹೇ ವಯಂ |

ವೃಷ್ಣಾಮಸ್ತುಭ್ಯಮೂತಯೇ || ೧ ||

| ಸದಪಾಠಃ |

ದೇವಾನಾಂ | ಇತ್ | ಅವಃ | ಮಹತ್ | ತತ್ | ಅ | ವ್ಯಣೇಮಹೇ | ವಯಂ |

ವೃಷ್ಣಾಂ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ | ಊತಯೇ || ೧ ||

| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ದೇವಾಃ ದೇವಾನಾಂ | ಸ್ವತೇಜಸಾ ಸರ್ವತೋ ದೀಪ್ಯಮಾನಾನಾಂ | ಇದೇವಾರ್ಥೇ |
 ಯುಷ್ಮಾಕಮೇವ ಮಹದ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಮಂಹನೀಯಂ ನಾನಃ ಪಾಲನಂ ಯದ್ವಿದ್ಯತೇ ತದ್ವೃಷ್ಣಾಂ
 ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತ್ವಣಾಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಸ್ತುಭೂತಂ ತದ್ರಕ್ಷಣಂ ಯಜಮಾನಾ ವಯಮಾ ವ್ಯಣೇಮಹೇ |
 ಸಂಮತಾತ್ಸಂಭಜಾಮಹೇ | ಕಮರ್ಥಂ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಮೂತಯೇ | ಪೂರ್ವಮಸ್ತುಭ್ಯಮಸ್ತುಭ್ಯಮಿತಿ
 ಸಾಧಾರಣ್ಯೇನೋಕ್ತಾ ತದ್ವಿಶಿನಷ್ಟಿ | ಊತಯಂ ಇತಿ | ಅಸ್ತುಕಂ ಪಾಲನಾಯೇತಿ ||

| ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ | ಮಹತ್—ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ (ನಮ್ಮ ವಿಷಯ
 ವಾದ) | ಅವಃ—ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆ ಇರುವುದೋ | ವೃಷ್ಣಾಂ—ಕಾಮಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ನಿಮ್ಮ | ತತ್—ಆ ರಕ್ಷಣೆ
 ಯನ್ನು | ವಯಂ—ಯಜಮಾನರಾದ ನಾವು | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ—ನಮ್ಮ | ಊತಯೇ—ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ | ಅ
 ವ್ಯಣೇಮಹೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

| ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಕಾಮಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ನೀವು ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಟ್ಟಿ
 ಸು ವರೋ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವೈರೂಪವಾದ ಅಥವಾ ಸರ್ವವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯಜಮಾನರಾದ
 ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We solicit that mighty protection of the desire-raining deities in our own behalf, for our own help.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಠಃ |

ತೇ ನಃ ಸಂತು ಯುಜಃ ಸದಾ ವರುಣೋ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ |

ವೃಧಾಸಶ್ಚ ಪ್ರಚೇತಸಃ || ೨ ||

ಃ ಸದಪಠಃ |

ತೇ | ನಃ | ಸಂತು | ಯುಜಃ | ಸದಾ | ವರುಣಃ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ |

ವೃಧಾಸಃ | ಚ | ಪ್ರಚೇತಸಃ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ತೇ ದೇವಾ ವರುಣಃ ಕಶ್ರೂಣಾಂ ನಿವಾರಕೋ ಮಿತ್ರಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮಿತ್ರಭೂತೋಽರ್ಯಮಾ ಸತತಂ ಗಚ್ಛನ್ ಏತನ್ನಾಮಕಾಸ್ತೇ ತ್ರಯೋ ದೇವಾಃ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವೇಷ್ಟಹಃಸು ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಯುಜಃ ಸಹಾಯಾಃ ಸಂತು | ಧವಂತು | ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿಕರ್ಮಣೇಂದ್ರಾದಿದೇವಾಃ ಸಹಾಗಮನಾದಿ-ಯಜ್ಞಪರಿಸಮಾಪನಾಂತೇಷು ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಕುರ್ವಂತಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತತಃ ಪ್ರಚೇತಸಃ ಪ್ರಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಚೇತಃ | ಸ್ತೋತ್ರೈಂ | ಶೋಭನಸ್ತುತಯಃ | ತೇ ದೇವಾ ವೃಧಾಸೋ ವರ್ಧಕಾಶ್ಚಾಸ್ಮಾಕಂ ಧನಾದಿದಾನೇನ ವರ್ಧಯಂತಾರಶ್ಚ ಸಂತು ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ತೇ—ಅ ದೇವತೆಗಳು ಎಂದರೆ | ವರುಣಃ—ಶತ್ರುನಿವಾರಕನಾದ ವರುಣನೂ | ಮಿತ್ರಃ—ಸರ್ವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ ಹಿತಕಾಂಯಾದ ಮಿತ್ರನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಸದಾಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಗಮನವನ್ನೆಳ್ಳ ಅರ್ಯಮನೂ ಈ ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳೂ | ಸದಾ—ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ | ಸಃ—ನಮಗೆ | ಯುಜಃ—ಸಹಾಯಕವಾಗ | ಸಂತು—ಇರಲಿ || ಪ್ರಚೇತಸಃ—ಉತ್ತಮನಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೆಳ್ಳ ಆ ದೇವತೆಗಳು | ವೃಧಾಸಃ—ನಮಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರಾಗಿರಲಿ | ಅಥವಾ [ಪ್ರಚೇತಸಃ—ನಾವು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮನಾದ ಸ್ತುತಿಗಳು | ವೃಧಾಸಃ ಚ—ನಮಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ].

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಆ ದೇವತೆಗಳು ಎಂದರೆ, ಶತ್ರುನಾಶಕನಾದ ವರುಣ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ಮಿತ್ರ, ಸದಾಗಮನವುಳ್ಳ ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಈ ಮೂವರು ದೇವತೆಗಳೂ ಸದಾ ನಮಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿರಲಿ. ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ನಮಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

English Translation

May those (deities) Varuna, Mitra, and Aryaman, be ever our allies and supremely wise helpers.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅತಿ¹ ನೋ¹ ವಿ¹ಷ್ಠಿತಾ¹ ಪುರು¹ ನೌ¹ಭಿ¹ರ¹ಪೋ¹ ನ ಪ¹ರ್ಷ¹ಥಃ ।

ಯೂಯಂ¹ವ್ಯು¹ತಸ್ಯ¹ ರಥ್ಯಃ¹ || ೩ ||

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಅತಿ¹ | ನಃ¹ | ವಿ¹ಷ್ಠಿತಾ¹ | ಪುರು¹ | ನೌ¹ಭಿಃ¹ | ಅಪಃ¹ | ನ | ಪ¹ರ್ಷ¹ಥಃ ।

ಯೂಯಂ¹ | ಋತಸ್ಯ¹ | ರಥ್ಯಃ¹ || ೩ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಋತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾ ಹೇ ರಥ್ಯೋ ನೇತಾರೋ ದೇವಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಋತಸ್ಯೇತಿ ಸಂಬಂಧಿ..... || ತ್ವಾತ್ಯರ್ಥಾಕ್ಷಿಪ್ಯತೇ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸಾಧಕಾ ಹೇ ರಥ್ಯೋ ರಥವಂತೋ ದೇವಾಃ ವಿಷ್ಠಿತಾ ವಿಷ್ಠಿತಾನಿ ವಿಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ ವಿಕೇತಾನಿ ಕುರು || ಸುಪೋ ಲುಕ್ || ಪುರೂಣೇ ಬಹುನಿ ಶತ್ರುಬಲಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ನೋಽಸ್ಮಾನತಿ ಪರ್ಷಥ | ಪಾರಂ ಸಮಾಪ್ತಿಂ ರಕ್ಷಣೈರ್ಗಮಯತ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ನೌಭಿರಪೋ ನ | ಯಥಾ ನಾವಿಕೋಽಪ ಉದಕಾನಿ ನೌಭರ್ಜನಾಂಸ್ತೀರಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಪಯತಿ ತದ್ವಕ್ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಋತಸ್ಯ—ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ರಥ್ಯಃ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | [ಅಥವಾ ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಾಧನಭೂತರಾದ | ರಥ್ಯಃ—ರಥಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ] | ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಅಪಃ—ಅಳವಾದ ನೀರನ್ನು | ನೌಭಿಃ ನ—ನಾವೆಗಳಿಂದ ದಾಟುವಂತೆ | ವಿಷ್ಠಿತಾ—ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿರುವ | ಪುರು—ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅತಿ ಪರ್ಷಥ—ದಾಟಿಸಿ

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ ।

ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ, ರಥಸಂಚಾರಿಗಳೂ ಆದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಆಳವಾದ ನೀರನ್ನು ನಾವೆಗಳಿಂದ ದಾಟುವಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ದಾಟಿಸಿಂ.

English Translation

Charioteers of the sacrifice, you conduct us through the many wide-spread (forces of our enemies) as in ships across the waters.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ವಾ॒ಮಂ ನೋ॑ ಆ॒ಸ್ತೃಯಮ॒ನ್ತಾ॒ಮಂ ವ॒ರುಣ॑ ಶಂ॒ಸ್ಯಂ ।

ವಾ॒ಮಂ ಹ್ಯಾವ್ಯ॑ಣೇ॒ಮುಹೇ॑ ॥ ೪ ಗೆ

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ವಾ॒ಮಂ | ನೋ॑ | ಆ॒ಸ್ತು | ಅ॒ರ್ಯಮ॒ನ್ | ವಾ॒ಮಂ | ವ॒ರುಣ॑ | ಶಂ॒ಸ್ಯಂ |

ವಾ॒ಮಂ | ಹಿ | ಅ॒ನ್ಯ॒ಣೇ॒ಮುಹೇ॑ ॥ ೪ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂಃ ।

ಹೇ ಅರ್ಯಮನ್ ದೇವ ವಾಮಂ ವನನೀಯಂ ಸಂಭಜನೀಯಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ತೃಕಮಸ್ತು | ಧವತು | ಹೇ ವರುಣ ಶಂಸ್ಯಂ ಸರ್ವಂ ಶಂಸನೀಯಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ವಾಮಂ ಧವಮಸ್ತೃಕಮಸ್ತು | ಕುಶಃ | ಹಿಕದೋ ಹೇತಾ | ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣಾದ್ಯಯಂ ವಾಮಂ ಧನಂ ಯುಷ್ಮಾನಾವ್ಯಣೇಮಹೇ | ಯಾಚಾ-
ಮಹ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾನ್ನೋಽಸ್ತೃತ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೇ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಹೇ ಅರ್ಯಮನ್—ಎಲೈ ಅರ್ಯಮದೇವನೇ | ವಾಮಂ— ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಧನವು | ನೋ—ನಮಗೆ | ಅಸ್ತು—ಇರಲಿ | ಹೇ ವರುಣ—ಎಲೈ ವರುಣದೇವನೇ | ಶಂಸ್ಯಂ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಅಥವಾ ಸ್ತುತ್ಯವಾದ | ವಾಮಂ—ಧನವು ನಮಗೆ ಇರಲಿ | ಹಿ—ಏಕೆಂದರೆ (ನಾವು) | ವಾಮಂ—ಧನವನ್ನು | ಅನ್ಯಣೇಮಹೇ—ನಿಮ್ಮಿಂದ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಅರ್ಯಮದೇವನೇ, ಸರ್ವರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನವು ನಮಗಿರಲಿ. ಎಲೈ ವರುಣನೇ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಧನವೂ ನಮಗಿರಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ನಾವು ಧನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Be wealth ours, Aryaman,—wealth worthy to be praised, Varuna ;
it is wealth which we ask.

ಃ ಸಂಬಂಧಾಃ :

ವಾಮಸ್ಯ ಹಿ ಪ್ರಚೇತಸ್ಯ ಈಶಾನಾಸೋ ರಿಶಾದಸಃ |

ನೇ ಮಾದಿತ್ಯಾ ಅಘಸ್ಯ ಯತ್ || ೫ ||

ಃ ಪದವಾಃ :

ವಾಮಸ್ಯ | ಹಿ | ಪ್ರಚೇತಸಃ | ಈಶಾನಾಸಃ | ರಿಶಾದಸಃ |

ನ | ಈಂ | ಅದಿತ್ಯಾಃ | ಅಘಸ್ಯ | ಯತ್ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಪ್ರಚೇತಸಃ ಪ್ರಕೃತ್ಯಜ್ಞಾನಾಃ ಕೋಭನಸ್ತುತಯೋ ವಾ ಹೇ ರಿಶಾದಸೋ ರಿಶತಾಂ
ಹಿಂಸತಾಂ ಶತ್ರುಜಾಮಸಿತಾರಃ ಕ್ಷೇಪ್ತಾರೋ ದೇವಾಃ ಯೂಯಂ ವಾಮಸ್ಯ ವನನೀಯಸ್ಯ ಧನಸ್ಯೇ-
ಶಾನಾಸ ಈಶಾನಾಃ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ಈಶಾನಾ ಏವ ಸ್ವಾಮಿನ ಏವ ಧವಳೆ | ತನ್ಮಾದ್ಯುಷ್ಯಾನ್ಯಾ-
ಬಾಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಈಶಾನಾಃ | ಈಶ ಏವ್ರಿಯೇ | ಅನುದಾಶ್ವೇತ್ | ಶಾಸ್ತನುದಾಶ್ವೇದಿತಿ ಸ್ವರೇಷಾ-
ದ್ಯುದಾಶ್ವತಾ ಧವತಿ | ನ ಸಂಬಂಧಿಃ || ತತೋ ಹೇ ಅದಿತ್ಯಾ ಅದಿತೇಃ ಪುತ್ರಾ ದೇವಾಃ ಈಮೀನಂ
ಯಾಚಮಾನಂ ಮಾಂ ತದ್ಧನಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತು ಯದ್ಧನಮಘಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ವಿದ್ಯತೇ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ :

ಪ್ರಚೇತಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರೂ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರೂ | ರಿಶಾದಸಃ—
ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರೂ ಆದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ನೀವು | ವಾಮಸ್ಯ—ಸರ್ವರೂ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನಕ್ಕೆ | ಈಶಾನಾಸಃ—
ಒಡೆಯರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೀರಿ | ಅದಿತ್ಯಾಸಃ—ಅದಿತೀಪುತ್ರರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಈಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು | ಅಘಸ್ಯ—ಪಾಪಸಂಬಂಧವಾದ | ಯತ್—ಯಾವ ಧನವಿರುವುದೋ ಅದು | ನ—
ನನಗೆ ಲಭಿಸದಿರಲಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅಥವಾ ಉತ್ತಮಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರೂ ಶತ್ರುಹಿಂಸಕರೂ ಆದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ,
ಸರ್ವರೂ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನಕ್ಕೆ ನೀವೇ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಎಲೈ ಅದಿತೀಪುತ್ರರಾದ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಪಾಪಸಂಬಂಧವಾದ (ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ) ಯಾವ ಧನವೂ ಲಭಿಸದಿರಲಿ.

English Translation

Mighty in wisdom, repellers of enemies, you are the lords of wealth ;
be not mine the wealth, Adityas, which belongs to sin,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಯಮಿದ್ವೈಃ ಸುದಾನವಃ ಕ್ಷಿಯಂತೋ ಯಾಂತೋ ಅಧ್ವನ್ಯಾ |
ದೇವಾ ವೃಥಾಯ ಹೂಮಹೇ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಯಂ | ಇತ್ | ವಃ | ಸುದಾನವಃ | ಕ್ಷಿಯಂತಃ | ಯಾಂತಃ | ಅಧ್ವನ್ಯಾ | ಅ |
ದೇವಾಃ | ವೃಥಾಯ | ಹೂಮಹೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸುದಾನವಃ ಕೋಛನದಾನಾ ಹೇ ದೇವಾಃ ಕ್ಷಿಯಂತೋ ಗೃಹೇಷ್ಟಗ್ನಿಹೋತ್ರಾರ್ಥಂ
ಏವಸಂತೋಽಧ್ವನ್ || ಸುಪೋ ಲುಕ್ || ಅಧ್ವನಿ ಸಮಿದಾಹರಣಾರ್ಥಂ ಯಾಂತೋ ಗಚ್ಛಂತೋಽಪಿ
ವಯಮಿದ್ವೋ ಯುಷ್ಮಾಪೇವ ವೃಥಾಯ ಹವಿರ್ಭವರ್ಥಸಾಯ ಹೂಮಹೇ | ಅಹ್ಮಯಾಮಃ |
ಯದ್ವಾ | ವಯಂ ಗೃಹೇಷು ಗೃಹಾನ್ನಿರ್ಗಮನಕಾಲೇ.ನೂರ್ಗೇಷು ಚ ವೃಥಾಯಾಸ್ಮಾಕಂ ಛನಾದಿಛ-
ವರ್ಥಸಾಯಾಪ್ಯಯಾಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುದಾನವಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳಾದ | ದೇವಾಃ—ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ವಯಂ—ನಾವು |
ಕ್ಷಿಯಂತಃ—ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ಕರ್ಮನಿರ್ವಹಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ | ಅಧ್ವನ್ಯಾ—
ಸಮಿದಾದಿಗಳನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಯಾಂತಃ—ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ | ವಃ ಇತ್—
ನಿಮ್ಮನ್ನೇ | ವೃಥಾಯ—ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಧನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ | ಹೂಮಹೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಉತ್ತಮವಾದ ದಾನಿಗಳಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಾವು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ
ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಸಮಿದಾದಿಗಳನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೂ,
ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಧನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Bounteous deities, whether we dwell at home or go abroad on the road, we invoke you only to be nourished by our oblations,

|| ೯೧ ಓತಾಪಠಃ ||

ಅಧಿ ನ ಇಂದ್ರೈಷಾಂ ವಿಷ್ಣೋ ಸಜಾತ್ಯಾನಾಂ |

ಇತಾ ಮರುತೋ ಅಶ್ವಿನಾ || ೨ ||

|| ಪದವಾಳಃ ||

ಅಧಿ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಏಷಾಂ | ವಿಷ್ಣೋ ಇತಿ | ಸ್ವಜಾತ್ಯಾನಾಂ |

ಇತ | ಮರುತಃ | ಅಶ್ವಿನಾ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ವಿಷ್ಣೋ ಮರುತೋ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೋ ಹೇ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ದೇವಾಃ ಸಜಾತ್ಯಾನಾಂ | ಸಮಾನಾಯಾಂ ಜಾತೌ ಭವಾಃ ಸಜಾತ್ಯಾ ಭ್ರಾತೃಮಿತ್ರಾದಯಃ | ಕೇಷಾಂ ಮಧ್ಯೇ ನೋಽಸ್ಮಾನಧೀತ | ಯೂಯಂ ಸ್ತುತೃತಯಾಧಿಗಚ್ಛತ ||

|| ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥಃ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಷ್ಣೋ—ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ | ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳೇ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳೇ | ಇವೆಲ್ಲರೂ | ಸಜಾತ್ಯಾನಾಂ ಏಷಾಂ—ಒಂದೇಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಭ್ರಾತೃಮಿತ್ರಾದಿಬಂಧುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ | ಅಧಿ ಇತ—ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದ್ರ, ವಿಷ್ಣು, ಮರುತ್ತುಗಳು, ಅಶ್ವಿನಾ ಎಂಬ ಎಲೈ ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೇ, ಒಂದೇ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಬಂಧುಬಾಂಧವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Come to us, Indra, Vishnu, Maruts, and Adityas, from the midst of these your brethren.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರ ಭ್ರಾತೃತ್ವಂ ಸುದಾನವೋಽಥ ದ್ವಿತಾ ಸಮಾನ್ಯಾ |

ಮಾತುರ್ಗರ್ಭೇ ಭರಾಮಹೇ || ೮ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಪ್ರ | ಭ್ರಾತೃತ್ವಂ | ಸುದಾನವಃ | ಅಥ | ದ್ವಿತಾ | ಸಮಾನ್ಯಾ |

ಮಾತುಃ | ಗರ್ಭೇ | ಭರಾಮಹೇ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸುದಾನವಃ ಶೋಭನದಾನಾ ಅದಿತ್ಯಾಃ ಅಥಾಘಾಸ್ತತ್ವತ್ಯಾಗಮನಾನಂತರಂ ವಯಂ ಸಮಾನ್ಯಾ ಸಮಾನ್ಯೇನ || ಸುಪೋ ಡ್ಯಾದೇಶಃ || ಪೂರ್ವಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಸಾಂದಕ್ಶೇನ ತತೋ ದ್ವಿತಾ ದ್ವಿಧಾ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರೇಣ ಚ ಮಾತುರದಿಶೇರ್ಗರ್ಭೇ ಸಂಜಾತಂ ಯದ್ಭ್ರಾತೃತ್ವಂ ಭ್ರಾತೃತ್ವಂ ವಿದ್ಯತೇ ತದಿದಾನೀಂ ವಯಂ ಪ್ರ ಭರಾಮಹೇ | ಪ್ರಭರಣಮುಚ್ಚಾರಣಂ ಪ್ರಕಾಶನಂ ವಾ | ಉಚ್ಚಾರಯಾಮಃ ಪ್ರಕಾಶಯಾಮೋ ವಾ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ ದ್ವಂದ್ವಶೋ ಜನನಂ ತೈತ್ತಿರೀಯಕೇ ಸ್ವಪ್ನಮುಛಿ-
ಹಿತಂ | ಅದಿತಿಃ ಪುತ್ರಕಾಮಾ ಸಾಧ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮಾದನಮಪಚದಿತ್ಯುಪಕ್ರಮ್ಯ ತಸ್ಯೈ ಪೂಷಾ ಚಾರ್ಯಮಾ ಚಾಜಾಯೇತಾಂ || ತೈ. ಸಂ. ೩. ೩. ೩ || ಇತ್ಯಾದಿನಾ ||

ಃ ಪ್ರಾಪದಾರ್ಥಃ |

ಸುದಾನವಃ—ಉತ್ರಮದಾನಿಗೌವಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಅಥ—ನೀವು ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದನಂತರ (ನಾವು) ಸಮಾನ್ಯಾ—ಸಮಾನವಾದುದೂ | ದ್ವಿತಾ—ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾದುದೂ ಆದ | ಮಾತುಃ ಗರ್ಭೇ—ದೇವಮಾತೃವಾದ ಅದಿತಿಯುಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ | ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದುದುಟಾದ | ಭ್ರಾತೃತ್ವಂ—ಸಹೋದರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಭರಣಮಹೇ—(ತೀವರವಾಗಿ) ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಉತ್ರಮದಾನಿಗೌವಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ದೇವಮಾತೆಯಾದ ಅದಿತಿ ಯು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿಯೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿಯೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಆದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪರಸ್ಪರ ಭ್ರಾತೃತ್ವಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Bounteous (deities), we forthwith proclaim aloud that brotherhood of yours in your mother's womb, (first) in common union, then as born in diverse manner.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅದಿತಿಯ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಎಂದೂ ಪುತ್ರಾರವಾದ (ಎಂದರೆ ಜತೆಜತೆಯಾಗಿ) ಉತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ರೀತಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲದರೂ ಜನಿಸಿದಾಗ ಆ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಇರುವ ಸಹೋದರಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದಿದೆನೆ ಎಂದು ಮುನಿಯು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತ್ರೈತ್ತೀಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಗಾಗಿಯೂ ವಿಷಯಸಮರ್ಥನೆಗಾಗಿಯೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ-ಆದರೆ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳುವ ಅದಿತಿ: ಪುತ್ರಕಾಮಾ ಎಂಬ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ (ತ್ರೈ. ಸಂ. ೬-೫-೬) ಉದಾಹೃತವಿಷಯಗಳು ಒಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಇದೇ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ (ಅದಿತಿ: ಪುತ್ರಕಾಮಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ತ್ರೈತ್ತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೈತಪ್ಪಿನಿಂದ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದಾರೆ. ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವು ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಉದಾಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಇರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದಿತಿ: ಪುತ್ರಕಾಮಾ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ (ತ್ರೈ. ಬ್ರಾ. ೧-೧-೯) ತ್ರೈತ್ತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ವಿಷಯದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ—

ಅದಿತಿ: ಪುತ್ರಕಾಮಾ | ಸಾಧ್ಯೇಭ್ಯೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಬ್ರಹ್ಮೌದನನುಪಚರ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದಮಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಧಾತಾ ಚಾರ್ಯಮಾ ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ದ್ವಿತೀಯನುಪಚರ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದಮಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯೈ ಮಿತ್ರಶ್ಚ ವರುಣಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ತೃತೀಯನುಪಚರ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದಮಃ | ಶತ್ಪ್ರಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಆಗಂಶ್ಚ ಭಗಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ | ಸಾ ಚತುರ್ಥನುಪಚರ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಉಚ್ಛೇಷಣಮದದಮಃ | ತತ್ಪ್ರಾಶ್ಚಾತ್ | ಸಾ ರೇತೋಧತ್ತ | ತಸ್ಯಾ ಇಂದ್ರಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾಗ್ ಶ್ಚಾಜಾಯೇತಾಂ ||

(ತ್ರೈ. ಬ್ರಾ. ೧-೧-೯-೧, ೨, ೩)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇವತಾವತಿಯಾದ ಅದಿತಿಯು ತನಗೆ ಪುತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬ್ರಹ್ಮೌದನನೆಂಬ ವಿಶೇಷದೊಡನೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಪಕ್ವಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳು. ಆ ದೇವತೆಗಳು ಅದನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಉಳಿದ ಶೇಷವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದಿತಿಯು ಅದನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಆ ಗರ್ಭದಿಂದ ಅದಿತಿಗೆ ಧಾತಾ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಅದಿತಿಯು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಎರಡನೆ ಸಲ ಅನ್ನವನ್ನು ಪಕ್ವಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಶೇಷಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಪುನಃ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೆಡೆದಳು. ಆನಂತರ ಮೂರನೆಯಸಲವೂ

ಇದರಂತೆ ನಡೆಸಿ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಭಗ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಹೆಡೆದಳು. ನಾಲ್ಕನೆಯಸಲ ಅನ್ನವನ್ನು ಪಕ್ಷಮಾಡಿ ಅರ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿಶೇಷಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಲಾಗ ಆದಿತಿಗೆ ಆಗ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಿಸ್ವಾನನ್ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು ಎಂದು ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಲ್ಲಿ ಆದಿತಿಗೆ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಇದು ಈ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನನವು ಎಂದರೆ ಲೋಕೋತ್ತಿಯಾಗ ಮಾತೃವಿನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಎಂಟು ಮಂದಿದೇವತೆಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಧ್ವಾತ್ವಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಹೋದರಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರೆಂದಾಯಿತು. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಕೃತ ಮಕ್ಕನಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಮುಖಿಯು ವಿನಯಿಸಿದಾನೆ. ಇನ್ನು ದ್ವಿತಾ ಎಂದರೆ ಏನೆಂದು ವಿಮರ್ಶಮಾಡಿದಲ್ಲಿ-ಆದಿತಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದುಸಲ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಾಗಲೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಂತೆಯೇ ಜನಿಸಿದಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾತಾ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮನೂ, ಎರಡನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರ ಮತ್ತು ವರುಣನೂ, ಮೂರನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಶ ಮತ್ತು ಭಗನೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಿವಸ್ವಂತನೂ ಜನಿಸಿದಾರೆ. ಒಂದೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬ ರಂತೆ ಜನಿಸಿರುವುದನ್ನು ದ್ವಿತಾ ಎಂದು ಮುಖಿಯು ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ. ಎಂಟು ಮಂದಿ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಧ್ವಾತ್ವಕ್ಕೆ ನಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಈವರಿಗೆ ದ್ವಿತಾ ಎಂದು ವಿಶೇಷೋಕ್ತಿಯ ಧಾತೃತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಖಿಯು ದ್ವಿತಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿರುವನು. ಈ ದ್ವಿತಾ ಎಂಬ ಸಂಬಂಧವು ಒಂದೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಆದಿತಿಪುತ್ರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಪ್ರಥಮಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಒಬ್ಬಪುತ್ರನೂ, ದ್ವಿತೀಯಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನೂ ದ್ವಿತಾ ಎಂಬ ಧ್ವಾತ್ವತ್ವಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು. ಆವರದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಧ್ವಾತ್ವತ್ವ. ಒಂದೇಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಧಾತಾ ಮತ್ತು ಅರ್ಯಮನು ದ್ವಿತಾ ಧ್ವಾತ್ವತ್ವಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರು ಆದರಂತೆ ಮಿತ್ರಾ ವರುಣರೂ, ಅಂಶಭಗರೂ, ಇಂದ್ರವಿವಸ್ವಂತರೂ ದ್ವಿತಾಧ್ವಾತ್ವತ್ವ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಮಂದಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಧ್ವಾತ್ವತ್ವವು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಯೂಯಂ ಹಿ ಷ್ಠಾ ಸುದಾನವ ಇಂದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ಅಭಿದ್ಯವಃ |

ಅಧಾ ಚಿದ್ಧ ಉತ ಬ್ರುವೇ || ೯ ||

• ಪಪಾತಿ •

ಯೂಯಂ | ಹಿ | ಸ್ಥ | ಸುದಾನವಃ | ಇಂದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ | ಅಭಿದ್ಯವಃ |

ಅಧ | ಚಿತ್ | ವಃ | ಉತ | ಬ್ರುವೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪೂರ್ವೋಽರ್ಭವಃ ಸಿದ್ಧಃ | ಹೇ ಸುದಾನವಃ ತೋಽಧನದಾನಾ ದೇವಾ ಇಂದ್ರಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ | ಇಂದ್ರೋ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಮುಖ್ಯೋ ಯೇಷಾಂ ತೇ ಪಠೋಽಪ್ತಾಃ | ಸರ್ವದೇವಾ ಇಂದ್ರನೇತೃತಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಕಾದೃಶಾ ಅಭಿದ್ಯವೋಽಭಿಗತದೀಪ್ತಯೋ ಯೂಯಂ ಹಿ ಸ್ಥ | ಅಸ್ಮದ್ಯಜ್ಞೇ ಭವಥ ಖಲು | ಹಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ | ಅಥ ಚ ದಥಾನಂತರಮೇವ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಹಂ ಬ್ರುವೇ | ಸ್ತಾಮಿ | ಉತಾಹಿ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸ್ತಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಹೇ ಸುದಾನವಃ—ಉತ್ತಮದಾನಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ನೀವು! ಇಂದ್ರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಃ—ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ನೇತೃವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ಎಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಇಂದ್ರನೇ ಮುಖಂಡನು | ಅಭಿದ್ಯವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ! ಯೂಯಂ—ನೀವು | ಸ್ಥ ಹಿ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲ್ಲವೇ | ಅಥ ಚಿತ್—ಆನಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದರೆ ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದನಂತರ | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಬ್ರುವೇ—ಸ್ತುತಿಮತ್ತೇನೆ | ಉತ—ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸ್ತುತಿಮತ್ತೇನೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಉತ್ತಮವಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಇಂದ್ರನೇ ಮುಖಂಡನಾಗಿರುವನು ಎಂದರೆ ನೀವು ಇಂದ್ರನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿರುವಿರಿ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಿರಲ್ಲವೇ? ನೀವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬಂದನಂತರ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪುನಃಪುನಃ ಸ್ತುತಿಮತ್ತೇನೆ.

English Translation

Bounteous (deities) with Indra as your chief, be present here in your radiance; again and again I praise you.

ಎಂಭತ್ತಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವ ಇತಿ ನವಚರ್ಮಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕವೀಃ ಪುತ್ರಿಸ್ತೋತ್ರನಸ ಆರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರ-
ನಾಗ್ನೇಯಂ | ತಥಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಪ್ರೇಷ್ಯಮುಶನಾ ಕಾನ್ಯ ಆಗ್ನೇಯಮಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುನಾಕ
ಆಗ್ನೇಯೇ ಕ್ರತೌ ಗಾಯತ್ರೇ ಛಂದಸ್ಕಾಪ್ತಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚೇದಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಯಜ್ಞಾಃ ಹಿ
ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ | ಅ. ೪.೧೩ | ಇತಿ || ಅಭಿಪ್ಸವಿಕೇಷಗೋಷು ಮೈತ್ರಾವರುಣೇ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವ ಇತಿ ತೃಚೋ
ನೈಕಲಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ ಸೂತ್ರಿಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವೋ ಅತಿಥಿಂ ಶ್ರೇಷ್ಯಂ ಯಮಿಷ್ಯ
ಭಾರತ | ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುನಾದವು—ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕವಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಉಶನಾಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ;

ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ಪ್ರೇಷ್ಯಮುತನಾ ಕಾವ್ಯ ಅಗ್ನೇಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನವಾಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನೇಯಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತಿನ ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಆಪ್ತಿನಶ್ಚಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಆಶ್ಚಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ಯುಷ್ಣ್ವ ಹಿ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೪-೧೩) ವಿದ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಅಭಿಶ್ಚವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತಿಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈತ್ರಾವರೂಣೇಂಬ ಮುತ್ಪಿದನು ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿರುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯತ್ಯಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ಪೂ ಅತಿಥಿಂ ಶ್ರೇಷ್ಯಂ ಯವಿಷ್ಯ ಭಾರತ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೮) ವಿದ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೪

ಮಂಡಲ—೮ : ಅನುವಾಕ್—೯ : ಸೂಕ್ತ—೮೪ :
 ಅಪ್ಸಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೫ : ೬ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಷ್ಯೆ—೯ :
 ಬುಧಿ—ಉಲನಾ ಕಾವ್ಯ :
 ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿ :
 ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ :

• ಸಂಹಿತಾನಾಃ :

ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ವೋ ಅತಿಥಿಂ ಸ್ತುಷೇ ಮಿತ್ರಮಿವ ಪ್ರಿಯಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ರಥಂ ನ ವೇದ್ಯಂ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ :

ಪ್ರೇಷ್ಯಂ | ವಃ | ಅತಿಥಿಂ | ಸ್ತುಷೇ | ಮಿತ್ರಂ | ಇವ | ಪ್ರಿಯಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ರಥಂ | ನ | ವೇದ್ಯಂ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಯಜಮಾನಾಃ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ಯುಷ್ಮಾಕಂ ಧನದಾನೇನ ಪ್ರಿಯತಮವತಿಥಿಂ ಯುಷ್ಮಾಭಿ-
 ರತಿಥಿವತ್ಪೂಜ್ಯಂ ಯದ್ವಾ || ಅತ ಸಾತತ್ಯಗಮನೇ | ಋತನ್ಯಂಜೀತ್ಯಾದಿನಾತೇರಿಥಿಂ || ಸತಕಂ
 ದೇವಾನಾಂ ಹವಿಃ ಪ್ರದಾತುಂ ಗಣ್ಯಂತಂ | ಮಿತ್ರಮಿವ ಸಪಾಯಮಿವ ಪ್ರಿಯಂ ಸ್ತೋತುಃ ಪ್ರೀಣನಕರಂ
 ರಥಂ ನ ರಥಮಿವ ವೇದ್ಯಂ | ವೇದೋ ಧನಂ | ಧನಹಿತಂ ಲಾಭಹೇತುಃ | ಯಥಾ ರಥೀ ರಥೇನ ಧನಂ
 ಲಭತೇ ತದ್ವತ್ ಸ್ತೋತಾರೋಽನೇನ ಧನಂ ಲಭಂತೇ | ತಾದ್ಯಕಂ ಧನಲಾಭಕಾರಣಮಗ್ನಿಂ ವೋ
 ಯುಷ್ಮತ್ಯಮಗ್ನಿಸಿದ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ತುಷೇ | ಕಾವ್ಯ ಉತನಾಃ ಸ್ತೌಮಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎದ್ದೆ ಯಜಮಾನರೇ) ಪ್ರೇಷ್ಯಂ—ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದವನೂ | ಅತಿಥಿಂ—ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನಾದವನೂ | ಮಿತ್ರಮಿವ—ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ | ಪ್ರಿಯಂ—ಹಿತಕಾರಿಯೂ | ರಥಂ ನ ವೇದ್ಯಂ—ರಥದ ತುಂಬಾ ಇರುವ ಧನದ ಪ್ರಾಪಕನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮಗನ್ನಿಧಿಗಾಗಿ | ಸ್ತುಷೇ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದಾಳ •

ಎದ್ದೆ ಯಜಮಾನರೇ, ಅನೇಕರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ, ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಗೌರವಾನ್ವಿತನೂ, ಸ್ನೇಹಿತರಂತೆ ಹಿತಕಾರಿಯೂ ರಥದ ತುಂಬ ಇರುವ ಧನವನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮನಿರ್ವಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿಪುತ್ರನಾದ ಉಶನಾ ಎಂಬ ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I praise Agni your most beloved guest, dear as a friend, who brings wealth as a chariot;

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕವಿಮಿವ ಪ್ರಚೇತಸಂ ಯಂ ದೇವಾಸೋ ಅಥ ದ್ವಿತಾ |

ನಿ ಮುತ್ಯೇಷ್ವಾದಧುಃ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಕವಿಂ೮ಇವ | ಪ್ರ೮ಚೇತಸಂ | ಯಂ | ದೇವಾಸಃ | ಅಥ | ದ್ವಿತಾ |

ನಿ | ಮುತ್ಯೇಷು | ಅ೮ದಧುಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಥಾಪಿ ಚ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ಯಮಗ್ನಿಂ ಮುತ್ಯೇಷು ಮನುಷ್ಯೇಷು ದ್ವಿತಾ ದ್ವಿಧಾ ನ್ಯಾದಧುಃ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಹವನೀಯಾತ್ಮಕತ್ವೇನ ದ್ವಿಧಾ ನಿಹಿತವಂತಃ | ತತ್ರ ದ್ವ್ಯಷ್ಟಾಂತಃ | ಕವಿಮಿವ ಪ್ರಚೇತಸಂ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಜ್ಞಾನಂ ಕವಿಂ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾಣಂ ಪುರುಷಂ ಯಥಾ ದ್ವಿಧಾ ಕಾರ್ಯ-ದ್ವಯೇನೋ ನೀ ನೀಯೋಜಯತಿ ತದ್ವತ್ | ಯದ್ವಾ | ದಿವಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚ ನಿಹಿತವಂತಃ | ಭೂನೌ ತು ಜವಿರಾಹಣಾರ್ಥಂ ದಿವಿ ತು ಹವಿಷ್ಯದಾನಾರ್ಥಮಿತಿ ದ್ವೈಧಂ ವಿಧಾನಂ ಕೃತವಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಅಥ—ಮತ್ತು । ಕವಿಮಿವ ಪ್ರಜೇತಸಂ—ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ ಪುರುಷನನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಜನರು ಹೇಗೆ ನಿಯಮಿಸುವರೋ ಅದರಂತೆ । ದೇವಾಣಃ—ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು । ಯಂ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು । ಮರ್ತ್ಯೇಷು—ಮಾನವರಲ್ಲಿ । ದ್ವಿತಾ—ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಹವನೀಯ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧ ರೂಪಗಳಿಂದ । ನಿ ಅದಧಾಃ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಉವಾರ್ಥಃ ।

ಮತ್ತು ಲೋಕವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಜನರು ಉತ್ತಮವಾದ ಎರಡು ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದ ಪುರುಷನನ್ನು ನೇಮಿಸುವಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ ಮತ್ತು ಆಹವನೀಯಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಾನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Whom the gods have set like a wise seer in a two-fold function among mortals.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಶ್ವಂ ಯವಿಷ್ಯ ದ್ವಾಶುಷೋ ನೈಃ ಪಾಹಿ ಶ್ರುಣುಧೀ ಗಿರಃ ।

ರಕ್ಷಾ ತೋಕಮುತ ತ್ಮನಾ ॥ ೩ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಶ್ವಂ | ಯವಿಷ್ಯ | ದ್ವಾಶುಷಃ | ನೈಃ | ಪಾಹಿ | ಶ್ರುಣುಧಿ | ಗಿರಃ |

ರಕ್ಷಾ | ತೋಕಂ | ಉತ | ತ್ಮನಾ ॥ ೩ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಯವಿಷ್ಯ ಯುವತನು | ಯದ್ವಾ ॥ ಯೌತೇಶ್ವಜಂತಸ್ಯೇಶ್ವನಿ ರೂಪಂ ॥ ದೇವಾನಾಂ ಹವಿಷಾಂ ಮಿಶ್ರಯುಕ್ತವಾಗ್ನೇ ಶ್ವಂ ದಾಶುಷೋ ಹವಿರ್ದತ್ತವತೋ ನೈಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ನೇಶ್ವನೈಃ-
ಜಮಾಣಾನ್ ಪಾಹಿ | ಧನಾದಿದಾನೇನ ರಕ್ಷಾ ನೈಃ ಪಾಹೀಶ್ವಶ್ಚ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನೈಃಪ್ರೀ | ಪಾ. ೮-೩-೧೦ | ಇತಿ ನೆಕಾರಶ್ಚ ರುಪ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುನಾಸಿಕಃ | ಪಾ. ೮-೩-೨ | ಇತಿ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾನುನಾಸಿಕಃ |

ಏಂಚ ಗಿರಸ್ತ್ವಾದ್ವಿಪಯಾಃ ಸ್ತುತೀಃ ಶ್ರುಣುಧಿ | ಅವಹಿತಃ ಸ ಇಷ್ಟಾಣು || ಶ್ರು ಶ್ರುವಣೇ | ಶ್ರುಶ್ರುಣುಷ್ಠಾ
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ಹೇರ್ಧ್ಯಾದೇಶಃ || ಉತಾಪಿ ಚ ತ್ವನಾತ್ಮನೈವ ಸ್ವಯಮೇವ ತೋಕಮಸ್ತದೀಯಂ ತನಯಂ
ಪುತ್ರಂ ರಕ್ಷ | ಪಾಲಯ | ಆತ್ಮನೇತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಬಧ್ಯತೇ | ಆತ್ಮನಾ ಸ್ವಯಮೇವ ರಕ್ಷ | ತ್ವದನ್ಯಂ
ಪಾಲಯತಾರಂ ನ ವಿಂದಾಮಃ | ತ್ವಮೇವಾಸ್ತದೀಯಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಶ್ರುಣು ||

■ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ■

ಯನಿಷ್ಠ—ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನೈನ್—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮನೇತೃಗಳಾದ
ಯಜಮಾನರನ್ನು | ಪಾಹಿ—ಧನಾದಿದಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು | ಗಿರಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಪಠಿಸುವ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು |
ಶ್ರುಣುಧಿ—ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳು | ಉತ—ಮತ್ತು | ತ್ವನಾ—ಸ್ವಯಂ ನೀನೇ | ತೋಕಂ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರನ್ನು |
ರಕ್ಷ—ರಕ್ಷಿಸು.

■ ಛಾಂದೋಃ ■

ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಜಮಾನರನ್ನು
ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಪಠಿಸುವ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿಟ್ಟು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳು ಮತ್ತು
ಸ್ವಯಂ ನೀನೇ ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸು.

English Translation

Ever-youthful (Agni) protect your offerers, hear our praises, and
yourself guard our offspring.

■ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ■

ಕಯಾ ತೇ ಅಗ್ನೇ ಅಂಗಿರ ಊರ್ಜೋ ನಪಾದುಪಸ್ತುತಿಂ |

ವರಾಯ ದೇವ ಮನ್ಯವೇ || ೪ ||

■ ಸದಪಾಠಃ ■

ಕಯಾ | ತೇ | ಅಗ್ನೇ | ಅಂಗಿರಃ | ಊರ್ಜಃ | ನಪಾತ್ | ಉಪಸ್ತುತಿಂ |

ವರಾಯ | ದೇವ | ಮನ್ಯವೇ || ೪ ||

■ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ■

ಹೇ ಅಂಗಿರೋಂಗಿರಸಾಂ ವರಿಷ್ಠ | ಯದ್ವಾ | ಅಂಗತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಗಚ್ಛತೀತ್ಯಂಗಿರಾಃ | ತಾದೃಶ
ಹೇ ಊರ್ಜೋ ನಪಾತ್ | ನಪಾದಿತ್ಯಪತ್ಯನಾಮು | ಅನ್ನಸ್ಯ ಪುತ್ರ | ಹವಿರ್ಧವರ್ಧಮಾನಪ್ತಾತ್ |

ಯದ್ವಾ | ನಪಾದಿತಿ ನಪ್ತಾ | ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಸ್ವಾನ್ನಸ್ಯ ನಪ್ತಃ | ಅಗ್ನಿ ಸ್ವಾಸ್ತಾಹುತಿಃ ಸಮ್ಯಗಾದಿತ್ಯ-
ಮುಪತಿತ್ಯತೇ | ಅದಿತ್ಯಾಚ್ಚಾಯತೇ ವೃಷ್ಟಿರಿತಿ | ವೃಷ್ಟೇರೋಷಧಯ ಓಷಧೀಭ್ಯೋಽಗ್ನಿರಿತ್ಯನ್ನಸ್ಯ
ನಪ್ತಾ | ಹೇ ದೇವ ದ್ಯೋತಮಾನಾಗ್ನೇ ವರಾಯ ಸರ್ವೈರ್ವರಣೇಯಾಯ ಮನ್ಯವೇ ಶ್ರೂನತಿಮನ್ಯ-
ಮಾನಾಯ ತೇ ತುಭ್ಯಂ ಕಯಾ ಕೀದೃಶ್ಯಾ ವಾಚೋಪಸ್ತುತಿಮುಪಸ್ತೋತ್ರಮಹಂ ಭೇದಿಯಂ | ತ್ವಂ
ಮಹಾನ್ ಖಲ್ವಹಮಲ್ಪಃ | ತದರ್ಥಂ ಸ್ತುತಿಂ ಕುರ್ಯಾಮಿತ್ಯುಪಿರಗ್ನಿಂ ಪ್ರತಿ ವದತಿ ||

। ಪ್ರಪಂಚಾರ್ಥಃ ।

ಅಂಗಿರಃ—ಅಂಗಿರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನೂ | ಊರ್ಜೋಪನಾಶಂ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ
ಪುತ್ರನೆನಿಸುವವನೂ | ದೇವ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ವರಾಯ—ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
ಆಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಮನ್ಯವೇ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಕಯಾ—ಯಾವ
ವಿಧವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಉಪಸ್ತುತಿಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬಲ್ಲೆನು ?

। ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಅಂಗಿರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನೂ, ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪುತ್ರನೆನಿಸುವವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ
ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಆಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುವವನಿಂದ ನೋಡುವವನೂ ಆದ
ನಿನಗೆ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಡಿಸಬಲ್ಲೆನು ?

English Translation

Divine Agni Angiras, son of food, with what voice (shall I utter) my
praise to you, most excellent scorner of enemies ?

। ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳುಃ ।

ಅಂಗಿರಃ—ಅಂಗತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಗಚ್ಛತೀತ್ಯಂಗಿರಾಃ | ಸಮಪ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದರಿಂದ
ಅಥವಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚಾರವಿರುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಗಿರಾಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಗಿರಾಃ
ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕವಿವರಣೆ ಇರುವುದು.

ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಗ್ಧೇದದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಇತರ ಮುಕ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗಿರಃ ಎಂಬ
ಶಬ್ದವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯು
ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದು. ಯೋಜ್ಯಾರಾ ಆಸಂಪ್ತೇಽಚ್ಚಾರಸೋಽಧವನ್ (ಐ. ಬ್ರಾ. ೩-೩.೪) ಅಗ್ನಿ
ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಂಗಾರಗಳು (ಕೆಂಡಗಳು) ಅಂಗಿರಸರೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದವು—ಎಂದು ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಾಶವಿರುವುದು. ಧೂಮ್ರವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಿರುವುದು. ಧೂಮ್ರವಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಿರುವುದು (ಬ್ರಹ್ಮನು) ಕನ್ನ ಮಗಳನ್ನು
(ಉಪಸ್ತುತಿ ಅಥವಾ ದ್ಯುತಿಯು) ಕೆಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ (ಕಾಮಲಾಲಸೆಯಿಂದ) ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು. ಆದು
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಈ ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಶವಿ

ಅರಣಿಗಳಿಂದ) ಅಗ್ನಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಹೆವ್ವಿನ ಅಥವಾ ಅನ್ನದ ನಪ್ತಾ ಎಂದರೆ ಮೊನ್ನೆಗನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ದಾಶೇಮು | ಕಸ್ಯ | ಮನಸಾ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ಸಹಸೋ | ಯಹೋ | |

ಕದು | ವೋಚ | ಇದಂ | ನಮಃ || ೫ ||

• ಕದವಾಕ್ಯಃ •

ದಾಶೇಮು | ಕಸ್ಯ | ಮನಸಾ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ಸಹಸಃ | ಯಹೋ ಇತಿ | |

ಕತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ವೋಚೇ | ಇದಂ | ನಮಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಋಷಿರಗ್ನಿಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರೂತೇ | ಹೇ ಸಹಸೋ ಯಹೋ | ಯಹುರಿತ್ಯಪತ್ಯನಾಮು | ಬಲೇನ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯವಾನತಪ್ತಾದ್ವಲಸ್ಯ ಪುತ್ರ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಕಸ್ಯ ಕೀದ್ಯತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯಜ್ಞವತೋ ಯಜನೀಯಂ ದೇವನತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಮನಸಾ ಯುಕ್ತಾಃ ಸಂತೋ ಹವೀಂಷಿ ತುಭ್ಯಂ ನಯಂ ದಾಶೇಮು | ಪ್ರಯಚ್ಛೇಮು || ಪೂಜಾಯಾಂ ಬಹುವಚನಂ || ಕಿಂಚ ತುಭ್ಯಮಿದಂ ನಮೋ ಹವಿರ್ನಮಸ್ಕಾರಂ ವಾ ಕತ್ ಕದಾ ವೋಚೇ | ಅಹಂ ವದಾಮಿ | ಉ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ | ಋಷಿಃ ಕದಾ ಯಜ್ಞಾಮಿ ಕದಾ ಸ್ತೋಷ್ಯಾಮಿಾತ್ಮ್ನಿಂ ಪ್ರಚ್ಛತಿ || ವೋಚೇ | ನಚ್ಯಾದೇಶಸ್ಯ ಉಚ್ಯತ್ಮನೇಪದ ಉತ್ತಮೈಕವಚನೇ ದೂಪಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಹೇ ಸಹಸೋ ಯಹೋ—ಶಕ್ತಿಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಕಸ್ಯ—ಯಾವ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜಮಾನನ | ಮನಸಾ—ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ನಾವು ನಿನಗಾಗಿ | ದಾಶೇಮು—ಹೆವ್ವನ್ನ ಅರ್ಪಿಸೋಣ? | ಇದಂ ನಮಃ—ಈ ಹೆವ್ವನ್ನ ಅಥವಾ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು | ಕತ್—ಯಾವಾಗ | ವೋಚೇ ಉ—ಅರ್ಪಿಸುವೆನು ಅಥವಾ ಹೇಳುವೆನು?

• ಛಾವಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ತಿಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಯಜ್ಞದ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನ ಇವ್ಯಪ್ತಕಾರವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೆವ್ವನ್ನರ್ಪಿಸೋಣ? ಈ ಹೆವ್ವನ್ನ ಅಥವಾ ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವೆನು?

ಅಂಗಿರಸ್ಸನಹಿವ್ರತ ಪ್ರಸ್ತುಬ್ಧಸ್ಯ ಶ್ರುಧೀ ಜವಂ ||

(ಮ. ಸಂ. ೧-೪೫-೩)

ವಧ್ಯರ್ಹ ಹ ಮೇ ಜನುಷಂ ಪೂರ್ವೋ ಅಂಗಿರಾಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಃ ಕಶ್ಯೋ ಅತಿರ್ಮನುರ್ವಿ
ದುಸ್ತೇ ಮೇ ಪೂರ್ವೇ ಮನುರ್ವಿಧುಃ ||

(ಮ. ಸಂ. ೧-೧೩೯-೯)

ಈ ಮಕ್ಕಳು ಅಂಗಿರಾಋಷಿಯ ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಿಕನೆಂದು ತಿಳಿಸುವವು. ಈ ಅಂಗಿರಾಋಷಿಯ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಅಭರ್ವಣ ಎಂಬುವನು ಮುಖ್ಯನಾದವನು. ಇವನಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಗೋತಮ, ವ್ಯಷಣ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು. ವ್ಯಷಣನೆಂಬುವನು ಈ ಅಭರ್ವಣನಿಗೆ ಪಠ್ಯಾ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುತ್ರನು. ಇವನ ವಿಚಾರವು ವೇದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕಡೆ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ವ್ಯಷಣನ ಮಗನು ಸುಧನ್ವಾನ್ ಅಂಗಿರನೆಂಬುವನು. ಈ ಸುಧನ್ವನಿಗೆ ಮುಭು, ವಿಭ್ವನ್, ವಾಜ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು. ಈ ಮೂವರೂ ಮುಭುಗಳೆಂದೇ ವೇದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರು ತ್ವಷ್ಟ್ರಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಅಂಗಿರಾಋಷಿಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಋಷಿಗಳು ಮೂವಂದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮುಭುಗಳೂ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅವರ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಮುಗ್ಧೀದದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಮೂವರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನು ಪಣಿ ಎಂಬ ದಸ್ಯುರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದು ಜವನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದನೆಂದೂ, ಅಂಶುಮತಿ ಎಂಬ ನದಿಯ ದಡದಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ದಾಸನೆಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದಸ್ಯುಮುಖಂಡನನ್ನು ತನ್ನ ಹತ್ತನಾವಿರ ಅನುಚರರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಸೋಲಿಸಿದನೆಂದೂ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಭರದ್ವಾಜನೆಂಬ ಋಷಿಯು ಶಂಬರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ದಿವೋದಾಸನೆಂಬುವನಿಗೆ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂತೂ ಅಂಗಿರಾಋಷಿಯ ವಂಶವು ಬಹು ದೊಡ್ಡದು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪುರುಷರು ಈ ವಂಶದವರಾಗಿದ್ದರು. ಮುಗ್ಧೀದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕಡೆ ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿಶಬ್ದವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಿರ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವು ಬಹಳವಾಗಿದೆ.

ಊರ್ಜೋನಸಾತ್—ಅನ್ನಸ್ಯ ಪುತ್ರ | ಅಗ್ನಿಯು ಅನ್ನದ ಪುತ್ರನು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ—
ನಸಾದಿತ್ಯಪತ್ಯನಾಮ | ಹವಿರ್ಭಿರ್ವರ್ಧವಾನಸತ್ಯಾತ್ | ನಸಾತ್ ಎಂದರೆ ಅಪತ್ಯ ಅಥವಾ ಪುತ್ರನೆಂದು ಹೆಸರು. ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡುವ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹವಿಸ್ಸಿನ ಅಥವಾ =ನನ್ನ ಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಸಾದಿತಿ ನಸ್ರಾ ಹವಿರ್ಭಿರ್ವರ್ಧವಾನ್ನಸ್ಯ ನಪ್ತಃ | ಅಗ್ನಿ ಶ್ರಾಸ್ತ್ರಾಹುತಿಃ ಸಮ್ಯಗಾದಿತ್ಯಮುಪತಿಷ್ಯತೇ | ಆದಿತ್ಯಾಜ್ಞಾಯತೇ ವೃಷ್ಟಿಃ | ವೃಷೈರೋಷಧಯ ಓಷದೀಭ್ಯೋಽಗ್ನಿರಿತ್ಯನ್ನಸ್ಯ ನಸ್ರಾ || ಅಥವಾ ಊರ್ಜೋನಸಾತ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ನದ ಮೊಮ್ಮಗನು (ಪುತ್ರನ ಪುತ್ರನು) ಎಂದೂ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಗ್ನಿಯು ಹೇಗೆ ಅನ್ನದ ಮೊಮ್ಮಗನು ಎಂದರೆ—ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಿದ ಹವಿರಾದಿಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಆದಿತ್ಯನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವವು. ಆದಿತ್ಯನಿಂದ ವೃಷ್ಟಿ (ಮಳೆ) ಯೂ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓಷಧಿವನ್ಯತಿಗಳೂ, ಓಷಧಿಗಳಿಂದ (ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ) ಎಂದರೆ ವೃಕ್ಷರೂಪವಾದ

ಅರಣಿಗಳಿಂದ) ಅಗ್ನಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು. ಅದುದರಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಹೆವಿಸ್ಸಿನ ಅಥವಾ ಅನ್ನದ ನಪ್ಪಾ ಎಂದರೆ ಮೊನ್ನುಗನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದು.

• ಸಂಹಾರಾಶಃ •

ದಾಶೇಮು ಕಸ್ಯ ಮನಸಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸಹಸೋ ಯಹೋ |

ಕಥಂ ವೋಚೆ ಇದಂ ನಮಃ || ೫ ||

• ಸದಪಾಶಃ •

ದಾಶೇಮು | ಕಸ್ಯ | ಮನಸಾ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ಸಹಸಃ | ಯಹೋ ಇತಿ |

ಕತ್ | ಉಂ ಇತಿ | ವೋಚೇ | ಇದಂ | ನಮಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಋಷಿರಗ್ನಿಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರೂತೇ | ಹೇ ಸಹಸೋ ಯಹೋ | ಯಹುರಿತ್ಯಪ್ಯನಾಮ | ಬಲೇನ ನಿಷ್ಪಾದ್ಯಮಾನತ್ಪಾದ್ಯಲಸ್ಯ ಪುತ್ರ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಕಸ್ಯ ಕೀದ್ಯಕಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯಜ್ಞವತೋ ಯಜನೀಯಂ ದೇವವತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಮನಸಾ ಯುಕ್ತಾಃ ಸಂತೋ ಹವೀಂಷಿ ತುಭ್ಯಂ ವಯಂ ದಾಶೇಮು | ಪ್ರಯಚ್ಛೇಮು || ಪೂಜಾಯಾಂ ಬಹುವಚನಂ || ಕಂಚ ತುಭ್ಯಮಿದಂ ನಮೋ ಹವಿರ್ನವಸ್ಕಾರಂ ವಾ ಕತ್ ಕಥಾ ವೋಚೇ | ಅಹಂ ವದಾಮಿ | ಉ ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನೇ | ಋಷಿಃ ಕಥಾ ಯಜ್ಞಾಮಿ ಕಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಾ-ಮಾತ್ಮಗ್ನಿಂ ಪ್ರಚ್ಛತಿ || ವೋಚೇ | ವಚ್ಛಾದೇಶಸ್ಯ ಉಚ್ಯತ್ಯನೇಪದ ಉತ್ತಮೈಕವಚನೇ ರೂಪಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಹೇ ಸಹಸೋ ಯಹೋ—ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಕಸ್ಯ—ಯಾವ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜಮಾನನ | ಮನಸಾ—ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಯುಕ್ತರಾದ ನಾವು ನಿನಗಾಗಿ | ದಾಶೇಮು—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸೋಣ? | ಇದಂ ನಮಃ—ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು | ಕತ್—ಯಾವಾಗ | ವೋಚೇ ಉ—ಅರ್ಪಿಸುವೆನು ಅಥವಾ ಹೇಳುವೆನು?

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಯಜ್ಞದ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನ ಇವ್ಯಪ್ತಕಾರವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸೋಣ? ಈ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವೆನು?

English Translation

Son of strength, what worshipper's (offerings) shall we present to you with devoted mind, and when shall I utter to you this praise ?

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಠಃ |

ಅಥಾ ತ್ವಂ ಹಿ ನಸ್ಯ ರೋ ವಿಶ್ವಾ ಅಸ್ಯ ಧ್ಯಂ ಸುತಕ್ಷಿತೀಃ |

ವಾಜದ್ರವಿಣಸೋ ಗಿರಃ || ೬ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಅಥ | ತ್ವಂ | ಹಿ | ನಸ್ಯ | ರೋಃ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಸ್ಯ ಧ್ಯಂ | ಸುತಕ್ಷಿತೀಃ |

ವಾಜದ್ರವಿಣಸಃ | ಗಿರಃ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಅಧಾನಂತರಂ ತ್ವಂ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ತ್ವಮೇವಾಸ್ಯ ಧ್ಯಂ ಕರಃ | ಕುರು | ದೇಹೇ-
ತ್ಯರ್ಥಃ || ಕರೋತೇಲೇಟೈಡಾಗಮಃ || ಕಿಮಿತ್ಯಜೇಕ್ಷಾಯಾಮಾಹ | ನೋಸ್ಯದೀಯಾ ಗಿರಸ್ತದ್ವಿ-
ಷಯಾ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ತುತೀರೀವಂ ಕುರು ಯಥಾ ಸುಕ್ಷಿತೀಃ | ತ್ವಿಯಂತಿ ನಿವಸಂತೈಶ್ರೇತಿ ತ್ವತಯೋ
ಗೃಹಾಃ | ಶೋಭನನಿವಾಸಾಃ | ಯದ್ವಾ | ತ್ವತಯೋ ಮನುಷ್ಯಾಃ | ಕಲ್ಯಾಣಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿಯುಕ್ತಾಃ |
ತಥಾ ವಾಜದ್ರವಿಣಸೋನ್ಯಯುಕ್ತಧನತೀಃ | ಅಥವಾ ವಾಜೋ ದೀಪ್ತಿಃ | ಸರ್ವತೋ ದೀಪ್ತ-
ಧನಾಕ್ಷ ಕುರು | ತ್ವಮಸ್ಯಾಛಃ ಸ್ತುತಃ ಸನ್ ಗೃಹಪುತ್ರಾನ್ಯಧನಾದೀನಿ ದೇಹೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಡೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಅಥ-ಅನಂತರ | ತ್ವಂ ಹಿ-ನೀನೇ | ಅಸ್ಯ ಧ್ಯಂ-ನಮಗೆ | ಕರಃ-ಧನಾದಿಗಳನ್ನು
ಕೊಡು | ನಸ್ಯ-ನಮ್ಮ | ವಿಶ್ವಾಃ-ಸಮಸ್ತವಾದ | ಗಿರಃ-ಸ್ತುತಿಯೊಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು | ಸುಕ್ಷಿತೀಃ-
ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಗೃಹಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತತಿಯನ್ನು | ವಾಜದ್ರವಿಣಸಃ-ಅನ್ನ, ಧನ
ಇವುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗುವಂತೆ (ಕರಃ-ಮಾಡು).

ಃ ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ |

ಎಡೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೈವಿ ನಾವು ಪಠಿಸುವ ಸ್ತುತಿಯೊಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ
ನಮಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಗೃಹಗಳನ್ನೂ ಅಥವಾ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದಿ ಸಂತತಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಗೃಹಾದಿಗಳು ಅನ್ನ
ಧನ ಮೊದಲಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗುವಂತೆ ಆಗಲಿ.

English Translation

Cause all our praises to bring to us excellent dwellings and abundance of wealth in food.

• ಸಂಹಾರಾದಃ •

ಕಸ್ಯ ನೂನಂ ಪರೀಣಸೋ ಧಿಯೋ ಜಿನ್ನಸಿ ದಂಪತೇ ।

ಗೋಷಾತಾ ಯಸ್ಯ ತೇ ಗಿರಃ ॥ ೭ ॥

• ಪದಾಂತಃ •

ಕಸ್ಯ | ನೂನಂ | ಪರೀಣಸಃ | ಧಿಯಃ | ಜಿನ್ನಸಿ | ದ್ವಂಪತೇ |

ಗೋಷಾತಾ | ಯಸ್ಯ | ತೇ | ಗಿರಃ ॥ ೭ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ದಂಪತೇ | ಯದಾ ಗಾರ್ಹಪತ್ಯೇ ವರ್ತಸೇ ತದಾ ಜಾಯಾಪತಿಪ್ತರೂಪೋಽಸಿ | ತಸ್ಮಾದ್ಧಂಪತಿಶಬ್ದೇನಾಗ್ನಿರಧಿಧೀಯತೇ | ತಥಾವಿಧ ಹೇ ಅಗ್ನೇ ನೂನಮಿದಾನೀಂ ಕಸ್ಯ ಕೀದೃಶಸ್ಯ ಜನಸ್ಯ ಪರೀಣಸೋ ಬಹುನಿ ಧಿಯಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜಿನ್ನಸಿ ಪ್ರೀಣಯಸಿ | ಯಸ್ಯ ತೇ ತವ ಸಂಬಂಧಿನೋ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಯೋ ಗೋಷಾತಾ ಗೋಷಾತಾ ಗವಾಂ ಲಾಭೇ ಭವಂತಿ ಖಲು | ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಕುತ್ರ ತಿಷ್ಠಸಿ | ಅಸ್ಮಾಕಮಿದಾನೀಂ ಗವೇಶ್ವಾ ಪ್ರವರ್ತತೇ | ಯದ್ವಾ | ಹೇ ಅಗ್ನೇ ತ್ವಮಿದಾನೀಂ ಕಸ್ಯ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರೀಣಯಸಿ | ನ ಕಸ್ಯಾಪಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸ್ಮಾಕಮೇವ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರೀಣಯೇತಿ ಛಾಂಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದಂಪತೇ—ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಗ್ನಿಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವ ಜಾಯಾಪತಿಪ್ತರೂಪನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ನೂನಂ—ಈಗ | ಕಸ್ಯ—ಯಾರ | ಪರೀಣಸಃ—ಬಹಳವಾದ | ಧಿಯಃ—ಕರ್ಮಗಳು | ಜಿನ್ನಸಿ—ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವೆನು | ಯಸ್ಯ—ಯಾರ (ಯಾರಿಂದ ಪರಿತವಾದ) | ತೇ ಗಿರಃ—ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯಗಳು | ಗೋಷಾತಾ—ಗೋವುಗಳ ಲಾಭವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಬಲ್ಲವು ?

• ಛಾಂಠಾರ್ಥಃ •

ಗಾರ್ಹಪತ್ಯಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಈಗ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಯಾರ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುವೆ ? ನಿನ್ನನ್ನದ್ದೇಶಿಸಿ ಪರಿತವಾದ ಯಾರ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅನ್ವಹಿಸುವೆ ?

English Translation

Whose many offerings do you gladden, Agni,—you who are the lord of the house, and whose praises bring wealth of cows ?

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಂ ಮುರ್ಜಯಂತ ಸುಕ್ರತುಂ ಪುರೋಯಾನಾನಮಾಜಿಷು ।

ಸ್ಯೇಷು ಕ್ಷಯೇಷು ವಾಜಿನಂ ॥ ೮ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ಮುರ್ಜಯಂತ | ಸುಕ್ರತುಂ | ಪುರೋಯಾನಾನಂ | ಅಜಿಷು |

ಸ್ಯೇಷು | ಕ್ಷಯೇಷು | ವಾಜಿನಂ ॥ ೮ ॥

• ಸಾಯಂಜಞಃ •

ಅಗ್ನಿಮಂಥನೇ ತಂ ಮುರ್ಜಯಂತ ಸುಕ್ರತುಮಿತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತೇ ಚ | ತಂ ಮುರ್ಜಯಂತ ಸುಕ್ರತುಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ | ಅ. ೨-೧೬ | ಇತಿ ||

ಸುಕ್ರತಂ ಶೋಭನಪ್ರಜ್ಞಂ ಸುಕರ್ಮಾಣಂ ವಾಜಿಷು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಪುರೋಯಾನಾನಂ ಶತ್ರುಹನಸಾರ್ಥಂ ಪುರತ ಏವ ಗಂತಾರಂ ವಾಜಿನಂ ಬಲವಂತಂ ತಾದೃತಮಗ್ನಿೞ ಯಜಮಾಣಾಃ ಸ್ಯೇಷ್ವಾತ್ಮೀಯೇಷು ಕ್ಷಯೇಷು ಗೃಹೇಷು ಮರ್ಜಯಂತ | ನಿರ್ಮಾಢಿತಮಗ್ನಿಮಲಂಕುರ್ವಂಃ | ಪರಿಚರಂತಿೞ ಯಾವತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ •

ಸುಕ್ರತುಂ—ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಕರ್ಮನಿರ್ವಾಹಕನೂ | ಅಜಿಷು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಪುರೋಯಾನಾನಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವನನೂ | ವಾಜಿನಂ—ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಯಜಮಾನರು | ಸ್ಯೇಷು ಕ್ಷಯೇಷು—ತಮ್ಮ ಸ್ವಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ | ಮರ್ಜಯಂತ—ಅಲಂಕರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಧಾರ್ವಾಠಃ •

ಒಳ್ಳೆಯ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಕರ್ಮನಿರ್ವಾಹಕನೂ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವನನೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ಯಜಮಾನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

They keep him bright in their houses, (Agni,) famed for glorious deeds, the mighty one who presses forward in battles.

|| ವಿಶೇಷವಿಶಯಗಳು ||

ಅಗ್ನಿಮಥನವೆಂಬ ಯಜ್ಞಾಂಗಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತಂ ಮರ್ಜಯಂತ ಎಂಬ ಈ ಪುಕ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ-ತಂ ಮರ್ಜಯಂತ ಸುಕ್ರತಂ ಯಜ್ಞೇನ ಯಜ್ಞಮಯಜಂತ ದೇವಾಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೧೬) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕ್ಷೇತಿ ಕ್ಷೇಮೇಭಿಃ ಸಾಧುಭಿರ್ನಕಿಯಂ ಘ್ನಂತಿ ಹಂತಿ ಯಃ |

ಅಗ್ನೇ ಸುವೀರಃ ಏಧತೇ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಕ್ಷೇತಿ | ಕ್ಷೇಮೇಭಿಃ | ಸಾಧುಭಿಃ | ನಕಃ | ಯಂ | ಘ್ನಂತಿ | ಹಂತಿ | ಯಃ |

ಅಗ್ನೇ | ಸುವೀರಃ | ಏಧತೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಯೇ ಮನುಷ್ಯಃ ಸಾಧುಭಿಃ ಸಾಧಯದ್ವಿಃ ಕ್ಷೇಮೇಭಿಃ ಪಾಲಸ್ಯಃ ಸಹ ಕ್ಷೇತಿ ಸ್ಯಗೃಹೇ ನಿವಸತಿ | ತಥಾ ಯಂ ಜನಂ ನಕಃ ನ ಕೇಚನ ಘ್ನಂತಿ ನ ಹಿಂಸಂತಿ | ಯಂ ವಿವ ಹಂತಿ ತತ್ರಾನ್ ಸ್ವಯಮೇವ ಹಂತಿ | ಸ ಮನುಷ್ಯಶ್ಚನ ಸ್ತೋತಾ ಪಿಠು | ಅನ್ಯಥಾ ತಸ್ಯೈತಾನನ್ನ ಘಟಿತೇ | ತತಃ ಸ ಸ್ತೋತಾ ಸುವೀರಃ ಶೋಭನಪುತ್ರಾದಿಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನೇಧತೇ | ಅತ್ವೀಯಗೃಹೇಷು ಧನಾದಿ-ಭಿರ್ನರ್ಧತೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಯೇ—ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನು | ಸಾಧುಭಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ | ಕ್ಷೇಮೇಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ | ಕ್ಷೇತಿ—ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ಯಂ—ಆ ಪುರುಷನನ್ನು | ನಕಃ ಘ್ನಂತಿ—ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ | ಯಃ—ಆ ಪುರುಷನು |

ಹಂತಿ—ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಸುವೀರಃ—ವೀರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ
ವಿಧತೇ—ಧನಾದಿಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೈದುತ್ತಾನೆ.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಮಾನವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನೋ ಆ ಮಾನವನು ಯಾವ ಬಾಧೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ,
ಉತ್ತಮ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು.
ಅವನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ವೀರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಧನ
ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He who dwells at home with all-efficient protections, whom none can
harm, but who himself harms (his enemies),—he Agni, (your worshipper) |
waxes strong with heroic offspring.

ಎಂಭತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಅ ಮೇ ಹವಮಿತಿ ನವರ್ಷಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಕೃಷ್ಣೋ ಸಾವಣಾಗೃಹ ಮುಷಿಃ |
ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಃ | ಏತದಾದೀನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸೂಕ್ತಾನ್ಯದೇವತ್ಯಾಢಿ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ಯಾಂತಂ | ಅ ಮೇ
ಕೃಷ್ಣ ಅತ್ತಿನಂ ಹೀತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಅತ್ತಿನೇ ಕ್ರತೌ ಗಾಯತ್ರೇ ಛಂದಸ್ಯಾತ್ತಿನ ಕಷ್ಟೇ ಚೇದಂ
ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಉದೀರಣಾವಾ ಮೇ ಹವಂ | ಅ. ೪-೧೫ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅ ಮೇ ಹವಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗರಸಃ ಕೃಷ್ಣಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ;
ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಸೂಕ್ತಗಳು ಅತ್ತಿನೀದೇವತಾಕವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ-ಅ ಮೇ ಕೃಷ್ಣ ಅತ್ತಿನಂ ಹಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುಃಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿನಕ್ರತು
ಸಂಬಂಧವಾದ ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಅತ್ತಿನತಪ್ತಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ
ವಿನ್ಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅತ್ತಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂಕ್ತದ-ಉದೀರಣಾವಾ ಮೇ ಹವಂ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ
(ಅ. ೪-೧೫) ವಿವರವಾಗುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—ಲಃ

ದುಂದಲ—ಉ | ಅನುಪಾಳ—ಃ | ಸೂಕ್ತ—ಲಃ |
 ಅಪ್ಯಕ—ಃ | ಅಧ್ಯಾಯ—ಃ | ವರ್ಗ—ಃ, ಲ, ||
 ಸೂಕ್ತ ದಲ್ಲೀವ ಮುಕ್ತಂಪ್ಯ—ಃ |
 ಮುಹಿ—ಕೃಷ್ಣ |
 ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ |
 ಭಂದಾ—ಗಾಯತ್ರೈ, |

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅ ಮೇ ಹವಂ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನಾ ಗಚ್ಛತಂ ಯುವಂ |

ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ಮೇ | ಹವಂ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಗಚ್ಛತಂ | ಯುವಂ |

ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾ | ಅಸತ್ಯವನಯೋರ್ನಾಸ್ತೀತಿ ನಾಸತ್ಯಾ | ತಾದ್ವಲೌ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಾ ಯುವಂ
 ಯುವಾಂ ಮೇ ಮದೀಯಂ ಹವನಾಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುತ್ವಾ | ಯದ್ವಾ | ಹವಂ | ಹೂಯತೇತ್ರೇತಿ ಹವೋ
 ಯಜ್ಞಃ || ಕೇವಲಸ್ಯಾಧಿಕರಣೇಽಪಿ ಭಾಂದಸಃ || ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪುತಿ ಮಧ್ವೋ ಮದಕರಸ್ಯ
 ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯ ತದರ್ಥವಾ ಗಚ್ಛತಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾ—ಅಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯದಿರುವ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯುವಂ—
 ನೀವು | ಮೇ—ನನ್ನ | ಹವಂ—ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ | ಮಧ್ವಃ—ಮದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ | ಸೋಮಸ್ಯ—
 ಸೋಮರಸದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅ ಗಚ್ಛತಂ—ದಯಮಾಡಿ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ನನ್ನ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ
 ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Nasatyas, Aswins, come to my invocation, that you may drink the exhilarating Soma.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಇಮಂ ಮೇ ಸ್ತೋಮಮುತ್ಪನ್ನೇನುಂ ಮೇ ತೃಣುತಂ ಹವಂ ।

ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ॥ ೨ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಮಂ | ಮೇ | ಸ್ತೋಮಂ | ಅತ್ಪನ್ನಾ | ಇಮಂ | ಮೇ | ತೃಣುತಂ | ಹವಂ |

ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ ॥ ೨ ॥

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅತ್ಪನ್ನಾತ್ಪನ್ನಾ ಮೇ ಮದೀಯಮಿಮಂ ಸ್ತೋಮಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕಂ ಚ ಮೇ ಮದೀಯ-
ಮಿಮಮಿದವಾಗಮನವಿಷಯಂ ಹವಮಾಹ್ವಾನಂ ಚ ತೃಣುತಂ ॥

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ •

ಅತ್ಪನ್ನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ಪನ್ನಾದೀವತೆಗಳೇ । ಮೇ—ನನ್ನೆ । ಇಮಂ ಸ್ತೋಮಂ—ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೂ
ಮತ್ತು । ಮೇ—ನನ್ನೆ । ಇಮಂ ಹವಂ—ಈ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ । ತೃಣುತಂ—ಕೇಳಿ । ಮಧ್ವಃ—ಮದಕರವಾದ ।
ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ । ಪೀತಯೇ—ಶಾಸಾರ್ಥವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅತ್ಪನ್ನಾದೀವತೆಗಳೇ, ನೀವು, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೂ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಗೆ
ಬರದೇಕೆಂಬ ನನ್ನೆ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ ಕೇಳಿರಿ. ಮದಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Ashwlns, bear this my hymn, this my invocation, that you may drink the exhilarating Soma.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಅಯಂ ವಾಂ ಕೃಷ್ಣೋ ಅಶ್ವಿನಾ ಹವತೇ ವಾಜಿನೀವಸೂ ।
ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ॥ ೩ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಯಂ | ವಾಂ | ಕೃಷ್ಣಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಹವತೇ | ವಾಜಿನೀವಸೂ ಇತಿ ವಾಜಿನೀವಸೂ ।
ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ ॥ ೩ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಾಜಿನೀವಸೂ ಅನ್ನಯುಕ್ತಧನಾ ॥ ಅತ್ರೇನಿರನುನಾದಾರ್ಥಃ ॥ ಯದ್ವಾ | ವಾಜೋ
ವಜನಂ ಕ್ರಿಯಾ | ತದ್ವತೀ ವಾಜಿನೀ | ತದ್ವುಕ್ತಧನವಂತೌ ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಅಯಂ ಕೃಷ್ಣೋ ನಾಮ
ಮಂತ್ರದ್ರವ್ಯರ್ಥಿವಾಂ ಯುವಾಂ ಹವತೇ | ಸ್ತುತಿಭಿರಾಹ್ವಯತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ
ಪೀತಯ ಇತಿ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಾಜಿನೀವಸೂ—ಅನ್ನಯುಕ್ತರಾದ ಅಥವಾ ಕರ್ಮವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀ
ದೇವತೆಗಳೇ | ಅಯಂ ಕೃಷ್ಣಃ—ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮುಷಿಯು (ನಾನು) | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಮಧ್ವಃ—
ಮದಕರವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹವತೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರಿಯುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಅನ್ನಸಂಪದ್ಯುಕ್ತರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯವಾದ ಮುಷಿಯು
ಮದಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರಿಯುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Krishna invoke you, Aswins rich in sacrifices, that you may drink
the exhilarating Soma,

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಶ್ರುಣುತಂ | ಜರಿತುರ್ಹವಂ | ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಸ್ತುವತೋ ನರಾ |
ಮಧ್ಯಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೪ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಶ್ರುಣುತಂ | ಜರಿತುಃ | ಹವಂ | ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ | ಸ್ತುವತಃ | ನರಾ |
ಮಧ್ಯಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ನರಾ-ನರಾ ಸರ್ವಸ್ಯ ನೇತಾರಾವತ್ತಿನಾ ಜರಿತುಃ || ತಚ್ಚೀಲಾರ್ಥೇ ತ್ವನಾ | ವ್ಯಕ್ತ-
ಯೇನಾಂತೋದಾತ್ತವ್ಯಂ || ಜರಿತುಃ ಸ್ತವನಶೀಲಸ್ಯ ಸ್ತುವತಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕುರ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯೈತನ್ನಾಮು-
ಕಸ್ಯರ್ಷೇಃ ಸಂಬಂಧಿ ಹವಂ ಯುಷ್ಮದ್ರಿಪಯಮಾಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುಣುತಂ | ಯದ್ವಾ | ಜರಿತುರನ್ಯದೇನಾನಾಂ
ಸ್ತೋತ್ರತುಃ ಸ್ತುವತ ಇಪಾನೀಂ ಯುವಯೋಃ ಸ್ತೋತ್ರೇಕಾರಿಣಶ್ಚ ಸ್ತು ಹವಂ ಶ್ರುಣುತಂ | ಶಿಷ್ಯಂ ಗತಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಹೇ ನರಾ—ಕುರ್ವನೇತ್ಯಗೃಹಾದ ಅಥವಾ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ||
ಸ್ತುವತಃ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನೆಂದು ಮಾರುತ್ತಿರುವ | ಜರಿತುಃ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ—ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ | ಹವಂ—
ಅಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶ್ರುಣುತಂ—ಕೇಳಿರಿ | ಅಥವಾ ಜರಿತುಃ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವನಾದರೂ |
ಸ್ತುವತಃ—ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ | ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ—ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಮಂತ್ರದ್ರವ್ಯವಾದ ಪುಷಿಯ | ಹವಂ—
ಅಹ್ವಾನವನ್ನು | ಶ್ರುಣುತಂ—ಕೇಳಿರಿ | ಮಧ್ಯಃ—ಮದಕರವಾದ ಸೋಮದ ಸೋಮರಸದ | ಪೀತಯೇ—
ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ
ಅದ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುಷಿಯ ಅಹ್ವಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮದಕರವಾದ ಸೋಮದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Leaders (of all), hear the invocation of Krishna, the hymner, who
praises you,—that you may drink the exhilarating Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಭೃದ್ಧಿರ್ಯಂತಮದಾಭ್ಯಂ ವಿಪ್ರಾಯ ಸ್ತುವತೇ ನರಾ ।

ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ॥ ೫ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಭೃದ್ಧಿಃ | ಯಂತಂ | ಅದಾಭ್ಯಂ | ವಿಪ್ರಾಯ | ಸ್ತುವತೇ | ನರಾ |

ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ |

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ನರಾ ನೇತಾರಾವತ್ತಿನಾ ವಿಪ್ರಾಯ ಮೇಧಾವಿನೇ ಅತ ಏವ ಸ್ತುವತೇ ಸೋತ್ರಂ ಕುರ್ವತೇ ಕೃಷ್ಣಾಯರ್ಷಯೇದ್ರದಾಭ್ಯಂ ॥ ದಭೇಶ್ಲೇತಿ ಜ್ಯಾತ್ವಯಃ ॥ ಪರೈರಹಿಂಸ್ಯಂ ಭದಿರ್ಗೃಹಂ ಯಂತಂ | ಪ್ರಯಚ್ಛತಂ | ಕಿನುರ್ಥಂ | ಸೋಮಪಾನಾಯ | ಸೋತ್ರೇ ಗೃಹೇ ದೀಯಮಾನೇ ಸತಿ ತದಾ ಸ ಸೋಮಂ ಯುವಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ॥

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ

ಹೇ ನರಾ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಿಪ್ರಾಯ—ಮೇಧಾವಿಯೂ | ಸ್ತುವತೇ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಮಹಿಗಿ | ಅದಾಭ್ಯಂ—ಬಾಧಾರಹಿತವಾದ | ಭದಿರ್ಗೃಹಂ—ಗೃಹವನ್ನು | ಯಂತಂ—ಕೊಂಡಿರಿ | ಮಧ್ವಃ—ಮದಕಾರಕವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ನೇತೃಗಳಾದ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ, ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಮಹಿಗಿ ಯಾವ ಬಾಧೆಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಗೃಹವನ್ನು ಕೊಂಡಿರಿ.

English Translation

Leaders, give to the sage who praises you an unassailable dwelling, that you may drink the exhilarating Soma.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಗಚ್ಛತಂ ದಾಶುಷೋ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾ ಸ್ತುವತೋ ಅತ್ತಿನಾ ।

ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ॥ ೬ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಗಚ್ಛತಂ | ದಾಶುಷಃ | ಗೃಹಂ | ಇತ್ಯಾ | ಸ್ತುವತಃ | ಅತ್ತಿನಾ |

ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ ॥ ೬ ॥

। ಸಾಯಜಘಾಸ್ಯಂ ।

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾತ್ತಿನಾ ಇತ್ಯೇತ್ಯಮನೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ ಸ್ತುವತೋ ಯುವಯೋಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕುರ್ವತೋ ದಾಶುಷೋ ಹವೀಂಷಿ ದತ್ತವತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಗೃಹಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛತಂ | ಯುವಾಮಾ. ಗಚ್ಛತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯ ಇತಿ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಇತ್ಯಾ—ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಸ್ತುವತಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ | ದಾಶುಷಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ಯಜಮಾನನ | ಗೃಹಂ—ಗೃಹಕ್ಕೆ | ಮಧ್ವಃ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಗಚ್ಛತಂ—ದಯಮಾಡಿ.

। ಛಾಂದೋಗಃ ।

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಲೂ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಮದಕರವಾದ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Ashwins, come to the house of the offerer who thus praises you, that you may drink the exhilarating Soma.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಯುಂಜಾಥಾಂ ರಾಸಿಧಂ ರಥೇ ವೀಡ್ವಂಗೆ ವೃಷಣ್ಣ ಸೂ ।

ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ॥ ೭ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಯುಂಜಾಥಾಂ | ರಾಸಭಂ | ರಥೇ | ವೀಳುತ ಅಂಗೇ | ವೃಷ್ಣಿಸೂ ಇತಿ ವೃಷ್ಣಾವಸೂ
ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೭ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ವೃಷ್ಣಿಸೂ ವರ್ಷಣಶೀಲಧನವಂತಾವಶ್ವಿನೌ ಯುವಾಂ ವೀದ್ಯಂಗೇ | ವೀಳುದ್ಯುಧಃ |
ದೃಢಾಂಗೋಪೇತೇ ಸ್ವರಥೇ ರಾಸಭಂ ಶಬ್ದಾಯಮಾನಮೇತನ್ನಾನುಕಮಶ್ಚಂ ಯುಂಜಾಥಾಂ |
ಸಂಯೋಜಯತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯ ಇತಿ | ರಾಸಭಾವಶ್ವಿನೋರಿತಿ ರಾಸ-
ಭಾವೇವಾಶ್ವಿನೋ ರಥಸ್ಯ ವಾಹನೌ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ವೃಷ್ಣಿಸೂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುಸುವ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ನೀವು | ವೀದ್ಯಂಗೇ—ದೃಢವಾದ
ನಾನಾಭಾಗಗಳುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮ ರಥದಲ್ಲಿ | ರಾಸಭಂ—ನಿಮ್ಮ ವಾಹನವಾದ ರಾಸಭವನ್ನು (ಕತ್ತಿಯನ್ನು) | ಮಧ್ವಃ—
ರುಚಿಕರವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಯುಂಜಾಥಾಂ—
ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರಿ.

ಃ ಛಾಂದೋರ್ಥಃ |

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ರುಚಿಕರವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲು ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೃಢಾಂಗವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮ ರಥಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ವಾಹನವಾದ ರಾಸಭವನ್ನು (ಕತ್ತಿಯನ್ನು) ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರಿ.

English Translation

You who possess showering wealth, yoke the ass to your firmly-built
chariot, that you may drink the exhilarating soma.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತ್ರಿವಂಧುರೇಣ ತ್ರಿವೃತಾ ರಥೇನಾ ಯಾತಮಶ್ವಿನಾ |
ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೮ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ತ್ರಿವಂಧುರೇಣ | ತ್ರಿವೃತಾ | ರಥೇನ | ಅ | ಯಾತಂ | ಅಶ್ವಿನಾ |
ಮಧ್ವಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷಂ .

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ತ್ರಿವಂಧರೇಣ ತ್ರಿಫಲಕಾಸಂಘಟಿತೇನ ತ್ರಿವೃತಾ ತ್ರಿಕೋಣೇನ | ಯದ್ವಾ | ತ್ರಿವೃತಾ | ತ್ರೀಣಿ ಕವಚಾದಿಧರಾವರಣಾನಿ ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ತೇನ ರಥೇನಾಸ್ಮದ್ಯಜ್ಜಂ ಪ್ರತ್ಯಾಯಾತಂ | ಯುವಾನಾಗಜ್ಯತಂ ಚ | ಶಿಷ್ಯಂ ಗತಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ತ್ರಿವಂಧರೇಣ—ಮೂರು ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿರುವುದೂ | ತ್ರಿವೃತಾ—ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರವಾದುದೂ ಅಥವಾ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣಾ ಕವಚಾದಿಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದುದೂ ಆದ | ರಥೇನ—ರಥದಿಂದ | ಮಧ್ಯಃ—ಮದಕರವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪೀತಯೇ—ಪಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಮೂರು ಹಲಗೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಮೂಕೀಮರವುಳ್ಳದ್ದೂ, ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರವಾದುದೂ ಅಥವಾ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣಾವರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮದಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Aswins, come hither with your three-seated triangular car, that you may drink the exhilarating soma.

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ .

ನೂ ಮೇ ಗಿರೋ ನಾಸತ್ಯಾಶ್ವಿನೌ ಪ್ರಾವೃತಂ ಯುವಂ |

ಮಧ್ಯಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೯ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ .

ನು | ಮೇ | ಗಿರಃ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಅಶ್ವಿನೌ | ಪ್ರ | ಅವೃತಂ | ಯುವಂ |

ಮಧ್ಯಃ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾಸತ್ಯರಹಿತೌ ಹೇ ಅತ್ತಿನಾಸ್ತಿನೌ ಮೇ ಮದೀಯಾ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾ ವಾಚಃ
ಪ್ರತಿ ಯುವಂ ಯುವಾಂ ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಪ್ರಾವಶಂ | ಪ್ರಕರ್ಷಣಾಗಚ್ಛಕಂ | ಯದ್ವಾ | ಮೇ ಗಿರಃ
ಪ್ರಾವಶಂ | ಅತ್ತೀಯತಯಾ ಪ್ರರಜ್ಜತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಧ್ಯೋ ಮದಕರಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ
ಪಾನಾಯ ತದರ್ಥಂ | ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸ್ತುತಿಭಿರಾಹೂತಾಃ ಸಂತೋ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛಂತೀತಿ
ಗಚ್ಛತಂ ರಜ್ಜತಂ ಚೇತಿ ಯುಕ್ತಂ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿರಹಾರ್ಥ •

ನಾಸತ್ಯಾ—ಅಸತ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡದ | ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಗಿರಃ—
ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಯುವಂ—ನೀವು | ಮಧ್ಯಃ—ಮದಕರವಾದ | ಸೋಮಸ್ಯ—
ಸೋಮದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ನು—ಬೇಗನೆ | ಪ್ರಾವಶಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಅಥವಾ ಮೇ—ನನ್ನ |
ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು | ಪ್ರಾವಶಂ—ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಅಸತ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ
ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನೀವು ಮದಕರವಾದ ಸೋಮದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಬನ್ನಿರಿ. ನನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ
ವಾಕ್ಯಗಳು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Nasatyas, Aswins, hasten quickly to my praise, that you may drink
the exhilarating soma-

ಎಂಭತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉಭಾ ಹಿ ದಸ್ತ್ರೇತಿ ಪಂಚರ್ಷಿಂ ಷಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಂ | ವಿಶ್ವಕೋ ನಾಮ ಕೃಷ್ಣಸ್ಯ ಪುತ್ರಃ ಕೃಷ್ಣ
ಏವ ವರ್ಷಿ | ಜಗತೀ ಭಂದಃ | ಅತ್ತಿನೌ ದೇವತಾ | ತಥಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಉಭಾ ಹಿ ಪಂಚ ವಿಶ್ವಕೋ
ನಾ ಕಾರ್ಷ್ಣಿರ್ಜಾಗತಮಿತಿ || ವಿನಿಯೋಗೋ ಲಿಂಗಾದವಗಂತವ್ಯಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಉಭಾ ಹಿ ದಸ್ತ್ರಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾದಕದ್ದಿರಿ ಅರಣಿಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಮುಷಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವಕನೆಂಬುವನು

ಮುಖಿಯು ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣನೇ ಮುಖಿಯು ; ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಯು ; ಜಗತೀಭಂದಸ್ತು, ಅನುಕ್ರಮಣೆ ಯಲ್ಲಿ-ಉಭಾ ಹಿ ಪಂಚ ವಿಶ್ವಕೋ ನಾ ಕಾರ್ಷ್ಣೀಜಾರ್ಗತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೮೬

ಮಂದಲ—೮ | ಅನುವಾಳ—೯ | ಸೂಕ್ತ—೮೬ |
ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೯ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೫ |
ಮುಖಿ—ಕೃಷ್ಣೋ ವಿಶ್ವಕೋ ನಾ ಕಾರ್ಷ್ಣೀ |
ದೇವತಾ—ಅತ್ತಿನಾ |
ಮಂದಿ—ಜಗತೀ |

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ |

ಉಭಾ ಹಿ ದಸ್ರಾ ಭಿಷ್ಣಾ ಮಯೋಭುವೋಭಾ ದಕ್ಷ್ಯ ವಚಸೋ
ಬಭೂವಥುಃ |

ತಾ ವಾಂ ವಿಶ್ವಕೋ ಹವತೇ ತನೂಕ್ಯಥೇ ಮಾ ನೋ ವಿ ಯಾಷ್ಟಂ ಸಪ್ತಾ
ಮುಮೋಚಿತಂ || ೧ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ |

ಉಭಾ | ಹಿ | ದಸ್ರಾ | ಭಿಷ್ಣಾ | ಮಯೋಭುವಾ | ಉಭಾ | ದಕ್ಷ್ಯ | ವಚಸಃ | ಬಭೂವಥುಃ |

ತಾ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಕಃ | ಹವತೇ | ತನೂಕ್ಯಥೇ | ಮಾ | ನಃ | ವಿ | ಯಾಷ್ಟಂ | ಸಪ್ತಾ | ಮುಮೋ-
ಚಿತಂ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಜಫಾಷ್ಟಂ |

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾ ದಸ್ರಾ ದರ್ಶನೀಯಾ | ಯದ್ವಾ || ದಸು ಉಪಕ್ಷಯೇ || ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶತ್ಸ್ರಾ-
ಮುಪಕ್ಷಪಯಂತಾರಾ | ಭಿಷ್ಣಾ ದೇವಾನಾಂ ವೈದ್ಯಾ ಯದ್ವಾ ಛೇತೀನಾಂ ಪ್ರಾಪಯಂತಾರಾ | ಯದಾ
ನರೋದ್ರಕ್ತಿನಾ ಸ್ತುವಂತಿ ತದಾ ತಾ ಕೇಷಾಂ ಭೀತಿಮಪನಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ || ಪೃಷೋದರಾದಿಪ್ರಾ-
ದ್ರೂಪಸಿದ್ಧಿಃ || ತಾದ್ಯೌ ಅತ ಏವ ಮಯೋಭುವಾ ಮಯಸಃ ಸುಖಸ್ಯ ಧಾವಯಂತಾರಾವುಧಾ ಪರ.

ಸ್ವರಂ ದ್ವಿತ್ವಸಂಖ್ಯಾಪೂರಕಾವುಭೋಧೌ ದ್ವೌ ಯುವಾಂ ದಕ್ಷಸ್ಯೈತನ್ನಾಮಕಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ವಚನಃ
 ಸ್ತುತೀಃ ಸಂಬಂಧಿನೌ ಬಭೂವಫುಃ | ಹಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ | ಪುರಾ ಯುವಾಂ ದಕ್ಷೇಣಾಸ್ತಾವಿಷೇಧಾಂ ಖಲು |
 ಪಾ ಶಾಬ್ದೌಶಾ ಪ್ರ ಕಸ್ತೌ ವಾಂ ಯುವಾಂ ವಿಶ್ವಕ ವಿತನ್ನಾಮಕ ಬುಷಿಸ್ತನ್ನೂಕೃಥೇ | ತನ್ನೋತಿ ಕಲುವಿತಿ
 ತನೂಃ ಪುತ್ರಃ | ತಸ್ಯ ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೋ ನಿಮಿತ್ತಂ ಹವತೇ | ಸ್ತುತಿಭಿರಾಹ್ವಯತಿ | ತಸ್ಮಾನ್ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಖ್ಯಾ
 ಸಖ್ಯಾನಿ ಯಪ್ಪಯುಷ್ಪವ್ಯತಯಾ ಜಾತಾನಿ ಸಖಿತ್ವಾನಿ ಮಾ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ | ಮಾ ಪೃಥಕ್ಯುರುತಂ ||
 ಯೌತೇರ್ಲೂಫಾಃ ಸಿಚಿ ರೂಸಂ || ಕಿಂ ಚ ಯುವಾಂ ಮುನೋಚತಂ | ಅಸ್ತಾನಾಗಂತುಂ ರಥೇ ಸ್ಥಿತ್ವಾತ್ವ-
 ಪ್ರಗ್ರಹಾನ್ಮಂಚ-ತಂ || ಮುಂಚಿತೇರ್ಲೂಫೇಽಪಿ ಬಹುಲಂ ಛಂದಸೀತಿ ಶಪಃ ಶ್ಲಃ | ಅಡಾಗಮಃ || ಅತ್ರ
 ವಿಷ್ಣ್ವಾಪೂನಾನೂನಂ ಪುತ್ರನುದ್ವಿತ್ವೈ ತಸ್ಯ ಸಿತಾ ವಿಶ್ವಕೋ ಯುವಾನಾಹ್ವಯತೀತ್ಯಾತ್ಮನಮಾಹ |
 ಯದ್ವಾ | ವಿಶ್ವಕಸ್ಯ ಸಿತಾ ಕೃಷ್ಣೋ ನಾಮರ್ಷಿರ್ಮಮ ಪುತ್ರೋ ವಿಶ್ವಕಃ ಪುತ್ರಾರ್ಥಂ ಯುವಾನಾಂಧಿ-
 ದ್ವಯತೀತಿ ವದತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ದಸ್ತಾ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಭಿಷಜಾ—ದೇನತಿಗಳ ವೈದ್ಯರೂ | ಮಯೋಛಭಾಮಾ—
 ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರೂ | ಉಭಾ—ಪರಸ್ಪರ ಜತಿಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇನತಿಗಳೇ
 ನೀವು | ದಕ್ಷಸ್ಯ—ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು | ವಚನಃ—ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ | ಬಭೂವಫುಃ—ಆಗಿದ್ದರಿಂದ | ಹಿ—ಈ
 ವಿಷಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ | ತಾ—ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ವಿಶ್ವಕಃ—ವಿಶ್ವಕಸಂಜ್ಞಕನಾದ
 ಮುನಿಯು | ತನ್ನೂಕೃಥೇ—ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ
 ಆದ್ದರಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ | ಸಖ್ಯಾ—ಸಖಿತ್ವವನ್ನು | ಮಾ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ—ಬಿಟ್ಟು
 ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಮತ್ತು | ಮುನೋಚತಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ರಥದ
 ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪಸಂಪನ್ನರಾದವರೂ, ದೇನತಿಗಳ ವೈದ್ಯರೂ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು
 ವವರೂ, ಇಬ್ಬರಾದರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಜತಿಯಲ್ಲಿರುವವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇನತಿಗಳೇ, ನೀವು ದಕ್ಷ
 ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಿರಿ. ಈ ವಿಷಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಶ್ವಕನೆಂಬ ಮುನಿಯು
 (ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುನಿಯು) ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನಿಮ್ಮ ರಥದ
 ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

English Translation

Dasras, physicians, sources of happiness, you both were (the objects)
 of Daksha's praise; Vishwaka now invokes you for the sake of his son; sever
 not our friendships, but fling loose (your reins and gallop hither).

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಈ ಮಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯವಾದ ವಿಶ್ವಕನಿಂಬ ಮುಷಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಷ್ಣು ಪು ಎಂಬುವನ ಪರವಾಗಿ ಅತ್ತಿನೀದೀವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ತನ್ನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮುಷಿಯು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಒಳವಾ ವಿಶ್ವಕಮುಷಿಯು ತಂದೆಯಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಂಬ ಮುಷಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವಕನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಾದ ವಿಷ್ಣು ಪು ಎಂಬುವನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅತ್ತಿನೀದೀವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು.

ದಸ್ರಾ—ದರ್ಶನೀಯಾ | ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರು. ಅಥವಾ ದಸು ಉಪಕ್ಷಯೇ | ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶಕ್ತ್ಯಾಹಾಮುಪಕ್ಷಪಯಿತಾಹಾ | ದಸ್ರಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು, ದಸು—ನಾರಮಾಡು ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಶಕ್ತುಗಳನ್ನು ನಾರಮಾಡುವವರು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವು.

ಭಿಷಣಾ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಅತ್ತಿನಾ ವೈ ದೇವಾನಾಂ ಭಿಷಣಾ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ ಈ ಅತ್ತಿನೀದೀವತೆಗಳು ದೇವತೆಗಳ ವೈದ್ಯರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು. ಅಥವಾ ಭೀತೀನಾಂ ಪ್ರಾಸಯಿತಾರಾ | ಯದಾ ನರಾ ಅತ್ತಿನಾ ಸ್ತುವಂತಿ ತದಾ ತಾ ತೇಷಾಂ ಭೀತಿಮಪನಯಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಜನಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಭಯವನ್ನು ನಿನಾರಣೆಮಾಡುವವರು. ಎಂದರೆ ಜನಗಳು ಅತ್ತಿನೀದೀವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಈ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಜನಗಳ ಭೀತಿಯನ್ನು ನಿನಾರಣೆಮಾಡುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಯನಿನಾರಕರು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

ತನೂಕೃಥೇ—ತನೋತಿ ಕುಅಮಿತಿ ತನೂಃ ಪುತ್ರಃ ತಸ್ಯ ನಿಮಿತ್ತಂ | ಕುಲವನ್ನು ಒಸ್ತಾರ ಮಾಡುವನಾದ್ದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಸಂತತಿಯಿಂದ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ತನೂಃ ಎಂದು ಹೆಸರು ಆ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಎಂದು ಶಬ್ದಾರ್ಥವು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಕಥಾ ನೂನಂ ವ್ರಾಂ ವಿಮನಾ ಉಪ ಸ್ತವದ್ಭುವಂ ಧಿಯಂ ದದಧುವರ್ಸ್ಯ-
ಇಷ್ಟಯೇ |

ತಾ ವ್ರಾಂ ವಿಶ್ವಕೋ ಹವತೇ ತನೂಕೃಥೇ ಮಾ ನೋ ವಿ ಯಾಷ್ಟಂ ಸಖ್ಯಾ-
ಮುಮೋಚತಂ || ೨ ||

• ಪದವಾಕಃ •

ಕಥಾ | ನೂನಂ | ವ್ರಾಂ | ವಿಮನಾಃ | ಉಪ | ಸ್ತವ | ಯುವಂ | ಧಿಯಂ | ದದಧುಃ | ವಸ್ಯಃ-
ಇಷ್ಟಯೇ |

ತಾ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಕಃ | ಹವತೇ | ತನ್ನೂಕ್ತಫೇ | ಮಾ | ನಃ | ವಿ | ಯೌಷ್ಠಂ | ಸಖ್ಯಾ | ಮುಮೋ-
ಚತಂ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ವಿಮನಾ ಏತನ್ನಾಮಕ ಋಷಿರ್ನೂಪನಂ ಪುರಾ ಕಥಾ ಯುವಾಮುಪ ಸ್ತವತ್ |
ಕಥಮುಪಾಸ್ತೌತ್ | ತೇನ ಸ್ತುತೌ ಯುವಂ ಯುವಾಂ ವಸ್ಯ ಇಷ್ಟಯೇ | ವಸ್ಯೋ ವಸೀಯಃ ಪ್ರಕಸ್ತಂ
ಧನಂ | ತಸ್ಯಾಫಲಿಷಿತಸ್ಯೇಷ್ಟಯೇಽಭಿಗಮನಾಯ ಯದ್ವಾ ವಸಿಷ್ಠ ಧನಸ್ಯೇಷ್ಟಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತಯೇಥಿಯಂ
ಬುದ್ಧಿಂ ವಿಮನಸೇ ದದಥುಃ | ಆದಧಾಥಾಂ ಖಲು || ವಸ್ಯ ಇತಿ ವಸುಮಂಚೈಚ್ಛಾದೀಯಸುನಿ ವಿನೃ-
ತೋರ್ಲುಗತಿ ಲುಕ್ | ಈಯಸುನ ಈಕಾರಲೋಪಶ್ಚಾಂದಸಃ || ತಾದೃತೌ ಯುವಾಂ ವಿಶ್ವಕೋಚವತ
ಇತಿ ಗತಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ವಿಮನಾಃ—ವಿಮನಾಃ ಎಂಬ ಋಷಿಯು | ನೂಪನಂ—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ |
ಕಥಾ—ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ಉಪ ಸ್ತವತ್—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದನು | ಯುವಂ—ನೀವು
(ಅವನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಅವನಿಗೆ) ವಸ್ಯ ಇಷ್ಟಯೇ—ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಾದ | ಥಿಯಂ—
ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ದದಥುಃ—ಕೊಟ್ಟಿಂ | ತಾ—ಆ ರೀತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ವಿಶ್ವಕಃ—ವಿಶ್ವಕ
ಸಂಜ್ಞ ಕನಾದ ಋಷಿಯು | ತನ್ನೂಕ್ತಫೇ—ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು
ಅಪ್ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ | ಸಖ್ಯಾ—ಸಖ್ಯತವನ್ನು | ಮಾ ವಿ
ಯೌಷ್ಠಂ—ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಮತ್ತು | ಮುಮೋಚತಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನೀವು
ನಿಮ್ಮ ರಥದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ವಿಮನಾಃ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ
ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ನೀವು ಅವನ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತರಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ
ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಂ. ಇಂತಹ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಶ್ವಕನೆಂಬ ಋಷಿಯು (ಈ ಸೂಕ್ತದ ಋಷಿಯು) ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ
ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಪ್ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡ
ಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನಿಮ್ಮ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

English Translation

How Vimanas once praised you, and you gave him understanding
for the attainment of excellent wealth ! Vishwaka now invokes you for the

sake of his son ; sever not our friendships, but fling loose (your reins and gallop hither).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯುವಂ ಹಿ ಸ್ವಾ ಪುರುಭುಜೇನುಮೇಧತುಂ ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೇ ದದಧುರ್ವಸ್ಯ-
ಇಷ್ಟಯೇ |

ತಾ ವಾಂ ವಿಶ್ವಕೋ ಹವತೇ ತನೂಕ್ತುಥೇ ಮಾ ನೋ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ ಸಖ್ಯಾ
ಮುಮೋಚಿತಂ || ೩ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ಯುವಂ | ಹಿ | ಸ್ವ | ಪುರುಭುಜಾ | ಇಮಂ | ಬಿಧತುಂ | ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೇ | ದದಧುಃ | ವಸ್ಯಃ ಇಷ್ಟಯೇ
ತಾ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಕಃ | ಹವತೇ | ತನೂಕ್ತುಥೇ | ಮಾ | ನಃ | ವಿ | ಯೌಷ್ಠಂ | ಸಖ್ಯಾ | ಮುಮೋ-
ಚಿತಂ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಂಫಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಪುರುಭುಜಾ ಪುರುಭುಜೌ ಪುರೂಷಾಂ ಬಹೂನಾಂ ಧನಾದಿದಾನೇನ ಛೋಜಯಿತಾರೌ |
ಯದ್ವಾ | ಬಹೂನಾಂ ಸ್ತೋತ್ರೈಶಾಂ ಸಾಲಯಿತಾರಾವೃತ್ತಿನೌ ಯುವಂ ; ಹಿ ವ್ಯೇತ್ಯವಧಾರಣೇ |
ಯುವಾನುಮೇವೇನುಮೇಧತುಂ || ಬಿಧತೇರೇಧಿವಹೋಶ್ವತುಃ | ಉ. ೧.೨೯ | ಇತಿ ಚತುಃಪ್ರತ್ಯಯಃ |
ಚಿತ್ತಾದಂತೋದಾತ್ತಃ || ಇಮಾಂ ಧನಾದಿವೃದ್ಧಿಂ ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೇ | ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ದೇವಾನಾಂ
ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್ ತದ್ಗ್ರಹಣೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಗೃಹೀತಾ ಭವಂತಿ | ವಿಷ್ಣ್ವಾದೀನೈರ್ಮಣಾ ವ್ಯಾಪ್ತೋಕ್ತೀತಿ
ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೌ || ಪೃಷೋದರಾದಿಃ || ಯದ್ವಾ | ವಿಷ್ಠಂ | ಸರ್ವಗ್ರಹೇಷು ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸೋಮಂ ದಶಾಪ-
ವಿಶ್ವೇಣ ಪುನಾತಿತಿ | ತಸ್ಯ ಚತುರ್ಥೀ ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೌ ಇತಿ | ಏತನ್ನಾನುಕೇ ನಮ ಪುತ್ರೇ ಪಾತ್ರೇ ವಾ |
ಶ್ರಾತ್ರಾಯ ಸೌತ್ರಾಯ ವಾ | ಇಮಾಂ ಧನಾದಿವೃದ್ಧಿಂ ದದಧುಃ | ಅದತ್ತಂ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ವಸ್ಯ-
ಇಷ್ಟಯೇ ವಸೀಯಸಃ ಪ್ರಶಸ್ತಧನಸ್ಯೇಷ್ಯಯ ಇಚ್ಛಾರ ಪೂರಯಿತುಂ || ಕ್ರಿಯಾರ್ಥೋದದವದ್ಯೇ |
ಪಾ. ೨-೩-೧೪ | ಇತಿ ಚತುರ್ಥೀ || ತಾ ವಾಮಿತಿ ಪೂರ್ವವದ್ವ್ಯಾಪ್ತೇಯಂ ||

ಃ ಪ್ರಾಸದಾರ್ಥಃ |

ಪುರುಭುಜಾ—ಅನೇಕರ ಶಾಲಕರಾದ ಎಲ್ಲೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಯುವಂ—ನೀವು | ಇಮಂ
ಽಧತುಂ—ಈ ಧನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ವಿಷ್ಣ್ವಾಪ್ತೇ—ವಿಷ್ಣುವು ಎಂಬ ಸಸ್ಯ ಶ್ರುತನಕ್ಷತ್ರ

ನಸ್ಯ ಇಷ್ಟಯೇ—ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ದಧತುಃ—ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಿ | ತಾ—ಅಂಕಿ
ಶ್ಲೋಕಾದ | ವಾ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ವಿಶ್ವಕೇ—ವಿಶ್ವಕಸಂಜ್ಞ ಕನಾದ ಋಷಿಯು | ತನೂಕ್ಯಥೇ—ತನ್ನ ಪುತ್ರನ
ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಹವತೇ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಆದ್ದರಿಂದ | ನಮ್—ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
ನಿಮಗಿರುವ | ಸಹ್ಯಾ—ಸಖಿತ್ವವನ್ನು | ಮಾ ವಿ ಯಾಷ್ಟ್ಯಂ—ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿ ಮತ್ತು |
ಮುನೇಗೇಚತಂ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

|| ಛಾವಾರ್ಕ ||

ಅನೇಕ ಯಜಮಾನರ ಪಾಲಕರಾದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ವಿಷ್ಣುವೂ ಎಂಬ ನನ್ನ ಪುತ್ರನಿಗೆ
ಧನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಿ.
ಇಂತಹ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಶ್ವಕನೆಂಬ ಋಷಿಯು (ಈ ಸೂಕ್ತದ ಋಷಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರನ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ
ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಡಿ.
ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನಿಮ್ಮ ರಥದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಿ.

English Translation

Gladeners of many, you have given to Vishnapu this prosperity for
the attainment of excellent wealth; Vishwaka now invokes you for the
sake of his son; sever not our friendships, but fling loose (your reins and
gallop hither).

|| ಧೀವವಿಷಯಗಳು ||

ಪುರುಭುಜಾ—ಈ ಶಬ್ದವು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ವಿಶೇಷಣ
ಪದವಾಗಿಯೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವುದು. ಪುರುಣಾಂ ಬಹೂನಾಂ ಧನಾದಿವಾನೇನ ಭೋಜಯಿತಾರಾಂ |
ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಪೋಷಿಸುವನು ಅಥವಾ ಬಹೂನಾಂ ಸ್ತ್ರೀಶ್ಲೋಕಾಂ ಪಾಲಯಿತಾರಾಂ |
ಸ್ತ್ರೀಶ್ರುತಮಾಡುವ ಅನೇಕರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರು ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ವಿಷ್ಣುಶ್ಲೋಕ—ಈ ಮಂತ್ರದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ವಿಶ್ವಕಋಷಿಯು ಪುತ್ರನಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವೂ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ
ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅವಯವಾರ್ಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ವಿಷ್ಣೋಃ ಸರ್ವೇಶಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಮುಖ್ಯ-
ತ್ವಾತ್ ತದ್ಭ್ರತೃಣೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಗೃಹಿತಾ ಭವಂತಿ | ವಿಷ್ಣುವೀಣೆ ಕರ್ಮಸಾ ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿತಿ
ವಿಷ್ಣುಶ್ಲೋಕ | ವಿಷ್ಣುವು ಸರ್ವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯನಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ
ಸೂಚಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸುವವನು
ಎಂದರೆ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಶ್ಲೋಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಇದು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವು ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ
ಅಷ್ಟ ವ್ಯಾಪ್ತೆ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಈ ಶಬ್ದದ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು

ವಿಧ ಅರ್ಥವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ವಿಷ್ಣುಂ ಸರ್ವಗ್ರಹೇಷು ವ್ಯಾಪ್ತಂ ಸೋಮಂ ದಶಾಪವಿತ್ತೇಣಾ ಪುನಾತಿತಿ ವಿಷ್ಣಾಪುಃ | ಸರ್ವದೇವತೆಗಳ ಗ್ರಹಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ವಿಷ್ಣುಗ್ರಹಪಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ದಶಾಪವಿತ್ತದಿಂದ ತೋಧಿಸುವನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಷ್ಣಾಪುಃ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಕಬ್ಬದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು ಆ ಎಂಬ ಉಪಸರ್ಗಪೂರ್ವಕವಾದ ಪುನಾತಿ ಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ವಸ್ಯ ಇಷ್ಟಯೇ—ವಸೀಯಸಃ ಪ್ರಶಸ್ತಧನಸ್ಯೇಷ್ಟಯ ಇಚ್ಛಾಂ ಪೂರಯಿತುಂ ಇವಾಂ ಧನಾದಿ-
ವೃದ್ಧಿಂ ದದಥುಃ ಅದತ್ತಂ | ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಧನವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣಾಪುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಧನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಿರಿ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಉತ ತ್ವಂ ವೀರಂ ಧನಸಾಮ್ನಜೀಷೀಣಂ ದೂರೇ ಚಿತ್ವಂತಮವಸೇ ಹವಾ-
ಮಹೇ |

ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾದಿಷ್ಣಾ ಸುಮತಿಃ ಪಿತುರ್ಯಥಾ ಮಾ ನೋ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ

ಸಖ್ಯಾ ಮುಮೋಚಿತಂ || ೪ ||

• ಪದಾಠಃ |

ಉತ | ತ್ವಂ | ವೀರಂ | ಧನಸಾಂ | ಮುಜೀಷೀಣಂ | ದೂರೇ | ಚಿತ್ | ಸಂತಂ | ಅವಸೇ | ಹವಾಮಹೇ |

ಯಸ್ಯ | ಸ್ವಾದಿಷ್ಣಾ | ಸುಮತಿಃ | ಪಿತುಃ | ಯಥಾ | ಮಾ | ನಃ | ವಿ | ಯೌಷ್ಠಂ | ಸಖ್ಯಾ |

ಮುಮೋಚಿತಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ |

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾ ಉತಾಪಿ ಚಿ ವೀರಂ ಕರ್ಮಣಿ ಸಮರ್ಥಂ ಧನಸಾಂ ಧನಾನಾಂ ಸಂಧಕ್ವಾರಮೃಜೀ-
ಷೀಣಂ | ಮುಜೀಷ ಉಪಾರ್ಜಿತೋಽಭಿಷುತಃ ಸೋಮಃ | ತದ್ವಂಶಂ ದೂರೇ ಚಿದ್ವೂರ ಏವ ಸಂತಂ |
ಭವಂತಂ ವಿನಷ್ಟಮಿವ ತ್ವಂ ತಂ ವಿಷ್ಣಾಪ್ತಮವಸೇಽಸ್ಮಾಕಂ ರಕ್ಷಣಾಯಾ ಹವಾಮಹೇ | ಅಹ್ವಯಾನುಃ
ಪುತ್ರೋ ಹಿ ಪಿತರಂ ರಕ್ಷತೇ | ಕಂಚಯಸ್ಯೈ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಪಾತ್ರಸ್ಯೇ ವಾ ಸುಮತಿಃ ತೋಧನಾ ಸ್ತುತಿಃ
ಸ್ವಾದುಷ್ಣಾ ಸ್ವಾದುಃತಮಾ | ಅತಿಶಯೇನ ದೇವಾನಾಂ ಸ್ವಾದುಕಾರಿಣೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂಕಃ |

ಪಿತುರ್ಯಥಾ ಪಿತುರ್ವಿಶ್ವಕಸ್ಯ ಸ್ತುತಿಯಥಾ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರೀತಿಕರೀ ಕದ್ವತಃ | ತಸ್ಮಾತ್ತಮಾಪ್ತಯಾಮಾ
ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಮೇತಿ ಗತಾರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ,) ಉತ—ಮತ್ತು | ವೀರಂ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಕುಶಲನೂ | ಧನಸಾಂ—ಧನ
ವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಡುವವನೂ | ಋಜೀಷಿಣಂ—ಋಜೀಷವೆಂಬ ಒಂದು ಸಲ ಹಿಂದಿದ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ
ಹಿಂದಿ ತೆಗೆದ ಸೋಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸಿರುವವನೂ | ದೂರೇ ಚಿತ್—ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ | ಸಂತಂ—ಇರುವವನೂ
ಆದ | ತ್ಯಂ—ಆ ವಿಷ್ಣು ಪುನನ್ನು | ಅವಸೇ—ನಮ್ಮನ್ನು (ತಂದೆಯನ್ನು) ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಹನಾಮಹೇ—
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ, ಇದಲ್ಲದೆ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಪುತ್ರನ ಅಥವಾ ಪೌತ್ರನ | ಸುಮತಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯು |
ಪಿತುಃ ಯಥಾ—ತಂದೆಯಾದ ವಿಶ್ವಕ ಮುಷಿಯ ಸ್ತುತಿಯಂತೆ | ಸ್ವಾದಿಷ್ಠಾ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತಕರವಾಗಿರು
ವುದೋ ಅಂತಹ ವಿಷ್ಣು ಪುನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ | ನಃ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿ
ರುವ | ಸಹ್ಯಾ—ಮಿತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ | ನಾ ವಿ ಯೆನೌಷ್ಠಂ—ಚ್ಯುತಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಿ | ಮುನೋಚಚಂ—ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತ
ಗಳ ಹೆಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿರಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೂ, ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸುವವನೂ ತ್ಯತೀಯ
ಸವನದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಋಜೀಷದಿಂದ ತೆಗೆದ ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವವನೂ ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ
ಹಿತಕರವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವವನೂ, ದೂರದಲ್ಲಿರುವನೂ ಆದ ವಿಷ್ಣು ಪುನನ್ನು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರು
ವಂತೆ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಮಗಿರುವ ಮಿತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಿ.
ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳ ಹೆಗ್ಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಚ್ಚಿಹಾಕಿರಿ.

English Translation

We summon that hero to our protection, (the enjoyer) of wealth, the
possessor of the Soma, who now dwells afar off and whose hymn is most
pleasing (to the gods) like his father's; sever not our friendships, but fling
loose (your reins and gallop hither).

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ಮತೇನ ದೇವಃ ಸವಿತಾ ಶಮಾಯತ ಮುತ್ಸ್ಯ ಶೃಗಮುವಿಯಾ ವಿ
ಪ್ರಪುಥೇ |

ಮುತಂ | ಸಾಸಾಹ | ಮುಹಿ | ಚಿತ್ಪ್ರತನ್ಯತೋ ಮಾ ನೋ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ ಸಖ್ಯಾ
 ಮುಮೋಚತಂ || ೫ ||

ಃ ಋದಾಃ :

ಮುತೇನ | ದೇವಃ | ಸವಿತಾ | ಶಂಽಅಯತೇ | ಮುತಸ್ಯ | ಕೃಂಗಂ | ಉರ್ವಿಯಾ | ವಿ | ಪಪ್ರಥೇ |
 ಮುತಂ | ಸಸಾಹ | ಮುಹಿ | ಚಿತ್ | ಪ್ರತನ್ಯತಃ | ಮಾ | ನಃ | ವಿ | ಯೌಷ್ಠಂ | ಸಖ್ಯಾ | ಮುಮೋ-
 ಚತಂ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಮುಷಿಃ ಸತ್ಯಪ್ರಶಂಸಾಂ ಕರೋತಿ | ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ದೇವೋ ದ್ಯೋತಮಾನಃ ಸವಿತಾ ಸರ್ವಸ್ಯ
 ಸ್ವಸ್ತಕರ್ತೃವೇದಕ ಏತನ್ನಾಮುಕೋ ದೇವ ಮುತೇನ ಸತ್ವೇನ ಕಮಾಯತೇ | ಸಾಯಂಕಾಲೇ
 ಸ್ವಕಿರಣಸಮೂಹಂ ಕಮಾಯತಿ | ತಸ್ಮೋನಂತರಂ ಸ ಏವ ಸವಿತಾ ಮುತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಕೃಂಗುಗ್ರ-
 ಮುರ್ವಿಯೋರು ವಿಸ್ತೀರ್ಣಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾ ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ ವಿ ಪಪ್ರಥೇ | ವಿಶೇಷೇಣ ಪ್ರಥಯತಿ |
 ಸರ್ವತೋ ವಿಸ್ತಾರಯತಿ | ಕಿಂಚ ಪ್ರತನ್ಯತಃ ಪ್ರತನಾಮಿಚ್ಛತಃ ಸಂಯುಯುಷ್ಯೋಃ ಕಶೋರ್ಮಹಿ
 ಚಿನ್ಮಹದಪಿ ಬಲಮ್ಬುತಂ ಸತ್ಯಂ ಸ್ವಯಮೇವಾಭಿಭವತಿ | ಇತ್ಯಮ್ಬುತಂ ಪ್ರತಸ್ತಮಧೂತ್ | ತಸ್ಯಾದ್ಯು-
 ನಾಮುಹಿ ತೇನರ್ಕೇನ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಖ್ಯಾನಿ ಮಾ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ | ಅಶ್ರಾಗಂತುಮಪ್ರರಶ್ಮೀನ್ಮಂಚ-
 ತಮಿತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶನಾನಾದ | ಸವಿತಾ—ಸರ್ವರನ್ನೂ ಪ್ರೇರಿಸುವ
 ಸವಿತ್ಯದೇವನು | ಮುತೇನ—ಸತ್ಯದ ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ | ತಮಾಯತೇ—ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು
 ಕಮನಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ | ಮುತಸ್ಯ—ಸತ್ಯದ | ಕೃಂಗಂ—ಮಹತ್ವವನ್ನು (ಪ್ರಕಟಿಸಲು) ಉರ್ವಿಯಾ—
 ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ರಶ್ಮಿಸಮೂಹವನ್ನು | ವಿ ಪಪ್ರಥೇ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹರಡುತ್ತಾನೆ. ಇದಲ್ಲದೆ |
 ಪ್ರತನ್ಯತಃ—ಯುದ್ಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶತ್ರುವಿನ | ಮುಹಿ ಚಿತ್—ಅಧಿಕವಾದ ಬಲವೂ | ಮುತಂ—ಸತ್ಯದಿಂದಲೇ
 ಸೋಲನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತದೆ | ನಃ ಸಖ್ಯಾ—ನಮಗೂ ನಿಮಗೂ ಇರುವ ಮಿತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ | ಮಾ ವಿ ಯೌಷ್ಠಂ—
 ಚ್ಯುತಿಮುಂಟಾಗದಿರಲಿ | ಮುಮೋಚತಂ—ನಿಮ್ಮ ಕುಮಾರಿಗಳ ಹೆಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿಂ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಷಿಯು ಸತ್ಯದ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ,
 ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸವಿತ್ಯದೇವನು (ಸೂರ್ಯನು) ಸತ್ಯದ ಮಹತ್ವದಿಂದಲೇ ಅಪ್ರಮಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು

ಉಶಶಮನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪುನಃ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡುವುದೂ ಸತ್ಯದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಲೇ ಆಗಿದೆ. ಯುದ್ಧಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಶತ್ರುವಿನ ಬಲವೂ ಸತ್ಯದ ನಗಾಹತ್ಯದಿಂದಲೇ ಕುಗ್ಗುವುದು. ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ನಮಗೂ ನಿಮಗೂ ಇರುವ ಸಖಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚ್ಯುತಿಯುಂಟಾಗದಿರಲಿ. ನಿಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳ ಹೆಗ್ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಡಿ.

English Translation

The sun-god by truth extinguishes his beams (in the evening); he spreads abroad (in the morning) the horn of truth; truth verily overcomes the might of the eager assailant; therefore sever not our friendships, but fling loose (your reins and gallop hither),

ಒಂಭತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ದ್ಯುಮ್ನಿ ನಾಮಿತಿ ಷಡ್ವಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ದ್ಯುಮ್ನಿ ಷಡ್ವಾ-
ನಿಷೋ ನಾ ದ್ಯುಮ್ನಿಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧೋ ವಾ ಪ್ರಾಗಾಘಂ ಹೇತಿ | ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರೋ ದ್ಯುಮ್ನಿಃ
ಋಷಿರಂಗರಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧೋ ವಾ | ಉಭಯತ್ರ ನಾ ಶಬ್ದಾದ್ಯದೋಭಾವಪಿ ನ ಸ್ಯಾತಾಂ ತದಾ
ಪುಕ್ಯತ ಆಂಗರಃ ಕೃಷ್ಣ ಏನ ಋಷಿಃ | ಅಯುಜೋ ಬೃಹತ್ಯೋ ಯುಜಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ಅತ್ತಿನಾ
ದೇವತಾ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕ ಅತ್ತಿನೇ ಕ್ರತೌ ಬಾರ್ಹತೇ ಛಂದಸ್ಯಾತ್ತಿನಶಸ್ತ್ರೇ ಚೇದಂ ಸೂಕ್ತಂ |
ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ದ್ಯುಮ್ನಿ ನಾಂ ಯತ್ಸೌ ಇತಿ ಬಾರ್ಹತಂ | ಅ. ೪-೧೫ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ದ್ಯುಮ್ನಿ ನಾಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ದ್ಯುಮ್ನಿ ಷಡ್ವಾನಿಷೋ ವಾ ದ್ಯುಮ್ನಿಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧೋ ವಾ ಪ್ರಾಗಾಘಂ ಹ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ದ್ಯುಮ್ನಿಃ ಅಥವಾ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಆಂಗರಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಂಗರಃ ಕೃಷ್ಣ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಅನುಮಂಜೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಬೃಹತೇಛಂದಸ್ಸವು, ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಸತೋಬೃಹತೇಛಂದಸ್ಸವು. ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳು ದೇವತೆಗಳು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿನ ಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಬೃಹತೇಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಅತ್ತಿನಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅತ್ತಿಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ದ್ಯುಮ್ನಿ ನಾಂ ಯತ್ಸೌ ಇತಿ ಬಾರ್ಹತಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೨

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೯ | ಸೂಕ್ತ—೮೬ :

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೧೦ :

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಯಕ್ಷಂಪ್ರ—೬ :

ಮುಷಿ—ಕೃಷ್ಣೋ ದ್ಯುಮ್ನಿಕ್ಕೋ ವಾ ವಾಸಿಷ್ಠಃ | ಪ್ರಿಯಮೇಧೋ ವಾ |
ದೇವತಾ—ಅಶ್ವಿನಾ ||

ಭಂದಾ—ಪ್ರಾಗಾಥಂ (ಅಯಂಚ್ಛಾ ಬೃಹತ್ಕಃ | ಯಂಚ್ಛಾ ತೋಬೃಹತ್ಕಃ) |

|| ಸಂಹಿತಾವಾಃ ||

ದ್ಯುಮ್ನಿನ್ವಾ ವಾಂ ಸ್ತೋಮೋ ಅಶ್ವಿನಾ ಕ್ರಿವಿರ್ನ ಸೇಕ ಆ ಗತಂ |

ಮಧ್ವಃ ಸುತಸ್ಯ ಸ ದಿವಿ ಪ್ರಿಯೋ ನರಾ ಪಾತಂ ಗೌರಾವಿವೇರಿಣೇ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ದ್ಯುಮ್ನಿನ್ವಾ | ವಾಂ | ಸ್ತೋಮಃ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಕ್ರಿವಿಃ | ನ | ಸೇಕೇ | ಆ | ಗತಂ |

ಮಧ್ವಃ | ಸುತಸ್ಯ | ಸಃ | ದಿವಿ | ಪ್ರಿಯಃ | ನರಾ | ಪಾತಂ | ಗೌರಾವಿವೇರಿಣೇ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನಿ ಅಯಮನುಪಕ್ಷೀಣಸ್ತೋತೋ ದ್ಯುಮ್ನಿನ್ವಾಕ ಏತೆನ್ನಾಮಕ ಮುಷಿವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸ್ತೋಮಃ ಸ್ತೋತಾ ಭವತಿ | ಯುಷ್ಕತ್ಸ್ಮೃತೌ ಕೃತಾಯಾಂ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ನಾಶ್ವೀ-
ಭವಂತಿ ಕಿಂತು ಪುನರ್ವರ್ಧಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಕ್ರಿವಿರ್ನ | ಕ್ರಿವಿರಿತಿ ಕೂಪನಾಮಃ |
ಕೂಪೋ ಯಥಾ ಸೇಕ ಉದಕಸೇಚನೇ ವೃಷ್ಟೌ ಭವಂತಾಂ ನಾಲೋದಕೋ ಭವತಿ ತದ್ಭಕ್ |
ಯದ್ವಾ | ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸ್ತೋಮೋ ಯುಷ್ಕದ್ವಿಷಯಾ ಸ್ತುತಿರ್ಮುಷ್ಯುಷ್ಣವತೋ ಖಲು |
ಸ್ತೋತ್ರೇ ಕೃತೇ ತಸ್ಮಾ ಅನ್ನಾದಿಕಂ ಪ್ರಯಜ್ಯಥ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಮಾದ್ಯುವಾಮುಕ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ
ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯತಂ | ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಶ್ಲೋಕನುಮಾಗಚ್ಯತಂ | ಹೇ ನವಾ ನರಾ ನೇತಾರಾವಶ್ವಿನಾ ಸೋಮಯಂ
ಸ್ತೋತಾ ದಿವಿ ದ್ಯೋತಮಾನೇಽಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇ ಸುತಸ್ಯಾಧಿಷುತಸ್ಯ ಮಧ್ವೋ ಮದಕರಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ
ಪ್ರಿಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಕಾರಿತ್ವೇನ ಪ್ರಿಯತಮೋ ಭವತಿ | ತತಸ್ತೇನ ಸುತಂ ಸೋಮಂ ಪಾತಂ ಯುವಾಂ |
ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಗೌರಾವಿವೇಯಥಾ ತೃಷಿತಾ ಗೌರಾವೇತನ್ನಾಮಕಾ ಮೃಗಾವಿರಿಣಿ ತಮೀಕಾದಿಷು-
ದಕಪಾನಾರ್ಥಂ ಶೀಘ್ರನಾಗಚ್ಯತದ್ಭಕ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | (ಅಯಂ—ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ದ್ಯುಮ್ನೀಕಮುಷಿಯು) | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ | ಸ್ತೋಮಃ—ಸ್ತೋತ್ರವಾಗದ್ದಾನೆ. ಆ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ಕ್ರಮಿಃ ನ—ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಯ ನೀರು ಮೇಲಕ್ಕೇರುವಂತೆ | ದ್ಯುಮ್ನಾ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಆ ಗತಂ—ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ | ನರಾ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಸಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಆ ದ್ಯುಮ್ನೀಕಮುಷಿಯು | ದಿವಿ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ (ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತಿರುವ) ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ | ಮಧ್ಯಃ—ಮದಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರಸದ | ಪ್ರಿಯಃ—ಪ್ರಿಯತಮನಾಗಿರುವನು ಅದ್ದರಿಂದ | ಇರಿಣೇ—ತಟಾಕಾದಿಜಲಾಶಯದ ಉದಕವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ | ಗೌರಾವಿವ—ಗೌರವ್ಯುಗಳಂತೆ | ಪಾತಂ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ದ್ಯುಮ್ನೀಕಮುಷಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವಂತೆ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿವೆ. ಎಲೈ ನೇತೃಗಳಾದ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಆ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ. ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದ್ಯುಮ್ನೀಕಮುಷಿಯು ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿರುವ ರುಚಿಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಟಾಕಾದಿಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವ್ಯುಗಳು ಉದಕವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ.

English Translation

Aswins, your praise is filled with plenty as a well (with water) in time of rain; hasten hither; it is especially dear to the Soma when it is effused in the brilliant (offering); drink, leaders (of rites), as two Gauras (drink) at a pool,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಿಬತಂ ಘ್ರಮಂ ಮಧುಮಂತಮತ್ತಿನಾ ಬರ್ಹಿಃ ಸೀದತಂ ನರಾ |

ತಾ ಮಂದಸಾನಾ ಮನುಷೋ ದುರೋಣ ಆ ನಿ ಪಾತಂ ವೇದಸಾ ವಯಃ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಿಬತಂ | ಘ್ರಮಂ | ಮಧುಮಂತಂ | ಅತ್ತಿನಾ | ಅ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸೀದತಂ | ನರಾ |

ತಾ | ಮಂದಸಾನಾ | ಮನುಷಃ | ದುರೋಣೇ | ಆ | ನಿ | ಪಾತಂ | ವೇದಸಾ | ವಯಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾತ್ತಿನಾ ಮಧುಮಂತಂ ಮದವಂತಂ | ಮದಕಾರಿಣಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದ್ಯತಂ ರಸ-
ವಂತಂ ವಾ ಘೂರ್ಣಂ || ಘ್ನು ಕ್ಷರಣದೀಪ್ತೋಃ || ಸಾತ್ವೇಷು ಕ್ಷರಂತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬತಂ | ಯದ್ವಾ |
ಮಧುಮಂತಂ | ಮಧುಮದಕರಃ ಸೋಮಃ | ತದ್ವಂತಂ ಘೂರ್ಣಂ ಮಹಾವೀರಸಾತ್ಯಗತಂ ಕ್ಷೀರಂ |
ಪಿಬತಂ ಸೋಮಂ ಚೇತಿ | ನ ತು ಸಾಹಜಯೇಣ ತದಸಂಭವಾತ್ | ದೇ ನರಾ ನರೌ ನೇತಾರೌ
ಸರ್ವಸ್ಯ ಹೇ ಅತ್ತಿನೌ ಬರ್ಹಿಬರ್ಹಿಷಿ ಯಜ್ಞ ಆ ಸೀದತಂ | ಉಪವಿತಶಂ | ಯದ್ವಾ | ಪೂರ್ವಂ
ದ್ವಿತೀಯಂ ಪಾಡಂ ವ್ಯಾಪಾ,ಯ ಪ್ರಥಮಪಾದೋ ವ್ಯಾಪ್ಯೇಯಃ | ಉಪಸದನಾನಂತರಂ ಸೋಮ-
ಪಾನಂ ಯುಕ್ತಮಿತಿ | ಕಿಂಚ ಮನುಷ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯಸ್ಯ ದುರೋಣೇ ಗೃಹಭೂತೇಽಸ್ತಿನೈವಯಜನೇ
ಮಂದಸಾನಾ ಸೋಮಪಾನೇನ ಮೋದಮಾನೌ ತಾ ತೌ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣೌ ಯುನಾಃ ವೇದಸಾ
ಪುರೋಡಾಶಃ ದಿಲಕ್ಷಣೇನ ಹವಿಷಾ ಸಹ ವಯಃ ಸೋಮರೂಪಮನ್ನಮಾಗತ್ಯ ನಿ ಪಾತಂ | ನಿಪಿಬತಂ |
ಯದ್ವಾ | ವೇದಸಾ ಧನೇನ ಸಹ ವಯೋಽಸ್ತಾಕ್ರಮಾಯುರ್ನಿ ಪಾತಂ | ನಿಶರಾಂ ರಕ್ಷತಂ ||

• ಶ್ರುತದಾರ್ಥ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಮಧುಮಂತಂ—ಮದಕಾರಕವಾದ | ಘೂರ್ಣಂ—ಪಾತ್ವಿಯಲ್ಲಿ
ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿ | ಅಥವಾ ಮಧುಮಂತಂ—ಮದಕರವಾದ
ಸೋಮರಸದಂತೆ ಇರುವ | ಘೂರ್ಣಂ—ಮಹಾವೀರಸಾತ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಲನ್ನು | ಪಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿ |
ನರಾ—ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಬರ್ಹಿಃ—ಈ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ | ಆ ಸೀದತಂ—
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ | ಮನುಷಃ—ಮಾನವನಾದ ಯಜಮಾನನ | ದುರೋಣೇ—ಯಜ್ಞ ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಆ—ಬಂದು |
ಮಂದಸಾನಾ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ | ತಾ—ಆ ನೀವು | ವೇದಸಾ—ಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣ
ರೂಪವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ | ವಯಃ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ನಿ ಪಾತಂ—ಪಾನಮಾಡಿ |
[ಅಥವಾ ವೇದಸಾ—ಧನದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ | ವಯಃ—ಅನ್ನವನ್ನು ಅಥವಾ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ | ನಿ ಪಾತಂ-
ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿ].

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಮದಕರವಾದ ಸೋಮರಸವು ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳಿಂದ ಪಾತ್ವಿಯಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕು
ತ್ತಿರುವುದು. ಅದನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ. ಎಲೈ ನೇತೃಗಳಾದ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಈ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು
ಕುಳಿತು, ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣರೂಪವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನಮಗೆ
ಧನವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

English Translation

Drink, Aswins, the exhilarating (Soma) as it drops (into the vessels), -
seat yourselves, leaders, on the sacrificial grass ; rejoicing in the house of
the worshipper, drink the sacred beverage with the oblation.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಆ ವಾಂ ವಿಶ್ವಾಭಿರೂತಿಭಿಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಅಹೂಷತ |

ತಾ ವರ್ತಿಯಾರ್ತನುಪ ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷೋ ಜುಷ್ಠಂ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಿಷ್ಠಿಷು ||

|| ಕದಪಾಠಃ ||

ಆ | ವಾಂ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ | ಊತಿಭಿಃ | ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ | ಅಹೂಷತ |

ತಾ | ವರ್ತಿಃ | ಯಾರ್ತಂ | ಉಪ | ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ | ಜುಷ್ಠಂ | ಯಜ್ಞಂ | ದಿವಿಷ್ಠಿಷು || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ | ಮೇಧೋ ಯಜ್ಞಃ | ಪ್ರಿಯತಮಯಜ್ಞಾ ಯಜಮಾನಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಪ್ರಿಯಮೇಧಾ ಏತನ್ಮಾ ಮಕ ಋಷಿಃ | ಪೂಜಾಯಾಂ ಬಹುವಚನಂ || ಯಜ್ಞಾರ ಋಷಿಸರ್ವಾ ವಿಶ್ವಾಭಿರೂತಿಭಿಃ ಸರ್ವೈಃ ಪಾಲನೈಃ ಸಹ | ಅಥವಾವತಿ ಯಾಚ್ಛಾ ಕರ್ಮ | ಸರ್ವೈರಭಿಲಷಿತಯಾಚನೈಃ ಸಹಿತಾ ಅಹೂಷತ | ಅಹ್ವಾಸಿಷುಃ | ಅಹ್ವಾಸೀಶಃ | ಅಶ್ವಿನೌ ಪಾಲನಹೇತುಕತ್ವೇನ | ಯದ್ವಾಭಿಲಷಿತದಾನಾಯ ವಾನಾಹ್ಯಯಂತಿ | ತತೋ ಯುವಾಂ ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷ ಅಸ್ತರಣಾರ್ಥಂ ಭಿನ್ನಬರ್ಹಿಷೋಃ ಯಜ್ಞಃ ಸಂಬಂಧಿ ಜುಷ್ಠಂ ಸರ್ವದೇವೇಷು ಸೇವಿತಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ನಾ ಯಜ್ಞಂ ಯಜ. ನೀಯಂ ಹವಿಃ ಪ್ರತಿ ದಿವಿಷ್ಠಿಷು ದಿವಸಾನಾಮಹ್ವಾನಾಗಮನೇಷು ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ನಾ ವರ್ತಿಃ | ವರ್ತಂತೇತ್ಯೇತಿ ವರ್ತಿಗ್ಯಹಂ | ತದುವಾ ಯಾರ್ತಂ | ಹವಿಸ್ತೀಕರಣಾರ್ಥಂ ಯುವಾನಾರ್ಗಚ್ಛತಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿರಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ಪ್ರಿಯಮೇಧಾಃ—ಪ್ರಿಯಮೇಧನೆಂಬ ಋಷಿಯು (ಅಥವಾ ಯಜಮಾನರು) | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ | ಅಹೂಷತ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ (ರಿ) | ತಾ—ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ನೀವು | ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದರ್ಭಿಗಳನ್ನು ಹರಡಿರುವ ಯಜಮಾನನ | ಜುಷ್ಠಂ—ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ | ದಿವಿಷ್ಠಿಷು—ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ವರ್ತಿಃ—ಗೃಹಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಉಪ ಆ ಯಾರ್ತಂ—ದಯಮಾಡಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಪ್ರಿಯಮೇಧಋಷಿಯು ಅಥವಾ ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ಯಜಮಾನರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮಸ್ತ ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞಾರ್ಹವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಗೃಹಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

The worshippers have invoked you with all your protections ; come in the early morning to the dwelling of him who has clipped the sacred grass, to the offering loved (by all the gods).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪಿಬತಂ ಸೋಮಂ ಮಧುಮಂತಮುತ್ತಿನಾ ಬರ್ಹಿಃ ಸೀದತಂ ಸುಮತ್ |
ತಾ ವಾವ್ಯಧಾನಾ ಉಪ ಸುಷ್ಪತಿಂ ದಿವೋ ಗಂತಂ ಗೌರಾವಿವೇರಿಣಂ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪಿಬತಂ | ಸೋಮಂ | ಮಧುಮಂತಂ | ಅತ್ತಿನಾ | ಅ | ಬರ್ಹಿಃ | ಸೀದತಂ | ಸುಮತ್ |
ತಾ | ವಾವ್ಯಧಾನಾ | ಉಪ | ಸುಷ್ಪತಿಂ | ದಿವಃ | ಗಂತಂ | ಗೌರಾವಿವ | ಇರಿಣಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷಣಂ •

ಹೇ ಅತ್ತಿನಾತ್ತಿನಾ ಮಧುಮಂತಂ ರಸಮಂತಂ ಮದವಂತಂ ವಾ ಸೋಮಂ ಯುವಾಂ ಪಿಬತಂ | ತತೋ ಬರ್ಹಿರ್ಬರ್ಹಿಷಿ ಯಜ್ಞೇ ಸುಮಜ್ಜೋಧನಮಾ ಸೀದತಂ | ತಪ್ತಾದ್ಯಾವ್ಯಧಾನಾ ಸೋಮ-ಪಾನೇನ ವೃದ್ಧಾ ತಾ ತಾ ಯುವಾಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾಶ್ಚುಷ್ಪತಿಮಸ್ಥಾಛಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಹಾಂ ಸ್ತುತಿ-ಮುಪ ಗಂತಂ | ಉಪಗಚ್ಛತಂ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಗೌರಾವಿವ ಯಥಾ ಗೌರಮ್ಯಗಾವನ್ನಸ್ತಾದ್ವೇಶಾಡಿ-ರಿಣಂ ತಟಾಕಾದಿಕಂ ಪ್ರತಿ ಜಲಪಾನಾರ್ಥಮಾಗಚ್ಛತಸ್ತದ್ವತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅತ್ತಿನಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಮಧುಮಂತಂ—ಮದಕರವಾದ ಅಥವಾ ರಸವತ್ತಾದ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬತಂ—ಪಾನಮಾಡಿರಿ. ಬರ್ಹಿಃ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ದರ್ಭೆಗ್ರಹಮೇಲೆ | ಸುಮತ್—ಸುಖವಾಗಿ | ಅ ಸೀದತಂ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ ಅನಂತರ | ವವ್ಯ-ಧಾನಾ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧರಾದ | ತಾ—ಆ ನೀವು | ಸುಷ್ಪತಿಂ—ನಾವು ಮಾಡುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಗೌರಾವಿವ—ಗೌರಮ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾವಿರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ | ಇರಿಣಂ—ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ತಟಾಕಾದಿಜಲಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ | ದಿವಃ—ನೀರಿರುವ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ | ಉಪ ಗಂತಂ—ನಮ್ಮ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿರಿ

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿರುವ ದರ್ಭಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮದಕರವಾದ ಸೋಮನನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿರಿ. ಗೌರವ್ಯಗಳೂ ತಾವಿರುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಜಲಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ನೀವು ನಾವು ಮಾಡುವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

Aswins, drink the exhilarating Soma, sit down in your radiance on the sacrificial grass; waxing strong (through the libation), come from heaven to our praises, as two Gauras to a pool.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಅ ನೂನಂ ಯಾತಮುತ್ಪಿನಾಶ್ವೇಭಿಃ ಪುಷಿತಪ್ಸುಭಿಃ |

ದಸ್ರಾ ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನೀ ಶುಭಸ್ವತೀ ಪಾತಂ ಸೋಮಮೃತಾವೃಧಾ |

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಅ | ನೂನಂ | ಯಾತಂ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಅಶ್ವೇಭಿಃ | ಪುಷಿತಪ್ಸುಭಿಃ |

ದಸ್ರಾ | ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನೀ ಇತಿ ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನೀ | ಶುಭಃ | ಪತೀ ಇತಿ | ಪಾತಂ | ಸೋಮಂ |
ಯುತವೃಧಾ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಅಶ್ವಿನಾಶ್ವಿನೌ ಯುವಾಂ ಪುಷಿತಪ್ಸುಭಿಃ || ಪ್ಸು ಇತಿ ರೂಪನಾಮು | ಪುಷ ಸ್ನೇಹನ-
ಸೇಚನಪೂರಣೇಷು | ಸ್ವಿಗ್ಧರೂಪೈಃ | ದೀಪ್ತರೂಪೈರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶೈಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಭಿರಶ್ವೈಃ ಸಹ
ನೂನಮಿದಾನೀನಾ ಯಾತಂ | ಅಸ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛತಂ | ಹೇ ದಸ್ರಾ ದಸ್ರಾ ದರ್ಶನೀ-
ಯಾವುಪಕ್ಷಪಯಿತಾರಾ ವಾ ಹೇ ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನೀ | ವರ್ತತೇತ್ಯತ್ರೇತಿ ವರ್ತನೀ ರಥಃ | ಹಿರಣ್ಯಯರಥಾ
ಹೇ ಶುಭಸ್ವತೀ ಉದಕಸ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಸ್ಯ ವಾ ಪಾಲಯಿತಾರಾ ಹೇ ಯುತಾವೃಧಾ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾ
ವರ್ಧಯಿತಾರಾ ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ಯುವಾಂ ಶೀಘ್ರವಾಗತ್ಯ ಸೋಮಂ ಪಾತಂ | ಪಿಪತಂ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಅಶ್ವಿನಾ—ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು | ಪುಷಿತಪ್ಸುಭಿಃ—ಲಕ್ಷಣವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ | ಅಶ್ವೈಃ—
ನಮ್ಮ ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ | ನೂನಂ—ಈಗಲೇ | ಅ ಯಾತಂ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿ

ದಸ್ರಾ—ಎಲೈ ಶತ್ರುನಾಶಕರಾದವರೂ | ಹಿರಣ್ಯವರ್ತನೀ—ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವರೂ | ಶುಭೈಶ್ವತೀ—ಉದಕಕ್ಕೆ ಪಾಲಕರೂ | ಋತಾವ್ಯಧಾ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವವರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ ನೀವು | ಸೋಮಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಾತಂ—ಪಾನಮಾಡಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ಆಕರ್ಷವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮ ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಸಹಕರಾಗಿ ಈಗಲೇ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ಶತ್ರುನಾಶಕರೂ, ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ರಥವುಳ್ಳವರೂ, ಉದಕಕ್ಕೆ ಪಾಲಕರೂ, ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮನಿರ್ವಾಹಕರೂ ಆದ ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವು ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ.

English Translation

Come, Aswins, with your glossy steeds; Dasras, riding in golden chariots, lords of good fortune, upholders, of truth, drink the Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಯಂ ಹಿ ವಾಂ ಹವಾಮುಹೇ ವಿಪ್ರನ್ಯವೋ ವಿಪ್ರಾಸೋ ವಾಜಸಾತಯೇ |
ತಾ ವಲ್ಲೂ ದಸ್ರಾ ಪುರುದಂಸಸಾ ಧಿಯಾಶ್ವಿನಾ ಶ್ರುಷ್ವಾ ಗತಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಯಂ | ಹಿ | ವಾಂ | ಹವಾಮುಹೇ | ವಿಪ್ರನ್ಯವಃ | ವಿಪ್ರಾಸಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ |

ತಾ | ವಲ್ಲೂ ಇತಿ | ದಸ್ರಾ | ಪುರುದಂಸಸಾ | ಧಿಯಾ | ಅಶ್ವಿನಾ | ಶ್ರುಷ್ವೀ | ಆ | ಗತಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಶ್ವಿನೌ ವಿಪ್ರನ್ಯವಃ ಸ್ತೋತ್ರಾರಃ ಆಶ ಬಸ ವಿಪ್ರಾಸೋ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನೋ ವಯಂ ವಾಜಸಾತಯೇತ್ಯನ್ವಕಾಮಾಯ ವಾಂ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ಯುವಾಮೇವ ಹವಾಮುಹೇ | ಸ್ತುತಿಧಿ-ರಾಹ್ಯಯಾಮಃ | ತತೋ ಎಲ್ಲೂ | ವಲ್ಲನಂ ಕುಶಲಗಮನಂ | ಕುಶಲಗಮನಶೀಲೌ ಪುರುದಂಸಸಾ ಬಹುಕರ್ಮಾಣೌ ತೌ ಯುವಾಂ ಧಿಯಾಶ್ವದೀಯಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾಹೂತೌ ಸಂಪೌ ಶ್ರುಷ್ವೀ | ಶ್ರುಷ್ವೀತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರನಾಮ | ಕ್ಷಿಪ್ರಮಸ್ತದ್ಧಂ ಧನಾದಿದಾನಾಯಾ ಗತಂ | ಅಗಚ್ಛತಂ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ •

(ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ) ವಿಪ್ರನ್ಯವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರೂ | ವಿಪ್ರಾಸಃ - ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ | ವಯಂ—ನಾವು | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನಲಾಭಃಫನಾಗಿ | ವಾಂ ಹಿ - ನಿಮ್ಮನ್ನೇ | ಹವಾಮುಹೇ—

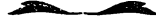
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರಿಯುತೇನಿ | ವಲ್ಲೂ—ಕುಶಲವಾದ ಪಾದಗತಿಯುಳ್ಳವರೂ | ಪುರುದಂಸಸಾ—ಅನೇಕ ಸಾಹಸ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರೂ ಆದ ನೀವು | ಧಿಯಾ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತರಾಗಿ | ಶ್ರುಷ್ಟೀ—ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ | ಆ ಗತಂ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಅಶ್ವಿನೀವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರೂ, ವೇದಾವಿಗಳೂ ಆದ ನಾವು ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರಿಯುತ್ತೇನೆ. ಕುಶಲಗಮನವುಳ್ಳವರೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತರೂ ಆದ ನೀವು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿ.

English Translation

We, your wise praisers, invoke you to the enjoyment of the sacrificial viands; come quickly, Dasras, at the sound of our praise, Ashwins, graceful in your movements, abounding in mighty deeds.

ಎಂಭತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮಿತಿ ಷಡ್ಭವಪ್ಪಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಗೌತಮಸ್ಯ ನೋಧಸ ಅರ್ಷಂ | ತಥಾ ಚಾನು-
ಕ್ರವ್ಯತೇ | ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಂ ನೋಧಾ ಇತಿ | ಪ್ರಾಗಾಥಂ ಹೇತುತ್ಯಕ್ತಾದೇತದಾದಿಸೂಕ್ತತ್ರಯಂ
ಪ್ರಾಗಾಥಂ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಯೇವಲ್ಲೇ ಬಾರ್ಹತತ್ಯಚಾಶೀಶಾನೇತತ್ಯೂಕ್ತಂ |
ತಥಾ ಚ ಪಂಚವಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರತಂ | ತಂ ವೋ ದಸ್ಮವ್ಯತೀಷಷಮಾ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಹವ್ಯೇ |
ಐ. ಅ. ೫-೨-೪ ಇತಿ || ಅಗ್ನಿಷ್ವೋಮೇ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇಽಬ್ರಾವಾಕಶಸ್ತೇ ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮಿತಿ
ಪ್ರಗಾಥಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ತಂ ವೋ ದಸ್ಮವ್ಯತೀಷಷಂ ತತ್ತ್ವಾ ಯಾಮಿ ಸುವೀರ್ಯಂ.
ಮಿತಿ ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೫-೧೬ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶತಿಽಪ್ಯನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ
ಸವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಚ್ಚಂಸಿನೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯೋಽಪ್ಯನಿವ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಅ. ೨-೪ ||
ವಿಸುವತ್ಯಪಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಚ್ಚಂಸಿತಸ್ತೇ ತಂ ವೋ ದಸ್ಮವ್ಯತೀಷಷಮಿತಿ ನಾಧಸ್ಯ
ಯೋನಿಶಿ ಶಂಸನೀಯಾ | ತ್ವಂ ವೋ ದಸ್ಮವ್ಯತೀಷಷಮುಭಿ ಪ್ರ ವಃ ಸುರಾಧಸಂ | ಅ. ೮-೬ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎಂಭತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲೆ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಗೋತಮಪುತ್ರನಾದ ನೋಧಾ ಎಂಬುವನು ಮುನಿಯು; ಅನಃಕ್ರಮಃನಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಂ ನೋಧಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೂ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಸೂಕ್ತಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾಗಾಥಂ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ

ನಿಷ್ಕೇನಬ್ರಹ್ಮಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೃಹದೇಥಂದಸ್ಸಿನ ಪುಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂತ್ರದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು
 ಐತರೀಯಾರಣ್ಯಕಥೆ ಪಂಚನಾರಣ್ಯಕಥೆಲ್ಲಿ—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮೃತೀಷಹಮಾ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಹವ್ಯಃ | ಎಂಬ
 ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ ಅ. ೫-೨-೮) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿಹೋಮಯಾಗದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ
 ಆಚಾರ್ಯನು ಪುತ್ರಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಂ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು (೨ ಪುಕ್ಕುಗಳಿ-
 ನ್ನೋತ್ಪ್ರಿಯಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ತ್ರೋತಸೂತ್ರದ—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮೃತೀಷಹಂ ತತ್ಪ್ರಾ-
 ಯಾಮಿ ಸುನೀರ್ಯಮಿತಿ ಪ್ರಾಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೬) ವಿವೃತ
 ವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ
 ಪುತ್ರಿಜನು ಈ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು (ಅ. ೬-೪) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ
 ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ವಿಷುವತ್ ಎಂಬ ಇಷ್ಟಿಯ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಪುತ್ರಿಜನು
 ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮೃತೀಷಹಂ ಎಂಬ ಪುಕ್ಕಿನಿಂದ ನೌಧಾ ಪುಷಿಯ ಯಜ್ಞ-
 ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ತ್ರೋತಸೂತ್ರದ—ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮೃತೀಷಹಮಾಧಿ ಪ್ರ ವಃ
 ಸುರಾಧಸಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮೮

- ಮಂದಲಂ—೮ : ಅನುಬಾಳ—೯ : ಸೂಕ್ತ—೮೮ :
- ಅಪ್ಪಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೧೦ :
- ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ಕಂಜ್ಯ—೬ :
- ಪುಷಿ—ನೋಧಾ :
- ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ :
- ಭೇದ—ಶ್ತ್ರೋಗಾಥಂ (ಅಯುಷಃ ಬೃಹತ್ಯಃ | ಎಂ. ೫ : ಸತೋಃ ಬೃಹತ್ಯಃ) :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ತಂ ವೋ ದಸ್ಮಮೃತೀಷಹಂ ವಸೋನುಂಧಾನಮಂಧಸಃ |

ಅಥಿ ವಕ್ಷಂ ನ ಸ್ವಸರೇಷು ಧೇನವ ಇಂದ್ರಂ ಗೀರ್ಭಿರ್ನವಾಮಹೇ ||

ಃ ಸಮಾಠಃ :

ತಂ | ವಃ | ದಸ್ಮಂ | ಪುತ್ರಿಜಹಂ | ವಸೋಃ | ಮಂಧಾನಂ | ಅಂಧಸಃ |

ಅಥಿ | ವಕ್ಷಂ | ನ | ಸ್ವಸರೇಷು | ಧೇನವಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ನವಾಮಹೇ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ :

ನೋಧಾ ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿ : ಹೇ ಪುತ್ರಿಗೃಹವಾನಾಃ ದಸ್ಮಂ ದರ್ಶನೀಯಮೃತೀಷಹಂ |
 ಋತಯೋ ಬಾಧಾಃ ತತ್ರವಃ | ತೇಷಾಮುಭವಿತಾಂ | ಪುನಃ ಕೀದೃಶಂ | ವಸೋನುಂಧಾನಮಂ-

ತುದುಃಖಸ್ಯ ನಿವಾಸಯಿತುಃ | ಯದ್ವಾ | ವಸೋಃ ಪಾತ್ರೇ ನಿವಸತಃ | ತಾದ್ವತಸ್ಯಾಂಧಸಃ ಸೋಮ-
ಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾನ್ಯಸ್ಯ ಪಾನೇನ ಮಂದಾನಂ ಮಂದಮಾನಂ ವೋದಮಾನಂ ವೋ ಯಷ್ಟ್ಯಯಷ್ಟ್ಯವ್ಯಕ್ತೇನ
ಯಷ್ಟ್ಯಂಜಂಭಂಧಿನಂ ತಂ ತಾದ್ವತಮಿಂದಂ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾಭಿವಾಗ್ನಿರಭಿ ನವಾನುಹೇ || ಸೂ
ಸ್ವನೇ ನು ಶಬ್ದೇ || ಅಭಿಷ್ಠಮಃ | ಕುತ್ರೇತಿ | ಸ್ವಸರೇಷು | ಅತ್ರ ಯಾಸ್ಯಃ | ಸ್ವಸರಾಣ್ಯಹಾನಿ ಸ್ವಯಂ
ಸಾರೀಣ್ಯಪಿ ವಾ ಸ್ವರಾದಿಶೋ ಭವತಿ ಸ ಏನಾನಿ ಸಾರಯತಿ | ನಿ. ೫-೪ | ಇತಿ || ಸೂರ್ಯಸೇತ್ಯ-
ಕೇನು ದಿವಸೇಷು ವಯಂಮುಖ್ಯಮಃ | ಶತೃ ದ್ಯುಷ್ಯಾಂತಃ | ವತ್ಸಂ ನ ಯಥಾ ಭೇನವೋ ನವಪ್ರ-
ಸೂತಿಶಾ ಭೇನವಃ ಸ್ವಸರೇಷು | ಸುಶ್ಯಂಸ್ಯಂತೇ ಪ್ರೋರ್ಯಂತೇ ಗಾವೋಃ ಯತ್ರೇತಿ ಸ್ವಸರಾಣಿ
ಗೋಷ್ಯಾನಿ | ತೇಷು ವತ್ಸಮುಖ್ಯಲಕ್ಷ್ಯ ಶಬ್ದಯಂತಿ ಶದ್ಧೌ ||

ಃ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಮುಪ್ಪಿಗೃಹಮಾನರೇ) ದಸ್ಯಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಮುತೀಷ್ಠಂ—ಕತ್ತುಗಳನ್ನು
ಸೋಲಿಸುವವನೂ | ವಸೋಃ—ದುಃಖನಿವಾರಕನೂ | ಅಂಧಸಃ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ | ಮಂದಾನಂ—
ಸಂತೋಷಪಡುವವನೂ | ವೇ—ಪೂಜ್ಯಪೂಜಕಭಾವದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆದ | ತಂ ಇಂದ್ರಂ—ಆ
ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಭೇನವಃ—ಹೊಸದಾಗಿ ಕರುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರುವ ಗೋವುಗಳು ! ಸ್ವಸರೇಷು—ಕೊಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ |
ವತ್ಸಂ ನ—ತಮ್ಮ ಕರುಗಳ ಬಳಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವಂತೆ ! ಗೀರ್ಭಿಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಅಭಿ
ನವಾನುಹೇ—ನಾಶು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಃ ಷಾಂಕಃ |

ಎಲೈ ಮುಪ್ಪಿಗೃಹಮಾನರೇ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಕತ್ತುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ, ದುಃಖ
ನಿವಾರಕನೂ, ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡುವವನೂ, ಪೂಜ್ಯಪೂಜಕಭಾವದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕರುಹಾಕಿದ ಗೋವುಗಳು ಕೊಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕರುಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೂಗಿ
ಸಮಾಹಿಸುವಂತೆ ನಾಶು ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿವಿವರವೂ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We offer praise with our hymns, as cows (low) to their calf in the
stalls, to that handsome Indra of yours, (O priests), the overcomer of
enemies, who rejoices in the excellent beverage.

|| ವಿಶೇಷವಿಶಯಗಳು ||

ವಸೋಃ—ನಾಶಯಿತುದುಃಖಸ್ಯ ನಿವಾಸಯಿತುಃ | ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರ ದುಃಖವನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವವನು. ಅಥವಾ ವಸೋಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅಂಧಸಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಅರ್ಥ
ಮಾಡಬಹುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ—ವಸೋಃ ಪಾತ್ರೇ ನಿವಸತಃ ತಾದ್ವತಸ್ಯ ಅಂಧಸಃ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾನ್ಯಸ್ಯ
ಪಾನೇನ ಮಂದಾನಂ | ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸೋಮರಸಪಾನದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುವವನು ಎಂದೂ
ಅರ್ಥವು.

ಸ್ವಸರೇಷು—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಯಾಸ್ವರು—ಸ್ವಸರಾಣಿಹಾಸಿ ಸ್ವಯಂಸಾರೀಣ್ಯಾಃ ನಿ ವಾ ಸ್ವರಾದಿಶ್ಚೋ ಭವತಿ ಸ ವಿನಾಸಿ ಸಾರಯತಿ (ನಿ. ೫-೪) ಸ್ವಸರಾಣಿ ಎಂದರೆ ಹೆಗಲು ದಿನಗಳು, ಹೆಗಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಮುಂದುವೆಯುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವಃ ಎಂದರೆ ಅದಿತ್ಯನು. ಈ ಅದಿತ್ಯನು ಈ ಹೆಗಲುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದಲೇ ಹೆಗಲುಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾಲವು ಹೆಗಲೇ ಅಲ್ಲ, ರಾತ್ರಿಯಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಗಲುಗಳು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಆಧಾರವು.

ಸ್ವಸರೇಷು—ಗೋಷ್ಠೇಷು | ಕೊಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ; ಸುಷ್ಪ್ತಸ್ಯಂತೇ ಪ್ರೇರ್ಯಂತೇ ಗಾವೋ ಅತ್ರೇತಿ ಸ್ವಸರಾಣಿ ಗೋಷ್ಠಾಣಿ | ಗೋವುಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವವು. ಎಂದರೆ ಈ ಕೊಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಡುವವು ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಸರೇಷು ಎಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅರ್ಥವು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಎರಡುವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ದ್ಯುಕ್ತಂ ಸುದಾನುಂ ತವಿಷೀಭಿರಾವ್ಯತಂ ಗಿರಿಂ ನ ಪುರುಭೋಜಸಂ |

ಕ್ಷುಮಂತಂ ವಾಜಂ ಶತಿನಂ ಸಹಸ್ರಿಣಂ ಮುಕ್ಷುಂ ಗೋಮಂತಮಾಮಹೇ |

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ದ್ಯುಕ್ತಂ | ಸುದಾನುಂ | ತವಿಷೀಭಿಃ | ಆವ್ಯತಂ | ಗಿರಿಂ | ನ | ಪುರುಭೋಜಸಂ |

ಕ್ಷುಮಂತಂ | ವಾಜಂ | ಶತಿನಂ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ | ಮುಕ್ಷುಂ | ಗೋಮಂತಂ | ಈಮಹೇ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ದ್ಯುಕ್ತಂ ದೀಪ್ತಿನಾಂ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಂ | ಅಶಯೇನ ದೀಪ್ತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ದ್ಯುಕ್ತುಂ ದಿವಿ ದ್ಯುಲೋಕೇ ಕ್ಷಿಯಂತಂ ನಿವಸಂತಂ | ಸುದಾನಂ ತೋಭನದಾನಂ ತವಿಷೀಭಿರ್ಬಲೈರಾವ್ಯತಮಾಚ್ಛಾದಿತಂ | ಅವರಣೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಗಿರಿಂ ನ | ತವಿಷೀಭಿರ್ಬಲಯುಕ್ತೈರ್ಮೇಘೈರಾವ್ಯತಂ ಶಿಲೋಚ್ಚಯಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ | ಪುನಃ ಕೇದ್ರತು | ಪುರುಭೋಜಸಂ ಸೋಮಾದಿಹವಿಷ್ವದಾನೇನ ಬಹುಭರ್ಯವಾನ್ವೇರ್ಭೋಜಯಂತವ್ಯಂ ಯದ್ವಾ ಬಹುನಾಂ ಸಾಲಯಿಶಾರಮಿಂದ್ರಂ ಕ್ಷುಮಂತಂ || ಟುಕ್ತು ಕಚ್ಛೇ || ಕಬ್ಬವಂತಂ | ಅನೇನ ಪುತ್ರಾದಿಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ಸ್ತೋತ್ರಾದೀನಿ ಉರ್ವಾಣಂ ಶತಿನಂ ಸಹಸ್ರಿಣಂ ಕತಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಥನಯುಕ್ತಂ ಗೋಮಂತಂ ಗವಾದಿಯುಕ್ತಂ ವಾಜಮಸ್ತಂ ಮುಕ್ಷುಂ ಶೀಘ್ರಮಾಮಹೇ | ಯಾಚಾಮಹೇ | ಯದ್ವಾ | ಪೂರ್ವಾರ್ಥೋ ವಾಜವಿಶೇಷಣಶ್ಚೇನ ವಾ ಯೋಜನೀಯಃ | ಪ್ರದೀಪ್ತಂ ಶೋಭನಯೋಗ್ಯಂ ಬಲಾದಿಯುಕ್ತಂ ಬಹುಭಿಃ ಪುತ್ರಮಿತ್ರಾದಿಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಶಬ್ದಾದಿಯುಕ್ತಮಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ಯಾಚಾಮಹ ಇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಮೃಕ್ಷಂ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನೂ | ಸುಡಾನಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ದಾಣಿಯೂ | ತವಿಸೀಳಿಃ—
ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ | ಅವ್ಯತಂ—ಯುಕ್ತವಾದವನೂ ಅಥವಾ | ಗಿರಿಂ ಸ ತವಿಸೀಳಿಃ—
ಮೇಘಗಳಿಂದ ಅಚ್ಚಾದಿತವಾದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಬಲಾಢ್ಯನಾದವನೂ | ಪುರುಭೋಜಸೌ—ಅನೇಕ ಯಜಮಾನರಿಂದ
ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಹುಪ್ಪನ್ನಿಪಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಅಥವಾ ಬಹುಜನರ ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು (ಇಂದ್ರನಿಂದ) |
ಕ್ಷುಮಂತಂ—ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ | ಶತಿನಂ—ಶತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದುದೂ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದುದೂ
ಆದ | ಗೋಮಂತಂ—ಗೋವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ | ವಾಜಂ—ಆನ್ನವನ್ನು | ಮುಕ್ಷೂ—ಶಿಘ್ರವಾಗಿ |
ಈಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವನೂ, ಮೇಘಗಳಿಂದ ಅಚ್ಚಾದಿತವಾದ ಪರ್ವತದಂತೆ ಅತ್ಯಂತ
ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಅನೇಕರ ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ನೂರಾರು ಮತ್ತು ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಆನ್ನವನ್ನೂ
ನಾವು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We solicit the radiant bounteous (Indra), surrounded by powers as a
mountain (by clouds), the supporter of many,—(we solicit him) speedily
for renowned food, rich in cattle, and multiplied an hundred and a thousand
fold.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠ •

ನ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತೋ ಅದ್ರಯೋ ವರಂತ ಇಂದ್ರ ವೀಳವಃ |

ಯದ್ವಿಕ್ಷಸಿ ಸ್ತುವತೇ ಮಾವತೇ ವಸು ನಕಿಷ್ಕದಾ ಮಿನಾತಿ ತೇ || ೩ ||

• ಪದಪಠಃ •

ನ | ತ್ವಾ | ಬೃಹಂತಃ | ಅದ್ರಯಃ | ವರಂತೇ | ಇಂದ್ರಃ | ವೀಳವಃ |

ಯತ್ | ದಿಕ್ಷಸಿ | ಸ್ತುವತೇ | ಮಾವತೇ | ವಸು | ನಕಿ | ಕಿಷ್ಕ | ಅ | ಮಿನಾತಿ | ತೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಶಾಖಾರ್ವಾಕೀಯನು ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಚ್ಯುಂಸಿನೋ ನ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತ ಇತಿ
ವ್ಯಕ್ತಿಶೋಧನಾರಂಭಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ನ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತೋ ಅದ್ರಯ ಉಭಯಂ ಶ್ಲೋಕವಚ್ಛನಃ |
ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಬೃಹಂತೋಃ ಬಲೇನ ಮಹಾಂತಃ ಅತ ಏವ ವೀಳವಃ ಸರ್ವತೋ ದೃಢಾ
ಅಪ್ಯದ್ರಯಃ ಪರ್ವತಾಸ್ತಾ ತ್ವಾಂ ನ ವರಂಕೇ | ಬಲೇನ ನಿವಾರಯಂತಿ | ಅನಿವಾರಣಮೇವೋತ್ತ-
ರಾರ್ಥೇನ ವಿವ್ರಣೋತಿ | ಸ್ತುವತೇ ತ್ವದ್ವಿಷಯಾ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕುರ್ವತೇ ಮಾವತೇ ವಾತ್ಸದ್ಯತಾಯ
ಮಾಡತಾಯ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಯದ್ಯಸು ಯದ್ಧನಂ ದಿವ್ಯಸಿ ತ್ವಂ ದಾತುಮಿಚ್ಛಸಿ ತವ ದೇಯಂ ಕದ್ಧನಂ
ನಕರ್ನ ಕ್ವಿಧಾ ಮಿನಾತಿ | ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಹಿನಸ್ತಿ || ಮಿಠಾ ಹಿಂಸಾಯಾಂ | ಮಿನಾತೇರ್ನಿಗಮ
ಇತಿ ಪ್ರಶ್ನಃ ; ಮಾವತೇ | ಯುಷ್ಮದಸ್ಯದ್ಭಾಂ ಸಾಧ್ಯತ್ಯ ಉಪಸಂಖ್ಯಾನಮಿತಿ ವತುಪ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಬೃಹಂತಃ—ಬಲವಿಂದ ದೊಡ್ಡವಾದವೂ | ವೀಳವಃ—ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ
ದೃಢವಾದವೂ ಆದ | ಅದ್ರಯಃ—ಪರ್ವತಗಳು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ನ ವರಂಕೆ—ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತಡೆಯ
ಲಾರವು | ಸ್ತುವತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ | ಮಾವತೇ—ನನ್ನಂಥಹ ಪುರುಷನಿಗೆ | ಯತ್ ವಸು-
ಯವ ಧನವನ್ನು | ದಿವ್ಯಸಿ—ನೀನು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುವಿಯೋ | ತತ್—ಆ ಧನವನ್ನು ಎಂದು ಆ ಧನದಾನವನ್ನು |
ನಕಿ—ಯಾರೂ | ಆ ಮಿನಾತಿ—ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು ಎಂದರೆ ತಡೆಗಟ್ಟಲಾರರು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವಾಗುವವೂ, ಅತ್ಯಂತ ದೃಢವಾದವೂ ಆದ ಪರ್ವತಗಳೂ ಸಹ
ನಿನ್ನನ್ನು ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತಡೆಯಲಾರವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನಂಥಹ ಪುರುಷನಿಗೆ ನೀನು
ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡುವ ಧನದಾನವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ.

English Translation

The vast firm mountains cannot stop you, Indra,—whatever wealth
you would give to a worshipper such as I, none can hinder you therein.

|| ಏಕೀಕವಿವಯಗಳು ||

ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಶುಕ್ಲಜನು
ನ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತಃ ಎಂಬ ಶುಕ್ಲನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಾನುರೂಪಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕೋಕ್ತದ
ನ ತ್ವಾ ಬೃಹಂತೋಃ ಅದ್ರಯ ಉಧಯಾ ಕೃಣವತ್ಯ ನಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪)ವಿವ್ಯಕನಾಗುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ |

ಯೋದ್ಧಾಸಿ ಕ್ರತ್ವಾ ತವಸೋತ ದಂಸನಾ ವಿಶ್ವಾ ಚಾತಾಭಿ ಮುಜ್ಜನಾ |

ಆ ತ್ವಾಯಮುರ್ಕ ಉತಯೇ ವವರ್ಕತಿ ಯಂ ಗೀತಮಾ ಅಚೇಜನನಃ |

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯೋದ್ಧಾ | ಅಸಿ | ಕ್ರತ್ವಾ | ಶವಸಾ | ಉತ | ದಂಸನಾ | ವಿಶ್ವಾ | ಜಾತಾ | ಅಭಿ | ಮುಜ್ಜನಾ |

ಅ | ತ್ವಾ | ಅಯಂ | ಅರ್ಕಃ | ಊತಯೇ | ವವರ್ತತಿ | ಯಂ | ಗೋತಮಾಃ | ಅಜೀಜನನ್ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಕ್ರತ್ವಾ ವೃತ್ರಹನನಾದಿಕರ್ಮಣಾಃ ವಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇನ ಶವಸಾತ್ತೀಯೇನ ಬಲೇನ ಯೋದ್ಧಾ ಶಕ್ರೋಣಾಂ ಸಂಪ್ರಹಾರಕೋದ್ರಸಿ | ಉತಾಪಿ ಚ ತ್ವಂ ದಂಸನಾ ಸ್ವಕೀಯೇನ ಕರ್ಮಣಾ ಮುಜ್ಜನಾ || ಮುಜ ಮಂಜಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಃ | ಮುಜಮಂಜಿ ಚೇತಿ ಮುಜಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥಃ || ಶಕ್ರೋಣಾಮಾ-ಶಕ್ರೋಶನಸಮರ್ಥೇನ ಬಲೇನ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಜಾತಾನ್ಯಭಿಧವಸಿ | ಉಕ್ತಾರ್ಥಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನ್ಯಭ್ಯಸ್ತಿ ಮುಜ್ಜಾ | ಋ. ಲ-೧೦೮೮-೪ | ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಠಿಂ ದ್ರೋಣೈವೋಕ್ತತ್ವಾತ್ | ಏತಾದ್ಯಕಂ ತ್ಯಾ ತ್ವಾಮರ್ಕಃ || ಅರ್ಕ ಪೂಜಾಯಾಂ || ಅರ್ಕನೀಯೋದ್ರಯಂ ಮಂತ್ರಃ | ಯದ್ವಾಕ್ರೋದ್ರೇ ದೇವಾನಾಮು-ರ್ಚಕಃ ಪೂಜಕೋದ್ರಯಂ ಸ್ತೋತೋತಯೇ ಸ್ವರಕ್ಷಣಾಯಾ ವವರ್ತತಿ | ಅವರ್ತಯತಿ | ಅತ್ಯಾಭಿ-ಮುಪ್ಪೇ ಕರೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ವರ್ತತೀರ್ಲೇಟಿ ಬದಲಂ ಶ್ರು ರದಾಗಮುಕ್ತೆ || ಯಂ ತ್ವಾಂ ಗೋತಮಾ ಗೋತಮಪುತ್ರಾ ನೋಧಃ ಪ್ರಭೃತಯೋದ್ರಜೀಜನನ್ ಸ್ವಯಂಜ್ಞೇ ಪ್ರಾದುರಬೀಭವನ್ | ತಂ ತ್ವಾಮಯಂ ಮಂತ್ರಃ ಸ್ತೋತಾ ವಾವರ್ತಯತಿ ||

• ಪ್ರಕರಣಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ನೀನು ಕ್ರತ್ವಾ—ವೃತ್ರಹನನಾದಿರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅತಿಶಯವಾದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ | ಶವಸಾ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದಲೂ | ಯೋದ್ಧಾ—ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಭಟನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಇಂದ್ರಿಯ | ಉತ—ಮತ್ತು ನೀನು | ದಂಸನಾ—ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ | ಮುಜ್ಜನಾ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಬಲದಿಂದಲೂ | ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾ—ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನೂ (ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ) ಸೋಲಿಸುತ್ತೀಯೆ | ಯಂ—ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು | ಗೋತಮಾಃ—ಗೋತಮ ಮುಷಿಯ ನೋಧನೇ ಮೊದಲಾದ ಪುತ್ರರು | ಅಜೀಜನನ್—ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೋ | ತ್ವಾ—ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು | ಅರ್ಕಃ—ಪೂಜಾರ್ಹವಾದ | ಅಯಂ—ಈ ಮಂತ್ರವು | ಊತಯೇ—ಸ್ವರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅ ವವರ್ತತಿ—ನಮ್ಮ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕರೆತರಲಿ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ವೃತ್ರಹನನಾದಿರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಉತ್ತಮ ಭಟನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದ

ಬಲದಿಂದ ನೀನು ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಗೋತಮಮುಖಿಯ ಪುತ್ರರು ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿದರೋ ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಾರ್ಥವಾದ ಈ ಮಂತ್ರವು ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗ ನಮ್ಮ ಅಥಮುಖವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತರಲಿ.

English Translation

By your exploits and might you are a warrior ; you overpower all beings by your deeds and prowess ; this hymn which the Gotamas have made, causes you to turn hither for their protection.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ ಹಿ ರಿರಿಕ್ಷ ಓಜಸಾ ದಿವೋ ಅಂತೇಭ್ಯಸ್ವರಿ ।
ನ ತ್ವಾ ವಿನ್ವಾಚ ರಜ ಇಂದ್ರ ಪಾರ್ಥಿವನನು ಸ್ವಧಾಂ ವವಕ್ಷಿಥಃ ॥ ೫ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ | ಹಿ | ರಿರಿಕ್ಷೇ | ಓಜಸಾ | ದಿವಃ | ಅಂತೇಭ್ಯಃ | ಸರಿ |
ನ | ತ್ವಾ | ವಿನ್ವಾಚ | ರಜಃ | ಇಂದ್ರ | ಪಾರ್ಥಿವಂ | ಅನು | ಸ್ವಧಾಂ | ವವಕ್ಷಿಥಃ ॥ ೫ ॥

। ಸಾಯಜಠಾಪಠಃ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಪರ್ಯಾಂತೇಭ್ಯ ಓಜಸಾ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ಸ್ವಬಲೇನೈವ ಪ್ರ ರಿರಿಕ್ಷೇ | ಪ್ರಕರ್ಷಣಾತಿರಿಕ್ತೋ ಭವಸಿ || ರಿಚೇರೇಟಿ ಬಹುಲಂ ಛಂದಸೀತಿ ತ್ವಃ | ಪ್ರತ್ಯಯ- ಸ್ವರಃ | ಕಿಂ ಚಿ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಪಾರ್ಥಿವಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವೋ ರಣೋ ಲೋಕಸ್ತಾ ತ್ವಾಂ ಮಹತಾ ಸ್ವಶರೀರಣ ನ ವಿನ್ವಾಚ | ನ ನ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ದ್ವಾನಾಪೃಥಿವೀಭ್ಯಾಮಪಿ ಸ್ವತಃ ಸ ಕ್ಷಂ ಬಲೇನ ಸಮರ್ಥೋ ಭವಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂಧೂತಃ ಸನ್ನಿಷ್ಠಾತಂ ಸ್ವಧಾಮಸ್ತಮುದಕಂ | ವಾನು ವವಕ್ಷಿಥ ಅನುಪೋಥು- ಮಿಚ್ಛ || ವಹೇಃ ಸನಂತಸ್ಯ ಚ್ಯಾಂದಸೇ ರಿಟಿ ರೂಪಂ | ಮಂತ್ರತ್ವಾದಾಮಧಾವಃ ||

। ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ।

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು) ದಿವಃ ಅಂತೇಭ್ಯಃ ಸರಿ-ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ | ಓಜಸಾ- ನಿನ್ನ ಸ್ವಬಲದಿಂದ | ಪ್ರ ರಿರಿಕ್ಷೇ-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಗಾಸಿದ್ದೀಯೆ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಜಃ- ಈ ಭೂಲೋಕವು | ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ | ತ್ವಾ-ನಿನ್ನನ್ನು | ವಿನ್ವಾಚ-ನ್ಯಾಟಿಸಲು ಸಮರ್ಥ ವಾಗಲಾರದು | ಸ್ವಧಾಂ-ಅನ್ನವನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಕರವನ್ನು | ಅನು ವವಕ್ಷಿಥಃ-ನನುಗೆ ವಹಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಕಟ್ಟಿಕಡೆಯ ತುದಿಯವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಸ್ವತಂತ್ರಿಯಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಭೂಲೋಕವು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ ಸಹ ನಿನ್ನನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ನೀನು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಥವಾ ಉದಕವನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡು.

English Translation

Indra, by your might you extend beyond the limits of heaven, the region of the earth cannot contain you ; deign to bring us food.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ನಕಃ ಪರಿಷ್ಪಿನ್ವರ್ಘಾವನ್ತುಘ್ನಸ್ಯ ತೇ ಯದ್ಧಾತುಷೇ ದತಸ್ಯಸಿ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧ್ಯಚಘ್ನಸ್ಯ ಬೋಧಿತಾ ಮಂಹಿಷ್ಯೋ ವಾಜಸಾತಯೇ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ನಕಃ | ಪರಿಷ್ಪಿಃ | ಮಘ್ನವನ್ | ಮಘ್ನಸ್ಯ | ತೇ | ಯತ್ | ದಾತುಷೇ | ದತಸ್ಯಸಿ |

ಅಸ್ಮಾಕಂ | ಬೋಧಿ | ಉಚಘ್ನಸ್ಯ | ಬೋಧಿತಾ | ಮಂಹಿಷ್ಯಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮಘವನ್ನನವನ್ನಿಂದ್ರ ತೇ ತವ ಮಘಸ್ಯ ಮಂಹನೀಯಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ಪರಿಷ್ಪಿಃ ಪರಿಬಾಧಕೋ ನಿರೋದ್ಧಾ ನಕರ್ಘ ಕಕ್ವಿದಸ್ತಿ | ಯದ್ಯದಾ ದಾತುಷೇ ಹವಿರ್ಘತ್ತವತೇ ಯಜಮಾನಾಯ ದತಸ್ಯಸಿ ಧನಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ ತದಾ ತಸ್ಯ ನಿರೋಧಕೋ ನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಸತಿ ಬೋಧಿತಾ ಧನಾನಾಂ ಬೋಧಯಂತಾ ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯಃ ಪ್ರೇರಯಂತಾ ಅತ ಏವ ಮಂಹಿಷ್ಯೋ ದಾತ್ಯತಮೋ ಮಂಹನೀಯೋ ವಾ ಸ ತ್ವಮಸ್ಮಾಕಂ ಸಂಬಂಧ್ಯಚಘ್ನಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಂ ವಾಜಸಾತಯೇನ್ಯಲಾಭಾಯ ತದರ್ಥಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣ-ಮಿತಿ ಬೋಧಿ | ಬುಧ್ವಸ್ಯ | ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಸ್ತುತಃ ಸನ್ನಸ್ಯಭ್ಯಮನ್ವಾದಿಕಂ ಪ್ರಯಚ್ಛೇತಿ ತೇಷಃ || ಬೋಧಿ | ಬುಧ ಅವಬೋಧನೇ | ಧಾವಾದಿಕಃ | ಲೋಟಿ ಛಾಂದಸಃ ಶಪೋ ಲುಕ್ | ಧ್ಯಾದೇಶಃ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ದಾತುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ದತಸ್ಯಸಿ—ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯೋ ಆಗ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಘಸ್ಯ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನದ

ದಾನವನ್ನು | ಪರಿಷ್ಕಿಂ—ತಡೆಗಟ್ಟುವವನು | ನೆಕಿ—ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ | ಚೋದಿತಾ—ಸ್ತೋತ್ರಜನರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನೂ | ಮಂಹಿಷ್ಯಂ—ಧನವನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಡುವವನೂ ಅದೆ ನೀನು | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಪಠಿಸುವ | ಅಸ್ಮಾಕಂ—ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ | ಉಚ್ಛತ್ಯ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಬೋಧಿ—ಕೇಳತಕ್ಕ.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಆ ಧನದಾನವನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಡವೆಂದು ತಡೆಗಟ್ಟುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ಸ್ತೋತ್ರಜನರನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವನೂ ಅವರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಅದೆ ನೀನು ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಪಠಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಕೇಳ ತಕ್ಕ.

English Translation

None can hinder your bounty, Maghavan, when you give wealth to your votary ; most liberal sender (of wealth), listen to our praise for the attainment of food.

ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಣಾಶ್ವಂ ।

ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯೇತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ನೈಮೇಧಪುರುಮೇಧಾವ್ಯಷೀ | ಶಾ
ಬಾನುಕ್ತತ್ವಾದಾಂಗಿರಸೌ | ಅದಿತೋ ದೌ ಪ್ರಗಾಥಾ | ಶಂಚಮಿಾಹ್ವಾನ್ವನುಷ್ಕುಧೌ ಸಪ್ತಮಿಾ
ಬೃಹತೀ | ತಥಾ ಬಾನುಕ್ತಮ್ಯತೇ | ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಸಪ್ತ ನೈಮೇಧಪುರುಮೇಧೌ ದ್ಯುನುಷ್ಕುಬ್ಬಿಹ-
ತ್ಯಂತಮಿತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶತಿರ್ವಹನಿ ಮರುತ್ವತೀಯೇ ಪ್ರಾಕೃತಾದ್ಧರುತ್ವತೀಯಾತ್ಪ್ರಗಾಥಾದೂರ್ಧ್ರಂ
ದೌ ಮರುತ್ವತೀಯೌ ಪ್ರಗಾಥೌ ಶಂಸನೀಯೌ | ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಗಾಯತೀತ್ಯಯಮಾದ್ಯಃ ಪ್ರಗಾಥಃ
ಶ್ವಷ್ಯಾಭಿಶ್ಚ ವಸದಹಯೋರ್ದ್ವೀತೀಯೋರ್ವಹನೈಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂಕ್ತಿಶಂ ಚ | ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ
ಗಾಯತ ನೆಕಿಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಮಿತಿ ಮರುತ್ವತೀಯ ಊರ್ಧ್ರಂ ನಿತ್ಯಾತ್ | ಅ. ೭-೩ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಹದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೈಮೇಧ ಮತ್ತು ಪುರುಮೇಧ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಪುಷ್ಕಿಳು. ಅವರು ಅಂಗರಸಗೋಷ್ಠೋದ್ರವರು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು; ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಸತೋಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಐದನೆಯ ಮತ್ತು ಆರನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಅನುಷ್ಕುಭಂದಸ್ತವು.

ಏಳನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಬೃಹತೀಥಂದಸ್ಯವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಸಪ್ತ ನೈಮೇಧಪುರುಮೇಧಾ ದ್ವೈನುಷ್ಠುಬ್ಬಿಹತೈಂತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಮರುತ್ವತೀಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರುತ್ವತೀಯಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಗಾಯತ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ನ ಅಭಿಪ್ಪವನಡಹಗಳೆಂಬ ಯಾಗಗಳ ಎರಡನೆಯ ದಿವಸವೂ ಈ ಪ್ರಗಾಥಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಗಾಯತ ನಕಃ ಸುದಾಸೋ ರಥಮಿತಿ ಮರುತ್ವತೀಯಾ ಊರ್ಥ್ವಂ ನಿತ್ಯಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತಂ—೮೯

ಮಂದಲಂ—೮ || ಅನುವಾಕಂ—೯ || ಸೂಕ್ತಂ—೮೯ ||
 ಅಷ್ಟಕಂ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯಂ—೬ || ವರ್ಗಂ—೧೦ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಯುಕ್ತಂ ಪೈ—೭ ||
 ಮುಷ್ಠಿ—ನೈಮೇಧಪುರುಮೇಧಾ ||
 ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||
 ಛಂದಃ—೧-೪. ಪ್ರಾಗಾಥಂ | ೫, ೬. ಅನುಷ್ಠುಪ್ | ೭. ಬೃಹತೀ ||
 || ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಬೃಹದಿಂದ್ರಾಯ ಗಾಯತ ಮರುತೋ ವೃತ್ರಹಂತಮಂ |
 ಯೇನ ಜ್ಯೋತಿರಜನಯನ್ವೃತ್ರಾವೃಧೋ ದೇವಂ ದೇವಾಯ ಜಾಗೃವಿ || ೧ ||
 • ಪದಪಾಠಃ •

ಬೃಹತ್ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಗಾಯತ | ಮರುತಃ | ವೃತ್ರಹಂತಮಂ |
 ಯೇನ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅಜನಯನ್ | ಯತ್ರಾವೃಧಃ | ದೇವಂ | ದೇವಾಯ | ಜಾಗೃವಿ || ೧ ||
 • ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮರುತಃ || ರು ಶಬ್ದೇ || ಮಿತಂ ರುವಂತೀತಿ ಮರುತಃ | ಹೇ ಮಿತಧಾಷಿಜಃ ಸ್ತೋತಾರಃ
 ವೃತ್ರಹಂತಮಮುಷ್ಠಿಯೇನ ಪಾಪವಿನಾಶನಂ ಬೃಹತ್ವಾನೈಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಾರ್ಥಂ ಗಾಯತ | ಅಸ್ಮ-
 ದೀಯಯಜ್ಞೇ ಗಾನಂ ಕುರುತ | ಋತಾವೃಧಃ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ನಾ ವರ್ಧಕಾ ವಿಶ್ವೇದೇನಾ
 ದೇವಾಯ ದ್ಯೋತಮಾನಾಯೇಂದ್ರಾಯ ದೇವಂ ದೇವನಶೀಲಂ ಜಾಗೃವಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ
 ಜಾಗರಣಶೀಲಂ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸೂರ್ಯಂ ಯೇನ ಸಾಮ್ನಾಜನಯನ್ ಇಂದ್ರಾರ್ಥಮುದಪಾದಯನ್
 ತತ್ವಾಮು ಗಾಯತೇತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುದೈವತೆಗಳೇ | ಋತಾವೃಥಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ | ದೇವಾಯ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ದೇವಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ಜಾಗೃವಿ—ನಿದ್ರಾರಹಿತನೂ ಆದ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಯೇನ—ಯಾವ ಸಾಮಮಂತ್ರದಿಂದ | ಅಜನಯನ್—ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದರೋ ಅಂತಹ | ವೃತ್ತಹಂತಮಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ | ಬೃಹತ್—ಬೃಹತ್ಸ್ವಾಮಂತ್ರವನ್ನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ | ಗಾಯತೇ—ಪಠಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಮರುದೈವತೆಗಳೇ, ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಸದಾ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಯಾವ ಸಾಮಮಂತ್ರದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದರೋ ಪಾಪಹಂಹಾರಕವಾದ ಅಂತಹ ಬೃಹತ್ಸ್ವಾಮಂತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪಠಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿ.

English Translation

Priests, sing to Indra the most sin-destroying Brihat-Saman, by which the upholders of truth produced the divine all-waking luminary for the god.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಸಾಧಮದಭಿಶ್ಚಿಶ್ಚಿರಶಸ್ವಿಹಾರ್ಥೇಂದ್ರೋ ದ್ಯುಮ್ನಾಭವತ್ |

ದೇವಾಸ್ತ ಇಂದ್ರ ಸಖ್ಯಾಯ ಯೇಮಿರೇ ಬೃಹದ್ಭಾನೋ ಮರುದ್ಗಣ ||೨||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಪ | ಅಧಮತ್ | ಅಭಿಶ್ಚಿಶ್ಚಿಃ | ಅಶಸ್ವಿಹಾ | ಅಥ | ಇಂದ್ರಃ | ದ್ಯುಮ್ನಾ | ಅ | ಅಧವತ್ |

ದೇವಾಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಸಖ್ಯಾಯ | ಯೇಮಿರೇ | ಬೃಹದ್ಭಾನೋ | ಇತಿ | ಬೃಹತ್ಸ್ವಾಮೋ |

ಮರುತ್ಸ್ವಗಣ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಶಸ್ವಿಹಾ ಸ್ತೋತ್ರಕಂಸನರಹಿತಾನಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ಹಂತೇಂದ್ರೋಽಭಿಶ್ಚಿಶ್ಚಿಃ || ಶಮು ಹಿಂಸಾ ಯಾಂ || ಅಭಿಶ್ಚಿಃ ಹಿಂಸಾ ಯೇಷಾಂ ತೇ | ತಾದೃಶಾನ್ | ಯದ್ವಾ | ಅಭಿಶ್ಚಿಃ ಶಮುಕೃತಾ ಹಿಂಸಾ |

ಅಪಾರ್ಥವತ್ | ಅಪಾಗಮಯುಃ | ಅಥ ಶತ್ರುಹನನಾನಂತರಮಿಂದ್ರೋ ದ್ಯುಮ್ನಾ ಸರ್ವತ್ರ ದ್ಯೋತಮಾನಾಯಕೋಯುಕ್ತಃ | ಯದ್ವಾ | ತೇಷಾಂ ಧನಾಪಹರಣೇನ ಧನಾದಿಮಾನ್ | ಅಭವತ್ | ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಽಭವತ್ | ಅಥೋತ್ತರೋಽರ್ಥಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕೃತಃ | ಹೇ ಬೃಹದ್ವಾನೋ ಬೃಹಣಬೀಲತೇಜಸ್ಯ ಮಹಾದೀಪ್ತೇ ವಾ ಮರುದ್ಗಣ | ಮರುತಾಂ ಸಪ್ತಗಣಾ ಯಸ್ಯ ಸಂತಿ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ತಾದೃಕ ಹೇ ಇಂದ್ರ ದೇವಾ ದ್ಯೋತಮಾನಾಃ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸಖ್ಯಾಯಾತ್ಮನಃ ಸಖಿಧಾನಾಯ ತೇ ತ್ವಾಯೇಮೀರೇ | ನಿಯಚ್ಛಂತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಶ್ವಿನಿಹಾ—ಸೋತ್ರಮಾಡದಿರುವ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಇಂದ್ರನು | ಅಭಿಶಸ್ತೀ—ಶತ್ರುಗಳು ಕೊಡುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು | ಅಪಾರ್ಥವತ್—ನಿವಾರಿಸುವನು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ದ್ಯುಮ್ನಾ—ಸರ್ವತ್ರ ಕೀರ್ತಿಯುಕ್ತನೆಂದು ಅಥವಾ ಧನವುಳ್ಳವನೆಂದು | ಅ ಅಭವತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು | ಬೃಹದ್ವಾನೋ—ಅತಿಶಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಧೃತಾಶಿಸುವ | ಮರುದ್ಗಣ—ಎಲೈ ಮರುತ್ಸಂಘವೇ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದೇವಾಃ—ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳು | ಸಖ್ಯಾಯ—ಸ್ನೇಹಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ | ತೇ—ನಿನ್ನನ ಯೇಮೀರೇ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಸೋತ್ರಮಾಡದಿರುವ ಶತ್ರುಜನರ ಸಂಹಾರಕನಾದ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳು ಕೊಡುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವನು ಅನಂತರ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. ಅತಿಶಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಎಲೈ ಮರುದ್ಗಣವೇ ಮತ್ತು ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

Indra, the destroyer of those who offer not praise, has driven away the malevolent and has become glorious ; O Indra of mighty splendour, lord of the troops of Maruts, the gods press you for your friendship.

• ಸಂಹಿತಾವಾದಃ •

ಪ್ರ ನ ಇಂದ್ರಾಯ ಬೃಹತೇ ಮರುತೋ ಬೃಹ್ಮಾರ್ಚಿತಃ |

ವೃತ್ತಂ ಹನತಿ ವೃತ್ತಹಾ ಶತಕ್ರತುರ್ವಜ್ರೀಣ ಶತಪರ್ವಣಾ || ೩ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಪ್ರ | ವಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಬೃಹತೇ | ಮರುತಃ | ಬೃಹ್ಮ | ಅರ್ಚಿತಃ |

ವೃತ್ತಂ | ಹನತಿ | ವೃತ್ತಹಾ | ಶತಕ್ರತುಃ | ವಜ್ರೀಣ | ಶತಪರ್ವಣಾ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮೇ ಮರುತ್ವತೀಯೇ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯೇತ್ಯಯಂ ಮರುತ್ವತೀಯಃ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಬೃಹತ ಇತಿ ಮರುತ್ವತೀಯಃ ಪ್ರಗಾಥಃ || ಅ- ೫-೧೪ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮರುತೋ ಮಿಶರಾವಿಣಃ ಸ್ತೋತಾರಃ ಬೃಹತೇ ಮಹತೇ ವಃ ಸ್ತುತ್ಯಸ್ತೋತೈತ್ಸ-
ಲಕ್ಷಣೇನ ಸಂಬಂಧೇನ ಯುಷ್ಮದೀಯಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಬೃಹ್ತು ಸಾಮಲಕ್ಷಣಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರಾರ್ಚತ |
ಶ್ಲೋಚಾರಯತ | ಶತೋ ವ್ಯತ್ರಹಾ ವ್ಯತ್ರಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ವಾ ಹಂತಾ ಶತಕ್ರತುಃ ಶತವಿಧಕರ್ಮಾ
ಬಹುವಿಧಪ್ರಜ್ಞೋ ವೇಂದ್ರೋ ಶತಸರ್ವಣಾ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕಥಾರೇಣ ವಚ್ಚೇಜೈತನ್ನಾ ಮುಕೇನಾಯುಧೇನ
ವ್ಯತ್ರಮಪಾನಾವರಕಂ ವ್ಯತ್ರಾಖ್ಯಮಸುರಂ ಹನತ | ಯುಷ್ಮಾಧಿರಥಿಷ್ಟುತಃ ಸರ್ಗ ಹಂತು ||
ಹಂತೇರ್ಲೇಟ್ಸಿಡಾಗಮಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ | ಬೃಹತೇ—ಮಹಾಮಹಿಮನೂ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯೂ
ಆದ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿ | ಬೃಹ್ತು—ಸಾಮಲಕ್ಷಣರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಪ್ರ ಅರ್ಚತ—
ಪಠಿಸಿ (ಅನಂತರ) | ವ್ಯತ್ರಹಾ—ವ್ಯತ್ರಹಂತಕನಾದ | ಶತಕ್ರತುಃ—ಅನೇಕಸಾಹಸರಾರ್ಯಕರ್ತನಾದ
ಇಂದ್ರನು | ಶತಸರ್ವಣಾ—ನೂರಾರು ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ | ವಚ್ಚೇಜಿ—ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ | ವ್ಯತ್ರಂ—ವಸ್ತ್ರದ
ಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯತ್ರಾಸುರನನ್ನು | ಹನತಿ—ಸಂಹರಿಸಲಿ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ಸಃ :

ಎಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ, ಮಹಾಮಹಿಮನೂ, ನಿಮ್ಮ (ರಾಜಪ್ರಜಾ) ಸಂಬಂಧಿಯೂ ಆದ ಇಂದ್ರ
ನನ್ನು ದೈಶಿ ಸಾಮಗಾನರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಅನಂತರ ವ್ಯತ್ರ ಅಥವಾ ಪಾಪನಾಶಕನೂ, ಅನೇಕ
ಸಾಹಸರಾರ್ಯಕರ್ತನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗಿ ನೂರಾರು ಅಲಗುಗಳುಳ್ಳ ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ
ವ್ಯಸ್ತ್ರದಕಗಳನ್ನು ತಡೆದಿರುವ ವ್ಯತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಲಿ.

English Translation

Priests, utter forth the hymn to your great Indra; let Shatakratu,
the slayer of Vritra, smite Vritra with his hundred-edged thunderbolt.

ಃ ವಿಶೇಷವಿವರಣೆಗಳು :

ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸುವ ಮರುತ್ವತೀಯಪ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಎಂಬ ಈ
ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು (೩-೪ ಋತ್ಯುಗಳನ್ನು) ಮರುತ್ವತೀಯಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ
ಪ್ರ ವ ಇಂದ್ರಾಯ ಬೃಹತ ಇತಿ ಮರುತ್ವತೀಯಃ ಪ್ರಗಾಥಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೪) ವಿವೃತ
ವಾಗಿರುವುದು.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಅಭಿ ಪ್ರ ಭರ ಧೃಷತಾ ಧೃಷನ್ಮನಃ ಶ್ರವತ್ಪ್ರೀತೇ ಅಸದ್ಭುಹತ್ |

ಅರ್ಷಂತಾಪೋ ಜವಸಾ ವಿ ಮಾತರೋ ಹನೋ ವೃತ್ರಂ ಜಯಾ ಸ್ತಃ ||೪||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಭರ | ಧೃಷತಾ | ಧೃಷನ್ಮನಃ | ಶ್ರವಃ | ಚಿತ್ | ತೇ | ಅಸತ್ | ಬೃಹತ್ |

ಅರ್ಷಂತು | ಅಪಃ | ಜವಸಾ | ವಿ | ಮಾತರಃ | ಹನಃ | ವೃತ್ರಂ | ಜಯ | ಸ್ವರಿತಿ ಸ್ತಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಧೃಷನ್ಮನಃ ಶತ್ರುಣಾಂ ಧರ್ಷಣಿಲಮನಸ್ಯೇಂದ್ರ ತೇ ತವೈವ ಬೃಹನ್ಮಹದಪ್ರಭೂತಂ ಶ್ರವೋನ್ಮನಸತ್ | ಅಸ್ತಿ | ತದನ್ಯಂ ಧೃಷತಾ ಧೃಷ್ಣೇನ ಮನಸಾ ಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನಸ್ತಭ್ಯಮಭಿ ಪ್ರ ಭರ | ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಪ್ರಕರ್ಷಣ ಸಂಸಾದಯ | ದೇಹೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮಾತರೋನ್ಮಾತೃ-ಮುತ್ಪಾದನಹೇತುತ್ವಾನಾತ್ಮಭೂತಾಃ | ಕಥಾಮಪಾ ಮಾತೃತ್ವಂ | ಅಧ್ಯೈಃ ಪೃಥಿವೀ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಓಷಧಯ ಇತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇಃ | ತಾದೃಶ್ಯ ಅಪೋ ಜವಸಾ ವೇಗೇನ ವ್ಯರ್ಷಂತು | ವಿವಿಧಂ ಭೂಮಿಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛಂತು | ಕಥಮಾಪೋ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ಚೇತ್ ತದಾಹ | ವೃತ್ರಮಪಾವರಿತಾರಂ ಶತ್ರುಂ ಮೇಧಂ ಹನಃ | ಜಹಿ | ತಾದಯ | ತತೋ ಮೇಧಭೇದನೇನೋದಕಾಽನಿ ವಿಗಚ್ಛಂತು | ಪುನರಪಿ ಸ್ತಃ ಸರ್ವಂ ಭೂತಜಾತಂ ಜಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಹೇ ಧೃಷನ್ಮನಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೆದಬಿಡಿಯುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಬೃಹತ್—ಬಹಳ ವಾದ | ಶ್ರವಃ ಚಿತ್—ಅನ್ನವು | ಅಸತ್—ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಆ ಅನ್ನವನ್ನು | ಧೃಷತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮನಸ್ಸಿ ನಿಂದ ನಮ್ಮ | ಅಭಿ—ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಪ್ರ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು. (ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) | ಮಾತರಃ—ಮಾತೃವಿ ನಂತೆ ಪೋಷಕವಾದ | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳು | ಜವಸಾ—ವೇಗವಾಗಿ | ವಿ ಅರ್ಷಂತು—ನಾನಾವಿಧಂಕೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವನಶಲಿ | ವೃತ್ರಂ—ಉದಕವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿರುವ ಶತ್ರುವಾದ ವೃತ್ರನನ್ನು ಅಥವಾ ಮೇಧವನ್ನು | ಹನಃ—ಪ್ರಹಂಸು (ಮತ್ತು) | ಸ್ತಃ—ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನೂ ಎಂದರೆ ಪಾಡೆಗಳನ್ನು | ಜಯ—ಜಯಿಸು ಎಂದರೆ ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೆದಬಿಡಿಯುವ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಬಹಳವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ತಮ ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಂದೊಡಗಿಸು. ಮಾತೃವಿನಂತೆ ಪೋಷಕವಾದ ಉದಕಗಳು ವೃಷ್ಟಿರೂಪ

ದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಲಿ. ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುಂಸದಿರುವ ಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳಿಸು.

English Translation

Daring-souled (Indra), there is abundance of food with you,—boldly bring it to us; let our mothers (the waters) impetuously spread over the earth; smite Vritra, and conquer all.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಯಜ್ಞಾ ಯಥಾ ಅಪೂರ್ವ್ಯ ಮುಘನಸ್ತ್ವತ್ರಹತ್ಯಾಯ |

ತತ್ಪ್ರಥಿವೀನುಪ್ರಥಯಸ್ತದಸ್ತಭ್ಯಾ ಉತ ದ್ಯಾಂ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಯತ್ | ಜಾಯಥಾಃ | ಅಪೂರ್ವ್ಯ | ಮುಘನನ್ | ವೃತ್ತೃಹತ್ಯಾಯ |

ತತ್ | ಪ್ರಥಿವೀಂ | ಅಪ್ರಥಯಃ | ತತ್ | ಅಸ್ತಭ್ಯಾ | ಉತ | ದ್ಯಾಂ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಜಿಘಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರಥಮೇ ಸ್ವರಸಾಮ್ನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ಯಜ್ಞಾ ಯಥಾ ಅಪೂರ್ವ್ಯೇತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ತಥಾ ಸೂಕ್ಯಕೇ | ತೇಷಾಂ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾ ಯಜ್ಞಾ ಯಥಾ ಅಪೂರ್ವ್ಯ | ಅ. ೮-೫ | ಇತಿ |

ಹೇ ಅಪೂರ್ವ್ಯ ಸ್ತುತೋ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತೇನ ಪೂರ್ವ್ಯೇಣ ವರ್ಜಿತ ಹೇ ಮುಘನನ್ ಮಂಹನೀಯಧ-
ನವನ್ನಿದ್ರ ವೃತ್ತೃಹತ್ಯಾಯ ವೃತ್ತಾಸುರಹನನಾಯ ಯದ್ಯದಾ ತ್ವಂ ಜಾಯಥಾಃ ಉತ್ಪನ್ನಃ | ಪ್ರಾಧು-
ರ್ಭೂತೋಽಸಿ ತತ್ರದಾನೀಮೇವ ಪ್ರಥಿವೀಂ ಪ್ರಥಮಾನಾಮಪ್ರಥಯಃ | ಪ್ರಸಿದ್ಯಾಂ ದೃಢಾಮಕರೋಃ |
ಉಪಾಹಿ ಚ ತತ್ರದಾನೀಮೇವ ದ್ಯಾಂ ದ್ಯುಲೋಕಮಂತರಿಕ್ಷೇಣಾಸ್ತಭ್ಯಾ | ನಿರುದ್ಯಾಮಶಾಪೀಃ |
ಏತಾದೃಶಂ ವೀರ್ಯಂ ತ್ವದನ್ಯಸ್ಯ ನ ಸಂಭವತೀತ್ಯರ್ಥಂ ದ್ಯೋತಯತುಮಪೂರ್ವ್ಯೇತಿ ಪದಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಹೇ ಅಪೂರ್ವ್ಯ—ನಿನಗಿಂತಲೂ ಪುರಾತನದೇವತೆಗಳಿಲ್ಲದ ಅಥವಾ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಲ್ಲದ |
ಮುಘನನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವೃತ್ತೃಹತ್ಯಾಯ—ವೃತ್ತಾಸುರನ ವಧಾರ್ಥವಾಗಿ | ಯತ್—
ಯಾವಾಗ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಜಾಯಥಾಃ—ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆಯೋ | ತತ್—ಆಗ | ಪ್ರಥಿವೀಂ—ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ
ಭೂಮಿಯನ್ನು | ಅಪ್ರಥಯಃ—ದೃಢವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ತತ್—ಆ ಕಾಲ
ದಲ್ಲೆಯೇ | ದ್ಯಾಂ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು (ಅಂತರ್ಮಂದಿರ) | ಅಸ್ತಭ್ಯಾ—ಬೀಳದಂತೆ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ನಿನೆಗಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಥವಾ ಪುರಾತನಂಬಿದ್ದ ಮತ್ತು ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ವೃತ್ತಾಸುರ ವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ನೀನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆಯೋ ಆಗ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೃಢವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳದಂತೆಯೂ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವೆ.

English Translation

Maghavan, who had none before you, when you were born for the slaying of Vritra, then you did spread abroad the earth, then you did prop up the heavens.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪ್ರಥಮಸ್ವರಸಾನುದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲೃಶಸ್ತಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಯಜ್ಞಾಯಥಾ ಅಪೂರ್ವ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಯಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೃತ್ತಸೂತ್ರದ—ತೇಷಾಂ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾ ಯಜ್ಞಾಯಥಾ ಅಪೂರ್ವ್ಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ಲ-೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತತ್ರೇ ಯಜ್ಞೋ ಅಜಾಯತ ತದರ್ಕ ಉತ ಹಸ್ಯತಿಃ |

ತದ್ವಿಶ್ವಮುಭಿಭೂರಸಿ ಯಜ್ಞಾತಂ ಯಚ್ಚ ಜಂತ್ವಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತತ್ | ತೇ | ಯಜ್ಞಃ | ಅಜಾಯತ | ತತ್ | ಅರ್ಕಃ | ಉತ | ಹಸ್ಯತಿಃ |

ತತ್ | ವಿಶ್ವಂ | ಅಭಿಭೂಃ | ಅಸಿ | ಯತ್ | ಜಾತಂ | ಯತ್ | ಚ | ಜಂತ್ವಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದ್ವದಾ ತ್ವಮಜಾಯಥಾಃ ತತ್ತದಾನೀಂ ತೇ ತ್ವದರ್ಥೋ ಯಜ್ಞೋಽಗ್ನಿಷ್ಪೋ-
ವಾದಿರಜಾಯತ | ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಮುಭೂತ್ | ಉತಾಪಿ ಚ ತದಾನೀಂ ಹಸ್ಯತಿಃ || ಹಸೇ
ಹಸನೇ || ಪಾಸಕಾರೀ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥಂ ಶ್ರಿಯನಾಣೋ ಹರ್ಷಸ್ಯ ಸೂಚಕೋಽರ್ಕೋಽರ್ಚನೀಯೋ
ಮಂತೋಽಪ್ಯಜಾಯತ | ಕಿಂಚಿ ತದಾ ಯಜ್ಞಾತಂ ಭೂತಜಾತಂ ಯಚ್ಚ ಜಂತ್ವಂ || ಕೃತ್ಯಾರ್ಥೇ
ತ್ವಸ್ತತ್ಕಯಃ || ಜನಿತವ್ಯಂ ಯದ್ವಿಶ್ವಮಸಿ ತತ್ಪರ್ವಮುಭಿಭೂರಸಿ | ಸ್ವಮಹಿಮ್ನಾಭಿಭೂತವಾನಸಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ ।

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು ಯಾವಾಗ ಉತ್ಪನ್ನನಾದೆಯೋ) ತತ್—ಆಗ | ತೇ—ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ | ಯಜ್ಞಃ—ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಯಜ್ಞವು | ಅಜಾಯತ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಂಟಾಯಿತು | ಉತ—ಮತ್ತು | ಹಸ್ತೃತಿ—ಹರ್ಷಸೂಚಕವಾದ | ಅರ್ಕಃ—ಪೂಜಾರ್ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರವೂ ಸಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು (ಆಗ) | ಯಜ್ಞಾ ತಂ—ಹಿಂದೆ (ಇದುವರೆಗೆ) ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ | ಯಜ್ಞಂ ಜಂತ್ಯಂ—ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಯಾವವಿರುವವೋ | ವಿಶ್ವಂ ತತ್—ಆ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನೂ | ಅಭಿಭೂಶಸಿ—ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುವೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿಯಾಗಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವ ಮಂತ್ರಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಮತ್ತು ಆಗ ಹಿಂದೆಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಕಲ ಜೀವಜಂತುಗಳನ್ನೂ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Then was the sacrifice produced for you, then too the joyous hymn ; then you surpass all, whatever has been or will be born.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ।

ಆಮಾಸು ಪಶ್ಯವೈರಯ ಆ ಸೂರ್ಯಂ ರೋಹಯೋ ದಿವಿ ।

ಘರ್ಮಂ ನ ಸಾಮನ್ತಪತಾ ಸುವ್ರಕ್ತಿಭಿರ್ಜುಷ್ವಂ ಗಿರ್ವಣಸೇ ಬೃಹತ್ ॥

ಃ ಪದವಾಕ್ಯಃ ।

ಆಮಾಸು | ಪಶ್ಯಂ | ಐರಯಃ | ಆ | ಸೂರ್ಯಂ | ರೋಹಯಃ | ದಿವಿ |

ಘರ್ಮಂ | ನ | ಸಾಮನ್ | ತಪತ | ಸುವ್ರಕ್ತಿಃ | ಭಿಃ | ಜುಷ್ವಂ | ಗಿರ್ವಣಸೇ | ಬೃಹತ್ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಆಮಾಸ್ಯಪಶ್ಯಾಸು ಗೋಷು ಪಶ್ಯಂ ಪಯ ಐರಯಃ | ಪ್ರೈರಯಶ್ಚ | ತಪಾ ಮಂತ್ರಃ | ಆಮಾಸು ಚಿದ್ರಧಿವೇ ಪಶ್ಯಮಂತಃ | ಮು. ೧-೬೨-೯ | ಇತಿ | ಕಾಚ ದಿವಿ ದ್ಯುಲೋಕೇ ಸೂರ್ಯವಾ ರೋಹಯಶ್ಚ | ಪೂರ್ವಂ ಪಣಯೋ ನಾನಾಸುರಾ ಅಂಗರಸಾಂ ಗಾ ಅಪಹೃತ್ಯಾಂಥ-

ಕಾರಾವೃತೇ ಕಸ್ಮಿಂಸ್ತಿತ್ವವರ್ತೇ ಶಾಃ ಸ್ಥಾಪಿತವಂತಃ | ತತೋಽಂಗಿರಸ ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಗಾಃ ಪುನ-
ರಸ್ಮದ್ಭವಮಾಶರೇತಿ ತೈರುಕ್ತ ಇಂದ್ರೋ ಗವಾಂ ಸ್ಥಾನಂ ತಮಸಾವೃತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತ್ರ ಗೋಭರ್ತನಾಯ
ದ್ಭುಲೋಕೇ ಸರ್ವಪ್ರಕಾಶಕಂ ಸೂರ್ಯಮಾರೋಹಿತವಾನ್ ಸ್ಥಾಪಿತವಾನಸಿ || ಚಂದಿಲೋಪೇ
ವಿಧಾಷೇತಿ ಪೂರ್ವಸ್ಮೈರಯ ಇತ್ಯಸ್ಯ ನ ನಿಘಾತಃ || ಅಥ ಪರೋಕ್ಷಕೃತೋಽರ್ಥಚರ್ಚಃ | ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ
ಸುವೃತ್ತಿಭಿಃ ಶೋಭನಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಃಪ್ರಪತ | ಇಂದ್ರಂ ತೀಕ್ಷ್ಣೀಕುರುತ | ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪ್ರವರ್ಧ-
ಯತೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಘನುಂ ನ ಯಥಾ ಘನುಂ ದೀಪನಶೀಲಂ ಪ್ರವರ್ಧ್ಯಂ
ಸಾಮನ್ || ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗಿತಿ ತೃತೀಯಾಯಾ ಲುಕ್ || ಸಾಮಭಿಯಥಾ ತಸಂತಿ ತದ್ಭತ್ |
ತತೋ ಗಿರ್ವಣಸೇ ಗೀರ್ಭರ್ವನನೀಯಾಯೀಂದ್ರಾಯ ಜುಷ್ಯಂ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ವಾ
ಬೃಹತ್ಸಾನು ಗಾಯತ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಆಮಾಸು—ಆಗತಾನೆ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿದ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ | ಪಕ್ವಂ—ಸಿದ್ಧವಾದ
ಹಾಲನ್ನು | ಐರಯಃ—ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೀಯೆ | ದಿವಿ—ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ |
ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಆ ರೋಹಯಃ—ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ | ಸುವೃತ್ತಿಭಿಃ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ತಪತ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿರಿ | ಘನುಂ ನ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ
ಘನು ಅಥವಾ ಪ್ರವರ್ಧ್ಯವನ್ನು | ಸಾಮನ್—ಸಾಮಗಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡುವಂತೆ | ಗಿರ್ವಣಸೇ—
ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಒಲಿಯುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಜುಷ್ಯಂ—ಪ್ರಿಯಕರವಾದ | ಬೃಹತ್—ಬೃಹತ್ಸಾನುವೆಂಬ
ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಇದುವರೆವಿಗೂ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡದಿರುವುದೂ, ಈಗತಾನೇ ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದೂ
ಆದ ಗೋವಿನ ಕೆಚ್ಚಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ
ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಜನರೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಮತ್ತು
ಘರ್ವೀಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವಂತೆ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಒಲಿಯುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅವನಿಗೆ
ಹಿತಕರವಾದ ಬೃಹತ್ಸಾನುವೆಂಬ ಸಾಮಮಂತ್ರದಿಂದ ಗಾನಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸಿರಿ.

English Translation

In the immature (cows) you produced the mature (milk), you
caused the sun to arise in heaven (Priests), excite (Indra) with your praises
as men heat the Gharma with Saman-hymns; (sing) the acceptable
Brihat-Saman to him who is to be honoured by song.

ಃ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು :

ಗಿರ್ವಣಸೇ—ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಕರು ಈತೀತಿ ನಿರುಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—ಗಿರ್ವಣಾ ದೇವೋ ಭವತಿ ಗೀರ್ಥರೇನಿಂ ವನಯಂತಿ | ಜುಷ್ಯಂ ಗಿರ್ವಣಸೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ || (ಏ. ೬-೧೪) ಗಿರ್ವಣಾಃ ಎಂದರೆ ದೇವನು ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಈ ದೇವನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಪಡೆಯುವರು. ಎಂದರೆ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸ್ತೋತ್ರಜ್ಞನರಿಗೆ ಒಲಿದು ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವವನಾದ್ದರಿಂದ ಗಿರ್ವಣಾಃ ಎಂದರೆ ದೇವನು ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜುಷ್ಯಂ ಗಿರ್ವಣಸೇ ಬ್ರಹ್ಮತ್ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತಿನ ವಾಕ್ಯವೇ ಉದಾಹರಣೆ ಯಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ.

ಅಮಾಸು ಪಕ್ಷಂ ಐರಯಃ—ಇನ್ನೂ ಕರುಹಾಳದಿರುವ ಅಥವಾ ಅಗತಾನೇ ಕರುಹಾಕಿದ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಎಂದರೆ ಪಾನಾರ್ಹವಾದ ಹಾಲನ್ನು ತಾನಾಗಿಯೇ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ಇಂದ್ರನು ಮಹಿಮಾತಿಶಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು—ಅಮಾಸು ಚಿದ್ರಿವೇ ಪಕ್ಷವಂತಃ (ಮು. ಸಂ. ೧-೬೨-೯) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿದಾರೆ.

ಆ ಸೂರ್ಯಂ ರೋಹಯೋ ದಿವಿ—ಎದ್ದೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ. ಇದೂ ನೀನು ಮಹಿಮಾತಿಶಯವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಒಂದು ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು—

ಪೂರ್ವಂ ಪಣಯೋನಾಮಾಸುರಾ ಅಂಗಿರಸಾಂ ಗಾ ಅಪಹೃತಾಂಧಕಾರಾವೃತೇ ಕ್ಷಿಂಶ್ಚಿತ್ಸ-
ವತೇ ತಾಃ ಸ್ಥಾಪಿತವಂತಃ | ತತೋಽಜ್ಜಿರಸ ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತ್ವಾ ಗಾಃ ಪುನರಶ್ಚೈವಮಾಹರೇತಿ
ಕ್ಷಿರುಕ್ತ ಇಂದ್ರೋ ಗಮಾಂ ಸ್ಥಾನಂ ತಮಸಾವೃತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತ್ರ ಗೋದರ್ಶನಾಯ ದ್ಯು-
ಲೋಕೇ ಸರ್ವಪ್ರಕಾಶಕಂ ಸೂರ್ಯಮಾರೋಹಿತವಾನ್ |

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಣಗಳೆಂಬ ಅಸುರರು ಅಂಗಿರಾಋಷಿಗಳ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರ್ವತದ ರಹಸ್ಯಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಗಲ ಮಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗೋವುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಂದ್ರ ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ಗೋವುಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಈಚೆಗೆ ತರುವುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕವಿಮಕೊಂಡಿದ್ದ ಗಾಢವಾದ ಕತ್ತಿಲೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಬೆಳಕಾಗುವಂತೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕುಂಟಾಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತಂದು ಅಂಗಿರಾಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸೂರ್ಯ-
ಮಾರೋಹಯೋ ದಿವಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಈ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಮುಗ್ಧೇದದ ಅನೇಕ ಮುಕ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು.

ತೋಽಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸುತಿ ಷಡ್ವಚಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ನೈವೇಧಪುರುಮೇಧಾವ್ಯಷೀ | ವಿಷಮ-
ಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಬೃಹತ್ಯಃ ಸಮಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ಯಾಂತಂ |
ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಷಡಿತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಲೇ ಬಾರ್ಹತತ್ಪಚಾರೀತಾವೇತತ್ಸೂಕ್ತಂ |
ಸೂಕ್ತತೇ ಹಿ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ | ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಹವ್ಯೋ ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಆಭರಃ |
ಐ. ಅ. ೫-೨ ೪ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೈವೇಧ ಮತ್ತು ಪುರುಮೇಧ ಎಂಬಿಬ್ಬರೂ
ಮುಷಿಗಳು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿಷಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ಯಗಳು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು; ಸಮ
ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ಯಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಷಟ್ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಲರಸ್ತಮಂತ್ರಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮುಕ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ
ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಹವ್ಯೋ
ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಆಭರಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೪) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು

ಸೂಕ್ತ—೯೦

ಮಂದಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೯ | ಸೂಕ್ತ—೯೦ ||

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೧೩ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂಖ್ಯೆ—೬ ||

ಮುಷಿ—ನೈವೇಧಪುರುಮೇಧಾ ||

ದೈವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಭವಃ—ಶ್ರುಗಾಂ (ಅಯುಜಃ ಬೃಹತ್ಯಃ ಯುಜಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ) ||

|| ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ||

ಆ ನೋ ವಿಶ್ವಾಸು ಹವ್ಯ ಇಂದ್ರಃ ಸಮತ್ಸ್ನ ಭೂಷತು |

ಉಪ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸವನಾನಿ ವೃತ್ತಹಾ ಪರಮೃಜ್ಯಾ ಋಚೀಷಮಃ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾಸು | ಹವ್ಯಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಸಮತ್ಸ್ನು ಭೂಷತು |

ಉಪ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ | ಸವನಾನಿ | ವೃತ್ತಹಾ | ಪರಮೃಜ್ಯಾಃ | ಋಚೀಷಮಃ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಂಃ |

ಋಷಿರನಯೇಂದ್ರ ಏವಂ ಕರೋತಿತ್ಯಾಶಾಸ್ತೇ | ವಿಶ್ವಾಸು ಸರ್ವಾಸು ಸಮತ್ಸುಸುರ-
ಯುದ್ಧೇಷು ಹವ್ಯಾಃ | ಸರ್ವೈರ್ಧೇವೈರಾತ್ಮರಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಾಹ್ವಾತವ್ಯಃ ಏತಾದ್ಯತ ಇಂದ್ರೋ ನೋಽ-
ಸ್ತಾಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಹವೀರೂಪಾಣ್ಯನ್ನಾನಿ ವೋಃಶಾ ಭೂಷತು | ಉದಕಮನುಧಾವ-
ಯತು | ಸೇವತಾಮಿತೃರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಏತಾನ್ಯಲಂಕರೋತು | ತದಾಗಮನೇನ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ
ಹವೀಂಷಿ ವಾಲಂಕೃತಾನಿ ಭವಂತಿ | ತಥಾ ಸವನಾನಿ ಪ್ರಾತಃಸವನಾದೀನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸವನಾನಿ ಚ
ಭೂಷತು | ಕೀದ್ಯತ ಇಂದ್ರಃ | ವೃತ್ರಹಾ ವೃತ್ರಸ್ಯಾಸುರಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ವಾ ಹಂತಾ ಪರಮಜ್ಯಾಃ |
ಯುದ್ಧೇಷು ಕತೃಹನನಾರ್ಥಂ ಪರಮಾವಿನಶ್ಕರೀ ಜ್ಯಾ ನೌರ್ವೀ ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ಯದ್ವಾ |
ಪರಮಾಸ್ತಲೇನ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾನ್ಯಾಶ್ರೂಷ್ಣಾನಾತಿ ಹಿಸಸ್ತೀತಿ ಪರಮಜ್ಯಾಃ | ಋಷೀಷಮಃ ಸ್ತುತ್ಯಾ
ಸಮಃ ಸ್ತುತಿಭಿರಭಿಮುಖಃಕರಣೇಯಃ | ಏತಾದ್ಯಗಿಂದ್ರಃ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಭೂಷತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತೀವಾರ್ಥಃ |

ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸಮತ್ಸು—ಅಸುರರೊಡನೆ ಮಾಡುವ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಹವ್ಯಾ—
ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವನೂ | ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರಹಂತಕನೂ ಅಥವಾ ಪಾಪಹರಹಾರಕನೂ |
ಪರಮಜ್ಯಾಃ—ನಾಶರಹಿತವಾದ ಧನುಸ್ಸಿನ ಹೆದಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಋಷೀಷಮಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಅಭಿಮುಖನಾಗ
ತಕ್ಕವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹವಿಸ್ಸಿನರೂಪ
ವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಉಪ ಆಭೂಷತು—ಸೇವಿಸಿ (ಅಥವಾ ಅಲಂಕರಿಸಿ) | ಸವನಾನಿ—ಪ್ರಾತಃಸವನಾದಿ
ಸವನತ್ರಯಗಳನ್ನೂ ಸೇವಿಸಿ.

ಃ ಘವಾರ್ಥಃ |

ಅಸುರರೊಡನೆ ನಡೆಮುವ ಸಮಸ್ತಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವನೂ
ವೃತ್ರಾಸುರಹಂತಕನೂ, ನಾಶರಹಿತವಾದ ಧನುಸ್ಸಿನ ಹೆದಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗತಕ್ಕವನೂ ಆದ
ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು, ಸವನತ್ರಯಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲಿ ಎಂದರೆ ಸೇವಿಸಲಿ.

English Translation

May Indra, who is to be invoked in all battles, regard our hymns
and our libations,—he, the slayer of Vritra, who crushes the mightiest
(foes), who is worthy of his praise.

ಃ ವಿಕೀಷವಿಷಯಗಳು |

ಉಪ ಆ ಭೂಷತು—ಏತಾನ್ಯಲಂಕರೋತು | ತದಾಗಮನೇನ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಹವೀಂಷಿ
ವಾಲಂಕೃತಾನಿ ಭವಂತಿ | ಸೇವತಾಮಿತೃರ್ಥಃ || ಇಂದ್ರನು ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಗಿ ಬಂದಾಗ
ಅವನ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು, ಹವಿಸ್ಸುಗಳು ಸವನತ್ರಯಗಳೂ ಮೊದಲಾದ ಯಜ್ಞಾಂಗವರ್ತಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ

ಒಂದುವಿಧವಾದ ಕಳೆಯು ಉಂಟಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುವು. ಎಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿಲಿ ಎಂಬ ಅಶಂಕನೆಯನ್ನು ಮುಷಿಯು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾನೆ.

ಪರಮುಚ್ಯಾಃ—ಯುದ್ಧೇಷು ಶತ್ರುಹನನಾರ್ಥಂ ಪರಮವಿನಶ್ಚರೀ ಜ್ಯಾ ಮೌರ್ವೀ ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ ಯದ್ವಾ ಪರಮಾನ್ ಬಲೇನ ಪ್ರಕೃಷ್ಣಾನ್ ಶತ್ರುನ್ ಜಿನಾತಿ ಹಿನ್ಸ್ರೀತಿ ಪರಮುಚ್ಯಾಃ | ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡುವಿಧ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇಂದ್ರನ ಧನುಸ್ಸಿನ ಹೆದೆಯು (ಹಗ್ಗವು) ನಾಶವಿಲ್ಲದ್ದು ಎಂದರೆ ಕಿತ್ತುಹೋಗದೆ ಬಹಳಕಾಲ ಬಾಳಿಕೆಬರುವುದಾಗಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಹೆದೆಯನ್ನು ಕೃ ಇಂದ್ರನೆಂದು ಒಂದುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವು ; ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಬಲದಿಂದ ಶಕ್ತಿಯುತರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವನು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವು.

ಋಚೀಷಮಃ—ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಮಃ ಸ್ತುತಿಭಿರಮುಖೀರಣೀಯಃ | ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಬೇಕಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಸ್ತೋತ್ರಕೃತನರ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು. ಇಂತಹ ಇಂದ್ರನು ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ ದ್ರಾತಾ ಪ್ರಥಮೋ ರಾಧಸಾಮಸ್ಯಸಿ ಸತ್ಯ ಈಶಾನಸ್ಯತ್ |

ತುವಿದ್ಯುನ್ನುಸ್ಯ ಯುಜ್ಯಾ ವ್ಯಣೀಮಹೇ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಶವಸೋ ಮಹಃ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ | ದ್ರಾತಾ | ಪ್ರಥಮ | ರಾಧಸಾಂ | ಅಸಿ | ಅಸಿ | ಸತ್ಯಃ | ಈಶಾನಸ್ಯತ್ |

ತುವಿದ್ಯುನ್ನುಸ್ಯ | ಯುಜ್ಯಾ | ಆ | ವ್ಯಣೀಮಹೇ | ಪುತ್ರಸ್ಯ | ಶವಸಃ | ಮಹಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಥಮಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಮುಖ್ಯತ್ವಂ ರಾಧಸಾಂ ಧನಾನಾಂ ದಾತಾಸಿ | ಯದ್ವಾ | ಧನದಾತ್ಮಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ತ್ವಂ ಪ್ರಥಮ ಅದಿನೋ ಭವಸಿ | ತಥೇಶಾನಸ್ಯತ್ವವ ಸ್ತೋತ್ರೈನೀಶಾನಾ. ನೈತ್ಯರ್ಯುಕ್ತಾನ್ | ಕುರ್ವಂಸ್ತುಂ ಸತ್ಯಃ ಸತ್ಯಕರ್ಮಾಸಿ | ಯಥಾರ್ಥಕರ್ಮಾ ಭವಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದ್ವಯಂ ತುವಿದ್ಯುನ್ನುಸ್ಯ ಬಹುಧನವತೋ ಬಹುನ್ನಸ್ಯ ನಾ ಶವಸೋ ಬಲಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಶತ್ರುವಧಾರ್ಥಂ ಬಲಕಾರಣತ್ರೇನೋತ್ಪನ್ನತ್ಯಾತ್ಮಪುತ್ರಸ್ಯ ಆತ ಏವ ಮಹೋ ಮಹತ್ವವ ಯುಜ್ಯಾ ಯೋಗ್ಯಾನಿ ಧನಾನ್ಯಾ ವ್ಯಣೀಮಹೇ | ಸಂಭಜಾಮಹೇ ||

೧. ಶ್ರುತಿವದಾರ್ಥ :

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಪ್ರಥಮಃ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಮುಖ್ಯನಾದ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ರಾಧಸಾಂ—ಧನಗಳನ್ನು | ದಾತಾ ಅಸಿ—ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ಅಥವಾ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ರಾಧಸಾಂ—ಧನದಾತೃಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಪಥಮಃ ದಾತಾ ಅಸಿ—ಉತ್ತಮದಾನಧನನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ಜಾಗಿಯೇ | ಈಶಾನಕೃತ್—ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಜನರನ್ನು ಐಶ್ವರ್ಯಯುಕ್ತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ನೀನು | ಸತ್ಯಃ ಅಸಿ—ಸತ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ (ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು) | ತುವಿದ್ಯುವ್ಯಕ್ಯ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ | ಶವಸಃ ಪುತ್ರಸ್ಯ—ಶತ್ರುವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿರುವ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ವರೂಪನಾದ ನಿನ್ನ ಅಥವಾ ನಿನ್ನಿಂದ ಯುಜ್ಯಾ—ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಆ ವ್ಯಣಿಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೀವೆ.

೨. ಛಾಂದೋಃ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಧನದಾತೃಗಳೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದಾನಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸಲಹುವ ನೀನು ಸತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಬಹುಧನವುಳ್ಳವನೂ ಶತ್ರುವಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನೂ ಮಹತ್ವರೂಪನೂ ಆದ ನಿನ್ನಿಂದ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಂದರೆ ಅನುಭವಯೋಗ್ಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೀವೆ.

English Translation

You are the chief giver of wealth, you are truthful and make your worshippers rulers ; we solicit (blessings) worthy of you, lord of vast riches, mighty son of strength.

೩. ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಬ್ರಹ್ಮಾ ತ ಇಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ ಅನತಿದ್ಭುತಾ |

ಇಮಾ ಜುಷಸ್ತ ಹರ್ಯತ್ತ ಯೋಜನೇಂದ್ರ ಯಾ ತೇ ಅಮನ್ವಹಿ || ೩ ||

೪. ಋಷಿಃ :

ಬ್ರಹ್ಮ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಗಿರ್ವಣಃ | ಕ್ರಿಯಂತೇ | ಅನತಿದ್ಭುತಾ |

ಇಮಾ | ಜುಷಸ್ತ | ಹರ್ಯತ್ತ | ಯೋಜನಾ | ಇಂದ್ರ | ಯಾ | ತೇ | ಅಮನ್ವಹಿ || ೩ ||

೫. ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಗಿರ್ವಣೋ ಗೀರ್ಥಿವರ್ಸನೀಯೇಂದ್ರ ಅನತಿದ್ಭುತಾ | ಸರ್ವಾಸತಿಕ್ರಮ್ಯ ಸ ಧಂತಿ | ಇಂದ್ರಗುಣವ್ಯಾಪಕಾನಿ | ಯಥಾರ್ಥಭೂತಾನೀಶ್ವರ್ಯಃ | ತಾದೃಶಾನಿ ಯಾನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ

ತೇ ತ್ವದರ್ಥಮಸ್ತಾಥಿಃ ಕ್ರಿಯಂತೇ ಹೇ ಹರ್ಯಶ್ಚ ಹರಿಶಾಶ್ವವನ್ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯೋಜನಾನಿ ತವ ಸಮ್ಯಗ್ಯೋಜನಕೀಲಾನಿ ತಾನೀಮೇವಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಜುಷಸ್ವ | ಸೇವಸ್ವ | ಕಂಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಯಾ ಯಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣ್ಯಮನ್ವಹಿ ವಯಮುಚ್ಚರಾಮಃ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸೇವಸ್ವ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ ||

ಹೇ ನಿರ್ವಣಃ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅನತಿಮ್ಯುತಾ—ಇಂದ್ರನ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುವ | ಬ್ರಹ್ಮ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಕ್ರಿಯಂತೇ—ನಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತವೆ | ಹರ್ಯಶ್ಚ—ಹರಿನಾಮಕ ಅಶ್ವಯುಕ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯೋಜನಾ—ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ | ಯಾ—ಯಾವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ತೇ—ನಿನಗಾಗಿ | ಅಮನ್ವಹಿ—ನಾವು ಪಠಿಸುವೆವೋ | ಇಮಾ—ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಜುಷಸ್ವ—ಸೇವಿಸು.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥ ||

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೇ ವರ್ಣಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮ್ಮಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಹರಿನಾಮಕ ಅಶ್ವಗಳುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿನ್ನ ಘನತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಯಾವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ನಾವು ಪಠಿಸುವೆವೋ ಅಂತಹ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸು.

English Translation

Indra, who are the object of hymns, unexaggerated praises are offered by us ; lord of bay steeds, accept these fitting hymns, which we have meditated for you,

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತ್ವಂ ಹಿ ಸತ್ಯೋ ಮುಘ್ನವನ್ವನಾನತೋ ವೃತ್ರಾ ಭೂರಿ ನ್ಯುಂಜಸೇ |

ಸ ತ್ವಂ ಶವಿಷ್ಠ ವಜ್ರಹಸ್ತ ದ್ರಾಶುಷೇರ್ವಾಂಚಂ ರಯಿಮಾ ಕೃಧಿ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಂ | ಹಿ | ಸತ್ಯಃ | ಮುಘ್ನವನ್ | ಅನಾನತಃ | ವೃತ್ರಾ | ಭೂರಿ | ನ್ಯುಂಜಸೇ |

ಸಃ | ತ್ವಂ | ಶವಿಷ್ಠ | ವಜ್ರಹಸ್ತ | ದ್ರಾಶುಷೇ | ಅರ್ವಾಂಚಂ | ರಯಿಂ | ಆ | ಕೃಧಿ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಾಂಶ್ಚಂಃ

ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವಂದ್ವಿಂ ದ್ರ ಸತ್ಯಃ ಸತ್ಯಕರ್ಮಾ ತ್ವಮೇವಾನಾನತಃ ಕೇಷಾಮಪ್ಯ-
ಪ್ರಹ್ಲಃ ಸನ್ ಭೂರಿ ಭೂರಿಣಿ ವೃತ್ತಾಣಿ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಸ್ಪೃಂಜಸೇ | ತಾಪಿ ಪ್ರಹ್ಲಿಭಾವಯಸಿ | ನೈಕೈರೋ-
ಷೀತೈರ್ಭಃ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ಹೇ ಶವಿಷ್ಯ ಬಲೇನ ವೃದ್ಧತಮ ಹೇ ವಜ್ರಹಸ್ತ | ವಜ್ರೋ ಹಸ್ತೇ
ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ ತಾದ್ಯತಸ್ತಂ ದಾತುಷೇ ತುಭ್ಯಂ ಹವಿದ್ರತವತೇ ಯಜಮಾ-
ನಾಯ ರಯಿಂ ಧನಾದಿಕಮರ್ವಾಂಚಮರ್ವಾಚೀನಮಥಿಮುಖಂ ಯಥಾ ಗಚ್ಛತಿ ತಥಾ ಶಮಾ ಕೃಧಿಃ
ಸಮಂತಾತ್ಪುರು ||

ಃ ಪ್ರತಿಶಬ್ದಾರ್ಥಃ

ಹೇ ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸತ್ಯಃ—ಸತ್ಯಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ | ತ್ವಂ—ನೀನು |
ಅನಾನತಃ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಬಗ್ಗಿಸಲ್ಪಡದೆ ಎಂದರೆ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಡದೆ ಇದ್ದರೂ | ಭೂರಿ ವೃತ್ತಾಣಿ—ಅನೇಕ
ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು | ಸ್ಪೃಂಜಸೇ—ನಿನ್ನ ಪಾದಾಶ್ರಾಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ | ಹೇ ಶವಿಷ್ಯ-ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ |
ವಜ್ರಹಸ್ತ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸಃ ತ್ವಂ—ಅಂತಹ ನೀನು | ದಾತುಷೇ—
ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ರಯಿಂ—ಧನಾದಿಗಳು | ಅರ್ವಾಂಚಂ—ಅವನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆ | ಆ ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸತ್ಯಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ನೀನು ಯಾರಿಂದಲೂ ತಗ್ಗಿಸಲ್ಪಡದಿದ್ದರೂ ನೀನು
ಮಾತ್ರ ಅನೇಕ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನೀನಿಗೆ ತಗ್ಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ
ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಇಂತಹ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ನೀನು ನೀನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ
ಧನಾದಿಗಳು ಹೋಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

You are truthful, Maghavan; unhumbléd yourself, you humble
many enemies; most mighty thunderer, cause wealth to meet your
worshipper.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಃ

ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಯಶಾ ಅಸ್ಯುಜೀಷೀ ಶವಸ್ಯತೇ |

ತ್ವಂ ವೃತ್ತಾಣಿ ಹಂಸ್ಯಪ್ರತೀನೈಕ ಇದನುತ್ರಾ ಚರ್ಷಣೀವೃತಾ || ೫ ||

• ಋಷಾಃ •

ತ್ವಂ | ಇಂದ್ರ | ಯಶಾಃ | ಅಸಿ | ಬುಜೀಷೀ | ಶವಸಃ | ಪತೇ |

ತ್ವಂ | ವೃತ್ತಾಣಿ | ಹಂಸಿ | ಅಪ್ರತೀನಿ | ಏಕಃ | ಇತ್ | ಅನುಶ್ವಾ | ಚರ್ಷಣೇದ್ಯತಾ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಚಾತುರ್ವಿಂಶತೀತ್ಯಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಚಂಸಿತಶ್ವೇ ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಯಶಾ ಅಸೀತಿ ಪ್ರಗಾಢೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂತ್ರೈಶ್ಚೇ ಹಿ | ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಯಶಾ ಅಸೀಂದ್ರ ಕೃತಂ ನ ಅ ಧರ | ಅ. ೨-೪ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಶವಸಸ್ವತೇ ಬಲಸ್ಯ ಪಾಲಯಿತರ್ಹೇ ಇಂದ್ರ ಬುಜೀಷೀ | ಬುಜೀಷ ಉಪಾ-
ಜಿಗೋಽಧ್ಯಷುತಃ ಸೋಮಃ | ತದ್ವಾಂಸ್ತ್ವಂ ಯಶಾ ಯಶಸ್ವ್ಯಸಿ | ಕಥಮಸ್ಯ ಯಶಸ್ವ್ಯಂ ತದಾಹ |
ಅಪ್ರತೀನಿ ಬಲಿಧರಪೃತ್ಯತಿಗತಾನಿ ಅಶ ಏವಾನುಶ್ವಾನ್ಯೈನೋಽತ್ತುಮಶಕ್ಯಾನಿ ವೃತ್ತಾಣಿ ರಕ್ಷಾಂಸಿ
ತ್ವನೇಕ ಇದಸಹಾಯ ಏವ ಚರ್ಷಣೇದ್ಯತಾಸುರಾದಿಹನನದ್ವಾರೇಣ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಧಾರಕೇಣ
ವಜ್ರೇಣ ಹಂಸಿ | ಸಂಪ್ರಹರಸಿ | ಅಶ ಏವಾಸ್ಯ ಯಶಸ್ವ್ಯಂ ||

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ಶವಸಸ್ವತೇ-ಶಕ್ತಿಗೆ ಪಾಲಕನಾದ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಬುಜೀಷೀ-ಮುಜೀಷವೆಂಬ
ಒಂದಾವರ್ತಿ ಅಭಿಷುತವಾದ ಲತೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದ ಸೋಮವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ | ತ್ವಂ-ನೀನು | ಯಶಾಃ
ಅಸಿ-ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ಅಪ್ರತೀನಿ-ಅಪ್ರತಿಹತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ | ಅನುಶ್ವಾ-ಅದ್ದರಿಂದಲೇ
ಇತರರಿಂದ ಸೋಲಿಸಲು ಅಶಕ್ಯರೂ ಆದ | ವೃತ್ತಾಣಿ-ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರುಗಳನ್ನು | ತ್ವಂ ಏಕ ಇತ್-
ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಯಾರ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ | ಚರ್ಷಣೇದ್ಯತಾ-ಅಸುರವಧಾದಿಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಧರಿಸಿ
ಕಾಪಾಡುವ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ | ಹಂಸಿ-ಸಂಹರಿಸುತ್ತೀಯೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನಾಗಿರುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮುಜೀಷವೆಂಬ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಹಿಂಡಿದ
ಸೋಮಲತೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ತೆಗೆದ ಸೋಮರಸದಲ್ಲಿ ಅಧಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ನೀನು ಕೀರ್ತಿಯುತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಏಕೆಂದರೆ,
ಅಪ್ರತಿಹತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಇತರರಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವರೂ ಆದ ಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಯಾರ
ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಶತ್ರುವಧದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ನಿನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಸಂಹಾರ
ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಇದೇ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು.

English Translation

You, Indra, lord of strength, are the glorious possessor of the offered

Soma ; alone with (your thunderbolt), that protector of men, you smite the enemies that none else could oppose or drive away.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಮು ತ್ವಾ ನೂನಮಸುರ ಪ್ರಚೇತಸಂ ರಾಧೋ ಭಾಗಮಿವೇನುಹೇ |

ಮಹೀವ ಕೃತ್ತಿಃ ಶರಣಾ ತ ಇಂದ್ರ ಪ್ರ ತೇ ಸುಮ್ನಾ ನೋ ಅಶ್ವನನ್ ||೬||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ಊಂ ಇತಿ | ತ್ವಾ | ನೂನಂ | ಅಸುರ | ಪ್ರಚೇತಸಂ | ರಾಧಃ | ಭಾಗಂಽಽವ | ಈಮಹೇ |

ಮಹೀವ | ಕೃತ್ತಿಃ | ಶರಣಾ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರ | ತೇ | ಸುಮ್ನಾ | ನಃ | ಅಶ್ವನನ್ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಸುರ ಬಲವನ್ ಪ್ರಾಣವನ್ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯ ಉಕ್ತಗುಣೋಽಸ್ಮ ತಂ ಪ್ರಚೇತಸಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಜ್ಞಾನಂ ತ್ವಾ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೇ | ಪಿತೃವತ್ಸೋಷಕಂ ತ್ವಾಮೇವ ರಾಧೋ ಧರ್ಮಾದಿ-ಸಾಧನಂ ಧನಂ ನೂನಮಿದಾನೀಮಾಮಹೇ | ವಯಂ ಯಾಚಾಮಹೇ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಭಾಗಮಿವ | ಯಥಾ ಕೃತ್ತಿತ್ಯಭಾಗಭೂತಂ ಧನಂ ಯಾಚತೇ ತದ್ವದಿಂದ್ರೋ ಯಜಮಾನೇಭ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚೈಶ್ಚ ಧನಂ ಪ್ರಯುಚ್ಯತೇವ | ತಸ್ಮಾದ್ಭಾಗಭೂತಂ ಧನಂ ಯುಷ್ಮಾದ್ರೋ ವಯಂ ಯಾಚಾಮಹೇ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮಹೀವ ಕೃತ್ತಿಃ | ಕೃತ್ತಿಯೇತೋ ವಾನ್ಮಂ ವಾ || ಕೃತಿ ಛೇದನೇ | ಕರಣೇ ಕ್ರಿನ್ | ಕೃಂಶತ್ಯನೇನೇತಿ || ಈದೃಶೀ ಕೃತ್ತಿರಿವ ತೇ ತವ ಶರಣಾ ಶರಣಂ ಗೃಹಮಂತರಿಷ್ಟೇ ದ್ಯುಲೋಕೇ ಮಹದ್ವರ್ತತೇ | ಅತ್ರ ಯಾಸ್ಯಃ | ಕೃತ್ತಿಃ ಕೃಂಶತೇರ್ಯೇತೋ ವಾನ್ಮಂ ವಾ ಮಹೀವ ಕೃತ್ತಿಃ ಶರಣಾ ತ ಇಂದ್ರ ಸುಮಹತ್ತ ಇಂದ್ರ ಶರಣಮಂತರಿಷ್ಟೇ ಕೃತ್ತಿರಿವೇತಿ | ನಿ. ೫.೨೨ | ಕಂ ಚ ತೇ ತವ ಸ್ವಭೂತಾನಿ ಸುಮ್ನಾ ಸುಮ್ನಾನಿ ಪುತ್ರಾದಿವಷಯಸುಖಾನಿ ಚ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ನಾಶ್ವನನ್ | ಪ್ರಕಷೇಃ ಲ್ಲಾಶ್ವನಂತಾಂ | ವ್ಯಾಘ್ರನಂತು || ಅಶ್ನೋತೇರ್ಲೇಟ್ಯಿಡಾಗಮಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ •

ಅಸುರ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಭಾಗಮಿವ—ಪುತ್ರನಾದವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಲನೆ ಅಶ್ವಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುವಂತೆ | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮತ್ತ | ಪ್ರಚೇತಸಂ—ಅಶ್ವುಕ್ತನು ಜ್ಞಾನಿಯಾದ | ತ್ವಾ ಉ—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ರಾಧಃ—ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ | ನೂನಂ—ಈಗ | ಈ ಮಹೇ—ನಾವು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ; ಮಹೀವ ಕೃತ್ತಿಃ—ಯಶಸ್ಸಿನಂತೆ ಅಥವಾ ಅನ್ನದಂತೆ ಮಹತ್ತಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ |

ತರಣಾ—ಗೃಹವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದು | ತೇ-ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ | ಸುವ್ಯೂ—ಪುತ್ರವಿಷಯಾದಿಸುಖಗಳು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಪ್ರ ಅಶ್ವವರ್ತ—ಬಂದು ಸೇರಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ನಾವು ಈಗ, ಪುತ್ರನಾದವನು ತಂದೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಭಾಗವಾದ ಧನವನ್ನು ಯಾಚಿಸುವಂತೆ ಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಶಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಹತ್ವಾದ ನಿನ್ನ ಗೃಹವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪುತ್ರಾದಿ ವಿಷಯಸುಖಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಲಿ.

English Translation

Living one, who possess supreme knowledge, we verily ask you for wealth as though it were an inheritance; your abode (in heaven), Indra, is vast like your glory; may your blessings fill us.

ತೊಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಕನ್ಯಾ ನಾರಿಕಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ರಂ | ಅತ್ರೇಃ ಪುತ್ರೈಃ ಪಾಲಾಖ್ಯಾ ತ್ವಗ್ನೋಷಪರಿಹಾರಾಯಾನೇನ ಸೂಕ್ತೇನೇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತನತೀ | ಅತಃ ಸೈವಾಷಿಃ | ಪ್ರಥಮಾದ್ವಿತೀಯೇ ಪಂಕ್ತೀ ಶಿಷ್ಣಾಃ ಪಂಚಾನುಷ್ಣುಭಃ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂಶಂ | ಕನ್ಯಾ ವಾಃ ಸಪ್ತಾಶ್ಚೇಯುಸಾಯೇತಿಹಾಸ ಇಂದ್ರ ಆನುಷ್ಣುಭಂ ದ್ವಿಪಂಕ್ತ್ಯಾದೀತಿ | ವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ | ಅತ್ರೇತಿಹಾಸಮಾಚ್ಚತೇ | ಪುರಾ ಲಲಾತ್ರಿಸುತಾಪಾಲಾ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನೀ ಕೇನಚಿತ್ಕಾರಣೇನ ತ್ವಗ್ನೋಷಪದವ್ಯಾ ಗರ್ಭತ ಏನ ದುರ್ಭಗೇಶ ಭರ್ತ್ವಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಪಿತುರಾಶ್ರಮೇ ತ್ವಗ್ನೋಷಪರಿಹಾರಾಯ ಚಿರಕಾಲಸಿಂದ್ರವಂಧಿಸ್ತತ್ಯ ತಪಸ್ವೀಪೇ | ಸಾ ಕದಾಚಿದಿಂದ್ರಸ್ಯ ಸೋಮಃ ಪ್ರಿಯಕರೋ ಭವತಿ ತಮಿಂದ್ರಾಯ ದಾಸ್ಯಾವಿತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ನದೀತೀರಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮತ | ಸಾ ತತ್ರ ಸ್ವಾತ್ಮಾ ಪಥಿ ಸೋಮನುಷ್ಕಲಭತ | ತನಾದಾಯ ಗೃಹಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛಂತೀ ಮಾರ್ಗ ಏವ ತಂ ಚಪಾದ | ತದ್ಭಕ್ಷಣಕಾಲೇ ದಂತಘರ್ಷಣಚಾಶಂ ಶಬ್ದಂ ಗ್ರಾನಾಂ ಸೋಮಾಭಿಷವಧ್ವನಿಮಿತಿ ಮತ್ಯಾ ತದಾನೀಮೇನೇಂದ್ರಃ ಸಮಾಗಮತ | ಆಗತ್ಯ ತಾಮುನಾಚ | ಕಿಮತ್ರ ಗ್ರಾನಾಕೋಽಭಿಷುಣ್ಯಂತೀತಿ | ಸಾ ಪ್ರತ್ಯೂಚೀ | ಅತ್ರ ಕನ್ಯಾ ಸ್ವಾನಾರ್ಥಮಾಗತ್ಯ ಸೋಮಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಂ ಭಕ್ಷಯತಿ ತದ್ಭಕ್ಷಣಜೋ ಧ್ವನಿರೀವ ನ ತಂ ಗ್ರಾನ್ತಾಂ ಸೋಮಾಭಿಷವಧ್ವನಿಮಿತಿ | ತಥಾ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತ ಇಂದ್ರಃ ಪರಾಜಾವರ್ತತ | ಗಚ್ಛಂತಮಿಂದ್ರಂ ಸಾ ಪುನರಭ್ಯವೀತ | ಕಿಮರ್ಥಂ ನಿವರ್ತನೇ ತ್ವಂ ಸಂ ಸೋಮಪಾನಾಯ ಗೃಹಂ ಗೃಹಂ ಪ್ರತಿಗಚ್ಛಸಿ | ಇದಾನೀಮತ್ಯಾಪಿ

ಮನು ದಂಷ್ಠಾಭ್ಯಾನುಭಿಷುತಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬ ಧಾನಾದೀಂಶ್ಚ ಭಕ್ಷಯೇತಿ | ಸೈವೇಂದ್ರಮನಾದ್ರಿ-
ಯಮಾಣಾ ಸತೀ ಪುನರಪ್ಯಾಹ | ಅತ್ರಾಗತಂ ಪ್ಲಾಮಿಂದ್ರ ಇತಿ ನ ಜಾನಾಮಿ ತ್ವಯಿ ಗೃಹನಾಗತೇ
ಬಹುಮಾನಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿಾತೇಂದ್ರಮುಕ್ತಾಸ್ತತ್ರ ಸಮಾಗತ ಇಂದ್ರ ಏವ ನಾಸ್ಯ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಿತ್ಯ ಸ್ವಾಸ್ಯೇ
ನಿಹಿತಂ ಸೋಮನಾಹ | ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಮಾಗತಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಪೂರ್ವಂ ಕಸ್ತೈತತಃ ಶನಕೈಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ
ಪರಿಶ್ರವೇತಿ | ತತ ಇಂದ್ರಸ್ತಾಂ ಕಾಮಯಿತ್ವಾ ತಸ್ಯಾ ಅಸ್ಯ ಏವ ದಂಷ್ಠಾಭಿಷುತಂ ಸೋಮನುಪಾಹ |
ತತ ಇಂದ್ರೇಣ ಸೋಮೇ ಪೀತೇ ಸತಿ ತ್ವಗ್ನೋಷಾದಹಂ ಭರ್ತಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಾ ಸತೀದಾನೀಮಿಂದ್ರೇಣ
ಸಂಗತೇಶ್ಚಪಾಲಾಯಾಮುಕ್ತಾಯಾನಿಂದ್ರಸ್ತಾಂ ವ್ಯಾಜಹಾರ | ಕಿಂ ಕಾಮಯಿಸೇ ತದಹಂ ಕರಿಷ್ಯಾ-
ಮಿಾತ್ಯುಕ್ತೇ ಸಾ ವರನುಚೇಕಮತ | ಮನು ಪಿತುಃ ಶಿರೋ ರೋಮವರ್ಜಿತಂ ತಸ್ಯೋಷರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ
ಫಲಾದಿರಿಹಿತಂ ಮನು ಗುಹ್ಯಸ್ಯಾನಮಪ್ಯರೋಮತಮೇತಾನಿ ರೋಮಫಲಾದಿಯುಕ್ತಂ ಕುರ್ವಿತ್ಯು-
ಕ್ತಾಯಾಂ ತಪ್ತಿತ್ವಶಿರಸಿ ತಂ ಖಲಿತಮಪಹಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಚ ಫಲಾದಿಯುಕ್ತಂ ಕೃತ್ವಿತ್ವತಸ್ಯಾಸ್ತೈಗ್ನೋ-
ವಪರಿಹಾರಾಯ ಸ್ವಕೀಯರಥಜೈವ್ರೇ ಶಕಟಿಸ್ಯ ಯುಗಸ್ಯ ಚ ಜೈದ್ರ ಏತಾಂ ತ್ರಿವಾರಂ ನಿಶ್ಚಕರ್ಷ |
ತಸ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವಾಪಹತಾ ಯಾ ತ್ವಕ್ ಶಲ್ಯಕೋ ದ್ವಿತೀಯಾ ಗೋಧಾ ತೈತೀಯಾ ಕೃಕಲಾಸೋಽ-
ಭೂತ್ | ತತ ಇಂದ್ರಸ್ತಾನುಪ್ಯಪಾಲಾಂ ಸೂರ್ಯಸದೃಶತ್ವಚಮಕರೋದಿತ್ಯೈತಿಹಾಸೀಕರ್ಥಾ | ಏತೇ
ಶಾಟ್ವಾಯನಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಪ್ನಮುಕ್ತಂ | ತದ್ವಾನ್ಯಥಾಂ ತತ್ತದ್ಯಗ್ನಾಪ್ಯಾನಸನಯೇ ದರ್ಶಯಿಷ್ಯತೇ |
ಏವೋಽರ್ಥಃ ಕಸ್ಯಾ ವಾರಿತ್ಯಾದಿಪ್ಪ್ರಪ್ತುಷು ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯತೇ ||

ಅನುವಾದವು—ಕನ್ಯಾ ವಾಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಅತ್ತಿಮುಷಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಆಪಾಲಾ ಎಂಬುವಳು ತನ್ನ ಚರ್ಮ
ರೋಗಿ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿ
ಪುತ್ರಿಯಾದ ಆಪಾಲಾ ಎಂಬ ಪ್ರೀಯೇ ಋಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಎರಡು
ಮುಕ್ತುಗಳು ಪಂಕ್ತಿತ್ವದವು. ಉಳಿದ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳು ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಛಂದಸ್ಸವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—
ಕನ್ಯಾ ವಾಃ ಸಪ್ತಾಶ್ರೇಯ್ಯಪಾಲೇತಿಹಾಸ ವಂದ್ರ ಅನುಷ್ಠುಭಂ ದ್ವಿಪಂಕ್ತ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
ಸೂಕ್ತವಿವಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಈ ಸೂಕ್ತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವಿರುವುದು—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಮುಷಿಯ ಪುತ್ರಿಯೂ
ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾನ್ವಿಯೂ ಆದ ಆಪಾಲಾ ಎಂಬ ಪ್ರೀಗಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಚರ್ಮರೋಗಿ (ತೋನ್ನು) ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಆದರಿಂದ
ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇವಳ ಪತಿಯ ಇವಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಆಪಾಲಾ ಎಂಬುವಳು
ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಅತ್ತಿಮುಷಿಯ ಅಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನಗುಂಟಾದ ಚರ್ಮರೋಗಿಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಕುಂತು ತಪಸ್ಸುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದಳು—ಸೋಮರಸವು
ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಂದು ಅರ್ಪಿಸುವೆನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ
ಅದಿದ್ದ ನದೀಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾ ನಮಾಡಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು
ಕಿತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಲತೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ (ಕಬ್ಬನ್ನು ಸಿಗಿಯುವಂತೆ) ಅಗಿಯುತ್ತಾ
ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಅಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದವು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ—ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ

ನನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಕಲ್ಲುಗಳ ಶಬ್ದವೇ ಇದಂದು ಇಂದ್ರನು ತಿಳಿದು ತಾನೇ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಇಂತೆಂದನು—ಇದೇನು, ಇಲ್ಲಿ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜುತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಗಳು ಕೇಳಬರುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲಾ ಎನಲು, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಇದು ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದವಲ್ಲ. ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯು ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಆಗದು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಹೊರಬಿ ಶಬ್ದವೇ ಇದು. ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಹಿಂತಿರುಗಿಹೋಗಲುಪಕ್ರಮಿಸಲು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕರೆದು ಮುತ್ತಿಂತೆಂಟಳು—ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ಏತಕ್ಕೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆ? ನೀನು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಹೋಗುವಿಯಲ್ಲವೇ? ಈಗ ನಾನು ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗಿದು ಜಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಲತೆಗಳಿಂದ ಸೋಮರಸವು ಜನುಗುತ್ತಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನೇ ಪಾನಮಾಡಿ ನಾನು ಕೊಡುವ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಪುರುಷನು ಇಂದ್ರನೇ ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ—ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ನೀನು ಇಂದ್ರನೇ ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವೆನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಪುರುಷನು ಇಂದ್ರನೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಾರೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ತನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತೆಂದಳು—ಎಲೈ ಸೋಮರಸನೇ, ನೀನು ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ನೋವಲು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯೂ ಅವೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ ಜನುಗಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕು ಎಂದಳು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವಳು ತನ್ನ ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಆಗಿದು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದನು. ಇಂದ್ರನು ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿದ ನಂತರ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು—ಚರ್ಮರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಪತಿಯು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರುವನು, ಈಗ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಮಾಗಮವುಂಟಾಗಿರುವುದು ಎನಲು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂದ್ರನು—ಎಲಾ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೇನು? ಅದನ್ನು ಹೇಳು. ಅದನ್ನು ನಾನು ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆನು ಎಂದನು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು—ಹಾಗಾದರೆ ನೀನು ನನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು; ನನ್ನ ತಂದೆಯ ತಲೆಯ ಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲಾ ಉದಂಹೋಗಿ ತಲೆಯು ನುಣ್ಣಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆವನು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುವ ಹೊಲವೂ ಕೆರಲುಭೂಮಿಯಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ಏನೂ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ನನ್ನ ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನವು (ಮನುಷ್ಯಸ್ಥಾನವು) ರೋಮರಹಿತವಾಗಿರುವುದು ಎಂದರೆ ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆ ಕೂದಲುಗಳು ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ, ಅವನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳು ಬೆಳೆದು ಫಲಭೂತವಾಗುವಂತೆಯೂ, ನನ್ನ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸು ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಅವಳ ತಂದೆಯ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ರೋಗಗಂಧಾರದಿಂದ ರೋಗಯುಕ್ತವಾದುದನ್ನಾಗಿಯೂ, ಅವನ ಹೊಲವನ್ನು ಫಲಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಚರ್ಮರೋಗ ಬುಕಾರ್ಥವಾಗಿ ತನ್ನ ರಥದ ಛದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಗಾಡಿಯ ಛದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ನೊಗದ ಛದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಮೂರು ಛದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮೂರನಾರ್ತಿ ನುಗ್ಗಿಸಿದನು. ಆದರಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಚರ್ಮವು ರೋಗಗಂಧಿತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭೆಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುತವಾಗಿ ಆಯಿತು ಎಂಬ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಿಹಾಸವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಇಲ್ಲಿ ದೇಳಿ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಬ್ದೀಯನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯತ್ಯಾಂತವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಸಂದರ್ಭ ಬರುವಾಗ ಆಯಾ ಮುಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗುವುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದಾರೆ.

ಸೂಕ್ತ—೯೧

ಮಂಡಲಂ—೮ : ಅನುವಾಕ—೯ : ಸೂಕ್ತ—೯೧ :
 ಅಷ್ಟಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೧೪ :
 ಸೂಕ್ತದ್ವಯವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೬ :
 ಮುಷಿ—ಅಪಾಲಾತ್ರೇಯಾ :
 ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರ :
 ಛಂದಃ—೧-೨. ಏಂಕ್ರಿ : ೩-೨. ಅನುಪ್ಪಲ್ :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಕನ್ಯಾ ವಾರವಾಯತೀ ಸೋಮಮುಪಿ ಸ್ತುತಾವಿದತ್ |

ಆಸ್ತಂ ಭರಂತ್ಯಬ್ರವೀದಿಂದ್ರಾಯ ಸುನವೈ ತ್ವಾ ಶಕ್ರಾಯ ಸುನವೈ ತ್ವಾ ||

ಃ ಕವಿಪಾಠಃ |

ಕನ್ಯಾ | ವಾಃ | ಅವ್ರಯತೀ | ಸೋಮಂ | ಅಪಿ | ಸ್ತುತಾ | ಅವಿದತ್ |

ಆಸ್ತಂ | ಭರಂತೀ | ಅಬ್ರವೀತ್ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಸುನವೈ | ತ್ವಾ | ಶಕ್ರಾಯ | ಸುನವೈ | ತ್ವಾ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ವಾರುದಕು ಪ್ರತ್ಯನಾಯತೀಃ ಸ್ವಾ ನಾರ್ಥಮಭ್ಯವಗಚ್ಯಂತೀ ಕನ್ಯಾಪಾಲಾ ನಾಮ ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ತುತಾ ಸ್ತುತಾ ವಾಗ್ವೇದ ಸೋಮಮುಪವಿದತ್ | ಅಲಭತ || ವಿದ್ವಾ ಲಾಭೇ | ಲಭಾ ರೂಪಂ || ತಂ ಸೋಮ-ಮಸ್ತಂ ಗೃಹಪ್ರತಿ ಭರಂತ್ಯಾ ದರಂತೀ ಸಾ ಸೋಮಮಬ್ರವೀತ್ | ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರಾಯ ಸುನವೈ | ನಮ ದಂತೈರೇವಾಭಿಷುಣವೈ | ಪುನರ್ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಶಕ್ರಾಯ ಸಮರ್ಥಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಸುನವೈ | ಇವಾನೀನೇನಾಭಿಷಮ ಕರವೈ | ಸೋಮಭಕ್ಷಣಕಾಲೇ ದಂತವನ್ನಿ ಗ್ರಾವ ಭೃನಿಮಿತಿ ಮೆತ್ತೇಂದ್ರಸ್ತಾನುಗಮತ್ | ಏಷೋನ್ಯರ್ಥಃ ಶಾಖ್ಯಾಯನಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಃ ಸ್ವಪ್ನನುಭಿಷತಃ | ಸಾ ತೀರ್ಥಮಭ್ಯವಯಂತೀ ಸೋಮಸಾಂಶುಮಿವಿದತ್ತಂ ಸಮಾಪಾದತ್ತೈಸ್ತೈ ಹ ಗ್ರಾನಾಣ ಇವ ದಂತಾ ಊಸುಃ | ಸ ಇಂದ್ರ ಅವ್ರವತ್ ಗ್ರಾನಾಣೀಂ ವೈ ವದಂತೀತಿ | ಸಾ ತನುಭಿಷ್ಯಾಜಹಾರ ಕನ್ಯಾ ವಾರವಾಯತೀ ಸೋಮಮುಪಿ ಸ್ತುತಾವಿದತ್ಯೈತ್ಯೇ ತ ಇದಂ ಗ್ರಾನಾಣ ಇವ ದಂತಾ ವದಂತೀತಿ ವಿದಿತ್ತೇಂದ್ರಃ ಪರಾಜಾವರ್ತತೀ | ತಮಬ್ರವೀದಸೌ ಯ ಏಷಿ ವೀರಶ ಇತ್ಯಾದಿನೇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ವಾಃ—ನದಿಯ ನೀರಿನ ಬಳಿಗೆ | ಅವಾಯತೀ—ಸ್ವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ | ಕನ್ಯಾ—ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು | ಸ್ತುತಾ — ವಾಗ್ವೇದವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ | ಸೋಮಂ ಅಪಿ—ಸೋಮಃಲತಿಸುನ್ನು | ಅವಿದತ್—ಕಂಡಕು

(ಅನಳಗೆ ಸೋಮಲತೆಯು ಸಿಕ್ಕಿತು) ಆನಂತರ | ಅಸ್ತಂ—ತನ್ನ ಗೃಹಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಾಗ | ಭರಂತೀ—
ಆ ಸೋಮವನ್ನು ತರುತ್ತಾ | ಅಬ್ರವೀತ್—ಇಂತೆಂದಳು (ಎಲೈ ಸೋಮವೇ) | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಇಂದ್ರಾಯ—
ಇಂದ್ರನಿಗಾಗ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಆರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಸುಸವೈ—ನನ್ನ ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತೇನೆ (ಎಲೈ)
ಸೋಮವೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಶಕ್ತ್ರಾಯ—ಸಮರ್ಥನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗ | ಸುಸವೈ—ಹೆಲ್ಲಿನಿಂದ ಸಿಗದು
ರಸವನ್ನು ಹೊರಹೊರಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ನದಿಯ ನೀರಿನ ಬಳಿಗೆ ಸ್ನಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಮನೆಗೆ
ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಆರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗದು ರಸವನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ಶಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿಯೇ
ನಿನ್ನಿಂದ ರಸವನ್ನು ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗದು ತೆಗೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದಳು.

English Translation

A young woman going to the water found Soma in the path; as she
carried it home she said, I will press you for Indra, I will press you for
Shakra.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ನದಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ
ಸಿಕ್ಕಿದ ಸೋಮವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಸಿಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು
ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾವ (ಕೆಲ್ಲುಗಳಿಂದ) ಸೋಮವನ್ನು ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದವು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು
ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು—ಈ ವಿವರವು ಶಾಖ್ಯಾಯನಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು
ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ—

ಸಾ ತೀರ್ಥವುಭ್ಯವಯಂತೀ ಸೋಮಾಂತುನುಮಿಂದತ್ತಂ ಸಮಜಾದತ್ತಸ್ಯೈ ಹ ಗ್ರಾವಾಣ ಇವ
ದಂತಾ ಉದುಃ | ಸ ಇಂದ್ರ ಆದ್ರವತ್ ಗ್ರಾವಾಣೋ ವೈ ವದಂತೀತಿ | ಸಾ ತಮುಭಿನ್ಯಾ-
ಜಹಾರ ಕನ್ಯಾ ವಾರವಾಯಂತೀ ಸೋಮಮುಪಿ ಸ್ತುತಾವಿದದಿತ್ಯೆಸ್ಯೈ ತ ಇದಂ ಗ್ರಾವಾಣ
ಇವ ದಂತಾ ವದಂತೀತಿ ವಿದಿತ್ವೇಂದ್ರಃ ಪರಾಜಾವರ್ತತ | ತಮಬ್ರವೀದಸೌ ಯ ವಿಸಿ ವೀರಕ
ಇತ್ಯಾದಿನಾ ||

(ಶಾ. ಬ್ರಾ.)

ಅಪಾಲಾ ಎಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ನದಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಅನಳಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಸೋಮಲತೆಯು
ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತು ಹೆಲ್ಲಿನಿಂದ ಸಿಗದು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೆಲ್ಲಿನಿಂದ ಸಿಗಯುವ ಶಬ್ದವು ಸೋಮಲತೆ
ಗಳನ್ನು ಕೆಲ್ಲಿನಿಂದ ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದದಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಬ್ದವು ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಕೆಲ್ಲಿನಿಂದ

ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದವೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಇಂದ್ರನು ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ ಬಂದನು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕುಂತು ಎತ್ತಿ ಪುರುಷನೇ, ನೀನು ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿಬಂದಿರುವೆ. ಇದು ನನ್ನ ಹೃದ್ಲಿಗಿಂದ ಹೊರಡುವ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ. ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕುಟ್ಟುವ ಶಬ್ದವಲ್ಲ ಎನಲು ಇಂದ್ರನು ಮಿನ್ನಮಾನಸನಾಗಿ ಹುಂತಿರುಗಿಹೋಗಿ ಲನುವಾದನು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಸೌ ಯ ಏಷಿ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ತಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಳು.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಸೌ ಯ ಏಷಿ ವೀರಕೋ ಗೃಹಂ ಗೃಹಂ ವಿಚಾಕಶತ್ ।

ಇಮಂ ಜಂಭಸುತಂ ಪಿಬ ಧಾನಾವಂತಂ ಕರಂಭಿಣಿಮಪೂಪವಂತ-
ಮುಕ್ತಿಸಂ ॥ ೨ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಅಸೌ | ಯಃ | ಏಷಿ | ವೀರಕಃ | ಗೃಹಂ ಗೃಹಂ | ವಿಚಾಕಶತ್ |

ಇಮಂ | ಜಂಭಸುತಂ | ಪಿಬ | ಧಾನಾವಂತಂ | ಕರಂಭಿಣಿ | ಅಪೂಪವಂತಂ | ಉಕ್ತಿಸಂ ॥ ೨ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸಾ ಶಕ್ರಮುಖ್ಯವೀರ್ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ವೀರಕೋ ವೀರಃ ಸಮರ್ಥಸ್ತುಂ ಯೋಽಸೌ ತ್ವಂ ವಿಚಾ-
ಕಶತ್ || ಕಾಶ್ಯ ದೀಪ್ತಾ | ಯಜುಲುಕಿ ಕಶರಿ ರೂಪಂ | ಧಾತೋರ್ಹ್ರಸ್ವಶ್ಚಾಂದಶಃ || ಅತ್ಯರ್ಥಂ ದೀಪ್ಯ-
ಮಾನಃ ಸನ್ ಗೃಹಂ ಗೃಹಂ ಯಜಮಾನಗೃಹಂ ಪ್ರತಿ ಸೋಮಪಾನಾನಾಯ ತ್ವಮೇಷಿ | ಗಚ್ಛಸಿ |
ಅತಸ್ತ್ವಮಾತ್ರಾಪಿ ಜಂಭಸುತಂ ಮನು ದಂತ್ಯೈರಭಿಷುತಮಿಮಂ ಸೋಮಂ ಪಿಬ | ಕದ್ಯಶಂ | ಧಾನಾ-
ವಂತಂ | ಧಾನಾ ಭೃಷ್ಯಯವಾಃ | ತದ್ವಂತಂ ಕರಂಭಿಣಿಂ ಸಕ್ರಮಂತಮಪೂಪವಂತಂ ಪುರೋಡಾಶಾದಿ
ಸಹಿತಮುಕ್ತಿಸಂ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಯುಕ್ತಮೇತಾದ್ಯಶಂ ಸೋಮಮುಕ್ತಿಸಂ ಪಿಬೇತಿ | ಸಾ ಸೋಮೇನ ಸಹ
ಧಾನಾದೀನಾವೇದಯತ್ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಚಾಕಾಷ್ಠೀದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

। ಶ್ರುತಪಾಠಃ ।

(ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ) ವೀರಕಃ—ಪರಾಕ್ರಮಕಾರಿಯಾದ | ಅಸೌ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ | ಯಃ ತ್ವಂ—
(ಯಾವ) ನೀನು | ವಿಚಾಕಶತ್—ನಿನ್ನ ಸ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ | ಗೃಹಂ ಗೃಹಂ—ಅನೇಕ ಯಜಮಾನರ
ಗೃಹಕ್ಕೆ | ಏಷಿ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು | ಜಂಭಸುತಂ—ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಂದ
ಅಗದ ಅದರಿಂದ ತೊಟ್ಟಿ ಕುತ್ತಿರುವುದೂ | ಧಾನಾವಂತಂ—ಧಾನ್ಯಮಿತ್ರನಾದುದೂ | ಕರಂಭಿಣಿಂ—ಕುಟ್ಟು

ಮಿತ್ರತವಾದುದು | ಅಪೂರ್ವವಂತಂ—ಪುರೋಡಾಶಾದಿಸಹಿತವಾದುದು | ಉಕ್ತಿನಂ—ಮಂತ್ರಪಠನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಅರ್ಪಿತವಾಗುವುದು ಆದ | ಇವಂ—ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಮಹತ್ವೈರೂಪದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಪ್ರತಿ ಯಜಮಾನರ
ಗೃಹಕ್ಕೂ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು, ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಲ್ಲಗಳಿಂದ
ಅಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೋಮಲತೆಗಳಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವುದೂ ಧಾನ್ಯ ಒಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪುರೋಡಾಶಾದಿಗಳಿಂದ
ಮಿತ್ರತವಾದುದು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವುದು ಆದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

You, who goes from house to house, a hero bright in your splendour,
drink this Soma pressed by my teeth, together with fried grains of barley,
the karambha, cakes and hymns.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅ ಚನ ತ್ವಾ ಚಿಕ್ಕಿತ್ವಾನೋಽಧಿ ಚ ನ ತ್ವಾ ನೇಮಸಿ |

ಶನ್ಯೇರಿವ ಶನ್ಯೇರಿವೇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ ಸ್ರವ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅ | ಚನ | ತ್ವಾ | ಚಿಕ್ಕಿತ್ವಾನಃ | ಅಧಿ | ಚನ | ತ್ವಾ | ನ | ಇಮಸಿ |

ಶನ್ಯೇಽಇವ | ಶನ್ಯೇಽಇವ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಪರಿ | ಸ್ರವ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪುನರಪಿ ಸಾ ತನುನಾದ್ಯತ್ಯಾಹ | ಹೇ ಇಂದ್ರ | ಚನೇತಿ ನಿಪಾತಶಬ್ದಮದಾಯೋಽನಧಾರ-
ಣಾರ್ಥೇ | ತ್ವಾ ತ್ವಾನಃ ಚಿಕ್ಕಿತ್ವಾನಃ | ಜ್ಞಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಏವ | ಇಹ ಮಾರ್ಗ ಏವಾಗತಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ
ನಾಥೀಮಸಿ | ನಾಥಿಗಚ್ಛಾಮಃ | ಅತ್ವಾಪಿ ಚನೇತ್ಯನಧಾರಣೇ | ಮಮ ಗೃಹಮಾಗಚ್ಛೇತಂ ತ್ವಾಮಿಂಪ್ರ
ಇತಿ ನ ಜಾನೀಮ ಏವೇತ್ಯಪಾಲಾ ತಮಿಂದ್ರಮುಕ್ತ್ವಾ ಸ್ವಾಸ್ಯೇ ಸ್ಥಿ ತಂ ಸೋಮಂ ಪ್ರತ್ಯಾಹ | ಹೇ
ಇಂದೋ ಕ್ಷರಣಶೀಲ ಸೋಮ ಅಸ್ಮಾ ಅಗತಾಯೇಂದ್ರಾಯ ತದರ್ಥಂ ಪೂರ್ವಂ ಶನ್ಯೇಮ್‌ಽಂದು ಮುದು
ತತಃ ಶನ್ಯೇರಿವ || ಕುಕ್ವಿತ್ವಾರ್ಥೇಕಚ್ಛಾ || ಕುಕ್ವಿತಂ ಶನ್ಯೇಃ ಶಕನ್ಯೇಃ | ಕ್ವಿಪ್ರಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಕ್ವಿಪ್ರಮೇ ವ ತ್ವಂ

ಪರಿ ಸ್ತವ | ಮದೀಯದಂಷ್ಟ್ರಾಧಿರಭಿಷೂಯಮಾಣಾಃ ಸನ್ ಪರಿತಃ ಜ್ವರೇತಿ | ತಥಾ ಯಜ್ಞೇಪ್ತುಃ
ಗ್ರಾಪಧಿರಭಿಷೂಯಮಾಣಾಃ ಸೋಮಃ ಪ್ರಥಮಂ ಶನ್ವಿಃ ಪರಿಸ್ತವತಿ ತತಃ ಶನಕೈಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಮಿತಿ ತದಭಿಷ್ಠಾ-
ಯೇಣೋಕ್ತಂ | ತತ ಇಂದ್ರ ಏತದ್ವಾಕ್ಯಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ತದಾನೀಮೇವಮಭಿಷುತಂ ಸೋಮಂ ಯಜ್ಞಸ್ತಾನೀ-
ಯಾದಪಾಲಾಮುಪಾದೇನಾಧಾಸೀತ್ | ಉಕ್ತಾರ್ಥಃ ಶಾಖ್ಯಾಯನಕಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ಸ್ವಪ್ತಮದ್ಭದ್ರಾಯ |
ಅನಾದ್ರಿಯಮಾಣೈವ ತಮಬ್ರವೀದಾ ಚನ ತ್ವಾ ಚಿಕಿತ್ಸಾನೋಽಧಿ ಚನ ತ್ವಾ ನೇಮಸೀತಿ | ಪುಲಾ ಮಾಂ
ಸರ್ವಯರ್ಚಾಪಾಲಾ ಸ್ತೌತೀತ್ಯುಪಪರ್ಯಾವರ್ತತ ಶನ್ವಿರಿವ ಶನಕೈರಿವೇಂದ್ರಾಯೇಂದೋ ಪರಿ
ಸ್ತವೇತಿ ತ ವಾ ಅಸ್ಯೈ ಮುಪಾಶ್ಲೋಮಂ ನಿರಧಯತ್ಪೋಮಪೀಥ ಇಹ ವಾ ಅಸ್ಯ ಭವತಿ ಯ ಏವಂ
ವಿದ್ವಾನ್ ಸ್ತ್ರೀನುಪಜಿಭೃತೀತಿ ||

ಪ್ರಾರ್ಥನಾಃ |

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಾ ಚನ—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಅ ಚಿಕಿತ್ಸಾಮಃ—ತಿಳಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇವೆ | ತ್ವಾ—
ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು | ನ—ಈಗ | ಅಧಿ ಇಮಸಿ ಚನ—ತಿಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದೆ |
ಇಂದೋ—(ನನ್ನ ಬಾಯಿನಿಂದ) ತೊಟ್ಟಿ ಕೃತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ |
ಶನ್ವಿಃ—(ಮೊದಲು) ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿಯೂ (ಅನಂತರ) | ಶನಕೈಃ—ಬೇಗಬೇಗನೆ | ಪರಿ ಸ್ತವ—ಜನಗುತ್ತಾ
ಪ್ರವಹಿಸು.

ಛಾಂದಸ್ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ನಿನ್ನ ಮಹತ್ಪ್ರಸಾದಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ. ಅದರೂ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು
ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿನ್ನ ಬಾಯಿನಿಂದ ತೊಟ್ಟಿ ಕೃತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮರಸವೇ, ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮೊದಲು
ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಜನಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಜನಗಿ ಹಂದುಬಾ.

English Translation

We wish to know you, but here we know you not. O Soma, flow
forth for Indra first slowly, then quickly.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಕುವಿಚ್ಛೈಕತುವಿತ್ಕರತ್ವುವಿನೋ ವಸ್ಯಸಸ್ತರತಃ |

ಕುವಿತ್ವತ್ತಿದ್ವಿಷೋ ಯತೀಂದ್ರೇಣ ಸಂಗಮಾಮಹೈ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ |

ಕುವಿತ್ | ಶಕತ್ | ಕುವಿತ್ | ಕರತ್ | ಕುವಿತ್ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕರತ್ |

ಕುವಿತ್ | ಪತ್ತಿದ್ವಿಷಃ | ಯತೀಃ | ಇಂದ್ರೇಣ | ಸಂಗಮಾಮಹೈ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸೋಮಂ ಪೀತವಾನಿಂದ್ರೋಽಸ್ಮಾನೇವಂ ಕರೋತಿತ್ಯಾಹ | ಸ ಇಂದ್ರಃ ಕುವಿದ್ವಹುವಾರ-
ಮಸ್ಮಾಣ್ಯಕತ್ | ಶಕ್ತಾನ್ ಸಮರ್ಥಾನ್ ಕರೋತು | ಕಿಂಚ ಕುವಿದ್ವಹು ಚಾಸ್ಮಭ್ಯಂ ಕರತ್ |
ಕರೋತು | ಕಿಂಚ ಸ ವಿವೇಂದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಯುವಿದ್ವಹುಕೃತ್ಯೋ ವಸ್ಯಸೋ ವಸೀಯಿಸೋಽತಿಶ-
ಯೇನ ವಸುವತಃ ಕರೋತು || ಕರೋತೇಃ ಶಕ್ತೋತೇಶ್ಚ ಲೇಟೈಡಾಗಮಃ || ಇವಾನೀಮಾತ್ರೀಯ್ಯ-
ಹಮೇವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿತಿ ವದತಿ | ಪೂರ್ವಂ ಕುವಿದ್ವಹುಪತಿದ್ವಿಷಶ್ಚೈಗ್ನೋಷಾತ್ಪತಿವಿರ್ಭಕ್ತೃಫುರ್ಬಹು-
ವಾರಂ ದ್ವಿಷ್ಣಾ ಆತ ವಿವ ಯತೀಃ ಪತಿಭ್ಯಃ ಸಕಾಶಾದಿಶೋ ಗಚ್ಯಂತೀ ವಯಂ ಕೈಕ್ಷಿದಪ್ಯನೂಹ್ಯ-
ಮಾನಾಃ ಸತ್ಯಃ ಸಂಪ್ರತೀಂದ್ರೇಣ ಸಹ ಸಂಗಮಾಮಹೈ | ಸಂಗಾಚ್ಯಮಹೈ | ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜಾರ್ಥೇ
ಬಹುವಚನಂ | ಸಂಗಮಶಬ್ದೇನೇಂದ್ರೋಽಪಾಪಾಪಾಪವತೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಅ ಇಂದ್ರನು) ಕುವಿತ್—ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ | ಶಕ್ತ—ನಮ್ಮನ್ನು ಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿ | ಕುವಿತ್—
ಬಹಳವಾಗಿ | ಕರತ್—ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿ | ನೇ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಕುವಿತ್—ಬಹುವಿಧವಾಗಿ | ವಸ್ಯಸೇ—
ಧನಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ | ಕರತ್—ಮಾಡಲಿ | ಕುವಿತ್—ಬಹಳವಾಗಿ | ಪತಿದ್ವಿಷಃ—ನನ್ನ ತೃಗ್ನೋಪನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ
ಪತಿಯಿಂದ ದ್ವೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಯತೀಃ—ಪತಿಯ ಸಮೀಪದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನಾವು (ನಾನು) ಈಗ |
ಇಂದ್ರೇಣ—ಇಂದ್ರನೊಡನೆ | ಸಂಗಮಾಮಹೈ—ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಬಹುವಿಧವಾದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ-
ನನ್ನ ತೃಗ್ನೋಪನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಪತಿಯ ಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಾನು ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

May (Indra) repeatedly make us powerful, may he do abundantly
for us, may he repeatedly make us very rich ; often hated by our husband
and forced to leave him, may we be united to Indra.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಮಾನಿ ತ್ರಿಲಿಪಿ ವಿಷ್ವಪಾ ತಾನೀಂದ್ರ ವಿ ರೋಹಯ |

ಶಿರಸ್ತತಸ್ಯೋರ್ವರಾನಾದಿದಂ ನು ಉಪೋದರೇ || ೫ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ :

ಇವಾನಿ | ತ್ರೀಣಿ | ವಿಷ್ಣುಪಾ | ಶಾನಿ | ಇಂದ್ರ | ವಿ | ರೋಹಯ |

ಶಿರಃ | ತತಸ್ಯ | ಉರ್ವರಾಂ | ಆತ್ | ಇದಂ | ಮೇ | ಉಪ | ಉದರೇ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಿಫಾಸ್ಯಂ :

ಇಂದ್ರೇಣ ಕಿಂ ಕಾಮಯಸೇ ತದ್ವಾಸ್ಯಾಮಿತುಕ್ತ್ವಾ ಸಾ ವರಮನಯಾ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಇವಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ವಿಷ್ಣುಪಾನಿ ಸ್ಯಾನಾನಿ ಸಂತಿ | ಶಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸ್ಯಾನಾನಿ ವಿ ರೋಹಯ | ಉತ್ತಾದಯ | ಕಾನಿ ಶಾನಿ | ತತಸ್ಯ ನುನು ಪಿತೂ ರೋಮವರ್ಜಿತಂ ಶಿರಃ | ಖಲತಿಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಚ್ಚಾಪಗಮಯ | ರೋಮವಶಂ ಕುನೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಉರ್ವರಾಂ ತಸ್ಯೋಷರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಸರ್ವಸಸ್ಯಾಭ್ಯಂ ಕುರು | ಅದನಂತರಂ ಮೇ ಮನೋವೈದರ ಉಪೈದರಸ್ಯ ಸಮಾಪೇ ಯದಿದಂ ಸ್ಯಾ ನಃ | ಗುಹ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಚ್ಚ ತ್ವಗ್ನೋಷೇ ಸತ್ಯಸಂಜಾತರೋಮಕಂ | ತದಪಿ ತ್ವಗ್ನೋಷಪರಿಹಾರೇಣ ರೋಮಯುಕ್ತಂ ಕುರು | ಏಶಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸ್ಯಾನಾನಿ | ಏಷೋಽರ್ಥಃ ಶಾಟ್ವಯ ನಕೇ ಪ್ರಪಂಚೇನೋಕ್ತಃ | ಶಾಮಬ್ರವೀದಪಾಶೇ ಕಿಂ ಕಾಮಯಸೀತಿ | ಸಾಬ್ರವೀದಿವಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ವಿಷ್ಣುಪೇತಿ ಖಲತಿಹಾಸ್ಯೈ ಪಿತಾ ಸ ತಂ ಹಾಖಲತಿ ಚಕಾರೋರ್ವರಾ ಹಾಸ್ಯ ನ ಜಜ್ಜೀ ಸೋ ಜಜ್ಜ | ಉಪಸ್ಯೇ ಹಾಸ್ಯೈ ರೋಮಾಣಿ ನಾ ಸುಸ್ತಾಸ್ಯಾ ಹ ಜಜ್ಜಿರ ಇತ್ಯಸ್ಯೋತ್ತರಾ ಭೂಯಸೇ ನಿವರ್ಜನಾಯಾಸಾ ಚ ಯಾ ನ ಇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಇವಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ವಿಷ್ಣುಪಾ—ಈ ಮೂರು ಸ್ಯಾನಗಳಿರುವವು | ಶಾನಿ—ಅವುಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ | ವಿ ರೋಹಯ—ಉತ್ತತ್ತಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು | ತತಸ್ಯ ಶಿರಾಂ—ನನ್ನ ತಂದೆಯ ರೋಮವರ್ಜಿತವಾದ ಬೋಳುತಲೆಯನ್ನು ರೋಮಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು | ಉರ್ವರಾಂ—ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕರಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಸ್ಯಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು | ಆತ್—ಅನಂತರ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಉಪ ಉದರೇ—ಕಿಬ್ಬಿಟ್ಟಿಯ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವ | ಇದಂ—ಈ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನು ರೋಮಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ಈಗ ನೀನು ಸಂಪದಿಸಬೇಕಾದ ಮೂರು ಸ್ಯಾನಗಳಿರುವವು. ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೂದಲಿಲ್ಲದ ಬೋಳುತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕೂದಲುಗಳು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡು. ಮತ್ತು ಅವನ ಬಂಜರು ಭೂಮಿಗಾಗದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳು ಬೆಳೆದು ಫಲಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು ಮತ್ತು ಚರ್ಮರೋಗದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ನನ್ನ ಕಿಬ್ಬಿಟ್ಟಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಸಂಪದಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

These three places,—you cause them all to grow,—my father's (bald) head, his (barren) field. and my body.

• ಸಂಕಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಸೌ ಚ ಯಾ ನ ಉರ್ವರಾದಿನಮಾಂ ತನ್ವಂ ಮಮು ।

ಅಥೋ ತತಸ್ಯ ಯಚ್ಚಿರಃ ಸರ್ವಾ ತಾ ರೋಮಶಾ ಕೃಧಿ ॥ ೬ ॥

• ಪದವಾಚಃ •

ಅಸೌ | ಚ | ಯಾ | ನಃ | ಉರ್ವರಾ | ಅತ್ | ಇಮಾಂ | ತನ್ವಂ | ಮಮು |

ಅಥೋ | ಇತಿ | ತತಸ್ಯ | ಯಚ್ | ಶಿರಃ | ಸರ್ವಾ | ತಾ | ರೋಮಶಾ | ಕೃಧಿ ॥ ೬ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉಕ್ತಮೇವಾರ್ಥಮನಯಾ ವಿವೃಣೋತಿ | ನೋಽಸ್ಯಾಕಂ ಪಿತುರ್ಯಾಸಾ ಉರ್ವರಾ ಯದಿದವಮೂಷರಂ ಖೇತ್ರಮಸ್ತಿ | ಅದನಂತರಂ ಮಮೇವಮಾಂ ತನ್ವಮಿದಂ ತ್ವಗೋಷದಷ್ಟಂ ಗುಹ್ಯ- ಸ್ಥಾನಂ | ಅಥೋ ಅಥಾಪಿ ಚ ತತಸ್ಯ ತಾತಸ್ಯ ಯಚ್ಚಿರೋ ರೋಮವರ್ಜಿತಮಸ್ತಿ | ಏತಾನಿ ಸರ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ತಾನೀನಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ರೋಮಶಾ ರೋಮಶಾನಿ ಕೃಧಿ | ಕುರು ॥

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ನಃ—ನಮ್ಮ (ತಂದೆಯು) | ಉರ್ವರಾ—ಬಂಜರುಭೂಮಿಯಾದ | ಯಾ ಅಸೌ—ಯಾವ ಹೊಲವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನೂ | ಅತ್—ಅನಂತರ | ಮಮು—ನನ್ನ | ಇಮಾಂ ತನ್ವಂ—ಚರ್ವರೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶರೀರವನ್ನೂ ಎಂದರೆ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ | ಅಥೋ—ಅನಂತರ ! ತತಸ್ಯ—ನನ್ನ ತಂದೆಯು | ಯಚ್ ಶಿರಃ—ರೋಮವರ್ಜಿತವಾದ ಬೋಳುತಲೆಯು ಯಾವುದಿದೆಯೋ ಅದನ್ನೂ | ಸರ್ವಾ—ಈ ಮೂರು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ | ರೋಮಶಾ—ರೋಮಯುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

• ಕಾರ್ವಾರ್ತಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಂಜರುಭೂಮಿಯಾದ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳು ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ, ಚರ್ವರೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯದಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ, ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಬೋಳು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚಿನಂತೆ ಕೂದಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆಯೂ ಮಾಡು.

English Translation

This field which is our (father's), and this my body and the head of my father,—you make all these bear a crop,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಖೇಃ ರಥಸ್ಯ ಖೇಽನಸಃ ಖೇ ಯುಗಸ್ಯ ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಅಪಾಲಾಮಿಂದ್ರ ತ್ರಿಷ್ವಪ್ತೈಶ್ಚೈಕೋಃ ಸೂರ್ಯತ್ವಚಂ || ೭ ||

• ಪಠಾಠಃ •

ಖೇ | ರಥಸ್ಯ | ಖೇ | ಅನಸಃ | ಖೇ | ಯುಗಸ್ಯ | ಶತಕ್ರತೋಃ | ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಅಪಾಲಾಂ | ಇಂದ್ರ | ತ್ರಿಃ | ಪೂಶ್ವೀ | ಅಕೃಣೋಃ | ಸೂರ್ಯತ್ವಚಂ || ೭ ||

• ಸಾಯಂಜಞಾಪಠಂ •

ಅನಯಾಪಾಲಾಂ ಸೂರ್ಯಸದೃಶಪ್ರಭಾವುಕರೋದಿತಾಪಠ | ಡೇ ಶತಕ್ರತೋಃ ಡೇ ಶತ-
ಸಂಹ್ಯಾಕಯಂಜ್ಞ ಬಹುವಿಧಪ್ರಜ್ಞ ವಾ ಡೇ ಇಂದ್ರ ರಥಸ್ಯ ಸ್ಯಕೀಯಸ್ಯ ಖೇಃ ಪೃಥುತರೇ ಛಿವ್ರೇ ತಥಾನಸಃ
ಶಕಟಸ್ಯ ಖೇ ತದಪೇಕ್ಷಯಾಲ್ವೇ ಛಿವ್ರೇ ಯುಗಸ್ಯ ಖೇ ಚಾಲ್ಪತರೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮೇ ಛಿವ್ರೇ ರಥಶಕಟಿಯುಗಾ-
ನಾಂ ಛಿವ್ರೇಷಾ ತ್ವಗ್ನೋಷಪರಿಹಾರಾಯ ತ್ರಿಪ್ರಿವಾಃರಾ ನಿಷ್ಕರ್ಷಣೇನ ಪೂಶ್ವೀ ಶೋಧಯಿತ್ವಾ ತತೋಽ-
ಪಾಲಾಮೇತನ್ನಾಮಿಕಾನುಕ್ರಿಸುತಾಂ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಿಂ ಸೂರ್ಯತ್ವಚಂ ಸೂರ್ಯವಾನತತ್ವಚ-
ಮಕೃಣೋಃ | ಅಕರೋಃ | ಕಲ್ಯಾಣತಮರೂಪಭಾಷನುಕರೋಃ ಶಾಖ್ಯಾಯನಕರಾಪ್ರಾಪ್ತೇ
ಸ್ವಪ್ನನುಭಿಹತಃ | ತಾಂ ಖೇಃ ರಥಸ್ಯತ್ವಬ್ಧುತತ್ವಾ ಗೋಧಾಧನತಾಂ ಖೇಽನಸೋಽತ್ವಬ್ಧುತತ್ವಾ ಸಂಕ್ಲಿ-
ಪ್ತಕಾಥನತ್ರದೇಷಾಭ್ಯನೂಚತೇ ಖೇಃ ರಥಸ್ಯ ಖೇಽನಸಃ ಇತಿ | ತಸ್ಮಿಹ ಯತ್ಪಲ್ಯಾಣತಮಂ ರೂಪಾ-
ಪಾಂ ತದ್ರೂಪವಾಸೇತಿ ತ್ವಗ್ನೋಷಾಪನಯಾನಯಾಪಾಠಾದಿವ್ಯಾರೀಷ್ವತಿಶರ್ಷಣಾಮಿತಿ | ಯಶ್ಚೈಗ್ನೋಷ-
ವೂಷಿತಃ ಸನ್ನೇತಕೂಕ್ರಂ ಪಠತಿ ತಸ್ಯ ತ್ವಗ್ನೋಷಮವಗಮಯ್ಯ ಸೂರ್ಯಸದೃಶಕಾಂತಿಮಿಂದ್ರಃ
ಕರೋತಿತಿ ಸೂಕ್ರಂ ಪ್ರಶಸ್ತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾಠಃ •

ಶತಕ್ರತೋಃ—ಬಹು ಕರ್ಮಯುಕ್ತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ವಿಷ್ಣು ಇಂದ್ರನೇ | ರಥಸ್ಯ—ನಿನ್ನ ರಥದ | ಖೇ—
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಛಿವ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ : ಅನಸಃ—ಗಾಡಿಯ (ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯವ) | ಖೇಃ—ಸಾಧಾರಣವಾದ
ಛಿವ್ರದಲ್ಲಿಯೂ | ಯುಗಸ್ಯ—ಗಾಡಿಯ ನೊಗದ | ಖೇಃ—ಸಣ್ಣದಾದ ಛಿವ್ರದಲ್ಲಿಯೂ | ತ್ರಿಃ—ಮೂರಾವರ್ತಿ
ಮಗ್ಗಿಸಿ | ಪೂಶ್ವೀ—ಕುದ್ದಿಗೊಳಿಸಿ | ಅಪಾಲಾಂ—ಪಾಲಾ ಎಂಬ ಅತ್ತಿ ಪುತ್ರಿಯನ್ನೂ | ಸೂರ್ಯತ್ವಚಂ—
ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಚರ್ಮವುಳ್ಳವಳನ್ನೂ | ಅಕೃಣೋಃ—ಮಾಡಿರುವ.

• ಛಾಂದಸ್ •

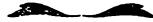
ಬಹು ಸಾಪಸಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸಗುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು ನಿನ್ನ ರಥದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಭಿದ್ರದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತರ ಗಾಡಿಯ ಕಂಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಅನಂತರ ನೊಗದ ಸಣ್ಣ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಆಪಾಲೆ ಎಂಬ ಆತ್ಮಿಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಮೂರಾವರ್ತಿ ನುಗ್ಗಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಚರ್ಮರೋಗರಹಿತಳನ್ನಾಗಿಯೂ, ಶುದ್ಧಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಶರೀರಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Thrice, Shatakratu, you purify Apala, in the hole of the chariot, in the hole of the cart, and in the hole of the yoke, and you made her with a skin resplendent like the sun

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಈ ಸೂಕ್ತದ ಏಳು ಋಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಅರ್ಥಯುಕ್ತವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಈ ಸೂಕ್ತದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಓದಿದರೆ ಸೂಕ್ತದ ಋಕ್ಕುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮಂದಬಿಟ್ಟುಗುವುದು.

ತೊಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯ •

ಪಾಂತಮಾ ವ ಇತಿ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ಭಜಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ಶ್ರುತಕಕ್ಷ್ಯ ಸುಕಕ್ಷ್ಯ ವಾರ್ಷಮ್ಯಂದ್ರಂ | ಅದ್ಯಾನುಷ್ಪಜ್ ಶಿಷ್ಪಾ ಗಾಯತ್ರೈಃ | ತಥಾಸುಕ್ತಮ್ಯತೇ | ಪಾಂತಂ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ಭಜಂ ಸುಕಕ್ಷ್ಯೋ ವಾದ್ಯಾನುಷ್ಪಜಿತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ ಗಾಯತ್ರೈಶ್ಚಾತೀತೌ ಪ್ರಥಮಾವರ್ಷಮಿದಂ ಸ್ತೂಕ್ತಮುತ್ತೇರಂ ಚ | ಪಂಚಿವಾರಾಣ್ಯಕೇ ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪುರುಷೂತಂ ಪುರುಷ್ಪತಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ಐ. ಅ. ಖ. ೨. ೩ | ಇತಿ || ಪ್ರಥಮೇ ರಾತ್ರಿಪರ್ಯಾಯೇ ಜೋತುಃ ಕಕ್ರ್ಮ ಅದ್ಯಾ ತ್ಯಜೌ ಸ್ತೋತ್ರೀಯಾಸುರೂಪೌ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪಾಂತಮಾ ನೋ ಅಂಧಸೋಽಪಾದು ಶಿಷ್ಪಂಧಸಃ | ಅ. ೩. ೪ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಪಾಂತಮಾ ವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಹದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಮೂರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಕಕ್ಷ ಅಥವಾ ಸುಕಕ್ಷ ಎಂಬವನು ಮಹಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಋಕ್ಕು ಅನುಷ್ಪಜ್ ಭಂಡಸ್ತು. ಉಳಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಗಾಯತ್ರೈಃಭಂಡಸ್ತು ಅನುಕ್ರಮದಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪಾಂತಂ ತ್ರಯಸ್ತ್ರಿಂಶದ್ಭಜಂ ಸುಕಕ್ಷ್ಯೋ : : ದ್ಯಾನುಷ್ಪಜ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯತಪ್ತಮಂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಗಾಯತ್ರೀ

ಭಂದಸ್ಥನ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ ಈ ಸೂತ್ರದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳ ಮಕ್ಕಳ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದ ವಿನಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೇಯ ಸೂತ್ರದ ಸಂಚಾರಣ್ಯಕದ ಸಂಚಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಪುರುಷೂತಂ ಪುರುಷ್ಪತಮಿತಿ ಶೇಷಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೩) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಪ್ರಥಮಲಾಠಿ ಪರ್ವಾಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೋತೃವು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರದ ಎರಡು ತೃಪ್ತಗಳನ್ನು (ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು) ಸ್ತೋತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಅನುದೊಪತ್ಯಚಗನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ತ್ರೋತಸೂತ್ರದ—ಪಾಂತಮಾ ವೋ ಅಂಧಸೋತ್ರಪಾದಾ ಶಿಪ್ರ್ಯಂಧಸಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಓ-೪) ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು

ಸೂತ್ರ—೯೨

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೯ | ಸೂತ್ರ—೯೨ |
 ಅಪ್ಪಕ—೩ | ಅಧ್ಯಾಯ—೩ | ವರ್ಗ—೧೫, ೧೬, ೧೭, ೧೮, ೧೯, ೨೦ |
 ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಾಯಿ—೩೩ |
 ಮುಖ—ಶ್ರುತಗಳಲ್ಲಿ ೨೦:ಶೋವಾ |
 ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ |
 ಭಂದ —೧. ಅನುವಾಕ | ೨-೩೩. ಗಾಯತ್ರೀಃ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪಾಂತಮಾ ವೋ ಅಂಧಸ ಇಂದ್ರಮುಭಿ ಪ್ರ ಗಾಯತ |

ವಿಶ್ವಾಸಾಹಂ ಶತಕೃತುಂ ಮುಹಿಸ್ಯಂ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ || ೧ ||

• ಸದವಾಃ •

ಪಾಂತಂ | ಅ | ವಃ | ಅಂಧಸಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಗಾಯತ |

ವಿಶ್ವಾಸಹಂ | ಶತಕೃತುಂ | ಮುಹಿಸ್ಯಂ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮುಖ್ಯಃ ವೋ ಯುಷ್ಮದೀಯಂವಂ ಸಃ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಮಗ್ನಮಾ ಪಾಂತಮಾಠಿ-
 ಮುಖ್ಯೇನ ಪಿಬಂತಂ || ಪಾ ಪಾನೇ | ಛಂದಸಃ ಶಪ್ತೇ ಲುಕ್ | ಸರ್ವೇ ವಿಧಯಶ್ಚಂದ್ರಸ ವಿಶ್ವಂಶ
 ಇತಿ ನ ಲೋಕ್ಯಾವ್ಯಯೇತಿ ಸ್ವಪ್ತೀಶ್ರುತಿವೇಧಾಭಾವಃ | ತತೋತ್ರಂಧಕ ಇತ್ಯಶ್ಚ ಕರ್ಷಣವರ್ಣೋರಿತಿ
 ಪಪ್ತೀ || ಸೋಮನೂಭಮುಖ್ಯೇನ ಪಿಬಂತಮೇತಾ ಿತಕಮಿಂಪ್ರಂ ಪ್ರ ಗಾಯತ | ಪ್ರಕರ್ಷಣಾಭಿಷ್ಟುತ |
 ಈದೃಶಂ | ವಿಶ್ವಾಸಹಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಲಶ್ತ್ರೋಣಾಮುಭಿಧಮಿಃಾರಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧೂತಪಾತಾನಾಂ ವಾ ಅತ
 ಋನ ಶತಕೃತುಂ ಬಸುನಿಧಪ್ರಚ್ಛುನಂ ಬಹುನಿಧಕಮಾಗಾಂ ವಾ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ
 ಮುಹಿಸ್ಯಂ ಧನಸ್ಯ ದಾತೃತವಂ | ಯದ್ವಾ | ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಯುಷ್ಮವ್ಯಕ್ತೇನ ಪೂಜನೀಯಂ
 ಮಿಂಪ್ರಂ ಗಾಯತೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಶ್ರುತಿರದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರೇ) ವೇ—ನಿಮ್ಮ | ಅಂಧಸ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಆ ಪಾತಂ—
ಅಘಬ್ರಹ್ಮಿಸಿ ಆದನ್ನು ಪಾನನಾಡುವವನೂ | ವಿಶ್ವಸಹಂ—ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸುವವನೂ | ಶತಕೃತಂ—
ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ | ಚರ್ಷಣೀನಾಂ—ತನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ | ಮಂಹಿವ್ಯಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ
ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈಶಿಸಿ | ಪ್ರ, ಗಾಯತ—ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ
ಗಾನಮಾಡಿರಿ.

• ಛಂದಃ •

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರೇ, ನೀವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ, ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ
ಸೋಲಿಸುವವನೂ, ಅನೇಕ ಸಾಹಸ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ, ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ
ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಿಶೇಷರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Sing, priests, that Indra, who drinks your offered beverage,—the
foe-subduing Shatakratu, most liberal of men.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪುರುಹೂತಂ ಪುರುಷ್ವೃತಂ ಗಾಥಾನ್ಯಂ | ಸನಕ್ರುತಂ |

ಇಂದ್ರ ಇತಿ ಬ್ರವೀತನ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪುರುಹೂತಂ | ಪುರುಷ್ವೃತಂ | ಗಾಥಾನ್ಯಂ | ಸನಕ್ರುತಂ |

ಇಂದ್ರಃ | ಇತಿ | ಬ್ರವೀತನ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವ ಮುತ್ತಿಗ್ಧಜನಾನಾಃ ಪುರುಹೂತಂ ಯಜ್ಞೇಷು ಬಹುಭಿರಾಹೂತಂ ಪುರುಷ್ವೃತಂ ಬಹುಭಿಃ
ಸೈವೀತೃಶಸ್ತ್ರಾದಿಭಿಃ ಸ್ತುತಂ ಆತ ಏವ ಗಾಥಾನ್ಯಂ ಗಾಥಾಯೋಗ್ಯಂ ಗಾತವ್ಯಂ ಸನಕ್ರುತಂ ಸನಾತನ-
ತಯಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಏವಂವಿದ್ಯಂ ದೇವಮಿಂದ್ರ ಇತಿ ಯೂಯಂ ಬ್ರವೀತನ | ಬ್ರೂಯಾತ || ಬ್ರೂಯಾ
ವ್ಯಕ್ತಾಯಾಂ ವಾಚೀತ್ಯಸ್ಯ ಲೋಟಿ ವ್ಯತ್ಯಯೇನ ಧ್ವಮಸ್ತನಬಾದೇಶಃ | ಆತ ಏವ ಗುಣಃ ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಗೃಹಮಾನರೇ) ಪುರುಹೂತಂ—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಪುರುಷ್ಪುತಂ—ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಗಾಥಾನ್ಯಂ—ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಾನದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಸನತ್ರುತಂ—ಪುರಾತನನೂ ಆದ ದೇವನನ್ನು (ನೀವು) | ಇಂದ್ರ ಇತಿ—ಇಂದ್ರನೆಂದು | ಬ್ರವೀತನ—ಹೇಳಿರಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಗೃಹಮಾನರೇ, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವವನೂ, ಅನೇಕ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಗಾನಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಪುರಾತನನಾದವನೂ ಆದ ಯಾವ ದೇವನುಂಟೋ ಅವನನ್ನೇ ಇಂದ್ರನೆಂಬ ತಿಳಿದು ಹೇಳಿರಿ.

English Translation

Proclaim that deity as Indra, who is invoked by many, who is praised by many, who is worthy of songs and renowned as eternal.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ ಇನ್ನೋ ಮಹಾನಾಂ ದಾತಾ ವಾಚಾನಾಂ ಸ್ತುತುಃ |

ಮಹಾ ಅಭಿಜ್ಞಾ ಯಮತ್ || ೩ ||

• ಪದವಾಃ •

ಇಂದ್ರಃ | ಇತ್ | ನಃ | ಮಹಾನಾಂ | ದಾತಾ | ವಾಚಾನಾಂ | ಸ್ತುತುಃ |

ಮಹಾನ್ | ಅಭಿಜ್ಞಾ | ಆ | ಯಮತ್ || ೩ ||

• ಸಾಯಂಜನಾಂ •

ಇಂದ್ರ ಇತ್ಯುಪೋಕ್ತಲಕ್ಷಣ ಇಂದ್ರ ಏವ ನೋದ್ಯತ್ಯಭ್ಯಂ ಮಹಾನಾಂ ಮಹತಾಂ ವಾಚಾನಾ-
ಮನ್ನಾನಾಂ | ಯದ್ವಾ | ಮಹಾನಾಂ ವರ್ಣವ್ಯತ್ಯಯಃ || ಮಘಾನಾಂ ಧನಾನಾಂ ವಾಚಾನಾಮನ್ನಾನಾ
ಜ | ದಾತಾ ಭವತು | ಕೀದೃಶಃ | ಸ್ತುತುಃ || ಸ್ತುತಿಶ್ಲೋಕೈಃ ಕೂಃ | ಉ. ೧-೯೩ | ಇತಿ ಕೂಪ್ರಕೃಯಃ |
ಪ್ರಸ್ಥಶ್ಚಾಂದಸಃ || ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ನರ್ವಯಿತಾ | ಯದ್ವಾ || ಸ್ಯ ನಯೇ | ಔಪಾಧಿಕಸ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯಃ |
ಧಾತೋಹಪ್ರಸ್ಥಶ್ಚಾಂದಸಃ || ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚೋ ಗವಾದಿನೇತಾ | ಅಶ ಏವ ಮಹಾನ್ ಸ ಇಂದ್ರೋಽಭಿ-
ಜ್ಞಾಭಿಗತಜಾನುಕಮಸ್ತಭ್ಯವೂ ಯಮತ್ | ಅಯಚ್ಚತು | ದದಾತು | ಯದ್ವಾ | ಸ ಇಂದ್ರೋಽಭಿ-
ಜ್ಞಾಸ್ತದಭಿಮುಖಮಾಗಚ್ಚಿದ್ಧನಂ ಸ್ವಹಸ್ತಯೋಃ ಪರಿಗೃಹ್ಯಾಸ್ತಾನೈಯತು | ಧನಂ ಯತ್ಪಾಸ್ತಭ್ಯಂ
ದದಾತ್ಪ್ರಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ

ನೇ—ನಮಗೆ (ಇಂದ್ರನು) | ಮಹಾನಾಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ (ಆಧವಾ ಬಹಳವಾದ) | ನಾಜಾನಾಂ—
ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಧನಗಳನ್ನು | ದಾತಾ—ಕೊಡುವವನಾಗಲಿ | ನೃತುಃ—ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು
ತಂದುಕೊಡುವವನೂ | ಮಹಾನ್—ಮಹತ್ವೈರೂಪನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ ಇತ್—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಇಂದ್ರನೇ |
ಅಬಿಜ್ಞು—ಮೋಠಕಾಲೂರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮಗಿಳಿಗೆ | ಆ ಯಮುಃ—ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಗವಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನೂ ಮಹತ್ವೈರೂಪನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನೇ,
ಮೋಠಕಾಲೂರಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

English Translation

May Indra who causes all to rejoice, be the giver of plenteous food
to us; may he, the mighty, bring us (riches) we are praying on our knees.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಅಸಾದು ತಿಪ್ರ್ಯಂಧಸಃ ಸುದಕ್ಷಸ್ಯ ಪ್ರಹೋಷೀಣಃ |

ಇಂದ್ರೋರಿಂದ್ರೋ ಯವಾತಿರಃ || ೪ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ಅಸಾತ್ | ಊಂ ಇತಿ | ತಿಪ್ರೀ | ಅಂಧಸಃ | ಸುದಕ್ಷಸ್ಯ | ಪ್ರಹೋಷೀಣಃ |

ಇಂದ್ರೋಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಯವ್ರತಿರಃ || ೪ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ತಿಪ್ರೀ | ತಿಪ್ರೇ ಹನೂ ನಾಸಿಕೇ ವಾ | ಶೋಭನಹನುಃ | ಯದ್ವಾ | ತಿಪ್ರಾಃ ಶೀರ್ಷಣ್ಯಾಃ
ಸುತಿರಸ್ತ್ರಾಣಃ | ಶೇ ಇಂದ್ರ ಏವ ಪ್ರಹೋಷೀಣಃ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ದೇವಾನ್ ಹವಿರ್ಭಿರ್ಜುಹ್ಯತಃ ಸುದಕ್ಷಸ್ಯ-
ತನ್ನಾ ಮಕರ್ಷಣೇಃ ಸಂಬಂಧಿ ಯವಾತಿರಃ || ಶ್ರೀರ್ಷ ಪಾಕೇ ಶ್ರೀರ್ಷಪೂರ್ವಸ್ಯಾಪ್ತೈರ್ಧೇಫಾಮಾ-
ನ್ಯಚುರಿತ್ಯಾದಿನಾ ಧಾತೋಃ ಶಿರಾದೇಶಃ || ಯವೈರಾಮಿತಿಶತಂ ಯವೈಃ ಸಹ ಪಕ್ವಮಿಂದೋಃ ಸರ್ವತಃ
ಪಾಶ್ರೇಣೇ ಕ್ಷರದಂಧಸಃ ಸೋಮಲಕ್ಷಣಮನ್ಯಮಸಾತ್ | ಅಪಿಬತ್ | ಯದ್ವಾ | ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ
ಭಾಗಮಿಂದ್ರಾರ್ಥಂ ಪರಿಕಲ್ಪಿತಂ ಸೋಮಾಂಕಮಪಿಬತ್ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶ್ರೀ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೆನ್ನೆ ಅಥವಾ ನಾಸಿಕವುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಪ್ರಹೋಷಿಣಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಆಹ್ವಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ | ಸುದಕ್ಷಸ್ಯ—ಸುದಕ್ಷನೆಂಬ ಮುಷಿಯು ಅರ್ಪಿಸಿದ | ಯವಾಶಿರಃ—ಯವಧಾನ್ಯದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ | ಇಂದೋಃ—ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ | ಅಂಧಸಃ—ಸೋಮರೂಪದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಅಪಾತ್—ಪಾನಮಾಡಿದನು | ಉ—ನಿಶ್ಚಯವು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೆನ್ನೆ ಅಥವಾ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಆಹ್ವಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸುದಕ್ಷನೆಂಬ ಮುಷಿಯು ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಯವಧಾನ್ಯಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದನು. ಇದು ಸತ್ಯವು.

English Translation

Indra, the handsome-jawed, has drunk of the dropping Soma-beverage mixed with barley, (the offering) of Sudaksha assiduous in sacrifice.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ತವ್ವುಭಿ ಪ್ರಾರ್ಚಿತೇಂದ್ರಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ |

ತದಿದ್ಧೈಸ್ತ ವರ್ಧನಂ || ೫ ||

• ಪದಮಾಃ •

ತಂ | ಉಂ | ಇತಿ | ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಅರ್ಚಿತ | ಇಂದ್ರಂ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ |

ತತ್ | ಇತ್ | ಹಿ | ಅಸ್ತೈ | ವರ್ಧನಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಋತ್ವಿಜಾ ತಮು ತಮೇವೇಂದ್ರಮಧ್ಯಾಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಪ್ರಾರ್ಚತ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಸ್ತುತ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇತ್ಯಾತ್ಯ ಸೋಮಪಾನಾಯ | ಕಿಮರ್ಥಂ ಸೋಮಪಾನಾಯೇತಿ ವಿಕೇಷ್ಯತೇ ತದಾಹ | ತದಿತ್ತತ್ಪೋಮಪಾನಮೇವಾಸ್ತೇಂದ್ರಸ್ಯ ವರ್ಧನಂ ವರ್ಧಕಂ ಭವತಿ ಖುಲ | ತಸ್ಮಾತ್ಪೋಮಪಾನವಹರ್ಷಾಯ ಪ್ರಾರ್ಚತ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ) ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ | ಓತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ತಮು ಇಂದ್ರಂ—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಅಭಿ—ಅಭಿಮುಖ್ಯವಾಗಿ | ಪ್ರಾರ್ಥಿತ—ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ | ತದಿತ್—ಆ ಸೋಮಪಾನವೇ | ಅಸ್ಯ—ಆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ವರ್ಧನಂ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು (ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು) ಮಾಡುವುದು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ, ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಸೋಮಪಾನವೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು.

English Translation

Loudly praise that Indra that he may drink the Soma,—it is this which gives him strength.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಸ್ಯ ಪೀತ್ವಾ ಮದಾನಾಂ ದೇವೋ ದೇವಸ್ಯೌಜಸಾ |

ವಿಶ್ವಾಭಿ ಭುವನಾ ಭುವತ್ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಸ್ಯ | ಪೀತ್ವಾ | ಮದಾನಾಂ | ದೇವಃ | ದೇವಸ್ಯೌ | ಓಜಸಾ |

ವಿಶ್ವಾ | ಅಭಿ | ಭುವನಾ | ಭುವತ್ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವೋ ದ್ಯೋತಮಾನ ಇಂದ್ರೋಸ್ತಸ್ಯಾಸ್ತಾಭಿದೀಯಮಾನಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಮದಾನಾಂ ಮದಕರಾನ್ತಸಾನ್ ಪೀತ್ವಾ ಪಾನಂ ಕೃತ್ವಾ | ಯದ್ವಾ | ಅಸ್ಯೌತಂ ಸೋಮಂ ಪೀತ್ವಾ ತಥಾ ಮದಾನಾಂ ಮದಸಾಧನಾದಿನಿ ಭಕ್ಷಯಿತ್ವಾ | ದೇವಸ್ಯ ಗೃಹೇಷು ಶೋಭಮಾನಸ್ಯ ಯದ್ವಾ ದೇವನಶೀಲಸ್ಯ ದೇವೈಃ ಕಾಮ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾನಜಾತೇನೌಜಸಾ ಬಲೇನ ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಭುವನಾನಿ ಭೂತ-ಜಾತಾನ್ಯಭಿ ಭುವತ್ | ಅಭಿಭವತಿ | ಸೋಮಸ್ಯ ತಾ ಮದ ಇಂದ್ರಕೃತಾರ | ಋ. ೨.೧೫.೨ | ಇತ್ಯಾ-ದಿಷು ಸೋಮಪಾನಮದೇ ಸರ್ವಾಣಿ ವೃತ್ತಹನನಾದಿಕರ್ಮಾಣಿ ಚಕಾರೇಶ್ವೇವಮುಕ್ತಾಪಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾನಿ ಭುವನಾದಿನಿ ಕರ್ಮಾಣ್ಯುಕ್ತಾರ್ಷಿದಿತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಅಶ್ವೈ-ನಮ್ನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಸೋಮರಸದ | ಮದಾನಾಂ-
ಮದಕರವಾದ ರಸಗಳನ್ನು | ಪೀಡ್ಯಾ—ಪಾನಮಾಡಿ | ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಸೋಮಾನಂದದ
ಲಬ್ಧವಾದ | ಓಜಸಾ—ಬಲದಿಂದ | ವಿಶ್ವಾ ಭುವನಾ—ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಗಳನ್ನು | ಅಥಿ ಭುವಶ್—
ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನು ನಮ್ನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಮದಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ
ಲಬ್ಧವಾದ ಬಲದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಪರಾಭವಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The god, having quaffed its exhilarations, by the strength of the
divine (Soma) has conquered all worlds.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ವಿಶ್ವಾಸು ಗೀರ್ಷ್ವಾಯತಂ |

ಅ ಚ್ಯಾವಯಸ್ತೂತಯೇ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ಯಂ | ಊ | ಇತಿ | ವಃ | ಸತ್ರಾಸಾಹಂ | ವಿಶ್ವಾಸು | ಗೀರ್ಷ್ವಾ | ಆಯತಂ |

ಅ | ಚ್ಯಾವಯಸಿ | ಊತಯೇ || ೩ ||

• ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರಥಮೇ ಪರ್ಮಾಯೇ ಹೋತುಃ ಶಶ್ವೇ ತ್ವಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಮಿತ್ಯಾದಿಸೂಕ್ತಕೇಷಃ |
ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ತ್ವಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಮಿತಿ ಸೂಕ್ತಕೇಷೋಽಧಿ ತ್ವಂ ಮೇಷಂ | ಅ. ೩.೪ | ಇತಿ ||
ಅಶ್ವೋರ್ಯೋಮೇಽಚ್ಯಾವಾಕಾಶಿರಿಕ್ತೋಕ್ತೇ ತ್ವಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಮಿತಿ ತ್ವಚೋ ವೈಶ್ವಲಿಃ
ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ತ್ವಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ಸತ್ರಾ ಕೇ ಅನು ಕೃಷ್ಣಯ ಇತಿ ನಾ
ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೯-೧೧ | ಇತಿ || ವ್ಯೂಹಸ್ಯ ದಕರಾತ್ರಸ್ಯ ಚತುರ್ಥೇಽಹನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯ
ಏಷ ಏವ ತ್ವಚೋ ನಿವಿದ್ಯಾನೀಯಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಇಮಂ ನು ಮಾಯುನು ಹುವಃ ತ್ವಮು ವಃ
ಸತ್ರಾಸಾಹಂ | ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ ||

ಯಜಮಾನಃ ಸ್ತೋತಾರಂ ಸಂಜೋಧ್ಯಾಹ | ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ | ಸತ್ರಾಶ್ಯೋಽ
ಬಹುವಾಚೀ | ಬಹೂನಾಮುಭಿಃಪಿತಾರಂ | ಯದ್ವಾ | ಶಕ್ಲೋನ್ ಸ್ವಬಲೇನ ಸಂಗತ್ಯ ಚೇತಾರಂ | ವೋ
ಯುಷ್ಮದೀಯೇಷು ವಿಶ್ವಾಸು ಗೀರ್ಷು ಸರ್ವೇಷು ಸ್ತೋತ್ರೇಷ್ವಾಯತಂ ವಿಶ್ವತಂ | ಸರ್ವತ್ರೇಂದ್ರ
ವನ ಸ್ತೂಯತೇ | ತಸ್ಮಾತ್ತೇಷು ವಿತತಂ ತ್ಯಂ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೇ | ತಮೇವೇಂದ್ರಮೂತಯೀತ್ಯ-
ದ್ವಕ್ಷಣಾಯಾ ಚ್ಯಾವಯಸಿ || ಚ್ಯುರ್ಜ್ ಪ್ಲುರ್ಜ್ ಗತೌ || ತ್ವದೀಯೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಭಿ-
ಮುಷ್ಯೇನಾಗಮಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

(ಹೇ ಸ್ತೋತಃ—ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ) | ಸತ್ರಾಸಾಹಂ—ಅನೇಕ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ |
ನಃ—ನಿಮ್ಮ | ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಗೀರ್ಷು—ಸ್ತುತಿಯುಪದ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ | ಆಯತಂ—ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ
ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ತ್ಯಂ ಉ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಊತಯೇ—ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ |
ಆ ಚ್ಯಾವಯಸಿ—ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ಅನೇಕ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ, ನಿಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ನಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರುವಂತೆ
ಆಹ್ವಾನಿಸು.

English Translation

Bring hither for our protection Indra the conquerer of many, who
pervades all your praises;

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು :

ಪ್ರಥಮಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿ
ನಿಂದ ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಕೊನೆಮುಗಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾ-
ಹಮಿತಿ ಸೂಕ್ತಶೇಷೋಽಭಿ ತ್ಯಂ ಮೇಷಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಷ್ಟೋ
ರ್ಯಾಮವೆಂಬ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನಾಕನೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸುವ ಅತಿಶೋಭಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯಮು ವಃ
ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ಎಂಬ ತ್ಯಚವನ್ನು (ಮೂರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು) ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರೀಯತ್ಯಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು
ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ಸತ್ರಾ ತೇ ಅನು ಕೃಷ್ಯಮು ಇತಿ ವಾ ಸ್ತೋತ್ರಿ-
ಯಾನುರೂಪೌ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೯-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ವ್ಯೂಕ್ಲವೆಂಬ ದಶಲಾತ್ರಯಾಗದ
ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಠೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತ್ಯಚವನ್ನು ನಿವಿಧಾನೀಯತ್ಯಚವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸ
ಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಇವಂ ನು ಮಾಯಿನಂ ಹುವೇ ತ್ಯಮು ವಃ ಸತ್ರಾಸಾಹಂ ಎಂಬ
ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಯುದ್ಧಂ ಸಂತಮನವಾರ್ಣಂ ಸೋಮಪಾಮನಶಚ್ಯುತಂ |

ನರಮವಾರ್ಯಕ್ರತುಂ || ೮ ||

|| ಪದಪಠಃ ||

ಯುದ್ಧಂ | ಸಂತಂ | ಅನವಾರ್ಣಂ | ಸೋಮಪಾಂ | ಅನಶಚ್ಯುತಂ |

ನರಂ | ಅವಾರ್ಯಕ್ರತುಂ || ೮ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏವಂ ಗುಣೋಪೇತಮಿಂದ್ರಮಾಗಮಯೇತ್ಯಾಹ | ಯುದ್ಧಂ ಕತೃಣಾಂ ಸಂಪ್ರಹಾರಕಂ ಸಂತಂ ಅತಃ ಏವಾನವಾರ್ಣಮನ್ಯೈರಭ್ಯಶ್ಚೈತಮನಭಿಗತಂ ತಸ್ಮಾದನಶಚ್ಯುತಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಶತ್ರುಭಿರಹಿಸಿತಂ ಸೋಮಪಾಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾತಾರಮಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಮದಃ ಸತೃವಾರ್ಯಕ್ರತುಂ ಧೈರೀನಿವಾರಣೀಯಕರ್ಮಾಣಾಂ ನರಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ನೇತಾರಂ | ಏತಾದ್ಯಗುಣೋಪೇತಮಿಂದ್ರಮಾಗಮಯೇತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಹ ಸಂಬಂಧಃ ||

|| ಶ್ರುತವಾರ್ಥಃ ||

ಯುದ್ಧಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಹಾರಮಾಡುವವನೂ | ಸಂತಂ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೆದರದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವನೂ | ಅನವಾರ್ಣಂ—ಇತರರಿಂದ ಎದುರಿಸಲು ಅಶಕ್ಯನಾದವನೂ | ಅನಶಚ್ಯುತಂ—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಲ್ಪಡದವನೂ | ಸೋಮಪಾಂ—ಸೋಮವನ್ನು ವಾಸನಮಾಡುವವನೂ | ಅವಾರ್ಯಕ್ರತುಂ—ಭಯಿಂದ ತಡೆಯಲು ಅಶಕ್ಯನಾದವನೂ | ನರಂ—ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ನಾಯಕನಾದವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು (ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸು).

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಅಲ್ಪ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವವನೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋಗದೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವನೂ, ಇತರರಿಂದ ಎದುರಿಸಲು ಅಶಕ್ಯನಾದವನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವನೂ, ಸೋಮ ವಾಸನಮಾಡುವವನೂ, ಭಯಿಂದ ತಡೆಯಲು ಅಶಕ್ಯನಾದವನೂ, ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ನಾಯಕನಾದವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸು.

English Translation

The warrior, whom none oppose and non can harm, the quaffer of the Soma, the leader whose deeds cannot be hindered.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತಿಕ್ಷ್ಣಾ ಣ ಇಂದ್ರ ರಾಯ ಆ ಪುರು ವಿದ್ವಾನ್ ಋಚೀಷಮ |

ಅವಾ ನಃ ಪಾರ್ಯೇ ಧನೇ || ೯ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ತಿಕ್ಷ್ಣ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ರಾಯಃ | ಆ | ಪುರು | ವಿದ್ವಾನ್ | ಋಚೀಷಮ |

ಅವ | ನಃ | ಪಾರ್ಯೇ | ಧನೇ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಋಚೀಷಮ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಮ | ಯದ್ವಾ || ಈಷ ಗತಿಹಿಂಸಾದರ್ಶನೇಷು | ಅಸ್ಮಾದಮ-
ಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಸರ್ವೈರ್ಗಂಶವ್ಯ ದರ್ಶನೀಯ ವಾ | ಉಕ್ತಗುಣೋಪೇತ ಹೇ ಇಂದ್ರ ವಿದ್ವಾನ್ ಸರ್ವ-
ವಿಷಯಜ್ಞಾನವಾಂಶ್ಚಂ ಶತ್ರುಭ್ಯ ಅಹ್ಯತ್ಯ ರಾಯೋ ಧನಾನಿ ನೋಽಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪುರು ಬಹುವಾರಂ ತಿಕ್ಷ್ಣ |
ಪ್ರಯಚ್ಛ | ಯದ್ವಾ | ಪುರ್ವಿತಿ ರಾಯೋ ವಿಶೇಷಣಂ | ಬಹೂನಿ ಧನಾನಿ ಪ್ರಯಚ್ಛ | ಕಿಂಚಿ ಪಾರ್ಯೇ |
ಪಾರಾಃ ಶತ್ರುನಃ | ಶತ್ರುಧನೇ ಧನ ಆಜಿಹಿಷೀತೇ ಶತ್ರುಧನೇ ನೋಽಸ್ತಾನವ | ರಕ್ಷ | ಶತ್ರುನ್ ಹತ್ಯಾ
ಶದ್ಧನೇನಾಸ್ಮಾನ್ ಪಾಲಯೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಹೇ ಯಚೀಷಮ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿದ್ವಾನ್—ಸರ್ವ
ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ನೀನು | ರಾಯಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಂದ ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ |
ಪುರು—ಬಹಳವಾಗಿ | ತಿಕ್ಷ್ಣ—ಕೊಡು | ಪಾರ್ಯೇ—ಶತ್ರುಸಂಬಂಧವಾದ ಎಂದರೆ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾದ |
ಧನೇ—ಧನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅವ—ರಕ್ಷಿಸು.

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ |

ಸ್ತುತಿಸ್ತಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸರ್ವವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಂದ
ಧನವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ನಮಗೇ ಕೊಡು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತಂದ ಆ ಧನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸು.

English Translation

O you worthy of our praise, you who know all things, repeatedly
give us riches, protect us by the wealth of our enemies.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅತೃಪ್ತಿದಿಂದ್ರ ಉಪಾ ಯಾಹಿ ಶತವಾಜಯಾ ।

ಇಷಾ ಸಹಸ್ರವಾಜಯಾ ॥ ೧೦ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅತಃ | ಚಿಪ್ | ಇಂದ್ರ | ನಃ | ಉಪ | ಆ | ಯಾಹಿ | ಶತವಾಜಯಾ ।

ಇಷಾ | ಸಹಸ್ರವಾಜಯಾ ॥ ೧೦ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅತೃಪ್ತಿದಸ್ಮಾದ್ಧ್ಯುಲೋಕಾದೇವ ಯದ್ವಾಸ್ತೃಚ್ಚತೃಸ್ತಾನಾತ್ ಶತವಾಜಯಾ ಶತಸಂಖ್ಯಾಕಬಲಯುಕ್ತೇನ ತಥಾ ಸಹಸ್ರವಾಜಯಾ | ನಾಜೋಽನ್ಯಂ | ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾನ್ಯವತಾ ಬಹು-
ಬಲಾನ್ನೇನೇಷಾನ್ನರಸೇನ ಯುಕ್ತಃ ಸನ್ನೋಽಸ್ಮಾನುಪಾ ಯಾಹಿ | ಅಧಿಕಮಾಧಿವುಷ್ಟೇನಾಗಚ್ಛ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅತೃಪ್ತಃ—ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ | ಶತವಾಜಯಾ—ಬಹಳಬಲಯುಕ್ತವಾದ | ಸಹಸ್ರವಾಜಯಾ—ಅಪರಿಮಿತವಾದ | ಇಷಾ—ಅನ್ನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ | ಉಪಾ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದ್ಯುಲೋಕದಿಂದ ಅಥವಾ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಆ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಬಲಯುಕ್ತವಾದುದೂ, ಅಪರಿಮಿತವಾದುದೂ ಆದ ಅನ್ನದಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Come to us, Indra, from thence with food of a hundred-fold strength, of a thousand-fold strength.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಯಾಮು ಧೀವತೋ ಧಿಯೋರ್ವದ್ಧಿಃ ತತ್ರ ಗೋದರೇ ।

ಜಯೇನು ಪೃತ್ನು ವಜ್ರಿವಃ ॥ ೧೧ ॥

• ಸದವಾಃ •

ಅಯಾಮ | ಧೀವತಃ | ಧಿಯಃ | ಅರ್ವತ್ಯಭಿಃ | ಶಕ್ರ | ಗೋದದರೇ |

ಜಯೇಮ | ಪ್ರತ್ಯಸು | ವೃತ್ತಿವಃ || ೧೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೀ ಶಕ್ರ ಸಮರ್ಥೇಂದ್ರ ಧೀವತಃ || ಛಂದಸೀರ ಇತಿ ಮತುಪೋ ವತ್ಸಂ || ಕರ್ಮಕರಣಾ-
ತ್ಯಮವಂತೋ ನಯಂ ಧಿಯೋ ಯುದ್ಧಜಯಾರ್ಥಂ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಯಾಮ | ಗಚ್ಛಾಮ | ತತೋ
ಗೋದರೇ || ದ್ವಾವಿದಾರಣೇ | ಅಚ ಇರಿತಿಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಗವಾಂ ಸರ್ವತಾನಾಂ ದಾರಯತರ್ಹೇ
ವಜ್ರಿವೋ ವಜ್ರವನ್ | ಯದ್ವಾ | ವಜನಂ ಗವನಂ ವಜ್ರಃ | ತದ್ವಾನ್ ಕುಲಿಶಃ | ತದ್ವನ್ನಿಂದ್ರ ಪೃತ್ಯ-
ಸಂಗ್ರಾನೇಷ್ಯವದ್ಧಿಃ ಸರ್ವತೋ ಗಂತ್ಯಭಿಷ್ಟಯಾ ದತ್ತೈರಶ್ವೈರ್ಜಯೇಮ | ನಯಂ ತನಾದಾತ್ಯ-
ಇಷ್ಟೀಷ್ಯಾಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶಕ್ರ—ಸಮರ್ಥನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ (ನಾವು) | ಧೀವತಃ—ಯುದ್ಧಜಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡುವ
ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಅಯಾಮ—ನೆರವೇರಿಸೋಣ | ಗೋದರೇ—ಸರ್ವತಗಳನ್ನು ಸೀಳುತುವವನೂ |
ವಜ್ರಿವಃ—ವಜ್ರಿಯುಧಧಾರಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪೃತ್ಯಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಅರ್ವತ್ಯಃ—ಸರ್ವತ್ರ
ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲ ಆಶ್ವಗಳಿಂದ | ಜಯೇಮ—ನಾವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

• ಭಾಷಾರ್ಥ •

ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಾವು
ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸೋಣ. ಸರ್ವತವನ್ನು ಸೀಳುವವನೂ, ವಜ್ರಿಯುಧಧಾರಿಯೂ
ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲ ಆಶ್ವಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ಜಯಿಸೋಣ.

English Translation

Shakra, let us go, proved in deeds, to deeds; thunderer, cleaver of
mountains, let us conquer in battles by your steeds.

• ಛಂದಃಪಾಠಃ •

ನಯಮುತ್ಪಾ ಶತಕ್ರತೋ ಗಾವೋ ನ ಯವಸೇಷ್ಯಾ |

ಉಕ್ಥೇಷು ರಣಯಾಮಸಿ || ೧೨ ||

ಃ ಪಪಾಃ :

ವಯಂ | ಊಂ ಇತಿ | ತ್ವಾ | ಶತಕ್ರತೋಃ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋಃ | ಗಾವಃ | ನ | ಯವಸೇಷು |
ಆ |

ಉಕ್ಥೇಷು | ರಣಯಾಮಸಿ || ೧೨ ||

ಃ ಗಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋಃ ಬಹುಪ್ರಜ್ಞಾನ ಬಹುಕರ್ಮನೈಂದ್ರ ತ್ವಾ ಸರ್ವತಃ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೆ | ತ್ವಾನೇವೋಕ್ಥೇಷು ಸ್ತೋತ್ರೇಶ್ಚಾದಿಕೇಷು ವಯಂ ರಣಯಾಮಸಿ || ಇದಂತೋ ಮುಃ || ಆಯಮಾ-ಯಾಮಃ | ಶಬ್ದಯಾಮಃ | ರಮಯಾಮಃ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಶತ್ರು ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಗಾವೋಃ ನ ಯಥಾಗೋಪಾಲೋ ಯವಸೇಷು ತೃಣವಿಶೇಷೇಷುಗಾವೋಃ ಗಾಃ ಪಶೂನಾ ಸಮಂತಾದ್ರಮಯತಿ ತದ್ವತ್ || ಗಾವ ಇತಿ ಸರ್ವವಿಧೀನಾಂ ಛಂದಸಿ ನಿಶಲ್ಪಿತತ್ವಾದೌತ್ವಾಭಾವಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಶತಕ್ರತೋಃ—ಬಹು ಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಅಥವಾ ಬಹು ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯವಸೇಷು—ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಕನು | ಗಾವೋಃ ನ—ತನ್ನ ಗೋವುಗಳನ್ನು | ಆ—ಜಿನ್ನಾಗಿ ಮೇಯಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಂತೆ | ತ್ವಾ ಉ—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಉಕ್ಥೇಷು—ಸ್ತೋತ್ರಶಸ್ತ್ರಾದಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ | ರಣಯಾಮಸಿ—ಸ್ತುತಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಬಹುಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನೇ, ಗೋಪಾಲಕನು ತನ್ನ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಂತೆ ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಉಕ್ತಶಸ್ತ್ರಾದಿಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We refresh you Shatakratu, with our praises, as (the herdsman) the cattle with (different kinds of) pasture-

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವಾ ಹಿ ಮತಃಕೃತ್ವನಾನುಕಾಮಾ ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಅಗನ್ನ ವಜ್ರಿನ್ನಾಶಸಃ || ೧೩ ||

|| ಧರ್ಮಾಃ ||

ವಿಶ್ವಾ | ಹಿ | ಮರ್ತ್ಯಕೃತ್ವನಾ | ಅನ್ಯಕಾಮಾ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ | ಶತಕ್ರತೋ |

ಅಗನ್ಮ | ವಜ್ರಿನ್ | ಅಶಸಃ || ೧೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ಬದುಪ್ರಜ್ಞೇಂದ್ರ ಮರ್ತ್ಯಕೃತ್ವನಾ ಮರ್ತ್ಯಕೃತ್ವಾನಿ || ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗಿತಿ ವಿಭಕ್ತೇ. ರಾಜಾದೇಶಃ | ಸುಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕಸ್ಯ ವಿಧೇರನಿತ್ಯತ್ವಾದ್ವಿಭಾಧಾವಃ || ವಿಶ್ವಾ ಹಿ ವಿಶ್ವಾನ್ಯೇವ-ಮರ್ತ್ಯತ್ವಾನ್ಯನುಕಾಮಾ ಕಾಮಾನಭಿಲಾಷನುಗತಾನಿ | ಕಾಮೋಪೇತಾನೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಮನುಷ್ಯಾಶ್ಚೈತಾನಿ ಕಾಮಯಂತಿ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಸತಿ ಹೇ ವಜ್ರಿನ್ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ವಯಃಮುಷ್ಯಾಶಸ ಅಶಂಸನಾನಿ ಧನಾದಿಕಾಮಾನಗನ್ಮ | ಅವಗಚ್ಛಾಮಃ || ಗಮೇಲೇಟಿ ಬಹುಲಂ ಭಂದಸೀತಿ ಶಪೋ ಲುಕ | ಮೋಕ್ಷೇತಿ ಮಕರಾಸ್ಯ ನಕಾರಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಪಠಾರ್ಥಃ ||

ಶತಕ್ರತೋ—ಬದುಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ (ನಾವು) | ಮರ್ತ್ಯಕೃತ್ವನಾ—ಮಾನವರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಅನುಕಾಮಾ—ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವೆ ಆದ್ದರಿಂದ | ಹೇ ವಜ್ರಿನ್—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಶಸಃ—ನಮ್ಮ ಮನೋಭೀಷ್ಯಗಳನ್ನು | ಅಗನ್ಮ—ನಾವು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಬದುಪ್ರಜ್ಞಾಪಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮಾನವರಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಸಮಸ್ತ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳು ನಮಗೂ ಇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಆ ಧನಾದಿ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

All mortal natures, Shatakratu, are moved by desire; let our wishes, be granted thnnderer.

|| ಸ. ಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತ್ವೇ ಸು ಪುತ್ರ ಶವಸೋಽವೃತ್ತನ್ಮಾಮುಕಾತಯಃ |

ನ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರಾತಿ ರಿಚ್ಯತೇ || ೧೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಶ್ರೇಣಿಃ | ಸು | ಪುತ್ರ | ಕವಸಃ | ಅವೃತ್ತನ್ | ಕಾಮೃತಾಶಯಃ |

ನ | ತ್ಯಾಂ | ಇಂದ್ರ | ಅತಿ | ರಿಚ್ಯತೇ || ೧೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಕವಸಸ್ಪುತ್ರ ಬಲನಿಮಿತ್ತಮುತ್ಪನ್ನ ತ್ಯಾದ್ವಲಸ್ಯ ಪುತ್ರೇಂದ್ರ ಕಾಮಕಾಶಯಃ | ಕೈ ಗೈ ರೈ ತದ್ವೇ || ಕಾಮಪರಾಃ ಕಾಶಯಃ ಪಬ್ಧಾ ಯೇಷಾಂ ಭವಂತಿ ತೇ ತಥೋಕ್ತಾಃ | ಕಾದ್ಯಶಾ ಮನು-
ಷ್ಯಾಸ್ತೇ ತ್ವಯಿ ಸ್ಪವೃತ್ತನ್ | ಸ್ಪವೃತ್ತಾ ಮಾಧಿಪೂರಣಾರ್ಥಂ ಸುಷ್ಕ ವರ್ತಂತೇ | ತಸ್ಯಾನ್ವತ್ಯತ್ಯಾನ್ವಿ
ಕಾಮೋಪೇತಾನೀತೈಶ್ಚ ಸ್ತನ್ || ವ್ಯತು ವರ್ತನೇ | ಲಜಾ ಟ್ಯಾಂದಸೋ ವಿಕರಣಸ್ಯ ಲುಕ್ | ಬಹುಲಂ
ಛಂದಸೀತಿ ರುಡಾಗಮಃ || ಯತ ಏವ ತತೋ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ಯಾಂ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ದೇವೋ ನಾತಿ ರಿಚ್ಯತೇ |
ಬಲೇನ ಧನೇನ ವಾತಿರಿಕ್ತಃ ಸಮರ್ಥೋ ನಾಸಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಕವಸಃ ಪುತ್ರಃ—ಬಲನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಕಾಮಕಾಶಯಃ - ಮನುಷ್ಯರು |
ಬಯಸುವ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ | ಶ್ರೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿ | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಅವೃತ್ತನ್—ಇರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ |
ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ಯಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ನ ಅತಿ ರಿಚ್ಯತೇ—ಧನದಿಂದಾಗಿರಿ ಬಲದಿಂದಾಗಿರಿ ಯಾರೂ
ಮಾರಿಸಲಾರರು

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಬಲಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಮನುಷ್ಯರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವೂ
ಅತಿಶಯವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಧನದಿಂದಾಗಿರಿ, ಬಲದಿಂದಾಗಿರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಾರಿಸುವ
ತಕ್ಕದ್ದು ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

English Translation

O son of strength, men, uttering their desires, abide happily in you ;
none, Indra, surpass you-

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸ ನೋ ವೃಷನಸ್ಸಿಷ್ಕಯಾ ಸಂ ಘೋರಯಾ ದ್ರವಿತ್ಯಾನ್ದ |

ಧಿಯಾವಿಡ್ಧಿ ಪುರಂಧಾ || ೧೪ ||

ಸಃ | ನಃ | ವೃಷ್ಣನ್ | ಸನಿಷ್ಯಯಾ | ಸಂ | ಘೋರಯಾ | ದ್ರವಿತ್ವಾ |

ಧಿಯಾ | ಅವಿಧ್ಧಿ | ಪುರಂಧ್ರಾ | ೧೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವೃಷ್ಣನ್ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರಿಂದ್ರ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಸ್ತ್ವಂ ಸನಿಷ್ಯಯಾ || ಸಣು
ದಾನೇ || ಧನಾದೇವಾರ್ಥತ್ವನುಯಾ ಘೋರಯಾ ಸಪತ್ನಾನಾಂ ಭಯಕಾರಿಣ್ಯಾ ಅತ ಏನ ದ್ರವಿತ್ವಾ
ದ್ರಾವಯಿತ್ಯಾ ಶತ್ರುಣಾಂ ಪಲಾಯಿತ್ಯಾ || ದ್ರವತೇರಿತ್ಯುಚ್ಛಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಪುರಂಧ್ರಾ ಬಹೂನಾಂ
ಧಾರಯಿತ್ಯಾ ಧಿಯಾ ತಾದೃಶೇನ ಕರ್ಮಣಾ ನೋಲ್ಯಸ್ತಾನ್ ಸನುವಿಧ್ಧಿ | ಸನುಂತಾತ್ಪಾಲಯ ||
ಅವತೇರ್ಲೋಟಿ ಬಹುಲಂ ಭಂದಸೀತಿ ಶಪ್ತೇ ಲುಕ್ | ಬಹುಲವದನಾಶ್ಚ ಇಡಾಗಮಃ || ಅಸ್ಮಾನ್ತೇನ
ದಾನಾದಿನಾ ರಕ್ಷೇತ್ಕರ್ಮಣಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ವೃಷ್ಣನ್—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸಃ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳನ್ನೆ ನಾನು |
ಘೋರಯಾ—ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದುದೂ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ | ದ್ರವಿತ್ವಾ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ | ಪುರಂಧ್ರಾ—ಅನೇಕರನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ | ಧಿಯಾ—ನಿನ್ನ
ಸಾಹಸಕರ್ಮದಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸಂ ಅವಿಧ್ಧಿ—ಜಿನ್ನಾಗಿ ಪಾಲನೆಮಾಡು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರ
ವಾದುದೂ ಅವರನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಅನೇಕರನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಸಾಹಸಯುಕ್ತವಾದ
ಕರ್ಮದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪಾಲನೆಮಾಡು.

English Translation

Showerer (of blessings), protect us by your action, which is most
bounteous yet awful, foe-terrifying yet many-cherishing.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಸ್ತೇ ನೂನಂ ಶತಕೃತವಿಂದ್ರ ದ್ವ್ಯಮ್ನಿತಮೋ ಮದಃ |

ತೇನ ನೂನಂ ಮದೇ ಮದೇಃ || ೧೫ ||

• ಪದಸಾಧಃ •

ಯಃ | ತೇ | ನೂನಂ | ಶತಕೃತೋಽತಿ ಶತಕೃತೋ | ಇಂದ್ರ | ದ್ಯುಮ್ನಿತಮಃ | ಮದಃ |

ತೇನ | ನೂನಂ | ಮದೇ | ಮದೇರಿತಿ ಮದೇಃ || ೧೬ ||

• ಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ಯಂ •

ಅತ್ರ ಸೋಮಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ಹೇ ಶತಕೃತೋ ಶತವಿಧಪ್ರಜ್ಞಾನ ಹೇ ಇಂದ್ರ ದ್ಯುಮ್ನಿತಮೋ ಯಶಸ್ವಿತಮೋ ಯೋ ಮದಃ | ಮಾದ್ಯಂತ್ಯನೇನೇತಿ ಮದಃ ಸೋಮಃ | ಯಃ ಸೋಮೋ ನೂನಂ ಪುರಾ ತೇ ಶ್ವದರ್ಥಮಸ್ತಾಧಿರಭುತೋಽಸ್ತಿ ತೇನಾಸ್ತಾಭಿಃ ಪ್ರದೀಯಮಾನೇನ ಸೋಮೇನ ನೂನಮಿದಾನೀಂ ಮದೇ ತತ್ಪಾನೇನ ಮದೇ ತವ ಸೌಜಾತೇ ಸತ್ಯಸ್ಯಾಸಿ ಮದೇಃ | ಧನಾದಿದಾನೇನ ತ್ವಂ ಮಾದಯ || ಮದೀ ಹರ್ಷೇ || ಅತ್ಯಾಂತರ್ಹೇತೋರ್ಭಃ | ಬಹುಲಮಿತಿ ಶರ್ಪ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಶತಕೃತೋ—ಬಹುವಿಧಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದ್ಯುಮ್ನಿತಮಃ—ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವಾದುದು | ಯಃ ಮದಃ—ಮದಕಾರಕವಾದುದು ಆದ ಯಾವ ಸೋಮವು | ನೂನಂ—ಪುರ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟತೋ | ತೇನ—ಅಂತಹ ಸೋಮರಸದಿಂದ | ನೂನಂ—ಈಗ | ಮದೇ—ನಿನ್ನಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ | ಮದೇಃ—ನಮ್ಮನ್ನೂ ಧನಾದಿದಾನದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಬಹುವಿಧಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳವಾದುದು ಮದಕಾರಕವಾದುದು ಆದ ಯಾವ ಸೋಮರಸವು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ ನಿನ್ನಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟತೋ ಅಂತಹ ಸೋಮರಸದಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಂಡಾಗ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಧನಾದಿದಾನದಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸು.

English Translation

Rejoice us, Indra, Satakratu, as you rejoice in that most glorious exhilaration of the Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಸ್ತೇ ಚಿತ್ರಶ್ರವಸ್ತಮೋಃ ಯು ಇಂದ್ರ ವೃತ್ತಹಂತಮಃ |

ಯ ಓಜೋದಾತನೋ ಮದಃ || ೧೬ ||

|| ಸದೇಶಃ ||

ಯಃ | ತೇ | ಚಿತ್ರಶ್ರವಸ್ತಮಃ | ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ವೃತ್ತಹರ್ಷತಮಃ |

ಯಃ | ಓಜೋದಾತಮಃ | ಮದಃ || ೧೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಚಿತ್ರಶ್ರವಸ್ತನೋಽತಿಶಯೇನ ನಾನಾವಿಧಕೀರ್ತಿಯೋ ಮದಃ ಸೋಮಸ್ತೇ
ತ್ವದರ್ಥಮಸ್ತಾಭಿರಭಿಷುತಃ | ಯಃ ಸೋಮೋ ವೃತ್ತಹಂಕನೋಽತಿಶಯೇನ ಪಾಪಾನಾಂ ಹಂತಾ | ಇಂ
ಚ ಯಃ ಸೋಮ ಓಜೋದಾತನೋಽತಿಶಯೇನ ಬಲಸ್ಯ ದಾತಾ | ಕೇನಾಸ್ತಾಭಿರ್ದೀಯಮಾನೇನ
ಸೋಮೇನ ತ್ವಂ ಮಾದ್ಯೇರಿತಿ ಪೂರ್ವೇಣ ಸಂಬುಧಃ ||

• ಪ್ರತಿರ್ದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಚಿತ್ರಶ್ರವಸ್ತಮಃ—ನಾನಾವಿಧ ಕೀರ್ತಿಯುತವಾದ | ಯಃ ಮದಃ—ಯಾವ
ಸೋಮವು | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟತೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ವೃತ್ತಹಂಕಮಃ—
ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವಾಗಿರುವುದೋ | ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ಓಜೋದಾತಮಃ—ಬಲಪ್ರದವಾಗಿರುವುದೋ
ಅಂತಹ ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಧನಾದಿದಾನಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾನಾವಿಧಕೀರ್ತಿಯುತವಾದ ಯಾವ ಸೋಮರಸವು ನಿನಗಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟತೋ
ಯಾವ ಸೋಮವು ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವಾಗಿರುವುದೋ ಯಾವ ಸೋಮವು ಬಲಪ್ರದವಾಗಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಸೋಮ
ಪಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಧನದಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸು.

English Translation

That Soma of yours, Indra, which is most widely renowned, most
destructive of your enemies and most renovating to your strength.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಿದ್ವಾ ಹಿ ಯಸ್ತೇ ಅದ್ರಿವಸ್ತಾದತ್ತಃ ಸತ್ಯ ಸೋಮಪಾಃ |

ವಿಶ್ವಾಸು ದಸ್ಯ ಕ್ಷಷ್ಟಿಷು || ೧೮ ||

|| ೧೮೩೩ ||

ವಿದ್ವಂಹಿ | ಯಾಃ | ತೇ | ಅದ್ವಿವ್ರವಃ | ತ್ವಾನ್ಯದತ್ತಃ | ಸತ್ಯ | ಸೋಮ್ರಪಾಃ |

ವಿಶ್ವಾಸು | ದತ್ತ | ಕೃಷ್ಣಿಷು || ೧೮ ||

|| ಸಾಯುಜಘಾಷುಂ ||

ಹೇ ಅದ್ವಿವಃ | ಅದ್ವಿವ್ರವಃ | ತದ್ವನ್ ಹೇ ಸತ್ಯ ಯಥಾರ್ಥಕರ್ಮಣ್ ಸೋಮಪಾಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾಪರ್ದಸ್ಯ ದಶಃ ನೀಯ ಯದ್ವಾ ಶತಶ್ರೀಣಾಮುಪಕ್ಷಪಯಿಶರಿದ್ರ ವಿಶ್ವಾಸು ಕೃಷ್ಣಿಷು ಸರ್ವೇಷು ಸೋಮಸ್ಯ ದಾತೃಷು ಯಜಮಾನೇಷು ತ್ವಾದತ್ತತ್ತ್ವಯಾ ದತ್ತಸ್ತೇ ತ್ವದೀಯೋ ಯೋ ರಯುರಸ್ತಿ ತಂ ವಿದ್ವಂಹಿ | ಯಜ್ಞಾರೋ ವಯಮಸಿ ಜಾನೀಮು ಏವ | ಯದ್ವಾ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸರ್ವೇಷು ಯಜ್ಞಿಷು ಮಧ್ಯೇ ವಯಂ ತೇ ತ್ವದೀಯಮೇವ ನಾನ್ಯದೀಯಮಿತಿ ತಂ ಸೋಮಂ ಜಾನೀಮು ಏವ ಯಃ ಸೋಮಸ್ತ್ವಾದತ್ತೋಽಸ್ಮಾಭಿತ್ವದರ್ಥಂ ದೀಯತೇ | ಅತ್ರ ತ್ವಾದೇಶತಾಂಧಸಃ ||

|| ಧೃತಿರಾರ್ಥ ||

ಅದ್ವಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ | ಸತ್ಯ—ನ್ಯಾಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡುವವನೂ | ಸೋಮಪಾಃ—ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನೂ | ದತ್ತ—ಅರ್ಪಣಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅಥವಾ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತರಾದ | ಕೃಷ್ಣಿಷು—ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ | ತ್ವಾದತ್ತಃ—ನಿನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ | ತೇ—ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧವಾದುದೂ ಆದ | ಯಃ—ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೇ ಆದನ್ನು | ವಿದ್ವಂಹಿ—ನಾವು ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದೇವೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯೂ, ನ್ಯಾಯವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವವನೂ ಅರ್ಪಣಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವಿರುವುದೋ ಅದು ನಿನ್ನದೇ ಆಗಿರುವುದೆಂದು ಎಂದರೆ ನೀನೇ ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಧನವೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದೇ ಇದ್ದೇವೆ.

English Translation

Thunderer, smiter of enemies, truthful drinker of the Soma, we know (the wealth) which is given by you to all your votaries.

|| ಸಂಹಿತಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರಾಯ ಮದ್ದನೇ ಸುತಂ ಪರಿ ಷ್ಣೋಭಂತು ಸೋ ಗಿರಃ |

ಅರ್ಕಮರ್ಚಂತು ಕಾರವಃ || ೧೯ ||

• ಸದಸಾಃ •

ಇಂದ್ರಾಯ | ಮದ್ದನೇ | ಸುತಂ | ಪರಿ | ಸ್ತೋತ್ರಂ | ನಃ | ಗಿರಃ |

ಅರ್ಕಂ | ಅರ್ಚಂತು | ಕಾರವಃ || ೧೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರಥಮೇ ವರ್ಯಾಯೇತ್ಯಚ್ಛಾಪಾಕಸ್ಯೇಂದ್ರಾಯ ಮದ್ದನೇ ಸುತಮಿತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಇಂದ್ರಾಯ ಮದ್ದನೇ ಸುತಮಿಂದ್ರಮಿದ್ಗಾಥಿನೇನ ಬೃಹತ್ | ಅ. ೬-೪ | ಇತಿ ||

ಮದ್ದನೇ || ಮಾದ್ಯತೇಃ ಕೃನಿಷ್ || ಮದನಶೀಲಾಯೇಂದ್ರಾಯ ತದರ್ಥಂ ಸುತಮುಭಿತುತಂ ಸೋಮಂ ನೋತ್ಯಸ್ತದೀಯಾ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾ ವಾಚಃ ಪರಿಷ್ಕೋಭಂತು | ಸ್ತೋತ್ರೀತಿಃ ಸ್ತುತಿಕರ್ಮಾಃ ಪರಿತಃ ಸೋಮಂ ಸ್ತುವಂತು | ತತಃ ಕಾರವಃ ಸ್ತುತಿಕಾರಿಣಃ ಸ್ತೋತಾರಶ್ಚಾರ್ಕಂ ಸವ್ಯೇರರ್ಚನೀಯಂ ಸೋಮಮರ್ಚಂತು | ಪೂಜಯಂತು ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಮದ್ದನೇ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗುವ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈತಿಸಿ | ಸುತಂ—ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಸೋಮವನ್ನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು | ಪರಿ ಸ್ತೋತ್ರಂ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲಿ | ಕಾರವಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಅರ್ಕಂ—ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪೂಜವಾದ ಸೋಮವನ್ನು | ಅರ್ಚಂತು—ಪೂಜಿಸಲಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ತೈತ್ತಿಪಡುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈತಿಸಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಸೋಮವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲಿ. ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಜನರು ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಪೂಜಾರ್ಹವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಿ.

English Translation

Let our voices praise on every side the (Soma) effused to the exhilarated Indra ; let the priests do honour to the (Soma) honoured of all.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಪ್ರಥಮವರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಾಪಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಇಂದ್ರಾಯ ಮದ್ದನೇ ಸುತಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಯತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದುದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಇಂದ್ರಾಯ ಮದ್ದನೇ ಸುತಮಿಂದ್ರಮಿದ್ಗಾಥಿನೇನ ಬೃಹತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೬-೪) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಸ್ತ್ರಂ •

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯಾ ಅಧಿ ತ್ರಿಯೋ ರಣಂತಿ ಸಪ್ತ ಸಂಸದಃ |

ಇಂದ್ರಂ ಸುತೇ ಹವಾಮುಹೇ || ೨೦ ||

• ಸದವಾಃ •

ಯಸ್ಮಿನ್ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಧಿ | ತ್ರಿಯಃ | ರಣಂತಿ | ಸಪ್ತ | ಸಂಸದಃ |

ಇಂದ್ರಂ | ಸುತೇ | ಹವಾಮುಹೇ || ೨೦ ||

• ಸಾಯಜಞಾಸಂ •

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿಂದ್ರೇ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ತ್ರಿಯಃ ಕಾಂಶಯೋಽಧ್ಯಧಿಕಂ ಭವಂತಿ | ಅತಿಶಯೇನ ತೇಜಸ್ವೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಂ ಚ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಸಂಸದಃ | ಸಮ್ಯಗ್ವಿಜ್ಞೇಷು ಕರ್ಮಕರಣಾರ್ಥಂ ಸೀದಂತೀತಿ ಸಂಸದೋ ಹೋತೃಕಾಃ | ಯಸ್ಮಿನ್ನಣಂತಿ ಸೋಮಪ್ರದಾನಾರ್ಥಂ ರಮಂತೇ | ಯದ್ವಾ | ಯಂ ಶಬ್ದಯಂತಿ ಸ್ತುವಂತಿ | ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಮಿಂದ್ರಂ ಸುತೇ ಸೋಮೋಽಭಿಷುತೇ ಸಹ ಹವಾ-
ಮುಹೇ | ವಯಂ ಸೋಮಪಾನಾನಾಯಾಹ್ವಯಾಮಃ ||

• ಪ್ರತಿರೂಪಃ •

ಯಸ್ಮಿನ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ತ್ರಿಯಃ—ಠಾಂತಿಗಳು | ಅಧಿ—
ಅಧಿಕವಾಗಿರುವವೋ ಮತ್ತು | ಸಪ್ತ—ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ | ಸಂಸದಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ
ಹೋತ್ರಾದಿ ಪುತ್ರೀಕೃತಗಳು | ಯಸ್ಮಿನ್—ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ರಣಂತಿ—ಸ್ತುತಿಸುವರೋ | ಇಂದ್ರಂ—ಅಂಶಹ
ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸುತೇ—ಸೋಮವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಸಿದ್ಧವಾದಾಗ | ಹವಾಮುಹೇ—ಸೋಮ
ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಯಾವ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಠಾಂತಿಗಳಿರುವವೋ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹೋತ್ರಾದಿ
ವಿಳಿ ಮಂದಿ ಪುತ್ರೀಕೃತಗಳು ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಅಂಶಹ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಿ
ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We invoke, now that the Soma is effused, that Indra in whom all
graces are at their height, and in whom the seven associated priests rejoice,

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ತ್ರಿಕದ್ವ್ಯುಕೇಷು ಚೇತನಂ ದೇವಾಸೋ ಯಜ್ಞಮುತ್ಪತ |

ತಮಿದ್ವೈಧ್ಯಂತು ನೋ ಗಿರಃ || ೨೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ರಿಕದ್ವ್ಯುಕೇಷು | ಚೇತನಂ | ದೇವಾಸಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಅತ್ಪತ |

ತಂ | ಇತ್ | ವೈಧ್ಯಂತು | ನಃ | ಗಿರಃ || ೨೧ ||

• ಸಾಯಂಜ಼ಾಪ್ಯಂ •

ವೇ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾಃ ತ್ರಿಕದ್ವ್ಯುಕೇಷ್ವಾಭಿಪ್ಪವಿಕೇಷ್ವಹಃಸು | ಜ್ಯೋತಿರ್ಗೌರಾಯುರಿತಿ ತ್ರಿಕದ್ವ್ಯುಕಾಃ | ತೇಷು ಚೇತನಂ || ಚಿತಿ ಸಂಜ್ಞಾನೇ || ಚೇತಂತಿ ಜಾನಂತ್ಯನೇನ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಕಮಿತಿ ಚೇತನಃ | ಜ್ಞಾನಸಾಧನಂ ಯಜ್ಞಮುತ್ಪತ | ಅತಸ್ಪತ | ಸ್ವೈಃ ಸ್ವೈಃ ಕರ್ಮಾಭಿಃ ಪಾಲನೈಶ್ಚ ವಿಸ್ತಾರಿತವಂತಃ || ತನು ವಿಸ್ತಾರೇ | ಲಜಃ ಬಹುಲಂ ಛಂದಸೀತಿ ವಿಕರಣಸ್ಯ ಲುಕ್ | ತನಿಪತ್ಯೋಕ್ತಂದಸೀತ್ಯುಪಧಾಲೋಪಃ || ತಮಿತ್ವಮೇವಾಸ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ನೋಽಸ್ತಾಕಂ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾ ವಾಚೋವರ್ಧಂತು | ವರ್ಧಯಂತು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದೇವಾಸಃ—ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳು | ತ್ರಿಕದ್ವ್ಯುಕೇಷು—ಅಭಿಪ್ಪವಯಾಗದ ಮೊದಲ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ | ಚೇತನಂ—ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಾಧನಭೂತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ | ಯಜ್ಞಂ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ಅತ್ಪತ—ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿದರು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು | ತಮಿತ್—ಅಂತಹ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞವನ್ನೇ | ವರ್ಧಂತು—ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಿ.

|| ಧಾರ್ವಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಭಿಪ್ಪವಯಾಗದ ಜ್ಯೋತಿಃ, ಗೌ, ಆಯುಃ ಎಂಬ ಮೊದಲ ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅಂತಹ ಆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿನಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಲಿ.

English Translation

The gods extended the heaven-revealing sacrifice in the Trikadruka days,—may our praises prosper it.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಆ ತ್ವಾ ನಿಶಂತ್ಸಿಂಧವಃ ಸಮುದ್ರಮಿವ ಸಿಂಧವಃ |

ನ ತ್ವಾಮಿಂದ್ರಾತಿ ರಿಚ್ಯತೇ || ೨೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಆ | ತ್ವಾ | ನಿಶಂತ್ಸು | ಇಂದವಃ | ಸಮುದ್ರಂವಿವ | ಸಿಂಧವಃ |

ನ | ತ್ವಾಂ | ಇಂದ್ರ | ಅತಿ | ರಿಚ್ಯತೇ || ೨೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಇಂದವಃ ಸ್ವನಂತೋಽಸ್ಮಾಭಿರ್ನೀಯಮಾನಾಃ ಸೋಮಾಪ್ತಾ ತ್ವಾನೂ ವಿಶಂತು | ಸರ್ವತಃ ಪ್ರವಿಶಂತು | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಂತಃ | ಸಮುದ್ರಮಿವ ಸಿಂಧವಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾ ಸದ್ಯೋ ಯಥಾ ಸಮುದ್ರಂ ಜಲಾಶಯಿರಿ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ತದ್ವತ್ | ಯತ ಏವಂ ತಸ್ಮಾತ್ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾಂ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ದೇವೋ ಬಲೇನ ಧನೇನ ವಾ ನಾತಿ ರಿಚ್ಯತೇ | ನಾತಿರಿಕ್ಮೋಽಸ್ಮಿ | ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಂಸ್ತೋ-ತ್ಮೋಽಧಿಕೋ ನಾಸ್ತಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ |

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಸಿಂಧವಃ—ನದಿಗಳು ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ | ಸಮುದ್ರಮಿವ—ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ | ಇಂದವಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನುಗುತ್ತಿರುವ ಸೋಮರಸಗಳು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಆ ವಿಶಂತು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾಂ—ನಿನ್ನನ್ನು (ದೇವನಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ಯಾರೂ) | ನ ಅತಿ ರಿಚ್ಯತೇ—ಕತ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಿಪಲಾರರು.

• ಛಾಂದಸಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಬಂದು ಸೇರುವಂತೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದೇವನಾಗಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ ಯಾರೂ ಸಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಕತ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಿಪಲಾರರು.

English Translation

Let Soma-drops enter you as the rivers the sea; none, Indra, surpasses you.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಿ॒ವ್ಯ॑ಕ್ತೃ॒ ಮು॒ಹಿನಾ॑ ವೃ॒ಷ॒ಸ್ಪ॒ಶ್ಚ॒ಕ್ಷಂ॑ ಸೋ॒ಮಸ್ಯ॑ ಜಾಗ್ರ॒ವೇ॑ ।
ಯ॑ ಇ॒ಂದ್ರ॒ ಜ॒ಠರೇ॑ಷು ತೇ॑ ॥ ೨೩ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಿ॒ವ್ಯ॑ಕ್ತೃ॒ | ಮು॒ಹಿನಾ॑ | ವೃ॒ಷ॒ಸ್ಪ॒ಶ್ಚ॒ಕ್ಷಂ॑ | ಸೋ॒ಮಸ್ಯ॑ | ಜಾಗ್ರ॒ವೇ॑ ।
ಯಃ | ಇ॒ಂದ್ರ॒ | ಜ॒ಠರೇ॑ಷು | ತೇ॑ ॥ ೨೩ ॥

• ಐಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವೃಷಸ್ಪಶ್ಚ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರ್ಹೇ ಜಾಗ್ರವೇ ಜಾಗರಣತೀಲೀಂದ್ರ ಸ್ಯಾ ತಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಭಕ್ಷಂ ಪಾನಂ ಪ್ರತಿ ಮುಹಿನಾ ಸ್ವಮಹಿಮಾ ವಿವ್ಯಕ್ತೃ । ಸರ್ವತೋ ವ್ಯಾಪ್ತವಾನಸಿ ॥ ವ್ಯಜೇರ್ಲಿಟಿ ಫಲ್ಕಭ್ಯಾಸಸ್ಯೋಭಯೇಷಾಂ | ಪಾ. ೬-೧-೧೨ | ಇತಿ ಸಂಪ್ರಸಾರಣಂ ॥ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಃ ಸೋಮಸ್ತೇ ಜಠರೇಷೂದರೇಷು ಪ್ರವಿಕತಿ ತಸ್ಯ ಪಾನಂ ವ್ಯಾಪ್ತವಾನಸೀತಿ ಶೇಷಃ ॥

• ಪ್ರಾಜವಾರ್ತಃ •

ವ್ಯಾಪ್ತವ್ಯಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ । ಜಾಗ್ರವೇ ಇಂದ್ರ—ಸದಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರುವವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ । ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು । ತೇ—ನಿನ್ನ । ಜಠರೇಷು—ಉದರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವುದೋ ಅಂತಹ । ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ । ಭಕ್ಷಂ—ಪಾನವನ್ನು । ಮುಹಿನಾ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಮಹಿಮೆಯಿಂದ । ವಿವ್ಯಕ್ತೃ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದೋಕ್ತಃ •

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗರಣಕನಾಗಿರುವವನೂ ಆದವನು ಇಂದ್ರನೇ ಯಾವ ಸೋಮವು ನಿನ್ನ ಜಠರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೋ ಆ ಸೋಮವು ನಿನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಮದಕಾರಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯು.

English Translation

Indra, showerer (of blessings), wakeful one, you have attained by your might the drinking of the Soma which enters into your belly.

• ಸಂಹಿತಾಃ •

ಆರಂ ತ ಇಂದ್ರ ಕುಕ್ಷಯೇ ಸೋಮೋ ಭವತು ವ್ಯತ್ರಹನ್ ।

ಆರಂ ಧಾಮುಭ್ಯ ಇಂದವಃ ॥ ೨೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆರಂ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಕುಕ್ಷಯೇ | ಸೋಮಃ | ಭವತು | ವ್ಯತ್ರಹನ್ |

ಆರಂ | ಧಾಮುಭ್ಯಃ | ಇಂದವಃ ॥ ೨೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವ್ಯತ್ರಹನ್ ವ್ಯತ್ರಸ್ಯಾಸಾಮಾವರಕಸ್ಯಾಸುರಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ವಾ ಒಂಕರ್ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸೋಮೋಽಸ್ಯಾಭಿದೀಯಮಾನಸ್ತೇ ತವ ಕುಕ್ಷಯೇಽರಮಲಂ ಪರ್ಯಾಶ್ವೋ ಭವತು | ಕುಚೇಂದವಃ ಸರ್ವತಃ ಕ್ಷುರಣಶೀಲಾಃ ಸೋಮಾಶ್ವನ ಧಾಮುಭ್ಯೋ ನಾನಾವಿಧೇಭ್ಯಃ ಕರೀರೇಭ್ಯಶ್ವನ ತೇಜೋಭ್ಯೋ ವಾರಮಲಂ ಪರ್ಯಾಶ್ವಾ ಭವಂತು | ಅನೇನ ತೇಜಸಾ ಹವಿರ್ಭಾಕ್ತಮ್ನುತಿ ಸೂಚಿತಾ | ಅಶ್ವದೀಯಾ ಸೋಮಾ ಏವ ತವ ಕುಕ್ಷಯೇ ದೇಹೇಽಭ್ಯೋಽಪಿ ಪರ್ಯಾಶ್ವಾ ಭವಂತು ನಾಸ್ಯದೀಯಾ ಇತಿ ಧಾವಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವ್ಯತ್ರಹನ್—ವ್ಯತ್ರಾಸುರಹಂತಕನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸೋಮಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಸೋಮವು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಕುಕ್ಷಯೇ—ಉದರಕ್ಕೆ | ಆತು ಭವತು—ಸಾಕಾಗುವಂತಾಗಲಿ | ಇಂದವಃ—ಹೆರಡುವ ಸ್ವಧಾವವುಳ್ಳ ಸೋಮರಸಗಳು | ಧಾಮುಭ್ಯಃ—ನಿನ್ನ ಆಮಯಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ಆರಂ—ವ್ಯಾಪಿಸಲಿ.

• ಧಾರ್ವಾಕ್ರಮಃ •

ವ್ಯತ್ರಾಸುರಹಂತಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಸೋಮವು ನಿನ್ನ ಉದರವನ್ನು ತುಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಂತಾಗಲಿ. ಹೆರಡುವ ಸ್ವಧಾವವುಳ್ಳ ಆ ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಲಿ.

English Translation

Indra, slayer of Vritra, may the Soma be enough for your belly, may the drops be enough for your (various) bodies.

• ಸಂಹಿತಾಶಿಃ •

ಅರಮುಶ್ವಾಯ ಗಾಯತಿ ಶ್ರುತಕಕ್ಷೋ ಅರಂ ಗವೇ ।

ಅರಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಧಾಮ್ನೇ ॥ ೨೫ ॥

॥ ಪದವಾರ್ಥಃ ॥

ಅರಂ | ಅಶ್ವಾಯ | ಗಾಯತಿ | ಶ್ರುತಕಕ್ಷಃ | ಅರಂ | ಗವೇ |

ಅರಂ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಧಾಮ್ನೇ ॥ ೨೫ ॥

• ಇಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಶ್ರುತಕಕ್ಷೋ ನಾಮರ್ಷಿಗಳವಶ್ವಾದಿಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿ | ಅಯಂ ಶ್ರುತಕಕ್ಷಃ ಏತನ್ನಾಮಶಃ ಋಷಿ-
ರಶ್ವಾಯೇಂದ್ರೇಣ ದೀಯಮಾನಾಯಾಶ್ವಾಯೈತದರ್ಥಮರಮಲಂ ಗಾಯತಿ | ಇಂದ್ರವಿಷಯಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕರೋತಿ | ತಥಾ ಗವೇರಮಲಂ ಗಾಯತಿ | ಇಂದ್ರಸ್ಯೇಂದ್ರಕರ್ತೃಕಾಯ ಧಾಮ್ನೇ
ಗೃಹಾಯ ತದರ್ಥಂ ಚಾರಂ ಪರ್ಯಪ್ತಂ ಸ್ತುತಿ | ಯದಶ್ವಾದಿಕಮಿಂದ್ರಃ ಪ್ರಯುಜ್ಯತಿ ತಸ್ಯೈ ಗಾಯ-
ತಿತಿ | ಯದ್ವಾ ಇಂದ್ರಸ್ಯೇತಿ ಕರ್ಮಣಿ ಪಷ್ಯತಿ ॥ ಗವಾದಿಲಾಭಾರ್ಥಮಿಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿ ॥

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಶ್ರುತಕಕ್ಷಃ—ಶ್ರುತಕಕ್ಷನೆಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತಪ್ರಪ್ತೃವಾದ ಋಷಿಯು | ಅಶ್ವಾಯ—ಅಶ್ವಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಅರಂ
ಗಾಯತಿ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ ಹಾಗೆಯೇ | ಗವೇ—ಗೋವುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ | ಅರಂ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ |
ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನು ಕೊಡಬೇಕಾದ | ಧಾಮ್ನೇ—ಗೃಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಅರಂ—ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಶ್ರುತಕಕ್ಷನೆಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತಪ್ರಪ್ತೃವಾದ ಋಷಿಯು ಅಶ್ವಗಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಗೋವುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುವ
ಗೃಹಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Śrutakakṣha sings enough for a horse, enough for a cow, enough
for a house of Indra's.

• ಸಂಹಿತಾಶಿಃ •

ಅರಂ ಹಿ ಸ್ವಾ ಸುತೇಷು ಣಃ ಸೋಮೇಷ್ಟಿಂದ್ರ ಭೂಷಸಿ ।

ಅರಂ ತೇ ಶತ್ರು ದಾವನೇ ॥ ೨೬ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅರಂ | ಹಿ | ಸ್ತು | ಸುತೇಷು | ನಃ | ಸೋಮೇಷು | ಇಂದ್ರ | ಭೂಷಸಿ |

ಅರಂ | ತೇ | ಶಕ್ರ | ದಾವನೇ || ೨೬ ||

• ಸಾಯಂಘಾಷಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸುತೇಷ್ವಭಿಷುತೇಷು ನೋಸ್ಯಸ್ಮದೀಯೇಷು ಸೋಮೇಷು | ಹಿ ಸ್ಯೇತ್ಯವಧಾರಣೇ | ತ್ವಮೇವ ತೇಷಾಂ ಪಾನೇಲಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತೋ ಭೂಷಸಿ | ಭವಸಿ | ಯದ್ವಾ | ಸೋಮೇಷ್ವಭಿಷು-ತೇಷು ಸತ್ಪು ನೋಸ್ಯಸ್ಮಾಕಂ ಪರ್ಯಾಪ್ತಂ ಧನಂ ಭೂಷಸಿ || ಭೂ ಪ್ರಾಪ್ತಾ || ತ್ವಂ ಪ್ರಾಪಯ | ತಥಾ ಭವತಿ ಹೇ ಶಕ್ರ ಸಮರ್ಥೇಂದ್ರ ದಾವನೇ ಧನಾದಿಕಸ್ಯ ದಾತ್ರೇ ತೇ ತುಭ್ಯಮಸ್ಮಾಭಿದೀಯಮಾಣಾಃ ಸೋಮಾ ಅರವಃ | ಪರ್ಯಾಪ್ತಾ ಭವಂತು ||

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ | ಸುತೇಷು—ಹಿಂಗಳನ್ನು | ಸೋಮೇಷು—ಸೋಮರಸಗಳ ಪಾನದಲ್ಲಿ | ಅರಂ ಹಿ ಸ್ತು ಭೂಷಸಿ—ಹೆನ್ನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು | ಶಕ್ರ—ಸಮರ್ಥನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ದಾವನೇ—ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ | ತೇ—ನಿನಗೆ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸೋಮರಸಗಳು | ಅರಂ—ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟಾಗಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿರುವ ಸೋಮರಸಗಳ ಪಾನದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಲಿ, ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ನಿನಗೆ ನಾವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸೋಮರಸಗಳು ಸಾಕಾಗುವಂತಿರಲಿ.

English Translation

When our Soma-libations are effused, you are abundantly able (to drink them),—may they be enough for you, the bounteous.

• ಸಂಹಿತಪಾಠಃ •

ಪರಾಕಾಂತಾ ಚೈದದ್ರಿವಸ್ತಾಂ ನಕ್ಷಂತ ನೋಃ ಗಿರಃ |

ಅರಂ | ಗಮಾಮು ತೇ ವಯಂ || ೨೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪರಾಕಾಂತಾಃ | ಚೈತ್ | ಅದ್ರಿವಃ | ತ್ವಾಂ | ನಕ್ಷಂತ | ನಃ | ಗಿರಃ |

ಅರಂ | ಗಮಾಮು | ತೇ | ವಯಂ || ೨೭ ||

॥ నాయణభావ్యం ॥

జే అద్రివోః వజ్రవన్నింద్ర నోఽన్యోన్యో గిర ఇతీః నిగతాః స్తుతయః పరాకా-
 త్తాత్ | బిదప్యథాః | అతిదూరాదపి త్వాం నక్షంత | వ్యాప్యవంతు | కిముత సమీపాత్ప్రా-
 మక్ష్యవంతామితి || నక్షతేర్వాప్యప్తిశర్మణీః సకతేర్వా లీః సిపి రూపం || ఏవం శతి
 స్తోతారీః వయం తే త్వదీయం ధనమరమలం పయోజ్జం గమామ | త్వత్స్తోత గభ్యామః ||

॥ కృతిపదార్థః ॥

అద్రివః—వజ్రాయుధధారియాద ఎల్లె ఇంద్రనే | నః—నమ్మ | గిరః—స్తుతిరూపవాద
 వాక్యగళు | పరాకాత్తాత్—అతి దూరప్రదేశదిందలూ సత | త్వాం—నిన్నన్న | నక్షంత—వ్యాపిసరి |
 వయం—నావు | తే—నిన్న సంబంధవాద ధననన్న | అరం—యథేచ్ఛవారి | గమామ—నిన్నింద
 పడెయఃచుతాగలి.

॥ భావార్థః ॥

వజ్రాయుధధారియాద ఎల్లె ఇంద్రనే, నమ్మ స్తోత్రగళు అతి దూరప్రదేశదిందలూ సత నిన్న
 సమీపకృ బందు సేరలి, నేను నమగే కేఠడచేకేందిరవ ధననన్న యథేచ్ఛవారి పడెయఃచుతాగలి.

English Translation

May our praises reach you, thunderer, even from afar ; may we
 obtain your (wealth) abundantly.

॥ శ్లోకాంతాః ॥

ఐవః | హి | ఆసి | విఽన్యయుః | ఐవ | తూరః | లుత | స్తిరః |

ఐవః | తే | రాధ్యం | మనః || ౨౪ ||

॥ భద్రాః ॥

ఐవ | హి | ఆసి | విఽన్యయుః | ఐవ | తూరః | లుత | స్తిరః |

ఐవ | తే | రాధ్యం | మనః | ౨౪ ||

॥ నాయణభావ్యం ॥

అథిప్లవికేశమోక్త్యైః సు త్వతీయం సవనః | బ్రాహ్మణాజ్యం సిస ఐవః హ్యసి విఽన్యయుః
 వేకృతః స్తోత్రీయః | స్తోత్రీయః | స్తోత్రీయః | ఐవః హ్యసి విఽన్యయుః | వ్యాప్య వంతు | ఆ. ౨-౪
 ఇతి ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ವಿರಯುವಿರಾನ್ಯದ್ಧ ಕರ್ಮಣಿ ಸಮರ್ಥಾನ್ ಹಂತುಂ ಕಾಮಾಯಾಮಾಸ
 ಏನಾಸಿ | ಭವಸಿ ಬಲು | ಹಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ | ಅತ ಏವ ತ್ವಂ ಶೂರಃ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾನೇವ ಭವಸಿ |
 ಉಶಾಸಿ ಚ ಸ್ತೀಃ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಧೈರ್ಯವಾನ್ ಭವಸಿ | ಏಕತ್ರ ಸ್ತೀತ್ಯೈವ ಶಕ್ತೂನ್ ಸಂಪ್ರಹರಸೀ-
 ತ್ಯರ್ಥಃ | ಏವಂ ಸತಿ ತೇ ತವ ಮನೋ ರಾಧ್ಯಂ ಸ್ತುತಿಭರಾರಾಧನೀಯಮೇವ ಯತೋಽನೇನ ಮನಸಾ
 ತ್ವಂ ಶಕ್ತುವಧಾ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಧೈರ್ಯಾದಿಕಂ ಚ ಕರೋಷೀತಿ | ತವ ಮನ ಏವ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ತುತ್ಯೈ-
 ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು) ವಿರಯುವು: ಏವ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವೀರರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವ
 ನಾಗಿಯೇ | ಅಸಿ—ಇದ್ದೀಯೆ | ಹಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವು | ಏವ ತ್ವಂ—ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನೀನು | ಶೂರಃ—ಶಕ್ತಿ
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ಉಶ—ಇದಲ್ಲದೆ | ಸ್ತೀಃ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋಗದೆ
 ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮನಃ—ಮನಸ್ಸು | ರಾಧ್ಯಂ ಏವ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ
 ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡಲು ಅರ್ಹವಾಗಿದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವೀರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೀಯೆ. ಇದು
 ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
 ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟದೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಯರ್ಥವು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡಲು
 ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ.

English Translation

You verily love to smite the mighty, you are a hero and firm (in
 battle), your mind is to be propitiated (by praise).

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಅಭಿಪ್ರವಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತಿಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ಯತೀಯಸವನಕಾಲದಲ್ಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚಾರ್ಯನುಂಟು ಮಸ್ತಿಜನು
 ಪಠಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏವಾ ಹ್ಯಸಿ ವಿರಯುವು: ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕ
 ಸ್ತೋತ್ರಿಯ ತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಏವಾ ಹ್ಯಸಿ ವಿರಯುವೇವಾ ಹ್ಯಸ್ಯ
 ಸೂಕ್ತಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವು

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏವಾ ರಾತಿಸ್ತು ವೀನುಘ್ನು ವಿಶ್ವೇ ಭಿರ್ಧಾಯಿ ಧಾತುಭಿಃ |

ಅಥಾ ಚಿದಿಂದ್ರ ನೋ ಸಚಾ || ೨೯ ||

• ಸದಾಶಾಸಿ •

ಏವ | ರಾಶಿಃ | ತುವ್ರಿಮುಘಃ | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ | ಧಾಯಿ | ಧಾತ್ವೈಃ |

ಅಥ | ಚಿತ್ | ಇಂದ್ರ | ಮೇ | ಸಚಾ || ೨೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇ ತುವಿಮುಘಃ | ತುವಿರಿತಿ ಬಹುನಾಮ | ಬಹುಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ವಿಶ್ವೇಭಿರ್ವಿಶ್ವೈರ್ಧಾರ್ತೈಃ ಕರ್ಮಾಧಾರತೈಃ | ಯದ್ವಾ | ದೇವಾನಾಂ ಜನಿದಾರ್ತನೇನ ಪೋಷಯಿತ್ಯಭಿಃ ಸರ್ವೈರ್ಯಜಮಾನ್ಯೈಸ್ತವ ರಾತಿರ್ಗವಾಶ್ಚಧನಾದಿದಾಸಂ ಧಾಯಿ | ತೈರ್ಧಾರ್ಯತ ಏವ || ದಧಾತೇರ್ಲೂಕಾಃ ಕರ್ಮಣಿ ರೂಪಂ || ಚಿದೇವಾರ್ಥೇ | ಅಧಾತ ಏವ ಹೇ ಇಂದ್ರೈವನಿಧ ತ್ವಂ ಮೇ ಯಷ್ಟುರ್ಮಮಾಪಿ ಸಚಾ ಧನಾದಿ-
ವಾನೇನ ಕರ್ಮಸಹಾಯೋ ಭವ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ತುವೀಮುಘಃ—ಬಹು ಧನೋಪೇತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವೇಭಿಃ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ಧಾತ್ವೈಃ—
ಕರ್ಮಾಧಾರಕರಾದ ಯಜಮಾನರಿಂದ | ರಾತಿಃ—ಗವಾಶ್ಚಾದಿಗಳ ದಾನವು | ಧಾಯಿ ಏವ—ನಿರವೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ |
ಅಥ ಚಿತ್—ಆದ್ದರಿಂದಲೇ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು | ಮೇ—ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ನನಗೆ | ಸಚಾ—
ಧನಾದಿದಾನದಿಂದ ಕರ್ಮಸಹಾಯಕನಾಗಿರು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಬಹುಧನೋಪೇತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಯಜಮಾನರಿಂದ
ಗವಾಶ್ಚಾದಿಗಳ ದಾನವು ನಿರವೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ನನಗೆ
ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರ್ಮಸಹಾಯಕನಾಗಿರು.

English Translation

Lord of great wealth, your bounty is possessed by all your worship-
pers; therefore, Indra, be also my ally.

• ಸಂಕೀರ್ತನಾಃ •

ಮೋಷು ಬ್ರಹ್ಮೈವ ತಂದ್ರಯುರ್ಭುವೋ ವಾಚಾನಾಃ ಸತೇ |

ಮುತನ್ವೈ ಸುತಸ್ತು ಗೋಮುತಃ || ೩೦ ||

|| ಪದವಾಳ ||

ಮೋ ಇತಿ | ಸು | ಬ್ರಹ್ಮಾ ಇವ | ತಂದ್ರಯುಃ | ಭುವಃ | ವಾಜಾನಾಂ | ಪತೇ |

ಮುತ್ಸ್ಯ | ಸುತಸ್ಯ | ಗೋವನುತಃ || ೩೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ವಾಜಾನಾಂ ಪತೇನ್ವಾನಾಂ ಪತೇ ಬಲಾನಾಂ ವಾ ದೇ ಇಂದ್ರ ತಂದ್ರಯುರ್ನಿಷ್ಕಾರಣಂ
ನಿವೃತ್ತಕರ್ಮವತ್ತಾದಾಲಸ್ಯಯುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವ | ಅಥಾಪಿ ತದ್ವದರ್ಥೇ ಭಾಷ್ಯತೇ |
ನಿ. ೩-೩೧ | ಇತಿ ಯಾಸ್ಯೋಕ್ತಮನುಸ್ಯತ್ಯ ತಂದ್ರಯುಕ್ತ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ | ಅಥವಾ ಯಾಗಾದಿಕರ್ಮ-
ಪರಿತ್ಯಾಗೇನಾಲಸ್ಯಮಿಚ್ಛನ್ನಾಸ್ತಿ ಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇವ ತ್ವಂ ಮೋ ಷು ಭುವಃ | ಸುಷ್ಣು ಮಾ ಭವಃ |
ಸರ್ವದಾಸತ್ಯಮಾನ್ವಿತೋ ಭವೇತ್ಯಾಶಾಸನಂ | ತದೇವಾಹ | ಸುತಸ್ಯಾಭಿಸುತಸ್ಯ ತತೋ ಗೋಮತೋಃ
ಗೆವ್ಯೇನ ಸ್ವೇರೇಣ ದಧ್ವಾ ವಾ ಮಿಶ್ರಣವತಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾನೇನ ಮುತ್ಸ್ಯ | ಮಾದ್ಯ | ಹೃಷ್ಯೋ ಭವ ||

|| ಶ್ರುತಿಪರ್ವಾಃ ||

ವಾಜಾನಾಂ—ಅನ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಬಲಗಳಿಗೆ | ಪತೇ—ಒಡೆಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತಂದ್ರಯುಃ—
ಸೋಮಾರಿಯಾದ | ಬ್ರಹ್ಮೇವ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ (ನೀನು) | ಮೋ ಷು ಭುವಃ—ಆಗರಬೇಡ | ಸುತಸ್ಯ—
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ | ಗೋವನುತಃ—ಹಾಲಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮಪಾನದಿಂದ | ಮುತ್ಸ್ಯ—
ಹರ್ಷಿತನಾಗು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಅನ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ
ಅಲಸನಾಗಿ ಸೋಮಾರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ ಇರಬೇಡ. ನೀನಿಗಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲು,
ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಹರ್ಷಿತನಾಗು.

English Translation

Be not like a lazy Brahman, O lord of food; rejoice yourself by
drinking the effused Soma mixed with milk.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಮಾ ನ ಇಂದ್ರಾಭ್ಯಾ ದಿಶಃ ಸೂರೋ ಅಕ್ತುಷ್ಪಾ ಯಮನ್ |

ತಪ್ತಾ ಯುಜಾ ವನೇಮು ತತ್ || ೩೧ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ನಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಅಭಿ | ಆದ್ರಿಶಃ | ಸೂರಃ | ಅಕ್ತುಷು | ಆ | ಯಮನ್ |
ತ್ವಾ | ಯುಜಾ | ವನೇಮ | ತತ್ || ೩೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಆದಿಶ ಅದೇಷ್ಟಾರಃ ಸಮಂತಾದಾಯುಧಾನ್ಯತಿವಿಸೃಜಂತಃ ಸೂರಃ || ಸ್ಯ ಗತೌ ||
ಸರ್ವತ್ರ ಸರಣೀಲಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ಅಕ್ತುಷು ರಾಕ್ಷಿಷು ದಿವಾಪಿ ನೋದ್ರಸ್ಮಾಕಂ ಮಾಧ್ಯಾ ಯಮನ್ | ಅಭಿ-
ಮುಖ್ಯೇನ ಮಾ ನಿಯಂತಾರೋ ಭವಂತು | ಯುದ್ಯಾಗಶ್ಚೇತ್ ತದಾ ತದ್ರಕ್ಷಕುಲಂ ತ್ವಾ ತ್ವಯಾ
ಯುಜಾ ಸದಾಯೇನ ನಯಂ ವನೇಮ | ಹಿಂಸಾಮು || ಶ್ಲಥ ಕ್ಷಥ ಕ್ರಥ ಕ್ಷಥ ಹಿಂಸಾರ್ಥಾ ವನು
ಚೇತ್ಯತ್ರ ಪಠಿತತ್ವಾದ್ಧಿಂಸಾರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಆದಿಶಃ—ಅಯುಧಕ್ಷೇಪಣಕುಶಲರೂ | ಸೂರಃ—ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ
ಆದ ರಾಕ್ಷಸರು | ಅಕ್ತುಷು—ರಾಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ (ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ) | ನಃ—ನಮಗೆ | ಮಾ ಅಭಿ ಆ ಯಮನ್—
ನಿಯಂತ್ರಗಳಾಗದಿರಲಿ | ತತ್—ಆ ರಾಕ್ಷಸಮೂಹವನ್ನು | ತ್ವಾ ಯುಜಾ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ | ವನೇಮ—
ನಾವು ಹಿಂಸಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಅಯುಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕುಶಲರೂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ
ಆದ ರಾಕ್ಷಸರು ರಾಕ್ಷಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ) ನಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಗಳಾಗದಿರಲಿ ಎಂದರೆ ನಾವು ಅವರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ
ಬಳಗಾಗದಿರಲಿ. ಆ ರಾಕ್ಷಸಮೂಹವನ್ನು ನಾವು ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಹರಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Indra, let not the threatening prowling (demons) obstruct us at
night; let us smite them with you as our helper.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಃ ||

ತ್ವಯೇದಿಂದ್ರ ಯುಜಾ ವಯಂ ಪ್ರತಿ ಬ್ರುವೀಮಹಿ ಸ್ಪೃಧಃ |

ತ್ವನ್ನಾಸ್ಮಾಕಂ ತವ ಸ್ಯಸಿ || ೩೨ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ತ್ವಯಾ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರ | ಯುಜಾ | ವಯಂ | ಪ್ರತಿ | ಬ್ರುವೀಮಹಿ | ಸ್ಪೃಧಃ |

ತ್ವಂ | ಅಸ್ಮಾಕಂ | ತವ | ಸ್ಯಸಿ || ೩೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಯೇತ್ ಇದವಧಾರಣೇ | ತ್ವಯೈವ ಯುಜಾ ಸಹಾಯೇನ ಸ್ವೈಧಃ ಸ್ವರ್ಧ-
ಮಾನಾ ಇತ್ಯಾತ್ಮನೈಯಂ ಪ್ರತಿ ಟ್ವವೀಮಹಿ | ನಿರಾಕುರ್ವೀಮಹಿ | ಪ್ರತಿವಚನಂ ನಿರಾಕರಣಂ |
ಉತ್ತರಾರ್ಧೇನೇಂದ್ರಸಾಹಾಯ್ಯಮೇವ ಪ್ರತಿಪಾದಯತಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಮಸ್ತಾಕಂ ಭವಸಿ | ಸ್ತುತ್ಯೈ-
ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಯಷ್ಟೈಯಷ್ಟವ್ಯತಯಾ ತ್ವಮಸ್ತಾಕಂ ಭವಸಿ ವಯಂ ತವ ಸ್ಯಸಿ | ಭವಾನುಃ | ತಥಾರಣ್ಯಕಂ |
ತ್ವಮಿದಂ ಸರ್ವಂ ಭವಸಿ ತವ ವಯಂ ಸ್ಯಃ | ತ್ವಮಸ್ತಾಕಮಸೀತಿ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಯಾ ಸಹಾಯೇನ
ಶತಶ್ರೂಣಾಹನ್ಯಮೇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಯಾ ಇತ್ ಯುಜಾ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ | ಸ್ವೈಧಃ—
ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ವಯಂ—ನಾವು | ಪ್ರತಿ ಟ್ವವೀಮಹಿ—ನಿರಾಕರಿಸುವಂತಾಗಲಿ
(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) | ತ್ವಸಿ—ನೀನು | ಅಸ್ತಾಕಂ—ನಮಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ (ನಾವೂ ಸಹ) | ತವ ಸ್ಯಸಿ—
ನಿನ್ನವರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನೊಡನಿರುವ ನಾವು ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ನಾವು ನಿರಾಕರಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ನೀನು ನಮ್ಮವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ನಾವೂ ಸಹ ನಿನ್ನವರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ.

English Translation

With you, Indra, as our helper, let us answer our enemies ; you are
ours, we are yours.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತ್ವಾ ಮಿ ದ್ಧಿ ತ್ವಾಯೈವೋನುನೋನುವತಶ್ಚೈರಾನ್ |

ಸಹಾಯ ಇಂದ್ರ ಕಾರವಃ || ೩೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ತ್ವಾಂ | ಇತ್ | ಹಿ | ತ್ವಾಯೈವಃ | ಅನುನೋನುವತಃ | ಚೈರಾನ್ |

ಸಹಾಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಕಾರವಃ || ೩೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಕರ್ವೀಪದ್ರವಪರಿಹಾರಾದನಂತರಂ ತ್ವಾಯವಸ್ತಾಂ ಭವಾದಿವಾಘಾರ್ಥಂ
ಕಾಮಯಮಾನಾಃ ಅತ ವಿವಾಸುನೋನುವತಃ || ನೌತೇರ್ಯುಜ್ಞಾ ಉಜಂತಸ್ಯ ಕಶರಿ ರೂಪಂ | ಅನು-

ಕ್ರಮೇಣ ಪುನಃಪುನಃ ಸ್ತುತಿಂ ಕುರ್ವಂತಃ ತಸ್ಮಾತ್ತವ ಸಖಾಯಃ ಸಖಿಭೂತಾಃ ಕಾರವಃ ಸ್ತೋತ್ರಾರ-
ಸ್ತಾಮಿತ್ | ಇದವಧಾರಣೇ | ತ್ವಾಮೇವ ಚರಾನ್ | ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಪರಿಚರಂತು ಖಲು || ಹೀತಿ ಪ್ರಸಿ-
ದ್ಧೈರ್ಭಃ | ಚರತೇರ್ಲೇಟ್ಯಿದಾಗಮಃ | ಹಿಯೋಗಾದನಿಘಾತಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾಯವಃ—ಧನಾದಿದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ |
ಅನುನೋನುವತಃ—ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೂ | ಸಖಾಯಃ—ನನಗೆ ಸ್ನೇಹಿತ
ರಾದವರೂ ಆದ | ಕಾರವಃ—ಸ್ತೋತ್ರಜನಗಳು | ತ್ವಾಮಿತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಚರಾನ್—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ
ಉಪಚರಿಸಲಿ | ಹಿ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

• ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಧನಾದಿದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ
ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರೂ ನನಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾದವರೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸಲಿ.

English Translation

Indra, may your friends, the chanters, worship you devoted to your service and again and again reciting your praise,

ತೊಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಉದ್ದೇಶಿ ಚತುಸ್ಪಿಂಶದ್ಭಜಂ ತ್ರಯೋದಕಂ ಸೂಕ್ತಂ ಸುತಕ್ಷಸ್ತಾಪಂ ಗಾಯತ್ರಮ್ಬಂದಂ |
ಅಂತ್ಯಾ ಪ್ಲಿಂದ್ಭುಫದೇವತಾಕಾ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಉದ್ಯ ಚತುಸ್ಪಿಂಶತ್ಪುಕೋಽಂತೈಂದ್ರಾ-
ರ್ಭವೀತಿ || ದ್ವಿತೀಯೇ ಪರ್ಯಾಯೇ ಹೋತುಃ ಶಸ್ತ್ರ ಉತ್ತಮಾವರ್ಜಮೇತತ್ಸೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಉದ್ದೇದಭೀತ್ಯುತ್ತಮಾಮುದ್ಧರೇತ್ | ಅ. ೩. ೪ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಯಸ್ಯ ವಿನಿಯೋಗಃ
ಪೂರ್ವಸೂಕ್ತೇನ ಸಹೋಕ್ತಃ || ಜ್ಯೋತಿಷ್ಣೋಮೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಜ್ಞಂಸಿಶಸ್ತ್ರ ಅದ್ಯಸ್ತುಚಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಉದ್ದೇದಭೀತಿ ತಿಸ್ರ ಇಂದ್ರ ಕ್ರತುವಿದಂ ಸುತಮಿತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಅ. ೫. ೧೦ | ಇತಿ || ತಥಾಶ್ಲೋ-
ಯೋಮೇ ಮೃತ್ನಾವರುಣಾತರಿಕ್ತೋಕ್ತೈಃ ಸೂಕ್ರಿತಂ ತ್ವಚೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಯದದ್ಯ ಕಚ್ಚ
ವೃತ್ರಹನ್ನು ದೈರದಧಿ ಕೃತಾನುಘಮಾ ನೋ ನಿಶ್ಚಾಭಿಃ | ಅ. ೯. ೧೦ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಉದ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹೆದಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಸುಕಕ್ಷನಿಂಬುವನು ಮುಖಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ;
ಗಾಯತ್ರೀಭದ್ರಸ್ತು. ಕೊನೆಯ ಮಕ್ಕಿಗೆ ಇಂದ್ರನು ಮತ್ತು ಮಧುಗಳು ದೇವತೆಯು, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—

ಧನಂ ಅತಃ ಏವ ವ್ಯಷಭಂ ಯಾಚಮಾನಾನಾಂ ಧನಸ್ಯ ವರ್ಷಿತಾರಂ ನರ್ಯಾಪಸಂ | ನರಹಿತಂ ನರ್ಯಾಂ |
ನರಹಿತಕರ್ಮಾಣಮಸ್ತಾರಂ ದಾನಶೌಂಡನೌದಾರ್ಯವಂತಂ ಏತಾದ್ಯಶಾನುಭಾವಮುಭಿತ ಉದೇಷಿ |
ಇದವಧಾರಣೇ | ತ್ವಮೇವ ತಸ್ಯ ಯಜ್ಞೇ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನೋದ್ಗತೋಽಸಿ | ಘೇತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೂರ್ಯ—ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶ್ರುತಮುಘಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ |
ವ್ಯಷಭಂ—ಯಾಚಿಸುವವರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿಕೊಡುವವನೂ | ನರ್ಯಾಪಸಂ—ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ
ಕರ್ಮಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವವನೂ | ಅಸ್ತಾರಂ—ಔದಾರ್ಯಶೀಲನೂ ಅದ ಸೂರ್ಯರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಉತ್ ಏಷಿ
ಇತ್—ಉದಯಿಸುತ್ತೀಯೆ | ಘೇ—ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

• ಧನಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಧನವುಳ್ಳವನೂ, ತನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸುವವರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ
ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುವವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಔದಾರ್ಯಯುತನೂ ಅದ ನೀನು ಸೂರ್ಯ
ರೂಪದಿಂದ ಉದಯಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಇದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು.

English Translation

You rise, O sun, on (the sacrifice of Indra) the showerer (of blessings),
the bountiful giver, famed for his wealth, the benefactor of men,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನವ ಯೋ ನವತಿಂ ಪುರೋ ಬಿಭೇದ ಬಾಹ್ಲೋಜಸಾ |

ಅಹಿಂ ಚ ವೃತ್ತಹಾವೇಧಿತ್ || ೨ ||

• ಪದಸಾಠಃ •

ನವ | ಯಃ | ನವತಿಂ | ಪುರಃ | ಬಿಭೇದ | ಬಾಹ್ಲೋಜಸಾ |

ಅಹಿಂ | ಚ | ವೃತ್ತಹಾಃ | ಅವೇಧಿತ್ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯ ಇಂದ್ರೋ ನವ ನವತಿಂ ನವನವತಿಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಏಕೋನತತಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಕಂಬರಸ್ಯ ಪುರಃ
ಪುರೀಬಾಹ್ಲೋಜಸಾ ಸ್ವಬಾಹುಬಲೇನ್ನೈವ ಬಿಭೇದ | ದಿವೋದಾಸಾಯ ಧಿಸ್ತಿಸ್ಮ | ತಥಾ ಚ ಮಂತ್ರಃ |

ದಿವೋದಾಸಾಯ ನವತಿಂ ಚ ನವೇಂದ್ರಃ ಪುರೋ ವೈರಭೈಂಬರಸ್ಯ | ಋ. ೨.೧೯.೬ | ಇತಿ | ಸ
ವೃತ್ರಹಾ ವೃತ್ರಾಸುರಸ್ಯ ಹಂತಾ ಸ ಇಂದ್ರೋಽಹಿಂ ಚ ಕೇನಾಪ್ಯಹಂತವ್ಯಂ ಮೇಘಮಃಪಾವನರಕಂ
ವೃತ್ರಂ ನಾವಧೀತ್ | ಸ ಇಂದ್ರೋಽಸ್ತಾಳಂ ಧನಂ ದದಾತ್ಪಿತೃತ್ತರೇಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ನವ ನವತಿಂ—ತೊಂಬತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ಪುರಃ—ಶಂಬರಾಸುರನ
ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು | ಬಾಹ್ಯೋಜಸ್ಯಾ—ನಿನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೇ | ವಿಭೇದ—ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನೋ | ಸಃ—ಆ
ಇಂದ್ರನು | ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರಾಸುರನ ಹಂತಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಅಹಿಂ ಚ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಂಹರಿಸಲು
ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ವೃತ್ರನನ್ನು ಅಥವಾ ಉದಕನಿರೋಧವಾದ ಮೇಘವನ್ನು | ಅವಧೀತ್—ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸಃ •

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಶಂಬರಾಸುರನ ತೊಂಬತ್ತೊಂಭತ್ತು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೇ ಸೀಳಿ
ಹಾಕಿದನೋ ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನು ಯಾರಿಂದಲೂ ಸಂಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿ
ಉದಕನಿರೋಧಕವಾದ ಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Who cleft the ninety-nine cities by the strength of his arm, and,
slayer of Vritra, smote Ahi.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಸ ನ ಇಂದ್ರಃ ಶಿವಃ ಸಖಾಶ್ವಾವದ್ಲೋಮುದ್ಯವಮತಃ |

ಉರುಧಾರೇವ ದೋಹತೇ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಶಿವಃ | ಸಖಾ | ಅಶ್ವಾವತಃ | ಲೋಽವತಃ | ಯವತಮತಃ |

ಉರುಧಾರಾಽವ | ದೋಹತೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಿಬಾಳಾತ್ಯಂ •

ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಃ ಶಿವಃ ಕಲ್ಯಾಣತಮಃ ಸಖಾ ಯಜ್ಞಯಜ್ಞವ್ಯಸೋತೃಸ್ತುತೃಲಕ್ಷ-
ಣೇನ ಸಂಬಂಧೇನಾಸ್ತಾಳಂ ಮಿತ್ರಭೂತಃ ಏತಾದೃಶ ಇಂದ್ರೋಽಶ್ವವದಶ್ಚಯುಕ್ತಂ ಗೋಮತಃ

ಪಶ್ಚಾದಿಸಹಿತಂ ಯವಮುತ್ | ಅಯವಾದಿಭ್ಯಃ | ಪಾ. ೮-೨-೯ | ಇತಿ ವಪ್ರತಿಷೇಧಾನ್ಯತುಪೋ ವಶ್ವಾ-
ಭಾವಃ || ಯವ ಇತಿ ಧಾನ್ಯವಿಶೇಷಃ | ಧಾನ್ಯಯುಕ್ತಂ ಧನಂ ನೋಸ್ಯಸ್ಯುಭ್ಯಂ ದೋಹತೇ |
ದೋಗ್ನು | ದದಾತು | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಉರುಧಾರೀವ ಪ್ರಭೂತಪಯೋಧಾರಾ ಯದ್ವಾ ಬಜೂನಾಂ
ಪೋಷಯಿತ್ರೀ ಗೌರ್ಯಥಾ ವಶ್ಯಸ್ಯ ಪಯೋ ದೋಗ್ನಿ ತಥಾ ಪ್ರಭೂತಂ ಧನಮಸ್ಮಾಕಂ ದೋಗ್ನು |
ದದಾತು || ದುಹೇರ್ಲೇಖ್ಯದಾಗಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥ •

ಸೇ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದವನೂ | ಶಿವೇ—ಮಂಗಳಕರನೂ | ಸಖಾ—ನಮಗೆ ಮಿತ್ರಭೂತನೂ
ಆದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಅಶ್ವವತ್—ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾದುದೂ | ಗೋನುತ್—ಗೋವುಗಳಿಂದ
ಸಹಿತನಾದುದೂ | ಯವಮುತ್—ಯವಧಾನ್ಯಸಹಿತನಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಉರುಧಾರೀವ—
ಹಾಲನ್ನು ಕರೆಯುವ ಗೋವು ಬಹಳವಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಧಾರಾರೂಪವಾಗಿ ಸುರಿಸುವಂತೆ | ದೋಹತೇ—ಒದಗಿಸಿ
ಕೊಡಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನೂ, ಮಂಗಳಕರನೂ, ನಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನೂ ಆಗಿರುವ ಇಂದ್ರನು, ಹಾಲನ್ನು
ಕರೆಯುವ ಗೋವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ನಮಗೆ ಅಶ್ವಗಳು, ಗೋವುಗಳು, ಯವಾದಿಧಾನ್ಯಗಳು
ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May Indra, our auspicious friend, milk for us, like a richly-streaming
(cow), wealth of horses, cows, and barley.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಯದದ್ಯ ಕಚ್ಚೈ ವೃತ್ರಹನ್ತುದಗಾ ಅಭಿ ಸೂರ್ಯ |

ಸರ್ವಂ ತದಿಂದ್ರ ತೇ ವಶೇ || ೪ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಯತ್ | ಅದ್ಯ | ಕತ್ | ಚ | ವೃತ್ರೈಹನ್ತ | ಉತ್ | ಅಗಾಃ | ಅಭಿ | ಸೂರ್ಯ |

ಸರ್ವಂ | ತತ್ | ಇಂದ್ರ | ತೇ | ವಶೇ || ೪ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಅಪ್ಪೋರ್ಯಾಮೇ ನ್ಯೂತ್ತಾವರುಣಾತಿರಿಕ್ವೋಕ್ತೇ ಯದದ್ಯೇತಿ ಪುಜಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಂ ತು ಪೂರ್ವೇಣ ಶೃಚೇನ ಸಹೋದಾಹೃತಂ ||

ಹೇ ವೃತ್ರಹನ್ ವೃತ್ರಸ್ಯಪಾಮಾವರಕಸ್ಯ ಮೇಘಸ್ಯ ಹುತರ್ಹೇ ಸೂರ್ಯ ಸೂರ್ಯಾ. ಶ್ವಕೇಂದ್ರ ಅದ್ಯಾಸ್ಥಿಸ್ಥಿನೇ ಯತ್ಪಚ್ಚ ಯಶ್ಚಿಂಚಿತ್ಪದಾರ್ಥಜಃ ತಮಭ್ಯಧಿಮುಖೀಕ್ವತೋದಗಾಃ || ಇಹ ಗತಾ | ಉತ್ತೂರ್ವಃ | ತಸ್ಯ ಲುಜು ಗಾದೇಶಃ || ಸ್ವತೇಜಸೋದ್ಗತಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋಽಸಿ ತದಾ ತತ್ಸರ್ವಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕಂ ಜಗತ್ತೇ ತನ ವಶೇ ಭವತಿ | ತ್ವದಧೀನಂ ಭವತಿ | ಉದಿತೇ ಸೂರ್ಯೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಪ್ರಾತ್ಸರ್ವಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಜುಹ್ವತಿ ಚ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ವೃತ್ರಹನ್—ಉದಕವನ್ನು ಮಳೆಗೆರೆಯದೆ ತಡೆದಿರುವ ಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸುವ | ಸೂರ್ಯ— ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅದ್ಯ—ಈ ದಿನ | ಯತ್ ॥ ೯ ಚ್ಚ—ಯಾವ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು | ಅಧಿ—ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ | ಉವಗಾಃ—ಉವಯಿಸುತ್ತೀಯೋ | ತತ್—ಅಗ | ಸರ್ವಂ—ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಜಗತ್ತು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ವಶೇ—ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಉದಕನಿರೋಧಿಯಾದ ಮೇಘವನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ, ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ದಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ ಯಾವಾಗ ಉದಯಿಸುವೆಯೋ ಅಗ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ ನಿನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು.

English Translation

Whatsoever, O sun, slayer of Vritra, you have risen upon to-day, — it is all, Indra, under your power-

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಯದ್ವಾ ಪ್ರವೃದ್ಧ ಸತ್ವತೇ ನ ಮುರಾ ಇತಿ ಮನ್ಯಸೇ |

ಉತೋ ತತ್ಸತ್ಯಮಿತ್ತವ್ || ೫ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಯತ್ | ವಾ | ಪ್ರವೃದ್ಧ | ಸತ್ವತೇ | ನ | ಮುರಾ | ಇತಿ | ಮನ್ಯಸೇ |

ಉತೋ | ಇತಿ | ತತ್ | ಸತ್ಯಂ | ಇತ್ | ತವ್ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಾಶಬ್ಧಃ ಸಮುಚ್ಚಯೋಃ | ಅಪಿ ಚ ಹೇ ಪ್ರವೃದ್ಧೌ ಸ್ವಬಲೇನ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನ ಸತ್ತತೇ ಸತಾಂ ಪತೇ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಿಕೇನ ಸತಾಂ ನಕ್ಷತ್ರಾಣಾಂ ಪತೇ ಹೇ ಇಂದ್ರ ನ ಮರಾ ಇತಿ ಮನುಷ್ಯವದ್ವಾರ್ಧಕೇ-
ನಾಹಂ ನ ಮ್ನಿಯ ಇತಿ ಯದ್ಯದಿ ಮನ್ಯಸೇ ಬುದ್ಧಸೇ || ಮೃಜ್ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗೇ | ಲೇಟೈಡಾಗಮಃ |
ವೈತೋಽನೈತೈಕ್ಯಕಾರಃ || ಉತೋ ಅಪಿ ಚ ತವ ತನ್ನ ಮ್ನಿಯ ಇತಿ ಮನನಂ ಸತ್ಯಮಿದ್ಯಾರ್ಥ-
ಮೇವ | ಇಂದ್ರೋ ನ ಮ್ನಿಯತ ಇತ್ಯರ್ಥೇ ವಂತ್ರಾಂತರಂ | ನಹ್ಯಸ್ಯಾ ಅಪರಂ ಚನ ಜರಸಾ ಮರತೇ ಪತಿಃ | ಋ. ೧೦-೮೬-೧೧ | ಇತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಾ—ಮತ್ತು | ಪ್ರವೃದ್ಧ—ಸ್ವಬಲದಿಂದ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನೂ | ಸತ್ತತೇ—ಸಜ್ಜನರ ಫಾಲಕನೂ (ಅಥವಾ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಫಾಲಕನೂ) ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನ ಮರೈ ಇತಿ—ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ನಾನು ಮೃತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು | ಯತ್ ಮನ್ಯಸೇ—ನೀನು ಒಂದು ವೇಳೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ | ಉತೋ—ಮತ್ತು | ತವ ತತ್—ಮೃತನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ನೀನು ಆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು | ಸತ್ಯಂ ಇತ್—ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇದೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಮತ್ತು ಸ್ವಬಲದಿಂದ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನನೂ, ಸಜ್ಜನರ ಫಾಲಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, “ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿ ನಾನು ಮೃತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನೀನು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಆ ನೀನು ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಯಥಾರ್ಥವೇ ಆಗಿದೆ.

English Translation

When, swelling in your might, lord of the good, you think “ I shall not die,” that thought of yours is indeed true.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಜರಾಮರಣಗಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲ— ನ ಹ್ಯಸ್ಯಾ ಅಪರಂ ಚನ ಜರಸಾ ಮರತೇ ಪತಿಃ (ಮು. ಸಂ. ೧೦-೮೬-೧೧) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಾರೆ.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಿ •

ಯೇ ಸೋಮಾಸಃ ಪರಾವತಿ ಯೇ ಅವಾವತಿ. ಸುಬ್ಧಿರೇ |

ಸರ್ವಾಂಸ್ಮಾ ಇಂದ್ರ ಗಚ್ಛಿಸಿ || ೬ ||

• పదపాఠః •

యే | సోమోమాసః | పురావతి | యే | అవ్రావతి | సుస్తిరే |

సర్వాన్ | తాన్ | ఇంద్ర | గచ్ఛసి || ౬ ||

• నాయణభాష్యం •

దేఁ ఇంద్ర యే సోమోమాసః సోమోమాః పురావతి విప్రకృష్టేఽతిదూరదేఁలే యే సోమోమా అవ్రావత్యంతికతమేఁ దేఁలే జ సుస్తిరే' || భందసి ద్వివ్రజనశ్య వికల్పితకృదప్ర ద్వివ్రజనాధావః || యే సోమోమా యత్ప్రీర్థిభిశ్చయంకేఁ సర్వాన్ దూరేఁ సమీపేఁ బాధి-ష్ఠయోమాణాంస్తాన్ సోమోమాన్ గచ్ఛసి | తత్పానాథం యుగతప్తాప్యోఽపి | అనేనోంద్రశ్య సర్వగతత్వం సూచితం జ ||

ప్రతిపదార్థ

ఇంద్ర—ఎల్ల ఇంద్రనే | పురావతి—దూరదేశదల్లి | యే సోమోమాసః—యావ సోమ రసగలు | సుస్తిరే—మత్ప్రీర్థిగళంద ఁదల్పడువఱే | అవ్రావతి—సమీపప్రదేశదల్లి | యే సోమోమాః—యావ సోమరసగలు ఁదల్పడువఱే | సర్వాన్ తాన్—ఆ ఎరడు విధవద సోమరసగళన్న భిలక్షిసి | గచ్ఛసి—నఱను ఁఱేగుత్తఱేఱి.

• భాషాఠ్ •

ఎల్ల ఇంద్రనే, నన్నన్నదేఱిసి మత్ప్రీర్థిజమానరు సోమరసగళన్న దూరదేశదల్లి ఁదిదఱ సమీపప్రదేశదల్లి ఁదిదఱ ఎల్లఱే ఁదఱి ఆ సోమరసగళన్న పానమాడువదక్కాగి నఱను అల్లిగల్పా ఏకకాలదల్లి ఁఱేగుత్తఱేఱి.

English Translation

You go at once, Indra, to all those Soma-libations which are effused afar or effused near.

• సంకీర్తనాఠః •

కమింద్రం వాజయానుసి ముఱే వృత్త్రాయ ఁతవే |

శ వృషా వృషభోఱే భువత్ || ౭ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ತಂ | ಇಂದ್ರಂ | ವಾಜಯಾಮಸಿ | ಮಹೇ | ವೃತ್ರಾಯ | ಹಂತವೇ |

ಸಃ | ವೃಷಾ | ವೃಷಭಃ | ಭುವತ್ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಪ್ತೋರ್ಯಾನೇ ಚ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿನೋಽತಿರಿಕ್ತೋಕ್ತೇ ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸೀತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಸ್ತುತಿಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ ಮಹಾ ಇಂದ್ರೋ ಯ ಓಜಸಾ | ೮. ೯-೧೧ | ಇತಿ || ವ್ಯೂಹ್ಯಸ್ಯ ದಶರಾತ್ರಸ್ಯ ಸಂಚಮೇಽದಕನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಪೇಽಯನೇವ ತೃಚೋ ನಿವಿ. ದ್ವಾನೀಯಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ ವ್ಯೂಹ್ಯಶ್ಲೋಕೀತಿ ಖಂಡೇ | ಮರುತ್ವಾ ಇಂದ್ರ ಮೀಡ್ವಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ | ೮. ೮ ಇತಿ ||

ಯಜಮಾನಾ ಆಹುಃ | ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ | ವಾಜಯಾಮಃ | ಸೋಮೇನ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ವಾಜವಂಶಂ ಬಲವಂಶಂ ಕುರ್ಮಃ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಹೇ ಮಹತೇ ವೃತ್ರಾಯಾ-ಪಾಮಾನವರಕಂ ವೃತ್ರಾಸುರಂ ಹಂತವೇ ಹಂತುಂ | ಸೋಮಪಾನೇನ ಮತ್ತೇ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ವಾ ಸ್ತುತಃ ಸರ್ವ ವೃಷಾ ಧನಾನಾಂ ಸೇಕ್ವಾ ದಾತಾ ಸ ಇಂದ್ರೋ ವೃಷಭೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಾಂ ಸೋಮಸ್ಯ ದಾತ್ವಾಣಾಂ ಧನಾದಿಸೇಚಕೋ ದಾತಾ ಭುವತ್ | ಭವತ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಮಹೇ—ಬಲಶಾಲಿಯಾದ | ವೃತ್ರಾಯ—ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು | ಹಂತವೇ—ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ತಂ ಇಂದ್ರಂ—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವಾಜಯಾಮಸಿ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಶಕ್ತಿಯುತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ | ವೃಷಾ—ಕಾಮನರ್ಪಕನಾದ | ಸಃ—ಆ ಇಂದ್ರನು | ವೃಷಭಃ—ನನುಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ | ಭುವತ್—ಆಗಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸ್ತೋಹಾರನಾಡಲು ಇಂದ್ರನು ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗುವಂತೆ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕಾಮನರ್ಪಕನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು ನನುಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ.

English Translation

We invigorate that (great) Indra for the slaying of mighty Vritra ;
he be a bounteous showerer (of wealth).

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಅಪ್ರೋಯಾರ್ಥಮವೆಂಬ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರಜನು ಪಶಿಷದೇಶಾದ ಅತಿರಿಕ್ತೈಕ್ಯ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜ ಯಾಮಸಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಪುತ್ರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಿಯ ಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಪಶಿಷದೇಶೆಂದು ಅಶ್ರಲಾಯನಶೌತಸೂತ್ರದ—ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ ಮಹಾ ಇಂದ್ರೋ ಯ ಓಜಸಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೯-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ವ್ಯೂಕ್ತವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರಯಾಗದ ವದನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಯೇವಲ್ಯ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತವನ್ನು ನಿವದ್ಧಾನೀಯಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಪಶಿಷದೇಶೆಂದು ಅಶ್ರಲಾಯನ ಶೌತಸೂತ್ರದ—ಮರುಶಾ ಇಂದ್ರ ಮಿಾಥಸ್ತಮಿಂದ್ರಂ ವಾಜಯಾಮಸಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೯-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು,

• ಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರಃ ಸ ದಾಮನೇ ಕೃತ ಓಜಿಷ್ಯಃ ಸ ಮದೇ ಹಿತಃ |
 ದ್ಯುಮಿಾ ಶ್ಲೋಕೇ ಸ ಸೋಮ್ಯಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರಃ | ಸಃ | ದಾಮನೇ | ಕೃತಃ | ಓಜಿಷ್ಯಃ | ಸಃ | ಮದೇ | ಹಿತಃ |
 ದ್ಯುಮಿಾ | ಶ್ಲೋಕೇ | ಸಃ | ಸೋಮ್ಯಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಜಿಘಾಷಂ •

ಸ ಇಂದ್ರೋ ದಾಮನೇ ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯೋ ಧನಾದಿದಾನಾಯೈವ ಕೃತಃ | ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಸೃಷ್ಟಃ | ಕಂ ಚೌಜಿಷ್ಯ ಓಜಿಸ್ತತಮಃ ಸ ಏವೇಂದ್ರಃ ಮದೇ | ಮಾದ್ಯಂತ್ಯನೇನೇತಿ ಮದಃ ಸೋಮಃ | ತಸ್ಮಿಂಶ್ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿನಾ ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲೇ ಹಿತಃ | ಸೋಮಾಪಾನಾರ್ಥಂ ಚ ನಿಹಿತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ದ್ಯುಮಿಾ ದ್ಯುಮ್ಯಂ ದ್ಯೋತತೇರ್ಯತೋ ವಾದ್ಧಂ ವೇತಿ | ಯತಸ್ತೈನ್ವಾನಾತ ಏವ ಶ್ಲೋಕಃ | ಶ್ಲೋಕಃ ಸ್ತುತಿಃ | ತದ್ವಾನ್ ಸ ಇಂದ್ರಃ ಸೋಮ್ಯಃ ಸೋಮಾರ್ಥೋ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಃ ಇಂದ್ರಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ದಾಮನೇ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾತುವ ಜನರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ | ಕೃತಃ—ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಲದ್ದಾನೆ | ಓಜಿಷ್ಯಃ—ಬಲಕಾಲಿಯಾದ | ಸಃ—ಆ ಇಂದ್ರನು | ಮದೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹಿತಃ—ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ದ್ಯುಮಿಾ—ಯತೋವಂತನೂ ಅಥವಾ ಅನ್ನವಂತನೂ | ಶ್ಲೋಕೇ—ಸ್ತುತೃರ್ವನೂ ಆದ | ಸಃ—ಆ ಇಂದ್ರನು | ಸೋಮ್ಯಃ—ಸೋಮಪಾನ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಆ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಬಲಕಾಲಿಯಾದ ಆ ಇಂದ್ರನು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಶೋವಂತನೂ, ಅನ್ನವಂತನೂ, ಸ್ತುತ್ಯರ್ಹನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು ಸೋಮಪಾನಮಾಡಲು ಅರ್ಹನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Indra was created for giving, he, the most mighty, was set over the exhilarating Soma ; he the glorious one, the lord of praise, is worthy of he Soma.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಗಿರಾ ವಜ್ರೋ ನ ಸಂಭೃತಃ ಸಬಲೋ ಅನಪಚ್ಯುತಃ |

ವವಕ್ಷ್ಯ ಯುಷ್ಣೋ ಅಸ್ತೃತಃ || ೯ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಗಿರಾ | ವಜ್ರಃ | ನ | ಸಂಭೃತಃ | ಸಬಲಃ | ಅನಪಚ್ಯುತಃ |

ವವಕ್ಷ್ಯೇ | ಯುಷ್ಣಃ | ಅಸ್ತೃತಃ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಗಿರಾ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಯಾ ವಾಚಾ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಃ ಸಂಭೃತ ಉತ್ಪಾದಿಸ್ತೋತ್ರೈಃ | ತತ್ರ ವ್ಯಷ್ಣಾಂತಃ | ವಜ್ರೋ ನ | ವಜ್ರ ಆಯುಧಂ | ತತ್ಕರ್ತೃಭಿರ್ನಿಶಿತಧಾರೋ ಯಥಾ ಭವತಿ ತೀಕ್ಷ್ಣೀ-
ಕ್ರಿಯತೇ ತದ್ಭಕ್ತ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಃ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಂಭೃತಃ ಅತಃ ಏವ ಸಬಲೋ ಬಲಸಹಿತಃ ತಸ್ಯಾದನಪಚ್ಯುತಃ ಪರೈರಪಚ್ಯುತಃ | ಅನಭಿಗತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶ ಯುಷ್ಣೋ ಮಹಾನ್ ದೀಪ್ಯಮಾನೋ ವಾಸ್ತೃತೋ ಯುದ್ಧೇ ಶತ್ರುಭಿರಹಿಂಸಿತ ಇಂದ್ರೋ ವವಕ್ಷ್ಯೇ | ಸ್ತೋತ್ರಭ್ಯೋ ಧನಾದಿಕಂ ವೋಘಮಿಚ್ಯತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಜ್ರೋ ನ—ಆಯುಧವು ಹೆಂತಮಾಡಲ್ಪಡುವಂತೆ | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯವಿಂದ | ಸಂಭೃತಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತನಾದವನೂ | ಸಬಲಃ—ಬಲಸಹಿತನಾದವನೂ | ಅನಪಚ್ಯುತಃ—ಇತರಿಂದ ಆರಾಧಿತನಾದವನೂ | ಯುಷ್ಣಃ—ಮಹತ್ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದವನೂ | ಅಸ್ತೃತಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು | ವವಕ್ಷ್ಯೇ—ಸ್ತೋತ್ರ ಜನರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿ ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ

ಆಯುಧವನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಹರಿತಮಾಡುವಂತೆ ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಸಿ ಪೂಜಾರ್ಹನಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವವನೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಇತರರಿಂದ ಅಹಂಸಿತನೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಬಗ್ಗದಿರುವವನೂ ಆದ ಆ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The mighty (Indra), unassailed by his foes, hastens to confer wealth on his worshippers,—rendered keen by their praises, as a weapon, full of strength and invincible.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ದುರ್ಗೇ ಚಿನ್ನಃ ಸುಗಂ ಕೃಧಿ ಗೃಣಾನ ಇಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣಃ |

ತ್ವಂ ಚ ಮುಘವನ್ವತಃ || ೧೦ ||

ಃ ಪದವಾಕ್ಯಃ

ದುರ್ಗೇ | ಚಿನ್ | ನಃ | ಸುಗಂ | ಕೃಧಿ | ಗೃಣಾನಃ | ಇಂದ್ರ | ಗಿರ್ವಣಃ |

ತ್ವಂ | ಚ | ಮುಘವನ್ | ವತಃ || ೧೦ ||

ಃ ಸಾಯಂಛಾಂಶ್ಚಂಃ

ಹೇ ಗಿರ್ವಣೋ ಗೀರ್ಭವನನೀಯೇಂದ್ರ ಗೃಣಾನಃ ಸ್ತೋತ್ರಕೃಃ ಸ್ತೂಯಮಾನಶ್ಚಂ ನೋಽಽ-
ಸ್ಯಾಕಂ ದುರ್ಗೇ ಚಿದ್ಧುರ್ಗಮೇಽಽಪಿ ಮಾರ್ಗೇ ಸುಗಂ ಸುಗಮಂ ಪಂಥಾನಂ ಕೃಧಿ | ತಥಾ ಕುರು | ಹೀ
ಮುಘವನ್ವತವನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಂ | ಚಶಬ್ದಶ್ಚೇದರ್ಥೇ | ಯದಿ ವತಃ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಂ ತತ್ರೈವಾತ್ಮ-
ನಸ್ಯಾನ್ಯಮಯೇಥಾಃ ತಥಾ ಪಂಥಾನಂ ಶೋಭನಗಮನಂ ಕುರುಶ್ಚ || ವಪ್ಸೇಲೇಟ್ಕೈಡಾಗಮಃ |
ಚಿಶಬ್ದಯೋಗಾದನಿಘಾತಃ ||

ಃ ಶ್ಲೋಕವಾಕ್ಯಃ

ಗಿರ್ವಣಃ— ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಲಬ್ಧನಾಗುವ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಗೃಣಾನಃ—ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಂದ
ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ದುರ್ಗೇ ಚಿನ್—ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ |
ಸುಗಂ—ಸುಖಕರವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ಕೃಧಿ—ಮಾಡಿಕೊಡು | ಮುಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ |
ತ್ವಂ ಚಿ—ನೀನು | ವತಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಆರ್ಪಿಸುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ಇಚ್ಛಿಸುವೆ.

|| ಛಾವಾರ್ಥ ||

ಸ್ತುತಾರ್ಹನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವ ನೀನು ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮ
ವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡು. ಧನವಂತನಾದ

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಇಂದೇ ಸೋಮವನ್ನು ಆರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರಲು ನೀನು ಇಚ್ಛಿಸತಕ್ಕವನೇ ಆಗಿರುವೆ.

English Translation

Indra, worthy of our praise, hymned by us, make our path plain even in the midst of difficulties, (hear us), Maghavan, if you love us ;

|| ಸಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಯಸ್ಯ ತೇ ನೂ ಚಿದ್ವಾದಿತಂ ನ ಮಿನಂತಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ |

ನ ದೇವೋ ನಾಧ್ರುಗುರ್ಜನಃ || ೧೧ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ಯಸ್ಯ | ತೇ | ನು | ಚಿತ್ | ಆದ್ವಿದಿತಂ | ನ | ಮಿನಂತಿ | ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ |

ನ | ದೇವಃ | ನ | ಅಧ್ರುಗುಃ | ಜನಃ || ೧೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಸ್ಯ ತೇ ಕವಾದಿಕಂ | ಅದಿಕತಿ ನಯತಿ ಸರ್ವತ್ರಾನಯತೀತ್ಯಾದಿಗ್ವಲಂ ||
 ಔಷಾದಿಕಃ ಕರಣೇ ಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಯದ್ವಾ | ಅದೇಶ ಏವಾದಿಗಾಜ್ಞಾ || ಭಾನೇ ಕೃಪ್ || ತ್ವದೀಯಾ-
 ಮಾಜ್ಞಾಂ ನೂ ಚಿದ್ವಾದಿನೀಂ ಪುರಾ ಚ ನ ಮಿನಂತಿ ಕೇಚಿದನಿ ನ ಹಿಂಸಂತಿ | ಕಂ ಚ ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ತವ
 ಸ್ವಭೂತಂ ರಾಜ್ಯಂ ಚ | ಯದ್ವಾ | ಸ್ವತಭ್ಜೀನ ಸ್ಯೋರ್ಗ್ಯಭಿಧೀಯತೇ | ಸ್ವರ್ಗಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಚ | ನಾ
 ಹಿಂಸಂತಿ | ಹಿಂಸಕಾನಾಹ | ನ ದೇವೋ ತ್ವದನ್ಯೋ ದೇವೋಽಪಿ ಚ ತಥಾಪ್ಯಧ್ರುಗುರಧ್ಯತಗಮನಃ
 ಸುಗ್ರಾಮೇ ತ್ವರಮಾಣೋ ವೀರೋಽಪಿ ನ ಚ ಜನಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತೋ ಮನುಷ್ಯೋಽಪಿ | ಏತೇ ನ
 ಮಿನಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯಸ್ಯ ತೇ—ಯಾವ ನಿನ್ನ | ಅದಿಕಂ—ಅಚ್ಚಯನ್ನು | ನೂ ಚಿತ್—ಹಿಂದೆ
 ಅಥವಾ ಈಗ ಎಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ | ನ ಮಿನಂತಿ—ಯಾರೂ ಮಾರಲಾರರು | ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ—ನಿನ್ನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿ-
 ಪತ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಂಸಿಸುವುದಿಲ್ಲ | ನ ದೇವಃ—ನೀನಲ್ಲದೆ ಇತರ ಯಾವ ದೇವನೂ | ಅಧ್ರುಗುಃ—ವೇಗಗಮನ
 ವುಳ್ಳ ಯಾವ ವೀರನೂ | ಜನಃ—ಇದುವರೆಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಯಾವ ಮಾನವನೂ ಸಹ | ನ ಚ—ನಿನ್ನನ್ನೂ
 ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಅಚ್ಚಯನ್ನು ಮಾರಲಾರರು.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥ .

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಎದುರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನೀನಲ್ಲದೆ ಇತರ ಯಾವ ದೇವನೂ, ವೀರನೂ ಮಾನವನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಲಾರರು ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರರು.

English Translation

You whose command and rightful empire neither god nor irresistible hero can harm.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಿಃ |

ಅಥಾ ತೇ ಅಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ ದೇವೀ ಶುಷ್ಕಂ ಸಪರ್ಯತಃ |

ಉಭೇ ಸುತಿಪ್ರ ರೋದಸೀ || ೧೨ ||

ಃ ಪದವಾಚಿಃ |

ಅಥ | ತೇ | ಅಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ | ದೇವೀ ಇತಿ | ಶುಷ್ಕಂ | ಸಪರ್ಯತಃ |

ಉಭೇ ಇತಿ | ಸುತಿಪ್ರ | ರೋದಸೀ ಇತಿ || ೧೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಪೇ ಸುತಿಪ್ರ ಸುಪನೋ ತೋಭನಿರಿಸ್ತಾ ಹೀಂದ್ರ ಅಥಾತಿ ಚ ದೇವೀ ದೇವ್ಯಾ ಸ್ತುತೇಜಸಾ ವೀಶ್ಯಮಾನೇ ಉಭೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ || ಸ್ತು ಇತಿ ಸೌತ್ಯೋ ಧಾತುಃ ಸ್ತಂಭನೇ ವರ್ತತೇ || ತತ್ಪೃಥಿರಪ್ರತಿರೋಧನೀಯಂ ಶುಷ್ಕಂ ಪರಬಲಶೋಷಕಂ ಬಲಂ ಸರ್ಪಯತಃ | ಪೂಜಯತಃ | ತ್ವದಧೀನೇ ಏವ ಧವತಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಸುತಿಪ್ರ—ಆರ್ಪಣವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಶಿರಸ್ತಾಡವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಥ—ಮತ್ತು | ದೇವೀ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ (ಅಥವಾ ದೇವತಾತ್ವರಾದ) | ಉಭೇ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ಅಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಎಂದರೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಎದುರಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ | ತೇ ಶುಷ್ಕಂ—ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೇ | ಸಪರ್ಯತಃ—ಗೌರವಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ಆರ್ಪಣವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನರಾದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ಎಂದರೆ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳು ಯಾರಿಂದಲೂ ಎದುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ನಿನ್ನ ಮಹಾ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Yes, deity of the handsome jaw, the two goddesses, heaven and earth both worship your resistless consuming might.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವ¹ಮೇ²ತದ³ಧಾರಯಃ | ಕೃ⁴ಷ್ಣಾ⁵ಸು⁶ ರೋ⁷ಹಿ⁸ಣೇ⁹ಷು¹⁰ ಚ¹¹ |

ಪ¹²ರು¹³ಷ್ಟೀ¹⁴ಷು¹⁵ ರು¹⁶ಶ¹⁷ತ್ವ¹⁸ಯಃ || ೧೩ ||

• ಪದಸಂಘಃ •

ತ್ವಂ | ಏ¹ತತ್ | ಅ²ಧಾರ³ಯಃ | ಕೃ⁴ಷ್ಣಾ⁵ಸು | ರೋ⁶ಹಿ⁷ಣೇ⁸ಷು | ಚ⁹ |

ಪ¹⁰ರು¹¹ಷ್ಟೀ¹²ಷು | ರು¹³ಶ¹⁴ತ್ | ಪ¹⁵ಯಃ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಸ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಮೇವೋಪಪಾದಯತಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಕೃಷ್ಣಾಸು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾಸು ಗೋಷು ತಥಾ ರೋಹಿಣೇಷು || ವರ್ಣಾದನುಬಾತ್ತಾತ್ತೋಪಧಾತ್ತೋ ನಃ | ಸಾ. ೪.೧-೩೯ | ಇತಿ ಜೀವಾ || ರೋಹಿತವರ್ಣಾಸು ಚ ಗೋಷು ರುಶತ್ || ರೋಚತೇರ್ದೀಪ್ತಿ ಕರ್ಮಣಃ || ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ಶ್ರೇತನೇ- ತತ್ಪರಿದೃಶ್ಯಮಾನಂ ಪಯಃ ಕ್ಷೀರಂ ತ್ವನುಧಾರಯಃ | ಧಾರಯಸಿ | ತಸ್ಮಾತ್ಪದ್ವಲಂ ಪೂಜಯತ ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಂ—ನೀನು | ಕೃಷ್ಣಾಸು—ಕಪ್ಪುವರ್ಣವುಳ್ಳ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ರೋಹಿಣೇಷು—ಕೆಂಪುವರ್ಣವುಳ್ಳ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಪರುಷ್ಟೀಷು ಚ—ಮಿಶ್ರಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ರುಶತ್—ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ | ಪಯಃ—ಹಾಲನ್ನು | ಅಧಾರಯಃ—ತುಂಬುತ್ತೀಯೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಪ್ಪು ಬಿಳುವು ಅಥವಾ ಕೆಂಪುಬಿಳುವು ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಗೋವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಒಂದೇವಿಧವಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹಾಲನ್ನು ತುಂಬುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

It is you that keep this bright milk in the black, red, and spotted cows.

■ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು :

ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಹಸುವು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಸಹಜವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ ಹಸುವು ಬೆಳ್ಳಗಿರಲಿ, ಕಪ್ಪಗಿರಲಿ, ಕೆಂಪಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿರಲಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಹಸುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದೊರಕುವ ಹಾಲು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಇದು ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಎಂದು ಇಂದ್ರನ ವದತ್ತವನ್ನು ಋಷಿಯು ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ.

■ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ||

ವಿ ಯದಹೇರಥ ತ್ವಿಷೋ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಸೋ ಅಕ್ರಮುಃ |

ವಿದನ್ತ್ಯುಗಸ್ಯ ತ್ವಾ ಅಮುಃ || ೧೪ ||

■ ಪದವಾಕ್ಯಃ |

ವಿ | ಯತ್ | ಅಹೇಃ | ಅಥ | ತ್ವಿಷಃ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಸಃ | ಅಕ್ರಮುಃ |

ವಿದತ್ | ವ್ಯುಗಸ್ಯ | ತ್ವಾನ್ | ಅಮುಃ || ೧೪ ||

■ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಅಧಾಪಿ ಚಾಹೇರಹಂತ್ವಸ್ಯ ವೃತ್ತಾಸುರಸ್ಯ ತ್ವಿಷಸ್ತೇಜೋರೂಪಾದುಚ್ಚಾಸಾದ್ವೀತಾಃ ಯದ್ವಾ ತಸ್ಯ ಪ್ರಥಾವೇನ ಪರಿಗಮಿತಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ಯದ್ಯದಾ ವ್ಯಕ್ರಮುಃ ವಿವಿಧಂ ಪಾದವಿಹರಣಮಕುರ್ವನ್ | ಸ್ವಸ್ತಾನಂ ಪರಿತ್ಯಚ್ಚಾನ್ಯಂ ದೀಶಮಗಚ್ಛನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದಾನೀಂ ವ್ಯುಗಸ್ಯ | ಏವಂ ತಾನ್ ಭೇಷಯಿತುಂ ವೃತ್ತೋ ವ್ಯುಗರೂಪೋಽಭವತ್ | ತದ್ರೂಪಸ್ಯ ಸಂಬಂಧ್ಯಮಃ ಸರ್ವತೋ ಗಮನಶೀಲಂ ಬಲಂ ತಸ್ಯಾತ್ಮಂ ಭಯಂ ವಾ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ದೇವಾನ್ವಿದತ್ | ಅವಿದತ್ | ಪ್ರಾಪ್ನೋ- ದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಸ್ಯಾಸುರಸ್ಯೇಂದ್ರೋ ನಿವಾರಕೋ ಹಂತಾಭವದಿತ್ಯುಕ್ತರೇಣ ಸಂಬಂಧಃ ||

■ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಅಥ—ಇದಲ್ಲದೆ | ಅಹೇಃ—ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ವೃತ್ತಾಸುರನ | ತ್ವಿಷಃ—ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಉಚ್ಚಾಸ್ತದಿಂದ ಹೆದರಿದ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಸಃ—ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ | ವಿ ಅಕ್ರಮುಃ—ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು (ಆಗ) | ವ್ಯುಗಸ್ಯ—ವ್ಯುಗರೂಪಧಾರಿಯಾದ | ಅಮುಃ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಆ ವೃತ್ತನ ಬಲವು (ಅಥವಾ) ಭಯವು | ತ್ವಾನ್—ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ವಿದತ್—ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.

|| ಧಾರ್ವಾರ್ಥ ||

ಇದಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಕೊಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆ ವೃತ್ತಾಸುರ ತೇಜೋರೂಪವಾದ ಉಚ್ಚಾಸ್ತದಿತ್ಯಾಸ ಗಳನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ವ್ಯುಗ (ಬಂಕಿ) ರೂಪಧಾರಿಯಾದ ಆ ವೃತ್ತನ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಬಲವು ಅಥವಾ ಭಯವು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವರಿಸಿತು.

English Translation

When all the gods fled in various directions from the splendour of the demon Ahi, and when fear of the deer seized them.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆದು ಮೇ ನಿವರೋ ಭುವದ್ವೃತ್ತಹಾದಿಷ್ಟ ಪಾಂಸ್ಯಂ |

ಅಜಾತಶತ್ಪುರಸ್ತೃತಃ || ೧೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆತ್ | ಉಂ ಇತಿ | ಮೇ | ನಿವರಃ | ಭುವತ್ | ವೃತ್ತಹಾ | ಅದಿಷ್ಟ | ಪಾಂಸ್ಯಂ |

ಅಜಾತಶತ್ಪುಃ | ಅಸ್ತೃತಃ || ೧೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಆತ್ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೇ | ದೇವಾನಾಂ ಭೀತ್ಯಾ ಸರ್ವತೋ ಗಮನಾನಂತರಮೇವ ಮೇ ಸ್ತೋತ್ರೈಸ್ತು ತ್ಯಲಕ್ಷಣೇನ ಸಂಬಂಧೇನ ಮನು ಸಂಬಂಧ್ಯಯಮಿಂದ್ರೋ ನಿವರೋ ವೃತ್ತಾಸುರಸ್ಯ ನಿವಾರಯತಾ ಹಂತಾ ಭುವತ್ | ಅಭವತ್ | ತತೋ ವೃತ್ತಹಾ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತೇಂದ್ರಃ ಪಾಂಸ್ಯಂ || ಪುಂಸಃ ಕರ್ವೌ ಪಾಂಸ್ಯಂ | ಯದ್ವಾ | ಸ್ತ್ರೀಪುಂಸಾಭ್ಯಾಂ | ಪಾ. ೪-೧-೬೭ | ಇತಿ ಭವಾತೇ ಸ್ವರ್ಗ್ | ನಕಾರಸ್ಯ ಯಾರೋ ವರ್ಣವ್ಯತ್ಯಯೇನ | ಪುಂಸೀಂದ್ರೇ ಭವಂ || ಯದ್ವಾ | ಬಲನಾಮೈತತ್ | ಸ್ವಬಲಂ ಅದಿಷ್ಟ | ತಸ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ದಿಶತಿ | ನಿವಧಾತಿ | ತದ್ರಾಜ್ಯಂ ಸ್ವನಕಮಕರೋದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತತಃ ಪ್ರಭೃತೀಂದ್ರೋಽಜಾತಶತ್ಪುರನುಪ್ಪನ್ನಶತ್ಪುರಸ್ತೃತಃ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಪರೈರಹಿಂಸಿತಶ್ಚಾ ಭವತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಆತ್ ಉ—ಅನಂತರ | ಮೇ—ನನ್ನ (ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನು) | ನಿವರಃ—ವೃತ್ತಾಸುರನ ಸಹಾರಕನಾಗಿ | ಭುವತ್—ಅಗದ್ದಾನೆ | ವೃತ್ತಹಾ—ವೃತ್ತಹಂತಕನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಪಾಂಸ್ಯಂ—ತನ್ನ ಸ್ವಬಲವನ್ನು | ಅದಿಷ್ಟ—ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು (ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರನು) | ಅಜಾತಶತ್ಪುಃ—ತನಗೆ ಶತ್ರುಗಳೇ ಹುಟ್ಟಿದವರೆಯೂ | ಅಸ್ತೃತಃ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಹಿಂಸಿತನಾಗಿಯೂ ಅವನು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಅನಂತರ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಆ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ತಾಸುರನ ಸಹಾರಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಭುದ್ರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಯಾರೂ ಶತ್ರುಗಳೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಹಿಂಸಿಸುವವನೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

English Translation

Then was my Indra the repeller ; then did the smiter of Vritra put forth his might, he who has no existent enemies, the invincible.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಶ್ರುತಂ ವೋ ವೃತ್ತಹಂತಮಂ ಪ್ರ ಶರ್ಧಂ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ |

ಅ ಶುಷೇ ರಾಧಸೇ ಮಹೇ || ೧೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಶ್ರುತಂ | ವಃ | ವೃತ್ತಹನ್ತಮಂ | ಪ್ರ | ಶರ್ಧಂ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ |

ಅ | ಶುಷೇ | ರಾಧಸೇ | ಮಹೇ || ೧೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಋಷಿಗೃಷ್ಣಾಃ ಶ್ರುತಂ ಬಲವತ್ತಯಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಅತ ಏವ ವೃತ್ತಹಂತಮನುತಿತಯೇನ ವೃತ್ತಹಂತಾರಂ ಶರ್ಧಂ ಬಲಧೂತಂ ವೇಗವಂತಂ ನಾ ಏವಾದ್ಯತಮಿದ್ರಂ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮಾಶುಷೇ || ಅಶ್ನೋತೇರ್ಲೇಟ್ಯುತ್ತಮ ಇತಿ ಸಿರ್ಪ | ವ್ಯತ್ಯಯೇನೋಪ್ರತ್ಯಯಃ | ಬಹುಲಂ ಭಂದಸೀತ್ಯಡಾಗಮಃ || ತಮಿದ್ರಂ ಸ್ತುತಿಃ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ಯಾ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರಕರ್ಷಣಾತ್ಯವೈ | ಪ್ರಯಚ್ಛಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಹೇ ಮಹತೇ ರಾಧಸೇ ಧನಾಯ ಧನಂ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ದಾತುಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿಗೃ ಜಮಾನರೇ) ಶ್ರುತಂ—ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ | ವೃತ್ತಹಂತಮಂ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ವೃತ್ತನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದವನೂ | ಶರ್ಧಂ—ಆತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆಧವಾ ತ್ವರಿತಗಮನವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಮಾನವರಾದ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಮಹೇ—ಪ್ರಭುತವಾದ | ರಾಧಸೇ—ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ | ಅಶುಷೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಧಾರ್ವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿಗೃ ಜಮಾನರೇ, ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ವೃತ್ತನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದವನೂ ಆತ್ಯಂತ ತ್ವರಿತಗಮನವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮಾನವರಾದ ನಿಮಗೆ ಬಹಳವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

(Priests), I bring to you men, for great wealth, that renowned and mighty one who utterly destroyed Vritra.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಯಾ ಧಿಯಾ ಚ ಗವ್ಯಯಾ ಪುರುಣಾಮನ್ವರುಷ್ಟತ |
ಯತೋಮೇಸೋಮ ಆಭವಃ || ೧೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಯಾ | ಧಿಯಾ | ಚ | ಗವ್ಯಯಾ | ಪುರುಣಾಮನ್ | ಪುರುಷ್ಟತ |
ಯತ್ | ಸೋಮೇಸೋಮೇ | ಆ | ಅಭವಃ || ೧೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪುರುನಾಮನ್ ಬಹುವಿಧಶಕ್ರವೃತ್ತಪಾದಿನಾಮೋಪೇತ | ಯದ್ವಾ | ಬಹುಸ್ತುತಿಮನ್ | ನಾಮಯಂತಿ ಸ್ತುತ್ಯಂ ದೇವಂ ವಶಂ ನಯಂತೀತಿ ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ | ಆತ ಏನ ಪುರುಷ್ಟತ ಬಹು-ಭಿರಭಿಷ್ಟತೇಂದ್ರ ಸೋಮೇ ಸೋಮೇಸ್ಯದೀಯೇಷು ಸೋಮೇಷು ತ್ವಂ ಯದಾಭವಃ ತೇಷಾಂ ಪಾನಾರ್ಥಂ ಸಮಂತಾದಭವಃ | ತದಾ ವಯಮಯಾನಯಾ | ಕೇದ್ಯತ್ಯಾ | ಗವ್ಯಯಾ ಗಾ ಆತ್ಮನ ಇಚ್ಛಂತ್ಯಾ ಧಿಯಾನಯಾ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಯುಕ್ತಾ ಭವೇವು | ಸೋಮಂ ಪೀತವತಿ ತ್ವಯ ವಯಂ ಗಮಾದಿಯುಕ್ತಾ ಭವೇವೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪುರುನಾಮನ್—ಶಕ್ರ, ವೃತ್ತಪಾ ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವನೂ ಅಥವಾ ಬಹುವಿಧ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಪುರುಷ್ಟತ—ಅನೇಕರಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಅದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸೋಮೇ ಸೋಮೇ—ನಾವು ನೆರವೇರಿಸುವ ಪ್ರತಿ ಸೋಮಾಭಿಷವದಲ್ಲಿಯೂ | ಆ ಅಭವಃ—ನೀನು ಸೋಮ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರುವಾಗ (ನಾವು) | ಅಯಾ—ಈ | ಗವ್ಯಯಾ—ಗೋವುಗಳನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ | ಧಿಯಾ—ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದುತ್ವೇನಿ.

• ಛಾಪಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ರ ವೃತ್ತಪಾ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಅನೇಕರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಅದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವು ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಪ್ರತಿ ಸೋಮಯಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ನಾವು ನಿನ್ನಿಂದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತವರಾಗಿರುತ್ತೇವೆ.

English Translation

O you bearing many names and praised by many, when you are present at our various Soma-libations, may we be endowed with a cows-desiring mind.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಬೋಧಿನ್ಯನಾ ಇದಸ್ತು ನೋ ವೃತ್ರಹಾ ಭೂರ್ಯಾಸುತಿಃ |

ಶೃಣೋತು ಶಕ್ರ ಆಶಿಷಂ || ೧೮ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಬೋಧಿತ್ವಮನಾಃ | ಇತ್ | ಅಸ್ತು | ನಃ | ವೃತ್ರಹಾ | ಭೂರ್ಯಾಸುತಿಃ |

ಶೃಣೋತು | ಶಕ್ರಃ | ಅಶಿಷಂ || ೧೮ ||

|| ಸಾಯಂಜಞಾಪ್ತಂ ||

ಅಯಂ ಪರೋಕ್ಷಕೃತಃ | ವೃತ್ರಹಾ ವೃತ್ರಹಂಶಾ ಭೂರ್ಯಾಸುತಿಃ | ಬಹುಷು ದೇಶೇ-
ಷ್ವಿಂದ್ರಾರ್ಥಂ ಸೋಮ ಅಸೂಯತೇಽಭಿಷೂಯತ ಇತಿ ತಾದ್ಯಶಃ ಯದ್ವಾ | ಬಹೂನಿ ಸೋಮಾದಿಹ-
ವೀಂಷೀಂ ದ್ರಾರ್ಥಮಾಸೂಯಂತೇ ಹೂಯಂತ ಇತಿ ತಾದ್ಯಶಃ | ಬೋಧಿನ್ಯನಾಃ || ಬುಧ ಅನಗಮನೇ |
ಔಷಾದಿಃ ಇತಿಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಯಸ್ಯ ಮನಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಶ್ಚಾನುಭಿಮತೆಂ ಬುಧ್ಯತೇ ಜಾನಾತಿತಿ ತಥೋ-
ಕ್ತಃ | ಇದವಧಾರಣೇ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಬೋಧಿನ್ಯನಾ ವಿಮಸ್ತು | ಸರ್ವದಾಸ್ತದಭೀಶ್ಚಿಶಾನಿ ಜಾನಾತ್ವೇ-
ವೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಏತಾದ್ಯಶ ಇಂದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಯಚ್ಚೇ ಭವತ್ವಿತಿ | ತತಃ ಶಕ್ರಃ
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಕಪ್ತುಹನನಸಮರ್ಥ ಇಂದ್ರ ಅಶಿಷಮಸ್ತದೀಯಾಂ ಸ್ತುತಿಮಾಶಾಸನಂ ವಾ ಶೃಣೋತು ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರಾಸುರಹಂತಕನೂ | ಭೂರ್ಯಾಸುತಿಃ—ಅನೇಕರ ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ
ಸೋಮಾಭಿಷವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ | ಬೋಧಿನ್ಯನಃ—ಸ್ತೋತ್ರಜನರ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನೂ
ಆದ ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ತು ಇತ್—ಯಾವಾಗಲೂ ಇರಲಿ | ಶಕ್ರಃ—ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ
ಆ ಇಂದ್ರನು | ಅಶಿಷಂ—ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು | ಶೃಣೋತು—ಕೇಳಲಿ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ವೃತ್ರಾಸುರಹಂತಕನೂ, ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನೇಕರ ಸೋಮಾಭಿಷವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೂ
ಆದ ಇಂದ್ರನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಮನೋಗತವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಲಿ. ಮತ್ತು

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಆ ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳಲಿ.

English Translation

May the slayer of Vritra, to whom many libations are offered, know our desires,—may Sakra hear our praises.

■ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ■

ಕಯಾ ತ್ವಂ ನ ಊತ್ಯಾಭಿ ಪ್ರ ಮಂದಸೇ ವ್ಯಷನ್ |

ಕಯಾ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಆ ಭರ || ೧೯ ||

■ ಪದಪಾಠಃ ■

ಕಯಾ | ತ್ವಂ | ನಃ | ಊತ್ಯಾ | ಅಭಿ | ಪ್ರ | ಮಂದಸೇ | ವ್ಯಷನ್ |

ಕಯಾ | ಸ್ತೋತ್ರೈಃ | ಆ | ಭರ || ೧೯ ||

■ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ■

ಜ್ಯೋತಿಷ್ಠೋಮೇ ಚಾಶುವಿಂಶಿಕೇಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಮೈತ್ರಾವರುಣಸ್ಯ ಕಯಾ ತ್ವಂ ನ ಊತ್ಯೇತಿ ತ್ವಚೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ದೋತ್ರಕಾಣಾಂ ಕಯಾ ನಕ್ಷಿತ್ರ ಆ ಭುವರ್ ಕಯಾ ತ್ವಂ ನ ಊತ್ಯಾ ೮. ೭. ೪ | ಇತಿ ||

ಹೇ ವ್ಯಷನ್ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರಿಂದ್ರ ಕಯಾ ಕೇನೋತ್ಯಾ || ಅವ ರಕ್ಷಣಾದಿಸು ಗತ್ಯರ್ಥೇ | ಊತಿಯೂತ್ಯಾದಿನಾ ನಿಪಾತಿತಃ || ಕೇನಾಭಿಗಮನೇನ ನೋಽಸ್ಮಾನಭ್ಯಭಿತಃ ಪ್ರ ಮಂದಸೇ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಮಾದಯಸಿ | ಅಸ್ತದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತಿ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಮಾಗಮನೇನ ವಾ ತ್ವದೀಯಸ್ತುತಿಶ್ರವಣಾರ್ಥಮಾಗಮನೇನ ವಾ ಕದಾಸ್ಯಾನ್ ಪ್ರಮಾದಯಸೀತಿ | ಕಿಂಚಿ ಕಯಾ ಕೇನಾಭಿಗಮನೇನ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಧನಮಾ ಭರಾಬಿಭರ್ಷೀತೀಂದ್ರಂ ಸ್ತೋತಾ ಪೃಚ್ಛತಿ ||

|| ಪ್ರತಿವದಾರ್ಥ ||

ವ್ಯಷನ್—ಅಭಿಮತವರ್ಷಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಕಯಾ ಊತ್ಯಾ—ಯಾವ ನಿಧವಾದ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅಭಿ—ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ | ಪ್ರ ಮಂದಸೇ—ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ ? | ಕಯಾ—ಯಾವ ನಿನ್ನ ಆಗಮನದಿಂದ | ಸ್ತೋತ್ರೈಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ | ಆ ಭರ—ಧನವನ್ನು ತಂದು ಒದಗಿಸುತ್ತೀಯೆ ?

ಃ ಛಾವಾರ್ಥ :

ಶಾಸನಾರ್ಥಕನಾದ ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ಅಥವಾ ಗಮನದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿ ? ಯಾವ ನಿನ್ನ ಆಗಮನದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ಧನನನ್ನು ತಂದು
ಒದಗಿಸುತ್ತಿ ?

English Translation

Showerer, (of blessings), with what coming of yours do you gladden
us, with what coming you bring (wealth) to your worshippers ?

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಜ್ಯೋತಿಷೋಮಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾರ್ಘಂದಿನ ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈತ್ತಾವರೂಣನೆಂಬ
ಋತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಯಾ ತ್ವಂ ನ ಊತ್ಯಾ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತಗಳನ್ನು
ಅನುರೂಪವ್ಯಚನನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಹೋತ್ರ ಕಾಣಾಂ ಕಯಾ ನಕ್ಷಿತ್ರ ಆ
ಭುವರ್ ಕಯಾ ತ್ವಂ ನ ಊತ್ಯಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಕಸ್ಯ ವ್ಯಷಾ ಸುತೇ ಸಚಾ ನಿಯುತ್ವಾನ್ವೃಷಭೋ ರಣತ್ |

ವೃತ್ತಹಾ ಸೋಮಪೀತಯೇ | ೨೦ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಕಸ್ಯ | ವ್ಯಷಾ | ಸುತೇ | ಸಚಾ | ನಿಯುತ್ವಾನ್ | ವೃಷಭಃ | ರಣತ್ |

ವೃತ್ತಹಾ | ಸೋಮಪೀತಯೇ || ೨೦ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷಂ :

ವೃಷೇಂದ್ರಃ ಕಸ್ಯ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಸಚಾ ಸುತ ಋಗ್ವಿಃ ಸಹಾರ್ಥಪುತೇ ಸೋಮೇ | ಅನೇನ
ತದ್ವಾನ್ಯಜೋ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ಕಸ್ಯ ಯಜ್ಜೇ ಸೋಮಪೀತಯೇ ಸೋಮಸಾನಾಯ ತದರ್ಥಂ ರಣತ್ |
ರಮತೇ | ಕೇದ್ಯಕಃ | ನಿಯುತ್ವಾನ್ | ನಿಕರಾಂ ಯುವಂತಿ ಮಿತ್ರಯಂತಿ ಸ್ವಬಲೇನ ಶತ್ರುನಿತಿ
ನಿಯುತೋ ಮಧ್ಯಕಃ | ತದ್ವಾನ್ | ಯದ್ವಾ | ನಿಯುತ ಇತಿ ವಾಯೋವಾರ್ಹನಾಶ್ವಾಃ | ಸ ವಾಯುಃ
ಕದಾಚಿತ್ತಂಗ್ರಾಮ ಇಂದ್ರಾಯ ಸ್ವಾತ್ಮಾನದಾತ್ | ತದ್ವಾನ್ | ವೃಷಭೋ ಧನಾನಾಮಹಾಂ ವಾ
ವರ್ಷಕೋ ವೃತ್ತಹಾ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತೇಂದ್ರಃ ಕಸ್ಯ ಯಜ್ಜೇ ರಮತೇ | ಇದಾನೀಂ ನೋದ್ರಸ್ಯದೀಯಂ
ಯಾಗಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯತು | ಯದ್ವಾ | ಕಸ್ಯಾಧರೇ ರಮತೇ | ನ ಕುತ್ರಾಪಿ | ಕಿಂಶ್ಚಕ್ಷುದ್ಯಜ್ಜ ಏವ-
ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಂ ಸಂಕ್ರೀಡತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ನಿಯುತ್ವಾನ್—ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುವವನೂ ಅಥವಾ ನಿಯುಕ್ ಎಂಬ ವಾಯುವಿನ ಅಶ್ವದಿಂದ ಸಹಿತನಾದವನೂ | ವೃಷಭಃ—ಧನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಉದಕಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುವವನೂ | ವೃತ್ರಹಾ—ವೃತ್ರಾಸುರಹಂತಕನೂ | ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಅದೆ ಇಂದ್ರನು | ಕಸ್ಯ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನ | ಸುತೇ ಸಖಾ—ಮುತ್ತಿಗ್ಗನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಸೋಮಾಭಿಷವದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸೋಮುಪಿತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ರಣತ್—ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವನು ?

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುವವನೂ ಅಥವಾ ವಾಯುದೇವನ ಅಶ್ವವುಳ್ಳವನೂ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನೂ, ವೃತ್ರಾಸುರಹಂತಕನೂ ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಅದೆ ಇಂದ್ರನು ಮುತ್ತಿಗ್ಗನಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸೋಮಾಭಿಷವಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಯಜಮಾನನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವನು ?

English Translation

At whose hymn-accompanied libations does the showerer, the lord of the Niyuts, the slayer of Vritra, rejoice to drink the Soma ?

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭೀಷುಣಸ್ವಂ ರಯಿಂ ಮಂದಸಾನಃ ಸಹಸ್ರೀಣಂ |

ಪ್ರಯಂತಾ ಬೋಧಿ ದಾಶುಷೇ || ೨೧ ||

• ಽದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಸು | ನಃ | ತ್ವಂ | ರಯಿಂ | ಮಂದಸಾನಃ | ಸಹಸ್ರೀಣಂ |

ಪ್ರಯಂತಾ | ಬೋಧಿ | ದಾಶುಷೇ || ೨೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಮಂಷಸಾನೋಽಸ್ಮಾಭಿದ್ವತೇನ ಸೋಮೇನ ಮೋದಮಾನಃ ಸನ್ ಸಹಸ್ರೀಣಂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸು ಸುಪ್ತ್ಯಾಭ್ಯಾಧರ | ತದೇವಾಹ | ತ್ವಂ ದಾಶುಷೇ ಹವಿ-
ದಃ ಪ್ರವತೇ ಯಜಮಾನಾಽಯ ಪ್ರಯಂತಾ ಧನಾದೇಃ ಪ್ರದಾತಾ ಕರ್ಮಣೋ ನಿಯಂತಾ ನಾ ಭವಾ-
ನೀತಿ ಬೋಧಿ | ಬುಧ್ಯಸ್ವ || ಬುಧ ಅನಗಮನೇ | ಭಾವಾದಿಕಃ | ಲೋಟಿ ಚ್ಯಾದಸೋ ವಿಕರಣಸ್ಯ
ಲುಕ್ | ದೇರ್ಥಿಃ | ಧಿತ್ವೇ ಧಕಾರಲೋಪಶ್ಚಾಂದಸಃ ||

। ప్రతిపదార్థః ।

(ఎట్టే ఇంద్రనే) త్వే—నిను । మందసానః—నమ్మింద ఆర్పితవాద సోమపానదింద సంశోషణగొందు । సతస్మిణః—సహస్రే సంఖ్యాకవాద ఆధనా అపరిమితవాద । రయిం—ధనవన్న । నః—నమగి । సు అభి—విశేషవగా తందొదగసు । దాశుశ్చే—హవిస్సన్నర్పిసవ యజమాననిగి । ప్రయంతా—ధనాదిగళన్న నిను శోడదీకాగరువుదేదు । బోధి—తి. ౩.

। భావార్థః ।

ఎట్టే ఇంద్రనే, నిను నమ్మింద ఆర్పితవాదన సోమపానదింద త్వత్సనాగ ననగి సహస్ర సంఖ్యాకవాద ఎందరి అపరిమితవాద ధనవన్న ననగి తందొదగసు. హవిస్సన్నర్పిసవ యజమాననిగి నినే ధనాదిగళన్న శోడువవనేంబ వివయవన్న తి. ౩.

English Translation

Rejoicing (in our oblations), bring us wealth a thousandfold; remember that you are the giver of your votary.

। సంహితాఖాతిః ।

పత్నీ॑వంతః సు॒తా ఇ॒మ ఊ॒శం॑తూ॒ యం॑తి వి॒తయే॑ ।

అ॒పాం జగ్మి॑న్వి॒జుంపు॑ణః ॥ ౨౨ ॥

। కదలింః ।

పత్నీ॑వంతః | సు॒తాః | ఇ॒మే | ఊ॒శం॑తః | యం॑తి | వి॒తయే॑ ।

అ॒పాం | జగ్మి॑న్ | వి॒జుంపు॑ణః ॥ ౨౨ ॥

। సాయుజ్యభాషం ।

పత్నీవంతః | సోమసేకాభోజే జత్స్యః | పాలయిత్వ్యః | ఆప్యేజే వశతీం యో చిత్తధనామ్ | తద్వంతః సుతా | అస్మిద్ధిరధిషుతా ఇమే గృహస్మాత్తమశస్మాత్త సోమమా ఊశంత ఆత్మనః | పానం కామయమానాః సంతోద యంతి | ఇంద్రం గజ్జంతి | కమర్షం | వితయే ఆత్మనః | పానాయ | కంఠ నిజుంపుణః | నిజాంతస్యః | ని. ౫-౧౬ | ఇతి యోశ్యః ॥ చము అదనే | నిజాంతోదే భక్షితః ప్యణః ప్రిణయితా | యద్వా | నిజమనేన ప్రిణాంతేతి భక్షణేన తర్పయంతి నిజుంపుణః | అభిషుతస్య సోమస్మాత్పు, ప్రక్షేపాసంధమాత్సానాభ్యాద్విజేషరూపః

ಸೋಮೋ ಗೃಹ್ಯತೇ | ತಾದೃಶ ಸೋಮೋಽಪಾಂ ಜಗ್ಮಿಃ || ಅಪಾಮಿತಿ ನ ಲೋಕಾವ್ಯಯೇತಿ ಪಕ್ಷೇ-
ಪ್ರತಿಷೇಧಃ ಛಾಂದಸ್ಯಾದಸಃ || ಅಪ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಅಪಾಂ ಮಧ್ಯಂ ವಾಪಃ ಪ್ರತಿ ವಾ ಜಗ್ಮಿರ್ಗ-
ಮನಶೀಲಃ ಸಾಧುಗಂಃ ವಾ | ಸೋಮಶ್ಚೇಂದ್ರಂ ಗಚ್ಛತಿ | ಸ ಹ್ಯವಬೃಥಕಾಲ ಋಜೀಷಮಪ್ಸು
ಪ್ರಾಸ್ಯಂತೀತಿ ವಚನಾದಪ್ಸುಜೀಷರೂಪಃ ಪ್ರಪ್ಸಿಪ್ಯತೇ | ತದಾಹಾಪಾಂ ಜಗ್ಮಿರಿತಿ |

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪಕ್ಷೀವಂತಃ—ವಸತೀವರೇ ಮತ್ತು ಏಕಧನಾ ಎಂಬ ಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜಲದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ |
ಸುತಾಃ—ಈಗತಾನೆ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ | ಇಮೇ—ಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಚಮಸಪಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಸೋಮ
ರಸಗಳು | ಉತಂತಃ—ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪಾನನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ | ವೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಯಂತಿ—
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ | ನಿಜಂಪುಣಃ—ಭಕ್ಷಣದಿಂದ ಎಂದರೆ ಪಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ |
ಅಪಾಂ ಜಗ್ಮಿಃ—ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಸಿರುವ ಋಜೀಷದಿಂದ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆದಿರುವುದೂ ಅದ ಸೋಮರಸವು ಇಂದ್ರನ
ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ವಸತೀವರೇ ಮತ್ತು ಏಕಧನಾ ಎಂಬ ಕಲಶಸ್ಥ ಜಲಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ ಈಗತಾನೆ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ
ಅದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನು ಆ
ಸೋಮನನ್ನೇ ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ
ನೆನೆಯಿಸಿದ ಋಜೀಷ ಎಂಬ ಹಿಂಡಿದ ಸೋಮಲತೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆದ ಸೋಮರಸವೂ ಸಹ ಇಂದ್ರನಿಗೆ
ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

These Soma-libations with their wives proceed (to Indra) longing to be drunk; the stale Soma, pleasing to the taste, goes to the waters.

• ವಿಶೇಷವಚನಗಳು •

ಈ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲರವ ನಿಜಂಪುಣಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ
ಯಾಸ್ಕರು ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ನಿಜಂಪುಣಃ | ನಿಜಂಪುಣಃ ಸೋಮೋ ನಿಃಕಾಂತಪ್ರಕೋ ನಿಜಮನೇನ ಪ್ರೀಣಾತಿ |
ಪಕ್ಷೀವಂತಃ ಸುತಾ ಇನು ಉತಂತೋ ಯಂತಿ ವೀತಯೇ | ಅಪಾಂ ಜಗ್ಮಿರ್ನಿಜಂಪುಣಃ |
ಪಕ್ಷೀವಂತಃ ಸುತಾ ಇಮೇಽದ್ವಿಃ ಸೋಮಾಃ ಕಾನುಯಮಾನಾ ಯಂತಿ ವೀತಯೇ |
ಪಾನಾಯಾಪಾಂ ಗಂತಾ ನಿಜಂಪುಣಃ ||

(ನಿ. ೫-೧೮)

ನಿಜಂಪುಣ ಎಂದರೆ ಸೋಮವು, ಮದಕಾರಕವಾದ ಅಪಾರವು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದನ್ನು (ಸೋಮವನ್ನು) ನೀರಿ
ನೊಡನೆ ಬೆರೆಸಿ ಪಾನಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮದ ಅಥವಾ ಹರ್ಷವುಂಟಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೋಮಕ್ಕೆ ನಿಜಂಪುಣ

ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ತಮ್ಮ ಸಹಾಯಕವಾದ ನೀರಿನೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡುವವರ ಬಳಿಗೆ ಆದರದಿಂದ ಸಮಾಪಿಸಿ ಹೋಗುವವು. ಎಂದರೆ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವರು ಉದಕ (ವಸತಿವರೇ ಎಂಬ ಕಲಶದ ನೀರಿನಿಂದ) ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಪಾನಮಾಡುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷೀವಂತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷೀಭಿಃ ಅಧ್ವಿಃ ತದ್ವಂತಃ ನೀರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದ ಎಂದರ್ಥವು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರವಾದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ನಿಚುಂಪುಣವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಸಮುದ್ರೋಪಿ ನಿಚುಂಪುಣ ಉಚ್ಯತೇ | ನಿಚಮನೇನ ಪೂರ್ಯತೇ ||

ನಿಚುಂಪುಣವೆಂದರೆ ಸಮುದ್ರವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು. * ಏಕೆಂದರೆ ಉದಕದಿಂದ ತುಂಬಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ನಿಚುಂಪುಣವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅವಭೃಥೋರೈಃ ನಿಚುಂಪುಣ ಉಚ್ಯತೇ ನೀಚೈರಸ್ಮಿನ್ ಕ್ವಣಂತಿ ನೀಚೈರ್ದಧತೀತಿ ವಾ |
ಅವಭೃಥ ನಿಚುಂಪುಣ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗಮೋ ಭವತಿ | ನಿಚುಂಪುಣ ನಿಚುಂಕುಣೇತಿ ||

(ನಿ ೫-೧೮)

ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯ ದಿನಸದ ಕರ್ಮವಾದ ಅವಭೃಥಕ್ಕೂ ನಿಚುಂಪುಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದಿನಸದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಚೈರಸ್ಮಿನ್ ಕ್ವಣಂತಿ ಬಹಳ ಮೆತ್ತಗೆ, ಮೆಲ್ಲಿನೆ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಪಠಿಸುವರು ಅಥವಾ ಅದಿನಸದಲ್ಲಿ ನೀಚೈರ್ದಧತೀತಿ ವಾ ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞಪಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೀಚರಾದವರು ಎಂದರೆ ಸೇವಕರು, ಪರಿಚಾರಕರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವರು ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಭೃಥಕ್ಕೆ ನಿಚುಂಪುಣವೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೆಲವುಕಡೆ ನಿಚುಂಕುಣ ಎಂಬ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವಿರುವುದು. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಅರ್ಥವು ಎಂದರೆ ನಿಚುಂಪುಣ ಮತ್ತೆ ನಿಚುಂಕುಣ ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳೂ ಸಮಾನಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು. ಅವಭೃಥ ನಿಚುಂಪುಣ ನೀಚೈರಶಃ ನಿಚುಂಕುಣ ಎಂಬುದು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರೃತಿನಾಕೃದ ಉದಾಹರಣೆಯು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಇಷ್ಟಾ ಹೋತ್ರಾ ಅಸ್ತುತೇಂದ್ರಂ ವೃಧಾಸೋ ಅಧ್ವರೇ |

ಅಚ್ಚಾವಭೃಥಮೋಚಸಾ || ೨೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಇಷ್ಟಾಃ | ಹೋತ್ರಾಃ | ಅಸ್ತುತೇ | ಇಂದ್ರಂ | ವೃಧಾಸಃ | ಅಧ್ವರೇ |

ಅಚ್ಚ | ಅವಭೃಥಂ | ಓಚಸಾ || ೨೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಸಾಂ ಜಗ್ಗಿರಿತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದವಭೃಥದಿನ ಏವ ರ.....ವಿ.....ಜಃ ಕುರ್ವಂತೀತ್ಯುಕ್ತಂ | ತತ್ಪ್ರಸಂಗಾದಾಹ | ಅಧ್ಯರೀತ್ಯದೀಯೇ ಯಜ್ಞೇ ವೃಧಾಸೋ ಹವಿರ್ಭರಿದ್ರಂ ವರ್ಧಯಂತೆ ಇಷ್ಟಾ ಇಷ್ಟವಂತೋ ಯಾಗಂ ಕೃತವಂತಃ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಹೋತ್ರಾ ಹೋತ್ರಕಾ ಅವಭೃಥಮಂತ್ಯದಿವಸ-
ಮುಚ್ಯಾ ಪ್ರತ್ಯೋಜಸಾ ಸ್ವತೇಜಸಾ ಸಹಿತಾ ಇಂದ್ರಮಸೃಕ್ಷತ | ವಿಸೃಜಂತಿ | ಯಾವದವಭೃಥಂ ಸಪ್ತ-
ಹೋತ್ರಕಾ ಯಜಂತೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ •

ಅಧ್ಯರೇ—ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ವೃಧಾಸಃ—ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸುವವರೂ | ಇಷ್ಟಾಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವವರೂ ಆದ | ಹೋತ್ರಾಃ—ಹೋತ್ರವರ್ಗದ ಏಳು ಜನ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು | ಅವಭೃಥಂ—ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯದಿವಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅವಭೃಥಕರ್ಮವನ್ನು | ಅಜ್ಞೆ—ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ | ಹಿಜಸಾ—ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಸೃಕ್ಷತ—ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ನಾವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವವರೂ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವವರೂ ಆದ ಹೋತ್ರವರ್ಗದ ಏಳು ಮಂದಿ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯ ದಿವಸವಾದ ಅವಭೃತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞವು ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದಾಗ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಅವನ ಸ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

English Translation

The sacrificing priests, invigorating (Indra) by their offerings at the sacrifice, have by their might dismissed him at the Avabrittha.

|| ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ ||

ಇಹ ತ್ಯಾ ಸಧ್ರಮಾದ್ಯಾ ಹರೀ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶ್ಯಾ |

ವೋಽಘ್ನಾನುಭಿ ಪ್ರಯೋ ಹಿತಂ || ೨೪ ||

|| ಪದವಾಚಃ ||

ಇಹ | ತ್ಯಾ | ಸಧ್ರಮಾದ್ಯಾ | ಹರೀ | ಇತಿ | ಹಿರಣ್ಯಕೇಶ್ಯಾ |

ವೋಽಘ್ನಂ | ಅಭಿ | ಪ್ರಯಃ | ಹಿತಂ || ೨೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವಿಷ್ಣು ವಾಹುತಾ | ಋ. ೮-೩೨-೨೯ | ಅತ್ರಾಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥೋ ವಿಧೀಯತೇ | ಸಧನಾ-
ದ್ವೇಂದ್ರೇಣ ಸಹ ಹವಿರ್ಭಿಸ್ತಪ್ಸಯಿಷವ್ಯಾ ಯದ್ವಾ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸಹ ಮಾದ್ಯಂತಾ ಹಿರಣ್ಯಕೇಶ್ಯಾ
ಹಿರಣ್ಯಯಿಷ್ಯಂಧಗತಕೇಶವಂತೌ ತ್ಯಾ ತೌ ಪ್ರಸಿದ್ಧೌ ಹರೀ ಹರಿತವರ್ಣಾವೇತನ್ನಾಮಕಾವತ್ಯಾವಿಹಾಸ್ತಿ-
ಸ್ಯಜ್ಜೇ ಹಿತಂ ವಾದಿಷು ನಿಹಿತಂ ಹಿತಕರಂ ವಾ ಪ್ರಯೋ ಹವೀರೂಪಮನ್ನಮುಥಿಲಕ್ಷ್ಯ
ವೋಲ್ತಾಂ | ಇಂದ್ರಂ ವಹತಾಂ | ಪ್ರಾಪಯತಾಮಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ತ್ಯಾ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವೂ | ಸಧನಾದ್ಯಾ—ಯಾವಾಗಲೂ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವವೂ |
ಹಿರಣ್ಯಕೇಶ್ಯಾ—ಕತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಥಳಥಳಿಸುವ ಕೇಶಪಂಕ್ತಿಯುಳ್ಳವೂ ಆದ | ಹರೀ-ಹರಿಪಂಕ್ಲ ಕವಾದ
ಇಂದ್ರನ ಅಶ್ವಗಳು | ಹಿತಂ—ಹಿತಕರವಾದ | ಪ್ರಯಃ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಅಥಿ—ಅಥಿಲಕ್ಷಿ |
ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ವೋಲ್ತಾಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಹಿಸಿ ಕರೆತರಲಿ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿರುವವೂ,
ಕತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಥಳಥಳಿಸುವ ಕೇಶಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ತೋರಿಸುವವೂ ಆದ ಹರಿ ಎಂಬ ಇಂದ್ರನ ಎರಡು
ಕುದುರೆಗಳು ಹಿತಕರವಾದ ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಎಂದರೆ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿ ಕರೆತರಲಿ.

English Translation

May those two golden-maned steeds together exulting bring him to
our wholesome offering.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತುಭ್ಯಂ ಸೋಮಾಃ ಸುತಾ ಇಮೇ ಸ್ತೀರ್ಣಂ ಬರ್ಹಿರ್ವಿಭಾವಸೋ |

ಸ್ತೋತೃಭ್ಯ ಇಂದ್ರಮಾ ವಹ || ೨೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತುಭ್ಯಂ | ಸೋಮಾಃ | ಸುತಾಃ | ಇಮೇ | ಸ್ತೀರ್ಣಂ | ಬರ್ಹಿಃ | ವಿಭಾವಸೋ | ಇತಿ
ವಿಧಾವಸೋ |

ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಆ | ವಹ || ೨೫ ||

ವಿದಧಾತು | ಯದ್ವಾ | ರೋಚನಮಿತಿ ಸ್ವರ್ಗಃ | ದೇವತೇಜಸಾ ದೀಪ್ತಂ ರೋಚನನಾಮಾನಂ ಲೋಕಂ
ವಿದಧಾತು | ತಥಾ ರತ್ನಾ ರತ್ನಾನಿ ಚ ತುಭ್ಯಂ ಕರೋತು || ದು ಧಾಇತ್ಯಾ ಧಾರಣಪೋಷಣಯೋಃ | ಲೇಟಿ
ಘೋರೋಪೋಲೇ ಲೇಟಿ ವಾ | ಪಾ. ೭-೩-೭೦ | ಇತ್ಯಾಕಾರಲೋಪಃ | ಅಡಾಗಮಃ || ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ
ಸ್ತೋತೃಭ್ಯ ಇಂದ್ರವಿಷಯಸ್ತೋತ್ರಕಾರಿಭ್ಯೋ ಯುಷ್ಮಭ್ಯಂ ಚ ಬಲರತ್ನಾದಿಕಮಿಂದ್ರಃ ಕುರುತಾಂ |
ತಸ್ಮಾತ್ತಮಿಂದ್ರಂ ಯೂಯಮರ್ಚತ | ಹವಿರ್ಭಃ ಸ್ತುತಿಭಿಕ್ಷು ಪೂಜಯತ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಯುಷ್ಮನ್ವೇ) ದಾತುಷೇ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸಿರುವವ | ತೇ—ನಿನಗಾಗಿ | ರೋಚನಾ—
ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ | ದಕ್ಷಂ—ಬಲವನ್ನು | ಆ—ಆತೀತಯವಾಗಿ | ವಿ ದಧತ್—ಇಂದ್ರನು ಕೊಡಲಿ | [ಅಥವಾ
ರೋಚನಾ ವಿ ದಧತ್—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕೊಡಲಿ] | ರತ್ನಾ—ರಮಣೀಯವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ
ಕೊಡಲಿ (ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಜನರೇ) | ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಮಗೆ ರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನು
ಕೊಡಲಿ (ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು) | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅರ್ಚತ—ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ ಆರ್ಚಿಸಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಯುಷ್ಮನ್ವೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಲವನ್ನು ಅಥವಾ
ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕೊಡಲಿ. ಹಾಗೆಯೇ ರತ್ನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಎಲೈ ಸ್ತೋತೃಜನರೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನಮಗೂ ಇಂದ್ರನು ರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹವಿರಾದಿಗಳಿಂದ
ಆರ್ಚಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ.

English Translation

May he give strength and his brilliant heaven and precious things
to you his worshipper, and to his praising priests; worship Indra.

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ಆ ತೇ ದಧಾಮಿಂದ್ರಿಯಮುಕ್ತಾ ವಿಶ್ವಾ ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಸ್ತೋತೃಭ್ಯ ಇಂದ್ರ ಮುಳಯ || ೨೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ತೇ | ದಧಾಮಿ | ಇಂದ್ರಿಯಂ | ಉಕ್ತಾ | ವಿಶ್ವಾ | ಶತಕ್ರತೋಃ ಇತಿ | ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಸ್ತೋತೃಭ್ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಮುಳಯ || ೨೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ಇಂದ್ರ ತೇ ತನೇಂದ್ರಿಯಂ ವೀರ್ಯವಂತಂ ಸೋಮಂ ವಿದ್ವೋಕ್ತಾ ಸರ್ವಾಣಿ
ಸೋತ್ರಾಣ್ಯಾ ದಧಾಮಿ | ಸಂಪಾದಯಾಮಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಸೋತ್ರೈಶ್ಯೋ ವ್ಯುಳಯ | ಸುಖಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಸಾಹಸಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನಗಾಗಿ | ಇಂದ್ರಿಯಂ—
ಮದಜನಕವಾದ ಸೋಮವನ್ನೂ | ವಿಶ್ವಾ ಉಕ್ತಾ ನಿ—ಸಮಸ್ತ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೂ | ಆ ದಧಾಮಿ—ನಿರ್ಮಿಸಿ
ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನೀನು | ಸೋತ್ರೈಶ್ಯೋ—ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು | ವ್ಯುಳಯ—
ಸುಖಪಡಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅನೇಕ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೇಶಿಸಿ ಮದಕರವಾದ ಸೋಮವನ್ನೂ
ನೇಕ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸು.

English Translation

I prepare, Satakratu, your strong (Soma) and all your praises;
be gracious, Indra, to your hymners.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಭದ್ರಂಭದ್ರಂ ನ ಆ ಭರೇಷಮೂರ್ಜಂ ಶತಕ್ರತೋ |

ಯದಿಂದ್ರ ವ್ಯುಳಯಾಸಿ ನಃ || ೨೮ ||

• ಾದಪಾಠಃ •

ಭದ್ರಂಭದ್ರಂ | ನಃ | ಆ | ಭರ | ಇಷಂ | ಊರ್ಜಂ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋ |

ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ವ್ಯುಳಯಾಸಿ | ನಃ || ೨೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ಶತವಿಧಕರ್ಮಣ್ ಶತಪ್ರಜ್ಞ ವೇಂದ್ರ ಭದ್ರಂ ಭದ್ರಂ ಕಲ್ಪಾಣತಮಮುಠ
ಸುಖೋತ್ಪಾದಕಂ ವಾ ಧನಂ ನೋಽಶ್ಯಭ್ಯಮಾ ಭರ | ಅಸಂಪಾದಯ | ದೇಹಿ | ತಥೇಷಮನ್ನಮೂರ್ಜ-
ಮನ್ನರಸಂ ಯದ್ವಾ ಬಲವದನ್ನಂ ಚ ದೇಹಿ | ನೋಽಸ್ಯಾನ್ಯದ್ಯದಿ ವ್ಯುಳಯಾಸಿ ಸುಖಯಸಿ ತರ್ಹಿ
ತದ್ಧನಾದಿಕಂ ದೇಹೀತಿ || ಮೃದ ಸುಖನೇ | ಜ್ಯೋತಸ್ಯ ಲೇಟ್ಕಿಡಾಗಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶತಕೃತೋ—ಅನೇಕ ವೀರ್ಯಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಅಥವಾ ಬಹುವಿಧ ಜ್ಞಾನೋಪೇತನಾದ | ಇಂದ್ರ—
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಹ—ಒಂದುವೇಳೆ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮೃಳಯಾಸಿ—ಸುಖಪಡಿಸುವಿಯಾದರೆ | ಭದ್ರಂ
ಭದ್ರಂ—ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವೂ ಸುಖಕರವೂ ಆದ ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಆ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು
(ಹಾಗೆಯೇ) | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಊರ್ಜಂ—ರಸವನ್ನು ಅಥವಾ ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಕೊಡು.

• ಧಾವಾರ್ಥ •

ಬಹುಕರ್ಮಕರ್ತನಾದ ಅಥವಾ ಬಹುವಿಧ ಪ್ರಜ್ಞೋಪೇತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಒಂದುವೇಳೆ ನಮಗೆ
ಸುಖವನ್ನಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ನಿನಗದ್ದಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರವೂ ಸುಖಕರವೂ ಆದ ಧನವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ
ರಸವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Bring us what is most auspicious, Satakratu, (bring us) food and
strength, if you have favour to us, Indra.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಸ ನೋ ವಿಶ್ವಾನ್ಯಾ ಭರ ಸುವಿತಾನಿ ಶತಕೃತೋ |

ಯದಿಂದ್ರ ಮೃಳಯಾಸಿ ನಃ || ೨೯ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಸಃ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಆ | ಭರ | ಸುವಿತಾನಿ | ಶತಕೃತೋ ಇತಿ ಶತಕೃತೋ |

ಯಹ | ಇಂದ್ರ | ಮೃಳಯಾಸಿ | ನಃ || ೨೯ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಶತಕೃತೋ ಇಂದ್ರ ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಶ್ಚಂ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸುವಿತಾನಿ ಸುಷ್ಕೀ-
ಯತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಯೇಷ್ವಿತಿ ಸುವಿತಾನಿ ಮಂಗಲಾನಿ || ಸುಪೂರ್ವಾದೇಶೇಃ ಶ್ಲೋ ಪ್ರತ್ಯಯ ಉಪಜಾ-
ದೇಶಃ || ಸರ್ವಾಣಿಭ್ಯುದಯಾನೋಽಸ್ತಭ್ಯಮಾಹರ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದಿ ನೋಽಸ್ತಾನ್ ಸುಖಯುಸಿ
ತರ್ಹಿ ಧನಾನಿಸಹಿತಾನಭ್ಯುದಯಾನ್ವೇಹೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶತಕೃತೋ ಇಂದ್ರ—ಬಹುವಿಧಪ್ರಜ್ಞೋತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಹ—ಒಂದುವೇಳೆ | ನಃ—
ನಮ್ಮನ್ನು | ಮೃಳಯಾಸಿ—ಸುಖಪಡಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನಿನಗದ್ದಲ್ಲಿ | ನಃ—ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ನೀನು |

ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸುವಿಶ್ವಾನಿ—ಮಂಗಳಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಶ್ರೀಯಸ್ಸನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅ ಧರ—
ಉಂಟುಮಾಡು.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಬಹುವಿಧಪ್ರಜ್ಞೋಪೇತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು
ನಿನಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಮಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು.

English Translation

Bring us all blessings, Satakratu, if you have favour to us, Indra.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ತ್ವಾಮಿದ್ವೈತ್ರಹಂತಮು ಸುತಾವಂತೋ ಹವಾಮುಹೇ |

ಯದಿಂದ್ರ ವ್ಯುಳಯಾಸಿ ನಃ || ೩೦ ||

। ಪದಪಾಠಃ ।

ತ್ವಾಂ | ಇತ್ | ವೈತ್ರಹನ್ತಮು | ಸುತವಂತಃ | ಹವಾಮುಹೇ |

ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ವ್ಯುಳಯಾಸಿ | ನಃ || ೩೦ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ವೈತ್ರಹಂತಮಾತಿಶಯೇನ ವೈತ್ರಸ್ಯಾಸಾನಾನರಕಸ್ಯ ಹಂತರಿಂದ್ರ ಸುತವಂತೋಽಭಿಷುತ-
ಸೋಮವಂತೋ ವಯಂ | ಇದವಧಾರಣೇ | ತ್ವಾಮಿತ್ಪ್ರಾಮೇವ ಹವಾಮುಹೇ | ಅನ್ಯದ್ಯಜ್ಞಮಾಗಸ್ಯ
ಸೋಮಸಾನಾಯಾಹ್ವಯಾಮಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಯಾನ್ಯದಿ ಸುಖಯಸಿ ತರ್ಹ್ಯಾಹ್ವಯಾಮ ಇತಿ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ವೈತ್ರಹಂತಮು—ವೈತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಒಂದುವೇಳೆ |
ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವ್ಯುಳಯಾಸಿ—ಸುಖಪಡಿಸಬಯಸಿದರೆ | ಸುತವಂತಃ—ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ
ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾವು | ತ್ವಾಮಿತ್—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಹವಾಮುಹೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

। ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ವೈತ್ರಾಸುರಹಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ನಿನಗಿದ್ದರೆ
ಅಗ ನೀನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾವು ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮ
ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Bearing the effused libation, we invoke you, mighty slayer of Vritra if you have favour to us, Indra:

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠ ||

ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ ಯಾಹಿ ಮದಾನಾಂ ಪತೇ |

ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ || ೩೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಉಪ | ನಃ | ಹರಿಭಿಃ | ಸುತಂ | ಯಾಹಿ | ಮದಾನಾಂ | ಪತೇ |

ಉಪ | ನಃ | ಹರಿಭಿಃ | ಸುತಂ || ೩೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ವ್ಯೂಳ್ವಸ್ಯ ದಶರಾತ್ರಸ್ಯ ಪಪ್ಪೇದನಿ ನಿಷ್ಟೇವಲ್ಯ ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ತ್ವಚೋ ನಿವಿದ್ಧಾ-
ನೀಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಅಯಂ ಹ ಯೇನ ವಾ ಇದಮುಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ |
ಅ. ೮-೮ | ಇತಿ ||

ಹೇ ಮದಾನಾಂ ಪತೇ | ಮಾದ್ಯಂತೇದ ನೇನೇತಿ ಮದಾಃ ಸೋಮಾಃ || ಮಮೋದ್ಯನುಪಸರ್ಗ
ಇತಿ ಕರಣೇದ್ರಪ್ಪತ್ಯಯಃ || ಸೋಮಾನಾಂ ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿಂದ್ರ ಹರಿಭಿಃ ಕತೇನ ಹರಿಭಿಃ | ಋ. ೨-೧೮-೬ |
ಇತ್ಯಾದಿಷು ಬಹುನಾಮುತ್ಪಾನಾಂ ಶ್ರುತೇದ್ರಾಪಿ ಕತಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕ್ರೇಶ್ಚೈಃ ಸಹ ನೋದ್ಯಸ್ಯಾಕಂ
ಯಜ್ಜೇ ಸುತಮುಭಿಷುತಂ ಸೋಮಮುಪ ಯಾಹಿ | ತತ್ಪಾನಾರ್ಥಂ ಶೀಘ್ರಮಾಯಾಹಿ | ಪುನರುಪ
ನ ಇತ್ಯಾದಿರಾರ್ಥಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಮದಾನಾಂ ಪತೇ—ಮದಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಹರಿಭಿಃ—
ಅನೇಕ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸುತಂ—ಹಿಂದಲ್ಲಟ್ಟಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಅಭಿಲಕ್ಷಿ |
ಉಪ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಸುತಂ—ಹಿಂದಲ್ಲಟ್ಟಿರುವ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹರಿಭಿಃ—ನಿನ್ನ
ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ | ನಃ ಉಪ—ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ದಯಮಾಡು.

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ :

ಮದಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಲ್ಲಟ್ಟಿ
ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಅನೇಕ ಅಕ್ಷರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Come with your steeds to our effused libation, lord of the Soma,—
come with your steeds to our effused libation.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ವ್ಯೂಹವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರಯಾಗದ ಆರನೆಯ ದಿವಸ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ನಿವಿದ್ಯಾ ನೀಯತ್ಯ ಚವನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪತಿಸದೇ ಎಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ. ಅಯಂ ಹ ಯೇನ ವಾ ಇದಮುಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೮) ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ದ್ವಿತಾ ಯೋ ವೃತ್ತಹಂತನೋ ವಿದ ಇಂದ್ರಃ ಶತಕ್ರತುಃ |

ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ || ೩೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ದ್ವಿತಾ | ಯಃ | ವೃತ್ತಹರ್ತಮಃ | ವಿದೀ | ಇಂದ್ರಃ | ಶತಕ್ರತುಃ |

ಉಪ | ನಃ | ಹರಿಭಿಃ | ಸುತಂ || ೩೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ವೃತ್ತಹಂತನೋಽತಿಶಯೇನ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತಾ ಶತಕ್ರತುರ್ನಾನಾವಿಧಕರ್ಮಾ ಯ ಇಂದ್ರೋ ದ್ವಿತಾ ದ್ವಿಧಾ ವಿದೀ ವೃತ್ತವಧಾದಾವುಗ್ರಕರ್ಮಾ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಕಾಲೇ ಶಾಂತಕರ್ಮೇತಿ ದ್ವಿಪ್ರಕಾರೇಣ ಸರ್ವೈಷ್ಟ್ಯಾಯತೇ || ವಿದ ಇಂದ್ರೋ | ಕರ್ಮಣಿ ವಿಹಿತಸ್ಯ ತಪ್ತೈಯಸ್ಯ ಲೋಪಸ್ತ ಅತ್ಯನೇಪದೇಷ್ಟಿತಿ ತಲೋಪಃ || ಸ ತ್ವಂ ಹರಿಭಿಃ ಸಹ ಸುತಂ ಸೋಮಮುಪಯಾಹಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವೃತ್ತಹಂತಮಃ—ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿವನನೂ | ಶತಕ್ರತುಃ—ಅನೇಕ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯ ಕರ್ತನೂ ಆದ | ಯಃ ಇಂದ್ರಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ದ್ವಿತಾ—ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಎಂದರೆ ವೃತ್ತವಧಾಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಕರ್ಮವನ್ನೂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಕರ್ಮವನ್ನೂ ಎಂಬ ಎರಡುವಿಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ | ವಿದೀ—ತಿಳಿದಿರುವನೋ (ಆಂತಹ ಇಂದ್ರನು) | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ | ಸುತಂ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ | ಹರಿಭಿಃ—ತನ್ನ ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ | ಉಪ—ದಯಮಾಡಲಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ವೃತ್ತಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವನೂ ಬಹುವಿಧ ಸಾಹಸಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಆದ ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ತವಧಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ಜಗದ್ರಕ್ಷಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನೋ ಅಂತಹ ಇಂದ್ರನು ನಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ ದಯಮಾಡಲಿ.

English Translation

Indra, Satakratu, mighty slayer of Vritra, you whose power is known in a two-fold way, come with your steeds to our effused libation.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಃ |

ಶ್ವಂ ಹಿ ವೃತ್ತ್ರಹನ್ನೇಷಾಂ ಪಾತಾ ಸೋಮಾನಾನುಸಿ |

ಉಪ ನೋ ಹರಿಭಿಃ ಸುತಂ || ೩೩ ||

ಃ ಪದಪಾಃ |

ಶ್ವಂ | ಹಿ | ವೃತ್ತ್ರಹನ್ | ಏಷಾಂ | ಪಾತಾ | ಸೋಮಾನಾಂ | ಅಸಿ |

ಉಪ | ನಃ | ಹರಿಭಿಃ | ಸುತಂ || ೩೩ ||

ಃ ಸಾಯಿಜಘಾತ್ಯಂ |

ಹೇ ವೃತ್ತ್ರಹನ್ ವೃತ್ತ್ರಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ನಾ ಹಂತಂದ್ರ | ಹಿಶಬ್ದೋ ಹೇತ್ವರ್ಥೇ | ಯಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮೋಷಾಮಸ್ಯದೀಯಾನಾಂ ಸೋಮಾನಾಂ ಪಾತಾ ಪಾನಕರ್ತಾಸಿ ಭವಸಿ || ಏಷಾಮಿತೇದಮೋಽನ್ಯಾಜೇತೇಶಾಜೇತೋಽನುದಾತ್ತಶ್ಚ || ಅತಸ್ತಮುಶ್ರೈಃ ಸಹ ಸೋಮಂ ಪಾತುಮುಪಯಾಹಿ | ಅಗಚ್ಛ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದೋಃ |

ವೃತ್ತ್ರಹನ್—ವೃತ್ತಾಸುರಹಂತಕನಾದ ಅಥವಾ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಹಿ—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ | ಶ್ವಂ—ನೀನು | ಏಷಾಂ—ನಾವು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ | ಸೋಮಾನಾಂ—ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು | ಪಾತಾ—ಪಾನಮಾಡುವವನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಆಗದ್ದೀಯೋ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ | ನಃ ಸುತಂ—ನಮ್ಮ ಸೋಮವನ್ನು ಅಥಲಕ್ಷಿಸಿ | ಹರಿಭಿಃ—ನಿನ್ನ ಅಶ್ವಗಳೊಡನೆ | ಉಪ—ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ದಯಮಾಡು.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ವೃತ್ತಾಸುರನ ಹಂತಕನಾದ ಅಥವಾ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು, ನಾವು ನಿನ್ನಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ನಮ್ಮ ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಏನು ಕುದುರೆಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Slayer of Vritra, you are the drinker of these Soma juices, come with your steeds to our effused libation.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಇಂದ್ರ ಇಷೇ ದದಾತು ನ ಯುಭುಕ್ಷಣವ್ಯಭುಂ ರಯಿಂ |

ವಾಜೀ ದದಾತು ವಾಜಿನಂ || ೩೪ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಃ | ಇಷೇ | ದದಾತು | ನಃ | ಯುಭುಕ್ಷಣಂ | ಯುಭುಂ | ರಯಿಂ |

ವಾಜೀ | ದದಾತು | ವಾಜಿನಂ || ೩೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ವ್ಯೂಕ್ತಸ್ಯ ದಶರಾತ್ರಸ್ಯ ನವಮೇಽಽಹನಿ ವೈಶ್ವದೇವೇಽಭಿಪ್ಲವತ್ಪಚಸ್ಯೇಂದ್ರ ಇಷೇ ದದಾತು ನಸ್ಯೇ ನೋ ರತ್ನಾನಿ ಧತ್ತನೇತಿ ದ್ಯೇ ಯುಜಾವಾರ್ಭವ್ಯಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಇಂದ್ರ ಇಷೇ ದದಾತು ನಸ್ಯೇ ನೋ ರತ್ನಾನಿ ಧತ್ತನೇತ್ಯೇಕಾ ದ್ಯೇ ಚ | ಅ ೮-೧೧ | ಇತಿ ||

ಇಂದ್ರ ಏವಾಸ್ತಾಭಿಃ ಸ್ತುತ ಇಷ್ಯಃ ಸನ್ಯುಭುಕ್ಷಣಂ || ವಾ ಪಪೂರ್ವಸ್ಯೇತಿ ದೀರ್ಘಾರ್ಥಾವಃ || ಯಾಗಾದಿಕರ್ತುಕರಣೇನ ಮಹಾಂತಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಧ್ರುತ್ಪೂಜಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ವಾ | ಅಥನಾ ತ್ಯತೀಯ-ಸವನೇ ಪ್ರಜಾಪತಿಗವಿತ್ತೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಸೋಮಪಾತ್ಯತ್ಪಾನ್ಮಹಾಂತಂ | ರಯಿಂ ದಾತಾರಮ್ಯಭುಂ ಸೋಮಪಾನೇನಾನುತ್ಯಕ್ತಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ತಾದ್ಯಕಮೇತನ್ನಾಮುಕಂ ದೇವಂ ನೋಽಸ್ಯೈಮಿಷೇಽನ್ವಾರ್ಥಂ ದದಾತು | ಪ್ರಯುಜ್ಯತು | ತಥಾ ವಾಜೀ ಬಲನಾನಿಂದ್ರೋ ವಾಜಿನಂ ಬಲವಂತಮನ್ನವಂತಂ ವಾ ವಾಜನಾನಾನಂ ಕನೀಯಾಂಸಂ ಧ್ರುತಶರಂ ಚಾಸ್ತಾಕಮನ್ನಲಾಭಾಯ ದದಾತು ||

ಃ ಪ್ರತಿರ್ದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಸ್ತುತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಯುಭುಕ್ಷಣಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಎಂದರೆ ಯುಭು, ಏಭು, ವಾಜ ಎಂಬ ಮೂರು ಮಂದಿ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವ | ಯುಭುಂ—ಯುಭುವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇವನನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಇಷೇ—ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ದದಾತು—ಕರತರಲಿ (ಹಾಗೆಯೇ) | ವಾಜೀ—ಬಲವುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು | ವಾಜಿನಂ—ಅನ್ನವುಳ್ಳ ವಾಜನೆಂಬ ಕನಿಷ್ಠ ಸಹೋದರನನ್ನು ಅನ್ನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ದದಾತು—ಕರೆತಂದು ಕೊಡಲಿ.

। ಛಾಂದಸ್ ।

ಈ ರೀತಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಪುತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನು ಮುಖ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮುಖ್ಯ, ವಿಧ್ಯ, ವಾಚ ಎಂಬ ಮೂರುಮಂದಿ ಸಹೋದರರಲ್ಲಿ ಧನದಾತೃವಾದ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಸಹೋದರನನ್ನು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ನಮ್ಮ ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಸಹೋದರನಾದ ವಾಚನೆಂಬವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May Indra bring to us the bounteous Ribhu Ribhukshana to partake of our sacrificial viands; may he, the mighty, bring the mighty (Vaja).

। ಐತಿಹಾಸಿಕವರ್ಣನೆ ।

ವ್ಯಾಕ್ಯವೆಂಬ ದಶರಾತ್ರಿಯಾಗದ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ದಿವಸ ವೈಶ್ವದೇವತೃಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಅಭಿ ಪ್ರವತ್ಯಚದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಇಷೇ ದದಾತು ನಃ ಮತ್ತು ತೇ ನೋ ರತ್ನಾನಿ ಧತ್ತ ನೇನಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವೇನತಾಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ಇಂದ್ರ ಇಷೇ ದದಾತು ನಪ್ತೇನೋ ರತ್ನಾನಿ ಧತ್ತ ನೇತ್ಯೇಕಾ ದ್ವೇ ಚ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಮುಖ್ಯಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾವು ಸಂಭವಬಂಧಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೂ ಅವರ ವಿಷಯವಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಗಳ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯದ ವಿವರಣೆ.

ತ್ವಷ್ಟೃವಿಧಿಂ ನಿರ್ಮಿತವಾದಾಗ ಒಂದೇ ಅಗ ಇದ್ದ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ನಾಲ್ಮರ್ದಪ್ಪರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂ ಎಂದು ಮುಖ್ಯಗಳ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದೆ.

ಉತ ಕ್ಯಂ ಚಮಸಂ ನವಂ ತ್ವಷ್ಟುರ್ದೇವಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಂ |
ಅಕರ್ತ ಚತರಃ ಪುನಃ | (ಮು. ಸಂ. ೧-೨೦-೬)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತವಲ್ಲದ ಹೇಳುವಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಇದೇ ವಿವರವನ್ನು ಮುಂದೆಯೂ

ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಅಹ ಚಮಸಾ ದ್ಯಾ ಕರೇತಿ ಕನೀಯಾಸ್ತ್ರೀಷ್ಟೃಣಾಮೇತ್ಯಾಹ |
ಕನಿಷ್ಠ ಘ್ನ ಚತರಸ್ಯರೇತಿ ತ್ವಷ್ಟು ಮುಧವಸ್ತೃತೃನಯದ್ವಚೋ ವಃ ||
(ಮು. ಸಂ. ೪-೩೩-೫)

ಇತ್ಯಾದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆಯೂ ಸಹ ಒಂದಾದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ನಾಲ್ಮರ್ದಿಸಿ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲೂ ಸಹ ತ್ವಷ್ಟೃವಿನ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯು ಬಂದಿ ತೆಂದೂ, ಇವರು ತ್ವಷ್ಟೃವಿನ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದೂ ಬೃಹದ್ರೀವತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸುಧನ್ವನ ಅಂಗಿರಸಸ್ಯಾಸನ್ನು ತ್ರಾಸ್ತ್ರಯಃ ಪುರಾ |
 ಉಂಭಿರ್ವಿಭ್ವಾ ಚ ನಾಜಶ್ಚ ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತ್ವಾಸ್ತುಕ್ಲ ತೇಽಭವನ್ ||
 ಶಿಕ್ಷಯಾಮಾಸ ತಾಂಸ್ತ್ವಾಷ್ವಾ ತ್ವಾಷ್ಟ್ರಂ ಯತ್ಕರ್ಮ ಕಿಂಚನ |
 ಪರಿನಿಷ್ಠಿತಕರ್ಮಾಣೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಉಪಾಹ್ವಯನ್ ||
 ನಿಶ್ಚೇಷಾಂ ತೇ ತತಶ್ಚಕ್ರವಾರ್ಹನಾನ್ಯಾಯುಧಾನಿ ತು |
 ಭೇನುಂ ಸಬರ್ದುಘಾಂ ಚಕ್ರೂರವ್ಯುತಂ ಸಬರುಚ್ಯತೇ ||
 ಬೃಹಸ್ಪತೇರಥಾಶ್ವಿಭ್ಯಾಂ ರಥಂ ದಿವ್ಯಂ ತ್ರಿವಂಧುರಂ |
 ಇಂದ್ರಾಯ ಚ ಹರೀ ದೇವಪ್ರಹಿತೇನಾಗ್ನಿನಾಪಿ ಯತ್ ||
 ಏಕಂ ಚಮಸಮಿತ್ಯುಕ್ತೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಆಹೇತ್ಯೇಥೋ ದಿವಿ |
 ಉಕ್ತ್ವಾ ತತಶ್ಚುಕ್ಲಮಸಾನ್ ಯಥೋಕ್ತಂ ತೇನ ಹರ್ಷಿತಾಃ ||
 ತ್ವಷ್ಟಾ ಚ ಸನಿತಾ ಚೈವ ದೇವದೇವಃ ಪ್ರಚಾಪತಿಃ ||
 ಸರ್ವಾನ್ದೇವಾನ್ ಸಮಾಮಂತ್ರೈ ಅನ್ಯುತತ್ವಂ ದದುಶ್ಚ ತೇ ||
 ತೇಷಾಮಾದ್ಯಾಂತ್ವಯೋನಾರ್ಮಾ ದ್ವೈತೇ ಬಹುವತ್ ಸ್ತವಃ |
 ತ್ವತೀಯಸವನೇ ತೇಷಾಂ ತೈಸ್ತು ಭಾಗಃ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತಃ ||
 ಅಪಿಬತ್ತೋನುಮಿಂದ್ರಶ್ಚ ತೈಸ್ತತ್ರ ಸವನೇ ಸಹ |

(ಬೃ. ದೇ. ೩-೮೩೦ಂದ ೮೯)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸುಧನ್ವಪುತ್ರರಾದ ಮುಭು, ವಿಭ್ವ, ವಾಜ ಎಂಬ ಮೂವರೂ ಸಹ ತ್ವಷ್ಟುವಿನ ಶಿಷ್ಯರಾದರು. ಸಕಲಕಲಾಕುಶಲನಾದ ತ್ವಷ್ಟುವು ಅವರಿಗೂ ಸಹ ಎಲ್ಲಾ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಸಿದನು. ಅಗ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದ ವಿಶ್ವೇದೇವರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟನಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎದುರಿಸಿದರು. ಅಗ ಇವರು ಸಕಲದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಅಯುಧಗಳನ್ನೂ ವಾಹನಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ಅಮೃತದಾಯಿಯಾದ ಭೇನುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಆಸನತ್ರಯಗಳುಳ್ಳ ರಥಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಆಶ್ವಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ದೂತನಾಗಿ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಗೆ ಯಥೋಕ್ತವಾದುದನ್ನೂ, ಎಂದರೆ,

ಕಮು ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ಕಿಂ ಯವಿಷ್ಠೋ ನ ಆಜಗನ್ಮಿಮಿಯತೇ ದೂತ್ಯಂ ಕ ದದ್ಯದೂಚಿಮ |
 ನ ನಿಂದಿಮು ಚಮಸಂ ಯೋ ಮಹಾಕುಲೋಽಗ್ನೇ ಭ್ರಾತರ್ಮುಣ ಇದ್ಯೈತಿಮೂದಿಮು ||
 ಏಕಂ ಚಮಸಂ ಚಕ್ರೂರು ಕ್ಯುಣೋತನ ತದ್ಯೋ ದೇವಾ ಅಬ್ರವನ್ವದ್ಯ ಅಗಮುಂ |
 ಸೌಧನ್ವನಾ ಯದ್ಯೇವಾ ಕರಿಷ್ಯಥ ಸಾಕಂ ದೇವೈರ್ಯಗ್ನಿ ಯಾಸೋ ಭವಿಷ್ಯಥ ||
 ಅಗ್ನಿಂ ದೂತಂ ಪ್ರತಿ ಯದಬ್ರವೀತನಾಶ್ಚಃ ಕತೋಽ ರಥ ಉತೇಹ ಕತ್ವಃ |
 ಭೇನುಃ ಕರ್ವಾ ಯುವತಾ ಕರ್ವಾ ದ್ಯಾ ತಾನಿ ಭ್ರಾತರನು ವಃ ಕೃತ್ಯೈನುಸಿ ||

(ಮಂ. ಸಂ. ೧೦೩೦-೧ ರಿಂದ ೩)

ಎಂಬ ಮುಕ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವಂತೆ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವದೂತನಾಗಿ ಸುಧನ್ವ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವ ಚಮಸ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಲ್ಪನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಅವರ ಹೊತಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸ ಪಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಕಿಯನ್ನು ಅವರು ಪಡೆಯುವರೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು ನಿಮಗೆ ಇದೊಂದು ಕೆಲಸಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಅಶ್ವನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿ, ರಥನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಧೇನುನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ವೃದ್ಧರಾದ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನು ಯುವಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಾಗಲಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ ಸಹ ನಿಮಗೆ ಅನೇಕೀತವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆವು ಎಂದು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕುಶಲಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಆಗ ತ್ವಷ್ಟುನೂ ಸವಿ ತೃನೂ, ದೇವದೇವನಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಸಕಲದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಕರೆಂ ಮುಭುಗಳಿಗೆ ಅಮೃತತ್ವವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆಗ (ಅವರನ್ನು ನೊಂದಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದ) ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದನು ಎಂಬ ಕಥೆಯು ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಸಾಯಣ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಒಂದು ಕಥೆಯು ಈ ರೀತಿಯಿದೆ. ಪುರಾ ಕಸ್ಯ ಚಿದ್ರೋಧೇನುರ್ಮೃತಾಃ ಸ ಯುಷ್ಕಿಕ್ರಸ್ಯಾ ಧೇನೋರ್ವತ್ಸಂ ದ್ಯಷ್ಟ್ವಾ ಋಭುಂ ತುಷ್ಪಾನಾ | ಯುಧನಸ್ತತ್ಪದ್ಯತೀಮನ್ಯಾಂ ಧೇನುಂ ಕೃತ್ವಾ ತದಿಯೇನ ಚರ್ಮಣಾ ಸಂವಿಯ ತೇನ ವತ್ಸೇನ ಸಮಯೋಜಯನ್ನಿತಿ | ಒಂದೆ ಒಬ್ಬ ಮುಷಿಯು ಧೇನುವು ಮೃತವಾದಾಗ ಅದರ ಸಣ್ಣ ಕರುವಿನ ವೇಲಿನ ಕನ್ನಿಕರದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಭುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಮುಭುಗಳು ಬೇರೆ ಹಸುವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸತ್ತ ಹಸುವಿನ ಚರ್ಮವನ್ನು ಹೊದಿಸಿ ಆ ಕರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಇವರ ಮಹಿಮೆ. ಸ್ವಂದಸ್ತಾಮಿಗಳ ವಿವರಣೆಯಂತೆ, ಅತೀರಿಹಾಸಮಾಚಕ್ಷತೇ | ಯುಷೇಃ ಕಸ್ಯ ಚಿದಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಧೇನುಶ್ಚುರಣವಶ್ಚಾ ಮಮಾರ | ತಸ್ಯಾಂ ವಿಕರ್ತಿಸತಾಯಾಂ ಅರುದತಾ ವತ್ಸೇನ ಉದ್ಯೇಜಿತಃ ಯುಭೂರ್ವ ಸ್ತುತಿಕರಾ ವೃದ್ಧಾ ಪುನರ್ಯುಗವಾನಾ ಕುರ್ವತೋ ದದರ್ಕ | ಶಾನುನಾಚ | ಮನೂಸ್ಯಗ್ನಿಹೋತ್ರಧೇನುಂ ಮೃತಾಂ ಪುನರ್ಜೀವಯಂತೇತಿ | ತಸ್ಯ ಸ್ವವಾಚಾತ್ಮೇನ ತಸ್ಮಾಚ್ಚ ಮೇಃ ತಾಮೇವ ಗಾಂ ಅತೀಷಾವಯುಪೋಪೇತಾಂ ಚಕ್ರಾಃ ಇತಿ | ತದೇತದಿಹೋಚ್ಯತೇ ನಿಕ್ಷರ್ಮಣ ಇತಿ ||

ಒಬ್ಬ ಮುಷಿಯು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಧೇನುವು ತನ್ನ ಎಳೆಯ ಕರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ತುಹೋಯಿತು ಅದನ್ನು ಕುಯ್ಯುವಾಗ ಆ ಎಳೆಯ ಕರುವಿನ ಅರ್ತನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಕನ್ನಿಕರದಿಂದ ಮುಷಿಯು ಮುಭುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವೃದ್ಧರಾದ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನು ಪುನಃ ವಯಸ್ಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅವರ ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮೃತನಾದ ತನ್ನ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಧೇನುವನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅವರು ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಹಸುವನ್ನು ಅದೇ ವಿಕರ್ತವಾದ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಅವಯವಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡಿ ಆ ಹಸುವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಮುಭುಗಳು ಸವಿತೃವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ನಿರ್ವಾಹ

ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸ್ವಂದಸ್ತಾಮಿಗಳು ಒಂದು ನಿಧವಾರಿಯೂ, ಸಾಯಣರು ಇನ್ನೊಂದು ನಿಧವಾಗಿಯೂ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

ಪ್ರತೀಕಪ್ರಮಾಣಚಕ್ರೇ | ಋಭವೋ ಯಜ್ಞಿಯತ್ವಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯಮಾನಾಃ ಪ್ರಜಾಪತೇಃ
 ಸುತಮಗಮನ್ | ಅಥ ಪ್ರಜಾಪತೀಃ ಸವಿತಾರಮಾಹುಯಾವೋಚತ್ | ಏತೇನ ಯಜ್ಞಿ-
 ಯಾ ಭವಂತಿತಿ | ತಥೇತಿ ಸವಿತಾ ಪ್ರತಿಪದ್ಯತಾನ್ ಸ್ವಗೃಹಂ ನೀಶ್ವಾ ದ್ವಾದಶ ದಿನಾನ್ಯಾ
 ತಿಥ್ಯಮೇವಾವಕಾರ್ಷೀದಿತಿ | ತದೇತದ್ವಾನುದೇವೋ ವತ್ಸೃತಿ |

ಮುಭುಗಳು ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿ ಪ್ರಜಾ
 ಪತಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸವಿತೃವನ್ನು ಕರೆದು ಇವರೂ ಸಹ ಯಜ್ಞಾರ್ಹತಾಗರಿ
 (ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡು) ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ ಸವಿತೃವು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ
 ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸ್ತುವಿಗಳು
 ಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಈ ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ,

ದ್ವಾದಶ ದ್ಯೂನ್ಯದಗೋಪ್ಯಸ್ಯಾತಿಥ್ಯೇ ರಣನ್ಯೈಭವಃ ಸಸಂತಃ |

ಸುಕ್ಷೇತ್ರಾ ಕೃಣ್ಣನ್ಯನಯಂತ ಸಿಂಧೂನ್ಯನ್ವಾತಿಷ್ಯನ್ನೋಷಧೀರ್ನಿಮ್ನಮಾಪಃ ||

(ಮಂ. ಸಂ. ೪-೩೩-೬)

ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಯಣರು ಮುಭುಗಳು ಸವಿತೃವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು
 ಒದಗಿದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಾತುಪಃ ಪ್ರಾತಃಸವನಾದಿವ್ಯಗ್ನ್ಯಾದಿಭರತಸಾರಿತೇಭ್ಯ ಮುಭುಭ್ಯಃ ಸೋಮಪಾನಂ ದತ್ತವತಃ
 ಸವಿತುಃ ಗೃಹಂ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನಂ ತ್ಯತೀಯಸವನಾಬ್ಯಮುಗಚ್ಚತ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ |

ಪ್ರಾತಃಸವನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ್ನ್ಯಾದಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮುಭುಗಳಾದ ನಮಗೆ
 ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಸವಿತೃವಿನ ತ್ಯತೀಯಸವನರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು ಎಂದು
 ಆಗ್ನ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ತಿರಸ್ಕಾರದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ
 ವಿರದವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಋಭವೋ ವೈ ದೇವೇಷು ತಪಸಾ ಸೋಮಪೀಥಮುಭ್ಯಜಯಂತ್ಸೇಭ್ಯಃ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ವಾಚಿ
 ಕಲ್ಪಯಿಷಂಸ್ತಾನಿರ್ವಸುಭಿಃ ಪ್ರಾತಃಸವನಾದನುದತ ತೇಭ್ಯೋ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೀ ಸವನೇ
 ವಾಚಿ ಕಲ್ಪಯಿಷಂಸ್ತಾನಿಂದ್ರೋ ರುದ್ರೈರ್ಮಾಧ್ಯಂದಿನಾತ್ಸವನಾದನುದತ ತೇಭ್ಯಸ್ತುತೀಯ-
 ಸವನೇ ವಾಚಿ ಕಲ್ಪಯಿಷಂಸ್ತಾನಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅನೋಽಂತೇನಾಸ್ತ್ರಾಮೇವೈಭಿಃ ಸಂಬಿಭ್ಯೇತಿ ಸ
 ಪ್ರಜಾಪತಿರಭಿವೀತ್ಸವಿತಾರಂ ತವ ವಾ ಇಮೇಽಂತೇನಾಸ್ತ್ರಾಮೇವೈಭಿಃ ಸಂಬಿಭ್ಯೇತಿ ಸ
 ತಥೇತ್ಯಬ್ರವೀತ್ಸವಿತಾ ತಾನ್ವೈಃ ತ್ವಮುಭಯತಃ ಪರಿಪೀತೀ ತಾನ್ಪ್ರಜಾಪತೀರುಭಯತಃ
 ಪರೈಪಿಬತ್ | ಇತಿ ||

(ಐ. ಬ್ರಾ. ೩. ೩೦)

ಮುಭುಗಳು ತನ್ನ ತಪಃಸಾಧನೆಯಿಂದಲೂ ಉತ್ಕಟವಾದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಸೋಮ
 ಪಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ನೊಂದಲು ಪ್ರಾತಃಸವನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಆಗ್ನಿಯು ವಸುಗ

ಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಇಂದ್ರನು ರುದ್ರರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟನು. ಪುನಃ ತೃತೀಯಸವನದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ವಿಶ್ವೇದಿವತೆಗಳು ' ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಲಾರದ್ದರಿಂದ, ನೀವು ಮಾಡಕೊಡದು ' ಎಂದು ಕಠಿಣವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸವಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ' ಈ ಮುಘುಗಳು ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯರು. ನೀನು ಇವರೊಂದಿಗೆ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡು ' ಎಂದನು. ಅನಂತರ ಸವಿತ್ಯನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ಸಹ ಅವರ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿದನು, ಎಂಬುದಾಗಿ ವತರೇಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸಾಯಣರು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಘುಗಳು ಯಾರು ?

ಮುಘುಗಳೆಂಬವರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ನಡವಳಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗನು ಷ್ಠಾನದಿಂದಲೂ ದೇವತತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದರೆಂದು ಮುಗ್ಧೇದದಲ್ಲಿ ಅನೇಕಕಡೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಗಿರಾಮುನಿಗೆ ನೀತಿಮಂಜರಿ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಸುಧನ್ವಾ ಎಂಬ ಮುನಿಗೆ ಮುಘು, ಎಭು, ವಾಜ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಇವರು ಸತ್ಯಮಾರ್ಗನುಷ್ಠಾನ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದರು ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳಾದರು ಎಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಈ ಮುಘು ಮೊದಲಾದ ಸುಧನ್ವನ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿಗೂ ಮುಘುಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ ರೂಢಿಇದೆ. ಹಿರಿಯವನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಈ ಮೂವರು ಪುತ್ರರೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವರು. ಇವರು ತೃಪ್ತವಿನ್ ಶಿಷ್ಯರಾದುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇವರು ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನ ರಥವನ್ನೂ ಅಗ್ನಿಯ ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಕೆಲಸಗಳ ವಿವರಣೆ ಇರುವುದು. ಇವರಿಗೆ ಆದೃತವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದೆಂದೂ ಇವರು ಎಂತಹ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರೆಂದೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ದೇವತೆಗಳಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳೇ ಇವರಿಗೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮುನಿಗಳು ಇವರನ್ನೂ ಇವರು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಇವರು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವುದು.

ತೊಂಭತ್ತನಾಲ ನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

! ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ದಶಮೇಂದ್ರನವಾಕೇ ದಶ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಗೌರ್ಧಯತೀತಿ ದ್ವಾದಶರ್ಚಮಾದ್ಯಂ ಸೂಕ್ತ-
ಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ಭಿಂದುನಾಮ್ನಃ ಪೂತದಕ್ಷನಾಮ್ನೋ ವಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಮರುದ್ವೇದವಾಕಂ | ತಥಾ

ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಗೌರ್ಧಯತಿ ದ್ವಾದಶ ಬಿಂದುಃ ಪೂತದಕ್ಷೋ ನಾ ಮಾರುತಮಿತಿ || ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ಸೋಮಾತಿರಿಕ್ತ ಏಕಂ ಶಸ್ತ್ರಮುಪಜಾಯತೇ | ತತ್ರಾದ್ಯಸ್ತುಚೋದ್ಯನುರೂಪಃ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ಅಸ್ತಿ ಸೋಮೋ ಅಯಂ ಸುತೋ ಗೌರ್ಧಯತಿ ಮರುತಾಮಿತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೬-೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಮಂಡಲದ ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರ್ಧಯತಿ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗರಸ ಪುತ್ರನಾದ ಬಿಂದುಃ ಎಂಬುವನು ಅಥವಾ ಪೂತದಕ್ಷನೆಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಮರುತ್ತುಗಳು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಗೌರ್ಧಯತಿ ದ್ವಾದಶ ಬಿಂದುಃ ಪೂತದಕ್ಷೋ ನಾ ಮಾರುತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಪ್ರಾತಸ್ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವತೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪಠಿಸುವ ಅತಿರಿಕ್ತಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಮುಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುರೂಪತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರೋತಸೂತ್ರದ—ಅಸ್ತಿ ಸೋಮೋ ಅಯಂ ಸುತೋ ಗೌರ್ಧಯತಿ ಮರುತಾಮಿತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೬-೨) ವಿವೃತನಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೯೪

ಮಂಡಲ—೮ ; ಅನುವಾಕ—೧೦ ; ಸೂಕ್ತ—೯೪ ;
ಅಸ್ತುಕ—೬ ; ಅಧ್ಯಾಯ—೬ ; ವರ್ಗ—೨೮, ೨೯ ;
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂಷ್ಠಿ—೧೨ ;
ಮುಷಿಃ—ಬಿಂದು ಪೂತದಕ್ಷೋ ನಾ ;
ದೇವತಾ—ಮರುತಃ ;
ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ;

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಗೌರ್ಧಯತಿ ಮರುತಾಂ ಶ್ತ್ರವಸ್ಯುರ್ಮಾತಾ ಮುಘೋನಾಂ |

ಯುಕ್ತಾ ವಹ್ನೀ ರಥಾನಾಂ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಗೌರ್ಧಯತಿ | ಮರುತಾಂ | ಶ್ತ್ರವಸ್ಯುಃ | ಮಾತಾ | ಮುಘೋನಾಂ |

ಯುಕ್ತಾ | ವಹ್ನೀಃ | ರಥಾನಾಂ || ೧ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಮಘೋನಾಂ ಧನವತಾಂ ಮರುತಾಂ ಮಾತಾ ನಿರ್ಮಾತ್ರೀ ಗೌಃ ಪೃಥ್ವಿರೂಪಾ | ಪೃಥ್ವಿಯ್ಯ
ವೈ ಪಯಸೋ ಮರುತೋ ಜಾತಾ ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಯದ್ವಾ | ಗೌರ್ಮಾಧ್ಯಮಿಕೇ ವಾತ್ | ತತ್ಪ್ರಿಯ
ಮಧ್ಯಮಸ್ಥಾನೇ ಮರುತಾಮುಪಿ ವರ್ತನಾಶ್ಚೇಷಾಂ ತಪ್ತುತ್ರಪ್ರಮುಪಚರ್ಯತೇ | ಧಯತಿ | ಸೋನುಂ
ಪಿಬತಿ ಪಾಪಯತಿ ವಾ ಸ್ವಪುತ್ರಾನ್ಮರುತಃ | ಕಿಮಿಚ್ಛಂತೀ | ಶ್ರವಸ್ಯುರನ್ನಂ ಕಾಮಯಮಾನಾ |
ಕೇದ್ಯತೀ | ರಥಾನಾಂ ಮಾರುತಾನಾಂ ವಹ್ನಿಃ ಪೃಷತೀಧಿವರ್ಷಮಾಧಿವೋಶ್ರೀ ಸಂಯೋಜಯಿತ್ರೀ ಸಾ
ಯುಕ್ತಾ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮಂತಾಶ್ಚ್ಛಿಜ್ಯಾ ಭವತಿ ||

। ಪ್ರತಿಪಠಾರ್ಥಃ ।

ಮಘೋನಾಂ—ಧನವಂತರಾದ | ಮರುತಾಂ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳಿಗೆ | ಮಾತಾ—ತಾಯಿಯಾದ |
ಗೌಃ—ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬ ಗೋವು ಅಥವಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾನಾತ್ | ಧಯತಿ—ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ
ತನ್ನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸೋಮಪಾನಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ | ಶ್ರವಸ್ಯಃ—ಅನ್ನವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವವಳೂ |
ರಥಾನಾಂ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ರಥಗಳಿಗೆ | ವಹ್ನಿಃ—ಪೃಷತೀ ಎಂಬ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಯುಕ್ತಾ—ಹೂಡುವವಳೂ
ಆದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮಾತೆಯು ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

। ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಧನವಂತರಾದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತೆಯಾದ ಪೃಥ್ವಿಯು ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅಥವಾ
ತನ್ನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪಾನಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅನ್ನವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವವಳೂ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ರಥಗಳಿಗೆ
ಅವರ ಅಶ್ವಗಳಾದ ಪೃಷತೀ ಎಂಬ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸುವವಳೂ ಆದ ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬ ಗೋರೂಪಳಾದ
ಮರುನ್ಮಾತೆಯು ಎಲ್ಲೆಂದೆಲ್ಲೂ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The cow (Prishni), the food-desiring mother of the wealthy Maruts, drinks the (Soma), she is worthy of all honour who yokes (the mares) to their chariots.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಯಸ್ಯಾ ದೇವಾ ಉಪಸ್ಯೇ ವ್ರತಾ ವಿಶ್ವೇ ಧಾರಯಂತೇ |

ಸೂರ್ಯಾಮಾಸಾ ದ್ಯುಶೇ ಕಂ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಯಸ್ಯಾಃ | ದೇವಾಃ | ಉಪಸ್ಯೇ | ವ್ರತಾ | ವಿಶ್ವೇ | ಧಾರಯಂತೇ |

ಸೂರ್ಯಾಮಾಸಾ | ದ್ಯುಶೇ | ಕಂ || ೨ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಗೌಃ ಸರ್ವದೇವನುಯಾತ್ಮಾಹ | ಯಸ್ಯಾ ಮರುತಾಂ ಮಾತುರ್ಗೋರುಪಸ್ಥೇ ವರ್ತಮಾನಾ ವಿಶ್ವೇ ಸರ್ವಃ | ದೇವಾ ವ್ರತಾ ವ್ರತಃನಿ ಸ್ವಸ್ತಕರ್ಮಾಣಿ ಛಾರಯಂತೀ ಭಿಭ್ರತಿ | ಇಯಮೇವಾಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ವಪಯೋಮಿಶ್ರಿತಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ದಾತ್ರೀತಿ ಸರ್ವೇ ತತ್ಸಮಿಪೇ ತಿಷ್ಠಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕಿಂಚ ಸೂರ್ಯಾ-ಮಾಸಾ || ಮಾತಿ ಸ್ವಕಲಾಭಿಸ್ತಿಥೀನಿತಿ ಮಾಶ್ಚಂದ್ರಮಾಃ | ದೇವತಾಶ್ಚಂದ್ರೇ ಚೇತ್ಯುಭಯಪದಪ್ರಕೃತಿ-ಸ್ವರತ್ವಂ || ಸೂರ್ಯಾಚಂದ್ರಮಸೌ ದೃಶೇ ದರ್ಶನಾಯ ಸರ್ವಲೋಕಪ್ರಕಾಶನಾಯ ಚ ಯಸ್ಯಾ ಗೋಃ ಸಮಿಪೇ ಕಂ ಸುಖೇನ ವರ್ತಮಾನಾ ಭವತಃ | ಸೇಯಂ ಗೌಃ ಸೋಮಂ ಧಯಂತೀತಿ ಪೂರ್ವಣ ಸಮನ್ವಯಃ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಯಸ್ಯಾಃ—ಗೋರೂಪಳಾದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮಾತೆಯು | ಉಪಸ್ಥೇ—ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಗೂ | ವ್ರತಾ—ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಛಾರಯಂತೆ—ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಗೋಮಾತೆಯು ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ | ಸೂರ್ಯಾಮಾಸಾ—ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರು | ದೃಶೇ—ಜನರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಕಂ—ಆ ಗೋವಿನ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮಾತೆಯಾದ ಪೃಥ್ವಿಯೆಂಬ ಗೋಮಾತೆಯು ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೂ ಸಹ ಅದೇರಿತೆ ಆ ಗೋಮಾತೆಯು ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೇ ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾ ಸುಖವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ.

English Translation

She, in whose presence all the gods observe their functions, and the sun and moon move in peace to enlighten the world.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತತ್ಸು ನೋ ವಿಶ್ವೇ ಅರ್ಯ ಆ ಸದಾ ಗೃಣಂತಿ ಕಾರವಃ |

ಮರುತಃ ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೩ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ತತ್ | ಸು | ನಃ | ವಿಶ್ವೇ | ಅರ್ಯಃ | ಆ | ಸದಾ | ಗೃಣಂತಿ | ಕಾರವಃ |

ಮರುತಃ | ಸೋಮಸೀತಯೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅರ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಕರಣಾರ್ಥಮಿತಸ್ತತೋ ಗಂಧಾರೋ ನೋಽಸ್ತದೀಯಾ ನಿಶ್ಚೇ ಸರ್ವೇ
ಕಾರವಃ ಸ್ತೋತ್ರಾರಸ್ತನ್ನರುತಾಂ ಬಲಂ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಗೃಣಂತಿ | ಅಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸ್ತುವಂತಿ |
ಕಿಮರ್ಥಂ | ನೋಮುಪೀತಯೇಽಸ್ಮಾಧಿದೀಯಮಾನಂ ನೋಮಂ ಪಾತುಂ | ಮರುತ ಏತನ್ನಾಮಕಾ
ದೇನಾ ಅಸ್ಮಾಭಿರಾಹ್ವಾತನ್ಯಾಃ ಖಲು | ತತಃ ಪುರಸ್ತದ್ಬಲಂ ಸ್ತುವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅರ್ಯಃ—ಗಮನತೀಲರಾದವರೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದವರೂ ಆದ | ವಿಶ್ವೇ ಕಾರವಃ—
ಸಮಸ್ತ ಸ್ತೋತ್ರಜನರೂ | ತತ್—ಅ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಬಲವನ್ನು (ಮಹತ್ವನ್ನು) | ಸದಾ—ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೆಯೂ |
ಸು ಅ ಗೃಣಂತಿ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ | ನೋಮುಪೀತಯೇ—ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಸೋಮವನ್ನು
ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಮರುತಃ—ಅ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಸ್ತೋತ್ರಮಾಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರೂ, ನಮಗೆ ಸೇರಿದವರೂ
ಆದ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ತೋತ್ರಜನರೂ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮಹತ್ವ್ರರೂಪವನ್ನು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೆಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ
ಮತ್ತು ಉವು ಅರ್ಪಿಸುವ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿ
ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Therefore all our priests in their worship always sing the Maruts
that they may drink the Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಸ್ತೌ ಸೋಮೋ ಅಯಂ ಸುತಃ ಪಿಬಂತ್ಯಸ್ಮ ಮರುತಃ |

ಉತ ಸ್ತುರಾಜೋ ಅಶ್ವಿನಾ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಸ್ತೌ | ಸೋಮಃ | ಅಯಂ | ಸುತಃ | ಪಿಬಂತಿ | ಅಸ್ಮ | ಮರುತಃ |

ಉತ | ಸ್ತುರಾಜಃ | ಅಶ್ವಿನಾ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪೂರ್ವತ್ಪ್ರಾಭಿಹಿತ ಏವ ತಶ್ಚೈತ್ಯಸ್ತಿ ಸೋಮಃ ಇತಿ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಸ್ತೃಚಃ | ಸೂತ್ರಂ ತು ಪೂರ್ವೇಣ ಸಹೋದಾಹೃತಂ ||

ಅಯಂ ಪುರೋವರ್ತಿಃ ಸೋಮಃ ಸುತೋ ಮರುದರ್ಥಮಸ್ತಾಭಿರಭಿಷುತೋತ್ಯಸ್ತಿ | ವಿದ್ಯತೇ | ತಸ್ಮಾದಸ್ಯ | ಅನ್ವಾದೇಶೇ | ಏನಂ ಸುತಂ ಸೋಮಂ ಸ್ವರಾಜಃ ಸ್ವಯಂ ದೀಪ್ಯಮಾಣಃ | ಸ್ವತೇಜಸಾ ನಾನೈದೀಯೇನೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದ್ಯತಾ ಮರುತಃ ಪಿಬಂತಿ | ಉತಾಪಿ ಚಾಪ್ತಿನಾಪ್ತಿನೌ ಚ ಸೋಮಂ ಪಿಬತಃ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತ •

ಅಯಂ ಸೋಮಃ—ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಈ ಸೋಮವು | ಸುತಃ ಅಸ್ತಿ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (ಅದ್ದರಿಂದ) | ಅಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ಸ್ವರಾಜಃ—ಸ್ವಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುವ | ಮರುತಃ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು | ಪಿಬಂತಿ—ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಅಪ್ತಿನಾ—ಅಪ್ತಿನೀ ದೇವತೆಗಳೂ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸವು ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಅಪ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೂ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

This soma is effused (by us); the self-resplendent Maruts drink of it and the Aswins.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಪಿಬಂತಿ ಮಿತ್ರೋ ಅರ್ಯಮಾ ತನಾ ಪೂತಸ್ಯ ವರುಣಃ |

ತ್ರಿಷಧಸ್ತಸ್ಯ ಜಾನತಃ || ೫ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಪಿಬಂತಿ | ಮಿತ್ರಃ | ಅರ್ಯಮಾ | ತನಾ | ಪೂತಸ್ಯ | ವರುಣಃ |

ತ್ರಿಷಧಸ್ತಸ್ಯ | ಜಾನತಃ || ೫ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ನ ಕೇವಲಂ ಮರುತ ಏವ ಸೋಮಪಾಪಾಃ ಕೃಂತ್ವೇತೇಷು ಪೀತ್ಯಾಹ | ಮಿತ್ರಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಸ್ವಸ್ತ-
ಕರ್ಮಣಿ ಪ್ರವರ್ತಕತ್ವಾತ್ಪ್ರತಿಭೂತೋಽರ್ಯಮಾ ಚ ವರುಣೋ ದುಃಖಾದೀನಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ವಾ
ವರಿತಾ ನಿವಾರಕಃ | ಏತನ್ನಾಮುಕಾಸ್ತ್ರಯೋ ದೇವಾಸ್ತನಾ | ತತಮೂರ್ತಾಸ್ತು ಕೇನೇತಿ ತನಂ ದಶಾಪ-
ವಿತ್ರಂ || ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗಿತಿ ತೈತೀಯಾಯಾ ಅಲಾದೇಕಃ | ತನಾದ್ಯುದಾತ್ಯಃ || ತನಾ ಪೂತಸ್ಯ
ತೋಧಿತಂ ತ್ರಿಸಧಸ್ಯ ಸ್ಯ | ಸಹ ತಿಷ್ಠಂತ್ಯತ್ರೇತಿ ಸದಸ್ಯಂ ಸ್ತಾನಂ | ದ್ರೋಣಕಲಶಾಧವನೀಯಪೂತ-
ಭ್ಯದಾತ್ಮಾನಿ ತ್ರೀಣಿ ಸ್ಥಾನಾನಿ ಯಸ್ಯ ತತ್ಪ್ರೋಕ್ಷಂ ತಾದ್ಯಶಂ ಜಾನತಃ ಸ್ತುತ್ಯಜನಂತಮಿನಂ
ಸೋಮಂ ಪಿಬಂತಿ | ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ಷಷ್ಠಃ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ಮಿತ್ರಃ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತಿರುವ ಮಿತ್ರನೆಂಬ ದೇವನೂ | ಅರ್ಯಮಾ—ಅರ್ಯಮದೇವನೂ |
ವರುಣಃ—ಸರ್ವರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ವರುಣದೇವನೂ ಈ ಮೂರುವುಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ | ತನಾ—
ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ | ಪೂತಸ್ಯ—ತೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೂ | ತ್ರಿಸಧಸ್ಯ ಸ್ಯ—ದ್ರೋಣಕಲಶ, ಅಧವನೀಯ ಮತ್ತು
ಪೂತಭೃತ್ ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಟ್ಟಿರುವ | ಜಾನತಃ—ಸ್ತೋತ್ರಜನನಿಂದ ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಸೋಮವನ್ನು | ಪಿಬಂತಿ—ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

॥ ಛಾಂಧೋ ॥

ಸರ್ವರಿಗೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತಿ ಹಿತಕರನಾದ ಮಿತ್ರನೂ, ಅರ್ಯಮನೂ, ದುಃಖನಿವಾರಕನಾದ ವರುಣನೂ ಈ
ಮೂರುವುಂದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ತೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರೋಣಕಲಶ, ಅಧವನೀಯ ಪೂತಭೃತ್ ಎಂಬ
ಮೂರುವಿಧ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಮಂತ್ರಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಜನನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು
ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Mitra, Aryaman, and Varuna drink (the Soma), purified by the
straining cloth, abiding in three places, and granting posterity.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಉತೋ ನ್ವಸ್ಯ ಜೋಷಮಾ ಇಂದ್ರಃ ಸುತಸ್ಯ ಗೋಮುತಃ |

ಪ್ರಾತರ್ಹೋತೇವ ನುತ್ಸತಿ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉತೋ | ಇತಿ | ನು | ಅಸ್ಯ | ಜೋಷಂ | ಅ | ಇಂದ್ರಃ | ಸುತಸ್ಯ | ಗೋಮುತಃ |

ಪ್ರಾತಃ | ಹೋತಾ ಇವ | ಮುಕ್ತತಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉತೋ ಅಪಿ ಚೇಂದ್ರಃ ಸುತಸ್ಯಾಸ್ತಾಭಿರಭಿಸುತಸ್ಯ ಗೋಮತೋರಗವ್ಯೈರ್ಮಿಶ್ರಣವತೋಽಸ್ಯ | ಅನ್ಯಾದೇಶಃ | ಪೂರ್ವವದ್ದಶಾಪವಿಶ್ರೇಣ ಪೂತಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಜೋಷಂ ಪಾನರೂಪಾಂ ಸೇವಾಂ ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಮಾ ಮುಕ್ತತಿ || ಮದಿ ಸ್ತುತ್ಯಾದಿಷು || ಆಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಸ್ತುತಿ | ಯದ್ವಾ | ಸೋಮಮೇವಾಕಾಂಮಯತೇ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಹೋತೇವ ಯಥಾ ಹೋತಾ ಪ್ರಾತಃಸವನೇ ದೇವಾನಾಭಿಷ್ಟುತಿ ದೇವಾನ್ ಸೋತ್ರತುಂ ನಾಭಿನಾಂಭತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಉತೋ—ಇದಲ್ಲದೆ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಸುತಸ್ಯ—ನಮ್ಮಿಂದ ಹುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ | ಗೋಮುತಃ—ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ | ಅಸ್ಯ—ದಶಾಪವಿಶ್ರದಿಂದ ತೋಧಿತವಾದ ಈ ಸೋಮರಸದ | ಜೋಷಂ—ಪಾನರೂಪವಾದ ಸೇವನೆಯನ್ನು | ಹೋತೇವ—ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಯಾವನೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನೋ ಆರಾಧಿಸಿ | ಪ್ರಾತಃ—ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ | ನು—ಬೇಗನೆ | ಆ ಮುಕ್ತತಿ—ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಇದಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ನಮ್ಮಿಂದ ಹುಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ದಶಾಪವಿಶ್ರದಿಂದ ತೋಧಿತವಾಗಿ ಹಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೋಮರಸದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾತಃಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋತೃವು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indra also is eager in the morning to drink this effused (Soma) mixed with milk, as a priest (to praise the gods),

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕದತ್ತಿಷಂತ ಸೂರಯಸ್ತೀರ ಆಪ ಇವ ಸ್ತುಧೇ |

ಅರ್ಷಂತಿ ಪೂತದಕ್ಷಸಃ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಕರ್ | ಅತ್ತಿಸಂತ | ಸೂರಯಃ | ತಿರಃ | ಅಪಃ೨ಇನ | ಸ್ವಿಧಃ |

ಅರ್ಷಂತಿ | ಪೂತದಕ್ಷಸಃ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಋಷಿರ್ಮರುತೋಃ ಬಹುವಾರಂ ಸ್ತುತ್ಯೇತಾನೀಮಾತ್ಮಾನಂ ವಿತರ್ಕಯತಿ | ಸೂರಯಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ಅಪ ಇವೋದಕಾನೀನ ತಿರೋ ಯಥೋದಕಾನಿ ತಿರ್ಯಗ್ಗಚ್ಯಂತಿ ತದ್ಭತ್ತಿರಕ್ತೀನಗತಯಃ ಸಂತಃ ಕತ್ಯದಾತ್ತಿಸಂತ | ತ್ವಿಷ ದೀಪ್ತಾ || ಅಂತರಿಕ್ಷೇ ಕದಾ ದೀಪ್ಯಂತೇ | ಕಂಚಿ ಸ್ವಿಧಃ ಕಶ್ಚೂಷಾಂ-ತೋಷಕಾ ಹಂತಾರಸ್ತ ಇಮೇ ಮರುತಃ ಪೂತದಕ್ಷಸಃ ಶುದ್ಧಬಲಾಃ ಸಂತಃ ಕದಾ ವಾರ್ಷಂತಿ | ಅಸ್ಮ ದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯಂತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾರ್ಥ |

ಸೂರಯಃ—ಪ್ರಾಜ್ಞರು (ಮರುತ್ತುಗಳು) | ಅಪ ಇವ ತಿರಃ—ನೀರು ತಗ್ಗದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹಂದು ಹೋಗುವಂತೆ ಅಧೀಂದ್ರಸ್ತ್ರಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಕರ್-ಯಾವಾಗ | ಅತ್ತಿಸಂತ—ಎತ್ತರವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಗ್ಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ | ಸ್ವಿಧಃ—ಶತ್ರುಕೋಷಕರಾದ ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು | ಪೂತದಕ್ಷಸಃ—ಶುದ್ಧ ಬಲವುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಅರ್ಷಂತಿ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆ ?

• ಛಾಂದೋ |

ಹರಿಯುವ ನೀರು ತಗ್ಗದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಹಂದುಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಅಧೀಂದ್ರಸ್ತ್ರಿಯುಳ್ಳವರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶತ್ರುಕೋಷಕರೂ, ಶುದ್ಧ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ತಾವು ಇರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾರೆ ?

English Translation

When do the sages flash like waters across (the sky)? when do the Maruts, pure in vigour, destroyers of enemies, come to our offering ?

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಕದ್ಧೋ ಅದ್ಯ ಮಹಾನಾಂ ದೇವಾನಾಮವೋ ವೃಣೇ |

ತ್ವನಾ ಚ ದಸ್ಯವರ್ಷಸಾಂ | ೮ |

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಕರ್ತ | ವಃ | ಅದ್ಯ | ಮಹಾನಾಂ | ದೇವಾನಾಂ | ಅವಃ | ವ್ಯಣೇ |

ತ್ವನಾ | ಚ | ದಸ್ಮನ್ವರ್ಚಸಾಂ || ೮ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಮರುತಃ ಮಹಾನಾಂ ಮಂಹನೀಯಾಂ ಮಹತಾಂ ವಾ ತ್ವನಾ ಚಾತ್ಮನೈವಾಲಂಕರಣೈರ್ವಿ. ನಾಪಿ ದಸ್ಮನ್ವರ್ಚಸಾಂ ದರ್ಶನೀಯತೇಜಸ್ವಾನಾಂ ಅತಃ ಏವ ದೇವಾನಾಂ ದ್ಯೋತಮಾನಾನಾಂ ವೋ ಯುಷ್ಮಾಕಮವಃ ಪಾಲನಂ ಕರ್ತ ಕದಾಹಂ ವ್ಯಣೇ | ಸಂಭಜೇ || ವ್ಯಜ್ ಸಂಭಕ್ತಾ | ಕ್ರಿಯಾದಿಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ) ಮಹಾನಾಂ—ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಅಥವಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದವರೂ | ತ್ವನಾ ಚ—ಯಾವ ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಾನಾಗಿಯೇ | ದಸ್ಮನ್ವರ್ಚಸಾಂ—ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವವರೂ | ದೇವಾನಾಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ ಆದ | ವಃ—ನಿಮ್ಮ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು | ಕರ್ತ—ಯಾವಾಗ | ಅದ್ಯ—ಈ ಯುಜ್ಜ ದಲ್ಲಿ | ವ್ಯಣೇ—ನಾನು ಹೊಂದುವೆನು ?

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ಏಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ, ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಅಲಂಕಾರಾದಿ ಯಾವ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಪ್ರಭೆಯಿಂದಲೇ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವವರೂ ದೇವತಾತ್ಮರೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಈ ಯುಜ್ಜ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾವಾಗ ಹೊಂದುವೆನು ?

English Translation

O shall I to-day possess your protection, mighty deities, beautifully bright in yourselves (though unadorned) ?

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆ ಯೇ ವಿಶ್ವಾ ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ ಪಪ್ರಥನ್ವೋಚನಾ ದಿವಃ |

ಮರುತಃ ಸೋಮಪೀತಯೇ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ಯೇ | ವಿಶ್ವಾ | ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ | ಪಪ್ರಥನ್ | ಲೋಚನಾ | ದಿವಃ |

ಮರುತಃ | ಸೋಮ್ಪೀತಯೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯೇ ಮರುತಃ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವಾನಿ ಭೂತಜಾತಾನಿ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ರೋಚನಾ ರೋಚಮಾನಾನಿ ಜ್ಯೋತಿಂಸಿ ಚಾ ಪಪ್ರಥನ್ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಸ್ತಾರಿತಾನ್ಯಕಾಃಸುಃ || ಪಥ ಪ್ರವ್ಯಾನೇ | ಣ್ಯಂತಸ್ಯ ಚಿಜ್ಯಶ್ಚೈತ್ಯದ್ವಾತ್ಪ್ರವೃದ್ವಾತ್ಪ್ರಶಾಂ | ಪಾ. ೭-೪-೯೫ | ಇತ್ಯಧ್ಯಾಸಸ್ಯಾದಾದೇಶಃ | ಚಿಜ್ಯಸ್ಯತರಸ್ಯಾಮಿತಿ ಸ್ವರೇಣ ಮಧ್ಯೋದಾತ್ತಃ || ತಾದೃಶಾನ್ಮರುತೋ ದೇವಾನ್ ಸೋಮಪೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯಾಹಮಾಹ್ಯಯಾಮಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯೇ ಮರುತಃ—ಯಾವ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಪಾರ್ಥಿವಾನಿ—ಪೃಥಿವಿ ಸಂಬಂಧವಾದ ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಸಮೂಹವನ್ನು | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ | ರೋಚನಾ—ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ | ಆ ಪಪ್ರಥನ್—ವ್ಯಾಪಿಸಿ ತುಂಬುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೋ | ಮರುತಃ—ಅಂತಹ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಸೋಮಪೀತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾರ್ಥಿವ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಯಾವ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೋ ಅಂತಹ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾರ್ಥಿವ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

(We invoke) those Maruts to drink our Soma, who have spread out all the things of earth and the luminaries of heaven.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕಿಃ •

ತ್ಯಾನ್ಮ್ನ ಪೂತದಕ್ಷಸೋ ದಿವೋ ವೋ ಮರುತೋ ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೧೦ ||

• ಪದವಾಕಿಃ •

ತ್ಯಾನ್ | ನು | ಪೂತದಕ್ಷಸು | ದಿವಃ | ವಃ | ಮರುತಃ | ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಮರುತೋ ಮಿತರಾವಿಣ ಏತನ್ನಾಮಿಕಾ ದೇವಾಃ ಪೂತದಕ್ಷಸಃ ಪರಿಶುದ್ಧಬಲಾನ್ ದಿವಃ
ಸ್ವತೇಜಸಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾನ್ | ಯದ್ವಾ | ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ತಾನ್ ತ್ಯಾಂಸ್ತಾನ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ಯೋ
ಯುಷ್ಮಾನ್ಯು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹುವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಅಸ್ಯಾಸ್ಮದೀಯಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ
ಪಾನಾಯ ||

|| ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥ ||

ಮರುತಃ—ಎಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ | ಪೂದದಕ್ಷಸಃ—ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ | ದಿವಃ—
ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುವವರೂ ಅಥವಾ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ | ತ್ಯಾನ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ | ವಃ—
ನಿಮ್ಮನ್ನು | ನು—ತೀಳ್ತನಾಗಿ | ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ |
ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೇ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವವರೂ ಸ್ವರ್ಗ
ಲೋಕವಾಸಿಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಆದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

O Maruts, I invoke you, resplendent of pure vigour, to drink this
Soma.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ತ್ಯಾನ್ಯು ಯೇ ವಿ ರೋದಸೀ ತಸ್ತು ಭುರ್ನುರುತೋ ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೧೧ ||

|| ಪದವಾಣಿ ||

ತ್ಯಾನ್ | ನು | ಯೇ | ವಿ | ರೋದಸೀ | ಇತಿ | ತಸ್ತು ಭುಃ | ಮರುತಃ | ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೧೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯೇ ಮರುತೋ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ವಿ ತಸ್ತು ಭುಃ ಸ್ವಬಲೇನೈವಾತ್ಯರ್ಥಂ ಸ್ತುತೀ
ಚಕ್ರಃ | ತೇ ರೋದಸೀ ಸ್ವಾಧೀನೇ ಅಕಾಷ್ಠಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತ್ಯಾಂಸ್ತಾನ್ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾನ್ಯು ಕ್ಷಿಪ್ರ-
ಮಹಂ ಹುವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಅಸ್ಯೇತ್ಯಾದಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯೇ ಮರುತಃ—ಯಾವ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು | ರೋದಸೀ—ದ್ರಾವ್ಯಾವೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ವಿ ತೆ ಸ್ತ ಭೋ—
ತಮ್ಮ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸ್ತಂಭನಮಾಡಿದರೋ ಎಂದರೆ ತಮ್ಮ ಅಧೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೋ | ತ್ಯಾನ್—
ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳನ್ನು | ನು—ಬೇಗನೆ | ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು |
ಪೀತಯೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಪಾರ್ಥ •

ಯಾವ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು ಭೂವ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ
ಅಧೀನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಈ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಈ
ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke those Maruts to drink this Soma, who have established
heaven and earth.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ತ್ಯಂ ನು ಮಾರುತಂ ಗಣಂ ಗಿರಿಷ್ಠಾಂ ವೃಷಣಂ ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ || ೧೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ತ್ಯಂ | ನು | ಮಾರುತಂ | ಗಣಂ | ಗಿರಿಷ್ಠಾಂ | ವೃಷಣಂ | ಹುವೇ |

ಅಸ್ಯ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಪೀತಯೇ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತ್ಯಂ ತಂ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಶ್ವೈತಂ ಗಿರಿಷ್ಠಾಂ ಗಿರಿಷ್ಠಂ ಮೇಘೇಷು ಪರ್ವತೇಷು ವಾ ತಿಷ್ಠಂತಂ ವೃಷಣ-
ಮುಡಕಾನಾಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವಾ ವರ್ಷಿತಾರಂ ಮಾರುತಂ ಮರುಶ್ಚಂಬಾಧಿನಂ ಗಣಂ ಸಂಘಂ ಹುವೇ |
ಬಿಂದುರಹಮಾಹ್ವಯಾಮಿ | ಕಂ ಪ್ರಯೋಜನಂ | ಅಸ್ಯಾಸ್ಯದೀಯಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ತ್ಯಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು | ಗಿರಿಷ್ಠಾಂ—ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೇಘಸಮೂಹಗಳಲ್ಲಿ
ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದು | ವೃಷಣಂ—ಶಾನು ಅಥವಾ ಉದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದು ಅಥವಾ | ಮಾರುತಂ ಗಣಂ—
ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು | ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ—ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಈ ಸೋಮದ | ಪೀತಯೇ—

ವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ನು—ಬೇಗನೆ | ಹುವೇ—ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯವೂ ಬಿಂದುನಾನುಕನೂ ಆದ ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

|| ಏವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮೇಘಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದೂ, ಕಾಮ ಅಥವಾ ಉದಕವನ್ನು ಸುರಿಸುವುದೂ ಆದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸದ ವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯವೂ ಬಿಂದು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವನೂ ಆದ ನಾನು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke that band of the Maruts, abiding in the clouds, the showerers, to drink this Soma.

ತೊಂಭತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಆ ತ್ರೇತೀ ನವಚರಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಮಾನುಷ್ಕುಭವ್ಯಂಧ್ರಂ | ತಿರಕ್ಷೀರ್ನವಾಂಗಿರಸ ಬುಷಿಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಆ ತ್ವಾ ನವ ತಿರಕ್ಷೀರಾನುಷ್ಕುಭಮಿತಿ || ಅಭಿಷ್ಠವಿಕೇಷೂಕ್ಯೈಃಪು ತ್ವತೀಯಸವನೇಽಚ್ಛಾವಾಕಸ್ಯಾ ತ್ವಾ ಗಿರ ಇತಿ ತ್ವಚೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂತ್ರೈತೇ ಹಿ | ಗಾಯಂತಿ ತ್ವಾ ಗಾಯತ್ರೀಣ ಆ ತ್ವಾ ಗಿರೋ ರಥೀರಿವ | ಅ. ೭-೮ | ಇತಿ |

ಆನುವಾದವು—ಆ ತ್ವಾ ಗಿರಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗರಸಪುತ್ರನಾದ ತಿರಕ್ಷೀಃ ಎಂಬುವನು ಮುಖಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಅನುಷ್ಕುಭಂಧಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆ ತ್ವಾ ನವ ತಿರಕ್ಷೀರಾನುಷ್ಕುಭಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಅಭಿಷ್ಠವಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತಿಯಾಗಗಳ ತ್ವತೀಯಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಾವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ತಿದನು ಆ ತ್ವಾ ಗಿರಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಾನುರೂಪತಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಗಾಯಂತಿ ತ್ವಾ ಗಾಯತ್ರೀಣ ಆ ತ್ವಾ ಗಿರೋ ರಥೀರಿವ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತ ದಿಂದ (ಅ. ೭-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೯೫

ಮಂಡಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೧೦ || ಸೂಕ್ತ—೯೫ ;
ಅಪ್ಪಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೬ || ವರ್ಗ—೨೦, ೨೧ ;
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೯ ;
ಮುಖಿ—ತಿರಕ್ಷೀಃ ;
ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ;
ಭಂದಃ—ಅನುಕ್ರಮಃ ;

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ತ್ವಾ ಗಿರೋ ರಥೀರಿವಾಸ್ತುಃ ಸುತೇಷು ಗಿರ್ವಣಃ |

ಅಭಿ ತ್ವಾ ಸಮನೂಷತೇಂದ್ರ ವತ್ಸಂ ನ ಮಾತರಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ತ್ವಾ | ಗಿರಃ | ರಥೀಃ | ಇವ | ಅಸ್ತುಃ | ಸುತೇಷು | ಗಿರ್ವಣಃ |

ಅಭಿ | ತ್ವಾ | ಸಂ | ಅನೂಷತ | ಇಂದ್ರ | ವತ್ಸಂ | ನ | ಮಾತರಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಗಿರ್ವಣೋ ಗೀರ್ಧರ್ವನನೀಯೇಂದ್ರ ಸುತೇಷು ಸೋಮೇಷ್ಟ ಭಿಸುತೇಷು ಸತ್ಸು ಗಿರೋಽ-
ಸ್ತಾಕಂ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾ ವಾಚಿಸ್ತಾ ತ್ವಾವಾಸ್ತುಃ | ಅಭಿಮುಖ್ಯೇ ನ ರೀಥಂ ತಿಸ್ಯಂತಿ | ತತ್ರ
ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ರಥೀರಿವ ಯಥಾ ರಥಮಾನ್ಯಭೇನ ಗಚ್ಛನ್ನೀರಃ ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ದೀಶಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಗಚ್ಛತಿ ತದ್ವ-
ದಸ್ಯಾಭಿರಭಿಗಂತ್ವಂ ತ್ವಾಂ ಸ್ತುತಯೋಽಭಿಗಚ್ಛಂತಿ | ಕಿಂ ಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅಸ್ತದೀಯಾ ಗಿರಸ್ತಾ
ತ್ವಾಮುಫಲಕ್ಷ್ಯ ಸಮನೂಷತಃ | ಸಮ್ಯಕ್ ಶಬ್ದಾಯಂತೇ | ಸ್ತುತುತೀತ್ಯರ್ಥಃ || ನೂ ಸ್ತವನೇ |
ಕುಟಾದಿಃ | ತಸ್ಯ ಲುಚಾ ರೂಪಂ || ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ವತ್ಸಂ ನ ಮಾತರಃ | ಯಥಾ ಮಾತರೋ
ಗಾವೋ ವತ್ಸಮುಫಲಕ್ಷ್ಯ ಹಂಧಾರನಾದಿಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತಿ ತದ್ವಕ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಗಿರ್ವಣಃ—ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ರಥೀರಿವ—ರಥದ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನಿಷ್ಟಬಂದ
ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ | ಸುತೇಷು—ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಗಿರಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು |
ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಅ ಅಸ್ತುಃ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮಾತರಃ—
ತಾಯಿಯಾದ ಗೋವುಗಳು | ವತ್ಸಂ ನ—ತಮ್ಮ ಕರುಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗ ಅದರದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ |
ತ್ವಾ ಅಭಿ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಸಮನೂಷತ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ರಥದ ಯಜಮಾನನು ತನ್ನಿಷ್ಟಬಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ,
ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಎಲೈ
ಇಂದ್ರನೇ, ತಾಯಿಯಾದ ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರುಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವಾಗ ಅದರದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ
ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

O Indra worthy of praise, when the Soma is effused, our songs hasten to you as a charioteer (to his goal); they low towards you as cows towards their calves.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆ ತ್ವಾ ಶ್ರುಕ್ಯಾ ಅಚುಚ್ಯವುಃ ಸುತಾಸ ಇಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣಃ |

ಪಿಬಾ ತ್ವಗಿಸ್ಯಾಂಧಸ ಇಂದ್ರ ವಿಶ್ವಾಸು ತೇ ಹಿತಂ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ತ್ವಾ | ಶ್ರುಕ್ಯಾಃ | ಅಚುಚ್ಯವುಃ | ಸುತಾಸಃ | ಇಂದ್ರ | ಗಿರ್ವಣಃ |

ಪಿಬ | ತು | ಅಸ್ಯ | ಅಂಧಸಃ | ಇಂದ್ರ | ವಿಶ್ವಾಸು | ತೇ | ಹಿತಂ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಗಿರ್ವಣೋ ಗೀರ್ಧರ್ವನನೀಯ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶ್ರುಕ್ಯಾ ಗ್ರಹೇಷು ಪಾತ್ರೇಷು ಚ ದೀಪ್ಯ-
ಮಾನಾಃ ಸುತಾಸೋಽಸ್ಮಾಭಿರಭಿಷುತಾಃ ಸೋಮಾಸ್ತ್ವಾ ತ್ವಾಮಾಚುಚ್ಯವುಃ | ಅಗಚ್ಯಂತು || ಚ್ಯುಚ್ಛ
ಪ್ಪುಜ್ಞ ಗತೌ | ಉಜು ಬಜುಲಂ ಛಂದಸೀತಿ ಶಪಃ ಶ್ವಃ || ತತಸ್ತ್ವಮಾಭಿದೀಯಮಾನಸ್ಯಾಂಧಸಃ
ಸೋಮಸ್ಯ ಭವನೀಯಂ ಭಾಗಂ ತು ಕ್ಷಿಪ್ತಂ ಪಿಬ | ತದೇವೋಪಸಾದಯತಿ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ವಿಶ್ವಾಸು
ಸರ್ವಾಸು ದಿಕ್ಷು ತೇ ತ್ವದರ್ಥಂ ಸೋಮಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿರ್ಭಿತಂ ಭವತಿ ||

|| ಪ್ರತಿವಾರ್ತಃ ||

ಗಿರ್ವಣಃ—ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶ್ರುಕ್ಯಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದವೂ |
ಸುತಾಸಃ—ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಅಚುಚ್ಯವುಃ—ಬಂದು
ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ | ಅಸ್ಯ—ಅಂಧಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸದ ನಿನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು | ತು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಪಿಬ—
ಪಾನಮಾಡು | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಾಸು—ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ |
ಹಿತಂ—ಸೋಮಾದಿ ಹವಿಷ್ಣುಗಳು ಅರ್ಪಿತವಾಗವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದವೂ, ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವೂ ಆದ ಸೋಮ
ರಸಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಈ ಸೋಮರಸದ ನಿನ್ನ ಭಾಗವನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡು. ಎಲೈ
..ಂದ್ರನೇ, ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸೋಮಾದಿ ಹವಿಷ್ಣುಗಳು ಅರ್ಪಿತವಾಗವೆ.

English Translation

Drink to your fill, Indra, the effused Soma brought by the hawk,
you are the lord of all the divine hosts, you are the self-resplendent,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಶ್ರು॒ಧೀ॑ ಹ॒ವಂ ತಿ॒ರಶ್ವಾ॑ಃ ಇಂದ್ರ॒ ಯಸ್ತಾ॑ ಸ॒ಪರ್ಯ॑ತಿ ।

ಸು॒ವೀರ್ಯ॑ಸ್ಯ ಗೋ॒ಮತೋ॑ ರಾ॒ಯಸ್ಪೂ॑ರ್ಧಿ॒ ಮಹಾ॑ ಅ॒ಸಿ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಶ್ರು॒ಧಿ | ಹ॒ವಂ | ತಿ॒ರಶ್ವಾಃ | ಇಂದ್ರ॒ | ಯಃ | ತ್ವಾ | ಸ॒ಪರ್ಯ॑ತಿ ।

ಸು॒ವೀರ್ಯ॑ಸ್ಯ | ಗೋ॒ಮತಃ | ರಾ॒ಯಃ | ಪೂ॑ರ್ಧಿ | ಮಹಾನ್ | ಅ॒ಸಿ ॥ ೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಭಿಷ್ಣವಿಕೇಷೂಕ್ಲೇಷು ತೃತೀಯಸವನೇಽಚ್ಛಾನಾಕಸ್ಯ ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ತಿರಶ್ವಾಃ ಇತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ತಿರಶ್ವಾಃ ಅಶ್ರುತ್ಕರ್ಣ ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ | ಅ. ೭-೮ | ಇತಿ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯಸ್ತಾಃ ತ್ವಾಂ ಸಪರ್ಯತಿ || ಸಪರಶಬ್ದಃ ಕಂಡ್ರಾದಿಃ || ಹವಿಭಿಃ ಪರಿಚರತಿ ತಾದೃಶಸ್ಯ ತಿರಶ್ವಾಃ ಏತನ್ನಾಮಕಸ್ಯರ್ಷೇರ್ಮಮ ಹವಂ ಸ್ತುತಿಭಿಶ್ಚೃದ್ವಿಷಯನಾಹ್ವಾನಂ ಶ್ರುಧಿ | ಶ್ರುಣು | ಶ್ರುತ್ವಾ ಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ ಶೋಭನವೀರ್ಯೋಪೇತಸ್ಯ | ಯದ್ವಾ | ವೀರೇ ಪುತ್ರೇ ಭವಂ ವೀರ್ಯಂ | ಸುಪುತ್ರಸ್ಯ | ಗೋಮತೋ ಗನಾದಿಪಶುಮತೋ ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ದಾನೇನ ಪೂರ್ಧಿ | ಅಸ್ಮಾನ್ಪೂರಯ | ಏತತ್ಪ್ರಾಮುಖ್ಯಂ ಕುತ ಇತ್ಯತ ಆಹ | ತ್ವಂ ಮಹಾನ್ ಗುಣಾಧಿಕೋ ದೇನಾನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಶ್ಚಾಸಿ | ಭವಸಿ ಬಲು ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ವಿಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯಃ—ಯಾರು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸಪರ್ಯತಿ—ಪೂಜಿಸುವನೋ ಅಂತಹ | ತಿರಶ್ವಾಃ—ತಿರಸ್ವಿಸಂಪ್ಲ ಕನಾದ ಮುಷಿಯ | ಹವಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಶ್ರುಧಿ—ಕೇಳು | ಸುವೀರ್ಯಸ್ಯ—ವೀರ ಪುತ್ರರೊಡಗೂಡಿರುವುದು | ಗೋಮತಃ—ಗೋವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದು ಆದ | ರಾಯಃ—ಧನದ ದಾನದಿಂದ | ಪೂರ್ಧಿ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ಮಹಾನ್—ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ |
೪—ಅಗದ್ವೀಯಃ

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವನೋ ಅಂತಹ ತಿರಸ್ತಿಸಂಪ್ನಕನಾದ ಮುಷಿಯ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಕೇಳು. ವಿಠ ಪುತ್ರರೊಡಗೂಡಗೂಡಿರುವುದೂ, ಗೋವುಗಳಿಂದ ಳೂಡಿದುದೂ ಆದ ಧನದ ದಾನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು. ನೀನು ಮಹತ್ವಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಗದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Hear, Indra, the prayer of Tirashchi who worships you, and satisfy him with wealth bringing gallant offspring and cattle,—for you are mighty.

ಃ ವಿಕೀರ್ಷವಿಸಯಗಳುಃ ।

ಅಭಿಪ್ಲವಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ಯಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೃತೀಯಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ತಿರಶ್ಚಾಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ಯಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯತ್ಯುಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ತಿರಶ್ಚಾಃ ಅಶ್ರುತ್ಯರ್ಥ ಶ್ರುಧೀ ಹವಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ನಿ. ೬-೮) ವಿನೃತವಾಗುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ ॥

ಇಂದ್ರ ಯಸ್ಮೇ ನವೀಯಸೀಂ ಗಿರಂ ಮಂದ್ರಾನ್ವಜೀಜನತ್ ।

ಚಿಕಿತ್ಸಿನ್ಮನಸಂ ಧಿಯಂ ಪ್ರತ್ನಾನ್ವುತಸ್ಯ ಸಿಘ್ರಸೀಂ ॥ ೫ ॥

ಃ ಕವಚಃಃ ।

ಇಂದ್ರ ಯಃ ಕೇ | ನವೀಯಸೀಂ | ಗಿರಂ | ಮಂದ್ರಾನ್ | ಅಜೀಜನತ್ |

ಚಿಕಿತ್ಸಿನ್ಮನಸಂ | ಧಿಯಂ | ಪ್ರತ್ನಾನ್ | ಉತಸ್ಯ | ಸಿಘ್ರಸೀಂ ॥ ೫ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಃಃ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಲೋ ಯಜಮಾನೋ ನವೀಯಸೀಂ ಸವತರಾಂ ಪುನಃಪುನಃಕ್ರಿಯಮಾಣಶಯಾ ಮಂದ್ರಾಂ ಮದಕರೀಂ ಗಿರಂ ಸ್ತುತಿಲಕ್ಷಣಾಂ ವಾಚಂ ಕೇ ಶ್ವದರ್ಥಮಜೀಜನತ್ ಉದಪೀಪದತ್ । ಅರ್ವಾರ್ಷೀದಿತ್ಯರ್ಥಃ । ತಸ್ಮೈ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಶ್ವಂ ಪ್ರತ್ನಾಂ ಪುರಾತನಮೃತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿ ಯದ್ವಾ | ತೃತೀಯಾರ್ಥೇ ಸ್ವೀಂ | ಸತ್ಯೇನ ಸಿಘ್ರಸೀಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ॥ ಲಿದ್ಯಜೋಕ್ಷೇತಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಪೀಠಾವಃ ॥ ತಾದೃಶಂ ಚಿಕಿತ್ಸಿನ್ಮನಸಂ ॥ ಕತ ಇನ್ದಾನೇ | ಕೃಸಾ ರೂಪಂ | ಅಕಾರಸ್ಯೇಕಾರವೃಂದಃ ॥ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಸಿ

ಜ್ಞಾತಾನಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹೃದಯಾನಿ ಯಯೇತಿ || ಅನಾಯಯಾ ಕ್ರಿಯಮಾಣಂ ಯತ್ರೇವ ರಕ್ಷಣಂ
ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹೃದಯಂ ಪ್ರಚ್ಛಾಪಯತೀತಿ ತದತಿಂದ್ರಿಯಾರ್ಥದರ್ಶಕಂ ಧಿಯಂ ರಕ್ಷಣಾಖ್ಯಂ ತಸ್ಮೈ
ಕುರು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ಯಾ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ನನೀಯಸೀಂ—ನೂತನವಾದುದೂ |
ಮಂದ್ರಾಂ—ಹರ್ಷಜನಕವಾದುದೂ ಆದ | ಗಿರಂ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ |
ಅಜೀಜನತ್—ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆಯೋ ಆ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗಾಗಿ | ಪ್ರತ್ನಾಂ—ಪುರಾತನವಾದುದೂ | ಋತಸ್ಯ—
ತನ್ನ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವಿಂದ | ಪಿಪ್ಪುಷೀಂ—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದುದೂ | ಚಿಕಿತ್ಸಿನ್ಯನಸಂ—ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ
ಸಕಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೂ ಆದ | ಧಿಯಂ—ರಕ್ಷಣಾರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ನೂತನವಾದುದೂ, ಹರ್ಷಜನಕವಾದುದೂ ಅದ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ
ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಆ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗಾಗಿ ಪುರಾತನವಾದುದೂ, ತನ್ನ
ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೃದ್ಧವಾದುದೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಕಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೂ ಆದ
ರಕ್ಷಣಾರೂಪವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು.

English Translation

To him who has made for you this newest joy-giving hymn, Indra, (extend), your ancient truthful providence to which all hearts are known.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಮು ಜ್ಞವಾಮು ಯಂ ಗಿರ ಇಂದ್ರಮುಕ್ಫಾನಿ ವಾವ್ನುಧುಃ |

ಪುರೂಣೈಸ್ಯ ಪೌಂಸ್ಯಾ ಸಿಷಾಸಂತೋ ವನಾಮುಹೇ || ೬ ||

• ಶಬ್ದಪಾಠಃ •

ತಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಸ್ತವಾಮು | ಯಂ | ಗಿರಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಉಕ್ತಾನ್ | ವವ್ನುಧುಃ |

ಪುರೂಣೈಃ | ಅಸ್ಯ | ಪೌಂಸ್ಯಾಃ | ಸಿಷಾಸಂತಃ | ವನಾಮುಹೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಋತಸ್ಯಯಃ ಪರಸ್ವರಮಾಹುಃ | ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಂ | ಉ ಇತ್ಯನವಧಾರಣೇ ತನೀವೇಂದ್ರಂ
ಮು | ಸ್ತುತಿಭಿಃ ಸ್ತುತುಃ | ಯಮಿಂದ್ರಂ ಗಿರೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸ್ತುತಯ ಉಕ್ತಾನ್ ಶಸ್ತ್ರಾಣಿ ಚ

ವಾವ್ಯಧುಃ ಪ್ರಾವರ್ಧಯನ್ ತಂ ಸ್ತುವಃ | ತತೋ ವಯಮಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪುರೂಢಂ ಬಹೂನಿ ಪೌಂಸಾಃ
ವೀರ್ಯಾಣಿ ಸಿಸಾಸಂತಃ || ಇಣ ಸಂಧಕ್ತೌ | ಸನೀಡಧಾವಪ್ತಃ ಆತ್ಮೇ ಕೃತೇ ಸನೀತೇರನ ಇತಿ
ಸಾಂಹಿತಿಕಂ ಇತ್ಯಂ || ತಾನಿ ವೀರ್ಯಾಣಿ ಸಂಧಕ್ತುಮಿಚ್ಛಂತೋ ವನಾಮಹೇ | ತಮಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿಧುಃ
ಸಂಭಜಾಮಹೇ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಯಂ ಇಂದ್ರಂ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಗಿರೀ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ | ಉತ್ಕಾಂಠಿ—ನಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರ
ಮಂತ್ರಗಳೂ | ವಾವ್ಯಧುಃ—ಪುಷ್ಪನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವೋ | ತಮು—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಸ್ತವಾಮು—ನಾವು
ಸ್ತುತಿಸೋಣ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನ | ಪುರೂಢಿ—ಅನೇಕವಿಧವಾದ | ಪೌಂಸ್ಯ—ವೀರೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು |
ಸಿಷಾಸಂತಃ—ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ | ವನಾಮಹೇ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾವು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಯಾವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳೂ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳೂ ಪುಷ್ಪನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದವೋ, ಆ ಇಂದ್ರ
ನನ್ನೇ ನಾವು ಸ್ತುತಿಸೋಣ. ಈ ಇಂದ್ರನ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ವೀರೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿ ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ನಾವು ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

Let us praise that Indra whom our chants and hymns have magni-
fied; we worship him, desirous to honour his many deeds of might.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ |

ವಿತೋ ಧ್ವಿಂದ್ರಂ ಸ್ತವಾಮು ಶುದ್ಧಂ ಶುದ್ಧೇನ ಸಾಮ್ನಾ |

ಶುದ್ಧೈರುಕ್ಥೈರ್ವಾನ್ವಧ್ವಾಂಸಂ ಶುದ್ಧ ಆಶೀರ್ವಾನ್ಮಮತು || ೨ ||

ಃ ಪದವಾಕ್ಯಃ |

ವಿತೋ ಇತಿ | ನು | ಇಂದ್ರಂ | ಸ್ತವಾಮು | ಶುದ್ಧಂ | ಶುದ್ಧೇನ | ಸಾಮ್ನಾ |

ಶುದ್ಧೈಃ | ಉಕ್ಥೈಃ | ವನ್ವಧ್ವಾಂಸಂ | ಶುದ್ಧಃ | ಆಶೀರ್ವಾನ್ಮಮತು || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಅಶ್ರೀತೀಹಾಸನಾಚಕ್ಷತೇ | ಪುರಾ ಕಿಲೇಂದ್ರೋ ವೃತ್ರಾದಿಕಾಸುರಾನ್ ಹತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮ-
ಹತ್ಯಾದಿರೋಷೇಣಾತ್ಮಾನಮಸರಿಶುದ್ಧಮಿತ್ಯಮನ್ಯತ | ತತಸ್ತದ್ಧೋಷಸರಿಹಾರಾಯೇಂದ್ರ ಋಷೀನ-
ವೋಚತ್ | ಅಪೂತಂ ಮಾಂ ಯುಷ್ಮದೀಯೇನ ಸಾಮ್ನಾ ಶುದ್ಧಂ ಕುರುತೇತಿ | ತತಸ್ತೇ ಚ ತದ್ಭ್ಯು-

ನವೋಜಿತಃ | ಅಪೂತಂ ಮಾಂ ಯುಷ್ವದೀಯೇನ ಸಾಮ್ನಾ ಶುದ್ಧಂ ಕುರುತೇತಿ | ತತಸ್ತೇ
ಜ ಶುದ್ಧ್ಯೈತ್ಯಾದಿಕೇನ ಸಾಮ್ನಾ ಶಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಪರಿಶುದ್ಧಮಾಕಾಷುಃ | ಪಶ್ಚಾತ್ಪ್ರಾಣಾಯೇಂ-
ದ್ರಾಯ ಯಾಗಾದಿಕರ್ತವ್ಯಾಣಿ ಸೋಮಾದೀನಿ ಹವೀಂಽಪಿ ಪ್ರಾದುರಿತಿ |

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಅಸುರರನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ತನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ
ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ದೋಷಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಷಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—ಎಲೈ ಮುಷಿಗಳೇ,
ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದಿಂದ ಅಶುದ್ಧನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಸಂದರ್ಭೋ
ಚಿತವಾದ ಸಾಮಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಎಂದು. ಅನಂತರ ಆ ಮುಷಿಗಳು ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಶುದ್ಧಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪಠಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಪೂರ್ವದಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಶುದ್ಧನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿ
ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ, ಸೋಮ, ಹವಿಸ್ಸು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಎಂದು ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.
ಈ ವಿಷಯವು (ಸಾಮವೇದದ) ಶಾಖ್ಯಾಯನಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುವರು.

ಇಂದ್ರೋ ವಾಸುರಾನ್ ಹತ್ವಾಪೂತ ಇವಾಮೇಧೋಽನುಸ್ಯತ | ಸೋಽಕಾಮಯತ ಶುದ್ಧ-
ವೋನ ಮಾ ಸಂತಂ ಶುದ್ಧೇನ ಸಾಮ್ನಾ ಸ್ತುಯುರಿತಿ | ಸ ಮುಷೀನಬ್ರವೀತ್ ಸ್ತುತ ಮೇತಿ |
ತತ ಋಷಯಃ ಸಾವನಾಪತ್ಯನ್ | ತೇನಾಸ್ತವನ್ನೇತೋ ನ್ನಿಂದ್ರಮಿತಿ | ತತೋ ನಾ ಇಂದ್ರಃ
ಪೂತಃ ಶುದ್ಧೋ ಮೇಧೋಽಽಭವತ್ ||

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಮುಷಿಗಳು ಇಂದ್ರನ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಏತೋನ್ವಿಂದ್ರಃ
(ಸಾಮವೇದ. ೩೧೦, ೧೪೦೨) ಇಂದ್ರ. ಶುದ್ಧೋ ನ ಆಗಹಿ (ಸಾಮ. ೧೪೦೩) ಇಂದ್ರ ಶುದ್ಧೋ ಹಿ ನೋ
ರಯಿಂ (ಸಾಮ. ೧೪೦೪) ಎಂಬ ಮೂರು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಿತು ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಆದರಿಂದ ಇಂದ್ರನು ಶುದ್ಧನಾದನು. ಈ ವಿಷಯವೇ ಈ ಮುಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ಈ ಮುಷ್ಯಗಳ
ಅರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪೀಠಿಕಾರೂಪವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಇಂದ್ರ ಶುದ್ಧೋ ನ ಆ ಗಹಿ ಶುದ್ಧಃ ಶುದ್ಧಾ ಭಿರೂತಿಭಃ |

ಶುದ್ಧೋ ರಯಿಂ ನಿ ಧಾರಯ ಶುದ್ಧೋ ಮಮದ್ಧಿ ಸೋಮ್ಯಃ •

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಇಂದ್ರ | ಶುದ್ಧಃ | ನ | ಆ | ಗಹಿ | ಶುದ್ಧಃ | ಶುದ್ಧಾ ಭಿಃ | ಊತಿಭಃ |

ಶುದ್ಧಃ | ರಯಿಂ | ನಿ | ಧಾರಯ | ಶುದ್ಧಃ | ಮಮದ್ಧಿ | ಸೋಮ್ಯಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶುದ್ಧೋಽಶ್ವದೀಯೈಃ ಸಾಮಭಿಃ ಶಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾನಾ ಗಹಿ |
ಆಗಚ್ಛ | ಶುದ್ಧಾಭಿರೂತಿಭಿಃ | ಊತಯೋ ಮರುತಃ | ಅವಂತಿ ಸರ್ವತ್ರ ಗಚ್ಛಂತೀತಿ ವಾ | ತೇಽಪಿ
ಸಾಮಭಿಃ ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಪರಿಪೂತಾಃ | ತೈರ್ವರುದ್ಧಿಃ ಸಹ ಶುದ್ಧಃ ಪಾಪರಹಿತಸ್ತ್ವಮಾ ಗಹಿ | ಆಗತ್ಯೇ ಚ
ಶುದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ರಯಿಂ ಧನನುಸ್ಮಾಸು ನಿ ಧಾರಯ | ನಿತರಾಂ ಸ್ಥಾಪಯ | ಕಿಂಚ ಶುದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ಚ
ಸೋಮ್ಯಃ ಸೋಮಾಹೋರ್ಭೂತ್ವಾ ಮನುದ್ಧಿ | ಸೋಮೇನ ಮಾದ್ಯ || ಮದೀ ಹರ್ಷೇ | ಲೋಟಿ
ಬಹುಲಂ ಭಂದಸೀತಿ ಶಪಃ ಶ್ಲಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶುದ್ಧಃ—ನಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ |
ಆ ಗಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಶುದ್ಧಾಭಿಃ—ಪರಿಶುದ್ಧರಾದವರೂ | ಊತಿಭಿಃ—ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಕರೂ ಆದ ಮರುತ್ತು
ಗಳೊಂದಿಗೆ | ಶುದ್ಧಃ—ದೋಷರಹಿತನಾದ ನೀನು ದಯಮಾಡು | ಶುದ್ಧಃ—ಕಳಂಕರಹಿತನಾದ ನೀನು | ರಯಿಂ—
ಧನವನ್ನು | ನಿ ಧಾರಯ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಡು | ಶುದ್ಧಃ—ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು | ಸೋಮ್ಯಃ—ಸೋಮ
ಪಾನದ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ | ಮನುದ್ಧಿ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾದಿಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡು. ಪರಿಶುದ್ಧ
ರಾದವರೂ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಕರೂ ಆದ ಮರುತ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ದೋಷರಹಿತನಾದ ನೀನು ದಯಮಾಡು. ಕಳಂಕರಹಿತನಾದ
ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಧನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಡು. ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು ಸೋಮಪಾನದ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸೋಮ
ಪಾನದಿಂದ ಅಭಿಸುವ ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದು.

English Translation

Come to us, Indra, purified; purified with your pure protecting
hosts; purified, establish wealth in us; purified and now worthy of the
Soma, rejoice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ ಶುದ್ಧೋ ಹಿ ನೋ ರಯಿಂ ಶುದ್ಧೋ ರತ್ನಾನಿ ದಾತುಷೇ |

ಶುದ್ಧೋ ವೃತ್ರಾಣಿ ಜಿಘ್ರಸೇ ಶುದ್ಧೋ ವಾಟಂ ಸಿಸಾಸಸಿ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದ್ರ | ಶುದ್ಧಃ | ಹಿ | ನಃ | ರಯಿಂ | ಶುದ್ಧಃ | ರತ್ನಾನಿ | ದಾತುಷೇ |

ಶುದ್ಧಃ | ವೃತ್ರಾಣಿ | ಜಿಘ್ರಸೇ | ಶುದ್ಧಃ | ವಾಟಂ | ಸಿಸಾಸಸಿ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಶುದ್ಧಃ | ಹಿರವಧಾರಣೇ | ಶುದ್ಧಂ ಏವ ತ್ವಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ | ತಥಾ ಶುದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ದಾಶುಷೇ ಹವಿದಾತ್ವವತೇ ಯಜಮಾನಾಯ ರತ್ನಾನಿ ರಮಣೀಯಾನಿ ಧನಾದೀನಿ ಚ ದೇಹಿ | ತತಃ ಶುದ್ಧಃ ಪಾಪರಹಿತಸ್ತ್ವಂ ವ್ಯತ್ಪ್ರಾಣ್ಯಪಾಮಾನರಳಾನ್ ಕರ್ಮವಿಘ್ನಕಾರಿಣಃ ಕಶೂನ್ ಸಾಪಾನಿ ವಾ ಜಿಘ್ರಿಸೇ | ಹಂಸಿ | ತತಃ ಶುದ್ಧಃ ಕಶುಹನನದೋಷಪರಿಹಾರಾಯಾಸ್ಮದೀಯೈಃ ಸಾಮಥಿಃ ಶಸ್ತ್ರೈಃ ಪರಿಶುದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ನಾಜಮಸ್ತಮಸ್ತದ್ಯಂ ಸಿಸಾಸಸಿ | ಪ್ರದಾತುಮಿಚ್ಛಸಿ | ಯದಾ ಯದಾ ಕಶೂನಹಂ ಹನ್ಯಾಂ ತದಾ ತದಾ ಶುದ್ಧ್ಯಂ ಕ್ವಾದಿತ್ಯೈಃ ಸಾಮಥಿಃ ಶಸ್ತ್ರೈಶ್ಚ ಯೂಯಂ ಮಾಂ ಪರಿಶುದ್ಧಂ ಕುರುತೇತ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಮನ್ವಂ ದಾತುಮಿಚ್ಛಸೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಶುದ್ಧಃ-ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು | ರಯಿಂ-ಧನವನ್ನು | ನಃ-ನಮಗೆ ಕೊಡು | ಶುದ್ಧಃ-ಕಳಂಕರಹಿತನಾದ ನೀನು | ದಾಶುಷೇ-ಹವಿದಾತ್ವವಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ರತ್ನಾನಿ-ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡು | ಶುದ್ಧಃ-ಪಾಪರಹಿತನಾದ ನೀನು | ವ್ಯತ್ಪ್ರಾಣೈಃ-ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾದ ಅಸುರ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು | ಜಿಘ್ರಿಸೇ-ನಾಶಮಾಡು | ಶುದ್ಧಃ-ಪಾಪರಹಿತನಾದ ನೀನು | ವಾಜಂ-ಅನ್ನವನ್ನು | ಸಿಷಾಸಸಿ-ನಮಗೆ ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸು.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. ಕಳಂಕರಹಿತನಾದ ನೀನು ಹವಿದಾತ್ವನಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ಪಾಪರಹಿತನಾದ ನೀನು ವಿಘ್ನಕಾರಿಗಳಾದ ಅಸುರಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡು. ಪಾಪರಹಿತನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸು.

English Translation

Purified, Indra, give us wealth; purified, give to your worshipper preceious things; purified, you smite your enemies; purified, you desire to give us food.

ತೋಂಭತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಸ್ಮಾ ಇತ್ಯೇಕವಿಂಶತ್ಯುಚಂ ಶ್ರುತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ತಾನುಶ್ರವ್ಯತೇ | ಅಸ್ಮೈ ಸೈಕಾ ದ್ಯುತಾಸೋ ವಾ ಮಾರುತಶ್ಚೈಷ್ವುಧಂ ಚತುರ್ಥಿ ನಿರಾಳಿಷ್ಯಾಮಿಸಾತಿ ಮಾರುತಃ ಪಾದಃ ಪರೈಂದ್ರಾ-

ಬಾರ್ಹಸ್ಪತೀತಿ | ದ್ಯುತಾನಾಬ್ಯೋ ಮರುತಾಂ ಪುತ್ರೈ ಬುಷಿಸ್ತಿ ರಶ್ಮೀರ್ನಾರ್ವನಾಂಗಿರಸೋ ವಾ | ಚತುರ್ಥೀ ವಿರಾಟಃ | ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತ್ರಿಷ್ಠುಭಃ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ಇಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ಮರುತ ಇತಿ ಸಾದೋ ಮರುದ್ದೇವತಃ | ಅಥ ದ್ರಷ್ಟ ಇತ್ಯೇಷಾ ತ್ವಿಂದ್ರಾಬ್ರಹ್ಮಹಸ್ತತಿದೇವತಾಕಾ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲಿಂಗಾದವಗಂತ್ಯಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಸ್ಮೈ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಅಸ್ಮೈ ಸೈಕಾ ದ್ಯುತಾನೋ ವಾ ಮಾರುತಸ್ತ್ವೈ-ಷ್ಠುಭಂ ಚತುರ್ಥೀ ವಿರಾಳಿಷ್ಯಾಮಿತಿ ಮಾರುತಃ ಸಾದಃ ಪರೈಂದ್ರಾಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಪುತ್ರನಾದ ದ್ಯುತಾನ ಎಂಬುವನು ಅಥವಾ ತಿರಶ್ಮೀಃ ಆಂಗಿರಸಃ ಎಂಬುವನು ಬೇಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಈ ಸೂಕ್ತದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬುಕ್ಕು ವಿರಾಟಃ ಛಂದಸ್ಸು ; ಉಳಿದ ಬುಕ್ಕುಗಳು ತ್ರಿಷ್ಠುಪಃ ಛಂದಸ್ಸು. ಇಷ್ಯಾಮಿ ವಃ ಎಂಬ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಬುಕ್ಕಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವು ಮರುದ್ದೇವತಾಕವು ; ಅಥ ದ್ರಷ್ಟಃ ಎಂಬ ಹದಿನೈದನೆಯ ಬುಕ್ಕು ಇಂದ್ರಾಬ್ರಹ್ಮಹಸ್ತತಿದೇವತಾಕವು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು.

ಸೂಕ್ತ—೯೬

ಮಂದಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೧೦ || ಸೂಕ್ತ—೯೬ |
 ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೨೨, ೨೩, ೨೪, ೨೫ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ಕುಂಚೈ—೨೧ |
 ಬುಷಿ—ತಿರಶ್ಮೀರ್ನಾರ್ವತಾನೋ ವಾ ಮಾರುತಃ | |
 ದೇವತಾ—೧-೧೨. ೧೪ ರಲ್ಲಿ ೩ನೇ ಪಾದ. ೧೬-೨೧. ಇಂದ್ರಃ | ೧೪ ರಲ್ಲಿ ೪ನೇ ಪಾದ ಮರುತಿ | ೧೫. ಇಂದ್ರಾಬ್ರಹ್ಮಹಸ್ತತೀ |
 ಛಂದಃ—೧-೨, ೫-೨೧. ತ್ರಿಷ್ಠುಪಃ | ೪. ವಿರಾಟಃ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಸ್ಮೈ ಉಷಾಸ ಆತಿರಂತ ಯಾಮುಂದ್ರಾಯ ನಕ್ತಮೂರ್ಮಾಃ ಸು-
 ನಾಚಿಃ |

ಅಸ್ಮೈ ಆಪೋ ಮಾತರಃ ಸಪ್ತ ತಸ್ತುನ್ಯಭ್ಯಸ್ತರಾಯ ಸಿಂಧವಃ ಸು-
 ಪಾರಾಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಸ್ಮೈ | ಉಷಸಃ | ಆ | ಆತಿರಂತ | ಯಾಮುಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ನಕ್ತಂ | ಉರ್ಮಾಃ | ಸುನಾಚಿಃ |
 ಅಸ್ಮೈ | ಆಪಃ | ಮಾತರಃ | ಸಪ್ತ | ತಸ್ತುಃ | ನ್ಯಭ್ಯಃ | ತರಾಯ | ಸಿಂಧವಃ | ಸುಪಾರಾಃ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಇಂದ್ರಸಾಮರ್ಥ್ಯಾದ್ವೀತಾ ಉಪಸ ಉಪಃಕಾಲಾ ಅಸ್ತೈ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣೋಪೇತಾಯೇಂ-
ದ್ರಾಯ ಯಾಮಂ ಸ್ವಸ್ತಗಮನಮಾತಿರಂತ | ತಿರಿವರ್ಧನಕರ್ಮಾ | ಸಮುಪಾಪವರ್ಧಯಂತ |
ಯಥಾ ಪೂರ್ವಮದ್ಯಂತಿ ತಥೋದಾನೀವಪ್ಯಸ್ಮಾ ಉದ್ಯತಾ ಅಭವನ್ | ತಥೋದನ್ಯಾಃ || ರಾತ್ರೀನಾನ್ಯು-
ತತ್ | ಋ ಗತಿಪ್ರಾಪಣಿಯೋಃ | ಅರ್ತೇರೂ ಚ | ಉ. ೪. ೪೪ | ಇತಿ ಮಿಪ್ರತ್ಯಯಃ | ಭವೇ ಭಂದಸೀತಿ
ಯತ್ || ಸರ್ವೇರಭಿಗಂತವ್ಯಾಃ | ರಾತ್ರೌ ಹಿ ಸರ್ವೇ ಸ್ತನಿವಾಸಂ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಸ್ತನಿಲಯಪ್ರಾಪ್ತೀಹೇತು-
ಛೂತಾ ರಾತ್ರಯಃ | ನಕ್ಷತ್ರಮಪರರಾತ್ರಿಕಾಲೇ ಸುನಾಚಃ ಶೋಭನನಾಚೋ ಭವಂತಿ | ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲಃ
ಹಿ ಸರ್ವೇ ವೇದಾದ್ಯಯನಾದಿನಿ ಕುರ್ವಂತಿ | ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಪ್ಯಾಣವಾಚೋಽಭವನ್ | ಇಂದ್ರೀನಸತಾತಿ
ವೇದಾದ್ಯನುಮಾನೇ ನಿರತಾ ಅಭವನ್ | ತಥಾಪಃ || ಅಪ್ಲು ವ್ಯಾಪ್ತೌ || ಸರ್ವಶೋ ವ್ಯಾಪ್ತೌ ಮಾತರೋ
ಜಗತಾಂ ನಿರ್ಮಾತ್ರಯಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಸಿಂಧವಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾ ಗಂಗಾದ್ಯಾ ನದ್ಯಃ | ಯದ್ವಾ |
ಸರ್ಪಣತೀಲಾಃ ಸಿಂಧವಃ ಸರಿತಃ | ತಾಸಾಮಾವರತಸ್ಯಾಹೇರ್ಜನನೋತ್ಪಾದಿತ್ವಾದಸ್ಯ ಇಂದ್ರಾಯ
ಸ್ವಭೃಶ್ವರಾಯ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸುಖೇನ ತರಣಾರ್ಥಂ ಸುಪಾರಾಃ ಶೋಭನಪಾರಾಃ ಸುಖೇನ ತರ್ಪಂ
ಯೋಗ್ಯಾ ಅಭವನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಅಸ್ತೈ—ಹಿಂದೆ ವರ್ತಿಸುವಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ಉಪಃ—ಉಪಕಾಲಗಳು |
ಯಾಮಂ—ತಮ್ಮ ಉದಯರೂಪವಾದ ಆಗಮನವನ್ನು | ಆತಿರಂತ—ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ |
ಊರ್ಮಾಃ—ರಾತ್ರಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ | ನಕ್ಷತ್ರಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೊನೆಯ ಯಾಮಂವು | ಸುನಾಚಃ—
ವೇದಘೋಷರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ | ಮಾತರಃ—ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾತ್ರಿಯರು | ಸಪ್ತ—ಸಪ್ತ
ಸಂಖ್ಯಾಕರೂ ಆದೆ | ಸಿಂಧವಃ—ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳೂ | ಅಪಃ—ಅಭ್ಯೇವತೆಗಳೂ | ಅಸ್ತೈ—ಈ ಇಂದ್ರನ
ತ್ವಪ್ತಿಗಾಗಿಯೇ | ನೈಛ್ಯಃ ತರಾಯ—ಮಾನವರಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ | ಸುಪಾರಾಃ—
ಉತ್ತಮವಾದ ದಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ | ತಸ್ಮಾಃ—ಇರುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಉಪಕಾಲಗಳು ತಮ್ಮ ಉದಯರೂಪವಾದ ಆಗಮನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು
ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೊನೆಯ ಯಾಮಂವು ವೇದಘೋಷರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಿನಿಂದ
ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಜಗನ್ನಿರ್ಮಾತ್ರಿಯರು ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕರೂ ಆದೆ ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳೂ ಅಭ್ಯೇವತೆಗಳೂ ಈ ಇಂದ್ರನ
ತ್ವಪ್ತಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾನವರಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ದಡಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ.

English Translation

For him the dawns prolonged their rising; for Indra the nights
uttered auspicious voices by night; for him the waters, the mothers, the
seven rivers, stood, offering an easy passage for men to cross over.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅತಿವಿದ್ವಾ ವಿಧುರೇಣಾ ಚಿದಸ್ಮಾ ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಾನು ಸಂಹಿತಾ ಗಿರೀಣಾಂ |
ನ ತದ್ವೇವೋ ನ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಮತುರ್ಯಾದ್ಯಾನಿ ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ವ್ಯಷಭಶ್ಚಕಾರ |

• ಪದಪಾಠಃ |

ಅತಿವಿದ್ವಾ | ವಿಧುರೇಣಾ | ಚಿತ್ | ಅಸ್ಮಾ | ತ್ರಿಃ | ಸಪ್ತ | ಸಾನು | ಸಂಹಿತಾ | ಗಿರೀಣಾಂ |
ನ | ತತ್ | ದೇವಃ | ನ | ಮರ್ತ್ಯಃ | ತುತುರ್ಯಾತ್ | ಯಾನಿ | ಪ್ರವೃದ್ಧಃ | ವ್ಯಷಭಃ | ಚಕಾರ ||೨||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಧುರೇಣಾ || ವರ್ಣವ್ಯತ್ಯಯಃ || ಚಿದಪ್ಯರ್ಥೇ | ವಿಧುರೇಣಾಸಹಾಯೇನಾಪ್ಯಸ್ಮಾ || ಅಸ್ಮ
ಕ್ಷೇಪಣೇ | ತಾಚ್ಛೇಲಿಕಸ್ತೂರ್ | ಶತ್ರುಕ್ಷೇಪಣಬೀಲೇನೇಂದ್ರೇಣ | ಯದ್ವಾ | ಅಸ್ಮಾಪ್ರೇಣ ಚಕ್ಷೇಣಾ | ತ್ರಿಃ
ಸಪ್ತೈಕವಿಕತಿ ಸಂಖ್ಯಾನಿ ಸಂಹಿತಾ ಸಂಹಿತಾನ್ಯೇಕತ್ರ ಸಂಘೀಭೂತಾನಿ ಗಿರೀಣಾಂ ಸಸ್ಮಾನಾಂ ಪರ್ವತಾ-
ನಾಂ ಸಾನು ಸೂನೂನ್ಯತಿವಿದ್ವಾನಿ | ಅತೀತ್ಯ ತಾಡಿತಾನಿ | ತೇನ ಮುಕ್ತೋ ವಜ್ರಪಾತಸ್ಮಾನಿ
ಭಿತ್ತಾ ಗಮದಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ್ರ ತೈತ್ತಿರೀಯಕಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ | ದರ್ಭಪಿಂಜೂಲಮುದ್ಯುತ್ಯ ಸಪ್ತ ಗಿರೀನ್
ಭಿತ್ತಾ ತಮಹನ್ನಿತ್ಯಾದಿ | ತ್ರೈ. ಸಂ. ೬.೨.೪-೩ | ತಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ತತ್ತಾನಿ ಸಾನುಭೇದನಾದಿನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ
ದೇವ ಇಂದ್ರಾದ್ಯತಿಕ್ತೋ ದೇವೋ ಮತ್ತೋ ಮನುಷ್ಯೋ ವಾ ನ ತುತುರ್ಯಾತ್ | ನ ತರೇತ್ |
ತಥಾ ಕರ್ತುಂ ನ ಶಕ್ನೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ || ತ್ವ ಪ್ಲವನತರಣಯೋಃ | ಲಿಚಿ ಬ್ಯಾಂದಸಃ ಶಪಃ ಶ್ರುಃ |
ಬಹುಲಂ ಛಂದಸೀತ್ಯುತ್ಸಂ | ಯದ್ವಾ | ತುರ ತೈರಣೇ | ಜಾಹೋತ್ಯಾದಿಃ || ಪ್ರವೃದ್ಧಃ ಸೋಮಪಾ-
ನೇನ ಬಲೇನ ವಾ ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ವ್ಯಷಭಃ ಕಾಮಾನಾಮುದಕಾನಾಂ ವಾ ವರ್ಷಕ ಇಂದ್ರೋ ಯಾನಿ
ಕರ್ಮಾಣಿ ಚಕಾರ ಕೃತವಾನ್ ತಾನಿ ದೇವೋ ಮಮುಷ್ಯೋ ವಾ ನ ತಥಾ ಕರ್ತುಂ ಶಕ್ನೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ವಿಧುರೇಣಾ ಚಿತ್—ಇತರರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ | ಅಸ್ಮಾ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವ
ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ | ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ—ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವೂ | ಸಂಹಿತಾ—ದ್ವಧವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡವೂ
ಆದ | ಗಿರೀಣಾಂ—ಪರ್ವತಗಳ | ಸಾನು—ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಗಳು | ಅತಿವಿದ್ವಾ—(ಇಂದ್ರನಿಂದ) ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆ |
ಪ್ರವೃದ್ಧಃ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಪುಷ್ಟನಾದವನೂ | ವ್ಯಷಭಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು | ಯಾನಿ—
ಯಾವ ವೀರೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಚಕಾರ—ನೆರವೇರಿಹದನೋ | ತತ್—ಅಂತಹ ವೀರೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ದೇವಃ—
ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ | ಮರ್ತ್ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನಾಗಲಿ | ನ ತುತುರ್ಯಾತ್—ಮಾಡಲು
ಶಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

। ಛಾಂದಃ ।

ಇತರರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಉರುಳಿಸುವ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳವನು, ದೃಢವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡವನು ಆದ ಪರ್ವತಗಳ ಪ್ರಸನ್ನಭೂಮಿಗಳು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆ. ಸೋಮವಾನಂದಿಂದ ಪುಷ್ಪನಾದವನನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು ಯಾವ ವೀರ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದನೋ ಅಂತಹ ವೀರೈಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಇತರ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ಮಾನವನಾಗಲಿ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

By him the thrower, unaided, were pierced asunder the thrice seven table-lands of the mountains heaped together; neither god nor mortal could do what he, the showerer, in his full-grown strength has done.

। ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ।

ಗಿರೀಣಾಂ ಸಾನು ಅತಿವಿದ್ವಾ ತ್ರಿಃ ಸಪ್ತ ಸಂಹಿತಾ ವಿಧುರೇಣ ಅಸ್ಮಾ ಚಿತ್—

ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶತ್ರುಧರ್ಷಕವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಮೂರು ಮೂರರಂತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಹೊಡೆದು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಯಜುರ್ವೇದದ ತ್ರೈತ್ತಿ ರೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವ್ಯತ್ಯಾಸದೊಡನೆ ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ—

ಯಜ್ಞೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ನಿಲಾಯತ ವಿಸ್ಲೋ ರೂಪಂ ಕೃತ್ವಾ ಸ ಪೃಥಿವೀಂ ಪ್ರಾವಿಕಶ್ಚಂ ದೇವಾ ಹಸ್ತಾನ್ವೈಗಂ ರಭ್ಯೈಚ್ಛನ್ತಮಿಂದ್ರ ಉಪಯುಷಯತ್ಯಕ್ರಾಮತೈನ್ಯೋಬ್ರವೀತ್ಯೋ- ಮಾಯಮುಪಯುಷಯತ್ಯಕ್ರಮಿದಾತ್ಯಹಂ ದುರ್ಗೇ ಹಂತೇತ್ಯಹಂ ಕಸ್ತುಮಿತ್ಯಹಂ ದುರ್ಗಾರ್ಥಾಹರ್ತೇತಿ ಸೋಬ್ರವೀದ್ದುರ್ಗೇ ವೈ ಹಂತಾವೋಚ್ಛಾವರಾಹೋಬ್ರಯಾಂ ನಾಮ- ನೋಷಃ ಸಸ್ತಾನಾಂ ಗಿರೀಣಾಂ ಪರಸ್ತಾದ್ವಿಶ್ಚಂ ನೇದ್ಯಮಸುರಾಣಾಂ ದಿಭರ್ತಿ ತಂ ಜಹಿ ಯದಿ ದುರ್ಗೇ ಹಂತಾಸೀತಿ ಸ ದರ್ಭಪುಂಜೀಲಮುದ್ಧ್ಯಹ್ಯ ಸಪ್ತಗಿರೀನ್ ಭಿತ್ವಾ ತಮಹನ್ನೋಬ್ರವಿದ್ಧುರ್ಗಾದ್ವಾ ಆಹರ್ತಾ ವೋಚ್ಛಾ ಏತಮಾಹರೇತಿ ತಮೇಭ್ಯೋ ಯಜ್ಞ ಏವ ಯಜ್ಞ ಮಾಹರತ್ವದ್ವಿಶ್ಚಂ ನೇದ್ಯಮಸುರಾಣಾಮುಮಿದಂತ ತದೇಶಂ ನೇದ್ಯೈ ವೇದಿಶ್ಚಂ ||

(ಶ್ಲೋ. ಸಂ. ೬-೨-೪-೨, ೩)

ಯಜ್ಞ ವೇದಿಗೆ ವೇದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ—

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಯಜ್ಞವು ವಿಷ್ಣುರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ಯಜ್ಞ ರೂಪನಾದ ಆ ವಿಷ್ಣುವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ

ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಒಬ್ಬರ ಕೈಯನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರೂ ಅವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿರುವ ಸ್ಥಳವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ವಿಷ್ಣುವು ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದವೇಲೆ ಹಾದುಹೋಗುವಾಗ, ಕೆಳಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುವು—ಯಾರದು? ನಾನಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹೋಗುವವರು? ಎನ್ನುಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು—ನಾನು, ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ ಶೂರನೇ ನಾನು. ಆದರೆ ನೀನು ಯಾರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವು—ಅಸುರರ ದುರ್ಗಾದಿಗಳು ಧ್ವಂಸವಾದವೇಲೆ ಅಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತರುವವನೇ ನಾನು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತನು. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೇಶಿಸಿ—ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವವನು ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲದ ಮುಂದೆ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳ ಆಚೆ ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನಿರುವನು. ಅವನು ಅಸುರರ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತನ್ನ ಬಲವಾದ ಕೋಟಿಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನು. ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಸುರರ ದುರ್ಗಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗಿದ್ದರೆ ಆ ವರಾಹನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡು. ಅಗಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ರಕ್ತಿಯು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಎಂದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದ ದರ್ಭೆಯ ಗೊಂಚಲೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ಅಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಜೈದಿಸಿ ಆ ದರಹಾಸುರನನ್ನೂ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದನು. ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ದೇಶಿಸಿ ಎಲೈ ಪುರುಷನೇ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಪ್ತಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ ಸೀಳಲಾಕಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸುಸನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆನು. ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತಷ್ಟೆ. ನೀನು ಹಿಂದೆ ಧ್ವಂಸವಾದ ಅಸುರರ ದುರ್ಗಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತರುವವನೇ ನಾನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡೆಯಷ್ಟೆ. ಈಗ ನೀನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲಿರುವ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಅಗ ನಿನ್ನ ರಕ್ತಿಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಲು ವಿಷ್ಣುವು ಹಾಗೇ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಜ್ಞರೂಪದಿಂದಲೇ ಆ ಅಸುರನಲ್ಲಿದ್ದ ಧನಾದಿವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಈ ರೀತಿ ಯಜ್ಞದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಅಸುರರ ಧನಗಳನ್ನು ಪಡೆದದ್ದರಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನೇದಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ಎಂದು ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಸ್ತು ವಜ್ರ ಆಯಸೋ ನಿಮಿಶ್ಚ ಇಂದ್ರಸ್ತು ಬಾಹ್ಯೋಭೂಯಿಸ್ತು-
ಮೋಜಃ |

ಶೇರ್ಷನ್ದಿ ಇಂದ್ರಸ್ತು ಕ್ರತವೋ ನಿರೇಕ ಆಸನ್ನೇಷಂತ ಶ್ರುತ್ಯಾ ಉಪಾಕೇ ||೩||

• ಸದಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಸ್ತು | ವಜ್ರಃ | ಆಯಸಃ | ನಿಮಿಶ್ಚಃ | ಇಂದ್ರಸ್ತು | ಬಾಹ್ಯೋಃ | ಭೂಯಿಸ್ತಂ | ಓಜಃ |

ಶೇರ್ಷನ್ | ಇಂದ್ರಸ್ತು | ಕ್ರತವಃ | ನಿರೇಕೇ | ಆಸನ್ನೇ | ಆ | ಈಷಂತ | ಶ್ರುತ್ಯಾ | ಉಪಾಕೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉಕ್ತಗುಣಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಜ್ರ ಆಯಸೋಽಯಸಾ ನಿರ್ಮಿತಃ | ಅಯೋಮಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ವಜ್ರ ಇಂದ್ರೇಣ ಸ್ವಹಸ್ತೇ ನಿಮಿತ್ತಃ ಸಂಮಿಶ್ರೋತ್ಯಂತಂ ಸಂಬದ್ಧಃ ಕೃತಃ | ಅತಃ ಏವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯೋಭೂಷಯೋಭೂಷಯಿಷ್ಠಂ ಬಹುತಮನೋಜೋ ವೀರ್ಯಮಸ್ತಿ || ತಥಾ ನಿರೀಕೇ || ನಿ-
ಪೂರ್ವಾದ್ವಿಜ್ಯತೇರ್ವಾ ನಿಷ್ಪೂರ್ವಾದೇತೇರ್ವೇತಿ ಸಂದೇಹಾದನವಗ್ರಹಃ || ನಿರ್ಗಮನೇ ಯದಾ ಯುದ್ಧಾರ್ಥಮಿಂದ್ರೋ ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ತದಾನೀಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಶೀರ್ಷಣ್ಣಾಶ್ಚಿರಸಿ ಕೃತವಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ-
ನಿಧಾನಾದೀನಿ | ಯದ್ವಾ | ತಿರ ಇತಿ ಗಲಪ್ರಭೃತ್ಯುತ್ಕರ್ಷಮಂಗಮುಚ್ಛತೇ | ತತ್ರ ತ್ಯಾಭ್ಯಾಮುಚ್ಛಿಭ್ಯಾಂ ದರ್ಶನಪ್ರೇರಣಾದೀನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಭವಂತಿ | ತಥಾಸನ್ || ಅಸ್ಯ ಸ್ಯಾಸನ್ನಾದೇಶಃ || ಅಸ್ಯೇ ಚ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಯುದ್ಧಾರ್ಥಂ ವಾಜಿನೋ ಗಜಾನ್ ಸಂನಾಹಯತೇತ್ಯಾದೀನಿ ಭವಂತಿ | ಕಿಂಚ ಕ್ರುತ್ಯೈ ಸಂಗ್ರಾಮಾಯ ನಿರ್ಗಚ್ಛತೋಽನುಶಾಸತ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಕ್ರಮಣಾರ್ಥಂ ಸರ್ವ ಉಪಜೀವಿನೋ ಭೃತ್ಯಾ ಉಪಾಕೇಽಂತಿಕ ಏಷಂತ | ಅಯಮಿಂದ್ರೋಽಸ್ಮಾನ್ ಕುತ್ರ ಕುತ್ರ ಕಾರ್ಯೇ ನಿಯೋಕ್ತೃಶೀತೈತೇನ ಮನಸಾ ತದಂತಿಕೇ ಸಮಂತಾದಾಗಚ್ಛಂತಿ || ಈಷ ಗತಿಹಿಂಸಾದರ್ಶನೇಷು ಭಾವಾದಿಕಃ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ •

ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಆಯಸೇ—ಉಕ್ತಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ | ವಜ್ರಃ—ವಜ್ರಾಯುಧವು | ನಿಮಿತ್ತಃ—ಭದ್ರವಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಬಾಹ್ಯೋಃ—ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ | ಭೂಯಿಷ್ಠಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಓಜಃ—ವೀರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ | ನಿರೀಕೇ—ಇಂದ್ರನು ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಶೀರ್ಷಣ್—ತಲೆಯಲ್ಲಿ | ಕೃತವಃ—ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಾದ್ಯುಲಂಕಾರಗಳೂ | ಅಸನ್—ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಆದೇಶಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೂ (ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ) | ದ್ರುತ್ಯೈ—ಇಂದ್ರನ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿವಾರಿಸಲು | ಉಪಾಕೇ—ಇವನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ | ಏಷಂತ—ಇವನ ಭೃತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಉಕ್ತಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ವೀರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರನು ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಇಂದ್ರನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣಾದ್ಯುಲಂಕಾರಗಳೂ, ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಆದೇಶಾದಿಕರ್ಮಗಳೂ ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ಇಂದ್ರನ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿವಾರಿಸಲು ಇವನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ, ಇವನ ಭೃತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು.

English Translation

Indra's iron thunderbolt is grasped firmly in his hand; enormous strength resides in his arms; when he goes forth (to battle), there is ample employment for his head and his mouth, and (his followers) rush near him to hear his commands.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ •

ಮನ್ಯೇ ತ್ವಾ ಯಜ್ಞಿಯಂ ಯಜ್ಞಿಯಾನಾಂ ಮನ್ಯೇ ತ್ವಾ ಚ್ಯವನಮಚ್ಯು-
ತಾನಾಂ |

ಮನ್ಯೇ ತ್ವಾ ಸತ್ವನಾಮಿಂದ್ರ ಕೇತುಂ ಮನ್ಯೇ ತ್ವಾ ವ್ಯಷಭಂ ಚರ್ಷ-
ಣೇನಾಂ || ೪ ||

• ಷಡಪಾಕಃ •

ಮನ್ಯೇ | ತ್ವಾ | ಯಜ್ಞಿಯಂ | ಯಜ್ಞಿಯಾನಾಂ | ಮನ್ಯೇ | ತ್ವಾ | ಚ್ಯವನಂ | ಅಚ್ಯುತಾನಾಂ |

ಮನ್ಯೇ | ತ್ವಾ | ಸತ್ವನಾಂ | ಇಂದ್ರ | ಕೇತುಂ | ಮನ್ಯೇ | ತ್ವಾ | ವ್ಯಷಭಂ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏತದಾದಯಃ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾಃ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಯಜ್ಞಿಯಾನಾಂ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಣಾಂ
ದೇವಾನಾಮುಪಿ ಯಜ್ಞಿಯಂ ಪುರಸ್ತಾದೇವ ಯಜ್ಞಾರ್ಹಮಿತಿ ಮನ್ಯೇ | ಅನಬುದ್ಧೇ | ತಥಾ ತ್ವಾ
ತ್ವಾನಮಚ್ಯುತಾನಾಂ ಚ್ಯುತಿರಹಿತಾನಾಮುಪಿ ಶರ್ವತಾನಾಂ ಚ್ಯವನಂ ಚ್ಯಾವಯಿತಾರಂ ವಜ್ರೇಣ ವಿಭೇದ-
ಕಮಿತಿ ಮನ್ಯೇ | ಋನಾಮಿ | ಯದ್ವಾ | ಅಚ್ಯುತಾನಾಂ ಬಲೇನ ಚ್ಯಾವಯಿತುಮಶಕ್ಯಾನಾಂ ಬಲಿನಾಂ
ವೀರಾಣಾಮುಪಿ ಸ್ವಬಲೇನ ವಿದ್ರಾವಯಿತಾರಮಿತಿ ಜಾನೇ | ಕಿಂಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸತ್ವನಾಂ || ಷಠ
ಸಂಭಕ್ತಾ | ಕೃನಿವ್ || ಸಂಭವಮಾನಾನಾಂ ಭಟಾನಾಂ ಕೇತುಮುಚ್ಯುತಮಿತಿ ಮನ್ಯೇ | ಯದ್ವಾ |
ಸತ್ವನಾಂ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ವಿಭಿರ್ವರ್ಷ ಸಂಭಕ್ತ್ಯನಾಂ ಯುಷ್ಮಾಣಾಂ ಕೇತುಮಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕಂ ತೇಷಾಂ
ಪೂಜನೀಯಮಿತಿ ವಾ ಮನ್ಯೇ | ತಥಾ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವ್ಯಷಭಮುಭಿತು-
ಶಲವರ್ಷಕಮಿತಿ ಮನ್ಯೇ | ಜಾನಾಮಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಯಜ್ಞಿಯಾನಾಂ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ |
ಯಜ್ಞಿಯಂ—ಅತ್ಯುತ್ತಮನಾದ ಯಜ್ಞಭಾಗಿಯೆಂದು | ಮನ್ಯೇ—ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು |
ಅಚ್ಯುತಾನಾಂ—ಸ್ಥಿರವಾದ ಪರ್ವತಗಳ | ಚ್ಯವನಂ—ಭೇದಕನೆಂದು | ಮನ್ಯೇ—ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ | ಇಂದ್ರ—
ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸತ್ವನಾಂ—ವೀರ್ಯವಂತರಾದ ಯೋಧಿಗಳಿಲ್ಲ | ಕೇತುಂ—ಧ್ರುವದಂತೆ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನ
ದಲ್ಲಿರುವನೆಂದು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಮನ್ಯೇ—ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಮಾನವಂ
ಗಳಿಲ್ಲ | ವ್ಯಷಭಂ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೆಂದೂ | ಮನ್ಯೇ—ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞಾರ್ಹರಾದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ನೀನೇ ಅತ್ಯುತ್ತಮನಾದ ಯಜ್ಞಭಾಗಿಯೆಂದೂ
ನೀನೇ ಅಚಲವಾದ ಪರ್ವತಗಳ ಭೇದಕನೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ವೀರ್ಯವಂತರಾದ ಯೋಧಿಗಳಿಲ್ಲ

ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ನೀನೇ ಅವರ ನಡುವೆ ಧ್ವಜಪ್ರಾಯನೆಂದೂ, ನೀನೇ ಮಾನವರಿಗಿಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರದನೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ.

English Translation

I think you the most worthy among those worthy of sacrifice; I think you the overthrower of the imperishable (mountains); I think you, Indra, the banner of warriors; I think you the showerer (of blessings) to men.

: ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಆ ಯದ್ವಜ್ರಂ ಬ್ರಾಹ್ಮೋರಿಂದ್ರ ಧಶ್ವೇ .ನುದಚ್ಚ್ಯುತಮಹಯೇ ಹಂತವಾ
ಉ |

ಪ್ರ ಪರ್ವತಾ ಅನಂತ ಪ್ರ ಗಾವಃ ಪ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಅಭಿನಕ್ಷಂತ
ಇಂದ್ರಂ || ೫ ||

: ಪದಪಾಠಃ |

ಆ | ಯತ್ | ವಜ್ರಂ | ಬ್ರಾಹ್ಮೋಃ | ಇಂದ್ರ | ಧಶ್ವೇ | ನುದ್ವಚ್ಚ್ಯುತಂ | ಅಹಯೇ | ಹಂತವೈ |
ಉಂ ಇತಿ |

ಪ್ರ | ಪರ್ವತಾಃ | ಅನಂತ | ಪ್ರ | ಗಾವಃ | ಪ್ರ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ | ಅಭಿನಕ್ಷಂತಃ | ಇಂದ್ರಂ || ೫ ||

: ಕಾಯಣ್ಕಾತ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮೋರ್ವಜ್ರಮಾಯುಧಂ | ಕೀದೃಶಂ | ನುದಚ್ಚ್ಯುತಂ ತತ್ರಾಣಾಂ ಮದನ್ಯ
ಚ್ಯಾವಯಿತಾರಂ ಯದ್ಯದಾ ಧಶ್ವೇ ಅದಧಾಸಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಅಹಯೇಽಹಿನಾಮಾನಮಸುರಂ ಮೇಘಾಂ
ವಾ ಹಂತವೈ | ಉ ಇತ್ಯವಧಾರಣೇ | ಹಂತುಮೇವ | ಕಿಂಚ ಯದಾ ವೇಂದ್ರೇಣಾಹಿನಾಮಾಕೇಽಸುರೇ
ಹತೇ ಸತಿ ಪರ್ವತಾ ಜಗದ್ಧಾಪೂರಣಾ ಮೇಘಾಃ ಪ್ರಾನಂತ || ಸು ಶಶ್ವೇ || ಪ್ರಕರ್ಷೇಣಾಶ್ಚಿಪ್ತಯನ್ |
ಯದಾ ವಾ ಗಾವಸ್ತತ್ಪ್ರಾನ್ಯದಕಾಢಿ ಚ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಧ್ವನಿಮಕುರ್ವನ್ | ಉದಕಾನ್ಯದ್ವನಯನ್ನಿತ್ಯತ್ರ
ಯಾಜುಷೋ ನಿಗಮಃ | ಯದದಃ ಸಂಪ್ರಯತೀರಹಾವನದತಾ ಹತೇ ತಸ್ಮಾದಾ ನದ್ಯೋ ನಾಮ ಸ್ಯ |
ಅಪ. ೩.೧೩.೧ | ತೈ. ಸಂ. ೫.೩.೧.೨ | ಇತಿ | ಪುರೀಯಃ ಪಾಠಃ ಪರೋಕ್ಷಃ | ತದಾನೀಮುಘನಕ್ಷಂತ
ಅಥಿತ ಇಂದ್ರಂ ಸ್ತುತಿಫರಗವಿಧಿರ್ಗರ್ಭ್ಯಂತೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಣೋ ಪ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಇಂದ್ರಂ ಪರ್ಯಾಚರನ್ |
ಯದ್ವಾ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ || ಬೃಹ ವ್ಯದ್ವಾ || ಪ್ರವ್ಯದ್ವಾ | ಪರ್ವತಾದಯ ಇಂದ್ರಮಸ್ತು ವನ್ನಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಮದಚ್ಯುತಂ—ಶತ್ರುಗಳ ಗರ್ವವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವ |
ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು | ಅಹಯೇ—ಅಹಿನಾಮಕನಾದ ಅಸುರನನ್ನು | ಹಂತವೈ—ನಾಶಪಡಿಸಲು |
ಬಾಹ್ಯೋಃ—ನಿನ್ನ ತೋಳುಗಳಿಂದ | ಆ ಧಶ್ವೇ—ಧರಿಸುವೆಯೋ (ಯಾವಾಗ) | ಪರ್ವತಾಃ—ಮೇಳೆಗಳು |
ಪ್ರ ಅನವಂತ—ನಿನಗೆ ಬೆದರಿ ಶಬ್ದಮಾಡುವವೋ (ಯಾವಾಗ) | ಗಾವಃ ಪ್ರ—ಮೇಳಿಸ್ಥವಾದ ಉದಕಗಳೂ
ಶಬ್ದಮಾಡುವವೋ ಆಗ | ಅಭಿನಕ್ಷಂತಃ—ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುವುದು ಸೇರುವ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಃ—
ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಇಂದ್ರಂ ಪ್ರ—ಈಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವರು.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಶತ್ರುಗಳ ಮದವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ನೀನು ಯಾವಾಗ ಅಹಿಯನ್ನು
ನಾಶಪಡಿಸಲು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವೆಯೋ, ಯಾವಾಗ ನಿನಗೆ ಬೆದರಿ ಮೇಳೆಗಳೂ ಮೇಳಿಸ್ಥವಾದ ಉದಕಗಳೂ
ಶಬ್ದಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಾಗುವವೋ ಆಗ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಸುತ್ತುವುದು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು
ಈಶ್ವರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವರು.

English Translation

When, Indra, you grasp in your arms your pride-humbling
thunderbolt to smite Ahi, when the mountain-clouds loudly roar and the
cows loudly bellow, then the Brahmans offer their worship to Indra.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ತಮು ಷ್ವನಾಮು ಯ ಇನೂ ಜಜಾನ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನ್ಯನರಾಣ್ಯಸ್ಮಾತ್ |
ಇಂದ್ರೇಣ ಮಿತ್ರಂ ದಿಧಿಷೇನು ಗೀರ್ಭಿರುಪೋ ನನೋಭಿವ್ಯಷಭಂ
ವಿಶೇನು || ೬ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ತಂ | ಉಂ ಇತಿ | ಸ್ವನಾಮು | ಯಃ | ಇನೂ | ಜಜಾನ | ವಿಶ್ವಾ | ಜಾತಾನಿ | ಅನರಾಣಿ | ಅಸ್ಮಾತ್ |
ಇಂದ್ರೇಣ | ಮಿತ್ರಂ | ದಿಧಿಷೇನು | ಗೀರ್ಭಿಃ | ಉಪೋಇತಿ | ನಮಃಽಭಿಃ | ವ್ಯಷಭಂ | ವಿಶೇನು || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪರಸ್ಪರಂ ಸ್ತೋತಾರ ಅಹುಃ | ತಮು ತಮೇನೇಂದ್ರಂ ನಯಂ ಸಂಹತ್ಯ ಸ್ವನಾಮು | ಸ್ತೋತ್ರಂ
ಕರನಾಮು | ಯ ಇಂದ್ರ ಇನೋನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಜಾನ ಜನಯಾಮಾಸ | ತಸ್ಮಾದ್ಸ್ಮಾದಿಂದ್ರಾದೇವ

ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾಸಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವಸ್ತುಜಾತಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಜಗಂತಿ ವಾವರಾಣ್ಯವರಲಾಲೀನಾಃ ಪಶ್ಚಾದ್ಧನಾಃ
ಭವಂತಿ | ತೇನಾನೇನೇಂದ್ರೇಣ ವಯಂ ಗೀರ್ಥಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ಮಿತ್ರಂ : ಉಪ್ಪಧಾನಪ್ರತ್ಯಯೇನ ನಿರ್ದೇಶಃ |
ಮೈತ್ರೀಂ ದಿಧಿಷೇಮು || ಧಿಷ್ಠಾ ರಾಣ ಇತಿ ಧಾತುಂ ಕೇಚಿದ್ಧವಂತಿ || ಯದ್ವಾ | ಮಿತ್ರಂ || ಛಾಂದಸ-
ಮೇಕವಚನಂ | ವಯಮಿಂದ್ರೇಣ ಸಹ ಮಿತ್ರಾಣಿ ಸುಹೃದೋ ಭವೇಮೇತಿ ಗೀರ್ಥರಿದ್ರಂ ಶಬ್ದಯೇಮು ||
ಧಿಷ್ಠ ಶಬ್ದೇ | ಜಾಹೋತ್ಯಾದಿಕಃ | ಅತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇನ ದ್ವಿವಿಕರಣತಾ ಶ್ರುತ್ಯ ಶಬ್ದ || ಶತೋ ನಮೋಃಃ
ಕ್ರಿಯಮಾಣೈರ್ನಮಸ್ವಾರೈರ್ನೀರ್ಥಿಯಮಾಣೈರ್ನಿರ್ಥಿರ್ವಾ ವ್ಯಷಭಂ ಕಾಮಾನಾಂವರ್ಷಕಮಿಂದ್ರಮುಪೋ
ವಿಶೇಮು | ಅಸ್ತದಭಿಮುಖಮೇವ ಕುರ್ಯಾಮು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಇಮಾ—ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ | ಜಜಾನ್—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದನೋ |
ತಮು—ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸ್ತುತಾಮು—ಸ್ತುತಿಸೋಣ | ಅಸ್ಮಾಕ್—ಈ ಇಂದ್ರನಿಂದಲೇ | ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನಿ-
ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಕಲ ವಿಶ್ವವೂ | ಅವರಾಣಿ—ಅರ್ವಾಣೀನವಾಗುವೆ (ಅವನಷ್ಟು ಸನಾತನವಲ್ಲ) | ಗೀರ್ಥಿಃ—
ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಇಂದ್ರೇಣ—ಇಂದ್ರನೊಡನೆ | ಮಿತ್ರಂ—ಕುಖಿತ್ಯವನ್ನು | ದಿಧಿಷೇಮು—ಸಂಪಾದಿಸೋಣ |
ವ್ಯಷಭಂ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ನಮೋಃಃ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ | ಉಪೋ ವಿಶೇಮು—
ಸಮಾಪಿಸೋಣ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಸಕಲ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದನೋ, ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸೋಣ. ಈ
ಇಂದ್ರನಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಸಕಲ ವಿಶ್ವವೂ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಈಚಿನದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ
ಸಖಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸೋಣ. ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹವಿಸ್ಸುಗಳೊಡಗೂಡಿ ಸಮಾಪಿಸೋಣ.

English Translation

Let us praise that Indra who produced all these things, to him all
beings are subsequent; may we maintain friendship with Indra by our
hymns, let us bring the showerer (of blessings) near us by our praises.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವ್ಯಕ್ತೈಸ್ತು ತ್ವಾ ಶ್ಚ ಸಥಾದೀಷಮಾಣಾ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅಪಕುರ್ಯೇ

ಸಮಾಯಃ |

ಮರುದ್ಧಿರಿದ್ರ ಸಖ್ಯಂ ತೇ ಅಸ್ತು ಛೇನಾ ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃತನಾ ಜಯಾಸಿ ||೭||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವೃತ್ರಸ್ಯ | ತ್ವಾ | ಶ್ವಸಘಾತ್ | ಈಷಮಾಣಾಃ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಅಜಹುಃ | ಯೇ | ಸಖಾಯಃ |
ಮರುತಸ್ಥಃ | ಇಂದ್ರ | ಸಖ್ಯಂ | ತೇ | ಅಸ್ತು | ಅಥ | ಇಮಾಃ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಪೃತನಾಃ | ಜಯಾಸಿ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವ ಯೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಪ್ರಾಕ್ ಸಖಾಯಃ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಸಖಿತ್ವಂ ಕುರ್ಯಾ-
ಮೇತಿ ಮಿತ್ರಾಣ್ಯಭವನ್ ತೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ವೃತ್ರಸ್ಯ ವೃತ್ರಾಸುರಸ್ಯ ಶ್ವಸಘಾತ್ || ಶ್ವಸೇರಾ-
ಣಾದಿಕೋಽಥಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಸರ್ವಾನಾಗಚ್ಛತೋ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತೇಷಾಂ ಭೀತೌತ್ಪಾದನಾಯ ವೃತ್ರಾಸುರಃ
ಶ್ವಾಸನುಕಾರ್ಷೀತ್ | ಶ್ವಾಸಾದ್ವೀತಾಃ ಸಂತಃ ಅತ ಏನೇಷಮಾಣಾಃ ಸರ್ವತಃ ಪಲಾಯಮಾನಾಸ್ತಾ
ತ್ವಾಸುಜಹುಃ | ಸಂಗ್ರಾಮೇ ತ್ಯಕ್ತವಂತಃ | ಏವಂ ಸತಿ ಹೇ ಇಂದ್ರ ಮರುದ್ವಿಃ ಸಹ ಸಖ್ಯಂ ಸಖಿಧಾವಸ್ತೇ
ತವಾಸ್ತು | ಯೇ ಮರುತಸ್ತಾಂ ನ ಪರಿತ್ಯಜಂತಿ ತ್ವೇ ಸಹೇತಿ | ಅಥಾನಂತರಮಿಮಾ ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃತನಾಃ
ಶತ್ರುಸೇನಾ ಜಯಾಸಿ | ಸ್ಯಬಲೇನಾಭಿಭವಸಿ | ಅನೇನ ವೃತ್ರಘ್ನಂ ತಮಿಂದ್ರಮಾಹ | ಅಶ್ರೇಣದ್ರೋ ವೈ
ವೃತ್ರಂ ಹನಿಸ್ಯನ್ನಿತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಮನುಸಂಧೇಯಂ || ಐ.ಬ್ರಾ.೩-೨೦ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಯೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಯಾವ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ | ಸಖಾಯಃ—ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನ
ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ | ವೃತ್ರಸ್ಯ—ವೃತ್ರಾಸುರನ | ಶ್ವಸಘಾತ್—ನೀಶ್ವಾಸರೂಪದ ಶಬ್ದದಿಂದ
ಬೆದರಿದವರಾಗಿ | ಈಷಮಾಣಾಃ—ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಾ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಅಜಹುಃ—ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದರು |
ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಮರುದ್ವಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಮಾತ್ರ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸಖ್ಯಂ—ಮಿತ್ರತ್ವವು |
ಅಸ್ತು—ಸ್ಥಿರವಾಗಲಿ | ಅಥ—ಆ ಮಿತ್ರತ್ವನಿದ್ದರೆ | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಇಮಾಃ ಪೃತನಾಃ—ಈ ಶತ್ರು
ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಜಯಾಸಿ—ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನಗೆ ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ವೃತ್ರಾಸುರನ ನೀಶ್ವಾಸ
ರೂಪವಾದ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೆದರಿದವರಾಗಿ ದಿಕ್ಕುತೋಚದೇ ಪಲಾಯನಮಾಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದರು. ನೀನು
ಮಾತ್ರ ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಸಖಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರು. ಆ ಮಿತ್ರಸಹಾಯದಿಂದ ಖಂಡಿತ ಸಕಲ ಶತ್ರು
ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆ.

English Translation

All the gods who were your friends forsook you, flying away at the
startling of Vritra; O Indra, let there be friendship to you with the
Maruts; then you conquer all these hostile armies.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳು ವೃತ್ರಾಸುರನ ಭಯಂಕರವಾದ ನಿಸ್ತ್ರಾಸಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಗಲದೆ ಇಂದ್ರನ ಸಮಾಪದಲ್ಲೆಯೇ ಇದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಗೂ ದೃಢವಾದ ಸ್ನೇಹವುಂಟಾಯಿತು ಎಂಬ ಪೂರ್ವೇಕಹಾಸದ ವಿವರಣೆಯು ಈ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದ ವಿವರಣೆಯು ಏತರೇಯಬ್ರಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ.

ಇಂದ್ರೋ ವೈ ವೃತ್ರಂ ಹನಿಷ್ಯನ್ನರ್ವಾ ದೇವತಾ ಅಬ್ರವೀದನು ಮೋಹಶತಷ್ಠಧ್ವಮುಪ ಮಾ ಹ್ವಯುದ್ಧಮಿತಿ ತಥೇತಿ ತಂ ಹನಿಷ್ಯಂತ ಆಹ್ವನನ್ನೇನ್ದ್ರವೇನ್ಮಾಂ ವೈ ಹನಿಷ್ಯಂತ ಆದ್ರವಂತಿ ಹನ್ತೇನಾನ್ವೀಷಯಾ ಇತಿ ಶಾನಭಿಪ್ರಾಶ್ಚಸೀತ್ತಸ್ಯ ಶ್ವಸಥಾದೀಷಮಾಣಾ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅದ್ರವನ್ಮರುತೋ ಹೈನಂ ನಾಜಹುಃ ಪ್ರಹರ ಭಗವೋ ಜಹಿ ವೀರಯಸ್ತೇತ್ಯೇವೈನಮೇತಾಂ ನಾಜಂ ವದಂತ ಉಪಾತಿಷ್ಯಂತ ||

(ಐ. ಬ್ರಾ. ೧೨.೨೦)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು—ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ, ಈಗ ನಾನು ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನಲು ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದೊಪ್ಪಿ ಇಂದ್ರನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದರು. ವೃತ್ರನು ದೇವತೆಗಳು ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಬರುತ್ತಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿ ಇವರನ್ನು ಹೆದರಿಸುವೆನು ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. (ಹಿಂದೆ ವೃತ್ರನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ ಬಾಣವು ಎಷ್ಟುದೂರ ಹೋಗುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಪರ್ಯಂತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು—ಸ ಇಷುಮಾತ್ರಮಿಷುಮಾತ್ರಂ ವಿಷ್ವಜ್ಜವರ್ಧತ ಸ ಇಮಾಂ— ಲೋಕಾನವೃಣೋದ್ಯದಿವಾಂನೋಕಾನವೃಣೋತ್ತೈದ್ವೈತ್ಯೈ ವೃತ್ರೈಶ್ಚಂ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಅಸುರನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊರವೆ ಬಾಣವು ಹೋಗುವ ಪ್ರಮಾಣಪರ್ಯಂತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಈ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆವರಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆವರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಸುರನಿಗೆ ವೃತ್ರಾಸುರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಬಳಿಕ ವೃತ್ರನು ತನ್ನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಭಯಂಕರವಾದ ತನ್ನ ನಿಸ್ತ್ರಾಸದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ಈ ಅಸುರನ ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನೂ ಕೆಂಡವನ್ನು ಗುಳುವಂತಿರುವ ಇವನ ಭಯಂಕರವಾದ ನಿಸ್ತ್ರಾಸವನ್ನೂ ಕಂಡು ಭೀತರಾಗಿ ನಾನಾ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವೃತ್ರಾಸುರನ ನಿಸ್ತ್ರಾಸರೂಪವಾದ ವಾಯುವು ಸಕಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತು ತಿರುವ ಶ್ರಲಯಕಾಲದ ವಾಯುವಿನಂತೆ ಅತಿ ಭಯಂಕರವಾಗುತ್ತಿತು. ಈ ವಾಯುವಿನ ಮುಂದೆ ದೇವತೆಗಳು ಕೇವಲ ಪರಮಾಣುಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಈರೀತಿ ದೇವತೆಗಳು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದರೂ ಇಂದ್ರನೊಡನಿದ್ದ ಮರುದ್ವೇವತೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಗಲದೆ—ಎಲೈ ಭಗವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನೇ, ಹೆದರಬೇಡ, ನನ್ನ ವಶ್ಯಯ್ಯುದ್ಧದಿಂದ

ಈ ಅಸುರನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಕಟಿಸು ಎಂದು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ತದೇತದ್ವಿಷಿಃ ಪಶ್ಚನ್ನಭ್ಯನೂನಾಚಿ ವ್ಯತ್ಸಸ್ಯ ಶ್ವಾ ಶ್ವಸಥಾದೀಷವಾಣಾ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಲಚಿ-
ಹುರ್ಯೇ ಸಹಾಯಃ | ಮರುದ್ಧಿರಿಂದ್ರ ಸಖ್ಯಂತೇ ಅಸ್ತ್ವಥೇವಾ ವಿಶ್ವಾಃ ಶ್ವತನಾ
ಜಯಾಸೀತಿ ||
(ಐ. ಬ್ರಾ. ೧೨-೨೦)

ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮುಷಿಯು ತನ್ನ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಅದನ್ನೇ ಈ ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವನು—ಅಶ್ವ ಇಂದ್ರನೇ, ವೃತ್ತಾಸುರನ ಸಂಹಾರಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೊಡನಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ವೃತ್ತನ ನಿಃಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದರು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಶ್ವ ಇಂದ್ರನೇ, ಈ ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರಲಿ. ನೀನು ಇವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅನೇಕ ರತ್ನುಸೇನೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗುವೆ ಎಂದು ಮುಷಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವನು.

ಸೋಽವೇದಿನೋ ವೈ ಕಿಲ ನೇ ಸಚಿನಾ ಇನೇ ವಾಕಾಮಯಂತೆ ಹಂತೇಮಾನಸ್ತಿಸ್ತುಕ್ಲ
ಅಭಜಾ ಇತಿ ತಾನೇತಸ್ತಿಸ್ತುಕ್ಲ ಅಭಜದಭಯೇತೇ ತಹ್ಯುಫೇ ಏವ ನಿಷ್ಯೇವಲೈ ಉಕ್ಲೇ
ಆಸತಃ | ಮರುತ್ತತೀಯಂ ಗ್ರಹಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಮರುತ್ತತೀಯಂ ಪ್ರಗಾಠಂ ಶಂಸತಿ ಮರು-
ತ್ತತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ಶಂಸತಿ ಮರುತ್ತತೀಯಾಂ ನಿವಿದಂ ದಧಾತಿ ಮರುಶಾಂ ಸಾ ಭಕ್ತಿಃ ||
(ಐ. ಬ್ರಾ. ೧೨-೨೦)

ಆಂತರ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಯೋಚಿಸಿದನು.—ಈ ಮರುತ್ತುಗಳು ಯುಕ್ತಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಗಲದೆ ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು ನನಗೆ ಹಿತಚಿಂತಕರಾದ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಇವರಿಗೆ ಏನಾದರೊಂದು ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮಾರ್ಥಂದಿನವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳಿಗೆ ಭಾಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಹಿಂದೆ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭಾಗವಿದ್ದಿತು. ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಭಾಗವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇಂದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಂದ್ರನಿಗೂ, ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳಿಗೂ ಭಾಗವು ಕಲ್ಪಿತವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದ್ವರ್ಯುಫವು ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಮರುತ್ತತೀಯ ಗ್ರಹವಾತ್ರಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು (ಕಲ್ಪಿಸುವನು) ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರಗಾಠವನ್ನು ಗಾನಮಾಡುವನು. ಅವರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸೂಕ್ತವನ್ನೂ ಪಠಿಸುವನು. ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರುದ್ಧೇವತಾಕವಾದ ನಿವಿದ್ಧಾನೀಯಸೂಕ್ತವನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಪಠಿಸುವನು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಮರುದ್ಧೇವತೆಗಳಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಭಾಗವು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತ್ರಿಃ ಸ್ವಸ್ಯಿಸ್ತ್ವಾ ಮರುತ್ತೋ ವಾವೃಧಾನಾ ಉಸ್ರಾ ಇವ ರಾಶಯೋ
ಯಜ್ಞಿಯಾಃ |

ಉಪ್ಪ್ತೇಮುಃ ಕೃಧಿ ನೋ ಭಾಗಧೇಯಂ ತುಷ್ಕಂ ತ ಏನಾ ಹವಿಷಾ
ವಿಧೇಮು || ೮ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ತ್ರಿಃ | ಪಷ್ಠಿಃ | ತ್ವಾ | ಮರುತಃ | ವನ್ವಧಾನಾಃ | ಉಸ್ರಾ ಇವ | ರಾಶಯಃ | ಯಜ್ಞಿಯಾಸಃ |

ಉಪ್ಪ್ತಾ | ಅ | ಇಮುಃ | ಕೃಧಿ | ನಃ | ಭಾಗಧೇಯಂ | ತುಷ್ಕಂ | ತೇ | ಏನಾ | ಹವಿಷಾ |
ವಿಧೇಮು || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರಸಂಗಾದೇತಾವಂತೋ ಮರುತಃ ಸಹಾಯಾ ಅಭವನ್ನಿತ್ಯಾಹ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ರಿಸ್ತಯಃ ||
ಇತಿ ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗಿತಿ ಸುಃ || ಪಷ್ಠಿಪ್ರ್ಯಾಪ್ತರಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಮರುತಃ | ತೇ ಚ ತೈತ್ತಿರೀಯಕ
ಅದೃಷ್ಟಾನ್ಯಾದೃಷ್ಟಾನ್ಯಾದೃಷ್ಟಾದಿನಾ | ತೈ. ಸಂ. ೪.೩.೩.೩ | ನವಸು ಗಣೇಷು ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ ನಿಪಾದಿತಾಃ |
ತಹಾದಿತಃ ಪರಶ ಗಣಾಃ ಸಂಹಿತಾಯಾಮಾಮಾಯಂತೇ | ಸ್ವತವಾಂ ಪ್ರ ಪೂಸೀ ಚ ಸಾಂಕಪವಕ್ತ
ಗೃಹಮೇಧೀ ಚ ಲೀದೀ ಚ ಶಾಕೀ ಚೋಚ್ಚೇಷೀಃ | ವಾ.ಸ. ೧೩.೮೫ | ಇತಿ ಪೈಲಿಕಃ ಪಷ್ಠೋ ಗಣಃ |
ತತೋ ಧುನಿಕ್ತ ಧ್ವಾಂಕತೇತ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತ ಯೋರೈರೈನುವಾಕ್ಯಾಃ | ತೈ. ಅ. ೪.೨೪ | ಇತ್ಯಂ ತ್ರಯಃ
ಪಷ್ಠಿಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಅಸ್ರಾ ಇವ ರಾಶಯೋ ಗಾವ ಇವ ಸಂಘೀಭೂತಾಶ್ಚೇ ತ್ವಾಂ ವಾವಧಾನಾಃ ಸ್ವಬಲೇನ
ವರ್ಧಿತವಂತಃ | ತೇ ಮರುತೋ ಯಜ್ಞಿಯಾಸೋ ಯಜ್ಞಾಹಾರ ಅಭವನ್ | ತಂ ಮರುತ್ಸಹಾಯ.
ಮಿಂದ್ರಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವಯಮೇವಮಃ | ಉಪಗಚ್ಛಾಮಃ | ತತಸ್ತಂ ನೋರೈಸ್ಯಧ್ಯಂ ಭಾಗಧೇಯಂ
ಭಜಣೀಯಂ ಧನಂ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಪಶ್ಯಾದ್ವಯಮುತ್ಯೇನೈನೇನ ಸೋಮಲಕ್ಷಣೇವ ಹವಿಷಾ ತೇ ತುಭ್ಯಂ
ತುಷ್ಕಂ ಕಶ್ಮಲಾಂ ಶೋಷಕಂ ಬಲಧಿ ವಿಧೇವಂ || ವಿಧ ವಿಧಾನೇ || ವಿಧಧ್ಯಃ | ಕುರ್ವ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

(ಎಂದ್ರ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ರಿಃ ಪಷ್ಠಿಃ—ಅರವತ್ತುಮೂರು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ | ಮರುತಃ—ಮರುತ್ತುಗಳು |
ಶಾಶಯಃ ಉಸ್ರಾ ಇವ—ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೋಸಂಘಗಳಂತೆ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುವಂದು |
ವಾವಧಾನಾಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ | ಯಜ್ಞಿಯಾಸಃ—ಯಜ್ಞಾಹರಾದರು | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು |
ಉಪೇಮುಃ—ನಾಳೂ ಸಮಾನಿಸುತ್ತೇನೆ | ನಃ—ನಮಗಾಗಿ | ಭಾಗಧೇಯಂ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ಕೃಧಿ—
ಉತ್ಸನ್ನಮಾಡು | ಏನಾ ಹವಿಷಾ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಈ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ತುಷ್ಕಂ—ಬಲವನ್ನು |
ವಿಧೇವು—ಉತ್ಸನ್ನಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಂದ್ರ ಇಂದ್ರನೇ, ಅರವತ್ತುಮೂರು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಮರುತ್ತುಗಳು ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೋಸಂಘಗಳಂತೆ
ನಿನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತುವಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪುಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಯಜ್ಞಾಹರಾದರು. ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಳೂ ಸಮಾನಿಸುತ್ತೇನೆ.
ನಮಗಾಗಿ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಧನವನ್ನು ಉತ್ಸನ್ನಮಾಡು. ಸೋಮರೂಪವಾದ ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಬಲವನ್ನು ಉತ್ಸನ್ನ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

English Translation

These sixty-three Maruts were worthy of sacrifice, nourishing your vigour like cows gathered together ; we come to you ; grant us our portion ; so will we produce strength in you by this offering.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ತ್ರಿಃ ಷಷ್ಠಿಃ—ಅರವತ್ತನೂರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಗಣಾ ವೈ ಮರುತಃ ಎಂದು ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಗುಂಪುಗಳಿರುವುದೆಂದೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಏಳೇಳು ಮರುತ್ತುಗಳು ಇರುವೆಂದೂ ಇವರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ೭ × ೭ = ೪೯ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಗಣಗಳು ಒಟ್ಟು ಒಂಭತ್ತೆಂದೂ ಪ್ರತಿಗಣದಲ್ಲಿಯೂ ಏಳು ಏಳರಂತೆ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೬೩ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಈದ್ಯಂಚಾನ್ಯಾದ್ಯಂಚ (ತ್ರೈ. ಸಂ. ೪.೬.೫-೫) ತ್ರೈತ್ತಿರೀಯ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತುಗಳು ೬೩ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮತ್ತು ವಾಜಸನೇಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪುಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ಸ್ವತವಾನ್, ಪ್ರಘಾಸೀ, ಸಾಂಪತನಃ, ಗೃಹಮೇಧೀ, ಶ್ರೀಡೀ, ಶಾಕೀ, ಉಚ್ಚೇಷೀ ಎಂದು ಏಳುಗಣಗಳ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ತ್ರೈತ್ತಿರೀಯ ಅರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಧುನಿಃ, ಧ್ಯಾಂಶಃ ಎಂದು ಇನ್ನೆರಡು ಗಣಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಪಠಿತವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ೯ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಏಳೇಳರಂತೆ ೯ × ೭ = ೬೩ ಒಟ್ಟು ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೬೩ ಎಂದು ಈ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಋಷಿಯು ಹೇಳಿದಾನೆ.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ತಿಗ್ಮನಾಯುಧಂ ಮರುತಾಮನೀಕಂ ಕಸ್ತ ಇಂದ್ರ ಪ್ರತಿ ವಜ್ರಂ ದಧರ್ಷ ।

ಅನಾಯುಧಾಸೋ ಅಸುರಾ ಅದೇನಾಶ್ಚಕ್ರೇಣ ತಾ ಅಪ ವಸ ಋಜೀಷಿನ್ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ತಿಗ್ಮಂ | ಅಯುಧಂ | ಮರುತಾಂ | ಅನೀಕಂ | ಕಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರತಿ | ವಜ್ರಂ | ದಧರ್ಷ |

ಅನಾಯುಧಾಃ | ಅಸುರಾಃ | ಅದೇನಾಃ | ಚಕ್ರೇಣ | ತಾನ್ | ಅಪ | ವಸ | ಋಜೀಷಿನ್ || ೯ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಸ್ವಭೂತಂ ತಿಗ್ಮಂ ತೀಕ್ಷ್ಣವನಾಯುಧಂ ಅಯುಧ್ಯತೇನೇನೇತ್ಯಾಯುಧಂ ಧುನಿಃ | ತತ್ರ ಮರುತಾಂ ತ್ರಯಃಷಷ್ಠಿಸಂಖ್ಯಾನಾಂ ತ್ವತ್ಪದಾಯಾನಾಮನೀಕಂ ಸಂಭಂ ತೇ ತ್ವದೀಯಂ

ವಜ್ರಂ ಚ ಕಃ ಕೋ ವಾ ದೇವೋ ಮನುಷ್ಯೋ ವಾ ಪ್ರತಿ ದಧರ್ಷ | ಪ್ರತಿ ಕೂಲಮಭಿಧವತಿ | ಅಭಿಧಾ-
ವುಕೋ ನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ || ಧೃಷ್ಣ ಪ್ರಸಹನೇ | ಅ ಧೃಷ್ಣಾದ್ಯಾ | ಧಾ. ೩೪ | ಇತಿ ವಿಧಾಷಿತಚರ್ಚೆ |
ತದಧಾವೇ ಲಿಟಿ ರೂಪಂ || ಅಶ ಏವಾನಾಯುಧಾಸೋ ಧನುರಾದ್ಯಾಯುಧವರ್ಷಿತಾ ಅದೇವಾ
ದೇವವರ್ಷಿತಾ ದೇವದ್ವಿಷೋ ಯೇಸುರಾಃ ಸಂತಿ ಹೇ ಋಜೀಷಿನ್ | ಅಪಾರ್ಷಿತೋಽಭಿಧವತ್ಯಃ
ಸೋಮ ಋಜೀಷಂ | ತದ್ವನ್ನಿಂದ್ರ ತಾನಸುರಾಂಶ್ಚಕ್ರೇಣ ಚಕ್ರಸಮಾನವೀರ್ಯೇಣ ಚಕ್ರರೂಪೇಣ
ವಕ್ರೇಣ ವಾಪ ವಪ | ಅಪಗತಾನ್ ಕುರು | ಅಪನುದೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಋಜೀಷಿನ್—ಋಜೀಷಸಂಕ್ಷುಕವಾದ ಸೋಮವುಳ್ಳ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ |
ತಿಗ್ಂ—ತಿಕ್ಷ್ಣವಾದ | ಆಯುಧಂ—ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ | ಮರುತಾಂ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳ |
ಅನೀಕಂ—ಸಮುದಾಯವನ್ನೂ | ವಜ್ರಂ—ನಿನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನೂ | ಕಃ—ಯಾರುತಾನೇ | ಪ್ರತಿ ದಧರ್ಷ-
ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬಲ್ಲನು ? | ಅನಾಯುಧಾಸಃ—ಆಯುಧರಹಿತರೂ | ಅದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳಿಂದ ವರ್ಷಿತರೂ ಆದ |
ಅಸುರಾಃ—ಯಾವ ಅಸುರರಿರುವರೋ | ತಾನ್—ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಚಕ್ರೇಣ—ಚಕ್ರರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ
ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ | ಅಪ ವಪ—ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು.

• ಧಾಪಾರ್ಥಃ •

ಋಜೀಷಸಂಕ್ಷುಕವಾದ ಸೋಮಪ್ರಿಯನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ ನಿನ್ನ
ಸಹಾಯಕರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನೂ, ನಿನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನೂ ಯಾರು ತಾನೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬಲ್ಲರು ?
ಆಯುಧರಹಿತರೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ವರ್ಷಿತರೂ ಆದ ಯಾವ ಅಸುರರಿರುವರೋ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಚಕ್ರರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ
ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸು.

English Translation

Your sharp bow, the host of Maruts, and your thunderbolt who,
Indra, has ever withstood ? The Asuras are weaponless and abandoned by
the gods, drive them away by your discus, O Rijishin.

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ಮಹ ಉಗ್ರಾಯ ತವಸೇ ಸುವ್ಯಕ್ತಿಂ ಪ್ರೇರಯತಿವತನೂಯ ಪಶ್ಯಃ |

ಗಿರ್ವಾಹಸೇ ಗಿರ ಇಂದ್ರಾಯ ಪೂರ್ವೀರ್ಧೇಹಿ ತನ್ನೇ ಕುವಿದಂ ಗ

ವೇದತ್ || ೧೦ ||

• ಪದವಾಹಿ :

ಮಹೇ | ಉಗ್ರಾಯ | ತವಸೇ | ಸ್ತುವ್ಯಕ್ತಿಂ | ಪ್ರ | ಈರಯ | ಶಿವತಮಾಯ | ಪಶ್ಯಃ |
ಗಿರ್ವಾಹಸೇ | ಗಿರಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪೂರ್ವೀಃ | ಧೇಹಿ | ತನ್ನೇ | ಕುವಿತ್ | ಅಂಗ | ವೇದತ್ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಮಹೇ ಮಹತೇ ಗುಣೈರುಗ್ರಾಯ ಬಲೇನೋದ್ಗೂರ್ಣಾಯ ತವಸೇ || ತು ಇತಿ ಧಾತುವ್ಯದ್ಧೃಘಃ || ಪ್ರವೃದ್ಧಾಯ ಶಿವತಮಾಯ ಕಲ್ಯಾಣತಮಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಸುವ್ಯಕ್ತಿಂ ಶೋಭನಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರೇರಯ | ಚೋದಯ | ಕುರು | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಪಶ್ಯಃ ಪಶೋಃ | ದ್ವಿಪಾಚ್ಚ ತುಷ್ಪಾಚ್ಚ | ಪಶೋರ್ವಮಾಸ್ವದೀಯಾಯ ಗವೇ | ನಾ | ಯದ್ವಾ ಪಶೋರತೀಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಂ ದ್ರಷ್ಟ್ಯಮವಮ ಧನಾದಿಕಂ ದಾತುಂ ಗವೇ ಸುಖಾದಿಕಂ ಪ್ರದಾತುಮಿಂದ್ರಾಯ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರೇರಯ | ಏತದೇವಾಹ | ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಗಿರ್ವಾಹಸೇ ಗೀರ್ವಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರುಹ್ಯಮಾನಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಪೂರ್ವೀರ್ಬಹ್ಯೋರ್ಗಿರಃ ಸ್ತುತೀ-ಧೇಹಿ | ಕುರು | ತತಃ ಸ ಇಂದ್ರಸ್ತನ್ನೇ | ತನೋತಿ ಕುಲಮಿತಿ ತನೂಸ್ತನಯಃ | ತಸ್ಮೈ ಪುತ್ರಾಯ ಸ್ವಶರೀರಾಯಾತ್ಮನೇ ನಾ ಕುವಿತ್ | ಬಹುನಾಮೈತತ್ | ಬಹುಧನಮಂಗ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವೇದತ್ | ಲಂಛಯತು | ದದಾತು || ವಿಧ್ಯೈ ಲಾಭೇ | ಲೇಟೈಡಾಗಮಃ | ಕುವಿಚ್ಛೈಬ್ಧಯೋಗಾದನಿಘಾತಃ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತನೇ) ಮಹೇ—ಮಹದ್ಗುಣಯುಕ್ತನೂ | ಉಗ್ರಾಯ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ತವಸೇ—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೃದ್ಧನೂ | ಶಿವತಮಾಯ—ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಪಶ್ಯಃ—ಪಶುದಾನಕ್ಕೆ ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವಂತೆ | ಸುವ್ಯಕ್ತಿಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಪ್ರೇರಯ—ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸು | ಗಿರ್ವಾಹಸೇ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಸಲ್ಪಡುವ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಪೂರ್ವೀಃ—ಅನೇಕವಾದ ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು | ಧೇಹಿ—ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸು | ತನ್ನೇ—ನನಗೆ | ಕುವಿತ್—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ಅಂಗ—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ವೇದತ್—ಆ ಇಂದ್ರನು ನನಗೆ ಕೊಡಲಿ.

• ಛಾಂದೋಃ :

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತನೇ, ಮಹದ್ಗುಣಯುಕ್ತನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರವೃದ್ಧನೂ, ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ನನಗೆ ಪಶುದಾನವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುವಂತೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸು. ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಸಲ್ಪಡುವ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅನೇಕವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸು. ಇಂದ್ರನು ತಕ್ಷಲವಾಗಿ ನನಗೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಲಿ.

English Translation

Send forth an excellent hymn to great (Indra), the strong, mighty, and most fortunate; (that he may prosper) my cattle; utter many praises to Indra who is borne by praise, may he speedily give much wealth to me-

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉಕ್ತವಾಹಸೇ ವಿಭ್ವೇ ಮನೀಷಾಂ ದ್ರುಣಾ ನ ಪಾರಮೀರಯಾ ನದೀನಾಂ ||

ನಿ ಸ್ವೃತ ಧಿಯಾ ತನ್ನಿ ಶ್ರುತಸ್ಯ ಜುಷ್ವತರಸ್ಯ ಕುವಿದಂ ಗ ವೇದತಃ || ೧೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಕ್ತವಾಹಸೇ | ವಿಭ್ವೇ | ಮನೀಷಾಂ | ದ್ರುಣಾ | ನ | ಪಾರಂ | ಈರಯ | ನದೀನಾಂ ||

ನಿ | ಸ್ವೃತ | ಧಿಯಾ | ತನ್ನಿ | ಶ್ರುತಸ್ಯ | ಜುಷ್ವತರಸ್ಯ | ಕುವಿದಂ | ಗ | ವೇದತಃ || ೧೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಉಕ್ತವಾಹಸಃ ಉಕ್ಥೈಃ ಸ್ತೋತ್ರಶಸ್ತ್ರಾದಿಭಿರುಹ್ಯಮಾನಾಯ ಅತ ಏವ ವಿಭ್ವೇ ಮಹತೇ ಯದ್ವಾ ಕಶ್ಯಾಣಾಮುಭಿಭವಿತ್ರ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಾಭ್ಯಂ ಮನೀಷಾಂ ಮನಸಃ ಈಶಾಂ ಸ್ತುತಿ-ಮೀರಯ | ಪ್ರೇರಯ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂಕಃ | ದ್ರುಣಾ ನ ಯಥಾ ನಾವಿಕೋ ನದೀನಾಂ ನದಮಾನಾನಾಂ ಸರಿತಾಂ ಪಾರಂ ತೀರಂ ಪ್ರತಿ ಪಥಿಕಂ ದ್ರುಣಾ ನಾವಾ ಪ್ರಾಪಯತಿ ತದ್ಯದಿಂದ್ರಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ತುತಿಂ ಗಮಯೇತಿ | ಕಿಂಚ ನಿ ಸ್ವೃತ ನಿತರಾ ಧನಂ ಸ್ವರ್ತಯ ಗಮಯ ತನ್ಯಾತ್ಮನಿ ಪುತ್ರೇ ವಾ | ಕೀದ್ರಕಂ | ಶ್ರುತಸ್ಯ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಕೃತಸ್ಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ಯ ಜುಷ್ವತರಸ್ಯಾತ್ಮರ್ಥಂ ಪ್ರೀಣಾಯತುರಿದ್ರಸ್ಯ ಸ್ವಭೂತಂ | ಧನಂ ಧಿಯಾ ತ್ವದೀಯಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಕರ್ಮಣಾ ವಾತ್ಮಾನಂ ಗಮಯ | ತತಸ್ತ್ವಯಾಭಿಷ್ಠತ ಇಂದ್ರಃ ಕುವಿದ್ವಹು ಧನಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ವೇದತಃ | ಲಂಭಯತು | ದದಾತು ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ) ದ್ರುಣಾ—ನಾವಿಕರು ತನ್ನ ದೋಣಿಯಿಂದ | ನದೀನಾಂ—ನದಿಗಳ | ಪಾರಂ ನ—ದಡವನ್ನು ಪ್ರಯಾಣಿಕನು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ಉಕ್ತವಾಹಸೇ—ಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಶಲ್ಪಡುವವನೂ | ವಿಭ್ವೇ—ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಮನೀಷಾಂ—ಉತ್ತಮನಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಈರಯ—ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸು | ಶ್ರುತಸ್ಯ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ | ಜುಷ್ವತರಸ್ಯ—ಪ್ರಿಯಕಾರಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಧನವನ್ನು | ತನ್ನೇ—ನನಗೆ | ನಿ ಸ್ವೃತ—ಬಂದುಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡು | ಧಿಯಾ—ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಥ ಇಂದ್ರನು | ಕುವಿದಂ—ಅತ್ಯಧಿಕನಾದ ಧನವನ್ನು | ಅಂಗ—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ವೇದತಃ—ನನಗೆ ಒದಗಿಸಲಿ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ನಾವಿಕನು ತನ್ನ ದೋಣಿಯಿಂದ ನದಿಗಳ ದಡವನ್ನು ಪಥಿಕರು ಹೋಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಹಿಶಲ್ಪಡುವವನೂ, ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಉತ್ತಮನಾದ

ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸು. ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ, ಪ್ರಿಯಕಾರಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಧನವನ್ನು ನನಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡು ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ಇಂದ್ರನು ನನಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಿ.

English Translation

Send forth your praise to mighty Indra who is borne by hymns, as (a sailor sends a traveller) in a ship across the rivers; bring to me by your rites that wealth which belongs to him renowned and beneficent; may he speedily give much wealth.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತದ್ವಿವಿಡ್ಧಿ ಯತ್ತ ಇಂದ್ರೋ ಜುಜೋಷತ್ಸುಹಿ ಸುಷ್ಪತಿಂ ನಮಸಾ
ವಿನಾಸ |

ಉಪ ಭೂಷ ಜರಿತರ್ಮಾ ರುವಣ್ಯಃ ಶ್ರಾವಯಾ ವಾಚಂ ಕುವಿದಂಗ
ವೇದತ್ || ೧೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತತ್ | ವಿವಿಡ್ಧಿ | ಯತ್ | ತೇ | ಇಂದ್ರಃ | ಜುಜೋಷತ್ | ಸುಹಿ | ಸುಷ್ಪತಿಂ | ನಮಸಾ | ಅ | ವಿವಾಸ |
ಉಪ | ಭೂಷ | ಜರಿತಃ | ನಮಾ | ರುವಣ್ಯಃ | ಶ್ರವಯ | ವಾಚಂ | ಕುವಿತ್ | ಅಂಗ | ವೇದತ್ || ೧೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಋತ್ವಿಕ್ ತತ್ ಸೋನಾದಿಹವಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ನಾ ವಿವಿಡ್ಧಿ | ನ್ಯಾಪಯ | ತಾನೀಂದ್ರಾರ್ಥಂ ಕುರ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತೇ ತವ ಸ್ವಭೂತಂ ಯದ್ಯವಿಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ವೇಂದ್ರೋ ಜುಜೋಷತ್ ಸ್ವೀಕುರ್ಯಾತ್ ತತ್ಪುರು || ಜುಷೀ ಪ್ರೀತಿಸೇವನಯೋಃ | ಲೇಟಿ ಶಪಃ ಶ್ರು || ಅಡಾಗಮಃ | ಛಾಂದಸ್ತ್ಯಾನ್ನಾಭ್ಯಸ್ತಸ್ಯೇತಿ ಗುಣಪ್ರತಿಷೇಧಾಧಾವಃ || ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಸುಷ್ಪತಿಂ ಸುಸ್ಪತಿಂ | ಶೋಭಮಾನಾ ಸ್ತುತಿಯುಕ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ತಾದ್ಯತಸಿಂಧ್ರಂ ಸ್ತುಹಿ | ತಥಾ ನಮಸಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಹವಿಷಾ ವಾ ಅ ವಿನಾಸ | ಇಂದ್ರಮಾಠಿಮುಖ್ಯೇನ ಪರಿಚರ || ವಿನಾಸತಿಃ ಪರಿಚರಣಕರ್ಮಾ | ಲೋಟಿ ರೂಪಂ || ಹೇ ಜರಿತಃ ಸ್ತೋತಃ | ಉಪ ಭೂಷ || ಭೂಷ ಅಲಂಕಾರೇ || ಅಲಂಕೃತೋ ಭವ | ಮಾ ರುವಣ್ಯಃ | ಧನಾಧಾವಾನಾ ಧ್ವನಯಃ | ಮಾ ರೋದೀರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಧನಾಗಮನೇ ಕಾರಣಮಾಹ | ಹೇ ಸ್ತೋತಃ | ವಾಚಂ ಸ್ತುತಿ-ಮಿಂಧ್ರಂ ಶ್ರಾವಯ | ಜ್ಞಾಪಯ | ತತ್ ಸ್ತಯಾ ಸ್ತುತ ಇಂದ್ರಸ್ತುಭ್ಯಂ ಕುವಿದ್ವಹು ಧನಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತು ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ) ಯಾಹ್—ಯಾವ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಜುಜೋಷ್—ಪ್ರಕರಿಸಿ ಸೇವಿಸುವನೋ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ | ತರ್ಹ—ಆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ವಿವಿಧಿ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸು | ಸುಷ್ಕುತಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸ್ತುಹಿ—ಪ್ರಕರಿಸು | ನಮಸಾ—ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ | ಆ ವಿವಾಸ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉಪಚರಿಸು | ಜರಿತಃ—ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ | ಉಪ ಧೂಷ—ಇಂದ್ರನನ್ನಲಂಕರಿಸು | ಮಾ ರುವಣ್ಯ—ಧನಾಧಾವದಿಂದ ದುಃಖಿಸಬೇಡ | ವಾಚಂ—ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು | ಶ್ರಾವಯಿ—ಇಂದ್ರನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಳುವಂತೆಮಾಡು | ಅಂಗ ಕುವಿಹ್—ಆ ಇಂದ್ರನು ನಿನಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು | ವೇದತಾ—ಕೊಡಲಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಯಾವ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸೇವಿಸುವನೋ, ನಿನ್ನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸು. ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಕರಿಸು. ಹವಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉಪಚರಿಸು. ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನಲಂಕರಿಸು. ಧನಾಧಾವದಿಂದ ದುಃಖಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯವನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿಳುವಂತೆ ಮಾಡು. ಆ ಇಂದ್ರನು ನಿನಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿ.

English Translation

Perform those rites of yours that Indra may accept them; praise him to whom praise belongs, worship him with your service; O priest, adorn yourself, grieve not (for poverty); let Indra hear your praise, may he speedily give much wealth.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅವ ದ್ರಷ್ಟೋ ಅಂತುಮತೀಮತಿಷ್ಠದಿಯಾನಃ ಕೃಷ್ಣೋ ದಶಧಿಃ ಸಹಸ್ರೈಃ |

ಅವತ್ತಮಿಂದ್ರಃ ಶಚ್ಯಾ ಧಮಂತಮಪ ಸ್ನೇಹಿತೀನ್ಯಮುಣಾ ಅಧತ್ತ || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅವ ದ್ರಷ್ಟಃ | ಅಂತುಮತೀಂ | ಅತಿಷ್ಠತಃ | ಇಯಾನಃ | ಕೃಷ್ಣಃ | ದಶಧಿಃ | ಸಹಸ್ರೈಃ ||

ಅವತಾ | ತಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಶಚ್ಯಾ | ಧಮಂತಂ | ಅಪ | ಸ್ನೇಹಿತೀಃ | ನ್ಯಮುನಾಃ | ಅಧತ್ತ || ೧೩ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ :

ಪೃಷ್ಠಾಕ್ಷದಹಗತೇಷೂಕ್ಯೈಷು ತೃತೀಯಸವನೇ. ಪ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಶಸ್ತ್ರೇನ ದ್ರಷ್ಟ ಇತಿ ತೃಪಃ | ಸೂಕ್ತತ್ರಂ ಚ | ಅವ ದ್ರಷ್ಟೋ ಅಂತುಮತೀಮತಿಷ್ಠದಿತಿ ತ್ರಿಸ್ತೋತ್ರಾ ಮು ಇಂದ್ರಮಿತಿ ನಿತ್ಯಮೈಕಾಹಿಕಂ | ಅ. ೮. ೩ | ಇತಿ ||

ಅತ್ರೇತಿಹಾಸಮಾಚಕ್ಷತೇ ಕಿಲ | ಕೃಷ್ಣೋ ನಾಮಾಸುರೋಃ ದಶಶಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೈರಸುರೈಃ ಪರಿವೃತಃ ಸನ್ನಂಶುಮುತೀನಾಮಧೇಯಾಯಾ ನದ್ಯಾಸ್ತೀರೇ೯ತಿಷ್ಠತ್ | ತತ್ರಂತಂ ಕೃಷ್ಣಮುದಕಮಧ್ಯೇ ಸ್ಥಿತಮಿಂದ್ರೋ ಬೃಹಸ್ಪತೀನಾ ಸಹಾಗಚ್ಛತ್ | ಅಗತ್ಯ ತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ತಸ್ಯಾನುಚರಾಂಶ್ಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿ- ಸಹಾಯೋ ಜಘಾನೇತಿ || ಕೇಚಿದನ್ಯಥಾ ವದಂತಿ| ತೇಷಾಂ ಕಥಾ ಹೇತುಃ| ದ್ರಪ್ತ ಇತ್ಯುದಕಕಣೋ೯- ಛಿಧೀಯತೇ ಸ ತು ಸೋನೋ ದ್ರಪ್ತಕ್ಷಸ್ಕಂದ | ಋ. ೧೦.೧೭.೧೧ | ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಠ ಸೋನುಪರತ್ನೇನೋ- ಕ್ತತ್ಯಾತ್ | ಏತತ್ಪದವಾಗ್ನಿತ್ಯಾಹುಃ || ಅಪಕ್ರಮ್ಯ ತು ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸೋನೋ ವೃತ್ತಿಭಯಾದಿಹಃ | ನದೀನಂಶುಮುತೀಂ ನಾಮಾಭ್ಯತಿಷ್ಠತ್ಪುರೂಷತಿ || ತಂ ಬೃಹಸ್ಪತಿನೈಕೇನ ಸೋ೯ಭ್ಯಯಾದ್ವಿತ್ಯಹಾ ಸಹ | ಯೋತ್ಸ್ಯವಾನಂ ಸುಸಂಪೃಷ್ಠೈರ್ನುರುದ್ವಿವಿಧಾಯುಧೈಃ || ದ್ವ್ಯಷ್ಟ್ವಾ ತಾನಾಯತಃ ಸೋನುಃ ಸ್ವಬಲೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ | ಮನ್ವಾನೋ ವೃತ್ತವನಾಯಾಂತಂ ಚಿಘಾಂಸುಮರಿಸೇನಯಾ || ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ಧನುಷಂತಂ ತಮುವಾಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ | ಮರುತ್ಪತಿಯಂ ಸೋನು ಪ್ರೇ೯ಂ ದೇವಾನುನಿರ್ವಿಭೋಃ | ಸೋ೯ಬ್ರವೀನ್ನೇತಿ ತಂ ಶಕ್ಯ ಓಜಸೈವ ಬಲಾದ್ವಲೀ | ಇಯಾಯ ದೇವಾನಾದಾಯ ತಂ ಪಪ್ಪುಧಿನ- ತ್ಪರಾಃ || ಜಘ್ನುಃ ಪೀತ್ವಾ ಚ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಸಮರೇ ನವತೀರ್ನವ | ತದವ ದ್ರಪ್ತ ಇತ್ಯಸ್ಥಿನ್ ದ್ರಾಚಿಃ ಸರ್ವಂ ನಿಗದ್ಯತೇ || ಬೃ. ೬.೯೦೮ ರಿಂದ೯೦೫ || ಏತದನಾರ್ಷತ್ವೇ ನಾದರಣೇಯಂ ಭವತಿ || ಏಷೋ೯ರ್ಥಃ ಕ್ರಮೇಣಾರ್ಕ್ಷಂ ವಪ್ಸ್ಯತೇ | ತಥಾ ಬಾಸ್ಯಾ ಯಚೋ೯ಯಃಮರ್ಥಃ | ದ್ರಪ್ತಃ | ದ್ರುತಂ ಸರತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ದ್ರಪ್ತಃ || ಪೃಷೋದರಾದಿಃ || ದ್ರುತಂ ಗಚ್ಛನ್ ದಶಭಿಃ ಸಹಸ್ರೈರ್ವಶಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೈರಸುರೈರಿಯಾನಃ ಕೃಷ್ಣ ಏತನ್ನಾಮಕೋ೯ನುರೂ೯ಂಶುಮುತೀಂ ನಾಮ ನದೀನುಮಾತಿಷ್ಠತ್ | ಅವತಿಷ್ಠತೇ | ತತಃ ಶಚ್ಯಾ ಕರ್ವಣಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇನ ವಾ ಧನುಂತಮುದಸ್ಯಾಂತರಚ್ಛಸ್ಕಂತಂ ಯದ್ವಾ ಜಗದ್ವೀತಿಕರಂ ಶಬ್ದಂ ಕುಮಂತಂ ತಂ ಕೃಷ್ಣಮಸುರಮಿಂದ್ರೋ ಮರುದ್ವಿಃ ಸಹಾವತ್ | ಪ್ರಾವ್ನೋತ್ | ಪಶ್ಯಾತ್ತಂ ಕೃಷ್ಣಮಸುರಂ ತಸ್ಯಾನುಚರಾಂಶ್ಚ ಹತವಾನಿತಿ ಇದತಿ | ನೈಮಣಾ ನೈಷು ಮನೋ ಯಸ್ಯ ಸಃ | ಯದ್ವಾ | ಕರ್ವಣೇತ್ಯಪ್ಪತ್ವಿಷ್ಟಿಕ್ರಮಧಂ ಮನೋ ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ | ತಾದೃಶಃ ಸರ್ವ ಸ್ನೇಹಿತಿಃ | ಸ್ನೇಹತಿರ್ವಧಕರ್ವಣು ಪತಿತಃ | ಸರ್ವಸ್ಯ ಹಿಂಸಿತ್ತೀ೯ಸ್ತಸ್ಯ ಸೇನಾ ಅಪಾಧತ್ತ | ಅಪಧಾನಂ ಹನನಂ | ಅವಧೀ೯ತಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಪ ಸ್ನೇಹಿತಿಂ ನೈಮಣಾ ಅಧದ್ರಾ ಇತಿ ಛಂದೋಗಾಃ ಪಠಂತಿ | ಸಾ.ಸಂ. ೧.೪.೧. ೪-೧ | ತಸ್ಯಾನುಚರಾನ್ ಹತ್ವಾ ತಂ ದ್ರುತಂ ಗಚ್ಛತಮಸುರಮಪಾಧತ್ತ | ಹತವಾನ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ದ್ರಪ್ತಃ—ವೇಗಗಾಮಿಯೂ | ದಶಭಿಃ ಸಹಸ್ರೈಃ—ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಅಸುರರೊಡನೆ | ಇಯಾನಃ—ಕೂಡಿಕೊಂಡಿರುವವನೂ ಆದ | ಕೃಷ್ಣಃ—ಕೃಷ್ಣನೇಬ ಅಸುರನು | ಅಂಶುಮುತೀಂ—ಅಂಶುಮತಿ ಯೆಂಬ ನದಿಯಲ್ಲಿ | ಅವಾತಿಷ್ಠತ್—ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದನು | ಧಮಂತಂ—ಜಗದ್ವೀತಿಕರವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಹುತಿಡ್ತ | ತಂ—ಓ ಅಸುರನನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಶಚ್ಯಾ—ತನ್ನ ಕುಶಲತೆಯೆಂದಲೂ ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ | ಅವತ್—ಸಮಾಪಿಸಿದನು | ನೈಮಣಾಃ—ಮಾನವನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು | ಸ್ನೇಹಿತಿಃ—ಹಿಂಸಕರಾದ ಅವನ ನೇನಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಅಪಾಧತ್ತ—ನಾಶಮಾಡಿದನು.

|| ಛಾಂದೋ ||

ವೇಗಗಾಮಿಯೂ, ಹೆತ್ತು ಸಾವಿರಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಅಸುರರೊಡನೆ ಕೂಡಿದವನೂ ಆದ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಅಸುರನು ಅಂದುಮತಿಯೆಂಬ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಜಗದ್ವೀತಿಕರವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಸುರನನ್ನು ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕುಶಲತೆಯಿಂದಲೂ, ಮರುತ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಸಮಾಪಿಸಿದನು. ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಇಂದ್ರನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿಂಸಕವಾದ ಅವನ ಸೇನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಪಡಿಸಿದನು.

English Translation

The swift-moving Krishna with ten thousand (demons) stood on the Amshumati; by his might Indra caught him snorting (in the water); he, benevolent to man, smote his malicious (bands).

|| ವಿಶೇಷವಚನಗಳು ||

ವೃಷ್ಣೃಷಡಹಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉಕ್ಕಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತೈತೀಯ ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಮುತ್ತಿ ಜನು ಪಶಿಸುವ ಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವ ದ್ರಷ್ಟೇಃ ಎಂಬ ತೈತನನ್ನು (ಮೂರು ಮಕ್ಕಗಳನ್ನು) ಪಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಅವ ದ್ರಷ್ಟೋ ಅಂಶಮತೀಮತಿಷ್ಠದಿತಿ ತಿಸ್ತೋಽಚ್ಯಾ ಮ ಇಂದ್ರಮಿತಿ ನಿತ್ಯಮೈಕಾಹಿಕಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೮.೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದ್ರನು ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯವು ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೂರ್ವೇಕಿಹಾಸವಿದೆ—

ಅಶ್ವೇರಿಹಾಸಮಾಚಕ್ಷತೇ | ಕೃಷ್ಣೋ ನಾಮಾಸುರೋ ದಶಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೈರಸುರೈಃ | ಪರಿವೃತಃ ಸನ್ನಂಶಮತೀನಾಮುಘೇಯಾಯಾ ನದ್ಯಾಸ್ತೀರೇಽತಿಷ್ಠತ್ | ತತ್ರ ತಂ ಕೃಷ್ಣಮುದಕಮನ್ಯೇ ಸ್ತಿ ತಮಿಂದ್ರೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿನಾ ಸಹಾಗಚ್ಯತ್ | ಆಗತ್ಯ ತಂ ಕೃಷ್ಣಂ ತಸ್ಯಾಸುರೀರಾಂಶ್ಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಸಹಾಯೋ ಜಘಾನೇತಿ |

ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಅಸುರನು ಹೆತ್ತು ಸಹಸ್ರಸ್ಥನಿಕರೊಡನೆ ಅಂಶಮತೀ ಎಂಬ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸುತ್ತಲೂ ನದಿಯನೀರಿನಿಂದ ಆವೃತನಾಗಿ ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಜೇಯನಾಗಿದ್ದ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಲು ಇಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ಕೃಷ್ಣಾಸುರನನ್ನೂ ಅವನ ಹೆತ್ತು ಸಾವಿರ ಯುದ್ಧಭಟರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು ಎಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮತ್ತೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳುವರು—

ಕೇಟಿದನ್ಯಥಾ ವದಂತಿ | ತೇಷಾಂ ಕಥಾ ಹೇತುಃ | ದ್ರಷ್ಟ ಇತ್ಯದಕಕಣೋಽಭಿಧೀಯತೇ ಸ ತು ಸೋಮೋ ದ್ರಷ್ಟಕ್ಷಸ್ಥಂಧ (ಮು ಸಂ. ೧. ೧೩-೧೧) ಇತ್ಯಾದಿಷು ಸೋಮಪರಶ್ವೇನೋ-ಕ್ತತ್ಯಾತ್ | ವಿಶ್ವದವಾಶ್ಚಿತ್ಯಾಹುಃ—

ಅಪಕ್ರಮ್ಯ ತು ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸೋಮೋ ವೃತ್ರಭಯಾದ್ವಿತಃ |
 ನದೀಮಂತುಮತೀಂ ನಾಮಾಭ್ಯತಿಷ್ಠತ್ ಕುರೂರ್ನ ಪ್ರತಿ ||
 ತಂ ಬೃಹಸ್ಪತಿನೈಕೇನ ಸೋಽಭ್ಯಯಾದ್ವೃತ್ರೇಹಾ ಸಹ |
 ಯೋತೈಸ್ತಮಾನಃ ಸುಸಂಹೃಷ್ಟೈರ್ಮರುದ್ಧಿರ್ವಿಧಾಯುಧೈಃ ||
 ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಾನಾಯತಃ ಸೋಮಃ ಸ್ವಬಲೇನ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ |
 ಮನ್ವಾಸೋ ವೃತ್ರಮಾಯಾಂತಂ ಜಿಘಾಂಸುಮರಿಸೇನಯಾ ||
 ವ್ಯವಸ್ಥಿತಂ ಧನುಷ್ಯಂತಂ ತಮುವಾಚ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ |
 ಮರುತ್ಪತಿಯಂ ಸೋಮ ಪ್ರೇಹಿ ದೇವಾನ್ ಪುನರ್ವಿಭೋ ||
 ಸೋಽಬ್ರವೀನ್ನೇತಿ ತಂ ಶಕ್ಯಃ ಸ್ವರ್ಗಿ ಏವ ಬಲಾದ್ವಲೀ |
 ಇಯಾಯ ದೇವಾನಾದಾಯ ತಂ ಪಪುರ್ವಿಧಿವತ್ಪುರಾಃ ||
 ಜಘ್ನುಃ ಪೀತ್ಯಾ ಚ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಸಮರೇ ನವತೀರ್ನವ |
 ತದವ ದ್ರಪ್ಸ ಇತ್ಯೆಸ್ಥಿನ್ ತೃಚೇ ಸರ್ವಂ ನಿಗದ್ಯತೇ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬-೧೦೯ ರಿಂದ ೧೧೫)

ಕೆಲವರು ಈ ಮಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಅವರ ಕಥಾಸರಣಿಯು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ—ದ್ರಪ್ಸ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಉದಕಕಣ ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಅರ್ಥವನ್ನನುಸರಿಸಿ ದ್ರಪ್ಸಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೋಮ ವೆಂದೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಅರ್ಥಮಾಡಲಾಗಿದೆ ದ್ರಪ್ಸಶಬ್ದದಿಂದ (ಮು. ಸಂ. ೧೦-೧೭-೧೧) ಎಂಬ ಮುಖ್ಯನಲ್ಲಿ ದ್ರಪ್ಸ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೋಮವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರಪ್ಸಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೋಮವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬೃಹದ್ದೇವತಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ—ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವೃತ್ರಾಸುರನ ಭಯದಿಂದ ಸೋಮನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಂತುಮತೀ ಎಂಬ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿತು. ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದ ನಂತರ ಇಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಇಂದ್ರನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತರಾದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಸೋಮದೇವತೆಯು ಇಂದ್ರನನ್ನೂ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯುಧೋಪೇತರಾದ ಮರುತ್ತುಗಳನ್ನೂ ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿ—ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವೃತ್ರಾಸುರನು ತನ್ನ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನೂ ಅವನ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ ಸೋಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮೊಡನಿರುವವನು ವೃತ್ರನಲ್ಲ, ಇವನು ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನಾದ ಇಂದ್ರನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಹೆದರಬೇಡಾಗಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಾ ಎಂದನು. ಅದರೂ ಸೋಮನಿಗೆ ಸಂಶಯವು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಇಂದ್ರನೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಪಾನಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಮಂದಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದರು. ಈ ವಿಷಯವೇ ಅವದ್ರಪ್ಸ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ಇತಿಹಾಸದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವದ

ಪುನಿಗಳ ಮತವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಕೃಷ್ಣಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನೆಂದು ವಿವರಿಸಿರುವ ಪಕ್ಷವೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಹೇಳಿ ಅವರಂತೆ ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಮಾಡಿರುವರು

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ದ್ರಪ್ತಂ ಮುಪಶ್ಯಂ ವಿಷುಣೇ ಚರಂತಮುಪಶ್ಯರೇ ನದ್ಯೋ ಅಂಶುಮತಾಃ |

ನಭೋ ನ ಕೃಷ್ಣ ಮನತಸ್ತ್ರಿವಾಂಸಮಿಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ವೃಷಣೋ ಯುದ್ಧ-
ತಾಜೌ || ೧೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ದ್ರಪ್ತಂ | ಅಪಶ್ಯಂ | ವಿಷುಣೇ | ಚರಂತಂ | ಉಪಶ್ಯರೇ | ನದ್ಯಃ | ಅಂಶುಮತಾಃ ||

ನಭಃ | ನ | ಕೃಷ್ಣಂ | ಅವತಸ್ತ್ರಿವಾಂಸಂ | ಇಷ್ಯಾಮಿ | ವಃ | ವೃಷಣಃ | ಯುದ್ಧತಃ | ಅಜೌ || ೧೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪರೀಯಪಾದೋ ಮಾರುತಃ | ಮರುತಃ ಪ್ರತಿ ಯದ್ವಾಕ್ಯಮಿಂದ್ರ ಉನಾಚ ತದತ್ರ ಕೀರ್ತ್ಯತೇ | ಹೇ ಮರುತಃ ದ್ರಪ್ತಂ ದ್ರುತಗಾಮಿನಂ ಕೃಷ್ಣಮಹುಮಪಶ್ಯಂ | ಅದರ್ಶಂ | ಕುತ್ರ ವರ್ತಮಾನಂ | ವಿಷುಣೇ ವಿಷ್ಣುಗಂಭನೇ ಸರ್ವತೋ ವಿಸ್ತೃತೇ ದೇಶೇ | ಯದ್ವಾ ವಿಷುಣೋ ವಿಷಮಃ | ವಿಷಮೇ ಪರೈರದ್ಯಶ್ಯೇ ಗುಹಾರೂಪೇ ದೇಶೇ | ಚರಂತಂ ಪರಿತೋ ಗಚ್ಯಂತಂ | ಕಂಚಾಂಕುಮತಾಃ ಏತನ್ನಾಮಿಕಾಯಾ ನದ್ಯೋ ನದ್ಯಾ ಉಪಶ್ಯರೇತ್ಯಂತಂ ಗೂಢಸ್ಥಾನೇ ನಭೋ ನ ನಭಸಿ ಯಥಾ- ದಿತ್ಯೋ ದೀಪ್ಯತೇ ತದ್ವತ್ಪ್ರ ದೀಪ್ಯಮಾನಮವತಸ್ತ್ರಿವಾಂಸಮುದಕಸತ್ಯಾಂತರನಸ್ತಿ ತಂ ಕೃಷ್ಣಮೇತನ್ಮಾ- ಮಕಮಸುರಮಪಶ್ಯಂ | ತಸ್ತಿಸ್ತೃಷ್ಣೇ ಸತಿ ಹೇ ವೃಷಣಃ ಕಾಮಾನಾಮುದಕಾಸಾಂ ವಾ ಸೇಶ್ವಾರೋ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನ್ ಯುದ್ಧಾರ್ಥಮಿಷ್ಯಾಮಿ | ಅಹಮಿಚ್ಛಾಮಿ | ತತೋ ಯೂಯಂ ತಮಿಮಂ ಕೃಷ್ಣಮಾಜೌ | ಅಜಂತಿ ಗಚ್ಯಂತೃಪ್ರ ಯೋದ್ಧಾರ ಆಯುಧಾನಿ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಯಂತೀತಿ ವಾಣಿಃ ಸಂಗ್ರಾಮಃ | ತಸ್ತಿನೃಧ್ಯತಃ ಸಂಹರತಃ | ವಾಕ್ಯಭೇದಾದನಿಭಾತಃ | ಕೇಚಿದಿಷ್ಯಾಮಿ ವೋ ಮರುತ ಇತಿ ಪಠಂತಿ | ತತ್ರ ಹೇ ಮರುತಃ ವೋ ಯುಷ್ಮಾನಿಚ್ಛಾಮಿಾತ್ಯರ್ಥೋ ಭವತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವೃಷಣಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ | ವಿಷುಣೇ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಗುಹೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಚರಂತಂ—ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವವನೊ | ದ್ರಪ್ತಂ—ವೇಗಗಾಮಿಯೊ | ನಭೋ ನ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದಿಕ್ಕನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ | ಅಂಶುಮತಾಃ—ಅಂಶುಮತಿಯೆಂಬ | ನದ್ಯಾಃ—ನದಿಯ | ಅಪಶ್ಯರೇ—ಗೂಢವಾದ

ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲೆ | ಅವತಸ್ಥಿವಾಂಸಂ—ಉದಕದ ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವನೂ ಅದ | ಕೃಷ್ಣಂ—
 ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು | ಅಪಶ್ಯಂ—ನಾನು ನೋಡಿದೆನು | (ವ್ಯಷಣಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ
 ಮರುತ್ತುಗಳೇ) | ವಃ—ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು | ಇಷ್ಟಾಮಿ—ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ | ಆಜಾಂ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ |
 ಯುದ್ಧತ—ಅವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ನಾಶಪಡಿಸಿಂ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಗುಹೆಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿರುವವನೂ,
 ವೇಗಗಾಮಿಯೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಅಂಶುಮತಿಯೆಂಬ ನದಿಯ ಗೂಢವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಉದಕದ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವನೂ ಅದ ಕೃಷ್ಣನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದೆನು. ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
 ಪ್ರದರಾದ ಎಲೈ ಮರುತ್ತುಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ
 ಹೋರಾಡಿ ಅವನನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿಂ.

English Translation

“I have seen the swift-moving (demon) lurking in an inaccessible
 place, in the depths of the river Amshumati, (I have seen) Krishna stand-
 ing there as (the sun) in a cloud ; I appeal to you, showerers ; conquer him
 in battle.”

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಥ ದ್ರಷ್ಟೋ ಅಂಶುಮತ್ಯಾ ಉಪಶ್ಯೇದಧಾರಯತಸ್ತಂ ತಿತ್ತಿಷ್ಠಾಣಃ |

ವಿಶೋ ಅದೇವೀರಭ್ಯಾಚರಂತೀರ್ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಿನಾ ಯುಜೀಂದ್ರಃ ಸಸಾಹೇ ||

• ಪವನಃ •

ಅಥ | ದ್ರಷ್ಟಃ | ಅಂಶುಮತ್ಯಾಃ | ಉಪಶ್ಯೇ | ಅಧಾರಯತಃ | ತಸ್ತಂ | ತಿತ್ತಿಷ್ಠಾಣಃ ||

ವಿಶಃ | ಅದೇವೀಃ | ಅಥ | ಆಚರಂತೀಃ | ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಿನಾ | ಯುಜಾ | ಇಂದ್ರಃ | ಸಸಾಹೇ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಥಾಥ ದ್ರಷ್ಟೋ ದ್ರುತಗಾಮಿಾ ಕೃಷ್ಣೋಽಂಶುಮತ್ಯಾ ನದ್ಯಾ ಉಪಶ್ಯೇ ಸಮೀಪೇ ತಿತ್ತಿ-
 ಷಾಣೋ ದೀಪ್ಯಮಾನಃ ಸಂಸ್ತನ್ಯನಾತ್ತೀಯಂ ಶರೀರಮಧಾರಯತಾ | ಪರ್ಮಿರಹಂಕೃತ್ವೇನ ಬಿಭರ್ತಿ |
 ಯದ್ವಾ | ಬಲಪ್ರಾಪ್ತರ್ಥಂ ಸ್ತಶರೀರಮಾಹಾರಾ ದಿಭಿರಪೋಷಯತಾ | ತತ್ರೇಂದ್ರೋ ಗತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತ-
 ಇನ್ಮಾನುಕೇನ ದೇವೇನ ಯುಜಾ ಸಹಾಯೇನಾದೇವೀರದ್ಯೋತಮಾನಾಃ | ಕೃಷ್ಣ ರೂಪಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ |

ಯದ್ವಾ | ಪಾಪಯುಕ್ತತ್ವಾದಸ್ತುತ್ಯಾಃ | ಅಚರಂತೀರಾಗಚ್ಯಂತೀರ್ವಿಕೋಽಸುರಸೇನಾ ಅಭಿ ಸಸನೇ |
ಜಘಾನ | ತಮವಧೀದಿತ್ಯರ್ಥಃ ಪ್ರಸಂಗಾದವಗಮ್ಯತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ |

ಅಥ—ಅನಂತರ | ದ್ರಷ್ಟೇ—ವೇಗಗಾಮಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣಾಸುರನು | ಅಂಶುಮತ್ಯಾಃ—ಅಂಶುಮತೀ
ನದಿಯು | ಉಪಸ್ಥೇ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ | ತಿತ್ತಿಷಾಣಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ | ತನ್ನಂ—ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು | ಅಧಾರ-
ಯತ್—ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಬೃಹಸ್ಪತಿನಾ—ಬೃಹಸ್ಪತಿದೇವನೊಡನೆ | ಯುಜಾ—
ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಅದೇವೀಃ—ಪ್ರಕಾಶರಹಿತರಾದವರೂ | ಅಚರಂತೀಃ—ಎದುರುಬಿದ್ದವರೂ ಆದ | ವಿಕಃ—
ಆ ಅಸುರಸೇನೆಗಳನ್ನು | ಅಭಿ ಸಸಹೇ—ನಾಶಪಡಿಸಿದರು

|| ಭಾವಾರ್ಥ |

ವೇಗಗಾಮಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣಾಸುರನು ಅಂಶುಮತೀನದಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು
ಪೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಇಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿದೇವನೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕಾಶರಹಿತರಾದವರೂ, ಎದುರುಬಿದ್ದವರೂ
ಆದ ಅಸುರಸೇನೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದರು.

English Translation

Then the swift-moving one shining forth assumed his own body by
the Amshumati, and Indra with Brihaspati as his ally smote the godless
hosts as they drew near.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ ಹ ತ್ವತ್ಪ್ರಭ್ಯೋ ಜಾಯಮಾನೋಽಶತ್ರುಭ್ಯೋ ಅಭವಃ ಶತ್ರುರಿದ್ರ |

ಗೂರ್ಣೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಅನ್ದ್ರವಿಂದೋ ವಿಭ್ರಮದ್ಭ್ಯೋ ಭುವನೇಭ್ಯೋ

ರಣಂ ಧಾಃ || ೧೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ | ಹ | ತ್ವಂ | ಶತ್ರುಭ್ಯಃ | ಜಾಯಮಾನಃ | ಅಶತ್ರುಭ್ಯಃ | ಅಭವಃ | ಶತ್ರುಃ | ಇಂದ್ರ |

ಗೂರ್ಣೇ | ಇತಿ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ | ಇತಿ | ಅನ್ದ್ರ | ಅನ್ದ್ರಃ | ವಿಭ್ರಮಾಶ್ಚಭ್ಯಃ | ಭುವನೇಭ್ಯಃ |

ರಣಂ | ಧಾಃ || ೧೬ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಖಲು ತ್ವತ್ಪುಮ್ನ ಕೃತವಾನಸಿ | ಕಿಂ ತತ್ ಉಚ್ಯತೇ | ಜಾಯಮಾನಸ್ತ್ವಂ
ಪ್ರಾದುರ್ಭವನ್ನೇನಾಶತುಭ್ಯಃ ಶತುರಹಿತೇಭ್ಯಃ ಸಪ್ತಭ್ಯಃ ಕೃಷ್ಣವೃತ್ರನಮುಚಿಶಂಬರಾವಿಸಪ್ತಭ್ಯೋಃ
ಬಲವದ್ಭ್ಯಃ ಶತುಭ್ಯಃ ತದರ್ಥಂ ಶತುರಭವಃ | ಯದ್ವಾ | ಸಪ್ತಭ್ಯಃ | ಸಪ್ತೈವಾಗಿರಸಃ | ಸಪ್ತಭ್ಯೋ-
೮೦ಗಿರೋಭ್ಯೋ ಗವಾನಯನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಾದುರ್ಭವನ್ನೇನಾಶತುಭ್ಯೋ ಬಲವದ್ಭ್ಯಃ ಪಣಿಭ್ಯಃ ಶತುರ-
ಭವಃ | ಕಿಂಚಿ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಗೂರ್ವೇ ತಮಸಾ ಗೂರ್ಧೇ ಸಂವೃತೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ
ಸೂರ್ಯಾತ್ಮನಾ ತೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಾನುಕ್ರಮೇಣಾವಿಂದಃ | ಅಲಭಃಃ | ತಥಾ ವಿಭುಮದ್ಭ್ಯೋ ಮಹತ್ತ್ವ-
ಯುಕ್ತೇಭ್ಯೋ ಭುವನೇಭ್ಯೋ ಲೋಕೇಭ್ಯೋ ರಣಂ ರಮಣಂ ಧಾಃ | ಧಾರಯಸಿ | ವಿದಧಾಸೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನೇ | ತ್ವತ್—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೀಯೆ
(ಆದೇನೆಂದರೆ) | ಜಾಯಮಾನಃ—ನೀನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ | ಅಶತುಭ್ಯಃ—ಆಪ್ತಿಕಹರಾದ |
ಸಪ್ತಭ್ಯಃ—ಕೃಷ್ಣವೃತ್ರಾದಿ ಏಳು ಆಸುರರಿಗೂ | ಶುತ್ರಃ ಅಭವಃ—ನಾಶಕನಾದ ಶತುವಾದೆ | ಗೂರ್ವೇ—
ಗರ್ಭರವಾದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಡಗದ್ದೆ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಅಸು ಆವಿಂದಃ—ಸೂರ್ಯ
ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ | ವಿಭುಮದ್ಭ್ಯಃ—ಮಹತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಭುವ-
ನೇಭ್ಯಃ—ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ | ರಣಂ—ಸಂತೋಷವನ್ನು | ಧಾಃ—ಉಂಟುಮಾಡಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದೀಯೆ.

॥ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ॥

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದ್ದೀಯೆ, ಆದೇನೆಂದರೆ, ನೀನು
ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ ಆಪ್ತಿಕಹರಾದ ಕೃಷ್ಣವೃತ್ರಾದಿ ಏಳು ಮಂದಿ ಆಸುರರಿಗೂ ನಾಶಕನಾದ ಶತುವಾದೆ. ಗರ್ಭರ
ವಾದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಡಗದ್ದೆ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ
ಮಾಡಿದೆ. ಮಹತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ.

English Translation

As soon as you were born, Indra, you were an enemy to those seven
who had no enemy; you recovered the heavens and earth when concealed
(in darkness); you cause joy to the mighty worlds.

॥ ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾ ॥

ತ್ವಂ ದ ತ್ವದಪ್ರತಿಮಾನಮೋಚೋ ವಜ್ರೇಣ ವಜ್ರೈಸ್ಸಿಸ್ತೋ ಜಘಂಥ |
ತ್ವಂ ಶುಷ್ಕಸ್ಯಾನಾತಿರೋ ವಧತ್ಕ್ರಿಸ್ತಂ ಗಾ ಇಂದ್ರ ಶಚ್ಚೇದವಿಂದಃ ||೧೬||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ಹ | ತ್ಯಕ್ತ್ | ಅಪ್ರತಿಮಾನಂ | ಓಜಃ | ವಜ್ರೇಣ | ವಜ್ರಿನ್ | ಧೃಷಿತಃ | ಜಘಂಥ |

ತ್ವಂ | ಶುಷ್ಕಸ್ಯ | ಅವ | ಅತಿರಃ | ವಧತ್ರೈಃ | ತ್ವಂ | ಗಾಃ | ಇಂದ್ರ | ಶಚ್ಯಾ | ಇತ್ | ಅವಿಂದಃ ||

• ಗಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಹ ತ್ವಂಽಖಿಲು ತ್ಯದೇತತ್ಯಮಾರ್ಕಾರ್ಷೀಃ | ಕಂ ತತ್ ಅಭಿಧೀಯತೇ | ಹೇ ವಜ್ರಿನ್ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ಧೃಷಿತೋ ದೃಷ್ಟಃ ಸಂಗ್ರಮೇಷು ಕಪ್ತುಹನನೇ ಕುಶಲಃ ಸನ್ | ಯದ್ವಾ | ಧೃಷ್ಣೋ ಧೀರಃ ಸನ್ನ ಪ್ರತಿಮಾನಂ | ಪ್ರತಿಮಾನಮುಪಮಾ | ನಿರುಪಮಂ | ಅಸ್ಯ ಸದೃಶಮನ್ಯದೀಯಂ ವೀರ್ಯಂ ನಾಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶಂ ಶುಷ್ಕಸ್ಯಾಜೋ ಬಲಂ ವಜ್ರೇಣಾಯುಧೇನ ಜಘಂಥ | ಹತವಾನಸಿ || ಅಭ್ಯಾಸಾಚ್ಚೇತಿ ಹಂತೇರ್ಘತ್ವಂ || ಪೂರ್ವಂ ಶುಷ್ಕಸ್ಯ ಬಲಂ ವಿನಾಶ್ಯೇದಾನೀಂ ಶುಷ್ಕಮಪಿ ಹತವಾನಿಸಿಹ | ತ್ವಂ ವಧತ್ರೈರ್ಹನನಸಾಧನ್ನೈರಾಯುಧೈಃ ಶುಷ್ಕಸ್ಯ || ತ್ರಿಯಾಗ್ರಹಣಂ ಕರ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಸಂಪ್ರದಾನಸಂಜ್ಞಾ | ಚತುರ್ಥ್ಯರ್ಥೇ ಬಹುಲಮಿತಿ ಷಷ್ಠೀ || ಶುಷ್ಕಮವಾತಿರಃ | ಕುಸ್ನಾಯ ರಾಜರ್ಷಯೋಽನುಜಾತುಂ ಕೃತ್ವಾವಧೀಃ | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಃ | ಕುಸ್ನಾಯ ಶುಷ್ಕಮಕುಷಂ ನಿ ಬರ್ಹೀಃ | ಋ. ೪.೧೬-೧೭ | ಇತಿ | ತಥಾ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಶಚ್ಯಾ ಸ್ಯಕೀಯಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಕರ್ಮಣಾ ವಾ ಗಾಃ ಶತ್ವೂನ್ ಹತ್ವಾ ತೇಷಾಂ ಗಾ ಅವಿಂದಃ | ಅಲಭಥಾಃ | ಯದ್ವಾ | ಅಂಗಿರಸಂ ಗಾಃ ಪನೇನ್ ಸಂಪ್ರಹೃತ್ಯ ಲಬ್ಧವಾನಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತ್ವಂ ಹ—ನೀನೊಬ್ಬನೇ | ತ್ಯಕ್ತ್—ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೀಯೆ | ವಜ್ರಿನ್—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಧೃಷಿತಃ—ಧೀರನಾದ ನೀನು | ಶುಷ್ಕಸ್ಯ—ಶುಷ್ಕನ | ಅಪ್ರತಿಮಾನಂ—ಅಸಾಧಾರಣವಾದ | ಓಜಃ—ಬಲವನ್ನು | ವಜ್ರೇಣ—ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ | ಜಘಂಥ—ನಾಶಮಾಡಿದೀಯೆ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ವಧತ್ರೈಃ—ವಧಸಾಧನಗಳಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ | ಶುಷ್ಕಸ್ಯ—ಶುಷ್ಕನನ್ನು | ಅವಾತಿರಃ—ಕೊಂದಿರುವೆ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಶಚ್ಯಾ ಇತ್—ನಿನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞಾಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ | ಗಾಃ—ಕತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಗೋವುಗಳನ್ನು | ಅವಿಂದಃ—ಪಡೆದಿರುವೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಖ್ಯಾತಿದಾಯಕವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಮಾಡಿರುವೆ. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಧೀರನಾದ ನೀನು ಶುಷ್ಕನ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಬಲವನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ನಾಶಮಾಡಿದೀಯೆ. ವಧಸಾಧನಗಳಾದ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಶುಷ್ಕನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಜ್ಞಾಯುಕ್ತವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ನೀನು ಕತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವೆ.

English Translation

Thunderer, you, the resolute one, smtue that unrivalled might with your [bolt; you destroyed Sushna with your weapons, you recovered the cows, Indra, by your wisdom.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ ಹ | ತ್ವದ್ವೃಷಭ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ ಘನೋ ವೃತ್ರಾಣಾಂ ತವಿಷೋ
ಬಭೂಥ |

ತ್ವಂ ಸಿಂಧೂರಸೃಜಸ್ತೃಭಾನಾನ್ ತ್ವನುಪೋ ಅಜಯೋ ದಾಸಪತ್ನೀಃ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ತ್ವಂ | ಹ | ತ್ವತ್ | ವೃಷಭ | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ | ಘನಃ | ವೃತ್ರಾಣಾಂ | ತವಿಷಃ | ಬಭೂಥ |

ತ್ವಂ | ಸಿಂಧೂರ್ | ಅಸೃಜಃ | ತಸ್ತೃಭಾನಾನ್ | ತ್ವಂ | ಅಪಃ | ಅಜಯಃ | ದಾಸಪತ್ನೀಃ || ೧೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ತ್ವಂ ಖಲು ತತ್ಕರ್ಮ ಕೃತವಾನಸಿ | ಕಂ ತತ್ | ಹೇ ವೃಷಭ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತರಿಂದ್ರ ಚರ್ಷಣೇನಾಂ | ಯಸ್ಯಾಣಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಭಾನಿತಾನಾಂ ವೃತ್ರಾಣಾಮುಪದ್ರವಾಣಾಂ ಘನೋ ಹಂತಾ || ಅಮೂರ್ತ್ಯರ್ಥೇಽಪಿ ಚೈಂದೋವಿಷಯತ್ವಾನ್ನಿಪಾತನಂ || ತಾದ್ಯಶಸ್ತ್ರಂ ತವಿಷಃ ಪ್ರವದ್ಯೋ ಬಲವಾನ್ಯಾ ಬಭೂಥ | ಬಭೂವಿಥ || ಬಭೂಥಾ ತತಂಥೇತೀದಭಾವೋ ನಿಪಾತ್ಯತೇ || ತತಸ್ತ್ರಂ ತಸ್ತೃಭಾನಾನಸುರೈವಿರಧ್ಯವಾನಾಃ ಸಿಂಧೂನ್ ಗಂಗಾದ್ಯಾಃ ಸಪ್ತ ನದೀಃ ಸರಣಾಯಾಸ್ಯಜಃ | ಪಶ್ಚಾತ್ತ್ವಂ ದಾಸಪತ್ನೀಃ | ದಾಸಾ ಉಪಕ್ಷಪಯಿತಾರಃ ಶತ್ರುನಃ | ತೇ ಪತಯಃ ಸ್ವಾಮಿನೋ ಯಾಸಾಂ ತಾಃ || ನಿತ್ಯಂ ಸಪತ್ನಾೃದಿಷು | ಪಾ. ೪.೧.೩೫ | ಇತ್ಯಶ್ಚ ದಾಸಾಶ್ಚೇತ್ಯುಪಸಂಖ್ಯಾನಾದ್ ಜೀಷ್ || ಅಸುರಸ್ವಾಮಿಕಾ ಅಪೋಽಜಯಃ | ಜಿತವಾನಸಿ | ತಾನಸುರಾಣ್ಚಾತ್ಮೋದಕಾನಿ ಚ ಪ್ರಾಸೃಜ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ವೃಷಭಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, | ತ್ವಂ ಹ—ನೀನೊಬ್ಬನೇ, | ತ್ವತ್—ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲೆ, | ಚರ್ಷಣೇನಾಂ—ಯಜ್ಞ ಶರ್ಕರಾದ ಮಾವವರಿಗೆ | ವೃತ್ರಾಣಾಂ—ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ | ಘನಃ—ನಾಶಕನಾದ ನೀನು | ತವಿಷಃ—ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿ | ಬಭೂಥ—ಅಗದ್ದೀಯೆ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ತಸ್ತೃಭಾನಾನ್—ಅಸುರಿಂದ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾದ | ಸಿಂಧೂನ್—ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳನ್ನು | ಅಸೃಜಃ—ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ

ಮಾಡಿದೆ (ಬಿಡಿಸಿದೆ) | ತ್ವಂ—ನೀನು | ದಾಸಪತ್ನೀಃ—ಅಸುರರ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳನ್ನು | ಅಜಯಃ—ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ.

|| ಛಾಂಧಸ್ ||

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಇಂಹಪ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ : ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಾದ ಮಾನವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಾದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಾಶಕನಾದ ನೀನು ತದ್ಯೋಗ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರುವೆ. ಅಸುರರಿಂದ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾದ ಗಂಗಾದಿನದಿಗಳನ್ನು ನೀನೇ ಬಿಡಿಸಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆ. ಅಸುರರ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಉದಕಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ.

English Translation

You, showerer, were the mighty destroyer of the hindrances of your worshippers; you set free the obstructed rivers, you won the waters which the Dasas had mastered.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ ಸುಕ್ರತೋ ರಣಿತಾ ಯಃ ಸುತೇಷು ಸುತ್ರಮನ್ವಯೋ ಅಹೇವ ರೇವಾನ್ |
ಯ ಏಕ ಇನ್ದರ್ಯಪಾಂಸಿ ಕರ್ತಾ ಸ ವೃತ್ತಹಾ ಪ್ರತೀದನ್ಯಮಾಹುಃ ||೧೯||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ಸುಕ್ರತಃ | ರಣಿತಾ | ಯಃ | ಸುತೇಷು | ಅನುತ್ರಮನ್ಯುಃ | ಯಃ | ಅಹಾ೦ ಇವ | ರೇವಾನ್ |
ಯಃ | ಏಕಃ | ಇತ್ | ನರಿ | ಅಪಾಂಸಿ | ಕರ್ತಾ | ಸಃ | ವೃತ್ತಹಾ | ಪ್ರತಿ | ಇತ್ | ಅನ್ಯಂ | ಅಪ್ತುಃ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಥ ಪರೋಕ್ಷಕೃತಾಃ | ಸ ಇಂದ್ರಃ ಸುಕ್ರತಃ ಕೋಭನಪ್ರಜ್ಞಃ ಕೋಭನಕರ್ಮಾ ಭವತಿ ಯಃ ಸುತೇಷು ಸುತೇಷು ಸೋಮೇಷು ರಣಿತಾ ಶತ್ರುನಾರ್ಥಂ ರಮಣೀಲಃ ಕಿಂಚಾನುತ್ರಮನ್ಯುಃ ಪರೈರ-
ಮನ್ನಕ್ರೋಧಃ ಶತ್ರುಭಿನೋಃತುಮತಕ್ಯಃ ತಾದ್ಯಕೋ ಯ ಇಂದ್ರೋ ರೇವಾನ್ವನವಾನ್ | ತತ್ರ
ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಅಹೇವ ಯಥಾಹಾಪಾನಿ ದಿವಸಾ ಭನವಂತಃ | ದಿವಸೇಷು ಹಿ ಧನಾನಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ
ನ ರಾತ್ರಿಷು | ತದ್ಯತ್ | ತಥಾ ಯ ಇಂದ್ರ ಏಕ ಇದಸಹಾಯ ಏವ ನರಿ ಕರ್ಮನೇತರಿ ಮನುಷ್ಯೇ-
ಪಾಂಸಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕರ್ತಾ ಕರ್ತುಂಶೀಲೋ ಭವತಿ || ತಾಚ್ಛೀಲಕಸ್ತ್ವನ್ | ಅತ ಏವ ಪ್ಪೀಪ್ರತಿಷೇಧೇ ||
ಸ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣೋಪೇತ ಇಂದ್ರೋ ವೃತ್ತಹಾ | ಅಪಾನಾನವರಕಸ್ಯಾಸುರಸ್ಯೋಪದ್ರವಸ್ಯ ವಾ
ಪಂಪ್ರಪಾದ್ಯವೃತ್ತಹೇತಿ ಸವ್ಯಃ ಕ್ರೂಯತೇ | ತಮೇವೇಂದ್ರಮನ್ಯಂ ಪ್ರತಿ | ಇದವಧಾರಣೇ | ಅನ್ಯಂ
ಪ್ರತ್ಯೇವಾಹುಃ | ಇಂದ್ರಃ ಸರ್ವಮನ್ಯಂ ಶತ್ರುಸಃ ಭು ಪ್ರತಿ ಭವತಿ | ಅಭಿಭವತ್ಯೇವೇತಿ ವದಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಸುಕೃತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಯಃ—ಯಾವ ಇಂದ್ರನು | ಸುತೇಷು—ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಿದಾಗ | ರಣಿತಾ—ಹರ್ಷಪೂರಿತನಾಗಿಯೂ | ಅನುತ್ರಮನ್ಯುಃ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಕ್ರೋಧಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ | ಯಃ—ಯಾರು | ಅಹೇವ—ದಿವಸಗಳಂತೆ | ರೇವಾನ್—ಧನಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ | ಯಃ—ಯಾರು | ಏಕ ಇತ್—ನಿಷ್ಣಹಾಯಕನಾಗಿ (ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ) ನರಿ—ಮಾನವರಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ | ಅಪಾಂಸಿ-ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಕರ್ತಾ—ಮಾಡಬಲ್ಲನೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ವೃತ್ತೇಹಾ—ವೃತ್ತಹಂತಕನೆಂದೂ | ಅನ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಇತ್—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಜಯಿಸುವವನೆಂದೂ | ಆಹುಃ—ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಇಂದ್ರನು ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಇಂದ್ರನು ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಿದಾಗ ಹರ್ಷಪೂರಿತನಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಕ್ರೋಧಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಇರುವನೋ, ಯಾರು ದಿವಸಗಳಂತೆ ಧನಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೋ, ಯಾರು ಅದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲನೋ, ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ವೃತ್ತಹಂತಕನೆಂದೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವವನೆಂದೂ ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

English Translation

He who noble in his exploits rejoices in the Soma-libations, he whose wrath cannot be repelled and who is wealthy as the days, he who alone performs the rites for his worshipper,—he, the slayer of Vritra, men say, is a match for all others.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ ವೃತ್ತೇಹೇಂದ್ರಶ್ಚರ್ಷಣೇದ್ಯತ್ಸಂ ಸುಷ್ಪತ್ಯಾ ಹವ್ಯಂ ಹುವೇನು |

ಸ ಪ್ರಾವಿತಾ ಮಘವಾ ನೋಧಿವಕ್ತಾ ಸ ವಾಜಸ್ಯ ಶ್ವವಸ್ತು ದ್ರಾತಾ || ೨೦ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ವೃತ್ತೇಹಾಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಚರ್ಷಣೇದ್ಯತ್ | ತಂ | ಸುಸ್ಪತ್ಯಾ | ಹವ್ಯಂ | ಹುವೇನು |

ಸಃ | ಪ್ರವೃತ್ತಾಃ | ಮಘವಾಃ | ನಃ | ಅಧಿವಕ್ತಾಃ | ಸಃ | ವಾಜಸ್ಯಃ | ಶ್ವವಸ್ತುಃ | ದ್ರಾತಾ || ೨೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸ ವೃತ್ತೇಹಾ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತಾ ಸ ಇಂದ್ರಶ್ಚರ್ಷಣೇದ್ಯನ್ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಧನಾದಿದಾನೇನ ಪೋಷಕೋ ಭವತಿ | ತಮಿಂದ್ರಂ ವಯಂ ಸುಷ್ಪತ್ಯಾ ಶೋಭನಯಾ ಸ್ಪತ್ಯಾ ಹುವೇನು | ಅಸ್ತದ್ಯಜ್ಞೇಷ್ಯಾಶ್ವ-

ಯಾಮಃ | ಕಿಮುರ್ಥಂ ಯೂಯನಾಹ್ವಯಥೇತಿ ಚೇತ್ ಕಾರಣಂ ಬ್ರೂಮಃ | ಸ ಇಂದ್ರ ಪ್ರವಿತಾ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣಾಸ್ಮಾಕಂ ರಕ್ಷಿತಾ ಭವತಿ | ಕಿಂ ಚ ಮುಘನಾ ಧನಮಾನಿದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಧಿವಕ್ತೃಧಿಕಂ ವಕ್ತೃ ಬಹುಮಾನೇನ ವಕ್ತೃ ಭವತಿ | ಯದ್ವಾ | ಧನದಾನೇನಾಸ್ಮಾನಧಿಕಂ ವಕ್ತೃಮುಹರ್ಷತಿ || ಅರ್ಹೇ ಕೃತ್ಯೈಚ್ಚ | ಪಾ. ೩-೩-೧೬೯ | ಇತಿ ಕೃಚ್ | ಕಿಂಚ ಸ ಏವೇಂದ್ರಃ ಶ್ರವಸ್ಯಸ್ಯ ಶ್ರವಸಃ ಕೀರ್ತೇರ್ನಿ-
ಮಿತ್ರಸ್ಯ ವಾಜಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ | ಯದ್ವಾ | ಶ್ರವಸೋನ್ನಸ್ಯ ಹಿತಾಯ ವಾಜಸ್ಯ ಬಲಸ್ಯ | ದಾತಾ ಭವತಿ ಖಲು | ತಸ್ಮಾದೇವಂಗುಣಮಿಂದ್ರಂ ವಯಮಾಹ್ವಯಾಮಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥಃ |

ವೃತ್ತಾ—ವೃತ್ತಹಂತಕನಾದ | ಸಃ ಇಂದ್ರಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಚರ್ಷಣೇಧ್ಯತ್—ಮಾನವರಿಗೆ ಧನಾದಿದಾನಗಳಿಂದ ಧಾರಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಹವ್ಯಂ—ಪೂಜ್ಯನಾದ | ತಂ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸುಷ್ಪುತ್ಯಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಹುವೇವಂ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯೋಣ | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಪ್ರಾವಿತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಮುಘನಾ—ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅಧಿವಕ್ತೃ—ಉತ್ತೇಜಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವವನು | ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು | ಶ್ರವಸ್ಯಸ್ಯ—ಕೀರ್ತನಾ | ವಾಜಸ್ಯ—ಅನ್ನಕ್ಕೂ | ದಾತಾ—ಪ್ರದಾತೃವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ವೃತ್ತಹಂತಕನಾದ ಇಂದ್ರನು ಧನಾದಿದಾನಗಳಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅದೇ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯೋಣ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಧನವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಉತ್ತೇಜಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ದಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indra is the slayer of Vritra, the cherisher of men ; let us invoke him, worthy of invocation, with an excellent hymn ; he is Maghavan, our protector, our encourager, he is the bestower of food that brings fame.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ |

ಸ ವೃತ್ತಾಹೇಂದ್ರ ಯುಘ್ನಾಕ್ಷಃ ಸದ್ಯೋ ಜಜ್ಞಾನೋ ಹವ್ಯೋ ಬಭೂವ |

ಕೃಣ್ಣನ್ನಪಾಂಸಿ ನರ್ಯಾ ಪುರೂಣಿ ಸೋಮೋ ನ ಪೀತೋ ಹವ್ಯಃ

ಸಖಿಭ್ಯಃ || ೨೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ವೃತ್ತೃಹಾ | ಇಂದ್ರಃ | ಋಭುಕ್ಷಾಃ | ಸದ್ಯಃ | ಜಜ್ಞಾನಃ | ಹವ್ಯಃ | ಬಭೂವ |

ಕೃಣ್ಣನ್ | ಅಪಾಂಸಿ | ನರ್ಯಾ | ಪುರೂಣಿ | ಸೋಮಃ | ನ | ಪೀತಃ | ಹವ್ಯಃ | ಸಖಿಭ್ಯಃ || ೨೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಋಭುಕ್ಷಾಃ ಸ ಮಹಾನ್ | ಯದ್ವಾ | ಋಭುಶಬ್ದೇನರ್ಥಾದಯಸ್ತ್ರಯೋ ಗೃಹ್ಯಂತೇ | ಯಋಭುಃ ಸಹ ಕ್ಷಿಯತಿ ನಿವಸತೀತಿ ತಾದ್ಯಶಃ | ವೃತ್ತೃಹಾ ಸ ಇಂದ್ರಃ ಸದ್ಯಶ್ಚಿದಾನೀನೀವ ಜಜ್ಞಾನಃ ಸ್ರಾದುರ್ಭವನ್ತವ್ಯಃ ಸವ್ಯಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಯಷ್ಟುಭಿರಾಹ್ವತವ್ಯೋ ಬಭೂವ | ಕಿಂಚ ನರ್ಯಾ ನರ್ಯಾಣಿ | ನರಾ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಕರ್ಮಣೇತಾರಃ | ತ್ಯೇಭ್ಯೋ ಹಿತಾನಿ ಪುರೂಣಿ ಬಹೂನ್ಯಪಾಂಸಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃಣ್ಣನ್ ಕುರ್ವನ್ ಸಖಿಭ್ಯೋ ಹವಿಷ್ವದಾನೇನೋಪಕಾರತ್ವಾನಿತ್ಯೇಭ್ಯ ಯತ್ತಿಗ್ನ್ಯೋ ಹವ್ಯ ಅಹ್ವಾತವ್ಯೋ ಹವನಯೋಗ್ಯೋ ವಾಭೂತ್ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ | ಸೋಮೋ ನ ಯಥಾ ಪೀತಃ ಸೋಮೋ ಯಸ್ಪುಭ್ಯಃ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಶಲಾನಿ ಕುರ್ವನ್ನೇವೈರಾಹ್ವತವ್ಯೋ ಭವತಿ ತದ್ಭೂತ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

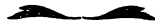
ಋಭುಕ್ಷಾಃ—ಋಭುಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುವನೂ | ವೃತ್ತೃಹಾ—ವೃತ್ತಹಂತಕನೂ ಆದ | ಸಃ ಇಂದ್ರಃ—ಆದೇ ಇಂದ್ರನು | ಜಜ್ಞಾನಃ—ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ | ಸದ್ಯಃ—ಆ ಒಡನೆಯೇ | ಹವ್ಯಃ—ಸಕಲರ ಸ್ತುತಿಗೂ ಪಃತ್ರನಾಗಿ | ಬಭೂವ—ಆದನು | ಪೀತಃ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ | ಸೋಮೋ ನ—ಸೋಮವು ಅವರ ಅಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವಂತೆ | ನರ್ಯಾ—ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವೂ | ಪುರೂಣಿ—ಅನೇಕವಿಧವಾದವೂ ಆದ | ಅಪಾಂಸಿ—ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಕೃಣ್ಣನ್—ಮಾಡುತ್ತಾ | ಸಖಿಭ್ಯಃ—ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ | ಹವ್ಯಃ—ಅಹ್ವಾನಪಾತ್ರನಾದನು.

|| ಏವಾರ್ಥಃ ||

ಋಭುಗಳೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುವನೂ, ವೃತ್ತಹಂತಕನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು, ತಾನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದೊಡನೆಯೇ ಸಕಲರ ಸ್ತುತಿಗೂ ಪಾತ್ರನಾದನು. ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸೋಮವು ಅವರ ಆದರದ ಅಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗುವಂತೆ, ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ಅನೇಕವಿಧವಾದವೂ ಮಾನವರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದವೂ ಆದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳ ಅಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

As soon as he was born, he, Indra, the slayer of Vritra, the chief of the Ribhus, was worthy to be invoked; he, performing many sacred acts for men, is worthy to be invoked for his friends like the quaffed Soma juice-

ತೊಂಭತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಾ ಇಂದ್ರೇತಿ ಪಂಚದಶರ್ಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಯ ರೇಭಸ್ವಾರ್ಪಮೈಂದ್ರಂ |
 ದಶನ್ಯುತಿಜಗತೀ ದ್ವಾಪಂಚಾಶದಕ್ಷರಾ | ಏಕಾದಶೀದ್ವಾದಶ್ಯಾವುಪರಿಷ್ವಾದ್ವೈಹತ್ಯಾ ತ್ರ್ಯಷ್ಟಕಾಂತದ್ವಾ-
 ದಶಕವತ್ಯಾ | ತ್ರಯೋದಶ್ಯುತಿಜಗತೀ | ಚತುರ್ದಶೀ ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ | ಪಂಚದಶೀ ಜಗತೀ | ಶಿಷ್ವಾ ಬೃಹತ್ಯಾ |
 ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಯಾ ಇಂದ್ರ ಪಂಚೋನಾ ರೇಭಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ಬಾರ್ಹತಮುತಿಜಗತ್ಯುಪರಿಷ್ವಾ-
 ದ್ವೈಹತ್ಯಾ ನತಿಜಗತೀ ತ್ರಿಷ್ಟುಬ್ಬಗತೀತ್ಯಂತತ ಇತಿ || ಸೂಕ್ತವಿನ್ವಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಮಹಾವ್ರತೇ
 ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯೇ ಬಾರ್ಹತಮುತಿಜಗತೀ ಯಾ ಇಂದ್ರೇತ್ಯಾದಿ ನವರ್ಚಃ | ತಥೈವ ಪಂಚನಾರಣ್ಯಕೇ
 ಸೂತ್ರೈಕೇ | ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಅಭರ ಇತಿ ನವ ಸೂದದೋಹಾಃ | ಏ. ಅ. ೫-೩-೪ | ಇತಿ || ಚಾತು-
 ವಿಂಶತೀ೯೬ಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿನೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕಾನುರೂಪತ್ಯಚ್ಚ ಯಾ
 ಇಂದ್ರೇತ್ಯಾದಿಕೇ ದ್ವೇ ದ್ವಿತೀಯಾತ್ಯತೀಯೇ | ಸೂತ್ರೈಕೇ ಚ | ತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹವೀಮಿ ಯಾ
 ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಅಭರ ಇತ್ಯೇಕಾ ದ್ವೇ ವಾ | ಅ. ೭-೪ | ಇತಿ ||

ಅನುನಾವಂವು—ಯಾ ಇಂದ್ರ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಹದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
 ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ—ರೇಭಃ ಕಾಶ್ಯಪಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು
 ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಹತ್ತನೆಯ ಮಕ್ಕು ಏವತ್ತೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಅತಿಜಗತೀ ಎಂಬ ಭಂದಸ್ತನದು; ಹನ್ನೊಂದೆ
 ಮತ್ತು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳು ಉಪರಿಷ್ವಾದ್ವೈಹತೀ ಎಂಬ ಭಂದಸ್ತವು. ಈ ಭಂದಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿದ್ದು
 ಮೊದಲನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳಿಗೆ ಎಂಟೆಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳೂ, ಕೊನೆಯ ಪಾದಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳೂ ಇರುವವು;
 ಹದಿಮೂರನೆಯ ಮಕ್ಕು ಅತಿಜಗತೀಭಂದಸ್ತವು; ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯದು ತ್ರಿಷ್ಟುಪ್ ಭಂದಸ್ತವು; ಹದಿನೈದನೆಯದು
 ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು; ಉಳಿದ ಮಕ್ಕುಗಳು ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯಾ ಇಂದ್ರ ಪಂಚೋನಾ
 ರೇಭಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ಬಾರ್ಹತಮುತಿಜಗತ್ಯುಪರಿಷ್ವಾದ್ವೈಹತ್ಯಾ ನತಿಜಗತೀ ತ್ರಿಷ್ಟುಬ್ಬಗತೀತ್ಯಂತತಃ ಎಂದು
 ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನ್ವಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕೇವಲ್ಯಶ್ರುಮಂತ್ರಪಠನಮಾಡು
 ವಾಗ ಬೃಹತೀಭಂದಸ್ತಿನ ಮಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಯಾ ಇಂದ್ರ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕುಗಳ
 ವಿನ್ವಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ವತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದ—ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಅಭರ ಇತಿ ನವ
 ಸೂದದೋಹಾಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಏ. ಅ. ೫-೩-೪) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಕ
 ವೆಂಬ ದಿವದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಮತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಅನುರೂಪತ್ಯಚ್ಚದಲ್ಲಿ
 ಯಾ ಇಂದ್ರ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಎರಡು ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತೃಚದ ಎರಡು ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನಾಗಿ
 ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅತ್ತಲಾಯನ ಶೌತಸೂತ್ರದ—ತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹವೀಮಿ ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಅಭರ
 ಇತ್ಯೇಕಾ ದ್ವೇ ಚ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೯೭

ಮಂಜಲ—೮ | ಅನುವಾಕ್—೧೦ || ಸೂಕ್ತ—೯೭ ||

ಅಪ್ಪಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೬ || ವರ್ಗ—೩೬, ೩೭, ೩೮ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಯಕ್ಷಂಖ್ಯೆ—೧೫ ||

ಯುಷಿ—ರೇಭಃ ಕಾಶ್ಯಪಃ ||

ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರಃ ||

ಧಂದ್—೧-೯. ಬೃಹತೀ | ೧.೧೩. ಅಕಟಗತೀ | ೧೧, ೧೨. ಉಪರಿಷ್ಠಾಪ್ತೃತತೀ |

೧೮. ತ್ರಿಪುಷ್ಠಾ | ೧೫. ಜಗತೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಯಾ ಇಂದ್ರ ಭುಜ ಆಭರಃ ಸ್ವರ್ವಾ ಅಸುರೇಭ್ಯಃ |

ಸ್ತೋತಾರಮಿನ್ಯಘವನ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಧಯ ಯೇ ಚ ತ್ವೇ ವ್ಯಕ್ತ ಬರ್ಹಿಷಃ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಯಾಃ | ಇಂದ್ರ | ಭುಜಃ | ಆ | ಆಭರಃ | ಸ್ವರ್ವಾನ್ | ಅಸುರೇಭ್ಯಃ |

ಸ್ತೋತಾರಂ | ಇತ್ | ವರ್ಧಯನ್ | ಅಸ್ಯ | ವರ್ಧಯ | ಯೇ | ಚ | ತ್ವೇ ಇತಿ | ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯುಷಿರಿಂದ್ರಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೀ | ಹೇ ಇಂದ್ರ ಸ್ವರ್ವಾನ್ ಸುಖವಾನ್ ಸ್ವರ್ಗವಾನ್ಮಾ | ಅಥವಾ ಸ್ಯಃಶಬ್ದಃ ಸರ್ವಪರ್ಯಾಯಃ | ಸರ್ವಂ ಭೂತಜಾತಂ | ಅತ್ಯನ ಏವೋತ್ಪನ್ನತ್ಪಾತ್ರದ್ವಾನ್ | ಏವಂ-ಗುಣಸ್ತ್ವಂ ಯಾ ಯಾನಿ ಭುಜೋ ಭೋಕ್ತೃವ್ಯಾನಿ ಧನಾನ್ಯಸುರೇಭ್ಯೋ ಬಲವದ್ಭ್ರೀ ರಾಕ್ಷಸೇಭ್ಯ ಅಭರಃ ಅಹರಃ ಐನ್ ಹತ್ಯಾಹೃತನಾನಸಿ | ಹೃಗ್ರಯೋರಿತಿ ಛಕಾರಾದೇಶಃ || ಅತ ಏವ ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ಅಸ್ಯ || ಅನ್ಯಾದೇಶೇಶಾದೇಶಃ || ಏತಸ್ಯಾಹೃತಸ್ಯ ಧನಸ್ಯ ದಾನೇನ ಸ್ತೋತಾರಮಿತ್ತವ ಸ್ತೋತೃಕಾರಿಣಮೇವ ವರ್ಧಯ | ವೃದ್ಧಿಮಂಶಂ ಕುರು | ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ಯಷ್ಟಾರತ್ವದರ್ಥಂ ವ್ಯಕ್ತ-ಬರ್ಹಿಷಃ ಸ್ತೋತಾರಬರ್ಹಿಷೋ ಭವಂತಿ ಅತಸ್ತಾಂಶ್ಚ ಧನೇನ ವರ್ಧಯ ||

|| ಶ್ಲೋಕಪಾಠಃ ||

ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಚ್ಚಿ ಇಂದ್ರನೇ | ಸ್ವರ್ವಾನ್—ಸಕಲಭೂತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ನೀನು | ಯಾಃ—ಯಾವ | ಭುಜಃ—ಭೋಗಸಾಧನಗಳಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಅಸುರೇಭ್ಯಃ—ಅಸುರರಿಂದ | ಆಭರಃ—ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆಯೋ | ಅಸ್ಯ—ಅದೇ ಧನದ ಪ್ರದಾನದಿಂದ | ಸ್ತೋತಾರಂ ಇತ್—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರನ್ನೇ | ವರ್ಧಯ—ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸು | ಯೇ—ಯಾವ | ಅನ್ಯೇ ಚ—ಇತರ ಯಜ್ಞಕರ್ತರೂ ಸಹ | ತ್ವೇ—ನಿನಗಾಗಿ | ವ್ಯಕ್ತಬರ್ಹಿಷಃ—ದರ್ಭಾಸನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವರೋ ಅವರನ್ನೂ ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸು.

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಧನವಂತನಾದ ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ನೀನು ಆಸುರರಿಂದ ಯಾವ ಭೋಗ ಸಾಧನಗಳಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆಯೋ, ಅದೇ ಧನದ ಪ್ರಧಾನದಿಂದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರ ವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗು. ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ದರ್ಭಾಸನವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವ ಇತರ ಯಜ್ಞಕರ್ತರಿಗೂ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗು.

English Translation

Indra, lord of heaven, with those good things which you have carried off from the Asuras you prosper, O Maghavan, your praiser and those who have spread for you the clipped grass.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಯಮ್‌ಇಂದ್ರ ದಧಿಷೇ ತ್ವಮಶ್ವಂ ಗಾಂ ಭಾಗಮುನ್ವಯಂ ।

ಯಜಮಾನೇ ಸುನ್ವತಿ ದಕ್ಷಿಣಾವತಿ ತಸ್ಮಿನ್ತಂ ಧೇಹಿ ಮಾ ಪನೌ ॥ ೨ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಯಂ | ಇಂದ್ರ | ದಧಿಷೇ | ತ್ವಂ | ಅಶ್ವಂ | ಗಾಂ | ಭಾಗಂ | ಅವ್ಯಯಂ |

ಯಜಮಾನೇ | ಸುನ್ವತಿ | ದಕ್ಷಿಣಾವತಿ | ತಸ್ಮಿನ್ | ತಂ | ಧೇಹಿ | ಮಾ | ಪನೌ | ॥ ೨ ॥

। ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯಮಶ್ವಂ ಗಮನಸಾಧನಾರ್ಥ ಹರೀನ್ ಗಾಮುಗ್ನಿಹೋಶ್ರವಮಣಿ ಪಯೋ-
ಪ್ರದಾನೇನೋಪಕಾರಿತಾ ಗಾ ಅವ್ಯಯಂ ವ್ಯಯರಿಹಿತಮವಿನಶ್ವರಂ ಭಾಗಂ ಭಜನೀಯಂ ಧನಂ |
ಸರ್ವತ್ರೈಕತ್ವಮವಿವಕ್ಷಿತಂ | ಏತಾಞ್ಚಾತ್ಮಭ್ಯ ಅಹತ್ಯ ದಧಿಷೇ ಬಿಧರ್ಷಿ ತಂ ಸರ್ವಂ ಸುನ್ವತಿ ಸೋಮಾ-
ಭಿಷವಂ ಕುರ್ವತಿ ದಕ್ಷಿಣಾವತಿ ಯಜ್ಞ ಯತ್ತಿಗ್ನಿತ್ಯೇ ದಕ್ಷಿಣಾದೀಯಶ್ಚೇನ ತದ್ಭತಿ ಯಜಮಾನೇ
ಯಾಗಂ ಕುರ್ವಾಣೇ ತಸ್ಮಿನ್ತಂ ಧೇಹಿ | ಸರ್ವತ್ರ ಧನಾದಿಧಾನಂ ಮಾ ಕುರ್ವಿತ್ಯಾಹ | ಮಾ ಪನೌ ॥
ಪಣ ವ್ಯವಹಾರೇ ॥ ದ್ರವ್ಯವ್ಯವಹಾರಾದಯಷ್ಟಾ ಜನಃ ಪಣಃ | ತಸ್ಮಿನ್ನೇತತ್ಸರ್ವಂ ಮಾ ದೇಹಿ ॥

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಇಂದ್ರ—ಎತ್ತಿ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಯಂ—ಯಾವ | ಅಶ್ವಂ—ಆಶ್ವಗಳನ್ನೂ | ಗಾಂ—
ಗೋವುಗಳನ್ನೂ | ಅವ್ಯಯಂ—ನಾಶರಹಿತವೂ | ಭಾಗಂ—ಭೂಜ್ಯವೂ ಆವ ಧನವನ್ನೂ | ದಧಿಷೇ—ಅಸುರರಿಂದ
ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆಯೋ | ತಂ—ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ | ಸುನ್ವತಿ—ಸೋಮವನ್ನೂ ಓದಿ ಅರ್ಪಿಸುವವನೂ |

ದಕ್ಷಿಣಾಂತಿ—ಮುತ್ತಿ ಕೃಗಳಿಗೆ ಉದಾರವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ | ತಸ್ಮಿನ್ ಯಜಮಾನೇ—
ಆದೇ ಯಜ್ಞ ಕರ್ತನಲ್ಲಿಯೇ | ಧೇಹಿ—ತುಂಬಿಡು | ಪಣಾ—ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಲೋಭಿಗೆ | ಮಾ—ಕೊಡಬೇಡ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರವೇ, ನೀನು ಯಾವ ಅಶ್ವಗಳನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ನಾಶರಹಿತವೂ ಪೂಜ್ಯವೂ ಆದ
ಧನಗಳನ್ನೂ ಅಸುರರಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸು
ವವನೂ, ಮುತ್ತಿ ಕೃಗಳಿಗೆ ಉದಾರವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕವನೂ ಆದ ಅದೇ ಯಜ್ಞ ಕರ್ತನಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬಿಡು.
ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಲೋಭಿಗೆ ಕೊಡಬೇಡ.

English Translation

Those horses, those cows, that imperishable wealth which you have
seized (from your enemies),—bestow them on the sacrificer who offers the
Soma and is liberal to the priests,—not on the niggard.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಯ ಇಂದ್ರ ಸ್ತೈವೈವೈತೋನುಷ್ಠಾಪನುದೇವಯುಃ |

ಸ್ತೈಃ ಷ ಏವೈಮುರಮುರತ್ಪೋಷ್ಯಂ ರಯಿಂ ಸನುತರ್ಥೇಹಿ ತಂ ತತಃ || ೩ ||

• ಸದಶ್ಲೋಕಃ •

ಯಃ | ಇಂದ್ರ | ಸಸ್ತಿ | ಅವಶಃ | ಅನುತ್ಪಾಪಂ | ಅದೇವಯುಃ |

ಸ್ತೈಃ | ಸಃ | ಏವೈಃ | ಮುಮುರತ್ | ಪೋಷ್ಯಂ | ರಯಿಂ | ಸನುತಃ | ಧೇಹಿ | ತಂ | ತತಃ || ೩ ||

• ಸಾರ್ಯಾಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅದೇವಯುದೇವನಾನ್ ಯುಷ್ಮಾನಕಾಮಯಮಾನೋಽವೈತೋ ವೃತರಹಿತಃ
ಕರ್ಮರಹಿತೋ ಭೂತ್ಯಾನುಸ್ಥಾನುನುವೃತ್ತಸ್ತಪ್ತಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾ ಯಃ ಸಸ್ತಿ ಸ್ವಪಿತಿ | ಷಸ
ಸ್ತಾಪೇ | ಅದಾಹಿ ಕಃ || ಸ ಜನಃ ಸ್ತೈರಾತ್ಮೀಯೈರೇವೈಗಮನೈರೇವ ಪೋಷ್ಯಂ ಪೋಷಣೀಯಂ ರಯಿಂ
ಸ್ತೀಯಂ ಧನಂ ಮುಮುರತ್ | ಮಾರಯತು | ವಿನಾಶಯತು | ಅನಾಗೈರದ್ಯೂತಾದಿಭಿಶ್ಚ ಸ್ಯ ಧನಂ
ನಶ್ಯತು ನ ಶು ದೇವಾನಾಂ ಹವಿಷ್ಯದಾನೇನೇತಿ | ತತಸ್ತಂ ತಮಯಿಷ್ಯಾರಂ ಜನಂ | ಸನುತರಿತ್ಯಂತ-
ರ್ಹಿತನಾಮು | ಸನುತರಂತರ್ಹಿತೇ ಕರ್ಮರಹಿತೇ ಕಸ್ತಿಂಕ್ಷಿ ದ್ವೇಶೇ ಧೇಹಿ | ಸ್ಥಾ ಪಯ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪರ್ವಾಃ |

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅದೇವಯುಃ—ದೇವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ | ಅವುತಃ—
ಕರ್ಮರಹಿತನೂ ಆಗಿ | ಯಾಃ—ಯಾವ ನಾಸ್ತಿಕನು | ಅನುಸ್ಥಾಪಂ—ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲಸನಾಗಿ | ಸಸ್ತಿ—
ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿರುವನೋ | ಸಃ—ಅವನು | ಸ್ವೈಃ—ತನ್ನ | ದಿವ್ಯೈಃ—ದುಷ್ಪವ್ಯವಹಾರಗಳ ಫಲವಾಗಿ |
ಪೋಷ್ಯಂ—ತನ್ನಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗುವ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಮುಮುರತ್—ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ | ತತಃ—
ಆ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತ್ವದ ಫಲವಾಗಿ | ತಂ—ಆ ನಾಸ್ತಿಕನನ್ನು | ಸನುತಃ—ಗಭೀರವಾದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ | ಧೇಹಿ—
ತಳ್ಳಿಬಿಡು.

ಃ ಭಾಷಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದೇವಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನೂ, ಕರ್ಮರಹಿತನೂ ಆಗಿ ಯಾವ ನಾಸ್ತಿಕನು
ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲಸನಾಗಿ ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿರುವನೋ ಅವನು ತನ್ನ ದುಷ್ಪವ್ಯವಹಾರಗಳ ಫಲವಾಗಿ ತನ್ನಿಂದ
ಪೋಷಿತವಾಗುವ ಸಕಲ ಧನಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಆ ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತ್ವದ ಫಲವಾಗಿ ಆ ನಾಸ್ತಿಕನನ್ನು
ಗಭೀರವಾದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿಬಿಡು.

English Translation

Let him, Indra, who sleeps away careless of the gods and offering
no sacrifices,—let him lose his precious wealth by his own evil courses, and
then you stow him away in some hidden place.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯಚ್ಚಕ್ರಾಸಿ ಪರಾವತಿ ಯದರ್ವಾವತಿ ವೃತ್ತಹನ್ |

ಅತಸ್ತಾ ಗೀರ್ಭಿದ್ಯುಗದಿಂದ್ರ ಕೇಶಿಭಿಃ ಸುತಾನಾ ಆ ವಿವಾಸತಿ || ೪ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಯಶ್ | ಕಕ್ರ | ಅಸಿ | ಪರಾವತಿ | ಯಶ್ | ಅರ್ವಾವತಿ | ವೃತ್ತಹನ್ |

ಅತಃ | ತ್ವಾ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ದ್ಯುಗತ್ | ಇಂದ್ರ | ಕೇಶಿಭಿಃ | ಸುತವಾನ್ | ಆ | ವಿವಾಸತಿ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಶಕ್ರ ಶಕ್ರಹನನಸಮರ್ಥೇಂದ್ರ ಯದ್ಯದಾ ಪರಾವತಿ ವಿಶ್ವಕೃಷ್ಣೇತದೂರೇ ದ್ಯುಲೋಕೇ
ದೇಶೇತಸ್ಯ ವಿದ್ಯಸೇ ಹೇ ವೃತ್ತಹನ್ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತಿರಂದ್ರ ಯದ್ಯದ್ಯರ್ವಾವತ್ಕರ್ವಾಣೀನಃ ತಸ್ಮಾದಪ
ಸ್ತಾತ್ಪಿ ತೇ ಪದಪೇಶ್ಚಯಾ ಸಮಾಪೇ ದೇಶೇತಂತರಿಶ್ಚಃ ಭವಸಿ ತಸ್ಮಾದಪಿ ಅತೋಽಸ್ಮಾದ್ಯುಲೋಕ-

ಕಾದ್ವಾ ದ್ಯುಗರ್ತ್ || ಗನ್ಯುಃ ಗತೌ | ಕ್ರಪಿ ಗಮಃ ಕ್ವಾವಿಶ್ಯನುಸಾಸಿಕಲೋಪಃ | ತುರ್ಕ್ | ಸುಪಾಂ
 ಸುಲುಗಿತಿ ಲುಕ್ || ದ್ಯುಲೋಕಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛದ್ಧಿಃ ಸ್ವಭಾಸಾ ಸರ್ವತೋ ಗಚ್ಛದ್ಧಿಃ ಕೇಶಿಭಿಃ
 ಕೇಲವದ್ಧಿಹರಭಿರಿವ ಸ್ಥಿತಾಭಿರ್ಗೋಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿಸ್ತಾ ತ್ವಾಂ ಸುತವಾನಭಿಷುತಸೋಮಪುನ್ಯಜಮಾನ
 ಆ ವಿನಾಸತಿ | ಆತ್ಮೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮಯತಿ ತ್ವಾಮೇತೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪರಿಚರತೀತಿ ವಾ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಶಕ್ತ—ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನೂ | ವೃತ್ರಹಂತಕನೂ—ವೃತ್ರಹಂತಕನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ
 ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಒಂದುವೇಳೆ | ಪರಾವತಿ—ಆತಿ ದೂರವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ | ಅಸಿ—ನೀನಿದ್ದರೂ |
 ಯತ್—ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ | ಅರ್ವಾವತಿ—ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಪ್ರದೇಶವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ |
 ಆತಃ—ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ | ದ್ಯುಗರ್ತ್—ಅಂತರಿಕ್ಷಗಾಮಿಯೂ | ಕೇಶಿಭಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೇಶಿಗಳುಳ್ಳವೂ ಆದ
 ಅಶ್ವಗಳಂತಿರುವ | ಗೋಭಿಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಸುತವಾನ್—ಯಜಮಾನನು |
 ಆ ವಿನಾಸತಿ—ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನೂ, ವೃತ್ರಹಂತಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅತಿದೂರವಾದ
 ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ
 ಅಂತರಿಕ್ಷಗಾಮಿಯಾದವೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕೇಶಿಗಳುಳ್ಳವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳಂತಿರುವ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು
 ಯಜಮಾನನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Whether, Shakra, you are in the far-distant region, or whether, slayer of Vritra, you are in the lower,—the sacrificer longs to bring you, Indra, from thence by his hymns as by heaven-going steeds :

• ಸಹಿತಪಾಠಃ •

ಯದ್ವಾಸಿ ರೋಚನೇ ದಿವಃ ಸಮುದ್ರಸ್ಯಾಧಿ ವಿಷ್ವಸಿ |

ಯತ್ಪಾರ್ಥಿವೇ ಸದನೇ ವೃತ್ರಹಂತಮ ಯದಂತರಿಕ್ಷ ಆ ಗಹಿ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯತ್ | ವಾ | ಅಸಿ | ರೋಚನೇ | ದಿವಃ | ಸಮುದ್ರಸ್ಯ | ಅಧಿ | ವಿಷ್ವಸಿ |

ಯತ್ | ಪಾರ್ಥಿವೇ | ಸದನೇ | ವೃತ್ರಹಂತಮ | ಯತ್ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ | ಆ | ಗಹಿ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಾಭಾಷ್ಯಂ .

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಯದ್ವಾ ಯದಿ ನಾ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ರೋಚನೇ ದೀಪನಶೀಲೇ ಸ್ಥಾನೇ ಭವಸಿ | ಯದ್ವಾ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯೈರಧಿಗತೇ ವಿಷ್ವಪಿ ವಿಷ್ವವೇ ತತ್ರಂಬದ್ಯೇ ಕಸ್ತಿಸ್ತಿತ್ವಾನೇ ಭವಸಿ | ಹೇ ವೃತ್ರಹಂತಮಾತಿತಯೇನ ವೃತ್ರಸ್ಯಾಸುರಸ್ಯ ಪಾಪಸ್ಯ ನಾ ಹಂತರಿಂದ್ರ ಯದ್ಯದಿ ನಾ ಪಾರ್ಥಿವೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭವೇ ಸದನೇ ಸ್ಥಾನೇ ವಿದ್ಯಸೇ | ಯದಿ ನಾಂತರಿಕ್ಷೇ ತಸ್ಮಿಲ್ಲೋಕೇ ವರ್ತಸೇ | ಯತ್ರಕುತ್ರ ಭವಸಿ ತಥಾಪ್ಯಸ್ಮದೀಯಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಹಿ | ಆಗಚ್ಛಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ .

ವೃತ್ರಹಂತಮ—ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯದ್ವಾ—ಒಂದುವೇಳೆ | ದಿವಃ—ದ್ಯು ಲೋಕದ | ರೋಚನೇ ಅಸಿ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಥವಾ | ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಅಧಿ—ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ | ವಿಷ್ವಪಿ—ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ | ಯತ್—ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ | ಪಾರ್ಥಿವೇ—ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ | ಸದನೇ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದರೂ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ—ಅಥವಾ ಅಂತರಕ್ಷತ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಾ | ಆ ಗಹಿ—ದಯಮಾಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ .

ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲತಕ್ಕ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನು ದ್ಯುಲೋಕದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದರೂ ಅಥವಾ ಅಂತರಕ್ಷತ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದೆಲ್ಲಾ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Or whether you are in the brightness of heaven, or whether in some region in the midst of the sea, or whether, mightiest slayer of Vritra, in some abode in the earth, or whether in the firmament,—come to us.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ .

ಸ ನಃ ಸೋಮೇಷು ಸೋಮುಪಾಃ ಸುತ್ತೇಷು ಶವಸಸ್ವತೇ |

ಮಾದಯಸ್ವ ರಾಧಸಾ ಸೂನ್ಯತಾವತೇಂದ್ರ ರಾಯಾ ಪರೀಣಸಾ || ೩ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ .

ಸಃ | ನಃ | ಸೋಮೇಷು | ಸೋಮುಪಾಃ | ಸುತ್ತೇಷು | ಶವಸಃ | ಪತೇ |

ಮಾದಯಸ್ವ | ರಾಧಸಾ | ಸೂನ್ಯತಾವತಾ | ಇಂದ್ರ | ರಾಯಾ | ಪರೀಣಸಾ || ೩ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಸೋಮಪಾಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾತಃ ಹೇ ಶವಸಸ್ವತೇ ಬಲಸ್ಯ ಪಾಲಯಿತರಿಂದ್ರ ಸ ಸೋಮೋ-
ಕ್ತ ಲಕ್ಷಣಸ್ತುಂ ಸುತೇಷ್ವಸ್ಮಾಭಿರಭಿಮುತೇಷು ಸೋಮೇಷು ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಪ್ರಾಧಸಾ ಬಲಸಾಧನೇನಾನ್ನೇನ
ಸೂನ್ಯತಾವತಾನ್ಯತರಹಿತತ್ಪ್ರೋಪೇತೇನ | ಯದ್ವಾ | ಸೂನ್ಯತೇತಿ ವಾಚ್ಛಾನು | ಶೋಭನವಾಕ್ಯಯುಕ್ತೇನ |
ಅನೇನ ಪುತ್ರಾದಿಕಂ ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ಪುತ್ರೋಪೇತೇನಾನ್ನೇನ | ಪರೀಣಸಾ | ಬಹುನಾಮ್ಯುತತ್ | ಬಹುನಾ
ರಾಯಾ ಧನೇನ ಚ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ಪಾದಯಸ್ವ | ಮೋದಯ | ಸೋಮಸ್ಯ ಪ್ರದಾತ್ಯಭ್ಯೋಽಸ್ಯಭ್ಯಮಸ್ತ-
ಪುತ್ರಧನಾದಿಕಂ ದೇಹೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮಪಾಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡತಕ್ಕವನೂ | ಶವಸಸ್ವತೇ—ಶಕ್ತಿಪಾಲಕನೂ ಆದ |
ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ಸುತೇಷು—ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಸೋಮೇಷು—
ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ರಾಧಸಾ—ಶಕ್ತಿಸಾಧಕವಾದ ಅನ್ನದಿಂದಲೂ |
ಸೂನ್ಯತಾವತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ತೇಜಕವಾಕ್ಯಕ್ಕಿದ್ದೂ | ಪರೀಣಸಾ—ಆತ್ಮಧಿಕವಾದುದೂ ಆದ | ರಾಯಾ-
ಧನದಾನದಿಂದಲೂ | ಮಾದಯಸ್ವ—ನಮ್ಮನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸು.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡತಕ್ಕವನೂ, ಶಕ್ತಿಪಾಲಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು
ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮರಸಗಳು ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಶಕ್ತಿಸಾಧಕವಾದ
ಅನ್ನದಿಂದಲೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ತೇಜಕವಾಕ್ಯಕ್ಕಿದ್ದೂ, ಆತ್ಮಧಿಕವಾದುದೂ ಆದ ಧನದಾನದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು
ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸು.

English Translation

Indra, drinker of the Soma, lord of strength, now that our Soma-
libations have been effused, gladden us with wholesome food and
ample wealth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮಾ ನ ಇಂದ್ರ ಪರಾ ವ್ಯಣ್ಯವಾ ನಃ ಸಧಮಾದ್ಯಃ |

ತ್ವಂ ನ ಊಷೀ ತ್ವಮಿನ್ಯ ಅಪ್ಯಂ ಮಾ ನ ಇಂದ್ರ ಪರಾ ವ್ಯಣಿಕ್ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಮಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಪರಾ | ವ್ಯಣಿಕ್ | ಧವ | ನಃ | ಸಧಮಾದ್ಯಃ |

ತ್ವಂ | ನಃ | ಊಷೀ | ತ್ವಂ | ಇತ್ | ನಃ | ಅಪ್ಯಂ | ಮಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಪರಾ | ವ್ಯಣಿಕ್ || ೭ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ .

ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋ ಹವಿಷಾಂ ಪ್ರದಾತ್ಯನಸ್ಮಾನ್ನಾ ಪರಾ ವೃಣತ್ | ಮಾ ಪರಿತ್ಯಾಕ್ಷೀಃ || ವೃಜೀ ವರ್ಜನೇ | ರಾಧಾದಿಃ | ಲಜಾ ರೂಪಂ || ತದೇವಾಹ | ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸೋಮೇನ ಸಧಮಾದ್ಯಃ ಸಧಮಾದನಶೀಲೋ ಭವ | ಕಿಂಚ ಹೇ ಇಂದ್ರ ನೋಽಸ್ಮಾಂಸ್ತ್ವಮೇವೋತ್ಕೂತ್ಯಾಂ ಸ್ಥಾಪಯ | ಯದ್ವಾ | ಊತೀ || ವೃತ್ಯಯೇನ ಕರ್ತರಿ ಕ್ವಿಚಿ ನಾ ನಿಪಾತಿತಃ || ತ್ವಮೇವಾಸ್ಮಾಕಂ ರಕ್ಷಿತಾ ಬಲು | ತಥಾ ತ್ವಮಿತ್ | ಇದವಧಾರಣೇ | ತ್ವಮೇವಾಸ್ಮಾಕಮಾಪ್ಯಂ ಜ್ಞಾತೇಯಂ | ತ್ವಮೇವ ಬಂಧುರಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅತ ಏವ ಮಾ ನ ಇಂದ್ರ ಪರಾವ್ಯಣಗಿತ್ಯೇಷ ಗತಾರ್ಥಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ನಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಪರಾ ವೃಣತ್—ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಡ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಸಧಮಾದ್ಯಃ—ಹರ್ಷಗಳನ್ನು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅನುಭವಿಸುವವನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗರು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಊತೀ—ರಕ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರಿಸು | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಮಿತ್—ನೀನೊಬ್ಬನೇ | ಅಪ್ಯಂ—ನನಗೆ ಬಂಧುವು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಮಾ ಪರಾ ವೃಣತ್—ಖಂಡಿತ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಡ.

ಃ ಛಂದಾಃ |

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞ ಕರ್ತರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಡ. ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸೇರಿ ನಮ್ಮ ಹರ್ಷಗಳನ್ನು ನೀನೂ ಅನುಭವಿಸು. ನಮ್ಮನ್ನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿಸು. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನಮಗೆ ಬಂಧುವು. ನಮ್ಮನ್ನು ಖಂಡಿತ ತ್ಯಾಗಮಾಡಬೇಡ.

English Translation

Leave us not, Indra, but share our joy; you are our protection, you are our kindred; Indra, leave us not.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅಸ್ಮೇ ಇಂದ್ರ ಸಚಾ ಸುತೇ ನಿ ಷದಾ ಸೀತಯೇ ಮಧು |

ಕ್ರಧೀ ಜರಿತ್ರೇ ಮಘವನ್ನವೋ ಮಹದಸ್ಮೇ ಇಂದ್ರ ಸಚಾ ಸುತೇ || ೮ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಇಂದ್ರ | ಸಚಾ | ಸುತೇ | ನಿ | ಸದ | ಸೀತಯೇ | ಮಧು |

ಕ್ರಧಿ | ಜರಿತ್ರೇ | ಮಘವನ್ನ | ಅವೋ | ಮಹತ್ | ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಇಂದ್ರ | ಸಚಾ | ಸುತೇ || ೮ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಅಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಾಭಿಃ ಸಚಾ ಸಹ ಸುತೇಭಿಸುತೇ ಸೋಮೇ ನಿ ಷದ | ಅಸ್ಮದೀಯೇ ಯಜ್ಞೇ ನಿಷೀದ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಮಧು ಪೀತಯೇ ಮಧುನಃ || ಸುಪಾಂ ಸುಲುಗಿತಿ ಜಸೋ ಲುಕ್ || ಮದಕರಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾರ್ಥಂ | ಕಿಂಚ ಹೇ ಮಘವನ್ ಧನವನ್ನಿಂದ್ರ ಮಹದವೋ ರಕ್ಷಣಂ ಜರಿತ್ರೇ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಕಸ್ಮಿನ್ ಸತಿ | ಅಸ್ಮೇ ಇಂದ್ರ ಸಚಾ ಸುತ ಇತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತಃ ಪಾದಃ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಸ್ಮೇ—ನಮ್ಮೊಡನೆ | ಸಚಾ—ಕೂಡಿಕೊಂಡು | ಸುತೇ—ಹಿಂದಿರುವ ಸೋಮವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ | ಮಧು—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಮಾಡಲು | ನಿ ಷದ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ | ಮಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸುತೇ—ಸೋಮವು ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ | ಅಸ್ಮೇ ಸಚಾ—ನಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ | ಜರಿತ್ರೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ | ಮಹತ್—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ಅವಃ—ರಕ್ಷಣವನ್ನು | ಕೃಧಿ—ಉಂಟುಮಾಡು.

॥ ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಹಿಂದಿರುವ ಸೋಮವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ ಮಧುರವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ. ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸೋಮವು ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮೊಡಗೂಡಿ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಿಗೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು.

English Translation

Sit with us, Indra, at the oblation to drink the Soma ; Maghavan, perform a mighty protection for your worshipper, (seated) with us at the oblation.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ನ ತ್ವಾ ದೇವಾಸ ಅಶತ ನ ಮರ್ತ್ಯಾಸೋ ಅದ್ರಿವಃ |

ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನಿ ಶವಸಾಭಿಭೂರೆಸಿ ನ ತ್ವಾ ದೇವಾಸ ಅಶತ || ೯ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ನ | ತ್ವಾ | ದೇವಾಸಃ | ಅಶತ | ನ | ಮರ್ತ್ಯಾಸಃ | ಅದ್ರಿವಃ ||

ವಿಶ್ವಾ | ಜಾತಾನಿ | ಶವಸಾ | ಅಭಿಭೂಃ | ಅಸಿ | ನ | ತ್ವಾ | ದೇವಾಸಃ | ಅಶತ || ೯ ||

• ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ •

ದೇ ಅದ್ರಿವೋ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದೇವಾಸಸ್ತ್ವದನ್ಯೇ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ನಾಕತ | ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ ಸ್ವಬಲೇನ ವಾ ನ ನ್ಯಾತ್ಸುವಂತಿ | ನ ಮರ್ತ್ಯಾಸೋ ಮರ್ತ್ಯಾ ಮನುಷ್ಯಾಕ್ಶ ನ ನ್ಯಾತ್ಸು-
ವಂತಿ | ಉತ ಏವ ತದವಸೀಯತೇ | ತದಾಪ | ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಜಾತಾನಿ ಭೂತಜಾತಾನಿ
ತವಸಾ ಸ್ವಬಲೇನ್ಯವಾಭಿಭೂರಸಿ | ಅಭಿಭಾವುಕೋಽಸಿ ಭವಸಿ | ತಸ್ಮಾನ್ನ ತ್ವಾ ದೇವಾಸ ಆತಶೇತಿ
ಗೆತಾರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅದ್ರಿವಃ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದೇವಾಸಃ—ದೇವತೆಗಳಾರೂ |
ನ ಆತತ—ಮೀರಿಸಲಾರರು | ನ ಮರ್ತ್ಯಾಸಃ—ಮಾನವರಲ್ಲಾರೂ ನಿನಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕರಾಗಲಾರರು |
ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಜಾತಾನಿ—ಉತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ | ತವಸಾ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಬಲದಿಂದ | ಅಭಿಭೂಃ ಅಸಿ-
ನೀನೇ ಮೀರ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ದೇವಾಸಃ—ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾರೂ | ತ್ವಾ—ನಿನಗಿಂತಲೂ |
ನ ಆತತ—ಅಧಿಕರಾಗಲಾರರು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮಾನವರಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಸಮಾನ
ರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿನಗೆ ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಸಕಲ ಭೂತತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನಿನ್ನ
ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೀರಿಸಿತಿಂದೀಯೆ.

English Translation

Thunderer, neither gods nor mortals equal you by their acts; you
surpass all beings by your might, the gods equal you not.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಿಶ್ವಾಃ ಸ್ವತನಾ ಅಭಿಭೂತರಂ ನರಂ ಸಜೂಸ್ತತಕ್ಷುರಿಂದ್ರಂ ಜಜನುಶ್ಚ
ರಾಜಸೇ |

ಕ್ರತ್ವಾ ವರಿಷ್ಠಂ ವರೇ ಆಮುರಿಮುತೋಗ್ರಮೋಜಿಷ್ಠಂ ತವಸಂ ತರಸ್ವಿನಂ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ವಿಶ್ವಾಃ | ಸ್ವತನಾಃ | ಅಭಿಭೂತರಂ | ನರಂ | ಸಜೂಃ | ತಕ್ಷುಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಜಜನುಃ | ಜ |
ರಾಜಸೇ |

ಕ್ರತ್ವಾ | ವರಿಷ್ಠಂ | ವರೇ | ಆಮುರಿಂ | ಉತ | ಉಗ್ರಂ | ಓಜಿಷ್ಠಂ | ತವಸಂ | ತರಸ್ವಿನಂ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೇಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿನೋ ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃತನಾ ಇತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃತನಾ ಅಭಿಭೂತರಂ ನರಂ ತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹವೀಮಿ || ಅ. ೭. ೪ | ಇತಿ |

ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ವಾ ಪೃತನಾಃ || ಪೃಜ್ ವ್ಯಾಯಾಮೇ || ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಂತ ಇತಿ ಪೃತನಾಃ ಸೇನಾಃ | ಸಜಾಃ ಪರಸ್ಪರಂ ಸಂಗತಾಃ ಸತ್ಯೋಽಭಿಭೂತರಂ ಶತ್ರುಣಾಮತೃರ್ಥಮುಭಿಃನಿತಾರಂ ನರಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸೇತಾರಮಿಂದ್ರಂ ತತಃಪುಃ | ಆಯುಧಾದಿಭಿಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೀಕುರ್ವಂತಿ | ಆಯುಧವಂತನುಶ್ಚವಂತಂ ಚ ಒಕ್ಕುರಿತೃರ್ಥಃ | ಯದ್ವಾ | ಪೃತನಾ ಇತಿ ಸಂಗ್ರಾಮಾಃ | ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಂತೇಽತ್ರೇತಿ ಪೃತನಾಃ ಸಂಗ್ರಾಮಾಃ | ಸರ್ವಾನೇವ ಸಂಗ್ರಾಮಾನುಭವಿಷ್ಯಂತುಮಿಂದ್ರಂ ಸ್ತೋತಾರೋಽನ್ಯೋಽನ್ಯಂ ಸಂಗತಾಃ ಸ್ತುತಿಭಿಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣಮಕುರ್ವನ್ | ಸುತೇ ಸತಿ ಬಲನಾನ್ವವತೀತಿ | ಯದ್ವಾ | ಯಷ್ಟಾರೋಹವಿಷ್ವದಾನೇನ ವೀರ್ಯವಂತಂ ಕುರ್ವಂತೀತಿ | ಕಂಚ ಸ್ತೋತಾರೋ ರಾಜಸೇ || ರಾಜತೇಸ್ತುಮರ್ಥೇಽಸೇಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಅತ್ಯನೋ ವಿರಾಜನಾರ್ಥಂ ಪ್ರಕಾಶನಾರ್ಥಂ ಸೂರ್ಯಾತ್ಮಾನಮಿಂದ್ರಂ ಜಜನುಃ | ಜನಯಾಮಾಸುಃ | ಸ್ತೋತ್ರಂ ಯಜ್ಞೇ ಪ್ರಾದುರಧಾನಯನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಉತಾಽ ಚ ಕೃತ್ವಾ ಸ್ವೀಯವ್ರತವಧಾದಿಕರ್ಮಣೈವ ವರಿಷ್ಠಮುರುತಮಮಾನುರಿಂ ಶತ್ರುಣಾಮಾಭಿನಮ್ಯೇನ ಮಾರಯಿತಾರಮಿಂದ್ರಂ ವರೇ ವರಣೀಯೇ ಧನೇ ಸ್ತೋತಾರಶ್ಚಕ್ರುಃ | ಅತ್ಯನಾಂ ಧನಲಾಭಾರ್ಥಂ ಸ್ತುವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೀದೃಶಂ | ಉಗ್ರಮುದ್ಗೂರ್ಣಬಲಂ ಅತ ಏದ್ವಾಜಿಷ್ಠಮೋಜಸ್ಯತಮಂ ತವಸಂ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ತರಸ್ವಿನಂ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ಶತ್ರುವಧಾರ್ಥಂ ವೇಗವಂತಮಿಂದ್ರಂ ಧನಾರ್ಥಂ ಸ್ತುವಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮುಪ್ಪವಾದ | ಪೃತನಾಃ—ಮುತ್ತಿಗಾದಿಗಳೂ | ಸಜಾಃ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು | ಅಭಿಭೂತರಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ | ನರಂ—ನೇತ್ರವೂ ಅದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ತತಃಪುಃ—(ಹವಿಸ್ಪ್ರದಾನಾದಿಗಳಿಂದ) ವೀರ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು | ರಾಜಸೇ—ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಾರ್ಥವಾಗಿ | ಜಜನುಃ—ಅವನನ್ನು ಅವಿಭೂತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ | ಉತ—ನುತ್ತು | ಕೃತ್ವಾ—ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ವರಿಷ್ಠಂ—ಅತ್ಯುತ್ತಮನೂ | ಅಮುರಿಂ—ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ನಾಶಮಾಡುವವನೂ | ಉಗ್ರಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ಓಜಿಷ್ಠಂ—ಅತಿಶಯವಾದ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳವನೂ | ತವಸಂ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ತರಸ್ವಿನಂ—ವೇಗವಾಯಿಯೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ವರೇ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

|| ಛಾಂದೋ ||

ಸಮುಪ್ಪವಾದ ಮುತ್ತಿಗಾದಿಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ, ನೇತ್ರವೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹವಿಸ್ಪ್ರದಾನಾದಿಗಳಿಂದ ವೀರ್ಯವಂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅವಿಭೂತನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ

ನಾಶಮಾಡುವವನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ವೀರ್ಯವಂತನೂ, ಓಟಸ್ತಿಯೂ, ವೇಗಗಾಮಿಯೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಪಾತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The assembled (priests) have roused Indra, the leader, the conqueror in all battles; they have created him (by their hymns) to shine,—him the mightiest in his acts, the smiter of enemies for spoil, the terrible, the most powerful, the stalwart, the furious.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಯಾಗದ ಜಾತುರ್ವಿಂಶತಿವೇದ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಾಂಧಿಪೂಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚಾರ್ಯನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃಥನಾಃ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯುಕ್ತಚನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಿ ಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ವಿಶ್ವಾಃ ಪೃಥನಾ ಅಭಿಭೂತೇಠಂ ನಠಂ ತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಷಜೀವಿಮಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೪) ವಿವರಿಸಲಾಗುವುದು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸಮಾಂ ರೇಭಾಸೋ ಅಸ್ತರನ್ನಿಂದ್ರಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ।

ಸ್ವರ್ಪತಿಂ ಯದೀಂ ವೃಥೇ ಧೃತವೃತೋ ಯೋಜಸಾ ಸಮೂತಿಃ ॥ ೧೧ ॥

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಂ । ಅಂ । ರೇಭಾಸಃ । ಅಸ್ತರನ್ । ಇಂದ್ರಂ । ಸೋಮಸ್ಯ । ಪೀತಯೇ ।

ಸ್ವರ್ಪತಿಂ । ಯತ್ । ಅಂ । ವೃಥೇ । ಧೃತವೃತಃ । ಹಿ । ಓಜಸಾ । ಸಂ । ಉತಿಃ ॥ ೧೧ ॥

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ರೇಭಾಸಃ || ರೇಭೃತಜ್ವೇ || ಶಬ್ದಯುತಾರಃ ಸ್ತೋತಾರಃ | ಯದ್ವಾ ರೇಭಾಸಃ ಕಶ್ಯಪಪುತ್ರಾ ರೇಭಾಸಃ ವಿಶ್ವಾನ್ಮನುಷಾ ಋಷಯಃ | ಅಮೇನಮಿಂದ್ರಂ ಸಮಸ್ತರನ್ | ಸಮ್ಯಗಶಬ್ದಯನ್ | ಸಮಸ್ತುಪನ್ | ಕಮರ್ಥಂ | ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯ | ಕಂಚಿ ಸ್ವರ್ಪತಿಂ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಪಾಲಯತಾರಂ ಧನಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಂ ವೇನೇನಮಿಂದ್ರಂ ಯದ್ಯದಾ ವೃಥೇ ಹವಿರ್ಭವರ್ಥನಾಯ ಸಂಸ್ತುವಂತಿ ತದಾ ಧೃತವೃತೋ ಧೃತಕರ್ಮೇಂದ್ರ ಓಜಸಾ ಬಲೇನ ಸ್ತೋತ್ರಧರೂತಿಫರ್ಮಾರ್ಥಿಃ ಸಾಲಸೈಶ್ಚ ಸಹ ಸಂಗಚ್ಛತೇ | ಸ್ತುತಿಫಲಂ ಮರುದ್ಧಿ | ಪಾಲನಂ ಚೇಂದ್ರಸ್ಯ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಸ್ತುತಿಪದಾರ್ಥ •

ರೇಧಾಸಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಈಂ ಇಂದ್ರಂ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ |
ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸಮಸ್ವರನ್—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು | ಸ್ವರ್ಪತಿಂ—ಸ್ವರ್ಗಪಾಲಕನಾದ |
ಈಂ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ವ್ಯಥೇ—ಅವನ ಪುಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಆಗ | ದ್ಯುತವ್ರತಃ—
ನಿಯಮಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆಯೂ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಕವಾದ ಮರುತ್ತು
ಗಳೊಡನೆಯೂ | ಸಂ—ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

|| ಭವಾರ್ಥ ||

ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು (ಅಥವಾ ರೇಭವಿಂಜ ಮುಷಿಗಳು) ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ
ಸೇರಿಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗಪಾಲಕನಾದ ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವರೋ ಆಗ ನಿಯಮ
ಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆಯೂ ರಕ್ಷಕವಾದ ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The Rebhas have together praised Indra that he may drink the
Soma ; when (they praise) the lord of heaven that he may wax strong; (by
the oblations), then he, observant of pious rites, is united to his strength
and his protecting guards.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನೇಮಿಂ ನಮಂತಿ ಚಕ್ಷಸಾ ಮೇಷಂ ವಿಪ್ರಾ ಅಭಿಸ್ತರಾ |

ಸುದೀತಯೋ ವೋ ಅದ್ರುಹೋಽಪಿ ಕರ್ಣೇ ತರಸ್ವಿನಃ ಸಮ್ಯಕ್ತಭಿಃ ||೧೨||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನೇಮಿಂ | ನಮಂತಿ | ಚಕ್ಷಸಾ | ಮೇಷಂ | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅಭಿಸ್ತರಾ |

ಸುದೀತಯಃ | ವಃ | ಅದ್ರುಹಃ | ಅಪಿ | ಕರ್ಣೇ | ತರಸ್ವಿನಃ | ಸಂ | ಯಕ್ತಭಿಃ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನೇಮಿಂ | ಆರಾನ್ಯಥಾ ನೇಮಿವ್ಯಾಘ್ನೋತಿ ತದ್ವಕ್ತೃವಂ ವ್ಯಾಘ್ನೋತಿ | ತಾದೃಶಂ ನಮನ-
ಶೀಲಮಿಂದ್ರಂ ಚಕ್ಷಸಾ ದರ್ಶನಮಾತ್ರೇಣೈವ ನಮಂತಿ | ಕಾಶ್ಯಪಾ ರೇಧಾಃ ಸ್ತ್ರೋತಾರೋ ವಾ
ನಮಸ್ತುರ್ವಂತಿ | ತತೋ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನೋ ಮೇಷಂ | ಇಂದ್ರೋ ಮೇಷೋ ಭೂತ್ವಾ ಮೇಧಾತಿಥಿಂ
ಸ್ವರ್ಗಮನಯತ್ | ತಸ್ಮಾನ್ನೇಧಾತಿಥೇರ್ನೇಷಭೂತಮಿಂದ್ರಮುಭಿಸ್ತರಾಭಿಸ್ತರೇಣ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಪ್ರಣ-

ಮುಂತಿ | ಇದಾನೀಂ ಯಜಮಾನಃ ಸ್ತೋತೃತ್ಯನಾತ | ಅಸಿ ಚ ಸುದೀತಯಃ ಶೋಭನದೀಪ್ತಯೋಽ-
ದ್ಭುಃ ಕಸ್ಯಾಪ್ಯದ್ರೋಗ್ಧಾರೋ ವೋ ಯಾಗಯಂ || ಛಾಂದಸೋ ವಸಾದೇಶಃ || ತರಸ್ವಿನಃ ಕರ್ಮಸು
ಸ್ತೋತ್ರೇಷು ವಾ ತ್ವರಾಯುಕ್ತ್ಯಾಃ ಸಂತ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಕರ್ಣೇ ಶ್ಲೋತ್ರಸಮಾಪ ಋಕ್ವೈರರ್ಚನಾಯು-
ಕ್ತೈರ್ಮಂತ್ರೈಃ | ಯದ್ವಾ | ಋಚೋ ಬಹ್ಯೋ ಯೇಷು ಸಂತಿ ತೈಃ ಶಸ್ತ್ರಾದಿಭಃ | ಸಂಸ್ತುತ | ಇಂದ್ರೋ
ಯಥಾ ಯುಷ್ಮದೇಯಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಮಾದೀನಿ ಶೃಣೋತಿ ತಥಾ ಸಮ್ಯಗಭಿಷ್ಪತೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ನೇಮಿಂ—ಚಕ್ರದ ಅರಗಳನ್ನು ಹೊರವಲಯವು ಸುತ್ತುವರಿಯುವಂತೆ ಸಕಲ ಭೂತಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ
ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಚಕ್ಷಸಾ—ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ | ನಮಂತಿ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು (ಅಥವಾ ರೇಭರು) ನಮಸ್ಕರಿಸು
ತ್ತಾರೆ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಮೇಷಂ—ಮೇಷರೂಪಿಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಭಿಷ್ಯರಾ—
ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ | ಅಸಿ—ಮತ್ತು | ಸುದೀತಯಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತರೂ |
ಅದ್ಭುತಃ—ದ್ರೋಹರಹಿತರೂ ಅದ ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ | ವಃ—ನೀವು | ತರಸ್ವಿನಃ—ಕರ್ಮಕುಶಲರಾಗಿ |
ಕರ್ಣೇ—ಇಂದ್ರನ ಕಿವಿಯ ಹತ್ತಿರ | ಋಕ್ವೈಃ—ಪೂಜ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ | ಸಂ—ಸ್ತುತಿಸಿರಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಚಕ್ರದ ಹೊರವಲಯವು ಚಕ್ರದ ಅರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯುವಂತೆ ಸಕಲಭೂತಗಳನ್ನೂ ಆವರಿಸಿ
ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಷರೂಪಿಯಾದ
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತರೂ, ದ್ರೋಹರಹಿತರೂ ಅದ
ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ, ನೀವು ಕರ್ಮಕುಶಲರಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಕಿವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಪೂಜ್ಯವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿರಿ.

English Translation

At the first sight (the Rebhas) bow to him who is the circumference
of the wheel, the priests (worship) with their praise (Indra) the ram ;
radiant and unharmed, you also, full of earnestness, sing in his ear
with your hymns.

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ |

ತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹವೀಮಿ ಮಘನಾನಮುಗ್ರಂ ಸತ್ತಾ ದಧಾನಮಪ್ರತಿ-

ಷ್ಕುತಂ ಶವಾಂಸಿ |

ಮಂಹಿಷ್ಯೋ ಗೀರ್ಭಿರಾ ಚ ಯಜ್ಞಿಯೋ ವನರ್ತದ್ರಾಯೇ ನೋ ವಿಶ್ವಾ

ಸುಸಥಾ ಕೃಣೋತು ವಪ್ರೇ || ೧೩ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ತಂ | ಇಂದ್ರಂ | ಜೋಹವೀಮಿ | ಮುಘ್ರವಾನಂ | ಉಗ್ರಂ | ಸತ್ರಾ | ಧಧಾನಂ | ಅಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ |
ಶವಾಂಸಿ ||

ಮಂಹಿಷ್ಯಃ | ಗೀಃಽಭಿಃ | ಆ | ಚ | ಯಜ್ಞಿಯಃ | ವನರ್ತಃ | ರಾಯೇ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾ | ಸುಪಥಾ |
ಕೃಣೋತು | ವಜ್ರೀ || ೧೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಏವ ಶಶ್ರೀ ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ಯಾನುರೂಪತ್ವಚ್ಛೇದಮಿಂದ್ರವಿಶ್ವಾದ್ಯಾಃ | ಸೂತ್ರನು-
ದಾಪ್ಯತೇ ||

ತಂ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣೋಪೇತಮಿಂದ್ರಂ ಜೋಹವೀಮಿ | ಯಜ್ಞಾಹಂ ಪುನರಾಹ್ವಯಾಮಿ ||
ಹೃದಯತೇರಚ್ಛೇದ್ಯ ಸ್ಯ ಚೇತಿ ಸಂಪ್ರಸಾರಣಂ || ಕೀದೃಶಂ | ಮುಘ್ರವಾನಂ ಮಂದಹೀಯಧನವಂತಮುಗ್ರ-
ನುದೂರ್ಣಬಲಂ ಸತ್ರಾ ಸತ್ಯಂ ಯಥಾರ್ಥನೇವ ಶವಾಂಸಿ ಬಲಾನಿ ದಧಾನಂ ಆತ ಏವಾಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ
ಶತ್ರುಭಿರಪ್ರತಿರೋಧನೀಯಮಾಹ್ವಯಾಮಿ | ತಂಚ ಮಂಹಿಷ್ಯಃ ಪೂಜ್ಯತಮೋ ಪಾತ್ಯತಮೋ ವಾ
ಯಜ್ಞಿಯೋ ಯಜ್ಞಾರ್ಹ ಇಂದ್ರೋ ಗೀರ್ಭಿರಸ್ಮದೀಯಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರಾ ವನರ್ತಚ್ಛ | ಯಜ್ಞೇಷ್ವಾಭಿ-
ನುಖ್ಯೋನ ವರ್ತತಾಂ ಚ || ವರ್ತತೇರ್ಣ್ಯಂತಸ್ಯ ಚಜಾ ರೂಪಂ | ಚವಾಯೋಗೇ ಪ್ರಥಮೇತಿ ನ
ನಿಘಾತಃ | ಚಜ್ಞಸ್ಯತರಸ್ಯಾಮಿತಿ ಸ್ವರಃ || ತತೋ ವಜ್ರೀ ವಜ್ರವಾನಿಂದ್ರೋ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ರಾಯೇ
ಧನಾಯ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯೇವ ಸುಪಥಾ ಸುಮಾರ್ಗಾಣಿ ಕೃಣೋತು ಚ | ಕರೋತು | ಧನಂ
ಸರ್ವದಿಕ್ಲಮಸ್ಮಾನ್ ಪ್ರಾಶ್ನೋತ್ತಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಮುಘ್ರವಾನಂ—ಧನವಂತನೂ | ಉಗ್ರಂ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ | ಸತ್ರಾ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ |
ಶವಾಂಸಿ—ಬಲಗಳನ್ನು | ದಧಾನಂ—ಹೊಂದಿರುವವನೂ | ಅಪ್ರತಿಷ್ಠುತಂ—ಅಪ್ರತಿಹತನೂ ಆದ | ತಂ
ಇಂದ್ರಂ—ಆ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಜೋಹವೀಮಿ—ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ | ಮಂಹಿಷ್ಯಃ—ಅತ್ಯಂತ
ಪೂಜ್ಯನೂ | ಯಜ್ಞಿಯಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಹನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನು | ಗೀರ್ಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ | ಆ
ವನರ್ತಃ ಚ—ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರಲಿ | ವಜ್ರೀ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು | ನಃ—ನಮಗೆ |
ರಾಯೇ—ಧನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸುಪಥಾ—ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ | ಕೃಣೋತು—
ನಿರ್ಮಿಸಲಿ.

|| ಛಾಂದಾಃ ||

ಧನವಂತನೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವನೂ, ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಬಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನೂ, ಅಪ್ರತಿ
ಹತನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಯಜ್ಞಾರ್ಹನೂ ಆದ
ಇಂದ್ರನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬರಲಿ. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ನಮಗೆ
ಧನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ಈ ಸೂಕ್ತದ ೧೦ ನೇ ಮಕ್ಕು) ವೈಕುಂಠಾನುರೂಪವ್ಯಚವನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ತಮಿಂದ್ರಂ ಎಂಬ ಈ ಮಕ್ಕನ್ನು ತೃಪ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

English Translation

Again and again I invoke the strong Indra, Maghavan, who alone really possess might, the irresistible ; may he draw nigh through our songs : most bounteous and worthy of sacrifice ; may he, the thunderer, make all things prosperous for our wealth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ ಪುರ ಇಂದ್ರ ಚಿಕಿದೇನಾ ವ್ಯೋಚಿಸಾ ತ್ಯವಿಷ್ಯ ಶಕ್ರ ನಾಶಯುಧೈಃ |

ತ್ವದ್ವಿಶ್ವಾನಿ ಭುವನಾನಿ ವಜ್ರಿನ್ದ್ರಾವಾ ರೇಚೇತೇ ಪೃಥಿವೀ ಚ ಭೀಷಾ ||೧೪||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ಪುರಃ | ಇಂದ್ರ | ಚಿಕಿತ್ | ಏನಾಃ | ಏ | ಓಚಿಸಾ | ಶವಿಷ್ಯ | ಶಕ್ರ | ನಾಶಯುಧೈಃ |

ತ್ವತ್ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಭುವನಾನಿ | ವಜ್ರಿನ್ | ದ್ರಾವಾ | ರೇಚೇತೇ ಇತಿ | ಪೃಥಿವೀ ಇತಿ | ಚ | ಭೀಷಾ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

:ಹೇ ಶವಿಷ್ಯ ಬಲವತ್ತನು ಅಶ ಏವ ಹೇ ಶಕ್ರ ಶತ್ಪುಹನನಸಮರ್ಥ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೈಮೇನಾಃ || ಅನ್ವಾದೇತೇ || ಏತಾನಿ ಪುರಃ ಶಂಬರಸ್ಯ ಪುರಾಣ್ಯೋಚಸಾ ಸ್ವೀಯೇನೈವ ತೇಜಸಾ ಏ ನಾಶಯುಧೈಃ ವಿನಾಶಯತುಂ ಚಿಕಿತ್ವಾ ತಾ ಭವಸಿ || ನಶೇತ್ಯಾಂತಾಚ್ಚೈವೈವೈಕೈಃ || ಪುನರಽಪಿ ಸಾಮುಚ್ಯಂ ಪ್ರಶಂಸತಿ | ಹೇ ವಜ್ರಿನ್ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಭುವನಾನಿ ಭೂತಜಾತಾನಿ ತ್ವತ್ಪ್ರತ್ಯೋ ಭೀಷ್ಯಾ ಕಂಪಂತೇ | ತಥಾ ದ್ರಾವಾಪೃಥಿವೀ || ದಿವೋ ದ್ಯಾವೇತಿ ದ್ಯಾವಾದೇಶಃ | ಅದ್ಯುದಾತ್ತಕ್ರ | ಪೃಥಿವೀ ಋಷಂತಶ್ಚೇನಾಂತೋದಾತ್ತಃ | ದೇವಶಾದ್ಯಂದ್ರೇಚೇತು ಭಯಪದಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವರತ್ವಂ | ವಿಪ್ರ-ಕರ್ಷಸ್ತು ಚ್ಯಾಂದಸಃ || ದ್ರಾವಾಪೃಥಿವೀ ಚ ಭೀಷಾ ತ್ವತ್ಪ್ರೋ ಭೀಷ್ಯಾ ರೇಚೇತೇ | ಕಂದೇತೇ | ಆರೇಚೇತಾಂ ರೋದಸೀ | ಋ. ೧-೩೧.೩ | ಇತಿ ನಿಗಮಃ | ಸರ್ವೇ ತ್ವದಧೀನಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶವಿಷ್ಣು—ಅತ್ಯತಿಶಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಶಕ್ರ—ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ- ನೀನು | ಏನಾಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಪುರಃ—ಶಂಬರನ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು | ಓಜಸಾ—ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ವಿ ನಾಶಯುಧೈಃ—ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ | ಚಿಕಿತ್ಸಾ—ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ | ವಜ್ರಿನ್—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಭುವನಾನಿ—ಭೂತಜಾತಗಳೂ | ತ್ವತ್—ನಿನಗಾಗಿ (ಬೆದರುತ್ತವೆ) | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವೀ ಚ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ಸಹ | ಭೀಷಾ—ನಿನ್ನ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ | ರೇಣೀತೇ—ನಡಗುತ್ತವೆ.

|| ಭವಾರ್ಥ ||

ಅತ್ಯತಿಶಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶಂಬರನ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಭೂತಜಾತಗಳೂ ನಿನಗಾಗಿ ಬೆದರುತ್ತವೆ. ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೂ ನಿನ್ನ ಬೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ನಡಗುತ್ತವೆ.

English Translation

Indra, mighty Sakra, you know how to destroy those cities (of Sambhara) by your strength at you all worlds tremble, thunderer,—heaven and earth (tremble) with fear.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತನ್ಮ ಋತಮಿಂದ್ರ ಶೂರ ಚಿತ್ರ ಪಾತ್ವಪೋ ನ ವಜ್ರಿನ್ದರಿತಾತಿ ಸರ್ಷಿ
ಭೂರಿ |

ಕದಾ ನ ಇಂದ್ರ ರಾಯ ಆ ದಶಸ್ತೇರ್ವಿಶ್ವಪ್ಸ್ಯಸ್ತೈಃ ಸ್ತುಹಯಾಯೈಃ
ರಾಜನ್ || ೧೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತತ್ | ಮಾ | ಋತಂ | ಇಂದ್ರ | ಶೂರ | ಚಿತ್ರ | ಪಾತು | ಅಪಃ | ನ | ವಜ್ರಿನ್ | ದುಃ೨ಇತಾ | ಅತಿ |
ಸರ್ಷಿ | ಭೂರಿ |

ಕದಾ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ರಾಯಃ | ಆ | ದಶಸ್ತೇಃ | ವಿಶ್ವಪ್ಸ್ಯಸ್ತೈಃ | ಸ್ತುಹಯಾಯೈಃ | ರಾಜನ್ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಶೂರ ಬಲವಂತೈಶ್ಚ ಚಾಯನೀಯ ವಿವಿಧರೂಪ ವಾ | ಇಂದ್ರೋ ಮಾಯಾಭಿಃ ಪುರು-
ರೂಪ ಈಯತೇ | ಋ. ೬. ೯೭. ೧೮ | ಇತ್ಯಾದಿಷು ದೃಷ್ಟತ್ಯಾತ್ | ಚಹುವಿಧತೂಪ ಹೇ ಇಂದ್ರ ತತ್

ಪ್ರಶಸ್ತಂ ತ್ವದೀಯಮ್ನುತಂ ಸತ್ಯಂ ಮಾ ಮಾಂ ಪಾತು | ಸರ್ವತೋ ರಕ್ಷತು | ಕಿಂಚ ಹೇ ವಜ್ರಿನ್
 ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ಭೂರಿ || ಸುಪ್ರೋ ಲುಕ್ || ಭೂರಿಣಿ ಬದೂನಿ ದುರಿತಾ ದುರಿತಾನಿ ಪಾಪಾನ್ಯತಿ ಪರ್ಷಿ |
 ಅತಿಶ್ಯ ಪಾರಯ | ತತ್ರ ದ್ವಿಷ್ಣಾಂತಃ || ಅಪೋ ನ ಯಥಾ ನಾವಿಕ ಉದಕಾನಿ ಮನುಷ್ಯಾನ್ವಾರಯತಿ
 ತದ್ವದಸ್ಮಾನ್ವಾಪಾನಿ ಪಾರಯ | ಹೇ ರಾಜನ್ ದೀಪ್ಯಮಾನ ಹೇ ಇಂದ್ರ ವಿಶ್ವಪ್ಸ್ಯತಿಶ್ಯ || ಪ್ಸ್ಯ ಇತಿ
 ರೂಪನಾಮ | ರೂಪೇ ಸಾಧು ಪ್ಸ್ಯಂ | ನಕಾರೋಪಜನಕ್ರಾಂದಸಃ || ಬಹುರೂಪಂ ತತ್ ಸ್ತುಹಯಾ-
 ಯ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವೈಃ ಸ್ವೈದರ್ಶೇಯಂ ರಾಯಃ || ಕ್ರಿಯಾಗ್ರಹಣಮಿತಿ ಸಂಪ್ರದಾನಕುಜ್ಞಾ | ಚತುರ್ಭೃಥೇರ್
 ಬಹುಲಮಿತಿ ಪ್ಸ್ಯೋ || ತದ್ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಮಾ ಆಭಿಮುಖ್ಯೇನ ಕದಾ ದಶಸ್ಯೇಃ | ಕಸ್ಮಿನ್ಯಾಲೇ
 ಪ್ರಯಚ್ಛೇಃ | ತದಾ ತವ ಸ್ವಭೂತಂ ಸತ್ಯಂ ಮಾ ರಕ್ಷತು | ಮಹ್ಯಂ ಧನಂ ದತ್ತಾ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚ
 ಮಯಾನುಷ್ಯಾಪ್ಯ ಮಾಂ ಪಾಪರಹಿತಂ ಕುರ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶೂರ-ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ | ಚಿತ್ರ-ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ |
 ತತ್-ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ | ಋತಂ-ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವು | ಮಾ-ನನ್ನನ್ನು | ಪಾತು-ರಕ್ಷಿಸಲಿ | ವಜ್ರಿನ್-
 ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಅಪೋನ-ನಾವಿಕನು ಉದಕಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ದಡವನ್ನು
 ಸೇರಿಸುವಂತೆ | ಭೂರಿ-ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ | ದುರಿತಾ-ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನೂ | ಅತಿ ಪರ್ಷಿ-ದಾಟಿಸಿ ಕರಿಯನ್ನು
 ಸೇರಿಸು | ರಾಜನ್-ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ಇಂದ್ರ-ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಿಶ್ವಪ್ಸ್ಯತಿಶ್ಯ-ಅನೇಕರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ |
 ಸ್ವೈಹಯಾಯ್ಯಸ್ಯ-ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾದುದೂ ಆದ | ರಾಯಃ-ಧನವನ್ನು | ನಃ-ಅ-ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ |
 ಕದಾ-ಯಾವಾಗ | ದಶಸ್ಯೇಃ-ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆ ?

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯ
 ಸ್ವರೂಪವು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಾವಿಕನು ಉದಕಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸಿ
 ದಡವನ್ನು ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ದಾಟಿಸಿ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿಸು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ
 ಇಂದ್ರನೇ, ಅನೇಕರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಯಾವಾಗ
 ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆ ?

English Translation

Indra, hero assuming many forms, may that truthfulness of yours
 protect me ; beaꣳ us, thunderer, over our many sins as over waters ; when,
 radiant Indra, will you give us some wealth, desirable to all, manifold in
 its kinds ?

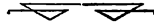

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರೇನ ತಮೋ ಹಾದರ್ಶಂ ನಿವಾರಯನ್ ||
ಪುನುರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಭೂಪಾಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಯುಕ್ತಂಹಿತಾಭಾಷ್ಯೇ ಷಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇ ಷಷ್ಠೋಽಧ್ಯಾಯಃ ||

|| ಓಂ ತತ್ಸತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ
ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಆರನೆಯ ಅಪ್ಪಕದಲ್ಲೆ
ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾದುದು.

ಯದಕ್ಷರಪದಭೃತ್ಯಂ ಮಾತ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |
ಶತ್ಸರ್ವಂ ಶ್ರುತ್ಯುತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |

|| ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ವ.ಂಗಳಂ ||

॥ ಶ್ರೀ ॥

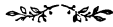

॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ವಾಗೀಶಾದ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಶ್ರಮೇ |
ಯಂ ನತ್ಪಾಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ಮಶ್ವಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ |
ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿಸ್ತುತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽಭಿಲಂ ಜಗತ್ |
ನಿರ್ನುಮೇ ತನುಜಂ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾತೀರ್ಥಮುಪೇಶ್ವರಂ ||
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಕ್ಷಾಮಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾನ್ನಿರ್ವಪ್ರಯುಕ್ತೇನ ವೇದನೇವ ಸದಾ ಜನೇತ್ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತಂ

ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತಾ

ಅಥ ಷಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇ ಸಪ್ತಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ
ಆರಣ್ಯ ಅಪ್ಪಕದಲಿ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು

ಅನು. ೩.೨ | ಐತಿ ಹಿ ತಲ್ಲಕ್ಷಣಂ | ಶಿಷ್ಯಾ ಉಷ್ಣಿಪಃ | ತಘ್ನಾ ಬಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಇಂದ್ರಾಯ ದ್ವಾರದ
 ನೈಮೇಧ ಔಷ್ಣಿಪು ಸಪ್ತಮ್ಯುಪಾಂತ್ಯೇ ಚ ಕಕುಭೋಽನ್ಯಾನವಸ್ಯ ಪುರಲುಷ್ಠಿಹಾವಿತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇ
 ಔಷ್ಣಿಪುತ್ವಚಾತಿತಾವಿದಿಂ ಸೂಕ್ತಂ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರಿತಂ | ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮಗಾಯತ
 ಸಖಾಯ ಆ ಶಿಷಾನುಹಿ | ಐ. ಅ. ೫.೨-೫ | ಇತಿ || ಅಭಿಪ್ಲವಿಕೇಷೂಕ್ಯೇಸು ತ್ವತೀಯಸವನೇ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿನ ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮ ಗಾಯತೇತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಸ್ತುಚಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ |
 ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮ ಗಾಯತೆ ಸಖಾಯ ಆ ಶಿಷಾನುಹಿ ! ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ || ಪೂರ್ವೋಕ್ತಸ್ಯೈವ
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿನ ಅಭಿಪ್ಲವಿಕೇಷೂಕ್ಯೇಷ್ವೇಂದ್ರ ನೋ ಗಧೀತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ
 ಚ | ಏಂದ್ರ ನೋ ಗಧ್ಯೇದು ಮಧ್ಯೋ ಮದಂತರಂ | ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ || ಉಕ್ತೋ ತ್ವತೀಯ-
 ಸವನೇಽಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿನ ಅಭಿಪ್ಲವಿಕೇಷೂಕ್ಯೇಷ್ವೇಂದ್ರ ನೋ ಗಧೀತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ
 ಚ | ಏಂದ್ರ ಗರ್ವಣಃ | ಅ. ೨-೧ | ಇತಿ || ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಏವ ಶತ್ವೇ ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾ ಭರೇತಿ
 ತ್ವಜೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂತ್ರಿತಂ ಚ | ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾ ಭರ ವಯಮು ತ್ವಾಮಪೂರ್ವ್ಯ
 ಯೋ ನ ಇದಮಿದಂ ಪುರಾ || ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಈಗ ಆರಣ್ಯ ಅಪ್ಪಕದ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ವಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗುವುದು.
 ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮ ಗಾಯತ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತವಿರುವುದು. ಇದು ಎಂಟನೆಯ
 ಮಂಡಲದ ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ದಿದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ
 ನೈಮೇಧ ಅಂಗರಸಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಈ ಸೂಕ್ತದ ಏಳು, ಹತ್ತು, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ
 ಮಕ್ಕುಗಳ ಮಧ್ಯಮಪಾದವು ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೂರು ಮಕ್ಕುಗಳೂ ಕಕುಪ್ ಛಂದ
 ಸ್ಸುವು. ಮಧ್ಯಮಶ್ಲೇಷ್ಯಕುಪ್ ಎಂದು (ಅನು. ೫-೨) ಇದರ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದು. ಒಂಭತ್ತು ಮತ್ತೂ ಹನ್ನೆರಡ
 ನೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳು ಪುರಲುಷ್ಠಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸುವು. ಈ ಮಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಥಮ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವುದ
 ರಿಂದ ಅದ್ಯಶ್ಲೇಷ್ಯ ಪುರಲುಷ್ಠಿಕ್ ಎಂಬ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯ (ಅನು. ೫-೨) ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಮಕ್ಕುಗಳಿಗೆ
 ಪುರಲುಷ್ಠಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕುಗಳು ಉಷ್ಣಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸುವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ
 ಯಲ್ಲಿ—ಇಂದ್ರಾಯ ದ್ವಾರದ ತ್ವನೇಧ ಔಷ್ಣಿಪು ಸಪ್ತಮ್ಯುಪಾಂತ್ಯೇ ಚ ಕಕುಭೋಽನ್ಯಾನವಸ್ಯಾ
 ಪುರಲುಷ್ಠಿಹೌ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣಿಕ್ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ
 ವಿವಿಧೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಐತರೀಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮಗಾಯತ ಸಖಾಯ
 ಆ ಶಿಷಾನುಹಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫-೨-೫) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಅಭಿಪ್ಲವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತ
 ಯಗಳಲ್ಲಿ ತ್ವತೀಯಸವನೇಽಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಮತ್ತಿಜನು ಪಠಿಸುವ ಶಪ್ತಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾಯ
 ಸಾಮ ಗಾಯತ ಎಂಬ ತ್ವಚನನ್ನಾಗಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯ ತ್ವಚನನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತ
 ಸೂತ್ರದ—ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮಗಾಯತ ಸಖಾಯ ಆ ಶಿಷಾನುಹಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೮) ವಿಸ್ಮೃತ
 ವಾಗಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ಲವ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಮತ್ತಿ
 ಜನು ಏಂದ್ರ ನೋ ಗಧಿ ಎಂದು ಈ ಸೂಕ್ತದ ೪-೬ ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯ ತ್ವಚನನ್ನಾಗಿ ಪಠ
 ವೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಸೂತ್ರದ—ಏಂದ್ರ ನೋ ಗಧ್ಯೇದು ಮಧ್ಯೋ ಮದಂತರಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ

ದಿಂದ (೮-೭೮) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಉಕ್ತಿಯಾಗದ ತೃತೀಯವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾವಾಕನೆಂಬ ಮತ್ತಿ ಜನು—ಅಥಾ ಹೀಂದ್ರ ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೭.೯ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರೀಯತೃತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂಕ್ತದ—ಅಥಾ ಹೀಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣ ಇಯಂ ತ ಇಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣಃ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (೮-೬-೧) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಹಿಂದೆ ಜೇಳಿದ ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾ ಭರ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಈ ಸೂಕ್ತದ ೧೦-೧೨ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರೀಯತೃತವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂಕ್ತದ—ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾ ಭರ ವಯಮು ತ್ವಾಮಪೂರ್ವ್ಯ ಯೋ ನ ಇದಮಿದಂ ಪುರಾ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (೮-೭೮) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೯೮

ಮಂಡಲ—೮ : ಅನುವಾಕ—೧೦ : ಸೂಕ್ತ—೯೮ :
 ಅಪ್ಪಕ್ಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೧, ೨ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಗಳೆ—೧೨ :
 ಮುಕ್ತಿ—ಸ್ತೋತ್ರೀಯತೃತ :
 ದೇವತಾ—ಇಂದ್ರ :
 ಛಂದಃ—೧-೬, ೮, ಉಕ್ತಿ—೨, ೧೦, ೧೧, ಕರುಣ್ | ೯, ೧೨, ಪುರಉಕ್ತಿ—೮

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಾಯ ಸಾಮು ಗಾಯತ ವಿಪ್ರಾಯ ಬೃಹತೇ ಬೃಹತ್ |

ಧರ್ಮಕ್ಕತೇ ವಿಪತ್ತಿ ತೇ ಪನಸ್ಯವೇ || ೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಾಯ | ಸಾಮು | ಗಾಯತ | ವಿಪ್ರಾಯ | ಬೃಹತೇ | ಬೃಹತ್ |

ಧರ್ಮಕ್ಕತೇ | ವಿಪತ್ತಿ ತೇ | ಪನಸ್ಯವೇ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಜಞಾಪ್ಯಂ |

ಹೇ ಉದ್ಗಾತಾರಃ ವಿಪ್ರಾಯ ಮೇಧಾವಿನೇ ಬೃಹತೇ ಮಹತೇ ಧರ್ಮಕ್ಕತೇ ಕರ್ಮಣಃ ಕರ್ತೃಃ ವಿಪತ್ತಿ ತೇ ವಿದುಷೇ ಪನಸ್ಯವೇ ಸ್ತುತಿಮಿಚ್ಛತ ಇಂದ್ರಾಯ ಬೃಹದ್ಬೃಹನ್ನಾಮಕಂ ಸಾಮು ಗಾಯತ || ಪಠತ ||

ಃ ಪ್ರಾಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಉದ್ಗಾತೃಗಳೇ) ವಿಪ್ರಾಯ—ಮೇಧಾವಿಯೂ | ಬೃಹತೇ—ಮಹತ್ಪುರುಷನೂ | ಧರ್ಮಕ್ಕತೇ—ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ | ವಿಪತ್ತಿ ತೇ—ಪ್ರಜ್ಞನೂ | ಪನಸ್ಯವೇ—ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನೂ ಆದ |

ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈತಿಸಿ | ಬೃಹತ್—ಬೃಹತ್ಪ್ರಾಣವಾದ | ಸಾಮ—ಸಾಮವನ್ನು | ಗಾಯತ—
ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎಲೈ ಉದ್ದಾತೃಗಳೇ, ಮೇಧಾವಿಯೋ, ಮಹತ್ಪ್ರಾಣವನೋ, ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಕರ್ಮಕರ್ತನೋ,
ಪ್ರಾಜ್ಞನೋ, ಸ್ತುತಿಪ್ರಿಯನೋ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದೈತಿಸಿ ಬೃಹತ್ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಿ.

English Translation

Sing a Saman to Indra, a Brihat to the mighty sage, to the performer
of religious rites, the all-knowing one who longs for praise.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತ್ವಮಿಂದ್ರಾಭಿಭೂರಸಿ | ತ್ವಂ ಸೂರ್ಯಮರೋಚಯಃ |

ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ವಿಶ್ವದೇವೋ ಮಹಾ ಅಸಿ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಂ | ಇಂದ್ರ | ಅಭಿಭೂಃ | ಅಸಿ | ತ್ವಂ | ಸೂರ್ಯಂ | ಅರೋಚಯಃ |

ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ | ವಿಶ್ವದೇವಃ | ಮಹಾನ್ | ಅಸಿ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಮಭಿಭೂಃ ಶತ್ರುಣಾಮುಭಿಭವಿಷಾಸಿ | ಭವಸಿ | ಕಿಂಚ ತ್ವಂ ಸೂಯಮಾದಿತ್ಯ-
ಮರೋಚಯಃ | ತೇಜೋಭಿರದೀಪಯಃ | ಕಿಂಚ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ವಿಸ್ವಸ್ಯ ಕರ್ತಾಸಿ ವಿಶ್ವದೇವಃ
ಸರ್ವದೇವಶ್ಚಾಸಿ | ತಥಾ ಚ ಯಜುರ್ಬಾರ್ಹದ್ವಿಣಂ | ಅಗ್ನಿಂ ನಾ ಅಸ್ವನ್ಯಾ ದೇವತಾ ಇಂದ್ರಮಸ್ವನ್ಯಾ
ಇತಿ | ಅತೋ ಮಹಾನ್ ಸರ್ವಾಧಿಕೋಽಸಿ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಅಭಿಭೂಃ—ಶತ್ರುಧರ್ಮಕನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗದ್ವಿಯೆ |
ತ್ವಂ—ನೀನು | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಅರೋಚಯಃ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ | ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ—
ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕನೋ | ಅಸಿ—ಅಗದ್ವಿಯೆ | ವಿಶ್ವದೇವಃ—ಸಕಲದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪನೋ |
ಮಹಾನ್—ಮಹಾತ್ಮನೋ ಅಗದ್ವಿಯೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೆದೆಬಿಡಿದು ಸೋಲಿಸುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ನೀನೇ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕನೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ನೀನೇ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

You are the conqueror, Indra ; you have lighted up the sun ; you are the maker of all, the lord of all the gods, the mighty.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿಭ್ರಾಜನ್ಯೋತ್ಥಿಷ್ಠಾ ಸ್ವಗೃಗಚ್ಛೋ ರೋಚನಂ ದಿವಃ |

ದೇವಾಸ್ತ ಇಂದ್ರ ಸಖ್ಯಾಯ ಯೇಮಿರೇ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿಭ್ರಾಜನ್ | ಜ್ಯೋತ್ಥಿಷ್ಠಾ | ಸ್ವಃ | ಅಗಚ್ಛಃ | ರೋಚನಂ | ದಿವಃ |

ದೇವಾಃ | ತೇ | ಇಂದ್ರ | ಸಖ್ಯಾಯ | ಯೇಮಿರೇ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಜ್ಯೋತ್ಥಿಷ್ಠಾ ತೇಜಸಾ ದಿವ ಆದಿತ್ಯಸ್ಯ ರೋಚನಂ ಪ್ರಕಾಶಕಮಧಿಕರಣಾತ್ಪೇನ ಸ್ವಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ವಿಭ್ರಾಜನ್ ಪ್ರಕಾಶಯನ್ನಗಚ್ಛಃ | ಪಾಪೋಷ್ಣಃ | ಕಂಚ ದೇವಾಃ ಸರ್ವೇ ತೇ ತವ ಸಖ್ಯಾಯ ಮಿತ್ರತ್ವಾಯ ಯೇಮಿರೇ | ಸ್ವಂ ಸ್ವಮಾತ್ಮಾನಂ ನಿಯಮಿತವಂತಃ | ಅಸ್ತುಕಮಿಂದ್ರಃ ಸಖಾ ಯಥಾ ಸ್ಯಾದಿತಿ ಸರ್ವೇ ದೇವಾ ಯತ್ಸಮಾಕಾಸುರಿತ್ಯೇಥಃ ||

|| ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಜ್ಯೋತ್ಥಿಷ್ಠಾ—ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ | ದಿವಃ—ಆದಿತ್ಯನ | ರೋಚನಂ—ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಧಾರವಾದ ; ಸ್ವಃ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು | ವಿಭ್ರಾಜನ್—ಬೆಳಗುತ್ತಾ | ಅಗಚ್ಛಃ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀಯೆ | ದೇವಾಃ—ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ | ತೇ—ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ | ಸಖ್ಯಾಯ—ಮಿತ್ರತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಿಸಲು | ಯೇಮಿರೇ—ನಿನ್ನಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ನೀನು ಆದಿತ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಸಕಲದೇವತೆಗಳೂ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

You have pervaded the light of the sky, illumining heaven by your splendour ; the gods, Indra, submissively solicit your friendship.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಂದ್ರ ನೋ ಗಧಿ ಪ್ರಿಯಃ ಸತ್ರಾಜಿದಗೋಹ್ಯಃ |

ಗಿರಿರ್ನ ವಿಶ್ವತಸ್ಪೃಥುಃ ಪತಿರ್ದಿವಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅ | ಇಂದ್ರ | ನಃ | ಗಧಿ | ಪ್ರಿಯಃ | ಸತ್ರಾಜಿತ್ | ಅಗೋಹ್ಯಃ |

ಗಿರಿಃ | ನ | ವಿಶ್ವತಃ | ಪೃಥುಃ | ಪತಿಃ | ದಿವಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯತಮಃ ಸತ್ರಾಜಿನ್ಮಹತಾಂ ಜೇತಾಗೋಹ್ಯಃ ಕೇನಾಪಿ ಗೂಹಿತುಮ-
ಶಕ್ಯೋ ಗಿರಿರ್ನ ಪರ್ವತ ಇವ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವತಃ ಪೃಥುಃ ಪೃಥುತನೋ ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಪತಿರೀಶ್ವರಸ್ತ್ವಂ
ನೋಽಸ್ಮಾನಾ ಗಧಿ | ಅಗಚ್ಛ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಪ್ರಿಯಃ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವನೂ | ಸತ್ರಾಜಿತ್—ಶಕ್ತಿಯುತರನ್ನು
ಸೋಲಿಸುವವನೂ | ಅಗೋಹ್ಯಃ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಮುಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದವನೂ | ಗಿರಿರ್ನ—ಪರ್ವತದಂತೆ |
ವಿಶ್ವತಃ—ಸರ್ವತ್ರ | ಪೃಥುಃ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವನೂ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ | ಪತಿಃ—ಒಡೆಯನೂ
ಅದ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅ ಗಧಿ—ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬಾ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವನೂ, ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯುತರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ,
ಯಾರಿಂದಲೂ ಮುಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದವನೂ, ಪರ್ವತದಂತೆ ಸರ್ವತ್ರ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವವನೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ
ಒಡೆಯನೂ ಅದ ನೀನು ನಮಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಬಾ.

English Translation

Come to us Indra, beloved one, triumphant, and whom none can conceal—lord of heaven, vast on all sides as a mountain.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಹಿ ಸತ್ಯ ಸೋಮಪಾ ಉಭೇ ಬಭೂಥ ರೋದಸೀ |
ಇಂದ್ರಾಸಿ ಸುನ್ವತೋ ವೃಧಃ ಪತಿದ್ರವಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಹಿ | ಸತ್ಯ | ಸೋಮಪಾಃ | ಉಭೇ ಇತಿ | ಬಭೂಥ | ರೋದಸೀ ಇತಿ |
ಇಂದ್ರ | ಅಸಿ | ಸುನ್ವತಃ | ವೃಧಃ | ಪತಿಃ | ದ್ರವಃ || ೫ ||
• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸತ್ಯ ಸೋಮಪಾಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾತರಿಂದ್ರ ಯಸ್ತ್ವಮುಭೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ-
ವಥಿ ಬಭೂಥ ಸಾಮಭ್ಯೋನಾಭಿಥವಸಿ ಸ ತ್ವಂ ಸುನ್ವತಃ ಸೋಮಾಭಿಷವಂ ಕುರ್ವತೋ ಯಜಮಾನಸ
ವೃಧೋ ವರ್ಧಕೋಽಸಿ | ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯಾಪಿ ಪತೀಶ್ವರೋಽಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸತ್ಯ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕನೂ | ಸೋಮಪಾಃ—ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ
ಇಂದ್ರನೇ | ಉಭೇ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ | ಅಥಿ ಬಭೂಥ ಹಿ—ನೀನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ
ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದೀಯೆ | ಸುನ್ವತಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ವೃಧಃ—ವೃದ್ಧಿ ಕಾರಕ
ನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ | ಪತಿಃ ಅಸಿ—ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಸತ್ಯಾತ್ಮಕನೂ, ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವನೂ, ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿ
ಗಳೆರಡನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದೀಯೆ. ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ವೃದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ
ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಈಶ್ವರನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Truthful drinker of the Soma, you surpass heaven and earth ; O
Indra, you are the fosterer of him who prepares the libation, you are the
lord of heaven.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ |

ತ್ವಂ ಹಿ ಶಶ್ವತೀನಾಮಿಂದ್ರ ದರ್ಶನ ಪುರಾತನಮಸಿ |

ಹಂತಾ ದಸ್ಯೋರ್ಮನೋವ್ಯಧಃ ಪತಿರ್ಧಿವಃ || ೬ ||

• ಸದವಾಚಃ |

ತ್ವಂ | ಹಿ | ಶಶ್ವತೀನಾಂ | ಇಂದ್ರ | ದರ್ಶನ | ಪುರಾಂ | ಅಸಿ |

ಹಂತಾ | ದಸ್ಯೋಃ | ಮನೋಃ | ವ್ಯಧಃ | ಪತಿಃ | ಧಿವಃ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ದೇ ಇಂದ್ರ ಶಶ್ವತೀನಾಂ ಬಹ್ವೀನಾಂ ಪುರಾಂ ಶತ್ರುನಗರೀಣಾಂ ದರ್ಶನಿ | ದಾರಯಿತಾ ಭವಸಿ | ಕುಂಚಿ ದಸ್ಯೋರುಪಕ್ಷಪಯಿತುರಸುರಸ್ಯ ಕಂತಾಸಿ | ಘಾತಕೋ ಭವಸಿ | ಮನೋರ್ಮನುಷ್ಯಸ್ಯ ಯಾಗಾದಿಕಂ ಕುರ್ವತೋ ವ್ಯಧೋ ವರ್ಧಕಶ್ಚಸಿ | ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯಾಪಿ ಪತಿರೀಶ್ವರೋಽಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರ—ವಿಶ್ವೇ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ ಹಿ—ನೀನು ಒಬ್ಬನೇ | ಶಶ್ವತೀನಾಂ—ಅನೇಕವಾದ | ಪುರಾಂ—ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ | ದರ್ಶನ—ನೀಳಿ ನಾಶಪಡಿಸುವನನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗ್ನಿಯೇ | ದಸ್ಯೋಃ—ಹಂಸಿತನಾದ ಅನುರನಿಗೆ | ಹಂತಾ—ನಾಶಕನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ಮನೋಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ ಮಾನವನಿಗೆ | ವ್ಯಧಃ—ವೃದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ | ಪತಿಃ—ಉದ್ಧರನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದಾರ್ಥಃ |

ವಿಶ್ವೇ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಅನೇಕವಾದ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ನೀಳಿ ನಾಶಪಡಿಸುವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಹಂಸಿತನಾದ ಅನುರನಿಗೆ ನಾಶಕನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಯಜ್ಞಕರ್ತನಾದ ಮಾನವನಿಗೆ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನೂ, ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉದ್ಧರನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

You, Indra, are the stormer of many hostile cities, the slayer of the Dasyu, the fosterer of man, the lord of heaven.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ |

ಅಧಾ ಹೀಂದ್ರ ಗಿರ್ವಣ ಉಪ ತ್ವಾ ಕಾಮಾನೃಹಃ ಸ್ವಸೃಜ್ಞದೇ |

ಉದೇವ ಯಂತ ಉದಭಿಃ || ೭ ||

|| ಪದಮಾಲೆ ||

ಅಧ | ಹಿ | ಇಂದ್ರ | ಗಿರ್ವಣಃ | ಉಪ | ತ್ವಾ | ಕಾಮಾರ್ಣ | ಮಹಃ | ಸ್ತೃಜ್ಜುಹೇ |

ಉದಾಽ ಇವ | ಯಂತಃ | ಉದ್ರಘಃ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಗಿರ್ವಣೋ ಗೀರ್ಭಿರ್ವನನೀಯೇಂದ್ರ ಅಥಾ ಹಿ ಸಂಪ್ರತಿ ಹಿ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಮಹೋ ಮಹತಃ ಕಾಮಾನ್ಯಮನೀಯಾನ್ ಸ್ತೋಮಾನುಪ ಸ್ತೃಜ್ಜುಹೇ | ಉಪಸ್ತೃಜಾಮಃ | ಪ್ರಾಪಯಾಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತತ್ರ ದೃಷ್ಟಾಂತಮಾಹ ಉದೇವ ಯಥೋದಕೇನ ಯಂತೋ ಗಜ್ಯಂತ ಉದಭಿರಂಜಲಿನೋತ್ಕಿಷ್ಣೋದಕೈಃ ಸಮಿಪಸ್ಥಾನೈರುಷಾನ್ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥಂ ಸಂಸ್ತೃಜಂತಿ ತದ್ವದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಗಿರ್ವಣಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಉದೇವ—ನೀರಿನಲ್ಲಿ | ಯಂತಃ—ಸಂಚರಿಸುವ (ಕ್ರೀಡಿಸುವ) ಪುರುಷರು | ಉದಭಿಃ—ಅಂಜಲಿಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಉದಕಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ಎರಚುವಂತೆ | ಅಥಾ ಹಿ—ಈಗಲೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ವಾದವೂ | ಕಾಮಾರ್ಣ—ಆಕರ್ಷಕವಾದವೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಉಪ ಸ್ತೃಜ್ಜುಹೇ—ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಅಂಜಲಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತೆಗೆದ ನೀರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೀಡಾರ್ಥವಾಗಿ ಎರಚುವಂತೆ, ಈಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಹತ್ವಾದವೂ ಆಕರ್ಷಕವಾದವೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Indra, worthy of hymns, we send our earnest praises to you as men going by water (splash their friends) with handfuls

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಾರ್ಣ ತ್ವಾ ಯನ್ವಾ ಭಿರ್ವರ್ಧಂತಿ ಶೂರ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ |

ವಾನ್ವಘ್ನಾಂ ಸಂ ಚಿದದ್ರಿವೋ ದಿನೇದಿನೇ | ೮ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ವಾಃ | ನ | ತ್ವಾ | ಯನ್ವಾಭಿಃ | ವರ್ಧಂತಿ | ಶೂರ | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ |

ವನ್ವಧ್ಯಾಂಸಂ | ಚಿತ್ | ಅದ್ವಿನ್ವಃ | ದಿವೇದಿನೇ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೆ ಆದ್ರಿವೋ ವಜ್ರಿ ಇಂದ್ರೋ ವರ್ಷ ಯಥೋದಕಮುದಕಸ್ತಾನಂ ಯನ್ವಾಭಿರ್ನದೀಭಿಃ | ಅವನಯೋ ಯನ್ವಾ ಇತಿ ನದೀನಾಮಸು ಸಾಠಾತ್ | ವರ್ಧಂತಿ ವರ್ಧಯಂತಿ ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ವನ್ವಧ್ಯಾಂಸಂ ಚಿತ್ ಯಥಾ ನಿರುದಕಂ ದೇಶಂ ನದೀಭಿಸ್ತಥಾ ನ ಕಿಂತು ಪ್ರವೃದ್ಧಮೇವ ತ್ವಾಂ ದಿವೇದಿನೇಸ್ವಜಂ ವರ್ಧಯಂತಿ | ಸ್ತೋತ್ರಾರೋದ ವರ್ಧಯಂತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಅದ್ವಿನ್ವಃ—ವಜ್ರಯುಧಧಾರಿಯೂ ಶೂರ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯನ್ವಾಭಿಃ—ನದಿಗಳಿಂದ | ವರ್ಷ—ಸಮುದ್ರವು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ | ದಿವೇದಿನೇ—ಪ್ರತಿದಿನವೂ | ವನ್ವಧ್ಯಾಂಸಂ ಚಿತ್—ಸ್ವಭಾವವಾಗಿಯೇ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ನಿನ್ನನ್ನು | ಬ್ರಹ್ಮಾಣಿ—ಸ್ತುತಿಗಳು | ವರ್ಧಂತಿ—ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ವಜ್ರಯುಧಧಾರಿಯೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮುದ್ರವು ನದಿಗಳಿಂದ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

As the lake (swells) with the rivers, so our praises, O hero, O thunderer, augment you as you grow more and more day by day.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯುಂಜಂತಿ ಹರೀ ಇಷ್ಠಿರಸ್ತು ಗಾಢಯೋರೌ ರಥ ಉರುಯುಗೇ |

ಇಂದ್ರವ್ರಾಹಾ ವಚೋಯುಜಾ || ೯ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಯುಂಜಂತಿ | ಹರೀ ಇತಿ | ಇಷ್ಠಿರಸ್ತು | ಗಾಢಯಾ | ಉರೌ | ರಥಃ | ಉರುಯುಗೇ |

ಇಂದ್ರವ್ರಾಹಾ | ವಚೋಯುಜಾ || ೯ |

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಇಷಿದಸ್ಯೈ ಗಮನಶೀಲಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯೋರುಯುಗೇ ಮಹಾಯುಗ ಉರೌ ಮಹತಿ ರಥ ಇಂದ್ರವಾ-
ಹೇಂದ್ರಸ್ಯೈ ವಾಹನಭೂತೌ ವಚೋಲಯುಜಾ ವಚನಮಾತ್ರೇಣೈವ ಯುಜ್ಯಮಾನೌ ಹರೀ ಅಶ್ವ
ಗಾಘಯಾ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಸ್ತೋತ್ರಾರೋ ಯುಂಜಂತಿ | ಯೋಜಯಂತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಇಷಿದಸ್ಯೈ—ಸಂಚಾರಶೀಲನಾದ ಇಂದ್ರನ | ಉರುಯುಗೇ—ದೀರ್ಘವಾದ ನೊಗವುಳ್ಳದ್ದು | ಉರೌ—
ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ | ರಥೈ—ರಥಕ್ಕೆ | ಇಂದ್ರವಾಹಾ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಮಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವೂ | ವಚೋ-
ಯುಜಾ—ವಾಕ್ಯಾಶ್ರದಿಂದಲೇ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಡುವವೂ ಆದ | ಹರೀ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಗಾಘಯಾ—ಸ್ತುತಿ
ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ | ಯುಂಜಂತಿ—ಸ್ತುತಿಪಠಕರು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಛಾಂದೋರ್ಥಃ :

ಸಂಚಾರಶೀಲನಾದ ಇಂದ್ರನ ದೀರ್ಘವಾದ ನೊಗವುಳ್ಳದ್ದು, ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ ರಥಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು
ಮಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವೂ ವಾಕ್ಯಾಶ್ರದಿಂದಲೇ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಡುವವೂ ಆದ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಸ್ತುತಿಪಠಕರು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

(The priests) by their hymn yoke in the swift deity's huge broad-
yoked chariot the two Indra-bearing steeds yoked at a word.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ತ್ವಂ ನ ಇಂದ್ರಾ ಭರ ಓಜೋ ಸ್ತವ್ವಂ ಶತಕ್ರತೋ ವಿಚರ್ಷಣೇ |

ಆ ವೀರಂ ಪೃತನಾಷಹಂ || ೧೦ ||

ಃ ಪದಾರ್ಥಃ :

ತ್ವಂ | ನಃ | ಇಂದ್ರ | ಆ | ಭರ | ಓಜಃ | ಸ್ತವ್ವಂ | ಶತಕ್ರತೋ | ಇತಿ | ಶತಕ್ರತೋ | ವಿಚರ್ಷಣೇ |
ಆ | ವೀರಂ | ಪೃತನಾಷಹಂ || ೧೦ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಶತಕ್ರತೋ ಬಹುಕರ್ಮಣ್ ವಿಚರ್ಷಣೇ ವಿಪ್ರಪ್ನುರಿದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಯೈಭ್ಯಮೋಚೋ ಬಲಂ
ಸ್ತವ್ವಂ ಧನಂ | ಗಯೋ ಸ್ತವ್ಯಮಿತಿ ಧನನಾನುಸು ಪಾಶಾತ್ | ಆ ಭರ | ಆಹರ | ವೀರಂ
ವೀರ್ಯೋಪೇಶಂ ಪೃತನಾಷಹಂ ಸೇನಾಸಹಂ ಸೇನಾನುಭವಿತಾರೌ ತ್ವಾವಾ ಯಾಚಾನುಹ ಇತಿ
ಶ್ಲಃಷಃ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ವಿಶರ್ವಣೇ—ವಿವೇಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತಕ್ಕ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ | ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಹಿಜಃ—ಬಲವನ್ನೂ | ನೈವ್ಲಂ—ಧನವನ್ನೂ | ಆ ಭರ—ಬದಗಿಸಿಕೊಡು | ವೀರಂ—ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ | ವೈತನಾಷಹಂ—ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು | ಆ (ಯಾಚಾನುಹೇ)—ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

॥ ಛಾಂದಸ್ ॥

ವಿವೇಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಕಲವನ್ನೂ ನೋಡತಕ್ಕ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಧನವನ್ನೂ ಬಲವನ್ನೂ ಕೊಡು. ಪರಾಕ್ರಮಿಯೂ, ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Indra, all-beholding Maghavan, bring us strength and wealth; (we solicit you) the host—overpowering champion.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತ್ವಂ ಹಿ ನಃ ಪಿತಾ ವಸೋ ತ್ವಂ ಮಾತಾ ಶತಕ್ರತೋ ಬಭೂವಿಥ |

ಅಥ ತೇ ಸುಮ್ನುಮೀಮುಹೇ || ೧೧ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ತ್ವಂ | ಹಿ | ನಃ | ಪಿತಾ | ವಸೋ ಇತಿ | ತ್ವಂ | ಮಾತಾ | ಶತಕ್ರತೋ ಇತಿ ಶತಕ್ರತೋ ಬಭೂವಿಥ |

ಅಥ | ತೇ | ಸುಮ್ನು | ಈಮುಹೇ || ೧೧ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಯಿತಃ ಶತಕ್ರತೋ ಬಹುಕರ್ಮನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪಿತಾ ಪಿತೃವತ್ಪಾಲಕೋ ಬಭೂವಿಥ | ಭವ | ತ್ವಂ ಮಾತಾ ಮಾತೃವದ್ವಾರಕಶ್ಚ ಬಭೂವಿಥ | ಅಥಾಥ ಚ ವಯಂ ತೇ ತವ ಸ್ವಭೂತಂ ಸುಮ್ನುಂ ಸುಖಮೀಮುಹೇ | ಯಾಚಾನುಹೇ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ | ಶತಕ್ರತೋ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ ಹಿ—ನೀನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪಿತಾ—ಪಾಲಕನಾದ ಪಿತೃರೂಪನೂ | ಬಭೂವಿಥ—ಆಗದ್ದೀಯೆ | ತ್ವಂ—

ನೀನೇ | ಮಾತಾ—ಮಾತೃರೂಪನೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ಅಧ—ಅದುದರಿಂದಲೇ | ತೇ—ನಿನ್ನಿಂದ ಒದಗುವ | ಸುಮ್ಮಂ—ಸುಖವನ್ನು | ಈಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ವಸತಿದಾಯಕನೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಮಗೆ ಪಾಲಕನಾದ ಪಿತೃವೂ ನೀನೇ, ಧಾರಕಳಾದ ಮಾತೃವೂ ನೀನೇ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಸುಖವನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

You have been our father, O giver of dwellings, you our mother O Shatakratu; we pray for that happiness which is yours.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ತ್ವಾಂ ಶುಷ್ಕಿನ್ವೈರುಹೂತ ವಾಜಯಂತಮುಪ ಬ್ರುವೇ ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಸ ನೋ ರಾಶ್ವ ಸುವೀರ್ಯಂ || ೧೨ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ತ್ವಾಂ | ಶುಷ್ಕಿನ್ | ಪುರುಹೂತ | ವಾಜಯಂತಂ | ಉಪ | ಬ್ರುವೇ | ಶತಕ್ರತೋಃ | ಇತಿ | ಶತಕ್ರತೋಃ |

ಸಃ | ನಃ | ರಾಶ್ವ | ಸುವೀರ್ಯಂ || ೧೨ ||

|| ಸಾಯಜಘಂತ್ಯಂ ||

ಹೇ ಶುಷ್ಕಿನ್ವೈಲವನ್ ಪುರುಹೂತ ಬಹುಭಯೋಜಮಾನ್ಯೆರಾಹೂತ ಶತಕ್ರತೋಃ ಬಹುಕರ್ಮ-
ನೈಂದ್ರ ವಾಜಯಂತಂ ಬಲಮಿಚ್ಛಂತಂ ತ್ವಾಮುಪ ಬ್ರುವೇ | ಉಪಸ್ತಮಿ | ಸ ತ್ವಂ ನೋಽಶ್ವತ್ಯಂ
ಸುವೀರ್ಯಂ ಧನಂ ರಾಶ್ವ | ದೇಹಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶುಷ್ಕಿನ್—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ಪುರುಹೂತ—ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೂ | ಶತಕ್ರತೋಃ—
ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ವಾಜಯಂತಂ—ಬಲವನ್ನೇ ಆವೇಕ್ಷಿಸುವ | ತ್ವಾಂ—
ನಿನ್ನನ್ನು | ಉಪ ಬ್ರುವೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ | ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸುವೀರ್ಯಂ—
ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧನವನ್ನು | ರಾಶ್ವ—ಕೊಡು.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ಶಕ್ತಿಯುತನೂ, ಅನೇಕರ ಆಹ್ವಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಕರ್ತನೂ ಆದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ,

ಬಲವನ್ನೇ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀಡು ನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು.

English Translation

Mighty Shatakratu, invoked by many, I praise you desirous of offerings; you give us wealth.

ತೋಂಭತ್ತೋಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯ ಇತ್ಯಷ್ಟಚ್ಛಂ ಷಷ್ಠಂ ಸೂಕ್ತಂ ನೈವೇಧಸ್ಯಾಷ್ಟಂ | ಅಯುಜೋ ಬೃಹತ್ಯೋ ಯುಜಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ತ್ವಾಮಿದಾಷ್ಟೈ ಪ್ರಾಗಾಥಮಿತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೀಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನೇಽಚ್ಛಾವಾಕಸ್ಯ ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯಃ | ಅ. ೨-೪ | ಇತಿ || ಮಹಾವ್ರತೇಽಪಿ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ಚಾರ್ಹತತ್ಪಚ್ಚಾಶೀತಾವಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ | ತಥೈವ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕೇ ಸೂತ್ರೀತಂ | ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯೋ ನರ ಇತ್ಯೇತಂ ಪ್ರಗಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ | ಐ. ಅ. ೫.೨-೪ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೀಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ಸವನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿನಃ ಶ್ರಾಯಂತ ಇವೇತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ ಪ್ರಗಾಥಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಬಣ್ಣಹಾ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ | ಅ. ೨-೪ | ಇತಿ || ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೀಽಹನಿ ಮಾಧ್ಯಂದಿನೇ ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಪ್ರತೂರ್ತಿಷು ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಯಶಾ ಅಸಿ | ಅ. ೨-೪ | ಇತಿ || ತಸ್ಮಿನ್ನೇವಾಹನಿ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ವೈರಾಜಯೋನಿಭೂತೋಽಯಂ ಪ್ರಗಾಥಃ ಶಂಸನೀಯಃ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ತಯೋರಕ್ರಿಯಮಾಣಸ್ಯ ಯೋನಿ ಶಂಸೇದ್ವೈರೂಪವೈರಾಜಶಾಕ್ಸರೈವತಾನಾಂ ಚ | ಅ. ೨-೫ | ಇತಿ ||

ಆನುವಾದವು—ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಆನುವಾದದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೈವೇಧನ ಮುಷಿಯು; ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅಸಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು; ಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಕ್ಕುಗಳು ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ತ್ವಾಮಿದಾಷ್ಟೈ ಪ್ರಾಗಾಥಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೀವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛಾವಾಕನೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯಃ ಎಂಬ ಪ್ರಾಗಾಥವನ್ನು (ಎರಡು ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು) ಫಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಿಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಆ. ೨-೪) ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವ್ರತೇಽಪಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಕೇವಲೈಃ ಶಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರ ಪಠನಮಾಡುವಾಗ ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಐತರೇಯಾರಣ್ಯಕದ ಪಂಚಮಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ—ತ್ವಾಮಿದಾ ಹ್ಯೋ ನರ ಇತ್ಯೇತಂ ಪ್ರಗಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯವದಧಾತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ (ಐ. ಅ. ೫.೨-೪) ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ವಿಂಶಿಕೀವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನ ಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿಯೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ಶ್ರಾಯಂತಇವ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು (೨-೪ ಮಕ್ಕುಗಳನ್ನು) ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ರುತಿಸೂತ್ರದ—ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ

ಸೂರ್ಯಂ ಬಣ್ಣಹಾ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಚಾತುರ್ವಿಂಶತಿವೆಂಬ ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನಸವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಯಂಸಿಯೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜನು ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಪ್ರತೂರ್ತಿಷು ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು (೫-೬ನೇ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು) ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಲಾಯನ ಶ್ರೌತ ಸೂತ್ರದ— ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಪ್ರತೂರ್ತಿಷು ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಯಶಾ ಅಸಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ ೭-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಯಾಗದ ಅದೇ ದಿನಸ ನಿಸ್ವೇವಲ್ಯಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ವೈರಾಜಯೋನಿಭೂತವಾದ ಇದೇ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಲಾಯನ ಶ್ರೌತ ಸೂತ್ರದ—ತಯೋಲಕೃಯಮಾಣಸ್ಯ ಯೋನಿಂ ಶಂಸೇದ್ವೈರೂಪವೈರಾ-ಜಶಾಕ್ತರೈವತಾನಾಂ ಚ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೭-೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೯೯

ಮಂಡಲ-೮ || ಅನುವಾಕ-೧೦ || ಸೂಕ್ತ-೯೯ ||
 ಅಪ್ಪಕ-೩ || ಅಧ್ಯಾಯ-೭ || ವರ್ಗ-೩ ||
 ಸೂಕ್ತದ್ವಿಧಿವ ಮುಕ್ತಂಶೈ-೮ ||
 ಮುಷಿ-೨ || ಸ್ವಮೇಧಃ ||
 ದೇವತಾ-ಇಂದ್ರಃ ||
 ಛಂದಃ-ಶ್ವಾಗಾಥಂ | (ಅಯಂಜು ಬೃಹತ್ಯಃ | ಯುಜುಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ |

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತ್ವಾಮಿಂದ್ರಾ ಹ್ಯೋ ನರೋಪೀಪ್ಯನ್ನೈಜ್ಞೈರ್ನೈರ್ನಯಃ |

ಸ ಇಂದ್ರ ಸ್ತೋಮನಾಹಸಾಮಿಹ ಶ್ರುಧ್ಯಪ ಸ್ವಸರಮಾ ಗಹಿ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಾಂ | ಇದಾ | ಹ್ಯಃ | ನರಃ | ಅಪೀಪ್ಯನ್ | ವಜ್ರಿನ್ | ಭೂರ್ನಯಃ |

ಸಃ | ಇಂದ್ರ | ಸ್ತೋಮನಾಹಸಾಂ | ಇಹ | ಶ್ರುಧಿ | ಉಪ | ಸ್ವಸರಂ | ಆ | ಗಹಿ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ವಜ್ರಿನ್ ವಜ್ರವನ್ನಿಂದ್ರ ಯಂ ತ್ವಾಂ ಭೂರ್ನಯೋ ಹವಿರ್ಭರ್ಥರಣಶಿಲಾ ನರಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ನೇತಾರೋ ಯಜಮಾನಾ ಇದಾದ್ಯ ಹ್ಯಶ್ವಾಪೀಪ್ಯನ್ ಸೋಮನುಪಾಯಯನ್ ಸ ತ್ವಂ ಸ್ತೋಮನಾಹಸಾಂ ಸ್ತೋತ್ರನಾಹಕಾನಾಮಸ್ಯಾಕಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಿಹ ಯಜ್ಞೇ ಶ್ರುಧಿ | ತ್ವಣಾ | ಸ್ವಸರಂ ಚ ಗೃಹಂ ಚ | ದುರ್ಯಾಃ ಸ್ವಸರಾಣೇತಿ ಗೃಹನಾಮಸು ಪಾಶಾತ್ | ಉಪಾ ಗಹಿ | ಉಪಾಗಚ್ಛ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವಜ್ರಿನ್—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ—ನಿನಗೆ | ಭೂರ್ನಯಃ—ಹವಿಷ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು | ನರಃ—ಯಜಮಾನರು | ಇದಾ—ಈಗಲೂ | ಹ್ಯಃ—ನನ್ನೆಯೂ

ಅಪೀಪ್ಯನ್—ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ | ಸಃ—ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ಸೋಮವಾಹಸಾಂ—
ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಶ್ರುಧಿ—ಕೇಳು | ಸ್ತುತರಂ—
ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಗೃಹಕ್ಕೂ ಸಹ | ಉಪ ಆ ಗೌ—ದಯಮಾಡು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವಜ್ರಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ
ಯಜಮಾನರು ನಿನಗೆ ಈಗಲೂ ಮತ್ತು ನೆನ್ನೆಯೂ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ
ನೀನು ನಿನ್ನ ಪ್ರರಂಸೆಗಳನ್ನು ಎಹಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕೇಳು. ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ
ಗೃಹಕ್ಕೂ ದಯಮಾಡು.

English Translation

Thunderer, your worshippers, ready with their oblations, have to day
and yesterday made you drink (the Soma); listen, Indra, here to us who
offer you praise and come to our dwelling.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಮತ್ಪ್ರೈಪ್ಸು ಸುತೆಪ್ರ ಹರಿವಸ್ತು ದೀಮಹೇ ತ್ವೇ ಆ ಭೂಷಂತಿ ವೇಧಸಃ |

ತವ ಶ್ರವಾಂಸ್ಯುಪಮಾನ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಸುತೇಷ್ಟಿಂ ದ್ರ ಗಿರ್ವಣಃ || ೨ ||

|| ಪದ್ಯಪಾಠಃ ||

ಮತ್ಪ್ರೈಪ್ಸು | ಸುತೆಪ್ರ | ಹರಿವಸ್ತು | ದೀಮಹೇ | ತ್ವೇ | ಇತಿ | ಆ | ಭೂಷಂತಿ | ವೇಧಸಃ |

ತವ | ಶ್ರವಾಂಸಿ | ಉಪಮಾನ್ಯು | ಉಕ್ತ್ಯಾ | ಸುತೇಷು | ಇಂದ್ರ | ಗಿರ್ವಣಃ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸುತೆಪ್ರ ಶೋಭನಹನೋ ಶೋಭನೋಷ್ಟೀನಿನ್ಯಾ ಹರಿವೋಶ್ವವನ್ ಗಿರ್ವಣೋ
ಗೀರ್ಭಿರ್ವನನೀಯೇಂದ್ರ ತ್ವೇ ತ್ವಯಿ ವೇಧಸಃ ಪರಿಚಾರಕಾ ಆ ಭೂಷಂತಿ | ಆಭಂತಿ | ಮತ್ಪ್ರೈಪ್ಸು
ಸೋಮೇನ ಮಾದಯಾತ್ಮಾನಂ | ಕಂಚಿ ತತ್ಪ್ರಾಂ ವಯಮೀನುಹೇ | ಯಾಚಾಮಹೇ | ಕಂ ಯಾಚ್ಯ-
ಮಿತ್ಯೆತ್ರಾಹ | ಸುತೇಷು ಸೋಮೇಷ್ಟಭಿಷುತೇಷು ಸತ್ಪ ತವ ಶ್ರವಾಂಸ್ಯುನ್ಮಾನ್ಯುಪಮಾನ್ಯುಪಮಾನುಭೂ-
ತಾನ್ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರತಂಸ್ಯಾನ್ ಚಿ ಸಂತ್ರಿತಿ ||

|| ಶ್ರುತಿರ್ವಾರ್ಥಃ ||

ಸುತೆಪ್ರ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ | ಹರಿವ—ಅಶ್ವೋಪೇತನೂ | ಗಿರ್ವಣಃ—ಸ್ತುತಿಗೀಡ
ಪೂಜಿತನೂ ಆದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವೇ—ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ | ವೇಧಸಃ—ಪರಿಚಾರಕರು | ಆ

ಭೂಷಂಕಿ—ಸುತ್ತುವರಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ | ಮತ್ಸ್ಯ—ಸೋಮಪಾನದಿಂದಸಂತ್ಸುತನಾಗು ಎಂದು | ತತ್—ನನ್ನನ್ನು | ಈಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ | ಸುತೇಷು—ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಿದ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ತವ—ನಿನ್ನ | ಶ್ರವಾಂಸಿ—ಅನ್ನಗಳು (ಹವಿಸ್ಸುಗಳು) ಉಪಮಾನಿ—ಮಾದರಿಯಾಗಿಯೂ | ಉತ್ಸ್ಯಾ—ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾಗಿಯೂ ಆಗಿರಲಿ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆನ್ನೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಅಶ್ವೋಪೇತನೂ, ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನೂ ಆದ ಎಚ್ಚೆ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಪರಿಚಾರಕರು ಸುತ್ತುವರಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. “ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಸಂತ್ಸುತನಾಗು” ಎಂದು ನಾವು ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸೋಮರಸವು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಅನ್ನಗಳು ಮಾದರಿಯಾಗಿಯೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿ.

English Translation

Handsome-jawed lord of steeds, rejoice (in the libation) ; we pray to you, your votaries come to you ; Indra, worthy of praise, may your food be a pattern and excellent.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇದಿಂದ್ರಸ್ಯ ಭಕ್ಷತ ||

ವಸೂನಿ ಜಾತೇ ಜನಮಾನೇ ಓಜಸಾ ಪ್ರತಿ ಭಾಗಂ ನ ದೀಧಿಮು || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಶ್ರಾಯಂತಃ ಇವ | ಸೂರ್ಯಂ | ವಿಶ್ವಾ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಭಕ್ಷತ ||

ವಸೂನಿ | ಜಾತೇ | ಜನಮಾನೇ | ಓಜಸಾ | ಪ್ರತಿ | ಭಾಗಂ | ನ | ದೀಧಿಮು || ೩ ||

ಃ ವಯುಃಪಾಠಃ :

ಹೇ ಅನ್ನದೀಯಾ ಜನಾಃ ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಯಥಾ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ ರಶ್ಮಯಃ ಸೂರ್ಯಂ ಭಜಂತೇ ತಥೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಿಶ್ವೇದ್ರಿಶ್ವಾನ್ವೇನ ಧನಾನಿ ಭಕ್ಷತ | ಭಜತ | ಸ ಚ ಯಾನಿ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ಜಾತ ಉತ್ಪನ್ನೇ ಜನಮಾನೇ ಜನಿಷ್ಯಮಾನೇ ಚಾಜಸಾ ಬಲೇನ ಕರೋತಿ ಭಾಗಂ ನ ವಿತ್ಯಂ ಭಾಗಮಿವ ತಾನಿ ಧನಾನಿ ಪ್ರತಿ ದೀಧಿಮು | ಪ್ರತಿಧಾರಯಾಮೇತಿ ಯದ್ವಾ | ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಯಥಾ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ ರಶ್ಮಯಃ ಸೂರ್ಯಮುಪಶಿಷ್ಯಂತೇ ತಥೇಂದ್ರಸ್ಯ ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ವಿಭಕ್ತುಮಿಚ್ಛಂತಃ ಸಮಾಶ್ರಿತಾ ಮರುತ ಇಂದ್ರಮುಪಶಿಷ್ಯಂತ ಇತಿ ಶೇಷಃ | ಉಪಸ್ಥಾಯ ಚ ಮರುತೋ ವಸೂನ್ಯದಳ-

ಲಕ್ಷಣಂ ಧನಾನಿ ಜಾತೇ ಜಾತಾಯ ಜನಮಾನೇ ಜನಿಸ್ಯಮಾಣಾಯ ಚ ಮನುಷ್ಯಾಯ ಚೌಚಸಾ
ಬಲೇನ ಭಕ್ಷಕ | ವಿಭಜಂತೇ | ತತ್ರ ಜಾಸ್ಯಾಕಂ ಯೋ ಭಾಗಸ್ತಂ ಭಾಗಂ | ನೇತಿ ಸುಪ್ರತ್ಯರ್ಥೀ |
ಪ್ರತೀತ್ಯೇಷೋಽನ್ವಿತೈಕಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ | ಆನು ದೀಧಿಮು | ವಯಮನುಧ್ಯಾಯಾಮು | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಯಃ |
ಸಮಾಪ್ರಿತಾಃ ಸೂರ್ಯಮುಪತಿಷ್ಯಂತೇ | ಅಪಿ ವೋಪಮಾರ್ಥೇ ಸ್ಯಾತ್ಸೂರ್ಯಮಿನೇಂದ್ರಮುಪತಿಷ್ಯಂತ
ಇತಿ | ಸರ್ವಾಣೇಂದ್ರಸ್ಯ ಧನಾನಿ ವಿಭಕ್ತ್ಯಮಾಣಾಃ | ಸ ಯಥಾ ಧನಾನಿ ವಿಭಜತಿ ಜಾತೇ ಚ ಜನಿಸ್ಯ-
ಮಾಣೇ ಚ ತಂ ವಯಂ ಭಾಗಮನುಧ್ಯಾಯಾಮು | ನಿ. ೨.೮ | ಇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ—ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ರತ್ನಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವಂತೆ |
ವಿಶ್ವೇತಃ—ಸಕಲ ಧನಗಳೂ ಸಹ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನೇ | ಭಕ್ಷಕ—ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ | (ಸಃ—ಅದೇ ಇಂದ್ರನು) |
ವಸೂನಿ—ಆ ಧನಗಳನ್ನು | ಜಾತೇ—ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವವು | ಜನಮಾನೇ—ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಆದ
ಸಕಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆ | ಭಾಗಂ ನ—ಸಿತ್ತಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ಪುತ್ರರು ಭಾಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ | ಪ್ರತಿ ದೀಧಿಮು—ಇಂದ್ರನ ಧನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಧ್ಯಾನ
ಮಾಡೋಣ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ರತ್ನಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುವಂತೆ ಸಕಲಧನಗಳೂ ಸಹ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ
ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಇಂದ್ರನು ಆ ಧನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವವು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಆದ ಸಕಲ ಭೂತ
ಗಳಿಗೂ ತನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆ. ಸಿತ್ತಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರು ಭಾಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಇಂದ್ರನ
ಧನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಧ್ಯಾನಿಸೋಣ.

English Translation

As the gathering (rays) proceed to the sun, so (the Maruts proceed)
to Indra, and by their power divide all his treasures among those who have
been or will be born ; may we meditate on our share.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ವಿಶ್ವೇತಃ ಭಕ್ಷಕ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಮರುತ್ತುಗಳೂ ಇಂದ್ರನನ್ನೇ ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದೆ.
ಆ ಮರುತ್ತುಗಳೇ ಇಂದ್ರನ ಧನವನ್ನು ಸಕಲ ಭೂತಗಳಿಗೂ ಹಂಚುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದ ತಾತ್ಪರ್ಯ.
ಶ್ರಾಯಂತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡುವಾಗ ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ನಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಂಥ ವಿವರಣೆಯಿರುತ್ತದೆ.—

ಶ್ರಾಯಂತಃ | ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ವಿಶ್ವೇದಿಂದ್ರಿಸ್ಯ ಭಕ್ಷಕ | ವಸೂನಿ ಜಾತೇ ಜನಮಾನ
ಓಜಸಾ ಪ್ರತಿ ಭಾಗಂ ನ ದೀಧಿಮು || ಸಮಾಪ್ರಿತಾಃ ಸೂರ್ಯಮುಪತಿಷ್ಯಂತೇ | ಅಪಿ ವೋಪ-
ಮಾರ್ಥೇ ಸ್ಯಾತ್ | ಸೂರ್ಯಮಿನೇಂದ್ರಮುಪತಿಷ್ಯಂತ ಇತಿ | ಸರ್ವಾಣೇಂದ್ರಸ್ಯ ಧನಾನಿ

ವಿಭಜ್ಜಮಾಣಾಃ | ಸ ಯಥಾ ಧನಾನಿ ವಿಭಜತಿ ಜಾತೇ ಚ ಜನಿಷ್ಯಮಾಣೇ ಚ | ತಂ ವಯಂ
ಭಾಗಮನುಧ್ಯಾಯಾಮೌಜಸಾ ಬಲೇನ | ಓಜ ಓಜತೇವೋಬ್ಬತೇವಾ ||

(ನಿ. ೬-೮)

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರಾಯಂತಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಎಂದರ್ಥವು. ಶ್ರಾಯಂತೆ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಂತೆ ಎಂದರ್ಥವು. ಈ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತಾ ಆವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಒಂದುವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವು ಅಥವಾ ಈ ವಾಕ್ಯ ವನ್ನು ಉಪಮಾನವಾಕ್ಯವನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು (ರಶ್ಮಿಗಳು) ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ವಿರೋಧಿ- ದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳೂ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತವೆ. ಎಂದರೆ, ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಈಗ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ (ಜನರಿಗೆ) ಹಂಚಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಈಗ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಸಕಲ ಜೀವಜಂತುಗಳೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಧನವೂ ಈಗ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟುವ ಸಕಲ ಜನರಿಗೂ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಹಂಚಲ್ಪಡುವುದೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇಂದ್ರನು ನನುಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವ ನನ್ನು ಭಾಗದ ಧನವನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊಂದೋಣ. ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು ನನುಗೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೋಣ. ಶಕ್ತಿ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಓಜಃ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ವೈದ್ವಿಯಾಗು, ಬಲವಾಗಿರು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಓಜ್ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ, ನಿಯಂತ್ರಣವಾಗಲು, ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಉಜ್ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಲಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಬಹುದು, ಎಂದು ನಿರ್ವಚನದ ಮುಖ್ಯಾರ್ಥವಾಯಿತು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅನರ್ತರಾತಿಂ ವಸುದಾಮುಪ ಸ್ತುಹಿ ಭದ್ರಾ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾತಯಃ |
ಸೋ ಅಸ್ಯ ಕಾಮಂ ವಿಧತೋ ನ ರೋಷತಿ ಮನೋ ದಾನಾಯ ಚೋದ-
ಯನ್ || ೪ ||

ಃ ಪದಾಃಃ |

ಅನರ್ತರಾತಿಂ | ವಸುದಾಂ | ಉಪ | ಸ್ತುಹಿ | ಭದ್ರಾಃ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ರಾತಯಃ |
ಸಃ | ಅಸ್ಯ | ಕಾಮಂ | ವಿಧತಃ | ನ | ರೋಷತಿ | ಮನಃ | ದಾನಾಯ | ಚೋದಯನ್ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂಃ |

ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ಅನರ್ತರಾತಿಮಪಾಪಕದಾನಂ | ಅಸಾಪಿಷ್ಯನ್ಯ ದಾತಾರಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಯಃ | ಅನರ್ತರಾತಿಮನಲ್ಲಿಲದಾನಮತ್ತೀಲಂ ಪಾಪಕಂ | ನಿ. ೬-೨೩ | ಇತಿ | ವಸುದಾಂ ಧನಸ್ಯ

ದಾತಾರಮಿಂದ್ರನುಪ ಸ್ತುತಿ | ಯತ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ರಾತಯೋ ದಾನಾನಿ ಭದ್ರಾಃ ಕಲ್ಯಾಣಾನಿ |
ಮದಧೈಶ್ಚಯಕಾರೀಣೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಯತಶ್ಚ ಸ ಇಂದ್ರಃ ಸ್ವಕೀಯಂ ಮನೋ ದಾನಾಯಾಭೀಪ್ಸಪ್ರದಾ-
ನಾಯ ಚೋದಯನ್ ಪ್ರೇರಯನ್ ವಿಧತಃ ಪರಿಚರತೋಽಸ್ಯ ಸ್ತೋತುಃ ಕಾಮುಮಿಚ್ಛಂ ನ ರೋಷತಿ
ನ ಹಿಸ್ತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ) ಅನರ್ಶರಾತಿಂ—ಪಾಪರಹಿತವೂ ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನೂ
ವಸುದಾಂ—ಧನಪ್ರದನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಉಪ ಸ್ತುತಿ—ಪ್ರಶಂಸಿಸು | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ರಾತಯೇ-
ದಾನಗಳು | ಭದ್ರಾಃ—ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ | ಸಃ—ಆದೇ ಇಂದ್ರನು | ಮನಃ—ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು |
ದಾನಾಯ—ದಾನಕ್ಕಾಗಿ | ಚೋದಯನ್—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾ | ವಿಧತಃ—ತನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ | ಅಸ್ಯ—ಈ
ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ | ಕಾಮಂ—ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು | ನ ರೋಷತಿ—ಭಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಪಾಪರಹಿತವೂ, ಶುದ್ಧವೂ ಆದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನೂ, ಧನಪ್ರದನೂ
ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸು. ಇಂದ್ರನ ದಾನಗಳು ಕಲ್ಯಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. ಆದೇ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ದಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Praise him the bestower of wealth, whose gifts are never evil;
Indra's gifts are fortunate; he directs his mind to the gift and mars not the
desire of his worshipper.

• ನಿತೀಪವಿಷಯಗಳು •

ಅನರ್ಶರಾತಿಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯಾಸ್ಯುರು ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ—

ಅನರ್ಶರಾತಿಂ | ಅನರ್ಶರಾತಿಮನಶ್ಚೀಲದಾನಮುಕ್ತೀಲಂ ಪಾಪಕಮುಕ್ತಿಯುದ್ವಿಷಮಂ | ಅನರ್ಶ-
ರಾತಿಂ ವಸುದಾಮುಪಸ್ತುತಿ ಇತ್ಯಪಿ ನಿಗನೋ ಭವತಿ ||

(ನಿ ೬-೨೩)

ಅರ್ಶ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರೀಲ, ಪಾಪಕರ; ಅನರ್ಶವೆಂದರೆ ಅಶ್ರೀಲವಲ್ಲದ್ದು, ಪಾಪಕರವಲ್ಲದ್ದು, ಉತ್ತಮವಾದ್ದು; ರಾತಿಂ
ಎಂದರೆ ದಾನ, ಕೊಡುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನರ್ಶರಾತಿಂ ಎಂದರೆ ಅಶ್ರೀಲವಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಪಾಪಕರವಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ
ಶ್ರೀಷ್ಯವಾದ ದಾನವು ಎಂದರ್ಥವು. ಇಂದ್ರನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಧನಾದಿದಾನವು ಪಾಪಕರವಲ್ಲದ್ದು ಶ್ರೀಷ್ಯವಾದುದು
ಎಂದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತೇ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಪ್ರತೂರ್ತಿಷ್ಠಾಭಿ ನಿಶ್ವಾ ಅಸಿಸ್ಪೃಧಃ |

ಅಶಸ್ವಿಹಾ ಜನಿತಾ ವಿಶ್ವತೂರಸಿ ತ್ವಂ ತೂರ್ಯ ತರುಷ್ಯತಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ಇಂದ್ರ | ಪ್ರತೂರ್ತಿಷ್ಠಾ | ಅಭಿ | ನಿಶ್ವಾಃ | ಅಸಿ | ಸ್ಪೃಧಃ |

ಅಶಸ್ವಿಹಾ | ಜನಿತಾ | ವಿಶ್ವತೂಃ | ಅಸಿ | ತ್ವಂ | ತೂರ್ಯ | ತರುಷ್ಯತಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಜಘಾಸ್ಯಂ •

ದೇ ಇಂದ್ರ ಪ್ರತೂರ್ತಿಷ್ಠಾ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ಪೃಧೋ ಯುದ್ಧಕಾಲಿಣೀಃ
ಶತ್ರುಸೇನಾ ಅಭ್ಯಸಿ | ಅಭಿಭವಸಿ | ಕಿಂಚ ಹೇ ತೂರ್ಯ ಶತ್ರುಣಾಂ ಬಾಧಕೇಂದ್ರ ಶ್ವಮಶ್ವಿಹಾ
ದೈವ್ಯಾನಾಮಶಸ್ವೀನಾಂ ಹಂತಾಸಿ | ಜನಿತಾಸುರೀಭ್ಯೋಽಶಸ್ವೀನಾಂ ಜನಯಿತಾ ಚಾಸಿ | ವಿಶ್ವತೂಃ
ಸರ್ವಸ್ಯ ಶತ್ರುವರ್ಗಸ್ಯ ಹಿಂಸಿತಾ ಚಾಸಿ | ತರುಷ್ಯತೋ ಬಾಧಕಾಂಶ್ಚ ಬಾಧವಾನೋಽಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಪ್ರತೂರ್ತಿಷ್ಠಾ—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ನಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ |
ಸ್ಪೃಧಃ—ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನೂ | ಅಶಸ್ವಿ—ಸೋಲಿಸುವೆ | ತೂರ್ಯ—ಶತ್ರುಹಂಸಕನಾದ ಎಲೈ
ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಅಶಸ್ವಿಹಾ—ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವ ಅಸುರರ ಪಂತಕನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗ್ನಿಯೇ |
ಜನಿತಾ—ಅಸುರರಿಗೆ ಅನುಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೂ ಅಗ್ನಿಯೇ | ವಿಶ್ವತೂಃ—ಸಕಲ ಶತ್ರುವರ್ಗಕ್ಕೂ
ಹಿಂಸಕನೂ ಅಗ್ನಿಯೇ | ತರುಷ್ಯತಃ—ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವವರಿಗೆ ನೀನು ಹಂಸಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದಾಳಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನೀನು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಸಕಲ ಶತ್ರುಸೇನೆಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸುವೆ ಶತ್ರು
ಹಿಂಸಕನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಕೇಡನ್ನು ಬಯಸುವ ಅಸುರರಿಗೆ ಪಂತಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅಸುರರಿಗೆ ಅನುಂಗಳವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವನೂ, ಹಿಂಸಕರಾದ ಸಕಲ ಶತ್ರುವರ್ಗಕ್ಕೂ ಹಿಂಸಕನಾಗಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯೇ

English Translation

Indra, you conquer in battles all opposing hosts ; O opposer who
beat down those who would oppose, you are the smiter of the wicked,
the bringer (of evil to your enemies), and the destroyer of all.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನು ತೇ ಶುಷ್ಕಂ ತುರಯಂತಮಿಯತುಃ ಕ್ಷೋಣೇ ಶಿಶುಂ ನ ಮಾತರಾ ।
ವಿಶ್ವಾಸ್ತೇ ಸ್ಪೃಧಃ ಶ್ವಘಯಂತ ಮನ್ಯವೇ ವೃತ್ರಂ ಯದಿಂದ್ರ ತೂರ್ವಸಿ ॥೬॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನು | ತೇ | ಶುಷ್ಕಂ | ತುರಯಂತಂ | ಅಯತುಃ | ಕ್ಷೋಣೇ ಇತಿ | ಶಿಶುಂ | ನ | ಮಾತರಾ |
ವಿಶ್ವಾಃ | ತೇ | ಸ್ಪೃಧಃ | ಶ್ವಘಯಂತ | ಮನ್ಯವೇ | ವೃತ್ರಂ | ಯತ್ | ಇಂದ್ರ | ತೂರ್ವಸಿ ॥ ೬ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಶುಷ್ಕಂ ಬಲಂ ತುರಯಂತಂ ಹಿಂಸಂತಂ ಶತ್ರುಂ ಕ್ಷೋಣೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ
ಮಾತರಾ ಮಾತರೌ ಶಿಶುಂ ನ ಶಿಶುಮಿವಾನ್ವೀಯತುಃ | ಅನುಗಚ್ಛತಃ | ಗಮನಮಾತ್ರೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಃ |
ಕಿಂಚ ದೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಂ ಯದ್ಯಸ್ಮಾದ್ವೃತ್ರಂ ಶತ್ರುಂ ತೂರ್ವಸಿ ಹಂಸಿ ಆತಸ್ತೇ ತವ ಮನ್ಯವೇ
ಕ್ರೋಧಾಯ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಸ್ಪೃಧಃ ಸಂಗ್ರಾಮಕಾರಿಣ್ಯಃ ಸೇನಾಃ ಶ್ವಘಯಂತ | ಶ್ವಘತಾಃ ಪಿನ್ನಾ
ಭವಂತಿ ॥

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ಮಾತರಾ—ಮಾತೃಗಳು | ಶಿಶುಂ ನ—ಮಗುವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ |
ಕ್ಷೋಣೇ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು | ತೇ—ನಿನ್ನ | ತುರಯಂತಂ—ಶತ್ರುನಾಶಕವಾದ | ಶುಷ್ಕಂ—ಬಲವನ್ನು |
ಅನು ಅಯತುಃ—ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಯತ್—ಯಾವ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ | ವೃತ್ರಂ—
ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು | ತೂರ್ವಸಿ—ಕೊಂದಿದ್ದೀಯೋ (ಆದುದರಿಂದಲೇ) | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮನ್ಯವೇ—ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ
ವಿಶ್ವಾಃ ಸ್ಪೃಧಃ—ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಸೈನ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ | ಶ್ವಘಯಂತೆ—ಛೇತಿಸಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

• ಛಾನಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ತಾಯಿಯರು ಮಗುವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳು ನಿನ್ನ ಶತ್ರು
ನಾಶಕವಾದ ಬಲವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಾವ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು
ಕೊಂದಿದ್ದೀಯೋ ಆ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಸಕಲ ಸೈನ್ಯಗಳೂ
ಛೇತಿಸಿಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

English Translation

Heaven and earth follow your destructive energy as mothers their
child; since you smite Vritra, all the hostile hosts, Indra, faint at your
wrath.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಃ ಃ

ಇತ ಊತೀ ವೋ ಅಜರಂ ಪ್ರಹೇತಾರಮುಪ್ರಹಿತಂ |

ಆಶುಂ ಜೇತಾರಂ ಹೇತಾರಂ ರಥೀತಮುತೂರ್ಥಂ ತುಗ್ರ್ಯಾವ್ಯಧಂ ||೭||

ಃ ಪದವಾಃ ಃ

ಇತಃ | ಊತೀ | ವಃ | ಅಜರಂ | ಪ್ರಹೇತಾರಂ | ಅಪ್ರಹಿತಂ |

ಆಶುಂ | ಜೇತಾರಂ | ಹೇತಾರಂ | ರಥೀತಮು | ಅತೂರ್ಥಂ | ತುಗ್ರ್ಯಾವ್ಯಧಂ || ೭ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಹೇ ಅಸ್ಯದೀಯಜನಾಃ ವೋ ಯೂಯಮಜರಂ ಜರಾರಹಿತಂ ಪ್ರಹೇತಾರಂ ಶತ್ಕೂಣಾಂ ಪ್ರೇರಕಮುಪ್ರಹಿತಂ ಕೇನಾಪ್ಯಪ್ರೇಷಿತಮೂಶುಂ ವೇಗವಂತಂ ಜೇತಾರಂ ಶತ್ಕೂಣಾಂ ಹೇತಾರಂ ಗಂತಾರಂ ರಥೀತಮಂ ರಥಿನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಮತೂರ್ಥಂ ಕೇನಾಪ್ಯಹಿಂಸಿತಂ ತುಗ್ರ್ಯಾವ್ಯಧಮುದಕಸ್ಯ ವರ್ಧಯಾಪಾರಮಿಂದ್ರಮೂತೂತ್ಯೈ ರಕ್ಷಣಾಯೇತಃ ಉರುತ | ಪುರಸ್ಕರುತ ಇತಿ ಯಾವತ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ) ವಃ—ನೀವು | ಅಜರಂ—ಕ್ಷಯರಹಿತನೂ | ಪ್ರಹೇತಾರಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವವನೂ | ಅಪ್ರಹಿತಂ—ಅಪ್ರಹಿತನೂ | ಆಶುಂ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯೂ | ಜೇತಾರಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವವನೂ | ಹೇತಾರಂ—ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಎದುರುಬೀಳುವವನೂ | ರಥೀತಮಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ರಥವುಳ್ಳವನೂ | ಅತೂರ್ಥಂ—ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಹಿಂಸಿತನೂ | ತುಗ್ರ್ಯಾವ್ಯಧಂ—ಉದಕವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಊತೀ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಇತಃ—ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಂ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೇ, ಕ್ಷಯರಹಿತನೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವವನೂ, ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಎದುರುಬೀಳುವವನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ರಥವುಳ್ಳವನೂ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅಹಿಂಸಿತನೂ ಉದಕವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವನೂ ಅದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಂ.

English Translation

(Worshippers), summon hither for protection him who never grows old, the repeller (of enemies), himself never repelled, the swift conquerer, the driver, the best of charioteers, unharmed of any. the augementer of water.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಇಷ್ಟರ್ತಾರಮುನಿಷ್ಯತಂ ಸಹಸ್ಯತಂ ಶತಮೂತಿಂ ಶತಕ್ರತುಂ ।

ಸಮಾನಮಿಂದ್ರಮವಸೇ ಹವಾಮಹೇ ವಸವಾನಂ ವಸೂಜುವಂ ॥ ೮ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಇಷ್ಟರ್ತಾರಂ | ಅನೀಕೃತಂ | ಸಹಸ್ರಕೃತಂ | ಶತಂಽಮೂತಿಂ | ಶತಕ್ರತುಂ |

ಸಮಾನಂ | ಇಂದ್ರಂ | ಅವಸೇ | ಹವಾಮಹೇ | ವಸವಾನಂ | ವಸೂಜುವಂ ॥ ೮ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇಷ್ಟರ್ತಾರಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ಸಂಸ್ಕರ್ತಾರಮನಿಷ್ಯತಂ ಸ್ವಯಮನ್ಯೈರಸಂಸ್ಕೃತಂ ಸಹಸ್ಯತಂ ಬಲೇನ ಕೃತಂ ಶತಮೂತಿಂ ಬಹುರಕ್ಷಣಂ ಶತಕ್ರತುಂ ಬಹುಪ್ರಜ್ಞಂ ಬಹುಕರ್ಮಾರಣಂ ವಾ ಸಮಾನಂ ಬಹೂನಾಂ ಸಾಧಾರಣಂ ವಸವಾನಂ ಧನಾನ್ಯಾಚ್ಛಾದಯಂತಂ ವಸೂಜುವಂ ಯಜಮಾನೇಭ್ಯೋ ವಸೂನಾಂ ಪ್ರೇರಯಿತಾರಮಿಂದ್ರಮವಸೇ ರಕ್ಷಣಾಯ ವಯಂ ಹವಾಮಹೇ | ಹ್ರಿಯಾಮಃ ॥

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ಇಷ್ಟರ್ತಾರಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವವನೂ | ಅನಿಷ್ಯತಂ—ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಿಲುಕದವನೂ | ಸಹಸ್ಯತಂ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ಶತಮೂತಿಂ—ನಾನಾವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯುಳ್ಳವನೂ | ಶತಕ್ರತುಂ—ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ | ಸಮಾನಂ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣನೂ | ವಸವಾನಂ—ಧನರೂಪವಾದ ಹೊದ್ದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸುವವನೂ | ವಸೂಜುವಂ—ಧನಪ್ರದನೂ ಆದ ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅವಸೇ—ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹವಾಮಹೇ—ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವವನೂ, ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಿಲುಕದವನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ, ನಾನಾವಿಧವಾದ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನೂ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಕರ್ಮ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳವನೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣನೂ ಧನರೂಪವಾದ ಹೊದ್ದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊದಿಸುವವನೂ ಧನಪ್ರದನೂ ಆದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We solicit for our protection Indra, the consecrator of others but himself consecrated by none, produced by strength, possessing a hundred-fold protection, possessing hundredfold knowledge, a common deity to many, hiding treasures in his store-house and sending wealth (to his votaries)

ನೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಜ಼ಾ಼ಃ •

ಅಯಂ ತ ಇತಿ ದ್ವಾದಶರ್ಷಿಣಿಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಭೃಗುಗೋತ್ರಸ್ಯ ನೇಮಸ್ವಾರ್ಥಂ | ಅಯಮಸ್ತೌ ಜರಿತರಿತಿ ದ್ವೈಚೇನೇಂದ್ರೋ ದೇವತಾಪಮೀಶ್ಚ ಸ್ವಕೀಯಂ ಮಹಾಹಾತ್ಮ್ಯಮವೋಚತ್ | ಅತಸ್ತಸ್ಯ ದ್ವೈಚಸ್ಯ ಸ ಏವರ್ಷಿಣಿಃ | ಯಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಸ ಯುಷಿಃ | ಅನು. ೨-೪ | ಇತಿ ನ್ಯಾಯಾತ್ | ಪಷ್ವೀಜಗತಿಲೇ | ಸಪ್ತಮ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತ್ರೋಽನುಷ್ಪುಭಃ | ಶಿಷ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ಪುಭಃ | ಇಂದ್ರೋ ದೇವತಾ | ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತೀ ದೇವೀಂ ವಾಚಮಿತ್ಯೇತೇ ವಾಗ್ನೇವತ್ಯೇ ಶಿಷ್ಯಾ ವಂದ್ಯಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ಯಾಂತಂ | ಅಯಂ ದ್ವಾದಶ ನೇನೋ ಧಾರ್ಗವಸ್ತೌಷ್ಪುಭಂ ಪಷ್ವೀ ಜಗತಿಲೇ ಪರಾಸ್ತಿಸ್ತ್ರೋಽನುಷ್ಪುಭೋಽಯಮಿತಿ ದ್ವೈಚೇನೇಂದ್ರ ಅತ್ಯಾನಮಸ್ತಾದುಪಾಂತೇ ವಾಚ್ಯಮಿತಿ || ವಾಗ್ನೇವತ್ಯೇ ಪಶಾ ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತೀತಿ ವಪಾಯಾ ಅನುವಾಕ್ಯಾಃ | ಸೂಕ್ತಿತಂ ಚ | ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತ್ಯವಿಚೇತನಾನಿ ಪತಂಗೋ ವಾಚಂ ಮನಸಾ ಬಿಭೃತಿ | ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ || ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಬಿವ ಪಶಾ ದೇವೀಂ ವಾಚಮಿತಿ ಹವಿಷೋ ಯಾಚ್ಯಾ | ಸೂಕ್ತಿತಂ ಚ | ದೇವೀಂ ವಾಚಮವನಮುಂತ ದೇವಾ ಷನೀಯಂತೋ ನೈಗ್ರತಂ ಇತಿ ತಿಶ್ರಃ | ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ || ಪ್ರಯಾಣಸಮಯೇ ವಯಸಾಮನುನೋಚ್ಚಾ ವಾಚಃ ಶ್ರುತ್ಯೈತಾಂ ಜವೇತ್ | ಸೂಕ್ತಿತಂ ಚ | ಕನಿಕ್ರದಪ್ಪನುಷಂ ಪ್ರಬ್ಧವಾಣ ಇತಿ ಸೂಕ್ತೇ ಜವೇದ್ದೇವೀಂ ವಾಚಮವನಯಂತ ದೇವಾ ಇತಿ ಚ | ಅ. ಗ್ಯ. ೨-೧೦-೯ || ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಯಂ ತೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಭೃಗುಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನಗಾದ ನೇಮನೆಂಬುವನು ಪಷಿಯು ; ಅಯಮಸ್ತೌ ಜರಿತರಿತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ (೪, ೫ನೇ ಮಕ್ಕಳು) ಇಂದ್ರನು ನೇಮ ಪಷಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಮಹಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು ಎಂಬ ವಿಷಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನೇ ದೇವತೆಯು ; ಯಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಸ ಯುಷಿಃ (ಅನು. ೨-೪) ಎಂಬ ನ್ಯಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೆರಡು ವಿಷಯ ವನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಿರುವರೋ ಆ ಮಕ್ಕಿಗೆ ಅವರೇ ಮಷಿಗಳು ಎಂದು ನ್ಯಾಯವಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಆರನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಜಗತಿಲೇ ಛಂದಸ್ಸವು. ಏಳರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು (೭-೯) ಅನುಷ್ಪುಭಃ ಛಂದಸ್ಸವು ; ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರಿಷ್ಪುಭಃ ಛಂದಸ್ಸವು. ಇಂದ್ರನು ದೇವತೆಯು ; ಆದರೆ ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತೀ ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ದೇವೀಂ ವಾಚಂ ಎಂಬ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಮಕ್ಕಳು ವಾಗ್ನೇವತಾಕವು-ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳು ಇಂದ್ರದೇವತಾಕವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಅಯಂ ತೇ ದ್ವಾದಶ ನೇನೋ ಧಾರ್ಗವಸ್ತೌಷ್ಪುಭಂ ಪಷ್ವೀ ಜಗತಿಲೇ ಪರಾಸ್ತಿಸ್ತ್ರೋಽನುಷ್ಪುಭೋಽಯಮಿತಿ ದ್ವೈಚೇನೇಂದ್ರ ಅತ್ಯಾನಮಸ್ತಾದುಪಾಂತೇ ವಾಚ್ಯಮಿಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತೀ ಎಂಬ ೧೧ನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಾಗ್ನೇವತಾಕವಾದ ಪಶುಹೋಮದಲ್ಲಿ ವಪಾಹೋಮಮಾಹವಾಗ ಅನುವಾಕ್ಯಾವಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕ ಸೂತ್ರದ—ಯದ್ವಾಗ್ನದಂತ್ಯವಿಚೇತನಾನಿ ಪತಂಗೋ ವಾಚಂ ಮನಸಾ ಬಿಭೃತಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೨-೮) ವಿಧಿಸಿರುವುದು. ಅದೇ ಪಶುಯಾಗ ದಲ್ಲಿ ಪವಿಸ್ತನ್ನು ಹೋಮಮಾಹವಾಗ ದೇವೀಂ ವಾಚಂ ಎಂಬ ೧೧ನೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾಚ್ಯಾವಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿ

ಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ದೇವೀಂ ವಾಚನಮಜನಯಂತ ದೇವಾ ಜನೀಯಂತೋ ನೈಗೈವ ಇತಿ ತಿಸ್ರಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೩-೮) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಪ್ರಯಾಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಾದ ಹಿಂಯರು ಅಹಿತವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿದಲ್ಲಿ ಆಗ ದೇವೀಂ ವಾಚಂ ಎಂಬ ೧೧ನೆಯ ಮುಕ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ-ಕನಿಕ್ರವಜ್ಜನುಸಂ ಪ್ರಬ್ರುವಾಣ ಇತಿ ಸೂಕ್ತೇ ಜಪೇದ್ದೇವೀಂ ವಾಚನಮಜನಯಂತ ದೇವಾ ಇತಿ ಚಿ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ಗ್ಯ. ೩-೧೦-೯) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೧೦೦

ಮಂಡಲ—೮ || ಅನುವಾಕ—೧೦ || ಸೂಕ್ತ—೧೦೦ ||

ಅಪ್ಪಕ—೩ || ಅಧ್ಯಾಯ—೩ || ವರ್ಗ—೪, ೫ ||

ಸೂಕ್ತ ದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೧೨ ||

ಮುಖಿ—೧-೩, ೩-೧೨. ನೇಮೋ ಭಾರ್ಗವಃ | ೪-೫. ಇಂದ್ರಃ |

ದೇವತಾ—೧-೯, ೧೨. ಇಂದ್ರಃ | ೧೦, ೧೧. ವಾಕ್ ||

ಭಂದಾ—೧-೫, ೧೦-೧೨. ತ್ರಿಪುಷ್ | ೩. ಜಗತಿಃ | ೩-೯. ಅನುಷ್ಪುಷ್ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಯಂ | ತ | ಏಮಿ | ತನ್ನಾ | ಪುರಸ್ತಾದ್ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾ | ಅಭಿ | ಮಾ | ಯಂತಿ |
ಪಶ್ವಾತ್ |

ಯದಾ | ಮಹ್ಯಂ | ದೀಧರೋ | ಭಾಗಮಿಂದ್ರಾದಿನ್ಮಯಾ | ಕೃಣವೋ | ವೀ-
ಯಾಣಿ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಯಂ | ತೇ | ಏಮಿ | ತನ್ನಾ | ಪುರಸ್ತಾತ್ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಅಭಿ | ಮಾ | ಯಂತಿ | ಪಶ್ವಾತ್ |
ಯದಾ | ಮಹ್ಯಂ | ದೀಧರಃ | ಭಾಗಂ | ಇಂದ್ರ | ಆತ್ | ಇತ್ | ಮಯಾ | ಕೃಣವಃ | ವೀಯಾಣಿ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತವ ಪುರಸ್ತಾದಗ್ರತಸ್ತನ್ನಾ ಪುತ್ರೇಣ ಸಹಾಯಮಹಮೇಮಿ | ಶತ್ರುನಭಿಭ-
ವಿತಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ | ತವಾಗ್ರತೋ ಗಚ್ಛಂತಂ ಮಾಂ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಸ್ತಯಾ ಸಹ ಪಶ್ವಾದಭಿ ಯಂತಿ |
ಅಭಿಗಚ್ಛಂತಿ | ಯದಾ ತ್ವಂ ಮಹ್ಯಂ ಭಾರ್ಗವಾಯ ನೇಮಾಯ ಭಾಗಂ ಶತ್ರುಷು ಸ್ಥಿತಂ ಭಾಗಂ
ದೀಧರಃ ಧಾರಯಸಿ ಆದಿದಸಂತರಮೇವ ಮಯಾ ಸಹ ಮಚ್ಛತ್ನಾ ಇಷ್ಟೇತುಂ ವೀರ್ಯಾಣಿ ಪೌರುಷಾಣಿ
ಕೃಣವಃ | ಕುರು | ಯದಿ ಶತ್ರುಷು ಸ್ಥಿತಂ ಧನಂ ಮಹ್ಯಂ ದಿಶ್ವಸಿ ತರ್ಹಿ ಶತ್ರುಜಯಾರ್ಥಂ ಗಚ್ಛತಃ
ಸಪುತ್ರಸ್ಯ ಮಮ ಸಾಹಾಯ್ಯಂ ಕುರ್ವಿತಿ ಭಾವಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಪುರಸ್ತಾತ್—ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ | ತನ್ನಾ—ಪುತ್ರನೊಡಗೂಡಿ | ಅಯಂ—ನಾನು | ಓಮಿ—ಶತ್ರುಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ | ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ | ಪಶ್ಚಾತ್—ತದನಂತರ | ಮಾ ಅಭಿ ಯಂತಿ—ನನ್ನ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರುತ್ತಾರೆ | ಯದಾ—ಒಂದುನೇಳೆ | ಮಹ್ಯಂ—ನನಗೆ | ಭಾಗಂ—ಶತ್ರುಧನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು | ದೀಧರಃ—ನೀನು ಧಂಸಿದ್ದೀ ಆದರೆ | ಅದಿತ್—ಒಡನೆಯೇ | ಮಯಾ—ನನ್ನೊಡನೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು | ವಿಶ್ವಾಣಿ—ಶತ್ರುನಾಶಕವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು | ಕೃಣವಃ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನೊಡಗೂಡಿ ನಾನು ಶತ್ರುಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೂ ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಶತ್ರುಧನದಲ್ಲಿ ನನಗೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೀ ಆದರೆ, ಆಗ ಶತ್ರುಜಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.

English Translation

I here go before you with my son, the Vishwe Devas follow after me ; if Indra you keep wealth for me then put forth your strength on my side.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ದಧಾಮಿ ತೇ ಮಧುನೋ ಭಕ್ತಮಗ್ರೇ ಹಿತಸ್ತೇ ಭಾಗಃ ಸುತೋ ಅಸ್ತು

ಸೋಮಃ |

ಅಸಃ ಶ್ವ ತ್ವಂ ದಕ್ಷಿಣತಃ ಸಖಾ ಮೇಽಧಾ ವ್ಯಕ್ರಾಣಿ ಜಂಘನಾವ ಭೂರಿ ||೨||

• ಪದಪಾಠಃ •

ದಧಾಮಿ | ತೇ | ಮಧುನಃ | ಭಕ್ತಂ | ಅಗ್ರೇ | ಹಿತಃ | ತೇ | ಭಾಗಃ | ಸುತಃ | ಅಸ್ತು | ಸೋಮಃ |

ಅಸಃ | ಚ | ತ್ವಂ | ದಕ್ಷಿಣತಃ | ಸಖಾ | ಮೇ | ಅಧಃ | ವ್ಯಕ್ರಾಣಿ | ಜಂಘನಾವ | ಭೂರಿ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತೇ ತುಭ್ಯಂ ಮಧುನೋ ಮದಕರಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಭಕ್ತಮಗ್ರೇ ಪ್ರಥಮಂ ದಧಾಮಿ | ಧಾರಯಾಮಿ | ಸುತೋಽಧಃತೋ ಭಾಗೋ ಭವನೀಯಃ ಸೋಮಸ್ತೇ ತವ ಹೃದಯೇ ಹಿತೋ

ನಿಹಿತೋಽಸ್ಮು | ಭವತು | ಅಪಿ ಚ ತ್ವಂ ಮೇ ಮಮ ದಕ್ಷಿಣತೋ ದಕ್ಷಿಣಪಾರ್ಶ್ವೇ ಸಖಾ ಸನ್ನಸಃ |
ಸ್ಥಿತೋ ಭವ | ಆಧಾಥ ಭೂರಿ ಬಹೂನಿ ವ್ಯಕ್ತ್ರಾಣ್ಯಸ್ಮದೀಯಾಙ್ಕಾತ್ಪೂಙ್ಗಾಂಘನಾವ | ತ್ವಮಹಂ
ಚೋಢಾವಾಮಾಂ ಹನ್ನಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ) ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಮಧುನಃ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮದ | ಭಕ್ಷಂ—
ಭಕ್ಷಣಾರ್ಹವಾದ ಭಾಗವನ್ನು | ಅಗ್ರೇ—ಉಳಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಅರ್ಪಿಸಲು | ದಧಾಮಿ—
ಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಿರುವುದೂ | ಧಾಗಃ—ಭೋಗಾರ್ಹವಾದುದೂ ಆದ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮವು |
ತೇ—ನಿನ್ನ ಜಠರದಲ್ಲಿ | ಹಿತಃ ಅಸ್ತು—ತುಂಬಿಡಲ್ಪಡಲಿ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಮೇ—ನನಗೆ | ದಕ್ಷಿಣತಃ—
ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ | ಸಖಾ—ಮಿತ್ರನಂತೆ | ಅಸಃ—ಇರು | ಅಥ—ಆನಂತರ | ಭೂರಿ—ಅನೇಕವಾದ | ವ್ಯಕ್ತ್ರಾಡೆ-
ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಜಂಘನಾವ—ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ನಾಶಮಾಡೋಣ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಧುರವಾದ ಸೋಮದ ಭಕ್ಷಣಾರ್ಹವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಉಳಿದ
ದೇವತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಅರ್ಪಿಸಲು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಹಿಂದಿರುವುದೂ ಭೋಗಾರ್ಹವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವು
ನಿನ್ನ ಜಠರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಡಲ್ಪಡಲಿ. ನೀನು ನನಗೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನಂತಿರು. ಆನಂತರ ಅನೇಕವಾದ
ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ನಾಶಮಾಡೋಣ.

English Translation

I offer the beverage of the exhilarating drink first to you, let the
effused enjoyable Soma be placed within you ; be a friend on my right
hand, then will we two smite our many enemies.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರ ಸು ಸ್ತೋಮಂ ಭರತ ನಾಜಯಂತ ಇಂದ್ರಾಯ ಸತ್ಯಂ ಯದಿ
ಸತ್ಯಮಸ್ತಿ |

ನೇಂದ್ರೋ ಅಸ್ತಿತಿ ನೇಮ ಉ ತ್ವ ಆಹ ಕ ಈಂ ದದರ್ಶ ಕಮಭಿ
ಷ್ವವಾನು || ೩ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ಪ್ರ | ಸು | ಸ್ತೋತ್ರಮಂ | ಭರತ | ವಾಜಪಯಂತಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಸತ್ಯಂ | ಯದಿ | ಸತ್ಯಂ | ಅಸ್ತಿ |
ನ | ಇಂದ್ರಃ | ಅಸ್ತಿ | ಇತಿ | ನೇಮಃ | ಊಂ ಇತಿ | ತ್ವಃ | ಆದ | ಕಃ | ಈಂ | ದದರ್ಶ | ಕಂ | ಅಭಿ |
ಸ್ತವಾಮು ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಜನಾಃ ವಾಜಯಂತಃ ಸಂಗ್ರಾಮಮಿಚ್ಛಂತೋ ಯೋಯಂ | ಪಾಂಶ್ವೇ ವಾಜ ಇತಿ ಸಂಗ್ರಾಮನಾಮಸು ಪಾಶಾತ್ | ಇಂದ್ರಾಯ ಸತ್ಯಂ ಸುತೃಭೂತಂ ಸ್ತೋತ್ರಮಂ ಸು ಸುಷ್ಕು ಪ್ರ ಭರತ | ಇಂದ್ರೋದ್ರಸ್ಯೇತೈಶದ್ಯದಿ ಸತ್ಯಮಸ್ತಿ ಭವತಿ | ಇಂದ್ರಾಸ್ತೀತೈ ಈ ಸಂದೇಹಃ | ತತ್ರಾಹ | ನೇಮ ಉ ಭಾರ್ಗವೋ ನೇಮ ಏವೇಂದ್ರೋ ನಾಮ ತ್ವಃ ಕಶ್ಚಿನ್ನಾಸ್ತೀತ್ಯಾಹ | ತತ್ರ ಕಾರಣಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಕ ಈಮೇನಮಿಂದ್ರಂ ದದರ್ಶ | ಅದ್ರಾಕ್ಷೀತ್ | ನ ಕೋದ್ರಪ್ಯಪಶ್ಯತ್ | ಅತಃ ಕಂ ವಯಮಭಿ ಸ್ತವಾಮು | ಅಭಿಷ್ಠಾಮುಃ | ತಸ್ಮಾದಿಂದ್ರೋ ನಾಮ ಕಶ್ಚಿದ್ವಿದ್ಯತ ಇತಿ ವಾದಮಾತ್ರಂ ನ ತು ತಕ್ಷತ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೇ) ವಾಜಯಂತಃ—ಸಂಗ್ರಾಮಾಜೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ನೀವು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ದೈರಿಕ | ಸತ್ಯಂ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ | ಸ್ತೋತ್ರಮಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ಸು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ | ಪ್ರ ಭರತ—ಅರ್ಪಿಸಿ | ಯದಿ—ಒಂದು ವೇಳೆ | ಸತ್ಯಂ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ | ಅಸ್ತಿ—ಇಂದ್ರನು ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ ಆಗ ಅರ್ಪಿಸಿ | ನೇಮ ಉ—ಭೃಗುಪುತ್ರನಾದ ನೇಮನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ | ತ್ವಃ—ಯಾರೂ | ನ—ಇಲ್ಲವು ಎಂದು | ಆಹ—ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ | ಕಃ—ಯಾರು | ಈಂ—ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ದದರ್ಶ—ನೋಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ? | ಕಂ—ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ | ಅಭಿ ಸ್ತವಾಮು—ನಾವು ಸ್ತುತಿಸೋಣ ?

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಮಿತ್ರರೇ, ಸಂಗ್ರಾಮಾಜೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ನೀವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸ್ತೋತ್ರವು ವಸ್ತುರ್ಪಿಸಿರಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇಂದ್ರನೆಂಬವನು ಇದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ ಆಗ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ. ಭೃಗುಪುತ್ರನಾದ ನೇಮನು “ಇಂದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿರುವರು ತಾನೇ ಯಾರು ? ಯಾರನ್ನು ತಾನೇ ನಾವು ಸ್ತುತಿಸೋಣ ?

English Translation

Offer fervently, my war-loving companions, true praise to Indra, if he truly exists; Nema says “verily there is no Indra,” who has ever seen him ? whom shall we praise ?

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಯಮಸ್ಮಿ ಜರಿತಃ ಪಶ್ಯ ಮೇಹ ವಿಶ್ವಾ ಜಾತಾನ್ಯಭ್ಯಸ್ಮಿ ಮಹ್ನಾ |

ಋತಸ್ಯ ಮಾ ಪ್ರದಿತೋ ವರ್ಧಯಂತ್ಯಾದದಿರೋ ಭುವನಾ ದರ್ಧರೀಮಿ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಯಂ | ಅಸ್ಮಿ | ಜರಿತರಿತಿ | ಪಶ್ಯ | ಮಾ | ಇಹ | ವಿಶ್ವಾ | ಜಾತಾನಿ | ಅಭಿ | ಅಸ್ಮಿ | ಮಹ್ನಾ |

ಋತಸ್ಯ | ಮಾ | ಪ್ರದಿತಃ | ವರ್ಧಯಂತಿ | ಅದದಿರಃ | ಭುವನಾ | ದರ್ಧರೀಮಿ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏವಂ ನೇನುಸ್ಯರ್ಷೇರ್ವಚನಮಾಕರ್ಷ್ಯೇಂದ್ರಸ್ತಸ್ಯ ಸಮಾಪಮಾಜಗಾಮ | ಅಗತ್ಯ ಜಾತಾನಮನೇನ ದ್ವ್ಯಚೇನ ಸೌತಿ | ಹೇ ಜರಿತಃ ಸ್ತೋತಃ ಅಯಮಹಮಸ್ಮಿ | ಇಹ ತವ ಸಮಾಪೇ ಸ್ಥಿತಂ ಮಾ ಮಾಂ ಪಶ್ಯ | ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಜಾತಾನಿ ಭುವನಾನಿ ಮಹ್ನಾ ಮಹತ್ತ್ವೇನಾಭ್ಯಸ್ತಿ | ಅಹಮಭಿಧಮಾಮಿ | ಕಂಚಿ ಮಾಮ್ಋತಸ್ಯ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವಾ ಪ್ರದಿತಃ ಪ್ರದೇಷ್ವಾರೋ ವಿದ್ವಾಂಸಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ವರ್ಧಯಂತಿ | ಅಪಿ ಚಾದದಿರ ಅದರಣೀಲೋಕ್ಯಹಂ ಭುವನಾ ಭುವನಾನಿ ಕಶ್ರುಭೂತಾನಿ ದರ್ಧರೀಮಿ | ಭೃಕಂ ವಿದಾರಯಾಮಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಜರಿತಃ—ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ | ಅಯಂ—ಇಂದ್ರನಾದ ನಾನು | ಅಸ್ಮಿ—ಇಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ | ಇಹ—ನಿನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ | ಮಾ—ನನ್ನನ್ನು | ಪಶ್ಯ—ನೋಡು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಜಾತಾನಿ—ಭುವನಗಳನ್ನೂ | ಮಹ್ನಾ—ನನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದ | ಅಭ್ಯಸ್ತಿ—ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ | ಋತಸ್ಯ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞದ | ಪ್ರದಿತಃ—ನೇತೃಗಳಾದ ಪ್ರಾಜ್ಞರು | ಮಾ—ನನ್ನನ್ನು | ವರ್ಧಯಂತಿ—ತಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರವೃದ್ಧನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ | ಅದದಿರಃ—ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಾನು | ಭುವನಾ—ಶತ್ರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ದರ್ಧರೀಮಿ—ನೀಳಿಹಾಕುತ್ತೇನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ಇಗೋ ಇಂದ್ರನಾದ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡು. ಸಮಸ್ತವಾದ ಭುವನಗಳನ್ನೂ ನನ್ನ ಮಹತ್ವದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನೇತೃಗಳಾದ ಪ್ರಾಜ್ಞರು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾಶಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ನಾನು ಶತ್ರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಳಿಹಾಕುತ್ತೇನೆ.

English Translation

(Indra speaks) "Here I am, worshipper, behold me here ; I overpower all beings by my might ; the offerers of sacrifice magnify me by their praises ; I, the shatterer, shatter the worlds.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಹಿಂದಿನ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ—ಇಂದ್ರನೆಂಬುವನು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿರುವವರು ತಾನೇ ಯಾರು ? ಯಾರನ್ನು ನಾವು ಸ್ತುತಿಸೋಣ ? ಎಂದು ಮುಖಿಯು ಇಂದ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಕಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ಮುಖಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದನೆಂದು ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾಠೀ •

ಆ ಯನ್ನಾ ವೇನಾ ಅರುಹನ್ತ್ಯುತ್ಕೃತ್ಯ ಏಕಮಾಸೀನಂ ಹರ್ಯತಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ |

ಮನಸ್ತಿನೈ ಹೃದೇ ಆ ಪ್ರತ್ಯವೋಚದಚಿಕ್ರದ್ಧಾಕೃತುಮಂತಃ ಸಖಾಯಃ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ಯನ್ | ಮಾ | ವೇನಾಃ | ಅರುಹನ್ | ಋತಸ್ಯ | ಏಕಂ | ಅಸೀನಂ | ಹರ್ಯತಸ್ಯ | ಪೃಷ್ಠೇ |

ಮನಃ | ಚಿಕ್ | ಮೇ | ಹೃದೇ | ಆ | ಪ್ರತಿ | ಅವೋಚತ್ | ಅಚಿಕ್ರದನ್ | ಶಿತುಮಂತಃ |

ಸಖಾಯಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಯದ್ಯದಾ ಯು ಯತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯಜ್ಞಂ || ಕರ್ಮಣಿ ಷಷ್ಠೀ || ವೇನಾಃ ಕಾಮಯಮಾನಾಃ ಹರ್ಯತಸ್ಯ ಕಾಂತಸ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ಪೃಷ್ಠೇ ಅಸೀನಮುಪವಿಷ್ಯಮೇಲಿಂ ಮಾ ಮಾಮಾರೂಹನ್ ತದಾನೀಂ ತೇಷಾಂ ಭವತಾಮಾರೋಹಣಂ ಮನಸ್ತಿನೈನ ಏವ ಮೇ ಮಮ ಹೃದೇ ಹೃದಯಾಯು ಗ್ರಹೈವೋಚತ್ | ಅಬ್ರವೀತ್ | ಅಜ್ಞಾಸೀಷಂ ಚ ತದಾಹ್ವಾನಂ ಶಿತುಮಂತಃ ಪುತ್ರಯುಕ್ತಾಃ ಸಖಾಯಃ ಪ್ರಿಯಾ ಅಮಾ ಅಚಿಕ್ರದನ್ ಮಾಂ ಕ್ರಂದಂತೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞವನ್ನು | ವೇನಾಃ—ಅದರಿಂದವರವಿಷಯ | ಹೃದೈತ್ಯ—
ವ.ನೋಹರವಾದ ಅಂತರ್ದ | ಪೃಷ್ಠೇ—ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ | ಅಸೀನಾ—ಕುಳಿತಿದ್ದವನೂ | ಏಕಂ—

ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಅದ | ಮಾ—ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ | ಆ ಅರುಹನ್—ಹತ್ತಿಬಂದರೋ (ಆಗ) | ಮನಸ್ವಿತ್—ನನ್ನ
ಮನಸ್ಸಾದರೋ | ಮೇ—ನನ್ನ | ಹೃದೇ—ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು | ಪ್ರತ್ಯವೋಚಿತ್—ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿತು |
ಶಿಶುಸಂತೇ—ಪುತ್ರಯುಕ್ತರಾದವರೂ | ಸಖಾಯಃ—ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ | ಅಚಿಕ್ರದನ್—ನನಗಾಗ
ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಮನೋಹರವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವನೂ ಅದ್ವಿತೀಯನೂ ಅದ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ
ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆದರಿಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಹತ್ತಿಬಂದರೋ ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ “ ಪುತ್ರ
ಯುಕ್ತರಾದವರೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೂ ನನಗಾಗ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿತು.

English Translation

“When the lovers of sacrifice ascended to me sitting alone on the
back of my well-loved (firmament), then my mind verily proclaimed to my
heart, ‘my friends with their children are crying to me’.”

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ತೇ ಸವನೇಷು ಪ್ರನಾಚ್ಯಾ ಯಾ ಚಕರ್ಥ ಮಘನನ್ನಿಂದ್ರ
ಸುನ್ವತೇ |

ಪಾರಾವತಂ ಯತ್ಪುರುಸಂಭೃತಂ ವಸ್ತಪಾವ್ಯಣೋಃ ಶರಭಾಯು ಬುಷ್ಪಿ-
ಬಂಧವೇ || ೬ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವ | ಇತ್ | ತಾ | ತೇ | ಸವನೇಷು | ಪ್ರನಾಚ್ಯಾ | ಯಾ | ಚಕರ್ಥ | ಮಘನನ್ | ಇಂದ್ರ |
ಸುನ್ವತೇ |

ಪಾರಾವತಂ | ಯತ್ | ಪುರುಸಂಭೃತಂ | ವಸ್ತು | ಅವ್ಯಣೋಃ | ಶರಭಾಯು | ಬುಷ್ಪಿಬಂಧವೇ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸ್ವಸಮಾಪಮಾಗತಮಿಂದ್ರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಂತುಷ್ಟ ಬುಷ್ಪಿರಿಂದ್ರಸ್ಯ ವಿವಿಧಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ದಾನಂ ಚ
ವಿಶ್ವೇತ್ತಾ ತ ಇತ್ಯನೇನ ವ್ಯುಚೇನ ಸ್ತೌತಿ | ಹೇ ಮಘನನ್ನಿಂದ್ರ ತ್ವಂ ಸವನೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು ಸುನ್ವತೇ
ಸೋಮಾಭಿವಮಂ ಕುರ್ವತೇ ಯಜಮಾನಾಯ ಯಾ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚಕರ್ಥ ಅಕರೋಃ ತೇ ತವ
ತಾ ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರನಾಚ್ಯಾ ಪ್ರವಕ್ತವ್ಯಾನಿ ವಿಶ್ವೇದನಂತಾನ್ಯೇವ | ಕಿಂಚಿ ತ್ವಂ ಪಾರಾವತಂ

ಪರಾವನ್ನಾಮಕಸ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿಚ್ಯಕ್ತೋಃ ಸ್ವಭೂತಂ ಯದ್ಧ ನಮಸ್ತಿ ತದ್ವಪಿಬಂಧನೇ ಶರಭಾಯು ಶರಭನಾಮು
ಬುಷಯೇಷಾವ್ಯಣೋಃ ! ಅಪವೃತವಾನಸಿ | ಪುರುಸಂಭೃತಂ ಯಥಾ ಬಹುಸಂಭೃತಂ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ •

ಮುಘವನ್—ಧನವಂತನಾದ | ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ಸವನೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಸುಸ್ತೇ—
ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಯಾ—ಯಾವ ಸಹಾಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಚಿಕರ್ಥ—
ಮಾಡಿದೆಯೋ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ವಿಶ್ವೇತ್—ಸಮುತ್ತವಾದ | ತಾ—ಆ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ | ಪ್ರವಾಚ್ಯಾ—
ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವೇ ಆಗವೆ | ಪಾರಾವತಂ—ಪರಾವನ್ನಾಮಕನಾದ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಸೇರಿದುದೂ | ಪುರುಸಂಭೃತಂ—
ಬಹುಕಾಲ ಶೀಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಆದ | ಯತ್ ವಸು—ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು | ಬುಷಿಬಂಧನೇ—
ಮುಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪನಾದ | ಶರಭಾಯು—ಶರಭನೆಂಬ ಮುಷಿಗೆ | ಅವಾವ್ಯಣೋಃ—ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಧನವಂತನಾದ ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಾವನ
ಸಹಾಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೋ ನಿನ್ನ ಸಮುತ್ತವಾದ ಆ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವೇ ಆಗವೆ.
ಪರಾವನ್ನಾಮಕನಾದ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಸೇರಿದುದೂ, ಬಹುಕಾಲ ಶೀಖರಿಸಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಆದ ಯಾವ ಧನವಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು
ಮುಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಪ್ಪನಾದ ಶರಭನೆಂಬ ಮುಷಿಗೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.

English Translation

Verily all those deeds of yours Maghavan, are to be proclaimed, which
you have achieved for him who offers libations in the sacrifices; that
wealth of Paravat, collected by many, you have opened to Sharabha, the
kinsman of the Rishi.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರ ಸೂನಂ ಧಾವತಾ ಪೃಥ್ವೀಹ ಯೋ ವೋ ಅನಾವರೀತ್ |

ನ ಸೀಂ ವೃತ್ರಸ್ಯ ಮರ್ಮಣಿ ವಪ್ರವಿಂದ್ರೋ ಅಸೀಪತತ್ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪ್ರ | ಸೂನಂ | ಧಾವತ | ಪೃಥ್ವೀ | ನ | ಇದ | ಯಃ | ವಃ | ಅನಾವರೀತ್ |

ನ | ಸೀಂ | ವೃತ್ರಸ್ಯ | ಮರ್ಮಣಿ | ವಪ್ರಂ | ಇಂದ್ರಃ | ಅಸೀಪತತ್ | || ೨ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯಃ ಶತ್ರುನೂರ್ನಮಿದಾನೀಂ ಪ್ರಧಾವತ ಪ್ರಧಾವತಿ | ಪೃಥಗಿರು ಪೃಥಜ್ಞುತಿಷ್ಠತಿ ಚ ವೋ
ಯುಷ್ಮಾನ್ನಾನಾವರೀತ್ ನ ವಿವಾರಯತಿ ಚ ತಸ್ಯ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಶತ್ರೋರ್ಮುರ್ಮಣಿ ಮುರ್ಮಸ್ಥಾನ ಇಂದ್ರೋ
ವಜ್ರಂ ಕುಲಿತಂ ನೈಪೀಪತತ್ | ನಿತರಾಮಪಾತಯತ್ ॥

॥ ಸ್ತುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಯಃ—ಯಾವ ಶತ್ರುವು | ನೂನಂ—ಈಗ | ಪ್ರಧಾವತೆ—ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ | ಪೃಥಕ್—
ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ | ಇಹ—ಇಲ್ಲಿ | ವಃ—ನಿಮ್ಮನ್ನು | ನ ಅನಾವರೀತ್—ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೋ | ವೃತ್ತಸ್ಯ—
ಅಂತಹ ಶತ್ರುವಿನ | ಮುರ್ಮಣಿ—ಮುರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ವಜ್ರಂ—ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು |
ಸೀಂ—ಬಂಡಿತವಾಗಿಯೂ | ನಿ ಅಪೀಪತತ್—ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ.

॥ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ ॥

ಯಾವ ಶತ್ರುವು ಈಗ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ, ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಂತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ
ವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಶತ್ರುವಿನ ಮುರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಯೋಗ
ಿಸಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Haste now severally forward ; he is not here who stopped your way,-
has not Indra let fall his thunderbolt in the very vitals of that enemy ?

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಮನೋಜವನಾ ಆಯಮಾನ ಆಯಸೀಮತರತ್ಪುರಂ |

ದಿವಂ ಸುಪರ್ಣೋ ಗತ್ವಾಯ ಸೋಮಂ ವಜ್ರಿಣ ಆಭರತ್ ॥ ೮ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಮನಃಜವನಾಃ | ಅಯಮಾನಃ | ಆಯಸೀಂ | ಅತರತ್ | ಪುರಂ |

ದಿವಂ | ಸುಪರ್ಣಃ | ಗತ್ವಾಯ | ಸೋಮಂ | ವಜ್ರಿಣೇ | ಆ | ಅಭರತ್ ॥ ೮ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಸುಪರ್ಣೋ ಗರುತ್ಮಾಯ ಮನೋಜವನಾ ಮನೋವೇಗೋಽಯಮಾನೋ ಗತ್ವಿನ್ಯಾಯಸೀಂ
ಹಿರಣ್ಮಯಾಂ ಪುರಂ ನಗರೀಮತರತ್ | ಅತಾರೀತ್ | ತತೋ ದಿವಂ ಸ್ವರ್ಗಂ ಗತ್ವಾಯ ಗತ್ವಾ ವಜ್ರಿಣ
ಇಂದ್ರಾಯ ಸೋಮನುಭರತ್ | ಅಹರತ್ ॥

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸುಪರ್ಣಃ—ಗುರುತ್ವಂತನು | ಮನೋವೇಗವಾಃ—ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಕೂಡಿ | ಅಯಮಾನಃ—
ಹಾರುತಾ | ಅಯಸೀಂ—ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ | ಪುರಂ—ಪಟ್ಟಣವನ್ನು | ಆತರತ್—ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು |
ದಿವಂ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ | ಗತ್ವಾಯ—ಹೋಗಿ | ವಜ್ರಿಣೀ—ವಜ್ರಾಮುಢಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಸೋಮಂ—
ಸೋಮವನ್ನು ಆಭರತ್—ತಂದೊಡಗುಸಿದನು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಗುರುತ್ವಂತನು (ಸುಪರ್ಣನು) ಮನೋವೇಗದಿಂದ ಕೂಡಿ ಹಾರುತಾ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಪಟ್ಟಣ
ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಜ್ರಾಮುಢಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸೋಮವನ್ನು ತಂದೊಡಗುಸಿದನು.

English Translation

Suparna, rushing swift as thought, passed through the iron city ; then
having gone to heaven he brought the Soma to the thunderer.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸಮುದ್ರೇ ಅಂತಃ ಶಯತ ಉದ್ವಾ ವಜ್ರೋ ಅಭೀವೃತಃ ।

ಭರಂತ್ಯಸ್ಮೈ ಸಂಯತಃ ಪುರಃ ಪ್ರಸ್ತವನಾ ಬಲಿಂ ॥ ೯ ॥

ಃ ಪದಾಃಃ ।

ಸಮುದ್ರೇ | ಅಂತರಿಕಿ | ಶಯತೇ | ಉದ್ವಾ | ವಜ್ರಃ | ಅಭಿವೃತಃ |

ಭರಂತಿ | ಅಸ್ಮೈ | ಸಂಯತಃ | ಪುರಃ ಪ್ರಸ್ತವನಾಃ | ಬಲಿಂ ॥ ೯ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಯೋ ವಜ್ರಃ ಸಮುದ್ರೇಂತಃ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ತಯತೇ ತೇತೇ ಯತೋದ್ದೋದಕೇ-
ನಾಭಿವೃತೋದ್ದೋದಕೇ ವಜ್ರಾಯ ಸಂಯತಃ ಸಂಗ್ರಾಮಸ್ಯ | ಸಗ್ಧನ್ ಸಂಯತ ಇತಿ ಸಂಗ್ರಾಮನಾಮಸು
ಪಾಠಾರ್ಥಃ ॥ ಪುರಃ ಪ್ರಸ್ತವನಾಃ ಪುರಸ್ತಾದ್ಭಜ್ಯಂತಃ ಶತ್ರುವೋ ಬಲಿಮುಪಜಾರಂ ಭರಂತಿ | ಧಾರಯಂತಿ |
ತಸ್ಯ ಜೈದ್ವಾ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ವಜ್ರಃ—ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವು | ಸಮುದ್ರೇ—ಸಮುದ್ರದ | ಅಂತಃ—ಸಂಯತನಿಂದ
ಶಯತೇ—ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ | ಉದ್ವಾ—ಜಲದಿಂದ | ಅಭಿವೃತಃ—ಸ್ತುತುವಂಯಬ್ಬಟ್ಟಿದೆ | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ವಜ್ರಾ

ಯುಧಕ್ಕೆ | ಸಂಯತೇ—ಯುದ್ಧದ | ಪುರಃಪ್ರಸೈವಣಾಃ—ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳು | ಬಲಿಂ—
ಬಲಿಯನ್ನು | ಭರಂತಿ—ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ)

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧವು ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಜಲದಿಂದ ಸುತ್ತಲಾಯ್ದಿಟ್ಟಿದೆ.
ಈ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The thunderbolt lies in the midst of the sea, covered with the
waters; (the foes) flying in front of the battle bring offerings of submission
to it.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಯದ್ವಾಗ್ವದಂತ್ಯವಿಚೇತನಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀ ದೇವಾನಾಂ ನಿಷಸಾದ ಮಂದ್ರಾ |
ಚತಸ್ತ ಊರ್ಜಂ ದುದುಹೇಃ ಪಯಾಂಸಿ ಕ್ಷ ಸ್ವಿದಸ್ಯಾಃ ಪರಮಂ
ಜಗಾಮ || ೧೦ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಯತ್ | ನಾಕ್ | ವದಂತೀ | ಅವಿತ್ ಚೇತನಾನಿ | ರಾಷ್ಟ್ರೀ | ದೇವಾನಾಂ | ನಿಷಸಾದ | ಮಂದ್ರಾ |
ಚತಸ್ತಃ | ಊರ್ಜಂ | ದುದುಹೇ | ಪಯಾಂಸಿ | ಕ್ಷ | ಸ್ವಿದಸ್ಯಾಃ | ಪರಮಂ | ಜಗಾಮ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ರಾಷ್ಟ್ರೀ ರಾಜನಶೀಲಾ ದೇವಾನಾಂ ಮಂದ್ರಾ ಮಾದಯಿತ್ರೀ ವಾ ಯದ್ಯದಾ ವಾಗವಿಚೇತನಾನಿ
ವಿಜ್ಞಾನರಹಿತಾನಪ್ರಜ್ಞಾತಾನರ್ಥಾನ್ಯದಂತೀ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಯಂತೀ ನಿಷಸಾದ ಯಜ್ಞೇ ನಿಷೀದತಿ ತದಾ
ಚತಸ್ತ್ರೀ ದಿಶಃ ಪ್ರತ್ಯೂರ್ಜಮನ್ಮಂ ಪಯಾಂಸಿ ತತ್ಕಾರಣಭೂತಾನ್ಯದಕಾನಿ ದುದುಹೇ | ಅಸ್ಯ
ವಾಧ್ಯಮಿಕಾಯಾ ವಾಚಃ ಸ್ವಭೂತಂ ಯವ್ರಮಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ತತ್ ಕ್ಷ ಜಗಾಮ | ಕ್ಷ ಗಚ್ಛತೀತಿ ನ
ದ್ಯತ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಯಃ | ಯದ್ವಾಗ್ವದಂತ್ಯವಿಚೇತನಾನಿ ಪ್ರಜ್ಞಾತಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀ
ದೇವಾನಾಂ ನಿಷಸಾದ ಮಂದ್ರಾ ಮಾದನಾ ಚತಸ್ತ್ರೀನು ದಿಶ ಊರ್ಜಂ ದುದುಹೇ ಪಯಾಂಸಿ ಕ್ಷ
ಸ್ವಿದಸ್ಯಾಃ ಪರಮಂ ಜಗಾಮೇತಿ ಯಃ ಪೃಥಿವೀಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ನಾ ಯದಾದಿತ್ಯಶ್ಚಯೋಃ ಪರಂತೀತಿ ನಾ |
ನಿ. ೧೧-೨೮ | ಇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ರಾಷ್ಟ್ರೀ—ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವಳೂ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ | ಮಂದ್ರಾ—ಸಂತೋಷ ಕಾರಕಳೂ ಆದ | ವಾಕ್—ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾ ವಾಗ್ವಿವಿಯು | ಯಾಕ್—ಯಾವಾಗ | ಅವಿಚೇತನಾನಿ—ಮಾನವರ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು | ವದಂತೀ—ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ | ನಿಷಸಾದ—ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೋ (ಆಗ) | ಚತಸ್ತಃ—ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಊರ್ಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಪಯಾಂಸಿ—ಉದಕಗಳನ್ನೂ | ದುದುಹೇ—ಕರೆದಳು | ಅಸ್ಯಾಃ—ಈ ವಾಗ್ವಿವಿಯು | ಪರಮಂ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮೂಲತತ್ತ್ವವು | ಕ್ವ ಸ್ವಿತ್—ಎಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೇ | ಜಗಾಮು—ಹೋಯಿತು ಎಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು).

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸ್ವಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವವಳೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷಕಾರಕಳೂ ಆದ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಗ್ವಿವಿಯು ಯಾವಾಗ ಮಾನವರ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೋ ಆಗ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಉದಕವನ್ನೂ ಕರೆದಳು. ಈ ವಾಗ್ವಿವಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮೂಲತತ್ತ್ವವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ತಾನೇ ಹೋಯಿತು ಎಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು.

English Translation

When Vach, the queen, the gladdener of the gods, sits down (in the sacrifice) uttering things not to be understood, she milks water and food for the four quarters (of the earth); whither now is her best portion gone ?

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಈ ಮುಕ್ತಗೂ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ತಗೂ ಯಾಸ್ಯರು ವಾಗ್ವಿವಿತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ವಚನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು—

ಯದ್ವಾಗ್ವಿದಂತ್ಯವಿಚೇತನಾನ್ಯವಿಜ್ಞಾತಾನಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀ ದೇವಾನಾಂ ನಿಷಸಾದ ಮಂದ್ರಾ ಮದನಾ ಚತಸ್ತೋಽಸು ದಿಶ ಊರ್ಜಂ ದುದುಹೇ ಪಯಾಂಸಿ ಕ್ವ ಸ್ವಿದಸ್ಯಾಂ ಪರಮಂ ಜಗಾಮೇತಿ ಯತ್ಪ್ರಥಿವೀಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಾ ಯದಾದಿತ್ಯರತ್ನಯೋ ಹರಂತೀತಿ ವಾ ||

(೧. ೧೧—೮)

ಯಾವಾಗ ವಾಗ್ವಿವಿತೆಯು (ಅಥವಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಕ್—ಎಂದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ನೇರಳುಗಳಿಂದ) ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಕಾರಕಳಾಗಿ ರಾಣಿಯಂತೆ ಕುಳಿತು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಎಂದರೆ ಶಬ್ದಮಾತ್ರವಿದ್ದು ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯದಿರುವಂತೆ ಇರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಳೋ ಆಗ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಹಾಲನ್ನೂ ಆಹಾರವನ್ನೂ ಉದಕವನ್ನೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕರೆಯುವವು, ಆದರೆ, ಆ ದೇವತೆಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಭಾಗವು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ? ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಾಗವು ಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಆವಿತ್ಯವ ರತ್ನಗಳು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವವೇ ? (ಇದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು)

ಪ್ರಕೃತ ಋಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದೇವತೆಯೆಂದರೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾ ವಾಕ್ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷಸ್ಥನಾದ ವೇಘಗರ್ಜನನೆಂದರೆ ಸಿಡಿಲು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವೇಘಗಳು ಅವರಿಸಿರುವಾಗ ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವೀಶ್ಯಮಾನವಾಗ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಮಿಂಚನ್ನೇ ಈ ವಾಗ್ದೇವತೆಯು ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ರಾಣಿಯೆಂದೂ, ವೇಘ ಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರಡುವ ಸಿಡಿಲು ಗರ್ಜನೆಯೇ ವಾಗ್ದೇವತೆಯ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾದ ಎಂದರೆ ಧ್ವನಿಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥವಾಗದಂತಿರುವ ಮಾತುಗಳೆಂದೂ, ಈ ಜನಪ್ರಿಯವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ವಾಗ್ದೇವತೆಯು ಮಾಡಿದಾಗ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧಾರಕಾರವಾಗಿ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯನ್ನೇ ಹಾಲೆಂದೂ, ಉದಕವೆಂದೂ, ಆಹಾರವೆಂದೂ ಋಷಿಯು ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ದೇವತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರೂಪವು ಯಾವುದೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಅದು ಭೂಮಿಗೆ ಪುನಃ ಬರುವುದೇ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಅಸಹ್ಯತವಾಗಿ ಅದಿತ್ಯನ (ಸ್ಯರ್ಗದ) ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದೇ, ಯಾವುದೂ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದು ವಾಗ್ದೇವತೆಯ ಮಹತ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಮಾನವರ ಅಲ್ಪತ್ವವನ್ನೂ ಋಷಿಯು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾನೆ.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ದೇವೀಂ ವಾಚಮಜನಯಂತ ದೇವಾಸ್ತಾಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ ಪಶವೋ
ವದಂತಿ |

ಸಾ ನೋ ಮಂದ್ರೇಷಮೂರ್ಜಂ ದುಹಾನಾ ಧೇನುರ್ವಾಗ್ಸ್ಮಾನುಪ್
ಸುಸ್ವುತ್ಯೈತು || ೧೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ದೇವೀಂ | ವಾಚಂ | ಅಜನಯಂತ | ದೇವಾಃ | ತಾಂ | ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ | ಪಶವಃ | ವದಂತಿ |

ಸಾ | ನಃ | ಮಂದ್ರಾ | ಇಷಂ | ಊರ್ಜಂ | ದುಹಾನಾ | ಧೇನುಃ | ವಾಗ್ | ಅಸ್ಮಾನ್ | ಉಪ |

ಸುಸ್ವುತಾ | ಅ | ಏತು || ೧೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಷಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾ ವಾಕ್ ಸರ್ವಪ್ರಾಣ್ಯಂತರ್ಗತಾ ಧರ್ಮಾಭಿವಾದಿನೀ ಭವತೀತಿ ವಿಭೂತಿ-
ಮುಪದರ್ಶಯತಿ | ಯಾಂ ದೇವೀಂ ದ್ಯೋತನಾನಾಂ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾಂ ವಾಚಂ ದೇವಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾ
ಅಜನಯಂತ ಜನಯಂತಿ ತಾಂ ವಾಚಂ ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ ಸರ್ವರೂಪಾ ವ್ಯಕ್ತವಾಚೋಽವ್ಯಕ್ತ
ಪಶವೋ ವದಂತಿ | ತತ್ಪೂರ್ವಕತ್ವಾದ್ಯಾತ್ಮವೃತ್ತೇಃ | ಸಾ ವಾಗ್ದೇವೀ ಮಂದ್ರಾ ಮದನಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ
ಹರ್ಷಯಿತ್ರೀ ವಾ ವೃಷ್ಟಿಪ್ರದಾನೇನಾಸ್ಮಭ್ಯಮಿಷಮನ್ನಮೂರ್ಜಂ ಪಂಜೀಶ್ಯತಾದಿರೂಪಂ ರಸಂ ಚ
ದುಹಾನಾ ಕ್ಷರಂತೀ ಧೇನುರ್ಧೇನುಭೂತಾ ಸುಸ್ವುತಾಸ್ತುಃ ಸ್ತುತಾಸ್ತುನ್ನೇಮಾನುಷೈತು| ಉಪಗಚ್ಛತು|

ವರ್ಷಣಾಯೋದ್ಯುಕ್ತೇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ಯಾಸ್ಯಃ | ದೇವೀಂ ವಾಚಮುಜನಯಂತ ದೇವಾಸ್ತಾಂ
ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ ಪತವೋ ವದಂತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಚಶ್ಚಾವ್ಯಕ್ತವಾಚಶ್ಚ ಸಾ ನೋ ಮದನಾನ್ಮಂ ಚ ರಸಂ ಚ
ದುಹಾನಾ ಧೇನುರ್ವಾಗಸ್ಮಾನುಪೈತು ಸುಷ್ಪುತಾ | ೨. ೧೧-೨೯ | ಇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದೇವೀಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ | ವಾಚಂ—ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನು | ದೇವಾಃ—ದೇವತೆಗಳು | ಅಜನ-
ಯಂತ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರು | ತಾಂ—೬ದೇ ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನು | ವಿಶ್ವರೂಪಾಃ—ನಾನಾವಿಧವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ |
ಪತವಃ—ಪಶುಗಳು | ವದಂತಿ—ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತವೆ | ಸಾ ವಾಕ್—೬ದೇ ವಾಗ್ಧೀವಿಯು | ನೇ—ನಮಗೆ |
ಮಂದ್ರಾ—ಹರ್ಷಕಾರಕಳಾಗಿಯೂ | ಇಷಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಊರ್ಜಾ—ಕ್ಷೀರಾದಿ ರಸಗಳನ್ನು | ದುಹಾನಾ—
ಕರಿಯುತ್ತಲೂ | ಧೇನುಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಕ್ಷೀರವುಳ್ಳ ಧೇನುರೂಪವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ | ಸುಷ್ಪುತಾ—ಅತಿಶಯವಾಗಿ
ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ | ಅಸ್ಮಾನ್—ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಉಪ ವಿತು—ದಯಮಾಡಲಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಪ್ರಕಾಶಮಾನಳಾದ ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರು. ೬ದೇ ವಾಗ್ಧೀವಿಯನ್ನು ನಾನಾ
ವಿಧವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಪಶುಗಳು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತವೆ. ೬ದೇ ವಾಗ್ಧೀವಿಯು ನಮಗೆ ಹರ್ಷಕಾರಕಳಾಗಿಯೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ
ಕ್ಷೀರಾದಿ ರಸಗಳನ್ನೂ ಕರಿಯುತ್ತಲೂ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಕ್ಷೀರವುಳ್ಳ ಧೇನುರೂಪವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸ
ಲ್ಪಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಲಿ.

English Translation

The gods produced the goddess Vach; animals of every kind utter
her; may she, Vach, the all-gladdening cow, yielding meat and drink,
come to us, worthily praised.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಮುಕ್ತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾಸ್ಯರ ನಿರುಕ್ತವು ಈರೀತಿ ಇದೆ—

ದೇವೀಂ ವಾಚಮುಜನಯಂತ ದೇವಾಸ್ತಾಂ ಸರ್ವರೂಪಾಃ ಪತವೋ ವದಂತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಚಶ್ಚಾ-
ವ್ಯಕ್ತವಾಚಶ್ಚ ಸಾ ನೋ ಮದನಾನ್ಮಂ ಚ ರಸಂ ಚ ದುಹಾನಾ ಧೇನುರ್ವಾಗಸ್ಮಾನುಪೈತು
ಸುಷ್ಪುತಾ ||

(೨. ೧೧-೨೯)

ದೇವತೆಗಳು ವಾಗ್ಧೀವತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಈ ವಾಗ್ಧೀವತಾರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯನ್ನು (ಅಥವಾ ಮಾತು
ಗಳನ್ನು, ಛಾಂದಸನ್ನು) ನಾನಾರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಬಳಸುವವು ಎಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಶಬ್ದಗಳಿಂದಲೂ
ಅರ್ಥದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳು ಮಾತನಾಡುವರು ಅವ್ಯಕ್ತವೂ ಅವ್ಯಕ್ತವೂ
ಘರ್ಷಾತ್ಮಕವಲ್ಲದ್ದೂ ಆದ ಶಬ್ದಾದಿಗಳನ್ನು ಗವಾದಿ ಪಶುಗಳು ಮಾಡುವವು. ಇವು ಅವ್ಯಕ್ತವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡು

ನವು ಎಂದರೆ ಈ ಅವ್ಯಕ್ತ ಶಬ್ದಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ಶಬ್ದ ಸ್ವರೂಪಳಾದ ವಾಗ್ಧೇವತೆಯು ನಮಗೆ ಹಾಲುನ್ನು ಕರೆಯುವ ಧೇನುವಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾಗಿ ಹಿತಕರವಾದ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಹಾಲು, ಫೃತ ಮೊದಲಾದವನ್ನೂ ರಸಾದಿಗಳನ್ನೂ ಎಂದರೈಸಸಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪುಷ್ಟಿಕರವಾದ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಎಂದರೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಬರಲಿ ಮತ್ತು ನಮ್ಮಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಸಲ್ಲದಲಿ ಎಂದು ನಿರ್ವಚನಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸಖೇ ವಿಷ್ಣೋ ವಿತರಂ ವಿ ಕ್ರಮಸ್ತ ದ್ಯೌರ್ದೇಹಿ ಲೋಕಂ ವಜ್ರಾಯ
ವಿಷ್ವಭೇ |

ಹನಾವ ವ್ರತಂ ರಿಣಚಾವ ಸಿಂಧೂನಿಂದ್ರಸ್ಯ ಯಂತು ಪ್ರಸವೇ ವಿಸ್ವಷ್ಟಾಃ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಖೇ | ವಿಷ್ಣೋ ಇತಿ | ವಿತರಂ | ವಿ | ಕ್ರಮಸ್ತ | ದ್ಯೌಃ | ದೇಹಿ | ಲೋಕಂ | ವಜ್ರಾಯ | ವಿಸ್ವಭೇ |
ಹನಾವ | ವ್ರತಂ | ರಿಣಚಾವ | ಸಿಂಧೂನ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಯಂತು | ಪ್ರಸವೇ | ವಿಸ್ವಷ್ಟಾಃ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸಖೇ ವಿಷ್ಣೋ ತ್ವಂ ವಿತರವುತ್ಕಂಠಂ ವಿ ಕ್ರಮಸ್ತ | ವಿಕ್ರಮಂ ಕುರು | ಹೇ ದ್ಯೌಃ ತ್ವಂ
ವಜ್ರಾಯ ವಜ್ರಸ್ಯ ವಿಷ್ವಭೇ ವಿಷ್ವಂಭನಾಯ ಲೋಕಮವಕಾಶಂ ದೇಹಿ || ಪ್ರಯುಚ್ಛ | ಹೇ ವಿಷ್ಣೋ
ತ್ವಂ ಚಾಠಂ ಚೋಧಾವಾನಾಂ ವ್ರತಮಸುರಂ ಹನಾವ | ಹಸ್ತಃ | ಸಿಂಧೂನ್ ವ್ರತ್ರಾವಷ್ಟಬ್ಧಾ ನದೀಶ್ಚ
ರಿಣಚಾವ | ನಯಾವಃ | ತೇರಮೀ ವಿಸ್ವಷ್ಟಾಃ ಸಿಂಧವ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಸವೇ ಯಂತು | ಪ್ರೇರಣೇ
ಗಚ್ಛಂತು | ತಮಿಮನುರ್ಥಂ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಶ್ಲೋಕೈಃ ಶೌನಕೋ ದರ್ಶಯತಿ | ತ್ರೀಲೋಕಾನಭಿವೃತ್ತೈಃ-
ತಾನ್ವೃತ್ತಸ್ತಸ್ಮಾ ಸ್ವಯಾ ಪ್ರಿಷಾ | ತಂ ನಾಶಕದ್ಧಂತುಮಿಂದ್ರೋ ವಿಷ್ಣುವುಭೇತ್ಯ ಸೋಽಬ್ರವೀಶ ||
ವ್ರತಂ ಹನಿಷ್ಯೇ ತಿಷ್ಠಸ್ತು ವಿಕ್ರಮ್ಯಾದ್ಯ ಮಮಾಂತಿಕೇ | ಉದ್ಯತಸ್ಯ ತು ವಜ್ರಸ್ಯ ದ್ಯೌರ್ದವಾತು
ಮಮಾಂತರಂ || ತಥೇತಿ ವಿಷ್ವಸ್ತಚ್ಛಕ್ರೇ ದ್ಯೌಶ್ಚಾಸ್ಯ ವಿವರಂ ದಧೌ || ತದೇತದಖಲಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಸಖೇ
ವಿಷ್ಣೋ ಇತಿ ತ್ವೃಚಾ | ಬೃ. ೬. ೯. ೧೦-೯೨೩ | ಇತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಖೇ—ಮಿತ್ರಭೂತನಾದ | ವಿಷ್ಣೋ—ಏಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ | ವಿತರಂ—ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತನಾಗಿ |
ವಿ ಕ್ರಮಸ್ತ—ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸು | ದ್ಯೌಃ—ಏಲೈ ದ್ಯೌಲೋಕಾಧಿವೇಶತೆಯೇ | ವಜ್ರಾಯ—ವಜ್ರಾ
ಯುಧದ | ವಿಷ್ವಭೇ—ಪ್ರಸರಣಕ್ಕಾಗಿ | ಲೋಕಂ—ಅವಕಾಶವನ್ನು | ದೇಹಿ—ಕೊಡು (ಏಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ) |

ವೃತ್ರಂ—ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು | ಹನಾವ—ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೊಲ್ಲೋಣ | ಸಿಂಧೂನ್—ನದಿಗಳನ್ನು | ರಿಣಚಾವ—
ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡೋಣ | ವಿಸ್ವಾಪ್ತಾ—ನಮ್ಮಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನದಿಗಳು | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಪ್ರಗವೇ—
ಆಜ್ಞಾ ವರ್ತಿಯಾಗಿ | ಯಂತು—ಪ್ರವಹಿಸಲಿ.

ಃ ಭಾರ್ತುಃ :

ವಿಕ್ರಮೋನಾಂ ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವತನಾಗಿ ನೀನು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಕ್ರಮಿಸು. ಎಲೈ
ದೈವೋಪಾಧಿವೇತಯೇ, ವಜ್ರಾಯುಧದ ಪ್ರಸರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡು. ಎಲೈ ವಿಷ್ಣುವೇ,
ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೊಲ್ಲೋಣ. ನದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವಹಿಸುವಂತೆ ಮಾಡೋಣ. ನಮ್ಮಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ನದಿಗಳು ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞಾ ವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಲಿ.

English Translation

O Vishnu my friend, stride forth lustily ; O heaven, give room to
contain the thunderbolt ; let us smite Vṛitra, let us open the rivers ; let
them flow, set free, at the command of Indra.

|| ವಿಶೇಷವಿಶಯಗಳು ||

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವೃತ್ರವರ್ಧಾವಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ತನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ
ವುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಬೃಹದ್ದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಶೌನಕಮಹರ್ಷಿಯಿಂದ ಅರೀಶಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ

ಶ್ರೀನೋಕಾನಭವ್ಯಕೈತಾನ್ ವೃತ್ರಸ್ತಸ್ಯಾ ಸ್ತಯಾ ಶ್ರಿಷಾ | ತಂ ನಾಕಕದ್ಯಂಕುಮಿಂದ್ರೋ
ವಿಷ್ಣುಮುಚ್ಯೇತ್ಯೈ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ | ವೃತ್ರಂ ಹನಿಷ್ಯೇ ಶಿಷ್ಯಸ್ಯ ವಿಕ್ರಮ್ಯಾದ್ಯ ಮನಾಂಕೀ ||
ಉದ್ಯತಸ್ಯ ತು ವಜ್ರಸ್ಯ ದ್ಯೌರ್ದಾತು ಮಮಾಂತರಂ | ತಥೇಶಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ತಚ್ಚೇದ್ಯ ದ್ಯೌಶ್ಚಾ ಸ್ಯ
ವಿನರಂ ದದೌ | ತದೇತದಖಿಲಂ ಪೋಕ್ತಂ ಸಖೇ ವಿಷ್ಣೋ ಇತಿ ತ್ವೈಶಾ ||

(ಬೃ. ದೇ. ೬-೧೨೧ ರಿಂದ ೧೨೪)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ವೃತ್ರಾಸುರನು ಅತಿ ಪ್ರವೃದ್ಧನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತನ್ನ ಸ್ವಸಾರ್ಥದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ
ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಬೃಹತ್ಪರಿವೃಕ್ತ ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಇಂದ್ರನು
ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಮಾಪಕೈಹೋಗಿ, ಎಲೈ ಮಿತ್ರನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಈಗ ನಾನು ವೃತ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು,
ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವತನಾದ ಬಾದವಿಕ್ರೇಶದಿಂದ (ವಿಕ್ರಮದಿಂದ)
ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದು ನನಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗು. ನನ್ನ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದೈವೋಪಾ
ಎಂದರೆ ಅಂತರ್ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವು ಒಪ್ಪಿ ಹಾಗೆಯೇ
ಮಾಡಿದನು. ಅಂತರ್ದೇವತೆಗಳೂ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. | ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಖೇ ವಿಷ್ಣೋ
ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವೇ, ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬೃಹದ್ದೇವತಾಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತ
ವಾಗಿರುವುದು.

ನೂರೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಧಿಕತಿ ಷೋಡಶರ್ಚನಪ್ರಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನತಿಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಋಷಕ್ ಷೋಡಶ ಚಮದಗ್ನಿ-
ಭಾಗರ್ಗವೋ ಮೃತ್ತಾವರಣಂ ಪ್ರಾಗಾಥಂ ತ್ರಿತ್ರಿಷ್ಠಬಂಶಂ ತೃತೀಯಾದಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಸತೋಬೃಹತೀ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ರಾಜಸ್ವೈಕ್ಲಸಃದಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿನೌ ನಾಯವೈ ಸೌರ್ಯೌ ಬೃಹತ್ಯುಷಸ್ಯಾ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಸ್ತುತಿ-
ವರ್ಣ ಸಾನವಾನೀ ಗವೈ ಇತಿ ಭೃಗುಗೋತ್ರೋ ಜಮದಗ್ನಿರ್ಯಸಿಃ | ಚತುರ್ಧಶ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಿಸ್ತಿಸ್ತುಭಃ |
ತ್ರಯೋದವೀ ಬೃಹತೀ ಶಿಷ್ಣಾನಾಮಯುಜೋ ಬೃಹತ್ಯೋ ಯುಜಃ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ತೃತೀಯಾ
ಗಾಯತ್ರೀ | ಸ್ತೋತ್ರಂ ರಾಜಸು ಗಾಯತೇತಿ ಪಾದೇನ ಸಹಿತಾ ತೇ ಹಿನ್ನಿರ ಇತ್ಯಾದಿತ್ಯದೇವತಾಕಾ |
ಆ ಮಃ ವಚಾಂಸೀತಿ ದ್ವೇ ಅಶ್ವಿದೇವತಾಕೇ | ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಸ್ಪೃಶಮಿತಿ ದ್ವೇ ವಾಯುದೇವತೈಃ |
ಬೃಹಹೌ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇತಿ ದ್ವೇ ಸೂರ್ಯದೇವತೈಃ | ಇಯಂ ಯಾ ನೀಚೇತ್ಯೇಷೋಷೋದೇವತ್ಯಾ |
ಯದ್ಯಾ | ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಸಯಾ ಸ್ತೂಯತೇ | ಅತಃ ಸೈವ ದೇವತಾ | ಪ್ರಜಾ ಹ ತಿಸ್ತ ಇತ್ಯೇಷಾ
ಶವನಾನದೇವತಾಕಾ | ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಮಿತಿ ದ್ವೇ ಗೋದೇವತೈಃ | ಶಿಷ್ಣಾಃ ಸಂಚರ್ಚೋಃ
ಮೃತ್ತಾವರಣ್ಯಃ || ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗೋ ಲೈಂಗಿಕಃ || ಸಂಗ್ರಾಮಾರ್ಥಂ ರಾಜ್ಞಃ ಸಂಸಹನೇ
ಪ್ರಯೋ ವಾಂ ಮಿತ್ತಾವರಣೇತಿ ದ್ವೇ ರಾಜಾನಂ ವಾಚಯೇತ್ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಅಭೀವರ್ತಂ
ವಾಚಯತಿ ಪ್ರಯೋ ವಾಂ ಮಿತ್ತಾವರಣೇತಿ ಚ ದ್ವೇ || ಅ. ಗ್ಯ. ೩.೧೨.೧೨ | ಇತಿಗಿ ಪೃಷ್ಠ್ಯಸ್ಯ
ಶುಚೋಽಹನಿ ಪ್ರಶುಗೇ ವಾಯವ್ಯತ್ಯಚಸ್ಯಾ ನೋ ಯಜ್ಞಮಿತ್ಯಾದಿಕೇ ದ್ವೇ ಯಚಾವಾದ್ಯೇ ಸೂಕ್ರಿತಂ
ಚ | ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಸ್ಪೃಶಮಿತಿ ದ್ವೇ ಆ ನೋ ವಾಯೋ ಮಹೇ ತನ ಇತ್ಯೇಕಾ | ಅ. ೨-೧೨ |
ಇತಿ | ಅಶ್ವಿನಂ ಶಂಸಿಷ್ಯನ್ ಹೋತಾ ಬಣ್ಣಹೌ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇತಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಗ್ನಿಂ ಜುಹುಯಾತ್ |
ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಬಣ್ಣಹೌ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇತಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಿಂದ್ರಂ ವೋ ವಿಶ್ವತಸ್ಪರೀತಿ ಚ | ಅ. ೩.೫ | ಇತಿ |
ನಾಧ್ಯಂದಿನಸವನೇ ಸೋಮಾತಿರೇಕ ಏಕಂ ಶಸ್ತ್ರಮುಪಜಾಯತೇ | ತತ್ರ ಬಣ್ಣಹೌ ಅಸೀತಿ ಪ್ರಗಾಢಾ
ಸ್ತೋತ್ರಿಯಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಬಣ್ಣಹೌ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇದುತ್ಕದ್ಧರ್ಶತಂ ವಸ್ತುತಿ ಪ್ರಗಾಢಾ ಸ್ತೋತ್ರಿ-
ಯಾನುರೂಪಾ | ಅ. ೩-೨ || ಇತಿ | ಅಯಮೇವ ಪ್ರಗಾಢಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶತೀ ನಾಧ್ಯಂದಿನೋ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಚ್ಛಂಸಿನೋ ವೈಕಲ್ಪಿಕೋಽನುರೂಪಃ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಶ್ರಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಬಣ್ಣಹೌ
ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ | ಅ. ೩-೪ | ಇತಿ | ಮಧುಪರ್ಕೇ ಗಾಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಮಿತಿ ಜಪೇತ್ |
ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಂ ದುಹಿತಾ ವಸೂನಾಮಿತಿ ಜಪಿತ್ಯೋಮುತ್ಸೃಜತೇತ್ಯುತ್ಸೃಕ್ತೆನ್ |
ಅ. ಗ್ಯ. ೧.೨೪.೨೫ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಋಷಕ್ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನ.ವ.ಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ
ವದಿನಾರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಋಷಕ್ ಷೋಡಶ ಚಮದಗ್ನಿಭಾಗರ್ಗವೋ ಮೃತ್ತಾ
ವರಣಂ ಪ್ರಾಗಾಥಂ ತ್ರಿತ್ರಿಷ್ಠಬಂಶಂ ತೃತೀಯಾದಿ ಗಾಯತ್ರೀ ಸತೋಬೃಹತೀ ಸ್ತೋತ್ರಂ ರಾಜಸ್ವೈಕ್ಲ-
ಸಾಧಾದಿತ್ಯಾಸ್ತಿನೌ ನಾಯವೈ ಸೌರ್ಯೌ ಬೃಹತ್ಯುಷಸ್ಯಾ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಸ್ತುತಿವರ್ಣ ಸಾನವಾನೀ

ಗನ್ನೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಭೃಗುಗೋತ್ರೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಜನುಬಗ್ಗಿ ಮು ಮುನಿಯು; ಈ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಹೆದಿನಾಲ್ಪನೆಯ ಮುನೀಂದಿ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳು (೧೪-೧೬) ತ್ರಿಪುಪ್ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು. ಪದಿಮೂರನೆಯ ಮುಕ್ತು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸನ್ನು. ಉಳಿದ ಮುಕ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ತುಗಳು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸನ್ನು; ಸಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ತುಗಳು ಸಕೋಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸನ್ನು. ಮೂರನೆಯ ಮುಕ್ತು ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸನ್ನು. ಸ್ತೋತ್ರಂ ರಾಜಸು ಗಾಯತ ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಮುಕ್ತಿನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವೂ, ಅರನೆಯ ಮುಕ್ತು ಅದಿತ್ಯದೇವತಾಕವು; ಆ ಮೇ ವಚಾಂಸಿ ಎಂಬ ಮೊದಲಾಗುವ ೭, ಅನೆಯ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳು ಅಶ್ವಿನದೇವತಾಕವು; ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಿಸ್ತುತಂ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳು (೯-೧೦ ಮುಕ್ತುಗಳು) ವಾಯುದೇವತಾಕವು; ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳು (೧೧-೧೨ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಸೂರ್ಯದೇವತಾಕವು; ಇಯಂ ಯೋ ನೀಚೀ ಎಂಬ ಮುಕ್ತು ಉಷೋದೇವತಾಕವು ಅಥವಾ ಈ ಮುಕ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯ ಸ್ತುತಿಯೂ ಇರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯ ಸ್ತುತಿಯೇ ದೇವತೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಜಾ ಹಿ ತಿಸ್ತೀ ಎಂಬ ಹೆದಿನಾಲ್ಪನೆಯ ಮುಕ್ತು ಪವನಾನದೇವತಾಕವು. ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳು (೧೩-೧೪ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಗೋದೇವತಾಕವು. ಉಳಿದ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಐದು ಮುಕ್ತುಗಳು ಮಿತ್ರಾವರೂಪದೇವತಾಕವು. ಸೂಕ್ತ ವಿನಿಯೋಗವು ಲೈಂಗಿಕವು. ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ ರಾಜನಿಂದ ಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈಗಿ ಪ್ರಯೋಗವು ಮಿತ್ರಾವರೂಪಾ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (೩-೪ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು) ಹೇಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ—ಅಭೀವರ್ತಂ ವಾಚಯತಿ ಪ್ರಯೋ ವಾಂ ಮಿತ್ರಾವರೂಪೇತಿ ಚ ದ್ವೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ಗ್ಯ. ೩-೧೨-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಪೃಷ್ಠಯಾಗದ ಐದನೆಯ ದಿನವ ಪುಣ್ಯಕಲ್ಪಮಂತ್ರ ಪಠನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದ ಮೊದಲನೆ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (೯-೧೦ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಿಸ್ತುತಮಿತಿ ದ್ವೇ ಆ ನೋ ವಾಯೋ ಮಹೇ ತಸ ಇತ್ಯೇತಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೩-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಶ್ವಿನ ಕಲ್ಪಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುವಾಗ ಹೋತ್ರವು ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (೧೧-೧೨ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಪಠಿಸಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇತಿ ದ್ವಾಭ್ಯಾಮಿಂದ್ರಂ ವೋ ವಿಶ್ವತೈರೀತಿ ಚ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಾಧ್ಯಂದಿನವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮಾತಿರೇಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ವಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಅಗ ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಎಂಬ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನು (೧೧-೧೨ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು) ಸ್ತೋತ್ರಿಯಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕ ಸೂತ್ರದ ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯೇದು ತ್ಯದ್ಧರ್ಕತಂ ವಶ್ವರಿತಿ ಪ್ರಗಾಥಾ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಾನುರೂಪಾ ಎಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನೇ (೧೧-೧೨ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು) ಯಾಗದ ಚಾತುರ್ಯಾಂತಿಕವನು ದಿನದ ಮಾಧ್ಯಂದಿನವನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತ್ಯಹಾಚ್ಛೆಯೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಾನುರೂಪ ಪ್ರಗಾಥವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಶ್ವಾಯಂತ ಇವ ಸೂರ್ಯಂ ಬಣ್ಣಹ್ ಅಸಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ೬-೪) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೆಂಬ ಗೃಹ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತನ್ನು (೧೩ನೇ ಮುಕ್ತನ್ನು) ಪಠಿಸಿ ಗೋವನ್ನು ಉತ್ಸರ್ಜನೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಂ ದುಹಿತಾ ವಸೂನಾಮಿತಿ ಜಪಿಸ್ತೋಮಂಶ್ಚುಜತೇತ್ಯುತ್ಸಾಕ್ಷ್ಯೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಆ. ಗ್ಯ. ೧-೨೪-೨೫) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೧೦೧

ಮಂಡಲ—೮ || ಅನುವಾಕ್—೧೦ || ಸೂಕ್ತ—೧೦೧ ||

ಅಷ್ಟಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೬ || ವರ್ಗ—೬, ೭, ೮ ||

ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್—೧೬ ||

ಯಜು—೬೧೦೦ ಭರ್ಗವಃ ||

ದೇವತಾ—೧-೪, ೫, ೬ ಮೂರುಕಾಂಡಗಳು. ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ | ೫, ೬ ನಾಲ್ಕನೆಯ

ಪಾದ್ಯ, ೬. ಅದಿತ್ಯಾಃ | ೭-೮. ಅಶ್ವಿನೌ | ೯-೧೦. ವಾಯುಃ |

೧೧-೧೨. ಸೂರ್ಯಃ | ೧೦. ಉಷಾಃ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾವಾ | ೧೪. ಪವ-

ಮಾನಃ | ೧೫-೧೬. ಗೌಃ |

ಚಂದ—೧, ೫, ೬, ೯, ೧೧, ೧೩. ಬೃಹತೀ | ೨, ೪, ೬, ೮, ೧೦, ೧೨. ಸತೋ-

ಬೃಹತೀ | ೩. ಗಾಯತ್ರೀ | ೧೪-೧೬. ತ್ರಿಷ್ಪದಾಃ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಋಧ್ವಗಿತ್ಯಾ ಸ ಮರ್ತ್ಯಃ ಶಶಮೇ ದೇವತಾತಯೇ |

ಯೋ ನೂನಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಭಿಷ್ವಯೇ ಆಚಕ್ರೇ ಹವ್ಯದಾತಯೇ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಋಧ್ವ | ಇತ್ಯಾ | ಸಃ | ಮರ್ತ್ಯಃ | ಶಶಮೇ | ದೇವತಾತಯೇ |

ಯಃ | ನೂನಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ | ಅಭಿಷ್ವಯೇ | ಆಚಕ್ರೇ | ಹವ್ಯದಾತಯೇ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯೋ ಮನುಷ್ಯೋ ನೂನಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹವ್ಯದಾತಯೇ ಹವಿಷಾಂ ಪ್ರದಾತ್ರೇ ಯಜಮಾನಾಯಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾವಭಿಷ್ವಯೇಽಭಿಮತಸಿದ್ಧರ್ಥಮಾಚಕ್ರೇಽಭಿಮುಖೌ ಕರೋತಿ ಸ ಮತೋಽನುಮಸ್ಯ ಋಧ್ವಕ್ ಸತ್ಯಮಿತ್ಯೇತ್ಥಂ ದೇವತಾತಯೇ ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಶಶಮೇ | ಹವಿಃ ಸಂಸ್ಕರೋತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಯಃ—ಯಾವ ಮಾನವನು | ನೂನಂ—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಹವ್ಯದಾತಯೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ | ಮಿತ್ರಾವರುಣೌ—ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನು | ಅಭಿಷ್ವಯೇ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ | ಆಚಕ್ರೇ—ಆವನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕರೆತರುವನೋ | ಸಃ ಮರ್ತ್ಯಃ—ಅದೇ ಮಾನವನು | ಋಧ್ವಕ್—ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ | ಇತ್ಯಾ—ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ | ದೇವತಾತಯೇ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ | ಶಶಮೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

। ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ ।

ಯಾವ ಮಾನವನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನ ಪೀಸುವ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿಗೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನು ಅವನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಅವನ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕರಿಯುವನೋ ಅದೇ ಮಾನವನು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

That man verily consecrates the oblation for the sacrifice, who brings, quickly Mitra and Varuna to the offerer for the attainment of his desires.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ವರ್ಷಿಷ್ಯಕ್ಷತ್ರಾ ಉರುಚಿಕ್ಷಸಾ ನರಾ ರಾಜಾನಾ ದೀರ್ಘಾಶ್ರುತಮಾ ।

ತಾ ಬಾಹುತಾ ನ ದಂಸನಾ ರಥಯೇತಃ ಸಾಕಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ॥೨॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ವರ್ಷಿಷ್ಯಕ್ಷತ್ರಾ | ಉರುಚಿಕ್ಷಸಾ | ನರಾ | ರಾಜಾನಾ | ದೀರ್ಘಾಶ್ರುತಮಾ |

ತಾ | ಬಾಹುತಾ | ನ | ದಂಸನಾ | ರಥಯೇತಃ | ಸಾಕಂ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ | ॥ ೨ ॥

। ಸಾಯಜಞಾಪ್ಯಂ ।

ವರ್ಷಿಷ್ಯಕ್ಷತ್ರಾತಿತಯೇನ ವೃದ್ಧಬಲಾವುರುಚಿಕ್ಷಸಾ ಮಹಾದರ್ಶನಾ ನರಾ ನೇಶಾರಿ ಕರ್ಮ-
ಪಾಂ ರಾಜಾನಾ ದೀಪ್ಯಮಾನಾ ದೀರ್ಘಾಶ್ರುತಮಾತಿತಯೇನ ವಿಷ್ಣಾಂಸಾ ತಾ ತಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ
ಬಾಹುತಾ ನ ಭುಜಾವಿವ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಕಿರಣೈಃ ಸಾಕಂ ಸಹ ದಂಸನಾ ದಂಸನಾಪಿ ಕರ್ಮಾಣಿ |
ಅಶ್ವೋ ದಂಸ ಇತಿ ಕರ್ಮನಾಮಸು ಪಾಶಾಶ್ ರಥಯೇತಃ | ಪ್ರಾಪ್ನುತಃ | ಯಥಾ ಬಾಹು ಸಹ
ಕರ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ನುತಃ ತಥಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಸಹ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರಾಪ್ನುತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ವರ್ಷಿಷ್ಯಕ್ಷತ್ರಾ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ | ಉರುಚಿಕ್ಷಸಾ—ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರೂ |
ನರಾ—ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನೇತೃಗಳೂ | ರಾಜಾನಾ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ | ದೀರ್ಘಾಶ್ರುತಮಾ—ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ
ಅವ | ತಾ—ಅ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು | ಬಾಹುತಾ ನ—ತಮ್ಮ ಭುಜಬಲಗಳಿಂದಲೇನು ಎಂಬಂತೆ ಇರುವ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ-
ಸನ್ನದನ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸಾಕಂ—ಕಿರಣಗಳಿಂದನೆ | ದಂಸನಾ—ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ರಥಯೇತಃ—ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಬಲವುಳ್ಳವರೂ, ದೀರ್ಘದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನೇತೃಗಳೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನರೂ ಅತ್ಯಂತ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ತಮ್ಮ ಭುಜಗಳಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಇರುವ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳೊಡನೆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Those two leaders of rites, great in might, far-seeing, resplendent, and most far-hearing, perform their deeds, like two arms, by the help of the rays of the sun.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಪ್ರ ಯೋ ವಾಂ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾಜಿರೋ ದೂತೋ ಅದ್ರವತ್ |

ಅಯೇಶೀರ್ಷಾ ಮದೇರಘುಃ || ೩ ||

• ದೂತಾಃ •

ಪ್ರ | ಯಃ | ವಾಂ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಅಜಿರಃ | ದೂತಃ | ಅದ್ರವತ್ |

ಅಯೇಶೀರ್ಷಾ | ಮದೇರಘುಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ವಾಂ ಯುವಾನುಜಿರೋ ಗಮನಶೀಲೋ ಯೋ ಯಜಮಾನಃ ಪ್ರಾದ್ರವತ್ ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ ಸ ದೇವಾನಾಂ ದೂತೋ ಭವತಿ | ಅಯೇಶೀರ್ಷಾ ಹಿರಣ್ಯಾಲಂಕೃತಶಿರಸ್ಕೃತ್ ಭವತಿ | ಮದೇರಘುಮುದಕಶಿರೇ ಧನೇ ಗಂತಾ ಚ ಭವತಿ ||

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥ •

ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ | ಅಜಿರಃ—ಗಮನಶೀಲಿಯಾದ | ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಪ್ರ ಅದ್ರವತ್—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುವನೋ ಅವನು | ದೂತಃ—ದೇವದೂತನಾಗುತ್ತಾನೆ | ಅಯೇಶೀರ್ಷಾ—ಲೋಹಮಯವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ | ಮದೇರಘುಃ—ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಧನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ, ಗಮನಶೀಲಿಯಾದ ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುವನೋ ಅವನು ದೇವದೂತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಲೋಹಮಯವಾದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಧನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Mitra, and Varuna, he who hastens to appear before you, becomes the messenger of the gods ; he wears an iron helmet, he exults in his wealth.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಅಯಃ ಶೀರ್ಷಾ—ಎಂಬುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಯಣರು ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕಿರೀಟದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶಿರಸ್ಸು ಎಂದರ್ಥಮಾಡಿವುದಾರೆ

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನ ಯಃ ಸಂಪೃಚ್ಛೇ ನ ಪುನರ್ಹವೀತವೇ ನ ಸಂವಾದಾಯ ರಮತೇ |

ತಸ್ಮಾನ್ನೋ ಅದ್ಯ ಸಮೃತೇರುರುಷ್ಯತಂ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ನ ಉರುಷ್ಯತಂ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ನ | ಯಃ | ಸಂಪೃಚ್ಛೇ | ನ | ಪುನಃ | ಹವೀತವೇ | ನ | ಸಂವಾದಾಯ | ರಮತೇ |

ತಸ್ಮಾತ್ | ನಃ | ಅದ್ಯ | ಸಂಋತೇಃ | ಉರುಷ್ಯತಂ | ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ | ನಃ | ಉರುಷ್ಯತಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಃ ಶತ್ರುಃ ಸಂಪೃಚ್ಛೇ ಸಂಪ್ರತ್ನಾಯ ನ ರಮತೇ ನ ಕ್ರಾದತೇ ನ ಚ ಪುನಃಪುನರ್ಹವೀತವೇ ಹವನಾಯ ರಮತೇ ನ ಚ ಸಂವಾದಾಯ ರಮತೇ ತಸ್ಮಾಚ್ಛತ್ವೋಃ ಸಮೃತೇಃ ಸಂಗ್ರಾನಾನ್ನೋಽ-ಸ್ಮಾನದ್ಗೋರುಷ್ಯತಂ ಹೇ ಮಿತ್ರಾವರುಷೌ ಯುವಾಂ ರಜ್ಜತಂ | ಕಿಂಚಿ ತಸ್ಯ ತತ್ಪೋರ್ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ನೋಽಸ್ಮಾನುರುಷ್ಯತಂ | ರಜ್ಜತಂ ||

• ಶ್ರುತಪಾಠಃ •

(ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೇ) ಯಃ—ಯಾವ ಶತ್ರುವು | ಸಂಪೃಚ್ಛೇ—ಸಂಶೋಧಿಸಿದ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ | ನ ರಮತೇ—ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ | ನ ಹವೀತವೇ—ನಮ್ಮನ್ನ ಪವೇ ಪವೇ ಕರಿಯು ದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ | ನ ಚ ಸಂವಾದಾಯ—ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ | ತಸ್ಮಾತ್—ಅಂತಹ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ ನಡೆಯುವ | ಸಮೃತೇಃ—ಯುದ್ಧದಿಂದ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅದ್ಯ—ಈಗ | ಉರುಷ್ಯತಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ—ಅವನ ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ | ಉರುಷ್ಯತಂ—ರಕ್ಷಿಸಿರಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಎಲೈ ಮಿತ್ರಾ ವರುಣರೇ, ಯಾವ ಶತ್ರುವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ಶುಕಲಪ್ರಶ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ನಮ್ಮನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆ ನಡೆಯುವ ಯುದ್ಧದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವನ ಬಾಹುಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ಷಿಸಿ.

English Translation

He who has no pleasure in questioning, nor in repeated calling nor in dialogue,—defend us to-day from him and from his encounter, defend us from his arms.

॥ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಾಪಾಠಃ ॥

ಪ್ರ ಮಿತ್ರಾಯ ಸ್ವಾರ್ಯಮ್ನೇ ಸಚ್ಛೈವ್ಯತಾವಸೋ |

ವರೂಘ್ಯಂ ವರುಣೇ ಛಂದ್ಯಂ ವಚಃ ಸ್ತೋತ್ರಂ ರಾಜಸು ಗಾಯತ || ೫ ||

॥ ಪದವಾಕ್ಯಃ ॥

ಪ್ರ | ಮಿತ್ರಾಯ | ಪ್ರ | ಸ್ವಾರ್ಯಮ್ನೇ | ಸಚ್ಛೈವ್ಯಂ | ಋತವಸೋ ಇತ್ಯುಕ್ತವಸೋ |

ವರೂಘ್ಯಂ | ವರುಣೇ | ಛಂದ್ಯಂ | ವಚಃ | ಸ್ತೋತ್ರಂ | ರಾಜಸು | ಗಾಯತ || ೫ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಋತವಸೋ ಯಜ್ಞ ಧನ ಮಿತ್ರಾಯ ಸಚ್ಛೈವ್ಯಂ ಸೇವಾರ್ಥಂ ವರೂಘ್ಯಂ ಯಜ್ಞಗೃಹೇ ಭವಂ ಚ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪ್ರ ಗಾಯತ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಗಾಯತ | ಸ್ವಾರ್ಯಮ್ನೇ ಚ ಪ್ರ ಗಾಯತ | ವರುಣೇ ಛಂದ್ಯಂ ಪ್ರೀತಿಸಾಧನಂ ಚೈತಾದ್ಯಕಂ ವಚಃ ಪ್ರ ಗಾಯತ | ಪ್ರಗಾಯತೇತಿ ಬಹುವಚನಂ ಪೂಜಾರ್ಥಂ | ಏತದೇವ ದರ್ಶಯತಿ | ರಾಜಸು ಮಿತ್ರಾದಿಷು ರಾಜಸು ಸ್ತೋತ್ರಂ ಗಾಯತ | ಪಠತ | ಮಿತ್ರಾದೀಂಸ್ತ್ರೀನಾಜ್ಞಃ ಸ್ತುತೇತಿ ಸಮುದಾಯಾರ್ಥಃ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಋತವಸೋ—ಯಜ್ಞವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ | ಮಿತ್ರಾಯ—ಮಿತ್ರನನ್ನದ್ದೇತಿಸಿ | ಸಚ್ಛೈವ್ಯಂ—ಸೇವೆಗೆ ಅರ್ಪವಾದುದು | ವರೂಘ್ಯಂ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು ಅದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪ್ರ ಗಾಯತ—ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸು | ಅರ್ಯಮ್ನೇ—ಅರ್ಯಮದೇವನನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ | ಪ್ರ (ಗಾಯತ)—

ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸು | ವರುಣೇ—ವರುಣನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ | ಛಂದಃ—ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ | ವಚಃ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸು | ರಾಜಸು—ಮಿತ್ರಾದಿ ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ | ಸ್ತೋತ್ರಂ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸು.

• ಛಾಂದಃ •

ಯಜ್ಞವೇ ಧನವಾಗಿವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರವೇ, ವಿಃತ್ರನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಸೇವೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದುದೂ, ಯಜ್ಞ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದೂ ಅದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸು. ಅರೈಮನನ್ನೂ ವರುಣನನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಕಾರಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸು. ಮಿತ್ರಾದಿಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪಠಿಸು.

English Translation

Q you rich in offerings, sing to mitra, sing to Aryaman, a reverential hymn produced in the sacrificial chamber ; sing a propitiating address to Varuna ; sing a hymn of praise to the kings.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ತೇ ಹಿನ್ನಿರೇ ಅರುಣಂ ಜೇನ್ಯಂ ವಶ್ವೇಕಂ ಪುತ್ರಂ ತಿಸ್ವಣಾಂ |

ತೇ ಧಾಮಾನ್ಯಮೃತಾ ಮರ್ತಾನ್ಯಾನಾಮದಬ್ಧಾ ಅಭಿ ಚಕ್ಷತೇ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತೇ | ಹಿನ್ನಿರೇ | ಅರುಣಂ | ಜೇನ್ಯಂ | ವಸು | ಏಕಂ | ಪುತ್ರಂ | ತಿಸ್ವಣಾಂ |

ತೇ | ಧಾಮಾನಿ | ಅಮೃತಾಃ | ಮರ್ತಾನ್ಯಾನಾಂ | ಅದಬ್ಧಾಃ | ಅಭಿ | ಚಕ್ಷತೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅರುಣಮರುಣವರ್ಣಂ ಜೇನ್ಯಂ ಜಯಸಾಧನಂ ವಸು ವಾಸಕಂ ತಿಸ್ವಣಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾದೀನಾ-
ಮೇಕಂ ಪುತ್ರಂ ತೇ ದೇವಾ ಹಿನ್ನಿರೇ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯೈಶ್ಚ ತಮೋನಿವಾರಣಾಯ |
ಕಂಚಾದಬ್ಧಾಃ ಕೇನಾಪ್ಯಹಂಸಿತಾ ಅಮೃತಾ ಮರಣರಹಿತಾಸ್ತೇ ದೇವಾ ಮರ್ತಾನ್ಯಾನಾಂ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ
ಧಾಮಾನಿ ಸ್ವಾನಾನ್ಯಭಿ ಚಕ್ಷತೇ | ಅಭಿಪತ್ಯಂತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಪದಾರ್ಥಃ •

ಅರುಣಂ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಜೇನ್ಯಂ—ಜಯಸಾಧಕನೂ | ವಸು—ವಸತಿದಾಯಕನೂ |
ತಿಸ್ವಣಾಂ—ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ | ಏಕಂ—ಒಬ್ಬನೇ ಆದ | ಪುತ್ರಂ—ಪುತ್ರನೂ ಆದ
ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ತೇ—ದೇವತೆಗಳು | ಹಿನ್ನಿರೇ—ತಮೋನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಕಳುಹಿದ್ದಾರೆ | ಅದಬ್ಧಾಃ—ಕಟಂಕತ

ರಾದವರೂ | ಅವೃತಾಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರೂ ಆದ | ತೇ—ಅದೇ ದೇವತೆಗಳು | ಮೃತ್ಯಾನ್ತಾಂ—
ಮಾನವರ | ಧಾಮಾನಿ—ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು | ಅಭಿ ಚಕ್ಷತೇ—ಸುತ್ತುವರಿದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಜಯಸಾಧಕನೂ, ವಸತಿದಾಯಕನೂ ವೈಷ್ಣವ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ
ಒಬ್ಬನೇ ಆದ ಪುತ್ರನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಮೋನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಹಿಂಸಿತರಾದವರೂ
ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತರೂ ಆದ ಅದೇ ದೇವತೆಗಳು ಮಾನವರ ಸಕಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದು
ನೋಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

It was these who sent the red victory-giving Vasu, the one son of the
three (worlds); they, the invincible, the immortal, overlook the abodes of
men.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆ ಮೇ ವಚಾಂಸ್ತು ದ್ಯುತಾ ದ್ಯುಮತ್ತಮಾನಿ ಕರ್ತಾಃ |

ಉಭಾ ಯಾತಂ ನಾಸತ್ಯಾ ಸಜೋಷಸಾ ಪ್ರತಿ ಹವ್ಯಾನಿ ವೀತಯೇ || ೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ಮೇ | ವಚಾಂಸಿ | ಉತ್ಯಯತಾ | ದ್ಯುಮತ್ಯತಮಾನಿ | ಕರ್ತಾಃ |

ಉಭಾ | ಯಾತಂ | ನಾಸತ್ಯಾ | ಸಜೋಷಸಾ | ಪ್ರತಿ | ಹವ್ಯಾನಿ | ವೀತಯೇ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ನಾಸತ್ಯಾ ನಾಸತ್ಯಾ ಸತ್ಯಸ್ಯ ಪ್ರಣೇತಾರಾ ಸಜೋಷಸಾ ಸಂಗತಾವುಧಾ ಯುವಾಂ ಮೇ
ಜನುದಗ್ನೇನುಮೋದ್ಯತೋದ್ಯತಾನಿ ದ್ಯುಮತ್ತಮಾನಿ ದೀಪ್ತತಮಾನಿ ವಚಾಂಸಿ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪಾಣಿ
ನಾತ್ಯಾನಿ ಕರ್ತಾಃ ಕರ್ಮಾಣಿ ಚಾ ಯಾತಂ | ಕಿಂಚಿ ಹವ್ಯಾನಿ ಹವೀಂಷಿ ವೀತಯೇ ಭಕ್ಷಣಾಯ ಪ್ರತಿ
ಗಚ್ಛತಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ನಾಸತ್ಯಾ—ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ಉಭಾ—ನೀವಿಬ್ಬರೂ | ಸಜೋಷಸಾ—ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿವರೂ |
ಮೇ—ನನ್ನ | ಉದ್ಯತಾ—ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪಠಿತವಾಗುವುಳ್ಳಾ | ದ್ಯುಮತ್ತಮಾನಿ—ಅತ್ಯತಿಶಯವಾದ
ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವೂ ಆದ | ವಚಾಂಸಿ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ | ಕರ್ತಾಃ—ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮುಖವಾಗ |
ಆ ಯಾತಂ—ಬನ್ನಿರಿ | ಹವ್ಯಾನಿ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ವೀತಯೇ—ಭಕ್ಷಿಸಲು | ಪ್ರತಿ—ಬನ್ನಿರಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿವರಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪತಿತವಾಗುವುದೂ ಆತ್ಮತೀತೆಯವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವೂ ಆದ ಸ್ತುತಿನಾಶ್ಯಗಳಿಗೂ, ನನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅಭಿವಿಭವವಾಗಿ ಬನ್ನಿರಿ. ನನ್ನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲು ಬನ್ನಿರಿ.

English Translation

O associated Nasatyas, come both of you to my uplifted glorious praises and my rites, come to partake of my offerings.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ರಾತಿಂ ಯದ್ವಾಮರಕ್ಷಸಂ ಹನಾಮಹೇ ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ವಾಜಿನೀವಸೂ |

ಪ್ರಾಚೀಂ ಹೋತ್ರಾಂ ಪ್ರತಿರಂತಾವಿತಂ ನರಾ ಗೃಣಾನಾ ಜನುದಗ್ನಿನಾ || ೮ ||

• ಪದಾರ್ಥ •

ರಾತಿಂ | ಯಶ್ | ವಾಂ | ಅರಕ್ಷಸಂ | ಹನಾಮಹೇ | ಯುನಾಭ್ಯಾಂ | ವಾಜಿನೀವಸೂ ಇತಿ ವಾಜಿನೀವ-
ವಸೂ |

ಪ್ರಾಚೀಂ | ಹೋತ್ರಾಂ | ಪ್ರತಿರಂತಾವಿತಂ | ನರಾ | ಗೃಣಾನಾ | ಜನುದಗ್ನಿನಾ || ೮ ||

• ಸಾಮಾನ್ಯಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಾಜಿನೀವಸೂ ಅಸ್ತಧನಾವಸ್ತಿನೌ ವಾಂ ಯುವಯೋಃ ಸಂಬಂಧಿ ಯದರಕ್ಷಸಂ ರಕ್ಷೋ-
ವರ್ಜಿತಂ ದಾನಮಸ್ತಿ ತದ್ಯದಾ ಹನಾಮಹೇ | ಏತದೇವ ವಿಶದಯತಿ | ಯುನಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾಂ
ರಾತಿಂ ವಾಸಂ ಹನಾಮಹ ಇತಿ | ತದಾನೀಂ ಪ್ರಾಚೀಂ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಣಾಂ ಹೋತ್ರಾಂ ಸ್ತುತಿಂ ಪ್ರತಿರಂತಾ
ವರ್ಧಯಂತೌ ನರಾ ನೇತಾರೌ ಜಮದಗ್ನಿನೀರ್ಷಾ ಗೃಣಾನೌ ಸ್ತಿಯಮಾನೌ ಚ ಸಂತಾವಿತಂ |
ಆಗಚ್ಛತಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಾಜಿನೀವಸೂ—ಅಸ್ತವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಎಲೈ ಅತ್ತಿನೀದೇವತೆಗಳೇ | ವಾಂ—ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿ
ಯಾದುದೂ | ಅರಕ್ಷಸಂ—ರಾಕ್ಷಸರ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ವರ್ಜಿತವಾದುದೂ | ಯುನಾಭ್ಯಾಂ—ನಿಮ್ಮಿಂದ
ದತ್ತವಾಗುವುದೂ ಆದ | ರಾತಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಯಶ್—ಯಾವಾಗ | ಹನಾಮಹೇ—ನಾವು ಯಾಚಿಸುವೆವೋ
ಆಗ | ಪ್ರಾಚೀಂ—ಪ್ರಾಚ್ಯವಾಗಿ ಪರಿತವಾಗುವ | ಹೋತ್ರಾಂ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಪ್ರತಿ ರಂತೌ—

ಬೆಳೆಸುವರೂ | ನರಾ—ನೇತ್ರಗಳೂ | ಜಮದಗ್ನಿನಾ—ಜಮದಗ್ನಿಯಿಂದ | ಗೃಣಾನಾ—ಸ್ತುತರೂ ಆಗಿ |
ಇತಂ—ದಯನಾಡಿರಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಅನ್ನವೇ ಧನವಾಗಿ ಉಕ್ಕ ಎಲೈ ಆಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ, ರಾಕ್ಷಸರ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ
ವರ್ಜಿತವಾದುದೂ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ದತ್ತವಾದುದೂ ಆದ ದಾನವನ್ನು ಯಾವಾಗ ನಾವು ಯಾಚಿಸುವೆವೋ ಆಗ ಪ್ರಾಜ್ಞುಬ
ವಾಗಿ ಪರಿತಪಾಗುವ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರೂ ನೇತ್ರಗಳೂ, ಜಮದಗ್ನಿಯಿಂದ ಸ್ತುತರಾಗುವರೂ ಆದ
ನೀವು ದಯನಾಡಿರಿ.

English Translation

Deities rich in food, when we solicit your bounty, that (wealth)
which demons cannot thwart,—then, helping our praise directed to the
east, come, leaders of rites, worshipped by Jamadagni.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಆ ನೋ ಯಜ್ಞಂ ದಿವಿಸ್ಪೃಶಂ ವಾಯೋ ಯಾಹಿ ಸುಮನ್ವಭಿಃ |

ಅಂತಃ ಪವಿತ್ರ ಉಪರಿ ಶ್ರೀಣಾನೋಷ್ಯಯಂ ಶುಕ್ರೋ ಅಯಾಮಿ ತೇ ||೯||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಆ | ನಃ | ಯಜ್ಞಂ | ದಿವಿಸ್ಪೃಶಂ | ವಾಯೋ ಇತಿ | ಯಾಹಿ | ಸುಮನ್ವಭಿಃ |

ಅಂತರಿತಿ | ಪವಿತ್ರೇ | ಉಪರಿ | ಶ್ರೀಣಾನಃ | ಅಯಂ | ಶುಕ್ರಃ | ಅಯಾಮಿ | ತೇ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಾಯೋ ತ್ವಂ ನೋಷ್ಯಸ್ಯಾಶಂ ದಿವಿಸ್ಪೃಶಂ ತಂ ಯಜ್ಞಮಾ ಯಾಹಿ | ಕಿಮರ್ಥಮಾಗಮ-
ನಮಿತ್ಯತ್ರಾಪ | ಸುಮನ್ವಭಿಃ ಸುಷ್ಪುತಿಭಿರಂತಃ ಪವಿತ್ರೇ ಪವಿತ್ರಸ್ಯ ಮಧ್ಯ ಉಪರಿ ಶ್ರೀಣಾನಃ
ಶ್ರಯಮಾಣೋ ನಿಷಿಚ್ಯಮಾನೋಷ್ಯಯಂ ಶುಕ್ರಃ ಸೋಮಸ್ತೇ ತುಭ್ಯಮಯಾಮಿ | ನಿಯತ ಅಸೀದಿತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಾಯೋ—ವಿಶ್ವ ವಾಯುವೇ | ದಿವಿಸ್ಪೃಶಂ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ | ನಃ ಯಜ್ಞಂ—ನಮ್ಮ
ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಆ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಸುಮನ್ವಭಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ | ಅಂತಃ ಪವಿತ್ರೇ—
ದಶಾಪುತ್ರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ | ಉಪರಿ—ಮೇಲೆ | ಶ್ರೀಣಾನಃ—ಸೇಕಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ | ಶುಕ್ರಃ—ಪ್ರಕಾಶ
ನವಾದುದೂ ಆದ | ಅಯಂ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು ದೈತಿಸಿ | ಅಯಾಮಿ—ಆರ್ಪಿಸುವೆನು.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಎಲೈ ವಾಯುವೇ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡು. ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳೊಡನೆ ದಶಾಪವಿತ್ತದ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಸೇಕಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವೆನು.

English Translation

Come, Vayu, to our heaven-reaching sacrifice with its beautiful hymns of praise ; this bright Soma has been kept for you-poured out upon the middle of the straining cloth.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃಃ :

ವೇತ್ಸ್ಯಧ್ವಯುಃ ಪಥಿಭೀ ರಜಿಷ್ಯೈಃ ಪ್ರತಿ ಹವ್ಯಾನಿ ವೀತಯೇ ।

ಅಥಾ ನಿಯುತ್ವ ಉಭಯುಕ್ಯ ನಃ ಪಿಬ ಕುಚಿಂ ಸೋಮಂ ಗವಾಶಿರಂ ॥೦೩

ಃ ಶಬಾಃಃ :

ವೇತಿ | ಅಧ್ವಯುಃ | ಪಥಿಭಿಃ | ರಜಿಷ್ಯೈಃ | ಪ್ರತಿ | ಹವ್ಯಾನಿ | ವೀತಯೇ ।

ಅಥ | ನಿಯುತ್ವಃ | ಉಭಯುಕ್ಯ | ನಃ | ಪಿಬ | ಕುಚಿಂ | ಸೋಮಂ | ಗೋಶಿರಂ || ೦೩ ||

ಃ ಸಾಯಜಾಃಃ :

ಹೇ ನಿಯುಕ್ತೋ ನಿಯುಕ್ತಂಜ್ಞಕಾಶ್ವನಸ್ಯಾಯೋ ಅಧ್ವಯುರ್ಹವಿಧಾನ್ಸಾದ್ರಜಿಷ್ಯೈರ್ಹ-
ವುತಮೈಃ ಪಥಿಭಿರ್ಮಾರ್ಗೈರ್ವೇತಿ | ಗಜೈತಿ | ವೀತಯೇ ಭಕ್ಷಣಾಯ ತವ ಭಕ್ಷಣಾನಿ ಹವ್ಯಾನಿ
ಹವೀಂಷಿ ಚ ಪ್ರತಿ ನಯತಿತಿ ತೇಷಃ | ಅಥಾಥ ಸೋಮಾಕಾಂ ಸಂಬಂಧಿನಮುಭಯುಕ್ಯೋಭಯವಿಧಂ
ಸೋಮಂ || ಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ಷಿಯೇ || ಪಿಬ | ಉಭಯವಿಧತ್ವಂ ದರ್ಶಯತಿ | ಕುಚಿಂ ಕುದ್ದಂ ಸೋಮಂ
ಗವಾಶಿರಂ ಗವ್ಯೇನ ಪಯಸಾ ಮಿಶ್ರಿತಂ ಚೇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಃಃ :

ನಿಯುಕ್ತಃ—ನಿಯುಕ್ತಂಜ್ಞಕನಾದ ಅಶ್ವವೃಕ್ಯ ಎಲೈ ವಾಯುವೇ | ಅಧ್ವಯುಃ—ಅಧ್ವಯುವೇ |
ರಜಿಷ್ಯೈಃ—ಅತ್ಯಂತ ನೇರವಾದ | ಪಥಿಭಿಃ—ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ | ವೇತಿ—ಬರುತ್ತಾನೆ | ವೀತಯೇ—ನಿನ್ನ
ಭಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ | ಹವ್ಯಾನಿ—ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು | ಪ್ರತಿ (ನಯತಿ)—ತಂದರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ | ಅಥ—ಆನಂತರ | ನಃ—

ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ | ಶುಚಿಂ—ಶುದ್ಧವಾದುದೂ | ಗವಾಶಿರಂ—ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ (ಹೀಗೆ) | ಉಭಯಸ್ಯ—ಎರಡು ಬಗೆಯುಳ್ಳ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪಿಬ—ಪಾನಮಾಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ನಿಯುಕ್ತಂಕ್ಷಕವಾದ ಅತ್ತವುಳ್ಳ ಎಲೈ ವಾಯುವೇ, ಅಧ್ವರ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ನೇರವಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನ ಭಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತಂದರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನಮ್ಮಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಶುದ್ಧವಾದುದೂ, ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದುದೂ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯುಳ್ಳ ಸೋಮವನ್ನು ಪಾನಮಾಡು.

English Translation

The ministrant priest comes by the straightest paths, he brings the oblations for your enjoyment ; then lord of the Niyut steeds, drink of both kinds, the Soma pure and that mixed with milk.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಬ॒ನ್ಮು॒ಹಾ॑ ಅ॒ಸಿ ಸೂ॒ರ್ಯ॑ ಬ॒ಳಾದಿ॑ತ್ಯ ಮ॒ಹಾ॑ ಅ॒ಸಿ |

ಮ॒ಹಾ॑ಸ್ತೇ॒ ಸ॒ತೋ॑ ಮ॒ಹಿ॒ಮಾ॑ ಪ॒ನಸ್ಯ॑ತೇ॒ಽದ್ಧಾ॑ ದೇ॒ವ ಮ॒ಹಾ॑ ಅ॒ಸಿ || ೧೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಬ॒ಟ್ | ಮ॒ಹಾನ್ | ಅ॒ಸಿ | ಸೂ॒ರ್ಯ॑ | ಬ॒ಟ್ | ಅ॒ದಿತ್ಯ॑ | ಮ॒ಹಾನ್ | ಅ॒ಸಿ |

ಮ॒ಹಾಃ | ತೇ॒ | ಸ॒ತಃ | ಮ॒ಹಿ॒ಮಾ॑ | ಪ॒ನಸ್ಯ॑ತೇ॒ | ಅ॒ದ್ಧಾ॑ | ದೇ॒ವ | ಮ॒ಹಾನ್ | ಅ॒ಸಿ || ೧೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸೂರ್ಯ ತ್ವಂ ಮಹಾಂಸ್ತೇಜಸಾಧಿಕೋಽಸಿ | ಬಟ್ ಸತ್ಯಂ | ನೈತನ್ನಿತ್ಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಅದಿತ್ಯಾದಿತೇಃ ಪುತ್ರ ತ್ವಂ ಮಹಾನ್ ಬಲೇನಾಪ್ಯಧಿಕೋಽಸಿ | ಬಟ್ ಸತ್ಯಂ | ಮಹೋ ಮಹತಃ ಸತೋ ಭವತ್ಸತೇ ಮಹಿಮಾ ಮಹತ್ತ್ವಂ ಪನಸ್ಯತೇ | ಸ್ತೋತೃಭಿಃ ಸ್ತೂಯತೇ | ಹೇ ದೇವ ದ್ಯೋತಮಾನಾದಿ-ಗುಣಯುಕ್ತ ಸೂರ್ಯ ತ್ವಂ ಮಹಾನ್ ವೀರ್ಯೇಣಾಪ್ಯಧಿಕೋಽಸಿ | ಭವಸಿ | ಅದ್ಧಾ ಸತ್ಯಮೇವ | ಅತ್ರ ನ ಸಂಶಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಬಟ್ ಸತ್ಯಾದ್ಭೇತಿ ಸತ್ಯನಾಮಸು ಪಾಠಾರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಸೂರ್ಯ—ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ಮಹಾನ್—ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಧಿಕನಾಗಿರುವೆ | ಬಟ್—ನಿನ್ನ ಸತ್ಯವು | ಅದಿತ್ಯ—ಅದಿತಪುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | ಮಹಾನ್—ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅಧಿಕನಾಗಿ |

ಅಸಿ—ಅಗದ್ವಿಯೆ | ಬಹಿ—ಇದೂ ಸತ್ಯವು | ಮಹಾ—ಮಹತ್ವಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ | ಸತಃ ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹಿಮಾ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು | ಪನಸ್ಯತೇ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ | ದೇವ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | ಮಹಾನ್—ವಿಠ್ಯಾಧಿಕೃತವನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗದ್ವಿಯೆ | ಆದ್ಯಾ—ಇದು ಸತ್ಯವು.

• ಏವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ನೀನು ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಅಧಿಕನಾಗಿ ಅಗದ್ವಿಯೆ. ಇದು ಸತ್ಯವು ಆದಿತುತ್ರನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ನೀನು ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅಧಿಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ ಇದೂ ಸತ್ಯವು. ಮಹತ್ವಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವು ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ನೀನು ವಿಠ್ಯಾಧಿಕೃತವನಾಗಿ ಅಗದ್ವಿಯೆ ಇದು ಸತ್ಯವು.

English Translation

Verily you are great, O Sun ; verily, Aditya, you are great ; the greatness, of you, the great one, is praised ; verily you are great, O god.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಬಹಿ ಸೂರ್ಯ ಶ್ರವಸಾ ಮಹಾ ಅಸಿ ಸತ್ಯಾ ದೇವ ಮಹಾ ಅಸಿ |

ಮಹ್ಯಾ ದೇವಾನಾಮಸುರ್ಯಃ ಪುರೋಹಿತೋ ವಿಭು ಜ್ಯೋತಿರದಾಭ್ಯಂ ||

• ಪದಾಖ್ಯಾಯಿಕೆ :

ಬಹಿ | ಸೂರ್ಯ | ಶ್ರವಸಾ | ಮಹಾನ್ | ಅಸಿ | ಸತ್ಯಾ | ದೇವ | ಮಹಾನ್ | ಅಸಿ |

ಮಹ್ಯಾ | ದೇವಾನಾಂ | ಅಸುರ್ಯಃ | ಪುರೋಹಿತಃ | ವಿಭು | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಅದಾಭ್ಯಂ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸೂರ್ಯ ಶ್ವಂ ಶ್ರವಸಾ ಶ್ರವಣೇನ ಮಹಾನ್ ಸರ್ವಾಧಿಕೋಽಸಿ ಬಹಿ ಸತ್ಯಂ | ಹೇ ದೇವ ಜ್ಯೋತಮಾನ ಸೂರ್ಯ ಶ್ವಂ ದೇವಾನಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಮಹ್ಯಾ ಮಹತ್ತೋನ ಮಹಾನಧಿಕೋಽಸಿ ಸತ್ಯಾ ಸತೈವೇವ | ಅಸುರ್ಯೋಽಸುರಾಣಾಂ ಹಂತಾ ಚಃಸಿ | ತಂಚ ಶ್ವಂ ದೇವಾನಾಂ ಪುರೋಹಿತೋ ಹಿತೋಪದೇಷ್ಯಾಸಿ | ತಂಚ ತಜ್ಯೋತಿಶ್ಚೇತೋ ವಿಭು ಮಹದದಾಭ್ಯಂ ಕೇನಾಪ್ಯಹಿಂಸ್ಯಂ ಚ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ :

ಸೂರ್ಯ—ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | ಶ್ರವಸಾ—ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ | ಮಹಾನ್—ಎಷ್ಟರಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗದ್ವಿಯೆ | ಬಹಿ—ಇದು ಸತ್ಯವು | ದೇವ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ | ದೇವಾನಾಂ—

ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ | ಮಹ್ನಾ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ | ಮಹಾನ್—ಅತ್ಯಧಿಕನಾಗಿ | ಅಸಿ—ಅಗ್ನಿಯೇ | ಸತ್ತಾ—ಇದು ಸತ್ಯವು | ಅಸುರೈಃ—ಅಸುರರ ನಾಶಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ | ಪುರೋಹಿತಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶಕನೂ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು | ವಿಭುಃ—ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿಯೂ | ಅದಾಭ್ಯಂ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ನೀನು ಕೀರ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಅಧಿಕನಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಇದು ಸತ್ಯವು. ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಸೂರ್ಯನೇ, ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ನೀನು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಅತ್ಯಧಿಕನಾಗಿ ಇದ್ದೀಯೆ. ಇದು ಸತ್ಯವು. ನೀನು ಅಸುರರ ನಾಶಕನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶಕನೂ ಅಗ್ನಿಯೇ. ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿಯೂ ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ.

English Translation

Verily, O Sun, you are great in fame ; O god, you are indeed mighty among the gods in might ; you are the slayer of the Asuras, and the preceptor (of the gods); your glory is widespread and to be marred by none.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಇಯಂ ಯಾ ನೀಚೈರ್ಕಿಣೀ ರೂಪಾ ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಕೃತಾ |

ಚಿತ್ರೇನ ಪ್ರತ್ಯದರ್ಶ್ಯಾಯತ್ಯಗಿಂ ತದ್ಗತಸು ಬಾಹುಷು || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಇಯಂ | ಯಾ | ನೀಚೇ | ಅರ್ಕಿಣೀ | ರೂಪಾ | ರೋಹಿಣ್ಯಾ | ಕೃತಾ |

ಚಿತ್ರಾಚವ | ಪ್ರತಿ | ಅದರ್ಶ | ಅಯತೀ | ಅಂತಃ | ದರ್ಶಸು | ಬಾಹುಷು || ೧೩ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಅಸ್ಯಾವ್ಯಚ್ಛೇಷಃ ಸ್ತುತಿಃ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಯಾ ವಾ | ಯೇಯಂ ನೀಚೈವಾಜ್ಞುರ್ಕಿಣೀ ಸ್ತುತಿಮತೀ ರೂಪಾ ರೂಪವತೀ ರೋಹಿಣ್ಯಾ ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತಾ ಕೃತೋಪಾಃ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ ವೋತ್ಪಾದಿತಾ ಸಾಂತರ್ಭ್ರಾಹ್ಮಾಂಡಸ್ಯ ಮಧ್ಯೇ ಬಾಹುಷು ಬಾಹುಸ್ಯಾ ನೀಯಾಸು ದಶಸಂ- ಬಾಳಾಸು ದಿಷ್ಟಾಯತ್ಯಗಿಚ್ಛೇ ಚಿತ್ರೇನ ಚಿತ್ರಾ ಗೌರಿವ ಪ್ರತ್ಯದರ್ಶಿ | ಸರ್ವೈರದೃಶ್ಯತೆ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಯಾ ಇಯಂ—ಯಾವ ಈ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯೂ | ನೀಚೀ—ಅಧೋಮುಖವಾದ ಪ್ರಸರವೃಕ್ಷವಳೂ | ಅರ್ಕಿಣೀ—ಸ್ತುತಿಪಾತ್ರಳೂ | ರೂಪಾ—ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೂ | ರೋಹಿಣ್ಯಾ—ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತಳೂ ಆಗಿ | ಕೃತಾ—ನಿರ್ಮಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೋ ಅವಳು | ಅಂತಃ—ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಬಾಹುಷು—ತನ್ನ ಬಾಹು ಸ್ವಾನೀಯವಾದ | ದಶಸು—ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ | ಅಯತೀ—ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ | ಚಿತ್ರೇನ—ಚಿತ್ರ ವರ್ಣವುಳ್ಳ ಗೋವಿನಂತೆ | ಪ್ರತ್ಯದರ್ಶಿ—ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಾವ ಈ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯೆಂಬದೇವಿಯು ಅಧೋಮುಖವಾದ ಪ್ರಸರವೃಕ್ಷವಳೂ, ಸ್ತುತಿಯುಕ್ತಳೂ, ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯೂ, ಪ್ರಕಾಶಯುಕ್ತಳೂ ಆಗಿ ನಿರ್ಮಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆಯೋ ಅವಳು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಹುಸ್ವಾನೀಯವಾದ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ 'ಚಿತ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ ಗೋವಿನಂತೆ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ'

English Translation

She who was created beautiful and bright, bending downwards and receiving all praise, has been seen within (the world), like a brindled cow, advancing to the ten regions (spread out) like arms.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಯಾ ಇಯಂ—ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಈ ಉಪೋದೇವಿಯು ಎಂದೂ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು. ಉಳಿದ ವಿಶೇಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉಪೋದೇವಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

• ಸಂಹಿತಾನಾಟ •

ಪ್ರಜಾ ಹ ತಿಸ್ರೋ ಅತ್ಯಾಯಮಿಯುನ್ಯಗ್ನಾ ಅರ್ಕಮುಭಿತೋ
ವಿವಿಶ್ರೇ |

ಬೃಹದ್ಧ ತಸ್ಮಾ ಭುವನೇಷ್ಟಂತಃ ಸವಮಾನೋ ಹರಿತ ಆ ವಿವೇಶ || ೧೪ ||

• ಪದನಾಟ •

ಪ್ರಜಾಃ | ಹ | ತಿಸ್ರಃ | ಅತ್ಯ | ಅಯಂ | ಅಯುಃ | ನಿ | ಅನ್ಯಾಃ | ಅರ್ಕಂ | ಅಭಿಃ | ವಿವಿಶ್ರೇ |

ಬೃಹತ್ | ಹ | ತಸ್ಮಾ | ಭುವನೇಷು | ಅಂಕರಿತಿ | ಸವಮಾನಃ | ಹರಿತಃ | ಆ | ವಿವೇಶ || ೧೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯಾಸ್ತಿಸ್ತಃ ಪ್ರಜಾ ಅತ್ಯಾಯಮಿಯು; ಅತ್ಯಾಯಮಾಯನ್ ಅನ್ಯಾಸ್ತಾ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅರ್ಕಮರ್ಚನೀಯಮಗ್ನಿಮುಭಿತೋ ವಿವಿಶ್ರೇ | ಅಭಿತೋ ನಿವಿಷ್ಟಾಸ್ತತೋ ನ ಪರಾಬಧೂವುಃ | ಭುವನೇಪ್ಪಂತರ್ಮಧ್ಯೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಸಾಸಾವಾದಿತ್ಯಃ | ಪ್ರಜಾಪತಿಶ್ಚೇಕೇ | ತಸ್ಮಾ | ಪ್ರಕಾಶಯಂತಿತ್ಯರ್ಚೇ | ಹರಿತೋ ದಿತಃ ಪವನಾನೋ ವಾಯುರಾ ವಿನೇಶ | ಅವಿಷ್ಟಃ | ತಥಾ ಚೈತರೇಯಬಾಹುಣಂ | ಪ್ರಜಾ ಪತಿಶ್ಚೋ ಅತ್ಯಾಯಮಿಯುರಿತಿ ಯಾ ವೈ ತಾ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ತಿಸ್ತೋ ಅತ್ಯಾಯಮಾಯಂಸ್ತಾನೀನಾನಿ ವಯಾಂಸಿ ಸಂಗವಗಧಾಶ್ಚೇರಸಾದಾಃ | ನೈನ್ಯಾ ಅರ್ಕಮುಭಿತೋ ವಿವಿಶ್ರ ಇತಿ ತಾ ಇಮಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅರ್ಕಮುಭಿತೋ ನಿವಿಷ್ಟಾ ಇಮಮೇನಾಗ್ನಿಂ ಬೃಹದ್ಧ ತಸ್ಮಾ ಭವನೇಪ್ಪಂತರಿತ್ಯದ ಉ ದಿವ ಬೃಹದ್ಧವನೇಪ್ಪಂತರಸಾವಾದಿತ್ಯಃ ಪವನಾನೋ ಹರಿತ ಆ ವಿನೇಶೇತಿ ವಾಯುರೇವ ಪವನಾನೋ ದಿಶೋ ಹರಿತ ಅವಿಷ್ಟಃ || ಐ. ಅ. ೨.೧-೧ | ಇತಿ ವಾಜಪನೇಯಿನೋಽಪ್ಯಾವಂತಿ | ಸ ತಪೋಽತಪ್ಯತ ಸ ಪ್ರಜಾ ಅಸೃಜತ ತಾ ಅಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಃ ಸೃಷ್ಟ್ವಾಃ ಪರಾಬಧೂವುಸ್ತಾನೀಮಾನಿ ವಯಾಂಸೀತ್ಯುಪಕ್ರಮ್ಯ ಪ್ರಜಾ ಹ ಪಿಸ್ತೋ ಅತ್ಯಾಯಮಿಯುರಿತಿ ಯಾ ಅವುಃ ಪ್ರಜಾ ಅತ್ಯಾಯನ್ ನೈನ್ಯಾ ಅರ್ಕಮುಭಿತೋ ವಿವಿಶ್ರ ಇತ್ಯಗ್ನಿರ್ವಾ ಅರ್ಕಸ್ತಮಿಮಾಃ ಪ್ರಜಾ ಅಭಿತೋ ನಿವಿಷ್ಟಾಸ್ತಾ ಇಮಾಃ ಪರಾಭೂತಾಃ | ಬೃಹದ್ಧ ತಸ್ಮಾ ಭುವನೇಪ್ಪಂತರಿತಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಮೇವೈತದಭ್ಯನೂಕ್ತಂ ಪವನಾನೋ ಹರಿತ ಆ ವಿನೇಶೇತಿ ದಿಶೋ ವೈ ಹರಿತಸ್ತಾ ಅಯಂ ಪವನಾನ ಅವಿಷ್ಟಃ | ಶತ. ೨-೫.೧-೧ ರಿಂದ ಚ | ಇತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ ||

ತಿಶ್ಚೇ ಹ ಪ್ರಜಾಃ—ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ | ಅತ್ಯಾಯಂ—ಸಾವನ್ನು | ಈಯುಃ—ಹೊಂದಿದವು | ಅನ್ಯಾಃ—ಉಳಿದವು | ಅರ್ಕಂ ಅಭಿತಃ—ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸುತ್ತವರಿದು | ನಿ ವಿವಿಶ್ರೇ—ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತವು | ಬೃಹತ್—ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅದಿತ್ಯನು | ಭುವನೇಷು ಅಂತಃ—ಸಕಲಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ | ತಸ್ಮಾ ಹ—ಸ್ವಾ ಪಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ | ಪವನಾನಃ—ವಾಯುವು | ಹರಿತಃ—ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ | ಆ ವಿನೇಶ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಸಾವನ್ನು ಹೊಂದಿದವು. ಉಳಿದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತವು. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಅದಿತ್ಯನು ಸಕಲಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾ ಪಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಾಯುವು ಸಕಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

Three kinds of creatures went to destruction ; the others came before Agni ; the mighty one (the Sun) stood within the worlds ; (Vayu), the purifier, entered the quarters of the sky.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ •

ಮಾತಾ ರುದ್ರಾಣಾಂ ದುಹಿತಾ ವಸೂನಾಂ ಸ್ವಸಾದಿತ್ಯಾನಾಮೃತಸ್ಯ
ನಾಭಿಃ |

ಪ್ರ ನು ಪ್ರೋಚಂ ಚಿಕಿತುಷೇ ಜನಾಯ ಮಾ ಗಾಮನಾಗಾದಿತಂ
ವಧಿಷ್ಯ || ೧೫ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯಃ ||

ಮಾತಾ | ರುದ್ರಾಣಾಂ | ದುಹಿತಾ | ವಸೂನಾಂ | ಸ್ವಸಾ | ಅದಿತ್ಯಾಣಾಂ | ಅಮೃತಸ್ಯ | ನಾಭಿಃ |

ಪ್ರ | ನು | ಪ್ರೋಚಂ | ಚಿಕಿತುಷೇ | ಜನಾಯ | ಮಾ | ಗಾಂ | ಅನಾಗಾಂ | ಅದಿತಂ | ವಧಿಷ್ಯ || ೧೫ ||
• ನಾಯಣಾತ್ಯಂ •

ಅಸ್ಮಿನ್ ದ್ವೈಚೇ ಗೌಃ ಸ್ತ್ರಿಯತೇ | ಯಾ ಗೌ ರುದ್ರಾಣಾಂ ಮರುತಾಂ ಮಾತಾ ಜನನೀ
ವಸೂನಾಂ ದುಹಿತಾ ಪುತ್ರಾದಿತ್ಯಾಣಾಂ ಸ್ವಸಾ ಭಗಿನೈಮೃತಸ್ಯ ಪಯಸೋ ನಾಭಿವಾಸಾಸ್ಯಾಸಂ
ತಾನುನಾಗಾಮನಾಗಸಮದಿತಮದೀನಾಂ ಗಾಂ ಗೋರೂಪಾಂ ದೇವೀಂ ಮಾ ವಧಿಷ್ಯ ಹೇ ಜನಾಃ ಮಾ
ಹಂಸಿಷ್ಯೇತಿ ಚಿಕಿತುಷೇ ಚೇತನಾವತೇ ಜನಾಯ ಸ್ವಿದಾನೀಂ ಪ್ರ ಪ್ರೋಚಂ | ಅಹಂ ಪ್ರಾಪೋಚಮಿತಿ
ಕುರೂಷಮಾನೇಭ್ಯ ಉಪದೇಶಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ರುದ್ರಾಣಾಂ—ರುದ್ರರಿಗೆ | ಮಾತಾ—ಜನನಿಯೂ | ವಸೂನಾಂ—ವಸುಗಳಿಗೆ | ದುಹಿತಾ—
ಪುತ್ರಿಯೂ | ಅದಿತ್ಯಾಣಾಂ—ಅದಿತ್ಯರಿಗೆ | ಸ್ವಸಾ—ಭಗಿನಿಯೂ | ಅಮೃತಸ್ಯ—ಅಮೃತರೂಪವಾದ ಸ್ವೀರೈಕ್ಕೆ |
ನಾಭಿಃ—ಉತ್ತಮವನು | ಅನಾಗಾಂ—ಪಾಪರಹಿತಳೂ | ಅದಿತಂ—ಪೂಜ್ಯಳೂ | ಗಾಂ—ಗೋರೂಪಳೂ
ಅದ ದೇವಿಯನ್ನು | ಮಾ ವಧಿಷ್ಯ—ಹಂಸಿಸಬೇಡಿರಿ ಎಂದು | ಚಿಕಿತುಷೇ—ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ | ಜನಾಯ—ಜನರಿಗೆ |
ಮು—ಈಗ | ಪ್ರ ಪ್ರೋಚಂ—ಹೇಳಿದೆನು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ರುದ್ರರಿಗೆ (ಮರುತ್ತುಗಳಿಗೆ) ಜನನಿಯೂ, ವಸುಗಳಿಗೆ ಪುತ್ರಿಯೂ, ಅದಿತ್ಯರಿಗೆ ಭಗಿನಿಯೂ, ಅಮೃತರೂಪ
ವಾದ ಸ್ವೀರೈಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವನು, ಪಾಪರಹಿತಳೂ, ಪೂಜ್ಯಳೂ, ಗೋರೂಪಳೂ ಅದ ದೇವಿಯನ್ನು ಹಂಸಿಸಬೇಡಿರಿ
ಎಂದು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಜನರಿಗೆ ಈಗ ಹೇಳಿದೆನು (ಹೇಳುತ್ತೇನೆ).

English Translation

(She who is) the mother of the Rudras, the Daughter of the Vasus,
the sister of the Adityas, the home of ambrosia,—I have spoken to men of
understanding,—kill not her, the sinless inviolate cow.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವಚೋವಿದಂ ವಾಚಮುದೀರಯಂತೀಂ ವಿಶ್ವಾಭಿರ್ಧೀಭಿರುಪತಿಷ್ಠಮಾನಾಂ |
ದೇವೀಂ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇಯುಷೀಂ ಗಾನಾ ಮಾನ್ವಕ್ತ ಮತ್ಯೋ
ದಭ್ರಚೇತಾಃ || ೧೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಚ್ಛವಿದಂ | ವಾಚಂ | ಉತ್ಕ್ರಕ್ತಯಂತೀ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ | ಧೀಭಿಃ | ಉಪ್ರತಿಷ್ಠಮಾನಾಂ |
ದೇವೀಂ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಸರಿ | ಅಕ್ರಕ್ತಯುಷೀಂ | ಗಾಂ | ಆ | ಮಾ | ಅನ್ವಕ್ತ | ಮತ್ಯೋಃ | ದಭ್ರ-
ಚೇತಾಃ || ೧೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಚೋವಿದಂ ವಚಸೋ ಲಂಛಯಿತ್ರೀಂ ವಾಚಮುದೀರಯಂತೀಂ ಪಯಃ ಪೀತ್ವಾ
ಪಶ್ಚಾದ್ರಾಚಮುದೀರಯಂತೀಂ | ಕ್ಷುಧಿತೋ ಹಿ ಜನೋ ನ ವಾಚಮುದೀರಯತಿ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪಶ್ಚಾದು-
ದೀರಯತಿ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ ಸರ್ವಾಭಿರ್ಧೀಭಿರ್ವಾಗ್ನಿರುಪತಿಷ್ಠಮಾನಾಂ ದೇವೀಂ ದ್ಯೋತಮಾನಾಂ
ದೇವೇಭ್ಯೋ ದೇವಾರ್ಥಂ ಮಾ ಮಾಮೇಯುಷೀಮವಗಚ್ಛಂತೀಂ ಗಾಂ ದಭ್ರಚೇತಾ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿರ್ಮ-
ತ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯಃ ಪರ್ಯಾವಕ್ತ | ಪರಿವರ್ಜಯತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ •

ವಚೋವಿದಂ—ವಾಕ್ಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವವಳೂ | ವಾಚಂ—ವಾಕ್ಯನ್ನು | ಉದೀರಯಂತೀಂ—
ಉಚ್ಚರಿಸುವವಳೂ | ವಿಶ್ವಾಭಿಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಧೀಭಿಃ—ವಾಕ್ಯುಗಳಿಂದಲೂ | ಉಪತಿಷ್ಠಮಾನಾಂ—ಸೇವಿ
ಸಲ್ಲಡುವವಳೂ | ದೇವೀಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಳೂ | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಗಾಗಿ | ಮಾಂ—ನನಗೆ |
ಏಯುಷೀಂ—ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಬರುವವಳೂ | ಗಾಂ—ಗೋರೂಪಳೂ ಆದ ಈ ದೇವಿಯನ್ನು | ದಭ್ರ-
ಚೇತಾಃ—ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ | ಮತ್ಯೋಃ—ಮಾನವನು ಮಾತ್ರ | ಪರಿ ಆ ಅನ್ವಕ್ತ—ಪರಿತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ವಾಕ್ಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವವಳೂ, ವಾಕ್ಯನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವವಳೂ, ಸಮಸ್ತವಾದ ವಾಕ್ಯುಗಳಿಂದಲೂ
ಸೇವಿಸಲ್ಲಡುವವಳೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಳೂ, ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಬರುವವಳೂ
ಗೋರೂಪಳೂ ಆದ ಈ ದೇವಿಯನ್ನು ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಮಾನವನು ಮಾತ್ರ ಪರಿತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The divine cow, who herself utters speech and gives speech to others who comes attended by every kind of utterance, who helps me for my worship of the gods,—it is only the fool who abandons her.

ನೂರ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ :

ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ಇತಿ ದ್ವಾವಿಂಶತ್ಕೃತಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಗಾಯತ್ರನಾಗ್ನೇಯಂ | ಭೃಗುಗೋತ್ರಃ
 ಪ್ರಯೋಗೋ ನಾನುಷಿಃ | ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಃ ಪಾವಕವಿತೇಷೋಽಪಿ ವಿಶ್ವೋಽಗ್ನಾಪ್ಯೋ ವಾ | ಯದ್ವಾ |
 ಸಹೋನಾಮ್ನಃ ಪುತ್ರೌ ಗೃಹಪತಿಯವಿಷ್ಠ ಸಂಜ್ಞೌ ವಾ ವ್ಯಾವಗ್ನೇ | ತೌ ಸಹೇದಂ ಸೂಕ್ತಮಪತ್ಯತಾಂ |
 ತೆಸ್ಮಾದಸ್ಯ ತಾವ್ಯಹೀ | ಅಥವಾ ತಯೋರನ್ಯತರಃ | ತಥಾ ಜಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ದ್ವ್ಯಧಿಶಾ
 ಛಾಗವಃ ಪ್ರಯೋಗೋ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯೋ ವಾಗ್ನಿಃ ಪಾವಕಃ ಸಹಸಃ ಸುತಯೋರ್ವಾಗ್ನಿಷ್ಠೋರ್ಗೃಹಪತಿ-
 ಯವಿಷ್ಠಯೋರ್ವಾನ್ಯತರಃ ಅಗ್ನೇಯಂ ತ್ವಿತಿ || ಪ್ರಾತರನುವಾಳಸ್ಯಾಗ್ನೇಯೋ ಕೃತೌ ಗಾಯತ್ರೇ
 ಛಂದಸ್ಯಾದಿತೋಽಷ್ಟಾದಶಶರ್ಙಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ಬೃಹದ್ವಯ ಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶಾರ್ಚನಶ್ವೀತಿ.
 ಸೂಕ್ತೇ | ಅ. ೪-೧೩ | ಇತಿ || ದೇವಸುನಾಂ ಹವಿಷ್ಯಗ್ನೇರ್ಗೃಹಪತೇರನುವಾಳ್ಯಾ ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ಬೃಹದ್ವಯ
 ಇತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ಬೃಹದ್ವಯೋ ಹವ್ಯನಾಳಗ್ನಿ ರಜರಃ ಪಿತಾ ನಃ | ಅ. ೪-೧೧ |
 ಇತಿ || ಅನ್ವಾರಂಭಣೀಮಾಯಾಮುಗ್ಧೇರ್ಭಗಿನೋಽಸುನಾಳ್ಯಾ ಅ ಸವಂ ಸವಿತುರಿತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ
 ಚ | ಅ ಸವಂ ಸವಿತುರ್ಯಥಾ ನೆ ನೋ ರಾಧ್ಯಾಂಸಾ ಭರ | ಅ. ೨-೮ | ಇತಿ || ಅಧಿಪವಿಳೇಷೂಕ್ತೇಷು
 ಶ್ವತೀಯಸವನೇ ವ್ಯುಕ್ತಾವರುಣಸ್ಯಾಗ್ನಿಂ ವೋ ವೃಥಂತಮಿತಿ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸ್ತೋತ್ರಿಯಸ್ತೃಚಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ
 ಚ | ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ವೃಥಂತಮುಗ್ಧೇ ಯಂ ಯಜ್ಞಮುಧ್ವರಂ | ಅ | ೩-೮ | ಇತಿ || ದಶಮೇಽತನೀವಂ
 ನೋ ಯಜ್ಞಮಿತಿ ಸ್ತೋತ್ರಸೂಕ್ತಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯ ಸ್ತಾನೇಽಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯೈತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ |
 ಸ್ತೋತ್ರಸೂಕ್ತಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಸ್ಯತೀಯಯೋಃ ಸ್ತಾಪೇಽಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯ ದೀತಧಿರುಭೇ ಸುಕ್ತಂ ದ್ರ ಸರ್ಪಿಷ
 ಇತ್ಯೇತೇ | ಅ. ೮-೧೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು. ಶ್ವಮುಗ್ಧೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದ
 ರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಭೃಗುಗೋತ್ರೋಪನಿಷದ ಪ್ರಯೋಗ ಎಂಬುವನು ಮುಖ್ಯಯು ;
 ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಃ ಪಾವಕಃ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಃ ಎಂಬುವನು ಮುಖ್ಯಯು. ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಯು.
 ಅಥವಾ ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಹಃ ಎಂಬ ಮುಖ್ಯಯು ಪುತ್ರರಾದ ಗೃಹಪತಿ ಮತ್ತು ಯವಿಷ್ಠ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಮುಖ್ಯ
 ಗಣಿ ಅಗ್ನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇರುವುದು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮುಖ್ಯರು ಈ ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೀಕರಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ
 ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಆವಂಭೂದಿ ಮುಖ್ಯಗಳು. ಅಥವಾ ಇವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ

ಮುಷಿಯಾಗಿರುವುದು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ತ್ವಮಗ್ನೇ ದ್ವೈಧಿಕಾ ಧಾರ್ಗವಃ ಪ್ರಯೋಗೋ ಬಾರ್ಹ-
 ವ್ವತ್ಕೋ ವಾಗ್ನಿಃ ಪಾನಕಃ ಸಹಸಃ ಸುತಯೋರ್ವಾಗ್ನೋರ್ಗೃಹಪತಿಯವಿಷ್ಠಯೋರ್ವಾಗ್ನೈತರ
 ಅಗ್ನೇಯಂ ತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರಸಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನೇಯಕ್ರತುಸಂಭವಾದ
 ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತಿನ ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲ ಹದಿನೆಂಟು ಮುಕ್ತುಗಳ ವಿನ್ಯಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು
 ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೌತಸೂತ್ರದ—ತ್ವಮಗ್ನೇ ಬೃಹದ್ವಯ ಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶಾರ್ಚಿಂಶ್ಚೈತಿ ಸೂಕ್ತೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರ
 ದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೩) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ದೇವಸುವ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೈತಿಗಿ ಮಾಡುವ ಎಂಟು ಹವಿರ್ಹೋಮ
 ಗಲ್ಲು ಗೃಹಪತಿರಗ್ನಿ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದ್ವೈತಿಗಿ ಮಾಡುವ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ತ್ವಮಗ್ನೇ ಬೃಹದ್ವಯ ಎಂಬ ಈ
 ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮುಕ್ತನ್ನು ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೌತಸೂತ್ರದ—
 ತ್ವಮಗ್ನೇ ಬೃಹದ್ವಯೋ ಹವ್ಯವಾಳಗ್ನಿರಚರಃ ಶಿತಾ ನಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೧೧) ವಿವೃತವಾಗಿರು
 ವುದು. ಅನ್ವಾರಂಭಣೀಯೆಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಭರ್ಗನ್ ಎಂಬ ದೇವತೆಯನ್ನು ದ್ವೈತಿಗಿ ಮಾಡುವ ಹೋಮದಲ್ಲಿ ಆ ಸವಂ
 ಸವಿತುಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಆರನೆಯ ಮುಕ್ತನ್ನು ಅನುವಾಕ್ಯಾಮಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೌತ
 ಸೂತ್ರದ—ಆ ಸವಂ ಸವಿತುರ್ಯಥಾ ಸ ನೋ ರಾಧಾಂಸ್ಯಾ ಭರ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೨-೮) ವಿವೃತ
 ವಾಗಿರುವುದು. ಅಭಿಷ್ಠವಃ ಎಂಬಂಭವಾದ ಉಕ್ತಿಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತ್ವತೀಯಸಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಾವರುಣನೊಬ
 ಮುತ್ತಿಷ್ಠವ ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ವೃಥಂಶಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ೭-೯ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು ವೈಕಲ್ಪಿಕಸ್ತೋತ್ರಿಯ
 ತ್ವಚವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೌತಸೂತ್ರದ—ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ವೃಥಂಶಮಗ್ನೇ ಯಂ ಯಜ್ಞ-
 ಮಧ್ವರಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೭-೮) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಯಾಗದ ಹತ್ತನೆಯ ದಿವಸ ಇಮಂ
 ನೋ ಯಜ್ಞಂ ಎಂಬ ಸ್ತೋತ್ರಸೂಕ್ತದ ಎರಡನೆಯ ಮುಕ್ತಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯ ಎಂಬ ಹದಿನಾರನೆಯ
 ಮುಕ್ತನ್ನು ಪಠಿಸಬಹುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೌತಸೂತ್ರದ—ಸ್ತೋತ್ರಸೂಕ್ತಸ್ಯ ದ್ವಿತೀಯಶ್ಚತೀಯಯೋಃ
 ಸ್ಯಾನೇಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯ ಧೀತಿಥಿರುಭೇ ಸುಶ್ಚಂದ್ರ ಸರ್ಪಿಷ ಇತ್ಯೇತೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೮-೧೨)
 ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೧೦೨

ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾಕ—೧೦ | ಸೂಕ್ತ—೧೦೨ |
 ಅಕ್ಷಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೭ | ವರ್ಗ—೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೨೨ |
 ಮುಷೀ—ಪ್ರಯೋಗೋ ಧಾರ್ಗವ ಅಗ್ನಿರ್ವ ಪಾನಕೋ ಬಾರ್ಹಸ್ಪತಿಃ | ಅಥವಾಗ್ನೇ
 ಗೃಹಪತಿಯವಿಷ್ಠಾ ಸಹಸಃ ಸುತಾ ತಯೋರ್ವಾಗ್ನೈತರಃ |
 ದೇವತಾ—ಅಗ್ನಿಃ | |
 ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ||

ತ್ವಮಗ್ನೇ ಬೃಹದ್ವಯೋ ದಧಾಸಿ ದೇವ ದ್ರಾಶುಷೇ |

ಕವಿಗ್ರಹಪತಿಯರ್ವಾ || ೧ ||

• ಪದಪಠಃ •

ಶ್ವಂ | ಅಗ್ನೇ | ಬೃಹತ್ | ವಯೇ | ದಧಾಸಿ | ದೇವ | ದಾಶುಷೇ |

ಕವಿಃ | ಗೃಹ್ಯತಪತಿಃ | ಯುವಾ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ದೇವ ದ್ಯೋತಮಾನಾಗ್ನೇ ಕವಿಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾ ಗೃಹಪತಿಗೃಹಪಾಲಕೋ ಯುವಾ ನಿತ್ಯಂ ತರುಣಸ್ತ್ವಂ ದಾಶುಷೇ ಹವಿಷಾಂ ಪ್ರದಾಶ್ರೀ ಯಜಮಾನಾಯ ಬೃಹದ್ವಯೋ ಮಹದನ್ಯಂ ದಧಾಸಿ | ಪ್ರಯಜ್ಯಸೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದೇವ—ದೇವತಾತ್ಮಕನಾದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಕವಿಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮಕಾರಿಯೂ | ಗೃಹಪತಿಃ—ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ | ಯುವಾ—ನಿತ್ಯತರುಣನೂ ಆದ | ಶ್ವಂ—ನೀನೇ | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿ ಸನ್ನಿವಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಬೃಹತ್—ಪ್ರಭೂತವಾದ | ವಯೇ—ಅನ್ನವನ್ನು | ದಧಾಸಿ—ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಜ್ಞಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮಕಾರಿಯೂ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ ನಿತ್ಯ ತರುಣನೂ ಆದ ನೀನೇ ಹವಿಸ್ಸನ್ನಿವಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Divine Agni, the ever young, the wise, the protector of the household, it is you who give abundant food to the worshipper.

• ಸಂಹಿತಾಪಠಃ •

ಸ ನ ಈಶಾನಯಾ ಸಹ ದೇವಾ ಅಗ್ನೇ ದುವ್ಯುವಾ |

ಚಿಕಿದ್ಧಿ ಭಾನವಾ ವಹ || ೨ ||

• ಪದಪಠಃ •

ಸಃ | ಸಃ | ಈಶಾನಯಾ | ಸಹ | ದೇವಾಃ | ಅಗ್ನೇ | ದುವ್ಯುವಾ |

ಚಿಕಿತ್ | ವಿಧಾಶೋ ಇತಿ | ವಿಧಾಶೋ | ಆ | ವಹ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಿಭಾನೋ ವಿಶಿಷ್ಟದೀಪ್ತೇಗ್ನೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ತಾ ಸನ್ನೋದ್ರಸ್ತಾಕಂ ದುವಸ್ಯವಾ ಪರಿಚರಣ-
ಶೀಲಯೇಶಾನಯಾ ಸ್ತುವತ್ಯಾ ವಾಚಾ ಸಹ ದೇವಾನಾ ವಹ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಿಭಾನೋ—ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಸಃ—ದಿವ್ಯಗುಣ
ಗಳುಳ್ಳ ಅದೇ ನೀನು | ಚಿಕಿತ್—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂತವನಾಗಿ | ದುವಸ್ಯವಾ—ಸೇವೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ |
ಈಶಾನಯಾ ಸಹ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ವಾಕ್ಯನೊಡನೆ | ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ನಃ—
ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ಆ ವಹ—ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ದಿವ್ಯಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಅದೇ ನೀನು
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಂತವನಾಗಿ ಸೇವೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದೂ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದುದೂ ಆದ ವಾಕ್ಯನೊಡನೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು
ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

English Translation

Resplendent one, the all-knower, bring the gods hither with
this our reverential hymn of praise.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಯಾ ಹ ಸ್ವಿದ್ವ್ಯುಜಾ ವಯಂ ಚೋದಿಷ್ಯೇನ ಯವಿಷ್ಯತಿ |

ಅಭಿಷ್ಟೋ ವಾಜಸಾತಯೇ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಯಾ | ಹ | ಸ್ವಿತ್ | ಯುಜಾ | ವಯಂ | ಚೋದಿಷ್ಯೇನ | ಯವಿಷ್ಯತಿ |

ಅಭಿ | ಸ್ತುಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಯವಿಷ್ಯತಿ ಯುವತನಾಗ್ನೇ ಚೋದಿಷ್ಯೇನಾತಿಶಯೇನ ಧನಾನಾಂ ಪ್ರೇರಯಿತ್ಯಾ ತ್ವಯಾ
ಯುಜಾ ಸ್ವಿದ್ವ ಸಹಾಯೇನ್ನೈವ ವಯಂ ಭಾರ್ಗವಃ ಪ್ರಯೋಗೋ ಭಾರ್ಗವತ್ಯಾಃ ಸಾವಕಾ ಅಗ್ನಯೋ
ವಾ ವಾಜಸಾತಯೇನ್ಮಲಾಭಾಯಾಭಿಷ್ಟುಃ | ಶತ್ಕೂನಭಿಭವೇನು ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ :

ಯವಿಷ್ಣೋ—ಆತ್ಯಂತ ಯುವಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಚೋದಿಷ್ಣೇನ—ಆತಿಶಯವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ | ತ್ವೇಯಾ ಯುಜಾ ಸ್ವೀತ್ ಹ—ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ | ವಯಂ—ಭೃಗುವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವು | ವಾಜಸಾತೆಯೇ—ಅನ್ನ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಅಥಿ ಪ್ತ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲೆವು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ :

ಆತ್ಯಂತ ಯುವಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ, ಭೃಗುವಂಶೋತ್ಪನ್ನರಾದ ನಾವು ಅನ್ನ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲೆವು.

English Translation

O ever youthful one, with you as our ally, the sender of wealth, we overcome (our enemies) for the attainment of food.

• ಸಂಹಿತಾಪಠಿತೆ :

ಔರ್ವಭೃಗುವಚ್ಚು ಚಿಮುಪ್ತವಾನವದಾ ಹುವೇ |

ಅಗ್ನಿಂ ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠೆ :

ಔರ್ವಭೃಗುವತ್ | ತುಚಿಂ | ಅಪ್ತವಾನವತ್ | ಅ | ಹುವೇ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯವರ್ತಿಸಂ ವಾದವಂ ತುಚಿಂ ತುದ್ವಮಗ್ನಿಮೌರ್ವಭೃಗುವದ್ಯ-
ಛೌರ್ವಭೃಗುರಪ್ತವಾನವದ್ಯಛಾಪ್ತವಾನಸ್ತಛಾ ಹುವೇ | ಅಪ್ತಯಾಮ್ಯಹಂ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ :

ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ—ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಡಬಾಗ್ನಿ ರೂಪದಿರುವವನೂ | ತುಚಿಂ—ಕುದ್ದನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಔರ್ವಭೃಗುವತ್—ಔರ್ವಭೃಗುವಿನಂತೆಯೂ | ಅಪ್ತವಾನವತ್—ಅಪ್ತವಾನನಂತೆಯೂ | ಅ ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ :

ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಡಬಾಗ್ನಿ ರೂಪದಿರುವವನೂ ಕುದ್ದನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಔರ್ವಭೃಗುವಿನಂತೆಯೂ ಅಪ್ತವಾನನಂತೆಯೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Like Aurva Bhrigu and like Apnavana, I invoke the pure Agni,
dwelling in the midst of the sea.

• ಸಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಹು॒ವೇ॑ ವಾತ॒ಸ್ವನಂ॑ ಕ॒ವಿಂ ಪ॒ರ್ಜನ್ಯ॑ಕ್ರಂ॒ದ್ಯಂ ಸ॒ಹಃ |
ಅ॒ಗ್ನಿಂ ಸ॒ಮುದ್ರ॑ವಾಸಸಂ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಹು॒ವೇ॑ | ವಾತ॒ಸ್ವನಂ॑ | ಕ॒ವಿಂ | ಪ॒ರ್ಜನ್ಯ॑ಕ್ರಂ॒ದ್ಯಂ | ಸ॒ಹಃ |
ಅ॒ಗ್ನಿಂ | ಸ॒ಮುದ್ರ॑ವಾಸಸಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಾತಸ್ವನಂ ವಾತಸದ್ಯಸಧ್ಯನಿಂ ಕವಿಂ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾಣಂ ಪರ್ಜನ್ಯಕ್ರಂದ್ಯಂ ಪರ್ಜನ್ಯಸದ್ಯಕ-
ಕ್ರಂದನಂ ಸಹಃ ಸಹಸ್ವಿನಂ ವಾಡವಮಗ್ನಿಂ ಹುವೇ ಹ್ವಯಾನಿ | ಅನ್ಯದ್ಧ ಕಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಾತಸ್ವನಂ—ವಾಯುವಿನಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡುವವನೂ | ಕವಿಂ—ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತವಾದ ಕರ್ಮಕಾರಿಯೂ
ಪರ್ಜನ್ಯಕ್ರಂದ್ಯಂ—ಪರ್ಜನ್ಯನಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುವವನೂ | ಸಹಃ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ—ಸಮುದ್ರ,
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಬಡಬಾಗ್ನಿಯನ್ನು | ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ವಾಯುವಿನಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡುವವನೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತವಾದ ಕರ್ಮಕಾರಿಯೂ, ಪರ್ಜನ್ಯನಂತೆ ಗರ್ಜಿಸು
ವವನೂ ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವವನೂ ಆದ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke Agni dwelling in the midst of the sea, the wise one, roaring
like the wind, mighty, with a voice like Parjanya's.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ಸವಂ ಸವಿತುರ್ಯಥಾ ಭಗಸ್ಯೇವ ಭುಜಿಂ ಹುವೇ |

ಅಗ್ನಿಂ ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ಸವಂ | ಸವಿತುಃ | ಯಥಾ | ಭಗಸ್ಯೇವ | ಭುಜಿಂ | ಹುವೇ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಸವಿತುಃ ಪ್ರೇರಕಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಸವಂ ಯಥಾ ಪ್ರಸಮಿವ ಭಗಸ್ಯೇವ ಭುಜಿಂ ಭಗಾಖ್ಯಸ್ಯ ದೇವಸ್ಯ ಭೋಗಮಿವ ಚ ಸಮುದ್ರವಾಸಸಮ್ಗ್ನಿಂ ಹುವೇ | ಅಹ್ಮಯಾಮಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸವಿತುಃ—ಜಗತ್ಪ್ರೇರಕನಾದ ಸವಿತೃವಿನ | ಸವಂ ಯಥಾ—ಸತ್ಪದಂತಿರುವನೂ | ಭಗಸ್ಯ—ಭಗನಿಂದ ದತ್ತವಾಗುವ | ಭುಜಿಂ ಇವ—ಭೋಗದಂತಿರುವನೂ | ಸಮುದ್ರವಾಸಸಂ—ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಬಡಬಾಗ್ನಿಯನ್ನು | ಆ ಹುವೇ—ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಜಗತ್ಪ್ರೇರಕನಾದ ಸವಿತೃವಿನ ಸತ್ಪದಂತಿರುವನೂ, ಭಗನಿಂದ ದತ್ತವಾಗುವ ಭೋಗದಂತಿರುವನೂ, ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದವನೂ ಆದ ಬಡಬಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I invoke Agni dwelling in the midst of the sea, like the energy of Savitri, like the enjoyments granted by Bhaga.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಗ್ನಿಂ ವೋ ವೃಧಂತಮಧ್ವರಾಣಾಂ ಪುರುತನುಂ |

ಅಚ್ಚಾ ನಪ್ರೇ ಸದ್ವತೇ || ೭ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಅಗ್ನಿಂ | ವಃ | ವೃಧಂಶಂ | ಅಧ್ವರಾಣಾಂ | ಪುರುತಮಂ |

ಅಚ್ಚ | ನಪ್ತೇ | ಸಹಸ್ಯತೇ || ೭ ||

॥ ಉಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಅಧ್ವರಾಣಾಮಹಿಂಸ್ಯಾನಾಂ ಬಲಿನಾಂ ನಪ್ತೇ ಬಂಧುಂ ಸಹಸ್ಯತೇ ಬಲವಂತಂ || ವಿಭಕ್ತವ್ಯಕ್ತಯಃ ||
ವೃಧಂಶಂ ಜ್ವಾಲಾಭಿವರ್ಧಮಾನಂ ಪುರುತಮನುತಿಶಯೇನ ಬಹುಮಗ್ನಿಮೃತ್ವಿಜೋ ವೋ ಯೋಯ-
ಮಾಚ್ಚ | ಅಭಿಗಚ್ಛತ ||

॥ ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ॥

(ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ) ಅಧ್ವರಾಣಾಂ—ಆಪ್ತತಿಹತವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ | ನಪ್ತೇ—ಬಂಧು
ವಾದವನೂ | ಸಹಸ್ಯತೇ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ವೃಧಂಶಂ—ಜ್ವಾಲಾರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವವನೂ | ಪುರುತಮಂ—
ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ವಃ—ನೀವು | ಅಚ್ಚ—ಪೂಜೆಗಾಗಿ
ಸಮಾಪಿಸಿರಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳೇ, ಆಪ್ತತಿಹತವಾದ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಬಂಧುವಾದವನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ, ಜ್ವಾಲಾ
ರೂಪದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವವನೂ, ಅನೇಕವಿಧವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನೀವು ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಸಮಾಪಿಸಿರಿ.

English Translation

(Draw) near to Agni the strong, the mightiest, him who expands
(with his flames), the grandson of the invincible ones.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಅಯಂ ಯಥಾ ನ ಅಭುವತ್ತ್ವಷ್ಟಾ ರೂಪೇವ ತಕ್ಷ್ಣಾಃ |

ಅಸ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಯಶಸ್ವತಃ || ೮ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಅಯಂ | ಯಥಾ | ನಃ | ಅಭುವತ್ | ತ್ವಷ್ಟಾ | ರೂಪಾಽವ | ತಕ್ಷ್ಣಾಃ |

ಅಸ್ಯ | ಕೃತ್ವಾ | ಯಶಸ್ವತಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಅಯಮಗ್ನಿನೋಽಸ್ಯಾಂಶ್ಚತ್ವಾನ್ವಿ ಕರ್ತವ್ಯಾನಿ ರೂಪೇವ ತ್ವಷ್ಟಾ ರೂಪಾಣಿ ವರ್ಧಕಿರಿವ ಯಥಾ ಯೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣಾಭಿವತ್ ಅಭಿವತಿ ತಪೈನಮಗ್ನಿಮುಚಿಗಚ್ಛತೇತ್ಯರ್ಥಃ । ಕಿಂಚ ವಯಮು-
ಸ್ಯಾಗ್ನೇಃ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರತ್ಯಾ ನೇನ ಯುಕ್ತಾ ಯಶಸ್ವತೋ ಯಶಸ್ವಂತೋ ಭವೇಮೇತಿ ಕೇಷಃ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ತ್ವಷ್ಟಾ—ಮರಗಿಲಸದವನು । ತ್ವಷ್ಟಾ—ಕತ್ತರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದ ಮರದಲ್ಲಿದೆ । ರೂಪೇವ ಯಥಾ-
ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಂತೆ । ಅಯಂ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು । ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು । ಅಭಿವತ್—
ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ । ಅಸ್ಯ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು । ಕೃತ್ವಾ—ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾವು ।
ಯಶಸ್ವತಃ—ಯಶಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ಆಗೋಣ.

ಃ ಛಾಂಕಃ ।

ಮರಗಿಲಸದವನು ಮರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಂತೆ
ಈ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಾಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಾವು
ಯಶಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ಆಗೋಣ.

English Translation

(Draw near) that he may deal with us as a carpenter deals with the
timber he has to cut ; may we become renowned by his skill.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಯಂ ವಿಶ್ವಾ ಅಭಿ ತ್ರಿಯೋಗ್ನಿದೇವೇಷು ಪತ್ಯತೇ ।

ಆ ವಾಚ್ಪಿರುಪ ನೋ ಗಮತ್ ॥ ೯ ॥

ಃ ಪದವಾಃ ।

ಅಯಂ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಭಿ | ತ್ರಿಯಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ದೇವೇಷು | ಪತ್ಯತೇ |

ಆ | ವಾಚ್ಪಿಃ | ಉಪ | ನಃ | ಗಮತ್ ॥ ೯ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ತ್ರಿಯಃ ಸಂಪದೋ ದೇವೇಷು ದೇವಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ
ಯೋಽಯಮಗ್ನಿರಭಿ ಪತ್ಯತೇ ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ ಸೋಽಗ್ನಿನೋಽಸ್ಯಾಂಶು ವಾಚ್ಪಿರನ್ನೈರುಪಾ ಗಮತ್ ।
ಉಪಾಗಚ್ಛತು ॥

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ದೇವೇನು... ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಅಯಂ ಅಗ್ನಿಃ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ |
ಶ್ರಿಯಃ—ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ | ಅಭಿ ಪತ್ಯತೇ—ಸಂವಾದಿಸಿ ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ (ಆದುದಂದ) | ನಃ—
ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ | ನಾಚ್ಛಿಃ—ಅನ್ನಗಳೊಂದಿಗೆ | ಉಪ ಆ ಗಮತ್—ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಸಮಾಪಿಸಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅಗ್ನಿಯೇ ನನಗೆ ಸಕಲಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಆದುದಂದ ಈ ಅಗ್ನಿಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಅನ್ನಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಪಿಸಲಿ.

.English Translation

Among the gods Agni has to do with all the successes (of men) ;
may he come to us with abundance of food.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವೇಷಾಮಿಹ ಸ್ತುಹಿ ಹೋತೃಣಾಂ ಯಶಸ್ತನುಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ಯಚ್ಛೇಷು ಪೂರ್ವ್ಯಂ || ೧೦ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ವಿಶ್ವೇಷಾಂ | ಇಹ | ಸ್ತುಹಿ | ಹೋತೃಣಾಂ | ಯಶಸ್ತನುಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಯಚ್ಛೇಷು | ಪೂರ್ವ್ಯಂ || ೧೦ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಹೋತೃಣಾಂ ಮಧ್ಯೇ ಯಶಸ್ತನುಂ ಯಶಸ್ವಿತನುಂ ಯಚ್ಛೇಷು
ಪೂರ್ವ್ಯಂ ಮುಖ್ಯನುಗ್ನಿ ಮಿಹಾಸ್ಮದೀಯೇ ಯಚ್ಛೇಷು ಹೇ ಸ್ತೋತಃ ಸ್ತುಹಿ |

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ) ವಿಶ್ವೇಷಾಂ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಹೋತೃಣಾಂ—ಹೋತೃಗಳ ನಡುವೆ |
ಯಶಸ್ತನುಂ—ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವನೂ | ಯಚ್ಛೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಪೂರ್ವ್ಯಂ—ಮುಖ್ಯನೂ ಆದ |
ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಇಹ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಸ್ತುಹಿ—ಸ್ತುತಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಹೋತೃಗಳ ನಡುವೆ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವನೂ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ
ಮುಖ್ಯನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಈ ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸು.

English Translation

Praise at our rite Agni, the most glorious of all ministrant priests, the foremost in the sacrifices.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಃ |

ಶೀರಂ ಪಾವಕತೋಚಿಷಂ ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಯೋ ದಮೇಷ್ವಾ |

ದೀದಾಯ ದೀರ್ಘಶ್ರುತಮಃ || ೧೧ ||

ಃ ಪದಪಾಃ |

ಶೀರಂ | ಪಾವಕತೋಚಿಷಂ | ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ | ಯಃ | ದಮೇಷು | ಅ ||

ದೀದಾಯ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಮಃ || ೧೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ದೇವಾನಾಂ ಮುಖ್ಯೋ ಧೀರ್ಘಶ್ರುತಮೋಽತಿತಯೇನ ವಿದ್ವಾನ್ನಗ್ನಿದಮೇಷು ಯಜ್ಞಾನಾಂ ಗೃಹೇಷ್ವಾ ದೀದಾಯ | ಅದೀಪ್ಯತೇ | ತಂ ಶೀರಮಸುತಾಯಿನಂ | ತಥಾ ಚ ಯಾಜ್ಞಃ | ಅನುತಾಯಿನಮಿತಿ ವಾಶಿನಮಿತಿ ವಾ | ನಿ. ೪. ೧೪ | ಇತಿ | ಪಾವಕತೋಚಿಷಂ ಪಾವಕದೀಪ್ತಿಂ ಸ್ತುಹೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಯಃ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು | ಜ್ಯೇಷ್ಠಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯನೂ | ದೀರ್ಘಶ್ರುತಮಃ—ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ | ದಮೇಷು—ಯಜ್ಞಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ | ಅ ದೀದಾಯ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಂಶಹೆ | ಶೀರಂ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವವನೂ | ಪಾವಕತೋಚಿಷಂ—ಕುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದ ಜ್ವಾಲೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯನೂ, ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ಯಜ್ಞಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನೋ ಅಂಶಹೆ ಯಜ್ಞಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವವನೂ ಕುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದ ಜ್ವಾಲೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು:

English Translation

(Praise him) the dweller in the sacrifice of purifying radiance, who shines, the chief of the gods and omniscient, in the houses (of the sacrificers)

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಶೀರಂ ಪಾವಕಶೋಚಿಷಂ—ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಯಾಸ್ಕರು ತಮ್ಮ ನಿರುಕ್ತದಲ್ಲ—ಶೀರಂ | ಶೀರಂ ಪಾವ-
ಕಶೋಚಿಷಂ | ಪಾವಕದೀಪ್ತಿಂ | ಅನುಶಾಯಿನಮಿತಿ ವಾಶಿನಮಿತಿ ವಾ (ನಿ. ೪-೧೪) ಎಂದು ನಿರ್ವಚನ
ವನ್ನು ಹೇಳಿದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಈ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಗ್ನಿಯ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವುದರಿಂದ
ಅಗ್ನಿಯ ಹೆಸರುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶೀರಂ ಎಂದರೆ ಅನುಶಾಯಿನಂ ಅಥವಾ ಅಶಿನಂ | ಅಗ್ನಿಯು ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳಲ್ಲಿ
ಗೂಢವಾಗಿ ಸುತ್ತುವಾಗುವನು. ಎಂದರೆ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ನೆಲೆಸಿದ್ದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
ಆದರೆ ಒಳಗೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇರುವನು. ಮುಢನಾದಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೋಚರಿಸುವನು. ಅಥವಾ
ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಉದರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗಿ ಜಾತರಾಗಿ
ಎಂಬಭಿಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಆಹಾರಾದಿಗಳನ್ನು ಪಚನಮಾಡುತ್ತಾ ಶರೀರದ ಸಮಸ್ತ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ
ಔಷ್ಣ್ಯದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕ್ಷಿಪ್ರಪ್ರಮಾಣದ ಔಷ್ಣ್ಯ
ದಿಂದ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೆಚ್ಚಗಿರುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಶೀರಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ
ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಪಾವಕಶೋಚಿಷಂ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಚ್ಚಗಿರುವ ಎಂದರ್ಥವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಮವ೦ತಂ ನ ಸಾನಸಿಂ ಗೃಣೇಹಿ ವಿಪ್ರ ಶುಷ್ಕಿಣಂ |

ಮಿತ್ರಂ ನ ಯಾತಯಿಷ್ಟನಂ || ೧೨ ||

• ಪದಸಾಠಃ •

ತಂ | ಅವ೦ತಂ | ನ | ಸಾನಸಿಂ | ಗೃಣೇಹಿ | ವಿಪ್ರ | ಶುಷ್ಕಿಣಂ |

ಮಿತ್ರಂ | ನ | ಯಾತಯಿಷ್ಟನಂ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಿಪ್ರ ಮೇಧಾವಿನ್ ಸ್ತೋತಃ ಅವ೦ತು ನಾಶ್ಯಮಿವ ಸಾನಸಿಂ ಸಂಭಜನೀಯಂ ಶುಷ್ಕಿಣಂ
ಬಲಿನಂ ಮಿತ್ರಂ ನ ಸಖಾಯಮಿವ ಯಾತಯಿಷ್ಟನಂ ಹತಶತ್ರುಜನಂ ತಮಗ್ನಿಂ ಗೃಣೇಹಿ | ಸ್ತುತಿಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಿಪ್ರ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಎಲೈ ಸ್ತುತಿರ್ಕರ್ತನೇ | ಅವ೦ತಂ ನ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಅಶ್ವದಂತೆ |
ಸಾನಸಿಂ—ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ನೀಡಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ | ಶುಷ್ಕಿಣಂ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ | ಮಿತ್ರಂ ನ—
ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ | ಯಾತಯಿಷ್ಟನಂ—ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಕೊಂದವನೂ ಆದ | ತಂ—ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು |
ಗೃಣೇಹಿ—ಸ್ತುತಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಯಾದ ಅಶ್ವದಂತೆ ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ನೀಡಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ, ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಕೊಂದವನೂ ಆದ ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು.

English Translation

O priest, glorify him who is welcome and strong as a horse, and who like a friend conquers all our foes.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉಪ್ ತ್ವಾ ಜಾಮಯೋ ಗಿರೋ ದೇದಿತತೀರ್ಹವಿಷ್ಯತೇ |

ವಾಯೋರನೀಕೇ ಅಸ್ಥಿರನ್ || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಪ್ | ತ್ವಾ | ಜಾಮಯಃ | ಗಿರಃ | ದೇದಿತತೀಃ | ಹವಿಷ್ಯತೇ |

ವಾಯೋಃ | ಅನೀಕೇ | ಅಸ್ಥಿರನ್ || ೧೩ ||

• ಸಾಯಂಛಾಪಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಹವಿಷ್ಯತೋ ಯಜಮಾನಾರ್ಥಂ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಯೋ ಜಾಮಯಃ ಸ್ವಸಾರ್ಥಂ ದೇದಿತತೀಶ್ಚ ಗುಣಾನ್ವಿತಂತ್ಯಸ್ತಾ ತ್ವಾಮುಪಶಿಷ್ಯಂತೇ | ವಾಯೋರನೀಕೇ ಸಮಾಪೇ ಸ್ತುತಿಸಮೇಧಯಂತೀತ್ಯಾಸ್ಥಿರನ್ | ಅತಿಷ್ಠಂಶ್ಚ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಹವಿಷ್ಯತಃ—ಹವಿಷ್ಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗಾಗಿ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತ್ರಗಳ | ಜಾಮಯಃ—ಸಹೋದರಿಯಂತೆ | ದೇದಿತತೀಃ—ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ | ತ್ವಾ ಉಪ್—ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ | ವಾಯೋಃ—ವಾಯುವಿನ | ಅನೀಕೇ—ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ | ಅಸ್ಥಿರನ್—ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಪ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇವೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಹವಿಷ್ಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಗಳು ಸಹೋದರಿಯಂತೆ ಇದ್ದು ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಯುವಿನ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಪ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇವೆ.

English Translation

The sister praises of the worshipper rise to you, proclaiming your glories ; they stand kindling you in the presence of Vayu.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಯಸ್ಯ ತ್ರಿಧಾತ್ವವೃತಂ ಬರ್ಹಿಶ್ಚ ಸ್ಥಾಪಸಂಧಿನಂ |

ಆಪ್ತೃನ್ನಿ ದಧಾ ಪದಂ || ೧೪ ||

• ಸದವಾಣಿ •

ಯಸ್ಯ | ತ್ರಿಧಾತ್ವಂ | ಅಪ್ತೃತಂ | ಬರ್ಹಿಃ | ತಸ್ಥಾ | ಅಸಂಧಿನಂ |

ಆಪಃ | ಚಿತ್ | ನಿ | ದಧ | ಪದಂ || ೧೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಸ್ಯಾನ್ನೇತ್ರಿಧಾತು ತ್ರಿವೃತಮನಾವೃತಂ ಚಾಸಂದಿನಮಬದ್ಧಂ ಚ | ಸ್ವರಣಕಾಲೇ ಹಿ ಬರ್ಹಿರಬದ್ಧಂ ಭವತಿ | ಬರ್ಹಿಶ್ಚ ಸ್ಥಾಪಸಂಧಿನಂ ತಿಪ್ತೃತಿ ತಸ್ತಿಸ್ತಗ್ನಾಪಾಪ್ತೃದಾಪೋಽಪಿ ಪದಂ ನಿ ದಧ | ನಿ ದಧತಿ | ಅಂತರಿಕ್ಷಾ ಮಾಧ್ಯಮಿಕೇ ಪದಂ ನಿ ದಧತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ •

ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಪೂಜೆಗಾಗಿ | ತ್ರಿಧಾತು—ಮೂರು ಪದರಗಳುಳ್ಳವೂ | ಅಪ್ತೃತಂ—(ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಲ್ಲದೆ) ಗ್ರಂಥಿಯೊಡಗೂಡಿರುವೂ | ಅಸಂಧಿನಂ—ಗ್ರಂಥಿಯಿಲ್ಲದಿರುವೂ ಆದ | ಬರ್ಹಿ—ದರ್ಭಾಸನಗಳು | ತಸ್ಥಾ—ಇಂಥಲ್ಲುಟ್ಟಿನೆಯೇ ಆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ | ಅಪ್ತೃತ್—ಉದಕಗಳೂ ಕೂಡ | ಪದಂ—ಸ್ಮಾಪನವನ್ನು | ನಿ ದಧ—ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

• ಧವಾರ್ಥ •

ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಮೂರು ಪದರಗಳುಳ್ಳವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಗ್ರಂಥಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದವೂ, ಗ್ರಂಥಿಯಿಲ್ಲದಿರುವವೂ ಆದ ದರ್ಭಾಸನಗಳು ಇಂಥಲ್ಲುಟ್ಟಿನೆಯೇ ಆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಉದಕಗಳೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಸ್ಮಾಪನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

English Translation

The waters find their place in him, for whom the triple-jointed grass is spread unlimited and untied (in the sacrifice)

|| ಸಂಹಿತಾಶಾಖೆ ||

ಪದಂ ದೇವಸ್ಯ ಮಿಾಳ್ವಾಽನಾಧ್ಯಷ್ಟಾಭಿರೂತಿಭಃ |

ಭದ್ರಾ ಸೂರ್ಯ ಇವೋಪದ್ಯಕ್ | ೧೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪದಂ | ದೇವಸ್ಯ | ಮಿಾಳ್ವಾಃ | ಅನಾಧ್ಯಷ್ಟಾಭಃ | ಊತಿಫಃ |

ಭದ್ರಾ | ಸೂರ್ಯಃ | ಇವ | ಉಪದ್ಯಕ್ || ೧೫ ||

• ಸಾಯಾಫಾಽಽಃ •

ಮಿಾಳ್ವಾಃ ಕಾಮಾನಾಂ ಸೇಕ್ತುರ್ದೇವಸ್ಯ ದ್ಯೋತಮಾನಸ್ಯಾಗ್ನೇಃ ಪದಂ ಸ್ಥಾನಮನಾಧ್ಯಷ್ಟಾಭಿ
ತಪ್ತುಭಿರನಾಧ್ಯಷ್ಟಾಭಿರೂತಿಭಿಃ ರಕ್ಷಾಭಿರ್ಭಜನೀಯಂ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥೈವಾಸ್ಯೋಪದ್ಯಗುಪದ್ಯ-
ಪ್ಪಿರಸಿ ಸೂರ್ಯ ಇವ ಯಥಾ ಸೂರ್ಯಶ್ಚದ್ಯದ್ಯದ್ರಾ ಮನುಷ್ಯೈರ್ಭಜನೀಯಾ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮಿಾಳ್ವಾಃ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ | ದೇವಸ್ಯ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು | ಪದಂ—ಸ್ಥಾನವು |
ಅನಾಧ್ಯಷ್ಟಾಭಃ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ : ಊತಿಫಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ | ಉಪದ್ಯಕ್—
ಈ ಅಗ್ನಿಯ ದಿವ್ಯರೂಪವೂ ಸಹ | ಸೂರ್ಯ ಇವ—ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಭದ್ರಾ—ಮನುಷ್ಯರ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ಥಾನವು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ರಕ್ಷಣೆ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯ ದಿವ್ಯರೂಪವೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮಾನವರ ಪೂಜೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

English Translation

Auspicious is the place of the god who pours forth all desires with
inviolable protections ; auspicious is his appearance like the Sun's-

• ಸಂಹಿತಾಶಾಖೆ •

ಅಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯ ಧೀತಿಭಿಃಪ್ರಾನೋ ದೇವ ತೋತಿಷಾ |

ಆ ದೇವಾನ್ವಕ್ತಿಯಕ್ತಿ ಚ || ೧೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಗ್ನೇ | ಧೀಶ್ವಸ್ಯ | ಧೀಶ್ವಃ | ತೇಪಾನಃ | ದೇವ | ಶೋಚಿಷಾ |

ಅ | ದೇವಾನ್ | ವಕ್ಷತಿ | ಯಕ್ಷಿ | ಚ || ೧೩ ||

|| ಸಾಯಂಜ಼ಾಪ್ತಂ ||

ಹೇ ದೇವ ದ್ಯೋತಮಾನಾಗ್ನೇ ಘೃತಸ್ಯ ದೀಪ್ತಿಸಾಧನಸ್ಯಾಜ್ಯಸ್ಯ ಧೀಶ್ವಿನಿಧಾನ್ಯೇಪಾನಶ್ಚ-
ಪಚ್ಚೋಚಿಷಾ ಜ್ವಾಲಯಾ ದೇವಾನ್ ಪ್ರತ್ಯಾ ವಕ್ಷತಿ | ಅನಹ | ಯಕ್ಷಿ | ಯಜ ಚ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ದೇವ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಘೃತಸ್ಯ—ಪ್ರಕಾಶಸಾಧನವಾದ ಅಜ್ವದ |
ಧೀಶ್ವಃ—ಅರ್ಪಣೆಗಳಿಂದ | ತೇಪಾನಃ—ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾ | ಶೋಚಿಷಾ—ನಿನ್ನ ಜ್ವಾಲೆಗಳ ಮೂಲಕ |
ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಗೆ | ಅ ವಕ್ಷತಿ—ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರ್ಪಿಸು | ಯಕ್ಷಿ ಚ—
ಅನರನ್ನು ಪೂಜಿಸು

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಕಾಶಸಾಧನವಾದ ಅಜ್ವದ ಅರ್ಪಣೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾ ನಿನ್ನ
ಜ್ವಾಲೆಗಳಮೂಲಕ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹವಿಸ್ಸುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅರ್ಪಿಸು. ಅನರನ್ನು ಪೂಜಿಸು.

English Translation

Divine Agni, blazing with radiance, through our oblations of ghi,
bear (our sacrifice) to the gods and offer it.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತಂ ತ್ವಾಜನಂತ ಮಾತರಃ ಕವಿಂ ದೇವಾಸೋ ಅಂಗಿರಃ |

ಹವ್ಯವಾಹನುಮರ್ತೃಂ || ೧೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತಂ | ತ್ವಾ | ಅಜನಂತ | ಮಾತರಃ | ಕವಿಂ | ದೇವಾಸಃ | ಅಂಗಿರಃ |

ಹವ್ಯವಾಹಂ | ಅನುರ್ತೃಂ || ೧೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಅಂಗಿರೋಽಗ್ನೇ ಕವಿಂ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾಣಾಮತುತ್ಯಂ ಮರಣರಹಿತಂ ಹವ್ಯವಾಹಂ
ಹವಿಷಾಂ ವೋಧಾರಂ ತಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾ ಮಾತರ ಇವಾಚಸಂತ |
ಜನಯಂತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಅಂಗಿರಃ—ಅಂಗರಾನಾಮಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಕವಿಂ—ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತನಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ |
ಅನುತ್ಯಂ—ಮರಣರಹಿತನೂ | ಹವ್ಯವಾಹಂ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸುವವನೂ | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ
ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದೇವಾಸೋ—ದೇವತೆಗಳು | ಮಾತರ ಇವ—ತಾಯಿಯರಂತೆ | ಅವಸಂತ—ಉತ್ಪನ್ನ
ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಃ ಛಾನುರ್ಥಃ ।

ಅಂಗರಾನಾಮಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತನಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ ಮರಣರಹಿತನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ
ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸುವವನೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ತಾಯಿಯರಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The gods, as mothers, have borne you Agniras, the seer, the immortal,
the bearer of the oblation,

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪ್ರಚೇತಸಂ ತ್ವಾ ಕವೇಽಗ್ನೇ ದೂತಂ ವರೇಣ್ಯಂ ।

ಹವ್ಯವಾಹಂ ನಿ ಸೇದಿರೇ || ೧೮ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಃ ।

ಪ್ರಚೇತಸಂ | ತ್ವಾ | ಕವೇ | ಅಗ್ನೇ | ದೂತಂ | ವರೇಣ್ಯಂ |

ಹವ್ಯವಾಹಂ | ನಿ | ಸೇದಿರೇ || ೧೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಕವೇ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾನ್ನಗ್ನೇ ಪ್ರಚೇತಸಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯುಬುದ್ಧಿಂ ವರೇಣ್ಯಂ ವರಣೇಯಂ ದೂತಂ
ದೇವಾನಾಂ ಹವ್ಯವಾಹಂ ಹವಿಷಾಂ ವೋಧಾರಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ನಿಷೇದಿರೇ | ದೇವಾ ನಿಷೇದಂತಿ ||

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಕವೇ—ಮೇಧಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಪ್ರಚೇತಸಂ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ | ವರೇಣ್ಯಂ—ಪೂಜ್ಯನೂ | ದೂತಂ—ದೇವದೂತನೂ | ಹವ್ಯವಾಹಂ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸುವವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ನಿ ವೇದಿರೇ—ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

। ಧಾವಾರ್ಥಃ ।

ಮೇಧಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ದೇವದೂತನೂ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸುವವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The gods seat you in your place, O wise Agni, the seer, the messenger the most excellent, the bearer of the oblation,

। ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ।

ನಹಿ ಮೇ ಅಸ್ತೌಘ್ನಾ ನ ಸ್ವಧಿತಿವನಸ್ವತಿ ।

ಅಥೈತಾದ್ವಗ್ಧರಾಮಿ ತೇ || ೧೯ ||

। ಽದವಾಕ್ಯಃ ।

ನಹಿ | ಮೇ | ಅಸ್ತೌ | ಅಘ್ನಾ | ನ | ಸ್ವಧಿತಿಃ | ವನಸ್ವತಿ |

ಅಥ | ಏತಾದ್ವಕ್ | ಭರಾಮಿ | ತೇ | ೧೯ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಮೇ ಮಮ ಭಾರ್ಗವಸ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಸ್ಯರ್ಷೇರಘ್ನಾ ಗಾಃ | ಅಘ್ನೋಸ್ತೇತಿ ಗೋನಾಮಸು ಪಾರಾತ್ | ನಹ್ಯಸ್ತಿ ನ ವಿದ್ಯತೇ ಯಸ್ಯಾಃ ಪಯಸಾಜೇನ ಚ ತ್ವಾಂ ಯಜೇಯ | ಕಂಚ ಸ್ವಧಿತಿನಃ ವನಸ್ವತಿ ಕಾಷ್ಠಾನಿ ಹಂತಿ ಯಃ ಕಾಷ್ಠೈಸ್ತ್ವಾಂ ಸಮಿಂಧೀಯ | ಅಥೈತಾದ್ವಗ್ಧಿ-ಹೋತ್ರಾರ್ಥಂ ಪಯಸೋ ದೋಗ್ಧೀಂ ಗಾಮಿಂಧನಸಾಧನಾನಿ ಚೈತತ್ಸರ್ವಂ ತೇ ತುಭ್ಯಮುಹಂ ಭರಾಮಿ ||

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಮೇ—ನನ್ನಲ್ಲಿ | ಅಘ್ನಾ—ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಗೋವು | ನಹಿ ಅಸ್ತಿ—ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ | ವನಸ್ವತಿ—ಸಮಿತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಸಾಧನವಾದ | ಸ್ವಧಿತಿಃ

ನೆ—ಕೊಡಲಿಯೂ ಸಹ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ | ಅಕ್ಷ—ಆದರೂ ಸಹ | ಏತಾದ್ಯಕ್—ಗೋವಿನ ಹಾಲನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇಂಥನ ಸಾಧನವಾದ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನೂ | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಧರಾಮಿ—ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಒಡಗಿಸುವ ಗೋವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಸಮಿತ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದು ಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಸಾಧನವಾದ ಕೊಡಲಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ ಗೋವಿನ ಕ್ಷೀರವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇಂಥನ ಸಾಧನವಾದ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನೂ ನಿನಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

No cow is mine, and no axe is at hand to cleave wood, but yet I bring both these to you,

|| ವಿಕೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಮುಂದಿನ ಋಕ್ವಿನ ವಿಕೇಷವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಯದಗ್ನೇ ಕಾನಿ ಕಾನಿ ಚಿದಾ ತೇ ದಾರೂಣಿ ದಧ್ಮಸಿ |

ತಾ ಜುಷ್ವಸ್ತ ಯವಿಷ್ಯಂ || ೨೦ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಯತ್ | ಅಗ್ನೇ | ಕಾನಿ | ಕಾನಿ | ಚಿತ್ | ಅ | ತೇ | ದಾರೂಣಿ | ದಧ್ಮಸಿ |

ತಾ | ಜುಷ್ವಸ್ತ | ಯವಿಷ್ಯಂ || ೨೦ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಮ್ನುಶ್ಚುಶ್ಚೈವಾರ್ಥಸ್ಯ ವಿವರಣಮಾತ್ರ | ಹೇ ಯವಿಷ್ಯಂ ಯುವತಮಾಗ್ನೇ ಶುಭಂ ಯದ್ಯದಾ ಕಾನಿ ಕಾನಿ ಚಿದಾಽನಿ ಕಾನೈವಿ ದಾರೂಣಿ ಕಾಷ್ಠಾನ್ಯಾ ದಧ್ಮಸಿ ಅಧಾರಯಾಮಿ ತದಾ ತಾ ತಾನ್ಯಪರಶವ್ಯಕ್ತಾನ್ಯೈವಿ ಜುಷ್ವಸ್ತ | ಸೇವಸ್ತ | ತಥಾ ಚ ಯಜುರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ | ನ ಹ ಸ್ತ ವೈ ಪುರಾಗ್ನಿರಪರಶುವ್ಯಕ್ಲಂ ದಹತಿ ತದಸ್ತೈ ಪ್ರಯೋಗೇ ಏವರ್ಷಿರಸ್ತದಯದ್ಯದಗ್ನೇ ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚೇತಿ ಸಮಿಧಮಾದಧಾತ್ಯಪರಶುವ್ಯಕ್ಲಮೇವಾಸ್ತೈ ಸ್ತದಯತಿ ಸರ್ವಮಸ್ತೈ ಸ್ತದತೇ | ಶ್ರು. ಸಂ. ೩.೧-೧೦-೧ | ಇತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ :

ಯವಿಷ್ಯಂ—ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನವ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಯತ್—ಯಾವಾಗ ಕಾನಿ ಕಾನಿ ಚಿತ್—ಯಾವ ಯಾವ ವಿಧವಾದ | ದಾರೂಣಿ—ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು | ತೇ—ನಿನಗೆ | ಅ ದಧ್ಮಸಿ—ನಾವು ತಂದೊಪ್ಪಿಸುವೆವೋ | ತಾ—ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಜುಷ್ವಸ್ತ—ಸೇವಿಸು.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಅತ್ಯಂತ ಯುವಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾವು ತಂದೆರ್ಪಿಸುವೆವೋ ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೇವಿಸು.

English Translation

Most youthful (Agni), when we offer any kinds of timber to you, you accept them all,

• ವಿಕೀರ್ಷವಿಷಯಗಳು •

ಪ್ರಯೋಗನೇಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಷಿಯು—ತಾನು ಅತಿದಂದ್ರನಾದುದರಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಸಾಧನವಾದ ಗೋವುಗಳಿಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಕ್ಷೀರ ಅಜ್ಞ ಫೃತ ಇವುಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಓದಗಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಗೋವುಗಳಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲನವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ತಂದು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಿಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತನ್ನ ದೈನ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ತಾನು ಅರ್ಪಿಸುವ ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಹವಿರಾದಿದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಯು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತ ಮುಕ್ತನೇ ಉದಾಹರಿಸಿ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿರುವ ಯಜುರ್ಬ್ರೂಹ್ಮಣಾ ನಾಕೃತವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಾರೆ—

ನ ಹ ಸ್ಯ ವೈ ಪುರಾಗ್ನಿರಪರಶುವ್ಯಕ್ಲಂ ದಹತಿ ತದಸ್ಯೈ ಪ್ರಯೋಗ ಏವರ್ಷಿರಸ್ವದಯದ್ಯದಗ್ನೇ
ಯಾನಿ ಕಾನಿ ಚೀತಿ ಸಮಿಧಮಾ ದಧಾತ್ಯಪರಶುವ್ಯಕ್ಲಮೇವಾಸ್ಯೈ ಸ್ವದಯತಿ ಸರ್ವಮಸ್ಯೈ
ಸ್ವದತೇ ||

(ತೈ. ಸಂ. ೫-೧-೧-೧೦)

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿಯದೇ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಗನೇಂಬ ಮುಷಿಯು, ತನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಷ್ಠಚ್ಛೇದನಸಾಧನವಾದ ಕೊಡಲಿಯು ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಅದರಿಂದ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿಯದೇ ಇರುವ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಫೃತವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಪಂಗ್ರಹಿಸಿ ದಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯು ಆ ಮುಷಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಕಾಷ್ಠಗಳನ್ನು ದಹಿಸದನು ಎಂಬ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

• ಸಂಹಿಕಾಪಾಠ •

ಯದತ್ತ್ಯುಪಜಿಹ್ಮಿಕಾ ಯದ್ವ್ಯಮ್ರೋ ಅತಿರಸರ್ಪತಿ |

ಸರ್ವಂ ತದಸ್ತು ತೇ ಘೃತಂ || ೨೧ ||

• ಪದಪಠಃ •

ಯತ್ | ಅತ್ತಿ | ಉಪ್ಪಜಿಹ್ವಿಕಾ | ಯತ್ | ವಮುಃ | ಅತ್ತಿಸರ್ಪತಿ |
ಸರ್ಪಂ | ತತ್ | ಅಸ್ತು | ತೇ | ಘೃತಂ || ೨೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಯಶ್ಚಾಷ್ಠಾದಿಕಮುಪಜಿಹ್ವಿಕಾ | ಉಪಜಿಹ್ವತೀತ್ಯುಪಜಿಹ್ವಿಕಾ | ಅತ್ತಿ ಭಕ್ಷಯತಿ |
ಯಚ್ಚಿ ಕಾಷ್ಠಾದಿಕಂ ವಮುಃ | ವನುತ್ಯುದಕಮಿತಿ ವಮುಃ ; ಉಪಜಿಹ್ವಿಕಾವಮುಕಙ್ಕಾ ಯದ್ವಾಪಿ
ಪರ್ಯಾಯಾ ತಥಾಪಿ ಪೃಥಗುಪಾಧಾನಾದ್ವಮುಕಙ್ಕಾ ಸ್ತದ್ವಿಶೇಷೇ ಪರ್ಯವತ್ಯತಿ | ಸೋಪ್ಪಜಿಹ್ವಿಕಾರ್ಪತಿ
ಅತಿಗಚ್ಛತಿ | ತತ್ಪರ್ಪಂ ತೇ ತವ ಘೃತಂ ಘೃತಸದ್ವತಮಸ್ತು | ಯಥಾ ಘೃತಂ ತವ ಪ್ರಿಯಕರಂ ಭವತಿ
ತಥಾ ಪ್ರಿಯಕರಂ ಭವತ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ) ಯತ್—ಯಾವ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು | ಉಪಜಿಹ್ವಿಕಾ—ಗಿಜ್ಜಲೇ ಮುಂತಾದ
ಕ್ರಮಿಗಳು | ಅತ್ತಿ—ಭಕ್ಷಿಸಿವೆಯೇ | ಯತ್—ಯಾವ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು | ವಮುಃ—ವಮುಸಂಕ್ಷಲಕವಾದ
ಕ್ರಮಿಗಳು | ಅತ್ತಿಸರ್ಪತಿ—ಕೊರೆದಿವೆಯೇ | ತತ್ ಸರ್ಪಂ—ಆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಷ್ಠವಿಶೇಷಗಳೂ | ತೇ—ನಿನಗೆ |
ಘೃತಂ—ಘೃತದಂತೆ ಪ್ರಿಯಕಾರಕವಾಗಿ | ಅಸ್ತು—ಆಗಿರಲಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಯಾವ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ಗಿಜ್ಜಲೇ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮಿಗಳು ಭಕ್ಷಿಸಿವೆಯೇ, ಯಾವ
ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳನ್ನು ವಮುಸಂಕ್ಷಲಕವಾದ ಕ್ರಮಿಗಳು ಕೊರೆದಿವೆಯೇ ಆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಷ್ಠವಿಶೇಷಗಳೂ ನಿನಗೆ ಘೃತದಂತೆಯೇ
ಪ್ರಿಯಕಾರಕವಾಗಿರಲಿ.

English Translation

Whatever timber the ant has gnawed, whatever the emmet has
infested,—may it all be welcome to you as ghi.

• ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು •

ಉಪಜಿಹ್ವಿಕಾ ಮತ್ತು ವಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾಕೆಂದು ನಿರೂಪಿಸುವನ್ನು ಈ ರೀತಿ
ಹೇಳಿರುವರು—

ವಮಿತ್ರಫಿರುಪಜಿಹ್ವಿಕಾ ಇತಿ ಸೀಮಿತಾನಾಂ | ವಮಿತ್ರೇ ವಮನಾತ್ | ಸೀಮಿತಾ ಸ್ವಮನಾತ್ |
ಉಪಜಿಹ್ವಿಕಾ ಉಪಜಿಹ್ವಿಕ್ಃ | ಯದತ್ತ್ಪಜಿಹ್ವಿಕಾ ಯದ್ವಮಿತ್ರೇ ಅತ್ತಿಸರ್ಪತಿ | ಇತ್ಯಪಿ
ನಿಗಮೋ ಭವತಿ ||

(ನಿ. ೩—೨೦)

ವಮ್ಮಾ ಮತ್ತು ಉಪಜಿಹ್ಮಿಕಾ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಸೀಮಿಕಾ ಎಂದರೆ ಗೆಜ್ಜೆಲು ಇರುವೆಗಳನ್ನು (emnets, white ants) ಸೂಚಿಸುವ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳು, ವಮ್ಮೋ ವಮನಾತ್ | ವಮ್ಮೀ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ವಮನ ಕಾರುವುದು ವಮನಮಾಡುವುದು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ವಮನಶಬ್ದದಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಧವಾದ ಇರುವೆಗಳು ಉದಕವನ್ನು ಹಿರಿ ಅದನ್ನು ಮಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕಾರಿ ಅಥವಾ ವಮನಮಾಡಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಹಸಿಯಾಗಿಯೂ ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗೆಜ್ಜೆಲು ಇರುವೆಗಳಿಗೆ ವಮ್ಮೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಉಪಜಿಹ್ಮಿಕಾಃ ಎಂದರೆ ಉಪಜಿಹ್ಮಿಃ ಈ ಇರುವೆಗಳಿಗೆ ಮೂಸಿನೋಡುವ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅತಿ ಚುರುಕಾಗಿರುವವು ವಾಸನೆಯಿಂದಲೇ ಇವುಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತಮಗೆ ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವವು. ಇಂತಹ ತೀಕ್ಷ್ಣವೇದ ಘ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯಗಳಿರುವ ಗೆಜ್ಜೆಲು ಇರುವೆಗಳಿಗೆ ಉಪಜಿಹ್ಮಿಕಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸೀಮಿಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿಕಾಃ ಸ್ಯಮನಾತ್ | ಸ್ಯಮಂತಿ ಹಿ ತಾ ನಿತ್ಯಮೇವ ಗಚ್ಛಂತಿ | ಸೀಮಿಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಹೋಗು, ಸಂಚರಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಸ್ಯಮಂತಿಧಾತುವಿನಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. ಈ ಇರುವೆಗಳು ಆಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು (ಮರ ಅಥವಾ ಮರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು) ವ್ಯಾಪಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ಗೆಜ್ಜೆಲು ಇರುವೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯದತ್ಪ್ರಾಪ್ತಜಿಹ್ಮಿಕಾ ಯದ್ವಮ್ಮೋ ಅತಿಸರ್ಪತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಕೃತಮುಕ್ತಿಸ ವಾಕ್ಯವೇ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿರುವುದು ಎಂದು ನಿರ್ವಚನಾಭಿಪ್ರಾಯವು.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಗ್ನಿಮಿಂಧಾನೋ ಮನಸಾ ಧಿಯಂ ಸಚೇತ ಮರ್ತ್ಯಃ |

ಅಗ್ನಿಮಾಥೇ ವಿವಸ್ವಭಿಃ || ೨೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಗ್ನಿಂ | ಇಂಧಾನಃ | ಮನಸಾ | ಧಿಯಂ | ಸಚೇತ | ಮರ್ತ್ಯಃ |

ಅಗ್ನಿಂ | ಈಥೇ | ವಿವಸ್ವಭಿಃ || ೨೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಮತ್ತೋ ಮನುಷ್ಯೋಽಗ್ನಿಮಿಂಧಾನಃ ಕಾಷ್ಠೈಃ ಪ್ರಜ್ವಲಯನ್ ಮನಸೈವ ಶ್ರದ್ಧಧಾನೋ ಧಿಯಂ ಕರ್ಮ ಸಚೇತ | ಕಾಲೇ ಭಚೇತ | ವಿವಸ್ವಭಿರ್ಯತ್ಪ್ರಿಗ್ನಿಶ್ಚಾಗ್ನಿಮೇವೇಥೇ | ಪ್ರಜ್ವಲತಿ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಮರ್ತ್ಯಃ—ಮಾನವನು | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಇಂಧಾನಃ—ಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಾಗ | ಮನಸಾ—ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ | ಧಿಯಂ—ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು | ಸಚೇತ—ನಿರನೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು |

ವಿವಶ್ಯಛೇ—ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಮುತ್ತಿಕೃಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ | ಅಗ್ನಿ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಈರ್ಥೇ—ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಮಾನವನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಷ್ಠಗಳಿಂದ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವಾಗ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಮುತ್ತಿಕೃಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

English Translation

Let a man, when he kindles Agni, perform the ceremony with a (devout) mind ; he kindles him with the priests.

ನೂರಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಂಘಾಷಂ ।

ಅದರ್ಶಿತಿ ಚತುರ್ದಶರ್ಚಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾನ್ತಾಸ್ಯ ಸೋಧರೀರಾರ್ಷಂ । ಅತಾನುಕ್ರ-
ಮ್ಯತೇಃ ಅದರ್ಶಿ ಪಠನಾ ಸೋಧರಿರ್ವಾರ್ಹತಂ ಪಂಚಮ್ಯಾದ್ಯಯುಷಃ ಸತೋಬೃಹತಿಸ್ತೋತ್ರಪ್ತಮ್ಯಾದಿ
ಯುಷಃ ಕಠುಬ್ನಾಯತ್ರೀ ಕಠುಬನುಷ್ಪುಬುತ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತೀತಿ | ಪಂಚಮಿವಾಪ್ತಮಿಸವಮ್ನೇಕಾದರ್ಶಿ-
ತ್ರಯೋದಶ್ಯಃ ಪಂಚ ಸತೋಬೃಹತ್ಯಃ | ಅಪ್ತಮಿವಾಧ್ಯಾದಶ್ಯಾ ಕಠುಧೌ ದಶಮಿವ ಗಾಯತ್ರೀಃ
ಚತುರ್ದಶನುಷ್ಪಪಾ ಶಿಷ್ವಾ ಬೃಹತ್ಯಃ | ಅಗ್ನೇಯಂ ತ್ರಿಶ್ಶುಕ್ತಾಽದಗ್ನಿರ್ವೇನತಾ | ಅತ್ಯಾಯಾಸ್ತಗ್ನಿ-
ಮರೂತಶ್ಚ || ಪ್ರಾತರನುವಾಕಸ್ಯಾಗ್ನೇಯಃ ಕೃತೌ ಬಾರ್ಹತೇ ಛಂದಸ್ಯಾದಿತಃ ಸಪ್ತರ್ಚಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ
ಚ | ಅದರ್ಶಿ ಗಾತುವಿಕ್ರಮ ಇತಿ ಸಪ್ತೇತಿ ಬಾರ್ಹತಂ | ಅ. ೪-೧೩ || ಅಭಿಪ್ಸವಿಕೇಸೂಕ್ತೇಷು
ಮೈತ್ರಾವರೂಢಸ್ಯ ವೈಕಲ್ಪಿಕಃ ಸೋತ್ರೀಯಸ್ತೃಚಃ | ಸೂಕ್ತಿಕಂ ಚ | ಮಾ ಚಿದಾಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಮರುಪ್ತಸಾ
ಯತ್ರೀ ರಾಜನ್ಯಗ್ನಿ ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಅದರ್ಶಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಹತ್ತನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ದತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ
ದಿನನಾಲ್ಕು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಸೋಧರಿ ಕಾಣ್ಕೆ; ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—
ಅದರ್ಶಿ ಪಠನಾ ಸೋಧರಿರ್ವಾರ್ಹತಂ ಪಂಚಮಾದ್ಯಯುಷಃ ಸತೋಬೃಹತಿಸ್ತೋತ್ರಪ್ತಮ್ಯಾದಿಯುಷಃ
ಕಠುಬ್ನಾಯತ್ರೀ ಕಠುಬನುಷ್ಪುಬುತ್ಯಾಗ್ನಿಮಾರುತೀ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಐದು, ಏಳು,
ಒಂಭತ್ತು, ಹನ್ನೊಂದು, ದ್ವಿಮೂರನೆಯ ಮುಕ್ತುಗಳು (೫ ಮುಕ್ತುಗಳು) ಸತೋಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು; ಎಂಬಿ,
ದನ್ನೆರಡು ಎಂಬ ಎರಡು ಮುಕ್ತುಗಳು ಕಠುಬಾರ್ಹತದವು. ಹತ್ತನೆಯ, ಏಳು ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸವು.
ದ್ವಿಮೂರನೆಯದು ಅನುಷ್ಪುಬಾರ್ಹತದವು; ಉದ ದ ಮುಕ್ತುಗಳು ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸವು. ಅಗ್ನಿಯು ದೇವತೆ; ;
ಕೊನೆಯ ಮುಕ್ತುಗೆ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಮರುಪ್ತುಗಳು ದೇವತೆಗಳು. ಪ್ರಾತರನುವಾಕಮಂತ್ರವೆಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನೇಯ

ಕ್ರತುಸಂಬಂಧವಾದ ಬೃಹತೀಛಂದಸ್ಸಿನ ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲಿನ ಏಳು ಮುಕ್ತುಗಳ ವಿಧಿಯೋಗವಿರುವುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಅದರ್ಶಿ ಗಾತುವಿತ್ತಮ ಇತಿ ಸಪ್ತೇತಿ ಬಾರ್ಹತಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಲ. ೪-೧೩) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಭಿಪ್ಲವಸಂಬಂಧವಾದ ಉಕ್ತಿಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವೈಕ್ರಾವರೂಣನಿಂಬ ಮುಕ್ತುಜನು ಪ್ರ ಮಂಹಿಷ್ಯಾಯ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗುವ ಮೂರು ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು (೮-೧೦ ಮುಕ್ತುಗಳನ್ನು) ವೈಕಲ್ಲಿಕಸೋತ್ರಿಯತ್ತಚನನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಪ್ರ ಮಂಹಿಷ್ಯಾಯ ಗಾಯತ ಪ್ರ ಸೋ ಅಗ್ನೇ ತವೋತಿಥಿಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಲ. ೭-೮) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯೋಪಾಕರಣ ಮತ್ತು ಉತ್ಪರ್ಜನಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಧಾನಹೋಮದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಾಂಕ್ಯಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಪಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಕೊನೆಯ ಮುಕ್ತುನ್ನು (೨೨ನೇ ಮುಕ್ತುನ್ನು) ಪಠಿಸಿ ಹೋಮಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಗೃಹ್ಯಸೂತ್ರದ—ಮಾ ಚಿದಾಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಮರುಕ್ಷಣಾ ಯತ್ತೇ ರಾಜನ್ಯಗ್ನೇ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಲ. ಗೃ. ೩.೫-೭) ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೧೦೩

ಮಂಡಲಂ-೮ | ಅನುವಾಕಂ-೧೦ | ಸೂಕ್ತ-೧೦೩ |

ಅಪ್ಪಳ-೩ | ಅಧ್ಯಾಯ-೭ | ವರ್ಗ-೧೩, ೧೪, ೧೫ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂತ್ಯ-೧೪ |

ಮುಷಿಃ-ಸೋಧಃ ಕಾಶ್ವಃ |

ದೇವತಾ-೧-೧೩, ಅಗ್ನಿಃ | ೧೪, ಅಗ್ನಿರ್ಮರುತಶ್ಚ |

ಹಂದಃ-೧-೧೪, ೩ ಬೃಹತೀ | ೫, ವಿರಾಜೂಪಾ | ೭, ೯, ೧೧, ೧೩, ಸತೋ-
ಬೃಹತೀ | ೮, ೧೨, ಕಕುಪ್ | ೧೦, ಪ್ರಸೀಯಸೀ | ೧೪, ಅನುಪ್ಪುಪ್ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅದರ್ಶಿ ಗಾತುವಿತ್ತಮೋ ಯಸ್ಮಿನ್ವತ್ರಾನ್ಯಾದಧುಃ |

ಉಪೋ ಷು ಜಾತಮಾರ್ಯಸ್ಯ ವರ್ಧನಮಗ್ನಿಂ ನಕ್ಷಂತ ನೋ
ಗಿರಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಅದರ್ಶಿ | ಗಾತುವಿತ್ತಮಃ | ಯಸ್ಮಿನ್ | ವತ್ರಾನಿ | ಅದಧುಃ |

ಉಪೋ ಇತಿ | ಸು | ಜಾತಂ | ಅರ್ಯಸ್ಯ | ವರ್ಧನಂ | ಅಗ್ನಿಂ | ನಕ್ಷಂತ | ನಃ | ಗಿರಃ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಯಸ್ಮಿನ್ವಗ್ನೌ ವ್ರತಾನಿ ಕರ್ಮಾಣ್ಯಾದಧುಃ ಯಜಮಾನಾ ಅದಧನ್ ಗಾತುವಿತ್ತಮೋಽತಿಶಯೇನ ಮಾರ್ಗಾಣಾಂ ಜ್ಞಾತಾ ಸೋಽಗ್ನಿರದರ್ಶಿಃ | ಪ್ರಾದುರಧೂಪ್ | ಕಿಂಚ ಸು ಜಾತಂ ಸವ್ಯಕ್ವಾಪ್ರಾದುರ್ಭೂ-

ತಮಸ್ಯಾರ್ಯಸ್ಯೋತ್ತಮವರ್ಣಸ್ಯ ವರ್ಧನಂ ವರ್ಧಯಿತಾರಮಗ್ನಿಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಿರೂಪಾ
ವಾಚ ಉಪೋ ನಕ್ಷತ್ರಂ | ಉಪಗಚ್ಛಂತೈವ || ನಕ್ಷ ಗತಾಮಿತಿ ಧಾತುಃ ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ತ •

ಯಸ್ಮಿನ್—ಯಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ | ವೃತಾನಿ—ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಅದಧುಃ—ಯಜಮಾನಾದಿಗಳು
ಅರ್ಪಿಸುವರೋ | ಗಾತುವಿತ್ತಮಃ—ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿತ ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು | ಅದರ್ಪಿ—ಪ್ರಾರ್ಥನಾರ್ಥಕ
ನಾಗಿದ್ದಾನೆ (ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ) | ಸುಜಾತಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವನೂ | ಅರೈಸ್ಯೆ—ಅರೈ
ಜನಕ್ಕೆ | ವರ್ಧನಂ—ವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಅದ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗಿರಃ—
ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು | ಉಪೋ ನಕ್ಷತ್ರಂ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

• ಧಾವಾರ್ತ •

ಯಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಾದಿಗಳು ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಪಿಸುವರೋ, ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅರಿತ
ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಜನ್ಮವುಳ್ಳವನೂ ಅರೈಸನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವವನೂ ಅದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

He, in whom they offer the sacrifices, has appeared,—he who knows
all ways; our praises rise to Agni, auspiciously born, the helper of the Arya.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರ ದೈವೋದಾಸೋ ಅಗ್ನಿದೇವಾ ಆಚ್ಛಾ ನ ಮಜ್ಜನಾ |

ಅನು ಮಾತರಂ ಪೃಥಿವೀಂ ವಿ ವಾವೃತೇ ತಸ್ಮಾ ನಾಕಸ್ಯ ಸಾನವಿ |

• ಪದವಾಚಃ •

ಪ್ರ | ದೈವೋದಾಸಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ದೇವಾನ್ | ಅಚ್ಛ | ನ | ಮಜ್ಜನಾ |

ಅನು | ಮಾತರಂ | ಪೃಥಿವೀಂ | ವಿ | ವಾವೃತೇ | ತಸ್ಮಾ | ನಾಕಸ್ಯ | ಸಾನವಿ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರೋದಾಸೋ ದಿವೋದಾಸೇನಾಹೂಯತುಸೋಽಗ್ನಿಮಾರ್ತರಂ | ಸವಾಕ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ
ಧಾರಣವತ್ತಾತ್ಪೃಥಿವೀ ಮಾತಾ | ತಾಂ ಪೃಥಿವೀಮುಚ್ಯ ಪ್ರತಿ ದೇವಾಂಸ್ತಸ್ಯ ದಿವೋಜಾತಸ್ಯ ಯತ್ನೇ

ದೇವಾನನು ಪ್ರತಿ ಹವಿರ್ವೋಧಂ ನ ಪ್ರ ವಿ ವಾವ್ಯತೇ | ಯಸ್ಮಾದೇನಮಗ್ನಿಂ ದಿವೋದಾಸೋ ವುಜ್ಞನಾ
ಬಲೇನಾಜುಹಾವ ತಸ್ಮಾದಯಮಗ್ನಿರ್ನಾಕಸ್ಯ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಸಾನವಿ ಸಮುಚ್ಛ್ರಿತೇ ದೇಶೇ ಸ್ವಾಯತನ
ವನ ತಸ್ಮಾ | ಅತಿಷ್ಠತ್ ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ಥ •

ದೈವೋದಾಸಃ—ದಿವೋದಾಸನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯು | ಮಾತರಂ—ಲೋಕಕ್ಕೆಲಾ
ಮಾತ್ಮಭೂತವಾದ | ಪೃಥಿವೀಂ ಅಚ್ಛ್ರಿ—ಪೃಥ್ವಿಯ ಪರವಾಗಿ | ದೇವಾನ್ ಅನು—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು
ವಹಿಸಲು | ನ ಪ್ರ ವಿ ವಾವ್ಯತೇ—ಹಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ | ಮುಜ್ಞನಾ—ದಿವೋದಾಸನು ತನ್ನ ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ
ಕರೆದುದೊಂದ | ನಾಕಸ್ಯ—ಸ್ವರ್ಗದ | ಸಾನವಿ—ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶದ ಮೇಲೆ | ತಸ್ಮಿ—ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ದೇವೋದಾಸನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯು ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮಾತ್ಮಭೂತವಾದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಪರವಾಗಿ
ದೇವತೆಗಳು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ವಹಿಸಲು ಹೋಗಿ ಹಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ದಿವೋದಾಸನು ತನ್ನ ಬಲಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕರೆದುದೊಂದ
ಸ್ವರ್ಗದ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶದಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು.

English Translation

Agni, when invoked by Divodasa, ran along the mother Earth as
with might, towards the gods ; he took his place in the height of heaven.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯಸ್ಮಾದ್ರೇಜಂತ ಕೃಷ್ಣಯಶ್ಚೈಕೈತ್ಯಾನಿ ಕೃಣ್ಣತಃ |

ಸಹಸ್ರಸಾಂ ಮೇಧಸಾತಾನಿವ ತ್ಮನಾಗ್ನಿಂ ಧೀಭಿಃ ಸಪರ್ಯತ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯಸ್ಮತ್ | ರೇಜಂತ | ಕೃಷ್ಣಯಃ | ಚೈತ್ಯಾನಿ | ಕೃಣ್ಣತಃ |

ಸಹಸ್ರಸಾಂ | ಮೇಧಸಾತಾನಿವ | ತ್ಮನಾ | ಅಗ್ನಿಂ | ಧೀಭಿಃ | ಸಪರ್ಯತ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಸ್ಮತ್ಪಾರಣಾಚ್ಛೈತ್ಯಾನಿ ಕರ್ತವ್ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಕೃಣ್ಣತಃ ಕರ್ಮಾಣಾನ್ಮನುಷ್ಯಾನ್
ಕೃಷ್ಣಯ ಇತರೇ ಮನುಷ್ಯಾ ರೇಜಂತೇ ಕಂಪಂತೇ ತಸ್ಮಾದಿವಾನೀಂ ಹೇ ಜನಾಃ ಯೂಯಂ ಸಹಸ್ರಸಾಂ

ಗವಾಂ ಧನಾನಾಂ ಚ ಸಹಸ್ರೈಃ ದಾತಾರಮಗ್ನಿಂ ಮೇಧಸಾಶಾ ಯಜ್ಞೇ ಧೀಛೀ ಕರ್ತವ್ಯೇ ಕರ್ಮಾಧಿ-
ಶ್ಚ ನಾತ್ಮೈವ ಸಪರ್ಯತ | ಪರಿಚರತಃ |

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮಾನವರೇ) ಯುಸ್ಮಾತ್—ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ | ಚಕ್ರೈಶ್ಚಾನಿ—ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಕೃಣ್ವತಃ—ಮಾಡತಕ್ಕ ಪುರುಷನಿಗೆ | ಕೃಪ್ವಯಃ—ಕರ್ಮರಹಿತರಾದ ಜನರಿಲ್ಲರೂ | ರೇಷಂತೇ—ಬೆದರಿ ನಡಗುವರೋ (ಅದುದರಿಂದಲೇ) | ಸಹಸ್ರಶಾಂ—ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಧನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕ | ಅಗ್ನಿಂ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನು | ಮೇಧಸಾಶಾ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಧೀಛೀ—ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ತ್ವನಾ—ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ | ಸಹಸ್ರೈಃ—ಪೂಜಿಸಿ, •

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮಾನವರೇ, ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಪುರುಷನಿಗೆ ಕರ್ಮರಹಿತರಾದ ಜನರಿಲ್ಲರೂ ಬೆದರಿ ನಡಗುವರೋ ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಧನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತಕ್ಕ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮಜ್ಜುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ ಪೂಜಿಸಿ.

English Transtation

Since men tremble before those who perform the sacred sacrifices, therefore you devoutly worship in the solemn rite Agni the bestower of thousands of cows.

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥ •

ಪ್ರ ಯಂ ರಾಯೇ ನಿ ನೀಷಸಿ ಮರ್ತೋ ಯಶ್ಚೇ ವಸೋ ದಾತರ್ |
ಸ ವಿರಂ ಧತ್ತೇ ಅಗ್ನಿ ಉಕ್ತಂಸಿನಂ ತ್ವನಾ ಸಹಸ್ರೈಃಪೋಷಿಣಂ || ೧

• ಪದಾರ್ಥ •

ಪ್ರ | ಯಂ | ರಾಯೇ | ನಿ ನೀಷಸಿ | ಮರ್ತೋ | ಯಃ | ಶ್ಚೇ | ವಸೋ | ದಾತ | ದಾತರ್ |
ಸಃ | ವಿರಂ | ಧತ್ತೇ | ಅಗ್ನೇ | ಉಕ್ತಂಸಿನಂ | ತ್ವನಾ | ಸಹಸ್ರೈಃಪೋಷಿಣಂ || ೧ ||

• ಅರ್ಯಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಲಾಗ್ನೇ ಶ್ವಂ ಯಂ ತವ ಸ್ತೋತಾರಂ ರಾಯೇ ಧಾರ್ಷಣ್ಯಂ ಪ್ರ ನಿ ನೀಷಸಿ ಪ್ರ ನೇತುಮಿಚ್ಛಸಿ ಯುಕ್ತ ಮರ್ತೋ ವಾನುಷ್ಯಶ್ಚೇ ಶುಭ್ಯಂ ದಾತರ್ ಹವೀಂಸಿ ಪ್ರ ಯಚ್ಚ ತಿ ಸ ಮನುಷ್ಯ

ಉಕ್ತ ಶಂಸಿನಮುಕ್ತಾನಾಂ ಶಂಸಿತಾರಂ ತ್ವನಾತ್ಮನ್ನೈವ ಸಹಸ್ರೋಷಿಣಂ ಬಹುಧನಂ ವೀರಂ ಪುತ್ರೈಂ ಧತ್ತೇ
ಧಾರಯತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನಾದ | ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ಯಂ—ಯಾವ ಸ್ವತಿ
ಕರ್ತನನ್ನು | ರಾಯೇ—ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಪ್ರ ನಿ ನೀಷಸಿ—ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆಯೋ | ಯಃ—ಯಾವ | ಮರ್ತಃ—
ಮಾನವನು | ತೇ—ನಿನಗೆ | ದಾಶರ್ತ್—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವನೋ | ಸಃ—ಆ ಮಾನವನು | ತ್ವನಾ—ತಾನಾಗಿಯೇ, |
ಉಕ್ತ ಶಂಸಿನಂ—ಶಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವನೂ | ಸಹಸ್ರೋಷಿಣಂ—ಆತ್ಮಧಿಕ
ನಾದ ಧನಕ್ಕೆ ಪತಿಯಾದವನೂ | ವೀರಂ—ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು | ಧತ್ತೇ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ವಸತಿದಾಯಕನಾದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ಸ್ವತಿಕರ್ತನನ್ನು ಧನಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ಯ
ವೆಯೋ, ಯಾವ ಮಾನವನು ನಿನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವನೋ ಆ ಮಾನವನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಶಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ತೋತ್ರಾದಿ
ಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವನೂ, ಆತ್ಮಧಿಕವಾಗಿ ಧನಕ್ಕೆ ಪತಿಯಾದವನೂ, ಶಕ್ತಿಯುತನೂ ಆದ ಪುತ್ರನನ್ನು
ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Agni, bestower of dwellings, that mortal whom you wish to lead
to wealth, and who gives offerings to you, possesses of himself a strong son,
a reciter of hymns and a lord of great wealth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ದ್ವೈಲೈ ಚಿದಭಿ ತ್ವಣತ್ತಿ ವಾಜಮರ್ವತಾ ಸ ಧತ್ತೇ ಅಕ್ಷತಿ
ಶ್ರವಃ |

ತ್ವೇ ದೇವತ್ರಾ ಸದಾ ಪುರುಷಸೋ ವಿಶ್ವಾ ನಾಮಾನಿ ಧೀಮಹಿ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ದ್ವೈಲೈ | ಚಿತ್ | ಅಭಿ | ತ್ವಣತ್ತಿ | ವಾಜಂ | ಅರ್ವತಾ | ಸಃ | ಧತ್ತೇ | ಅಕ್ಷತಿ |
ಶ್ರವಃ |

ತ್ವೇ ಇತಿ | ದೇವತ್ರಾ | ಸದಾ | ಪುರುಷಸೋ ಇತಿ ಪುರುಷವಸೋ | ವಿಶ್ವಾ | ನಾಮಾನಿ |
ಧೀಮಹಿ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯುಷಧಾತ್ಯಂ ಃ

ಹೇ ಪುರೂವನೋಃ ಬಹುಧನಾಗ್ನೇ ಯಸ್ಯುಭ್ಯಂ ಹವೀಂಃ ಪ್ರಯಜ್ಞತಿ ಸ ಯಜಮಾನೋಃ
 ದ್ಯುಕ್ತೇ ಚಿದ್ವೈದ್ಯೋಽಪಿ ಶತ್ರುಪುರೋ ಸ್ತುತಂ ವಾಜಮನ್ನಮರ್ವತಾಶ್ವೇನಾಥಿ ತ್ವಣತ್ತಿ | ಹಿನಸ್ತಿ | ಯಥಾ ಸ
 ಯಜಮಾನೋಽಕ್ಷಿತ್ಯಕ್ಷೀಣಂ ಶ್ರವೋಽನ್ನಂ ಧತ್ತೇ ಧಾರಯತಿ | ತಥಾ ಚ ಸತಿ ತುಭ್ಯಂ ಹವಿಷಾಂ
 ಪ್ರದಾತಾರೋ ವಯಮುಪಿ ದೇವತಾ ದೇವೇ ಶ್ವೇ ತ್ವಯಿ ಸ್ತುತಾ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ವಾನಾನಿ
 ವನನೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ಸದಾ ಸರ್ವದಾ ಧೀಮಹಿ | ಧಾರಯಾಮಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ಃ

ಪುರೂವನೋಃ—ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, | ಸಃ—ನಿನ್ನ ಪೂಜಕನಾದ ಯಜಮಾನನು |
 ದ್ಯುಕ್ತೇ ಚಿತ್—ಅತ್ಯಂತ ಬಲವಾದ ರಕ್ಷಣೆಯುಳ್ಳ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು |
 ಅರ್ವತಾ—ತನ್ನ ಅಶ್ವದ ಸಹಾಯದಿಂದ | ಅಥಿ ತ್ವಣತ್ತಿ—ಕೂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ | ಸಃ—ಅದೇ ಯಜಮಾನನು |
 ಅಜ್ಞತಿ—ನಾಶರಹಿತವಾದ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಧತ್ತೇ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, (ಆದರಂತೆಯೇ ನಾವೂ ಸಹ) |
 ದೇವತಾ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಶೀ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವೂ | ವಾನಾನಿ—ಅರ್ಪಕವೂ ಆದ
 ಧನಗಳನ್ನು | ಸದಾ—ಯಾವಾಗಲೂ | ಧೀಮಹಿ—ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ ಃ

ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಧನವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪೂಜಕನಾದ ಯಜಮಾನನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲವಾದ ರಕ್ಷಣೆ
 ಯುಳ್ಳ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ ಶತ್ರುವಿನ ಅನ್ನವನ್ನು ತನ್ನ ಅಶ್ವದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕೂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ
 ಯಜಮಾನನು ನಾಶರಹಿತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆದರಂತೆಯೇ ನಾವೂ ಸಹ ದೇವತಾತ್ಮನಾದ
 ನಿನ್ನಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಪಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಂದುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Lord of vast wealth, he (your worshipper) spoils with his steed food
 laid up even in strongholds, he possesses imperishable wealth ; in you divine
 we ever possess all desirable treasures.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ಃ

ಯೋ ವಿಶ್ವಾ ದಯತೇ ವಸು ಹೋತಾ ಮಂದ್ರೋ ಜನಾನಾಂ |
 ಮಧೋರ್ನ ಪಾತ್ರಾ ಪ್ರಥಮಾನ್ಯಸ್ತೈ ಪ್ರ ಸ್ತೋಮಾ ಯಂತ್ಯ-
 ಗ್ನಯೇ || ೬ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಯಃ | ವಿಶ್ವಾ | ದಯತೇ | ವಸು | ಕೋತಾ | ಮಂದ್ರಃ | ಜನಾನಾಂ |

ಮಧೋಃ | ನ | ಪಾತ್ರಾ | ಪ್ರಥಮಾನಿ | ಅಸ್ತೈ | ಪ್ರ | ಸ್ತೋಮಾಃ | ಯಂತಿ | ಅಗ್ನಯೇ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೋತಾ ದೇವಾನಾಮಾಹ್ವತಾ ಮಂದ್ರೋ ಮೋದಮಾನೋ ಯೋಽಗ್ನಿವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ
ವಸು ವಸುನಿ ಧನಾನಿ ಜನಾನಾಂ ಜನೇಭ್ಯೋ ದಯತೇ ಪ್ರಯುಚ್ಛತಿ ತಸ್ಮಾ ಅಸ್ಮಾ ಅಗ್ನಯೇ
ಮಧೋರ್ನ ಮದಕರಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯೇವ ಪ್ರಥಮಾನಿ ಮುಖ್ಯಾನಿ ಪಾತ್ರಾಣಿ ಸೋಮಾಃ ಪ್ರ ಯಂತಿ |
ಪ್ರಗಚ್ಛಂತಿ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಹೋತಾ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವವನೂ | ಮಂದ್ರಃ—ಸಂತುಷ್ಟಮನಸ್ಸನೂ ಆದ |
ಯಃ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಸು—ಧನವನ್ನೂ | ಜನಾನಾಂ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ |
ದಯತೇ—ಕೊಡುವನೋ | ಅಸ್ತೈ—ಅಂತಹ | ಅಗ್ನಯೇ—ಅಗ್ನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಸ್ತೋಮಾಃ—ನಮ್ಮ
ಸ್ತೋಮಗಳು | ಮಧೋಃ—ಮಧುಕರವಾದ ಸೋಮದ | ಪ್ರಥಮಾನಿ ಪಾತ್ರಾ ನ—ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರೆಗಳಂತೆ |
ಪ್ರ ಯಂತಿ—ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋ •

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವವನೂ, ಸಂತುಷ್ಟಮನಸ್ಸನೂ ಆದ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ಸಮಸ್ತವಾದ
ಧನವನ್ನೂ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಅಗ್ನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸ್ತೋಮಗಳು ಮಧುಕರವಾದ
ಸೋಮದ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಸೋಮವು ಹೋಗಿ ಸೇರುವಂತೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತವೆ.

English Translation

To him the invoker of the gods, who ever rejoicing distributes all
wealth to men,—to Agni proceed our praises like the principal cups of the
exhilarating Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಶ್ವಂ ನ ಗೀರ್ಭೀ ರಥ್ಯಂ ಸುದಾನವೋ ಮಮ್ವ್ಯಜ್ಯಂತೇ

ದೇವಯವಃ |

ಉಭೇ ತೋಕೇ ತನಯೇ ದಸ್ಮ ವಿಶ್ವತೇ ಪರ್ಷಿ ರಾಧೋ

ಮುಘೋನಾಂ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಶ್ವಂ | ನ | ಗೀಽಽಭಿಃ | ರಥ್ಯಂ | ಸುತದಾಸವಃ | ಮಮ್ಯಾಜ್ಜಂತೇ | ದೇವ್ರಯವಃ |

ಉಭೇ ಇತಿ | ತೋಕೇ ಇತಿ | ತನಯೇ | ದಸ್ಮ | ವಿಶ್ವತೇ | ಪರ್ಷಿ | ರಾಧಃ | ಮುಘೋನಾಂ ||

• ಸಾಯುಜ್ಯಾಪಞ್ಕಂ •

ಹೇ ದಸ್ಮ ದರ್ಶನೀಯ ವಿಶ್ವತೇ ವಿಶಾಂ ಪತೇಽಗ್ನೇ ಯಂ ಶ್ವಾಂ ಸುದಾಸವಃ ತೋಭನದಾನಾ ದೇವಯುಷೋ ದೇವಾನಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛಂತೋ ಯಜಮಾನಾ ರಥ್ಯಂ ರಥಸ್ಯ ವೋಧಾರಮಶ್ವಂ ನಾಶ್ವಮಿವ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ಮಮ್ಯಾಜ್ಜಂತೇ ಪರಿಪರಂತಿ ಸ ತ್ವಮಸ್ಮಾಕಂ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ತೋಕೇ ಪುತ್ರೇ ತನಯೇ ಪಾತ್ರೇ ಚೋಭೇ ಉಭಯುಷ್ಯನ್ನಘೋನಾಂ ಭನವತಾಂ ರಾಯೋ ಭನಂ ಪರ್ಷಿ | ಪ್ರಯುಚ್ಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದಸ್ಮ—ಅರ್ಪಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ವಿಶ್ವತೇ—ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲಕನೂ ಅದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಸುದಾಸವಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವರೂ | ದೇವಯವಃ—ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವವರೂ ಅದ ಯಜಮಾನರೂ | ರಥ್ಯಂ—ರಥವನ್ನು ವಹಿಸುವ | ಅಶ್ವಂ ನ—ಅಶ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು | ಗೀರ್ಭಿಃ—ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಮಮ್ಯಾಜ್ಜಂತೇ—ನನ್ನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ (ಅಂತಹ ನೀನು) | ತೋಕೇ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ | ತನಯೇ—ತಮ್ಮಪುತ್ರರಿಗೂ | ಉಭೇ—ಈ ಎರಡು ಗುಂಪಿಗೂ | ಮುಘೋನಾಂ—ಧನವಂತರ ರಾಯಃ—ಧನವನ್ನು | ಪರ್ಷಿ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು

• ಛಾಂದಸ್ •

ಅರ್ಪಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲಕನೂ ಅದ ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವರೂ, ದೇವತೆಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವವರೂ ಅದ ಯಜಮಾನರೂ ರಥವನ್ನು ವಹಿಸುವ ಅಶ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ನೀನು ನಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೂ, ತಮ್ಮಪುತ್ರರಿಗೂ ಈ ಎರಡು ಗುಂಪಿಗೂ ಧನವಂತರ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

The liberal worshippers with their hymns honour you harnessed to the car like a horse ; graceful lord of men, grant wealth to us rich in children and grand children.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ ಮಂಹಿಷಾಯ ಗಾಯತ ಋತಾವ್ನೇ ಬೃಹತೇ ಶುಕ್ರ-
ಶೋಚಿಷೇ ।

ಉಪಸ್ತುತಾಸೋ ಅಗ್ನಯೇ ॥ ೮ ॥

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ಮಂಹಿಷಾಯ | ಗಾಯತ | ಋತಾವ್ನೇ | ಬೃಹತೇ | ಶುಕ್ರಶೋಚಿಷೇ |

ಉಪಸ್ತುತಾಸಃ | ಅಗ್ನಯೇ ॥ ೮ ॥

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಯೂಯಮುಪಸ್ತುತಾಸ ಉಪಸ್ತೋತಾರಃ ಮಂಹಿಷಾಯ ದಾಹ್ಯತಮಾರ್ತಾವ್ನೇ ಯಜ್ಞವತೇ ಸತ್ಯವತೇ ವಾ ಬೃಹತೇ ಮಹತೇ ಶುಕ್ರಶೋಚಿಷೇ ದೀಪ್ತತೇಜಸೇತ್ಯಗ್ನಯೇ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಪಠತ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಉಪಸ್ತುತಾಸಃ—ಎಲೈ ಉಪಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ | ಮಂಹಿಷಾಯ—ಅತ್ಯದಾರವಾದ ದಾನಿಯೂ | ಋತಾವ್ನೇ—ಯಜ್ಞವಂತನೂ | ಬೃಹತೇ—ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಶುಕ್ರಶೋಚಿಷೇ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಃ ದತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಅಗ್ನಯೇ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ಪ್ರ ಗಾಯತ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿಂ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಉಪಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ, ಅತ್ಯದಾರವಾದ ದಾನಿಯೂ, ಯಜ್ಞವಂತನೂ, ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿರಿ.

English Translation

Singers of hymns, sing aloud to the mighty Agni, most bounteous, observant of truth and radiant with brightness.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅ ವಂಸತೇ ಮುಘನಾ ವೀರವದ್ಯಶಃ ಸಮಿದ್ಧೋ ದ್ವ್ಯಮ್ನಾ-
ಹುತಃ ।

ಕುವಿನೋ ಅಸ್ಯ ಸುಮರ್ತೀವೀಯಸ್ಯಚ್ಚಾ ವಾಜೇಧಿರಾ-

ಗಮತ್ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅ | ವಂಶತೇ | ಮಘ್ರವಾ | ವೀರವತ್ | ಯಶಃ | ಸಂಯದ್ಧಃ | ದ್ಯುಮ್ನಿಾ | ಆಗ್ರಮತಃ |

ಕುವಿತ್ | ನಃ | ಅಸ್ಯ | ಸುಮುತಿಃ | ನವೀಯಸೀ | ಅಚ್ಚ | ವಾಜೇಧಿಃ | ಆಗ್ರಮತ್ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಃ

ಮಘ್ರವಾ ಧನವಾನ್ ದ್ಯುಮ್ನಿನ್ಮವಾನ್ ಯಶಸ್ವೀ ವಾ | ತೇಘಾ ಜ ಯಾಶ್ಯಃ | ದ್ಯುಮ್ನಂ ದ್ಯೋತತೇರ್ಯಶೋ ವಾನ್ಮಂ ವಾ | ನಿ. ೫-೫ | ಇತಿ | ಯಶೋ ಯಶಸ್ವರಮನ್ನಮಾ ವಂಶತೇ | ಯಜಮಾನೇಚ್ಚ ಆ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ | ಅಸ್ಯಾಗ್ನೇರ್ವೀಯಸೀ ನವತರಾ ಸುಮತಿರನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿನೋಗ್ರ- ಸ್ಥಾನಚ್ಚ ಪ್ರತಿ ವಾಜೇಧಿರನ್ನೈಃ ಸಹ ಕುವಿದ್ವಹುವಾರಂ | ಸರಲಂ ಕುವಿದಿತಿ ಬಹುನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಅಗಮತ್ | ಅಗಚ್ಛತು ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಸಮಿದ್ಧಃ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾದವನೂ | ಅಹುತಃ—ಅಹುತಿಯನ್ನರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ | ಮಘ್ರವಾ— ಧನವಂತನೂ | ದ್ಯುಮ್ನಿನ್ಮ—ಅನ್ನವಂತನೂ ಅದೇ -ಗ್ನಿಯು | ಯಶಃ—ಯಶಸ್ವರವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಅ ವಂಶತೇ—ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಅಗ್ನಿಯು | ನವೀಯಸೀ—ನೂತನವಾದ | ಸುಮುತಿಃ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು | ನಃ | ಅಚ್ಚ—ನಮಗಧಿಮುಖವಾಗಿ | ವಾಜೇಧಿಃ—ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ | ಕುವಿತ್—ಅನೇಕವೇಳೆ | ಅ ಗಮತ್—ಬಂದು ಸೇರಲಿ.

ಃ ಛಾಂಪಾರ್ಥಃ

ಪ್ರಜ್ವಲಿತನಾದವನೂ, ಅಹುತಿಯನ್ನರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಧನವಂತನೂ, ಅನ್ನವಂತನೂ ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು ಯಶಸ್ವರವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತುಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯು ನೂತನವಾದ ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯು ನಮಗಧಿಮುಖವಾಗಿ ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ ಅನೇಕವೇಳೆ ಬಂದು ಸೇರಲಿ.

English Translation

The wealthy and glorious (Agni), when invoked and kindled, pours forth on his votaries abundance of food with children; may his ever fresh favour continually come to us with all kinds of food.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಪ್ರೇಷ್ಯಮು ಪ್ರಿಯಾಣಾಂ ಸ್ತುತ್ಯಾಸಾನಾತಿಥಿಂ |

ಅಗ್ನಿಂ ರಥಾನಾಂ ಯಮಂ || ೧೦ ||

॥ ಪದಗಾಠಃ ॥

ಪ್ರೇಷ್ಯಂ | ಊಂ ಇತಿ | ಪ್ರಿಯಾಣಾಂ | ಸ್ತುತಿಂ | ಅಸ್ತುತ್ಯಾಸಾವ | ಅತಿಥಿಂ |

ಅಗ್ನಿಂ | ರಥಾನಾಂ | ಯಮಂ | ೧೦ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಆಸಾವ ಸ್ತೋತಃ ಪ್ರಿಯಾಣಾಂ ಪ್ರೇಷ್ಯಂ ಪ್ರಿಯತಮಮತಿಥಿಮಧ್ಯಾಗತಂ ರಥಾನಾಂ ಯಮಂ ಯಂತಾರಮಗ್ನಿಮೇವ ಸ್ತುತಿಂ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಆಸಾವ—ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ | ಪ್ರಿಯಾಣಾಂ—ಆಪ್ತರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ಪ್ರೇಷ್ಯಂ—ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಿಯತಮನೂ | ಅತಿಥಿಂ—ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ | ರಥಾನಾಂ—ರಥಗಳಿಗೆ | ಯಮಂ—ನಿಯಂತ್ರವೂ ಆದ | ಅಗ್ನಿಂ ಉ—ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ | ಸ್ತುತಿಂ—ಸ್ತುತಿಸು.

॥ ಛಾಂದಾಃ ॥

ಎಲೈ ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೇ, ಆಪ್ತರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಿಯತಮನೂ, ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ, ರಥಗಳಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರವೂ ಆದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸು.

English Translation

Praise, singer of hymns, the guest, Agni the dearest of the dear, the driver of chariots.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಉದಿತಾ ಯೋ ನಿದಿತಾ ವೇದಿತಾ ವಸ್ತಾ ಯಜ್ಞಯೋ ವವರ್ತತಿ |

ದುಷ್ವರಾ ಯಸ್ಯ ಪ್ರವಣೇ ನೋರ್ಮಯೋ ಧಿಯಾ ವಾಜಂ

ಸಿಷ್ವಾಸತಃ || ೧೧ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ :

ಉತ್ಕೃಷ್ಟತಾ | ಯಃ | ನಿವೃದ್ಧಿತಾ | ವೇದಿತಾ | ವಸು | ಆ | ಯಜ್ಞಿಯಃ | ವವರ್ತತಃ |
 ದುಸ್ವರಾಃ | ಯಸ್ಯ | ಪ್ರವಣೇ | ನ | ಊರ್ವಯಃ | ಧಿಯಾ | ವಾಜಂ | ಸಿಷಾಸತಃ ||

• ಸಾಯಂಜ್ಞಾಪ್ಯಂ •

ವೇದಿತಾ ವೇದಾ ಯಜ್ಞಿಯೋ ಯಜ್ಞಾಹೋರ ಯೋಗ್ನಿರುದಿತೋದಿತಾನ್ಯುದ್ಯತಾನಿ ನಿವಿತಾ
 ನಿವಿತಾನಿ ಶ್ರುತಾನಿ ಚ ವಸು ವಸೂನಿ ಧನಾನ್ಯಾ ವವರ್ತತಃ ಅವರ್ತಯತಿ | ಧಿಯಾ ಕರ್ಮಣಾ ವಾಜಂ
 ಸಂಗ್ರಾಮಂ ಸಿಷಾಸತಃ ಸಂಭಕ್ತುಮಿಚ್ಛತೋ ಯಸ್ಯ ಚಾಗ್ನೇರ್ಜ್ವಾಲಾ ಪ್ರವಣೇ ಸೋರ್ಮಯಃ
 ಪ್ರವಣಾಧಿಮುಖಾಃ ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ತರಂಗಾ ಇವ ದುಷ್ಟರಾಸ್ತ್ರಕೂರಮತಶ್ಯಾಃ | ತಮಗ್ನಿಂ ಹೇ ಸ್ತೋತಃ
 ಸ್ತುಹೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥ •

ವೇದಿತಾ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ | ಯಜ್ಞಿಯಃ—ಪೂಜಾರ್ಹನೂ ಆದ | ಯಃ—ಯಾವ
 ಅಗ್ನಿಯು | ಉದಿತಾ—ನಿಧಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದುದೂ | ನಿವಿತಾ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ | ವಸು—ಧನವನ್ನು |
 ಆ ವವರ್ತತಃ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವನೋ | ಧಿಯಾ—ಕರ್ಮದಿಂದ | ವಾಜಂ—ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು |
 ಸಿಷಾಸತಃ—ನೆರವೇರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ | ಯಸ್ಯ—ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳು | ಪ್ರವಣೇ—ಶಗ್ನನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ
 ಹರಿಯುವ | ಊರ್ವಯೋ ನ—ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ | ದುಷ್ಟರಾಃ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿರುವವೋ (ಆ ಅಗ್ನಿ
 ಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು)

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದವನೂ, ಪೂಜಾರ್ಹನೂ ಆದ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯು ನಿಧಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದುದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
 ವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವನೋ ಮತ್ತು ಕರ್ಮದಿಂದ ಸಂಗ್ರಾಮವನ್ನು
 ನೆರವೇರಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಶಗ್ನನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳಂತೆ
 ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿರುವವೋ ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸು.

English Translation

(Praise him) the knower, worthy of the sacrifice, who brings to us
 treasures which have come up (from the depths) and are far-renowned,—
 whose (flames), as he hastens to wage the battle by means of our sacred
 rite and hard to be passed through as waves rushing down a declivity.

• ಸಂಹಿತಾವಾಠಃ •

ಮಾ ನೋ ಹ್ಯಣೀತಾನುತಿಥಿರ್ವಸುರಗ್ನಿಃ ಪುರುಪ್ರತಸ್ತ ಏಷಃ |

ಯಃ ಸುಹೋತಾ ಸ್ತಧ್ವರಃ || ೧೨ ||

|| ಪದವಾಠಃ ||

ಮಾ | ನಃ | ಹ್ಯಣೀತಾಂ | ಅತಿಥಿಃ | ವಸುಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಪುರುಪ್ರತಸ್ತಃ | ಏಷಃ |

ಯಃ | ಸುಹೋತಾ | ಸ್ತಧ್ವರಃ || ೧೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಸುರ್ವಾಸಕೋಽತಿಥಿರತಿಥಿವತ್ಪ್ರಿಯಃ ಪುರುಪ್ರತಸ್ತೋ ಬಹುಭಿಃ ಸ್ತುತಃ ಸುಹೋತಾ ಸುಷ್ಮ
ದೇವಾನಾನಾಹ್ವಾತಾ ಸ್ತಧ್ವರಃ ಸುಯಜ್ಞಶ್ಚ ಯೋಽಗ್ನಿಃ ಸ ಏಷೋಽಗ್ನಿನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಮಾ
ಹ್ಯಣೀತಾಂ | ಕೇನಾಸಿ ನ ರುದ್ಧಕಾಂ | ಕೇನಾಪ್ಯವರುದ್ಧಃ ಸನ್ನಗ್ನಿರಸ್ಮಭ್ಯಮುಭೀಷ್ಯಂ ಪ್ರಯಜ್ಞ-
ತ್ವಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ •

ವಸುಃ—ವಸತಿದಾಯಕನೂ | ಅತಿಥಿಃ—ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ | ಪುರುಪ್ರತಸ್ತಃ—ಅನೇಕರ
ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನೂ | ಸುಹೋತಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಹೋತೃವೂ | ಸ್ತಧ್ವರಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ
ಆದ | ಯಃ—ಯಾವ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯಿರುವನೋ | ಏಷಃ—ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು | ನಃ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು
ನಿರನೇರಿಸುವಾಗ | ಮಾ ಹ್ಯಣೀತಾಂ—ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲ್ಪಡದಿರಲಿ.

• ಛಾಂದಾರ್ಥಃ •

ವಸತಿದಾಯಕನೂ, ಅತಿಥಿಯಂತೆ ಪೂಜ್ಯನೂ, ಅನೇಕರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರನೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಹೋತೃವೂ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ ಆದ ಯಾವ ಅಗ್ನಿಯಿರುವನೋ ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯು ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನಿರನೇರಿಸು
ವಾಗ ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲ್ಪಡದಿರಲಿ.

English Translation

May none hinder Agni from coming to us, our guest, the giver of
of dwellings, praised by many,—(Agni) who is the excellent invoker of the
gods, who offers an excellent sacrifice

• ಕಂಠಪಾಠಃ •

ಮೋ ತೇ ರಿಷನ್ಯೇ ಅಚ್ಯೋಕ್ತೃಭಿರ್ವಸೋಽಗ್ರೇ ಕೇಛಿಕ್ತಿದೇವ್ಯಃ |

ಕೇರಿಕ್ತಿದ್ಧಿ ತ್ವಾಮಿಾಟ್ಟೇ ದೂತ್ಯಾಯ ರಾತಹವ್ಯಃ ಸ್ವಧ್ವರಃ ||೧೩||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಮೋ ಇತಿ | ತೇ | ರಿಷನ್ | ಯೇ | ಅಚ್ಯೋಕ್ತೃಭಿಃ | ವಸೋ ಇತಿ | ಅಗ್ರೇ | ಕೇಛಿಃ |

ಚಿತ್ | ಏವ್ಯಃ |

ಕೇರಿಃ | ಚಿತ್ | ಹಿ | ತ್ವಾಂ | ಈಟ್ಟೇ | ದೂತ್ಯಾಯ | ರಾತಹವ್ಯಃ | ಸ್ವಅಧ್ವರಃ ||

• ಸಾಯಜಞಾಪ್ತಂ •

ಹೇ ವಸೋ ವಾಸಕಾಗ್ರೇ ತ್ವಾಂ ಯೇ ಮನುಷ್ಯಾ ಅಚ್ಯೋಕ್ತೃಭಿರಧಿಷ್ಠುತಿಛಃ ಕೇಛಃ ಕೈಃ ಸುಖಕರೈರೇವೈಕ್ತಿದ್ಧಿ ದಭಿಗಮನ್ಯರಪಿ ತೇ ಸ್ತೋತಾದೋ ಮೋ ರಿಷನ್ | ಮೈವ ಹಿಂಸಂಪಾಂ | ರಾತಹವ್ಯೋ ದತ್ತಹವ್ಯಃ | ಕೇರಿಕ್ತಿತ್ ಸ್ತೋತಾಪಿ ದೂತ್ಯಾಯ ಹವಿರ್ವಹನಾದಿಲಕ್ಷಣಾಯ ದೂತಕರ್ಮಣೇ ತ್ವಾಮಿಾಟ್ಟೇ ಹಿ | ಸ್ತೌತಿ ಖಲು ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಸೋ—ವಸತಿದಾಯಕನಾದ | ಅಗ್ರೇ—ಎಲ್ಲೆ ಅಗ್ರಿಯೇ | ಯೇ—ಯಾವ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಕೇಛಿಃ— ಸುಖಕರವಾದವೂ | ಏವೈಕ್ತಿದ್ಧಿತ್—ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವೂ ಆದ | ಅಚ್ಯೋಕ್ತೃಭಿಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ (ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರೋ) | ತೇ—ಅದೇ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು | ಮೋ ರಿಷನ್—ಯಾಂದಲೂ ಹಿಂಸಕರಾಗದಿರಲಿ | ರಾತಹವ್ಯಃ—ಹವಿಷ್ಪರ್ವ ಪೂಜಿಸುವ | ಸ್ವಧ್ವರಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ | ಕೇರಿಕ್ತಿತ್— ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಸಹ | ದೂತ್ಯಾಯ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಷ್ಪನ್ನು ವಹಿಸಲು | ತ್ವಾಂ ಹಿ—ನಿನ್ನನ್ನೇ | ಈಟ್ಟೇ— ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವಸತಿದಾಯಕನಾದ ಎಲ್ಲೆ ಅಗ್ರಿಯೇ, ಯಾವ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು ಸುಖಕರವಾದವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವೂ ಆದ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವರೋ, ಅದೇ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಯಾಂದಲೂ ಹಿಂಸಕರಾಗದಿರಲಿ. ಹವಿಷ್ಪನ್ನ ಪಿಗು ಪೂಜಿಸುವ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ತನೂ, ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಸಹ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಷ್ಪನ್ನು ವಹಿಸಲು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Agni, giver of dwellings, let not those come to harm, who approach you in whatsoever manner with hymns of praise ; the worshipper who offers his libation and duly performs the rite praises you that you may be the bearer of the sacrifice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಗ್ನೇ ಯಾಹಿ ಮರುತ್ಸಖಾ ರುದ್ರೇಭಿಃ ಸೋಮಪೀತಯೇ ।

ಸೋಭರ್ಯಾ ಉಪ ಸುಸ್ಪೃತಿಂ ಮಾದಯಸ್ವ ಸ್ವರ್ಣರೇ ॥ ೧೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅ | ಅಗ್ನೇ | ಯಾಹಿ | ಮರುತ್ಸಖಾ | ರುದ್ರೇಭಿಃ | ಸೋಮಪೀತಯೇ |

ಸೋಭರ್ಯಾಃ | ಉಪ | ಸುಸ್ಪೃತಿಂ | ಮಾದಯಸ್ವ | ಸ್ವರ್ಣರೇ ॥ ೧೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅಗ್ನೇ ಮರುತ್ಸಖಾ ಮರುತಾಂ ಪ್ರಿಯಸ್ತ್ವಂ ಸ್ವರ್ಣರೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಯಜನಲಕ್ಷಣೇ ಕರ್ಮಣಿ ಸೋಮಪೀತಯೇ ಸೋಮಪಾನಾಯ ರುದ್ರೇಭಿಃ ರುದ್ರೈರ್ಮರುದ್ರಿಃ ಸಹಾ ಯಾಹಿ | ಅಗಚ್ಛ | ಸೋಭರ್ಯಾಃ ಸೋಭರ್ಮಮ ಸುಸ್ಪೃತಿಂ ಶೋಭನಾಂ ಸ್ಪೃತಿಂ ಚೋಪಾಗಚ್ಛ | ಮಾದಯಸ್ವ | ಸ್ಪೃತಿಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಸೋಮಂ ಪೀತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಾದಯ ಚ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಗ್ನೇ—ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ | ಮರುತ್ಸಖಾ—ಮರುತ್ತುಗಳ ಮಿತ್ರನಾದ ನೀನು | ಸ್ವರ್ಣರೇ ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲ | ಸೋಮಪೀತಯೇ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ರುದ್ರೇಭಿಃ—ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ | ಅ ಯಾಹಿ—ದಯಮಾಡು | ಸೋಭರ್ಯಾಃ—ಸೋಭನಾಮಕನಾದ ನನ್ನ | ಸುಸ್ಪೃತಿಂ ಉಪ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಪೃತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸು | ಮಾದಯಸ್ವ—ಹರ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಅಗ್ನಿಯೇ, ಮರುತ್ತುಗಳ ಮಿತ್ರನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲ ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮರುತ್ತುಗಳೊಡನೆ ದಯಮಾಡು. ಸೋಭನಾಮಕನಾದ ನನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ಪೃತಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸು. ತಕ್ಕಲವಾದ ಹರ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದು.

English Translation

Agni, you have the Maruts as your friends, come with the Rudras to drink the Soma ; come to the praises of Sobhari ; delight yourself at our solemn rite.

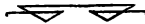
ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತಮೋ ಹಾದರ್ಗಂ ನಿವಾರಯನ್ |
ಪುನುರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾಶೀರ್ಷಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಬಾಪಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಬುಕ್ಕಂಹಿತಾಧ್ಯಾತ್ಮೇ ಅಷ್ಟಮಂ ಮಂದಲಂ ಸಮಾಪ್ತಂ ||

|| ಹಂ ತಕ್ಷತ್ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ
ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಎಂಟನೆಯ ಮಂದಲವು ಸಮಾಪ್ತವು.

|| ಹಂ ತಕ್ಷತ್ ||

ಯದಕ್ಷರಪದಭ್ರಷ್ಟಂ ಮಾಪ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |
ತಕ್ಷರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |

|| ಕುಛಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಂ ||

॥ ಶ್ರೀ ॥

॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ವಾಗೀಶಾಚ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಾಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಪಕ್ರಮೇ .
ಯಂ ನತ್ರಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ಪೃಶ್ವಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ |
ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸಿತಂ ವೇದಾ ಯೋ ವೇದೇಭ್ಯೋಽಖಿಲಂ ಚಗತ್ |
ನಿರ್ಮಮೇ ತಮುಹಂ ವಂದೇ ದಿವ್ಯಾತಿಲಕ್ಷಮಣೀಶ್ವರಂ |
ವೇದಾಃ ಶಿವಾಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾಃ ಸಮಾಶಿವಾಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಪೂರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಚರೇತ್ |

ಸಾಯಣಾಭಾಷ್ಯ ಸಹಿತಾ

ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತಾ

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲವು.

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಪೀಠಿಕೆ .

ಇಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಸೇಂಪಬೇಕಾದ ಮಂಡಲದ ಪೀಠಿಕೆಯು ಬರೆದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನೂ, ಈ ಮಂಡಲದ ಏಕೈಕದೇವತೆಯಾದ ಸೋಮದೇವತೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ೨೬ನೇ ಭಾಗದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಸಾಯಣಾಭಾಷ್ಯಂ |

ನವಮೇ ಮಂಡಲೇ ಸಪ್ತಾನುವಾಕಾಃ | ತತ್ರ ಪ್ರಥಮೇನುವಾಕೇ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಸೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಸ್ವಾದಿಷ್ಠಯೇತಿ ದಶಹೋಂ ಪ್ರಥಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅತ್ರಾನುಕ್ರಮ್ಯತೇ | ಸ್ವಾದಿಷ್ಠಯಾ

ದಶ ಮಧುಚ್ಯಂದಾ ಇತಿ | ವೈಶ್ವಾನಿತೋ ಮಧುಚ್ಯಂದಾ ಋಷಿಃ | ಪ್ರಾಗ್ವತ್ಸಪ್ರೀಯಪರಿಧಾಷಯಾ
 ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಃ | ನವಮಂ ಮಂಡಲಂ ಪಾವಮಾನಂ ಸೌಮ್ಯಮಿತಿ ವಚನಾತ್ ಪವಮಾನಗುಣವಿಶಿಷ್ಟಃ
 ಸೋಮೋ ದೇವತಾ || ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರೇಽರ್ಬುಧಸೂಕ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಗುತ್ರಮಾಯಾ ಇದಮಾದಿಕಂ ಸವಂ
 ಪಾವಮಾನಂ ವಿಕಲ್ಪೇನಾವಪನೇಯಂ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಪ್ರೈತೇ ವದಂತ್ವಿತ್ಯರ್ಬುಧದಂ ಪ್ರಾಗುತ್ರಮಾಯಾ
 ಆ ನ ಋಂಜಸೇ ಪ್ರ ವೋ ಗ್ರಾವಾಣ ಇತಿ ಸೂಕ್ತಯೋರಂತರೋಪರಿಷ್ಠಾತ್ಪುರಸ್ತಾದ್ವಾ ಪಾವಮಾನೀ-
 ರೋಪ್ಯ ಯಥಾರ್ಥಮಾ ವಾ ಗ್ರಹಗ್ರಹಣಾತ್ | ಅ. ೫-೧೨ | ಇತಿ || ಉಪಾಕರ್ಮಣಿ ಮಂಡಲಾದಿಗ್ರಹಣ
 ಆದ್ಯಾ | ಸೂಕ್ತಂ ಪೂರ್ವಮೇವೋದಾಪ್ಯತಂ ||

ಅನುವಾದವು—ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತೆಯ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಏಳು ಅನುವಾಕಗಳಿರುವವು. ಅವು
 ಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ ಎಂಬ ಈ
 ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ ದಶ ಮಧುಚ್ಯಂದಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
 ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮಧುಚ್ಯಂದಾ ವೈಶ್ವಾನಿತಃ ಎಂಬವನು ಋಷಿಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ನವಮಂ ಮಂಡಲಂ
 ಪಾವಮಾನಂ ಸೌಮ್ಯಂ ಎಂಬ ವಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪವಮಾನಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು ;
 ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ (ಸೋಮಾಭಿಷವಸಾಧನವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ) ಅರ್ಬುಧ ಸೂಕ್ತದ
 ಆದಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸೂಕ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕವಾದ
 ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಅವಸನಾರ್ಥವಾಗಿ (ಸ್ತೋಮಾಭಿವೃದ್ಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ) ಪಠಿಸಬಹುದೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನ
 ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ—ಪ್ರೈತೇ ವದಂತ್ವಿತ್ಯರ್ಬುಧದಂ ಪ್ರಾಗುತ್ರಮಾಯಾ ಆ ನ ಋಂಜಸೇ ಪ್ರ ವೋ ಗ್ರಾವಾಣ
 ಇತಿ ಸೂಕ್ತಯೋರಂತರೋಪರಿಷ್ಠಾತ್ಪುರಸ್ತಾದ್ವಾ ಪಾವಮಾನೀರೋಪ್ಯ ಯಥಾರ್ಥಮಾ ವಾ ಗ್ರಹ-
 ಗ್ರಹಣಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫.೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು. ಅಧ್ಯಾಯೋಪಾಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಉತ್ಸರ್ಜನ
 ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಹೋಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಾದಿ ಮುಕ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮೊದಲನೆಯ ಮುಕ್ತುನ ವಿನಯೋಗ
 ವಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಉದಾಹರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತಂ—೧

- ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧ |
- ಅಸ್ತುಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೧೬, ೧೭ |
- ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಖ್ಯೆ—೧ |
- ಋಷಿ—ಮಧುಚ್ಯಂದಾ |
- ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ |
- ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ ಮದಿಷ್ಯಯಾ ಪವಸ್ತು ಸೋಮ ಧಾರಯಾ |
 ಇಂದ್ರಾಯ ಪಾತವೇ ಸುತಃ || ೧ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ | ಮದಿಷ್ಯಯಾ | ಪವಸ್ವ | ಸೋಮ | ಧಾರಯಾ |
ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾಕವೇ | ಸುತಃ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಾಃಫಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಾಯ ಪಾಕವೇ ಪಾಕಂ ಸುತೋಽಥಿಸುತಶ್ಚ್ಚಂ ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ
ಸ್ವಾದುತನುಯಾ ಮದಿಷ್ಯಯಾ ತಿಕಯೇನ ಮಾದಯಿತ್ವಾ ಧಾರಯಾ ಪವಸ್ವ | ಕ್ಷರ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಪಾಕವೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸುತಃ—
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೇನು | ಸ್ವಾದಿಷ್ಯಯಾ—ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದೂ ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದುದೂ | ಮದಿಷ್ಯಯಾ—
ಸಂಕೋಪದಾಯಕವಾದುದೂ ಆದ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹದಿಂದ | ಪವಸ್ವ—ಪ್ರವಿಸು. (ಹರಿಯುವವನಾಗು)

|| ಧಾರಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೇನು ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದುದೂ,
ಸಂಕೋಪದಾಯಕವಾದುದೂ ಆದ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯುವವನಾಗು.

English Translation

Flow, Soma, in a most sweet and exhilarating stream, effused for
Indra to drink.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ |

ರಕ್ಷೋಽಹಾ ವಿಶ್ವಚರ್ಷಣಿ ರಭಿ ಯೋನಿಮಯೋಹತಂ |
ದ್ರುಣಾ ಸಧಸ್ತಮಾಸದತ್ || ೨ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ರಕ್ಷೋಽಹಾ | ವಿಶ್ವಚರ್ಷಣಿಃ | ಅಭಿ | ಯೋನಿಂ | ಅಯೋಹತಂ |
ದ್ರುಣಾ | ಸಧಸ್ತಂ | ಅ | ಅಸದತ್ | ೨ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ರಕ್ಷೋಹಾ ರಕ್ಷಸಾಂ ಹಂತಾ ವಿಶ್ವಚರ್ಷಣಿರ್ವಿಶ್ವಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟಾ ಸೋಮೋಽಯೋಹತಂ ಹಿರಣ್ಯೇನ ಹತಂ | ತಥಾ ಚ ಬ್ರೂಹ್ಮಣಂ | ಹಿರಣ್ಯಪಾಣಿರಭಿಸುಣೋತಿೀತಿ | ದ್ರುಣಾ ದ್ರೋಣಕಲಶೇನಾಭಿಷವಣ-
ಫಲಕಾಧ್ಯಾಂ ವಾ ಸಧಸ್ತಂ ಸಹಸ್ಥಾನಂ ಯೋನಿಮುಭಿಷವಸ್ಥಾನಮುಭ್ಯಾಸದತ್ | ಅಭ್ಯಾಸೀದತಿ ||

॥ ಶ್ರುತಸದಾರ್ಥ ॥

ರಕ್ಷೋಹಾ—ರಾಕ್ಷಸರ ಹಂತಕನೂ | ವಿಶ್ವಚರ್ಷಣಿಃ—ಸಕಲವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಸೋಮನು | ಅಯೋಹತಂ—ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಕುಟ್ಟಿಲ್ಲುಟ್ಟಿದೂ | ದ್ರುಣಾ—ದ್ರೋಣಕಲಶದೊಂದಿಗೆ | ಸಧಸ್ತಂ—ಒಟ್ಟಿಗಿರುವುದೂ ಆದ | ಯೋನಿಂ—ತನ್ನ ಅಭಿಷವಸ್ಥಾನವನ್ನು (ಹಿಂಡುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು) | ಅಭಾ ಸದತ್—ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

॥ ಛಾಸಾರ್ಥ ॥

ರಾಕ್ಷಸರ ಹಂತಕನೂ, ಸಕಲವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಸೋಮನು ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಕುಟ್ಟಿಲ್ಲುಟ್ಟಿದೂ, ದ್ರೋಣಕಲಶದೊಂದಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗಿರುವುದೂ ಆದ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

The all-beholding destroyer of Rakshasas has stepped upon his gold-smitten brithplace, united with the wooden cask.

॥ ವಿಕೇಶವಿಷಯಗಳು ॥

ಯೋನಿಂ—ಎಂದರೆ ರಸೋತ್ತಿಸ್ಥಾನವೆಂದರ್ಥ.

॥ ಸಂಹಿಕಾಪಾಠಃ ॥

ಸರಿವೋಧಾತನೋ ಭವ ಮುಂಹಿಷೋ ವೃತ್ತಹಂತಮಃ |

ಪರ್ಷಿ ರಾಧೋ ಮುಘೋನಾಂ || ೩ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಸರಿವೋಧಾತಮಃ | ಭವ | ಮುಂಹಿಷಃ | ವೃತ್ತಹಂಕಂತಮಃ |

ಪರ್ಷಿ | ರಾಧೋ | ಮುಘೋನಾಂ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮು ತ್ವಂ ವರಿವೋಧಾತಮೋಽತಿಶಯೇನ ಧನಾನಾಂ ದಾತಾ ಭವ | ವೇದೋ ವರಿವ ಇತಿ ಧನನಾಮಸು ಪಾಶಾತ್ | ಮಂಹಿಷೋ ದಾತೃತಮಶ್ಚ ಭವ | ಸರ್ವದಾತೃತಮಕ್ರೋಚೈತ ಇತ್ಯಪುನರುಕ್ತಿಃ | ವೃತ್ರಹಂತಮೋಽತಿಶಯೇನ ಶತ್ರುಣಾಂ ಹಂತಾ ಭವ | ಕಿಂಚ ಮಘೋನಾಂ ಧನವತಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ರಾಧೋ ಧನಂ ಚ ಪರ್ಷಿ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) (ತ್ವಂ—ನೀನು) | ವರಿವೋಧಾತಮಃ—ಅತ್ಯುದಾರವಾಗಿ ಧನದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗಿ | ಭವ—ಆಗಿರು | ಮಂಹಿಷ್ಯಃ—ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡುವವನಾಗಿರು | ವೃತ್ರಹಂತಮಃ—ಶತ್ರುನಾಶಕನಾಗಿರು | ಮಘೋನಾಂ—ಧನವಂತರಾದ ಶತ್ರುಗಳ | ರಾಧಃ—ಧನವನ್ನು | ಪರ್ಷಿ—ನಮಗೆ ಕಸಿದುಕೊಡು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಅತ್ಯುದಾರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಧನದಾನವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿರು. ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನೂ ದಾನಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುನಾಶಕನಾಗಿರು. ಧನವಂತರಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕಸಿದುಕೊಡು.

English Translation

Be the lav sh giver of wealth, most bounteous, the destroyer of enemies; bestow on us the riches of the affluent.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭ್ಯರ್ಷ ಮಹಾನಾಂ ದೇವಾನಾಂ ವೀತಿಮಂಧಸಾ |

ಅಭಿ ವಾಚಮುತ ಶ್ರವಃ || ೪ ||

• ಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಭಿ | ಅರ್ಷ | ಮಹಾನಾಂ | ದೇವಾನಾಂ | ವೀತಿಂ | ಅಂಧಸಾ |

ಅಭಿ | ವಾಚಂ | ಉತ | ಶ್ರವಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮು ತ್ವಂ ಮಹಾನಾಂ ಮಹಶಾಂ ದೇವಾನಾಂ ವೀತಿಂ ಯಜ್ಞಮಂಧಸಾ ಧಾನಾದ್ವನ್ನೇನ ಸಹಾರ್ಥರ್ಷ | ಅಭಿಗಚ್ಛಿ | ಉತಾಪಿ ಚಾಭಿಗಚ್ಛಂಸ್ತುಂ ವಾಚಂ ಬಲಂ ಶ್ರವೋಽಸ್ತಂ ಚಾಭಿಗಮಯಾಸ್ವಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಮಹಾನಾಂ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳ | ದೇವಾನಾಂ—ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜಕವಾದ |
ವೀಶಿಂ—ಯಜ್ಞ ವನ್ನು ಕುರಿತು | ಅಂಥಸಾ—ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ | ಅಭ್ಯರ್ಷಂ—ದಯಮಾಡು | ಉತ—ಮತ್ತು |
ನಾಜಂ—ಬಲವನ್ನೂ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಅಭಿ (ಅರ್ಷ) —ನನುಗೆ ಒದಗಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅನ್ನಗಳೊಡನೆ
ದಯಮಾಡು. ಬಲವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ನನುಗೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಒದಗಿಸು.

English Translation

Come with food to the sacrifice of the mighty gods, and bring to us
strength and sustenance.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ತ್ವಾಂ ಚ್ಯಾ ಚರಾಮಸಿ ತದಿಧರ್ಷಂ ದಿವೇದಿವೇ |

ಇಂದೋ ತ್ವೇ ನ ಅಶಸಃ || ೫ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ತ್ವಾಂ | ಅಚ್ಯ | ಚರಾಮಸಿ | ತತ್ | ಇತ್ | ಅರ್ಷಂ | ದಿವೇದಿವೇ |

ಇಂದೋ ಇತಿ | ತ್ವೇ ಇತಿ | ನಃ | ಅಶಸಃ | ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದೋ ಯಾಗೇಷು ಕ್ವಿದ್ಯಮಾನ ಸೋಮ ತ್ವಾಮಚ್ಯ ತ್ವಾಂ ಪ್ರತಿ ಚರಾಮಸಿ | ವಯಂ
ಚರಾಮಃ | ದಿವೇದಿವೇ ಪ್ರತಿದಿನಮಸ್ಮಾಕಂ ತದಿತ್ತ ದೇವ ತಪ್ಪರಿಚರಣಮೇವಾರ್ಷಂ ಕಾರ್ಯಂ
ನಾನ್ಯತ್ಪಾರ್ಯಮಸ್ತಿ | ನೋಽಸ್ಮಾಕಮಾಶಸ ಅಶಂಸನಾನ್ಯಪಿ ತ್ವೇ ತ್ವಯ್ಯೇವ ನಾನ್ಯತ್ರ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಇಂದೋ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, | ತ್ವಾಂ ಅಚ್ಯ—ನಿನ್ನಗುಣಿ
ಮಯವಾಗಿ | ಚರಾಮಸಿ—ನಾವು ಸಂಚರಿಸುತ್ತೇವೆ ದಿವೇದಿವೇ—ಪ್ರತಿದಿನವೂ | ತದಿತ್—ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೆ |
ಅರ್ಷಂ—ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇವೆ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಅಶಸಃ—ಸ್ತುತಿಗಳೂ ಸಹ | ತ್ವೇ—ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ
ಒಪ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಯಜ್ಞ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಯತಕ್ಕ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಿನಗಭಯವಾಗಿ ನಾವು ಸಂಚರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳೂ ಸಹ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆರಿಸಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

English Translation

To you we come, O dropping (Soma), for you only is this our worship day by day, our prayers are to you, none other.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪುನಾತಿ ತೇ ಪರಿಸ್ತುತಂ ಸೋಮಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ।

ವಾರೇಣ ಶಶ್ವತಾ ತನಾ ॥ ೬ ॥

। ಪದಾಠಃ ।

ಪುನಾತಿ | ತೇ | ಪರಿಸ್ತುತಂ | ಸೋಮಂ | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ | ದುಹಿತಾ |

ವಾರೇಣ | ಶಶ್ವತಾ | ತನಾ || ೬ ||

। ಸೂರ್ಯಸ್ಯಂ ।

ಹೇ ಸೋಮ ತೇ ತವ ಪರಿಸ್ತುತಂ ಕ್ಷರಂತಂ ಸೋಮಂ ಸೋಮರಸಂ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ಶ್ರದ್ಧಾ ದೇವೀ ವಾರೇಣ ಬಾಲೇನ ಶಶ್ವತಾ ಶಾಶ್ವತೇನ ತನಾ ವಿಶ್ವತೇನ ಪುನಾತಿ । ತಥಾ ಚ ನಾಜಸನೇಯನ ಅಮನಂತಿ | ಶ್ರದ್ಧಾ ವೈ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ದುಹಿತಾ ಶ್ರದ್ಧಾ ಹ್ಯೇನಂ ಪುನಾತಿತಿ ॥

। ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ ।

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ತೇ—ನಿನ್ನೆ | ಪರಿಸ್ತುತಂ—ಸ್ತವಿಸಿ ಹರಿಯುವ | ಸೋಮಂ—ರಸವನ್ನು | ಸೂರ್ಯಸ್ಯ—ಸೂರ್ಯನ | ದುಹಿತಾ—ಮಗಳಾದ ಶ್ರದ್ಧಾದೇವಿಯು | ಶಶ್ವತಾ—ನಿತ್ಯವಾದುದು | ತನಾ—ವಿಶ್ವತನಾಗಿ ಹರಡಿದುದು ಆದ | ವಾರೇಣ—ಈದಲಿನಿಂದ | ಪುನಾತಿ—ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರಿಯತಕ್ಕ ನಿನ್ನ ರಸವನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಮಗಳಾದ ಶ್ರದ್ಧಾದೇವಿಯು ನಿತ್ಯವಾದುದು ವಿಶ್ವತನಾಗಿ ಹರಡಿದುದು ಆದ ಈದಲಿನಿಂದ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾಳೆ.

English Translation

The daughter of the Sun purifies your gushing streams through the eternal outstretched hair.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತಮಿಮಾನ್ವಣ್ಣೀಃ ಸಮರ್ಯ ಆ ಗೃಭ್ಲಂತಿ ಯೋಷ್ಣೋ ದಶ ।

ಸ್ವಸಾರಃ ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ ॥ ೭ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ಈಂ | ಅಶ್ಣೀಃ | ಸಮರ್ಯೇ | ಆ | ಗೃಭ್ಲಂತಿ | ಯೋಷ್ಣೋ | ದಶ |

ಸ್ವಸಾರಃ | ಪಾರ್ಯೇ | ದಿವಿ ॥ ೭ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸಮರ್ಯೇ ಸಮನುಷ್ಯೇ ಯಜ್ಞೇ ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ ಸಾತ್ವೇಹನಿ ಯೋಷ್ಣೋ ಸ್ತ್ರಿಯಃ ಸ್ವಸಾರಃ ಸ್ವಯಂ ಸರಂತ್ಯೋ ದಶಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಅಶ್ಣೀರಣ್ಣೀಃ ಸ್ರಂಗುಲಯಃ | ಅಗ್ನಿವೋಽಣ್ಣೀಃ ಇತ್ಯಂಗುಲಿ. ನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ತಮಿಂ ತಮೇಶಂ ಸೋಮಮಾ ಗೃಭ್ಲಂತಿ | ಅಗ್ನಿಜ್ಲಂತಿ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಮರ್ಯೇ—ಮಾನವರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಪಾರ್ಯೇ ದಿವಿ—ಕೊನೆಯ ದಿನ | ಯೋಷ್ಣೋ—ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾಗಿರುವಳು | ಸ್ವಸಾರಃ—ಸಹೋದರಿಯರಂತಿರುವಳು ಆದ | ದಶ ಅಶ್ಣೀಃ—ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳೂ ತಮೀಂ—ಆ ಸೋಮವನ್ನೇ | ಆ ಗೃಭ್ಲಂತಿ—ಹಿಡಿದಿರುತ್ತವೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಮಾನವರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಸ್ತ್ರೀರೂಪವಾಗಿರುವಳು ಸಹೋದರಿಯರಂತಿರುವಳು ಆದ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳೂ ಸಹ ಆ ಸೋಮವನ್ನೇ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತವೆ.

English Translation

The ten sister-fingers seize you in the sacrifice, on the final day (of the oblation).

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತಮಾಂ ಹಿನ್ವಂತ್ಯಗ್ನುವೋ ಧಮಂತಿ ಬಾಕುರಂ ದ್ಯತಿಂ |

ತ್ರಿಧಾತು ವಾರಣಂ ಮಧು || ೮ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತಂ | ಈಂ | ಹಿನ್ವಂತಿ | ಅಗ್ನುವಃ | ಧಮಂತಿ | ಬಾಕುರಂ | ದ್ಯತಿಂ |

ತ್ರಿಧಾತು | ವಾರಣಂ | ಮಧು || ೮ ||

• ಸಾಯಂಜಞಾಪ್ತಂ •

ತಮಾಮೇನಂ ಸೋಮಮಗ್ನುವೋಽಂಗುಲಯೋ ಹಿನ್ವಂತಿ | ಅಭಿಷವದೇಶಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಪ್ರೇರಯಿತ್ವಾ ಚ ಬಾಕುರಂ ಧಾಸಿಮಾನಂ ದ್ಯತಿಂ ದ್ಯತಿಸದ್ಯಶಾಂತುಮೇನಂ ಸೋಮಂ ಧಮಂತಿ | ಅಭಿಷುಜ್ಜಂತಿ | ಯದ್ಯಪಿ ಧಮಂತಿರಭಿಷವಕರ್ಮಾ ನ ಭವತಿ ತಥಾಸ್ಯಾತಿತ್ಯಾದತ್ಪ್ರಾಭಿಷವಸರೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ | ತದೇಕಶ್ಲೋಮಾತ್ಮಕಂ ಮಧು ವಸ್ತು ತ್ರಿಧಾತು ತ್ರಿಸ್ತಾನಂ | ದ್ರೋಣಕಲಶ ಅಧವನೀಯಃ ಪೂತಭೃದಿತಿ ತ್ರಿಧಾತವಃ | ವಾರಣಂ ಶಕ್ರೋಣಾಂ ವಾರಕಂ ಚ ಭವತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ತಂ ಈಂ—ಇದೇ ಸೋಮವನ್ನು | ಅಗ್ನುವಃ—ದೇವರುಗಳು | ಹಿನ್ವಂತಿ—ಹಿಂಡುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ | ಬಾಕುರಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದು | ದ್ಯತಿಂ—ನೀರಿನ ಚೀಲದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ಆದ ಸೋಮವನ್ನು | ಧಮಂತಿ—ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಂಡುತ್ತಾನೆ | ಮಧು—(ಅನಂಶರ) | ರುಚಿಕರವಾದ ಅದರ ರಸವು | ತ್ರಿಧಾತು—ದ್ರೋಣಕಲಶ, ಅಧವನೀಯ ಮತ್ತು ಪೂತಭೃತ್ತೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವೂ | ವಾರಣಂ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

• ಉಪಾಂಶಃ •

ಇದೇ ಸೋಮವನ್ನು ಬೇರಳುಗಳು ಹಿಂಡುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದು, ನೀರಿನ ಚೀಲದಂತೆ ಹೊಳೆಯುವುದೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಂಡುತ್ತವೆ. ಅನಂಶರ ರುಚಿಕರವಾದ ಅದರ ರಸವು ದ್ರೋಣಕಲಶ, ಅಧವನೀಯ ಮತ್ತು ಪೂತಭೃತ್ತೆಂಬ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

English Translation

The fingers press the Soma, they squeeze it glittering like a water-skin; its juice becomes threefold, enemy-averting.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಭಿ^೧ನ್ನಮ^೨ನು^೩ಘ್ನಾ^೪ ಉ^೫ತ ಶ್ರೀ^೬ಣಂತಿ^೭ ಧೇ^೮ನವಃ^೯ ಶಿ^{೧೦}ತುಂ ।
ಸೋ^{೧೧}ಮು^{೧೨}ಮಿ^{೧೩}ಂದ್ರಾ^{೧೪}ಯ^{೧೫} ಪಾ^{೧೬}ತವೇ^{೧೭} ॥ ೯ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಅಭಿ | ಇಮಂ | ಅಘ್ನಾಃ | ಉತ | ಶ್ರೀಣಂತಿ | ಧೇನವಃ | ಶಿತುಂ |
ಸೋಮುಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾತವೇ ॥ ೯ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಉತಾಪಿ ಚೇನುಮೇನಂ ಶಿತುಂ ಬಾಲಂ ಸೋಮನುಘ್ನಾ ಅಹಂತವ್ಯಾ ಧೇನವೋ ಗಾವ
ಇಂದ್ರಾಯ ಪಾತವೇ ಪಾತುಮುಭಿ ಶ್ರೀಣಂತಿ | ಸ್ವಕೇಯೇನ ಪಯಸಾ ಸಂಸ್ತುವರ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

। ಪ್ರತಿವಾರ್ತಃ ।

ಉತ—ಮತ್ತು | ಶಿತುಂ—ಈಗ ತಾನೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಹಿಂಡಿದ | ಇಮಂ ಸೋಮಂ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು |
ಅಘ್ನಾಃ—ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಪಡದವೂ | ಧೇನವಃ—ಪುಷ್ಕಲವಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವೂ ಆದ ಧೇನುಗಳು |
ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಪಾತವೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ | ಅಭಿ ಶ್ರೀಣಂತಿ—ತಮ್ಮ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ
ಮಿಶ್ರನಾಡಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತವೆ.

। ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ ।

ಈಗ ತಾನೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಹಿಂಡಿದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಪಡದವೂ ಪುಷ್ಕಲವಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ
ಕೂಡಿದವೂ ಆದ ಧೇನುಗಳು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರನಾಡಿ
ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The inviolable cows mingle this fresh Soma with their milk for
Indra to drink.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಆ^೧ಸ್ಯೇ^೨ದಿ^೩ಂದ್ರೋ^೪ ಮ^೫ದೇ^೬ಷ್ವಾ^೭ ವಿ^೮ಶ್ವಾ^೯ ವೃ^{೧೦}ತ್ರಾ^{೧೧}ಣಿ^{೧೨} ಜಿ^{೧೩}ಘ್ನಿ^{೧೪}ತೇ^{೧೫} ।
ಶೋ^{೧೬}ರೋ^{೧೭} ನು^{೧೮}ಘಾ^{೧೯} ಚ^{೨೦} ಮ^{೨೧}ಹ^{೨೨}ತೇ^{೨೩} ॥ ೧೦ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಅಶ್ವ | ಇತ್ | ಇಂದ್ರಃ | ಮದೇಷು | ಅ | ವಿಶ್ವಾ | ವೃತ್ತಾದ | ಜಿಹ್ವುತೇ |
ಶೂರಃ | ಮುಘಾ | ಚ | ಮುಹಂತೇ ||೦ಂ ||

ಃ ಸಾಯುಜಃ |

ಶೂರೋ ವೀರ ಇಂದ್ರೋಽಸ್ಯೇದಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯೈವ ಮದೇಷು ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ವೃತ್ತಾನಿ
ಶಕ್ರೋನಾ ಜಿಹ್ವುತೇ | ಅಹಂತಿ | ಮುಘಾ ಮುಘಾನಿ ಧನಾಃ ಚ ಮುಹಂತೇ | ಯಜಮಾನೇಭ್ಯಃ
ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಪದಾರ್ಥಃ |

ಶೂರಃ—ಶೂರಮಿಯಾದ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಅಶ್ವೇತ್—ಇದೇ ಸೋಮದ ಪಾನದಿಂದ |
ಮದೇಷು—ಹರ್ಷವುಂಟಾದಾಗ | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವೃತ್ತಾಣಿ—ಶಕ್ರಗಳನ್ನೂ | ಅ ಜಿಹ್ವುತೇ—
ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ | ಮುಘಾ ಚ—ಧನಗಳನ್ನೂ | ಮುಹಂತೇ—ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ |

ಶೂರಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು ಇದೇ ಸೋಮದ ಪಾನದಿಂದ ಹರ್ಷವುಂಟಾದಾಗ ಸಮಸ್ತವಾದ ಶಕ್ರಗಳನ್ನೂ
ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

In the exhilaration of this draught the hero Indra smites all his
enemies and bestows wealth (on his worshippers).

ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯುಜಃ |

ಪವಸ್ಯೇತಿ ದಶರ್ಚಿಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಣ್ಯಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥೇರಾಪ್ತಂ ಗಾಯತ್ರಂ
ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಪಸಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿರಿತಿ || ಉಕ್ತೋ
ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪವಸ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನವಾಕದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಕಾಣ್ಯಃ ಎಂಬುವನು ಪುಷಿಯು; ಪವಮಾಪ್ತ

ಸೋಮವು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ವ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪವಸ್ವ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರು
ವುದು. ಏನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಗಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨

ಯಂಜಲಂ—೯ || ಅನುಪಾಕಂ—೧ || ಸೂಕ್ತ—೨ ||
ಅಸ್ವಕಂ—೩ || ಅಭ್ಯಾಯಂ—೬ || ವರ್ಗ—೧೮, ೧೯ ||
ಸೂಕ್ತ ದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂ ಪೈ—೧೦ ||
ಮುಪ್ತಿಃ—ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ||
ದೇವತಾ—ಪವನಾನಃ ಸೋಮಃ ||
ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪವಸ್ವ ದೇವವೀರತಿ ಪವಿತ್ರಂ ಸೋಮ ರಂಹ್ಯಾ |

ಇಂದ್ರಮಿಂದೋ ವ್ಯಷಾ ವಿಶ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪವಸ್ವ | ದೇವವೀಃ | ಅತಿ | ಪವಿತ್ರಂ | ಸೋಮ | ರಂಹ್ಯಾ |

ಇಂದ್ರಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ವ್ಯಷಾ | ಅ | ವಿಶ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ದೇವವೀರೋವಶಾನುಸ್ವಂ ರಂಹ್ಯಾ ವೇಗೇನ ಪವಿತ್ರಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾತಿ
ಪವಸ್ವ | ಅತಿಕ್ಷರ | ಕಿಂಚಿ ಹೇ ಇಂದೋ ವ್ಯಷಾ ಸೇಚಕಸ್ವಮಿಂದ್ರಮಾ ವಿಶ | ಪ್ರವಿಶ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, | ದೇವವೀಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು | ರಂಹ್ಯಾ—
ನೇಗಿಂದಲೂ | ಪವಿತ್ರಂ—ಶುದ್ಧನಾಗುವಂತೆಯೂ | ಅತಿ ಪವಸ್ವ—ಪ್ರವಹಿಸು | ಇಂದೋ—ಪ್ರವಿಸತಕ್ಕ ಎಲೈ
ಸೋಮನೇ, | ವ್ಯಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ನೀನು | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅ ವಿಶ—ಪ್ರವೇಶಿಸು.

|| ಛಾಂದಾಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು ನೇಗಿಂದಲೂ ಶುದ್ಧನಾಗುವಂತೆಯೂ
ಪ್ರವಹಿಸು. ಪ್ರವಿಸತಕ್ಕ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ನೀನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು.

English Translation

Flow on, Soma, seeking the gods, hastening on in your purifying course; enter Indra, O Indu, the showerer.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಆ ವಚ್ಯಸ್ತ ಮುಹಿ ಪ್ಸರೋ ವ್ಯವೇಂದೋ ದ್ಯುಮ್ನವತ್ತಮಃ |

ಆ ಯೋನಿಂ ಧರ್ಣಸಿಃ ಸದಃ || ೨ ||

• ಪದವಾಃ •

ಆ | ವಚ್ಯಸ್ತ | ಮುಹಿ | ಪ್ಸರಃ | ವ್ಯವಾ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ದ್ಯುಮ್ನವತ್ಪತಮಃ |

ಆ | ಯೋನಿಂ | ಧರ್ಣಸಿಃ | ಸದಃ || ೨ ||

• ನಾಯಜಘಾಂ •

ಜೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಮುಹಿ ಮಹಾನ್ಯೈಷಾ ಆಮಾಸಾಂ ವರ್ಷಲೋ ದ್ಯುಮ್ನವತ್ತಮೋ ಯಶ್ಚಿತ್ತಮೋ ಧರ್ಣಸಿಧರ್ಣಾ ತ್ವಂ ಪ್ಸರಃ ಪಾನೀಯಮಂಥ ಅ ವಚ್ಯಸ್ತ | ಅಸ್ಮಾನ್ಪ್ರತ್ಯಾಗಮಯ | ಯೋನಿಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಸ್ಥಾನಮಾ ಸದಃ | ಆಸೀದ ಚ ||

• ಪ್ರತಿವಾರ್ಥಃ •

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, | ಮುಹಿ—ಮಹಾತ್ಮನೂ | ವ್ಯವಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ | ದ್ಯುಮ್ನ-ವತ್ತಮಃ—ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯೂ | ಧರ್ಣಸಿಃ—ಜಗದ್ಧಾರಕನೂ ಆದ ನೀನು | ಪ್ಸರಃ—ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ರಸರೂಪವೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಅ ವಚ್ಯಸ್ತ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಯೋನಿಂ—ನಿನ್ನ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಆ ಸದಃ—ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿಯೂ ಜಗದ್ಧಾರಕನೂ ಆದ ನೀನು ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವೂ ರಸರೂಪವೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ನಿನ್ನ ಉತ್ತಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊ.

English Translation

O Indu, you, the mighty showerer (of blessings) most glorious upholder, send us food, and sit down in your own place.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಧುಕ್ಷತ ಪ್ರಿಯಂ ಮಧು ಧಾರಾ ಸುತಸ್ಯ ವೇಧಸಃ |

ಅಪೋ ವಸಿಷ್ಟ ಸುಕ್ರತುಃ | ೩ ||

• ಪದಕಾಠಃ •

ಅಧುಕ್ಷತ | ಪ್ರಿಯಂ | ಮಧು | ಧಾರಾ | ಸುತಸ್ಯ | ವೇಧಸಃ |

ಅಪಃ | ವಸಿಷ್ಟ | ಸುಕ್ರತುಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುತಸ್ಯಾಭಿಷುತಸ್ಯ ವೇಧಸೋಽಭಿಲಷಿತಸ್ಯ ವಿಧಾತುರ್ಯಸ್ಯೋನುಸ್ಯ ಧಾರಾ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಮಧ್ಯಮೃತಮಧುಕ್ಷತ ದುಗ್ಧೇ ಸ ಸುಕ್ರತುಃ ಸುಕರ್ಮಾ ಸೋಮೋಽಪೋ ವಸತೀವರೀವ-
ಸಿಷ್ಟ | ಅಚ್ಛಾದಯತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾರ್ಥ •

ಸುತಸ್ಯ—ಹಂದಿರುವುದೂ | ವೇಧಸ್ಯ—ಅನೇಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುವುದೂ ಅದ ಸೋಮವ |
ಧಾರಾ—ಪ್ರವಾಹವು | ಪ್ರಿಯಂ—ಹಿತಕರವಾದುದೂ | ಮಧು—ರುಚಿಕರವಾದುದೂ ಅದ ಅಮೃತವನ್ನು |
ಅಧುಕ್ಷತ—ಕರಿಯುತ್ತದೆ | ಸುಕ್ರತುಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮವು | ಅಪಃ—ವಸತೀವರೀ ಸಂಕ್ಷು-
ವಾದ ಉದಕದಿಂದ | ವಸಿಷ್ಟ—ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

• ಛಾಂದಾಃ •

ಹಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದೂ, ಅನೇಕ್ಷಿತವಾದುದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೂ ಅದ ಸೋಮರಸದ ಶ್ರುತಾ-
ಹವು ಹಿತಕರವಾದುದೂ ರುಚಿಕರವಾದುದೂ ಅದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕರಿಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ
ಸೋಮವು ವಸತೀವರೀ ಸಂಕ್ಷುಕವಾದ ಉದಕದಿಂದ ಹೊದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

English Translation

The stream of the effused creative Soma milks out the joy-giving
ambrosia ; the accomplisher of holy rites veils itself in the waters.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮಹಾಂತಂ ತ್ವಾಂ ಮಹೀರನ್ವಾಪೋ ಅರ್ಷಂತಿ ಸಿಂಧವಃ |

ಯದೋಭಿರ್ವಾಸಯಿಷ್ಯಸೇ || ೪ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಮಹಾಂಶಂ | ತ್ವಾ | ಮಹೀಃ | ಅನು | ಅಪಃ | ಅರ್ಷಂತಿ | ಸಿಂಧವಃ |

ಯತ್ | ಗೋಭಿಃ | ನಾಸಯಿಷ್ಯಸೇ | ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಯದ್ಯದಾ ಯಜ್ಞೇ ಗೋಭಿಃ ಗೋವಿಶಾರ್ಕೈಃ ಪಯೋಭಿವಾಸಯಿಷ್ಯಸೇ
ಅಚ್ಯಾದಯಿಷ್ಯಸೇ ತತ್ಪದಾ ಮಹಾಂಶಂ ತ್ವಾಮನು ಪ್ರತಿ ಸಿಂಧವಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾ ಮಹೀವಹತ್ಯ
ಅಪೋರರ್ಷಂತಿ | ಗಜ್ಯಂತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಠಃ :

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ
ನಾಸಯಿಷ್ಯಸೇ—ಹೊದಿಸಲ್ಪಡುವೆಯೋ ಆಗ | ಮಹಾಂಶಂ ತ್ವಾ ಅನು—ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಲು |
ಸಿಂಧವಃ—ಪ್ರವಹಿಸತಕ್ಕವೂ | ಮಹೀಃ—ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವೂ ಆದ | ಅಪಃ— ಉದಕಗಳು | ಅರ್ಷಂತಿ—
ಹಂದು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಗೋವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಹೊದಿಸಲ್ಪಡು
ವೆಯೋ (ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವೆಯೋ) ಆಗ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಲು ಪ್ರವಹಿಸತಕ್ಕವೂ ಮಹತ್ತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವೂ
ಆದ ಉದಕಗಳು ಹೆಂದು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತವೆ.

English Translation

(Soma), when you will veil yourself in the milk, the mighty stream-
ing waters flow to you, the mighty one.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸಮುದ್ರೋ ಅಭಿಸ್ತು ಮಾನ್ಯುಜೇ ವಿಷ್ವಂಭಿಗೋ ಧರುಣೋ ದಿನಃ |

ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರೇ ಅಸ್ತಯುಃ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಸಮುದ್ರಃ | ಅಸ್ತಯುಃ | ಮಾನ್ಯುಜೇ | ವಿಷ್ವಂಭಃ | ಧರುಣಃ | ದಿನಃ |

ಸೋಮಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಸ್ತಯುಃ | ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸಮುದ್ರಃ | ಸಮುದ್ರವಂತ್ಯಸ್ಮಾದ್ರಸಾ ಇತಿ ಸಮುದ್ರಃ | ವಿಷ್ವಂಭೋ ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ
ಧರುಣೋ ಧಾರಕತ್ವಾಸ್ತಯುರಸ್ತತ್ಯಾಮಃ ಸೋಮೋಽಪ್ಸೂದಕೇಷು ಮಮೃಚೇ | ಮೃಜ್ಯತೇ |
ಪವಿತ್ರೇಽಭಿಷಿಚ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸಮುದ್ರಃ—ರಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹಿಸುವುದೂ | ವಿಷ್ವಂಭಃ—ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವೂ | ದಿವಃ—
ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ | ಧರುಣಃ—ಧಾರಕವಾದುದೂ | ಅಸ್ತಯಾಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ ಆದ |
ಸೋಮಾಃ—ಸೋಮವು | ಅಪ್ಸು—ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ಮಮೃಚೇ—ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ | ಪವಿತ್ರೇ—ಶುದ್ಧಿ
ಕಾರಕವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂದು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ರಸರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುವುದೂ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದುದೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಧಾರಕವಾದುದೂ,
ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವುದೂ, ಆದ ಸೋಮವು ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಿ
ಕಾರಕವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

English Translation

The juice-distilling Soma, the sustainer, the supporter of heaven, is
purified in the water,—favouring us, (it is poured) into the straining cloth.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಚಿಕ್ರದದ್ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಹರಿಮರ್ಹಾನ್ವಿತ್ರೋ ನ ದರ್ಶತಃ |

ಸಂ ಸೂರ್ಯೋಣ ರೋಚತೇ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಚಿಕ್ರದತ್ | ವ್ಯಾಪ್ತಾ | ಹರಿಃ | ಮರ್ಹಾನ್ | ಮಿತ್ರಃ | ನ | ದರ್ಶತಃ |

ಸಂ | ಸೂರ್ಯೋಣ | ರೋಚತೇ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವ್ಯಾಪ್ತಾ ಕಾಮೋನಾಂ ಛೇದಕೋ ಹರಿಹರಿತನೋಣ ಮರ್ಹಾನ್ ಸರ್ವೋಽತ್ಯಮೋ ಮಿತ್ರೋಃ ನ
ಯಥಾ ಸತಾ ತದ್ವದರ್ಶತೋ ದರ್ಶನೀಯೋ ಯೋಽಯಂ ಸೋಮೋಽಚಿಕ್ರದತ್ ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿ
ಸೋಽಯಂ ಸೋಮಃ ಸೂರ್ಯೋಣ ಸಹ ರೋಚತೇ | ದಿವಿ ಪ್ರಕಾಶತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ವೃಷಾ - ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದುದೂ | ಹರಿಃ - ಪಟ್ಟಿಯ ವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ | ಮಹಾನ್ - ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದೂ | ಮಿತ್ರೋ ನ - ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ | ದರ್ಶತಃ - ಅರ್ಚಕನಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ ಅದ ಸೋಮವು | ಅಚಿಕ್ರದರ್ಶ - ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ | ಸೂರ್ಯೇಣ - ಸೂರ್ಯನೊಂದಿಗೆ | ಸಂರೋಚತೇ - ಅಂತರ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದುದೂ, ಪಟ್ಟಿಯ ವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದೂ ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ ಅರ್ಚಕನಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದೂ ಅದ ಸೋಮವು ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಅಂತರ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The mighty golden-hued showerer of blessings utters a sound as it drops, beautiful as a friend ; it shines (in the heavens) with the sun.

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಗಿರಸ್ತು ಇಂದ ಓಜಸಾ ಮಮ್ರ್ಯಾಜ್ಯಂತೇ ಅಪಸ್ಯುವಃ |

ಯಾಭಿರ್ನುದಾಯ ತುಂಭಸೇ || ೨ ||

ಪದಪಾಠಃ :

ಗಿರಃ | ತೇ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಓಜಸಾ | ಮಮ್ರ್ಯಾಜ್ಯಂತೇ | ಅಪಸ್ಯುವಃ |

ಯಾಭಿಃ | ನುದಾಯ | ತುಂಭಸೇ || ೨ ||

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಇಂದೋ ತೇ ತವಾಜಸಾ ಬಲೇನಾಪಸ್ಯುವಃ ಕರ್ಮೇಷ್ಯಾಸಂಬಂಧಿಸ್ಯಾತ್ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಯೋ ಮಮ್ರ್ಯಾಜ್ಯಂತೇ ಶೋಭಂತೇ ಯಾಭಿರ್ಗೀರ್ಥಿಸ್ತಂ ಮದಾಯ ಶ್ವರಾಂಭಸೇ ಅಂತ್ರಿಯಸೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಇಂದೋ - ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಯಾಭಿಃ - ಯಾವ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಮದಾಯ - ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ | ತುಂಭಸೇ - ನಿನನು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವೆಯೋ ಅಂತವೂ | ಅಪಸ್ಯುವಃ - ಕರ್ಮಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿತಪಿಸುವವನು ಆದ | ಗಿರಃ - ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು | ತೇ - ನನ್ನ | ಓಜಸಾ - ಬಲದಿಂದ | ಮಮ್ರ್ಯಾಜ್ಯಂತೇ - ಕುದ್ರಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯಾವ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವೆಯೋ ಅಂತಹವೂ ಹರ್ಷಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿತವಾಗುವವೂ ಆದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

English Translation

O Indu, by your power the busy voices are hallowed which adorn you as you drop for our exhilaration.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ತಂ ತ್ವಾ ಮದಾಯ ಘೃಷ್ಟಯ ಉ ಲೋಕಕ್ವತ್ನುಮಿಮಹೇ |
ತವ ಪ್ರಶಸ್ತಯೋ ಮಹೀಃ || ೮ ||

• ಪದಸಾರ •

ತಂ | ತ್ವಾ | ಮದಾಯ | ಘೃಷ್ಟಯೇ | ಊಂ ಇತಿ | ಲೋಕಕ್ವತ್ನುಂ | ಈಮಹೇ |
ತವ | ಪ್ರಶಸ್ತಯಃ | ಮಹೀಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಯಸ್ಯ ತವ ಪ್ರಶಸ್ತಯಃ ಪ್ರಶಂಸಾ ಮಹೀಮಂಹತೋಽಯ ಘೃಷ್ಟಯ ಉ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ತ್ವೂಷಾಂ ಘರ್ಷಣಶೀಲಾಯ ಯಜಮಾನಾಯೈವ ಲೋಕಕ್ವತ್ನುಮುತ್ರಮಸ್ಯ ಲೋಕಕರ್ತಾರಂ ತಂ ತ್ವಾಂ ಸೋಮಂ ಮದಾಯೇಮಹೇ | ವಯಂ ಯಾಚಾಮಹೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪಗಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ತವ—ನಿನ್ನ | ಪ್ರಶಸ್ತಯಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು | ಮಹೀಃ—ಮಹತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ | ಘೃಷ್ಟಯೇ ಉ—ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಲೋಕಕ್ವತ್ನುಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲ | ತಂ ತ್ವಾ—ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು | ಮದಾಯ—ಹರ್ಷಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಈಮಹೇ—ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಮಹತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಬಲ್ಲ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಲೋಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We ask you for exhilaration, you the giver of the highest world to your foe-crushing worshipper,—great are your praises.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಅಸ್ಮಭ್ಯಮಿಂದವಿದ್ರಯುರ್ನುರ್ಧ್ವಃ ಪವಸ್ತಧಾರಯಾ |

ಪರ್ಜನ್ಯೋ ವೃಷ್ಟಿಮಾಽನ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಇಂದ್ರಯುಃ | ನುರ್ಧ್ವಃ | ಪವಸ್ತ | ಧಾರಯಾ |

ಪರ್ಜನ್ಯಃ | ವೃಷ್ಟಿಮಾನ್ಯಽನ || ೯ ||

• ಸಾಯಜ್ಞಾಪ್ತಂ •

ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಯುರಿಂದ್ರಕಾಮಸ್ತ್ವಂ ಮಥ್ಯೋ ಮದಕರಸ್ಯಾಮ್ಯಶ್ವಧಾರಯಾ ಪರ್ಜನ್ಯೋ ವೃಷ್ಟಿಮಾನಿವ ಯಥಾ ವರ್ಷವಾಸ್ಪರ್ಜನ್ಯೋ ಮೇಘಶ್ವಶ್ವಾಸ್ತಭ್ಯಂ ಮೇಧಾತಿಥಿಭ್ಯಃ ಪವಸ್ತ | ಕ್ಷರ ||

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ •

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ವೃಷ್ಟಿಮಾನಿವ—ಮಳೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ | ಪರ್ಜನ್ಯಃ—ಮೇಘ ರಾಜನು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವಂತೆ | ಇಂದ್ರಯುಃ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶ್ವತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು | ಮಧ್ಯಃ—ಮಧುರವಾದ ಅನ್ನತದ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹದೊಡನೆ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ—ನಮಗಾಗಿ | ಪವಸ್ತ—ಹೆರಡು ಬಾ.

• ಛಾಂಕಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಮಳೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮೇಘರಾಜನು ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವಂತೆ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಶ್ವತ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು ಮಧುರವಾದ ಅನ್ನತದ ಪ್ರವಾಹದೊಡನೆ ನಮಗಾಗಿ ಹೆರಡು ಬಾ.

English Translation

Indu. you, longing for Indra, stream upon us with a shower of ambrosia, like a raining cloud.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ •

ಗೋಷಾ ಇಂದೋ ನೃಷಾ ಅಶ್ವಶ್ವಸಾ ವಾಜಸಾ ಉತ |

ಆತ್ಮಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪೂರ್ವ್ಯಃ || ೧೦ ||

• ಪದವಾಚಃ •

ಗೋಷಾಃ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ನೃಷಾಃ | ಅಸಿ | ಅಶ್ವಸಾಃ | ವಾಜಸಾಃ | ಉತ |

ಆತ್ಮಾ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ಪೂರ್ವ್ಯಃ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದೋ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪೂರ್ವ್ಯಃ ಪ್ರತ್ಯ ಆತ್ಮಾತ್ಮಭೂತಸ್ತ್ವಂ ಗೋಷಾ ಅಶ್ವಶ್ವಂ ಗವಾಂ ದಾತಾಸಿ | ಭವಸಿ | ನೃಷಾಃ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ದಾತಾ ಚಾಸಿ | ಅಶ್ವಸಾ ಆಶ್ವಾನಾಂ ದಾತಾ ಚಾಸಿ | ಉತಾಸಿ ಚ ವಾಜಸಾ ಅನ್ನಾನಾಂ ದಾತಾ ಚಾಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಪೂರ್ವ್ಯಃ—ಪುರಾತನವಾದ | ಆತ್ಮಾ—ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವ ನೀನು | ಗೋಷಾಃ ಅಸಿ—ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ನೃಷಾಃ—ಪುತ್ರಾದಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ | ಅಶ್ವಸಾಃ—ಅಶ್ವದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ವಾಜಸಾಃ—ಅನ್ನ ಪ್ರದಾನಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪುರಾತನವಾದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವ ನೀನು ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ. ಅಶ್ವದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನಾಗಿ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ.

English Translation

Indu, you are the giver of cows, of children, of horses, and of food ; you are the primeval soul of the sacrifice.

ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ದೇವ ಇತಿ ದಶರ್ಚಂ ಕೃತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಮಾಜೀಗರ್ತೀಃ ಶುನಶೇಷಸ್ಯಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವಮಾನಸೋನುದೇವತಾಕಂ ಅನುಕ್ರಾಂತಂ ಚ | ಏಷ ಶುನಶೇಷ ಇತಿ || ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಏಷ ದೇವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವುವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಶುನಶೇಷ ಆಜೀಗರ್ತೀಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ; ಪವಮಾನ ಸೋನುವು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏಷ ಶುನಶೇಷ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩

ಮಂಡಲ-೯ | ಅನುವಾಕ-೧ | ಸೂಕ್ತ-೩ •
 ಅಭ್ಯಕ್ತ-೬ | ಅಧ್ಯಾಯ-೬ | ವರ್ಗ-೨೦, ೨೧ •
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯ-೧೦ •
 ಮುಷಿ-ಶುನಶೇಷಃ •
 ದೈವತಾ-ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ •
 ಇಂದ್ರ-ಗಾಯತ್ರೀ •

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷಾ •

ಏಷ ದೇವೋ ಅಮರ್ತಃ ಪರ್ಣವೀರಿವ ದೀಯತಿ |

ಅಥ ದ್ರೋಣಾನ್ರ್ಯಸದಂ || ೧ ||

• ಪದಾಂತಃ •

ಏಷಃ | ದೇವಃ | ಅಮರ್ತಃ | ಪರ್ಣವೀರೀವ | ದೀಯತಿ |

ಅಥ | ದ್ರೋಣಾನಿ | ಅನ್ಯಸದಂ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವೋ ದ್ರೋಣಮಾನೋನುಮರ್ತೋ ಮರಣರಹಿತ ಏಷ ಸೋಮೋ ದ್ರೋಣಾನಿ ದ್ರೋಣ-
 ಕಲಶಾಪ್ಯಧ್ಯುಲಿಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಸದಮಾಸದನಾರ್ಥಂ ಪರ್ಣವೀರಿವ ಯಥಾ ಪಕ್ಷೇ ತಥಾ ವೇಗೇನ ದೀಯತಿ |
 ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ | ಅಮೃತ್ಯಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತವಾದುದೂ ಆದ | ಏಷಃ—
ಈ ಸೋಮನು | ದ್ರೋಣಾಢಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳನ್ನು | ಅಭಿ—ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಆಸದಂ— ತನ್ನ ಸಹಜವಾದ ಆಸನ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಲು | ಪರ್ಣವೀರಿವ—ಪಕ್ಷಿಯು ಹಾರಿಬರುವಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ | ದೀಯತಿ—ಬರುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ, ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮನು ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ
ತನ್ನ ಸಹಜವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾಗಲು ಪಕ್ಷಿಯು ಹಾರಿಬರುವಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ.

English Translation

The divine immortal (Soma) hastens as a bird to settle on the
sacrificial vessels.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಏಷ ದೇವೋ ವಿಸಾ ಕೃತೋಽತಿ ಹೃರಾಂಸಿ ಧಾವತಿ |

ಪವಮಾನೋ ಅದಾಭ್ಯಃ || ೨ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ಏಷಃ | ದೇವಃ | ವಿಸಾ | ಕೃತಃ | ಅತಿ | ಹೃರಾಂಸಿ | ಧಾವತಿ |

ಪವಮಾನಃ | ಅದಾಭ್ಯಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಸಾಂಗುಲ್ಯಾ | ಅಫರ್ಯೋ ವಿಪ ಇತ್ಯಂಗುಲಿನಾಮಸು ಪಾತಾತ್ | ಕೃತೋಽತಿಷುತ ಏಷ
ಸೋಮೋ ದೇವಃ ಪವಮಾನಃ ಪುರಸ್ಸದಾಭ್ಯಃ ಕೇನಾಪ್ಯಹಿಂಸಿತಶ್ಚ ಸನ್ ಹೃರಾಂಸಿ ಶತ್ರುನತಿ ಧಾವತಿ |
ಹಂತುಮುಭಿಗಚ್ಯತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ವಿಸಾ—ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದ | ಕೃತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ | ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ ಆದ |
ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮನು | ಪವಮಾನಃ—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾ (ಪ್ರವಿಸುತ್ತಾ) | ಅದಾಭ್ಯಃ—ಯಾರ ಹಿಂಸೆಗೂ ಒಳ
ಗಾಗದೇ | ಹೃರಾಂಸಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅತಿ ಧಾವತಿ—ನಾಶಪಡಿಸಲು ತೀಳುವಾಗ ಓಡುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮನು ಪ್ರವಿಸುತ್ತಾ ಯಾರ
ಹಿಂಸೆಗೂ ಒಳಗಾಗದೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ತೀಳುವಾಗ ಓಡುತ್ತದೆ. (ಪ್ರವಿಸುತ್ತದೆ)

English Translation

This divine (Soma), expressed by the fingers, and dropping inviolable, rushes against the enemies.

• ಸಂಹಿತಾಃ •

ಏಷ ದೇವೋ ವಿಪನ್ಯುಃ ಪವಮಾನ ಋತಾಯುಃ |

ಹರಿವಾರ್ಜಾಯ ಮೃಜ್ಯತೇ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ದೇವಃ | ವಿಪನ್ಯುಃ | ಪವಮಾನಃ | ಋತಾಯುಃ |

ಹರಿಃ | ವಾರ್ಜಾಯ | ಮೃಜ್ಯತೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪವಮಾನಃ—ಪ್ರಸನ್ನೇಷ ಸೋಮೋ ದೇವೋ ವಿಪನ್ಯುಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿರ್ವಾರ್ಜಾಯುಃ—
ಕಾಮೈರ್ಹರಿರಶ್ಚ ಇವ ವಾರ್ಜಾಯ ಸಂಗ್ರಾಮಾರ್ಥಂ ಮೃಜ್ಯತೇ | ಸ್ತುತಿಫಲಂಕ್ರಿಯತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ •

ವಾರ್ಜಾಯ—ಸಂಗ್ರಾಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ | ಹರಿಃ—ಅಶ್ವವು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ | ಪವ-
ಮಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರವಿಸ್ತುತಿಯಾದುದು | ದೇವಃ—ದೈವೀಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು |
ವಿಪನ್ಯುಃ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ | ಋತಾಯುಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ | ಮೃಜ್ಯತೇ—
ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಸಂಗ್ರಾಮಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ ಅಶ್ವವು ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರವಿಸ್ತುತಿಯಾದುದು,
ದೈವೀಗುಣವುಳ್ಳದ್ದು ಆದ ಈ ಸೋಮವು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರಿಂದ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

English Translation

This divine (Soma), as it drops is adorned (with hymns) by the sacrifice-desiring priests as a horse for battle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ವಿಶ್ವಾನಿ ವಾಯರ್ವಾ ಶೂರೋ ಯನ್ನಿವ ಸತ್ತ್ವಭಿಃ |

ಪವನಾನಃ ಸಿಷಾಸತಿ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ವಾಯರ್ವಾ | ಶೂರಃ | ಯನ್ಮೃತ್ವಿವ | ಸತ್ತ್ವಭಿಃ |

ಪವನಾನಃ | ಸಿಷಾಸತಿ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪವನಾನಃ ಕ್ಷರಣ್ಯೂರೋ ವಿಲರ ಏಷ ಸೋಮೋ ದೇವೋ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವಾಯರ್ವಾ
ವರಣೀಯಾನಿ ಧನಾನಿ ಸತ್ತ್ವಭಿರ್ವಿಶ್ವಾನಿವ ಗಚ್ಛನ್ನಿವ ಸಿಷಾಸತಿ | ಅಸ್ಮದರ್ಥಂ ಸಂಭಕ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದುದೂ | ಶೂರಃ—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೂ | ಏಷಃ—ದೇವತಾತ್ವವೂ ಆದ
ಈ ಸೋಮವು | ವಾಯರ್ವಾ—ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತ ಧನವನ್ನೂ | ಸತ್ತ್ವಭಿಃ—
ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ | ಯನ್ನಿವ—ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಹೊಂದಿ | ಸಿಷಾಸತಿ—ನಮಗೆ ಹೆಂಚಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾಗಿರುವುದೂ, ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೂ, ದೇವತಾತ್ವವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವು ಸರ್ವರಿಂದಲೂ
ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಧನವನ್ನೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಹೊಂದಿ ನಮಗೆ
ಹೆಂಚಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

English Translation

This strong one, as it drops, seems to encompass all desirable things
with its power and seeks to bestow them upon us.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ದೇವೋ ರಥಯತಿ ಪವನಾನೋ ದಶಶ್ರುತಿ |

ಆವಿಷ್ಕೃಣೋತಿ ವಗ್ನನುಂ || ೫ ||

• ಪದವಾಹಿಃ •

ಏಷಃ | ದೇವಃ | ರಥಯೋತಿ | ಪವನಾನಃ | ದಶಸ್ಯತಿ |
ಅಮಿಃ | ಕೃಣೋತಿ | ವಗ್ಗನುಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪವನಾನಃ ಕ್ಷರನ್ನೇಷ ಸೋಮೋ ದೇವೋ ರಥಯೋತಿ | ಅಸ್ಮದೀಯಂ ಯಾಗಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗ-
ಮನಾಯ ರಥಂ ಕಾಮಯತೇ | ದಶಸ್ಯತಿ | ಅಗತ್ಯ ಚಾಸ್ಮಭ್ಯಮಥಿಲಸಿತಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ | ವಗ್ಗನುಂ
ಶಬ್ದಮಾವಿಷ್ಯ ಕೋತಿ | ಅಭಿಷೋಯಿನಾಣಃ ಪ್ರಕಟಿಯತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪವನಾನಃ—ಸ್ರವಿಸುವುದೂ | ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ಮವೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮನು | ರಥಯೋತಿ—
ನಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬರಲು ರಥವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ | ದಶಸ್ಯತಿ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ |
ವಗ್ಗನುಂ—ತಾನು ಬರುವ ಶಬ್ದವನ್ನು | ಅವಿಷ್ಯ ಕೋತಿ—ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಸ್ರವಿಸುವುದೂ, ದೇವತಾತ್ಮವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮನು ನಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬರಲು ರಥವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.
ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ತಾನು ಬರುವ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

This divine (Soma), as it drops, prepares its chariot (to come to us);
it flings us our boons, it utters a sound.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಏಷ ವಿಪ್ರೈರಭಿಷ್ಪತೋಽಪೋ ದೇವೋ ವಿ ಗಾಹತೇ |
ದಧದ್ರತ್ನಾನಿ ದಾಶುಷೇ || ೬ ||

• ಪದವಾಹಿಃ •

ಏಷಃ | ವಿಪ್ರೈಃ | ಅಭಿಷ್ಪತಃ | ಅಪಃ | ದೇವಃ | ವಿ | ಗಾಹತೇ |
ದಧದ್ರತ್ | ರತ್ನಾನಿ | ದಾಶುಷೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿಶ್ವೈರ್ಮೇಧಾವಿಭಿಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಪರಿತಃ ಸ್ತುತ ಏಷ ಸೋಮೋ ದೇವೋಃ ದಾಶುಷೇ
ಹವಿಷಾಂ ಪ್ರದಾಶ್ರೇ ಯಜಮಾನಾಯ ರತ್ನಾ ನಿ ರಮಣೀಯಾನಿಧನಾನಿ ದಧದ್ಧಾ ರಯನ್ವ ಯಚ್ಛನ್ನಪೋ
ವಸತೀವರೀರ್ವಿ ಗಾಹತೇ ! ಪ್ರವಿಶತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪಾರ್ಥ •

ವಿಶ್ವೈಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ | ಅಭಿಷ್ಠತಃ—ಸ್ತುತಲೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ |
ದೇವಃ—ದೇವತಾತ್ವವಾದುದೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮನು | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜ
ಮಾನನಿಗೆ | ರತ್ನಾ ನಿ—ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ದಧತ್—ಕೊಡುತ್ತಾ | ಅಪಃ—ವಸತೀವರೀಸಂಕ್ಷೇಪ
ವಾದ ಉದಕಗಳನ್ನು | ವಿ ಗಾಹತೇ—ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಲೂ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವುದೂ, ದೇವತಾತ್ವವಾದುದೂ ಆದ ಈ
ಸೋಮನು ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ರಮಣೀಯವಾದ ಧನಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ವಸತೀವರೀಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ
ಉದಕಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

This divine (Soma), praised by the priests and giving wealth to the
worshipper, plunges into the waters.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ದಿವಂ ವಿ ಧಾವತಿ ತಿರೋ ರಜಾಂಸಿ ಧಾರಯಾ |

ಪವಮಾನಃ ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ದಿವಂ | ವಿ | ಧಾವತಿ | ತಿರಃ | ರಜಾಂಸಿ | ಧಾರಯಾ |

ಪವಮಾನಃ | ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಧಾರಯಾ ಪವಮಾನಃ ಕ್ಷರನ್ನೇಷ ಸೋಮಃ ಕನಿಕ್ರದದಭಿಷೂಯಮಾಣಃ ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವನ್-
ಜಾಸಿ ಲೋಕಾಂಸ್ತಿರಸ್ತಿ ರಸ್ಯ ವನ್ಯಾ ಗಾಧ್ವಿವಂ ಸ್ಯುರ್ಗಂ ವಿ ಧಾವತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದಲೂ ! ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಸ್ತವಿಸುವ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಅನಿಶ್ವರತಃ—ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ | ರಜಾಂಸಿ—ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ತಿರಃ—ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ | ವಿ ಧಾವತಿ—ವೇಗದಿಂದ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ :

ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದಲೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಸ್ತವಿಸುವ ಈ ಸೋಮವು ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ವೇಗದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ.

English Translation

Making a sound as it drops in a continued stream, it rushes across the worlds into heaven.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಹಿಃ :

ಏಷ ದಿವಂ ವ್ಯಾಸರತ್ತಿ ರೋ ರಜಾಂಸ್ಯ ಸ್ಪೃತಃ |

ಪವನಾನಃ ಸ್ವಧ್ವರಃ || ೮ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಏಷಃ | ದಿವಂ | ವಿ | ಅ | ಅನಿಶ್ವರತಃ | ತಿರಃ | ರಜಾಂಸಿ | ಅಸ್ಪೃತಃ |

ಪವನಾನಃ | ಸ್ವಧ್ವರಃ || ೮ ||

ಃ ಛಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪವನಾನಃ ಕ್ಷರಸ್ಥೀಷ ಸೋಮಾಃ ಸ್ವಧ್ವರಃ ಸುಯಾಜೋಽಸ್ಪೃತಃ ಕೇನಾಪ್ಯಹಿಸಿತತ್ಸ ನನ್ನಜಾಂಸಿ ಲೋಕಾಂಸ್ತಿ ರತ್ತಿ ರಸ್ತುವನ್ಯಜ್ಞಾದ್ಧಿವಂ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಾಸರತಃ | ವಿಸರತಿ | ಗಚ್ಯತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ತವಿಸತಕ್ಕ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಸ್ವಧ್ವರಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಹಣದಿಂದ | ಅಸ್ಪೃತಃ—ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ರಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ | ರಜಾಂಸಿ—ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ತಿರಃ—ಹಿಂದಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ | ದಿವಂ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ | ವ್ಯಾಸರತಃ—ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ :

ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ತವಿಸತಕ್ಕ ಈ ಸೋಮವು ಉತ್ತಮವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ರಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂದಿಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆ.

English Translation

As it drops, completing the sacrifice, it passes across the worlds inviolable to heaven.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ಪ್ರತ್ನೇನ ಜನ್ಮನಾ ದೇವೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸುತಃ |

ಹರಿಃ ಪವಿತ್ರೇ ಅರ್ಷತಿ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಏಷಃ | ಪ್ರತ್ನೇನ | ಜನ್ಮನಾ | ದೇವಃ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಸುತಃ |

ಹರಿಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹರಿಹರಿತನರ್ಕೋ ದೇವೋ ದ್ಯೋತಮಾನ ಏಷ ಸೋಮಃ ಪ್ರತ್ನೇನ ಪುರಾಣೇನ ಜನ್ಮನಾ ಜನನೇನ ದೇವೇಭ್ಯೋ ದೇವಾರ್ಥಂ ಸುತೋಽಭಿಷುತಃ ಸನ್ ಪವಿತ್ರೇ ಸ್ಥಾತುಮರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಹರಿಃ—ಪಚ್ಛೇವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು | ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಪ್ರತ್ನೇನ—ತನ್ನ ಪುರಾತನವಾದ | ಜನ್ಮನಾ—ಜನ್ಮದಿಂದ | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂದೆ ಲ್ಲಿಟ್ಟು | ಪವಿತ್ರೇ—ಶೋಧಕವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಪಚ್ಛೇವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವು ತನ್ನ ಪುರಾತನವಾದ ಜನ್ಮದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಶೋಧಕವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

Divine and expressed for the gods by an ancient birth, the golden-hued (Soma) flows into the straining-cloth.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏಷ ಉ ಸ್ಯ ಪುರುವ್ರತೋ ಜಜ್ಞಾನೋ ಜನಯನ್ನಿಷಃ |

ಧಾರಯಾ ಪನತೇ ಸುತಃ || ೧೦ ||

ಃ ಪದವಾಃ :

ಏಷಃ | ಉದಾ ಇತಿ | ಸ್ಯಃ | ಪುರುವ್ರತಃ | ಜಜ್ಞಾನಃ | ಜನಯನ್ | ಇಷಃ |

ಧಾರಯಾ | ಪವತೇ | ಸುತಃ || ೧೦ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷಂ :

ಸ್ಯ ಏಷ ಉ ಸೋಮ ಏವ ಪುರುವ್ರತೋ ಬಹುಕರ್ಮಾ ಜಜ್ಞಾನೋ ಜಾಯಮಾನ ಏವೇಸೋಽನ್ನಾನಿ ಜನಯನ್ನೈತ್ಯಾದಯನ್ ಸುತೋಽಧಿಷುತಃ ಸನ್ ಧಾರಯಾ ಪವತೇ ಕ್ಷರತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿರ್ದಾರ್ಢಾ :

ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ | ಏಷ ಉ—ಇದೇ ಸೋಮವು | ಪುರುವ್ರತಃ—ಅನೇಕಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ | ಜಜ್ಞಾನಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥರಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದಾಗಿಯೂ | ಇಷಃ—ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಜನಯನ್—ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತಲೂ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ | ಪವತೇ—ಹುಯುಕ್ತದಿ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಢಾ :

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇದೇ ಸೋಮವು ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲದ್ದಾಗಿಯೂ, ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದಾಗಿಯೂ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರವಾಹ ರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ

English Translation

Produced at our rite and producing abundant food, the Soma, efficacious in sacrifices, flows effused in a stream.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷಂ :

ಸನಾ ಚೇತಿ ದಶರ್ಢಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಮಾಂಗಿರಸಕುಲಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಸ್ತಪಸ್ವಾರ್ಢಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವಮಾನಸೋಮದೇವಶಾಕಂ ; ಅನುಕ್ರಾಂತಂ ಚ | ಸನ ಹಿರಣ್ಯಸ್ತಪ ಇತಿ || ಉಕ್ತೋಽ-ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನವಾದವು—ಸನಾ ಚ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಂಗಿರಸಗೋತ್ರದ ಹಿರಣ್ಯಸ್ತಪನೆಂಬವನು ಮಹಿಯು ; ಪವಮಾನಸೋಮವು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸನ ಹಿರಣ್ಯಸ್ತಪ ಇತಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪

ಮಂಡಲ—೯ : ಅನುವಾಕ—೧ : ಸೂಕ್ತ—೪ :
 ಅಪ್ಪಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೨೨, ೨೩ :
 ಸೂಕ್ತದ್ವಯವ ಮುಕ್ತಂವೈ—೧೦ :
 ಮಹಿ—ಹಿರಣ್ಯಕೃಷಿ :
 ದೇವತಾ—ಪವನಾಸು ಸೋಮಃ :
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸನಾ ಚ ಸೋಮಂ ಚೇಷಿ ಚ ಪವಮಾನ ಮಹಿ ಶ್ರವಃ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸಸ್ಯಧಿ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸನ | ಚ | ಸೋಮಂ | ಚೇಷಿ | ಚ | ಪವಮಾನ | ಮಹಿ | ಶ್ರವಃ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಸಸ್ಯಧಿ || ೧ ||

■ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ■

ಹೇ ಮಹಿ ಶ್ರವೋ ಮಹದನ್ನ ಪವಮಾನ ಸೋಮಂ ಸನ | ಅಸ್ಮದ್ಯಾಗೇ ಯಜನೀಯಾನ್ ದೇವಾನ್ ಭಜ | ಚೇಷಿ ಚ | ಯಾಗವಿದ್ವಂಸಕಾರಿಣೋ ರಾಕ್ಷಸಾಂಶ್ಚ ಜಯ | ಅಥ ದೇವಾನ್ಯಾಪ್ಯ ರಾಕ್ಷಸಾಂಶ್ಚ ಚಿತ್ವಾನಂತರಂ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ವಸ್ಯಸಃ ಶ್ರೇಯಸಃ ಕೃಧಿ | ಕುರು | ಶ್ರೇಯೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ದೇಹೀತ್ಯೇಫಃ ||

■ ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಾ ■

ಮಹಿ—ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನಯುಕ್ತನೂ | ಪವಮಾನ—ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹ ರೂಪನೂ ಅದ | ಸೋಮಂ—ಎಲೈ ಸೋಮವೇ | ಸನ ಚ—ನಮ್ಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸು | ಚೇಷಿ ಚ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವ ರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

■ ಛಾಂದಸ್ಸಃ ■

ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ, ಅನ್ನಯುಕ್ತನೂ, ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹರೂಪನೂ ಅದ ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ನಮ್ಮ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವ ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು.

English Translation

Pure-dropping (Soma), bounteous food, welcome (the gods at our rite) and overcome (the demons); and make us happy.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸನಾ ಜ್ಯೋತಿಃ ಸನಾ ಸ್ವಗ್ವಿಶ್ವಾ ಚ ಸೋಮ ಸೌಭಗಾ ।

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯ ಸಸ್ಯಧಿ ॥ ೨ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸನ | ಜ್ಯೋತಿಃ | ಸನ | ಸ್ವಃ | ವಿಶ್ವಾ | ಚ | ಸೋಮ | ಸೌಭಗಾ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ ॥ ೨ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಜ್ಯೋತಿಶ್ವೇಜಃ ಸನ | ಅಸ್ಯಧ್ಯಂ ಪ್ರಯತ್ಸು | ಅಪಿ ಚ ಸ್ವಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ಸನ | ಅಸ್ಯಧ್ಯಂ ದೇಹಿ | ವಿಶ್ವಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸೌಭಗಾ ಸೌಭಾಗ್ಯಾನಿ ಚ ಸನ | ಸಿದ್ಧವನ್ಯತ್ಸು ॥

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ •

ಸೋಮ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಜ್ಯೋತಿಃ—ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ಸನ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡು | ಸ್ವಃ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು | ಸನ—ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ ಮಾಡು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಸೌಭಗಾ, ಚ—ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವ ರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು

॥ ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ॥

ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮಗೆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲಭವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಮಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದ ಸೌಖ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Soma, give us brightness, give us heaven, give us all good things; and make us happy.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸನಾ ದಕ್ಷಮುತ ಕೃತುಮಪ ಸೋಮು ಮೃಧೋ ಜಹಿ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯ ಸಸ್ಯಧಿ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸನ | ದಕ್ಷಂ | ಉತ | ಕೃತುಂ | ಅಪ | ಸೋಮು | ಮೃಧಃ | ಜಹಿ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ದಕ್ಷಂ ಬಲಂ ಸನ | ಅಸ್ಯ ಛ್ಯಂ ದೇಹಿ | ಉತಾಪಿ ಚ ಕೃತುಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ಸನ | ಮೃಧೋ ಹಿಂಸಕಾಞ್ಚ ತ್ರಾಂಶ್ಚಾಪ ಜಹಿ | ಮಾರಯ ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಸೋಮು—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ದಕ್ಷಂ—ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು | ಸನ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಉತ—ಮತ್ತು | ಕೃತುಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು | ಮೃಧಃ—ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಪ ಜಹಿ—ನಾಶಪಡಿಸು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೀಯಿಸ್ಸಿನಿದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

|| ಭಾಷಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಹಿಂಸಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೀಯಿಸ್ಸಿನಿದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Soma, give us strength, give us wisdom, drive away our enemies ; and make us happy.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪವೀತಾರಃ ಪುನೀತಸ ಸೋಮು ಮಿಂದ್ರಾಯ ಪಾಕೇವೇ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯ ಸಸ್ಯಧಿ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ |

ಪವೀತಾರಃ | ಪುನೀತನ | ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾತವೇ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ || ೪ ||

ಪಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಪವೀತಾರಃ ಸೋಮಾಭಿಷವಕರ್ತಾರಃ ಯೂಯಮಿಂದ್ರಾಯ ಪಾತವೇ ಪಾತಂ ಸೋಮಂ ಪುನೀತನ | ಅಭಿಷುಣುತ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಪವೀತಾರಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡತಕ್ಕ ಎದ್ದೆ ಪುತ್ರೈಕೃಗಲೇ | ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಪಾತವೇ—ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪುನೀತನ—ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಿರಿ | ಅಥ—ಆನಂತರ | (ಸೋಮಂ—ಎದ್ದೆ ಸೋಮದೇವನೇ) | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯೋಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಂಡತಕ್ಕ ಎದ್ದೆ ಪುತ್ರೈಕೃಗಲೇ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಿರಿ. ಆನಂತರ, ಎದ್ದೆ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯೋಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡು.

English Translation

Priests, press out the Soma for Indra to drink ; (O Soma), make us happy.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರಂ ಸೂರ್ಯೇ ನ ಅ ಭಜ ತವ ಕೃತ್ವಾ ತವೋತಿಭಿಃ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸಸ್ಯಧಿ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರಂ | ಸೂರ್ಯೇ | ನಃ | ಅ | ಭಜ | ತವ | ಕೃತ್ವಾ | ತವ | ಊತಿಭಿಃ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ತವ ಕೃತ್ವಾ ತವೋತಿಭಿಷ್ಟ್ವತ್ಪರ್ವಕೇಣ ಕರ್ಮಣಾ ತ್ವತ್ಪರ್ವಕಾಭೀ
ರಕ್ಷಾಭಿಶ್ಚ ನೋಽಸ್ಮಾನ್ ಸೂರ್ಯ ಆ ಭಜ | ಪ್ರಾಪಯ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ತ್ವಂ—ನೀನು | ತವ—ನಿನ್ನ | ಕೃತ್ವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ |
ತವ—ನಿನ್ನ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಸೂರ್ಯೇ—ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ | ಆ ಭಜ—
ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರಿಸು | ಅಥ—ಆನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೀಯೋಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ
ಮತ್ತು ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

|| ಛಾಂಸ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ, ನಿನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮ
ಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸೇರಿಸು. ಆನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೀಯೋಯುಕ್ತರನ್ನಾ
ಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡು.

English Translation

(O Soma), by your power and your protections bring us
to the sun, and make us happy.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ||

ತವ ಕೃತ್ವಾ ತವೋತಿಭಿಷ್ಟೋಕ್ತೈಶ್ಚೇವ ಸೂರ್ಯಂ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸ್ಯಧಿ || ೬ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯಃ ||

ತವ | ಕೃತ್ವಾ | ತವ | ಊತಿಭಿಃ | ಜ್ಯೋಕ್ | ಪಶ್ಯೇವ | ಸೂರ್ಯಂ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ | ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ತವ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇನ ತವೋತಿಭಿಃ ರಕ್ಷಾಭಿಶ್ಚ ಜ್ಯೋಕ್ ಚಿರಂ ಪಶ್ಯೇವ
ಸೂರ್ಯಂ | ಪಶ್ಯಾನು | ದ್ರಕ್ಷ್ಯಿಮಃ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ತವ—ನಿನ್ನ | ಕೃತ್ವಾ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ | ತವ—ನಿನ್ನ | ಊತಿಭಿಃ—ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ | ಜ್ಯೋತ್—ಚಿರಕಾಲ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಪಶ್ಯೇಮ—ನಾವು ನೋಡುವಂತಾಗಲಿ | ಅಥ—ಮತ್ತು | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

• ಛಾಂದಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಚಿರಕಾಲ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವಂತಾಗಲಿ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

By your wisdom and your protections may we long behold the sun ;
and you make us happy.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಅಭ್ಯರ್ಷ ಸ್ವಾಯುಧ ಸೋಮ ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ ರಯಿಂ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸಸ್ಯಧಿ || ೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಅಥಿ | ಅರ್ಷ | ಸ್ವಅಯುಧ | ಸೋಮ | ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ | ರಯಿಂ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಛಾಪ್ಯಂ •

ಹೇ ಸ್ವಾಯುಧ ಕೋಧನಾಯುಧ ಸೋಮ ತ್ವಂ ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ ದ್ವಯೋರ್ವ್ಯಾವಾಪ್ಯುತಿವ್ಯೋಃ | ಸ್ವಾನಯೋಃ ಪರಿವೃಥಂ ರಯಿಂ ಧನಮಭ್ಯರ್ಷ | ಅಸ್ತಾನಧಿಗಮಯ | ಸಿದ್ಧಮಸ್ಯತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸ್ವಾಯುಧ—ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧವುಳ್ಳ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ—ದ್ವಾವಾಪ್ಯುತಿವಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | (ಅಸ್ಯಭ್ಯಂ—ನಮಗೆ) | ಅಭ್ಯರ್ಷ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

• ಛಾಂದಾರ್ಥ •

ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ದ್ವಾವಾಪ್ಯುತಿವಿಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರುವ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಖಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Bright-weaponed Soma, shower upon us wealth abundant for both worlds; and make us happy.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭ್ಯರ್ಷಾನ್‌ಪಚ್ಯತೋ ರಯಿಂ ಸಮತ್ಸು ಸಾಸಹಿಃ |

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸಸ್ಯುಧಿ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಅರ್ಷ | ಅನಪ್‌ಚ್ಯತಃ | ರಯಿಂ | ಸಮತ್ಸುಸೌ | ಸಸಹಿಃ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಸ್ಯುಧಿ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಸಮತ್ಸು ಸಂಗ್ರಾಮೇಷ್ಟನಪಚ್ಯತಃ ಶತ್ರುಭಿರನಾಹತಃ ಸಾಸಹಿಃ ಶತ್ರುಣಾ-
ಮುಭಿಃವಿತಾ ತ್ವಂ ರಯಿಂ ಧನಮಭ್ಯರ್ಷ | ಅಸ್ಮಾನಭಿಗಮಯ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಸಮತ್ಸು—ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ | ಅನಪಚ್ಯತಃ—ಅಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ | ಸಾಸಹಿಃ—
ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುವವನಾಗಿಯೂ ಆದ ನೀನು | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಅಭ್ಯರ್ಷ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿ
ಕೊಡು | ಅಥ—ಆನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ
ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಆಪ್ರತಿಹತನಾಗಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯುವವನಾಗಿಯೂ
ಆದ ನೀನು ನಮಗೆ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಆನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೀಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ
ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

O you who are unvanquished in battle, smiter of enemies, shower
wealth upon us, and make us happy.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಾಂ ಯಜ್ಞೈರವೀವೃಧ್ವನ್ನವಮಾನ ವಿಧರ್ಮಣಿ ।

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸ್ಯುದ್ಧಿ ॥ ೯ ॥

• ಪದಪಠಃ •

ತ್ವಾಂ | ಯಜ್ಞೈಃ | ಅವೀವೃಧನ್ | ಪವಮಾನ | ವಿಧರ್ಮಣಿ |

ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ ॥ ೯ ॥

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ವಿಧಾರಣಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತಂ ತ್ವಾಂ ಯಜ್ಞೈರ್ವಿಧರ್ಮಣ್ಯಾತ್ಮವಿಧಾರಣಾರ್ಥಮವೀವೃಧನ್ | ಯಜಮಾನಾ ವರ್ಧಯಂತಿ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯತ್ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪವಮಾನ—ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪ್ರವಿಸುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ತ್ವಾಂ—ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞೈಃ—ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ | ವಿಧರ್ಮಣಿ—ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದ ಧಾರಣೆಗಾಗಿ | ಅವೀವೃಧನ್—ಯಜಮಾನರು ನಿನ್ನ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ | ಅಥ—ಆನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪ್ರವಿಸುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ಆದ ಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಯಜಮಾನರು ನಿನ್ನ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಸುಖದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Pure-dropping (Soma), they glorify you with the holy rites for their own upholding ; make us happy.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ರಯಿಂ ನತ್ತಿತ್ರನುತ್ತಿನಮಿಂದೋ ವಿಶ್ವಾಯುಮಾಭರ ।

ಅಥಾ ನೋ ವಸ್ಯಸ್ಯುದ್ಧಿ ॥ ೧೦ ॥

• ಕಡಪಾಠಃ •

ರಯಿಂ | ನಃ | ಚಿತ್ರಂ | ಅಶ್ವಿನಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ವಿಶ್ವತ ಆಯುಂ | ಆ | ಭರ |
ಅಥ | ನಃ | ವಸ್ಯಸಃ | ಕೃಧಿ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದೋ ಯಾಗೇಷು ಕ್ಲದ್ಯಮಾನ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಚಿತ್ರಂ ನಾನಾವಿಧಮಶ್ವಿನಮಶ್ವವಂಶಂ
ಚ ವಿಶ್ವಾಯುಂ ಸರ್ವಗಾಮಿನಂ ರಯಿಂ ನೋಽಶ್ವಭ್ಯಮಾ ಭರ | ಅಹರ | ಸಿದ್ಧಮನ್ಯೌಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪಗಾರ್ಥ ||

ಇಂದೋ—ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಸುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಚಿತ್ರಂ—ನಾನಾವಿಧವಾದುದೂ | ಅಶ್ವಿನಂ—
ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ | ವಿಶ್ವಾಯುಂ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಆದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—
ನಮಗೆ | ಆ ಭರ—ತಂದೊಡಗು | ಅಥ—ಅನಂತರ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ವಸ್ಯಸಃ—ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ
ಸುಖಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ | ಕೃಧಿ—ಮಾಡು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವಿಸುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಾನಾವಿಧವಾದುದೂ, ಅಶ್ವಯುಕ್ತವಾದುದೂ
ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗು. ಅನಂತರ ನಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ
ಸುಖಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು.

English Translation

Indu, bring to us varied wealth, abundant in horses and all-reaching;
and make us happy.

ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸಮಿದ್ಧ ಇತ್ಯೇಕಾದತರ್ಜಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಯಾಸಿತಶ್ಯ ದೇವಲಸ್ಯ ವಾರ್ಷಂ |
ಅಶ್ವನ್ಯಾಶ್ವಾಶ್ಯತಸ್ಮೋಽನುಷ್ಪುಛಃ ಶಿಷ್ಯಾಃ ಸಪ್ತ ಗಾಯತ್ರೈಃ | ನರಾಶಂಸವರ್ಷಿತಾಃ ಸಮಿದಾದಯಃ
ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರತ್ಯೈಚಂ ದೇವತಾಃ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ರಾಂತಂ | ಸಮಿದ್ಧ ಏಕಾದಶ ಕಾಶ್ಯಪೋಽಸಿತೋ
ದೇವಲೋ ವಾ ವಿನಶತಿಃ ಸೂಕ್ತಾನ್ಯಾದ್ಯಮಾಪಿಯುಕ್ತತರನುಷ್ಪುಬಂಶಮಿತಿ || ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಯ ಪಾವವಗನ-
ಮಿದವನಾಪ್ರೀಸೂಕ್ತಂ | ಸೂಕ್ರತಂ ಚ | ಸಮಿದ್ಧೋ ಅದ್ಯೇತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯಥರ್ಷಿ ವಾ | ಅ. ೩-೨ |
ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಸಮಿದ್ಧಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ವೇದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ವದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಸಿತಃ ಶಾಶ್ವತಃ ಎಂಬುವನು ಅಥವಾ ದೇವಲನೇಂಬುವನು ಋಷಿಯು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಎಂಟನೆಯ ಋಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಋಕ್ಕುಗಳು (೮-೧೧ ಋಕ್ಕುಗಳು) ಅನುಷ್ಠುಪ್ ಭಂದಸ್ತವು. ಉಳಿದ ಏಳು ಋಕ್ಕುಗಳೂ ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತವು. ಇದು ಅಪ್ರೀಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನರಾಶಂಸದೇವತೆಯು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಸಮಿದ್ಧಾನ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ರೀಸೂಕ್ತದ ದೇವತೆಗಳೇ ಈ ಸೂಕ್ತದ ಹನ್ನೊಂದು ಋಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಸಮಿದ್ಧ ಏಶಾದಶ ಶಾಶ್ವತೋಽಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವಾ ವಿಂಶತಿಃ ಸೂಕ್ತಾನ್ಯಾದ್ಯಮಾಪ್ತಿಯುಕ್ತ ತುರನುಷ್ಠುಬುತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಶಾಶ್ವತಗೋತ್ರದವರಿಗೆ ಇದು ಪವಮಾನಸಂಬಂಧವಾದ ಅಪ್ರೀಸೂಕ್ತವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ—ಸಮಿದ್ಧೋ ಅದ್ಯೇತಿ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯಥೇರ್ಷಿ ವಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಅ. ೩.೨) ನಿವೃತಿ ಇರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೫

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೫ |
 ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಥಾಯ—೭ | ವರ್ಗ—೨೪, ೨೫ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಖೈ—೧೦ |
 ಋಷಿ—ಅಸಿತಃ ಶಾಶ್ವತೋ ದೇವಲೋ ವಾ |
 ದೇವತಾ—ಅಪ್ತಿಯ | ಪವಮಾನ ಸೋಮು | (೧. ಇಧ್ಯಃ ಸಮಿದ್ಧೋಽನ್ನಿವಾಃ |
 ೨. ತನೂಸವಾಃ | ೩. ಇಳಿ | ೪. ಬಹಿಃ | ೫. ದೇವೀದರ್ವಾಃ |
 ೬. ಉಷಾಸಾನಶಕ್ತಾ | ೭. ದೈವ್ಯಾ ಜೋಶಾಂ ಪ್ರಚೇತಸಾ | ೮. ತಿಸೋ ದೇವಃ ಸರಶ್ವತೀಠಾಠಾರಶ್ಯಃ | ೯. ಶ್ವಪ್ನಾ | ೧೦ ವಶಶ್ವತಿ | ೧೧. ಸ್ವಾಹಾಶ್ಯತಯು |
 ಭಂದ—೧.೨. ಗಾಯತ್ರೀ | ೪-೧೧. ಅನುಷ್ಠುಪ್ |

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಸಮಿದ್ಧೋ ವಿಶ್ವತಸ್ವತಿಃ ಪವಮಾನೋ ವಿ ರಾಜತಿ |

ಪ್ರೀಣಂವ್ಯಷಾ ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೧ ||
 | ಪದಾಃ |

ಸಂಽಇದ್ಧಃ | ವಿಶ್ವತಃ | ಪತಿಃ | ಪವಮಾನಃ | ವಿ | ರಾಜತಿ |

ಪ್ರೀಣನ್ | ವ್ಯಷಾ | ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೧ ||
 | ಸಾಮಾನ್ಯಾತ್ಯಂ |

ಅಪ್ರೀವತ್ತೋನುಸ್ತುತಿರಶ್ವ | ಸಮಿದ್ಧಃ ಸನ್ಯಗ್ನೀಶ್ವೋ ವಿಶ್ವತಸ್ವತಿಃ ಸರ್ವತಃ ಸ್ಯಾವಿಾ ವ್ಯಷಾ ಕಾಮಾಣಾಂ ವರ್ಷಿತಾ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮುಃ ಕನಿಕ್ರದದಧಿಸೂಯಮಾಣಃ ತಪ್ತಂ ಕುರ್ವಂತೀಣಸ್ತೇನಾಪ್ರೀಣಯಂತಿ ರಾಜತಿ | ಯಾಗೇಷು ಪ್ರಕಾಶತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸಮಿದ್ಧಃ—ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ | ವಿಶ್ವತಸ್ಪತಿಃ—ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೂ | ವ್ಯಷಾ-
ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದುದೂ | ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವು | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಶಬ್ದ
ನಾಡುತ್ತಲೂ | ಪ್ರೀಣನ್—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೂ | ವಿ ರಾಜತಿ—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದೂ, ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಭುತ್ವವುಳ್ಳದ್ದೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದುದೂ ಶುದ್ಧವಾದುದೂ
ಆದ ಸೋಮವು ಶಬ್ದನಾಡುತ್ತಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲೂ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation.

The pure-flowing (Soma) shines forth in its brightness, the universal
lord,—the showerer of blessings, the rejoicer, uttering a loud sound.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತನೂನಪಾತ್ರವಮಾನಃ ಶೃಂಗೇ ಶಿಶಾನೋ ಅರ್ಷತಿ |

ಅಂತರಿಕ್ಷೇಣ ರಾರಜತ್ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತನೂ | ನಪಾತ್ | ಶಿವಮಾನಃ | ಶೃಂಗೇ ಇತಿ | ಶಿಶಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ಅಂತರಿಕ್ಷೇಣ | ರಾರಜತ್ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ತನೂನಪಾತ್ರವಮಾನಃ ಸೋಮಃ | ತನೂನಪಾದತ್ರ ಸೋಮೋ ಭವತಿ | ತಥಾ ಚ ಶಬ್ದಯತೇ |
ಅದ್ಭ್ಯೋಲಂಶವೋ ಜಾಯಂತೇ ತತಃ ಸೋಮೋ ಜಾಯತ ಇತಿ | ಶೃಂಗೇ ದೀಪ್ತೇ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶೇ |
ಹೃಣಿಃ ಶೃಂಗಾಣೀತಿ ಜ್ವಲನ್ನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಶಿಶಾನಸ್ತ್ರೀಕ್ಷ್ಣೀಕುರ್ಮನ್ನಂತರಿಕ್ಷೇಣ ರಾರಜದರ್ಷತಿ |
ದ್ರೋಣಕಲಶಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛತಿ | ತಥಾ ಚಾನ್ಮಾಯತೇ | ದ್ವಾರಾಭ್ಯಾಂ ಧಾರಾಭ್ಯಾಮಾಗ್ರಯಣಂ
ಗೃಹ್ಣಾತಿತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ತನೂನಪಾತ್—ತನೂನಪಾತ್ರಂಜ್ಞ ಕನಾದ | ಪವನಾನಃ—ಸೋಮದೇವನು | ಶೃಂಗೇ—
ಪ್ರಭಾಯುತವಾದ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಶಿಶಾನಃ—ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ | ರಾರಜತ್—
ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲೂ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇಣ—ಅಂತರಿಕ್ಷಮಾರ್ಗದಿಂದ | ಅರ್ಷತಿ—ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ತನೂನಪಾತ್ಸಂಕ್ಷ ಕನಾದ ಸೋಮದೇವನು, ಪ್ರಧಾಯುತವಾದ ಉನ್ನತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷವಾಗೂದಿಂದ ಯುಜ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The pure-flowing Tanunapat, rushes sharpening its splendour on the height and hastens through the sky.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಈಳೇನ್ಯಃ ಪವಮಾನೋ ರಯಿರ್ವಿ ರಾಜತಿ ದ್ಯುಮಾನ್ |
ಮಧೋರ್ಧಾರಾಭಿರೋಜಸತಿ || ೩ ||

• ಪದಾಕಃ •

ಈಳೇನ್ಯಃ | ಪವಮಾನಃ | ರಯಃ | ವಿ | ರಾಜತಿ | ದ್ಯುಮಾನ್ |
ಮಧೋಃ | ಧಾರಾಭಿಃ | ಓಜಸಾ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಈಳೇನ್ಯಃ ಸ್ತುತ್ಯಃ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ರಯಿರಭೀಷ್ಟಸ್ಯ ದಾತಾ ದ್ಯುಮಾನ್ಪ್ರೀತಮಾಂಶ್ಚ ಸನ್ನಧೋರುದಕಸ್ಯ ಧಾರಾಭಿಃ ಸಹ ಪುರನ್ನೋಜಸಾ ಬಲೇನ ವಿ ರಾಜತಿ | ಪ್ರಕಾಶತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ರಯಃ—ಧನಪ್ರದನೂ | ದ್ಯುಮಾನ್—ಕಾಂತಿಯುತನೂ | ಈಳೇನ್ಯಃ—ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತುತ್ಯನೂ ಅದ |
ಪವಮಾನಃ—ಸೋಮದೇವನು | ಮಧೋಃ—ಉದಕದ | ಧಾರಾಭಿಃ—ಪ್ರವಾಹಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ | ಓಜಸಾ—
ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ | ವಿ ರಾಜತಿ—ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಧನಪ್ರದನೂ, ಕಾಂತಿಯುತನೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತುತ್ಯನೂ ಅದ ಸೋಮದೇವನು ಉದಕದ ಪ್ರವಾಹಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

The pure-flowing bright (Soma), the bounteous giver, worthy of all praise, shines forth in its might with the streams of water.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಬರ್ಹಿಃ ಪ್ರಾಚೀನನೋಜಸಾ ಪವಮಾನಃ ಸ್ತೃಣನ್ವರೀಃ |

ದೇವೇಷು ದೇವ ಈಯತೇ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಬರ್ಹಿಃ | ಪ್ರಾಚೀನಂ | ಓಜಸಾ | ಪವಮಾನಃ | ಸ್ತೃಣನ್ | ಹರೀಃ |

ದೇವೇಷು | ದೇವಃ | ಈಯತೇ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹರಿಹರಿತನರ್ಣೋ ದೇವೋ ದ್ಯೋತನಾನಃ ಸೋಮಃ ಪವಮಾನೋ ದೇವೇಷು ಯಜ್ಞೇಷು
ಬರ್ಹಿಃ ಪ್ರಾಚೀನಂ ಪ್ರಾಚೀನಾಗ್ರಂ ಸ್ತೃಣನ್ ಸ್ವರಯನ್ನೋಜಸಾ ಬಲೇನೇಯತೇ ಗಚ್ಛತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಹರಿಃ—ಸಚ್ಚಿ ವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಅದ | ಪವಮಾನಃ—ಸೋಮದೇವನು |
ದೇವೇಷು—ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ | ಪ್ರಾಚೀನಂ—ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದ ಅಗ್ರವುಳ್ಳ | ಬರ್ಹಿಃ—ದರ್ಭಾಸಸವನ್ನು |
ಸ್ತೃಣನ್—ದಾಟಿಕೊಂಡು | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ಈಯತೇ—ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸಚ್ಚಿವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಅದ ಸೋಮದೇವನು ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದ
ಅಗ್ರವುಳ್ಳ ದರ್ಭಾಸಸವನ್ನು ದಾಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The bright golden-hued pure-flowing one rushes in its might,
strewing the sacred grass in the sacrifice with its points towards the east.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉದಾತ್ಯೈರ್ಜಿಹತೇ ಬೃಹದ್ವಾಸ್ತರೋ ದೇವೀರ್ಹಿಃ ಸ್ತೃಣಯೀಃ |

ಪವನಾನೇನ ಸುಷ್ಪತಾಃ || ೫ ||

ಃ ಪದಮಾಃ :

ಉತ್ | ಅತ್ಯೇ | ಜಿಹತೇ | ಬೃಹತ್ | ದ್ವಾರಃ | ದೇವೀಃ | ಹಿರಣ್ಮಯಾಃ |

ಪವಮಾನೇನ | ಸ್ವಸ್ತುತಾಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹಿರಣ್ಮಯಾರ್ಹಿರಣ್ಮಯೋ ದ್ವಾರೋ ದೇವೀದ್ವಾರೋ ದೇವ್ಯಃ ಪವಮಾನೇನ ಸೋಮೇನ ಸಹ ಸ್ವಸ್ತುತಾಃ ಸ್ತೋತ್ರಭಿಃ ಸನ್ಯಕ್ ಸ್ತುತಾಃ ಸತ್ಯೋ ಬೃಹದ್ವೃಹತೀಭ್ಯೋ ಮಹತೀಭ್ಯ ಆತ್ಮೇರಾತಾಭ್ಯೋ ದಿಗ್ಭ್ಯಃ | ಆತಾ ಆತಾ ಇತಿ ದಿಷ್ಟಾನುಸು ಸಾಹಾತ್ | ಉಜ್ಜಿಹತೇ | ಉದ್ಭಂಕತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಹಿರಣ್ಮಯಾಃ—ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದವೂ | ದೇವೀಃ—ದೇವತಾತ್ವವೂ ಆದ | ದ್ವಾರಃ—ದ್ವಾರಗಳು | ಪವಮಾನೇನ—ಸೋಮದೇವನೊಡಗೂಡಿ | ಸ್ವಸ್ತುತಾಃ—ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲವು | ಬೃಹತ್—ಮಹದಾಕಾರವುಳ್ಳ | ಅತ್ಯೇ—ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ | ಉಜ್ಜಿಹತೇ—ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾಷಾರ್ಥಃ :

ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವಾದವೂ, ದೇವತಾತ್ವವೂ ಆದ ದ್ವಾರಗಳು ಸೋಮದೇವನೊಡಗೂಡಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಪಲ್ಲವು ಮಹದಾಕಾರವುಳ್ಳ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತವೆ.

English Translation

The bright golden doors, praised by the priests together with the Soma, rise up from the vast horizon.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ :

ಸುತಲ್ಪೇ ಬೃಹತೀ ನುಹೇ ಪವಮಾನೋ ವ್ಯಷಣ್ಯತಿ |

ನಕ್ತೋಷಾಸಾ ನ ದರ್ಶತೇ || ೬ ||

ಃ ಪದಮಾಃ :

ಸುತಲ್ಪೇ ಇತಿ ಸ್ವಸ್ತುತಲ್ಪೇ | ಬೃಹತೀ ಇತಿ | ನುಹೇ ಇತಿ | ಪವಮಾನಃ | ವ್ಯಷಣ್ಯತಿ |

ನಕ್ತೋಷಾಸಾ | ನ | ದರ್ಶತೇ ಇತಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುಶಿಲ್ಪೇ ಸುರೂಪೇ ಬೃಹತೀ ಪರಿವೃಥೇ ಮುಹೀ ಮಹತ್ಯಾ ನ ಸಂಪ್ರತಿ ದರ್ಶತೇ ದರ್ಶನೀಯೇ
ನಕ್ಕೋಷಾಸಾ ನಕ್ಕೋಷಾಸೌ ಪವನಾನಃ ಸೋಮೋ ವೃಷಣ್ಯತಿ | ಕಾಮಯತೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುಶಿಲ್ಪೇ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಬೃಹತೀ—ವಿಸ್ತೃತವಾದವರೂ | ಮುಹೀ—ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ
ವುಳ್ಳವರೂ | ನ—ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ದರ್ಶತೇ—ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಆದ | ನಕ್ಕೋಷಾಸಾ—ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು
ಆಹ್ನಗಳ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಪವನಾನಃ—ಸೋಮನು | ವೃಷಣ್ಯತಿ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಧಾರ್ವಾಕ್ಯಃ •

ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ, ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹರಡಿರುವವರೂ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವುಳ್ಳವರೂ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಆದ ರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಆಹ್ನಗಳ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೋಮನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The pure-flowing (Soma) longs for the fair-formed wide-reaching
mighty Night and Dawn not yet visible.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಿಃ •

ಉಭಾ ದೇವಾ ನೈಚಕ್ಷಸಾ ಹೋತಾರಾ ದೈವ್ಯಾ ಹುವೇ |

ಪವನಾನ ಇಂದ್ರೋ ವೃಷಾ || ೭ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಭಾ | ದೇವಾ | ನೈಚಕ್ಷಸಾ | ಹೋತಾರಾ | ದೈವ್ಯಾ | ಹುವೇ |

ಪವನಾನಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವೃಷಾ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನೈಚಕ್ಷಸಾ ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ದ್ರಷ್ಟಾರೌ ದೈವ್ಯಾ ದೈವ್ಯಾ ದೇವಸಂಬಂಧಿನೌ ಹೋತಾರಾ ಹೋತಾ-
ರಾವುಭಿಃ ಧೌ ದೇವಾ ದೇವೌ ಹುವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ ಯಜ್ಞೇ | ಪವನಾನಃ ಸೋಮನು ಇಂದ್ರೋ
ದೀಪ್ತಃ | ಶಘಾ ಚ ಯಾಸ್ಯೇ | ಇಂದ್ರ ಇರಾಂ ದೃಷಾತೀತಿ ನೇರಾಂ ದಾರಯತ ಇತಿ ನೇರಾಂ ಧಾರ-
ಯತೀತಿ ನೇಂಧೇ ಭೂತಾನೀತಿ ಸಾ ತದ್ಯದೇಸಂ ಪ್ರಾಪ್ತೈಃ ಸಮ್ಯಂಭತ ಲದಿಂವ್ಯಸ್ಯೇಂಪ್ರತ್ಯಮಿತಿ ವಿಚ್ಛಾ-
ಯತೇ | ನಿ. ೧೦-೮ | ಇತಿ | ವೃಷಾ ಕಾನಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾ ಚ ಭವತೀತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಸೃಜಕ್ಷಸಾ—ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕವರೂ | ದೈವ್ಯಾ—ದೇವತಾ ಸಂಬಂಧಿಗಳೂ | ದೇವಾ—ದೇವತಾತ್ಮರೂ ಆದ | ಉಧಾ ಹೋತಾರಾ—ಇಬ್ಬರು ಹೋತೃಗಳನ್ನೂ | ಋವೇ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರಿಯುತ್ತೀನೆ | ಪವಮಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಸೋಮನು | ಇಂದ್ರಃ—ಕಾಂತಿಯುತನೂ | ವೃಷಾ-ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ :

ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕವರೂ, ದೇವತಾಸಂಬಂಧಿಗಳೂ, ದೇವತಾತ್ಮರೂ ಆದ ಇಬ್ಬರು ಹೋತೃಗಳನ್ನೂ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರಿಯುತ್ತೀನೆ. ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಸೋಮನು ಕಾಂತಿಯುತನೂ ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

English Translation

I invoke the two divine priests, the two deities who behold men—the pure-flowing (Soma) is radiant and the showerer (of benefits).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಭಾರತೀ ಪವಮಾನಸ್ಯ ಸರಸ್ವತೀಳಾ ಮಹೀಃ |

ಇಮಂ ನೋ ಯಜ್ಞಮಾ ಗಮನ್ತಿಸ್ತೋ ದೇವೀಃ ಸುಪೇತಶಃ ||

!! ಪದಪಾಠಃ ||

ಭಾರತೀ | ಪವಮಾನಸ್ಯ | ಸರಸ್ವತೀ | ಇಳಾ | ಮಹೀಃ |

ಇಮಂ | ನಃ | ಯಜ್ಞಂ | ಆ | ಗಮನ್ | ತಿಸ್ತಃ | ದೇವೀಃ | ಸುಪೇತಶಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಂಛಾಂದಃ •

ಭಾರತೀ ಭಾರತ್ಯಾಪ್ಯಾ ಸರಸ್ವತೀ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಪ್ಯಾ ಚ ಮಹೀ ಮಹತೀಳಾಪ್ಯಾ ಚ ತಿಸ್ತಃ ಸುಪೇತಶಃ ಸುರೂಪಾ ದೇವೀರ್ವೈಶ್ವೇ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಪವಮಾನಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಸುಬಂಧಿನಮಿಮಾ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತ್ಯಾ ಗಮನ್ | ಆಗಚ್ಛಂತು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುಪೇತಶಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ದೇವೀಃ—ದೇವತಾತ್ಮರೂ ಆದ | ಭಾರತೀ—ಭಾರತೀ ದೇವಿಯೂ | ಸರಸ್ವತೀ—ಸರಸ್ವತೀದೇವಿಯೂ | ಮಹೀಃ—ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳ | ಇಳಾ—ಇಳಾದೇವಿಯೂ |

ತಿಸ್ರಃ—ಈ ಮೂವರೂ | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಪವನಾನಸ್ಯ—ಸೋಮಸಂಬಂಧಿಯಾದ | ಇಮೌ ಯಜ್ಞಂ—ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಆ ಗಮನ್—ದಯಮಾಡಲಿ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಉತ್ತಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವರೂ, ದೇವತಾತ್ವರೂ ಆದ ಭಾರತೀ, ಸರಸ್ವತೀ, ಇಳಾ ಎಂಬ ಈ ಮೂವರು ದೇವಿಯರೂ ಸಹ ಸೋಮಸಂಬಂಧಿಯಾದ ನಮ್ಮ ಈ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಲಿ.

English Translation

May the three beautiful goddesses Bharati, Saraswati and mighty Ila come to this our offering of the Soma.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತೈಷ್ಠಾರಮಗ್ರಜಾಂ ಗೋಪಾಂ ಪುರೋಯಾನಾನಾ ಹುವೇ |

ಇಂದುರಿದ್ರೋ ವೃಷಾ ಹರಿಃ ಪವನಾನಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ || ೯ ||

• ಪಂಚಾಠಃ •

ತೈಷ್ಠಾರಂ | ಅಗ್ರಜಾಂ | ಗೋಪಾಂ | ಪುರೋಯಾನಾನಂ | ಆ | ಹುವೇ |

ಇಂದುಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವೃಷಾ | ಹರಿಃ | ಪವನಾನಃ | ಪ್ರಜಾಪತಿಃ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಗ್ರಜಾಮಗ್ರೇ ಜಾತಂ ಗೋಪಾಂ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸಾಲಯಿತಾರಂ ಪುರೋಯಾನಾನಂ ದೇವಾನಾಂ ಪುರಸ್ತಾದ್ಗಂಶಾರಂ ತೈಷ್ಠಾರಂ ದೇವನಾ ಹುವೇ | ಅಹ್ವಯಾಮಿ ಯಜ್ಞೇ | ಹರಿರ್ಹರಿಶವರ್ಣಃ ಪವನಾನ ಇಂದುಃ ಸೋಮ ಇಂದ್ರೋ ದೇವಾನಾಮಿಶ್ವರೋ ವೃಷಾ ಕಾನಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾ ಚ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ಪ್ರಜಾನಾಂ ಸಾಲಯಿತಾ ಚ ಭವತಿತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಅಗ್ರಜಾಂ—ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವನೂ | ಗೋಪಾಂ—ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲಕನೂ | ಪುರೋಯಾನಾನಂ—ದೇವತೆಗಳ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ ಆದ | ತೈಷ್ಠಾರಂ—ತೃಪ್ತಿಯದೇವನನ್ನು | ಆ ಹುವೇ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ | ಹರಿಃ—ಶಕ್ತಿವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಇಂದುಃ—ಸೋಮನು! ಇಂದ್ರಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿಯೂ | ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾಗಿಯೂ | ಪ್ರಜಾಪತಿಃ—ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ವಿಷ್ಣುಕೃತಲೂ ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನನಾದವನೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಲಕನೂ ದೇವತೆಗಳ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವನೂ ಅದ ತ್ವಷ್ಟೃದೇವನನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಪಶ್ಚಿಮರ್ಧವೃಕ್ವವನೂ, ಶುನ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹ ವೃಕ್ವವನೂ ಅದ ಸೋಮನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿಯೂ ಶಾಮುವರ್ಷಕನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ.

English Translation

I invoke Twashtri, the first-born, the protector, the leader ; the golden-coloured pure-flowing Indu is Indra, the showerer, the lord of all creatures.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠ •

ವನಸ್ತತಿಂ ಪವಮಾನ ಮಧ್ವಾ ಸಮಂಗ್ನಿ ಧಾರಯಾ |

ಸಹಸ್ರವಲ್ಯಂ ಹರಿಶಂ ಭ್ರಾಜಮಾನಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ || ೧೦ ||

• ಪದಪಾಠ •

ವನಸ್ತತಿಂ | ಪವಮಾನ | ಮಧ್ವಾ | ಸಂ | ಅಂಗ್ನಿ | ಧಾರಯಾ |

ಸಹಸ್ರವಲ್ಯಂ | ಹರಿಶಂ | ಭ್ರಾಜಮಾನಂ | ಹಿರಣ್ಮಯಂ || ೧೦ ||

• ಸಾಯಂಜನಾಕ್ಷಂ •

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಹರಿಶಂ ಹರಿಶವರ್ಣಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ಕದಾಚಿದ್ಧಿರಣ್ಮಯವರ್ಣಂ ಚ ಭ್ರಾಜಮಾನಂ ದೀಪ್ಯಮಾನಂ ಸಹಸ್ರವಲ್ಯಂ ಸಹಸ್ರಶಾಖಂ ವನಸ್ತತಿಂ ದೇವಂ ಧಾರಯಾ ಧಾರಾಮಯೇಣ ಮಧ್ವಾ ಮಧುನಾ ಸಮನ್ಯಾ | ಅಂಕ್ಷ್ಮ | ಸಂಸ್ಕೃತಿವ್ಯಕ್ತಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪವಮಾನ—ವಿಷ್ಣು ಸೋಮದೇವನೇ, | ಹರಿಶಂ—ಪಶ್ಚಿಮರ್ಧವೃಕ್ವವನೂ (ಅಥವಾ ಹರಿಶವರ್ಣವೃಕ್ವವನೂ) | ಹಿರಣ್ಮಯಂ—ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತನೂ | ಭ್ರಾಜಮಾನಂ—ಪ್ರಕಾಶಯುತನೂ | ಸಹಸ್ರವಲ್ಯಂ—ಸಹಸ್ರಶಾಖೆಯುಳ್ಳವನೂ ಅದ | ವನಸ್ತತಿಂ—ವನಸ್ತದೇವನನ್ನು | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ | ಮಧ್ವಾ—ನಿನ್ನ ಮಧುವಿನಿಂದ | ಸಮಂಗ್ನಿ—ಸಂಸ್ಕರಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ವಿಷ್ಣು ಸೋಮದೇವನೇ, ಪಶ್ಚಿಮರ್ಧವೃಕ್ವವನೂ, ಸುವರ್ಣ ನಿರ್ಮಿತನೂ, ಪ್ರಕಾಶಯುತನೂ, ಸಹಸ್ರ ಶಾಖೆಯುಳ್ಳವನೂ ಅದ ವನಸ್ತದೇವನನ್ನು ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ನಿನ್ನ ಮಧುವಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸು.

English Translation

Pure Soma, consecrate with your streaming ambrosia the green bright golden-hued Vanaspati with its thousand branches.

॥ ಸಂಹಿತಾಸಾತಃ ॥

ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಿಂ ಪವನಾನಸ್ಯಾ ಗತಃ |

ವಾಯುಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಃ ಸೂರ್ಯೋಽಗ್ನಿ ಇಂದ್ರಃ ಸಜೋಷಸಃ || ೧೧ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಸ್ವಾಹಾಕೃತಿಂ | ಪವನಾನಸ್ಯ | ಆ | ಗತಃ |

ವಾಯುಃ | ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಃ | ಸೂರ್ಯಃ | ಅಗ್ನಿಃ | ಇಂದ್ರಃ | ಸಜೋಷಸಃ || ೧೧ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ ವಾಯುಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಶ್ಚ ಸೂರ್ಯಶ್ಚಾಗ್ನಿಶ್ಚೇಂದ್ರಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ಯೂಯಂ ಸಜೋಷಸಃ ಸಂಗತಾಃ ಸಂತಃ ಪವನಾನಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಸ್ವಾಹಾಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಂ ಪ್ರತ್ಯಾ ಗತಃ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಯತಃ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪಾಠಃ ॥

ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಃ—ಎಲ್ಲೆ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೇ, | ಪವನಾನಸ್ಯ—ಸೋಮದೇವನ | ಸ್ವಾಹಾಕೃತಿಂ—ಸ್ವಾಹಾಕಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಗತಃ—ದಯಮಾಡಿ | ವಾಯುಃ—ವಾಯುವೂ | ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಃ—ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಯೂ | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನೂ | ಅಗ್ನಿಃ—ಅಗ್ನಿಯೂ | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನೂ | ಸಜೋಷಸಃ—ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದವರಾಗಿ ಬರಲಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲ್ಲೆ ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳೇ, ಸೋಮದೇವನ | ಸ್ವಾಹಾಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿ. ವಾಯುವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವತಿಯೂ ಸೂರ್ಯನೂ, ಅಗ್ನಿಯೂ ಇಂದ್ರನೂ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದವರಾಗಿ ಬರಲಿ.

English Translation

O all you gods, come together to the consecration of the Soma,—
Voyu, Brihaspati, Surya, Agni and Indra.

ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಮಂದ್ರಯೇತಿ ನವರ್ಚಂ ಪಪ್ಪಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಶ್ಯಪಸ್ಯಾಸಿತಸ್ಯ ದೇವಲಸ್ಯ ನಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವನಾನಸೋಮುದೇವತಾಕಂ ||

ಅನುವಾದವು—ಮಂದ್ರಯಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪಃ ಅಥವಾ ದೇವಲ ಎಂಬುವನು ಹುಡುಗಿಯ ಪವನಾನಸೋಮವು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಯ.

ಸೂಕ್ತ—೬

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೬ |
 ಅಪ್ಯಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೨೬, ೨೭ |
 ಸೂಕ್ತದೊಡ್ಡುವ ಹುಕ್ತಂಜ್ಯ—೯ |
 ಹುಡುಗಿ—ಅಸಿತಃ, ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಲೋ ವಾ |
 ದೇವತಾ—ಪವನಾನು ಸೋಮಃ |
 ಭಂಡಿ—ಗಾಯತ್ರೀ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮಂದ್ರಯಾ ಸೋಮು ಧಾರಯಾ ವೃಷಾ ಪವಸ್ಯ ದೇವಯುಃ |
 ಅನ್ಯೋ ವಾರೇಷ್ವಸ್ತಯುಃ || ೧ ||

• ಒದವುತಃ •

ಮಂದ್ರಯಾ | ಸೋಮು | ಧಾರಯಾ | ವೃಷಾ | ಪವಸ್ಯ | ದೇವಯುಃ |
 ಅನ್ಯಃ | ವಾರೇಷು | ಅಸ್ತಯುಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮು ವೃಷಾ ಕಾನೂನಾಂ ವರ್ಷಿತಾ ದೇವಯುದೇವತಾಮೋಕ್ಷಯಿರಸ್ಯತ್ಯಾಮು-
 ಕ್ತಾನ್ಯೋವಾರೇಷು ವಾರೇಷು ದತಾಪನಿತ್ರೀ ಮಂದ್ರಯಾ ಮದಕರಯಾ ಧಾರಯಾ ಪವಸ್ಯ | ಪುರಃ

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮು—ಅನ್ಯ ಸೋಮನೇ, | ವೃಷಾ—ಇಹ್ಯಾಭ್ಯಾಪ್ರದನೂ, | ದೇವಯುಃ—ದೇವತಾಜೆಯಲ್ಲಿ ಇಜ್ಜಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಅಸ್ತಯುಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸುವವನೂ ಅಗ | ಅನ್ಯಃ ವಾರೇಷು—ದತಾ

ಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಕವಾದ ಉಣ್ಣೆಯ ಎಳೆಗಳಮೇಲೆ | ಮಂದ್ರಯಾ—ಆಹ್ಲಾದಕವಾದ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಹಿಸಿದ
ದಿಂದ | ಪವಸ್ವ—ಸ್ರವಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಕಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ, ದೇವವೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಯುಳ್ಳವನೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಆನುಗ್ರಹಿಸಲಿಟ್ಟ
ಯುಳ್ಳವನೂ ಆಗಿ ದಶಾವತರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಶುದ್ಧಿಮಾಡತಕ್ಕ ಉಣ್ಣೆಯ ಕೂದಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ
ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಸ್ರವಿಸು.

English Transtation

Soma, you are the shower (of benefits); devoted to the gods,
favourable to us, flow with your exhilarating stream into the woollen sieve.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಅಭಿ ತ್ಯಂ ಮದ್ಯಂ ಮದಮಿಂದವಿಂದ್ರ ಇತಿ ಕ್ಷರ |

ಅಭಿ ವಾಜಿನೋ ಅರ್ವತಃ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಅಭಿ | ತ್ಯಂ | ಮದ್ಯಂ | ಮದಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಇಂದ್ರಃ | ಇತಿ | ಕ್ಷರ |

ಅಭಿ | ವಾಜಿನಃ | ಅರ್ವತಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ತ್ವಮಿಂದ್ರ ಈಶ್ವರ ಇತಿ ಕೃತ್ವಾ ತ್ಯಂ ತಂ ಮದ್ಯಂ ಮದಕರಂ ಮದಂ
ರಸಮುಭಿ ಕ್ಷರ | ವರ್ಷ | ವಾಜಿನೋ ಬಲವತೋಽರ್ವತೋಽಶ್ವಾಂಶ್ಚಾಸ್ತದರ್ಥಮುಭಿ ಕ್ಷರೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರಕರಣಾರ್ಥಃ |

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, | ಇಂದ್ರಃ ಇತಿ—ನೀನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು ತಿಳಿದು | ತ್ಯಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾ
ಮದು | ಮದ್ಯಂ—ಹರ್ಷಜನಕವಾದುದು ಆದ | ಮದಂ—ರಸವನ್ನು | ಅಭಿ ಕ್ಷರ—ಸ್ರವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು |
ವಾಜಿನಃ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ | ಅರ್ವತಃ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು | ಅಭಿ (ಕ್ಷರ)—ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು
(ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು).

• ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ, ಹರ್ಷಜನಕವಾದುದೂ ಆದ
ರಸವನ್ನೂ ಸಹ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. (ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು).

English Translation

Indu, you, as sovereign, effuse that exhilarating juice, and pour forth vigorous steeds.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ |

ಅಭಿ ತ್ವಂ ಪೂರ್ವ್ಯಂ ನುದಂ ಸುನಾನೋ ಅರ್ಷ ಪವಿತ್ರ ಆ |

ಅಭಿ ವಾಜಮುತ ಶ್ರವಃ || ೩ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ |

ಅಭಿ | ತ್ವಂ | ಪೂರ್ವ್ಯಂ | ನುದಂ | ಸುನಾನಃ | ಅರ್ಷ | ಪವಿತ್ರ | ಆ |

ಅಭಿ | ವಾಜಂ | ಉತ | ಶ್ರವಃ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ಸುನಾನೋಽಭಿಷೂಯಮಾಣಸ್ತ್ವಂ ಪೂರ್ವ್ಯಂ ಪ್ರತ್ವಂ ತ್ವಂ ತಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಮದಂ ಮದಕರಂ ರಸಂ ಪವಿತ್ರ ಆ ಸಮಂತಾದಭ್ಯರ್ಷ | ಅಭಿಗಮಯ | ವಾಜಂ ಬಲಮಸ್ತಾಭ್ಯರ್ಷ | ಉತಾಽ ಚಿ ಶ್ರವೋನ್ನಮಭ್ಯರ್ಷ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಸುನಾನಃ—ಹಿಂದಲ್ಲದಕಕ್ಕೆ ನೀನು | ಪೂರ್ವ್ಯಂ—ಪುರಾತನವಾದುದು | ತ್ವಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು | ನುದಂ—ಮದಕರವಾದುದು ಆದ ರಸವನ್ನು | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಆ—ಸುತ್ತಲೂ | ಅಭ್ಯರ್ಷ—ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು | ವಾಜಂ—ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ | ಅಭ್ಯರ್ಷ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು | ಉತ—ಮತ್ತು | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮಿಂದ ಹಿಂದಲ್ಲದಕಕ್ಕೆ ನೀನು ಪುರಾತನವಾದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು ಮದಕರವಾದುದು ಆದ ರಸವನ್ನು ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು.

English Translation

Rain out through the filter, while pressed, that ancient exhilarating fluid, and pour us forth strength and food.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನು ದ್ರಷ್ಟಾಸ ಇಂದವ ಆಪೋ ನ ಪ್ರವತಾಸರನ್ ।

ಪುನಾನಾ ಇಂದ್ರಮಾಶತ ॥ ೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನು | ದ್ರಷ್ಟಾಸಃ | ಇಂದವಃ | ಆಪಃ | ನ | ಪ್ರವತಾ | ಅಸರನ್ |

ಪುನಾನಾಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಆಶತ ॥ ೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದ್ರಷ್ಟಾಸೋ ದ್ರುತಗತಯಃ ಪುನಾನಾಃ ಕ್ಷರಂತ ಇಂದವಃ ಸೋಮಾಃ ಪ್ರವತಾ ಪ್ರವಣೇನ
ಮಾರ್ಗೇಣಾಪೋ ನಾಪ ಇವೇಂದ್ರಮನ್ವಸರನ್ | ಅನುಗಚ್ಛಂತಿ | ಆಶತ | ವ್ಯಾಪ್ತವಂತಿ ಚ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ದ್ರಷ್ಟಾಸಃ—ವೇಗವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವು | ಪುನಾನಾಃ—ಸ್ತವಿಸುವವು ಆದ | ಇಂದವಃ—ಸೋಮ
ರಸಗಳು | ಪ್ರವತಾ—ತಗ್ಗುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ | ಆಪೋ ನ—ಉದಕಗಳಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ | ಇಂದ್ರಂ ಅನು—
ಇಂದ್ರನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಅಸರನ್—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ | ಆಶತ—ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ •

ವೇಗವಾಗಿ ಗಮನವುಳ್ಳವು ಸ್ತವಿಸುವವು ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು ತಗ್ಗುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ
ಉದಕಗಳಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The quickly-falling drops, as they filter, follow Indra and reach him, like waters rushing down a declivity.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯನುತ್ಕಮಿವ ವಾಜಿನಂ ಮೃಜಂತಿ ಯೋಷ್ಣಣೋ ದಶ ।

ವನೇ ಕ್ರೀಳಂತಮುತ್ಕಮಿಂ ॥ ೫ ॥

ಃ ಪದವಾಳಃ :

ಯಂ | ಅತ್ಯೇಂದ್ರವ | ವ್ರಾಜಿನಂ | ಮ್ತುಜಂತಿ | ಯೋಷಣಃ | ದಶ |
ವನೇ | ಕ್ರೀಳಂತಂ | ಅತ್ಯಿವಿಂ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅತ್ಯವಿಂ ದಶಾಪವಿತ್ರಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ವನೇಂದ್ರರಶ್ಮೀ ಕ್ರೀಳಂತಂ ವರ್ತಮಾನಂ ಯಂ ಸೋಮಂ ದಶ
ದಶಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಯೋಷಣಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ | ಅಂಗುಲಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಥಾ ಚ ನಿಗಮಾಂತರಂ |
ತಮೀಮುಕ್ತೇಃ ಸನುರ್ಯ ಆ ಗೃಭಂತಿ ಯೋಷಣೋ ದಶ | ಋ. ೯-೧-೭ | ಇತಿ | ವ್ರಾಜಿನಂ
ಬಲಿನಮತ್ಯಮಿನಾತ್ಯಮಿನ ಮ್ತುಜಂತಿ ಪರಿಚರಂತಿ | ಉತ್ಪರಯಾ ಸಹಾವೃಯಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಅತ್ಯವಿಂ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು | ವನೇ—ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ | ಕ್ರೀಳಂತಂ—ನಲಿಯುತ್ತಿರುವ
ಯಂ—ಯಾವ ಅದೇ ಸೋಮವನ್ನು | ದಶ ಯೋಷಣಃ—ಹತ್ತು ಅಂಗುಲಿಗಳೂ | ವ್ರಾಜಿನಂ—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ |
ಅತ್ಯಂ ಇವ—ಅಶ್ವವನ್ನು ಮಾನವರು ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ | ಮ್ತುಜಂತಿ—ಉಪಚರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ಸಃ :

ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಅದೇ ಸೋಮವನ್ನು ಹತ್ತು
ಅಂಗುಲಿಗಳೂ ಸಹ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಅಶ್ವವನ್ನು ಮಾನವರು ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ ಉಪಚರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

That which sporting in the wood and spurting beyond the sieve, the
ten sisters press, as (men rub down) a strong horse.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ :

ತಂ ಗೋಭಿವ್ಯುಷಣಾಂ ರಸಂ ಮದಾಯ ದೇವವೀತಯೇ |
ಸುತಂ ಭರಾಯ ಸಂಸ್ಪಜ || ೬ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ :

ತಂ | ಗೋಭಿಃ | ವ್ಯುಷಣಂ | ರಸಂ | ಮದಾಯ | ದೇವವೀತಯೇ |
ಸುತಂ | ಭರಾಯ | ಸಂ | ಸ್ಪಜ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ವೈಷೇಣಂ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಿತಾರಂ ದೇವವೀತಯೇ ದೇವಾನಾಂ ಪಾನಾಯ ಮದಾಯ
ಸುತವುಭಸುತಂ ತಂ ರಸಂ ಭರಾಯ ಸಂಗ್ರಾಮಾಯ ಗೋಭಿಃ ಪಯೋಭಿಃ ಸಂ ಸೃಜ |
ಸಂಯೋಜಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವೈಷೇಣಂ—ಕಾಮನರ್ಪಕವಾದುದೂ | ದೇವವೀತಯೇ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಮದಾಯ—
ಅವರಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ | ಸುತಂ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ | ತಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ | ರಸಂ—
ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಭರಾಯ—ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕಾಗಿ | ಗೋಭಿಃ—ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದಿಗೆ | ಸಂ ಸೃಜ—ಸೇರಿಸಿ
ಸಂಸ್ಕರಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಕಾಮನರ್ಪಕವಾದುದೂ, ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ
ಸಂಸ್ಕರಿಸು.

English Translation

That desire-showering liquor, effused for the drink of the gods and
for our exhilaration,—mix with milk for prowess in battle.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ದೇವೋ ದೇವಾಯ ಧಾರಯೇಂದ್ರಾಯ ಪವತೇ ಸುತಃ |

ಪಯೋ ಯದಸ್ಯ ಪೀಪಯತ್ || ೬ ||

• ಪದವಾಕಃ •

ದೇವಃ | ದೇವಾಯ | ಧಾರಯಾ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪವತೇ | ಸುತಃ |

ಪಯಃ | ಯತ್ | ಅಸ್ಯ | ಪೀಪಯತ್ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ದೇವಾಯ ದ್ಯೋತಮಾನಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಸುತೋದ್ರಭಿಷುತೋ ದೇವೋ ದ್ಯೋತಮಾನಃ
ಸೋಮೋ ಧಾರಯಾ ಪವತೇ | ಕ್ಷರತಿ | ಯದಸ್ಯಾದಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಯಃ ಪೀಪಯತ್ ಇದ್ರ-
ವಾಗ್ನಾಯುತವತ್ | ತಸ್ಮಾದ್ಧಾರಯಾ ಪವತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಯಕ್—ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಅಶ್ಯ—ಈ ಸೋಮದ | ಪಯಃ—ರಸವು | ನಿಜಪಯಕ್—
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವುದೋ ಅದುದಿಂದಲೇ | ದೇವಾಯ—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ | ಇಂದ್ರಾಯ—
ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ | ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವು | ಧಾರಯಾ—
ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ | ಪವತೇ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ :

ಯಾವ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಈ ಸೋಮದ ರಸವು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವುದೋ ಸೋಮದಿಂದಲೇ
ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವು ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ
ಪ್ರವಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The divine Soma, when effused, flows to the divine Indra in a stream
since its milk fattens him.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠ :

ಅತ್ಯಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ರಂಹ್ಯಾ ಸುಷ್ಪಾಣಃ ಪವತೇ ಸುತಃ |

ಪ್ರತ್ಯಂ ನಿ ಸಾತಿ ಕಾವ್ಯಂ || ೮ ||

• ಪದರಾಠ :

ಅತ್ಯಾ | ಯಜ್ಞಸ್ಯ | ರಂಹ್ಯಾ | ಸುಷ್ಪಾಣಃ | ಪವತೇ | ಸುತಃ |

ಪ್ರತ್ಯಂ | ನಿ | ಸಾತಿ | ಕಾವ್ಯಂ || ೮ ||

• ಸಾಯಿಕಾಂಡ :

ಯಜ್ಞಸ್ಯಾತ್ಯಾತ್ಮಭೂತಃ ಸುತೋಽಛಿಸುತಃ ಸೋಮಃ ಸುಷ್ಪಾಣೋಃ ಯಜಮಾವೇಭ್ಯಃ
ಕಾಮಾನ್ ಪ್ರೇರಯನ್ ರಂಹ್ಯಾ ವೇಗೇನ ಪವತೇ | ಕ್ಷರತಿ | ಪ್ರತ್ಯಂ ಪುರಾತನಂ ಕಾವ್ಯಮಾತ್ಮನಃ
ಕವಿಶ್ವಂ ಚ ನಿ ಸಾತಿ | ಅಛಿಕ್ಷರತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ಅತ್ಯಾ—ಅತ್ಯಭೂತವಾದುದೂ | ಸುತಾಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆದ ಸೋಮವು |
ಸುಷ್ಪಾಣಃ—ಯಜಮಾನರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾ | ರಂಹ್ಯಾ—ವೇಗದಿಂದ | ಪವತೇ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತದೆ |
ಪ್ರತ್ಯಂ—ಪುರಾತನವಾದ | ಕಾವ್ಯಂ— ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ಥಿರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು | ನಿ ಸಾತಿ—ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಭೂತವಾದುದೂ, ಹಿಂದೆಲ್ಲುಟ್ಟಿದೂ ಅದ್ವ ಸೋಮನು ಯಜಮಾನರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಾ ನೇಗದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಪುರಾತನವಾದ ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಕೃತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

English Translation

The soul of the sacrifice, Soma, flows ; with speed bringing blessings, and maintains his ancient seer-hood.

|| ಸಂಹಿತಾಭಾಷಾ ||

ಏವಾ ಪುನಾನ ಇಂದ್ರಯುರ್ಮದಂ ಮದಿಷ್ಯ ವೀತಯೇ |

ಗುಹಾ ಚಿದ್ಧಧಿಷ್ಠೇ ಗಿರಃ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏವ | ಪುನಾನಃ | ಇಂದ್ರಯುಃ | ಮದಂ | ಮದಿಷ್ಯ | ವೀತಯೇ |

ಗುಹಾ | ಚಿತ್ | ದಧಿಷ್ಠೇ | ಗಿರಃ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮದಿಷ್ಯಾತಿರಯೇನ ಮದಕರ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಯುರಿಂದ್ರಕಾಮಸ್ತ್ವಂವೀತಯ ಇಂದ್ರೈ ಪಾನಾಯೈವೈವಂ ಮದಂ ಪುನಾನಃ ಕ್ಷರನ್ಮಹಾ ಗುಹಾಯಾಂ | ಯಜ್ಞಶಾಲಾಯಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಗಿರಕ್ಷಿಚ್ಚಬ್ಧಾನಸಿ ದಧಿಷ್ಠೇ | ಅಭಿವನೇಲಾಯಾನಮಾಪರನೇಷು ಧಾರಯಸಿ | ಕರೋಷೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮದಿಷ್ಯ—ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಇಂದ್ರಯುಃ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು | ವೀತಯೇ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ | ಏವ—ಇವೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಮದಂ—ರಸವನ್ನು | ಪುನಾನಃ—ಸುರಿಸುತ್ತಾ | ಗುಹಾ—ಯಜ್ಞದ ರಹಸ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಗಿರಕ್ಷಿತ್—ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ | ದಧಿಷ್ಠೇ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇವಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನೀನು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಯಜ್ಞದ ರಹಸ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Most exciting (Soma), devoted to Indra, as you pour forth the exhilarating juice for his drinking, you emit sounds in the secret (hall of sacrifice.)

ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಕಾಲಾತ್ಮಂ •

ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತಿ ನವಚರಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ | ಅಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವಷಿಃ | ತಾ ಚ ಚಕ್ರಪಗೌತ್ರಜಾ | ಗಾಯತ್ರಂ ಛಂದಃ | ಸೋಮಃ ಪವಮಾನೋ ದೇವತಾ | ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಸಿತಃ ಅಥವಾ ದೇವಲಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ; ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕಾಶಪಗೋತ್ರೋದ್ಧವರು. ಪವಮಾನಸೋಮನು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨

ಮಂಜಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೬ |
 ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೨೮, ೨೯ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಷ್ಟಿ—೯ |
 ಮುಷಿಃ—ಅಸಿತಃ ಕಾಡ್ಯಘೋ ದೇವಲೋ ವಾ ||
 ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ |
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

• ಸಂಹಿತಾ ಕಾಪಃ •

ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿಂದವಃ ಪಥಾ ಧರ್ಮನ್ವೃತಸ್ಯ ಸುತ್ತಿಯಃ |

ವಿದಾನಾ ಅಸ್ಯ ಯೋಜನಂ || ೧ ||

• ಪವಮಾಃ •

ಅಸ್ಯಗ್ರಂ | ಇಂದವಃ | ಪಥಾ | ಧರ್ಮನಃ | ಮೃತಸ್ಯ | ಸುತ್ತಿಯಃ |

ವಿದಾನಾಃ | ಅಸ್ಯ | ಯೋಜನಂ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸುಪ್ರಿಯಃ ಶೋಭನಶ್ರಯಣಾ ಅಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯೋಜನಂ ಸಂಬಂಧಂ ವಿದಾನಾ ಜಾನಂಕ
ಇಂದವಃ ಸೋಮಾ ಧರ್ಮನ್ ಕರ್ಮಣ್ಯುತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಪಥಾ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಯಗ್ರಂ । ಸೃಷ್ಟುಂತೇ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಸುಪ್ರಿಯಃ—ಉತ್ತಮನಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿ ಶ್ರಯಣವ್ಯಮಿಶ್ರಿತವಾದ | ಇಂದವಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಅಸ್ಯ—
ಈ ಇಂದ್ರನೊಂದಿಗಿರುವ | ಯೋಜನಂ—ಸಂಬಂಧವನ್ನು | ವಿದಾನಾಃ—ತಿಳಿದವಾಗಿ | ಧರ್ಮನ್—ಕರ್ಮ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಪಥಾ—ಮಾರ್ಗದಿಂದ | ಅಸ್ಯಗ್ರಂ—ಸ್ರವಿಸಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ

ಉತ್ತಮನಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಶ್ರಯಣವ್ಯವಳಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮರಸಗಳು ಈ ಇಂದ್ರನೊಂದಿಗಿರುವ
ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅರಿತು ಈ ಕರ್ಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸ್ರವಿಸಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The excellent streams (of the Soma), feeling a union with Indra,
flow forth in the ceremony by the path of sacrifice.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ ಧಾರಾ ಮಧ್ವೋ ಅಗ್ರಿಯೋ ಮಹೀರಪೋ ವಿ ಗಾಹತೇ ।

ಹವಿಹರ್ವಿಷ್ಟು ವಂದ್ಯಃ ॥ ೨ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ | ಧಾರಾ | ಮಧ್ವಃ | ಅಗ್ರಿಯಃ | ಮಹೀಃ | ಅಪಃ | ವಿ | ಗಾಹತೇ |

ಹವಿಃ | ಹವಿಷ್ಟು | ವಂದ್ಯಃ ॥ ೨ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹವಿಷ್ಟು ಹವಿಷಾಂ ವಂದ್ಯೋ ವಂದ್ಯಃ ಸ್ತುತೋ ಹವಿಹರ್ವಿರಾತ್ಮಕೋ ಯಃ ಸೋಮೋ ಮಹೀ-
ರ್ವಹತೀರಪೋ ವಸತೀವರ್ವಿ ಗಾಹತೇ ತಸ್ಯ ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯಾಗ್ರಿಯೋ ಮುಖ್ಯಾ ಧಾರಾಃ ಪ್ರ
ಪತಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಹವಿಷ್ಟು—ಹವಿಸ್ಸುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ | ವಂದ್ಯಃ—ಸ್ತುತೃನಾದ | ಹವಿಃ—ಹವಿಸ್ಸಿನ ರೂಪದ ಸೋಮವು |
ಮಹೀಃ—ಮದಮ್ನಣಗಳ್ಳು | ಅಪಃ—ವಸತೀವರ್ವಿಸಂಕ್ಷುಕವಾದ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ | ವಿ ಗಾಹತೇ—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ

ಮಿಶ್ರವಾಗುತ್ತವೆ | ಮಧ್ಯಃ—ಸೋಮರಸದ ಅಗ್ರಿಯಃ—ಮುಖ್ಯವಾದ | ಧಾರಾಃ—ಪ್ರವಾಹಗಳು | ಪ್ರ
(ಪತಂತಿ)—ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

|| ಸಂಹಿತಾರ್ಥ ||

ಹವಿಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಸ್ತುತೃವಾದ ಹವಿಸ್ಸಿನ ಸೇವದ ಸೋಮವು ಮಹದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ವಸತೀವರಸಂಪನ್ನವಾದ ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಿಶ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೋಮವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಹರಿಯುತ್ತವೆ

English Translation

That which is to be praised as the oblation among oblations is immersed in the great (holy) waters, the stream of honey, the pre-eminence.

|| ಸಂಹಿತಾರ್ಥ ||

ಪ್ರ ಯುಜೋ ವಾಚೋ ಅಗ್ರಿಯೋ ವ್ಯಷಾವ ಚಕ್ರದ್ವಪನೇ |

ಸದ್ಭಿ ಅಭಿ ಸತ್ಯೇ ಅಧ್ವರಃ || ೩ ||

|| ಪದಮಾತಿ ||

ಪ್ರ | ಯುಜಃ | ವಾಚಃ | ಅಗ್ರಿಯಃ | ವ್ಯಷಾ | ಅನ | ಚಕ್ರದ್ವಪ | ವನೇ |

ಸದ್ಭಿ | ಅಭಿ | ಸತ್ಯಃ | ಅಧ್ವರಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏತದೇವ ದರ್ಶಯತಿ | ವ್ಯಷಾ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಕಃ ಸತ್ಯಃ ಸತ್ಯಭೂತೋಽಧ್ವರೋ ಹಿಂಘ್ರಿ |
ವರ್ಷತೋಽಗ್ರಿಯೋ ಮುಖ್ಯಃ ಸೋಮಃ ಸದ್ಭಿಯಾಚ್ಛಗ್ನಹಮಭಿ ಪ್ರತಿ ವನ ಉದಕೇ ಯುಜೋ
ಯುಕ್ತಾ ವಾಚಃ ಪ್ರಾನ ಚಕ್ರದತ್ | ಅನಕ್ರಂದತಿ | ಕವಾನ್ | ಕರೋತಿ | ಕೃಘಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವ್ಯಷಾ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದುದೂ | ಸತ್ಯಃ—ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುದೂ | ಅಧ್ವರಃ—ಹಿಂಸಾರಹಿತವಾದುದೂ | ಅಗ್ರಿಯಃ—ಮುಖ್ಯವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವು | ಸದ್ಭಿ ಅಭಿ—ಸದ್ಭಿಗೃಹದಲ್ಲಿದೆ | ವನೇ—ಉದಕದಲ್ಲಿ | ಯುಜಃ—ಸೇರಿಕೊಂಡು | ವಾಚಃ—ವಾಗ್ದ್ರವದಿಂದ | ಪ್ರ ಅನ ಚಕ್ರದತ್—ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತದೆ |

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದುದೂ, ಸತ್ಯಾತ್ಮಕವಾದುದೂ, ಹಿಂಸಾರಹಿತವಾದುದೂ, ಮುಖ್ಯವೂ ಆದ ಸೋಮವು ಯಾಚ್ಛಗೃಹದಲ್ಲಿ ಉದಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಾಗ್ದ್ರವದಿಂದ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation-

The pre-eminent (Soma), the showerer of benefits, the truthful, the indestructible, utters continuous sounds. in the water, towards the sacrificial hall.

• ಸಂಹಿತಾವಾಳಿ •

ಪರಿ ಯತ್ಯಾವ್ಯಾ ಕವಿನೃಮ್ನಾ ವಸಾನೋ ಅರ್ಷತಿ |

ಸ್ವರ್ವಾಜೀ ಸಿಷಾಸತಿ || ೪ ||

• ಫದವಾಳಿ •

ಪರಿ | ಯತ್ | ಕಾವ್ಯಾ | ಕವಿಃ | ಸ್ವಮ್ನಾ | ವಸಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ಸ್ವಃ | ವಾಜೀ | ಸಿಷಾಸತಿ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಕವಿಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾ ಸೋಮೋ ನೃಮ್ನಾ ನೃಮ್ನಾನಿ ಧನಾನಿ ವಸಾನ ಅಚ್ಛಾದಯನ್ ಸ್ತೋತ್ಸ್ಯಣಾಂ ಕಾವ್ಯಾ ಕಾವ್ಯಾನಿ ಕವಿಕರ್ಮಾಣಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಯದ್ಯದಾ ಪರ್ಯರ್ಷತಿ ಪರಿಗಚ್ಛತಿ ತದಾ ಸ್ವಃ ಸ್ವರ್ಗೇ ವಾಜೀ ಬಲನಾಸನ್ನವಾನ್ವೇಂದ್ರಃ ಸಿಷಾಸತಿ | ಯಾಗಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಂತುಂ ಸ್ವಕೀಯಂ ಬಲಂ ಸಂಭಕ್ತುಮಿಚ್ಛತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥ •

ಕವಿಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮನು | ನೃಮ್ನಾ—ಧನಗಳ ರೂಪದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು | ವಸಾನಃ—ಹೊದ್ದಿಕೊಂಡು | ಕಾವ್ಯಾ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತರ :ೃತಿಗಳನ್ನು | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಪರಿ ಅರ್ಷತಿ—ಸುತ್ತಿವೆಂದು ಸಂಚರಿಸುವನೋ ಆಗ | ಸ್ವಃ—ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ | ವಾಜೀ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ಸಿಷಾಸತಿ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪ್ರಜ್ಞಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮನು ಧನಗಳ ರೂಪದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದಿಕೊಂಡು ಸ್ತುತಿಕರ್ತರ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿವೆಂದು ಯಾವಾಗ ಸಂಚರಿಸುವನೋ ಆಗ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿಯುತನಾದ ಇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

When the seer (Soma), wearing ample treasures, goes round the praises (of his worshippers), then the mighty (Indra), in heaven is eager to repair to the oblation:

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನೋ ಅಭಿ ಸ್ವೃಧೋ ವಿಶೋ ರಾಜೇವ ಸೀದತಿ |
ಯದೀವ್ರ್ವಂತ್ರಿ ವೇಧಸಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನಃ | ಅಭಿ | ಸ್ವೃಧಃ | ವಿಶಃ | ರಾಜಾಽವ | ಸೀದತಿ |
ಯತ್ | ಈಂ | ಯುಂತ್ರಿಂತ್ರಿ | ವೇಧಸಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯದ್ಯದೇವೇನಂ ಸೋಮಂ ವೇಧಸಃ ಕಮುಗಣಾಂ ಕರ್ತಾರ ಮುಂತ್ರಿಂತ್ರಿ ಪ್ರೇರಯಂತಿ ತದಾ ಪವಮಾನಃ ಪರನ್ನೇಷ ಸೋಮಃ ಸ್ವೃಧಃ ಸ್ವರ್ಧಮಾನಾನಾನ್ಯಾವಿಭುಕಾರಿಣೋ ರಾಕ್ಷಸಾನ್ವಿಶಃ ಸ್ವರ್ಧಮಾನಾನಾನ್ಮನುಷ್ಯಾನ್ ರಾಜೇವ ಯಥಾ ರಾಜಾ ತದ್ವದಧಿ ಸೀದತಿ | ನಾಶಯಿತುಮುಂತ್ರಿಂತ್ರಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಈಂ—ಈ ಸೋಮನನ್ನು | ವೇಧಸಃ—ಕರ್ಮಕರ್ತಾರಾದ ಯಜಮಾನರು | ಯುಂತ್ರಿಂತ್ರಿ—ಪ್ರಮುಖವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವರೋ ಅಗ | ಪವಮಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮನು | ಸ್ವೃಧಃ—ಎದುರುಬಿದ್ದು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಸುರರನ್ನೂ | ವಿಶಃ—ಶತ್ರುಭೂತರಾದ ಮಾನವರನ್ನೂ | ರಾಜೇವ—ದೊರೆಯಂತೆ | ಅಭಿ ಸೀದತಿ—ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಕರ್ಮಕರ್ತಾರಾದ ಯಜಮಾನರು ಯಾವಾಗ ಈ ಸೋಮನನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುವರೋ ಅಗ ಉದ್ಯವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮನು ಎದುರುಬಿದ್ದು ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಸುರರನ್ನೂ ಶತ್ರುಭೂತರಾದ ಮಾನವರನ್ನೂ ಸಹ ರಾಜನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವಂತೆ ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

When the priests excite it, the flowing Soma like a king destroys opposing (demons and) men.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅವ್ಯೋ ವಾರೇ ಪರಿ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಹರ್ವನೇಷು ಸೀದತಿ |
ರೇಭೋ ವಸುಷ್ಯತೇ ಮುತಿಃ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆವ್ಯಃ | ವಾರೇ | ಪರಿ | ಪ್ರಿಯಃ | ಹರಿಃ | ವನೇಷು | ಸೀದತಿ |
 ರೇಘಃ | ವನುಷ್ಯತೇ | ಮತೀ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹರಿಹರಿತವರ್ಣಃ ಪ್ರಿಯೋ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಿಯತಮ ಏವ ಸೋಮೋ ವನೇಷು ದೇವೇಷು ಸಂಪ್ರಕ್ರೋದ್ಯೋದ್ಯವೇರ್ವಾರೇ ವಾಲೋಪೇತೇ ಪರಿ ಸೀದತಿ | ಕಂಚ ರೇಭೋದ್ಯಭಿಷವನೇಲಾಯಾ-
 ಮುಪರವೇಷು ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವನ್ಮತೀ ಮತ್ಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ವನುಷ್ಯತೇ | ಸೇವ್ಯತೇ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಹರಿಃ—ಪಚ್ಚಿವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಪ್ರಿಯಃ— ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೂ ಅದ ಸೋಮನು |
 ವನೇಷು—ಉದಕಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ | ಆವ್ಯಃ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ | ವಾರೇ—ಉಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ | ಪರಿ ಸೀದತಿ—
 ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ | ರೇಘಃ—ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ | ಮತೀ—ಸ್ತುತಿಯಿಂದ |
 ವನುಷ್ಯತೇ—ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಪಚ್ಚಿವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯತಮನೂ ಅದ ಸೋಮನು ಉದಕಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ
 ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಾ
 ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The green-tinted (Soma), dear to the gods, commingled with the water,
 sits down upon the woollen sieve, uttering a sound it is greeted by praise-

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ವಾಯುಮಿಂದ್ರಮತ್ತಿನಾ ಸಾಕಂ ಮದೇನ ಗಚ್ಛತಿ |

ರಣಾ ಯೋ ಅಸ್ಯ ಧರ್ಮಭಿಃ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ವಾಯುಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಅತ್ತಿನಾ | ಸಾಕಂ | ಮದೇನ | ಗಚ್ಛತಿ |

ರಣಾ | ಯಃ | ಅಸ್ಯ | ಧರ್ಮಭಿಃ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಾಪ್ಯಂ ||

ಯೋ ಯಜಮಾನೋಽಸ್ಮೈ ಸೋಮಸ್ಯ ಧರ್ಮಭಿಃ ಕರ್ಮಭಿಃ ಕ್ರಿಯಾಣಾಧಿಪವಾಂಭಿಃ ರಾ-
ರನುತೇ ಸ ಯಜಮಾನೋ ವಾಯುಮಿಂದ್ರಂ ಜಾನ್ವಿ ನಾಸ್ತ್ರಿನೌ ಚ ಮದೇವ ಸಾಕಂ ಸದ್ ಗಣ್ಯತಿ |
ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ |

• ಶ್ರುತಿರಾರ್ಥಃ •

ಯೇ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಅಸ್ಮೈ—ಈ ಸೋಮದ | ಧರ್ಮಭಿಃ—ಅಭಿಷವದೇ ಮುಂತಾದ
ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ | ರಣ—ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರತನಾಗುವನೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಯಜಮಾನನು | ವಾಯು—ವಾಯು
ವನ್ನೂ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನೂ | ಅಸ್ತ್ರಿನೌ—ಅಸ್ತ್ರಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಮದೇವ ಸಾಕಂ—ಮದೇವನಿಗೆ
ಕೂಡಿ | ಗಣ್ಯತಿ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ಈ ಸೋಮನನ್ನು ಹಿಂದುವುದೇ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುವನೋ,
ಅದೇ ಯಜಮಾನನು ವಾಯುವನ್ನೂ ಇಂದ್ರನನ್ನೂ, ಅಸ್ತ್ರಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಹರ್ಷದೊಡನೆ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He who is assiduous in the functions of (providing and preparing)
the Soma, goes with exhilaration to Vayu, Indra, and the Ashwins.

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ಅ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ಭಗಂ ಮಧ್ವಃ ಪವಂತ ಊರ್ಮಯಃ |

ವಿದ್ವಾನಾ ಅಸ್ಮೈ ಶಕ್ತೈಃ || ೮ ||

• ವದಂತಃ •

ಅ | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ | ಭಗಂ | ಮಧ್ವಃ | ಪವಂತೇ | ಊರ್ಮಯಃ |

ವಿದ್ವಾನಃ | ಅಸ್ಮೈ | ಶಕ್ತೈಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಾಪ್ಯಂ •

ಯೇಷಾಂ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಮಧ್ವಃ ಸೋಮಸ್ಯೋರ್ಮಯಃ ಸ್ವರಂಗಾ ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ
ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ ದೇವಾ ಭಗಂ ಭಗಾಖ್ಯಂ ದೇವಂ ಚ ಶ್ರುತಿ ಪವಂತೇ ಕ್ಷುರಂತಿ ತೇ ಯಜಮಾನಾ ಅಸ್ಮೈ
ಸೋಮಸ್ಯೇಮಂ ಸೋಮಂ ವಿದ್ವಾನಾ ಜಾನಂತಿಃ ಶಕ್ತೈಃ ಸುಖೈಃ ಸಂಗಚ್ಯಂತ ಇತಿ ತೇಷಃ |

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಮಧ್ವಃ—ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ | ಉರ್ಮಯಃ—ಅಲೆಗಳು | ಮಿತ್ರಾವರುಣಾ—ಮಿತ್ರಾ
ವರುಣರನ್ನೂ | ಭಗಂ—ಭಗನನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಆ ಪವಂತೇ—ಸ್ತವಿಸುತ್ತವೆ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು |
ವಿದಾನಾಃ—ತಿಳಿದ ಜನರು | ಶಕ್ವಭಿ—ಸುಖಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಸ್ :

ಮಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ ಅಲೆಗಳು ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಭಗನನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ತವಿಸುತ್ತವೆ. ಈ
ಸೋಮದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದ ಜನರು ಸುಖಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Streams of the sweet Soma flow to Mitra and Varuna and to Bhaga ;
the worshippers knowing its (virtues are rewarded) with happiness.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠ :

ಅಸ್ಯ^೧ಭ್ಯಂ ರೋದಸೀ^೨ ರಯಿಂ^೩ ಮಧ್ವೋ^೪ ವಾಜಸ್ಯ^೫ ಸಾತಯೇ^೬ |

ಶ್ರವೋ^೭ ವಸೂನಿ^೮ ಸಂ ಜಿತಂ^೯ || ೯ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಸ್ಯ^೧ಭ್ಯಂ | ರೋದಸೀ^೨ ಇತಿ | ರಯಿಂ^೩ | ಮಧ್ವೋ^೪ | ವಾಜಸ್ಯ^೫ | ಸಾತಯೇ^೬ |

ಶ್ರವೋ^೭ | ವಸೂನಿ^೮ | ಸಂ | ಜಿತಂ^೯ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ರೋದಸೀ-ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೌ ಯುವಾಂ ಮಧ್ವೋ ದೇವಾನಾಂ ನೋದಯಿತುರ್ವಾಜಸ್ಯ
ಸೋಮಾತ್ಕಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ ಸಾತಯೇ ಲಾಭಾಯಾಶ್ಯಭ್ಯಂ ಕಾಶ್ಯಪಾಸಿತೇಭ್ಯಃ ಕಾಶ್ಯಪದೇವಲೇಭ್ಯೋ ವಾ
ರಯಿಂ ಧನಂ ಶ್ರವೋಽನ್ವಂ ಚ ವಸೂನಿ ವಾತಕಾನ್ಯನ್ಯಾನ್ಯಸಿ ಪಶ್ವಾದೀನಿ ಧನಾನಿ ಸಂ ಜಿತಂ |
ಸಂಜಯತಂ | ಪ್ರಯಜ್ಯತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ರೋದಸೀ—ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, | ಮಧ್ವಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡು
ವುದನು | ವಾಜಸ್ಯ—ಸೋಮಧೂಪದ್ದೂ ಆದ ಈ ಅನ್ನದ | ಸಾತಯೇ—ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ | ಅಸ್ಯಭ್ಯಂ—ನಮಗೆ |
ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನೂ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನೂ | ಸಂ ಜಿತಂ—ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವೆ.

|| ಛಾಂದೋ ||

ಎಲೈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೇ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತ್ಸಪ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೋ, ಸೋಮರೂಪದ್ದೂ ಅದ ಈ ಅನ್ನದ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಧನವನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಿ.

English Translation

Heaven and earth, for the acquisition of this exhilarating Soma food, win for us, wealth, food, and treasures.

ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಛಾಪ್ತಂ •

ಏತೇ ಸೋಮಾ ಇತಿ ನವರ್ಷಮಾಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾ ದ್ಯಾವಾ ಪೂರ್ವವತ್ | ಅನುಕ್ರಾಂಕಂ ಚ | ಏತೇ ಸೋಮಾ ಇತಿ | ಉಕ್ತಃ ಸೂಕ್ತವಿಧಿಯೋಗಃ || ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರೇ ಗಾಣಗಾರಿಮತೇನಾಧಿರೂಪ-ಕರಣೇ ಸೋಮೇ ಮೃಜ್ಯಮಾನೇ ಮೃಜಂತಿ ತ್ವೇತೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ಅಥಾಪರಮುಧಿರೂಪಂ ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ಗಾಣಗಾರಿರಾ ಪ್ಯಾಯಸ್ಯ ಸಮೇತು ತ ಇತಿ ತಿಸ್ತೋ ಮೃಜಂತಿ ತ್ವಾ ದತ ಕ್ಷಿಪಃ | ಅ. ೫-೧೨ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಏತೇಸೋಮಾಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಪುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾ ಭವಶ್ರುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ಏತೇ ಸೋಮಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾವಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಾಣಗಾರಿ ಎಂಬ ಅಚಾರ್ಯರ ಮತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೋಮಾಧಿರೂಪಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೃಜಂತಿ ತ್ವಾ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪುಕ್ಕನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದ; ಅಕ್ಕಲಾಯವ ಶ್ಲೋಕಸೂತ್ರದ-ಅಥಾಪರಮುಧಿರೂಪಂ ಕುರ್ಯಾದಿತಿ ಗಾಣಗಾರಿರಾ ಪ್ಯಾಯಸ್ಯ ಸಮೇತು ತ ಇತಿ ತಿಸ್ತೋ ಮೃಜಂತಿ ತ್ವಾ ದತ ಕ್ಷಿಪಃ ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಿಂದ (ಅ. ೫ ೧೨) ವ್ಯವಹರಿಸುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೮

- ಮಂಡಲ—೮ | ಅನುವಾದ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೮ :
- ಅಕ್ಷರ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೬ | ವರ್ಗ—೩೦, ೩೧ :
- ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿನ ಪುಕ್ಕುಗಳ್ಳಿ—೮ :
- ಪುಕ್ಕು—೮ನು | ಶಾಕ್ಯಘೋ ದೇವರೋ ವಾ :
- ದೇವತಾ—ಪದವೂಷ ಸೋಮಾ :
- ಭವಃ- ಗಾಯತಿ :

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಏತೇ ಸೋಮಾ ಅಭಿ ಪ್ರಿಯಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾಮನುಕ್ಷರನ್ |

ವರ್ಧಂತೋ ಅಸ್ಯ ವೀರ್ಯಂ || ೧ ||

|| ಪದವಾಣಿ ||

ಏತೇ | ಸೋಮಾಃ | ಅಭಿ | ಪ್ರಿಯಂ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಕಾಮಂ | ಅಕ್ಷರನ್ |

ವರ್ಧಂತಃ | ಅಸ್ಯ | ವೀರ್ಯಂ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏತ ಅಭಿಪುತಾ ಇಮೇ ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ವೀರ್ಯಂ ಶಕ್ತಿಂ ವರ್ಧಂತೋ ವರ್ಧಯಂತ ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಕಾಮಂ ಕಾಮ್ಯಂ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರೀತಿಕರಂ ರಸಮಭ್ಯಕ್ಷರನ್ | ಅಭಿಪವಂತೇ | ಅಭ್ಯವರ್ಷನ್ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಏತೇ—ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ | ಸೋಮಾಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಅಸ್ಯ—ಈ ಇಂದ್ರನ | ವೀರ್ಯಂ—ಶಕ್ತಿಯನ್ನು | ವರ್ಧಂತಃ—ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಕಾಮಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದುದು! ಪ್ರಿಯಂ—ಪ್ರೀತಿಕಾರಕವಾದುದು ಆದ ರಸವನ್ನು ; ಅಭ್ಯಕ್ಷರನ್—ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂದೋರ್ಥ ||

ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಈ ಸೋಮಗಳು ಈ ಇಂದ್ರನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾದುದು, ಪ್ರೀತಿಕಾರಕವಾದುದು ಆದ ರಸವನ್ನು ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

These Soma juices destil the dear desire of Indra, increasing his vigour.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಪುನಾನಾಸಶ್ಚಮೂಷದೋ ಗಚ್ಛಂತೋ ವಾಯುಮುಪ್ತಿನಾ |

ತೇ ನೋ ಧಾಂತು ಸುವೀರ್ಯಂ || ೨ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ಪುನಾನಾಸಃ | ಚಮೂೞಸದಃ | ಗಜ್ಯಂತಃ | ವಾಯುಂ | ಅಶ್ವಿನಾ |

ತೇ | ನಃ | ಧಾಂತು | ಸುವೀರ್ಯಂ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ |

ತೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಃ ಸೋಮಾಃ ಪುನಾನಾಸಃ ಪುನಾನಾ ಅಭಿಷೂಯಮಾಣಾಶ್ಚ ಮೂಷದಶ್ಚ ಮಸೇಷು ಸೀದಂತೋ ವಾಯುಮಶ್ವಿನಾಶ್ಚಿನೌ ಚ ಗಜ್ಯಂತಃ ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತೋ ನೋೞಸ್ಯಭ್ಯಂ ಸುವೀರ್ಯಂ ಶೋಭನವೀರ್ಯಂ ಧಾಂತು | ಧಾರಯಂತು | ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥಃ ||

ಪುನಾನಾಸಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವು | ಚಮೂಷದಃ—ಚಮಸ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವವು ಆದ ತೇ—ಆ ಸೋಮರಸಗಳು | ವಾಯುಂ—ವಾಯುವನ್ನೂ | ಅಶ್ವಿನಾ—ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಗಜ್ಯಂತಃ—ಸಮಾಸುಕ್ತಾ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು | ಧಾಂತು—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಲಿ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ |

ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವು ಚಮಸಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವವು ಆದ ಆ ಸೋಮರಸಗಳು ವಾಯುವನೂ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸಮಾಸುಕ್ತಾ ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಲಿ.

English Translation

Pure-flowing, filling the ladles, and proceeding to Vayu and the Ashvins, many they sustain our energy.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಇಂದ್ರಸ್ಯ ಸೋಮ ರಾಧಸೇ ಪುನಾನೋ ಹಾರ್ದಿ ಚೋದಯ |

ಋತಸ್ಯ ಯೋನಿಮಾಸದಂ || ೩ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಸೋಮ | ರಾಧಸೇ | ಪುನಾನಃ | ಹಾರ್ದಿ | ಚೋದಯ |

ಋತಸ್ಯ | ಯೋನಿಂ | ಅೞಸದಂ || ೩ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಸೋಮ ಪುನಾನೋಽಭಿಷೂಯಮಾಣೋ ಹಾರ್ಧ್ಯಭಿಲಷಿತಸ್ತಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ರಾಧಸೇ
ಸಂರಾಧನಾಯರ್ತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಮಾಸದಂ | ಯಥೇಂದ್ರ ಆಸೀದತಿ ತಥೇಂದ್ರಂ
ಚೋದಯ | ಪ್ರೇರಯ ||

॥ ಶ್ರುತಿವಾರ್ಥ ॥

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮವೇ | ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ನೀನು | ಹಾರ್ಧಿ—ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ
ಅಪೇಕ್ಷಿತನಾಗಿ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ರಾಧಸೇ—ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಯೋನಿಂ—
ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಅಸದಂ—ಇಂದ್ರನು ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ | ಚೋದಯ—ಪ್ರೇರಿಸು.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡತಕ್ಕ ನೀನು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ
ಯಜ್ಞದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸು.

English Translation

Soma, pure-flowing, desired for the gratification of Indra, you impel
him to sit in the place of sacrifice.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ವ್ಯುಜಂತಿ | ತ್ವಾ ದಶ ಕ್ಷಿಸೋ ಹಿನ್ವಂತಿ | ಸಪ್ತ ಧೀತಯಃ |

ಅನು ವಿಪ್ರಾ ಅನೂದಿಷುಃ || ೪ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ವ್ಯುಜಂತಿ | ತ್ವಾ | ದಶ | ಕ್ಷಿಸಃ | ಹಿನ್ವಂತಿ | ಸಪ್ತ | ಧೀತಯಃ |

ಅನು | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅನೂದಿಷುಃ || ೪ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದಶ ದಶಸಂಖ್ಯಾಕಾಃ ಕ್ಷಿಸೋಽಂಗುಲಯಃ | ವಿಶಃ ಕ್ಷಿಪ ಇತ್ಯಂಗುಲಿ-
ನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ವ್ಯುಜಂತಿ | ಪರಿಚರಂತಿ | ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾ ಧೀತಯೋ ಹೋತ್ರಕಾಶ್ಚ ತ್ವಾ
ತ್ವಾಂ ಹಿನ್ವಂತಿ | ಸ್ವಸ್ತವ್ಯಾಸಾರ್ಯಃ ಪ್ರೀಣಯಂತಿ | ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನಶ್ಚ ತ್ವಾನುನ್ಯಮಾದಿಷುಃ |
ಅನುಮಾದಯಂತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದಶ—ಹತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ | ಸ್ತ್ರೀಪಃ—ಅಂಗುರಿಗಳು | ವ್ಯುಜಂತಿ—ಉಪಚರಿಸುತ್ತವೆ | ಸಪ್ತ—ಏಳುಜನ | ಧೀಶಯಃ—ಹೋತೃಗಳೂ | ಹಿನ್ಯಂತಿ—ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಯಜಮಾನರು | ಅನು ಅನಾದಿಷುಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳೂ ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ. ಏಳು ಜನ ಹೋತೃಗಳೂ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಯಜಮಾನರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The ten fingers strain you, the seven priests caress you, the worshippers gladden you.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ |

ದೇವೇಭ್ಯಸ್ತಾ ಮದಾಯ ಕಂ ಸೃಜಾನಮತಿ ಮೇಷ್ಯಃ |

ಸಂ ಗೋಭಿರ್ವಾಸಯಾಮಸಿ || ೫ ||

ಃ ಪದಮಃ |

ದೇವೇಭ್ಯಃ | ತ್ವಾ | ಮದಾಯ | ಕಂ | ಸೃಜಾನಂ | ಅತಿ | ಮೇಷ್ಯಃ |

ಸಂ | ಗೋಭಿಃ | ವಾಸಯಾಮಸಿ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ಮೇಷ್ಯೋಽವೇಲೋಮಾನಿ ಕಮುದಳಂ ಚಾತ್ಯಥ ಸೃಜಾನಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ದೇವೇಭ್ಯೋ ದೇವಾನಾಂ || ವಿಭಕ್ತಿವ್ಯತ್ಯಯಃ || ಮದಾಯ ಮದಾರ್ಥಂ ಗೋಭಿರ್ಗೋವಿಕಾರ್ಯೇ ಸಯೋಭಿಃ ಸಂ ವಾಸಯಾಮಸಿ | ಸಂವಾಸಯಾಮಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಮೇಷ್ಯಃ—ಉಕ್ತಿಯಮೇಲೆಯೂ | ಕಂ—ಉದಕದ ಹೊತಿಯಲ್ಲಿಯೂ | ಅತಿ ಸೃಜಾನಂ—ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರವಹಿಸುವ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳ | ಮದಾಯ—ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ | ಗೋಭಿಃ—ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಡನೆ | ಸಂ ವಾಸಯಾಮಸಿ—ಸೇರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಉದಕದೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ದಶಾವಿತ್ರದ ಉಕ್ತಿಯಮೂಲಕ ಕುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

As you stream on the water and the woollen sieve, we wrap you up with milk for the exhilaration of the gods.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪುನಾನಃ ಕಲಶೇಷ್ವಾ ವಸ್ರಾಣ್ಯರುಷೋ ಹರಿಃ |

ಪರಿ ಗವ್ಯಾನ್ಯವ್ಯತ || ೬ ||

• ಪದಸಾಠಃ •

ಪುನಾನಃ | ಕಲಶೇಷು | ಆ | ವಸ್ರಾಣಿ | ಅರುಷಃ | ಹರಿಃ |

ಪರಿ | ಗವ್ಯಾಣಿ | ಅವ್ಯತ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪುನಾನಃ ಪುನಯಮಾನಃ ಕಲಶೇಷು ಕುಂಭೇಷು ನಿಷಿಚ್ಛಮಾನೋಽರುಷ ಆರೋಚಮಾನೋ, ಹರಿರ್ಹರಿತವರ್ಣಃ ಸೋನೋ ಗವ್ಯಾಣಿ ದಧ್ಯಾದೀನಿ ವಸ್ರಾಣಿ ವಾಸಾಂಸೀವ ಪರ್ಯವ್ಯತ | ಪರ್ಯಾಚ್ಯಾದಯತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಸಾರ್ಥಃ •

ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ | ಕಲಶೇಷು—ಕುಂಭಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟುದೂ | ಅರುಷಃ—ಆಕರ್ಷಕವಾದುದೂ | ಹರಿಃ—ಪಚ್ಚಿವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಸೋಮವು | ವಸ್ರಾಣಿ ಆ—ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ | ಗವ್ಯಾಣಿ—ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನು | ಪರಿ ಅವ್ಯತ—ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಾಠಃ •

ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ, ಕುಂಭಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿಯಲ್ಪಟ್ಟುದೂ, ಆಕರ್ಷಕವಾದುದೂ, ಪಚ್ಚಿವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಸೋಮವು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುತ್ತದೆ).

English Translation

Purified in the pitchers, radiant, and green-tinted, the Soma puts on the raiment derived from the cow.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮುಘೋನ ಆ ಪವಸ್ತು ನೋ ಜಹಿ ವಿಶ್ವಾ ಅಪ ದ್ವಿಷಃ |

ಇಂದೋ ಸಖಾಯನಾ ವಿಶ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಮುಘೋನಃ | ಆ | ಪವಸ್ತು | ನಃ | ಜಹಿ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಪ | ದ್ವಿಷಃ |

ಇಂದೋ ಇತಿ | ಸಖಾಯಂ | ಆ | ವಿಶ || ೭' ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಕೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಮುಘೋನೋ ಧನವತೋ ನೋಕ್ತಸ್ಯಾನ್ವತಿ ಪವಸ್ತು | ಕ್ಷರ | ವಿಶಾ||
ವಿಶ್ವಾನ್ ದ್ವಿಷೋ ದ್ವೇಷ್ಯಾನ್ವತಃ ಜಹಿ | ಮಾರಯ ಚ | ಸಖಾಯಂ ಪ್ರಿಯಮಿಂದ್ರನಾ ವಿಶ | ಅಪ್ಸುಹಿ ಜ್ಯಃ |

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಮುಘೋ ಜಃ—ಧನವಂತರೂ ನಿನ್ನ ಪೂಜಕರೂ ಆದ | ನಃ ಆ—
ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಪವಸ್ತು—ಸ್ತವಿಸು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ದ್ವಿಷಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ | ಅಪ ಜಹಿ—
ನಾಶಪಡಿಸು | ಸಖಾಯಂ—ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಆ ವಿಶ—ಪ್ರವೇಶಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಧನವಂತರೂ ನಿನ್ನ ಪೂಜಕರೂ ಆದ ನಮಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸ್ತವಿಸು. ಸಮಸ್ತವಾದ
ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸು. ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು.

English Translation

Flow to us, your wealthy (worshippers); destroy all our enemies
Indu, enter your friend.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ವೃಷ್ಟಿಂ ದಿವಃ ಪರಿ ಶ್ರವ ದ್ವ್ಯುನ್ಮಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಧಿ |

ಸಹೋ ನಃ ಸೋಮ ಪೃತ್ವ ಧಾಃ || ೮ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ವೃಷ್ಟಿಂ | ದಿವಃ | ಪರಿ | ಸ್ತವ | ದ್ಯುಮ್ನಂ | ಪೃಥಿವ್ಯಾಃ | ಅಧಿ |
 ಸಹಃ | ನಃ | ಸೋಮ | ಪ್ರತ್ಯಸು | ಧಾಃ || ೮ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೆ ಸೋಮ ತ್ವಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಾದ್ಭೃಷ್ಟಿಂ ವರ್ಷಂ ಪರಿ ಸ್ತವ | ವರ್ಷ | ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಧಿ
 ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ | ಅಧಿಃ ಸಪ್ತವ್ಯರ್ಥಾನುನಾದಃ | ದ್ಯುಮ್ನಮನ್ಯಂ ಚೋತ್ಪಾದಯೇತಿ ಶೇಷಃ | ನೋಲ್ಯಸ್ಯಾಕಂ
 ಸಹೋ ಬಲಂ ಚಿ ಪೃತ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮೇಷು ಧಾಃ | ಧೇಹಿ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಸೋಮಂ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ದಿವಃ—ಅಂತರಕ್ಷದಿಂದ | ವೃಷ್ಟಿಂ— ಮಳೆಯನ್ನು | ಪರಿ ಸ್ತವ—
 ಸುರಿಸು | ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಅಧಿ—ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ | ದ್ಯುಮ್ನಂ— ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು | ಪೃತ್ಯ—
 ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸಹಃ—ಬಲವನ್ನು | ಧಾಃ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

॥ ಛಂದಃ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅಂತರಕ್ಷದಿಂದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸು. ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು.
 ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Pour down rain from heaven, and abundance upon the earth ; uphold
 our strength, Soma, in battles.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸೃಚಿಕ್ಷಸಂ ತ್ವಾ ವಯಮಿಂದ್ರಪೀತಂ ಸ್ತರ್ವಿದಂ |

ಭಕ್ತೀಮಹಿ ಪ್ರಜಾಮಿಷಂ || ೯ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಸ್ತರ್ಚಿಕ್ಷಸಂ | ತ್ವಾ | ವಯಂ | ಇಂದ್ರಪೀತಂ | ಸ್ತರ್ವಿದಂ |

ಭಕ್ತೀಮಹಿ | ಸ್ತರ್ಜಾಂ | ಇಷಂ || ೯ ||

। ಸಾಯಿಜಘಾಪ್ತಂ ।

ಹೇ ಸೋಮ ನೈಚಕ್ಷತಂ ನೈಜಾಂ ದ್ರಷ್ಟಾರಂ ಸ್ವರ್ವಿದಂ ಸರ್ವಜ್ಞಮಿಂದ್ರಪೀತಮಿಂದ್ರೇಣ ಪೀತಂ
ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಪಿಬಂತೋಃ ವಯಂ ಕಾಶ್ಯಪಾಸಿತಾಃ ಕಾಶ್ಯಪದೇವಲಾ ನಾ ಪ್ರಜಾಂ ಪುತ್ರಾದಿಕಾಮಿಷಮನ್ನಂ
ಚ ಭಕ್ಷೀಮಹಿ | ಭಜೀಮಹಿ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ।

(ಎಲೈ ಸೋಮವೇ) ನೈಚಕ್ಷತಂ—ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕವನೂ | ಸ್ವರ್ವಿದಂ—
ಸರ್ವಜ್ಞನೂ | ಇಂದ್ರಪೀತಂ—ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ವಯಂ—
ನಾವು ಪಾನಮಾಡಿ | ಪ್ರಜಾಂ—ಪುತ್ರಾದಿಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ | ಇಷಂ—ಆನ್ನವನ್ನೂ | ಭಕ್ಷೀಮಹಿ—
ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ಮಾನವರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡತಕ್ಕವನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಇಂದ್ರನಿಂದ
ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಪಾನಮಾಡಿ ಪುತ್ರಾದಿಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಆನ್ನವನ್ನೂ
ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

(Adoring) you, the contemplator of men, the beverage of Indra and
the knower of all things, may we be blessed with progeny and food.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಿಜಘಾಪ್ತಂ ।

ಪರಿ ಪ್ರಿಯೇತಿ ನವಚರಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಪಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪರಿ ಪ್ರಿಯೇತ್ಯೇ-
ನುಕ್ರಾಂತಂ || ಉಕ್ತವ್ತೇ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಆನುವಾದವು . ಪರಿಪ್ರಿಯಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ವೇದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಋಷಿದೇವತಾ ಛಂದಸ್ಸುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ
ಇರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿ ಪ್ರಿಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ

ಸೂಕ್ತ—೯

ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೯ |
ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಛಂದಃ—೬ | ವರ್ಗ—೩, ೩ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂತ್ಯ—೯ |
ಋಷಿ—ಅಸಿಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ |
ದೇವತಾ—ಪವನಾಸ ಸೋಮಃ |
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪರಿ ಪ್ರಿಯಾ ದಿವಃ ಕವಿವರ್ಯಾಂಸಿ ನಪ್ತೋರ್ಹಿತಃ |

ಸುವಾನೋ ಯಾತಿ ಕವಿಕ್ರತುಃ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪರಿ | ಪ್ರಿಯಾ | ದಿವಃ | ಕವಿಃ | ವರ್ಯಾಂಸಿ | ನಪ್ತೋರ್ಹಿತಃ | ಹಿತಃ |

ಸುವಾನಃ | ಯಾತಿ | ಕವಿಕ್ರತುಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಕವಿವರ್ಯಾಂಸಿ ಕವಿಕ್ರತುಃ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾ ವಾ ಸೋನೋ ನಪ್ತೋರಧಿ-
ಷವಣಫಲಕಯೋರ್ಹಿತೋ ನಿಹಿತಃ ಸುವಾನೋಽಭಿಗೃಹ್ಯಮಾಣೋ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಪರಿ
ಪ್ರಿಯಾತಿಪ್ರಿಯಾಣಿ ವರ್ಯಾಂಸಿ ಗ್ರಾನ್ಯಾಃ | ತಥಾ ಚ ಮಂತ್ರಮರ್ಣಃ | ವರ್ಯಾಂಸಿ ಶ್ವೇನಾ ಅತಿಥಯಃ
ಪರ್ವತಾನಾಂ ಕಕುಭ ಇತಿ | ಯಾತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಕವಿಃ—ವೇದಾವಿಯೂ | ಕವಿಕ್ರತುಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತನಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದೂ ಅದ ಸೋಮವು |
ನಪ್ತೋರ್ಹಿತಃ—ಹಿಡುವ ಹೆಲಗೆಗಳ ನಡುವೆ | ಹಿತಃ—ಇಡಲ್ಪಟ್ಟು | ಸುವಾನಃ—ಹಿಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ | ದಿವಃ—
ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೆ | ಪರಿ ಪ್ರಿಯಾ—ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ | ವರ್ಯಾಂಸಿ—ಹಿಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ |
ಯಾತಿ—ಹೋಗುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ವೇದಾವಿಯೂ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತನಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳದ್ದೂ ಅದ ಸೋಮವು ಹಿಡುವ ಹೆಲಗೆಗಳ ನಡುವೆ
ಇಡಲ್ಪಟ್ಟು ಹಿಡಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ದ್ಯುಲೋಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಹಿಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

The seer (Soma) having wise designs, when placed between the two
boards and effused, proceeds to the stones which are most dear to heaven.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರಪ್ರ. ಹ್ವಯಾಯ ಪನ್ಯಸೇ ಜನಾಯ ಜುಷ್ವೋ ಅದ್ರುಹೇ |

ವೀತ್ಯರ್ಷ ಚನಿಷ್ಯಯಾ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪ್ರೃಪ್ರ | ಪ್ರಯಾಯ | ಪಸ್ಯಸೇ | ಜನಾಯ | ಜುಷ್ಠಃ | ಅದ್ರುಹೇ |

ವೀತೀ | ಅರ್ಷ | ಚನಿಷ್ಯಯಾ || ೨ ||

• ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಪ್ರಸ್ರಾತ್ಯಂತಂ ಪ್ರಯಾಯ ತವ ನಿವಾಸಭೂತಾಯಾದ್ರುಹೇಽದ್ರುಹೈಗೈಶ್ಚ ಚ ಪಸ್ಯಸೇ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಜನಾಯ ಮನುಷ್ಯಾಯ ವೀತೀ ವೀತ್ಯೈ ಭಕ್ಷಣಾಯ ಜುಷ್ಠಃ ಪರ್ಯಾಪ್ತಸ್ತಸ್ಯಂ ಚನಿಷ್ಯಯಾನ್ಸವತ್ರಮಯಾ ಧಾರಯಾರ್ಷ | ಯಾಗಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಪ್ರಪ್ರ—ಅತ್ಯಂತಿಯವಾಗಿ | ಪ್ರಯಾಯ—ನಿನಗೆ ನಿವಾಸಭೂತನಾದವನೂ | ಅದ್ರುಹೇ—ದ್ರೋಹರಹಿತನೂ | ಪಸ್ಯಸೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನೂ ಆದ | ಜನಾಯ—ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ವೀತೀ—ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ | ಜುಷ್ಠಃ—ಸಂತ್ಯಜ್ಞನಾದ ನೀನು | ಚನಿಷ್ಯಯಾ—ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾದ ಧಾರೆಯಿಂದ | ಅರ್ಷ—ಯಾಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಸರಿಸು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅತ್ಯಂತಿಯವಾಗಿ ನಿನಗೆ ನಿವಾಸಭೂತನಾದವನೂ, ದ್ರೋಹರಹಿತನೂ ಆದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತ್ಯಜ್ಞನಾದ ನೀನು ಅನ್ನಯುಕ್ತವಾದ ಧಾರೆಯಿಂದ ಯಾಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಸರಿಸು.

English Translation

Go forth in a most abundant stream, ample for his sustenance, to the guileless man, your owner who praises you.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ ಸೂನುನಾರ್ತರಾ ಶುಚಿರ್ಜಾತೋ ಜಾತೇ ಅರೋಚಯತ್ |

ಮಹಾನ್ಮಹೀ ಋತಾವ್ಯಧಾ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ಸೂನುಃ | ನಾರ್ತರಾ | ಶುಚಿಃ | ಜಾತಃ | ಜಾತೇ ಇತಿ | ಅರೋಚಯತ್ |

ಮಹಾನ್ಮ | ಮಹೀ ಇತಿ | ಋತಾವ್ಯಧಾ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಜಾತ ಉತ್ಪನ್ನಃ ಶುಚಿರ್ವಿಶುದ್ಧೋ ಮಹಾನ್ವವಿರುತ್ತಮಃ ಸ ಸೋಮಾಪ್ಯಃ ಸೂನುಃ ಪುತ್ರೋ ಮಹೀ ಮಹತ್ಯಾವೃತಾವೃಥಾ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ವರ್ಧಯಿತ್ಯೌ, ಜಾತೇ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಜನಯಿತ್ಯೌ ಮಾತರಾತ್ಮನೋ ಮಾತರೌ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವರೋಚಿಯತ್ | ರೋಚಯತಿ | ದೀಪಯತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಜಾತಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನೂ | ಶುಚಿಃ—ಪರಿಶುದ್ಧನೂ | ಮಹಾನ್—ಮಹದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೂ ಸಃ—ಸೋಮನೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ | ಸೂನುಃ—ಪುತ್ರನು | ಮಹೀ—ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ | ಯತಾವೃಥಾ—ಯಜ್ಞವರ್ಧಕರಾದವರೂ | ಜಾತೇ—ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ಪಾದಕರೂ | ಮಾತರಾ—ತನ್ನ ಜನನಿಯರೂ ಆದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಆರೋಚಿಯತ್—ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನನೂ, ಪರಿಶುದ್ಧನೂ, ಮಹದ್ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸೋಮನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ ಪುತ್ರನು ಮಹತ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರೂ ಯಜ್ಞವರ್ಧಕರಾದವರೂ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಉತ್ಪಾದಕರೂ, ತನ್ನ ಜನನಿಯರೂ ಆದ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

That mighty and pure son, when born, illumines his mighty parents (heaven and earth), the progenitors (of all things), the augments of the sacrifice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ಸಪ್ತ ಧೀತಿರ್ಭಿರ್ಹಿತೋ ನದ್ಯೋ ಅಜಿನ್ವದದ್ರುಹಃ |

ಯಾ ಏಕಮುಕ್ತೌ ವಾವೃಥಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ಸಪ್ತ | ಧೀತಿರ್ಭಿಃ | ಹಿತಃ | ನದ್ಯಃ | ಅಜಿನ್ವತ್ | ಅದ್ರುಹಃ |

ಯಾಃ | ಏಕಮುಕ್ತೌ | ವಾವೃಥಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಾ ನದ್ಯೋ ಯಮೇಕಂ ಮುಖ್ಯಂ ಸೋಮಮುಕ್ತೌಕ್ಷೀಣಂ ವವೃಥಃ ವರ್ಧಯಂತಿ ಸ ಸೋಮೋ ಧೀತಿರ್ಭಿರಗುಲಿಭಿಃ | ರಶನಾ ಧೀತಯ ಇತ್ಯಂಗುಲಿನಾಮಸು ಪಾಠಾತ್ | ಹಿತೋ ನಿಹಿತಃ ಸನ್ನದ್ರುಹೋ ದ್ರೋಹವರ್ಜಿತಾಃ ಸಪ್ತ ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕಾ ನದ್ಯೋ ನದೀರಜಿನ್ವನ್ | ಪ್ರೀಣಯತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಯೋ—ಯಾವ ಸಪ್ತನದಿಗಳೂ | (ಯಂ—ಯಾವ) | ಏಳೆಂ—ಮುಖ್ಯನಾದ ಸೋಮನನ್ನು | ಅಕ್ಷಿ—
ಕ್ಷಯಿಸದಂತೆ | ವನ್ಯಧುಃ—ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆಯೋ | ಸಃ—ಅದೇ ಸೋಮನು | ಧೀಶಿಫಃ—ಅಂಗುಲಿಗಳ (ಬೆರಳುಗಳ)
ನಡುವೆ | ಹಿತಃ—ಇಡಲ್ಪಟ್ಟು | ಅದ್ಭುತಃ—ದ್ರೋಹರಹಿತನಾಗಿ | ಸಪ್ತ ನದ್ಯಃ—ಅದೇ ಸಪ್ತನದಿಗಳನ್ನು |
ಅಜಿನ್ನಕ್—ಪ್ರೀತಿಸಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಯಾವ ಸಪ್ತನದಿಗಳೂ, ಯಾವ ಮುಖ್ಯನಾದ ಸೋಮನನ್ನು ಕ್ಷಯಿಸಿದಂತೆ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅದೇ
ಸೋಮನು ಬೆರಳುಗಳ ನಡುವೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟು ದ್ರೋಹರಹಿತನಾಗಿ ಅದೇ ಸಪ್ತನದಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Effused by the fingers, (Soma) gladdens the seven guileless rivers,
who have magnified him one and undecaying.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ |

ತಾ ಅಭಿ ಸಂಶಮಸ್ತ್ವತಂ ಮಹೇ ಯುವಾನಮಾ ದಧುಃ |

ಇಂದುಮಿಂದ್ರ ತವ ವ್ರತೇ || ೫ ||

ಃ ಪದವಾಕಃ |

ತಾಃ | ಅಭಿ | ಸಂಶಂ | ಅಸ್ತ್ವತಂ | ಮಹೇ | ಯುವಾನಂ | ಅ | ದಧುಃ |

ಇಂದುಂ | ಇಂದ್ರ | ತವ | ವ್ರತೇ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತವ ತ್ವದೀಯೇ ವ್ರತೇ ಕರ್ಮಣಿ ತಾ ಅಂಗುಲ್ಯಃ ! ಭೂರ್ವಶ್ರ್ವ ಧೀಶಿಫರಿತ್ಯಂಗುಲೀ-
ನಾಮುಪಾಶ್ರ್ವತ್ವಾಶ್ಚ ಜ್ಯೆಷ್ಠೇನ ಪರಾವಂಶಃ | ಸಂತಂ ವಿದ್ಯಮಾನಮಸ್ತ್ವತಮಹಿಸಿತಂ ಯುವಾನಂ
ನಿಶ್ಚತರುಣಮಿಂದುಂ ಸೋಮಂ ಮಹೇ ಮಹತೇಶ್ರ್ವಭಿಷವಾದಿರಿಕ್ಷಣಾಯ ಕರ್ಮಣೇಶ್ರ್ವಭ್ಯಾದಧುಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತವ—ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷೇತಿಸಿದ | ವ್ರತೇ—ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ | ತಾಃ—ಬೆರಳುಗಳು
ಸಂತಂ—ನಿಶ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೂ | ಅಸ್ತ್ವತಂ—ಯಾರ ಹಿಂಗೂ ಒಳಪಡದಿರುವುದೂ | ಯುವಾನಂ—ನಿಶ್ಚ
ತಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ | ಇಂದುಂ—ಸೋಮನನ್ನು | ಮಹೇ—ಮಹತ್ವಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ | ಅಭಿ
ಅ ದಧುಃ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತವೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಅಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳೂ ಸಹ ನಿತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೂ, ಯಾರ ಹಿಂಸೆಗೂ ಒಳಪಡದಿರುವುದೂ, ನಿತ್ಯ ತಾರುಣ್ಯವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಸೋಮನನ್ನು ಮಹತ್ತಾದ ನಿನ್ನ ಕರ್ಮನಿಮಿತ್ತ ವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

Indra, at your worship, they (the fingers) have provided the present indestructible, and ever-youthful Indu for your solemn service.

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ॥

ಅಭಿ ವಹ್ನಿರಮರ್ತ್ಯಃ ಸಪ್ತ ಪಶ್ಯತಿ ವಾವಹಿಃ |

ಕ್ರಿವಿದೇವೀರ್ವೀರತರ್ಪಯತ್ ॥ ೬ ॥

॥ ಪದವಾಕ್ಯ ॥

ಅಭಿ | ವಹ್ನಿಃ | ಅಮರ್ತ್ಯಃ | ಸಪ್ತ | ಪಶ್ಯತಿ | ವಾವಹಿಃ |

ಕ್ರಿವಿಃ | ದೇವೀಃ | ಅತರ್ಪಯತ್ ॥ ೬ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯೋ ವಹ್ನಿ ಯಃ ಪುಷ್ಪಾಧ್ಯುಧುರೋ ವೋಧಾಮರ್ತ್ಯೋ ಮರಣರಹಿತೋ ವಾವಹಿರ್ದೇವಾನಾಂ ತ್ವಪ್ತೇರತ್ಯಂತಂ ವೋಧಾ ಚ ಸೋಮಃ ಸಪ್ತ ನದೀಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸೋಮಯಂ ಕ್ರಿವಿಃ ಕೂಪರೂಪೇಣ ಪೂರ್ಣೋಽವಸ್ಥಿತಃ ಸನ್ನೇವೀರ್ವೀರತರ್ಪಯತ್ | ತರ್ಪಯತಿ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ವಹ್ನಿಃ—ಯುಜ್ಜ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವನೂ | ಅಮರ್ತ್ಯಃ—ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತನೂ | ವಾವಹಿಃ— ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿವಾಹಕನೂ ಆದ ಸೋಮನು | ಸಪ್ತ—ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ನದಿಗಳನ್ನೂ | ಅಭಿ ಪಶ್ಯತಿ— ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ | ಕ್ರಿವಿಃ—ಕೂಪರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ಅದೇ ಸೋಮನು | ದೇವೀಃ— ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ ನದಿಗಳನ್ನು | ಅತರ್ಪಯತ್—ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಯುಜ್ಜ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವನೂ, ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತನೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿವಾಹಕನೂ ಆದ ಸೋಮನು ಸಪ್ತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ನದಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಕೂಪರೂಪದಲ್ಲಿ (ಕಲಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವ) ಪೂರ್ಣನಾಗಿರುವ ಅದೇ ಸೋಮನು ದೇವತಾತ್ಮಗಳಾದ ನದಿಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The immortal bearer (of the oblation), the conveyer (of content to the gods), beholds the seven rivers,—full as a well, he has satisfied the divine streams.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಅವಾ ಕಲ್ಪೇಷು ನಃ ಪುನುಶ್ಚಮಾಂಸಿ ಸೋಮು ಯೋಧ್ಯಾ |

ತಾನಿ ಪುನಾನ ಜಂಘನಃ || ೨ ||

|| ಪದಶಾಖಃ ||

ಅವ | ಕಲ್ಪೇಷು | ನಃ | ಪುನುಃ | ತಮಾಂಸಿ | ಸೋಮು | ಯೋಧ್ಯಾ |

ತಾನಿ | ಪುನಾನ | ಜಂಘನಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪುನುಃ ಪುನುಶ್ಚೋಮು ಕಲ್ಪೇಷು ಕಲ್ಪನೀಯೇಷ್ವಹುಸು ನೋಽಸ್ಮಾಸವಃ | ರಕ್ಷ | ಅಪಿ ಚ ಪುನಾನ ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮು ಶ್ವಂ ಯೋಧ್ಯಾ ಯೋಧನೀಯಾನಿ ತಮಾಂಸಿ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಯಾನಿ ತಾನಿ ಜಂಘನಃ | ನಾಶಯು ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪುನುಃ—ಪುಂಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಕಲ್ಪೇಷು—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು | ಅವ—ರಕ್ಷಿಸು | ಪುನಾನ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ | ಸೋಮು—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಯೋಧ್ಯಾ—ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವವರೂ | ತಮಾಂಸಿ—ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ | ತಾನಿ—ರಾಕ್ಷಸಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು | ಜಂಘನಃ—ನಾಶಪಡಿಸು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಪುಂಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವವರೂ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವವರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸು.

English Translation

Protect us, manly Soma, in the days of sacrifice; purifier. destroy those powers of darkness against which we must contend.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನೂ ನನ್ಯಸೇ ನವೀಯಸೇ ಸೂಕ್ತಾಯ ಸಾಧಯಾ ಪಥಃ |
ಪ್ರತ್ನವದ್ರೋಚಯಾ ರುಚಿಃ || ೮ ||

|| ಪದಸಾಠಃ ||

ನು | ನನ್ಯಸೇ | ನವೀಯಸೇ | ಸ್ತುಲುಕ್ತಾಯ | ಸಾಧಯಾ | ಪಥಃ |
ಪ್ರತ್ನವತ್ | ರೋಚಯ ರುಚಿಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ನನ್ಯಸೇ ನನ್ಯಾಯ ನೂತನಾಯ ನವೀಯಸೇ ಸ್ತುತ್ಯಾಯಾಸ್ತುತಂ ಸೂಕ್ತಾಯ
ಪಥೋ ಮಾರ್ಗಾನ್ಯುಕ್ತಪ್ರಂ ಸಾಧಯಾ | ಅಭಿಗಚ್ಯ | ಅಪಿ ಚ ಪ್ರತ್ನವದ್ಯಥಾಪೂರ್ವಂ ರುಚಿಃ ಸ್ವದೀಪ್ತೀ
ರೋಚಯಾ | ಪ್ರಕಾಶಯಾ ||

• ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ನನ್ಯಸೇ—ನೂತನವಾದುದೂ | ನವೀಯಸೇ—ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವಾದುದೂ ಆದ |
ಸೂಕ್ತಾಯ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ | ಪಥಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು | ನು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ |
ಸಾಧಯಾ—ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು | ಪ್ರತ್ನವತ್—ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ | ರುಚಿಃ—ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಗಳನ್ನು | ರೋಚಯಾ—
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸು.

|| ಛಂದಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೂತನವಾದುದೂ, ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವಾದುದೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ
ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸು.

English Translation

Quickly speed on the road for our new praiseworthy hymn; as of
old display your radiance.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನ ಮಹಿ ಶ್ರವೋ ಗಾಮುಶ್ಚಂ ರಾಸಿ ವಿರವತ್ |
ಸನಾ ಮೇಧಾಂ ಸನಾ ಸ್ಥಃ || ೯ ||

ಃ ಪದವಾಳಃ :

ಪವಮಾನ | ಮಹಿ | ಶ್ರವಃ | ಗಾಂ | ಅಶ್ವಂ | ರಾಸಿ | ವೀರವಶ್ |

ಸನ | ಮೇಧಾಂ | ಸನ | ಸ್ವಂ | ರಿಶಿ ಸ್ವಂ || ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಯುಕ್ತಂ ವೀರವಶ್ಚೈವದ್ಯಹಿ ಮಹಜ್ಯೈವೋನ್ಮಂ ಗಾಂ ಚಾಶ್ವಂ ಚ ರಾಸಿ ಅಸ್ವದ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ ತ ಸ್ವಂ ಮೇಧಾಂ ಸನ | ಅಸ್ವದ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛ | ಅಹಿ ಚ ಸ್ವಯೇ-ದಸ್ಯದಧಿಲಕ್ಷಿತಂ ತತ್ಪವಂ ಸನ | ದೇಹಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಪವಮಾನ—ಶುದ್ಧಿಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ವೀರವಶ್—ವೀರರಾದ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಮಹಿ—ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಗಾಂ—ಪಶುವನ್ನೂ | ಅಶ್ವಂ—ಆಶ್ವವನ್ನೂ | ರಾಸಿ—ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಮೇಧಾಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ | ಸನ—ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡು | ಸ್ವಃ—ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ | ಸನ—ನೇರವೇರಿಸು.

|| ಛಾಂಪ ||

ಶುದ್ಧಿಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ವೀರರಾದ ಪುತ್ರರಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಮಹತ್ತಾದುದೂ ಆದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಪಶುವನ್ನೂ, ಆಶ್ವವನ್ನೂ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ನೇರವೇರಿಸು.

English Translation

Purifier (Soma), grant us abundant food with male offspring, and cattle and horse ; give us understanding, give us all (we desire).

ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಶ್ವ ಸ್ವಾನಾಶ ಇತಿ ನವಚರಂ ದಶಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಚುಷ್ಕಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವಶ್ | ಶ್ವ ಸ್ವಾನಾಶ ಇತ್ಯಸುಕ್ರಾಂತಂ || ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಶ್ವ ಸ್ವಾನಾಶಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಚುಷ್ಕಾದ್ಯಂತಿಗಳು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮಹದೇವತಾರ್ಥವೆಂದು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ

ಇರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಸ್ವಾನಾಸಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೦

ಮಂಡಲ—೯ : ಅನುವಾಕ—೧ : ಸೂಕ್ತ—೧೦ :
 ಅಸ್ತುಕ್—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೬ : ವರ್ಗ—೩೪, ೩೫ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೯ :
 ಮುಪಿ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಲೋ ವಾ :
 ದೇವತಾ—ಐವಮಾನಿ ಸೋಮಃ :
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

೧೦೬೩೩೩೩೩

ಪ್ರ ಸ್ವಾನಾಸೋ ರಥಾ ಇವಾವರ್ತೋ ನ ಶ್ರವಸ್ಯವಃ |

ಸೋಮಾಸೋ ರಾಯೇ ಅಕ್ರಮುಃ || ೧ ||

|| ಪದವಾಃ ||

ಪ್ರ | ಸ್ವಾನಾಸಃ | ರಥಾಃ ಇವ | ಅವರ್ತಃ | ನ | ಶ್ರವಸ್ಯವಃ |

ಸೋಮಾಸಃ | ರಾಯೇ | ಅಕ್ರಮುಃ || ೧ ||

೧೦೬೩೩೩೩೩

ಪ್ರ ಸ್ವಾನಾಸೋಽಭಿಷವನೇಲಾಯಾಮುಪರನೇಷು ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತಃ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾ ರಥಾ ಇವ ಯಥಾ ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತೋ ರಥಾ ಅವರ್ತೋ ನ ಯಥಾ ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತೋಽಶ್ವಾಃ ತಥಾ ಶ್ರವಸ್ಯವಃ ಶತ್ರುಭ್ಯೋಽಸ್ತಮಿಚ್ಛಂತೋ ರಾಯೇ ಯಜಮಾನಾನಾಂ ಧನಾಯಾಕ್ರಮುಃ | ಅಗಚ್ಛನ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ರಥಾ ಇವ—ರಥಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆಯೂ | ಅವರ್ತೋ ನ—ಅಶ್ವಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆಯೂ | ಪ್ರ ಸ್ವಾನಾಸಃ—ಹಿಂದುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕ | ಸೋಮಾಸಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಶ್ರವಸ್ಯವಃ—ಶತ್ರುಗಳ ಧನವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ | ರಾಯೇ. -ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ | ಅಕ್ರಮುಃ—ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ರಥಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆಯೂ, ಅಶ್ವಗಳು ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆಯೂ ಹಿಂದುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಾಡತಕ್ಕ ಸೋಮರಸಗಳು ಶತ್ರುಗಳ ಧನವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ, ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

English Translation

Longing for food the Soma-juices, uttering a sound like chariots or like horses, have come for the sake of riches.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಹಿನ್ವಾನಾಸೋ ರಥಾ ಇವ ದಧನ್ವಿರೇ ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಭರಾಸಃ ಕಾರಿಣಾಮಿವ || ೨ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ಹಿನ್ವಾನಾಸಃ | ರಥಾಃ ಇವ | ದಧನ್ವಿರೇ | ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಭರಾಸಃ | ಕಾರಿಣಾಮಿವ || ೨ ||

|| ಸಾಯಜಞಾಪ್ತಂ ||

ಸೋಮನಾ ರಥಾ ಇವ ಯಥಾ ರಥಾಸ್ತಥಾ ಹಿನ್ವಾನಾಸೋ ಹಿನ್ವಾನಾ ಯಾಗದೇಶಂ ಪ್ರತಿ ಗಚ್ಛಂತೋ ಭರಾಸೋ ಭರಾಸಃ ಕಾರಿಣಾಮಿವ ಯಥಾ ಭಾರವಾಹಿನಾಂ ಬಾಹ್ಯೋರ್ಧೀಯಂತೇ ತಥಾ ಗಭಸ್ತೋರ್ಬುತ್ವಿಜಾಂ ಬಾಹ್ಯೋಃ | ಗಭಸ್ತೇ ಬಾಹೂ ಇತಿ ಬಾಹುನಾಮಸು ಪಾಶಾತ್ | ದಧನ್ವಿರೇ | ಧೀಯಂತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ರಥಾ ಇವ—ರಥಗಳಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ | ಹಿನ್ವಾನಾಸಃ—ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸೋಮರಸಗಳು | ಕಾರಿಣಾಮಿವ—ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವವರ ಬಾಹುಗಳ ನಡುವೆ | ಭರಾಸಃ—ಭಾರಗಳು ವಹಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ | ಗಭಸ್ತೋಃ—ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳ ಬಾಹುಗಳ ನಡುವೆ | ದಧನ್ವಿರೇ—ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ರಥಗಳಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಯಜ್ಞಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸೋಮರಸಗಳು ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವವರ ಬಾಹುಗಳ ನಡುವೆ ಭಾರಗಳು ವಹಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ ಋತ್ವಿಕ್ಯಗಳ ಬಾಹುಗಳ ನಡುವೆ ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

English Translation

Coming like chariots (to the sacrifice), they are upheld in the arms (of the priests) as burdens (in the arms) of labourers.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ರಾಜಾನೋ ನ ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ ಸೋಮಾಸೋ ಗೋಭಿರಂಜತೇ |

ಯಜ್ಞೋ ನ ಸಪ್ತ ಧಾತ್ವಭಿಃ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ರಾಜಾನಃ | ನ | ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ | ಸೋಮಾಸಃ | ಗೋಭಿಃ | ಅಂಜತೇ |

ಯಜ್ಞಃ | ನ | ಸಪ್ತ | ಧಾತ್ವಭಿಃ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ ಪ್ರಶಸ್ತಾಭಿಃ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಭಿವ್ಯಾಜೋ ರಾಜಾನೋ ನ ಯಥಾ ರಾಜಾನಃ ಸ್ತುತಿರೂಪಾಭಿ ಸಪ್ತ ಧಾತ್ವಭಿಃ ಸಪ್ತ ಹೋತ್ರಾಭಿಯಜ್ಞೋ ನ ಯಥಾ ಜ ಯಜ್ಞ ಸ್ತಥಾ ಗೋಭಿರ್ಗೋವಿಕಾರೈಃ ಪಯೋಭಿರಂಜತೇ | ಅಜ್ಯಂತೇ | ಸಂಸ್ಥಿಯಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ |

ರಾಜಾನಃ—ದೊರೆಗಳು | ಪ್ರಶಸ್ತಭಿಃ ನ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆನೃತರಾಗುವಂತೆಯೂ | ಯಜ್ಞಃ—ಯಜ್ಞವು | ಸಪ್ತ ಧಾತ್ವಭಿಃ ನ—ಏಳು ಜನ ಹೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಡುವಂತೆಯೂ | ಸೋಮಾಸಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಫೇರಾದಿಗಳಿಂದ | ಅಂಜತೇ—ಆನೃತವಾಗಿ | ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ದೊರೆಗಳು ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಡುವಂತೆಯೂ, ಯಜ್ಞವು ಏಳು ಜನ ಹೋತ್ರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಡುವಂತೆಯೂ ಸಹ ಸೋಮರಸಗಳು ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಫೇರಾದಿಗಳಿಂದ ಆನೃತವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. (ಫೇರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುತ್ತವೆ).

English Translation

The libations are annointed with milk as kings with praises, and (tended) as a sacrifice by seven priests.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪರಿ ಸುವಾನಾಸ ಇಂದ್ರೋ ಮದಾಯ ಬರ್ಹಣಾ ಗಿರಾ ।

ಸುತಾ ಅರ್ಷಂತಿ ಧಾರಯಾ ॥ ೪ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಪರಿ | ಸುವಾನಾಸಃ | ಇಂದ್ರವಃ | ಮದಾಯ | ಬರ್ಹಣಾ | ಗಿರಾ |

ಸುತಾಃ | ಅರ್ಷಂತಿ | ಧಾರಯಾ ॥ ೪ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸುವಾನಾಸಃ ಸುವಾನಾ ಅಭಿಷೂಯಮಾಣಾ ಇಂದ್ರವಃ ಸೋಮಾ ಬರ್ಹಣಾ ಮಹತ್ವಾ ಗಿರಾ ಸ್ತುತಿರೂಪಯಾ ವಾಚಾ ಸುತಾ ಅಭಿಷುತಾಃ ಸಂತೋ ಮದಾಯ ಮದಾರ್ಥಂ ಧಾರಯಾ ಪರ್ಯರ್ಷಂತಿ ಪರಿತೋ ಗಚ್ಛಂತಿ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸುವಾನಾಸಃ—ಹಿಂದಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ | ಇಂದ್ರವಃ—ಸೋಮಗಳು | ಬರ್ಹಣಾ—ಮಹತ್ವಾದ | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿ | ಸುತಾಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು | ಮದಾಯ—ದೇವತೆಗಳ ಸಂತ್ಸುಪ್ತಿಗಾಗಿ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ | ಪರಿ ಅರ್ಷಂತಿ—ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

। ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ ।

ಹಿಂದಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸೋಮಗಳು ಮಹತ್ವಾದ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು ದೇವತೆಗಳ ಸಂತ್ಸುಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The Soma-juices, when poured forth, are effused with loud praise, and proceed in a stream to excite exhilaration.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಪಾನಾಸೋ ವಿವಸ್ತತೋ ಜನಂತ ಉಷಸೋ ಭಗಂ ।

ಸೂರಾ ಅಣ್ಣಂ ವಿ ತನ್ನತೇ ॥ ೫ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಪಾನಾಸಃ | ವಿವಸ್ವತಃ | ಜನಂತಃ | ಉಷಸಃ | ಭಗಂ |

ಸೂರಾಃ | ಅಣ್ವಂ | ವಿ | ತನ್ವತೇ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವಿವಸ್ವತ ಇಂದ್ರಸ್ಯಾಪಾನಾಸ ಅಪಾನಭೂತಾ ಉಷಸೋ ಭಗಂ ಜನಂತೋ ಜನಯಂತಃ
ಸೂರಾಃ ಸರಂತಃ ಸೋಮಾ ಅಣ್ವಂ ವಿ ತನ್ವತೇ | ಅಭಿಷವನೇಲಾಯಾಮುಪರನೇಷು ಶಬ್ದಂ ಕುರ್ವಂತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಿವಸ್ವತಃ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಅಪಾನಾಸಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾನಭೂತವಾದವೂ | ಉಷಸಃ—ಉಷೋ
ದೇವಿಗೆ | ಭಗಂ—ತೇಜಸ್ಸನ್ನು | ಜನಂತಃ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವೂ | ಸೂರಾಃ—ಸೃವಿಸುವವೂ ಆದ ಸೋಮ
ರಸಗಳು | ಅಣ್ವಂ—ಶಬ್ದವನ್ನು | ವಿ ತನ್ವತೇ—ಹರಡುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಪಾನಭೂತವಾದವೂ, ಉಷೋದೇವಿಗೆ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವೂ,
ಸೃವಿಸುವವೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು ಶಬ್ದವನ್ನು ಹರಡುತ್ತವೆ.

English Translation

The beverages of Vivaswat and producing the glory of the dawn,
the issuing juices spread their sound.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಪ॑ ದ್ವಾ॑ರಾ॒ ಮ॒ತೀ॒ನಾಂ ಪ್ರ॒ತ್ನಾ॑ ಋ॒ಣ್ವಂತಿ॑ ಕಾರ॒ವಃ॑ |

ವ್ಯ॒ಷ್ಣೋ॑ ಹರ॒ಸ॑ ಆ॒ಯವಃ॑ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಪ॑ | ದ್ವಾ॑ರಾ | ಮ॒ತೀ॒ನಾಂ | ಪ್ರ॒ತ್ನಾಃ | ಋ॒ಣ್ವಂತಿ॑ | ಕಾರ॒ವಃ |

ವ್ಯ॒ಷ್ಣಃ | ಹರ॑ಸೇ | ಆ॒ಯವಃ॑ || ೫ ||

• నాయణభాషం :

మతీనాం స్తుతీనాం కారవః కర్తార ఋత్విజః ప్రత్యాః పురాణా వృక్షః సేచకస్య
సోఽనుస్య తరస అతరస అతర్కారత్నాయవోఽ మనుష్యా ద్వారా యజ్ఞస్య ద్వారాణ్య పర్ణ్యంశి॥

• ప్రతిపదార్థ :

ప్రత్యాః—పురాతనరాదనరూ | మతీనాం—స్తుతిగళిగి | కారవః—నిరూపకరూ | వృక్షః—
కామనర్పకనాద సోఽనువన్న | తరసో—వహసికోండు బరలు నియుక్తరాద | ఆయవః—మానవరూ |
ద్వారా— యజ్ఞగృహద ద్వారగళన్న | అత ఋత్వింశి—తేగీయుక్తారీ.

॥ భావాదర్థ ॥

పురాతనరాదనరూ స్తుతినిరూపకరూ, కామనర్పకనాద సోఽనువన్న వహసికోండు బరలు
నియుక్తరాద మానవరూ యజ్ఞగృహద ద్వారగళన్న తేగీయుక్తారీ.

English Translation

The old makers of hymns, men the offerers of the Soma, throw open
the doors (of the sacrifice).

• సంకతాపాఠః :

స॒మీ॒తీ॒నా॒స॒ అ॒స॒తే॒ యో॒తా॒రః॑ స॒ప్త॒జా॒మయః॑ ।

ప॒ద॒మో॒క॒స్య॑ సి॒ప్ర॒తః॑ ॥ ౬ ॥

• పదపాఠః :

సం॒౫ తీ॒తీ॒నా॒సః॑ | అ॒స॒తే॒ | యో॒తా॒రః॑ | స॒ప్త॒౫ జా॒మయః॑ ।

ప॒దం॑ | ఏ॒క॒స్య॑ | సి॒ప్ర॒తః॑ ॥ ౬ ॥

• నాయణభాషం :

సమీతీనాసః సమీతీనా జామయోఽ జామిసద్వకా ఏకస్య సోఽనుస్య పదం శ్వా సం
సిప్రతః పురయంతః సప్త యోతారః సప్త యోత్రకా అసతే | యజ్ఞ ఋషివశంశి ॥

• ప్రతిపదార్థ :

సమీతీనాసః—ఓట్టిగి ఒండే మనస్సునంద సేంకోందిరువనరూ | సప్త జామయః—ఒండు
గళంతిరువనరూ ప్రసంఖ్యకరూ ఆద | యోతారః—ఏళు డన యోత్రగళు సత | ఏకస్య—ఒండే
సోఽనువద | పదం—స్వాన్వనన్న | సిప్రతః—సంత్తువరదు | అసతే—యజ్ఞ భూమియల్లి కుళశిద్వారీ.

ಃ ಛಾಂದಾಃ |

ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವವರೂ, ಬಂಧುಗಳಂತಿರುವವರೂ ಆದ ಏಳು ಜನ ಹೋತೃಗಳೂ ಸಹ ಒಂದೇ ಸೋಮದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸುತ್ತುವುದು ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The seven associated ministers like so many kinsmen filling the receptacle of the single (Soma), sit down (at the sacrifice).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ನಾಭಾ ನಾಭಂ ನ ಆ ದದೇ ಚಕ್ಷುಕ್ಕಿತ್ಸೂರ್ಯೇ ಸಚಾ |

ಕನೇರಪತ್ಯಮಾ ದುಹೇ || ೮ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ನಾಭಾ | ನಾಭಂ | ನಃ | ಆ | ದದೇ | ಚಕ್ಷುಃ | ಚಿತ್ | ಸೂರ್ಯೇ | ಸಚಾ |

ಕನೇಃ | ಅಪತ್ಯಂ | ಆ | ದುಹೇ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಃ |

ನಾಭಂ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ನಾಭಿಭೂತಂ ಸೋಮಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ನಾಭಾ ನಾಭಾವಹಮಾ ದದೇ | ಪಿಬಾಮಾತ್ಯರ್ಥಃ | ಪೀತಸೋಮಾನಾಮಸ್ಮಾಕಂ ಚಕ್ಷುಕ್ಕಿತ್ಸೂರಪಿ ಸೂರ್ಯೇ ಸಚಾ ಸಂಗತಂ ಭವತಿ | ಅಂಚ ಕನೇಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಣಃ ಸೋಮಸ್ಯಾಪತ್ಯಮಂತುಮಾ ದುಹೇ | ಅಪೂರಯಾಮಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ನಾಭಃ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾಭಿಭೂತವಾದ ಸೋಮವನ್ನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ನಾಭಾ—ಜಠರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ | ಆ ದದೇ—ನಾವು ಪಾನಮಾಡುತ್ತೇವೆ | ಚಕ್ಷುಕ್ಕಿತ್—ನಮ್ಮ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೂ ಸಹ | ಸೂರ್ಯೇ—ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ | ಸಚಾ—ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ | ಕನೇಃ—ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮದ | ಅಪತ್ಯಂ—ಪುತ್ರ ರೂಪವಾದ ಅಂಶವನ್ನು | ಆ ದುಹೇ—ತುಂಬುತ್ತೇನೆ.

ಃ ಛಾಂದಾಃ |

ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾಭಿಭೂತವಾದ ಸೋಮವನ್ನು ನಮ್ಮ ಜಠರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ನಾವು ಪಾನಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಚಕ್ಷುಸ್ಸೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾ ಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮದ ಪುತ್ರರೂಪವಾದ ಅಂಶವನ್ನು ತುಂಬುತ್ತೇನೆ.

English Translation

I take into my navel the navel of the sacrifice, my eye becomes
a associated with the sun, I fill the offspring of the sage.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ ಪ್ರಿಯಾ ದಿವಸ್ವದಮಧ್ಯಯುಃ ಭಿರ್ಗುಹಾ ಹಿತಂ |

ಸೂರಃ ಪಶ್ಯತಿ ಚಕ್ಷುಸಾ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಪ್ರಿಯಾ | ದಿವಃ | ಪದಂ | ಅಧ್ಯಯುಃ ಭಿಃ | ಗುಹಾ | ಹಿತಂ |

ಸೂರಃ | ಪಶ್ಯತಿ | ಚಕ್ಷುಸಾ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸೂರಃ ಸುವೀರ್ಯ ಇಂದ್ರಕೃತ್ಸನಾ ಚಕ್ಷುಷಾ ದಿವೋ ದೀಪ್ತಸ್ಯಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಂ
ಪದಮಧ್ಯಯುಃ ಭಿರ್ಗುಹಾ ಗುಹಾಯಾಂ ದ್ಯದಯೇ ಹಿತಂ ನಿಹಿತಂ ವೀತಂ ಸೋಮನುಪ್ಯಭಿ ಪಶ್ಯತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸೂರಃ—ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು | ದಿವಃ—ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ | ಪ್ರಿಯಾ—
ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದು | ಅಧ್ಯಯುಃ ಭಿಃ—ಅಧ್ಯಯುಃಗಳಿಂದ | ಗುಹಾ—ರಹಸ್ಯವಾದ ತಮ್ಮ ಒಳರದಲ್ಲಿ | ಹಿತಂ—
ಇಡಲ್ಪಟ್ಟುದು ಆದ | ಪದಂ—ಸೋಮದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಚಕ್ಷುಸಾ—ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ | ಅಭಿ ಪಶ್ಯತಿ—
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ವೀರ್ಯವಂತನಾದ ಇಂದ್ರನು, ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದುದು, ಅಧ್ಯಯುಃಗಳಿಂದ
ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಒಳರದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟುದು ಆದ ಸೋಮದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ನೋಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The powerful (Indra) looks with the eye of his own resplendent self
on the acceptable place of the Soma, fixed by the priests in the heart.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯ:೧೫೫೦ ||

ಉಪಾಸ್ಮಾ ಇತಿ ನವರ್ಚಮೇಕಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಯುಷ್ಯಾಧ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಉಪಾಸ್ಮಾ ಇತ್ಯೇನುಕ್ರಾಂತಂ || ಉಕ್ತಃ ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗಃ || ಅಭಿಷ್ಪವೇ ಘರ್ಮದುಘಾವತ್ಪ್ರೇಷನೀಯಮಾನೇ ನಮಸೇದುಪೇತ್ಯೇಷಾ | ಸೂಕ್ರಿತಂ ಚ | ನಮಸೇದುಪ ಸೀದತ ಸಂಜಾನಾನಾ ಉಪ ಸೀದನ್ನಭಿಜ್ಞ | ಅ. ೪-೭ | ಇತಿ ||

ಅನುವಾದವು—ಉಪಾಸ್ಮೈ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾ ಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಇರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಉಪಾಸ್ಮೈ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಭಿಷ್ಪವದಲ್ಲಿ ಘರ್ಮದುಘಾಕ್ಯಾಗಿ ಗೋದೋಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರವನ್ನು ಬಿಡುವವಾಗ ನಮಸೇದುಪ ಎಂಬ ಆರನೆಯ ಮಕ್ಕನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶ್ರಯಾನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರದ—ನಮಸೇದುಪ ಸೀದತ ಸಂಜಾನಾನಾ ಉಪ ಸೀದನ್ನಭಿಜ್ಞ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೪-೭) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಸೂಕ್ತ—೧೧

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧೧ |

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೭ | ವರ್ಗ—೩೬, ೩೭ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಂಖ್ಯೆ—೯ |

ಮುಷಿ—ಅನಿಕಃ ಕಾಶ್ರಪೋ ದೇವಲೋ ಮಾ |

ದೇವತಾ—ಪವಮಾಪಃ ಸೋಮಃ |

ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ ||

ಉಪಾಸ್ಮೈ ಗಾಯತಾ ನರಃ ಪವಮಾನಾಯೇಂದವೇ |

ಅಭಿ ದೇವಾ ಇಯಕ್ಷತೇ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಪ | ಅಸ್ಮೈ | ಗಾಯತ | ನರಃ | ಪವಮಾನಾಯ | ಇಂದವೇ |

ಅಭಿ | ದೇವಾನ್ | ಇಯಕ್ಷತೇ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ನರೋ ನೇತಾರ ಯುಕ್ತಿಜಃ ಯುಕ್ತಾಸ್ಯ ದೇವಾನಿಂದ್ರಾದೀನಘೇಯಕ್ಷತ ಅಭಿ... ನ
ಯಷ್ಟುಮಿಚ್ಛತೇ ಪವನಾನಾಯ ಕ್ಷರತೇತ್ಯಸ್ಮಾ ಅಭಿಷೂಯಮಾಣಾಯೇಂದವೇ ಸೋವ...
ಗಾಯತ | ಉಪಗಾನಂ ಕುರುತ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ನರಃ—ಯುಕ್ತಾಸ್ಯ ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿ ಕೃಗಳೇ | ದೇವಾನ್—ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಅಭಿ
ಇಯಕ್ಷತೇ—ಸಮಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವುದೂ | ಪವನಾನಾಯ—ಕುದ್ರವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ |
ಅಸ್ಮೈ ಇಂದವೇ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ | ಉಪ ಗಾಯತ—ಪ್ರಶಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ
ಪಠಿಸಿರಿ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಯುಕ್ತಾಸ್ಯ ನೇತೃಗಳಾದ ಎಲೈ ಮುಕ್ತಿ ಕೃಗಳೇ, ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವುದೂ
ಕುದ್ರವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ದ್ದೇಶಿಸಿ ಪ್ರಶಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಗಾನರೂಪದಲ್ಲಿ
ಪಠಿಸಿರಿ.

English Translation

Sing, leaders of rites, to this pure-flowing Indu, who is desirous of offering worship to gods.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ||

ಅಭಿ ತೇ ಮಧುನಾ ಪಯೋಽರ್ಥವಾಣೋ ಅಶಿತ್ತಯುಃ |

ದೇವಂ ದೇವಾಯ ದೇವಯು || ೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಅಭಿ | ತೇ | ಮಧುನಾ | ಪಯಃ | ಅರ್ಥವಾಣಃ ! ಅಶಿತ್ತಯುಃ |

ದೇವಂ | ದೇವಾಯ | ದೇವಯು || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತೇ ತವ ದೇವಂ ದೇವನೇತರಂ ದೇವಯು ದೇವಯುಂ ದೇವತಾಂ... ರಥಂ
ದೇವಾಯ ದೇವನೇತರಾಯೇಂದ್ರಾಯ ಮಧುನಾ ಪಯೋ ಗವ್ಯೇನ ಪಯಸಾರ್ಥವಾಣ ಮಧುನಾಂ...
ಚ್ಛಿತ್ತಯುಃ | ಅಭಿಶ್ಶೀಣಾನ್ | ಸಮಸ್ತುರ್ವನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ದೇವಂ—ದಿವ್ಯಸ್ವ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು | ದೇವಯು—ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿ ಸುವುದು | ತೇ—ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ ಆದ ರಸವನ್ನು | ದೇವಾಯು—ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ | ಮಧುಃ—ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದ | ಪಯಃ—ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಡನೆ | ಅಥರ್ವಾಣಃ—ಅಥರ್ವಸಂಕ್ಷುಕರಾದ ಮುಷಿಗಳು | ಅಥಿ ಅರಿಶ್ವಿಯುಃ—ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

॥ ಛಾಂದಾರ್ಥ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ದಿವ್ಯಸ್ವ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು, ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿ ಸುವುದೂ, ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಯಾದುದೂ ಆದ ರಸವನ್ನು ದೇವತಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಅಥರ್ವ ಸಂಕ್ಷುಕರಾದ ಮುಷಿಗಳು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The Atharvans have mixed with sweet milk for the deity (Indra) your divine and god-devoted (juice).

॥ ಸಂಹಾರಾಶಃ ॥

ಸ ನಃ ಪವಸ್ವ ಶಂ ಗವೇ ಶಂ ಜನಾಯ ಶಮರ್ವತೇ |

ಶಂ ರಾಜನ್ನೋಷಧೀಭ್ಯಃ || ೩ ||

॥ ಪದವಾಶಃ ॥

ಸಃ | ನಃ | ಪವಸ್ವ | ಶಂ | ಗವೇ | ಶಂ | ಜನಾಯ | ಶಂ | ಅರ್ವತೇ |

ಶಂ | ರಾಜನ್ | ಓಷಧೀಭ್ಯಃ || ೩ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ರಾಜನ್ ದೀಪ್ಯಮಾನ ಸೋಮ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧಸ್ತ್ವಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಗವೇ ಶಂ ಸುಖಂ ಪವಸ್ವ | ಕ್ಷರ | ಜನಾಯ ಪುತ್ರಾದಯೇ ಚ ಶಂ ಪವಸ್ವ | ಅರ್ವತೇಶ್ಚಾಯ ಚ ಶಂ ಪವಸ್ವ | ಓಷಧೀಭ್ಯಶ್ಚ ಶಂ ಪವಸ್ವ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ರಾಜನ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು | ನಃ—ನಮ್ಮ | ಗವೇ-ಗೋವುಗಳಿಗೆ | ಶಂ—ಸುಖವನ್ನು | ಪವಸ್ವ—ಒದಗಿಸು | ಜನಾಯ—ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ | ಶಂ—

ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು | ಅವರ್ತೇ—ನಮ್ಮ ಅಶ್ವಗಳಿಗೂ | ತಂ—ಸುಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು | ಓಷಧೀಭ್ಯಃ—ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮೂಲಿಕಾದಿಗಳಿಗೂ | ತಂ—ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸು. ನಮ್ಮ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ನಮ್ಮ ಅಶ್ವಗಳಿಗೂ ಸುಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು. ನಮ್ಮ ಮೂಲಿಕಾದಿಗಳಿಗೂ ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸು.

English Translation

Radiant (Soma), pour prosperity upon our cattle, upon our people, upon our horses, and upon our plants.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಬಭ್ರವೇ ನು ಸ್ವತವಸೇರುಣಾಯ ದಿವಿಸ್ಪತೇ |

ಸೋಮಾಯ ಗಾಥಮರ್ಚತ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಬಭ್ರವೇ | ನು | ಸ್ವತವಸೇ | ಅರುಣಾಯ | ದಿವಿಸ್ಪತೇ |

ಸೋಮಾಯ | ಗಾಥಂ | ಅರ್ಚತ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸ್ತೋತಾರಃ ಬಭ್ರವೇ ಬಭ್ರವರ್ಣಾಯ ಸ್ವತವಸೇ ಸ್ವಬಲಾಯಾರುಣಾಯ ಕದಾಚಿದರುಣವರ್ಣಾಯ ದಿವಿಸ್ಪತೇ ದಿವಂ ಸ್ಪತತೇ ಸೋಮಾಯ ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಗಾಥಂ ಸ್ತುತೀರೂಪಾಂ ವಾಚನುರ್ಚತ | ಉಚ್ಚಾರಯತೇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರಗಳೇ) ಬಭ್ರವೇ—ಹಸರುಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಕೆಂಪುವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು | ಸ್ವತವಸೇ—ಸ್ವಯಂ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು | ಅರುಣಾಯ—(ಒಂದೊಂದು ಸಲ) ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು | ದಿವಿಸ್ಪತೇ—ಅಂಶರಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಟ್ಟತಕ್ಕದ್ದು ಆದ | ಸೋಮಾಯ—ಸೋಮವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | ನು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಗಾಥಂ—ಗಾನರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಅರ್ಚತ—ಅರ್ಪಿಸಿ.

ಧಾವಾರ್ಥ .

ಎಲೈ ಸ್ತೋತ್ರೈಗಳೇ, ಹೆಸರುಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಕೆಂಪುನರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ, ಸ್ವಯಂಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಹಿಂದೊಂದು ಸಲ ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳದ್ದೂ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತಕ್ಕದ್ದೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ಗಾನರೂಪವಾದ ಸ್ತುತಿಯನ್ನರ್ಪಿಸಿ.

English Translation

Recite praises to the brown-coloured self-vigorous red heaven-touching Soma.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಹಸ್ತಚ್ಯುತೇಭಿರದ್ರಿಭಿಃ ಸುತಂ ಸೋಮಂ ಪುನೀತನ |

ಮಧಾನಾ ಧಾವತಾ ಮಧು || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಹಸ್ತಚ್ಯುತೇಭಿಃ | ಅದ್ರಿಭಿಃ | ಸುತಂ | ಸೋಮಂ | ಪುನೀತನ |

ಮಧಾ | ಅ | ಧಾವತ | ಮಧು || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಬುತ್ವಿಜಃ ಹಸ್ತಚ್ಯುತೇಭಿರ್ಹಸ್ತಪ್ರಚ್ಯುತೈರದ್ರಿಭಿರಭಿಷವಗ್ರಾವಾಃ ಸುತಮುಭಿಸುತಂ ಸೋಮಂ ಪುನೀತನ | ಪವಿತ್ರೇ ಸಾವಯತ | ಅಪಿ ಚ ಮಧಾ ಮದಕರೇ ಸೋಮೇ ಮಧು ಗನ್ಯಂ ಪಯ ಆ ಧಾವತ | ಪ್ರಕ್ಷಿಪತ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

(ಎಲೈ ಬುತ್ವಿಜ್ಯಗಳೇ) ಹಸ್ತಚ್ಯುತೇಭಿಃ—ಕೈಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಸುತಂ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ಪುನೀತನ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ | ಮಧಾ—ಮಧುಕರವಾದ ಈ ಸೋಮವದಲ್ಲಿ | ಮಧು—ರುಚಿಯುಳ್ಳ ಕ್ಷೀರವನ್ನು | ಅ ಧಾವತ—ಸೇರಿಸಿ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ.

|| ಧಾವಾರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಬುತ್ವಿಜ್ಯಗಳೇ, ಕೈಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಿಂಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮವನ್ನು ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ. ಮಧುಕರವಾದ ಈ ಸೋಮದೊಡನೆ ರುಚಿಯುಳ್ಳ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ.

English Translation

Purify the Soma which has been effused by the stones whirled by the hands ; mix the sweet (milk) in the inebriating juice.

। ಸಂಹಿತಾಠಃ ।

ನಮಸೇದುಪ್ ಸೀದತ ದಧ್ನೇದಭಿ ತ್ರೀಣೇತನ ।

ಇಂದುಮಿದ್ರೇ ದಧಾತನ ॥ ೬ ॥

॥ ಸದಠಾಠಃ ॥

ನಮಸಾ | ಇತ್ | ಉಪ್ | ಸೀದತ | ದಧ್ನಾ | ಇತ್ | ಅಭಿ | ತ್ರೀಣೇತನ |

ಇಂದುಂ | ಇಂದ್ರೇ | ದಧಾತನ ॥ ೬ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಋತ್ವಿಜಃ ನಮಸೇನ್ನಮಸ್ಕಾರೇಣೈವೋಪ ಸೀದತ | ಸೋಮಮುಪಗಚ್ಛತ | ದಧ್ನೇದ್ಧ-
ಧ್ನೈವಾಭಿ ತ್ರೀಣೇತನ | ಅಭಿತ್ರೀಣೇತ ಣ | ಇಂದ್ರ ಇಂದುಂ ಸೋಮಂ ದಧಾತನ | ಛತ್ರ ಚ ॥

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

(ಎಲೈ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೇ) ನಮಸೇತ್—ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ | ಉಪ ಸೀದತ—ಸೋಮವನ್ನು
ಸಮಾಪಿಸಿರಿ | ದಧ್ನೇತ್—ದಧಿಯೊಂದಿಗೇ | ಅಭಿ ತ್ರೀಣೇತನ—ಸೇರಿಸಿ ಮಿತ್ರವಾಡಿರಿ | ಇಂದ್ರೇ—
ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೇ | ಇಂದುಂ—ಸೋಮವನ್ನು | ದಧಾತನ—ಅರ್ಪಿಸಿರಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಋತ್ವಿಕ್ಕುಗಳೇ, ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಸೋಮವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿರಿ. ಅದನ್ನು ದಧಿಯೊಂದಿಗೇ
ಸೇರಿಸಿ ಮಿತ್ರವಾಡಿರಿ. ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸಿರಿ.

English Translation

Approach with reverence, mix (the libation) with the curds, offer
the Soma to Indra.

। ಸಂಹಿತಾಠಃ ।

ಅಮಿತ್ರಾಹಾ ವಿಚೇರ್ಷಣಿಃ ಪನಸ್ತ ಸೋಮು ತಂ ಗವೇ ।

ದೇವೇಭ್ಯೋ ಅನುಕಾಮುಕ್ಯತ್ ॥ ೭ ॥

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ಅಮಿತ್ರಹಾ | ವಿದ್ವಿಚ್ಛೇಷಣಿಃ | ಪವಸ್ವ | ಸೋಮು | ಶಂ | ಗವೇ |

ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಅನುಕಾಮ್ಯಕೃತ್ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮು ಅಮಿತ್ರಹಾಮಿತ್ರಾಣಾಂ ಹಂತಾ ವಿಚ್ಛೇಷಣಿವಿದ್ವಿಷ್ಣ್ವಾ ದೇವೇಭ್ಯೋಽನುಕಾಮು-
ಕೃದಭೀಷ್ಯಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ತ್ವಂ ಗವೇಽಸ್ಮಾಕಂ ಗವೇ ಶಂ ಸುಖಂ ಪವಸ್ವ | ಕ್ಷರ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸೋಮು—ಎಲೈ ಸೋಮುದೇವನೇ | ಅಮಿತ್ರಹಾ—ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ | ವಿಚ್ಛೇಷಣಿಃ—ವಿವೇಕಪೂರ್ಣ
ವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನೂ | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಹ | ಅನುಕಾಮ್ಯಕೃತ್—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು
ನೆರವೇರಿಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು | ಗವೇ—ನಮ್ಮ ಗೋವುಗಳಿಗೆ | ಶಂ—ಸುಖವನ್ನು | ಪವಸ್ವ—ಒದಗಿಸು.

|| ಛಾಂದಾಲ್ ||

ಎಲೈ ಸೋಮುದೇವನೇ, ಶತ್ರುನಾಶಕನೂ, ವಿವೇಕಪೂರ್ಣವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನೂ ದೇವತೆಗಳ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು ನಮ್ಮ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಒದಗಿಸು.

English Translation

Soma, slayer of our enemies, the wise one, the fulfiller of the desires
of the gods, shed prosperity on our cattle.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಇಂದ್ರಾಯ ಸೋಮು ಪಾತವೇ ಮದಾಯ ಪರಿ ಸಿಚ್ಛೇ |

ಮನಸ್ವಿನ್ಮನಸ್ವತಿಃ || ೮ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ಇಂದ್ರಾಯ | ಸೋಮು | ಪಾತವೇ | ಮದಾಯ | ಪರಿ | ಸಿಚ್ಛೇ |

ಮನಸ್ವಿಚಿತ್ | ಮನಸಃ | ಪತಿಃ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಮನಸ್ವಿ ನ್ನನಸೋ ಜ್ಞಾತಾ ಮನಸಸ್ವತೀಶ್ವರಶ್ಚ ಮಿಂದ್ರಾ ಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪಾನವೇ ಪಾನಾಯ ಮದಾಯ ಚ ಪರಿ ಷಿಚ್ಯಸೇ | ಪರಿಶಃ ಪಾತ್ರೇಷು ಸಿಚ್ಯಸೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ಮನಸ್ವಿತ್—ಗೂಢವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ | ಜ್ಞಾತಾ—ಅರಿಯುವವನೂ | ಮನಸಸ್ವತೀ—ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಶ್ವರನೂ ಆದ ನೀನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಪಾಶವೇ—ಪಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಮದಾಯ—ತತ್ಪಲವಾದ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಪರಿಷಿಚ್ಯಸೇ—ಸುತ್ತಲೂ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಗೂಢವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಅರಿಯುವವನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಶ್ವರನೂ ಆದ ನೀನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತತ್ಪಲವಾದ ಹರ್ಷಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಸುತ್ತಲೂ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, you are cognizant of the mind, lord of the mind, you are poured forth for Indra to drink for his exhilaration.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನ ಸುವೀರ್ಯಂ ರಯಿಂ ಸೋಮ ರಿರೀಹಿ ನಃ |

ಇಂದ್ರವಿದ್ರೇಣ ನೋ ಯುಜಾ || ೯ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನ | ಸುವೀರ್ಯಂ | ರಯಿಂ | ಸೋಮ | ರಿರೀಹಿ | ನಃ |

ಇಂದ್ರೋ ಇತಿ | ಇಂದ್ರೇಣ | ನಃ | ಯುಜಾ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದ್ರೋ ಕ್ಲಿದ್ರಮಾನ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಸುವೀರ್ಯಂ ಕೋಛನವೀರ್ಯೋವೇತಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ಸಂಬಂಧಿನೇಂದ್ರೇಣ ಯುಜಾ ಸಹಾಯೇನ ನೋಽಶ್ವದ್ಭಂ ರಿರೀಹಿ | ದೇಹಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಇಂದ್ರೋ—ಪ್ರವಶ್ಯವನೂ | ಪವಮಾನ—ಕುದ್ದಿ ಕಾರಳನೂ ಆದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮ ದೇವನೇ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ರಿರೀಹಿ—

ಒದಗಿಸಿಕೊಡು | ಇಂದ್ರೇಣ ಯುಜಾ—ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಸಹಾಯದೊಡನೆ | ನೇ—ನಮಗೆ |
(ಓಲೀಹಿ—ಒದಗಿಸು).

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರವಿಸತಕ್ಕವನೂ, ಶುದ್ಧೀಕಾರಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ
ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು. ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಸಹಾಯದೊಡನೆ ನಮಗೆ ಒದಗಿಸು.

English Translation

Pure-dropping Soma, grant us wealth with excellent male offspring,
—grant it to us, Indu, with Indra as our ally.

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತಿ ನನಚ್ಛಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾಧ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಸೋಮಾ
ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂದು ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತ
ದಂತೆಯೇ ಇರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು
ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೨

ಮಂದಲ—೯ || ಅನುವಾಕ—೧ || ಸೂಕ್ತ—೧೨ ||
ಅಸ್ಯಕ್—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೭ || ವರ್ಗ—೩೪, ೩೯ ||
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೯ ||
ಮುಷಿ—ಅಸಿತಃ ಇತ್ಯರ್ಥೋ ದೇವಲೋ ವಾ ||
ದೇವತಾ—ಶವನಾಭಃ ಸೋಮಃ ||
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿಂದವಃ ಸುತಾ ಮುತಸ್ಯ ಸಾದನೇ |

ಇಂದ್ರಾಯ ನುಧುನುಕ್ತಮಾಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸೋಮಾಃ | ಅಸ್ತಗ್ರಂ | ಇಂದವಃ | ಸುತಾಃ | ಋತಸ್ಯ | ಸದನೇ |

ಇಂದ್ರಾಯ | ಮಧುಮರ್ತಮಾಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುತಾ ಅಭಿಷುತಾ ಮಧುಮತ್ತಮಾ ಅತಿತಯೇನ ಮಧುಮಂತ ಇಂದವಃ ಸೋಮಾ ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸಾದನೇ ಗೃಹ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಾರ್ಥಮಸ್ತಗ್ರಂ | ಸ್ಯಜ್ಜಂತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸುತಾಃ—ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಿಂಟಲ್ಪಟ್ಟವೂ | ಮಧುಮತ್ತಮಾಃ—ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದವೂ | ಇಂದವಃ—ಸ್ರವಿಸತಕ್ಕವೂ ಆದ | ಸೋಮಾಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಸಾದನೇ—ಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅಸ್ತಗ್ರಂ—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಿಂಟಲ್ಪಟ್ಟವೂ, ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದವೂ, ಸ್ರವಿಸತಕ್ಕವೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

English Translation

The most sweet-flavoured Soma-libations are poured forth to Indra in the hall of sacrifice.

• ಸಂಹಿತಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ವಿಪ್ರಾ ಅನೂಷತ ಗಾವೋ ವತ್ಸಂ ನ ಮಾತರಃ |

ಇಂದ್ರಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಸೀತಯೇ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅನೂಷತ | ಗಾವಃ | ವತ್ಸಂ | ನ | ಮಾತರಃ |

ಇಂದ್ರಂ | ಸೋಮಸ್ಯ | ಸೀತಯೇ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯೇಂದ್ರಂ ಮಾತರೋ ಜನಯಿತ್ಯೋ
ಗಾವೋ ವತ್ಸಂ ನ ಯಥಾ ವತ್ಸಂ ಪ್ರತಿ ತದ್ವದಭ್ಯನೂಷತ | ಅಭಿಶಬ್ದಯಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಮಾತರಃ—ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿರುವ | ಗಾವಃ—ಗೋವುಗಳು | ವತ್ಸಂ ನ—ತಮ್ಮ ಕರುಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ
ಕರಿಯುವಂತೆ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಕರ್ತರು | ಸೋಮಸ್ಯ—ಸೋಮರಸದ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾ
ರ್ಥವಾಗಿ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಅಭ್ಯನೂಷತ—ಶಬ್ದಮಾಡಿ ಕರಿಯುತ್ತಾರೆ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಕರುವನ್ನು ಹಾಕಿರುವ ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರುಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರಿಯುವಂತೆ ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಸ್ತುತಿ
ಕರ್ತರು ಸೋಮರಸದ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಶಬ್ದಮಾಡಿ (ಸ್ತುತಿಸಿ) ಕರಿಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The wise (priests) call upon Indra to drink the Soma as the mother
cows low to their calves.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಮದಚ್ಯುತ್ಕ್ವೇತಿ ಸಾದನೇ ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾ ವಿಪಶ್ಚಿತ್ |

ಸೋಮೋ ಗೌರೀ ಅಧಿಶ್ರಿತಃ || ೩ ||

|| ಕದಪಾಠಃ ||

ಮದ್ಚ್ಯುತ್ | ಕ್ವೇತಿ | ಸದನೇ | ಸಿಂಧೋಃ | ಊರ್ಮಾ | ವಿಪಶ್ಚಿತ್ |

ಸೋಮಃ | ಗೌರೀ ಇತಿ | ಅಧಿ | ಶ್ರಿತಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಮದಚ್ಯುದ್ವದಕರಸ್ಯ ರಸಸ್ಯ ಚ್ಯಾವಯಿತಾ ಸೋಮಃ ಸಾದನೇ || ಸಂಹಿತಾಯಾಂ
ದೀರ್ಘಶ್ಚಾಂದಸಃ || ಸ್ತಾನೇ ಕ್ವೇತಿ | ನಿವಸತಿ | ಏತದೇವ ವಿವ್ರಣೋತಿ | ಸಿಂಧೋರ್ನದ್ಯಾ ಊನೋರ್ಮಾರ್
ತರಂಗೇ | ವಸತೀವರೀಷ್ಟಿತ್ಯರ್ಥಃ | ವಿಪಶ್ಚಿದ್ವಿದ್ವಾನೋ ಗೌರೀ ಅಧಿ ಗೌರ್ಯಾಮಧಿ | ಅಧೀತಿ
ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥಾನುವಾದಃ | ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾಯಾಂ ವಾಚಿ | ಗೌರೀ ಗಾಂಧರ್ವೀತಿ ವಾಚ್ಛಾನುಸು ಪಾಠಾತ್ |
ಶ್ರಿತಃ | ವಿಶ್ರಯಂತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ಮದಚ್ಯುತಂ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಸೋಮವು | ಸಾದನೇ—ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ | ಸಿಂಧೋಃ—ನದಿಯು | ಊರ್ಮಾ—ಅಲೆಯರೂಪದ ವಸತೀವರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು | ಕ್ಷೇತಿ—ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ | ವಿಪಕ್ವಿತಾ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮವು | ಗಾರೀ ಅಥಿ—ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಕ್ಯನೆಂದಿಗೆ ಸೇರಿ | ಶ್ರೀತಃ—ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಸೋಮವು ಯಜ್ಞಗೃಹದಲ್ಲಿ ನದಿಯ ಅಲೆಯರೂಪದ ವಸತೀವರೀ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ಉದಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಿತ ಸೋಮವು ಮಾಧ್ಯಮಿಕಾವಾಕ್ಯನೆಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The wise Soma, the bestower of exhilaration, dwells in the hall of (sacrifice), mixed with the waves of the river to a chant in the middle tone.

• ಸಂಹಿತಾಂಶುಃ •

ದಿವೋ ನಾಭಾ ವಿಚಕ್ಷಣೋವ್ಯೋ ವಾರೇ ಮಹೀಯತೇ |

ಸೋಮೋ ಯಃ ಸುಕ್ರತುಃ ಕವಿಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ದಿವಃ | ನಾಭಾ | ವಿಚಕ್ಷಣಃ | ಅವ್ಯಃ | ವಾರೇ | ಮಹೀಯತೇ |

ಸೋಮಃ | ಯಃ | ಸುಕ್ರತುಃ | ಕವಿಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಃ ಸುಕ್ರತುಃ ಸುಪ್ರಜ್ಞಃ ಕವಿಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾ ವಿಚಕ್ಷಣೋ ವಿದ್ರವ್ಯಾ ಸ ಸೋಮೋ ದಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯ ನಾಭಾ ನಾಭಾ ನಾಭಿಧೂತೀವ್ಯೋಽವೇವಾರೇ ವಾಲೇ ಮಹೀಯತೇ | ಪೂಜ್ಯತೇ | ಪೂಯಮಾನಃ ಸ್ತೂಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ಯಃ—ಯಾರು | ಕವಿಃ—ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿಯೂ | ಸುಕ್ರತುಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವೃತ್ತನನಾಗಿಯೂ ವಿಚಕ್ಷಣಃ—ವಿವೇಕಯುತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಆಗಿರುವನೋ ಅಂತಹ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮವು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ | ನಾಭಾ—ನಾಭಿಧೂತೀವ್ಯೋ (ಮಧ್ಯಭಾಗವಲ್ಲ) | ಅವ್ಯಃ ವಾರೇ — ಶುದ್ಧೀಕಾರಕವಾದ ಉಕ್ಷಯ ಮೇಲೆ (ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವಾಗ) | ಮಹೀಯತೇ—ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿಯೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ವಿವೇಕಯುತವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಸೋಮನು ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಶೋಧಕವಾದ ಉಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ (ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವಾಗ) ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Soma, the observant, who is the wise seer, is worshipped in the navel of the sky, the woollen filter.

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ॥

ಯಃ ಸೋಮಃ ಕಲಶೇಷ್ವಾ ಅಂತಃ ಪವಿತ್ರ ಅಹಿತಃ ।

ತಮಿಂದುಃ ಪರಿ ಸ್ವಸ್ವಜೇ ॥ ೫ ॥

॥ ಪದವಾಣಿ ॥

ಯಃ | ಸೋಮಃ | ಕಲಶೇಷು | ಅ | ಅಂತರಿಕೆ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಹಿತಃ |

ತಂ | ಇಂದುಃ | ಪರಿ | ಸ್ವಸ್ವಜೇ ॥ ೫ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಯಃ ಸೋಮಃ ಕಲಶೇಷು ಕುಂಭೇಷ್ವಾ ಅಸ್ಮೇ ಯಶ್ಚ ಪವಿತ್ರೇ ಪವಿತ್ರಸ್ಯಾಂತರ್ಮುಢ್ಯ ಅಹಿತೋ ನಿಹಿತಃ ತಂ ಸ್ಯಾಂಶಭೂತಂ ಸೋಮಮಿಂದುಃ ಸೋಮೋ ದೇವಃ ಪರಿ ಸ್ವಸ್ವಜೇ | ಪ್ರವಿಶತಿ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಯಃ—ಯಾವ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮನು | ಕಲಶೇಷು—ಕಲಶಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ | ಅ — ಇರುವುದೋ (ಮತ್ತು) | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ | ಅಂತಃ—ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ | ಅಹಿತಃ—ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ | ತಂ—ಅಂತಹ ಸೋಮನನ್ನು | ಇಂದುಃ—ಸೋಮದೇವನು | ಪರಿ ಸ್ವಸ್ವಜೇ—ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಯಾವ ಸೋಮನು ಕಲಶಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದೋ ಮತ್ತು ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದೋ ಅಂತಹ ಸೋಮನನ್ನು ಸೋಮದೇವನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indu has embraced that Soma which is collected in the ewers and has been passed through the filter.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಪ್ರ ವಾಚಮಿಂದುರಿಷ್ಯತಿ ಸಮುದ್ರಸ್ಯಾಧಿ ವಿಷ್ವಪಿ |

ಜಿನ್ನೈಯೋಶಂ ಮಧುಶ್ಚುತಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪ್ರ | ವಾಚಂ | ಇಂದುಃ | ಇಷ್ಯತಿ | ಸಮುದ್ರಸ್ಯ | ವಿಷ್ವಪಿ |

ಜಿನ್ನೈನ್ | ಕೋಶಂ | ಮಧುಶ್ಚುತಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಇಂದುಃ ಸೋಮೋ ಮಧುಶ್ಚುತಂ ಮಧುನಶ್ಚಾವಕಂ ಕೋಶಂ ಮೇಘಂ | ಅಸುಃ ಕೋಶ ಇತಿ ಮೇಘನಾಮಸು ಪಶಾತ್ | ಜಿನ್ನೈನ್ ಇಯನ್ಯಮುದ್ರಸ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ಯಾಧಿ ವಿಷ್ವಪಿ ವಿಷ್ವಪ್ತೇ ಸ್ಯಾನೇ ವಾಚಂ ಪ್ರೇಷ್ಯತಿ | ಪ್ರೇರಯತಿ | ಪವಿತ್ರೇ ಪೂಯಮಾನಃ ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದುಃ—ಸೋಮನು | ಮಧುಶ್ಚುತಂ—ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುವ | ಕೋಶಂ—ಮೇಘವನ್ನು | ಜಿನ್ನೈನ್—ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾ | ಸಮುದ್ರಸ್ಯ ಅಧಿ—ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮೇಲೆ | ವಿಷ್ವಪಿ—ಉತ್ತಮವಾದ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು | ವಾಚಂ—ಶಬ್ದವನ್ನು | ಪ್ರ ಇಷ್ಯತಿ—ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ (ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ).

• ಛಾಂದಾಃ •

ಸೋಮನು ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಮೇಘವನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಅಂತರಿಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಅಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶಬ್ದವನ್ನೊಡುಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indu emits a sound, abiding in the firmament of the sky, and delighting the nectar-shedding cloud.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ನಿತ್ಯಸ್ಮೋತ್ತೋ ವನಶ್ಚುತೀರ್ಧೀನಾಮಂತಃ ಸಬ್ದರ್ಮಘಃ |

ಹಿನ್ವಾನೋ ಮಾನುಷಾ ಯುಗಾ || ೭ ||

• ಪದಗಾಣಿ •

ನಿತ್ಯಸ್ರೋತ್ರಃ | ವನಸ್ಪತಿಃ | ಧೀನಾಂ | ಅಂತರಿಕಿ | ಸಬ್ದುಡುಘಃ |

ಹಿನ್ವಾನಃ | ಮಾನುಷಾ | ಯುಗಾ || ೭ |

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನಿತ್ಯಸ್ರೋತ್ರಃ ಸಂತತಸ್ರೋತ್ರಃ ಸಬ್ದುಘೋಽವ್ಯುತ್ಸ್ಯ ದೋಗ್ಧಾ ವನಸ್ಪತಿವರ್ತನಾನಾಂ ಪಾಲಯಿತಾ ಸೋಮೋ ಮಾನುಷಾ ಮಾನುಷಾಣಿ ಯುಗಾ ಯುಗಾನ್ಯಹೀನೈಕಾಹಾತ್ಮಕಾನಿ ಹಿನ್ವಾನಃ ಪ್ರೀಣಯನ್ವೀನಾಂ ಕರ್ಮಣಾನಾಂತರ್ಮಧ್ಯೇ ನಿವಸ್ತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ನಿತ್ಯಸ್ರೋತ್ರಃ—ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸ್ತುತಿಯುಳ್ಳವನೂ | ಸಬ್ದುಘಃ—ಅಮೃತವನ್ನು ಕರೆಯುವವನೂ | ವನಸ್ಪತಿಃ—ವನಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಸೋಮನು | ಮಾನುಷಾ—ಮಾನವರಿಗೆ ಸೇರಿದ | ಯುಗಾ—ಅಹೀನಾದಿ ಕಾಲ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ | ಹಿನ್ವಾನಃ—ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾ | ಧೀನಾಂ—ಕರ್ಮಗಳ | ಅಂತಿ—ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥ •

ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಅಮೃತವನ್ನು ಕರೆಯುವವನೂ, ವನಗಳಿಗೆ ಪಾಲಕನೂ ಆದ ಸೋಮನು ಮಾನವರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಹೀನಾದಿ ಕಾಲವಿಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಕರ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Soma, whose praise is eternal, the lord of forests, the shedder of nectar and rejoicing the generations of men, (is present) in the midst of our sacred rites.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಪ್ರಿಯಾ ದಿವಸ್ವದಾ ಸೋಮೋ ಹಿನ್ವಾನೋ ಅರ್ಷತಿ |

ನಿಪ್ರಸ್ಯ ಧಾರಯಾ ಕವಿಃ || ೮ ||

• ಪದಗಾಣಿ •

ಅಭಿ | ಪ್ರಿಯಾ | ದಿವಃ | ಪದಾ | ಸೋಮಃ | ಹಿನ್ವಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ನಿಪ್ರಸ್ಯ | ಧಾರಯಾ | ಕವಿಃ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಕವಿಃ ಕ್ರಾಂತಕರ್ಮಾ ಸೋಮೋ ದಿವೋಽಂತರಿಕ್ವಾದ್ಧಿನ್ಯಾನಃ ಪ್ರೇಯಮಾಣೋ ವಿಪ್ರಸ್ಯ
ಮೇಧಾವಿನಃ ಸ್ವಸ್ಯ ಧಾರಯಾ ಪ್ರಿಯಾ ಪ್ರಿಯಾಣಿ ಪದಾನಿ ಸ್ಥಾನಾನ್ಯಭ್ಯರ್ಷತಿ | ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಕವಿಃ—ಮೇಧಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮನು | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ |
ಹಿನ್ಯಾನಃ—ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಪ್ರಿಯಾ—ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ, |
ಪದಾ—ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ | ಅಭಿ ಅರ್ಷತಿ—ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಮೇಧಾಯುತವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಸೋಮನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಕಳುಹಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗ ಮೇಧಾವಿಯಾದ
ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ಯಜ್ಞಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The sage Soma, urged from heaven, flows in a stream to the beloved
abodes of his devout (worshiper).

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ :

ಆ ಪವಮಾನ ಧಾರಯ ರಯಿಂ ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ |

ಅಸ್ಮೀ ಇಂದೋ ಸ್ವಾಭುವಂ || ೯ ||

ಃ ಪದಮಾಃ :

ಆ | ಪವಮಾನ | ಧಾರಯ | ರಯಿಂ | ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ |

ಅಸ್ಮೀ ಇತಿ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಸ್ವಾಭುವಂ | ೯ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಪವಮಾನೇಂದೋ ಸೋಮು ತ್ವಂ ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ ಬಹುದೀಪ್ತಿಂ ಸ್ವಾಭುವಂ ಕೋಧನ-
ಭವನಂ ರಯಿಂ ಧನಮಸ್ಮೇ ಅಸ್ತಾಸು ಧಾರಯ | ಪ್ರಕ್ಷಿಪೇತ್ಪರ್ಚಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಪವಮಾನ—ಶುಭ್ರವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ | ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ—
ಅನೇಕವಿಧವಾಗಿ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಸ್ವಾಭುವಂ—ಅಂತ್ರಮವಾದ ಭವನದಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ |
ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ಅಸ್ಮೇ—ನಮಗೆ | ಆ ಧಾರಯ—ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರವಾಹವುಳ್ಳ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅನೇಕವಿಧವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ, ಉತ್ತಮವಾದ ಸಸತಿಸ್ವಾನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ನಮಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Purifying Indu, bestow upon us wealth of a thousand radiances excellent in its nature.

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತಮೋ ಹಾರ್ದಂ ನಿವಾರಯನ್ |

ಪುನುರ್ಥಾರಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾ ತೀರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಾಧಿರಾಜಶರಣೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಬೂಪಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಯುಕ್ತಂಹಿತಾಧ್ಯಾತ್ಮೇಷ್ವಾತ್ಮಕೇ ಸಪ್ರಮೋದ್ಯಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||

|| ಓಂ ತತ್ಸತ್ ||

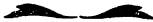
ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುವಾದಯುತವೂ ಆದ
ಬುಕ್ಕವೀರಸಂಹಿತೆಯ ಅರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದ ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

|| ಓಂ ತತ್ಸತ್ ||

ಯದಕ್ಷರಪದಭ್ಯಸ್ತಂ ಮಾತ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ಭವೇತ್ |
ತತ್ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |

|| ಶುಭಂ ಧೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಂ ||

॥ ಶ್ರೀ ॥

॥ ಶ್ರೀ ಮಹಾಗಣಾಧಿಪತಯೇ ನಮಃ ॥

ನಾಗೀಶಾಧ್ಯಾಃ ಸುಮನಸಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಾನಾಮುಖಶ್ರಮೇ |
ಯಂ ನತ್ಯಾ ಕೃತಕೃತ್ಯಾಃ ಸ್ತುತಂ ನಮಾಮಿ ಗಣಾನನಂ |
ಯಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿಸಿತಂ ವೇದಾ ಯೇ ವೇದೇಛ್ಯೋಽಖಿಲಂ ಜಗತ್ |
ಏರ್ವಮೇ ತಮುಪಂ ವಂದೇ ವಿದ್ಯಾತಿರ್ಥಮುಖೇಶ್ವರಂ |
ವೇದಃ ಶಿವಃ ಶಿವೋ ವೇದೋ ವೇದಾಧ್ಯಾಯಾ ಸದಾಶಿವಃ |
ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವೇದಮೇವ ಸದಾ ಜಪೇತ್ |

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತಾ

ಮಂತ್ರೇದಸಂಹಿತಾ

ಅಥ ಷಷ್ಠಾಷ್ಟಕೇಽಷ್ಟಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ

ಆರನೆಯ ಅಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ತತ್ರ ಸೋಮಃ ಪುನಾಢ ಇತಿ ನವಚರಂ ಶ್ರೆಯೋದಕಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಅಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವರ್ಷಿ |
ಸೋಮೋ ದೇವತಾ | ಪವನಾನಗುಣಃ ಸೋಮೋ ವಿಶ್ವೇಯಃ ಕಾಕ್ಯಶಾವೃಷೀ ಇತಿ ವಿದ್ಯಾದನು-
ಕ್ತೇಽಪಿ ಲಾಘವಾಯಾ ದ್ಯುಶ್ಚ ಚ್ಯುತಾರ್ತ | ಸೋಮ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿಶಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತೆಯ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೋಮಃ ಪುನಾಢ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಸಿತಃ ಕಾಕ್ಯಶಃ ಅಥವಾ ದೇವಲಃ ಎಂಬುವನು ಮುಖಿಯು; ಸೋಮುವು ದೇವತೆಯು; ಈ ಮಂಡಲದ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವತೆಯನ್ನು ದ್ವಿಶಿಸಿರುವ ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ಪವನಾನಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಸೋಮನೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಅಸಿತಃ ಮತ್ತು ದೇವಲಃ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಮುಹಿಗಳೂ ಕಾಕ್ಯಪಗೋತ್ರೋದ್ಭವರು. ಅನುಕ್ರಮಃಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮಃ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಶಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೩

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧೩ ||
 = ಸ್ವ ಕ್ತ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧, ೨ ||
 ಸೂಕ್ತದ್ವಯದ ಮುಕ್ತಂಜ್ಞೆ—೯ ||
 ಮುಖ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯ ಸೋ ದೇವಲೋ ವಾ ||
 ದೇವತಾ—ಪದವನಾಃ ಸೋಮಃ ||
 ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸೋಮಃ | ಪುನಾನೋ ಅರ್ಷತಿ ಸಹಸ್ರಧಾರೋ ಅತ್ಯವಿಃ |

ವಾಯೋಽಂದ್ರಸ್ಯ ನಿಷ್ಪೃತಂ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸೋಮಃ | ಪುನಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ | ಸಹಸ್ರಧಾರಃ | ಅತಿ೨ಅವಿಃ |

ವಾಯೋಃ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ನಿಷ್ಪೃತಂ || ೧ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಯಂ ಪುನಾನಃ ಪಾವಕಃ ಸೋಮೋಽರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕೀದೃಶೋಽಯಂ ಪವನಾನಃ | ಸಹಸ್ರಧಾರೋಽಪರಿಮಿತಧಾರೋಽತ್ಯವಿಃ | ಅತ್ತಾವಿರಜ್ಜೀನ ತಲ್ಲೋಮಾನುಚ್ಯಂತೇ | ಅವಿಲೋಮ-ಭಿನಿಷ್ಠಾದಿತಂ ದಶಾಪವಿತುಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದತಿಕ್ರಮ್ಯ ಗಚ್ಛತೀತ್ಯವಿಃ | ಕಮರ್ಥಂ | ವಾಯೋಽಂದ್ರಸ್ಯ ಚ ಪಾನಾಯೇತಿ ಶೇಷಃ | ಕಿಂ ಪ್ರತಿ | ನಿಷ್ಪೃತಂ | ನಿರಿತ್ಯೇಷ ಸಮಿತ್ಯೇತಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ | ಸಂಸ್ಕೃತಂ ಪಾತ್ರಂ ಪ್ರತಿ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದವನೋ | ಸಹಸ್ರಧಾರಃ—ಅಪರಿಮಿತಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಸ್ರವಿಸುವವನೋ | ಅತ್ಯವಿಃ—ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿತನಾದವನೋ ಅದ ಸೋಮನು | ವಾಯೋಃ—ವಾಯುದೇವನ ಮತ್ತು | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ನಿಷ್ಪೃತಂ—ಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಪಾತ್ರೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ, ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಂದ ಜಿನುಗುತ್ತಿರುವವನೂ, ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ದಶಾಪವಿತು ದಿಂದ ಶೋಧಿತನಾದವನೂ ಅದ ಸೋಮನು ವಾಯು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವನು.

English Translation

The purifying Soma, flowing in a thousand streams and passing the woollen filter, proceeds to the prepared vessel for Vayu and Indra.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಸಹಸ್ರಧಾರಃ ಅಶ್ಯವಿಃ—ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕುಟ್ಟಿ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯುವಾಗ ರಕ್ತಿಯು ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಜನುಗುವುದು. ಆ ರಸದಲ್ಲಿ ಲತೆಗಳ ಸಿಪ್ಪೆಗಳೇ ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ. ಆ ಕೂಲಿ ವಾಗುವಂತೆ ಅದನ್ನು ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ದಶಾಪವಿತ್ತದಿಂದ ಅಥವಾ ಹೆತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಶೋಧಿಸುವರು. ಶೋಧನೆಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ವಾಘುಗಳನ್ನು ದೇಶಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮ ರಸವನ್ನು ತುಂಬಿದವ ದ್ರೋಣಕಲಶ, ಅಧವನೀಯ, ಪೂತಭೃತ್ ಎಂಬ ಸೋಮಸಂಗ್ರಹಣ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುವರು. ಇದನ್ನೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

• ಸಂಕಲನಾಂಕಃ •

ಪವನಾನಮವಸ್ಯವೋ ವಿಪ್ರಮುಭಿ ಪ್ರ ಗಾಯತ |

ಸುಷ್ಪಾಣಂ ದೇವವೀತಯೇ || ೨ ||

|| ಪದಾರ್ಥಃ ||

ಪವನಾನಂ | ಅವಸ್ಯವಃ | ವಿಪ್ರಂ | ಅಥ | ಪ್ರ | ಗಾಯತಃ |

ಸುಷ್ಪಾಣಂ | ದೇವವೀತಯೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಅವಸ್ಯವೋ ರಕ್ಷಣಶಾಖಾ ಉದ್ಭಾತ್ಯಾದಯಃ ಯೂಯಂ ಪವನಾನಂ ಶೋಧಕಂ ವಿಪ್ರಂ ವಿಶೇಷೇಣ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರೀತಿಯಂತಾರಂ ವಿಪ್ರವಚ್ಛಿದ್ಧಂ ವಾ | ಅಥವಾ | ವಿಪ್ರ ಇತಿ ಮೇಧಾವಿನಾಮ | ಮೇಧಾವಿನಂ | ದೇವವೀತಯೇ ದೇವಪಾನಾಯ ಸುಷ್ಪಾಣಂ ಸೂಯಮಾನಮುಭಿ ಪ್ರ ಗಾಯತ | ಅಥಮುಷ್ಯೇನ ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಸ್ತುತಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅವಸ್ಯವಃ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಎಲೈ ಉದ್ಭಾತ್ಯಗಳೇ ನೀವು | ಪವನಾನಂ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ | ವಿಪ್ರಂ—ಮೇಧಾವಿಯೂ ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವವನೂ | ದೇವವೀತಯೇ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸುಷ್ಪಾಣಂ—ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವನೂ ಅದ ಸೋಮವನ್ನು | ಅಥ—ಅಲಿಲಕ್ಷಿಸಿ (ಉಪ್ಪೆ ತಿಪ್ಪೆ) | ಪ್ರ ಗಾಯತ—ಜಿನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ ಎಲೈ ಉದ್ಗಾತೃಗಳೆಂಬ ಮುತ್ತಿಜರೇ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ, ಮೇಧಾವಿಯೂ ಆದವನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವನೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಚಿನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಗಾನಮಾಡಿ.

English Translation

Sing aloud, you who are desirous of (divine) protection, to the purifying wise Soma, effused for the beverage of the gods.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಪವಂತೇ | ನಾಜಸಾತಯೇ | ಸೋಮಾಃ | ಸಹಸ್ರಪಾಜಸಃ |

ಗೃಣಾನಾ ದೇವವೀತಯೇ || ೩ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಪವಂತೇ | ನಾಜಸಾತಯೇ | ಸೋಮಾಃ | ಸಹಸ್ರಪಾಜಸಃ |

ಗೃಣಾನಾಃ | ದೇವವೀತಯೇ || ೩ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಪವಂತೇ ಕ್ಷರಂತಿ ಸೋಮಾಃ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ನಾಜಸಾತಯೇತ್ಯಸ್ಯ ಲಾಭಾಯ | ಕೀದೃಶಾಃ | ಸಹಸ್ರಪಾಜಸೋ ಬಹುಬಲಾಃ | ಪಾತ್ಯಾಣಾಂ ಬಲಪ್ರದಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಗೃಣಾನಾಃ || ಕರ್ಮಣಿ ಕರ್ತೃಪ್ರತ್ಯಯಃ || ಸ್ವಾಯಮಾನಾಃ | ಪುನಃ ಕಿಮರ್ಥಂ | ದೇವವೀತಯೇ | ದೇವಾನಾಂ ವೀತಿಗತಿಃ ಪ್ರಾಪ್ತಿರ್ಭಕ್ಷಣಂ ವಾ ಯಸ್ಮಿನ್ನ ದೇವವೀತಿಯರ್ಜ್ಜಃ | ತದರ್ಥಂ | ಯಜ್ಞಸಿದ್ಧಿಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಯೋಜನಂ ತದ್ವಾರಾ ನಾಜಲಾಭ ಇತಿ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ದೇವವೀತಯೇ—ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ (ಆ ಮೂಲಕ) | ನಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಸಹಸ್ರಪಾಜಸಃ—ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಬಲಪ್ರದವಾದವೂ | ಗೃಣಾನಾಃ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವೂ ಆದ | ಸೋಮಾಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ಪವಂತೇ—ಜಿನುಗುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅಮೂಲಕ ಅನ್ನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ, ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಬಲಪ್ರದವಾದವೂ ಮತ್ತಿಬರಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವವೂ ಆದ ಸೋಮರಸಗಳು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಜಿನುಗುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The Soma-juices flow for the attainment of food,—giving abundance of strength and hymned (to become) the beverage of the gods.

• ಸಂಹಿತಾವಾಃ •

ಉತ ನೋ ವಾಜಸಾತಯೇ ಪವಸ್ತು ಬೃಹತೀರಿಷೇ |

ದ್ಯುಮುದಿಂದೋ ಸುವೀರ್ಯಂ || ೪ ||

• ಪದಸಾಃ •

ಉತ | ನಃ | ವಾಜಸಾತಯೇ | ಪವಸ್ತು | ಬೃಹತೀಃ | ಇಷೇಃ |

ದ್ಯುಮುತ್ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಸುವೀರ್ಯಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಉತಾಪಿ ಚ ನೋಲ್ಯಸ್ತಾಳಂ ವಾಜಸಾತಯೇನ್ಯಲಾಭಾಯ ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಬೃಹತೀರಿಷೋ ಮಹತೀ ರಸಧಾರಾ ದ್ಯುಮುದ್ವೀಪ್ತಿಮತ್ಸುವೀರ್ಯಂ ಕೋಭವಸಾಮರ್ಥ್ಯಂ ಚ ಪವಸ್ತು | ಕ್ಷರ | ಕೋಭವಸಾಮರ್ಥ್ಯೇವೇತಾ ಧಾರಾ ಪವಸ್ತೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥವಾ ವಾಜಸಾತಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮಾ ಯ ಬೃಹತೀರಿಷೋ ದ್ಯುಮತ್ಸುವೀರ್ಯಂ ಸಂಪಾದಯತುಂ ಪವಸ್ತೇತಿ ಯೋಚ್ಯಂ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಉತ—ಮತ್ತು | ನಃ—ನಮಗೆ | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ | ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಬೃಹತೀಃ ಇಷೇಃ—ಬಹಳವಾದ ರಸಧಾರೆಗಳನ್ನೂ | ದ್ಯುಮುತ್—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುತ್ತಾ | ಪವಸ್ತು—ಹೆಂದು ಬಾ | [ಅಥವಾ ವಾಜಸಾತಯೇ—ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ | ಬೃಹತೀಃ ಇಷೇಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ | ದ್ಯುಮುತ್—ಪ್ರೀತವಾದ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪವಸ್ತು—(ಲತೆಗಳಿಂದ) ಜನಗುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸು].

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಮತ್ತು ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಹಳವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಮಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಾಕಡೆಗಳಿಂದ ಧಾರಿಧಾರಿಯಾಗಿ ಜನಗುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸು.

English Translation

You, Indu, for our attainment of food pour forth abundant streams,
and splendid and excellent vigour.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತೇ ನಃ ಸಹಸ್ರಿಣಂ ರಯಿಂ ಪವಂತಾನಾ ಸುವೀರ್ಯಂ ।

ಸುವಾನಾ ದೇವಾಸ ಇಂದವಃ ॥ ೫ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತೇ | ನಃ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ | ರಯಿಂ | ಪವಂತಾಂ | ಆ | ಸುವೀರ್ಯಂ |

ಸುವಾನಾಃ | ದೇವಾಸಃ | ಇಂದವಃ ॥ ೫ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತ ಇಂದವಃ ಸೋಮನಾ ನೋನ್ಯನ್ಯಾಕಂ ಸಹಸ್ರಿಣಂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯೋಪೇತಂ ರಯಿಂ ಧನಂ
ಸುವೀರ್ಯಂ ಚಾ ಪವಂತಾಂ | ಕೇದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೇ | ಸುವಾನಾಃ ಸೂಯಮಾನಾ ದೇವಾಸೋ ದೈವ್ಯೋತನಾದಿ-
ಗುಣಯುಕ್ತಾಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುವಾನಾಃ—ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವು | ದೇವಾಸಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದವು
ಆದ | ತೇ ಇಂದವಃ—ಆ ಸೋಮರಸಗಳು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ—ಅಪರಿಮಿತವಾದ | ರಯಿಂ—
ಧನವನ್ನು | ಸುವೀರ್ಯಂ ಚ—ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ | ಆ ಪವಂತಾಂ—ಕೊಡಲಿ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವು, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದವು ಎಂದರೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದವು ಆದ ಆ ಸೋಮ
ರಸಗಳು ನಮಗೆ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅಥವಾ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಧನವನ್ನೂ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಲಿ.

English Translation

May those divine libations, when effused, bring to us thousand-fold
wealth and excellent vigour.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಅತ್ಯಾ ಹಿಯಾನಾ ನ ಜೇತ್ಯಭಿರಸ್ಯಗ್ರಂ ವಾಜಸಾಶಯೇ |

ವಿ ವಾರಮುನ್ಯಮಾಶನಃ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅತ್ಯಾಃ | ಹಿಯಾನಾಃ | ನಃ | ಜೇತ್ಯಭಿಃ | ಅಸ್ಯಗ್ರಂ | ವಾಜಸಾಶಯೇ |

ವಿ | ವಾರಂ | ಅನ್ಯಂ | ಅಶನಃ || ೬ ||

• ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ •

ವಾಜಸಾಶಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮಾಯ ಹಿಯಾನಾಃ ಪ್ರೇರ್ಯಮಾಣಾ ಅತ್ಯಾ ನಾತ್ಯಾ ಇವ ಕೇ ಯಥಾ ಪ್ರೇರಕೈಃ ಪ್ರೇರ್ಯಮಾಣಾಃ ಸಂಗ್ರಾಮಾಯ ಶೀಘ್ರಂ ಧಾವಂತಿ ತದ್ಭದ್ರೇತ್ಯಭಿಃ ಪ್ರೇರಕೈಃ ಪ್ರೇರ್ಯಮಾಣಾ ಅಶನಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿನಃ ಸೋಮೋ ವಾಜಸಾಶಯೇತ್ಯಸ್ಮಿನ್ಮಾಥಾಯಾತ್ಯಂ ವಾರಂ ದಶಾವವಿತ್ರಂ ವ್ಯಸ್ಯಗ್ರಂ | ವ್ಯತಿಶ್ಯಜ್ಯಂತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಾಜಸಾಶಯೇ—ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹಿಯಾನಾಃ—ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವ | ಅತ್ಯಾಃ ನ—ಅಶ್ವಗಳಂತೆ | ಜೇತ್ಯಭಿಃ—ಪ್ರೇರಕರಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ಎಂದರೆ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹೊರಸೂಸುವ | ಅಶನಃ—ಬೇಗಬೇಗನೆ ಪ್ರವಿಸ್ತರಿಸುವ ಸೋಮರಸಗಳು | (ವಾಜಸಾಶಯೇ—ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ) | ಅನ್ಯಂ ವಾರಂ—ಕುರಿಯ ತುಲಿಸಿದಿಂದ ಅವ್ಯತವಾದ ದಶಾವವಿತ್ರವನ್ನು | ವಿ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ—ದಾಟಿ ಹೊರಸೂಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾವಾರ್ಥಃ •

ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸವಾರರಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಶ್ವಗಳು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಧಾವಿಸುವಂತೆ ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿ ಮುತ್ಸಿಗ್ಧನರಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕುಟ್ಟಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಎಂದರೆ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುವ ಸೋಮರಸಗಳು ಶೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವ ಕುರಿಯ ತುಲಿಸಿದಿಂದ ಅಚ್ಚಾದಿವಾದ ದಶಾವವಿತ್ರವನ್ನು (ಶೋಧಿಸುವ ಯತ್ರವನ್ನು) ದಾಟಿಕೊಂಡು ಹೊರಸೂಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Like horses urged to battle by their drivers, the swift-flowing juices hasten through the woollen fleece

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಅವ್ಯಂ ನಾರಂ—ಅವಿ ಎಂದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಕುರಿ ಅಥವಾ ಕುರಿ ; ಅವ್ಯಂ ಎಂದರೆ ಕುರಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಉಣ್ಣೆಯು. ಈ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಮೇಲೆ ಹೊದಿಸಿ ಅದರಮೇಲೆ ಲತೆಯಿಂದ ಹಿಂಡಿದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಸುರಿಯುವರು. ಆ ರಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಿಪ್ಪೆ ಮುಂತಾದವು ಅದರಿಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತಿಳಿಯಾಗಿಯೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಸೋಮರಸವು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು. ಕಬ್ಬಿನಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ತೆಗೆಯುವ ರಸವನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸುವಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ನಾಶ್ರಾ ಅರ್ಷಂತೀಂದ್ರವೋಽಭಿ ವತ್ಸಂ ನ ಧೇನವಃ ।

ದಧನ್ವಿರೇ ಗಭಸ್ತೋಃ ॥ ೭ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ನಾಶ್ರಾಃ | ಅರ್ಷಂತಿ | ಇಂದವಃ | ಅಭಿ | ವತ್ಸಂ | ನ | ಧೇನವಃ |

ದಧನ್ವಿರೇ | ಗಭಸ್ತೋಃ ॥ ೭ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ನಾಶ್ರಾಃ ಶಬ್ದಯಂತ ಇಂದವಃ ಸೋಮಾ ಅರ್ಷಂತಿ ಅಭಿಗಚ್ಛಂತಿ ಪಾತ್ರಂ ಪ್ರತಿ ವಾಶ್ರಾಃ ಶಬ್ದಕಾರಿಣ್ಯಃ ಧೇನವೋ ನ | ತಾ ಯಥಾ ಶಬ್ದಯಂತೋಃ ವತ್ಸಂ ಪ್ರತ್ಯಾಗಚ್ಛಂತಿ ತದ್ವತ್ | ತ ಏವ ಗಭಸ್ತೋರ್ಬಹ್ಯೋದಧನ್ವಿರೇ | ದ್ರಿಯಂತೇ ಚ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಧೇನವಃ—ಗೋವುಗಳು | ವತ್ಸಂ ನ—ತಮ್ಮ ಕರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವಂತೆ | ಇಂದವಃ—ಲತೆಗಳಿಂದ ಹೊರಸೂಸುವ ಸೋಮರಸಗಳು | ವಾಶ್ರಾಃ—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಅಭಿ ಅರ್ಷಂತಿ—ಸೋಮಾಭಿಷವಣ್ಣುಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತವೆ | (ತೇ—ಆ ಸೋಮರಸಗಳೇ) | ಗಭಸ್ತೋಃ—(ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರ) ಕೈಗಳಲ್ಲಿ | ದಧನ್ವಿರೇ—ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರುಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವಂತೆ ಲತೆಗಳಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಿಸಿ ಸೋಮರಸಗಳು ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಸೋಮಾಭಿಷವಣ್ಣು ಪಾತ್ರೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಆ ರಸಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿಗಾಧಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Making a loud noise, the libations flow (to the vessel) like cows lowing to their calves; they are held in the arms (of the priests).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಜುಷ್ಟ ಇಂದ್ರಾಯ ಮತ್ಸರಃ ಪವಮಾನ ಕನಿಕ್ರದತ್ |

ವಿಶ್ವಾ ಅಪ ದ್ವಿಷೋ ಜಹಿ || ೮ ||

ಃ ಪದಾಪಃ |

ಜುಷ್ಟಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಮತ್ಸರಃ | ಪವಮಾನ | ಕನಿಕ್ರದತ್ |

ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಪ | ದ್ವಿಷಃ | ಜಹಿ || ೮ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಇಂದ್ರಾಯ ಜುಷ್ಟಃ ಪ್ರಿಯಃ ಪರ್ಯಾಪ್ತೋ ಮತ್ಸರಃ ಸೋಮೋ ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಮತ್ಸರಃ ಸೋಮೋ ಮಂದತೇಸ್ತ್ವಪ್ತಿ ಕರ್ನುಣ ಇತಿ ನಿರುಕ್ತಂ | ೨-೫ | ಹೇ ಪವಮಾನ ತ್ವಂ ಕನಿಕ್ರದತ್ಕೃಬ್ಧಯನ್ ವಿಶ್ವಾ ದ್ವಿಷಃ ಸರ್ವಾನಸ್ಮಾಕಂ ದ್ವೇಷ್ಯಾನಪ ಜಹಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಆ ಸೋಮವು) ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿಗೆ | ಜುಷ್ಟಃ—ಪ್ರೀತಿವಾತ್ರವಾದುದು | ಮತ್ಸರಃ—ಹರ್ಷದಾಯಕವು ಆಗುತ್ತದೆ | ಪವಮಾನ—ಕುದ್ದಿ ಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ ನೀನು | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ವಿಶ್ವಾಃ ದ್ವಿಷಃ—ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ | ಅಪ ಜಹಿ—ಜಯಿಸಿ ನಾಶಮಾಡು.

ಃ ಛಾಂದೋ |

ಹಿಂದಲ್ಪಡುವ ಸೋಮವು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವು ಹರ್ಷದಾಯಕವು ಆಗುವುದು. ಎಲೈ ಕುದ್ದಿ ಕಾರಕನಾದ ಸೋಮನೇ ನೀನು ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ನಾಶಮಾಡು.

English Translation

Acceptable and giving delight to Indra, pure (Soma) as you utter a sound, you destroy all our enemies.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಪಘ್ನಂತೋ ಅರಾವ್ಣಃ ಪವಮಾನಾಃ ಸ್ತದ್ಯತಃ |

ಯೋನಾವೃತಸ್ಯ ಸೀದತ || ೯ ||

• ಕದಪಾಠಃ •

ಅಪಘ್ನಂತಃ | ಅರಾವ್ಣಃ | ಪವಮಾನಾಃ | ಸ್ತದ್ಯತಃ |

ಯೋನಾ | ಯತಸ್ಯ | ಸೀದತ || ೯ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪವಮಾನಾಃ ಅರಾವ್ಣೋದಾನಾನಯಜಮಾನಾನಪಘ್ನಂತೋ ಹಿಂಸಂತಃ ಸ್ತದ್ಯತಃ ಸರ್ವತ್ರ ದ್ರಷ್ಟಾರಕ್ತ ಯೂಯನ್ಯತಸ್ಯ ಯೋನೌ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಸ್ಥಾನೇ | ಸೀದತ | ಅಥವಾ | ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥಮುಕ್ತಲಕ್ಷಣಾ ದೇವಾಃ ಯತಸ್ಯ ಯೋನೌ ಸೀದತೇತಿ ಯೋಜ್ಯಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪವಮಾನಾಃ—ಎಲೈ ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದ ಸೋಮರಸಗಳೇ | ಅರಾವ್ಣಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸದಿರುವ ಯಜಮಾನರನ್ನು (ಜನರನ್ನು) | ಅಪಘ್ನಂತಃ—ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾ | ಸ್ತದ್ಯತಃ—ಸರ್ವವನ್ನೂ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ನೀವು | ಯತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಯೋನೌ—ವೇದಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಸೀದತ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ | ಅಥವಾ ಪವಮಾನಾಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ | ಅರಾವ್ಣಃ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸದಿರುವ ಜನರನ್ನು | ಅಪಘ್ನಂತಃ—ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾ | ಸ್ತದ್ಯತಃ—ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡುವ ನೀವು | ಯತಸ್ಯ ಯೋನೌ—ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ | ಸೀದತ—ಸೋಮಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ).

• ಛಾಪಾರ್ಥಃ •

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಪಿಸದಿರುವ ಅದಾನಿಗಳಾದ ಜನರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡಿ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲ ನೀವು ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದರೆ ಸ್ತುತಿಪತ್ರವಾಗಿ. ಅಥವಾ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತಗುಣವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ನೀವು ಸೋಮವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.

English Translation

Pure (libations) beholding all things and destroying those who worship not, sit down in the place of sacrifice.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪರಿ ಪ್ರೇತ್ಯಷ್ಟಚರ್ಚಂ ಚತುರ್ದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದಿ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪರಿ ಪ್ರಾಪ್ತಾವಿತ್ಯಮು-
ಕ್ತಾಂಕಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪರಿ ಪ್ರೇ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾರ್ಥದ ಸ್ತುತಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪರಿ ಪ್ರಾಪ್ತೌ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು, ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೪

ಮಂಡಲ—೯ : ಅನುವಾಕ—೧ : ಸೂಕ್ತ—೧೪ :

ಅಷ್ಟಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ—೨, ೪ :

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಸಂಖ್ಯೆ—೮ :

ಮುಷಿ—ಅಸತಿ : ಶಾಕ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ :

ದೇವತಾ—ಪವನಾನಃ ಸೋಮಃ |

ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ :

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪರಿ ಪ್ರಾಪ್ತೌಷ್ಠವಿಃ ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾವಧಿ ತ್ರಿತಃ |

ಕಾರಂ ಬಿಭ್ರತ್ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪರಿ | ಪ್ರ | ಅಸ್ತೃದತ್ | ಕವಿಃ | ಸಿಂಧೋಃ | ಊರ್ಮಾ | ಅಧಿ | ತ್ರಿತಃ |

ಕಾರಂ | ಬಿಭ್ರತ್ | ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ || ೧ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪರಿ ಪ್ರಾಪ್ತೌಷ್ಠವಿಃ ಪರಿಪ್ರಸ್ತೌದತೇ ಕವಿರ್ಮೇಧಾವೀ | ಸೋಮಃ ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾ ತರಂಗೇ
ವಸತೀವಯುರ್ದಶರಸೇಽಧಿ ತ್ರಿತ ಅತ್ರತಃ | ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ ಬಹುಃ ಸ್ವಹೋರಯಂ ಕಾರಂ ತಬ್ಬು
ಬಿಭ್ರದ್ಧಾರಯನ್ ಪರಿಸ್ತೌದತ ಇತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

॥ ಶ್ರುತಪದಾರ್ಥ ॥

ಕವಿಃ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಎಂದರೆ ಮೇಧಾವಿ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮರಸವು | ಸಿಂಧೋಃ ಊರ್ವೋ—ನದಿಯ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಅಥವಾ ವಸತೀವರ್ಯುದಕದಲ್ಲಿ | ಅಧಿ ಶ್ರಿತಃ—ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ | ಪುರುಸ್ಸೃಹಂ—ಅನೇಕರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ | ಕಾರಂ—ಶಬ್ದವನ್ನು | ಬಿಭ್ರತ್—ಮಾಡುತ್ತಾ | ಪರಿ ಪ್ರಾಸಿಷ್ಯದತ್—ಸುತ್ತಲೂ ಹರಿದುಬರುತ್ತದೆ.

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮರಸವು ವಸತೀವರ್ಯುದಕದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ನದಿಯ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಜಳಜಳವೆಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The wise (Soma) flows widely round, betaking itself to the waves of the river, and uttering a sound desired by many.

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಸಿಂಧೋಃ ಊರ್ವೋ—ನದಿಯ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಹಿತಕರವಾದ ಶಬ್ದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾ ಅಥವಾ ವಸತೀವರೇ ಎಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉದಕದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ.

ಪುರುಸ್ಸೃಹಂ—ಅನೇಕರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ; ಸೋಮಪಾನಾಸಕ್ತರಾದ ಜನರು ಸೋಮರಸವು ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಹರಿಯುವುದನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದಲೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಹಿತಕರವಾದ ಶಬ್ದವು ಸೋಮಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹರ್ಷದಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಗಿರಾ ಯದೀ ಸಂಬಂಧವಃ ಪಂಚಿ ವ್ರಾತಾ ಅಪಸ್ಯವಃ |

ಪರಿಷ್ಕೃಣ್ಣಂತಿ ಧರ್ಣಸಿಂ || ೨ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಗಿರಾ | ಯದೀ | ಸಂಬಂಧವಃ | ಪಂಚಿ | ವ್ರಾತಾಃ | ಅಪಸ್ಯವಃ |

ಪರಿಷ್ಕೃಣ್ಣಂತಿ | ಧರ್ಣಸಿಂ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸೆಬಂಧವಃ ಸಮಾನಬಂಧನಾಃ ಪಂಚ ವ್ರಾತಾಃ ಪಂಚ ಜನಾಃ ಮನುಷ್ಯಾ ಯಜಮಾನಾ ಅಪಸ್ಯವಃ ಕರ್ಮೇಚ್ಛವೋ ಯದ್ಯದೇಮೇನಂ ಧರ್ಷಸಿಂ ಧಾರಕಂ ಸೋಮಂ ಗಿರಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಪರಿಷ್ಕೃತ್ವಾಂತಿ ಅಲಂಕುರ್ವಂತಿ | ಅಸ್ಯೋತ್ತರತ್ರಾಸ್ವಯಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ||

ಸೆಬಂಧವಃ—ಸಮಾನಬಂಧನಗಳುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ಸಮಾನಕಾರ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ | ಪಂಚ ವ್ರಾತಾಃ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಚತುರ್ವರ್ಣವುಳ್ಳವರೂ ಮತ್ತು ನಿಷಾದರೂ ಆದ ಪಂಚಜನರು ಅಥವಾ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನರು | ಅಪಸ್ಯವಃ—ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ | ಧರ್ಷಸಿಂ—ಧಾರಕನಾದ ಎಂದರೆ ಆಧಾರಭೂತನಾದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿನಾಕೃದಿಂದ | ಪರಿಷ್ಕೃತ್ವಾಂತಿ—ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಪರಸ್ಪರಸಂಬಂಧ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾದವರೂ ಪಂಚಜನರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳ ಯಜಮಾನರು ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಧಾರಕನಾದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಸ್ತುತಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

When the five kindred sacrificing races, desirous of accomplishing rites, honour the sustaining (Soma) with their praise,—

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಪಂಚ ವ್ರಾತಾಃ—ಪಂಚಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಚತುರ್ವರ್ಣದವರೂ ನಿಷಾದರೂ ಸೇರಿ ಆಗುವ ಐದು ವಿಧ ಜನರು. ಈ ಪಂಚಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನೂ ಯಾಸ್ಮಿಂ ನಿರ್ವಚನವನ್ನೂ ನಾವು ಹಿಂದೆ ಅನೇಕಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಆದಸ್ಯ ತುಸ್ಮಿಣೋ ರಸೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ ಅಮುತ್ಸತ |

ಯದೀ ಗೋಭಿರ್ವಸಾಯತೇ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆಹ | ಅಸ್ಯ | ತುಸ್ಮಿಣಃ | ರಸೇ | ವಿಶ್ವೇ | ದೇವಾಃ | ಅಮುತ್ಸತ |

ಯದಿ | ಗೋಭಿಃ | ವಸಾಯತೇ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಆತ್ಮರಿಸ್ವರಣಾನಂತರಮೇವ ಶುಷ್ಕಿಸೋ ಬಲವತೋಽಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ರಸೇ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾ
ಅನುತ್ಸತ | ಅವಾದ್ಯಂತ | ಯದಿ ಯದಾಃ ಗೋಭಿರ್ಗೋವರ್ಕಾರ್ಯಃ | ವಿಕಾರೇ ಪ್ರಕೃತಿತಪ್ತಃ |
ಕ್ಷೀರಾದಿಭಿರ್ವಸಾಯತೇ ಅಚ್ಛಾದ್ಯತೇ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ಃ

ಆತ್ಮ—ಸೋಮಪರಿಸ್ವರಣಾನಂತರ ಈ ಸೋಮವು | ಯದಿ—ಯಾವಾಗ | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವಿಕಾಗಳಾದ
ಪಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನಿಂದ | ವಸಾಯತೇ—ಅಚ್ಛಾದಿತವಾಗುವುದೋ ಎಂದರೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಪಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧ
ವಾಗುವುದೋ ಆಗ | ಶುಷ್ಕಿಣೀ—ಶಕ್ತಿದಾಯಕವಾದ | ಅಸ್ಯ ರಸೇ—ಈ ಸೋಮರಸದ ಪಾನದಲ್ಲಿ | ವಿಶ್ವೇ
ದೇವಾಃ—ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ | ಅನುತ್ಸತ—ಹರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ಫಃ ಃ

ಸೋಮಪರಿಸ್ವರಣಾನಂತರ ಆ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಪಾನಯೋಗ್ಯ
ವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಆ ಸೋಮರಸವನ್ನಾದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಹರ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Then all the gods rejoice in the juice of this powerful (libation),
when it is enveloped with milk and curds.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ಃ

ನಿರಿಣಾನೋ ವಿ ಧಾವತಿ ಜಹತ್ಯರ್ಯಾಣಿ ತಾನ್ವಾ |

ಅತ್ರಾ ಸಂ ಜಿಘ್ನತೇ ಯುಜಾ || ೪ ||

ಃ ಪದಕಾಃ ಃ

ನಿರಿಣಾನಃ | ವಿ | ಧಾವತಿ | ಜಹತ್ | ಶರ್ಯಾಣಿ | ತಾನ್ವಾ |

ಅತ್ರ | ಸಂ | ಜಿಘ್ನತೇ | ಯುಜಾ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಅಯಂ ಸೋಮೋ ನಿರಿಣಾನೋ ದಶಾಪವಿತ್ರಾದಧೋ ಗಜ್ಜನ್ವಿ ಧಾವತಿ | ವಿವಿಧಂ ಧಾವತಿ |
..... ಯದಾ ತಾನ್ವಾ | ತನು ದಶಾಪವಿತ್ರವಸ್ತ್ರಂ | ತತ್ಸಂಬಂಧೀನಿ ಶರ್ಯಾಣಿ ದ್ವಾರಾಣಿ
ಜಹತ್ ಅಧಃ ಸರತಿ | ಅತ್ರಾಸ್ತಿಸ್ತೀರ್ಜ್ಜೀ ಯುಜಾ ಸಖಿಭೂತೇನೇಂದ್ರೇಣ ಸಹ ಸಂಜಿಘ್ನತೇ | ಸಂಗತೋ

ಭವತಿ | ವಸ್ತ್ರಸುಷಿರಾದ್ಧಿನಿರ್ಗತ್ಯ ದಶಾಪವಿತ್ರಾದಧಃ ಸತ್ಪತ್ರಂ ವಿವಿಧಂ ಗಜ್ಜನ್ ಹೋಮದ್ಧಾರೇಣೇಂ-
ದ್ರೇಣ ಸಂಗತೋ ಭವತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಈ ಸೋಮವು) ನಿರಿಣಾನಃ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ತೋಧಿತವಾಗಿ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಸ್ತವಿಸುತ್ತಾ | ವಿ
ಧಾವತಿ—ಹೆಂಡು ಬರುತ್ತದೆ | ಶಾನ್ಯಾ—ದಶಾಪವಿತ್ರ ವಸ್ತ್ರಸಂಬಂಧವಾದ | ಶರ್ಯಾಣಿ—ದ್ವಾರಗಳನ್ನು
(ಕಂಡಿಗಳನ್ನು) | ಜಹತ್—ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತಾ | ಅತ್ರ—ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಯುಜಾ—ವಿತ್ರನಾದ ಇಂದ್ರನೊಡನೆ |
ಸಂ ಜಿಭ್ವತೆ—ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸರ್ಥಃ •

ಈ ಸೋಮವು ದಶಾಪವಿತ್ರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ತೋಧಿತವಾಗಿ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಜನಿಸುತ್ತಾ ದಶಾಪವಿತ್ರ
ವಸ್ತ್ರದ ಕಂಡಿಗಳನ್ನು ಸೂಸಿ ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಹೆಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ವಿತ್ರಭೂತನಾದ
ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಂಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ತೋಧಿತವಾದ ಸೋಮರಸವು ಸೋಮಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ
ಶೇಖರಿತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಗ್ಗನರಿಂದ ಹೋಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗುವುದು ಎಂದರ್ಥವಾಯಿತು.

English Translation

Descending from filters it hastens (into the vessel), and passing
through the cloth's interstices, it becomes united in this (sacrifice) with its
friend (Indra).

• ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ •

ನಪ್ತೀ ಛೇದಿಯೋ ವಿವಸ್ತ್ರತಃ ಶುಭ್ರೋ ನ ಮಾನ್ವುಜೇ ಯುವಾ |

ಗಾಃ ಕೃಣ್ವಾ ನೋ ನ ನಿರ್ವೇಜಂ || ೫ ||

• ಪದಕಾಃ •

ನಪ್ತೀಛೇ | ಯಃ | ವಿವಸ್ತ್ರತಃ | ಶುಭ್ರಃ | ನ | ಮಾನ್ವುಜೇ | ಯುವಾ |

ಗಾಃ | ಕೃಣ್ವಾ ನಃ | ನ | ನಿರ್ವೇಜಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಃ ಸೋಮೋ ವಿವಸ್ತ್ರತಃ ಪರಿಣರಣವತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ನಪ್ತೀಛೇ ಪೌತ್ರಸ್ಯಾ ನೀಯಾಃ |
ತಸ್ಯ ಪತ್ರಃ ಪುತ್ರೋಽಂತುಲಯಃ ಪೌತ್ರಸ್ಯಾ ನೀಯಾ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಯಃ | ಮಾನ್ವುಜೇ ಮೃಚ್ಛಕೇ
ಶುಭ್ರೋ ನ ದೀಪ್ತೋಽತ್ತೋ ಯುವೇನ | ಯಥಾ ಪ್ರವೃದ್ಯೋಽತ್ತೋ ಮೃಚ್ಛಕೇ ಸ್ವಪರಿಚಾರಕ್ಕೇ-

ಸ್ತದ್ವತ್ಸೃವನ ಯುವಾ ಮಿಶ್ರಣಶೀಲಃ ಸೋಮೋ ನಿರ್ಣಜಂ | ನಿರ್ಣಗತಿ ರೂಪನಾಮ | ಸ್ವಕೀಯಂ
ರೂಪಂ ಗಾ ನ ಕೃಷ್ಣಾನೋ ಗೋವಿಕಾರಾಂಶ್ಚ ಕುವರ್ಣೋ ಭವತೀತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ವಿವಸ್ವತಃ—ಶುದ್ರೋಷೆಮಾಡುವ ಯಜಮಾನನ | ನಪ್ತೀಭಿಃ—ಪೌತ್ರ
ರಂತಿರುವ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ | ಯುವಾ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಪ್ರವೃದ್ಧವಾಗಿರುವ | ಶುಭ್ರೋ ನ—ಉತ್ತಮವಾದ
ಆಶ್ರವು ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುವಂತೆ | ಮನ್ವುಜೇ—ಉಪಚರಿಸಲ್ಪಡುವುದೋ ಎಂದರೆ | ನಿರ್ಣಜಂ—ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯ
ರೂಪವನ್ನು | ಗಾಃ—ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ | ಕೃಷ್ಣಾನಃ ನ—ಮಿಶ್ರಮಾಡಲ್ಪಡುವುದೋ ಅಂತಹ
ಸೋಮವು ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸಂಗತವಾಗುವುದು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಪ್ರವೃದ್ಧವಾಗಿರುವ ಆಶ್ರವನ್ನು ಪರಿಚಾರಕರು ಮಾಲೀಸು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ
ಉಪಚರಿಸುವಂತೆ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನರು ತಮ್ಮ ಪೌತ್ರರಂತಿರುವ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ
ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಗೋವಿಹಾರವಾದ ಹಾಲನ್ನು ಅಥವಾ ಮೊಸರನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸೋಮರಸವು
ಇಂದ್ರನ ಪಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

He who is rubbed down by the grandchildren of the sacrificer like a handsome young (horse), and renders his form like the produce of the cows,—

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಮಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರನ್ನು ಮಿಶ್ರಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನು
ಕೈಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಮಾಲೀಸುಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಲೀಸುಮಾಡು
ವಂತೆ ಸೋಮರಸಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಮೊಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ರುಚಿಕರವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವರು. ಮತ್ತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು
ಯಜಮಾನನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಜಮಾನನ ಹಸ್ತಗಳು ಶರೀರದ ಒಂದು ಭಾಗ
ವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳು ಯಜಮಾನನ ಪುತ್ರರೆಂದೂ, ಬೆರಳುಗಳು ಹಸ್ತಗಳ ಭಾಗವಾದುದರಿಂದ ಬೆರಳುಗಳು ಹಸ್ತಗಳ
ಪುತ್ರರೆಂದೂ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳೆಂದೂ ಋಷಿಯು ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವನು.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ •

ಆತಿ ತ್ರಿತಿ ತಿರಶ್ಚತಾ ಗವ್ಯಾ ಜಿಗಾತ್ಯಣ್ಣಾಃ |

ವಗ್ನುಮಿಯರ್ತಿ ಯಂ ವಿದೇ || ೬ ||

• ಪದವಾಚಃ •

ಅತಿ | ಶ್ರೀತೀ | ತಿರಕ್ಷತಾ | ಗನ್ಯಾ | ಜಿಗಾತಿ | ಅಷ್ಟಾತ್ಮಿ |

ವಗ್ನೂ | ಇಯರ್ತಿ | ಯಂ | ವಿದೇ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಷ್ಟಾಂಗುಲ್ಯಾಭಿಷೂಯಮಾಣಃ ಸೋಮೋ ಗನ್ಯಾ ಗನ್ಯಾನಿ ಶ್ರೀತೀ ತಿಕ್ಷ್ಯ ಶ್ರಯಣಾರ್ಥಂ ತಿರಕ್ಷತಾ ತಿರಕ್ಷೀನಮತಿ ಜಿಗಾತಿ | ಅಂತುಮತಿಕ್ರಮ್ಯ ಗಚ್ಛತಿ | ತಥಾಂಗುಲ್ಯಾಭಿಷೂಯಮಾಣೋ ವಗ್ನೂಂ ಶಬ್ದಮಿಯರ್ತಿ | ಪ್ರೇರಯತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅಷ್ಟಾಂಗು—ಅಂಗುಲಿಗಳಿಂದ-ಶೋಧಿತವಾದ ಸೋಮರಸವು | ಗನ್ಯಾ—ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮೊಸರನೊಂದಿಗೆ | ಶ್ರೀತೀ—ಮಿಶ್ರಣಾರ್ಥವಾಗಿ (ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ) | ತಿರಕ್ಷತಾ—ಬೇರೆಬೇರೆ ಹೆಯುತ್ವಾ | ಅತಿ ಜಿಗಾತಿ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ (ಆರತಿ ಹೆಯುವಾಗು) | ವಗ್ನೂಂ—ಜಳಜಳ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು | ಇಯರ್ತಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ | ಯಂ—ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು | ವಿದೇ—ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಮುಗ್ಧೇದಸಂಹಿತಾ

ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಶೋಧಿತವಾದ ಸೋಮರಸವು ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮೊಸರನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರಳು ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿ ಪಾತ್ರೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆರತಿ ಬೀಳುವಾಗ ಅದು ಮಾಡುವ ಜಳಜಳ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Expressed by the fingers, he proceeds obliquely to the produce of the cow to mix with it; it utters a sound which (the worshipper) recognizes.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ •

ಅಭಿ | ಕ್ಷಿಪಃ | ಸುಮಗ್ನತ | ಮರ್ಜಯಂತೀ | ಇಷಃ | ಪತಿಂ |

ಪೃಷ್ಠಾ | ಗೃಭ್ಣತ | ವಾಜಿಸಃ || ೭ ||

• ಪದವಾಚಃ •

ಅಭಿ | ಕ್ಷಿಪಃ | ಸಂ | ಅಗ್ನತ | ಮರ್ಜಯಂತೀ | ಇಷಃ | ಪತಿಂ |

ಪೃಷ್ಠಾ | ಗೃಭ್ಣತ | ವಾಜಿಸಃ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಕ್ಷೀಪೋಂಽಗುಲಯೋ ಮರ್ಜಯಂತೀರಭಿವೃಶಂತ್ಯ ಇಷಸ್ವತಿಮನ್ನಾನಾಂ ಸತ್ವಾನಿನಂ
ಸೋಮಃ ಭಿ ಸಮಗೃತ | ಅಭಿಸಂಗಚ್ಯಂತೇ | ಸಂಗತ್ಯ ಚ ನಾಜಿನೋ ಬಲವತಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಸ್ವಪಾ
ಸ್ಯತ್ವಾನಿ ಗೃಭ್ಲತ | ಗೃಭ್ಲಂತ್ಯಭಿಷವಾಂಗುಲಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಕ್ಷೀಪಃ—ಕ್ಷೈಬಿರಳುಗಳು | ಮರ್ಜಯಂತೀ—ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡುತ್ತಾ | ಇಷಸ್ವತಿಂ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ
ಪ್ರಭುವನ ಸೋಮವನ್ನು | ಅಭಿ ಸಂ ಅಗೃತ—ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ | ನಾಜಿನಃ—ಶಕ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಸೋಮ
ರಸದ | ಸ್ಯತ್ವಾನಿ—ವೇಲುಭಾಗಗಳನ್ನು | ಗೃಭ್ಲತ—ಬಿರಳುಗಳು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಕ್ಷೈ ಬಿರಳುಗಳಿಂದ ಸೋಮವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವಾಗ ಬಿರಳುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಧ್ಯಭಾಗ
ದಲ್ಲಿರುವ ಜ್ವಕಂಡಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸೋಮವು ಶೋಧಿತವಾಗಿ ಈಚೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಸೋಮವು ದಕ್ಕೆ ಅನಕಾಶ
ವುಂಟುನು ತುತ್ತವೆ. ಶಕ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳಿಂದ ಹಿಡುವಾಗ ಕೈಬಿರಳುಗಳು
ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳನ್ನು ಹಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

English Translation

The fingers combine expressing the lord of food, and they grasp the
back of the vigorous (Soma).

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಕ್ಷೈಬಿರಳುಗಳನ್ನು ಆಡ್ಡಡ್ಡಲಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ವಂದಿಯಂತೆಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಸೋಮವು ದನ್ನೂ
ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದನ್ನೂ
ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಹಿ •

ಸರಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ಮಮೃಶೃಶ್ವಿದ್ವಿಶ್ವಾನಿ ಸೋಮ ಪಾರ್ಥಿವಾ |

ವಸೋನಿ ಯಾಹ್ಯಸ್ತಯುಃ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸರಿ | ದಿವ್ಯಾನಿ | ಮಮೃಶೃಶ್ವ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಸೋಮ | ಪಾರ್ಥಿವಾ |

ವಸೋನಿ | ಯಾಹ್ಯ | ಅಸ್ತಯುಃ || ೮ ||

। ಸಾಯಜಠಾಶಂ ।

ದೇ ಸೋಮ ದಿವ್ಯಾನಿ ಸಾರ್ಥಿನಾನಿ ಚ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ಪರಿ ಮರ್ಯುತ-
ಪ್ಸರಿಮೃತಸ್ತರಿಗೃಹ್ಣನ್ನೈಶ್ವಯುರಸ್ಮಾನ್ಯಾಯಮಾನೋ ಯಾಹಿ । ಅಗಚ್ಛ । ಏವಮಭಿಷುಣ್ಯಾಪ್ರಸಂ
ಸಂಬೋಧ್ಯ ಬ್ರೂತೇ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ । ಅಶ್ವಯುಃ—ನಮ್ಮನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ನೀನು । ದಿವ್ಯಾನಿ—ದೇವಲೋಕ
ಕದ್ದಿರುವುದೂ । ಸಾರ್ಥಿನಾ—ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವುದೂ ಅದ । ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ । ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು ।
ಪರಿ ಮರ್ಯುತತ್—ತೆಗೆದುಕೊಂಡು । ಯಾಹಿ—ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಾ.

। ಛಾಂದಃ ।

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮ್ಮನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವ ನೀನು ದೇವಲೋಕ
ದ್ದಿರುವುದೂ, ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವುದೂ ಅದ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಾ.

English Translation

Soma, you hold all the treasures of heaven and earth ; come favourably disposed to us.

ಹದಿನೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಜಠಾಶಂ ।

ಏವ ಧಿಯೇತ್ಯೈಶ್ವಚಂ ಪಂಚದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ । ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ । ಏವ ಧಿಯೇತ್ಯಮು-
ಕ್ತಾಂತಂ ॥ ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ॥

ಅನುನಾದವು—ಏವ ಧಿಯಾ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು. ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಖದೇವತಾರ್ಥವನ್ನು ಗಳಿಸಿ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತ
ದಂತೆಯೇ, ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏವ ಧಿಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೫

ಋದಲಂಃ । ಅನುವಾಕ—೧ । ಸೂಕ್ತ—೧೫ ।
ಅಶ್ವಕ—೬ । ಅಧ್ಯಾಯ—೮ । ವರ್ಗ—೫ ।
ಸೂಕ್ತದ್ವಿವಿಧ ಮುಕ್ತಂ—೫ ।
ಮುಖಃ—ಅನುತಃ । ಶಾಸ್ತ್ರವೋ ದೇವಲೋ ವಾ ।
ದೇವತಾ—ಪದವಾನು ಸೋಮಃ ।
ಧಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ ।

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ಧಿಯಾ ಯಾತ್ಯಣ್ವಾ ಶೂರೋ ರಥೇಭಿರಾಶುಭಿಃ |

ಗಚ್ಛನ್ನಿಂದ್ರಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಂ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ಧಿಯಾ | ಯಾತಿ | ಅಣ್ವಾ | ಶೂರಃ | ರಥೇಭಿಃ | ಅಶುಭಿಃ |

ಗಚ್ಛನ್ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ನಿಃಕೃತಂ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮಃ ಶೂರೋ ವಿಶ್ರಾಂತೋಽಣ್ವಾಂಗುಲಭೃಷುತೋ ಧಿಯಾ ಕರ್ಮಣಾ ಯಾತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕಂ ದೇಶಂ ಪ್ರತಿ | ಉಚ್ಯತೇ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಂ ಸ್ಥಾನಂ ದಿವಂ ಪ್ರತಿ ರಥೇಭಿ ರಥೈರಾಶುಭಿಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಭರ್ಗವ್ಯಾನ್ದ್ರೇಣ ರಥೇಽವಸ್ಥಾಪ್ಯ ಸ್ವಸ್ಥಾನನಯನಾಯಿ | ಅಂಗುಲಭೃಷೂಯನಾಣಃ ಸರ್ವ ಖೋಮದ್ವಾರಾಗ್ನಿಂ ನಿಷ್ಪೀಡನದ್ವಾರಾ ಪಾತ್ರಂ ವಾ ಗಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶೂರಃ—ವಿಶ್ರಾಂತಿಯುಳ್ಳ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಅಣ್ವಾ—ಬೆರಳುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು | ಧಿಯಾ—ಕರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡಿ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಂ—ಇಂದ್ರನ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು | ಅಶುಭಿಃ—ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ! ರಥೈಃ—ರಥಗಳಿಂದ | ಗಚ್ಛನ್—ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುತ್ತಾ | ಯಾತಿ—ಹೋಗುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋಗ್ಯ ||

ವಿಶ್ರಾಂತಿಯುತನೂ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವು ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಹೋಮದ ಮೂಲಕ ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

English Translation

This heroic Soma expressed by the fingers proceeds by the sacrifice, hastening with swift chariots to Indra's abode.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ಪುರೂ ಧಿಯಾಯತೇ ಬೃಹತೇ ದೇವತಾತಯೇ |

ಯತ್ರಾನ್ಯತಾಸ ಅಸತೇ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ಪುರು | ಧಿಯಾಯತೇ | ಬೃಹತೇ | ದೇವತಾತಯೇ |

ಯತ್ರ | ಅನ್ಯತಾಸಃ | ಅಸತೇ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷ ಸೋಮಃ ಪುರು ಬಹುಲಂ ಧಿಯಾಯತೇ | ಧಿಯಂ ಕರ್ಮೇಚ್ಛತಿ || ಧೀಶಬ್ಧಾದ್ಯಕಾ-
ರೋಪಜನಃ | ಯದ್ವಾ | ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಥೇ ತೈತೀಯಾ | ಛಾಂದಸಶ್ವಾಲುಕಾ || ಕಸ್ಮೈ | ಬೃಹತೇ
ಮಹತೇ ದೇವತಾತಯೇ ಯಜ್ಞಾಯ | ಯತ್ರ ಯಸ್ಮಿನ್ಯಜ್ಞೇವ್ಯತಾಸೋವ್ಯಮತಾ ದೇವಾ ಅಸತೇ
ವಸಂತಿ ತದರ್ಥಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಯತ್ರ—ಯಾವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಅನ್ಯತಾಸಃ—ಮರಣರಹಿತರಾದ ದೇವತೆ
ಗಳು | ಅಸತೇ—ವಾಸನಾಡುವರೋ ಅಂತಹ | ಬೃಹತೇ—ಮಹತ್ತಾದ | ದೇವತಾತಯೇ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ |
ಪುರು—ಬಹಳವಾಗಿ | ಧಿಯಾಯತೇ—ಕರ್ಮವನ್ನು ಬೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

|| ಧಾರ್ವಾರ್ಥಃ ||

ಯಾವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮರಣರಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಕೂಡುವರೋ ಅಂತಹ ಮಹತ್ತಾದ
ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸೋಮವು ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

This Soma engages in many holy rites for the great sacrifice where
the immortals sit.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ಹಿತೋ ವಿ ನೀಯತೇಂತಃ ಶುಭ್ರಾವತಾ ಪಥಾ |

ಯದೀ ಶುಂಜಂತಿ ಭೂರ್ಣಯಃ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ಹಿತಃ | ವಿ | ನೀಯತೇ | ಅಂತರಿತಿ | ಶುಭ್ರವತಾ | ಪಥಾ |
ಯದಿ | ತುಂಜಂತಿ | ಭೂರ್ಣಯಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮೋ ಹಿತೋ ನಿಹಿತೋ ಹನಿಧಾರ್ಣವೇ ವಿ ನೀಯತೇ ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಾಣಾದಾಹವನೀಯಂ ಪ್ರತಿ | ಅಂತಸ್ತಯೋನುರ್ಭ್ಯದೇಶೇ ಶುಭ್ರವತಾ ಶೋಭಾವತಾ ಪಥಾ ಮಾರ್ಗೇಣ ಯದಿ ಯದಾ ತುಂಜಂತಿ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತಿ ದೇವೇಭ್ಯೋ ಭೂರ್ಣಯೋ ಭರಣಶೀಲಾ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಯಃ | ತದಾ ವಿ ನೀಯತ ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಹಿತಃ—ಹನಿಧಾರಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಅಂತಃ—ಹನಿಧಾರಣ ಮತ್ತು ಆಹವನೀಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಶುಭ್ರವತಾ—ಸ್ವಚ್ಛವಾದ | ಪಥಾ—ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟು | ಯದಿ—ಯಾವಾಗ | ಭೂರ್ಣಯಃ—ಭರಣಶೀಲವಾದ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿ ಮತ್ತಿಗ್ಗನರು | ತುಂಜಂತಿ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವರೋ ಆಗ | ವಿ ನೀಯತೆ—ಹನಿಧಾರಣ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಆಹವನೀಯಕ್ಕೆ ತರಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿ ಮತ್ತಿಗ್ಗನರು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೋಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕಾದಾಗ ಹನಿಧಾರಣದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಆ ಸೋಮವನ್ನು ಉತ್ತರವೇದಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Placed (in the cart) he is brought by a brilliant path, when the offerers of the libation present him.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಇಲ್ಲಿ ಸೋಮಪ್ರಣಯನನೆಂಬ ಯಜ್ಞಾಂಗಕರ್ಮದ ವಿವರಣೆಯು ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಹನಿಧಾರಣಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ (ಆಥವಾ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ) ಇದ್ದ ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿ ಇರುವ ಉತ್ತರ ವೇದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಯೂ ತರುವ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೋಮಪ್ರಣಯನನೆಂದು ಹೆಸರು. ಐತರೇಯ ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರವಾಗಿರುವ ಈ ಸೋಮಪ್ರಣಯನ ಕರ್ಮದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಮಂ. ಭಾಗ 1ರ ರಲ್ಲಿ 467-473 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪೀಠಿಕೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಬೇಕು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಏಷ ಶೃಂಗಾಣಿ ದೋಧುವಚ್ಚಿತ್ತೀತೇ ಯೂಥ್ಯೋ ವೃಷಾ |
 ನೈವ್ವಾ ದಧಾನ ಓಜಸಾ || ೪ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಏಷಃ | ಶೃಂಗಾಣಿ | ಧೋಧುವತ್ | ಶಿಶೀತೇ | ಯೂಥ್ಯಃ | ವೃಷಾ |
 ನೈವ್ವಾ | ದಧಾನಃ | ಓಜಸಾ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ಸೋಮಃ ಶೃಂಗಾಣಿ ಶೃಂಗವದುನ್ನತಾನಂತೂನಭಿಷವಕಾಲೇ ದೋಧುವತ್ | ಧೂನೋತಿ ಯೂಥ್ಯೋ ಯೂಥಾಹೋ ಯೂಥಪತಿವೃಷಾ ವೃಷಭೋ ಯಥಾ ಶಿಶೀತೇ ತೀಕ್ಷ್ಣೇ ಶೃಂಗೇ ಧೂನೋತಿ ಪದ್ಮತ್ | ತೀದ್ವೈಶ ಏಷಃ | ಓಜಸಾ ಬಲೇನ ನೈವ್ವಾ ನೈವ್ವಾನಿ ಧನಾನಿ ದಧಾನೋಽ-ಸ್ತದರ್ಥಂ ಧಾರಯನ್ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಯೂಥ್ಯಃ—ಹಿಂದಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ | ವೃಷಾ—ವೃಷಭವು | ಶೃಂಗಾಣಿ ಶಿಶೀತೇ—ತನ್ನ ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಹೆಂಪಮಾಡುವಂತೆ | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ನೈವ್ವಾ—ಧನಗಳನ್ನು | ದಧಾನೇ—ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಾ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಶೃಂಗಾಣಿ—ಶೃಂಗದಂತಿರುವ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಹದ ಬಂದುಗಳನ್ನು | ದೋಧುವತ್—ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಕ್ತಃ :

ಹಿಂದಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ವೃಷಭವು ತನ್ನ ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಹೆಂಪಮಾಡುವಂತೆ ಈ ಸೋಮರಹದ ಹೆನಗಳು ಅಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಸ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನರಿಗೆ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

English Translation

He tosses his horns as a bull, the lord of the herd, sharpens his,—bearing treasures (for us) by his might.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಏಷ ರುಕ್ಮಿಭಿರೀಯತೇ ನಾಜೇ ಶುಭೈಃ ಭಿರಂತುಭಿಃ |
 ಪತಿಃ ಸಿಂಧೂನಾಂ ಭವನ್ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ರುಕ್ಮಿಣಿಃ | ಈಯತೇ | ನಾಜೀ | ಶುಭ್ರೇಭಿಃ | ಅಂಶುಭಿಃ |

ಪತಿಃ | ಸಿಂಧೂನಾಂ | ಭವನ್ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷ ಸೋಮೋ ರುಕ್ಮಿಣಿರಧ್ವರ್ಯಾಽದಿಭಿಃ ಸಹೇಯತೇ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕೀದೃಶ ಏಷಃ | ನಾಜೀ
ವೇಜಸನಾಶ್ಚಾ ಭ್ರೇಭಿಃ ಶುಭ್ರೈರ್ದೀಪೈರಂಶುಭಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟಃ | ಅಥನಾ ರುಕ್ಮಿಣಿರೀತದಸ್ಯಂಶುವಿಶೇಷಣಂ |
ಸಿಂಧೂನಾಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಾನಾಂ ರಸಾನಾಂ ಪತಿರ್ಭವನ್ ಯೇ ಈಯತೇ ಇತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ನಾಜೀ—ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದೂ | ಶುಭ್ರೇಭಿಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಥವಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ |
ಅಂಶುಭಿಃ—ಹನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದೂ ಅದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ರುಕ್ಮಿಣಿಃ—ಅಧ್ವರ್ಯಾಽದಿ ಮತ್ತಿಗ್ಗನ
ರಿಂದ ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಹನಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ | ಸಿಂಧೂನಾಂ—ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ರಸಗಳೆಲ್ಲಾ | ಪತಿಃ—
ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ | ಭವನ್—ಇರುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಅಭಿಪವಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಹನಿ
ಗಳಿಂದ (ಬಿಂದುಗಳಿಂದ) ಸಹಿತವಾದುದೂ ಅದ ಈ ಸೋಮವು ಅಧ್ವರ್ಯಾಽದಿ ಮತ್ತಿಗ್ಗನರಿಂದ ಕೂಡಿ, ಹರಿಯುವ
ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಸಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಪಾನೀಯಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾಗಿರುವುದು.

English Translation

He proceeds along impetuous with golden brilliant rays, the lord of
streams.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ವಸೂನಿ ಸಿಬ್ತುನಾ ಪರುಷಾ ಯಯಿನ್ವಾ ಆತಿ |

ಅವ ಶಾದೇಷು ಗಚ್ಛತಿ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ವಸೂನಿ | ಸಿಬ್ತುನಾ | ಪರುಷಾ | ಯಯಿನ್ವಾನ್ | ಆತಿ |

ಅವ | ಶಾದೇಷು | ಗಚ್ಛತಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮೋ ವಸೂನ್ಮಾಚ್ಚಾದಕಾನಿ ಪಿಬ್ನಾನಾ ಪಿಬ್ನಾನಾ ಪೀಡಿತಾನಿ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ಪರುಷಾ ಪರ್ವಣಾತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ಯಯಿವಾನ್ಮಚ್ಚಿತ್ಯಾದೇಷು ಶಾತನೀಯೇಷು ರಕ್ಷಾಸ್ತವ ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ವಸೂನಿ—ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವ | ಪಿಬ್ನಾನಾ—ಹಿಂಸಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು | ಪರುಷಾ—ತನ್ನ ಗಿಣ್ಣುಗಳಿಂದ | ಅತಿ—ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ | ಯಯಿವಾನ್—ಹೊರಸೂಸುತ್ತಾ | ಶಾದೇಷು—ಸಂಹರಿಸಲ್ಪಡಬೇಕಾದ ರಾಕ್ಷಸರಲ್ಲಿ (ರಾಕ್ಷಸರ ಬಳಿಗೆ) | ಅವ ಗಚ್ಛತಿ—ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ.

• ಛಾವಾರ್ಥ •

ತನ್ನ ಗಿಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹೊರಸೂಸುವ ಈ ಸೋಮವು ಅವಿತುಕೊಂಡಿರುವ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ.

English Translation

Overpowering at the juncture of time the discomfited concealers (the Rakshasas), he descends upon those doomed to destruction.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷೆ •

ಏತಂ ಮೃಜಂತಿ ಮರ್ಜ್ಯಮುಪ ದ್ರೋಣೇಷ್ವಾಯವಃ |

ಪ್ರಚಕ್ರಾಣಂ ಮಹೀರಿಷಃ || ೭ ||

|| ಪದವಾಚಿ ||

ಏತಂ | ಮೃಜಂತಿ | ಮರ್ಜ್ಯಂ | ಉಪ | ದ್ರೋಣೇಷು | ಆಯವಃ |

ಪ್ರಚಕ್ರಾಣಂ | ಮಹೀರಿಷಃ | ಇಷಃ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯವೋ ಮನುಷ್ಯಾ ಯತ್ಪಿಪ ಏತಂ ಸೋಮಂ ಮರ್ಜ್ಯಂ ಮಾರ್ಜನೀಯಮುಪ ಮೃಜಂತಿ | ನಿಪ್ಪೀಡಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕುತ್ರ | ದ್ರೋಣೇಷು ದ್ರೋಣಕಲತೇಷು | ಕೇದ್ಯಕಂ | ಮಹೀರಿಷೋ ಮಹಾಂತ್ಯನ್ನಾನಿ ಪ್ರಚಕ್ರಾಣಂ ಕುರ್ವಾಣಂ | ಪ್ರಭೂತರಸಸ್ಯಾನಿಶಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಆಯನೇ—ಮಾನವರಾದ ಬುದ್ಧಿಕ್ಮಗಳು | ಮಹೀಃ ಇಷಃ—ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು | ಪ್ರಚಕ್ರಾಣಂ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದೂ | ಮಜ್ಯಾಂ—ದ್ರವರೂಪವಾದುದೂ ಆದ | ಏತಂ—ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ದ್ರೋಣೇಷು—ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ | ಉಪ ವೃಜಂತಿ—ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ.

|| ಭವಾರ್ಥ ||

ಮಾನವರಾದ ಬುದ್ಧಿಗ್ವನರು ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದೂ, ದ್ರವರೂಪವಾದುದೂ ಅಥವಾ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂದಿದಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಅಭಿಷವಪಾತ್ರಿಯಾದ ದ್ರೋಣ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The priests express into the vessels this juice which is to be purified, the bestower of abundant food.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏತಮು ತ್ಯಂ ದಶ ಕ್ಷಿಪೋ ವ್ಯಜಂತಿ ಸಪ್ತ ಧೀತಯಃ |

ಸ್ವಾಯುಧಂ ಮದಿಂತಮಂ || ೮ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏತಂ | ಉಂ ಇತಿ | ತ್ಯಂ | ದಶ | ಕ್ಷಿಪಃ | ವ್ಯಜಂತಿ | ಸಪ್ತ | ಧೀತಯಃ |

ಸ್ವಾಯುಧಂ | ಮದಿನ್ಯಾತಮಂ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಗ್ರಾನಸ್ತೋತ್ರೇ ಗಾಣಗಾರಿಮತೇನಾಧಿರೂಪಕರಣೇ ವ್ಯುಜ್ಯಮಾನೇ ಸೋಮ ಏತಮು ತ್ಯಮುತ್ಯೇಷಾ | ಸೂತ್ರೀತಂ ಚ | ಏತಮು ತ್ಯಂ ದಶ ಕ್ಷಿಪೋ ವ್ಯುಜ್ಯಮಾನಃ ಸುಪಸ್ತ್ರಾ | ಅ. ೫-೧೨ ಇತಿ ||

ತ್ಯಂ ತಮೇತಮೇವ ಸೋಮಂ ದಶ ಕ್ಷಿಪೋ ದಶಾಂಗುಲಯೋ ವ್ಯಜಂತಿ | ಪರಿಚರಂತಿ | ಸಪ್ತ ಧೀತಯಃ ಸಪ್ತರ್ಷಿಜಶ್ಚ | ಬುದ್ಧಿಜೋಽಂಗುಲಿಭಿರ್ವ್ಯುಜಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೇದ್ಯತಮೇತಂ | ಸ್ವಾಯುಧಂ ಶೋಭನಾಯುಧಂ ಮದಿಂತಮಂ ಮಾದಯಿತ್ಯತಮಂ | ರಕ್ಷೋಹನಸನಾಮುರ್ಘ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಾಯ ಸ್ವಾಯುಧತಬ್ಧಶ್ಚವಣಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ತ್ಯಂ—ದ್ರವಿಧವಾದುದೂ | ಸ್ವಾಯುಧಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧಸಮೇತವಾದುದೂ | ಮದಿಂತಮಂ—ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ಆದ | ಏತಂ ಉ—ಈ ಸೋಮವನ್ನೇ | ದಶ ಕ್ಷಿಪಃ—ಹತ್ತು

ಬೆರಳುಗಳು | ಮೃಗಂತಿ—ಸೇವಿಸುತ್ತವೆ (ಶುಕ್ರೋಷಮಾಡುತ್ತವೆ) | ಸತ್ತ ಧೀತೆಯು—ಏಳುಮಂದಿ ಶುಕ್ರಕೃಗಳೂ ಸಹ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

। ಛಾಂದೋಃ ।

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದೂ ರಕ್ಷೋಹನನಸಾಮರ್ಥ್ಯವೈಕ್ಯದೊಂದೆ ಆಯುಧೋನೇಶವಾದುದೂ, | ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದೂ ಅದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಏಳುಮಂದಿ ಶುಕ್ರಕೃಗಳೂ ತಮ್ಮ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಪರಿಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The ten fingers, the seven priests, express this (juice)-well-weaponed, and yielding great exhilaration.

|| ವಿಕೀಷವಿಪಯಗಳು ||

ಸೋಮಾಭಿಷವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾವಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಗಾಣಗಾರಿ ಎಂಬ ಅಚಾರ್ಯರ ಮತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೋಮವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವಾಗ ಏತಮು ತ್ಯಂ ಎಂಬ ಈ ಶುಕ್ರನ್ನು ಪರಿಚರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ—ಏತಮು ತ್ಯಂ ದಶಕ್ಷಿಪೋ ಮೃಚ್ಯಮಾನಃ ಸುಹಸ್ತ್ಯಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫-೧೬) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಹದಿನಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಪ್ರ ತೇ ಸೋತಾರ ಇತ್ಯಪ್ಯರ್ಚಂ ಮೋದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಶುಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪ್ರ ತ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಪ್ರ ತೇ ಸೋತಾರಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಳದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಶುಕ್ರಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಶುಷ್ಯಾದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಇರುವವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೬

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಳ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧೬ |
 ಅಪ್ಯರ್ಚ—೬ | ಅಭ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೬ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಶುಕ್ರಂಖ್ಯೆ—೮ |
 ಮುಖ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ |
 ದೇವತಾ—ಪವನಾನಾ ಸೋಮಃ |
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರ | ತೇ | ಸೋತಾರೇ | ಓಣ್ಯೋಃ | ರಸಂ | ಮದಾಯ | ಘೃಷ್ವಯೇ |
ಸರ್ಗೋ ನ ತಕ್ತೇ | ಏತಃ || ೧ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ಪ್ರ | ತೇ | ಸೋತಾರೇ | ಓಣ್ಯೋಃ | ರಸಂ | ಮದಾಯ | ಘೃಷ್ವಯೇ |
ಸರ್ಗಃ | ನ | ತಕ್ತೇ | ಏತಃ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ತೇ ತವ ರಸಂ ಸೋತಾರಃ ಸೋಮಾಭಿಷವನಕರ್ತಾರ ಓಣ್ಯೋಃ ರಸಂ | ಲುಪ್ತೋ-
ಪಮನೇತತ್ | ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋ ರಸಮುದಕಮಿವ | ಅಥನಾಣ್ಯೋದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯೋರ್ನರ್ಧ್ಯೇ
ತಯೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಂ ವಾ ರಸಂ | ಪ್ರಸ್ತಾಯಂತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಕನಾರ್ಥಂ | ಘೃಷ್ವಯೇ
ಶತ್ರುಭರ್ಷಣಶೀಲಾಯ ಮದಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಮದಾಯ | ಅಭಿಷವನಏತಃ ಸೋಮಃ ಸರ್ಗಃ ಸೃಷ್ಟ
ಏತಶೋ ನಾಶ್ಚ ಇವ ತಕ್ತ | ಗಚ್ಛತಿ ಪಾತ್ರಂ ಪ್ರತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿರರ್ಥಃ |

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ತೇ—ನಿನ್ನ ರಸವನ್ನು | ಸೋತಾರಃ—ಹಿಂದುವ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರು | ಓಣ್ಯೋಃ ರಸಂ—
ಗ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉದಕದಂತೆ | ಪ್ರ—ಹಿಂಡಿ ಸ್ರವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ | ಘೃಷ್ವಯೇ—
ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವ | ಮದಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸರ್ಗಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ
ಸೋಮವು | ಏತಃ ನ—ಅಶ್ವದ (ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವಂತೆ) | ತಕ್ತ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ
ಹರಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ಸೋಮಾಭಿಷವನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತರಾದ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರು ನಿನ್ನ ರಸವನ್ನು ದ್ಯಾವಾ
ಪೃಥಿವಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಕವು (ವೃಷ್ಟಿರೂಪದಲ್ಲಿ) ಸುರಿಯುವಂತೆ ಹಿಂಡಿ ಸ್ರವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ನಾಶಮಾಡುವ ಇಂದ್ರನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟವಾದ (ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ) ಈ ಸೋಮವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ
ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಅಶ್ವದಂತೆ ಪ್ರವಾಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹರಿದುಬರುತ್ತದೆ.

English Translation

They who express you, the juice of heaven and earth, do it for the
foe-destroying exhilaration (of Indra); your flow rushes as a swift horse.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕ್ರತ್ವಾ ದಕ್ಷಸ್ಯ ರಥ್ಯಮಪೋ ವಸಾನಮಂಧಸಾ |

ಗೋಷಾನುಕ್ತೇಷು ಸಕ್ತಿಮು || ೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಕ್ರತ್ವಾ | ದಕ್ಷಸ್ಯ | ರಥ್ಯಂ | ಅಪಃ | ವಸಾನಂ | ಅಂಧಸಾ |

ಗೋಷಾಂ | ಅಕ್ತೇಷು | ಸಕ್ತಿಮು || ೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ವಯಮುಭಿಷೋತಾರೋ ದಕ್ಷಸ್ಯ ಬಲಸ್ಯ ರಥ್ಯಂ ನೇತಾರಮಪ ಉದಕಾನಿ ರಸಾನ್ಯಸಾನಮಾ-
ಚ್ಛಾದಯಂತಮಂಧಸಾ ಶ್ರಯಣಾನ್ನೇನ ಸಹಿತಂ ಗೋಷಾಂ ಗವಾಂ ಸೋತಾರಂ ಏವಮುಕ್ತುಲಕ್ಷಣಂ
ಸೋಮಂ ಕ್ರತ್ವಾ ಕರ್ಮಣಾಕ್ತೇಷ್ವಂಗುಲೀಷು ಸಕ್ತಿಮು ಸಂಯೋಜಯಾಮಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಅಭಿಷವಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ನಾವು) ದಕ್ಷಸ್ಯ—ಶಕ್ತಿಯ | ರಥ್ಯಂ—ನೇತ್ರವಾದುದು | ಅಪಃ—
ಉದಕಗಳನ್ನು | ವಸಾನಂ—ಅಚ್ಛಾದನೆಮಾಡುವುದು (ಉದಕದೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದು) | ಅಂಧಸಾ—
ಶ್ರಯಣಾನ್ನದಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದು ಅದ ಸೋಮವನ್ನು | ಗೋಷಾಂ—ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲಿನೊಡನೆ | ಕ್ರತ್ವಾ-
ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮದಿಂದ | ಅಕ್ತೇಷು—ಬೆರಳುಗಳಿಂದ | ಸಕ್ತಿಮು—ಬೆರಸುತ್ತೇವೆ.

• ಛಾಪಾರ್ಥಃ •

ಅಭಿಷವಕರ್ಮವನ್ನು (ಸೋಮರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಕರ್ಮವನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಬಲವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡುವುದು, ಉದಕಗಳೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದು ಶ್ರಯಣಾನ್ನ ಸಹಿತವಾದುದು ಅದ ಸೋಮವನ್ನು ಗೋವು
ಗಳ ಹಾಲಿನಿಂದ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಬೆರಸುತ್ತೇವೆ,

English Translation

In pious rite by our fingers we mix with the milk (the Soma), the
bringer of strength, the sender of cows, who envelopes the water.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅನಪ್ತಮುಪ್ತು ದುಷ್ವರಂ ಸೋಮಂ ಪನಿತ್ರ ಅ ಸ್ಯಜ |

ಪುನೀಹೀಂದ್ರಾಯ ಪಾತವೇ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅನಪ್ತಂ | ಅರ್ಷಸು | ದುಸ್ತರಂ | ಸೋಮಂ | ಪವಿತ್ರೇ | ಆ | ಸೃಜ |

ಪುನೀಹಿ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾತನೇ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅನಪ್ತಂ ಶತ್ರುಭಿರನಾಪ್ತಮಸ್ಪೃಶ್ಯತರಿಷ್ಟಾಸು | ವರ್ತಮಾನಮಿತಿ ಶೇಷಃ | ದುಸ್ತರಮನ್ಯೈ-
ರನಭಿಧಾವ್ಯಂ | ನ ಹಿ ಸೋಮಂ ಕಷ್ಟಿದಪ್ಯತೀತರಿತಿ | ಈದೃಶಂ ಸೋಮಂ ಪವಿತ್ರೇ ದಶಾಪವಿತ್ರ ಆ ಸೃಜ
ಪ್ರಕ್ಷಿಪ ಹೇ ಅಧ್ಯಯೋಽ | ತತ್ರೋಚ್ಯತೇ | ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪಾತನೇ ಪಾತುಂ ಪುನೀಹಿ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತಃ •

(ಎಲೈ ಅಧ್ಯಯವೇ) ಅನಪ್ತಂ—ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಸಮೀಪಿಸಲ್ಪಡಲು ಅಸಾಧ್ಯನೂ | ಅಪ್ನು—ಆಂತರಿ
ದಲ್ಲಿ (ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ)ರುವವನೂ | ದುಸ್ತರಂ—ಇತರರಿಂದ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಡದಿರುವವನೂ ಆದ | ಸೋಮಂ—ಸೋಮ
ವನ್ನು | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ (ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ಆ ಸೃಜ—ಇಡು (ಅದನ್ನು) | ಇಂದ್ರಾಯ ಪಾತ-
ನೇ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪುನೀಹಿ—ಉದ್ಧಿಗೊಳಿಸು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಎಲೈ ಅಧ್ಯಯವೇ, ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯನೂ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವನೂ, ಇತರರಿಂದ
ಸೋಲಿಸಲ್ಪಡದಿರುವವನೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಡು. ಅನಂತರ ಅದನ್ನು
ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಶೋಧಿಸು.

English Translation

Cast into the filtering cloth the unassailable invincible (Soma), abiding
in the waters (of the firmament) ; purify it for the drinking of Indra-

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪು | ಪುನಾನಸ್ಯ | ಚೇತಸಾ | ಸೋಮಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ |

ಕ್ರುತ್ವಾ | ಸಧಸ್ಥಂ | ಆ | ಅಸದತ್ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪು | ಪುನಾನಸ್ಯ | ಚೇತಸಾ | ಸೋಮಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ |

ಕ್ರುತ್ವಾ | ಸಧಸ್ಥಂ | ಆ | ಅಸದತ್ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಚೇತಸಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಪುನಾನಸ್ಯ ಪೂಯನಾನಸ್ಯಾಂಕೀಭೂತಃ ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರೇ ದಶಾಪವಿ-
ತ್ರೇಷ್ವರ್ತತಿ | ಗಚ್ಯತಿ | ಅಥ ಪಶ್ಚಾತ್ ಕೃತ್ವಾ ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇನ ವಾ ಸಧಸ್ಥಂ ಸದಸ್ಯಾ ನಂ
ದ್ರೋಣಕಲಶ ಅಪದತ್ | ಅಸೀದತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಚೇತಸಾ—ಸ್ತುತಿಯಿಂದ | ಪುನಾನಸ್ಯ—ಒಂದಿಗೆ ಸಲ್ಲದವ (ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ) | ಸೋಮಃ—
ಸೋಮವು | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುವುದು (ಅನಂತರ) | ಕೃತ್ವಾ—
ಕರ್ಮದಿಂದ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ | ಸಧಸ್ಥಂ—ಸ್ತಸ್ಯಾನನಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ | ಅಪದತ್—ಕುಳಿತ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸೋತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಸೋಮವು ಒಂಧನಿಗಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವುದು.
ಅನಂತರ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ಮದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ತಸ್ಯಾನನಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು.

English Translation

The Soma of him who is purified by worship flows upon the filter
and settles in the place common with the ceremony.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ ತ್ವಾ ನಮೋಽಭಿರಿಂದವ ಇಂದ್ರ ಸೋಮಾ ಅಸ್ತುತತ |

ಮಹೇ ಭರಾಯ ಕಾರಿಣಃ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ತ್ವಾ | ನಮೋಽಭಿಃ | ಇಂದವಃ | ಇಂದ್ರ | ಸೋಮಾಃ | ಅಸ್ತುತತ |

ಮಹೇ | ಭರಾಯ | ಕಾರಿಣಃ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದ್ರ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ನಮೋಽಭಿನಮಸ್ಯಾ ರೋಪಲಕ್ಷ್ಯೈಃ ಸೋತ್ರೈರಥವಾಷ್ಟೈಃ ಸಹೇಂದವಃ
ಸೋಮಾಃ ಪ್ರಾಸ್ತುತತ | ಪ್ರಾಸ್ತುತಂತಿ | ಕರ್ಮಣಂ | ಮಹೇ ಮಹತೇ ಭರಾಯ ಸಂಗ್ರಾನಾಯು |
ಕೇದ್ಯಕಾಃ | ಕಾರಿಣೋ ಬಲಕರಣಶೀಲಾಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಇಂದ್ರ—ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ನನೋಭಿಃ—ನನುಸ್ಮಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ
ಅಥವಾ ಹರ್ವಿಲಕ್ಷಣರೂಪವಾದ ಅನ್ನಗಳಿಂದ | ಕಾರಿಣಃ—ಬಲಕರವಾದವೂ | ಇಂದವಃ—ಜನುಗುತ್ತಿರುವವೂ
ಆದ | ಸೋಮಾಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಮಹೇ ಭರಾಯ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ |
ಪ್ರ ಅಸ್ತಕ್ಷತೆ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೇ, ಜನುಗುತ್ತಿರುವವೂ ಪಾನಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಬಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮ
ರಸಗಳು ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ
ಸಮಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The Soma juices flow to you, Indra, with praises, giving you vigour
for the great conflict.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ :

ಪುನಾನೋ ರೂಪೇ ಅವ್ಯಯೇ ವಿಶ್ವಾ ಅರ್ಷನ್ತಭಿ ಶ್ರಿಯಃ |

ಕೂರೋ ನ ಗೋಷು ತಿಷ್ಠತಿ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠ :

ಪುನಾನಃ | ರೂಪೇ | ಅವ್ಯಯೇ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅರ್ಷನ್ | ಅಭಿ | ಶ್ರಿಯಃ |

ಕೂರಃ | ನ | ಗೋಷು | ತಿಷ್ಠತಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಅವ್ಯಯೇಽನುಮಯೇ ರೂಪೇ ರೂಪ್ಯಮಾಣೇ ವಸ್ತ್ರೇ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋ ವಿಶ್ವಾಃ
ಸರ್ವಾಃ ಶ್ರಿಯಃ ಕೋಥಾ ಅಭ್ಯರ್ಷನ್ತಭಿಗಚ್ಛನ್ಗೋಷು ನಿಮಿತ್ತಾಸು ಕೂರೋ ನ ಕೂರ ಇವ ಸ ಯಥಾ
ಸಂಗ್ರಾಮೇ ತಿಷ್ಠತಿ ತದ್ವದಸೌ ತಿಷ್ಠತಿ ಪಾತ್ರೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಅವ್ಯಯೇ—ಕುಂಯ ತುಬಿಡಿದಿಂ ನಿರ್ವಿಹಿತವಾದ | ರೂಪೇ—ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ | ಪುನಾನಃ—ಕೋಧಿಳ್ಳಟ್ಟ
ಈ ಸೋಮವು | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಶ್ರಿಯಃ—ಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ | ಗೋಷು—ಗೋವುಗಳ

ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ (ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ) | ಅಥಿ ಅರ್ಷನ್—ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾ | ಶೂರೋ ನ—ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶೂರನು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ | ತಿಷ್ಠತಿ—ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಶೂರನು ತುಂಬಿದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿತವಾದ ಈ ಸೋಮರಸವು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶೂರನಾದ ಭಟನು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಕಾದು ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ.

English Translation

Purified in his woollen robe, and attaining all honours, he stands as a hero amidst the cows.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ದಿವೋ ನ ಸಾನು ಸಿತ್ಯುಷೀ ಧಾರಾ ಸುತಸ್ಯ ವೇಧಸಃ |

ವೃಥಾ ಪವಿತ್ರೇ ಅರ್ಷತಿ || ೭ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ದಿವಃ | ನ | ಸಾನು | ಸಿತ್ಯುಷೀ | ಧಾರಾ | ಸುತಸ್ಯ | ವೇಧಸಃ |

ವೃಥಾ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ || ೭ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ದಿವೋ ನ ದ್ಯುಲೋಕಾದಂತರಿಕ್ಷಾದಿವ ಸಾನು ಸಮುಚ್ಚ್ರಿತಮುದಕಂ ತದ್ಯಥಾಧೋ ನಿಪತತಿ ತದ್ವದ್ಯೇಧಸೋ ವಿಧಾತುರ್ಬಲಸ್ಯ ಕರ್ತುಃ ಸುತಸ್ಯಾಧಿಸುತಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಸಿತ್ಯುಷ್ಯಾಪ್ತಾಯಯಂತೀ ಧಾರಾ ವೃಥಾನಾಯಾಸೇನ್ನಿವ ಪವಿತ್ರೇ ದಶಾಪವಿತ್ರೇರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ||

• ಶ್ರುತಪಾಠಃ •

ದಿವಃ ನ—ಉನ್ನತವ್ರದೇಶವಾದ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ಬೀಳುವ ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾದ ಉದಕವು | ಸಾನು—ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಯ ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ | ವೇಧಸಃ—ಕತ್ತಿಪ್ರಯೋಗದಿಂದ | ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂದೆಲ್ಲದುವ ಸೋಮದ | ಸಿತ್ಯುಷೀ—ಶ್ವಪಿ ಕಾರಕವಾದ | ಧಾರಾ—ಪ್ರವಾಹವು | ವೃಥಾ—ಅನಾಯಾಸದಿಂದ (ಬಹು ಸುಲಭವಾಗಿ) | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಅರ್ಷತಿ. -ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎತ್ತರವಾದ ಅಂತರಕ್ಷಪ್ರದೇಶದಿಂದ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಭೂಮಿಯನೇಲಿ ವೃಷ್ಟ್ಯದಕವು ಯಾವ ರೀತಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೀಳುವುದೋ ಅದರಂತೆ ಶಕ್ತಿಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಸೋಮರಸದ ಪ್ರವಾಹವು ಆನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹರಿಯಬಂದು ತೋಧನೆಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ದಶಾಪವಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

English Translation

As the lofty rain from heaven, the nutritious stream of the invigorating Soma falls easily upon the straining cloth.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷಾ •

ತ್ವಂ ಸೋಮ ಏಪಶ್ಚಿತ್ತಂ ತನಾ ಪುನಾನ ಆಯುಷು |

ಅವ್ಯೋ ನಾರಂ ವಿ ಧಾವಸಿ || ೮ ||

• ಸದಕಾಶ •

ತ್ವಂ | ಸೋಮ | ಏಪಶ್ಚಿತ್ತಂ | ತನಾ | ಪುನಾನಃ | ಆಯುಷು |

ಅವ್ಯೋಃ | ನಾರಂ | ವಿ | ಧಾವಸಿ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತಂ ಸ್ತೋತಾರಮಾಯುಷು ಮನುಷ್ಯೇಷು ಮಧ್ಯೇ ರಕ್ಷಸಿ | ಅಥನಾ | ವ್ಯತೀಯಾರ್ಥೇ ದ್ವಿತೀಯಾ | ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತಾದ್ಧರ್ಯುಷಾಂ ತನಾ ವಸ್ತ್ರೇಣ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನಃ | ಅಥನಾ | ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತಮಿಂದ್ರಂ ಪ್ರೀಣಯಿತುಂ ತನಾ ಪುನಾನಃ ಸನ್ | ಅವ್ಯೋ ನಾರಮವೇರ್ನಾ ಅಂ ವಿ ಧಾವಸಿ | ವಿವಿಧಂ ಗಚ್ಛಸಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

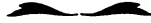
ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಆಯುಷು—ಮನುಷ್ಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತಂ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೀಯೆ | ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತಂ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಧ್ವರ್ಯುವಿನಿಂದ | ತನಾ—ವಸ್ತ್ರದಿಂದ | ಪುನಾನಃ—ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಅವ್ಯೋ ನಾರಂ — ಕುರಿಯ ತುಂಬಿದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರ ಛೇದುಬವಾಗಿ (ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡಲು) ! ವಿಧಾವತಿ—ದ್ರುತಗಮನದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ |

• ಧಾರ್ಮಿಕ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಮನುಷ್ಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪುರುಷನನ್ನು ನೀನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೀಯೇ. ಅಧ್ಯಯನವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ತೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಇಂದ್ರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕುರಿಯ ತುಂಬಿದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತನಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಡೆಗೆ ತೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಧಾವಿಸುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

You, Soma, (protect) the worshipper amongst men, and purified by the cloth you wander through the woollen filter.

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರ ನಿಮ್ಮೇನೇವತ್ಯಪ್ಪಚ್ಚಂ ಸಪ್ತದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪ್ರ ನಿಮ್ಮೇನೇವತ್ಯನುಕ್ತಾಂಶಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ, ನಿಮ್ಮೇನೇವ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಖದೇವತಾರ್ಥದಸ್ತುಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ನಿಮ್ಮೇನೇವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೭

ಮಂದಲ—೧ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧೭ •
 ಅಪ್ಯಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೭ •
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯೆ—೮ •
 ಮುಖಃ—ಅಸಿತಃ ಕಾರ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ •
 ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಿ ಸೋಮಾ •
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ •

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರ ನಿಮ್ಮೇನೇವ ಸಿಂಧವೋ ಘಂತೋ ವೃತ್ರಾಣಿ ಭೂರ್ಣಯಃ |

ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಾತವಃ || ೧ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಪ್ರ | ನಿನ್ನೋನ್ಯ ಇವ | ಸಿಂಧವೋಃ | ಘ್ನಂತಃ | ವೃತ್ತಾಣಿ | ಭೂರ್ಣಯಃ |

ಸೋಮಾಃ | ಅಸ್ಯಗ್ರಂ | ಆಶವಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ನಿನ್ನೋನ ಪ್ರವಣೇನ ದೇಶೇನ ಸಿಂಧವೋ ನದ್ಯ ಇವ ತಥಾ ವೃತ್ತಾಣಿ ಶತ್ರುನ್ ಘ್ನಂತೋ ಭೂರ್ಣಯಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಗಮನಾ ಆಶವೋ ವ್ಯಾಪ್ತಾಃ ಸೋಮಾಃ ಸ್ವಾಸ್ಯಗ್ರಂ | ಪ್ರಗಚ್ಯಂತಿ ದ್ರೋಣಕಲಶಂ ಪ್ರತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಿಂಧವಃ—ನದಿಗಳು | ನಿನ್ನೋನೇವ—ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವಂತೆ | ವೃತ್ತಾಣಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಘ್ನಂತಃ—ನಾಶಮಾಡುವವೂ | ಭೂರ್ಣಯಃ—ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವೂ | ಆಶವಃ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತವೂ ಆದ | ಸೋಮಾಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಪ್ರ, ಅಸ್ಯಗ್ರಂ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ನದಿಗಳು ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಶತ್ರುನಾಶಕವಾದುವೂ, ಬೇಗನೆ ಹರಿಯುವವು, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತವಾದವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಸೋಮಸಂಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ದ್ರೋಣಕಲಶವೆಂಬ ಪಾತ್ರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಹರಿದು ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ.

English Translation

Like rivers falling down a steep place, so the rapid foe-destroying pervading Soma-streams hurry (to the pitcher).

• ಸಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಸುವಾನಾಸ ಇಂದ್ರೋ ವೃಷ್ಟಯಃ ಪೃಥ್ವೀಮಿವ |

ಇಂದ್ರಂ ಸೋಮಾಸೋ ಅಕ್ಷರನ್ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ಸುವಾನಾಸಃ | ಇಂದ್ರಃ | ವೃಷ್ಟಯಃ | ಪೃಥ್ವೀಂಯ ಇವ |

ಇಂದ್ರಂ | ಸೋಮಾಸಃ | ಅಕ್ಷರನ್ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸುವಾನಾಸಃ ಸೂಯಮಾನಾ ಇಂದವೋ ದ್ರವರೂಪಾಃ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾ ಇಂದ್ರಂ
ಪ್ರೀಣಯಿತುಮಭ್ಯಕ್ಷರನ್ | ಕಿಮಿವ | ವೃಷ್ಣಯಃ ಸ್ವಧೀವೀಮಿವ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ವೃಷ್ಣಯಃ—ವೃಷ್ಣ್ಯದಕಗಳು | ಸ್ವಧೀವೀಮಿವ—ಭೂಮಿಯನೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ | ಸುವಾನಾಸಃ—
ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ | ಇಂದವಃ—ದ್ರವರೂಪವಾಗಿ ಜನುಗುತ್ತಿರುವ | ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಇಂದ್ರಂ—
ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಅಥಿ ಅಕ್ಷರನ್—(ಲತೆಗಳಿಂದ) ತೊಟ್ಟಿ ಕೃತ್ವವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳು ಭೂಮಿಯ ನೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಲತೆಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರವರೂಪವಾದ ಈ
ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ (ಜಜ್ಜಿದ ಲತೆಗಳಿಂದ) ತೊಟ್ಟಿ ಕೃತ್ವವೆ.

English Translation

The Soma-drops, as they are expressed, flow to Indra like the rains
falling upon the earth.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಃ ।

ಅತ್ಯೂರ್ವಿಮರ್ಷ್ಣರೋ ಮದಃ ಸೋಮಃ ಸವಿತ್ರೇ ಅರ್ಷತಿ ।

ವಿಘ್ನೇನ್ನ ಕ್ಷಾಂಸಿ ದೇವಯುಃ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಅತ್ಯೂರ್ವಿಮರ್ಷಃ | ಮುಶ್ನರಃ | ಮದಃ | ಸೋಮಃ | ಸವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ |

ವಿಘ್ನೇನ್ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ | ದೇವಯುಃ || ೩ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಅತ್ಯೂರ್ವಿಮರ್ಷಃ | ಅತಿಶ್ರಾಂತಾ ಉರ್ಮಯೋ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ಲೋತಯ್ಯೂರ್ವಿಮಃ | ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧ
ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಮುಶ್ನ ರೋ ಮದವನಿಲೋ ಮದೋ ಮದಾತ್ಮಕಃ ಸೋಮಃ ಸವಿತ್ರೇರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ |
ಕಂ ಕುಮರ್ಷಃ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಿಘ್ನೇನ್ ಭಾತಯನ್ನೇವಯುದೇವಾನಾನ್ಮಮಯಮಾನೋರ್ಷತಿಶಿ
ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಅತ್ಯೂರ್ವೀ—ಅತಿಪ್ರವೃದ್ಧನಾದ (ಪುರಾತನನಾದ) ವನೂ | ಮತ್ಸರಃ—ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ | ಮದಃ ಸೋಮನು—ಮದಕಾರಕನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮನು | ರಕ್ಷಾಂಸಿ—ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು | ವಿಘ್ನೋ—ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾ | ದೇವಯುಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ

ಪುರಾತನನಾದವನೂ, ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ, ಶಕ್ತಿದಾಯಕನೂ ಆದ ಸೋಮನು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಲೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Soma, with swelling waves, exhilarating, inebriating, flows to the straining-cloth, destroying the Rakshasas, and devoted to the gods.

• ಸಂಪಿತಾಪಾಠಃ

ಅ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ |

ಉಕ್ಥೈರ್ಯಜ್ಞೇಷು ವರ್ಧತೇ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ

ಅ | ಕಲಶೇಷು | ಧಾವತಿ | ಪವಿತ್ರೇ | ಪರಿ | ಸಿಚ್ಯತೇ |

ಉಕ್ಥೈಃ | ಯಜ್ಞೇಷು | ವರ್ಧತೇ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ

ಪವಿತ್ರೇಷ್ವಾಂ ದ್ವಿತೀಯಾಙ್ಕಥಾಗಮ್ಯ ಕಲಶೇಷ್ವಿತಿ ಯಾಜ್ಞಾ | ಸೂತ್ರತಂ ಚ | ಅ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿಸಿಚ್ಯತ ಇತ್ಯೇಕಾ | ಅ. ೮-೧೨ | ಇತಿ ||

ಅಯಂ ಸೋಮಃ ಕಲಶೇಷ್ವಾ ಧಾವತಿ | ತದರ್ಥಂ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇತ್ಯಧ್ಯಯುರ್ಭಿಃ | ಉಕ್ಥೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈರ್ಯಜ್ಞೇಷು ನಿಮಿತ್ತೇಷು ವರ್ಧತೇ | ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ಭವತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಅಯಂ ಸೋಮಃ — ಈ ಸೋಮನು) ಕಲಶೇಷು — ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದಕ್ಕಾಗಿ | ಅ ಧಾವತಿ—ಬೇಗನೆ ಹಂದು ಹೋಗುತ್ತದೆ | ಪವಿತ್ರೇ—ಲೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲ | ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ—

ಅಧ್ಯಯಾರ್ಥದಿಮುಕ್ತಿಗ್ಗನ್ನಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ | ಯಜ್ಞೇಷು—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ | ಉಕ್ತೈಃ—ಸ್ಮೋತ್ರಗಳಿಂದ | ವರ್ಧತೇ—ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಃ ಧಾವಾಶ್ :

ಈ ಸೋಮವು ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹಂದು ಹೋಗಿ ಅಧ್ಯಯಾರ್ಥದಿಮುಕ್ತಿಗ್ಗನ್ನಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ಮೋತ್ರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ.

English Translation

It flows to the pitchers, it is poured out upon the straining-cloth, it is magnified at sacrifices by praises.

|| ವಿಶೇಷವಚಯಗಳು ||

ಪವತ್ರೇಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಷ್ಟಾಭಾಗವನ್ನು ಹೋಮಮಾಡುವಾಗ ಅ ಕಲಶೇಷು ಎಂಬ ಈ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾಜ್ಞವಂತೃವನ್ನಾಗಿ ಪಠಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಶ್ವಲಾಯನಕೌಶಲಸೂತ್ರದ—ಅ ಕಲಶೇಷು ಧಾವತಿ ಪವತ್ರೇ ಪಂಷಿತ್ಯತೇ ಇತ್ಯೇಕಾ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ (ಅ. ೫ ೧೨) ವಿವೃತವಾಗಿರುವುದು.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಾಠಃ :

ಅತಿ ತ್ರೀ ಸೋಮ ರೋಚನಾ ರೋಹನ್ ಭ್ರಾಜಸೇ ದಿವಂ |

ಇಷ್ಟನ್ಸೂರ್ಯಂ ನ ಚೋದಯಃ || ೫ ||

ಃ ಪದಾಶಃ :

ಅತಿ | ತ್ರೀ | ಸೋಮ | ರೋಚನಾ | ರೋಹನ್ | ನ | ಭ್ರಾಜಸೇ | ದಿವಂ |

ಇಷ್ಟನ್ | ಸೂರ್ಯಂ | ನ | ಚೋದಯಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ತ್ರೀ ರೋಚನಾ ತ್ರೀಣಿ ರೋಚನಾನಿ ತ್ರೀಂಲೋಕಾಪತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ರೋಹನ್ಮುಪರಿಸ್ತಂ ದಿವಂ ದ್ಯುಲೋಕಂ ಭ್ರಾಜಸೇ | ಪ್ರಕಾಶಯಿಸಿ | ತಥೇಷ್ವನ್ನಚ್ಛನ್ನೂರ್ಯಂ ನ ಸೂರ್ಯಂ ಚ ಚೋದಯಃ | ಚೋದಯಿಸಿ | ಪ್ರೇರಯಿಸಿ | ನಶಬ್ಧಶ್ಚಾರ್ಥೇ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಶಃ :

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ತ್ರೀ ರೋಚನಾ—ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು | ಅತಿ—ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ | ರೋಹನ್—ಅವುಗಳ ಮೇಲಿರುವ | ದಿವಂ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು | ಭ್ರಾಜಸೇ—ಪ್ರಕಾಶ

ಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ (ಹಾಗೆಯೇ) | ಇಷ್ಟನು—ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ | ಸೂರ್ಯಂ ನ—ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ |
ಚೋದಯಾಃ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೀಯೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋಗಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿರುವ ಸ್ವರ್ಗ
ಲೋಕವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ
ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, mounting beyond the three words, you illumine heaven, and,
moving, you urge on the sun.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಃ ||

ಅಭಿ ವಿಪ್ರಾ ಅನೂಷತ ಮೂರ್ಧನ್ಯಷ್ಟಸ್ಯ ಕಾರವಃ |

ದಧಾನಾಶ್ಚಕ್ಷಸಿ ಪ್ರಿಯಂ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅನೂಷತ | ಮೂರ್ಧನ್ | ಯಷ್ಟಸ್ಯ | ಕಾರವಃ |

ದಧಾನಾಃ | ಚಕ್ಷಸಿ | ಪ್ರಿಯಂ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಭ್ಯನೂಷತ ಅಭಿಪ್ಪವಂತಿ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನಃ ಸ್ತೋತಾರಃ | ಕುತ್ತ | ಯಷ್ಟಸ್ಯ
ಮೂರ್ಧನ್ಮೂರ್ಧನಿ | ಶಿರೋವದಂತು ಮೇಧಭಿಷವದಿನಸ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಕೀದ್ರತಾಸ್ತೇ | ಕಾರವಃ
ಕರ್ತಾರಃ ಪರಿಚರ್ಯಾಯಾ ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾತಾರೋ ನಾ ಚಕ್ಷಸಿ ದೃಷ್ಟರಿ ಸೋಮೇ ಪ್ರಿಯಂ ದಧಾನಾ
ಅಭ್ಯನೂಷತೇತಿ ಸವನ್ವಯಃ ||

|| ಶ್ಲೋಕಪಾಠಃ ||

(ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) | ಕಾರವಃ—ಯಾಗಾನುಷ್ಠಾನನಿರತರಾದ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ
ಸ್ತೋತ್ರಕವರರು | ಯಷ್ಟಸ್ಯ ಮೂರ್ಧನ್—ಯಷ್ಟವೇದಿಯಲ್ಲಿ | ಚಕ್ಷಸಿ—ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡುವ ನಿತ್ಯಲ್ಲಿ |
ಪ್ರಿಯಂ—ಹಿತಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು | ದಧಾನಾಃ—ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ | ಅಭಿ ಅನೂಷತೆ—ನಿನ್ನನ್ನು
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯಜ್ಞಕರ್ಮನಿರತರೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ
ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಹಿತಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ನಿನಗಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತು
ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The Sage performers (of pious rites) glorify (the Soma) at the head of the sacrifice, entertaining affection for him the all-beholding.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಃ :

ತಮು ತ್ವಾ ವಾಜಿನಂ ನರೋ ಧೀಭಿವಿಪ್ರಾ ಅವಸ್ಯವಃ |

ಮೃಜಂತಿ ದೇವತಾತಯೇ || ೨ ||

ಽದಪಾಃ |

ತಂ | ಊಂ ಇತಿ | ತ್ವಾ | ವಾಜಿನಂ | ನರಃ | ಧೀಭಿಃ | ವಿಪ್ರಾಃ | ಅವಸ್ಯವಃ |

ಮೃಜಂತಿ | ದೇವತಾತಯೇ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾಪ್ಸಂ :

ಬೇ ಸೋಮ ತಮು ತಮೇವ ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ವಾಜಿನಮನ್ನವಂತಂ ಗಮನವಂತಂ ವಾ ನರೋ ನೇತಾರೋ ವಿಪ್ರಾ ಮೇಧಾವಿನೋಽಧ್ಯಯ್ಯಾದಯೋ ಧೀಭಿಃ ಕರ್ಮಾಭಿವ್ಯಾಪಂತಿ | ಶೋಧಯಂತಿ | ದೇವತಾತಯೇ ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ | ಕಮಿಚ್ಯವಃ ಅವಸ್ಯವೋಽನ್ನಮಿಚ್ಯವಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಜಘಾಃ :

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ನರಃ—ಯಜ್ಞನೇತ್ರಗಳೂ | ವಿಪ್ರಾಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿಗಳೂ ವಾಜಿನಂ—ಅನ್ನಯುಕ್ತನಾದ ಅಥವಾ ಗಮನಶೀಲನಾದ | ತಮು ತ್ವಾ—ಆ ನಿನ್ನನ್ನೇ | ದೇವತಾತಯೇ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅವಸ್ಯವಃ—ಅನ್ನವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾ | ಧೀಭಿಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಿಂದ | ಮೃಜಂತಿ—ಶೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ |

ಃ ಘಾವಾರ್ಥಃ :

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯಜ್ಞನೇತ್ರಗಳೂ, ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಆದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವನಾಗಿ ಅನ್ನಯುಕ್ತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Sages, leaders of rites, desirous of sustenance, purify you who are the giver of food, with pious rites for the offering

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಮುಧೋರ್ಧಾರಾಮನು ಕ್ಷರ ತೀವ್ರಃ ಸಧಸ್ತಮಾಸದಃ |

ಚಾರುರ್ಬುತಾಯು ಪೀತಯೇ || ೮ ||

• ಪದಸಾಠಃ •

ಮುಧೋಃ | ಧಾರಾಂ | ಅನು | ಕ್ಷರ | ತೀವ್ರಃ | ಸಧಸ್ತಂ | ಅ | ಅಸದಃ |

ಚಾರುಃ | ಬುತಾಯು | ಪೀತಯೇ || ೮ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಮುಧೋರ್ಧಾರರಸಸ್ಯ ಧಾರಾಮನು ಕ್ಷರ ಪ್ರವಹನ್ | ತೀವ್ರಸ್ತೀವ್ರರಸಃ ಸನ್ ಸಧಸ್ತಂ ಸಹಸ್ಮಾ ನಮುಭಿಷವಸ್ಮಾ ನಂ ಪವಿತ್ರಂ ವಾಸದಃ | ಸೀದ | ಚಾರುಕ್ಷರಣತೀಲಃ ಸನ್ನಿತಾಯು ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಪೀತಯೇ ದೇವಾನಾಂ ನಾನಾಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮವೇ ನೀನು) ಮುಧೋಃ—ಮುಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ | ಧಾರಾಂ—ಪ್ರವಾಹವನ್ನು | ಅನು ಕ್ಷರ—ಹರಿಯುಸುತ್ತಾ | ತೀವ್ರಃ—ಶುದ್ಧರಸವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಸಧಸ್ತಂ—ಅಭಿಷವಸ್ತಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಶಾ ಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಬುತಾಯು—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಪೀತಯೇ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಚಾರುಃ—ಉತ್ತಮ ರೂಪವುಳ್ಳವನಾಗಿ | ಅ ಅಸದಃ—ಕುಳಿತುಕೋ |

• ಧಾವಾರ್ಥಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ನೀನು ಮುಧುರವಾದ ಸೋಮರಸದ ಧಾರೆಯನ್ನು ಹರಿಯುಸುತ್ತಾ ಶುದ್ಧರಸವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಅಭಿಷವಸ್ತಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತಮರೂಪ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೋ.

English Translation

Pour forth the stream of the sweet beverage ; sit down, sharp-flavoured in the receptacle, alert for drinking at the sacrifice.

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಂಕಾಶ್ಯಂ ||

ಪರಿ ಸುವಾನ ಇತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮುಷ್ಠಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪರಿ ಸುವಾನಃ ಸಪ್ತೇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪರಿ ಸುವಾನಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು, ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತದ ಮುಖದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪರಿ ಸುವಾನಃ ಸಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ದೇಶಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೮

ಮಂಡಲ—೯ || ಅನುವಾಕ—೧ || ಸೂಕ್ತ—೧೮ ||
 ಅಪ್ಪಕ—೬ || ಅಧ್ಯಾಯ—೮ || ವರ್ಗ—೮ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೬ ||
 ಮುಖ್ಯ—ಅನಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಾಲೋ ವಾ ||
 ದೇವತಾ—ಪವನಾನಃ ಸೋಮಃ ||
 ಹಂದಾ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಪರಿ ಸುವಾನೋ ಗಿರಿಷ್ಠಾಃ ಪವಿತ್ರೇ ಸೋಮೋ ಆಕ್ವಾಃ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ || ೧ ||

|| ಪದವಾಣಿ ||

ಪರಿ | ಸುವಾನಃ | ಗಿರಿಷ್ಠಾಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಸೋಮಃ | ಅಕ್ವಾರಿತಿ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ || ೧ ||

|| ಸಾಯಂಕಾಶ್ಯಂ ||

ಅಯಂ ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರೇ ಪರ್ಯಕ್ವಾಃ | ಪರಿಕ್ಷರತಿ | ಸುವಾನಃ ಸೂಯಮಾನೋ ಗಿರಿಷ್ಠಾ ಗಿರಿಷ್ಠಾಯೇ | ಗ್ರಾವಸು ವರ್ತಮಾನ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸ ತ್ವಂ ಮದೇಷು ಮಾದಕೇಸು ಸೋತ್ಯಸು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ | ಸರ್ವಸ್ಯ ಧಾತಾ ದಾತಾ ವಾ ಭವಸಿ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಗಿರಿಷ್ಠಾಃ—ಅಭಿವವಸಾಧನವಾದ ಕ್ಷುಣ್ಣಗಳ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಇದಲ್ಲದ್ದು | ಸುವಾನಃ—ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಜಿರು ಹಿಂಜಿಸುವ | ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ | ಪರಿ—ಸುತ್ತಲೂ | ಅಕ್ವಾಃ— ಸುರಿದು

ಪರಿಯುತ್ತದೆ (ಅಂತಹ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ | ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ—
ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಅಭಿಪವಸಾಧನವಾದ ಗ್ರಾವಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಈ ಸೋಮವು ಶೋಧನಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ದಶಾವತಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಜನುಗುತ್ತಾ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅಂತಹ ನೀನು
ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Effused while pressed between the stones, the Soma flows upon the
straining cloth ; you are the giver of all things to those who praise you.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ •

ತ್ವಂ ವಿಪ್ರಸ್ತಂ ಕವಿರ್ಮಧು ಪ್ರ ಜಾತಮಂಧಸಃ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಂ | ವಿಪ್ರಃ | ತ್ವಂ | ಕವಿಃ | ಮಧು | ಪ್ರ | ಜಾತಂ | ಅಂಧಸಃ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ವಿಪ್ರೋ ವಿವಿಧಂ ಪ್ರೀಣಯಿತಾ ವಿಪ್ರಸದ್ಯಶೋ ವಾ ತ್ವಂ ಚ ಕವಿರ್ಮಧಾವೀ |
ಅತಿಸ್ತಮಂಧಸೋನ್ಯಜ್ಞಾತಂ ಮಧು ಮಧುರರಸಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಸೀತಿ ಶೇಷಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ತ್ವಂ—ನೀನು | ವಿಪ್ರಃ—ಮೇಧಾವಿಯು ಅಥವಾ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ
ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವವನು | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಕವಿಃ—ಸಕಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಮೇಧಾವಿಯು (ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು) |
ಅಂಧಸಃ—ಸೋಮರೂಪವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ | ಜಾತಂ—ಉತ್ಪನ್ನವಾದ | ಮಧು—ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು |
ಪ್ರ—ಕೊಡುತ್ತೀಯೇ | (ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ |
ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ—ಸಕಲಾರ್ಥವೆಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ |

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ ।

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ನೀನು ಎಲ್ಲರನ್ನು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವನು, ಮೇಧಾವಿಯು, ಸೋಮ ರೂಪವಾದ ಅನ್ನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮಧುರ ರಸವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ. ಮತ್ತು ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಸುವುದು ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

You are wise, you are a seer, you bestow the sweet (beverage) produced from the Soma plant ; you are the giver of all things to those who praise you.

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ॥

ತವ ವಿಶ್ವೇ ಸಜೋಷಸೋ ದೇವಾಸಃ ಪೀತೀಮಾಶತ ।

ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ ॥ ೩ ॥

॥ ಪದವಾಕ್ಯಃ ॥

ತವ | ವಿಶ್ವೇ | ಸಜೋಷಸಃ | ದೇವಾಸಃ | ಪೀತಿ | ಆಶತ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ ॥ ೩ ॥

ಃ ಸಾಯಾಜಾತ್ಯಂಃ ।

ಹೇ ಸೋಮನು ತವ ಪೀತಿಂ ಪಾನಂ ವಿಶ್ವೇ ದೇವಾಸೋ ದೇವಾಃ ಸಜೋಷಸಃ ಸಮಾಶ್ರಮೀತಯಃ | ಸಂತ ಅಶತ | ಪ್ರಾಪ್ತುರ್ವನ್ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

(ಎಲೈ ಸೋಮವೇ) ತವ—ನಿನ್ನ | ಪೀತಿಂ—ಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ | ವಿಶ್ವೇ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ದೇವಾಸಃ—ದೇವತೆಗಳು | ಸಜೋಷಸಃ—ಸಮಾಶ್ರಮೀತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ (ಹರ್ಷಯುಕ್ತರಾಗಿ) ಅಶತ—ಅಗುತ್ಕಾರಿ | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಗೆ | ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ—ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ |

॥ ಛಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ನಿನ್ನನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಹರ್ಷವನ್ನು ಪಡೆವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರಿಗೆ ನೀನು ಸಕಲಾರ್ಥಪ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವೆ.

English Translation

All the gods together pleased enjoy your drinking; you are the giver of all things to those who praise you.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ಯೋ ವಿಶ್ವಾನಿ ವಾರ್ಯಾ ವಸೂನಿ ಹಸ್ತಯೋರ್ದಧೇ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಆ | ಯಃ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ವಾರ್ಯಾ | ವಸೂನಿ | ಹಸ್ತಯೋಃ | ದಧೇ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಃ ಸೋಮಃ ವಿಶ್ವಾನಿ ವಾರ್ಯಾ ವರಣೇಯಾನಿ ವಸೂನಿ ಧನಾನಿ ಸ್ತೋತುಹಸ್ತಯೋರಾ ದಧೇ ಕರೋತಿ | ಪ್ರಯಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸೀತಿ | ಅಥವಾ ಸ ಶುಷ್ಕೀತ್ಯುಕ್ತರ- ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮವು | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಾರ್ಯಾ—ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ | ವಸೂನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | (ಸ್ತೋತುಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಪುರುಷನ) | ಹಸ್ತಯೋಃ—ಕೈಗಳಲ್ಲಿ | ದಧೇ—ಇಡುವನೋ (ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮವೇ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಜನರಿಗೆ | ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ—ಸಕಲವನ್ನೂ ತುಂಬಿ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ |

• ಛಾಂದಾಳಃ •

ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು ಸಕಲರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಪುರುಷನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

(You are he) who places in the hands (of the worshipper) all desirable riches ; you are the giver of all things to those who praise you.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಯ ಇಮೇ ರೋದಸೀ ಮಹೀ ಸಂ ಮಾತರೇನ ದೋಹತೇ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಿ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಯಃ | ಇಮೇ ಇತಿ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಮಹೀ ಇತಿ | ಸಂ | ಮಾತರಾ ಇವ | ದೋಹತೇ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಥಾಃ | ಅಸಿ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಯಃ ಸೋಮ ಇಮೇ ಮಹೀ ಮಹತ್ಯಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಸಂ ದೋಹತೇ | ಉಭಯೋಃ ಸಾರಂ ಪರಿಗೃಹ್ಣಾತಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಮಾತರೇನ ಯಥಾ ದ್ವೇ ಮಾತರಾವೇಶೋ ವತ್ಸೋ ದೋಹತೇ ತದ್ವತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು | ಇಮೇ—ಈ | ಮಹೀ—ಮಹತ್ತಾದ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು (ಗಳಿಂದ) | ಸಂ ದೋಹತೇ—ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವನೋ (ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ | ಸರ್ವಥಾ ಅಸಿ—ಸಕಲ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಡುತ್ತೀಯೆ |

• ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ •

ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಈ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ಸಾರಭೂತವಾದ ಶ್ರೀಷ್ಠವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ |

English Translation

(You are he) who milks this great heaven and earth like two mothers ; you are the giver of all things to those who praise you .

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪರಿ ಯೋ ರೋದಸೀ ಉಭೇ ಸದ್ಯೋ ವಾಜೇಭಿರರ್ಷತಿ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಿ || ೬ ||

|| ಸದಪಾಠಃ ||

ಪರಿ | ಯಃ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಉಭೇ ಇತಿ | ಸದ್ಯಃ | ವಾಜೇಭಿಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ || ೭ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯಃ ಸೋಮ ಉಭೇ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾ ಸದ್ಯಸ್ತದಾನೀಮೇವ ವಾಜೇಭಿರನ್ನೈಃ
ಸರ್ಯರ್ಷತಿ ಪರಿಗಚ್ಛತಿ | ಸೋಮಾಹುತ್ಯಾ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವನ್ನವತ್ಯಾ ಕರೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿರದಾರ್ಥಃ •

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು | ಉಭೇ ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ | ಸದ್ಯಃ—
ತಕ್ಷಣವೇ | ವಾಜೇಭಿಃ—ಅನ್ನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ | ಪರಿ ಅರ್ಷತಿ—ಸಮೃದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನೋ (ಅಂತಹ ಎಲೈ
ಸೋಮನೇ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ | ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ—ಸರ್ವ
ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗದ್ದೀಯೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ತಕ್ಷಣವೇ ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಸಮೃದ್ಧಿ
ಯನ್ನಂಟುಮಾಡುವನೋ ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಸಕಲಾ
ಭೀಷ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವೆ.

English Translation

(You are he) who at once supplies both heaven and earth with
viands; you are the giver of all things to those who praise you.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ಶುಷ್ಠೀ ಕಲಶೇಷ್ವಾ ಪುನಾನೋ ಅಚಿಕ್ರದತ್ |

ಮದೇಷು ಸರ್ವಧಾ ಅಸಿ || ೭ ||

• ಸದಪಾಠಃ •

ಸಃ | ಶುಷ್ಠೀ | ಕಲಶೇಷು | ಅ | ಪುನಾನಃ | ಅಚಿಕ್ರದತ್ |

ಮದೇಷು | ಸರ್ವಧಾಃ | ಅಸಿ || ೭ ||

|| ಸಾಯಂಜಃ ||

ಉತ್ತರೀತ್ಯಾ ಮಹಾನ್ಸ ಸೋಮಃ ಶುಷ್ಕೀ ಬಲನಾನ್ಯುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನಃ ಸನ್ನಾತಿಕ್ರಮತ್ |
ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿ | ಅತ್ರ ಸರ್ವತ್ರ ಯಥೋಚಿತಮುಕ್ತರಪಾದೋ ನೇಯಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಸೇ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣವಿಶ್ವನಾದ ಸೋಮದೇವನು | ಶುಷ್ಕೀ—ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿಯೂ | ಪುನಾನಃ—
ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿಯೂ | ಕಲಶೇಷು—ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಾಗ | ಆ ಅತಿಕ್ರಮತ್—ಜಳಜಳನೆ
ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ (ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ ನೀನು) | ಮದೇಷು—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ
ಜನರಿಗೆ | ಸರ್ವಥಾ ಅಸಿ—ಸಕಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನಾಗಿದ್ದೀಯೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಮಸ್ತ ಗುಣವಿಶ್ವನಾದ ಸೋಮನು ಶಕ್ತಿಯುತನಾಗಿಯೂ, ದಶಾವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಿತ
ನಾಗಿಯೂ ಆಗ ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಾಗ ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ
ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರ್ಷಗೊಳಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

This vigorous Soma, while being purified, murmurs in the pitchers;
you are the giver of all things to those who praise you.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಂಜಃ ||

ಯತ್ಪೋಮೇತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮೇಕೋನವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ |
ಯತ್ಪೋಮೇಶ್ಯನುಕ್ತಾಂಶಂ | ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಯತ್ಪೋಮೇತು ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ
ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಪುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ.
ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯತ್ಪೋಮೇತು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೧೯

ಮಂದಂ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೧೯ |
ಅಪ್ಪಳ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೪ | ವರ್ಗ—೯ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ತುಂತ್ಯೆ—೬ |
ಪುಷ್ಪ—ಅಸಿತಿ | ಲಾಕ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ |
ದೇವತಾ—ಪವನುನಿ | ಸೋಮಃ |
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯತ್ಸೋಮಂ ಚಿತ್ರಮುಕ್ತಂ ದಿವ್ಯಂ ಪಾರ್ಥಿವಂ ವಸು |

ತತ್ ನಃ ಪುನಾನ ಆ ಭರ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಯತ್ | ಸೋಮಂ | ಚಿತ್ರಂ | ಉಕ್ತಂ | ದಿವ್ಯಂ | ಪಾರ್ಥಿವಂ | ವಸು |

ತತ್ | ನಃ | ಪುನಾನಃ | ಆ | ಭರ || ೧ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಯಚ್ಚಿತ್ರಂ ಚಾಯನೀಯಮುಕ್ತಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ದಿವ್ಯಂ ದಿವಿ ಭವಂ ಪಾರ್ಥಿವಂ ಪೃಥಿವೀಸಂಬದ್ಧಂ ಚ ವಸು ಧನಮಸ್ತಿ ತನ್ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನಃ ಸನ್ನಾ ಭರ | ಆಹರ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮಂ— ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಚಿತ್ರಂ—ನಾನಾವಿಧವಾದವೂ | ಉಕ್ತಂ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದವೂ | ದಿವ್ಯಂ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವವೂ | ಪಾರ್ಥಿವಂ—ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವವೂ ಆದ | ಯತ್ ವಸು—ಯಾವ ಧನವಿರುವುದೋ | ತತ್—ಆದನ್ನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಪುನಾನಃ—ನೀನು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ (ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಾಗ) | ಆ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು.

• ಛಾಂದಾಳಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಾವ ಯಾವ ಧನವಿರುವುದೋ ಆದನ್ನು ನೀನು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಕೂಡಲೇ ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Whatever wonderful glorious wealth there be in heaven or in earth you, Soma, being purified, bring it to us.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಯುವಂ ಹಿ ಸ್ತಃ ಸ್ವರ್ಪತೀ ಇಂದ್ರಶ್ಚ ಸೋಮಂ ಗೋಪತೀ |

ಈಶಾನಾ ಪಿಷ್ಯತಂ ಧಿಯಃ || ೨ ||

ಪದಾಂಕಃ |

ಯುವಂ | ಹಿ | ಸ್ತುಃ | ಸ್ತುಃ ಪತೀ ಇತಿ ಸ್ತುಃ ಪತೀ | ಇಂದ್ರಃ | ಚ | ಸೋಮ | ಗೋಪತೀ
ಇತಿ ಗೋಪತೀ |

ಈಶಾನಾ | ಪಿಸ್ತುತೇಂ | ಧಿಯಃ || ೨ ||

ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ಪ್ರಮಿದ್ರಶ್ಚ ಯುವಂ ಹಿ ಯುವಾಂ ಹಿ ಖಲು ಸ್ವರ್ಪತೀ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಣೌ
ಸ್ತುಃ | ಭವಥಃ | ತಥಾ ಗೋಪತೀ ಗೇವಾಂ ಪಾಲಕಾವೇಶಾನೇಶ್ವರೌ ಸಂತೌ ಧಿಯೋಽಸ್ತದೀಯಾಽನಿ
ಕರ್ಮಾಣಿ ಪಿಸ್ತುತಂ | ಪ್ಯಾಯಯತಂ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನೂ | ಇಂದ್ರಶ್ಚ—ಇಂದ್ರನೂ | ಯುವಂ ಹಿ—
ನೀವಿಬ್ಬರೂ | ಸ್ವರ್ಪತೀ—ಸಮಸ್ತ ಕೃಷ್ಯ ಒಡೆಯರಾಗಿ | ಸ್ತುಃ—ಇರುತ್ತೀರಿ (ಹಾಗೆಯೇ ನೀವಿಬ್ಬರೂ) | ಗೋಪತೀ—
ಗೋವುಗಳ ಪಾಲಕರಾಗಿಯೂ | ಈಶಾನಾ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಡೆಯರಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತೀರಿ | ಧಿಯಃ—ನಮ್ಮ
ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು | ಪಿಸ್ತುತಂ—ವೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿರಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನೀನೂ ಇಂದ್ರನೂ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸಮಸ್ತ ಕೃಷ್ಯ ಒಡೆಯರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಹಾಗೆಯೇ
ಗೋವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕರೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು
ವೃದ್ಧಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ.

English Translation

You, Soma and Indra, are the lords of all, the lords of cattle,—for
the rulers, prosper our rites.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ವೃಷಾ ಪುನಾನ ಆಯುಷುಸ್ತನಯನ್ನಧಿ ಬರ್ಹಿಷಿ |

ಹರಿಃ ಸನ್ಯೋನಿಮಾಸದತಃ || ೩ ||

ಪದಾಂಕಃ |

ವೃಷಾ | ಪುನಾನಃ | ಆಯುಷು | ಸ್ತನಯನಾ | ಅಧಿ | ಬರ್ಹಿಷಿ |

ಹರಿಃ | ಸನ್ | ಯೋನಿಂ | ಆ | ಅಸದತಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವೃಷಾ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಕಃ ಸೋಮು ಆಯುಷು ಮನುಷ್ಯೇಷ್ಯಧ್ಯಯ್ಯಾದಿಷು ಪುನಾನಃ
ಸನ್ ಸ್ತನಯಿಷ್ಯಾಶ್ಚಿಂ ಕರ್ವನ್ನಧಿ ಬರ್ಹಿಷಿ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯಥಾರ್ಸುವಾದೀ | ಅಸ್ತೀರ್ಣೇ ದರ್ಭೀ
ಹರಿರ್ಹರಿತವರ್ಣಃ ಸನ್ನೋನಿಂ ಸ್ವೇಯಂ ಸ್ಥಾನಮಾಸದತ್ | ಅಸೀದತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮದೇವನು | ಆಯುಷು—ಮಾನವರಾದ
ಅಧ್ಯಯ್ಯಾದಿ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರಲ್ಲಿ | ಪುನಾನಃ—ಶೋಧಿತನಾಗಿ | ಸ್ತನಯನ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ |
ಅಧಿ ಬರ್ಹಿಷಿ—ಆಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ದರ್ಭಿಯಮೇಲೆ | ಹರಿಃ ಸನ್—ಹಂತ (ಹೆಸರು) ವರ್ಣದಿಂದ
ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ | ಯೋನಿಂ—ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಆ ಅಸದತ್—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ ಸೋಮದೇವನು ಮಾನವರಾದ ಅಧ್ಯಯ್ಯಾದಿ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರಿಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು
ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಆಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ದರ್ಭಿಗಳಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ
(ದ್ರೋಣಕಲರದ್ಧ) ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The showerer (of benefits) being purified amongst men (lies) murmuring upon the sacred grass,—greentinted he sits down in his proper place.

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಅನಾವಶಂತ ಧೀತಯೋ ವೃಷಭಸ್ಯಾಧಿ ರೇತಸಿ |

ಸೂನೋರ್ವತ್ಸಸ್ಯ ಮಾತರಃ || ೪ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ •

ಅನಾವಶಂತ | ಧೀತಯಃ | ವೃಷಭಸ್ಯ | ಅಧಿ | ರೇತಸಿ |

ಸೂನೋಃ | ವತ್ಸಸ್ಯ | ಮಾತರಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಧೀತಯೋ ಧೀಯಮಾನಾಃ ಸೋಮಾಪ್ಯೇನ ವಸ್ತೇನ ಪೀಯಮಾನಾ ವಸತೀವಯಃ | ಕ್ಷಿನ್
ವ್ಯಕ್ತಯೇನಾಂತೋದಾತ್ತಃ | ಅಧಿ ರೇತಸಿ ಸ್ವಕೀಯೇ ಸಾರೇ ವೃಷಭಸ್ಯ ವರ್ಷಕಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ |

ಸೋಮಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅವಾವಶಂತೆ | ಪುನಃ ಕಾಮಯಂತೇ | ಗೋಮಮಾಪ್ತಾಯಯಿತುಂ
ಕಾಮಯಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತದೇವಾಹ | ಸೂನೋಃ ಸ್ವಪುತ್ರಸ್ಥಾನೀಯಸ್ಯ ವತ್ಸಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಮಾತರೋ
ನಿರ್ಮಾತ್ರಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಿಕಾಮಾ ಮಾತೃಸ್ಥಾನೀಯಾ ಅವಾವಶಂತೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ •

ಧೀತಯಃ—ಸೋಮವೆಂಬ ಕರುವಿನಿಂದ ಪಾನಮಾಡಲ್ಪಡುವ ವಸತೀವರಿಯ ಉದಕಗಳೂ |
ವೃಷಭಸ್ಯ—ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದ ಸೋಮದ | ಅಧಿ ರೇತಿಸಿ—ತನ್ನ ದೇ ಅದ ಸಾರದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಲು | ಅವಾ
ವಶಂತೆ—ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ (ಹೇಗೆಂದರೆ) | ಸೂನೋಃ ವತ್ಸಸ್ಯ—ತಮ್ಮ ಕರುವಿನ ವಿಸಯದಲ್ಲಿ |
ಮಾತರಃ—ಮಾತೃಗಳಾದ ಗೋವುಗಳಂತೆ ವತ್ಸಭೂತವಾದ ಸೋಮವು ತನ್ನ ಮಾತೃಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ವಸತೀ
ವರ್ಯುದಕವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಕರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಪಾನಮಾಡಲು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಕರುವಿನಂತಿರುವ
ಸೋಮರಸಗಳು ತನ್ನ ಮಾತೃಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಲು ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The mothers of the male calf, which are sucked by him, long to
cherish the bull with their strength.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಕುವಿದ್ವೃಷಣ್ಯಂತೀಭ್ಯಃ ಪುನಾನೋ ಗರ್ಭಮಾದಧತ್ |
ಯಾಃ ಶುಕ್ರಂ ದುಹತೇ ಪಯಃ || ೫ ||

• ಪದಕಾಠಃ •

ಕುವಿತ್ | ವೃಷಣ್ಯಂತೀಭ್ಯಃ | ಪುನಾನಃ | ಗರ್ಭಂ | ಅದಧತ್ |
ಯಾಃ | ಶುಕ್ರಂ | ದುಹತೇ | ಪಯಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವೃಷಣ್ಯಂತೀಭ್ಯೋ ವೃಷಣಂ ಸೋಮಮಾಪ್ತನಃ ಇಚ್ಛಂತೀಭ್ಯೋ ವಸತೀವರೀಭ್ಯಃ ಪುನಾನಃ
ಪೂಯಮಾನೋ ಮಿಶ್ರಯಮಾನೋ ಗರ್ಭಂ ಸ್ವಗರ್ಭಸ್ಥಾನೀಯಂ ರಸಂ ಕುವಿದ್ವು ಶ್ವಭೂತಮಾದ-
ಧತ್ | ಕರೋತಿ | ಯಾ ಆಪಃ ಶುಕ್ರಂ ದೀಪ್ತಂ ಪಯೋ ದುಹತೇ ಸ್ವವತ್ಸಾಯ ಸೋಮಾಯ ತಾಭ್ಯೋ
ಗರ್ಭಮಾದಧತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವ್ಯವಣ್ಯಂತೀಭ್ಯಃ—ಸೋಮರಸವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಿಗೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ವುನಾನೇ—ಲೋಧಿತವಾದ ಸೋಮವು | ಗರ್ಭಂ—ಗರ್ಭಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ರಸವನ್ನು | ಕುವಿತ್—ಬಹಳವಾಗಿ |
ಆದಧತ್—ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ | ಯಾಃ—ಯಾವ ಆ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳು | ಶುಕ್ರಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ
ಎಂದರೆ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ | ಪಯಃ—ಹಾಲನ್ನು ! ದುಹಶೇ—ವತ್ಸಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ಸೋಮಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಸೋಮರಸವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾತೃಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಧಿತವಾದ
ಅಥವಾ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಸೋಮವು ಸಾರಭೂತವಾದ ತನ್ನ ರಸವನ್ನು ಬೆರೆಸಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
ಆನಂತರ ಆ ಉದಕಗಳು ತಮ್ಮ ವತ್ಸಸ್ಥಾನೀಯವಾದ ಸೋಮಕ್ಕೆ ಮಿಶ್ರಮಾಡಲು ಶುದ್ಧವಾದ ಹಾಲನ್ನು
ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

English Translation

The purified Soma has implanted many a germ in those (waters)
desirous of conception, which yield bright milk,

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಮಕ್ಕಿನ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ಮಕ್ಕಿನ ಉಪಾಧಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಮುಖಿಯ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿರುವ ಉದಕಗಳನ್ನು ಗೋವುಗಳೆಂದೂ ಸೋಮವನ್ನು ಕರುವೆಂದೂ ಕರೆದು ಸೋಮ ಮತ್ತು ಉದಕಗಳ
ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಲೋಧಿತವಾದುದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕರುವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಉದಕಗಳು ಸೋಮರಸದ
ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಉಪಮಾನದ ಮೂಲಕ ವರ್ಣಿಸಿದಾನೆ.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಉಪ ತಿಕ್ವಾಪತಸ್ಥೋ ಭಿಯಸಮಾ ಧೇಹಿ ಶತ್ರುಷು |

ಪವನಾನ ವಿದಾ ರಯಿಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಉಪ | ತಿಕ್ವ | ಅಪತಸ್ಥೋಃ | ಭಿಯಸಂ | ಆ | ಧೇಹಿ | ಶತ್ರುಷು |

ಪವನಾನ | ವಿದಾಃ | ರಯಿಂ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಉಪ ಶಿಕ್ಷ | ತ್ವಂ ಸಮೀಪೇ ಕುರು | ಕಾನ್ | ಅಪತಸ್ಯುಷೋಽಪಿ -
 ಕ್ರವ್ಯ ಸ್ಥಿತಾನ್ | ಅಸ್ಮದಭಿನುಶಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಶತ್ರುಶ್ಚಸ್ಮದ್ವಿರೋಧಿಪ್ಪಂ ಭಿಯಸಂ ಭಯಮಾ ಭೀಂ |
 ಕುರು | ಜನಯ | ಅಸ್ತಾಕಂ ತೇಷಾಂ ಶತ್ರುಣಾಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ವಿದಾಃ | ವಿದಮಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಪವಮಾನ—ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಅಪತಸ್ಯುಷಃ—ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಎಂದರೆ ಇನ್ನೂ
 ನೆರವೇರದೇ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು | ಉಪ ಶಿಕ್ಷ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಎಂದರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ
 ಮಾಡು | ಶತ್ರುಷು—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ | ಭಿಯಸಂ—ಭಯವನ್ನು | ಅ ಭೀಂ—ಉಂಟುಮಾಡು | ರಯಿಂ -
 ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನು | ವಿದಾಃ—ನಮಗಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದುಕೊಡು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ದೂರದಲ್ಲಿರುವವರನ್ನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡು ಎಂದರೆ ಇನ್ನೂ
 ನೆರವೇರದಿರುವ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸು. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡು ಮತ್ತು
 ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದುಕೊಡು

English Translation

Bring near to us those who stand aloof, strike terror into our foes ;
 pure-flowing one, transfer to us their riches.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ :

ನಿ ಶತ್ರುಃ ಸೋಮು ವೃಷ್ಟ್ಯಂ ನಿ ಶುಷ್ಕಂ ನಿ ವಯಸ್ತಿರ |

ದೂರೇ ವಾ ಸತೋ ಅಂತಿ ವಾ || ೭ ||

ಃ ಪದಮಾಠಃ :

ನಿ | ಶತ್ರುಃ | ಸೋಮು | ವೃಷ್ಟ್ಯಂ | ನಿ | ಶುಷ್ಕಂ | ನಿ | ವಯಃ | ತಿರ |

ದೂರೇ | ವಾ | ಸತಃ | ಅಂತಿ | ವಾ || ೭ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಅಭಿಷೂಯಮಾಣ ಸೋಮು ತ್ವಂ ಶತ್ರುವ್ಯರ್ಥ್ಯಂ ವರ್ಷಕಂ ಬಲಂ ನಿ ತಿರ |
 ನಿಪೂರ್ವಸ್ತಿರತಿರ್ನಾರ್ಥಾರ್ಥಃ | ನಾಶಯ | ತಥಾ ಶತ್ರುಃ ಶುಷ್ಕಂ ತೋಷಕಂ ತೇಷೋ ನಿ ತಿರ |

ತಸ್ಯೈವ ನಿಯೋಗ್ಯನಂ ಚ ನಿ ತಿರ | ಕೀದೃಶಸ್ಯ ಶತ್ರೋಃ | ದೂರೇ ವಾ ಸತೋಽಸ್ಯತ್ನೋ ದೂರೇ
ವರ್ತಮಾಣಸ್ಕಾಂತಿ ವಾ ಸತೋಽಂತಿಕೇ ವರ್ತಮಾನಸ್ಯ ವಾ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸೋಮಂ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಶತ್ರೋ—ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವು | ದೂರೇ ವಾ—ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ |
ಸತಃ ಅಂತಿ ವಾ—ಅಥವಾ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆ ಶತ್ರುವಿನ | ವೃಷ್ಟಿಂ—ಬಲವನ್ನು | ನಿ ತಿರ—ನಾಶಮಾಡು |
ಶುಕ್ಲಂ—ಅವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡು | ವಯಃ—ಅನನಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ನವನ್ನೂ
ನಾಶಮಾಡು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ ಅಥವಾ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವಿನ
ಬಲವನ್ನೂ, ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡು.

English Translation

Destroy, Soma, the vigour, the energy, the subsistence of our enemy,
whether he be far off or near.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರ ಕವಿರಿತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಂ ವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವನತ್ | ಪ್ರ ಕವಿರಿತ್ಯನು-
ಶ್ಚಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನ್ಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಕವಿಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರ
ಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಕವಿಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿನ್ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೦

ಮಂಡಲ—೧ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೨೦ |

ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೦ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಜ್ಯ—೬ |

ಮುಷಿ—ಅತಿಃ ಕಾಶ್ಯಪೇ ದೇವಲೋ ವಾ |

ದೇವತಾ—ಅಪಮಾನಃ ಸೋಮಃ |

ಛಂ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರ ಕವಿದೇವವೀತಯೇವೈ ವಾರೇಭಿರರ್ಷತಿ ।

ಸಾಹ್ಯಾನ್ವಿಶ್ವಾ ಅಭಿ ಸ್ವೃಧಃ ॥ ೧ ॥

॥ ಪದಮಾಠಃ ॥

ಪ್ರ | ಕವಿಃ | ದೇವತಯೇ | ಅವ್ಯಃ | ವಾರೇಭಿಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ಸಹ್ಯಾನ್ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅಭಿ | ಸ್ವೃಧಃ ॥ ೧ ॥

• ಸಾಯಂಜಞ್ಯಂ •

ಕವಿರ್ನೇಮೋದೋ ದೇವವೀತಯೇ ದೇವಾನಾಂ ಪಾನಾಯೋವೈವೇವಾರೇಭಿ-
ವಾರೈರ್ದೇವತಾಪವಿಶ್ರೇಣ ಪಾರ್ಷತಿ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಗಚ್ಛತಿ | ಸಾಹ್ಯಾನ್ವಾತ್ಪ್ರಾಣಾಂ ಸೋಧಾ ಸೋಮೋ
ವಿಶ್ವಾಃ ಸ್ವೃಧಃ ಸರ್ವಾನ್ಸಂಗ್ರಾಮಾನ್ವಿಂಸಕಾನ್ಯಾಫಿ ಭವತೀತಿ ಶೀಷಃ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಕವಿಃ—ನೇಧಾವಿಯಾದ ಸೋಮನು | ದೇವವೀತಯೇ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅವ್ಯಃ
ವಾರೇಭಿಃ—ಕುರಿಯ ತುಟದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ದಶಪವಿತ್ರದಿಂದ ಕೋಧಿತನಾಗಿ |
ಪ್ರ ಅರ್ಷತಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ | ಸಾಹ್ಯಾನ್—ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲ
ಸೋಮನು | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ಸ್ವೃಧಃ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಭಿ (ಭವತಿ)—
ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಃ •

ನೇಧಾವಿಯಾದ ಸೋಮನು ದಶಪವಿತ್ರದಿಂದ ಕೋಧಿತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ದ್ರೋಣಕಲಶಾ
ಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶತ್ರುಗಳ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲ ಆ ಸೋಮನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುವ
ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The seer passes through the woollen fleece for the beverage of the
gods, triumphing over all adversaries.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ಹಿ ಸ್ಯಾ ಜರಿತ್ಯಭ್ಯ ಆ ವಾಜಂ ಗೋಮಂತಮಿನ್ವತಿ ।

ಪನಮಾನಃ ಸಹಸ್ರಿಣಂ ॥ ೨ ॥

• ಪದವಾಣಿ •

ಸಃ | ಹಿ | ಸ್ತ | ಜರಿತ್ಯೈಃ | ಆ | ನಾಜಂ | ಗೋಮಂತಂ | ಇನ್ವತಿ |

ಪವಮಾನಃ | ಸಹಸ್ರೀಣಂ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸ ಹಿ ಸ್ತ ಸ ಖಲು ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ಜರಿತ್ಯೈಃ ಸ್ತೋತ್ರೈಃ ಗೋಮಂತಂ ಬಹುಭಿರ್ಗೋಧಿಯುಕ್ತಂ ಸಹಸ್ರೀಣಂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಂ ನಾಜಮನ್ನಮಾಭಿಮುಖಮಿನ್ವತಿ | ವ್ಯಾಪ್ನೋತಿ | ಪ್ರಯಜ್ಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸ ಹಿ ಸ್ತ—ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ | ಪವಮಾನಃ—ಆ ಸೋಮದೇವನೇ | ಜರಿತ್ಯೈಃ—ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರಿಗೆ | ಗೋಮಂತಂ—ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು | ಸಹಸ್ರೀಣಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದುದು (ಅಪರಿಮಿತವಾದುದು) ಆದ | ನಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಆ ಇನ್ವತಿ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ |

• ಛಾಂದಾಳ •

ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆ ಸೋಮದೇವನೇ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಜನರಿಗೆ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅಥವಾ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ, ಅನ್ನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Verily he, the pure-flowing, bestows upon his praisers thousands of victuals with cattle.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ ||

ಪರಿ ವಿಶ್ವಾನಿ ಚೇತಸಾ ಮೃಶಸೇ ಪವಸೇ ಮೃತೀ |

ಸ ನಃ ಸೋಮ ಶ್ರವೋ ವಿದಃ || ೩ ||

• ಪದವಾಣಿ •

ಪರಿ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಚೇತಸಾ | ಮೃಶಸೇ | ಪವಸೇ | ಮೃತೀ |

ಸಃ | ನಃ | ಸೋಮ | ಶ್ರವಃ | ವಿದಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಚೇತಸಾ ಸ್ವೀಯೇನಾಸ್ವದನುಕೂಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಧನಾನಿ ಪರಿ ಮೃತಸೇ | ಪ್ರಯಚ್ಛಸೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಮತೀ ಮಾತ್ಯಾಸ್ವತ್ಪ್ಲತಾ ಪವಸೇ | ಕ್ಷರಸಿ ರಸಂ | ಸ ತ್ವಂ ಹೇ ಸೋಮ ನೋಽಸ್ವತ್ಪ್ಯಂ ಶ್ರವೋಽನ್ನಂ ವಿದಃ | ದೇಹಿ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ತ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು) ಚೇತಸಾ—ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿನಗಿರುವ ಅನುಗ್ರಹಾತ್ಮಕವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನು | ಪರಿ ಮೃತಸೇ—ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ | ಮತೀ—ನಾವು ಮಾಡುವ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ (ಪ್ರೀತನಾಗಿ) | ಪವಸೇ—ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತೀಯೆ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸಃ—ಅಂತಹ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೆ | ಶ್ರವಃ—ಅನ್ನವನ್ನು | ವಿದಃ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು |

• ಛಾಂದೋರ್ವ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಅನುಗ್ರಹಾತ್ಮಕಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತೀಯೆ. ನಾವು ಮಾಡುವ ಸ್ತುತಿಯಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ರಸವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತೀಯೆ, ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ಅಂತಹ ನೀನು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂದಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

By your favour you give to us all kinds of wealth, you flow at our praise ; grant us, O Soma, food.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭ್ಯರ್ಷ ಬೃಹದ್ಯತೋ ಮಘವದ್ಯೋಃ ಧ್ರುವಂ ರಯಿಂ |

ಇಷಂ ಸ್ತೋತ್ಯಭ್ಯ ಆ ಭರ || ೪ •

|| ಪದವಾಣಿ ||

ಅಭಿ | ಅರ್ಷ | ಬೃಹತ್ | ಯತಃ | ಮಘವತ್ಯಭ್ಯಃ | ಧ್ರುವಂ | ರಯಿಂ |

ಇಷಂ | ಸ್ತೋತ್ಯಭ್ಯಃ | ಆ | ಭರ || ೪ •

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಬೃಹದ್ಯತೋ ಮಹತೀಂ ಕೀರ್ತಿಮಭ್ಯರ್ಷ | ಅಭಗಮಯ | ಮಘವದ್ಯೋಃ ಪವಿಸ್ವದ್ಯೋಽಸ್ವತ್ಪ್ಯಂ ಧ್ರುವಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ಚಾಭ್ಯರ್ಷ | ಕಿಂಚೇಷಮಸ್ವಂ ಸ್ತೋತ್ಯಭ್ಯೋಽಸ್ವತ್ಪ್ಯಮಾ ಭರ | ಅಹರ |

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ) ಬೃಹತ್ ಯಶಃ— ಬಹಳವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು | ಅಥಿ ಅರ್ಪ—ನಮಗೆ ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು | ಮಘವದ್ಭೃತಿ— ಹೆವಿಷ್ಣನ್ನರ್ಪಿಸುವ ನಮಗೆ | ಧೈವಂ—ನಾಶರಹಿತವಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನೂ ಕೊಡು | ಸ್ತ್ರೋತೃಭ್ಯಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ | ಇಷಂ—ಆನ್ನವನ್ನೂ | ಆ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು |

|| ಛಾಂದಾಳ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಬಹಳವಾದ ಕೀರ್ತಿಯು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಮಾಡು. ಹೆವಿಷ್ಣನ್ನರ್ಪಿಸುವ ನಮಗೆ ನಾಶರಹಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನೂ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Bestow upon us great renown, grant durable riches to those who are profuse in their libations, bring food to your praisers.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ತ್ವಂ ರಾಜೇವ ಸುವ್ರತೋ ಗಿರಃ ಸೋಮಾ ವಿವೇಶಿಥ |

ಪುನಾನೋ ವಹ್ನೇ ಅದ್ಭುತ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತ್ವಂ | ರಾಜೇವ | ಸುವ್ರತಃ | ಗಿರಃ | ಸೋಮ | ಆ | ವಿವೇಶಿಥ |

ಪುನಾನಃ | ವಹ್ನೇ | ಅದ್ಭುತ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ಸುವ್ರತಃ ಸುಕರ್ಮಾ ಪುನಾನಸ್ತ್ವಂ ರಾಜೇವ ಗಿರೋಽಸ್ಮದೀಯಾಃ ಸ್ತುತೀರಾ ವಿವೇಶಿಥ | ಆವಿಶಸಿ | ಹೇ ವಹ್ನೇ ವೋಢರದ್ಭುತ ಮಹನ್ನೋಮ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ವಹ್ನೇ—ಯಜ್ಞವಾಹಕನೂ | ಅದ್ಭುತ—ಅಶ್ವರ್ಯಕರ್ಮಕರ್ತೃವೂ ಆದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸುವ್ರತಃ—ಉತ್ತಮವಾದ ಕರ್ಮವುಳ್ಳವನೂ | ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆದ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ರಾಜೇವ—ರಾಜನಂತೆ | ಗಿರಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು | ಆ ವಿವೇಶಿಥ—ಆದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸು.

|| ಛಾಂದಾಳ ||

ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕನೂ, ಅಶ್ವರ್ಯಕರ್ಮಕರ್ತೃನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ನೀನು ಅನೇಕ ಶ್ರೇಷ್ಠಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ರಾಜನಂತೆ ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಆಲಿಸು.

English Translation

Purified one, doer of good deeds, you, Soma, enter our praises like a king O wonderful bearer (of our offerings).

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಸ ವಹ್ನಿರಪು ದುಷ್ಪರೋ, ಮೃಜ್ಯಮಾನೋ ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಸೋಮಶ್ಚಮೂಷು ಸೀದತಿ || ೬ ||

• ಸದಸಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಸಃ | ವಹ್ನಿಃ | ಅಪ್ಸಸು | ದುಷ್ಪರಃ | ಮೃಜ್ಯಮಾನಃ | ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಸೋಮಃ | ಚಮೂಷು | ಸೀದತಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸ ಸೋಮೋ ವಹ್ನಿರ್ವೋಧಾ ಯಜ್ಞಾದೇರಪ್ಸಂತರಿಕ್ಷೇ ವರ್ತಮಾನೋ ದುಷ್ಪರೋ ಮುಃಖೇನಾನ್ಯೈಸ್ತರಣೀಯೋ ಮೃಜ್ಯಮಾನಃ ಶೋಧ್ಯಮಾನೋ ಗಭಸ್ತೋರ್ಹೌತಯೋರೇವಂಭೂತಃ ಸಪ್ತ ಚಮೂಷು ಪಾತ್ನೀಷು ಸೀದತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಃ •

ವಹ್ನಿಃ—ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕನೂ | ಅಪು—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ (ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ) ಇರುವವನೂ | ದುಷ್ಪರಃ—ಇತರರಿಂದ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯನೂ ಆದ | ಸಃ ಸೋಮಃ—ಆ ಸೋಮದೇವನು | ಗಭಸ್ತೋಃ—ಹಸ್ತಗಳ್ಲಃ | ಮೃಜ್ಯಮಾನಃ—ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ | ಚಮೂಷು—ಚಮೂ ಎಂಬ ಸೋಮವನ್ನಿಡುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ್ಲಃ | ಸೀದತಿ—ಸ್ವಾ ಪಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಯಜ್ಞ ನಿರ್ವಾಹಕನೂ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇರುವವನೂ ಆದ ಆದೇ ಸೋಮನು ಪಾತ್ರೆಗಳ್ಲಃ ಇಡುವ ಪಾತ್ರೆಗಳ್ಲಃ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಚಮೂಪಾತ್ರೆಗಳ್ಲಃ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ (ಸ್ವಾ ಪಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ).

English Translation

Soma, the bearer (of oblations), abiding in the waters of the firmament, difficult to be surpassed, being cleansed by our hands reposes in the vessels.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯೇ •

ಕ್ರೀಳುಮರ್ವಖೋ ನ ಮಂಹಯುಃ ಪವಿತ್ರಂ ಸೋಮು ಗಚ್ಛಸಿ ।

ದಧತ್ಸೋತ್ರೇ ಸುವೀರ್ಯಂ ॥ ೭ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಕ್ರೀಳುಃ | ಮುಖಃ | ನ | ಮಂಹಯುಃ | ಪವಿತ್ರಂ | ಸೋಮು | ಗಚ್ಛಸಿ ।

ದಧತ್ | ಸೋತ್ರೇ | ಸುವೀರ್ಯಂ ॥ ೭ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮು ಕ್ರೀಳುಃ ಕ್ರೀಡನಶೀಲಸ್ತು ಮಂಹಯುಃ | ಮಂಹತಿರ್ಧಾನಕರ್ಮಾ | ದಾನೇಚ್ಛುಮರ್ವಖೋ ನ ದಾನಮಿವ ಪವಿತ್ರಂ ಗಚ್ಛಸಿ | ಕಂ ಕುರ್ವನ್ | ಸೋತ್ರೇ ಸ್ತುತಿಕರ್ತೃಣಾ ಸುವೀರ್ಯಂ ಶೋಭನವೀರ್ಯಂ ದಧತ್ಪ್ರಯಚ್ಛನ್ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮು—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ಕ್ರೀಳುಃ—ಕ್ರೀಡನಶೀಲನಾದ ನೀನು | ಮಂಹಯುಃ—ಸೋತ್ರೇ ಜನಗೆ ದಾನವನ್ನು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾ | ಸೋತ್ರೇ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತೃಣಿಗೆ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು | ದಧತ್—ಕೊಡುತ್ತಾ | ಮುಖೋ ನ—ದಾನದಂತೆ | ಪವಿತ್ರಂ—ದಶಾಪವ್ರತವನ್ನು | ಗಚ್ಛಸಿ—ಆಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಕ್ರೀಡನಶೀಲನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಜನಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದಾನದಂತೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಶೋಧಿಸುವ ವ್ಯಥವಾದ ದಶಾಪವ್ರತದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, you proceed to the straining-cloth, sportive and generous, like a gift, giving excellent vigour to him who praises you.

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಂಜ಼ಾ಼ಷ್ಯಂ ಃ

ಏತೇ ಧಾವಂತೀತಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಮೇಲವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಚುಷ್ಪಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಏತೇ ಧಾವಂತೀತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಏತೇ ಧಾವಂತಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಚುಷ್ಪಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೂ ಮುಖದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಏತೇ ಧಾವಂತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತದ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೧

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೨೧ |
 ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೧ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೬ ||
 ಮುಹಿ—ಅಸಿಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಲೋ ವಾ |
 ದೇವತಾ—ಪವಮಾಸೋ ಸೋಮಾಃ |
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃಃ

ಏತೇ ಧಾವಂತೀಂದವಃ ಸೋಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಘೃತ್ವಯಃ |

ಮುಶ್ವರಾಸಃ ಸ್ತುವಿದಃ || ೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃಃ

ಏತೇ | ಧಾವಂತಿ | ಇಂದವಃ | ಸೋಮಾಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಘೃತ್ವಯಾಃ |

ಮುಶ್ವರಾಸಃ | ಸ್ತುವಿದಃ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಜ಼ಾ಼ಷ್ಯಂ ಃ

ಏತೇ ಸೋಮಾ ಇಂದ್ರಾಯ ಧಾವಂತಿಃ | ಗಚ್ಛಂತಿ | ಕೇವ್ಯಶಾ ಏತೇ | ಇಂದವಃ ಕ್ಷೇದಯಿ-
 ತಾರೋ ದೀಪ್ತಾ ವಾ ಘೃತ್ವಯೋ ಘರ್ಷಣಿಕಾಃ | ಮುಶ್ವರಾಸೋ ಮಾದಯಿತಾರಃ | ಸ್ತುವಿದಃ
 ಸ್ವರ್ಲೋಕಸ್ಯ ಲಂಛಯಿತಾರಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಇಂದವಃ—ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನುಗುತ್ತಿರುವವೂ ಅಥವಾ ಸ್ವಚ್ಛವಾದವೂ | ಘೃಷ್ಟೈಯಃ—ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡ ಲ್ಲಿಟ್ಟವೂ ಅಥವಾ ಶತ್ರುಧರ್ಷಕವಾದವೂ | ಮತ್ಸರಾಸಃ—ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವೂ | ಸ್ವರ್ವಿದಃ—ಸ್ವರ್ಗ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಡುವವೂ ಆದ | ಏತೇ ಸೋಮಾಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಧಾವಂತಿ—ಬೇಗನೆ ಹಂದುಹೋಗುತ್ತವೆ |

• ಭವಾರ್ಥ •

ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವವೂ, ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವೂ, ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವೂ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಸಾಧನಭೂತವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹಂದುಹೋಗುತ್ತವೆ.

English Translation

These flowing Soma-juices, foe-destroying, exhilarating, heaven-conferring, hasten to Indra.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪ್ರವೃಷ್ಟಂ ತೋ ಅಭಿಯುಜಃ ಸುಷ್ವಯೇ ವರಿವೋವಿದಃ |

ಸ್ವಯಂ ಸ್ತ್ರೋತ್ರೇ ವಯಸ್ಕೃತಃ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪ್ರವೃಷ್ಟಂ ತಃ | ಅಭಿಯುಜಃ | ಸುಷ್ವಯೇ | ವರಿವೋವಿದಃ |

ಸ್ವಯಂ | ಸ್ತ್ರೋತ್ರೇ | ವಯಸ್ಕೃತಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರವೃಷ್ಟಂತಃ ಸುನಾನಂ ಪ್ರಕರ್ಷಣಂ ಸಂಭಜಂತಃ ತಥಾಭಿಯುಜೋಽಭಿಯೋಜಯಿತಾರಃ ಸುಷ್ವಯೇ ಸುಷ್ವತ್ಸೃಭಿಷವಕರ್ತ್ರೇ ವರಿವೋವಿದಃ | ವರಿವ ಇತಿ ಧನನಾಮು | ತಸ್ಯ ಲಂಭಯಿತಾರಃ ಸ್ವಯಂ ಸ್ತ್ರೋತ್ರೇ ವಯಸ್ಕೃತೋಽನ್ನ ಸ್ಯ ಕರ್ತಾರಃ | ಏತೇ ಧಾವಂತೀತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪ್ರವೃಷ್ಟಂತಃ—ಅಭಿಷವಕಾರ್ಯದಿಂದ (ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಜಜ್ಜುವ ಕೆಲಸ) ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸ ಲ್ಪಡುವವೂ | ಅಭಿಯುಜಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವವೂ | ಸುಷ್ವಯೇ—ಅಭಿಷವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವರಿಗೆ | ವರಿವೋವಿದಃ—ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವೂ | ಸ್ವಯಂ—ತಾವೇ | ಸ್ತ್ರೋತ್ರೇ—ಸ್ತ್ರೋತ್ರ

ಮಾಡುವವರಿಗೆ | ವಯಸ್ಕೃತಃ—ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ |

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥ :

ಅಭಿಷವಕಾರ್ಯದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಡುವವೂ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವವೂ ಅಭಿಷವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವೂ, ಸ್ತ್ರೋತ್ರಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಂವೇ ಸ್ವತಃ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡುವವೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

Showing favour, assailing foes, giving wealth to him who rightly effuses them, and bestowing food spontaneously on their praiser.

ಃ ಕಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ವ್ಯಥಾ ಕ್ರೀಳಂತ ಇಂದವಃ ಸಧಸ್ತಮುಭೈಕಮಿತ್ |

ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾ ವ್ಯಕ್ಷರನ್ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ವ್ಯಥಾ | ಕ್ರೀಳಂತಃ | ಇಂದವಃ | ಸಧಸ್ತಂ | ಅಭಿ | ಏಕಂ | ಇತ್ |

ಸಿಂಧೋಃ | ಊರ್ಮಾ | ವಿ | ಅಕ್ಷರನ್ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ವ್ಯಥಾನಾಯಾಸೇನ ಕ್ರೀಳಂತ ಇಂದವಃ ಸೋಮಾ ಏಕಮಿದೇಕನೇನ ಸಧಸ್ತಂ ಸಹಸ್ರಾನಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಂ ವಾಭ್ಯಕ್ಷರನ್ನಿತಿ ಶೇಷಃ | ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾ ವಸತೀವರೀಷು ವ್ಯಕ್ಷರನ್ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಠಃ :

ವ್ಯಥಾ—ಅನಾಯಾಸದಿಂದ | ಕ್ರೀಳಂತಃ—ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ | ಇಂದವಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಏಕಮಿತ್—ಒಂದೇ ಆದ | ಸಧಸ್ತಂ—ಸಹಸ್ರಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು | ಅಭಿ—ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ (ಮತ್ತು) ಸಿಂಧೋಃ ಊರ್ಮಾ—ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿ | ವ್ಯಕ್ಷರನ್—ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ |

|| ಛಾಪಾರ್ಥ ||

ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ನಾನಾ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಜನುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ಆದ ದ್ರೋಣಕಲಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ನದಿಯ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ) ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

English Translation

The effused juices come sporting lightly to the common receptacle, they drop into the wave of the river.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಏತೇ ವಿಶ್ವಾನಿ ನಾರ್ಯಾ ಪವಮಾನಾಃ ಆಶತ |

ಹಿತಾ ನ ಸಪ್ತಯೋ ರಥೇ || ೪ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯ ||

ಏತೇ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ನಾರ್ಯಾ | ಪವಮಾನಾಃ | ಆಶತ |

ಹಿತಾಃ | ನ | ಸಪ್ತಯಃ | ರಥೇ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏತೇ ಸೋಮಾಃ ಪವಮಾನಾಃ ಪೂಯಮಾನಾ ವಿಶ್ವಾನಿ ನಾರ್ಯಾ ನಾರ್ಯಾಣಿ ವರಣೀಯಾನಿ ಧನಾನ್ಯಾಶತ | ವ್ಯಾಪ್ತುವನ್ | ರಥೇ ಹಿತಾಃ ಸ್ವಾಹಿತಾ ನ ಸಪ್ತಯೋರ್ದಶಾ ಇವ | ತೇ ಯಥಾ ರಥಮಭಿವತಂ ದೇಶಂ ಪ್ರಾಪ್ತುವಂತಿ ತದ್ವದ್ಧನಮಸ್ಕಾಕಂ ಪ್ರಾಯಚ್ಛನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಏತೇ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಪವಮಾನಾಃ—ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಾಗಿ | ರಥೇ—ರಥದಲ್ಲಿ | ಹಿತಾಃ—ಹೊಡಿರುವ | ಸಪ್ತಯಃ ನ—ಅಶ್ವಗಳಂತೆ | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ನಾರ್ಯಾ—ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಧನಗಳನ್ನು | ಆಶತ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ರಥದಲ್ಲಿ ಹೊಡಿರುವ ಅಶ್ವಗಳು ರಥವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವಂತೆ ಶೋಧಿತವಾದ ಈ ಸೋಮ ರಸಗಳು ಸ್ವತೀಕರ್ತೃಗಳಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

English Translation

Like horses harnessed to a car these pure juices bring (to us) all desirable blessings.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಃ |

ಅಸ್ತಿಸ್ತಿಶಂಗೆಮಿಂದವೋ ದಧಾತಾ ವೇನಮಾದಿತೇ |

ಯೋ ಅಸ್ತಭ್ಯಮರಾವಾ || ಃ ||

ಃ ಪವಾಶಃ |

ಅ | ಅಸ್ತೀನ್ | ಪಿಶಂಗಂ | ಇಂದವಃ | ದಧಾತ | ವೇನಂ | ಅಸ್ತದಿತೇ |

ಯಃ | ಅಸ್ತಭ್ಯಂ | ಅರಾವಾ || ಃ ||

ಃ ಸಾಯಜಞಾಶಂ |

ಹೇ ಇಂದವಃ ಸೋಮಾಃ ಅಸ್ತಿಸ್ತಭ್ಯಮಾನೇ ಪಿಶಂಗಂ ಬಹುದೂಶಂ ವಾಣಿಮುಕ್ತಾಹಿಂತ್ಯಾದಿ-
ಭೇದೇನ ನಾನಾರೂಪಂ ವೇನಂ ಕಾಮಯಂತಂ ಬಹುವಿಧಂ ಕಾಮಮಾದಿಶ್ಲೇಷ್ಯಮಾದೇಶನಾಯಾ
ದಧಾತ | ಅಯಚ್ಚತ | ಯೋ ಯಜಮಾನೋಽಸ್ತಭ್ಯಮರಾವಾ ಪ್ರಯಚ್ಛಕಿ ಚ್ರಾಶ್ಚ-
ಕಾಮ ಏವ ಖಲ್ವಪ್ತಿಸ್ಥಿಃ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾಶಃ

ಇಂದವಃ—ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ | ಯಃ—ಯಾವ ಯಜಮಾನನು | ಅಸ್ತಭ್ಯಂ—ಮುಕ್ತಿಸ್ವನರಾದ
ನನುಗೆ | ಅರಾವಾ—ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನೋ | ಅಸ್ತೀನ್—ಅ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಪಿಶಂಗಂ—ಅನೇಕ
ವಿಧವಾದ | ವೇನಂ—ಅವೇಕ್ಷಿತವಾದ ಇಪ್ಪವನ್ನು | ಅದಿತೇ—ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ | ಅ ದಧಾತ—
ಕೊಡುತ್ತೀರಿ |

ಃ ಧಾವಾಶಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ, ಯಾವ ಯಜಮಾನನು ಮುಕ್ತಿಸ್ವನರಾದ ನನುಗೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು
ಕೊಡುವನೋ ಅಂತಹ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವೇಕ್ಷಿತವಾದ ಅನೇಕವಿಧ ಧನಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ
ಕೊಡುತ್ತೀರಿ.

English Translation

Effused Soma-juices, at our indication bestow manifold blessings on
this (institutor of the sacrifice), who (at present) has given us plenty.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಃ |

ಮುಭುರ್ನ ರಭ್ಯಂ ನವಂ ದಧಾತಾ ಕೇತಮಾದಿತೇ |

ಶುಕ್ರಾಃ ಪವಧ್ಧಮುರ್ಣಸಾ || ೬ ||

|| ೯೬೩೮ ||

ಋಭುಃ | ನ | ರಥ್ಯಂ | ನವಂ | ದಧಾತ | ಕೇತಂ | ಅದಿಶೇ |

ಶುಕ್ರಾಃ | ಪವದ್ಯಂ | ಅರ್ಣಸಾ || ೬ ||

* ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ *

ಋಭುನೋರು ಭಾಸಮಾನೋ ರಥಸ್ತಾಮಿವ ಸ ಯಥಾ ರಥ್ಯಂ ರಥಸ್ಯ ನೇತಾರಂ ನವಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ಕುಶಲಂ ಸಾರಥಿನಮಗ್ರ ಅಥತ್ತೇ ತದ್ವದಸ್ಯದೀಯೇತ್ಸಿನ್ನಾದಿಶೇ ಸ್ತಾಮಿನಿ ಕೇತಂ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂ ದಧಾತ | ಸ್ತಾಪಯತ | ಹೇ ಸೋಮಾಃ ಯೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ ತಸ್ಮಿನ್ನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಹೇ ಸೋಮಾಃ ಅರ್ಣಸೋದಕೇನ ಶುಕ್ರಾ ದೀಪ್ತಾಃ ಸಂತಃ ಪವದ್ಯಂ | ಹೈರಥ್ಯಂ ||

* ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ *

(ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ) ಉರು ಋಭುರ್ನ-ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಂದರೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ರಥದ ಸ್ತಾಮಿಯು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ | ನವಂ-ಸ್ತುತ್ಯನಾದ ಎಂದರೆ ಕುಶಲನಾದ | ರಥ್ಯಂ-ರಥವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಕೂಡಿಸುವನೋ ಅದರಂತೆ | ಅದಿಶೇ-ನಮ್ಮ ಸ್ತಾಮಿಯಾದ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ | ಕೇತಂ-ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಎಂದರೆ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು | ದಧಾತ-ಉಂಟುಮಾಡಿ | (ಹೇ ಸೋಮಾಃ-ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ) | ಅರ್ಣಸಾ- ಉದಕದಿಂದ (ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ) | ಶುಕ್ರಾಃ-ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಸ್ವಚ್ಛನಾದ ಧಾರೆಯಿಂದ | ಪವದ್ಯಂ-ಪ್ರವಹಿಸಿ |

* ಭಾವಾರ್ಥಃ *

ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ, ರಕಥನು ತನ್ನ ಮುಂದುಗಡೆ ಕುಶಲನಾದ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಸ್ತಾಪಿಸುವಂತೆ ನಮ ಯಜಮಾನನಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತುಂಬಿ. ಎಲೈ ಸೋಮರಸಗಳೇ ವಸತೀವರ್ಯುರದಕದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛನಾದ ಧಾರೆಯಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸಿ.

English Translation

As a great man sets before him a commendable charioteer, so you grant knowledge to our lord, and flow glistening with water.

* ಸಂಹಿತಾವಾಣಿಃ *

ಏತ ಉ ತೈ ಅವೀವಶನ್ಯಾಷ್ವಾಂ ವಾಜಿನೋ ಆಕ್ರತ |

ಸತಃ ಪ್ರಾಸಾವಿಷುರ್ವತಿಂ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏತೇ | ಊಂ ಇತಿ | ತೈ | ಅವೀವಶನ್ | ಕಾಷ್ಠಾಂ | ನಾಜಿನಃ | ಅಕ್ರತ |
 ಸತಃ | ಪ್ರ | ಅಸಾವಿಷುಃ | ಮುತಿಂ || ೭ ||

• ಸಾಯಂಜಠಾಷ್ಯಂ •

ತೈ ತ ಏತ ಉ ಏತ ಏನ ಸೋಮೋ ಅವೀವಶನ್ | ಕಾಮಯಂತೇ ಯಜ್ಞಂ | ಕಾಂತ್ಯಾ ಚ
 ನಾಜಿನೋ ಬಲವಂತೋಽನ್ಯವಂತೋ ವಾ ಸೋಮಾಃ ಕಾಷ್ಠಾಮುಕ್ರತ | ನಿವಾಸಸ್ಯಾ ನಮಕುರ್ವನ್ |
 ದ್ರೋಣಕಲಶಾದುದ್ಗತಾ ಗ್ರಹಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಸತೋ ಯಜಮಾನಸ್ಯ ಸ್ತೋತುರ್ವಾ ಮುತಿಂ ಬುದ್ಧಿಂ
 ಸ್ತುತಿಂ ಪಾ ಪ್ರಾಸಾವಿಷುಃ | ಪ್ರೈರಯನ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

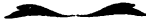
ತೈ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಏತೇ ಉ—ಆ ಸೋಮರಸಗಳೇ | ಅವೀವಶನ್—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವನ್ನವೇಕ್ಷಿಸು
 ತ್ತನೆ | ನಾಜಿನಃ—ಶಕ್ತಿಯುತವಾದ ಅಥವಾ ಅನ್ನವುಳ್ಳ ಆ ಸೋಮರಸಗಳು | ಕಾಷ್ಠಾಂ—(ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ)
 ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಅಕ್ರತ—ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡವು | ಸತಃ—ಯಜಮಾನನ ಅಥವಾ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ |
 ಮುತಿಂ—ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು | ಪ್ರಾಸಾವಿಷುಃ—ಪ್ರೇರಿಸಿದವು |

• ಛಾಂದಾಭಃ •

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಅದೇ ಸೋಮರಸಗಳು ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವೇಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯುತರಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನವಂತರಾ
 ಗಿಯೂ ಇದ್ದು ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನೇ ತಮ್ಮನಿವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವು ಎಂದರೆ ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ
 ಬಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ತಮ್ಮನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸ್ತೋತ್ರವಿನ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸತ್ಯರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ
 ಪ್ರೇರಿಸಿದವು.

English Translation

These effused juices have desired (the sacrifice) ; powerful, they have
 made for themselves an abiding-place ; they have animated the intellect of
 the pious institutor of the rite.

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಜಠಾಷ್ಯಂ •

ಏತೇ ಸೋಮಾಃ ಇತಿ ಸಪ್ತರ್ಶಂ ದ್ವೈಮಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾಞ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವಪಾಠಃ | ಏತೇ
 ಸೋಮಾಃ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿಶಿಯೋಗಃ ||

ಆನುವಾದವು— ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮಕ್ಕಳುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಬುಧಿಬೇವತಾಭಂದಸ್ತುಗಳು. ಅನುಕ್ರಮನಕೆಯಲ್ಲಿ— ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನ್ಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೨

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೨೨ ||
 ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೨ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯ—೬ ||
 ಬುಧಿ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಲೋ ವಾ ||
 ದೇವತಾ—ಪನಮಾನಃ ಸೋಮಃ ||
 ಭೇದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ ಆಶವೋ ರಥಾ ಇವ ಪ್ರ ನಾಜಿನಃ |

ಸರ್ಗಾಃ ಸ್ತಷ್ಟಾ ಅಹೇಷತ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏತೇ | ಸೋಮಾಸಃ | ಆಶವಃ | ರಥಾಃ ಇವ | ಪ್ರ | ನಾಜಿನಃ |

ಸರ್ಗಾಃ | ಸ್ತಷ್ಟಾಃ | ಅಹೇಷತ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏತೇ ಪೂಯಮಾನಾಃ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಸ್ತಷ್ಟಾ ಅಧ್ಯಯುಷಾಶವೋ ದಶಾಪವಿತ್ರಾ-
 ದಧೋಗಮನೇ ಶೀಘ್ರಾಃ ಸ್ರಾಹೇಷತ | ಪ್ರಹೇಷಂತೇ | ಶೀಘ್ರಗಮನೇ ದ್ವಷ್ಟಾಂತದ್ವಯಂ | ಅಜಾ ಸ್ತಷ್ಟಾಃ
 ಶೀಘ್ರಾ ರಥಾ ಇವ ತಥೋಕ್ತಲಕ್ಷಣಾ ನಾಜಿನ ಇವ ವೇದನವಂತೋಽಶ್ವಾ ಇವ ||

|| ಪ್ರತಿವಾರ್ತ ||

ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ—ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಸ್ತಷ್ಟಾಃ—ಅಧ್ಯಯುವಿನಿಂದ
 ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು | ಆಶವಃ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ನೇಗನಾಗಿ ಹರಿಯುವಾಗ | ಸರ್ಗಾಃ—
 ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಡಲ್ಪಟ್ಟ | ರಥಾ ಇವ—ನೇಗನವನುಳ್ಳ ರಥಗಳಂತೆಯೂ | ನಾಜಿನಃ—ನೇಗನಾಗಿ ಓಡುವ
 ಆಶ್ವಗಳಂತೆಯೂ | ಪ್ರ ಅಹೇಷತ—ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ ।

ಅಧ್ಯಯನವಿಧಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ದಶಾವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾರಥಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುವ ರಥಗಳಂತೆಯೂ, ಅಶ್ವಗಳಂತೆಯೂ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

These Soma-juices, when let out, neigh as they leap swiftly forth like chariots or rapid steeds let loose.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ।

ಏತೇ ವಾತಾ ಇವೋರವಃ ಪರ್ಜನ್ಯಸ್ಯೇವ ವೃಷ್ಣಯಃ ।

ಅಗ್ನೇರಿವ ಭ್ರಮಾ ವೃಥಾ ॥ ೨ ॥

ಃ ಪದವಾಚಃ ।

ಏತೇ | ವಾತಾಃ ೨೨ | ಉರವಃ | ಪರ್ಜನ್ಯಸ್ಯೇವ | ವೃಷ್ಣಯಃ |

ಅಗ್ನೇಃ ೨೨ | ಭ್ರಮಾಃ | ವೃಥಾ ॥ ೨ ॥

ಃ ಸಾಯಣಶಾಖಾಂ ।

ಏತೇ ಸೋಮಾ ಉರವೋ ಮಹಾಂತೋ ವಾತಾ ಇವ ವಾಯುವ ಇವ ವೃಷಾಣಾಯಾಸೇನ ವ್ಯಾನಕುರಿತುತ್ಪರತ್ರ ಸಂಬಂಧನೀಯಂ | ಅಥವಾಧ್ಯಾಹಾರೇಣ ನಿಸರಂತೀತಿ ಯೋಜ್ಯಂ | ತಥಾ ಪರ್ಜನ್ಯಸ್ಯ ವೃಷ್ಣಯ ಇವ ವರ್ಷಾ ಯಥಾ ತಥೈವ | ಕಿಂಚಾಗ್ನೇರ್ಭ್ರಮಾ ಭ್ರಮಣಾ ಚ್ಚಾಲಾಂಚಾರಾ ಇವ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಏತೇ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಉರವಃ—ಪ್ರಚಂಡವಾದ | ವಾತಾ ಇವ—ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತವೆ | ಪರ್ಜನ್ಯಸ್ಯೇವ—ಪರ್ಜನ್ಯದೇವತೆಯು | ವೃಷ್ಣಯಃ—ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ವೃಷ್ಟಿಸುಸುಂತೆಯೂ | ಭ್ರಮಾಃ—ಭ್ರಮಣಶೀಲವಾದ ಎಂದರೆ ಬೇಗನೆ ಸುತ್ತುಲೂ ಹೆಚ್ಚುವ | ಅಗ್ನೇರಿವ—ಕಾಡುಕಿಟ್ಟಂತೆಯೂ | ವೃಥಾ—ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಮುನ್ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಪ್ರಚಂಡವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿರುವ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆಯೂ, ಪರ್ಜನ್ಯನು ಸುಸುವ ಧಾರಾಕಾರವಾದ ಮಳೆಯಂತೆಯೂ, ಬೇಗನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಕಾಡ್ಡಿಟ್ಟಿನಂತೆಯೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

English Translation

Like strong winds, like the rains of Parjanya, like the swift-whirling (flames) of fire.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏತೇ ಪೂತಾ ವಿಪತ್ಯತಃ ಸೋಮಾಸೋ ದಧ್ಯಾತಿರಃ |

ವಿಪಾ ವ್ಯಾನಶುದ್ಧಿಯಃ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಏತೇ | ಪೂತಾಃ | ವಿಪತ್ಯತಃ | ಸೋಮಾಸಃ | ದಧ್ವಿಆತಿರಃ |

ವಿಪಾ | ವಿ | ಆನಶುಃ | ಧಿಯಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಂಧಾಪ್ಯಂ |

ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಪೂತಾಃ ಶುದ್ಧಾ ವಿಪತ್ಯತಃ ಪ್ರಾಜ್ಞಾ ದಧ್ಯಾತಿರೋ ದಧ್ಯಾಶ್ರ-
ಯಣಾ ವಿಪಾ ಪ್ರಜ್ಞಾನೇನ ಧಿಯೋಽಸ್ತದೀಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ವ್ಯಾನಶುಃ | ವ್ಯಾಪ್ನವಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಏತೇ ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಪೂತಾಃ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಶೋಧನೆಯಿಂದ ಶುದ್ಧಿ
ಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ | ವಿಪತ್ಯತಃ—ವಿಶೇಷ ತಿಳುವಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ | ದಧ್ಯಾತಿರಃ—ದಧಿಯಿಂದ (ಮೊಸರಿನಿಂದ)
ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿಸಿ | ವಿಪಾ—ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ (ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ) | ಧಿಯಃ—ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಧಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು |
ವ್ಯಾನಶುಃ—ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋಕ್ತಃ |

ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಶುದ್ಧವಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ.
ಮೊಸರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿಸಿ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು
ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

These pure Soma-juices, sagacious, mixed with curds, easily pervade our ceremonies with their intelligence.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏತೇ ಮೃಷ್ಣಾ ಅಮೃತಾರ್ಯಾಃ ಸಸ್ಯವಾಂಸೋ ನ ಶಕ್ತ್ರಮುಃ |

ಇಯುಕ್ಷಂತಃ ಪಥೋ ರಜಃ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏತೇ | ಮೃಷ್ಣಾಃ | ಅಮೃತಾರ್ಯಾಃ | ಸಸ್ಯವಾಂಸಃ | ನ | ಶಕ್ತ್ರಮುಃ |

ಇಯುಕ್ಷಂತಃ | ಪಥಃ | ರಜಃ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಏತೇ ಸೋಮಾ ಮೃಷ್ಣಾ ದಶಾಪವಿಶ್ರೇಣ ಶೋಧಿತಾ ಅಮೃತಾರ್ಯಾ ಅಮರಣಧರ್ಮಾಣಃ ಸಸ್ಯವಾಂಸೋ ಹವಿರ್ಧಾನಾಶ್ಚರಂತಃ ಪಥೋ ಮಾರ್ಗಾನ್ತಶೋ ಲೋಕಾಂಶ್ಚೇಯುಷೋ ಗಂತುಮಿ-
ಚ್ಛಂತೋ ನ ಶಕ್ತ್ರಮುಃ | ನ ಶಾನ್ಯಂತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಪಾಠಃ |

ಏತೇ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಮೃಷ್ಣಾ—ದಶಾಪವಿಶ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆ | ಅಮೃತಾರ್ಯಾಃ—
ಮರಣಧರ್ಮರಹಿತವಾಗಿವೆ ಎಂದರೆ ನಾಶರಹಿತವಾಗಿವೆ | ಸಸ್ಯವಾಂಸಃ—ಹವಿರ್ಧಾನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ |
ಪಥಃ—ಆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ | ರಜಃ—ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ | ಇಯುಕ್ಷಂತಃ—ಆಶಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾ | ನ
ಶಕ್ತ್ರಮುಃ—ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ದಶಾಪವಿಶ್ರದಿಂದ ಶೋಧಿತವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಇವು ನಾಶರಹಿತವಾದವು. ಹವಿರ್ಧಾನದಿಂದ
ಉತ್ತರವೇದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುವಾಗಲೇ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ, ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಶಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

English Translation

Purified, immortal, issuing from the vessels, eager to traverse their
(assigned) paths and the universe, they are never wearied.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏತೇ ಮೃಷ್ಣಾನಿ ರೋದಸೋರ್ವಿಪ್ರಯಂತೋ ವ್ಯಾನತುಃ |

ಉತೇದಮುಕ್ಷಂತಮಂ ರಜಃ || ೫ ||

॥ ಪದಕಾಶಃ ॥

ಏತೇ | ಪೃಷ್ಠಾನ್ನಿ | ರೋದಸೋಃ | ವಿಪ್ರಪ್ರಯಂತಃ | ವಿ | ಅನತಃ | |

ಉತ | ಇದಂ | ಉತ್ಕೃತಮಂ | ರಜಃ || ೫ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಏತೇ ಸೋಮಾ ರೋದಸೋದ್ಯಾನಾಪೃಥಿವ್ಯೋಃ ಪೃಷ್ಠಾನ್ನಿ ವಿಪ್ರಯಂತೋ ವಿವಿಧಂ
ಗಚ್ಛಂತೋ ನ್ಯಾನತಃ | ನ್ಯಾಪ್ತುನಂತಿ | ಉತಾಪಿ ಚೇದಮುತ್ತಮಂ ರಜೋ ದ್ಯುಲೋಕಂ ನ್ಯಾನತಃ |
ಅಹುತಿದ್ವಾರೇಣೇತಿ ಭಾವಃ | ರೋದಸೋರಿತ್ಯತ್ರಾಂತರಿಕ್ಷೋಭಿಃ ಪ್ರೇತಃ ||

॥ ಶ್ರುತಿವಾರ್ಥಃ ॥

ಏತೇ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ! ರೋದಸೋಃ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳ | ಪೃಷ್ಠಾನ್ನಿ—ಸಾನುಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು |
ವಿಪ್ರಯಂತಃ—ದಾಟಿಹೋಗುತ್ತಾ | ನ್ಯಾನ್ತಃ—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಇದಂ
ಉತ್ತಮಂ ರಜಃ—ಈ ಉತ್ತಮಲೋಕವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ.

॥ ಛಾಂದಸ್ ॥

ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳ ಸಾನುಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗುವಾಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿ
ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಅಹುತಿಯಮೂಲಕ ಉತ್ತಮವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನೂ ಸೇರಿ
ಅಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

Spreading in various directions, they pervade the surface of earth
and sky, you, and this highest heaven,

॥ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ॥

ತಂತುಂ ತನ್ಮಾನಮುತ್ತಮನುಪ್ರವತ ಆಶತ |

ಉತೇದಮುತ್ತಮಾಯ್ಯಂ || ೬ ||

॥ ಪದಕಾಶಃ ॥

ತಂತುಂ | ತನ್ಮಾನಂ | ಉತ್ಕೃತಮಂ | ಅನು | ಪ್ರವತಃ | ಆಶತ | |

ಉತ | ಇದಂ | ಉತ್ತಮಾಯ್ಯಂ || ೬ ||

|| ಸಾಯಂಕಾಲಾಷ್ಟಂ ||

ತಂಪುಂ ಯಜ್ಞಂ ತನ್ನಾನಮುತ್ತಮಮುತ್ಯುತ್ವಂ ಸೋಮಮನ್ವಾತಕ ಪ್ರವತೋ ನದ್ಯಃ | ಉತಾಪಿ ಚೇದಂ ಕರ್ನಾನೇನ ಸೋಮೇನೋತ್ತಮಾಯುಮುತ್ತಮಾಕೃತಂ | ಅಥವಾ ತಂಪುಂ ತನ್ನಾನಂ ಸೋಮಂ ಪ್ರವತೋಽಧ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಾಃ ಸರ್ವಾ ಅನ್ವಾತಕ | ಉತೇದಮುತ್ತಮಾಯುಂ ರಜಃ | ದ್ಯುಲೋಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೋಽಧ್ಯಸ್ತತ್ಪ್ರತೇ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಚಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಚ | ಉತ್ತಮಾಕೃತಮುತ್ತಮಾಯುಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ತಂಪುಂ—ಯಜ್ಞಾ ಭಿಮುಖವಾಗಿ | ತನ್ನಾನಂ.—ಹೋಗುತ್ತಿರುವ | ಉತ್ತಮಂ—ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸೋಮವನ್ನು | ಪ್ರವತಃ—ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು | ಅನು ಆತತೆ—ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ | ಉತ—ಮತ್ತು | ಇದಂ—ಈ ಕಾರ್ಯವು | ಉತ್ತಮಾಯುಂ—(ಸೋಮರಸದ ಸಹವಾಸದಿಂದ) ಗೌರವಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಯಜ್ಞಾ ಭಿಮುಖವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಸೋಮವನ್ನೇ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವು ಸೋಮರಸದ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಗೌರವಾನ್ವಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಎಂದರೆ ಸೋಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವ ನದಿಗಳ ಕಾರ್ಯವು ಉತ್ತಮಕಾರ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

English Translation

Descending rivers follow this excellent (Soma) as it spreads out the sacrifice; this rite is glorified thereby.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ||

ತ್ವಂ ಸೋಮ ಪ್ರಣಿಭ್ಯ ಆ ನಸು ಗನ್ಯಾನಿ ಧಾರಯಃ |

ತತಂ ತಂತುಮುಚಿಕ್ರದಃ || ೨. ||

|| ಪದಾರ್ಥಃ ||

ತ್ವಂ | ಸೋಮ | ಪ್ರಣಿಭ್ಯಃ | ಆ | ನಸು | ಗನ್ಯಾನಿ | ಧಾರಯಃ |

ತತಂ | ತಂತುಂ | ಅಚಿಕ್ರದಃ || ೨. ||

|| ಸಾಯಂಕಾಲಾಷ್ಟಂ ||

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಪಣಿಭ್ಯೋಽಸುರೇಭ್ಯೋ ಲುಬ್ಧಕೇಭ್ಯೋ ವಾ ಸಕಾಶಾದ್‌ಗನ್ಯಾನಿ ಗೋಹಿತಾನಿ ನಸು ವಸೂನಿ ಗೋಯೂಥಾನಿ ವಸೂನಿ ಚೇತಿ ವಾತ್ಸತ್ಯ ಧಾರಯಃ | ಧಾರಯಃ | ತಥಾ ತಂಪುಂ ಯಜ್ಞಂ ಪ್ರತಿ ತತಂ ವಿಸ್ತೃತಂ ಯಥಾ ಭವತಿ ತಥಾಚಿಕ್ರದಃ | ತಲ್ಪಮಕಾಷೀಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ಪಣಿಭ್ಯಃ—ಪಣಿನಾಮಕ ಅಸುರರಿಂದ | ಗವ್ಯಾನಿ—
ಗೋಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ | ವಸು—ಧನಗಳನ್ನೂ | ಆ ಧಾರಯಾಃ—ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ | ತಂತುಂ—
ಯಜ್ಞವನ್ನು | ತತಂ—ವಿಸ್ತೃತವಾಗುವಂತೆ (ನಿರವೇರುವಂತೆ) | ಅಚಿಕ್ರದಃ—ಶಬ್ದಮಾಡಿರುವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಪಣಿಗಳೆಂಬ ಅಸುರರು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿದ್ದ
ಗೋಸಮೂಹಗಳನ್ನೂ ಧನವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ
ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದಮಾಡಿರುವೆ.

English Translation

You, Soma, hold the wealth of cows which you have won from the
Panis; you have called aloud at the outspread sacrifice.

ಇಪ್ಪತ್ತ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತಿ ಸತ್ಯರ್ಚಂ ತ್ರಯೋವಿಂಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ |
ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಿತ್ಯುಕ್ತಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರ
ನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಮುಷಿದೇವತಾ
ಛಂದಸ್ಸುಗಳು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ
ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೩

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೧ | ಸೂಕ್ತ—೨೩ |

ಅಪ್ಯಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೩ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂಪ್ಪ—೬ |

ಮುಷಿ—ಅಸಿತಃ ಕಾರ್ಯೋ ದೇವರೋ ವಾ |

ದೇವತಾ—ಪವನಾಸಃ ಸೋಮಃ |

ಹಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಸೋಮೋ ಅಸ್ಯಗ್ರಮಾಶವೋ ಮಧೋರ್ಮದಸ್ಯ ಧಾರಯಾ ।

ಅಭಿ ವಿಶ್ವಾನಿ ಕಾನ್ಯಾ ॥ ೧ ॥

ಃ ಪದವಾರ್ತಃ ।

ಸೋಮಾಃ | ಅಸ್ಯಗ್ರಂ | ಅಶವಃ | ಮಧೋಃ | ಮದಸ್ಯ | ಧಾರಯಾ |

ಅಭಿ | ವಿಶ್ವಾನಿ | ಕಾನ್ಯಾ ॥ ೧ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಅಶವಃ ದೀರ್ಘಾಃ ಸೋಮಾ ಅಸ್ಯಗ್ರಂ | ಅಸ್ಯಗ್ರನ್ | ಸ್ವಚ್ಯಂತೇ | ಮಧೋರ್ಮಧುರಸ್ಯ ಮದಸ್ಯ ಮದಕರಸ್ಯ ಧಾರಯಾಸ್ಯಗ್ರಮಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ | ಕಂ ಪ್ರತಿ ಉಚ್ಯತೇ | ಅಭಿ ಲಕ್ಷೀಕೃತ್ಯ ವಿಶ್ವಾನಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕಾನ್ಯಾ ಕಾನ್ಯಾನಿ ಸ್ತೋತ್ರಾಣಿ ಪ್ರತಿ | ಸ್ತೋತ್ರಸಮಯ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪಹಾರ್ಥಃ ।

ಅಶವಃ—ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ | ಸೋಮಾಃ—ಸೋಮರಸಗಳು | ವಿಶ್ವಾನಿ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಕಾನ್ಯಾ—ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ | ಮಧೋಃ—ಮಧುರವಾದ | ಮದಸ್ಯ—ಅಹ್ಲಾದಕರವಾದ ರಸದ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹದಿಂದ | ಅಸ್ಯಗ್ರಂ—ಹೊರಸೂಸುತ್ತವೆ |

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ನಾವು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ, ಅಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಧಾರೆಯಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The swift-flowing Soma-juices have issued in a stream of the sweet exhilarating (beverage), at (the recital of) all the praises (of the sages).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅನು ಪ್ರತ್ಯಾಸ ಅಯವಃ ಪದಂ ನವೀಯೋ ಅಕ್ರಮುಃ ।

ರುಚೇ ಜನಂತ ಸೂರ್ಯಂ ॥ ೨ ॥

• ಪದವಾರಃ •

ಅನು | ಪ್ರತ್ನಾಸಃ | ಆಯವಃ | ಪದಂ | ನವೀಯಃ | ಅಕ್ರಮುಃ |

ರುಚೇ | ಜನಂತ | ಸೂರ್ಯಂ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರತ್ನಾಸಃ ಪುರಾಣಾಃ ಕೇಚಿದಾಯವಃ ಶೀಘ್ರಗಮನಾ ಅಶ್ವಾ ನವೀಯೋ ನವತರಂ ಪದಮನ್ವ-
ಕ್ರಮುಃ | ಅನುಕ್ರಮಂತೇ | ರೂಪಕವ್ಯಾಹಾರೇಣ ಸೋಮಾಃ ಸ್ತ್ರಾಯಂತೇ | ರುಚೇ ದೀಪ್ತ್ಯಿ |
ಸೂರ್ಯಂ ಜನಂತ | ಕುರ್ವಂತಿ | ದೀಪ್ತಿಂ ಕುರ್ವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೋಮವ್ಯಾಯುನೇನ ಹಿ ಚಂದ್ರೋ
ರೋಚತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪ್ರತ್ನಾಸಃ—ಪುರಾತನವಾದ ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳುಗಿದ | ಆಯವಃ—ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಗಳ್ಳು
ನವೀಯಃ—ಹೊಸದಾದ | ಪದಂ—ಪಾದವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನು | ಅನು ಅಕ್ರಮುಃ—ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ |
ರುಚೇ—ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಜನಂತ—ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತವೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಳುಗಿದ ಹೆಳೆಯ ಕುದುರೆಗಳು ನೂತನವಾದ ಪಾದಗತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ.
ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತವೆ.

English Translation

Ancient swift-going (horses), they (the juices) have traversed a new
field,—they have generated the sun to give light.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಈ ಋಕ್ಯೆನಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು ಅಶ್ವಗಳ ಶೀಘ್ರಗಮನದ ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಾರಾಂತರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸ
ಲಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಚಂದ್ರನು ಬೆಳಗುವನೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಆ ಪವನಾನ ನೋ ಭ್ರಾಯೋ ಅದಾಶುಷೋ ಗಯಂ |

ಕೃಧಿ ಪ್ರಜಾವತ್ತೀರಿಷಃ || ೩ ||

|| ಪದವಾಹಃ ||

ಅ | ಪವನಾಸ | ನಃ | ಭರ | ಅಯಃ | ಅದಾತುಷಃ | ಗಯಂ |

ಕೃಧಿ | ಪ್ರಜಾಪತೇಃ | ಇಷಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಪವನಾಸ ಸೋಮು ತ್ವಂ ನೋತ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಮಯೋರ್ಯೇರದಾತುಷೋಪ್ರಯಚ್ಛತೋ
ಗಯಂ ಗೃಹಂ ಗೃಹೋಪಲಕ್ಷಿತಂ ಧನಮಾ ಭರ | ಅಹರ | ತೆಘಾಸ್ಮಭ್ಯಂ ಪ್ರಜಾಪತೇರಿಷತ್ ಕೃಧಿ | ಕುರು ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಪವನಾಸ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಅಯಃ—ಶತ್ರುವಿನ (ಮತ್ತು) |
ಅದಾತುಷಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸದಿರುವವನ | ಗಯಂ—ಗೃಹವನ್ನು ಎಂದರೆ ಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಧನವನ್ನು
ಅ ಭರ—ತಂದೊದಗಿಸು (ಮತ್ತು ನಮಗೆ) | ಪ್ರಜಾಪತೇಃ—ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ | ಇಷಃ—ಇನ್ನ
ಗಳನ್ನೂ | ಕೃಧಿ—ಉತ್ಪನ್ನವಾದಿಕೊಡು |

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸದಿರುವ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುವಾದವನ ಗೃಹ ಅಥವಾ
ಧನವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ನಮಗೆ ತಂದೊದಗಿಸು ಮತ್ತು ಪುತ್ರಾದಿ ಸಂತತಿ ಸಹಿತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Bring to us, purifier, the house of our enemy who presents no
libations,—bestow upon us progeny-abounding food.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಹಃ ||

ಅಭಿ ಸೋಮಾಸ ಅಯವಃ ಪವಂತೇ ಮಧ್ಯಂ ಮದಂ |

ಅಭಿ ಕೋಶಂ ಮಧುಶ್ಚುತಂ || ೪ ||

|| ಪದವಾಹಃ ||

ಅಭಿ | ಸೋಮಾಸಃ | ಅಯವಃ | ಪವಂತೇ | ಮಧ್ಯಂ | ಮದಂ |

ಅಭಿ | ಕೋಶಂ | ಮಧುಶ್ಚುತಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಆಯವೋ ಗಂತಾರಃ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾ ಮದ್ಯಂ ಮದಕರಂ ರಸಮಭಿ ಪವಂತೀ | ಕ್ಷರಂತಿ |
ತಥಾ ಮಧುಶ್ಚುತಂ ಮಧುಸ್ತಾವಿಣಂ ಕೋಶಂ | ರಸಾಧಾರೇಣ ಕೋಶಶಬ್ದೇನ ತತ್ರಾಮಿಶ್ರಿತೋ ರಸೋ
ಲಕ್ಷ್ಯತೇ | ತಮಭಿ ಪವಂತೆ ಇತಿ ಶೇಷಃ ||

• ಪ್ರತಿಪವಾರ್ಥ •

ಆಯವಃ—ಹಂಯುತ್ತಿರುವ | ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಮದ್ಯಂ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ |
ಮದಂ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಅಭಿ ಪವಂತೀ—ಸ್ತವಿಸುತ್ತವೆ (ಮತ್ತು) | ಮಧುಶ್ಚುತಂ—ಮಧುರವಾದ ರಸ
ವಿರುವ | ಕೋಶಂ—ದ್ರೋಣಕಲಶ ಕಡೆಗೆ | ಅಭಿ ಪವಂತೀ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹಂದುಹೋಗುತ್ತವೆ |

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ವೇಗವಾಗಿ ಹಂಯುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಹರ್ಷಕಾರಕವೂ, ಶಕ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆದ ರಸವನ್ನು
ಸ್ತವಿಸುತ್ತಾ ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿರುವ ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹಂದುಹೋಗುತ್ತವೆ-

English Translation

The swift-flowing Soma-juices diffuse exhilarating wine,—they flow to
the honey-shedding receptacle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸೋಮೋ ಅರ್ಷತಿ ಧರ್ಣಸಿದ್ಧಧಾನ ಇಂದ್ರಿಯಂ ರಸಂ |

ಸುವೀರೋ ಅಭಿಶಸ್ತಿಪಾಃ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸೋಮಃ | ಅರ್ಷತಿ | ಧರ್ಣಸಿಃ | ದಧಾನಃ | ಇಂದ್ರಿಯಂ | ರಸಂ |

ಸುವೀರಃ | ಅಭಿಶಸ್ತಿಪಾಃ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸೋಮೋರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕೇದೃಶಃ ಸಃ | ಧರ್ಣಸಿದ್ಧಧಾರಕೋ ಜಗತಾಂ ತಥೇಂದ್ರಿಯಂ—
ಮಿಂದ್ರಿಯವರ್ಧಕಂ ರಸಂ ದಧಾನೋ ಧಾರಯನ್ಸುವೀರಃ ಸುವೀರೋರ್ಷತಿಶಸ್ತಿಪಾ ಅಭಿಶಸ್ತೀ
ಪಾಠಾ ಅಭಿಶೋ ಹಿಂಸಾ ತತೋ ರಕ್ಷಕ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ಸೋಮಸಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿನಿಂದಾಮನುಮಾ-
ರ್ಷೀತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ : •

ಧರ್ಮಸೀ—ಜಗದ್ಧಾರಕವಾದುದು | ಇಂದ್ರಿಯಂ—ಇಂದ್ರಿಯ (ಅನಯವ) ವರ್ಧಕವಾದ | ರಸಂ—
ಸಾರವಸ್ತುವನ್ನು | ದಧಾನೇ—ಧರಿಸಿರುವುದು (ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು) | ಸುವೀರಃ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಕ್ತಿಯುತ
ವಾದುದು | ಅಭಿತಸ್ತಿಸ್ತಾಃ—ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹಿಂಸಾದಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಆದ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮರಸವು |
ಅರ್ಷತಿ—ಹೆಂದುಹೋಗುತ್ತದೆ |

• ಉವಾರ್ಥ : •

ಜಗದ್ಧಾರಕವೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಬಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದೂ, ಸಾರಭೂತವಾದುದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾದ ಶಕ್ತಿಯುತವಾದುದೂ, ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರನ್ನು ಹಿಂಸಾದಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಆದ ಸೋಮರಸವು ಶಿಷ್ಯ
ವಾಗಿ ಹೆಂದುತ್ತಿದೆ.

English Translation

The Soma flows, the sustainer (of the world), bearing a sense-
invigorating essence,—heroic—a protector against calumny.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ : •

ಇಂದ್ರಾಯ ಸೋಮ ಪವಸೇ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸಧಮಾದ್ಯಃ |

ಇಂದೋ ವಾಜಂ ಸಿಷಾಸಸಿ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ : •

ಇಂದ್ರಾಯ | ಸೋಮ | ಪವಸೇ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಸಧಮಾದ್ಯಃ |

ಇಂದೋ ಇತಿ | ವಾಜಂ | ಸಿಷಾಸಸಿ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ : •

ಹೇ ಸೋಮ ಸಧಮಾದ್ಯಃ | ಸಧಮಾದೋ ಯುಷ್ಮಃ | ಪದರ್ಪತ್ತಮಿಂ ದ್ರಾಯ ದೇವೇಭ್ಯಾಃ-
ನ್ಯೇಭ್ಯಃ ಪವಸೇ | ಪವಸೇ | ಹೇ ಪಾದ್ಯಕೇಂದೋ ಸೋಮ ಅಸ್ಮದ್ಯಂ ವಾಜಮುನಂ ನಿಷಾಸಸಿ |
ದಾತುಮಿಚ್ಛಸಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ : •

ಸೋಮಃ—ಎಲ್ಲ ಸೋಮವೇ | ಸಧಮಾದ್ಯಃ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾದ ನೀನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನಿ
ಗಾಗಿಯು | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಪವಸೇ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತೀಯೆ | ಇಂದೋ—
ಅಂಶವೆ ಎಲ್ಲ ಸೋಮವೇ (ನೀನು ನಮಗೆ) | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ನಿಷಾಸಸಿ—ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೀಯೆ |

। ಭಾವಾರ್ಥ ।

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯಜ್ಞಾರ್ಹನಾದ ನೀನು ಇಂದ್ರನ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಹವಾಗಿ ಸ್ತುವಿಸುತ್ತೀಯೆ. ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಅಂತಹ ನೀನು ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, you are worthy of the sacrifice; you flow to Indra and to the gods; you, Indu, vouchsafe to give us food.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಅಸ್ಯ ಪೀತ್ವಾ ಮದಾನಾಮಿಂದ್ರೋ ವೃತ್ರಾಣ್ಯಪ್ರತಿ ।

ಜಘಾನ ಜಘನಚ್ಚ ನು ॥ ೭ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಅಸ್ಯ | ಪೀತ್ವಾ | ಮದಾನಾಂ | ಇಂದ್ರಃ | ವೃತ್ರಾಣಿ | ಅಪ್ರತಿ |

ಜಘಾನ | ಜಘನತ್ | ಚಿ | ನು ॥ ೭ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಮದಾನಾಂ ಮದಕರಾಣಾಂ ಮಧ್ಯೇತ್ಯತಿಶಯೇನ ಮದಕರಮಸ್ಯಾಮುಂ ಸೋಮಂ ಪೀತ್ವಾ ವೃತ್ರಾಣಿ ತತ್ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಗತಃ ಸನ್ನಿಂದ್ರೋ ಜಘಾನ | ಹತವಾನ್ | ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಜಘನಚ್ಚ | ಹಂತು ಚೇದಾನೀಮಪಿ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಮದಾನಾಂ—ಅಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ | ಅಸ್ಯ ಅಮುಂ—ಈ ಸೋಮ ರಸವನ್ನು | ಇಂದ್ರಃ—ಇಂದ್ರನು | ಪೀತ್ವಾ—ಪಾನಮಾಡಿ | ವೃತ್ರಾಣಿ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಜಘಾನ—ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು | ನು—ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ | ಜಘನಚ್ಚ—ಈಗಲೂ ಸಂಹಾರಮಾಡಲಿ.

। ಭಾವಾರ್ಥಃ ।

ಅಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ರುಚಿಕರವಾದ ಈ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿಯೇ ಇಂದ್ರನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು. ಈಗಲೂ ಸಂಹಾರಮಾಡಲಿ.

English Translation

Having drunk of this chief of exhilarating draughts, Indra irresistible^d has slain his foes, and may he ever slay them.

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಂಘಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸ ಇತಿ ಸಪ್ತಚ್ಛಂ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಸೂಕ್ತಂ | ಅಸಿತೋ ದೇವಲೋ ವರ್ಷಿಗಾರ್ಯುತ್ರೀ ಛಂದಃ ಸೋಮೋ ದೇವತಾ | ಪ್ರ ಸೋಮಾಸ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಏಳು ಪುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪಃ ಅಥವಾ ದೇವಲನೆಂಬುವನು ಪುಷಿಯು; ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಗಾರ್ಯುತ್ರೀಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೪

ಮಂದಲ—೯ : ಅನುವಾಕ—೧ : ಸೂಕ್ತ—೨೪ :
 ಅಕ್ಷರ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ—೧೪ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ತಂತ್ಯ—೬ :
 ಮುಕ್ತಿ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವಲೋ ವಾ :
 ವೇದವಾ—ಪವಮಾಸು ಸೋಮಃ :
 ಛಂಧಃ—ಗಾರ್ಯುತ್ರೀ :

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ :

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸೋ ಅಧ್ವನ್ವಿಷ್ಠಃ ಪವಮಾನಾಸ ಇಂದವಃ |

ತ್ರಿಣಾನಾ ಅಪ್ಪು ಮ್ಪಂಜತ || ೧ ||
 ||ಪವತಾಃ ||

ಪ್ರ | ಸೋಮಾಸಃ | ಅಧ್ವನ್ವಿಷ್ಠಃ | ಪವಮಾನಾಸಃ | ಇಂದವಃ |

ತ್ರಿಣಾನಾಃ | ಅಪ್ಪು ಸು | ಮ್ಪಂಜತ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಘಾಷ್ಯಂ :

ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಪವಮಾನಾಸಃ ಪೂಯಮಾನಾ ಇಂದವೋ ವೀಶ್ವಾಃ ಪಾಶ್ವನಿಃ | ಧಸ್ತುತಿಗೌತಮೋ | ಪ್ರಗಚ್ಯಂತಿ | ಕಿಂಚ ತ್ರೀಣಾನಾಃ ಗೋಛಃ ಶ್ರಯಮಾನಾ ಅಪ್ಪು ವಸತೀವರೀಷು ಚ ಮ್ಪಂಜತ ಮ್ಪಂಜತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಪವಮಾನಾಸಃ—ಹಿಂಡಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಇಂದವಃ—
ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ (ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ) | ಪ್ರ ಅಧಸ್ತಿಪುಃ—ಜನುಗ ಹರಿಯುತ್ತವೆ | ಶ್ರೀಣಾನಃ—ಗೋವಿಕಾರಗಳಾದ
ಹಾಲು ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ | ಅಪ್ಸು—ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳಲ್ಲಿ | ಮೃಂಜತ—
ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುತ್ತವೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಜೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಹಾಲು
ಅಥವಾ ಮೊಸರಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ವಸತೀವರ್ಯುದಕಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

English Translation

The purified effused Soma-juices have flowed forth,—mixing (with
curds and milk) they are cleansed in the waters.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ ಗಾವೋ ಅಧಸ್ತಿಪುರಾಪೋ ನ ಪ್ರವತಾ ಯತೀಃ |

ಪುನಾನಾ ಇಂದ್ರಮಾಶತ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ಗಾವಃ | ಅಧಸ್ತಿಪುಃ | ಆಪಃ | ನ | ಪ್ರವತಾ | ಯತೀಃ |

ಪುನಾನಾಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಆಶತ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಗಾವೋ ಗಮನತೀಲಾಃ ಇಂದವೋಽಭ್ಯಧಸ್ತಿಪುಃ | ಅಭಿಗಚ್ಯಂತಿ ದಶಾಪವಿತ್ರಂ | ಕಿಮಿವ |
ಪ್ರವತಾ ಪ್ರವಣವತಾ ದೇಶೇನ ಯತೀರ್ಗಚ್ಯಂತ್ಯ ಅಪೋ ನಾಪ ಇವ | ಪಶ್ಚಾತ್ಪುನಾನಾ ಇಂದ್ರಂ
ಪೀಣಯಿತುಮಾಶತ | ವ್ಯಾಪ್ನುವನ್ | ಅಹುತಿಪ್ರಣಾಡ್ಯೇಂದ್ರಮೇವ ವಾ ವ್ಯಾಪ್ನುವನ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಪ್ರವತಾ—ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ | ಯತೀಃ—ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ | ಆಪೋ ನ—ನೀರಿನಂತೆ | ಗಾವಃ—
ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಅಭಿ ಅಧಸ್ತಿಪುಃ—ದಶಾಪವಿತ್ರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ |
ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನನ್ನು | ಪುನಾನಾಃ—ಸಂತೋಷಪಡಿಸಲು | ಆಶತ—ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ತಃ ।

ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂತೆ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಶೋಧನೆಗಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು (ಆಹುತಿಯಿಲ್ಲದೆ) ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ.

English Translation

The flowing juices rush (to the filter), like waters flowing down a declivity ; purified they gratify Indra.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ ಪವಮಾನ ಧನ್ವಸಿ ಸೋಮೇಂದ್ರಾಯ ಪಾತವೇ ।

ಸ್ಯ ಭಿಯತೋ ವಿ ನೀಯಸೇ ॥ ೩ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಪ್ರ | ಪವಮಾನ | ಧನ್ವಸಿ | ಸೋಮ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪಾತವೇ |

ಸ್ಯ | ಭಿಃ | ಯತಃ | ವಿ | ನೀಯಸೇ ॥ ೩ ॥

ಃ ಏಯಾಞಘೃಷಂ ।

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪಾತವೇ ಪಾನಾಯ ಪ್ರ ಧನ್ವಸಿ | ಪ್ರಗಚ್ಛಸ್ಯಾ-ಹವನೀಯಂ ಪ್ರತಿ ಹವಿಧಾಫನಾತ್ | ತದೇವಾಹ | ಸ್ಯ ಭಿಸ್ತೇತ್ಯಭಿರ್ಯತ್ಪ್ರಿಯತೋ ವಿನೀತೋ ವಿ ನೀಯಸೇ ಹವಿಧಾಫನಾತ್ | ಅಥವಾ | ಪವಮಾನ ಪ್ರ ಧನ್ವಸಿ ಪಾತ್ರಂ ಪ್ರತೀಂದ್ರಪಾನಾಯ ತದರ್ಘಂ ಹವಿಧಾಫನಾದ್ವಿ ನೀಯಸೇ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಪವಮಾನ- ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಣನಾದ | ಸೋಮ- ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಇಂದ್ರಾಯ- ಇಂದ್ರನ | ಪಾತವೇ- ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪ್ರ ಧನ್ವಸಿ- (ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯ ಬಳಿಗೆ) ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ | ಸ್ಯ ಭಿಃ- ಯಜ್ಞ ನೇತೃಗಳಾದ ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ | ಯತಃ- ಹವಿಧಾಫನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ (ಗಾಡಿಯಿಂದ) ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ | ವಿ ನೀಯಸೇ- ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತೀಯೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ತಃ ।

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಣನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ. ಯಜ್ಞ ನೇತೃಗಳಾದ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನಿಂದ ಹವಿಧಾಫನವೆಂಬ ಸೋಮವನ್ನು ತರುವ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ತರ ವೇದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆಹವನೀಯಾಗ್ನಿಯ ಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುವೆ

English Translation

Purifier, Soma, you proceed to Indra for his drinking,—thence are you brought by the priests. -

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ ಸೋಮ ನ್ವಮಾದನಃ ಪವಸ್ವ ಚರ್ಷಣೇಸಹೇ ।

ಸಸ್ತಿಯೋ ಅನುಮಾದ್ಯಃ ॥ ೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತ್ವಂ | ಸೋಮ | ನ್ವಮಾದನಃ | ಪವಸ್ವ | ಚರ್ಷಣೇಸಹೇ |

ಸಸ್ತಿಃ | ಯಃ | ಅನುಮಾದ್ಯಃ ॥ ೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ನ್ವಮಾದನೋ ನೈಣಾಂ ಮಾದಯಿತಾ ತ್ವಂ ಚರ್ಷಣೇಸಹೇ | ಚರ್ಷಣಯೋ ಮನುಷ್ಯಾ ದ್ವೇಷ್ವಾರಃ | ತೇಷಾಂ ಸಮುಭಿಫವಿತ್ರ ಇಂದ್ರಾಯ ಪವಸ್ವ | ಕ್ಷರ | ಯಸ್ತೌಂ ಸಸ್ತಿಃ ಶುದ್ಧೋನುಮಾದ್ಯಃ ಸ್ತುತ್ಯಃ ಸ ಪವಸ್ವೇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ॥

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ತ್ವಂ—ನೀನು | ನ್ವಮಾದನಃ—ಮಾನವರಿಗೆ ಅಹ್ಲಾದಕರನಾಗಿರುವೆ | ಯಃ—ಯಾವ ನೀನು | ಸಸ್ತಿಃ—ಶುದ್ಧನೂ | ಅನುಮಾದ್ಯಃ—ಸ್ತುತ್ಯನೂ ಅಗಿರುವೆಯೋ | (ಸಃ ತ್ವಂ—ಅಂತಹ ನೀನು) | ಚರ್ಷಣೇಸಹೇ—ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪವಸ್ವ—ಪ್ರವಹಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ಸಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಮಾನವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನು ; ಶುದ್ಧನೂ, ಸ್ತುತ್ಯನೂ ಅಗಿರುವ ನೀನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸು.

English Translation

You, Soma, who are the exhilarator of men, flow to (Indra), the conqueror of enemies, you who are pure and to be worshipped.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಃ :

ಇಂದ್ರೋ ಯದ್ದ್ರಿಭಿಃ ಸುತಃ ಪವಿತ್ರಂ ಪರಿಧಾವಸಿ |

ಅರಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಧಾಮ್ನೇ || ೫ ||

ಃ ಪದವಾಃ :

ಇಂದ್ರೋ ಇತಿ | ಯತ್ | ಅದ್ರಿಭಿಃ | ಸುತಃ | ಪವಿತ್ರಂ | ಪರಿಧಾವಸಿ |

ಅರಂ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ | ಧಾಮ್ನೇ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಽಹೇ ಇಂದ್ರೋ ತ್ವಂ ಯದ್ಯದಾದ್ರಿಭಿಃ ಸುತೋಽಥಿಸುತಃ ಪವಿತ್ರಂ ದಶಾಪವಿತ್ರಂ ಪರಿಧಾವಸಿ ಪರಿಗಜ್ಯಸಿ ತಹೇಂದ್ರಸ್ಯ ಧಾಮ್ನೇ ಸ್ಥಾನಾಯಾಧಾರಕಾಯೋದರಾಯ ವಾರಂ ಪರ್ಯಾಶ್ಚೈ ಧವಸಿ ||

ಃ ಪ.೩ಪದಾರ್ಥಃ :

ಇಂದ್ರೋ—ಎಲೈ ಸೋಮವೇ ನೀನು | ಯತ್—ಯಾವಾಗ | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಹಿಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಸುತಃ—ಜಜ್ಜು ಹಿಡಲ್ಪಟ್ಟು | ಪವಿತ್ರಂ—(ಕೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಪರಿ ಧಾವಸಿ—ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಡುಹೋಗುವೆಯೋ ಆಗ | ಇಂದ್ರಸ್ಯ—ಇಂದ್ರನ | ಧಾಮ್ನೇ—ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಉದರದಲ್ಲಿ | ಅರಂ—ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತೀಯೆ.

ಃ ಧಾರ್ವಾಃ :

ಎಲೈ ಸೋಮವೇ, ನೀನು ಯಾವಾಗ ಹಿಡುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜು ಹಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ಕೋಧನೆಗಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹಿಡುಹೋಗುವೆಯೋ ಆಗ ಇಂದ್ರನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

When, Indu, effused by the stones, you hasten to the filtering-cloth, you are an ample portion for Indra's belly.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶಃ :

ಪವಸ್ವ ವೃತ್ರಹಂತಮೋಕ್ತೇಛಿರನುಮಾದ್ಯಃ |

ಶುಚಿಃ ಪಾನಕೋ ಅದ್ಯುತಃ || ೬ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪವಸ್ವ | ವೃತ್ತೃಹನ್ಯತಮ | ಉಕ್ತೇಭಿಃ | ಅನುತನಾದ್ಯಃ |

ಶುಚಿಃ | ಪಾವಕಃ | ಅದ್ವಿತಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ವೃತ್ತೃಹಂತಮು ಶಕ್ರೋನಾಂತಿಶಯೇನ ಹಂತರಿದ್ರ ತ್ವಂ ಪವಸ್ವ | ಕ್ಷರ | ಕೀದೃಶಸ್ತಂ | ಉಕ್ತೇಭಿಃ ಶಸ್ತ್ರೈರನುಮಾದ್ಯಃ ಸ್ತುತ್ಯಃ ಶುಚಿಃ ಶುದ್ಧಃ ಪಾವಕೋಽನ್ಯಸ್ಯ ಶೋಧಕೋಽದ್ವಿತೋ ಮಹಾನ್ | ಏವಂಮಹಾಸುಧಾವಃ ಪವಸ್ವ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

(ಎಚ್ಚೆ ಸೋಮನೇ) ವೃತ್ತೃಹಂತಮಃ—ಶಕ್ರಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವವನೂ | ಉಕ್ತೇಭಿಃ—ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಂದ | ಅನುಮಾದ್ಯಃ—ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲಡುವವನೂ | ಶುಚಿಃ—ಶುದ್ಧನೂ | ಪಾವಕಃ—ಪಾನಮಾಡುವವರನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವವನೂ | ಅದ್ವಿತಃ—ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅದ ನೀನು | ಪವಸ್ವ—ಸುವಿಸುತಾ ಪ್ರವಹಿಸು.

• ಛಾಂಸಾಃ •

ಎಚ್ಚೆ ಸೋಮನೇ, ಶಕ್ರಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವವನೂ, ಶಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಲಡುವವನೂ ಸ್ವಯಂಶುದ್ಧನೂ, ಪಾನಮಾಡುವವರನ್ನು ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವವನೂ, ಮಹತ್ವೈರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಅದ ನೀನು ಸುವಿಸುತಾ ಪ್ರವಹಿಸು.

English Translation

Utter destroyer of enemies, flow forth, to be propitiated by praises, pure, purifying, wonderful.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಶುಚಿಃ | ಪಾವಕ | ಉಚ್ಯತೇ | ಸೋಮಃ | ಸ್ತುತಸ್ಯ | ಮಧ್ವಃ |

ದೇನಾವೀರಘಶಂಸಹಾ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಶುಚಿಃ | ಪಾವಕಃ | ಉಚ್ಯತೇ | ಸೋಮಃ | ಸ್ತುತಸ್ಯ | ಮಧ್ವಃ |

ದೇವ್ರತವೀಃ | ಅಘಶಂಸಹಾ || ೨ ||

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುತಸ್ಯಾ ಭಿಷುತಸ್ಯ ಮಧ್ಯೋ ಮದಕರಸ್ಯ ವಲ್ಲ್ಯಾ ತ್ಯಕ್ತಃ ಸೋಮೋ ರಸರೂಪಃ ಶುಚಿಃ ಸ್ವಯಂ ಶುದ್ಧಃ ಪಾವನಃ ಶೋಧಕಶ್ಚೋಚ್ಯತೇ | ತಥಾ ದೇವಾವೀರ್ಜೇವಾನಾಮವಿತಾ ತರ್ಪಯಿತಾಭಂಶಹಾ | ಅಘಂ ಪಾಪಂ ಶಂಸತೀತ್ಯೇ ಭಂಶಂಸಾ ಅಸುರಾಃ | ತೇಷಾಂ ಹಂತೇತಿ ಚೋಚ್ಯತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂದಲ್ಪದುವ | ಮಧ್ಯ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಸೋಮಲತೆಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ | ಸೋಮಃ—ರಸರೂಪವಾದ ಸೋಮವು | ಶುಚಿಃ—ಸ್ವಯಂಶುದ್ಧನಾದವನೂ | ಪಾವನಃ—ಇತರರನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವವನೂ ಎಂದು | ಅಘಂ—ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ (ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸೋಮವು) | ದೇವಾವೀಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವವನೂ | ಅಘಂಶಂಸಾ—ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದ ಅಸುರರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನೂ ಎಂದು | (ಅಘಂಶಂಸಾ—ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ).

|| ಛಾಂಪಾರ್ಥ ||

ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಟ್ಟಿ ಹಿಂಡಿ ತೆಗೆಯುವ ರಸರೂಪವಾದ ಸೋಮವು ಸ್ವಯಂಶುದ್ಧವೆಂದೂ ಇತರರನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದೆಂದೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದೆಂದೂ ಪಾಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದೆಂದೂ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Soma, (the yielder) of the exhilarating effusion, is called the pure, the purifier, the gratifier of the gods, the slayer of the wicked.

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ •

ದ್ವಿತೀಯೋಽಸುನಾಕೇ ಪರ್ವತಿಂಶತ್ಯೂಕ್ತಾನಿ | ತತ್ರ ಪವಸ್ಯೇತಿ ಪದ್ಧಂ ಪ್ರಕೃಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ದ್ವ್ಯಕ್ಲಚ್ಯುತನಾಮ್ನೋಽಗಸ್ತ್ಯೈಶ್ಚ ಸ್ಯಾಪರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಅನುಕ್ರಾಂತಂ ಹ | ಪವಸ್ಯ ಪರ್ಷ ದ್ವ್ಯಕ್ಲಚ್ಯುತ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಇತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುನಾದವು—ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಮಂಡಲದ ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಸೂಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪವಸ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಮೊದಲನೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಚುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ಪುತ್ರನಾದ ದ್ವ್ಯಕ್ಲಚ್ಯುತ ಎಂಬುವನು ಮುನಿಯು : ಪವಮಾನಸೋಮನು ದೇವತೆಯು : ಗಾಯತ್ರೀ ಛಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪವಸ್ಯ ಪರ್ಷ ದ್ವ್ಯಕ್ಲಚ್ಯುತ ಅಗಸ್ತ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೫

ಮಂದಲ—೯ : ಅನುವಾಕ—೧ : ಸೂಕ್ತ—೨೫ :
 ಅಷ್ಟಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ—೧೫ :
 ಸೂಕ್ತದ್ವಿಧಿವ ಸುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೬ :
 ಮುಷಿ—ಅಸಿತಃ ಕಾಶ್ಯಪೋ ದೇವರೋ ವಾ :
 ದೇವತಾ—ಪವನಾನಃ ಸೋಮಃ :
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಪವಸ್ವ ದಕ್ಷಸಾಧನೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಪೀತಯೇ ಹರೇ ।

ಮರುದ್ಧ್ಯೋ ವಾಯವೇ ಮದಃ ॥ ೧ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಪವಸ್ವ | ದಕ್ಷಸಾಧನಃ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಪೀತಯೇ | ಹರೇ |

ಮರುತ್ಯಭ್ಯಃ | ವಾಯವೇ | ಮದಃ ॥ ೧ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಹರೇ ಹರಿಶರ್ವಣ ಪಾಪಹರ್ತವಾ ಸೋಮ ದಕ್ಷಸಾಧನಃ | ದಕ್ಷೋ ಬಲಂ ತಸ್ಮಿ
 ಸಾಧಕೋ ಮದೋ ಮದಕರಕ್ಷ ತ್ವಂ ಪವಸ್ವ | ಹರಃ ದೇವೇಭ್ಯ ಇಂದ್ರಾದಿಭ್ಯಃ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯ |
 ತಥಾ ಮರುದ್ಧ್ಯೋ ವಾಯವೇ ಚ ಪೀತಯೇ ಪವಸ್ವ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಹರೇ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಪಾಪಹರಿಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ದಕ್ಷಸಾಧನಃ—ಬಲವನ್ನು
 ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುವವನೂ | ಮದಃ—ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ ಆದ ನೀನು | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ |
 ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಮರುದ್ಧ್ಯಃ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು | ವಾಯವೇ—ವಾಯುದೇವತೆಯು
 ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಪವಸ್ವ—ಪ್ರವಹಿಸು |

ಃ ಛಂದಾರ್ಥಃ :

ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಅಥವಾ ಪಾಪ ಹರಿಕಾರಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಬಲವನ್ನು
 ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವವನೂ, ಹರ್ಷದಾಯಕನೂ ಆದ ನೀನು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ, ಮರುತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ವಾಯುದೇವತೆ
 ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸು.

English Translation

Green-tinted (Soma), you are the bestower of strength, the exhilarating, flow as a beverage for the gods, for the Maruts and for Vayu.

• ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ •

ಪವಮಾನಂ ಧಿಯಾ ಹಿತೋಭಿ ಯೋನಿಂ ಕನಿಕ್ರದತ್ ।

ಧರ್ಮಣಾ ವಾಯುಮಾ ವಿಶ ॥ ೨ ॥

• ಪದವಾಚಃ •

ಪವಮಾನ | ಧಿಯಾ | ಹಿತಃ | ಅಭಿ | ಯೋನಿಂ | ಕನಿಕ್ರದತ್ |

ಧರ್ಮಣಾ | ವಾಯುಂ | ಆ | ವಿಶ || ೨ ||

• ಸಾಯಜಘಾಷ್ಯಂ •

ದೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಧಿಯಾ ಕರ್ಮಣಾಸ್ತದ್ಭ್ಯಾಪಾರೇಣಾಂಗುಲ್ಯಾ ವಾ ಹಿತೋ ಭೃತಃ ಸಸೈನಿಕ್ರದಜ್ಞುಂ ಕುರ್ವನ್ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ಗ್ರಹಂ ವಾಭಿ ವಿಶೇತಿ ಶೇಷಃ | ಪದೇವಾಚ | ಧರ್ಮಣಾ ವಾಯುಂ | ವಾಯುಸಂಬಂಧಿ ಪಾತ್ರಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತದಾ ವಿಶ | ಪ್ರವಿಶ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪವಮಾನ—ಎಲ್ಲೆ ಕುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ಸೋಮನೇ, ಧಿಯಾ—ನಮ್ಮ ಹಿಡುವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ | ಹಿತಃ—ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ | ಯೋನಿಂ—ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಗ್ರಹಪಾತ್ರೆಯನ್ನು | ಅಭಿ—ಪ್ರವೇಶಿಸು | ಧರ್ಮಣಾ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದಲೇ (ನೀನಾಗಿಯೇ) | ವಾಯುಂ—ವಾಯುಸಂಬಂಧವಾದ ಗ್ರಹಪಾತ್ರೆಯನ್ನು | ಆ ವಿಶ—ಪ್ರವೇಶಿಸು |

• ಛಾಂದೋಕ್ತಃ •

ಎಲ್ಲೆ ಕುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ಸೋಮನೇ, ನಮ್ಮ ಹಿಡುವ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗ್ರಹಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸು, ನಿನ್ನ ಸ್ವಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ಎಂದರೆ ನೀನಾಗಿಯೇ ಇತರರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ವಾಯುದೇವತೆಯ ಗ್ರಹ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು.

English Translation

Purifying (Soma), placed suitably by the sacred rite. (enter) uttering a cry the (appointed) place, enter by the sacred function into Vayu.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಹಿ •

ಸಂ ದೇವೈಃ ಶೋಭತೇ ವೃಷಾ ಕವಿಯೋನಾವಧಿ ಪ್ರಿಯಃ |

ವೃತ್ತಹಾ ದೇವವೀತಮಃ || ೩ ||

|| ಪದಶಾಹಿ ||

ಸಂ | ದೇವೈಃ | ಶೋಭತೇ | ವೃಷಾ | ಕವಿಃ | ಯೋನಾ | ಅಧಿ | ಪ್ರಿಯಃ |

ವೃತ್ತಹಾ | ದೇವವೀತಮಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಂ ಸೋಮಃ ಸಂ ಶೋಭತೇ ದೇವೈಃ ಸಹ ಯೋನಾ ಸ್ಥಾನೇ ಪ್ರಿಯೇತ್ಯಧಿಪ್ತಿ ಶೋ ವೃಷಾ ಕಾಮಾನಾಂ ವರ್ಷಕಃ ಕವಿಃ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞಃ ಪ್ರಿಯಃ ಪ್ರಿಯಭೂತಃ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಯದ್ವಾ ಪ್ರೀಣಯಿತಾ ವೃತ್ತಹಾ ವೃತ್ತಸ್ಯ ಹಂತಾ ದೇವವೀತಮೋಽತಿಶಯೇನ ದೇವಾನ್ವಾಮಯಮಾನಃ ಏವಮಹಾನುಭಾವಃ ಸೋಮಃ ಸಂ ಶೋಭತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ | ಕವಿಃ—ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನೂ | ಪ್ರಿಯಃ—ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾದವನೂ ಅಥವಾ ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ | ವೃತ್ತಹಾ—ಶತ್ರುಹಂತಕನೂ | ದೇವವೀತಮಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮನು | ದೇವೈಃ—ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ | ಸಂ ಶೋಭತೇ—ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ, ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನೂ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರಿಯನಾದವನೂ, ಶತ್ರುಹಂತಕನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ ಚಿನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This Soma, the showerer (of benefits), the seer, the beloved, the destroyer of foes, the most devout, shines in its appointed place along with the gods.

|| ಸಂಹಿತಾಶಾಹಿ ||

ವಿಶ್ವಾ ರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ವನಾನೋ ಯಾತಿ ಹರ್ಯತಃ |

ಯತ್ರಾವ್ಯತಾಸ ಆಸತೇ || ೪ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ವಿಶ್ವಾಃ ರೂಪಾಣಿ | ಅನುಶಿಷ್ಯಾಃ | ಪುನಃನಃ | ಯಾತಿ | ಹರ್ಯತಃ |

ಯತ್ರ | ಅಮೃತಾಸಃ | ಅಸತೇ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಜಞಾಪ್ತಂ |

ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ರೂಪಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ತುನಾಃ ಪೂಯಮಾನೋ ಹರ್ಯತಃ ಕಮನೀಯಃ ||
ಹರ್ಯ ಗತಿಶಾಂತೋಃ || ಈದೃಶೋ ಯಾತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಯತ್ರಾಮೃತಾನೋಽಮೃತಾ ದೇವಾ ಅಸತೇ
ತಿಷ್ಠಂತಿ ತಂ ದೇಶಂ ಯಾತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಠಾರ್ಥಃ |

ಪುನಃನಃ—ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ | ಹರ್ಯತಃ—ಅಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮದೇವನು | ವಿಶ್ವಾ—
ಸಮಪ್ರವಾದ | ರೂಪಾಣಿ—ವಿಧವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು | ಅನುಶಿಷ್ಯಾಃ—ಧರಿಸಿಕೊಂಡು | ಯತ್ರ—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶ
ದಲ್ಲಿ | ಅಮೃತಾಸಃ—ಮರಣರಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು | ಅಸತೇ—ಕುಳಿತಿರುವದೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ | ಯಾತಿ—
ಹೋಗುತ್ತಾನೆ |

ಃ ಛಾಂದಾರ್ಥಃ |

ದಶಾವಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಅಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ನಾನಾ
ವಿಧವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರಣರಹಿತರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಕುಳಿತಿರುವದೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Pervading all forms, the pure, the desirable goes to the place where
the immortals abide.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಯತ್ರ—ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವ ಯಜ್ಞವೇದಿಯಲ್ಲಿ.

ವಿಶ್ವಾ ರೂಪಾಣಿ—ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ; ಅಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವನು ನಾನಾ ರೂಪಗಳಿಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿವಾದ,
ತಿವ್ರವಾದ ಎಂದರೆ ವಿಸ್ತಾರ ಬೆರಗಿಲ್ಲದ ಸೋಮರಸ. ಜಾಲಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಗವಾತಿರನೆಂಬ ಸೋಮರಸ, ಮೊಸರಿ
ನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ದಧ್ಯಾತಿರನೆಂಬ ಸೋಮರಸ, ಯವಧಾನ್ಯದ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಯವಾತಿರನೆಂಬ
ಸೋಮರಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು.

ಃ ಸಂಹಿತಾರ್ಥಃ |

ಅರುಷೋ ಜನಯನ್ತಿ ರಃ ಸೋಮಃ ಪವತ ಅಯುಷ್ಕಃ |

ಇಂದ್ರಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ವಿಕ್ರತುಃ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅರುಷಃ | ಜನಯನ್ | ಗಿರಃ | ಸೋಮಃ | ಪವತೇ | ಅಯುಷಕ್ |

ಇಂದ್ರಂ | ಗಚ್ಛನ್ | ಕವಿಕ್ರತುಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ಃ

ಅರುಷಃ ಆರೋಚಮಾನಃ ಸೋಮೋ ಗಿರಃ ಕಬ್ಬಾಞ್ಜಾನಯನ್ನವತೇ | ಪ್ವರತಿ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಅಯುಷಗನುಷಕ್ತಮಿಂದ್ರಂ ಗಚ್ಛನ್ಯಾಪ್ನುವನ್ ಕವಿಕ್ರತುಃ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ಃ

ಅರುಷಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದವನೂ | ಕವಿಕ್ರತುಃ—ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನೂ ಅಥವಾ ವಿನೇಕಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನೂ ಆದ | ಸೋಮಃ—ಸೋಮದೇವನು | ಅಯುಷಕ್—ಸೋಮಪಾನಾಸಕ್ತನಾದ | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ | ಗಚ್ಛನ್—ಹೋಗುತ್ತಾ | ಗಿರಃ ಜನಯನ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಪವತೇ—ಹಂಯುತ್ತಾನೆ |

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ಃ

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೂ ವಿನೇಕಜ್ಞಾನಯುತನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ಸೋಮಪಾನಾಸಕ್ತನಾದ ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Endowed with wisdom of the past, the brilliant Soma, generating sounds, flows forth continually proceeding to Indra.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ಃ

ಅ ಪವಸ್ಯ ಮದಿಂತಮ ಪವಿತ್ರಂ ಧಾರಯಾ ಕವೇ |

ಅರ್ಕಸ್ಯ ಯೋನಿಮಾಸದಂ || ೬ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ಃ

ಅ | ಪವಸ್ಯ | ಮದಿನ್ಯತಮಃ | ಪವಿತ್ರಂ | ಧಾರಯಾ | ಕವೇ |

ಅರ್ಕಸ್ಯ | ಯೋನಿ | ಆಸದಂ || ೬ ||

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಹೇ ಮದಿಂಶಮು ಮಾದಯಿಷ್ಯತಮು ಕವೇ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞ ಸೋಮು ತ್ವಂ ಪವಿತ್ರಮತಿಕ್ರಮ್ಯ
ಧಾರಯಾ ಪವಸ್ವ | ಕಿಮುರ್ಥಂ | ಅರ್ಕಸ್ಯಾರ್ಚನೀಯಸ್ತೇಂದ್ರಸ್ಯ ಯೋನಿವಾಸದಂ ಪ್ರಾಸ್ತುಂ ||

। ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ ।

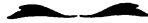
ಮದಿಂಶಮು—ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ | ಕವೇ—ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನೂ ಆದ ಎಲೆ
ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಅರ್ಕಸ್ಯ—ಪೂಜ್ಯನಾದ ಇಂದ್ರನ | ಯೋನಿಂ—ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಆಸದಂ—ಹೊಂದುವುದ
ಕ್ಕಾಗಿ | ಪವಿತ್ರಂ—ಶೋಧನಸಾಧನವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ |
ಆ ಪವಸ್ವ—ಹಂಯುತ್ತೀಯೆ |

। ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ।

ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನೂ ಆದ ಎಲೆ ಸೋಮನೇ ನೀನು ಪೂಜ್ಯ
ನಾದ ಇಂದ್ರನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ಬಂದು ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ
ಹಂಯುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Most exhilarating and sage (Soma), flow through the filter in a
stream, to attain the station of the adorable Indra.

ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ತಮಮ್ಯಕ್ಷಂತೇತಿ ಪದ್ಯಜಂ ದ್ವಿತಿೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ದ್ವೈತ್ಯುತೈಶ್ಚೈದ್ವೈವಾಹನಾಮ್ ಅಪ್ರಾಂ
ಗಾಯತ್ರಂ ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಅನುಕ್ರಾಂತಂ ಚ | ತಮಮ್ಯಕ್ಷಂತೇತ್ಯವಾಹೋ
ವಾರ್ಥಾಚ್ಯುತಂ ಇತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ತಮಮ್ಯಕ್ಷಂತಂ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದ್ದೇ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮೆಟ್ಟಿಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ್ಯುತೈಶ್ಚೈದ್ವೈವಾಹನೇತಿ ಮುಖ್ಯಂ.
ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಗಾಯತ್ರೇಳಂದಪ್ಯು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ತಮಮ್ಯಕ್ಷಂತೇತ್ಯವಾಹೋ
ವಾರ್ಥಾಚ್ಯುತಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೬

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೨೬ ||
 * ಸ್ತುತ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೫ ||
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ಸಂಖ್ಯೆ—೬ ||
 ಮುಖಿ—ಇಥವಾಶೋ ದಾರ್ಥಜ್ಯುತಃ ||
 ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ ||
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

|| ಸಂಹಿತಾವಾತಃ ||

ತಮನ್ಮುಕ್ಷಂತ ವಾಜಿನಮುಪಸ್ಥೇ ಅದಿತೇರಧಿ |

ವಿಪ್ರಾಸೋ ಅಣ್ವಾ ಧಿಯಾ || ೧ ||

|| ಸದವಾತಃ ||

ತಂ | ಅಮ್ಯುಕ್ಷಂತ | ವಾಜಿನಂ | ಉಪಸ್ಥೇ | ಅದಿತೇಃ | ಅಧಿ |

ವಿಪ್ರಾಸಃ | ಅಣ್ವಾ | ಧಿಯಾ || ೧ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ತಂ ವಾಜಿನಮುಪ್ಸಮುಪ್ಸವದಾಶುಂ | ವ್ಯಾಪ್ತಮಿತೃರ್ಥಃ | ಅದಿತೇಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾ ಉಪಸ್ಥ
 ಉತ್ಸಂಗೇ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥಾನುವಾದೀ | ಅಮ್ಯುಕ್ಷಂತ | ಶೋಧಿತವಂತಃ | ಕೇ | ವಿಪ್ರಾಸೋ
 ಮೇಧಾವಿನೋದ್ರಧ್ಯರ್ಯಾರ್ಥದಯಃ | ಕೇನ ಸಾಧನೇನ | ಅಣ್ವಾಂಗುಲ್ಯಾ ಧಿಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಯಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ
 ನಾಮ್ಯುಕ್ಷಂತ | ಅಥವಾಣ್ವಾ ಸೂಕ್ತಿಯಾ ಧಿಯಾಂಗುಲ್ಯೇತಿ ವಿಶೇಷ್ಯವಿಶೇಷಣಭಾವಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವಿಪ್ರಾಸಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿ ಮತ್ಸಿಗ್ವನರು | ವಾಜಿನಂ—ಅಶ್ವಗಮನದಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ
 ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸ್ತುಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ಅದಿತೇಃ—ಪೃಥಿವಿಯ | ಉಪಸ್ಥೇ—ಉತ್ಸಂಗಸ್ಥಾನವಾದ ದಶಾ
 ಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಅಣ್ವಾ—ತಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಿಂದಲೂ | ಧಿಯಾ—ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ | ಅಮ್ಯುಕ್ಷಂತ—
 ಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

|| ಛಾವಾರ್ಥಃ ||

ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿ ಮತ್ಸಿಜರು ವೇಗವಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸ್ತುಭಾವವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮ
 ವನ್ನು ಪೃಥಿವಿಯ ಉತ್ಸಂಗರೂಪವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ತುತಿಪೂರ್ವಕ
 ವಾಗಿಯೂ (ಅಥವಾ ನಿಧ್ಯುಕ್ತಕರ್ಮಸಹಿತವಾಗಿಯೂ) ಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

English Translation

The priests have cleansed that Soma, (swift as) a horse, on the lap of Aditi with fingers and with hymns.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ತಂ ಗಾವೋಃ ಅಭ್ಯನೂಷತ ಸಹಸ್ರಧಾರಮುಕ್ತತಂ |

ಇಂದುಂ ಧರ್ತಾರನೂ ದಿವಃ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತಂ | ಗಾವಃ | ಅಭಿ | ಅನೂಷತ | ಸಹಸ್ರಧಾರಂ | ಅಕ್ಷತಂ |

ಇಂದುಂ | ಧರ್ತಾರಂ | ಅ | ದಿವಃ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಾಚ್ಯಂ |

ತಂ ಸೋಮಂ ಗಾವೋಃ ಗಂತ್ರಃ ಸ್ತುತಯೋಽಭ್ಯನೂಷತ | ಅಸ್ತುವಶ್ | ತದ್ಭುತಂ ತಂ | ಸಹಸ್ರಧಾರಂ ಬಹುಧಾರಮುಕ್ತತನುಕ್ಷೇಣಮಿಂದುಂ ದೀಪ್ತಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯಾ ಧರ್ತಾರಂ ಸರ್ವತೋ ಧಾರಕಂ | ಸೋಮಾಧಾರತ್ಯಾದ್ಯುಲೋಕವಾಸಿನಾಂ ಸಂಸ್ಥಾನಸ್ಯ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಠಃ |

ಸಹಸ್ರಧಾರಂ—ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಧಾರಾಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಜನುಗುತ್ತಿರುವುದೂ | ಅಕ್ಷತಂ—ಕ್ಷಯಿಸಿ ದಿರುವುದೂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಭೂತವಾದುದೂ | ಇಂದುಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು | ಅಧರ್ತಾರಂ—ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದೂ ಆದ | ತಂ—ಆ ಸೋಮವನ್ನು | ಗಾವಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು | ಅಭ್ಯನೂಷತೆ—ಸ್ತುತಿ ಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದಾಃ |

ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಧಾರೆಗಳಿಂದ ನಾನಾನುಬವಾಗಿ ಸ್ತುವಿಸುತ್ತಿರುವುದೂ, ಪ್ರಭೂತವಾದುದೂ, ಸ್ತುತ್ಯವಾದುದೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಂಸಿಸಿ ಸ್ತುತಿ ಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The chants celebrate that Indu flowing in a thousand streams, inexhaustible, the supporter of heaven.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ತಂ ವೇಧಾಂ ಮೇಧಯಾಹ್ಯನ್ವನಮಾನಮಧಿ ದ್ಯವಿ |

ಧರ್ಣಸಿಂ ಭೂರಿಧಾಯಸಂ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ತಂ | ವೇಧಾಂ | ಮೇಧಯಾ | ಅಹ್ಯನ್ | ಪನಮಾನಂ | ಅಧಿ | ದ್ಯವಿ |

ಧರ್ಣಸಿಂ | ಭೂರಿಧಾಯಸಂ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ವೇಧಾಂ ವಿಧಾತಾರಂ ಪವಮಾನಂ ತಂ ಮೇಧಯಾ ಪ್ರಜ್ಞಯಾಹ್ಯನ್ ! ಪ್ರಹಿಂಜಂತಿ | ಕಿಂ ಪ್ರತಿ | ಅಧಿ ದ್ಯವಿ ದ್ಯುಲೋಕಂ ಪ್ರತಿ | ಪುನಃ ಕೀದ್ಯತಂ | ಧರ್ಣಸಿಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಧಾರಕಂ ಭೂರಿಧಾಯಸಂ ಬಹೂನಾಂ ಕರ್ತಾರಂ ||

|| ಸ್ತುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವೇಧಾಂ—ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನೂ | ಧರ್ಣಸಿಂ—ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಧಾರಕನಾದವನೂ ! ಭೂರಿಧಾಯಸಂ—ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತನೂ | ಪವಮಾನಂ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿತನಾದವನೂ ಆದ | ತಂ—ಆ ಸೋಮದೇವನನ್ನು (ಮುತ್ತಿಗ್ಲನರು) | ಮೇಧಯಾ—ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಅಧಿ ದಿವಂ—ದ್ಯುಲೋಕಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಅಹ್ಯನ್—ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಸರ್ವವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೂ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಅಧಾರಭೂತನೂ, ಅನೇಕ ಕರ್ಮಗಳ ಕರ್ತನೂ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿತನಾದವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನನ್ನು ಮುತ್ತಿಗ್ಲನರು ತಮ್ಮ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿ ದ್ಯುಲೋಕಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

They have elevated to heaven by their praise that creative purifying (Soma), the sustainer, the maker of many.

|| ವಿಶೇಷವಿವರಗಳು ||

ಮೇಧಯಾ ಅಧಿ ದಿವಂ ಅಹ್ಯನ್—ಮುತ್ತಿಗ್ಲನರು ಮಂತ್ರಪಠನಾದಿಗಳಿಂದ ಸೋಮವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಪುತೀರೂಪದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅದು ಅಗ್ನಿಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ವಿಷ್ಟದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಈ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ತಮುಹ್ಯನ್ತುರಿಚ್ಛೋರ್ಧಿಯಾ ಸಂವಸಾನಂ ವಿವಸ್ವತಃ |

ಪತಿಂ ನಾಚೋ ಅದಾಭ್ಯಂ || ೪ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ತಂ | ಅಹ್ಯನ್ | ಭುರಿಚ್ಛೋಃ | ಧಿಯಾ | ಸಂವಸಾನಂ | ವಿವಸ್ವತಃ |

ಪತಿಂ | ನಾಚಃ | ಅದಾಭ್ಯಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಂಘಾತ್ಯಂ •

ತಂ ಸೋಮಂ ವಿವಸ್ವತಃ ಪರಿಚರತ ಮುಕ್ತೀಚೋ ಭೂರಿಚೋರ್ಬಾಹ್ಯೋರ್ಧಿಯಾಂಗುಲ್ಯಾ-
ಹ್ಯನ್ | ಪ್ರಾಹಿಜ್ಯನ್ | ಕೀದ್ಯತಂ ತಂ | ಸಂವಸಾನಂ ವಸಂತಂ ಪಾತ್ರೇ ವಾಚಃ ಸ್ತುತೇಃ ಪತಿಂ
ಸ್ಯಾಮಿನಮದಾಭ್ಯಮದಂಭನೀಯಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಂವಸಾನಂ—ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವುದೂ | ವಾಚಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ | ಪತಿಂ—ಸ್ವಾಮಿಯೂ |
ಅದಾಭ್ಯಂ—ಅಹಿಂಸಿತವಾದುದೂ ಆದ | ತಂ—ಆ ಸೋಮವನ್ನು | ವಿವಸ್ವತಃ—ಉಪಚರಿಸತಕ್ಕ ಮುಕ್ತಿಕೃತೃಗಳು |
ಭುರಿಚ್ಛೋಃ—ತಮ್ಮ ಬಾಹುಗಳ | ಧಿಯಾ—ಬೆರಳಿನಿಂದ | ಅಹ್ಯನ್—ಮಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

• ಛಾಂದಸ್ •

ದ್ರೋಣಕಲಶವೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿರುವುದೂ, ಸ್ತುತೃಹವಾದುದೂ, ಅಹಿಂಸಿತವಾದುದೂ ಆದ ಆ
ಸೋಮವನ್ನು ಉಪಚರಿಸತಕ್ಕ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಾಹುಗಳ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಮಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The worshippers have elevated by the fingers of their arms that unconquerable lord of praise abiding (in the vessels).

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ತಂ ಸಾನಾವಧಿ ಜಾಮಯೋ ಹರಿಂ ಹಿನ್ತ್ವಂತ್ಯದ್ರಿಛಃ |

ಹರ್ಯತಂ ಭೂರಿಚ್ಛತಂ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ॥

ತಂ | ಸಾನ್ | ಅಧಿ | ಜಾಮಯಃ | ಹರಿಂ | ಹಿನ್ವಂತಿ | ಅದ್ವಿಭಿಃ |

ಹರ್ಯತಂ | ಭೂರಿಯ ಚಕ್ಷಸಂ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ತಂ ಸೋಮಂ ಹರಿಂ ಹರಿತವರ್ಣಂ ಸಾನಾವಧಿ ಸಮುಚ್ಚ್ರೀತೇ ದೇಶೇ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮ್ಯರ್ಥಾನುನಾದೀ | ಜಾಮಯೋಽಂಗುಲಯೋ ಹಿನ್ವಂತಿ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಅಧಿಷುಣ್ವಂತ್ಯದ್ವಿಭಿರ್ಗ್ರಾವಭಿಃ | ಕೇದ್ಯತಂ | ಹರ್ಯತಂ ಕವನೀಯಂ ಭೂರಿಚಕ್ಷಸಂ ಬಹುದ್ರಷ್ಟಾರಂ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಹರಿಂ—ಹರಿತ (ಹಸರು) ವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು | ಹರ್ಯತಂ—ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು | ಭೂರಿ ಚಕ್ಷಸಂ—ನಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಡುವುದೂ ಆದ | ತಂ—ಆ ಸೋಮವನ್ನು | ಸಾನ್ ಅಧಿ—ಉನ್ನತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ | ಜಾಮಯಃ—(ಮುತ್ತಿಜರ) ಬೆರಳುಗಳು | ಅಧಿಭಿಃ—ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಹಿನ್ವಂತಿ—ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ ॥

ಹರಿತವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದು, ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳದ್ದು ನಿಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಕ್ಷಿಪಿಸುವುದೂ ಆದ ಆ ಸೋಮವನ್ನು ಆತ್ಮನ್ನತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರ ಬೆರಳುಗಳು ಸೋಮಲತೆಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ರಸವು ಹೊರ ಸೂಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The sister-fingers in a raised place press out by the grinding stones that green-tinted (Soma), desirable and far-beholding.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತಂ ತ್ವಾ ಹಿನ್ವಂತಿ ವೇಧಸಃ ಪವಮಾನ ಗಿರಾವ್ಯಥಂ |

ಇಂದ್ರವಿಂದ್ರಾಯ ಮತ್ಸರಂ || ೬ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ ॥

ತಂ | ತ್ವಾ | ಹಿನ್ವಂತಿ | ವೇಧಸಃ | ಪವಮಾನ | ಗಿರಾವ್ಯಥಂ |

ಇಂದ್ರೋ ಇತಿ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಮತ್ಸರಂ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ಉಕ್ತಗುಣವಿಷ್ಣು ತ್ವಾ ತ್ವಾಂ ಹಿಸ್ತಂತಿ | ಕಸ್ತ್ವು | ಇಂದ್ರಾಯ | ಕೇ |
ನೇಧಸೋ ವಿಧಾತಾರ ಬುಕ್ತಿಃ | ಕೇದ್ಯಂತಂ ತ್ವಾಂ | ಗಿರಾವ್ಯಥಂ ಸ್ತುತ್ಯಾ ವರ್ಧಮಾನಮಿಂದಂ ದೀಪ್ತಂ
ಸರೂಪಂ ವಾ ನುಕ್ತರಂ ಮದಕರಂ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಪವಮಾನ—ಶೋಧಿತನಾದ | ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಗಿರಾವ್ಯಥಂ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ
ಪ್ರವೃದ್ಧ (ಪ್ರಶಂಸಿತ) ನಾದವನೂ | ನುಕ್ತರಂ—ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ ಆದ | ತಂ ತ್ವಾ—ಅಂತಹ ನಿನ್ನನ್ನು |
ನೇಧಸೇ—ವಿಧಾತೃಗಳಾದ ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾತೃಗಳಾದ ಬುಕ್ತಿಜರು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ
ವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹಿಸ್ತಂತಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿತನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿತನೂ, ಹರ್ಷಕಾರಕನೂ
ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನನಿರತರಾದ ಬುಕ್ತಿಜರು ಇಂದ್ರನ ವಾನಾರ್ಥವಾಗಿ (ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅಹುತಮಾಂಸ) ಪ್ರೇರಿಸಿ
ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The worshippers offer you to Indra, purifier Indu, filled with praise
and bestowing exhilaration.

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷ ಕವಿರಿತಿ ಪದ್ಯಜಂ ವ್ಯತೀಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ನೈಮೇಧನಾನ್ಮು ಅಂಗಿರಸ್ಯಾರ್ಥಂ ಗಾಯತ್ರಂ
ಸೌಮ್ಯಂ | ಏಷ ಕವಿನ್ಯಮೇಧ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ | ಉಕ್ತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಏಷ ಕವಿ—ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಬುಕ್ತಿಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೈಮೇಧ ಅಂಗಿರಸೇ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಪವಮಾನಸೋಮನು
ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಏಷ ಕವಿನ್ಯಮೇಧಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ,

ಸೂಕ್ತ—೨೭

ಮಂಡಲಃ | ಅನುವಾಕ—೩ | ಸೂಕ್ತ—೨೭ |
ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೧೬ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಬುಕ್ತಿಗಳೆ—೬ |
ಮುಷಿ—ನೈಮೇಧಃ |
ದೇವತಾ—ಪವಮಾನ ಸೋಮಃ |
ಭಂದ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

• ಸಂಹಿತಾವಾಠಃ •

ಏಷ ಕವಿರಭಿಷ್ಪುತಃ ಪವಿತ್ರೇ ಅಧಿ ತೋಶತೇ |

ಪುನಾನೋ ಘ್ನನ್ ಪ ಸ್ವಿಧಃ || ೧ ||

|| ಪದವಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ಕವಿಃ | ಅಭಿಸ್ಪುತಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಧಿ | ತೋಶತೇ |

ಪುನಾನಃ | ಘ್ನನ್ | ಅಪ | ಸ್ವಿಧಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮಃ ಕವಿರ್ಮೇಧಾವ್ಯಭಿಷ್ಪುತೋಽಭಿತಃ ಸ್ಪುತಃ ಪವಿತ್ರೇಽಧಿ ದಶಾಪವಿತ್ರಮತೀತ್ಯ ತೋಶತೇ | ಯದ್ಯಪಿ ತೋಶತಿವರ್ಧಕಮಾರ್ ತಥಾಪಿ ಹನನೇ ಗತಿಸದ್ಭಾವಾದತ್ರ ಗತಿಮಾಶ್ರೇ ವರ್ತತೇ | ಗಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥವಾ | ಪವಿತ್ರೇಽಧಿ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ತೋಶತೇ | ಹನ್ಯತೇ | ಪೀಡ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ೧ಂ ಕುರ್ವನ್ | ಪುನಾನಃ ಪುನಯನಾನಃ ಸ್ವಿಧಃ ಶತ್ಕೂನಪ ಘ್ನನ್ ಪಗಮಯನ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಕವಿಃ—ಮೇಧಾವಿಯೂ | ಅಭಿಷ್ಪುತಃ—ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಜನರಿಂದ ಸ್ಪುತಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ ಅದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಪುನಾನಃ—ತೋಧಿತನಾಗಿ | ಸ್ವಿಧಃ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಪ ಘ್ನನ್—ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾ | ಪವಿತ್ರೇ ಅಧಿ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ತೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ತೋಷತೇ—ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಮೇಧಾವಿಯೂ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಜನರಿಂದ ಸ್ಪುತನಾದವನೂ ಅದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ತೋಧಿತನಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಾ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅದನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This seer, the purifying (Soma), lauded by us, passes through the filtering cloth, driving away foes.

• ವಿಶೇಷವಿವಯಗಳು •

ತೋಶತೇ | ಯದ್ಯಪಿ ತೋಶತಿವರ್ಧಕಮಾರ್ ತಥಾಪಿ ಹನನೇ ಗತಿಸದ್ಭಾವಾದತ್ರ ಗತಿಮಾಶ್ರೇ ವರ್ತತೇ | ಗಚ್ಛತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತೋಶತಿವರ್ಧಕವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ತೋಶತೇ ಕೊಟ್ಟುತ್ವಾನೆ ಎಂಬರ್ಥವಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕೊಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶತ್ರುಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೋಗು ಎಂಬ ಗತ್ಯರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ರಬ್ಧವು ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ತೋಶತೇ ಎಂದರೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ

ಎಂದರ್ಥವು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಮಾಡಿ ಇದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದಾರೆ—ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರೀಕೃತ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನೇ ಶೋಕತೇ ಹಸ್ಯತೇ | ಅಥವಾ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುವಾಗ ಲತೆಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಜನದ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಜಜ್ಜುವಾಗ ಅದನ್ನು ಸಂಪರಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥವೂ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ವಿವರಣೆಮಾಡಿದಾರೆ.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏಷ ಇಂದ್ರಾಯ ವಾಯವೇ ಸ್ವರ್ಜಿತೃರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ |

ಪವಿತ್ರೇ ದಕ್ಷಸಾಧನಃ || ೨ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಏಷಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ವಾಯವೇ | ಸ್ವರ್ಜಿತಃ | ಪರಿ | ಸಿಚ್ಯತೇ |

ಪವಿತ್ರೇ | ದಕ್ಷಸಾಧನಃ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ |

ಏಷ ಸೋಮಃ ಸ್ವರ್ಜಿಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ವಾ ಜೀತೇಂದ್ರಾಯ ವಾಯವೇ ಚ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ | ಕೀದೃಶ ಏಷಃ | ದಕ್ಷಸಾಧನೋ ಬಲಕಾರೀ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ದಕ್ಷಸಾಧನಃ—ಬಲಕಾರಿಯಾದುದೂ | ಸ್ವರ್ಜಿತಃ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸುವುದೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಮಕ್ಕಳು | ವಾಯವೇ—ವಾಯುವೇನು ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ—ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಃ ಛಾಂದಸ್ಸಃ |

ಬಲಕಾರಿಯೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಜಯಿಸುವುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮವು ಇಂದ್ರ ಮಕ್ಕಳು ವಾಯುವಿನ ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಶೋಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

English Translation

This invigorating heaven-conquering Soma is poured upon the filter for Indra and Vayu.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏಷ ನೃಭಿರ್ವಿ ಸೀಯತೇ ದ್ರಿವೋ ಮೂರ್ಧಾ ವೃಷಾ ಸುತಃ |

ಸೋಮೋ ವನೇಷು ವಿಶ್ವವಿತ್ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಏಷಃ | ಸೃಭಿಃ | ವಿ | ನೀಯತೇ | ದಿವಃ | ಮೂರ್ಧಾ | ವ್ಯಷಾ | ಸುತಃ |

ಸೋಮಃ | ವನೇಷು | ವಿಶ್ವವಿಶ್ವ || ೩ ||

! ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ!

ಏಷ ಸೋಮೋ ಸೃಭಿಃ ಕರ್ಮನೇತ್ರಭೂಮಿತ್ರಿಗ್ನಿವಿ ನೀಯತೇ | ವಿವಿಧಂ ನೀಯತೇ | ಏಷ
ಕೀದೃಶಃ | ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಮೂರ್ಧಾ ಶಿರೋವತ್ಪ್ರಧಾನಭೂತೋ ವ್ಯಷಾಭಿಮತವರ್ಷಕಃ
ಸುತೋಽಭಿಷುತಃ | ಕುತ್ರ ನೀಯತೇ | ವನೇಷು ವನನೀಯೇಷು ಪಾತ್ರೇಷು ವನಸಂಭೂತದ್ವಯವಿಕಾ-
ರೇಷು ನಾ ಪಾತ್ರೇಷು | ವಿಶ್ವವಿಶ್ವವೃಷ್ಟಿಃ ಏಷ ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ | ಮೂರ್ಧಾ—ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಭೂತನಾದವನೂ | ವ್ಯಷಾ—ಅಭಿಮತ
ವರ್ಷಕನೂ | ಸುತಃ—ಲತೆಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವವನೂ | ವಿಶ್ವವಿಶ್ವ—ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಅದ | ಏಷಃ
ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಸೃಭಿಃ—ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮನೇತ್ರಗಳಾದ ಮತ್ರಿಗ್ನನಿಂದ | ವಿ ನೀಯತೇ—
ನಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯನಾದವನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ, ಲತೆಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ
ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಸರ್ವಜ್ಞನೂ ಅದ ಅ ಸೋಮದೇವನು ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮನೇತ್ರಗಳಾದ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿ ಮತ್ರಿಗ್ನರಿಂದ
ವಿಶೇಷರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರವೇದಿಗೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This Soma, the showerer (of benefits), the summit of heaven, the all-
knowing, being expressed is brought by the priests into the wooden vessels.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಏಷ ಗವ್ಯುರಚಿಕ್ರದತ್ಸವನಮಾನೋ ಹಿರಣ್ಮಯಃ |

ಇಂದುಃ ಸತ್ರಾಜಿದಸ್ತೃತಃ || ೪ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಏಷಃ | ಗವ್ಯುಃ | ಅಚಿಕ್ರದತ್ | ಸವನಾನಃ | ಹಿರಣ್ಮಯಃ |

ಇಂದುಃ | ಸತ್ರಾಜಿತ್ | ಅಸ್ತೃತಃ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ಸೋಮಃ ಪವಮಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋಽಚಿಕ್ರದತ್ | ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿ | ಕಳಂಫೂತಃ
ಸನ್ | ಗವ್ಯುರಸ್ಮಾಕಂ ಗಾ ಇಜ್ಯನ್ ಹಿರಣ್ಮಯುರ್ಧನಮಿಜ್ಯನ್ನಿಂದುದಿರ್ಫಪ್ತಃ | ಸನ್ನತ್ರಾದಿನ್ಯತಃ
ಶಕ್ರೋರಸುರಾದೇರ್ಜೀತಾಸ್ತೃತಃ ಸ್ವಯಮನ್ಯೈರಹಿಂಸ್ಯತ್ಸ ಸನ್ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಪವಮಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಗವ್ಯುಃ—ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು
ಕೊಡದೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಲೂ | ಹಿರಣ್ಮಯುಃ—ಧನವನ್ನು ಕೊಡಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಲೂ | ಇಂದುಃ—ಪ್ರಕಾಶ
ಮಾನನಾಗಿ | ಸನ್ನತ್ರಾದಿನ್ಯತಃ—ಶತ್ರುಗಳಾದ ಅಸುರರನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತಲೂ | ಅಸ್ತೃತಃ—(ಆದರೆ) ತಾನು ಮಾತ್ರ
ಇತರರಿಂದ ಅಹಿಂಸಿತನಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು | ಅಚಿಕ್ರದತ್—ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ನಮಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಧನವನ್ನೂ ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾ
ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಅಸುರರನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತಾ ಆದರೆ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಇತರರಿಂದ ಹಿಂಸೆಗೆ
ಒಳಗಾಗದೆ ಇರುತ್ತಾ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This Indu resounds as it drops, yearning to give us cattle and gold,
the conqueror of foes, the irresistible.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಏಷ ಸೂರ್ಯೋಣ ಹಾಸತೇ ಪವಮಾನೋ ಅಧಿ ದ್ಯವಿ |

ಪವಿತ್ರೇ ಮತ್ಸರೋ ಮದಃ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಏಷಃ | ಸೂರ್ಯೋಣ | ಹಾಸತೇ | ಪವಮಾನಃ | ಅಧಿ | ದ್ಯವಿ |

ಪವಿತ್ರೇ | ಮತ್ಸರಃ | ಮದಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ಪವಮಾನಃ ಪೂಯಮಾನಃ ಸೋಮಃ ಸೂರ್ಯೋಣ ದೇವೇನಾಧಿ ದ್ಯವಿ ದ್ವು ತೋಽಕೇಶೋ-
ತರಿಷ್ಟೇ ಪವಿತ್ರೇ ಹಾಸತೇ | ಪರಿತ್ಯಜ್ಯತೇ | ಮತ್ಸರೋ ಮದಕರೋ ಮದಃ ಸೋಮಃ |

ಯದ್ಯಪ್ಯಧ್ಯಯುಷಸ್ತಾದ್ವಶಾಪವಿತ್ರೇ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯತೇ ಸೋಮಃ ತಥಾಪ್ಯಂತರಿಕ್ಷೇ ಸೂರ್ಯೇಣ ಪವಿತ್ರೇ
ತ್ಯಜ್ಯತ ಇತಿ ಭಾವನಾ ವೀರ್ಯವತ್ತಾದ್ಯಯ | ಸತ್ತ್ವಪ್ಯನ್ಯದೇವೇಷು ಸೋಮಸ್ತಾವಣೇ ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಕಃ
ಪ್ರಸಂಗ ಇತಿ ನ ವಾಚ್ಯಂ ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಭಿರೇವ ಸೋಮಸ್ಯಾಪ್ತಾಯನಾತ್ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮತ್ಸರಃ—ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವನೂ | ಮದಃ—ಶಕ್ತಿದಾಯಕನೂ ಆದ | ಪವನಾನಃ—
ಶೋಧಿತನಾದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಸೂರ್ಯೇಣ—ಸೂರ್ಯನಿಂದ | ಅಧಿ ದ್ಯವಿ—ದ್ಯುಲೋಕವಾದ
ಅಂತರಿಕ್ಷದೇಶದಲ್ಲಿ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ | ಹಾಸತೇ—ತೃಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಹರ್ಷದಾಯಕನೂ, ಶಕ್ತಿದಾಯಕನೂ ಆದ ಶೋಧಿತನಾದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ದ್ಯುಲೋಕಪ್ರದೇಶವಾದ
ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೃಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This pure-flowing exhilarating Soma is abandoned by the sun in the
filtering-cloth the sky.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಅಧ್ಯಯುವು ಸುರಿದು ಶುದ್ಧಿಸಿರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಅದೇ ಸೋಮವು ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಶೋಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೇ ಸೋಮಕ್ಕೆ
ಅಪ್ಪಾಯನವುಂಟಾಗುವುದು ಎಂದು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಿವರಣೆಯು.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ಶುಷ್ಕಿಸಿಷ್ಯದಂತರಿಕ್ಷೇ ವೃಷಾ ಹರಿಃ |
ಪುನಾನ ಇಂದುರಿಂದ್ರಮಾ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ಶುಷ್ಕೀ | ಅಸಿಷ್ಯದತ್ | ಅಂತರಿಕ್ಷೇ | ವೃಷಾ | ಹರಿಃ |

ಪುನಾನಃ | ಇಂದುಃ | ಇಂದ್ರಂ | ಆ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಶುಷ್ಕೀ ಬಲವಾಸ್ನೋಮೋಽಂತರಿಕ್ಷೇ ದಶಾಪವಿತ್ರೇಽಸಿಷ್ಯದತ್ ; ಸ್ಯಂತೇ | ಕೀದೃಶ
ಏಷಃ | ವೃಷಾ ವರ್ಷಕೋ ಹರಿಹರಿತವಣಃ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನ ಇಂದುರೀಪ್ತಶ್ಚೈವೇಂದ್ರಮಾ |
ಇಂದ್ರಂ ಚಾರ್ಥಗಚ್ಛತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಆ ಇತಿ ಚಾರ್ಥೇ ||

ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ :

ಶುಷ್ಕೀ—ಬಲಯುತನೂ | ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ | ಹರಿಃ—ಹರಿಕ (ಹೆಸರು) ವರ್ಣವುಳ್ಳವನೂ | ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದವನೂ | ಇಂದುಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ | ವಿಷ್ಣುಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಅಂಶರಿಜ್ಜೇ—ದಶಾಪವಿತ್ತದಲ್ಲಿ | ಅಸಿಷ್ಯದತ್—ಪ್ರವಿಸುತ್ತಾನೆ | ಇಂದ್ರಂ ಆ—(ಆಹುತಿದ್ವಾರಾ) ಇಂದ್ರನನ್ನ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಛಾಂದೋಗ್ಯ :

ಶಕ್ರಿದಾಯಕನೂ, ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ, ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವವನೂ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನಾದವನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ದಶಾಪವಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸಲ್ಪಡುವಾಗ ವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ಪ್ರವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತಿಜರಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಆಹುತಿಯ ಮೂಲಕ ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೂ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This powerful and purifying showerer (of benefits), the green-tinted Indu, flows through the firmament to Indra.

ಇತ್ಯತ್ತ ಎಂಟಿನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ವಾಜೀಃ ಪದ್ಮಚಂ ಚತುರ್ಥಂ ಸೂಕ್ತಂ ಪ್ರಿಯಮೇಧಸ್ಯಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಸೌಮ್ಯಂ | ಏಷ ವಾಜೀ ಪ್ರಿಯಮೇಧ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂಶಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಏಷ ವಾಜೀ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯಮೇಧನೆಂಬುವನು. ಮುನಿಯು ; ಪವಮಾನಸೋಮನು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ವ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಏಷ ವಾಜೀ ಪ್ರಿಯಮೇಧಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—ಶಿಲ

ಮಂಡಲಂ—೧ : ಅನುವಾಕ—೨ : ಸೂಕ್ತ—೨೦ :
ಅಷ್ಟಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ಪರ್ಗ—೧೫ :
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೬ :
ಮುಹಿ—ಪ್ರಿಯಮೇಧಃ |
ದೇವತಾ—ಪವಮಾನ ಸೋಮಃ |
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ವಾಜೀ ಹಿತೋ ನೈವಿಶ್ವವಿನ್ವನಸ್ಪತಿಃ |

ಅನ್ವೈ ವಾರಂ ವಿ ಧಾವತಿ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ವಾಜೀ | ಹಿತಃ | ನೈವಿಶ್ವಃ | ವಿನ್ವನಸ್ಪತಿಃ | ಮನಸಃ | ಪತಿಃ |

ಅನ್ವೈಃ | ವಾರಂ | ವಿ | ಧಾವತಿ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮೋ ವಾಜೀ ಗಮನಶೀಲೋ ಹಿತೋಧ್ವಯುರ್ವಾಣಾ ಪಾತ್ರೇ ನಿಹಿತೋ ವಿಶ್ವವಿಶ್ವ-
ವರ್ಜ್ಞೋ ಮನಸಃ ಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯ ಪತಿಃ ಸ್ವಾಮೀ | ಅಥವಾ ಸೋಮಸ್ಯ ಮನೋಭಿಮಾನಿತ್ವಾನ್ಮನಸಃ
ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಚಂದ್ರಮಾ ಮನೋ ಭೂತ್ವಾ ಹೃದಯಂ ಪ್ರಾವಿಶದಿತಿ ಶ್ರುತೇ | ತಾದೃಶೋಽಸಾವನ್ನೋ
ವಾರಮವೇರ್ವಾಲಂ ದಶಾಪವಿತ್ರಂ ವಿ ಧಾವತಿ | ವಿವಿಧಂ ಗಚ್ಛತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಾಜೀ—ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯುವನೂ | ಹಿತಃ—ಆಧ್ವಯುವಿನಿಂದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವನೂ |
ವಿಶ್ವವಿಶ್ವ—ಸಮಸ್ತವನ್ನು ತಿಳಿದವನೂ | ಮನಸಃ—ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ | ಪತಿಃ—ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಆದ | ಏಷಃ—ಈ
ಸೋಮದೇವನು | ಅನ್ವೈಃ ವಾರಂ—ಉಣ್ಣಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ವಿ ಧಾವತಿ—ಬೇಗನೆ
ಬೇಗನೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಾನೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೂ, ಆಧ್ವಯುವಿನಿಂದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಲ್ಪಟ್ಟವನೂ,
ಸರ್ವಜ್ಞನೂ, ಸ್ತುತೃಹೃದನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ಶೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಣ್ಣಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದಶಾ
ಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಬೇಗವಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This swift-flowing (Soma) placed (in the vessels) by the priests, all-
knowing, the lord of praise, hastens to the woollen (filter).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಏಷ ಪವಿತ್ರೇ ಅಕ್ಷರತ್ಯೋಮೋ ದೇವೇಭ್ಯಃ ಸುತಃ |

ವಿಶ್ವಾ ಧಾಮಾನ್ಯಾವಿಶನ್ || ೨ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ಏಷಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಕ್ಷರತ್ | ಸೋಮಃ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಸುತಃ |

ವಿಶ್ವಾ | ಧಾಮಾನಿ | ಆವಿಶನ್ || ೨ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಏಷ ಸೋಮೋ ದೇವೇಭ್ಯೋ ದೇವಾರ್ಥಂ ಸುತೋಽಭಿಪುತಃ ಸನ್ನವಿತ್ರೇಽಕ್ಷರತ್ | ಸ್ವವತಿ |
ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಧಾಮಾನಿ ದೇವಶರೀರಾಣ್ಯಾವಿಶನ್ವವಿಶನ್ | ಪ್ರವೇಷ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಏಷಃ ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮವು | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು |
ಪವಿತ್ರೇ—ತೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಶಾವಕ್ರದ ಮೂಲಕ | ಅಕ್ಷರತ್—ಹೊರಸೂಸುತ್ತಾ ಸ್ವನಿಸುತ್ತಿರುವುದು |
ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಧಾಮಾನಿ—ಕೇಜೋಯುತವಾದ ದೇವಶರೀರಗಳನ್ನು | ಆವಿಶನ್—ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು
ವ್ಯಾಗಿ ಸ್ವನಿಸುತ್ತಿರುವುದು |

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಈ ಸೋಮರಸವು ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಲತೆಗಳಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ತೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾ
ವಕ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಾ ಸಮಸ್ತವಾದ ದೇವತೆಗಳ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವನಿಸು
ತ್ತಿರುವುದು.

English Translation

This (Soma), effused for the gods, flows into the filter, penetrating all
the (divine) forms.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ದೇವಃ ತುಭಾಯತೇಽಧಿ ಯೋನಾವಮತರ್ಕಃ |

ವೃತ್ತಹಾ ದೇವವೀಶಮಃ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ದೇವಃ | ಶುಭಾಯತೇ | ಅಧಿ | ಯೋನೌ | ಅಮರ್ತ್ಯಃ |
ವೃತ್ತೃಹಾ | ದೇವವೀತಮಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಸೋಮೋ ದೇವಃ ಶುಭಾಯತೇ ಶೋಭತೇ | ಕುತ್ರ | ಅಧಿ ಯೋನೌ ಸ್ವೀಯೇ ಸ್ಥಾನೇ |
ಕೀದೃಶ ಏಷಃ | ಅಮರ್ತ್ಯೋಽಮರಣಧರ್ಮಾ ವೃತ್ತೃಹಾ ಶತ್ರುಹಂತಾ ದೇವವೀತನೋ ವಿಶೇಷೇಣ
ದೇವಾನಾಂ ಕಾಮಯಿತಾ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಅಮರ್ತ್ಯಃ—ನಾಶರಹಿತನೂ | ವೃತ್ತೃಹಾ—ಶತ್ರುಹಂತಕನೂ | ದೇವವೀತಮಃ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ
ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ | ಏಷಃ ದೇವಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಅಧಿ ಯೋನೌ—ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ಥಾನ
ದಲ್ಲಿ (ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ) ಕುಳಿತು | ಶುಭಾಯತೇ—ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವನು |

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ನಾಶರಹಿತನೂ, ಶತ್ರುಹಂತಕನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ತನ್ನ
ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು.

English Translation

This divine immortal (Soma) is brilliant in his own place, the slayer
of enemies, the most devoted to the gods.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ವೃಷಾ ಕನಿಕ್ರದ್ಧಶಭಿರ್ಜಾಮಿಭಿಯತಃ |
ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾನಿ ಧಾವತಿ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ವೃಷಾ | ಕನಿಕ್ರದತಃ | ದಶಭಿಃ | ಜಾಮಿೃಭಿಃ | ಯತಃ |
ಅಭಿ | ದ್ರೋಣಾನಿ | ಧಾವತಿ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ವೈಷಾ ವರ್ಷಿತಾ ಕಾಮಾನಾಂ ಕನಿಕ್ರದಚ್ಛುಂ ಕುರ್ವನ್ನತಥಿರ್ವಾಮಿಧಿರಂಗುರೀಭಿ-
ರ್ಯತೋ ಧೃತೋ ದ್ರೋಣಾನಿ ದ್ರುನುಮಯಾಸ ಪಾತ್ರಾಭ್ಯಾಢಿ ಧಾವತಿ | ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ವೈಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷನಾದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದ
ಮಾಡುತ್ತಾ | ದತಥಿಃ ಜಾಮಿಥಿಃ—ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ | ಯತಃ—ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ದ್ರೋಣಾನಿ—ಮರದ
ಪಾತ್ರೆಗಳ (ದ್ರೋಣಕಲಶಗಳ) ಬಳಿಗೆ | ಅಭಿ ಧಾವತಿ—ಬೀಗಬೀಗನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನಾದ ಈ ಸೋಮದೇವನು (ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರ) ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಜಳಜಳನೆ
ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಮರದ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬೀಗಬೀಗನೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This showerer (of desires), expressed by the ten fingers, hastens utter-
ing a sound to the pitchers.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಏಷ ಸರ್ಯಮರೋಚಯತ್ಸಮಾನೋ ವಿಚರ್ಷಣಿಃ |

ವಿಶ್ವಾ ಧಾಮಾನಿ ವಿಶ್ವವಿತ್ || ೫ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಏಷಃ | ಸೂರ್ಯಂ | ಅರೋಚಯತ್ | ಪವಮಾನಃ | ವಿಚರ್ಷಣಿಃ |

ವಿಶ್ವಾ | ಧಾಮಾನಿ | ವಿಶ್ವವಿತ್ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಏಷ ಸೋಮಃ ಸೂರ್ಯಮರೋಚಯತ್ | ರೋಚಯತಿ ಸ್ಮರಣೇನ | ಪವಮಾನಃ
ಪೂಯಮಾನೋ ವಿಚರ್ಷಣಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟಾ ವಿಶ್ವವಿಶ್ವವಿತ್ | ನ ಕೇವಲಂ ಸೂರ್ಯಂ ಕಂಠಾ
ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಧಾಮಾನಿ ತೇಜಃಸ್ಥಾನಾನಿ ರೋಚಯತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಿಶ್ವಚರ್ಷಣಿಃ—ಸರ್ವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲವನೂ | ಪವಮಾನಃ—ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ | ಏಷಃ—
ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು (ತನ್ನ ರಸದಿಂದ) | ಅರೋಚಯತ್—ಬೆಳಗುವಂತಿ
ಮಾಡುತ್ತಾನೆ | ವಿಶ್ವವಿತ್—ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಈ ಸೋಮದೇವನು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ಧಾಮಾನಿ—ತೇಜಃ
ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಅಂತರಕ್ಷ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಸರ್ವವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ತನ್ನ ರಸದಿಂದ ಸೂರ್ಯ
ನನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಈ ಸೋಮನು ಅಂತರಕ್ಷಾದಿ ತೇಜಃಸ್ಥಾನ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This purified, all-contemplating, all-knowing (Soma) gives radiance
to the sun and all the spheres (of light).

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಷ ಶುಷ್ಕಿದಾಭ್ಯಃ ಸೋಮಃ ಪುನಾನೋ ಅರ್ಷತಿ |

ದೇವಾವೀರಘಶಂಸಹಾ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಏಷಃ | ಶುಷ್ಕೀ | ಅದಾಭ್ಯಃ | ಸೋಮಃ | ಪುನಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ದೇವಸ್ಯ ಅವೀರಃ | ಅಘಶಂಸಹಾ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಏಷ ಸೋಮಃ ಶುಷ್ಕೀ ಬಲವಾಸದಾಭ್ಯೋಽದಂಭನೀಯಃ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋಽರ್ಷತಿ |
ಗಚ್ಛತಿ | ದೇವಾವೀರೇವಾನಾಮವಿಶಾಘಶಂಸಹಾ | ಅಘಾಙ್ಯಂ ಸಂತೀತ್ಯಘಶಂಸಾಃ | ತೇಷಾಂ
ಪಂತಾ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶುಷ್ಕೀ—ಶಕ್ತಿದಾಯಕನೂ | ಅದಾಭ್ಯಃ—ಅಹಿಂಸಿತನೂ | ಪುನಾನಃ—ಶುದ್ಧಕಾರಕನೂ |
ದೇವಾವೀರಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನೂ | ಅಘಶಂಸಹಾ—ಪಾಪಮಾಡುವವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನೂ ಆದ |
ಏಷಃ ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಅರ್ಷತಿ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ |

ಃ ಛಾಂದೋಃ :

ಈ ಸೋಮದೇವನು ಶಕ್ತಿ ದಾಯಕನು, ಅಹಿಂಸಿತನು, ಕುದ್ಧಿ ಕಾರಕನು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನು, ಪಾಪಿಷ್ಠರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನು. ಇಂತಹ ಈ ಸೋಮದೇವನು (ದಶಾಪಕೃದ ಬಳಗಿ) ಹೆಂದು ಹೋಗುವನು.

English Translation

This powerful invincible purifying Soma proceeds the protector of the gods, the destroyer of the wicked.

ಇಪ್ಸು ತ್ವಂ ಭಕ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರಾಸ್ಯೇತಿ ಪದ್ಮಚಂ ಪಂಚಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ನೈವೇಧಸ್ಯಾಂಗಿರಸಸ್ಯಾಷ್ಯಂ ಗ್ರಾಯತ್ರಂ ಪವನಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಪ್ರಾಸ್ಯ ನೈವೇಧ ಇತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರಾಸ್ಯ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ನೈವೇಧ ಅಂಗಿರಸಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಪವನಾನ ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರಾಸ್ಯ ನೈವೇಧಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೯

ಛಂದೋಃ : ಅನುವಾಕ—೨ : ಸೂಕ್ತ—೨೯ :
ಅಷ್ಟಕ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ— ೧೯ :
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತುಂಖ್ಯೆ—೬ :
ಮುಷಿಃ—ನೈವೇಧಃ :
ದೇವತಾ—ಪವನಾನು ಸೋಮಃ :
ಭಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಪ್ರಾಸ್ಯ ಧಾರಾ ಅಕ್ಷರಸ್ತುಷ್ಠಃ ಸುತಸ್ಯಾಚಸಾ |

ದೇವಾ ಅನು ಪ್ರಭೂಷತಃ || ೧ ||

• ಪದವಾಳಃ •

ಪ್ರ | ಅಸ್ಯ | ಧಾರಾಃ | ಅಕ್ಷರನ್ | ವ್ಯಷ್ಠಃ | ಸುತಸ್ಯ | ಓಜಸಾ |

ದೇವಾನ್ | ಅನು | ಪ್ರಭೂಷತಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ವ್ಯಷ್ಠೀ ವರ್ಷಕಸ್ಯ ಸುತಸ್ಯಾಭಿಷುತಸ್ಯ ದೇವಾನನು ಪ್ರಭೂಷತಃ ಪ್ರಭವಿ-
ತುಮಿಚ್ಛತ ಓಜಸಾ ಸ್ವನೀರ್ಯೇಣ ಧಾರಾಃ ಸ್ರಾಕ್ಷರನ್ | ಪ್ರಕರ್ಷೇಣ ಕ್ಷರಂತಿ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸುತಸ್ಯ—ಹಿಂದಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ | ವ್ಯಷ್ಠಃ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮದೇವನ |
ಧಾರಾಃ—ಹೆಯುವ ಪ್ರವಾಹಗಳು | ಓಜಸಾ—ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ದೇವಾನ್ ಅನು—ದೇವತೆಗಳನ್ನು |
ಪ್ರಭೂಷತಃ—ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಸಬೇಕೆಂದು | ಪ್ರ ಅಕ್ಷರನ್—ಸ್ವನಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಹಿಂದಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ಈ ಸೋಮದೇವನ ಧಾರಾರೂಪವಾದ ಪ್ರವಾಹಗಳು ತಮ್ಮ
ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜಿನುಗುತ್ತಾ ಸ್ವನಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The streams of this effused (Soma), the showerer (of benefits), flow
forth, as it seeks to surpass the gods in strength.

• ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ •

ಸಪ್ತಂ | ಮೃಜಂತಿ | ವೇಧಸೋ | ಗೃಣಂತಃ | ಕಾರವೋ | ಗಿರಾ |

ಜ್ಯೋತಿರ್ಜ್ಜಾನಮುಕ್ತ್ಯಂ || ೨ ||

|| ಪದವಾಳಃ ||

ಸಪ್ತಂ | ಮೃಜಂತಿ | ವೇಧಸಃ | ಗೃಣಂತಃ | ಕಾರವಃ | ಗಿರಾ |

ಜ್ಯೋತಿಃ | ಜ್ಜಾನಂ | ಉಕ್ತ್ಯಂ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸಪ್ತಮಶ್ವಸ್ಥಾನೀಯಂ ಸರ್ಪಣಸ್ವಧಾವಂ ವಾ ಸೋಮಂ ಮೃಜಂತಿ | ಕೋಧಯಂತಿ | ಕೇ | ಗೃಣಂತಃ ಸ್ತುವಂತೋ ವೇಧಸೋ ವಿಧಾತಾರಃ ಕಾರವಃ ಕರ್ಮಕರ್ತಾರೋಽಧ್ಯರ್ಯಾದಯೋ ಗಿರಾ ಸ್ತುತ್ಯಾ ಸಾಧನೇನ | ತೀದ್ರಕಂ ಸಪ್ತಿಂ | ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಧೇಪ್ಯಮಾನಂ ಸೋಮಂ ಜಜ್ಞಾನಂ ಜಾಯಮಾನಂ ಪ್ರವ್ಯದ್ಯಮಿತೃರ್ಥಃ | ಅಥವಾ ಜ್ಯೋತಿರ್ಜಾಯಮಾನಂ ಅಯಂ ನೈ ಜ್ಯೋತಿರ್ಯತೋಽನು ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ | ಉಕ್ತಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಗೃಣಂತಃ—ಸ್ತುತಿಮತ್ತಿರುವವರೂ | ವೇಧಸಃ ಕಾರವಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಕರ್ತೃಗಳೂ ಅದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿಗಳು | ಗಿರಾ—ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯದಿಂದ | ಸಪ್ತಿಂ—ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದು | ಜ್ಯೋತಿಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದು | ಜಜ್ಞಾನಂ—ಆಗತಾನೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುದು | ಉಕ್ತಂ—ಸ್ತುತ್ಯರ್ಥವಾದುದು ಅದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಮೃಜಂತಿ—ಕೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

|| ಧಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ತುತಿಕರ್ತರೂ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಕರ್ತರೂ ಅದ ಅಧ್ಯರ್ಯಾದಿ ಮುಕ್ತಿಗೃಹ್ಣಂತರು ಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳದ್ದು, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದು ಆಗತಾನೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವುದು, ಸ್ತುತ್ಯರ್ಥವೂ ಅದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಕೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The pious performers (of holy rites), the utterers of praise, purify by their laudation the radiant courser (the Soma) as soon as generated and meriting to be hymned.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸುಷ್ಠಾ ಸೋಮ ತಾನಿ ತೇ ಪುನಾನಾಯ ಪ್ರಭೂವಸೋ |
ವರ್ಧಾ ಸಮುದ್ರಮುಕ್ತಂ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸ್ತುಷ್ಠಾ | ಸೋಮ | ತಾನಿ | ತೇ | ಪುನಾನಾಯ | ಪ್ರಭೂವಸೋ ಇತಿ ಪ್ರಭುವಸೋ |
ವರ್ಧಾ | ಸಮುದ್ರಂ | ಉಕ್ತಂ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಪ್ರಭೂವಸೋ ಪ್ರಭೂಕಥನ ಪುನಾನಾಯ ಪೂಯಮಾನಸ್ಯ ತೇ ತವ ತಾನಿ ತೇಜಃಽಪಿ ಸುಷಹಾ ಶೋಭನಾಭಿಭಾವುಶಾನ್ವಿ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾತ್ಸಮುದ್ರಂ ಸಮುದ್ರಸದೃಶಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಮುಕ್ತಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ತಂ ವರ್ಧ | ವರ್ಧಯ | ಪೂರಯ ರಸೇನ ||

• ಶ್ರುತಿವಾರ್ಥ •

ಪ್ರಭೂವಸೋ—ಬಹಳ ಧನವಂತನಾದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಪುನಾನಾಯ— ಸ್ತವಿಸುತ್ತಿರುವ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ತಾನಿ—ತೇಜಸ್ಸುಗಳು | ಸುಷಹಾ—ಶೋಭಾಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತವೆ (ಆದ್ದರಿಂದ) | ಉಕ್ತಂ—ಸ್ತುತಿಸುವಾತ್ರವಾದ | ಸಮುದ್ರಂ—ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು | ವರ್ಧ—ನಿನ್ನ ರಸದಿಂದ ತುಂಬು.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಪ್ರಭೂತ ಧನೋವೇತನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಸ್ತವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳು ಬಹಳ ಆಕರ್ಷವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತವೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯರ್ಹವಾದ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ನಿನ್ನ ರಸದಿಂದ ತುಂಬು.

English Translation

Soma, distributor of abundant wealth, those radiance of yours when you are purified are over-powering ; fill therefore the praiseworthy ocean-like (pitcher).

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ವಿಶ್ವಾ ವಸೂನಿ ಸಂಜಯನ್ವವಸ್ವ ಸೋಮ ಧಾರಯಾ |

ಇನು ದ್ವೇಷಾಂಸಿ ಸಧ್ಯಕ್ || ೪ ||

• ಸದವಾಕ್ಯ •

ವಿಶ್ವಾ | ವಸೂನಿ | ಸಂಜಯನ್ | ಪವಸ್ವ | ಸೋಮ | ಧಾರಯಾ |

ಇನು | ದ್ವೇಷಾಂಸಿ | ಸಧ್ಯಕ್ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ವಸೂನೈಸ್ತದರ್ಥಂ ಸಂಜಯನ್ವವಸ್ವ | ಪೂರ ಧಾರಯಾ | ದ್ವೇಷಾಂಸಿ ದ್ವೇಷಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಸಧ್ಯಕ್ಲೈವೇನು | ಪ್ರೇರಯ ದೂರದೇಶಂ ಪ್ರತಿ ||

౨

• ప్రతిపదార్థాః •

సోమేమ—ఎట్టి సోమదేవనే, విత్తా—సమస్తవాద | వసోని—ధనగలన్ను | సంఃయన్—
నమగాగి గిట్టుతా | ధారయా—ధారధారయగా | కవశ్చ—ప్రవహిసు | ద్యౌఃశాంతి—నమ్మ
శక్తుగలన్ను | శధ్యో—ఆ కుండలే | ఇను—దూరదేరికే కుంఠవంతి ప్రేరిసు.

• భావార్థాః •

ఎట్టి సోమదేవనే, నమగి కుండువుదక్కాగి (శక్తుగలర్థిరువ) సమస్త ధనవన్ను గిట్టువనగా
ధారధారయగా ప్రవహిసు. ఆ కుండలే నమ్మ శక్తుగలన్ను దూరదేరికే అట్టిరుదు.

English Translation

Flow, Soma, in a full stream, conquering for us all treasures,—drive
our enemies away together.

• సంహితాః •

రక్షా సు నోఽ అరరుషః శ్చనాత్సమశ్చ కశ్య చిత్ ।

నిదోఽ యత్ర ముముజ్జుఱే ॥ ౫ ॥

• పదార్థాః •

రక్ష | సు | నః | అరరుషః | శ్చనాత్ | సమశ్చ | కశ్య | చిత్ |

నిదః | యత్ర | ముముజ్జుఱే ॥ ౫ ॥

• సాయంభాష్యం •

కే సోమేమ నోఽయన్ను సుశు రక్ష | సాలయ | కశ్యోత్ | అరరుషోఽదాతుః
శ్చనాత్ బృన్దిందారుణాత్ | శిమేకస్యాదానశిలశ్చ | న | సమశ్చ సవశ్చ యోఽస్తి కవ
శవశ్చ కశ్యచిత్ | కంజనామంజన్విత్కథాః | న కేవలమదాతుః శ్చనాత్ | శం కఠా | కశ్య
చిత్కశ్యాపి నిదోఽ పిందకాద్రక్ష | యత్ర ముముజ్జుఱే యస్మిన్నక్షణే శశి వయం ముక్త్యా
భవేమ కేన రక్షణేన రక్షయేతి ॥

• ప్రతిపదార్థాః •

(ఎట్టి సోమదేవనే) సమశ్చ—యావనర్థి సమస్త పూ ఇద్దరు | అరరుషః—యాగిగు
వనన్ను కుంఠిరువ రుణభయ | శ్చనాత్—నిదానాత్కగింద | నః—నమ్మన్ను | సు రక్ష—రక్షిసు |

ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ | ಕಸ್ಯ ಚಿತ್—ಬೇರೆ ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು | ಯತ್ರ—
ಆ ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ | ಮುಮುಚ್ಛಹೇ—ನಾವು ನಿಂದಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಯಾರಿಗೂ ಏನನ್ನೂ ಕೊಡದಿರುವ ಲೋಭಿಯ
ನಿಂದಾವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಅಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಇತರ ಪುರುಷನಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು
ರಕ್ಷಿಸು. ನಿನ್ನ ಆ ರಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನಾವು ನಿಂದಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವಂತಾಗಲಿ.

English Translation

Preserve us from the reproach of every one who makes no offerings,
who utters blame,—that we may be free.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಏಂದೋ ಪಾರ್ಥಿವಂ ರಯಿಂ ದಿವ್ಯಂ ಪವಸ್ತ ಧಾರಯಾ |

ದ್ಯುಮಂತಂ ಶುಷ್ಮನಾ ಭರ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಆ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಪಾರ್ಥಿವಂ | ರಯಿಂ | ದಿವ್ಯಂ | ಪವಸ್ತ | ಧಾರಯಾ |

ದ್ಯುಮಂತಂ | ಶುಷ್ಮಂ | ಆ | ಭರ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಇಂದೋ—ಪ್ರವನಾನ ಸೋಮ ಶ್ವಂ ಧಾರಯಾ ಪವಸ್ತ | ಸರ್ವತಃ ಕ್ಷರ | ಪಾರ್ಥಿವಂ
ದಿವ್ಯಂ ಚ ರಯಿಂ ಧನಂ ದ್ಯುಮಂತಂ ದೀಪ್ತಿಮಂತಂ ಶುಷ್ಮಂ ಬಲಂ ಚಾ ಭರ | ಆಹರಾಸ್ತುಭ್ಯಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಇಂದೋ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ (ನೀನು) | ಧಾರಯಾ—ಧಾರಿಧಾರಿಯಾಗಿ |
ಪವಸ್ತ—ಪ್ರವಹಿಸು | ಪಾರ್ಥಿವಂ—ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವುದು | ದಿವ್ಯಂ—ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಆದ | ರಯಿಂ—
ಧನವನ್ನೂ | ದ್ಯುಮಂತಂ—ತೇಜೋಯುತನಾದ | ಶುಷ್ಮಂ—ಬಲವನ್ನೂ | ಆ ಭರ—ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಧಾರಿಧಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸು. ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವುದು, ಸ್ವರ್ಗ
ದಲ್ಲಿರುವುದು ಆದ ಧನವನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಕಳಕಳಿಸುವ ಬಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

Indu, pour to us in a stream terrestrial and celestial riches, bring brilliant vigour.

— ಸ್ತೋತ್ರಂ —

ಮೂವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಪ್ರ ಧಾರಾ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಪದ್ಯಂ ಸೂಕ್ತಂ ಬಿಂದುನಾಮ್ನು ಅಂಗಿರಸಸ್ಯಾಚ್ಛಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವಮಾನಸೋವುದೇವತಾಕಂ | ಪ್ರ ಧಾರಾ ಬಿಂದುರಿತೈನುಕ್ರಮಣಿಕಾ || ಗತೋ ವಿಧಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಧಾರಾ: ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಪುಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಬಿಂದು ಅಂಗಿರಸ: ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು; ಪವಮಾನ ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ-ಪ್ರ ಧಾರಾ ಬಿಂದು: ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ಸೂಕ್ತವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೦

ಮಂದಲ-೯ | ಅನುವಾಕ-೨ | ಸೂಕ್ತ-೩೦ |
 ಅಪ್ಯ-೬ | ಅಧ್ಯಾಯ-೮ | ವರ್ಗ-೨೦ |
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ಕುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ-೬ |
 ಪುಷ್ಪಿ-ದಿಂದಿ |
 ತೇವತಾ-ಪವಮಾನ ಸೋಮಃ |
 ಭಂದಿ-ಗಾಯತ್ರೀ |

ಃ ಸಂಹಿತಾಭಾಷಾ :

ಪ್ರ ಧಾರಾ | ಅಸ್ಯ | ಪುಷ್ಪಿಣೋ | ವೃಥಾ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಕ್ಷರನ್ |

ಪುನಾನೋ ವಾಚಮಿಷ್ಯತಿ || ೧ ||

ಃ ಪದಾಃ :

ಪ್ರ | ಧಾರಾಃ | ಅಸ್ಯ | ಪುಷ್ಪಿಣೋಃ | ವೃಥಾ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅಕ್ಷರನ್ |

ಪುನಾನಃ | ವಾಚಂ | ಇಷ್ಯತಿ | ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಶುಷ್ಕಿಣೋ ಬಲವತೋಽಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಧಾರಾಃ ಪವಿತ್ರೇ ದಶಾಪವಿತ್ರೇ ವೃಥಾಪ್ರಯತ್ನೇ-
ನಾಕ್ಷರನ್ | ಸ್ತವಂತಿ | ತದಾನೀಂ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನಃ ಸೋಮೋ ವಾಚಂ ಸ್ತುತಿಂ ಸ್ತೀಯಂ
ಧ್ಯನಿಂ ವೇಷ್ಯತಿ | ಪ್ರೇರಯತಿ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥ •

ಶುಷ್ಕಿಣಃ—ಬಲಯುಕ್ತನಾದ | ಅಸ್ಯ—ಈ ಸೋಮದ | ಧಾರಾಃ—ಪ್ರವಾಹಗಳು | ಪವಿತ್ರೇ—
ದಶಾಪವತ್ರದೊಳಕ್ಕೆ | ವೃಥಾ—ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ | ಅಕ್ಷರನ್—ಪ್ರನಿಸುತ್ತವೆ | ಪುನಾನಃ—ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಆ
ಸೋಮನು | ವಾಚಂ—ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಶಬ್ದವನ್ನು | ಇಷ್ಯತಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ |

• ಛಂದಃ •

ಬಲದಾಯಕನಾದ ಈ ಸೋಮದ ಧಾರೆಗಳು ದಶಾಪವತ್ರದ ಮೇಲೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ.
ಅಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಸೋಮನು ಮುಕ್ತಿಗ್ಗನರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The streams of this strong Soma flow without effort into the filtering-
cloth ; purified, he excites praise.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಚಃ ||

ಇಂದುರ್ಹಿಯಾನಃ ಸೋತ್ಯಭಿವ್ಯುಜ್ಯಮಾನಃ ಕನಿಕ್ರದತ್ |

ಇಯರ್ತಿ ವಗ್ನುಮಂದ್ರಿಯಂ || ೨ ||

|| ಪದವಾಚಃ ||

ಇಂದುಃ | ಹಿಯಾನಃ | ಸೋತ್ಯಭಿಃ | ವ್ಯುಜ್ಯಮಾನಃ | ಕನಿಕ್ರದತ್ |

ಇಯರ್ತಿ | ವಗ್ನುಂ | ಇಂದ್ರಿಯಂ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಯಮಿಂದ್ರೀಪ್ತಃ ಸೋಮೋ ಹಿಯಾನಃ ಪ್ರೇರ್ಯಮಾನೋ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನಾಣಃ | ಕೈಃ |
ಸೋತ್ಯಭಿರ್ಯುಕ್ತಿಗ್ನಿಃ ! ಪಶ್ಚಾದ್ಧಶಾಪವಿತ್ರೇ ವ್ಯುಜ್ಯಮಾನಃ ಶೋಧ್ಯಮಾನಃ ಕನಿಕ್ರದಚ್ಚಬ್ಧಂ ಕುರ್ವ-
ನ್ನಿಂದ್ರಿಯನಿಂದ್ರಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಸಮಿಂದ್ರಿಯಮಪಿ ಕರಂ ವಗ್ನುಂ ಶಬ್ದಮಿಯರ್ತಿ |
ಪ್ರೇರಯತಿ ಗ್ರಹಣಸಮಯೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಇಂದು:—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಈ ಸೋಮವು | ಸೋತೃಫಿ:—ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುವ ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರಿಂದ | ಹಿಯಾನೇ:—ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ | ಮೃಜ್ಯಮಾನೇ:—ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಕಫಿಕ್ರದತ್—ಶಬ್ದ ಮಾರುತ್ತದೆ | ಇಂದ್ರಿಯಂ—ಇಂದ್ರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಆವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ | ವಗ್ನುಂ—ಶಬ್ದವನ್ನು ಇಯರ್ತಿ—ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಜನುಗುತ್ತಿರುವುದೂ ಸ್ವಚ್ಛವಾದುದೂ ಆದ ಈ ಸೋಮರವು ಅಭಿಷವಣಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಮುತ್ತಿಗ್ಧನ ರಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ದಶಾಪವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋಧಿಸಲ್ಪಡುವಾಗ ಜಕಜನೇ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಸುವಂತೆ (ಮುತ್ತಿಗ್ಧನರನ್ನು) ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

This Indu, urged by the priests, and purified with a sound in the filter, utters a loud voice (in the oblation).

ಸಂಹಿತಾರ್ಥ :

ಆ ನಃ ಶುಷ್ಕಂ ಸ್ತೃಷಾಹ್ಯಂ ವಿರವಂಶಂ ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ |

ಪವಸ್ವ ಸೋಮ ಧಾರಯಾ || ೩ ||

ಸದಾರ್ಥ :

ಆ | ನಃ | ಶುಷ್ಕಂ | ಸ್ತೃಷಾಹ್ಯಂ | ವಿರವಂಶಂ | ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ |

ಪವಸ್ವ | ಸೋಮ | ಧಾರಯಾ || ೩ ||

ಸಾಯುಜ್ಯಾರ್ಥಂ :

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಧಾರಯಾ ಪವಸ್ವ | ಓಂ | ಶುಷ್ಕಂ ಬಲಂ | ಕೀರ್ಷಕಂ | ಸ್ತೃಷಾಹ್ಯಂ ಸ್ತೃಷಾಮಸ್ಮದ್ವಿದ್ರೋಧಿನಾಮುಛಧಾವುಠಂ ವಿರವಂಶಂ ಪುತ್ರೋಜೇಶಂ ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ ಬಹುಃ ಸ್ಪೃಹ-
ಣೇಯಂ ಶುಷ್ಕಮಾ ಪವಸ್ವ | ಏತಸ್ಯ ಲಾಭಾಯ ಪವಸ್ವೇತ್ಯರ್ಥಃ || ರಸಸ್ಯಾವೇ ಸತಿ ಜೋಮದ್ವಾರಾ
ತಕ್ಷಿದ್ಧೇ ಶುಷ್ಕಂ ಪವಸ್ವೇತ್ಯುಪಚರ್ಯತೇ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಸ್ತೃಷಾಹ್ಯಂ—ಶತೃಜನರನ್ನು ಸೋಲಿಸಲಾರ್ಹವಾದ | ವಿರವಂತೆ—ವೀರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ | ಪುರುಸ್ಪೃಹಂ—ಅನೇಕರಿಂದ ಆವೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ |

ಶುಷ್ಕಂ—ಬಲನನ್ನು ನಮಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಧಾರಯೋ—ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ | ಆ ಪವಸ್ವ—
ಪ್ರವಹಿಸು |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು, ನಮಗೆ ಶತ್ರುಜನರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ವಿರೂದ ಪುತ್ರಾದಿ
ಗಳನ್ನೂ ಅನೇಕರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸು.

English Translation

Pour upon us in a stream, Soma, foe-subduing strength, associated
with male offspring and desired by many.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ ಸೋಮೋ ಅತಿ ಧಾರಯಾ ಪವಮಾನೋ ಅಸಿಷ್ಯದತ್ |

ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾನ್ಯಾಸದಂ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ಸೋಮಃ | ಅತಿ | ಧಾರಯಾ | ಪವಮಾನಃ | ಅಸಿಷ್ಯದತ್ |

ಅಭಿ | ದ್ರೋಣಾನಿ | ಆನ್ಯಾಸದಂ || ೪ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಯಂ ಪವಮಾನಃ ಸೋಮೋ ಧಾರಯಾತ್ಯತಿಕ್ರಮ್ಯ ದಶಾಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಾಸಿಷ್ಯದತ್ | ಪ್ರಸ್ಯಂ-
ದತೇ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ದ್ರೋಣಾನಿ ದ್ರೋಣಕಲಶಾದೀನ್ಯಾಸದಮಾಸಾದನಾಯ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಪವಮಾನಃ—ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ | ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮರಸವು | ದ್ರೋಣಾನಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾದಿ
ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ | ಅಸದಂ—ತುಂಬಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಾ | ಅತಿ—ದಶಾಪವಿತ್ರ
ವನ್ನು ದಾಟಿಕೊಂಡು | ಪ್ರ ಅಸಿಷ್ಯದತ್—ಸ್ರವಿಸಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ |

|| ಭಾವಾರ್ಥಃ ||

ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸವು ದ್ರೋಣಕಲಶಾದಿ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾಗಿ
ಹರಿಯುತ್ತಾ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟನಂತರ ಅದರಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಾ ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಸ್ರವಿಸಿ
ಬೀಳುತ್ತದೆ.

English Translation

This purified Soma flows out in a stream to take its place in the pitchers.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ |

ಅಪ್ಸು ತ್ವಾ ಮಧುಮತ್ತಮಂ ಹರಿಂ ಹಿನ್ವಂತ್ಯದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದ್ರವಿಂದ್ರಾಯ ಪೀತಯೇ || ೫ ||

ಃ ಪವನಾಃ |

ಅಪ್ಸು ಸು | ತ್ವಾ | ಮಧುಮತ್ಪವಂ | ಹರಿಂ | ಹಿನ್ವಂತಿ | ಅದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದ್ರೋ ಇತಿ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪೀತಯೇ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಇಂದ್ರೋ ಸೋಮ ಅಪ್ಸು ವಸತೀವರೀಷೂದಕೇಷು ಮಧುಮತ್ತಮಮತಿತಯೇನ ಮಧುಮಂತಂ ಹರಿಂ ಹರಿತವರ್ಣಂ ತ್ವಾ ತ್ವಾಮದ್ರಿ ಭಿಃ ಪಿಪಿಪಿವಗ್ರಾವರ್ಣಿಸ್ತಂತಿ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಕಮರ್ಷಂ | ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಇಂದ್ರೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಮಧುಮತ್ತಮಂ—ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾದುದು | ಹರಿಂ—ಹರಿತ ವರ್ಣದಿರುವುದು ಆದ | ತ್ವಾ—ನಿನ್ನನ್ನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಜಜ್ಜುವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಹಿನ್ವಂತಿ—ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ |

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಎಲೈ ಸೋಮಲತೆಯೇ, ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾದುದು ಹಸುರಬಣ್ಣದಿರುವುದು ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪುತ್ರಿಕೈಗಳು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

Indu, they press you forth by the stones, most sweet-flavoured and green-tinted, into the waters for Indra to drink.

• ಸಂಹಿತಾವಾಣಿ •

ಸುನೋತಾ ಮಧುಮತ್ತಮಂ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯ ವಜ್ರಿಣೇ |

ಚಾರುಂ ಶರ್ಧಾಯ ಮತ್ಸರಂ || ೬ ||

• ಶಬ್ದವಾಣಿ •

ಸುನೋತೆ | ಮಧುಮತ್ಸರಮಂ | ಸೋಮಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ವಜ್ರಿಣೇ |

ಚಾರುಂ | ಶರ್ಧಾಯ | ಮತ್ಸರಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಮತ್ಸರಜಃ ಯೂಯಂ ಮಧುಮತ್ತಮಂ ಮಧುರರಸೋಪೇತಂ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯ ವಜ್ರಿಣೇ ವಜ್ರಯುಕ್ತಾಯ ಸುನೋತೆ | ಸುನುತೆ | ಪುನಃ ಕೀದೃಶಂ | ಚಾರುಂ ಚರಣೇಯಂ ಮತ್ಸರಂ ಮದಕರಂ ಶರ್ಧಾಯಾಸ್ತುಕಂ ಬಲಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪಾನಾಯ ಚೆ ಸೋಮಂ ಸುನುತೇತಿ ಬ್ರೂತೇ ಯಜಮಾನಃ ಸ್ತೀಯಾನ್ ||

• ಶ್ರುತಿಪಾರ್ಥ •

(ಎಲೈ ಮತ್ಸರಕೃಗಳೇ) ನೀವು, ಮಧುಮತ್ತಮಂ—ಆತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾದುದು (ರುಚಿಕರವಾದ) ದೂ | ಚಾರುಂ—ಸುನೋಹರವಾದುದೂ | ಮತ್ಸರಂ ಸೋಮಂ—ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದುದೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು | ವಜ್ರಿಣೇ—ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಶರ್ಧಾಯಂ—ನಮಗೆ ಬಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಸುನೋತೆ—(ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು) ಹಿಂಡಿ |

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಮತ್ಸರಕೃಗಳೇ, ನೀವು ಆತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾದುದೂ, ಸುನೋಹರವಾದುದೂ, ಹರ್ಷದಾಯಕವೂ ಆದ ಸೋಮವನ್ನು ವಜ್ರಾಯುಧಧಾರಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಿ.

English Translation

(Priests) express the most sweet-flavoured beautiful exhilarating Soma for Indra the thunderer, and for our invigoration.

ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯುಷಫಾಷ್ಯಂ ಃ

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಸಪ್ತಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ರಾಜೂಗಣಸ್ಯ ಗೋತಮಸ್ವಾಕೃಷಂ ಸಾಮ್ಯಂ |
ಪ್ರ ಸೋಮಾಸೋ ಗೋತಮ ಇತ್ಯಸುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು— ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಏಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಯುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ರಜೂಗಣಪುತ್ರನಾದ ಗೋತಮನು ಮುಷಿಯು: ಪವಮಾನ ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು: ಗಾಯತ್ರೀಭಂಡಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ— ಪ್ರ ಸೋಮಾಸೋ ಗೋತಮಃ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೧

ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೩೧ |
ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೨೧ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಯಂತ್ಯೆ—೬ |
ಮುಷೀ—ಗೋತಮಃ |
ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ |
ಛಂಧಃ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ ಃ

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಸ್ವಾಧ್ಯಗಿಃ ಪವಮಾನಾಸೋ ಅಕ್ರಮುಃ |

ರಯಿಂ ಕೃಣ್ವಂತಿ ಚೇತನಂ || ೧ ||

|| ಪವನಃ ||

ಪ್ರ | ಸೋಮಾಸಃ | ಸ್ವಾಧ್ಯಗಿಃ | ಪವಮಾನಾಸಃ | ಅಕ್ರಮುಃ |

ರಯಿಂ | ಕೃಣ್ವಂತಿ | ಚೇತನಂ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯುಷಫಾಷ್ಯಂ ಃ

ಪ್ರಾಕ್ರಮುಃ | ಪ್ರಗಚ್ಯಂತಿ ಕಲತಂ ಪ್ರತಿ | ಕೇ | ಸೋಮನಃ ಸೋಮಾಃ | ಕೀದೃತಾಃ | ಸ್ವಾಧ್ಯಃ | ಸ್ವಾಧ್ಯಃ | ಸುಧ್ಯಾನಾಃ ಸುಕರ್ಮಾಣೋ ವಾ ಪವಮಾನಾಃ | ಪೂಯಮಾನಾಃ | ತೇ ಚ ಚೇತನಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಹನಂ | ರಯಿಂ ಛನಂ ಕೃಣ್ವಂತಿ | ಕುರ್ವಂತೈಸ್ತಾಕಂ |

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸ್ವಾಧ್ಯೈ—ಉತ್ತಮಕರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ | ಪವನಾನಾಸೇ—ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ | ಸೋಮಾಸೇ—
ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಪ್ರ ಅಕ್ರಮುಃ—ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ (ಮತ್ತು ಅವು ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ)|
ಚೇತನಂ—ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನೂ | ಕೃಣ್ವಂತಿ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥಃ •

ಉತ್ತಮಕರ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವ, ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ
ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಪಾನಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ
ಧನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

English Translation

The benevolent juices being purified flow forth, they confer intellectual wealth.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ದಿವಸ್ಪ್ರಥಿವ್ಯಾ ಅಧಿ ಭವೇಂದೋ ದ್ಯುಮ್ನವರ್ಧನಃ |

ಭವಾ ನಾಜಾನಾಂ ಪತಿಃ || ೨ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ದಿವಃ | ಪ್ರಥಿವ್ಯಾಃ | ಅಧಿ | ಭವ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ದ್ಯುಮ್ನವರ್ಧನಃ |

ಭವ | ನಾಜಾನಾಂ | ಪತಿಃ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಇಂದೋ ನಾಜಾನಾನುನ್ನಾನಾಂ ಪತಿಃ ಸ್ವಾಮಿಾ ತ್ವಂ ದಿವೋ ದ್ಯುಲೋಕಸ್ಯ ಪ್ರಥಿವ್ಯಾ
ಭೂಲೋಕಸ್ಯ ದುಮ್ನವರ್ಧನೋ ದ್ಯೋತಮಾನಸ್ಯ ಹಿರಣ್ಯಾದಿಲಕ್ಷಣಧನಸ್ಯ ವರ್ಧಯಿತಾ ಭವ |
ಅಸ್ಮಾಕಂ ಲೋಕದ್ವಯೇ ಯದ್ವ್ಯುಮ್ನಮಸ್ತಿ ತಸ್ಯ ವರ್ಧಯಿತಾ ಭವಾಸ್ಯಭೈಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ (ನೀನು) | ನಾಜಾನಾಂ—ಅನ್ನಗಳಿಗೆ | ಪತಿಃ—ಸ್ವಾಮಿಯು | ಭವಃ—
ಅಗರುವೆ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದೋ | ಪ್ರಥಿವ್ಯಾಃ ಅಧಿ—ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವುದೋ ಅದ | ದ್ಯುಮ್ನ
ವರ್ಧನಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಹಿರಣ್ಯಾದಿಧನಗಳ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿ | ಭವ—ಅಗರುವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಅನ್ನಾದ್ಯಾಹಾರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗುವೆ. ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಭೂಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನಗಳ ವೃದ್ಧಿಕಾರಕನಾಗಿಯೂ ಇರುವೆ.

English Translation

Indu, be (to us) the augments of the riches of heaven and earth, be the lord of food.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ತುಭ್ಯಂ ವಾತಾ ಅಭಿಪ್ರಿಯಸ್ತು ಭ್ಯನುಷ್ಠಂತಿ ಸಿಂಧವಃ |

ಸೋಮು ವರ್ಧಂತಿ ತೇ ಮಹಃ || ೩ ||

|| ಪದವಾಕ್ಯಃ ||

ತುಭ್ಯಂ | ವಾತಾಃ | ಅಭಿಪ್ರಿಯಃ | ತುಭ್ಯಂ | ಅರ್ಷಂತಿ | ಸಿಂಧವಃ |

ಸೋಮು | ವರ್ಧಂತಿ | ತೇ | ಮಹಃ || ೩ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಸೋಮು ತುಭ್ಯಂ ತ್ವದರ್ಥಂ ವಾತಾ ವಾಯುಷೋಽಭಿಪ್ರಿಯೋಽಭಿತರ್ಪಯಂತಾರೋ ಭವಂತಿ | ತಥಾ ಸಿಂಧವಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾ ನದ್ಯಸ್ತು ಭ್ಯನುಷ್ಠಂತಿ | ಗಚ್ಛಂತಿ | ಅಭಿಷೂಯಮಾಣಸ್ಯ ತಮಾಪ್ತಾಯನಾಯೈವಂ ಕುರ್ವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ | ತ ಉಭಯೋಽಮಿಾ ತೇ ತವ ಮಹೋ ಮಹತ್ತಂ ವರ್ಧಂತಿ | ವರ್ಧಯಂತಿ |

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ :

ಸೋಮು—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನ್ನಿಗಾಗಿ ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ | ವಾತಾಃ—ಗಾಳಗಳು | ಅಭಿಪ್ರಿಯಃ—ಪ್ರೀತಿಕಾರಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಹಿತಕರವಾಗಿ ಬೀರುತ್ತವೆ ಹಾಗೆಯೇ | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ | ಸಿಂಧವಃ—ಪ್ರವಹಿಸುವ ನದಿಗಳು | ಅರ್ಷಂತಿ—ಹರಿಯುತ್ತವೆ (ಈ ವಾಯುಗಳು ಮತ್ತು ನದಿಗಳೂ) | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಮಹಃ—ಮಹತ್ತನ್ನು | ವರ್ಧಂತಿ—ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥ :

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಗಾಳಗಳು ಹಿತಕರವಾಗಿ ಬೀರುತ್ತವೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ನದಿಗಳೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವಾಯುಗಳೂ, ನದಿಗಳೂ ನಿನ್ನ ಮಾತುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

For you, Soma, the winds are gracious, for you the rivers flow, they magnify your greatness.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕಃ •

ಆ ಪ್ಸ್ಯಾಯಸ್ತ ಸ ಮೇತು ತೇ ವಿಶ್ವತಃ ಸೋಮ ವೃಷ್ಟ್ಯಂ |
ಭವಾ ವಾಜಸ್ಯ ಸಂಗಥೇ || ೪ |

• ಪದವಾಕಃ •

ಆ | ಪ್ಸ್ಯಾಯಸ್ತ | ಸಂ | ಏತು | ತೇ | ವಿಶ್ವತಃ | ಸೋಮ | ವೃಷ್ಟ್ಯಂ |
ಭವ | ವಾಜಸ್ಯ | ಸಂಗಥೇ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ನಾಯುಭರದ್ವಿಶ್ವಾ ಪ್ಸ್ಯಾಯಸ್ತ | ಪ್ರವೃದ್ಧೋ ಭವ | ತೇ ತ್ವಂ ವಿಶ್ವತೋ ವೃಷ್ಟ್ಯಂ ವರ್ಷಯೋಗ್ಯಂ ಬಲಾ ಸಮೇತು | ಸಂಗಚ್ಯತಾಂ | ಸಂಗಥೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ವಾಜಸ್ಯಾನ್ನಸ್ಯ ಪ್ರಾಪಕೋ ಭವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಆ ಪ್ಸ್ಯಾಯಸ್ತ—ವಾಯುಗಳಿಂದಲೂ ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು | ತೇ—ನಿನ್ನನ್ನು | ವಿಶ್ವತಃ—ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ | ವೃಷ್ಟ್ಯಂ—ಕಾಮವರ್ಷಕವಾದ ಶಕ್ತಿಯು | ಸಮೇತು—ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲಿ | ಸಂಗಚ್ಯೇ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ | ವಾಜಸ್ಯ—ಅನ್ನದ | ಭವ—ಪ್ರಾಪಕನಾಗು.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ಹಿತಕರವಾಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನೈದುವು. ಸರ್ವರಿಗೂ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಯಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿರಲಿ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Be well nourished, Soma; may vigour come to you from all sides, be (the giver) of strength in battle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತುಭ್ಯಂ ಗಾವೋ ಘೃತಂ ಪಯೋ ಬಭ್ರೋ ದುದುಹ್ರೇ ಅಕ್ಷಿತಂ |

ವರ್ಷಿಷ್ಠೇ ಅಧಿ ಸಾನವಿ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತುಭ್ಯಂ | ಗಾವಃ | ಘೃತಂ | ಪಯಃ | ಬಭ್ರೋ ಇತಿ | ದುದುಹ್ರೇ | ಅಕ್ಷಿತಂ |

ವರ್ಷಿಷ್ಠೇ | ಅಧಿ | ಸಾನವಿ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಬಭ್ರೋ ಬಭ್ರುವರ್ಣ ಸೋಮ ತುಭ್ಯಂ ತ್ವದರ್ಥಂ ಗಾವೋ ಘೃತಂ ಪಯಶ್ಚಾಕ್ಷಿತ-
ಮಕ್ಷೀಣಂ ದುದುಹ್ರೇ | ದುಹತೇ | ವರ್ಷಿಷ್ಠೇ ಪ್ರವೃದ್ಧೋಽಧಿ ಸಾನವಿ ಸಮುಚ್ಚ್ರಿತೇ ಪ್ರದೇಶೇ ಸ್ಥಿತಾಯ
ತುಭ್ಯಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಬಭ್ರೋ—ಬಭ್ರುವರ್ಣವುಳ್ಳ (ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ) ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಅಧಿ ಸಾನವಿ—ಎತ್ತರವಾದ
ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ | ವರ್ಷಿಷ್ಠೇ—ಬೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನನಾಗುವ | ತುಭ್ಯಂ—ನಿನಗಾಗಿ | ಗಾವಃ—
ಗೋವುಗಳು | ಘೃತಂ—ತುಪ್ಪವನ್ನೂ | ಪಯಃ—ಹಾಲನ್ನೂ | ಅಕ್ಷಿತಂ—ಬಹಳವಾಗಿ | ದುದುಹ್ರೇ—
ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಎತ್ತರವಾದ ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ
ಬೆಳೆಯುವ ನಿನಗಾಗಿ ಗೋವುಗಳು ಹಾಲನ್ನೂ, ಘೃತವನ್ನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತವೆ.

English Translation

Tawny-tinted (Soma), the cows yield butter and milk inexhaustible
for you (set) on the highest summit.

|| ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ||

ಎತ್ತರವಾದ ಪರ್ವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸೋಮಲತೆಗಳ ಬಹಳ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದವೆಂದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೂ
ರುಚಿಕರವಾಗಿರುವ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುವುದಾಗಿಯೂ ಇರುವುದೆಂದೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸೋಮರಸದೊಡನೆ
ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಹೋಮಶ್ಯಾಗಿ ಘೃತ ಇವುಗಳನ್ನು ಗೋವುಗಳು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ
ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸ್ವಾಯುಧಸ್ಯ ತೇ ಸತೋ ಭುವನಸ್ಯ ಪತೇ ವಯಂ |

ಇಂದೋ ಸಖಿತ್ವಮುಶ್ಯಸಿ || ೬ ||

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಸ್ವಯುಧಸ್ಯ | ತೇ | ಸತಃ | ಭುವನಸ್ಯ | ಪತೇ | ವಯಂ |

ಇಂದೋ ಇತಿ | ಸಖಿತ್ವಂ | ಉಶ್ಯಸಿ || ೬ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಭುವನಸ್ಯ ಭೂತಜಾತಸ್ಯ ಪತೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ವಾಲಕ ಸೋಮ | ಸೋಮಸ್ಯ ಜಗದಾಪ್ಯಾಯಿಕತ್ವಂ ತಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ | ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ವಯಮನುಷ್ಠಾತಾರಃ ಸ್ವಾಯುಧಸ್ಯ ತೇ ತವ ಸತಃ ಸಖಿತ್ವಮುಶ್ಯಸಿ | ಕಾಮಯಾಮಹೇ ||

॥ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

ಭುವನಸ್ಯ ಸತಃ—ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ | ಪತೇ—ಸ್ವಾಮಿಯಾದ | ಇಂದೋ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ವಯಂ—ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾತೃಗಳಾದ ನಾವು | ಸ್ವಾಯುಧಸ್ಯ—ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧಸಹಿತನಾದ | ತೇ—ನಿನ್ನ | ಸಖಿತ್ವಂ—ಸ್ನೇಹವನ್ನು | ಉಶ್ಯಸಿ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

॥ ಛಾಂದೋಗ್ಯಃ ॥

ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಜಾತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಉತ್ತಮ ಆಯುಧೋಪೇತನಾದ ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

Indu, lord of beings, we desire the friendship of you, the well-armed.

॥ ವಿಶೇಷವಿಷಯಗಳು ॥

ಸ್ವಾಯುಧಸ್ಯ—ಇಲ್ಲಿ ಸೋಮದೇವನ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧವು ಯಾವುದು. ಇದರ ವಿವರವೇನು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಸಾಯಂಕಾಲಃ ೧ :

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸ ಇತಿ ಪದ್ಯಚನುಷ್ಯಮಂ ಸೂಕ್ತ ನೂತ್ತೇಯಸ್ಯ ಶ್ಯಾವಾಶ್ಯಸ್ಯಾಪೂರ್ಣಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಸೌಮ್ಯಂ | ಅನುಕ್ರವ್ಯತೇ ಚ | ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ಯ ಇತಿ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಅತ್ತಿಗೋತ್ರದ ಶ್ಯಾವಾಶ್ಯನೆಂಬುವನು ಮುಖಿಯು; ಪವನಾದ ಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಥಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಶ್ಯಾವಾಶ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೨

ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೨೨ |
೯ ಸ್ಯಕ್—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೯ | ವರ್ಗ—೨೨ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ಯಂತ್ಯೆ—೬ |
ಮುಖಿ—ಶ್ಯಾವಾಶ್ಯಃ |
ದೇವತಾ—ಪವನುಸು ಸೋಮಃ |
ಥಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸೋ ಮದಚ್ಯುತಃ ಶ್ರವಸೇ ನೋ ಮಘೋನಃ |

ಸುತಾ ವಿದಥೇ ಅಕ್ರಮುಃ || ೧ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಪ್ರ | ಸೋಮಾಸಃ | ಮದಚ್ಯುತಃ | ಶ್ರವಸೇ | ನಃ | ಮಘೋನಃ |

ಸುತಾಃ | ವಿದಥೇ | ಅಕ್ರಮುಃ || ೧ ||

ಸಾಯಂಕಾಲಃ ೧ :

ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾ ಮದಚ್ಯುತೋ ಮದಸ್ರಾವಿಣಃ ಸುತಾ ಅಥಸುತಾಃ ಸಂತೋ ವಿದಥೇ ಯಕ್ಷೇ ಮಘೋನೋ ಹವಿಷ್ಯತೋ ಮಮ ಶ್ರವಸೇನ್ಯಸ್ಯಾಯ ಕೀರ್ತಯೇ ವಾ ಪ್ರಾಕ್ರಮುಃ | ಪ್ರಗಚ್ಯಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ

ಮದಚ್ಯುತಃ—ಮದಕರವಾದ ರಸವನ್ನು ಪ್ರವಿಸ್ತುತಿಸುವ | ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಸುತಾಃ—ಹಿಂದಲ್ಲಟ್ಟು | ವಿದಥೇ—ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಮಘೋನಃ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನಗೆ | ಶ್ರವಸೇ—ಅನ್ನವನ್ನು ಆಥವಾ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಒವಗಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಪ್ರ ಅಕ್ರಮುಃ—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ |

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಮದಕರವಾದ ರಸವನ್ನು ಸ್ತವಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಯಜ್ಞದ್ವಂದೀವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನನಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

English Translation

The Soma juices, diffusing exhilaration, rush forth effused at the sacrifice for the sustenance of us abounding in oblations.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಆದೀಂ ತ್ರಿತಸ್ಯ ಯೋಷ್ಣೋ ಹರಿಂ ಹಿನ್ವಂತ್ಯದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದ್ರಮಿಂದ್ರಾಯ ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಸದಪಾಠಃ ॥

ಆತ್ | ಈಂ | ತ್ರಿತಸ್ಯ | ಯೋಷ್ಣಃ | ಹರಿಂ | ಹಿನ್ವಂತ್ | ಅದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದ್ರಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಆದಪಿ ಚೇಮೇನಂ ಹರಿಂ ಹರಿತವರ್ಣಂ ಸೋಮಂ ತ್ರಿತಸ್ಯರ್ಷೇಯೋಷ್ಣೋಽಂಗುಲಯೋದ್ರಿಭಿಗ್ರಾವಭಿರ್ಹಿನ್ವಂತ್ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಇಂದಂ ದೀಪ್ತಂ ಸೋಮಮಿಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಸಾನಾಯ ||

• ಸ್ತುತಿರ್ದಾರ್ಕಃ ॥

ಆತ್—ಮತ್ತು | ಹರಿಂ—ಹರಿತವರ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ | ಈಂ ಏನಂ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ತ್ರಿತಸ್ಯ—ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮುಷಿಯ | ಯೋಷ್ಣಃ—ಬೆರಳುಗಳು | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಇಂದಂ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು | ಹಿನ್ವಂತ್—ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತವೆ |

॥ ಛಾಂದೋಃ ॥

ಮತ್ತು ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಈ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮುಷಿಯ ಬೆರಳುಗಳು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಲತೆಯಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ಸ್ತವಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

And the fingers of Trita express this green-tinted Soma with the stones for Indra's drinking,

ಃ ಕಂಠವಾಚಾಃ |

ಅದೀಂ ಹಂಸೋ ಯಥಾ ಗಣಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾವೀನಶಸ್ತುತಿಂ |

ಅತ್ಯೋ ನ ಗೋಭಿರಜ್ಯತೇ || ೩ ||

ಃ ಪದವಾಃ |

ಅತ್ | ಈಂ | ಹಂಸಃ | ಯಥಾ | ಗಣಂ | ವಿಶ್ವಸ್ಯ | ಅವೀನಶತ್ | ಮತಿಂ |

ಅತ್ಯಃ | ನ | ಗೋಭಿಃ | ಅಜ್ಯತೇ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಅದಪಿ ಚೇನುಯಂ ಸೋಮೋ ಹಂಸೋ ಯಥಾ ಗಣಂ ಜನಸಂಘಂ ಸ್ವಗತಿವಿಶೇಷೇಣ ಸ್ವನೇಮ
ನಾ ಪ್ರವಿಶತಿ ತದ್ವದ್ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಜನಸ್ಯ ಮತಿಂ ಸ್ತುತಿಂ ಬುದ್ಧಿಂ ವಾವೀನಶತ್ | ವಶಂ
ನಯತಿ | ಸ ಚ ಸೋಮೋಽತ್ಯೋ ನಾಶ್ಚ ಇವ ಗೋಭಿರ್ಗವ್ಯೈರುದಕ್ಶ್ಯವಾಜ್ಯತೇ | ಸಿಚ್ಯತೇ | ಸ್ವೀಗ್ನಿ-
ಕ್ರಿಯತೇ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಅತ್—ಮತ್ತು | ಹಂಸಃ—ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯು | ಗಣಂ—ಜನಸಂಘವನ್ನು (ಅಥವಾ ನೀರನ್ನು) |
ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹರ್ಷಧ್ವನಿಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೋ ಅದಂತೆ | ಈಂ—ಈ ಸೋಮವು |
ಮತಿಂ—ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು | ಅವೀನಶತ್—ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು | ಅತ್ಯಃ ನ—ಅತ್ತ
ದಂತೆ | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವಿಕಾರವಾದ ಹಾಲಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಉದಕದೊಡನೆ | ಅಜ್ಯತೇ—ಸೇರಿಸಲ್ಪಡುವುದು |

ಃ ಛಾಂದಾಃ |

ಮತ್ತು ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯು ಯಾವಂತಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದೋ ಅದಂತೆ ಸೋಮ
ರಸವೂ ಸಹ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅತ್ತದಂತೆ ವೇಗ
ವಾಗಿ ಹಾಲಿನೊಡನೆ ಅಥವಾ ಉದಕದೊಡನೆ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗುವುದು.

English Translation

And like a swan entering its own flock, the Soma excites the praise
of all,—like a horse, it is bathed with milk.

|| ವಿಶೇಷವಿವರಣೆ ||

ಇಲ್ಲಿ ಛಾಂದೋಕ್ತಾರರು ಗಣಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜನಸಂಘವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿದಾರೆ. ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯು ಜನಸಂಘ
ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರಿಗೆ ವಿಕೆ

ಪಂತೋಪವಾಗುವುಟು ಎಂಬ ವಿವಯವು ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಎಂಬ ಅಶ್ವನನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಉಚಿತಾರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನ ಅರ್ಥವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಋಷಿಯ ಆಶಯವೇನೆಂಬುದು ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಲ್ಲ.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಉಭೇ ಸೋಮಾವಚಾಕಶ್ಚನ್ಮಗೋ ನ ತಕ್ರೋ ಅರ್ಷಸಿ ।

ಸೀದನ್ಮತಸ್ಯ ಯೋನಿಮಾ ॥ ೪ ॥

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಉಭೇ ಇತಿ | ಸೋಮ | ಅವಚಾಕಶತ್ | ಮ್ಯಗಃ | ನ | ತಕ್ರಃ | ಅರ್ಷಸಿ |

ಸೀದನ್ | ಯತಸ್ಯ | ಯೋನಿಂ | ಆ | ॥ ೪ ॥

1 | ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ಉಭೇ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವವಚಾಕಶತ್ | ಪಶ್ಯತಿಕರ್ಮೇದಂ | ಪಶ್ಯನ್ಮಗೋ ನ ಮ್ಯಗ ಇವ ತಕ್ರೋ ಗವ್ಯೈಃ ಪಯಅದಿಭಿರ್ಮಿಶ್ರಿತಃ ಸನ್ | ದಧ್ನಾ ತನಕ್ತಿ | ತೈ. ಸಂ. ೨-೫.೩-೫. | ಇತ್ಯಾದೌ ತಥಾ ದ್ರವ್ಯತ್ವಾತ್ | ಅರ್ಷಸಿ | ಗಚ್ಛಿಸಿ ಚ | ಕಿಂ ಕುರ್ವನ್ | ಋತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಮಾ ಸೀದನ್ಮಶ್ರಯನ್ | ಯಜ್ಞಸಾಧನಾಯ ಗಚ್ಛಿಸೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಸೋಮಂ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಉಭೇ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು | ಅವಚಾಕಶತ್—ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಾ | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಯೋನಿಂ—ಸ್ಥಾನವನ್ನು | ಆ ಸೀದನ್—ಅಶ್ರಯಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಮ್ಯಗೇನ—ಜಿಂಕೆಯು ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತೆ | ತಕ್ರಃ—ಕ್ಷೀರಾದಿಶ್ರಯಣ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತನಾಗಿ | ಅರ್ಷಸಿ—ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ |

|| ಛಾಂದೋರ್ಥಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನೀನು ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜಿಂಕೆಯು (ಮೃಗವು) ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವಂತೆ ಕ್ಷೀರಾದಿಶ್ರಯಣ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತನಾಗಿ ಯಜ್ಞಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Beholding both worlds, Soma, you hurry, swift as a deer, taking your seat on the place of sacrifice.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ಗಾವೋ ಅನೂಷತ ಯೋಷಾ ಚಾರಮಿವ ಪ್ರಿಯಂ ।

ಅಗನ್ವಾ ಜಿಂ ಯಥಾ ಹಿತಂ ॥ ೫ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ಗಾವಃ | ಅನೂಷತ | ಯೋಷಾ | ಚಾರಂಯವ | ಪ್ರಿಯಂ |

ಅಗನ್ | ಅಜಿಂ | ಯಥಾ | ಹಿತಂ ॥ ೫ ॥

• ಸಾಯಂಭಾಷಣಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಾಂ ಗಾವಃ ಶಬ್ದಾ ಅಭ್ಯನೂಷತ | ಅಭಿಷ್ಠವಂತಿ | ಯೋಷಾ ಪ್ರಿಯಂ ಚಾರಮಿವ | ಸಾ ಯಥಾ ತಂ ಸ್ತೌತಿ ತದ್ಭಕ್ | ಸ ಸೋಮ ಅಜಿಂ ಗಂತ್ವಂ ಹಿತಂ ಮಿತ್ರಮಿವ ತಂ ಯಥಾನ್ಯೋಽಗನ್ ಸ್ತುಹಿತಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ತದ್ಭಕ್ | ಅಥವಾ ಹಿತಂ ಧನಪ್ರಾಪಕಶ್ಚೇನ ಹಿತಕರವಾಣಿಂ ಶೂರ ಇವ | ಅಯಮಾಗಚ್ಛತಿ ಪಾಶ್ರಂ ॥

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನಿನ್ನನ್ನು) ಯೋಷಾ—ಯುವತಿಯು | ಪ್ರಿಯಂ ಚಾರಮಿವ—ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸು ತ್ತಿರುವ ಪುರುಷನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ | ಗಾವಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು | ಅಭಿ ಅನೂಷತ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ | ಅಜಿಂ—ತಾನು ನೋಡದೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿರುವ | ಹಿತಂ—ಸ್ನೇಹಿತನ ಬಳಿಗೆ | ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಅಗನ್—ಹೋಗುವನೋ | [ಅಥವಾ ಹಿತಂ—ತನಗೆ ಹಿತಕರವಾದ | ಅಜಿಂ—ಯುದ್ಧವನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ | (ಶೂರಃ—ಶೂರನು) | ಯಥಾ—ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ | ಅಗನ್—ಹೋಗುವನೋ] ಆದರಂತೆ | (ಃ—ಈ ಸೋಮನು) | ಅಜಿಂ—ಗಮ್ಯವಾದ | ಹಿತಂ—ಹಿತಕರವಾದ ಪಾತ್ರೆಯ ಬಳಿಗೆ | ಅಗನ್—ಹಂದುಹೋಗುತ್ತದೆ |

॥ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಯುವತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಯುವಕನೊಡನೆ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಪುರುಷನು ಹೇಗೆ ಆಕಾರದಿಂದ ಹೋಗುವನೋ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶೂರನು ಯುದ್ಧಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಆಕಾರದಿಂದ ಹೋಗುವನೋ ಆದರಂತೆ ಈ ಸೋಮನು ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯಸ್ಥಾನವಾದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಲು ಆಕಾರವಾಗಿ ಹಂದುಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

Praises commend you (Soma) as a woman praises a dear lover ;
(you hasten to the vessel) as a hero hastens to the welcome contest.

॥ ಸಂಹಿತಾಮತಃ ॥

ಅಸ್ಮೇ ಧೇಹಿ ದ್ಯುಮದ್ಯಶೋ ಮಘವದ್ಭೃಶ್ಚ ಮಹ್ಯಂ ಚ |

ಸನಿಂ ಮೇಧಾಮುತ ಶ್ರವಃ || ೬ ||

॥ ಸದಸಾಃ ॥

ಅಸ್ಮೇ ಇತಿ | ಧೇಹಿ | ದ್ಯುಮತ್ | ಯಶಃ | ಮಘವತ್‌ಛಾಃ | ಚ | ಮಹ್ಯಂ | ಚ |

ಸನಿಂ | ಮೇಧಾಂ | ಉತ | ಶ್ರವಃ || ೬ ||

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಸೋಮ ಅಸ್ಮೇ ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ ದ್ಯುಮದ್ಧೀಪ್ತಿಮದ್ಯಶೋನ್ಯಂ ಧೇಹಿ | ದೇಹಿ | ಕೇದ್ಯ-
ಶೇಭ್ಯೋನ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಂ | ಮಘವದ್ಭೃಶ್ಚ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ವವದ್ಭೃಶ್ಚ ಮಹ್ಯಂ ಚ ಸ್ತುತಿಕರ್ತೇ ಚ | ಅಥವಾ
ಮಹ್ಯಮಸ್ಮಭ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಸ್ಮೇ ಮಘವದ್ಭೃಶ್ಚ ಮಹ್ಯಂ ಚೇತಿ ತೇಷಾಮೇವಾಶಂಸನಾಭೇದಾದು-
ಭಯತ್ರ ಚ ಶಬ್ದೋ ಯುಕ್ತಃ | ಕಂ ಚ ಸನಿಂ ಧನಂ ಮೇಧಾಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಮುತಾಪಿ ಚ ಶ್ರವಃ ಕೀರ್ತಿಂ ಚ
ಧೇಹಿ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ಮಘವದ್ಭೃಶ್ಚ—ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹವಿರ್ಲಕ್ಷಣೋಪೇತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು
ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ | ಅಸ್ಮೇ—ನಮಗೆ | ಮಹ್ಯಂ ಚ—ಸ್ತುತಿಕರ್ತನಾದ ನನಗೂ | ದ್ಯುಮತ್—ಶಾಂತಿ
ಯುಕ್ತವಾದ ಎಂದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ | ಯಶಃ—ಅನ್ನವನ್ನೂ | ಸನಿಂ—ಧನವನ್ನೂ | ಮೇಧಾಂ—ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ |
ಉತ—ಮತ್ತು | ಶ್ರವಃ—ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ | ಧೇಹಿ—ಕೊಡು.

॥ ಛಾಂದೋ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಿನಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ನನಗೂ ಸ್ತುತಿ
ಕರ್ತನಾದ ಶ್ಯಾವಾಶ್ವನೇಬ ಹೆಸರಿನ ನನಗೂ ಸಹ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಧನವನ್ನೂ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು
ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡು.

English Translation

Give to us who are affluent (in oblations) and also to me, brilliant
fame, wealth, intelligence, and glory.

ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಂಜ್ಞಾಂ ||

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ನವಮಂ ಸೂಕ್ತಂ ತ್ರಿಶಸ್ಯಾಪ್ತಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಪವನಾನ-
ಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಸ್ತ್ರೀ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ | ಗತೋ ವಿಧಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ತ್ರಿಶನೇಂಬುವನು ಮುಖಿಯು; ಪವನಾನಸೋಮನು ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ಸು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಸೋಮಾಸಸ್ತ್ರೀತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೩

ಮಂದಲ-೯ ; ಅನುವಾಕ—೨ ; ಸೂಕ್ತ—೩೩ ;
ಅಪ್ಪಕ—೬ ; ಅಧ್ಯಾಯ—೮ ; ವರ್ಗ—೨೩ ;
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೬ ;
ಮುಕ್ತಿ—೨೩ ;
ದೇವತಾ—ಪವನಾನ ಸೋಮಃ ;
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ ;

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ ಸೋಮಾಸೋ ವಿಪತ್ತಿತೋಽಪಾಂ ನ ಯಂತ್ಯಾರ್ವಯಃ |

ವನಾನಿ ಮಹಿಷಾ ಇವ || ೧ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ಸೋಮಾಸಃ | ವಿಪತ್ತಿಚಿಃ | ಅಪಾಂ | ನ | ಯಂತಿ | ಅರ್ವಯಃ |

ವನಾನಿ | ಮಹಿಷಾಃ ಇವ || ೧ ||

|| ಸಾಯಂಜ್ಞಾಂ ||

ವಿಪತ್ತಿತೋ ಮೇಧಾವಿನಃ ಸೋಮಾಸಃ ಸೋಮಾಃ ಪ್ರ ಯಂತಿ | ಪ್ರಗಚ್ಯಂತಿ ಪಾತ್ರಾಣಿ ಪ್ರತಿ | ಕಮಿವ | ಅಪಾಮೂರ್ವಯೋ ನ ಯಥಾ ಸಂತತಮುದ್ಧವಂತಿ ತದ್ಭಕ್ತ | ಬಾಹುತ್ಯೇಽಯಂ ದೃಷ್ಟಾಂತೋ ದರ್ಶಿತೋ ಗಮನೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಾಂತರಮಭಿಧೀಯಂತೇ | ವನಾನಿ ಮಹಿಷಾಃ ಪ್ರವೃದ್ವಾ ಮೃಗಾ ಇವ | ಅಥವಾ ಸ್ವಾಶ್ರಯಾತ್ಮಪತನೇ ಪ್ರಥನೋ ದೃಷ್ಟಾಂತೋ ದ್ವಿತೀಯಸ್ತು ದಶಾಪವಿಕ್ರಾ-
ದಧಃ ಪ್ರವೇಶೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ವಿಪತ್ತಿ ತಃ—ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ | ಸೋಮಾಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಅಪಾಂ—ಉದಕಗಳಲ್ಲಿ
ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿರುವ | ಊರ್ಮಯಃ ಸ—ಅಲೆಗಳಂತೆಯೂ | ಮಹಿಷಾ ಇವ—ಕಾಡುಕೋಣಗಳು |
ವನಾನಿ—ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆಯೂ | ಪ್ರಯಂತಿ—ಪಾತ್ರೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದು
ಹೋಗುತ್ತವೆ.

• ಧಾವಾರ್ಥ •

ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಸಮುದ್ರಾದಿ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಏಳುತ್ತಿರುವ
ಅಲೆಗಳಂತೆಯೂ, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಕಾಡುಕೋಣಗಳಂತೆಯೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವಾದ ಅಭಿಷವ
ಪಾತ್ರೆಯ ಬಳಿಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

English Translation

The intelligent Soma juices rush along like waves of water, like buffaloes to the forests.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭಿ ದ್ರೋಣಾನಿ ಬಭ್ರವಃ ಶುಕ್ರಾ ಯತಸ್ಯ ಧಾರಯಾ |

ನಾಜಂ ಗೋಮಂತಮಕ್ಷರನ್ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಭಿ | ದ್ರೋಣಾನಿ | ಬಭ್ರವಃ | ಶುಕ್ರಾಃ | ಯತಸ್ಯ | ಧಾರಯಾ |

ನಾಜಂ | ಗೋಮಂತಂ | ಅಕ್ಷರನ್ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಭಿ ಕ್ಷರಂತೀತಿ ಶೇಷಃ | ಉಪಸರ್ಗಶ್ರುತೇರುಚಿತಕ್ರಿಯಾಧ್ಯಾಹಾರಃ | ಪ್ರತಿ ದ್ರೋಣಾನಿ
ದ್ರೋಣಕಲಶಾನ್ | ಯದ್ಯಪಿ ದ್ರೋಣಕಲಶ ಏಕ ಏವ ತಥಾಪಿ ತತ್ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಾದಿತರೇಽಪಿ ಸಾತ್ರಾ
ದ್ರೋಣಾ ಇತ್ಯುಚ್ಯಂತೇ | ಅಭವೈಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ಪೂಜಾರ್ಥಂ ಬಹುವಚನಂ | ಕೇ | ಬಭ್ರವೋ ಬಭ್ರು-
ವರ್ಣಾಃ ಸೋಮಾಃ ಶುಕ್ರಾ ದೀಪ್ತಾಃ | ಕೇನ ಪ್ರಕಾರೇಣ | ಯತಸ್ಯಾಮೃತಸ್ಯ ಧಾರಯಾ ಧಾರಾ-
ಕಾರೇಣ | ಕಂ ಚ ನಾಜಮನ್ವಂ ಗೋಮಂತಂ ಬಹುಗೋಯುಕ್ತಮಕ್ಷರನ್ | ಕ್ಷರಂತಿ | ಅಭವೈಕ-
ಮೇವ ನಾಕೃಂ | ಉಕ್ತವಿಧಾಃ ಸೋಮಾ ದ್ರೋಣಾನ್ವತ್ಯಕ್ಷರನ್ಯಾರಯಾ | ಕಂ ಕುರ್ವಂತಃ |
ಗೋಮಂತಂ ನಾಜಂ ಪ್ರಯಚ್ಛಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಬಭ್ರವಃ—ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ | ಶುಕ್ರಾಃ—ಶುಭ್ರವರ್ಣವುಳ್ಳ (ಸ್ವಚ್ಛವಾದ) ಸೋಮರಸಗಳು | ಋತೇಸ್ಯ—ಅಮೃತದಂತಿರುವ ತಮ್ಮ ರಸದ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹದಿಂದ | ಗೋಮಂತಂ—ಬಹು ಗೋವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದ | ವಾಜಂ—ಅನ್ನವನ್ನು | ಅಶ್ವರಣ್—ಒದಗಿಸುತ್ತಾ | ದ್ರೋಣಾನಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ | ಅಭಿ—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾನಾರ್ಥಃ ।

ಹೊಂಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಅಮೃತದಂತಿರುವ ತಮ್ಮ ರಸದ ಧಾರಿಗಳಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾ ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಸಂಯುಕ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಅನ್ನವನ್ನೂ, ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

English Translation

The tawny-coloured bright juices hasten to the pitchers with a stream of ambrosia, they pour forth sustenance accompanied with cattle.

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ಸುತಾ ಇಂದ್ರಾಯ ವಾಯವೇ ವರುಣಾಯ ಮರುದ್ಭ್ಯಃ ।

ಸೋಮಾ ಅರ್ಷಂತಿ ವಿಷ್ವವೇ ॥ ೩ ॥

ಃ ಪದಪಾಠಃ ।

ಸುತಾಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ವಾಯವೇ | ವರುಣಾಯ | ಮರುದ್ಭ್ಯಃ |

ಸೋಮಾಃ | ಅರ್ಷಂತಿ | ವಿಷ್ವವೇ ॥ ೩ ॥

ಃ ಸಾಯಣಾರ್ಥಃ ।

ಸುತಾ ಅಭಿಸುತಾಃ ಸೋಮಾ ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಾರ್ಷಂ ವಾಯವೇ ಹ ವರುಣಾಯ ಹ ಮರುದ್ಭ್ಯಶ್ಚ ವಿಷ್ವವೇ ಚೈಷಾಮರ್ಷಮರ್ಷಂತಿ | ಗಚ್ಛಂತಿ ॥

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸುತಾಃ—ಹಿಂದೆಲ್ಲಿದ್ದ | ಸೋಮಾಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ವಾಯವೇ—ವಾಯುದೇವನ | ವರುಣಾಯ—ವರುಣನ | ಮರುದ್ಭ್ಯಃ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ | ವಿಷ್ವವೇ—ಏಷ್ಯದಿನ (ಈ ದೇವತೆಗಳ) ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅರ್ಷಂತಿ—ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಅಧ್ವರ್ಯುವಿನಿಂದ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಇಂದ್ರ, ವಾಯು, ವರುಣ, ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು, ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ವಮಿಹಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

English Translation

The libations effused proceed to Indra, to Vayu, to Varuna, to the Maruts, to Vishnu.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ತಿ॒ಸ್ರೋ॒ ವಾ॒ಚಿ॒ ಉ॒ದೀ॒ರತೇ॒ ಗಾ॒ವೋ॒ ಮಿ॒ಮಂತಿ॑ ಧೇ॒ನವಃ॑ ।

ಹ॒ರೀ॒ರೇತಿ॑ ಕ॒ನಿಕ್ರ॑ದತ್ ॥ ೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಿ॒ಸ್ರಃ | ವಾ॒ಚಃ | ಉತ್ | ಈ॒ರತೇ॑ | ಗಾ॒ವಃ | ಮಿ॒ಮಂತಿ॑ | ಧೇ॒ನವಃ॑ |

ಹ॒ರಃ | ಏ॒ತಿ॑ | ಕ॒ನಿಕ್ರ॑ದತ್ ॥ ೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತಿ॒ಸ್ರೋ॒ ವಾಚಃ॑ | ಋಗಾದಿಭೇದೇನ ತ್ರಿವಿಧಾ ಸ್ತುತಿಃ | ಉದೀರತೇ | ಪ್ರೋದ್ಧಮಯಂತ್ಯುತ್ಪಿಜಃ | ಧೇನವ ಅಶಿರೇಣ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ಯೋ ಗಾವೋ ಮಿಮಂತಿ | ಶಬ್ದಯಂತಿ ದೋಹಾರ್ಥಂ | ಹರಿಹರಿತವರ್ಣಶ್ಚ ಸೋಮಃ ಕನಿಕ್ರದಚ್ಚೈಬ್ಬಂ ಕುರ್ವನ್ನೇವ | ಗಚ್ಛತಿ ಕಲಶಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ತಿ॒ಸ್ರೋ॒ ವಾಚಃ—ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು | ಉದೀರತೇ—ಮುತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು ಪತಿಸುತ್ತಾರೆ | ಧೇನವಃ—ತಮ್ಮ ಹಾಲಿನಿಂದ ಸರ್ವರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಗೊಳಿಸುವ | ಗಾವಃ—ಗೋವುಗಳು | ಮಿಮಂತಿ—ಗೋದೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತವೆ | ಹರಿಃ—ಹಸರುಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಸೋಮವು | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಏತಿ—ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಯಜ್ಞಕರ್ಮವು ನೆರವೇರಿತುರಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿಕ್ಕುಗಳು ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವೇದಗಳ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಪತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ವರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಗೊಳಿಸುವ ಗೋವುಗಳು ಗೋದೋಹನಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಇವೆ. ಅಭಿಷತನಾದ ಹರಿತವರ್ಣದ ಸೋಮರಸವು ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ.

English Translation

The priests utter the three sacred texts, the milch cows low (on being milked), the green-tinted Soma goes sounding (to the vessels).

• ಸಂಹಿತಾವಳಿ •

ಅಭಿ ಬ್ರಹ್ಮೀರನೂಷತ ಯಹ್ವೀರ್ಮೃತಸ್ಯ ಮಾತರಃ |

ಮಮೃಜ್ಯಂತೇ ದಿವಃ ಶಿತುಂ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ಬ್ರಹ್ಮೀಃ | ಅನೂಷತ | ಯಹ್ವೀಃ | ಮೃತಸ್ಯ | ಮಾತರಃ |

ಮಮೃಜ್ಯಂತೇ | ದಿವಃ | ಶಿತುಂ || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಬ್ರಹ್ಮೀಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇರಿತಾ ಯಹ್ವೀರ್ಮೃತಸ್ಯಃ | ಯಹ್ವೀರಿತಿ ಮಹಣ್ನಾಮು | ಮೃತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಮಾತರೋ ನಿರ್ಮಾತ್ರಃ ಸ್ತುತಯೋಽಭ್ಯನೂಷತ | ಸ್ತುವಂತಿ | ಕಂ | ದಿವೋ ದ್ಯುದೇವತಾಯಾಃ ಶಿತುಂ ಶಿತುಸ್ತಾ ನೀಯಂ ಸೋಮಂ | ತಮೇವ ಮಮೃಜ್ಯಂತೇ | ಮೃಜಂತಿ | ಸ್ತುತೀಯಸ್ತಾಮಿತೋ ದಿವಿ ಸೋಮು ಅಸೀದಿತ್ಯಾದಿಶ್ರುತೇದ್ಯೃಶಿತುಶ್ಚಂ ತಸ್ಯ ||

• ಪ್ರತಿಪಾಠಃ •

ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ | ಶಿತುಂ—ಶಿತುವಾದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು | ಮಮೃಜ್ಯಂತೇ—ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ | ಬ್ರಹ್ಮೀಃ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪಠಿತವಾದ | ಯಹ್ವೀಃ—ಮಹತ್ವಾದ | ಮೃತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಮಾತರಃ—ನಿರ್ಮಾತ್ರಗಳಾದ ಸ್ತುತಿಯವಾದ ಮಂತ್ರಗಳು | ಅಭಿ ಅನೂಷತ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ.

• ಛಾಂದೋ •

ಯಜ್ಞವು ನೆರವೇರುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಶಿತುಸ್ತಾನೀಯವಾದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತಿಜರು ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಪಠಿತವಾದ ಯಜ್ಞದ ನಿರ್ಮಾತ್ರಗಳಾದ ಮಹಾ ಸ್ತುತಿಯಂತ್ರಗಳು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The many sacred hymns, the mothers of the sacrifice, give praise, they purify [the Soma], the infant of heaven.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ ||

ರಾಯಃ ಸಮುದ್ರಾಂಶ್ಚ ತುರೋಽಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸೋಮಂ ವಿಶ್ವತಃ |

ಆ ಪವಸ್ವ ಸಹಸ್ರಿಣಃ || ೬ ||

|| ಪದವಾಳಃ ||

ರಾಯಃ | ಸಮುದ್ರಾನ್ | ಚತುರಃ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ | ಸೋಮಂ | ವಿಶ್ವತಃ |

ಆ | ಪವಸ್ವ | ಸಹಸ್ರಿಣಃ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ರಾಯೋ ಧನಸ್ಯ ಸಂಬಂಧಿನಶ್ಚತುರಃ ಸಮುದ್ರಾನ್ | ಧನಪೂರ್ಣಾನಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದೃಶಾನ್ಯ-
ಮುದ್ರಾನಸ್ತುಭ್ಯಮುರ್ಥಾಯ ಹೇ ಸೋಮಂ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವತ ಆ ಪವಸ್ವ | ತಥಾ ಸಹಸ್ರಿಣೋಽಪರಿಮಿತಾ-
ನ್ಯಾಮಾನಾ ಪವಸ್ವ | ಆಯುಚ್ಛಿ | ಚತುಃಸಮುದ್ರಸ್ಥಧನವಿಶೇಷಪ್ರಾಪ್ತೇಸ್ತನ್ನದ್ಯಗತಫಲಮಿಸ್ಯಾಮಿತ್ಯ-
ಮಂತರೇಣಾಸಂಭವಾಚ್ಚತುಃಸಮುದ್ರಮುದ್ರಿತ್ಫಲಮಂಡಲಸ್ಯಾಮಿತ್ಯನೇವಾಶಾಸ್ತ್ರೇ ಯಜಮಾನಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಸೋಮಂ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ರಾಯಃ—ಧನಸಂಬಂಧವಾದ ಎಂದರೆ ಧನದಿಂದ ತುಂಬಿರುವ |
ಚತುರಃ ಸಮುದ್ರಾನ್—ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ | ಅಸ್ತುಭ್ಯಂ—ನನುಗೆ | ವಿಶ್ವತಃ—ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ |
ಆ ಪವಸ್ವ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು (ಹಾಗೆಯೇ) | ಸಹಸ್ರಿಣಃ—ಅಪರಿಮಿತರಾದ ನಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪೂರೆಯಿಸಿ
ಕೊಡು.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರದ ತುಂಬ ಇರುವ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಧನವನ್ನು ನನುಗೆ ಎಲ್ಲಾ
ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು ಮತ್ತು ಅಪರಿಮಿತವಾದ ನಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ಣಮಾಡು.

English Translation

From every side, Soma, pour upon us four oceans of riches, grant us thousands (of desires).

ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಪ್ರ ಸುವಾನ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂದ್ರಮಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪ್ರ ಸುವಾನ
ಇತ್ಯನುಕ್ತಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಸುವಾನಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂತ್ರವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾದದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಸೂತ್ರವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳಿರುವವು. ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖದೀವತಾಭಂದಸ್ವಗಲು ಹಿಂದಿನ ಸೂತ್ರದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಸುವಾನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತಂ—೨೪

ಮಂಡಲಂ—೯ | ಅನುವಾಹಂ—೨ | ಸೂಕ್ತಂ—೨೪ ||
 ಅಪ್ಯಕಂ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯಂ—೮ | ವರ್ಗಂ—೨೪ ||
 ಸೂಕ್ತದ್ವಿಧಿವ ಮುಕ್ತಂ—೬ ||
 ಮುಕ್ತಿ—೨೪ ||
 ದೀವತಾ—೨ವಮಾನ ಸೋಮಃ |
 ಹಿಂದಿ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರ ಸುವಾನೋ ಧಾರಯಾ ತನೇಂದುರ್ಹಿನ್ಯಾನೋ ಅರ್ಷತಿ |

ರುಜದ್ವೈ ಛ್ವಾ ವ್ಯೋಜಸಾ || ೧ ||

ಃ ಸದಪಾಠಃ |

ಪ್ರ | ಸುವಾನಃ | ಧಾರಯಾ | ತನಾ | ಇಂದುಃ | ಹಿನ್ಯಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ರುಜತ್ | ದ್ವೈಛ್ವಾ | ವಿ | ಓಜಸಾ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ |

ಇಂದುಃ ಸೋಮಃ ಸುವಾನಃ ಸೂಯಮಾನೋ ಹಿನ್ಯಾನೋಽಧ್ಯಯುರ್ಗಾತ್ರೀಯವೂಸೋ ಧಾರಯಾ ತನಾ ಪವಿತ್ರಂ ಪ್ರಾರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಅಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷೋಣೋಚ್ಯತೇ | ದ್ವೈಛ್ವಾ ದ್ವೈಛ್ವಾನೈಃ ತಪುಪುರಾಣ್ಯೋಜಸಾ ಬಲೇನ ವಿರುಜತ್ | ವಿರುಜತಿ | ವಿಶ್ವೈಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಸುವಾನಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಡುವ | ಇಂದುಃ—ಈ ಸೋಮನು | ಹಿನ್ಯಾನಃ—ಅಧ್ಯಯುವಿನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಾ (ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) | ತನಾ—ದಶಾವಿಕ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಪ್ರ ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ | ದ್ವೈಛ್ವಾ—ದ್ವೈಛ್ವವಾದ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ | ವಿ ರುಜತ್—ಶೀಲಹಾಳುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ |

ಹಿಂದಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮನು ಅಧ್ಯಯುವಿನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ಶೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಶಾವಿಕ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ದ್ವೈಛ್ವವಾದ ಶತ್ರುಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೇ ಶೀಲಹಾಳುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Indu, when effused and expressed (by the priests), flows in a stream to the filtering-cloth, breaking down strong places by its strength.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಸುತ ಇಂದ್ರಾಯ ವಾಯವೇ ವರುಣಾಯ ಮರುದ್ವ್ಯಃ ।

ಸೋಮೋ ಅರ್ಷತಿ ವಿಷ್ಣವೇ ॥ ೨ ॥

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಸುತಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ವಾಯವೇ | ವರುಣಾಯ | ಮರುದ್ವ್ಯಃ |

ಸೋಮಃ | ಅರ್ಷತಿ | ವಿಷ್ಣವೇ ॥ ೨ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಅಯಂ ಸುತೋಽಭಿಷುತಃ ಸೋಮ ಇಂದ್ರಾದ್ಯರ್ಥಮರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ॥

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ | ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮವು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ವಾಯವೇ—ವಾಯು ದೇವನ | ಮರುದ್ವ್ಯಃ—ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳ | ವಿಷ್ಣವೇ—ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಅರ್ಷತಿ—ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

॥ ಭಾವಾರ್ಥ ॥

ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮವು ಇಂದ್ರ, ವಾಯು, ಮರುತ್ತುಗಳು ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಈ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪರಿಮಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

The Soma effused proceeds to Indra, to Vayu, to Varuna, to the Maruts, to Vishnu.

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ವೃಷಾಣಿಂ ವೃಷಭಿಯತಂ ಸುನ್ವಂತಿ ಸೋಮಮುದ್ರಿಭಿಃ ।

ದುಹಂತಿ ಶಕ್ಯನಾ ಪಯಃ ॥ ೩ ॥

• ವದಂತಃ |

ವ್ಯಷಾಣಂ | ವ್ಯಷ್ರಛಃ | ಯತಂ | ಸುಸ್ತಂತಿ | ಸೋಮಂ | ಅದ್ರಿಛಃ |

ದುಹಂತಿ | ತಕ್ಮನಾ | ಪಯಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ವ್ಯಷಾಣಂ ರಸಸೇಕ್ತಾರಂ ಯತಂ ನಿಯತಂ ಸೋಮಂ ವ್ಯಷಛೇ ರಸಸ್ಯ ವರ್ಷಕೈರದ್ರಿಛಿಗ್ರಾವಣಃ
ಸುಸ್ತಂತಿ | ತಕ್ಮನಾ ಕರ್ಮಣಾ ದುಹಂತೈರ್ಧ್ವರ್ಯಾದಯಃ ಪಯಃ ಸೋಮರಸಂ | ಸೋಮಂ ಪಯಃ
ದುಹಂತೀತಿ ದ್ವಿಕರ್ಮಕೋಟಿಯಂ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

(ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು) ವ್ಯಷಣಂ — ರಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿರುವ | ಯತಂ — ನಿಯತವಾದ |
ಸೋಮಂ—ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು | ವ್ಯಷಛಃ—ರಸವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಸಾಧಕವಾದ | ಅದ್ರಿಛಃ — ಜಪ್ತವ
ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ | ಸುಸ್ತಂತಿ—ಜಪ್ತ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ (ಅದೇ ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿಗಳು) | ತಕ್ಮನಾ—ಸೋಮಭಷವ
ಕರ್ಮದಿಂದ | ಪಯಃ—ಸೋಮರಸವನ್ನು | ದುಹಂತಿ—ಕರಿಯುತ್ತಾರೆ.

|| ಧಾವಾರ್ಥಃ ||

ಅಧ್ವರ್ಯಾದಿ ಮತ್ತಿ ಕೃತಿಗಳು ರಸಘೂರ್ತನೂ, ನಿಮತಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವೂ ಆದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು
ರಸವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಸಾಧಕವಾದ ಜಪ್ತವ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಜಪ್ತ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸೋಮಾಭಷವ
ಕರ್ಮವಿಧಾನದಿಂದ ಸೋಮರಸವನ್ನು (ಹಾಲನ್ನು ಕರಿಯುವಂತೆ) ಕರಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ರಸವನ್ನು ಲತೆಗಳಿಂದ
ಬೇರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

They press the crushed Soma as it pours forth its juice between the
effusing stones, they milk out its juice by their acts.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಭುವತ್ತಿತ್ಸ್ಯ ಮಜೋಽ ಭವದಿಂದ್ರಾಯ ಮುಕ್ತರಃ |

ಸಂ ರೂಪೈರಜ್ಜತೇ ಹರಿಃ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಭುವತ್ | ತ್ತಿತ್ಸ್ಯ | ಮಜೋಃ | ಭುವತ್ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಮುಕ್ತರಃ |

ಸಂ | ರೂಪೈಃ | ಅಜ್ಜತೇ | ಹರಿಃ || ೪ ||

• ಸಾಯಂಜಿಭಾಷ್ಯಂ •

ತ್ರಿತಸ್ಯಾಸಾಂ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯೈರ್ಬುಧೈಃ ಸೋದ್ರಯಂ ಮತ್ಸರೋ ಮದಕರಃ ಸೋಮೋ ಮಜ್ಯೋ ಭುವತ್ | ಶುದ್ಧೋ ಭವತಿ | ತಸ್ಯ ಯಾಗಾರ್ಥಂ ತೇಷ್ವಪಾನಾರ್ಥಂ ಚ | ತಥೇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಪಾಸಾಯ ಮಜ್ಯೋ ಭುವತ್ | ರೂಪೈ ರೂಪಕೈಶ್ಚ ಕ್ಷೀರಾದಿಭಿರ್ಹರಿಹರಿತವರ್ಣಃ ಸೋಮಃ ಸಮಜ್ಯತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ತ್ರಿತಸ್ಯ—ಉದಕಗಳ ಪುತ್ರನೂ ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರವ್ಯವೂ ಆದ ತ್ರಿತ ಅಪ್ಪನೇಂಬ ಮುಷಿಯಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಮತ್ಸರಃ—ಮದಕರನಾದ ಈ ಸೋಮವು (ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿ) | ಮಜ್ಯೋ ಭುವತ್ — ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ (ಮತ್ತು) | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ಭುವತ್—ಶುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ | ರೂಪೈ—ದ್ರವ ರೂಪನಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ | ಹರಿಃ—ಹರಿತವರ್ಣದಿರುವ ಸೋಮವು | ಸಂ ಅಜ್ಯತೇ—ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಉದಕಗಳ ಪುತ್ರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನೂ, ಈ ಸೂಕ್ತದ ದ್ರವ್ಯವೂ ಆದ ತ್ರಿತ ಅಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮುಷಿಯಿಂದ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮವು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹರ್ಷಕಾರಕವಾಗಿಯೂ ಶುದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದ್ರವರೂಪವಸ್ತುಗಳಾದ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಈ ಹರಿತವರ್ಣದ ಸೋಮರವವು ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ.

English Translation

The exhilarating Soma is to be cleansed (for the sacrifice) of Tritra, and for the drinking of Indra : the green tinted (juice) is mixed with the ingredients.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅಭೀನ್ವೃತಸ್ಯ ವಿಷ್ವಪಂ ದುಹತೇ ಪೃಶ್ನಿನಾಕರಃ |

ಚಾರು ಪ್ರಿಯತಮಂ ಹವಿಃ || ೫ ||

|| ಽಪಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ಈಂ | ಋತಸ್ಯ | ವಿಷ್ವಪಂ | ದುಹತೇ | ಪೃಶ್ನಿನಾಕರಃ |

ಚಾರು | ಪ್ರಿಯತಮಂ | ಹವಿಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಈನೇನಂ ಸೋಮವ್ಯಕ್ತೃ ವಿಷ್ವಪಂ ಸ್ತಾನಂ | ಯಚ್ಚಾಶ್ರಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ | ತಾದ್ಯಕಂ ಪೃಶ್ನಿನಾಶರೋ ಮರುತೋಽಛ ದುಹತೇ | ಕಂ | ಪ್ರಿಯತಮಮಿಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಹವಿರ್ಹೋನುಸಾಧನಂ ಚಾರು ಮನೋಹರಂ | ಮರುತ್ಪ್ರೇರಿತವ್ಯಷ್ಟಾ ಸೋಮವ್ಯದ್ಧೇಶ್ವದೋಗ್ನೃತ್ವಂ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಪೃಶ್ನಿನಾಶರಃ — ಗೋರೂಪವಾದ ಪೃಶ್ನಿಯೇ ಮಾತೃವಾಗುಳ್ಳ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು | ಋತೃಷ್ಣ—ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ | ವಿಷ್ವಪಂ—ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು | ಪ್ರಿಯತಮಂ—ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿದಾಯಕವಾಗಿರುವುದು | ಹವಿಃ—ಹೋನುಸಾಧನವಾದುದು | ಚಾರು — ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು ಅದ | ಈಂ—ಈ ಸೋಮವನ್ನು | ಅಛ ದುಹತೇ—ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ.

ಃ ಛಾವಾರ್ಥಃ :

ಪೃಶ್ನಿಯೆಂಬ ಗೋವಿನ ಪುತ್ರರಾದ ಮರುದ್ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಧೂತವಾದುದು ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರವಾದುದು, ಹೋನುಸಾಧನವಾದುದು, ಮನೋಹರವಾಗಿರುವುದು ಅದ ಈ ಸೋಮವನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ರಸವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The sons of Prishni milk this Soma at the place of sacrifice, the most beautiful and grateful oblation (to the gods).

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸಮೇನಮಹೃತಾ ಇಮಾ ಗಿರೋ ಅರ್ಷಂತಿ ಸ್ತಸ್ತುತಃ |

ಧೇನೂರ್ವಾಶ್ರೋ ಅವೀವಶತ್ || ೬ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಸಂ ; ಏನಂ | ಅಹೃತಾಃ | ಇಮಾಃ | ಗಿರಃ | ಅರ್ಷಂತಿ | ಸ್ತಸ್ತುತಃ |

ಧೇನೂಃ | ವಾಶ್ರಃ | ಅವೀವಶತ್ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಸಮರ್ಷಂತಿ ಸಂಗಭೃತ ಏನಂ ಸೋಮಮಹೃತಾ ಅಕುಟಿಲಾ ಗಿರೋಽಶ್ವದೀಯಾಃ ಸ್ತುತಯಃ ಸಸ್ತುತಃ ಸರಂತ್ಯಃ | ತಾಶ್ಚ ಧೇನೂಃ ಪ್ರೀಣಯಿತ್ವೀ ಸ್ತುತಿವಾರ್ತಃ ; ತಸ್ಯ ಯಸ್ಯ ದೀವಶತ್ | ಕಾಮಯತೇ ಸೋಮಃ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂಃ

ಹೇ ವೀರವೋ ವೀರವನ್ನೋಮ ವೀರೇಣ ತ್ವಯಾ ಸಾಧನೇನ ಪ್ರತನ್ಯತಃ ಸಂಗ್ರಾಮಮಿಚ್ಛತಃ
ಶತ್ರುನಭಿಷ್ಯಾಮು | ಅಭಿಭವೇನು | ಅತೋ ನೋಽಸಾಕ್ಷಂ ವಾಯುಂ ವರಣೇಯಂ ಧನಮಭಿಕ್ಷುರ |
ಅಭಿಗಮಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಅಥವಾ ವರಣೇಯಂ ಸೋಮಾಹ್ನಿಂ ಧನಂ ಕ್ಷುರ | ಪವಸ್ವ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾರ್ಥಃ

ವೀರವಃ—ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ವೀರೇಣ ತ್ವಯಾ—ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದ
ಸಹಾಯದಿಂದ | ಪ್ರತನ್ಯತಃ—ಯುದ್ಧಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಭಿಷ್ಯಾಮು—ನಾವು ಸೋಲಿಸು
ವಂತಾಗಲಿ | ನಮಗೇ | ವಾಯುಂ—ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದ ಧನವನ್ನು | ಅಭಿಕ್ಷುರ—ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಡು.

ಃ ಪಾರ್ಥಾರ್ಥಃ

ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವು ಯುದ್ಧಾಪೇಕ್ಷಿ
ಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ನಮಗೆ ನಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಧನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

With you, heroic (Soma), as our hero, may we overcome our
enemies, pour upon us desirable (riches).

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ

ಪ್ರ ವಾಜಮಿಂದುರಿಷ್ಯತಿ ಸಿಷಾಸನ್ವಾಜಸಾ ಯುಷಿಃ |

ವ್ರತಾ ವಿದಾನ ಆಯುಧಾ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರ | ವಾಜಂ | ಇಂದು | ಇಷ್ಯತಿ | ಸಿಷಾಸನ್ | ವಾಜಸಾ | ಯುಷಿಃ |

ವ್ರತಾ | ವಿದಾನಃ | ಆಯುಧಾ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂಃ

ಸೋಮೋ ವಾಜಮನ್ನಮಿಷ್ಯತಿ | ಪ್ರೇರಯತಿ ಯಜಮಾನೇಭ್ಯಃ | ಂ ಕುರ್ವನ್ | ಸಿಷಾಸನ್
ನ್ಯಜಮಾನಾನ್ಸಂಭಕ್ತುಮಿಚ್ಛನ್ | ಈದೃಶ ಇಂದುವಾರ್ಜಸಾ ಅಸ್ತಸ್ಯ ದಾಶರ್ಹಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟಾ ವ್ರತಾ
ಕರ್ಮಾಸ್ತ್ರಾಯುಧಾನಿ ಚ ವಿದಾನೋ ಜಾನನ್ ||

ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅಸರ್ಜೀತಿ ಪದ್ಯಚಂ ದ್ವಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಅಸರ್ಜೀತ್ಯುಕ್ತಾಂತಂ ||
ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಅಸರ್ಜಿ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾಭಂದಸ್ತುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಅಸರ್ಜಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೬

ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೩೬ •

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೨೬ •

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಖ್ಯೆ—೬ •

ಮುಷಿ—ಪ್ರಭವನು •

ದೇವತಾ—ಶವಮಾನಃ ಸೋಮಃ •

ಭಂದಃ—ಗಾಯತಿ •

|| ಸಂಹಿತಾವಾಲಃ ||

ಅಸರ್ಜಿ ರಘ್ಯೋ ಯಥಾ ಪವಿತ್ರೇ ಚನ್ಮೋಃ ಸುತಃ |

ಕಾಷ್ಠನ್ತಾಜೀ ನೈಕ್ರಮೀತ್ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಅಸರ್ಜಿ | ರಘ್ಯಃ | ಯಥಾ | ಪವಿತ್ರೇ | ಚನ್ಮೋಃ | ಸುತಃ |

ಕಾಷ್ಠನ್ | ತಾಜೀ | ನಿ | ಅಕ್ರಮೀತ್ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ರಘ್ಯೋ ಯಥಾ ರಥಸಂಬಂಧ್ಯಶ್ಚ ಇವ ಸ ಯಥಾ ವಿಸ್ವಜ್ಯತೇ ಪದ್ಯಚ್ಚನ್ಮೋರಭವಣವಣಪಲ-
ಕಯೋಃ ಸುತೋಽಭವತಃ ಸೋಮೋಽಸರ್ಜಿ | ಸ್ವನ್ಮೋಽಭೂವಪಿತ್ರೇ | ತಥಾಭೂತೋ ನಾಜೀ
ನೇಷನಾನೈವೋಮಾಖ್ಯೋಽಶ್ಚಃ ಕಾಷ್ಠನ್ | ಕಾಷ್ಠನ್ ಯುದ್ಧಮಿತರೇತರಕರ್ಷಣಾತ್ | ಅತ್ರ
ದೇವಾನಾಮಾಕರ್ಷಣವತಿ ಯಜ್ಞಾಖ್ಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮೇ ನೈಕ್ರಮೀತ್ | ನಿತರಾಂ ಕ್ರಾಮಯತಿ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :

ಚವೋಃ—ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಎರಡು ಹಲಗೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ | ಸುತಃ—
ಹಿಡಲ್ಪಡುವ ಸೋಮರಸವು | ರಥ್ಯಃ—ರಥದಲ್ಲಿ ಹೊಡಿರುವ ಅಶ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟದಾಗ ಈಚೆಗೆ ಬರುವಂತೆ |
ಅಸರ್ಜಿ—ಹಲಗೆಗಳಿಂದ ಸರ್ರನೆ ತೊಂಬರುತ್ತದೆ | (ನಾಜೀ—ವೇಗಮನವುಳ್ಳ ಅಶ್ವವು | ಕಾರ್ಷ್ವನ್—ಯುದ್ಧ
ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ | ನೈಕ್ರಮಿಾತ್—ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುವಂತೆ) ನಾಜೀ—ವೇಗವುಳ್ಳ ಸೋಮರಸವು | ಕಾರ್ಷ್ವನ್—
ಯಜ್ಞಾಬ್ಯುಕ್ತರ್ಮದಲ್ಲಿ | ನಿ ಅಕ್ರಮಿಾತ್—ಧುಮುಕುತ್ವಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :

ಸೋಮವನ್ನು ಹಿಡುವ ಹಲಗೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೋಮವು ಹಿಡಲ್ಪಟ್ಟನೆಂತರ ರಥದಲ್ಲಿ ಹೊಡಿ
ರುವ ಕುದುರೆಯು ಬಿಟ್ಟದಮೇಲೆ ಈಚೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹಲಗೆಗಳ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಸರ್ರನೆ ತೊಂಬಂದು ಹರಿಯುತ್ತದೆ.
ಮತ್ತು ವೇಗಮನವುಳ್ಳ ಅಶ್ವವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಓಡುವಂತೆ ಈ ಸೋಮರಸವು ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಲ್ಲಿ
ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

Pressed between the boards, (the Soma) has been let loose, like a
chariot-horse, upon the straining-cloth,—the courser steps out on the field.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸ ವರ್ದ್ನಃ ಸೋಮ ಜಾಗ್ಯವಿಃ ಪವಸ್ತ ದೇವವೀರಕಿ |

ಅಥಿ ಕೋಶಂ ಮಧುತ್ಪುತಂ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ವರ್ದ್ನಃ | ಸೋಮ | ಜಾಗ್ಯವಿಃ | ಪವಸ್ತ | ದೇವವೀರಃ | ಅತಿ |

ಅಥಿ | ಕೋಶಂ | ಮಧುತ್ಪುತಂ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ .

ದೇ ಸೋಮ ಸ ವಹ್ನಿವಾಹಕೋ ಜಾಗ್ಯವಿರ್ಜಾಗರೂಕೋ ದೇವವೀರೋವಶಾಮಸ್ತಂ
ಮಧುತ್ಪುತಂ ಮಧುಸ್ತಾನಿ ಕೋಶಂ ದಶಾಪವಿಶ್ರಮತಿಕ್ರಮ್ಯಾಥಿ ಪವಸ್ತ | ದ್ರೋಣಾಕಲಿತಂ ಪ್ರತಿ ಪ್ತಕ ||

• ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :

ಸೋಮ—ಎರಡು ಸೋಮದೇವನೇ | ವಹ್ನಿಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮ ವಾಹಕನೂ | ಜಾಗ್ಯವಿಃ—ಯಾವ್ಯಾಗ್ರಗೂ |
ಎಶ್ವರದಿಂದಿರುವವನೂ | ದೇವವೀರಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಜ್ಞೆಪ್ಪಿಸುವವನೂ ಆದ | ಸಃ—ಆ ನೀನು | ಮಧು-

ಲ್ಪತಂ—ನುಭರರಸವನ್ನು ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ | ಕೋಶಂ — ದಾಸವಿತ್ತವನ್ನು ಹೊರಸೂಸಿ | ಅಭಿ ಪವಸ್ಯ—
ಜ್ಯೋತಿಸ್ಕಲಾಘಮುಬವಾಗಿ ಹರಿದು ಬಾ |

|| ಛಾಂದೋ ||

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಯಜ್ಞವಾಹಕನಾಗಿ, ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರುವವನೂ, ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ
ಮೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸುವವನೂ ಆದ ನೀನು ಮುಭರರಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿರುವ ದಾಸವಿತ್ತದಿಂದ ಹೊರಸೂಸಿ ಬಂದು
ಜ್ಯೋತಿಸ್ಕಲಾಘಮುಬವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹರಿದು ಬಾ.

English Translation

Soma, bearer (of oblations), vigilant, devoted to the gods, flows past
the honey-dropping filter-cloth (into the vessel).

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ ನೋ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ಪೂರ್ವ್ಯ ಪವಮಾನ ವಿ ರೋಚಯ |

ಕ್ರತ್ವೇ ದಕ್ಷಾಯ ನೋ ಹಿ ನು || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ನಃ | ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ | ಪೂರ್ವ್ಯ | ಪವಮಾನ | ವಿ | ರೋಚಯ |

ಕ್ರತ್ವೇ | ದಕ್ಷಾಯ | ನಃ | ಹಿ ನು || ೩ ||

|| ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ||

ಹೇ ಪೂರ್ವ್ಯ ಪುರಾಣ ಪವಮಾನ ಸೋಮ ನೋಲ್ಯಸ್ಯಾಕಂ ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ ದಿವ್ಯಾಢಿ ಸ್ಯಾ ನಾನಿ
ವಿ ರೋಚಯ | ಪ್ರಕಾಶಯ | ಕಂಚ ಕ್ರತ್ವೇ ಕರ್ತುಣೇ ಯಾಗಾಯ ದಕ್ಷಾಯ ಬಲಾಯ ಚ
ಬಲಪ್ರದಾಯ ಯಾಗಾಯ ವಾ ನೋಲ್ಯಸ್ಯಾನ್ವಿಸು | ಪ್ರೇರಯ ||

|| ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ ||

ಪೂರ್ವ್ಯ—ಪುರಾತನನಾದ | ಪವಮಾನ — ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ |
ಜ್ಯೋತೀಂಷಿ — ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ದೇವಲೋಕದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು | ವಿರೋಚಯ — ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸು (ಲಭಿಸು
ವಂತೆ ಮಾಡು) ಕ್ರತ್ವೇ—ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ದಕ್ಷಾಯ — ಬಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ | ನಃ—ನಮ್ಮನ್ನು |
ಹಿನು—ಪ್ರೇರಿಸು |

|| ಛಾಂದೋ ||

ಪುರಾತನದೇವನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮಗೆ ದೇವಲೋಕದ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು
ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸು ಎಂದರೆ ತೆರೆದಿಡು ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಬಲಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸು.

English Translation

Ancient purifier, illumine for us the luminaries (of heaven), animate us for strength-bestowing sacrifice-

• ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ •

ಶುಂಭಮಾನ ಋತಾಯುಭಿಮ್ಯಜ್ಯಮಾನೋ ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಪವತೇ ವಾರೇ ಅವ್ಯಯೇ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಶುಂಭಮಾನಃ | ಋತಯುಃ | ಮ್ಯಜ್ಯಮಾನಃ | ಗಭಸ್ತೋಃ |

ಪವತೇ | ವಾರೇ | ಅವ್ಯಯೇ || ೪ ||

• ಸಾಯಂಕಾಲಶ್ಲೋಕಃ •

ಮತಾಯುಭಿರ್ಮ್ಯಜ್ಯಮಾನ್ಯುಕ್ತಗೃಹಃ | ಶುಂಭಮಾನೋಽಲಂಕ್ರಿಯಮಾಣಶ್ಚೇಷಾಮೇವ
ಗಭಸ್ತೋಃರ್ಹಸ್ತಯೋರ್ಮ್ಯಜ್ಯಮಾನಃ ಸೋಮೋಽನ್ಯಯೇಽವಿಮಯೇ ವಾರೇ ವಾರೇ ದಶಾಪವಿತ್ರೇ
ಪವತೇ | ಪೂಯತೇ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಮತಾಯುಭಿಃ—ಯಜ್ಞಕರ್ಮಾಸಕ್ತರಾದ ಮುಕ್ತಗೃಹಗಳಿಂದ | ಶುಂಭಮಾನಃ—ಅಲಂಕೃತನಾದವನು |
ಗಭಸ್ತೋಃ—ಹಸ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ | ಮ್ಯಜ್ಯಮಾನಃ—ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟವನು ಅದ ಈ ಸೋಮನು |
ಅವ್ಯಯೇ—ಕುರಿಯ ಉಳ್ಳೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ | ವಾರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ | ಪವತೇ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದಸ್ಸುಃ •

ಯಜ್ಞಕರ್ಮಾಸಕ್ತರಾದ ಅಧ್ಯಯಾದಿ ಮುಕ್ತಗೃಹನಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮ್ಯಜ್ಜಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ
ಈ ಸೋಮನರವನು ಕುರಿಯ ಉಳ್ಳೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರವಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

Beautified by the ministers of the rite, expressed by their hands (the Soma) flows through the woollen filter-

• ಸಂಹಿತಾವಾಠಃ •

ಸ ವಿಶ್ವಾ ದಾಶುಷೇ ವಸು ಸೋಮೋ ದಿವ್ಯಾನಿ ಪಾರ್ಥಿವಾ ।

ಪವತಾನಾಂ ತರಿಕ್ಷ್ಣಾ ॥ ೫ ॥

॥ ಪದಪಾಠಃ ॥

ಸಃ | ವಿಶ್ವಾ | ದಾಶುಷೇ | ವಸು | ಸೋಮಃ | ದಿವ್ಯಾನಿ | ಪಾರ್ಥಿವಾ |

ಪವತಾಂ | ಆ | ಅಂತರಿಕ್ಷ್ಯಾ ॥ ೫ ॥

॥ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಸೋಮೋ ಭಿಷ್ಣಯಮಾಣಃ ಸೋಮೋ ದಾಶುಷೇ ಜವಿದಾರ್ತ್ರೇ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ವಸು ವಸೂನಿ ಭವಾನಿ ಪವತಾಂ | ಪ್ರಯಚ್ಛತು | ವಿಶ್ವಾನೀತ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ವಿನರಣಂ ಶಿಷ್ಯಂ | ದಿವ್ಯಾನಿ ದಿವಿ ಭವಾನಿ ಪಾರ್ಥಿವಾ ಪೃಥಿವೀಸಂಬದ್ಧಾನ್ಯಂತರಿಕ್ಷ್ಯಾಂತರಿಕ್ಷೇ ಭವಾನಿ ಚ ಪವತಾಂ ॥

• ಪುಟಪಾರ್ಥ •

ಸಃ ಸೋಮಃ—ಹಿಂಜಲ್ಪತುವ ಆ ಸೋಮವು | ದಾಶುಷೇ—ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ದಿವ್ಯಾನಿ—ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವೂ | ಪಾರ್ಥಿವಾ—ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲಿರುವವೂ | ಅಂತರಿಕ್ಷ್ಯಾ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವವೂ ಆದ ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ | ವಸು—ಧನಗಳನ್ನೂ | ಆ ಪವತಾಂ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ.

॥ ಛಾಂದಸ್ •

ಹಿಂಜಲ್ಪತುವ ಆ ಸೋಮವು ಹವಿಸ್ಸನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಮಿ, ಅಂತರಿಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿ.

English Translation

May that Soma bestow upon the donor (of the libation) all treasures whether of heaven or earth or the firmament.

• ಸಂಹಿತಾವಾಠಃ •

ಆ ದಿವಸ್ತೃಷ್ಯಮಶ್ವಯುರ್ಗವ್ಯಯಃ ಸೋಮ ರೋಹಸಿ ।

ವೀರಯಃ ಶವಸಪ್ತತೇ ॥ ೬ ॥

ಃ ಪದವಾಳಃ |

ಅ | ದಿವಃ | ಪೃಷ್ಠಂ | ಅಶ್ವೈಯುಃ | ಗವ್ಯೈಯುಃ | ಸೋಮ | ರೋಹಸಿ |
ವೀರೈಯುಃ | ಶವಸಃ | ಪುತ್ರೇ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಹೇ ಸೋಮ ತ್ವಂ ಸ್ತೋತೃತ್ವಾನ್ವಯುರಶ್ವಮಿಚ್ಛನ್ನೈಯುರ್ಗಾ ಇಚ್ಛನ್ನೀರಯುಃ
ಪುತ್ರಾನಿಚ್ಛನ್ನಿವಃ ಪೃಷ್ಠಂ ದ್ಯುಲೋಕನಾರೋಹಸ್ಯಾಹುತಿವ್ಯಾಠಾ ಹೇ ಶವಸಸ್ತುತೇನೈಷ ಪಾಲಕ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಶವಸಃ ಪತೇ—ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾಲಕನಾದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | (ಸ್ತೋತೃತ್ವಾನ್ವಯುಃ—
ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವವರಿಗೆ) ಅಶ್ವೈಯುಃ—ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಲೂ | ಗವ್ಯೈಯುಃ—
ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಲೂ | ವೀರೈಯುಃ—ವೀರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು
ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಲೂ | ದಿವಃ ಪೃಷ್ಠಂ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ | ಅ ರೋಹಸಿ—(ಅಹುತಿಯ ಮೂಲಕ) ಹತ್ತಿ
ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಪಾಲಕನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರಿಗೆ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಗೋವುಗಳನ್ನು
ವೀರರಾದಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞಾಹುತಿವ್ಯಾಠಾ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ.

English Translation

Soma, lord of food, you ascend to the summit of the sky, desirous
of horses, cows, and male progeny.

ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಸ ಸುತ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ತ್ರಯೋದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ರಾಹುಗಣಸ್ಯಾಪ್ತಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಸೌಮ್ಯಂ |
ಅನುಕ್ರಮ್ಯತೇ ಚ | ಸ ಸುತೋ ರಹುಗಣಾ ಇತಿ || ಗತೋ ವಿಧಿಯೋಗೇ ||

ಅನುವಾದವು—ಸ ಸುತಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಅರು ಮುಕ್ಯಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ರಹುಗಣಃ ಎಂಬುವನು ಮುಖ್ಯಯುಃ ಪವಮಾನಸೋಮನು
ದೇವತೆಯು; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲ—ಸ ಸುತೋ ರಹುಗಣಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
ವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೨೭

ದುಂದಲರ್—ಃ ಅನುವಾಕ—೨ : ಸೂಕ್ತ—೨೭ :
ಅಪ್ಯಕ್ತ—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ—೨೭ :
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂ ಬೈ—೬ :
ಮುಖ್ಯ—ರಹುಗಣಃ :
ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮ :
ಭಂದ— ಗಾಯತ್ರೀ :

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಸ ಸುತಃ ಪೀತಯೇ ವೃಷಾ ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರೇ ಅರ್ಷತಿ |

ವಿಘ್ನನ್ ರಕ್ಷಾಂಸಿ ದೇವಯುಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ |

ಸಃ | ಸುತಃ | ಪೀತಯೇ | ವೃಷಾ | ಸೋಮಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅರ್ಷತಿ |

ವಿಘ್ನನ್ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ | ದೇವಯುಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಸ ಸೋಮಃ ಪೀತಯ ಇಂದ್ರಾದಿಸಾನಾಯ ಸುತೋಽಭಿಷುತೋ ವೃಷಾ ವರ್ಷಣಃ ಸನ್ಯವಿತ್ರೇ-
ರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕಂ ಕುರ್ವನ್ | ರಕ್ಷಾಂಸಿ ವಿಘ್ನನ್ ದೇವಯುರ್ದೇವಕಾಮಃ ಸ ಇತ್ಯನ್ವಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ವೃಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನಾದವನೂ | ದೇವಯುಃ—ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ |
ಸಃ ಸೋಮಃ—ಆ ಸೋಮನು | ಪೀತಯೇ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು | ರಕ್ಷಾಂಸಿ—
ರಕ್ಷೋಗಣಗಳನ್ನು | ವಿಘ್ನನ್—ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ |

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ, ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಆದ ಆ ಸೋಮದೇವನು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥ
ವಾಗಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ಶೋಧನಾರ್ಥವಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Soma, the showerer (of benefits), when effused for the drinking (of the
goods), rushes to the filter, destroying the Rakshasas, devoted to the gods.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಸ ಪವಿತ್ರೇ ಎಚ್ಚಕ್ಷಣೋ ಹರಿರ್ಷತಿ ಧರ್ಷಿಸಿಃ |

ಅಭಿ ಯೋನಿಂ ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೨ ||

|| ಕವಿತಾಃ ||

ಸಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ವಿಸ್ತಚ್ಚಕ್ಷಣಃ | ಹರಿಃ | ಅರ್ಷತಿ | ಧರ್ಣಾಸಿಃ |

ಅಭಿ | ಯೋನಿಂ | ಕನಿಕ್ರದತ್ || ೨ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸ ಸೋಮೋ ವಿಚಕ್ಷಣಃ | ಪಶ್ಯತಿ ಕರ್ಯತತ್ | ಸರ್ವಸ್ಯ ದ್ರಷ್ಟಾ ಹರಿಹರಿತವರ್ಣಃ ಸೋಮೋ ಧರ್ಣಾಸಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಧಾರಕಃ ಪವಿತ್ರೇರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಯತಿ | ಪಶ್ಯಾತ್ಯನಿಕ್ರದಚ್ಚಬ್ಧಂ ಕುರ್ವನ್ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಮುಭಿಗಚ್ಯತಿ ||

|| ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ವಿಚಕ್ಷಣಃ—ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ | ಹರಿಃ—ಹರಿತವರ್ಣದಿಂದ ತೋರುತ್ತಿರುವವನೂ | ಧರ್ಣಾಸಿಃ—ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಧರಿಸಿ ಪೋಷಿಸುವವನೂ ಆದ | ಸಃ—ಆ ಸೋಮನು | ಪವಿತ್ರೇ—ಶೋಭಿಸಲ್ಪಡಲು ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (ಅನಂತರ) | ಕನಿಕ್ರದತ್—ಜಲಜಲನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಯೋನಿಂ—ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು | ಅಭಿ ಗಚ್ಯತಿ—ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲವನೂ, ಹಸಿರು ವರ್ಣದಿಂದ ತೋರುತ್ತಿರುವವನೂ, ಸಮಸ್ತರನ್ನೂ ಪೋಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವವನೂ ಆದ ಆ ಸೋಮದೇವನು ಶೋಭಿಸಾರ್ಥವಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಜಲಜಲನೆ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಹರಿಯುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The all-beholding Soma, green-tinted, all-sustaining, rushes to the filter (and thence) crying aloud to the pitcher.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸ ವಾಜೀ ರೋಚನಾ ದಿವಃ ಪವಮಾನೋ ವಿ ಧಾವತಿ |

ರಕ್ಷೋಹಾ ನಾರಂವ್ಯಯಂ || ೩ ||

|| ಕವಿತಾಃ ||

ಸಃ | ವಾಜೀ | ರೋಚನಾ | ದಿವಃ | ಪವಮಾನಃ | ವಿ | ಧಾವತಿ |

ರಕ್ಷೋಹಾ | ನಾರಂ | ಅವ್ಯಯಂ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸ ವಾಜೀ ವೇದನವಾನಶ್ಚಸ್ಥಾನೀಯೋ ದಿವಃ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಯ ರೋಚನಾ ರೋಚಕಃ ಪವನಾನಃ
ಪೂಯಮಾನೋ ವಿ ಧಾವತಿ | ಕೇದೃತಃ | ರಕ್ಷೋಹಾ ರಕ್ಷೋಹಂತಾವ್ಯಯಂ ವಾರಂ ದಶಾಪವಿತ್ರಮು-
ತೀತ್ಯ ಚ ಧಾವತಿ ||

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ವಾಜೀ—ವೇಗವಾದ ಗಮನವುಳ್ಳವನೂ | ದಿವಃ ರೋಚನಾ—ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬೆಳಗುವವನೂ |
ಪವನಾನಃ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆದ | ಸಃ—ಆ ಸೋಮನು | ವಿಧಾವತಿ—ಬೇಗನೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ |
ರಕ್ಷೋಹಾ—ರಾಕ್ಷಸರ ಹಂತಕನಾದ ಆ ಸೋಮನು | ಅವ್ಯಯಂ—ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ | ವಾರಂ—
ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | (ವಿ ಧಾವತಿ—ಬೇಗನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ).

|| ಛಂದಃ ||

ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವನೂ, ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುವವನೂ, ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ ಆದ ಆ
ಸೋಮನು ಬೇಗನೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವವನಾಗಿ ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದಶಾಪವಿತ್ರದ
ಬಳಿಗೆ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡಲು ಬೇಗನೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

(Fleet as) a horse, the pure Soma, the illumer of heaven, hastens
the destroyer of Rakshasas, past the woollen fleece.

ಃ ಸಂಹಿತಾಶ್ಲೋಕಃ ।

ಸ ತ್ರಿ¹ತಸ್ಯಾ²ಧಿ³ ಸಾನ⁴ವಿ⁵ ಪವ⁶ನಾನೋ⁷ ಅರೋಚ⁸ಯತ್⁹ ।

ಜಾಮಿ¹⁰ಭಿಃ¹¹ ಸೂರ್ಯಂ¹² ಸಹ¹³ || ೪ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ತ್ರಿ¹ತಸ್ಯ² | ಅಧಿ³ | ಸಾನ⁴ವಿ⁵ | ಪವ⁶ನಾನಃ | ಅರೋಚ⁸ಯತ್⁹ ।

ಜಾಮಿ¹⁰ಭಿಃ | ಸೂರ್ಯಂ¹² | ಸಹ¹³ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಂಭಾಷ್ಯಂ ।

ಸ ಸೋಮಸ್ತ್ರೀತ್ಯ ವಹುರ್ವೇರಧಿ ಸಾನವಿ ಸಮುಚ್ಛ್ರಿತೇ ಯಜ್ಞೇ | ಅಧೀತಿ ಸಪ್ತಮುರ್ಧಾ-
ನುವಾದೀ | ಪವನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋ ಜಾಮಿಭಿಃ ಪ್ರವೃದ್ಧೈರ್ಬಂಧುಭೂತೈರ್ವಾ ಸ್ವತೇಜೋಭಿಃ
ಸಹ ಸಹಿತಃ ಸನ್ನೂರ್ಯಮರೋಚಯತ್ | ಶ್ರುತಾಶಿತನಾರ್ವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೋ—ಆ ಸೋಮನು | ತ್ರಿತಸ್ಯ—ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯು | ಅಧಿ ಸಾನವಿ—ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ | ಪವಮಾನಃ—ಹಿಂದೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವನಾಗಿ ಅಥವಾ ಶೋಧಿತನಾಗಿ | ಜಾಮಿಥಿಃ—ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ | ಸಹ—ಸಹಿತನಾಗಿ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಅಶೋಚಯತ್—ಬೆಳಗುನಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಅದೇ ಸೋಮದೇವನು ತ್ರಿತನೆಂಬ ಮಹರ್ಷಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುನಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

English Translation

The pure Soma upon the high place (of the sacrifice) of Trita attended by its kindred rays, has lighted up the Sun.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ವ್ಯತ್ರಹಾ ವ್ಯಷಾ ಸುತೋ ವರಿವೋವಿದದಾಭ್ಯಃ |

ಸೋಮೋ ವಾಜಮಿವಾಸರತ್ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಃ | ವ್ಯತ್ರಹಾ | ವ್ಯಷಾ | ಸುತಃ | ವರಿವ್ಯವಿತ್ | ಅದಾಭ್ಯಃ |

ಸೋಮಃ | ವಾಜಂಇವ | ಅಸರತ್ || ೫ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸ ವ್ಯತ್ರಹಾ ವ್ಯಷಾ ವರ್ಷಕಃ ಸುತೋಽಭಿಮತೋ ವರಿವೋವಿದ್ಯಷ್ಟುರ್ಧನಸ್ಯ ಲಂಛಕೋಽದಾ-
ಭ್ಯೋಽನ್ವೈರದಂಛನೀಯಃ ಸೋಮೋ ವಾಜಮಿವ ಸಂಗ್ರಾಮಮುತ್ಯ ಇನಾಸರತ್ | ಗಚ್ಛತಿ ಕಲಶಂ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವ್ಯತ್ರಹಾ—ಶತ್ರುಹಂತಕನೂ ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸುರಹಂತಕನೂ | ವ್ಯಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷಕನೂ | ವರಿವೋವಿತ್—ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಧರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನೂ | ಅದಾಭ್ಯಃ—ಅಹಂಸಿತನೂ ಆದ ೩ ಸಃ ಸೋಮಃ—ಓ ಸೋಮನು | ಸುತಃ—ಹಿಂದೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮನಂತರ | ವಾಜಮಿವ—ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೈ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವಂತೆ | ಅಸರತ್—ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ (ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ).

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ರತ್ನುಹಂತಕನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೂ, ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಧನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವವನೂ ಇತರಿಂದ ಒಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗದವನೂ ಆದ ಆ ಸೋಮನು ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟುಕೂಡಲೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಅಪ್ರದಂತೆ ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The slayer of Vritra, the showerer of benefits, the giver of wealth, the invincible, the effused Soma proceeds (to the pitcher) as (a horse) to battle.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸ ದೇವಃ ಕವಿನೇಷಿತೋಽಭಿ ದ್ರೋಣಾನಿ ಧಾವತಿ |

ಇಂದ್ರಂ ದ್ರಾಯ ಮಂಹನಾ || ೬ ||

ಸದಪಾಠಃ

ಸಃ | ದೇವಃ | ಕವಿನಾ | ಇಷಿತಃ | ಅಭಿ | ದ್ರೋಣಾನಿ | ಧಾವತಿ |

ಇಂದುಃ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಮಂಹನಾ || ೬ ||

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಸ ಸೋಮೋ ದೇವ ಇಂದುಃ ಕ್ಷಿದ್ಯಮಾನಃ ಕವಿನಾ ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞೇನಾಧ್ವಯುರ್ಗಣೇಷಿತಃ ಪ್ರೇರಿತಃ ಸನ್ನೋಣಾನಿ ದ್ರೋಣಕಲಶಾನಭಿ ಧಾವತಿ | ಅಭಿಗಚ್ಛತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಾರ್ಥಂ | ಮಂಹನಾ ಮಹಾನ್ವತಿ ಇತಿ ಸಮನ್ವಯಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

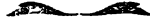
ದೇವಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ಇಂದುಃ—ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜಿನುಗುತ್ತಿರುವವನೂ | ಮಂಹನಾ—ಮಹತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನೂ ಆದ | ಸಃ—ಆ ಸೋಮನು | ಕವಿನಾ—ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನಾದ ಅಧ್ವಯುರ್ಗಣನಿಂದ | ಇಷಿತಃ—ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ | ದ್ರೋಣಾನಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು | ಅಭಿ—ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸಿ | ಇಂದ್ರಾಯೆ—ಇಂದ್ರನ ಮನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಧಾವತಿ—ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ, ಮಹತ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವನೂ, ದ್ರವರೂಪದಲ್ಲಿ ಜಿನುಗುತ್ತಿರುವವನೂ ಆದ ಆ ಸೋಮನು ಕ್ರಾಂತಪ್ರಜ್ಞನಾದ ಅಧ್ವಯುರ್ಗಣನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The divine Soma, when effused by the priest, hastens in his might to the pitchers for Indra-

ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏಷ ಇತಿ ಪದ್ಮಜಂ ಚತುರ್ದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವತಃ | ಏಷ ಉ ಸ್ಯ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು— ಏಷಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾಭಂದವ್ಯುಗಲು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮ ಇತೆಯಲ್ಲಿ— ಏಷ ಉ ಸ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೩೮

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೩೮ ||
ಅಷ್ಟಕ—೩ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೨೮ ||
ಸೂಕ್ತದವ್ವಿರುವ ಮುಕ್ತಂತ್ಯ—೬ ||
ಯುಗಿ—ರಹೂಗಣಃ ||
ದೇವತಾ—ಪವನಾಸಃ ಸೋಮಃ ||
ಭಂದ—ಗಾಯತ್ರೀ ||

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ಉ ಸ್ಯ ವ್ಯಷಾ ರಥೋಽವ್ರೋ ವಾರೇಭಿರರ್ಷತಿ |

ಗಚ್ಛನ್ನಾಜಂ ಸಹಸ್ರಿಣಂ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ಊಂ ಇತಿ | ಸ್ಯಃ | ವ್ಯಷಾ | ರಥಃ | ಅವ್ಯಃ | ವಾರೇಭಿಃ | ಅರ್ಷತಿ |

ಗಚ್ಛಿನ್ | ವಾಜಂ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸ್ಯ ಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಏವೋಽಭಿಸುತಃ ಸೋನೋ ವ್ಯಷಾ ವರ್ಷಿತಾ ರಥೋ ರಾಹಣ್ಯಭಾವೋಽ-
ವ್ರೋವಾರೇಭಿರವೇವಾಲ್ಪದರ್ಶತಾಪವಿತ್ರೇಣಾರ್ಷತಿ | ಗಚ್ಛತಿ ಕಲತಂ | ವಾಜಮನ್ಸಂ ಸಹಸ್ರಿಣಂ

ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕಂ ಯಜಮಾನಾಯ ಪ್ರದಾತುಂ ಗಚ್ಛನ್ನೋಣಕಲಶಂ ಪ್ರವಿಶನ್ನರ್ಪತೀತ್ಯರ್ಥಃ ! ಉ
ಪೂರಣಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ—ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದನೋ | ರಥಃ—ರಥದಂತೆ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವನೂ | ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ |
ಏನಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮನು | ಸಹಸ್ರಣಂ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅಥವಾ ಅಪರಿಮಿತವಾದ | ನಾಜಂ—
ಅನ್ನವನ್ನು (ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ) | ಆವ್ಯಃ ನಾರೇಭಿಃ—ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ
ದಲಸವಿತ್ತದಿಂದ ಶೋಧಿತನಾಗಿ | ಅರ್ಪತಿ—ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಈಸುವರ್ಷಕನೂ, ರಥದಂತೆ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವನೂ, ಈಗತಾನೇ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಆದ
ಈ ಸೋಮನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕುರಿಯ ಉಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ
ದಲಸವಿತ್ತದಿಂದ ಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದ್ರೋಣಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

This Soma the showerer of benefits, the chariot, dashes through the
woollen fleece, bearing (to the worshipper) thousand-fold food.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏತಂ ತ್ರಿತಸ್ಯ ಯೋಷ್ಣೋ ಹರಿಂ ಹಿಂತ್ವಂತ್ಯದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದುಮಿಂದ್ರಾಯ ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏತಂ | ತ್ರಿತಸ್ಯ | ಯೋಷ್ಣಃ | ಹರಿಂ | ಹಿಂತ್ವಂತಿ | ಅದ್ರಿಭಿಃ |

ಇಂದುಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಏತಮಿಂದಂ ಕ್ಲಿಷ್ಟಮಾನಂ ಹರಿಂ ಹರಿತವರ್ಣಂ ಸೋಮಂ ತ್ರಿತಸ್ಯರ್ಷೇರ್ಯೋಷ್ಣೋಽಂ-
ಗುಲಯೋಽದ್ರಿಭಿರ್ನೈತೀಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಹರಿಂ—ಹಸರವರ್ಣದಂತಿರುವ | ಇಂದುಂ—ರಸಪೂರಿತವಾದ | ಏತಂ—ಈ ಸೋಮಲತಿಯನ್ನು |
ತ್ರಿತಸ್ಯ—ತ್ರಿತಸೇಬು ಪುಷಿಯ | ಯೋಷ್ಣಃ—ಬೆರಳುಗಳು | ಅದ್ರಿಭಿಃ—ಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜುತ್ತಾ |
ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಹಿಂತ್ವಂತಿ—ವೈರಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂಡುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ರಸಪೂರಿತವಾದ ಹಸಿರುಬಣ್ಣದ ಈ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ತ್ರಿಶುಕುಷಿಯ ಬೆರಳುಗಳು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಜಪ್ಪಿಸಿ, ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ರಸವನ್ನು ಹೊರಸೂಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The fingers of Tritra effuse by the stones this green-tinted juice for Indra's drinking.

। ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ ।

ಏತಂ ತ್ವಂ ಹರಿತೋ ದಶ ಮನುಷ್ಯಜ್ವಂತೇ ಅಪಸ್ವನಃ ।

ಯಾಭಿರ್ನುದಾಯ ಶುಂಭತೇ || ೩ ||

। ಪದಾಶಾಃ ।

ಏತಂ | ತ್ವಂ | ಹರಿತಃ | ದಶ | ಮನುಷ್ಯಜ್ವಂತೇ | ಅಪಸ್ವನಃ |

ಯಾಭಿಃ | ನುದಾಯ | ಶುಂಭತೇ || ೩ ||

। ಸಾಯಣಶಾಖಾಃ ।

ಏತಂ ತ್ವಂ ತಂ ಸೋಮಮಧ್ವರ್ಯೋರ್ಧತ ಹರಿತೋ ಹರಣಸ್ತಥಾವಾ ಅಂಗುಲಯೋಽಪಸ್ವನಃ ಆರ್ನೋಜ್ವನಃ ಸತ್ಯೋ ಮನುಷ್ಯಜ್ವಂತೇ | ಶೋಧಯಂತಿ | ಯಾಭಿರಿಂದ್ರಸ್ಯ ಮದಾಯ ಶುಂಭತೇ ದೀಪ್ಯತೇ | ಶೋಧ್ಯತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ | ತಮೇತಮಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

। ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಹರಿತಃ—ಹಸಿರುಬಣ್ಣದಿಂದ ಸಿಕ್ತವಾದ | ಪಶ—ಅಧ್ವರ್ಯವಿನ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳು | ಅಪಸ್ವನಃ—ಹಿಂದುವ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗಿ | ತ್ವಂ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಏತಂ—ಆ ಸೋಮವನ್ನು | ಮನುಷ್ಯಜ್ವಂತೇ—ಶೋಧಿಸುತ್ತವೆ | ಯಾಭಿಃ—ಆ ಬೆರಳುಗಳಿಂದ | ಮದಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ | ಶುಂಭತೇ—ಸೋಮರಸವು ಶೋಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಹಿಂದುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಸಿರುಬಣ್ಣದಿಂದ ಸಿಕ್ತವಾದ ಅಧ್ವರ್ಯವಿನ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಶೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The ten fingers, eager in the work, express that (Soma), and by them it is purified for the exhilaration (of Indra).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ಸ್ಯ ಮಾನುಷೀಷ್ಠಾ ತೈನೋ ನ ವಿಕ್ಷು ಸೀದತಿ |
ಗಚ್ಛೆನ್ನಾರೋ ನ ಯೋಷಿತಂ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ಮಾನುಷೀಷು | ಆ | ತೈನಃ | ನ | ವಿಕ್ಷು | ಸೀದತಿ |
ಗಚ್ಛೆನ್ | ಜಾರಃ | ನ | ಯೋಷಿತಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸ್ಯ ಸ ಏಷ ಸೋಮೋ ಮಾನುಷೀಷು ವಿಕ್ಷು ಪ್ರಜಾಸು ಯಜಮಾನರೂಪಾಸ್ತನುಗ್ರಹೇಣಾ
ಸೀದತಿ ತೈನೋ ನ ತೈನ ಇವ | ಪುನಃ ಕ ಇವ | ಯೋಷಿತಂ ಗಚ್ಛೆನ್ನಾರೋ ನ ಜಾರ ಇವ |
ಸ ಯಥಾ ಸಂಕೇತಿಸ್ತಸ್ಯಾಃ ಕಾಮಪೂರಣಾಯ ಗೂಢೋ ಗಚ್ಛತಿ ತದ್ವದಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮರಸವು | ತೈನೋ ನ—(ಸೋಮನನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ)
ತೈನಪಕ್ಷಿಯಂತೆಯೂ | ಯೋಷಿತಂ—ತಾನು ಕಾಮಿಸಿದ ಯುವತಿಯನ್ನು | ಗಚ್ಛೆನ್—ಸಮಾಪಿಸುವ |
ಜಾರೋ ನ—ಪ್ರಿಯನಂತೆಯೂ | ಮಾನುಷೀಷು ವಿಕ್ಷು—ಮಾನವರಾದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನರ
ಬಳಿಯಲ್ಲಿ | ಆ ಸೀದತಿ—ಅನುಗ್ರಹಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸೋಮವು, ತೈನಪಕ್ಷಿಯಂತೆಯೂ, ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಯುವತಿಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುವ
ಪ್ರಿಯನಂತೆಯೂ ಮಾನವರಾದ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಹರಿದು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತದೆ.

English Translation

That Soma sits down amongst human beings like a falcon, hastening
as a gallant to his mistress.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಏಷ ಸ್ಯ ಮದ್ಯೋ ರಸೋಽವ ಚಷ್ಟೇ ದಿವಃ ತಿತುಃ |
ಯ ಇಂದುರ್ವಾರಮಾವಿಶತ್ || ೫ ||

ಃ ಕವಿತಾಃ :

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ಮದ್ಯಃ | ರಸಃ | ಅವಃ | ಜಪ್ತೇ | ದಿವಃ | ಶಿಶುಃ |

ಯಃ | ಇಂದುಃ | ವಾರಂ | ಅ | ಅವಿತರ್ಥ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಸ್ಯ ಸ ಏಷ ಮದ್ಯೋ ಮಪನಿಮಿತ್ತೋ ರಸೋಽವಜಪ್ತೇ | ಸರ್ವಮವಪತ್ಯತಿ | ದಿವಃ ಶಿಶುರ್ದ್ಯುಪುತ್ರಃ | ತತ್ತೋತ್ಪತ್ತೇಃ ಪುತ್ರತ್ವಮಸ್ಯ | ಯ ಇಂದೂರ್ಧ್ವಪ್ರಃ ಸೋನೋ ವಾರಂ ದಶಾಪವಿತ್ರಮಾವಿಶದಾವಿಶತಿ ಸ ಏಷ ಇತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಸ್ಯಃ—ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ | ಮದ್ಯಃ—ಹರ್ಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ | ಏಷಃ ರಸಃ—ಈ ಸೋಮರಸವು | ಅವ ಜಪ್ತೇ—ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತದೆ | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ (ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ) | ಶಿಶುಃ—ಶಿಶುರೂಪವಾಗಿದೆ | ಯ ಇಂದುಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಂಶತ ಅ ಸೋಮರಸವು | ವಾರಂ—(ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ) ದಶಾಪವಿತ್ರವನ್ನು | ಅವಿತರ್ಥ—ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ :

ಹರ್ಷಕಾರಕವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸೋಮರಸವು ಸರ್ವವನ್ನೂ ನೋಡುವುದು. (ಹಿಂದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ) ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಶಿಶುರೂಪವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಇಂಶತ ಸೋಮರಸವು ತೋಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ದಶಾಪವಿತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

That exhilarating juice beholds all, —Indu, the child of heaven, that percolates through the fleece.

ಃ ಸಂಹಿತಾಭಾಷಣಃ :

ಏಷ ಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಸುತೋ ಹರಿರರ್ಷತಿ ಧರ್ಷಸಿಃ |

ಕ್ರಂದನ್ಯೋನಿಮುಛಿ ಪ್ರಿಯಂ || ೬ ||

ಃ ಪದವಾಚಃ :

ಏಷಃ | ಸ್ಯಃ | ಪೀತಯೇ | ಸುತಃ | ಹರಿಃ | ಅರ್ಷತಿ | ಧರ್ಷಸಿಃ |

ಕ್ರಂದನ್ | ಯೋನಿಂ | ಅಛಿ | ಪ್ರಿಯಂ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಏಷ ಸ್ಯ ಸ ಸೋಮಃ ಪೀತೆಯೇ ಪಾನಾಯ ಸುತೋಽಭಿಷುತೋ ಹರಿಹರಿತವರ್ಣೋ
ಧರ್ಣಸಿಧಾರಕಃ ಪ್ರಿಯಂ ಸ್ವಪ್ರಿಯಭೂತಂ ಯೋನಿಂ ಸ್ಥಾನಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಂ ಕ್ರಂದತ್ಸಾಬ್ಧಿಯನ್ನ-
ಭೃಷ್ಣತಿ | ಗಚ್ಛತಿ |

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ |

ಧರ್ಣಸಿಃ—ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಧರಿಸುವ | ಹರಿಃ—ಹೆಸರುಬಣ್ಣದ ಸ್ಯಃ ಏಷಃ—ಶ್ರುತಿದ್ಧವಾದ ಈ ಸೋಮ
ಲತೆಯು | ಪೀತೆಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು | ಪ್ರಿಯಂ—ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾದ |
ಯೋನಿಂ—ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ | ಕ್ರಂದನ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಅಭಿ
ಅರ್ಷತಿ—ಹೆಂದು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ |

ಜಗದ್ಧಾರಕನಾದ ಹೆಸರುಬಣ್ಣದ ಈ ಸೋಮಲತೆಯು ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಜಜ್ಜಿ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ತನಗೆ ಪ್ರೀತಿ
ಪಾತ್ರವಾದ ಮತ್ತು ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶದ ಬಳಿಗೆ ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಹೆಂದುಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

That green-tinted, all-sustaining (Soma), when effused for the drink-
ing (of the gods), rushes crying aloud to its beloved place.

ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಆಶುರರ್ಷೇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಪಂಚದಶಂ ಸೂಕ್ತಮಾಂಗಿರಸಸ್ಯ ಬೃಹನ್ನತೇರಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ
ಪವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ಆಶುರರ್ಷ ಬೃಹನ್ನತಿರಿತ್ಯೆಕಾತ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಆಶುರರ್ಷ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.
ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಬೃಹನ್ನತಿಃ ಎಂಬುವನು ಮುಷಿಯು ; ಪವಮಾನಸೋಮನು
ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ವು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಆಶುರರ್ಷ ಬೃಹನ್ನತಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು.
ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ — ೩೯

ಮಂಡಲ—೯ || ಅನುವಾಕ—೨ || ಸೂಕ್ತ—೩೯ ||

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೨೯ ||

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಷ್ಯೆ—೬ ||

ಮುಷಿ—ಬೃಹನ್ನತಿಃ ||

ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ |

ಹಂದೆ—ಗಾಯತ್ರೀಃ ||

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಅತುರೇರ್ಷ್ ಭುಹನ್ಯತೇ ಪರಿಪ್ರಿಯೇಣಾ ಧಾಮ್ನಾ |

ಯತ್ರ ದೇವಾ ಇತಿ ಬ್ರವನ್ || ೧ ||

• ಪದವಾಕ್ಯಃ •

ಅತುಃ | ಅರ್ಷ | ಭುಹನ್ಮತುತೇ | ಪರಿ | ಪ್ರಿಯೇಣಾ | ಧಾಮ್ನಾ |

ಯತ್ರ | ದೇವಾಃ | ಇತಿ | ಬ್ರವನ್ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಭುಹನ್ಯತೇ ಮಹಾಮತೇ ಸೋಮ ಪ್ರಿಯೇಣಾ ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಿಯತಮೇಷ ಧಾಮ್ನಾ ಶರೀರೇಣ ಧಾರಯಾತುಃ ಶೀಘ್ರಃ ಸನ್ಯರ್ಯರ್ಷ | ಪರಿಗಚ್ಛ | ಯತ್ರ ದೇವಾ ಇಂದ್ರಾದಯೋ ವರ್ತಂತ ಇತಿ ಬ್ರವನ್ ಬ್ರುವನ್ಮುಚ್ಚಾರಯನ್ | ತಾಂ ದಿಶಂ ಗಚ್ಛಾಮಿತಿ ಬ್ರುವನ್ಮಿತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಭುಹನ್ಯತೇ—ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಪ್ರಿಯೇಣಾ—ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ | ಧಾಮ್ನಾ—ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು | ಯತ್ರ—ಎಲ್ಲಿ | ದೇವಾಃ—ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಇರುವರು ? | ಇತಿ—ಹೀಗೆಂದು | ಬ್ರವನ್—ಹೇಳುತ್ತಾ | ಅತುಃ—ಶೀಘ್ರಗಮನವೈಕ್ಯವನಾಗಿ | ಪರಿ ಅರ್ಷ—ಬೇಗನೆ ಹೋಗು.

• ಧಾರ್ವಾಕ್ಯಃ •

ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿಕಾರಿಯಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಎಲ್ಲಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ತೇಜಃಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಗನೆ ಹೋಗು.

English Translation

Great-minded Soma, go swift with your body that is most dear (to the gods), saying, "Where are the gods?"

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ •

ಪರಿಷ್ಕೃಣ್ವಾನ್ನನಿಷ್ಕೃತಂ ಜನಾಯ ಯಾತಯನ್ನಿಷ್ಠಃ |

ವೃಷ್ಟಿಂ ದಿವಃ ಪರಿ ಸ್ರವ || ೨ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಪ್ರಿಕ್ತೃಣ್ | ಅನೀಕ್ಯತಂ | ಜನಾಯ | ಯಾತಯನ್ | ಇಷಃ |

ವೃಷ್ಟಿಂ | ದಿವಃ | ಪರಿ | ಸ್ರವ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಅನೀಕ್ಯತಮಸಂಸ್ಕೃತಂ ಯಜಮಾನಂ ಸ್ಥಾನಂ ವಾ ಪರಿಪ್ರಕ್ತೃಣ್ವಂಸ್ಕುರ್ವಿಜ್ಞಾನಾಯ ಯಾಗಕರ್ತೃ ಇಷೋಽನ್ನಾನಿ ಯಾತಯನ್ನಿರ್ಗಮಯನ್ನಿವೋಽಂತರಿಕ್ಷಾದ್ವೃಷ್ಟಿಂ ಪರಿ ಸ್ರವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ಅನೀಕ್ಯತಂ—ಅಸಂಸ್ಕೃತನಾದ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಅಥವಾ ಅಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು | ಪರಿಪ್ರಕ್ತೃಣ್—ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ | ಜನಾಯ—ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ಯಜಮಾನನಿಗೆ | ಇಷಃ—ಅನ್ನಗಳನ್ನು | ಯಾತಯನ್—ಒದಗಿಸುತ್ತಲೂ | ದಿವಃ—ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ | ವೃಷ್ಟಿಂ—ಮಳೆಯನ್ನು | ಪರಿ ಸ್ರವ—ಸುರಿಸು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಅಸಂಸ್ಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಶುದ್ಧವಲ್ಲದ ಯಜಮಾನನನ್ನೂ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಶುದ್ಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಯಜ್ಞಕರ್ತನಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಿಂದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸು.

English Translation -

Sanctifying the unconsecrated (worshipper) bringing food for the offerer, pour down rain from heaven.

|| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ||

ಸುತ ಏತಿ ಪವಿತ್ರ ಆ ತ್ವಿಷ್ಟಿಂ ದಧಾನ ಓಜಸಾ |

ವಿಚಕ್ಷಾಣೋ ವಿರೋಚಯನ್ || ೩ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸುತಃ | ಏತಿ | ಪವಿತ್ರೇ | ಆ | ತ್ವಿಷ್ಟಿಂ | ದಧಾನಃ | ಓಜಸಾ |

ವಿಚಕ್ಷಾಣಃ | ವಿರೋಚಯನ್ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ ।

ಸುತೋಽಧಿಸುತಃ ಸೋಮಃ ಸನ್ನವಿಶ್ರೇ ದಶಾಪವಿಶ್ರೇ | ಆ ಇತ್ಯನರ್ಥಃ | ಓಜಸಾ ಬಲೇನ ಶೀಘ್ರಮೇತಿ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕೀದೃಶಃ ಸರ್ಗ | ತ್ವಿಷಿಂ ದ್ವೀಪ್ತಿಂ ದಧಾನೋ ಧಾರಯಿಷ್ವಚ್ಚಾಣಾಃ ಸರ್ವಂ ಪಶ್ಯನ್ನಿರೋಚಯನ್ನೀಪಯಂತ್ಸು | ಕಂ | ದೇವಾನಿತಿ ತೇಷಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ।

ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸವು | ತ್ವಿಷಿಂ—ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು | ದಧಾನೇ—ಧರಿಸುತ್ತಲೂ | ವಿಚ್ಛಾಣಾಃ—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲೂ | ವಿರೋಚಯನ್—ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಲೂ | ಓಜಸಾ—ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ | ಪವಿಶ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ | ಆ ಏತಿ—ಹೋಗುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸವು ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಲೂ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲೂ ದೇವಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಬಳಿಗೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

(The Soma) when effused enters the filter with force, giving forth light, beholding and illuminating (all things).

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಃ ।

ಅಯಂ ಸ ಯೋ ದಿವಸ್ವರಿ ರಘುಯಾಮಾ ಪವಿತ್ರ ಅ ।

ಸಿಂಧೋರೂರ್ಮಾ ವ್ಯಕ್ಷರತ್ || ೪ ||

ಃ ಪದವಾಃ ।

ಅಯಂ | ಸಃ | ಯಃ | ದಿವಃ | ಪರಿ | ರಘುಯಾಮಾ | ಪವಿತ್ರೇ | ಅ |

ಸಿಂಧೋರೇ | ಉರ್ಮಾ | ವಿ | ಅಕ್ಷರತ್ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಜಘಾತ್ಯಂ ।

ಅಯಂ ಸ ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರ ಅ ಸಿಚ್ಯಮಾನ ಇತಿ ತೇಷಃ | ಸಿಂಧೋರ್ಜಲಸ್ರಾವಿಸ್ಯಾ ಉರ್ಮೋರ್ಮಾ ಸಂಪಾತೇ ವ್ಯಕ್ಷರತ್ | ವಿವಿಧಂ ಪುರತಿ | ಸ ಇತ್ಯುಕ್ತಂ ಕ ಇತ್ಯಾಪ | ಯೋ ದಿವಸ್ವರಿ ದ್ವೀಪೀಕಸ್ಯೋಽಪರಿ ರಘುಯಾಮಾ ಲಘುಗಮನೋ ದೇವಸ್ರಾಪ್ತೌ ಸೋಮಯಮಿತಿ ಸಂಖಂಧಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮನು | ದಿವಃ ಪರಿ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ | ರಘುಯಾಮಾ—
ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸಗಮನದಿಂದ ಸಮಾಪಿಸುವುದೋ | ಅಯಂ ಸಃ—ಅಂತಹ ಈ ಸೋಮನು |
ಸಿಂಧೋಃ—ಸಮುದ್ರದ | ಊರ್ವಾ—ಅಲೆಗಳಮೇಲೆ ಉದಕದ ತುಂತುರುಗಳು ಬೀಳುವಂತೆ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾ
ಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ | ಆ (ಸಿಚ್ಯಮಾನಃ)—ಹನ್ನೆರಡು ಬೀಳುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸ್ವರ್ಗದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಈ ಸೋಮರಸವು ಸಮುದ್ರದ ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೆ
ತುಂತುರುಗಳು ಬೀಳುವಂತೆ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ತುಂತುರುಗಳಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ.

English Translation

This (Soma), who light of movement (mounts) to heaven, flows
through the filter in a stream of water,

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಅವಿವಾಸನ್ವರಾವತೋ ಅಘೋ ಅರ್ವಾವತಃ ಸುತಃ |

ಇಂದ್ರಾಯ ಸಿಚ್ಯತೇ ಮಧು || ೫ ||

ಪದಪಾಠಃ

ಅವಿವಾಸನ್ | ಪರ್ವಾವತಃ | ಅಘೋ ಇತಿ | ಅರ್ವಾವತಃ | ಸುತಃ |

ಇಂದ್ರಾಯ | ಸಿಚ್ಯತೇ | ಮಧು || ೫ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುತೋಽಭಿಷುತಃ ಸೋಮಃ ಪರಾವತಃ | ದೂರನಾಮೃತತ್ | ದೂರಸ್ಥಾನ್ ಅಘೋ ಅಪಿ
ಚಾರ್ವಾವತೋಽಂತಿಕಸ್ಥಾಂಶ್ಚ ದೇವಾನಾವಿವಾಸನ್ ಸೇನ ಪರಿಚರಣಾಯೇತ್ಯರ್ಥಃ | ಇಂದ್ರಾಯೇಂ-
ಪ್ರಾರ್ಥಂ ಮಧು ಮಧುಸದೃಶಃ ಸೋಮಃ ಸಿಚ್ಯತೇ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸುತಃ—ಹಿಂದೆಲ್ಲು ಈ ಸೋಮನು | ಪರಾವತಃ—ದೂರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಅಘೋ—
ಮತ್ತು | ಅರ್ವಾವತಃ—ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ | ಅವಿವಾಸನ್—ತನ್ನ ರಸದಿಂದ ಪಂಚರಿಸುತ್ತಾ |
ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಮಧು—ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು | ಸಿಚ್ಯತೇ—ಸಂಪಡಿಸುತ್ತದೆ
ಅಥವಾ ಸ್ರವಿಸುತ್ತದೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಹಿಂದಲ್ಲುಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸೋಮನು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮಾಸಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ರಸದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಧುರವಾದ ರಸವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The effused (Soma) honouring (the gods), whether he is far off or nigh, is poured out (as) madhu for Indra.

• ಸಂಹಿತಾಶಾಖಾಃ •

ಸಮಾಚೀನಾ ಅನೂಷತ ಹರಿಂ ಹಿಂಸ್ತಂತ್ಯದ್ರಿಘಿಃ |

ಯೋನಾವೃತಸ್ಯ ಸೀದತ || ೬ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಸಂಸ್ತಂತ್ಯಚೀನಾಃ | ಅನೂಷತ | ಹರಿಂ | ಹಿಂಸ್ತಂತ್ಯ | ಅದ್ರಿಘಿಃ |

ಯೋನೌ | ಋತಸ್ಯ | ಸೀದತ || ೬ ||

• ಸಾಯಂಜಞಾಃ •

ಸಮಾಚೀನಾಃ ಸಮ್ಯಗಂಚಿತಾಃ ಸಂಗತಾಃ ಸ್ತೋತ್ರಾರೋಽನೂಷತ | ಸ್ತುವಂತಿ | ಕಂ ಚ ಸೋಮಂ ಹರಿಂ ಹರಿತವರ್ಣಂ ಹಿಂಸ್ತಂತ್ಯಿ | ಪ್ರೇರಯಂತಿ | ಗಮಯಂತ್ಯದ್ರಿಘಿಘಾಗ್ರಾವಘಿಃ | ಯಸ್ಮಾದೇವಂ ತಸ್ಮಾದ್ವೃತಸ್ಯ ಯಜ್ಞಸ್ಯ ಯೋನೌ ಸ್ಯಾ ನೇ ಸೀದತ | ನಿಷಣ್ಣಾ ಭವತ ಹೇ ದೇವಾಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಸಮಾಚೀನಾಃ—ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವ ಜನರಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ | ಅನೂಷತ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ | ಹರಿಂ—ಹರಿತವರ್ಣದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು | ಅದ್ರಿಘಿಃ—ಕೃಷ್ಣಗಳಿಂದ | ಹಿಂಸ್ತಂತ್ಯಿ—ಜಜ್ಜ ರಸವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾರೆ (ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ) | ಋತಸ್ಯ—ಯಜ್ಞದ | ಯೋನೌ—ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ | ಸೀದತ—ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.

• ಛಾಂದೋಃ •

ಸ್ತೋತ್ರಜನರಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೆಡೆ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಸರುಬಣ್ಣದ ಸೋಮಲತೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣಗಳಿಂದ ಜಜ್ಜ ರಸವನ್ನು ಸೂಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲೈ ದೇವತೆಗಳೇ ನೀವು ಈ ಯಜ್ಞದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ.

English Translation

The united (worshippers) praise (him), they squeeze (him) forth green-tinted with the stones; sit down (O gods) at the place of sacrifice.

ನಲವತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪುನಾನ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಜೋಡಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾದ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಪುನಾನ ಇತ್ಯನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಪುನಾನಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹೆದಿನಾರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮುಷಿದೇವತಾಭಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪುನಾನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೦

ಮಂಡಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೪೦ •

ಅಷ್ಟಕ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೮ | ವರ್ಗ—೩೦ •

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತಂಶ್ಯ—೬ •

ಮುಷಿ—ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ •

ದೇವತಾ—ಪವಮಾನಃ ಸೋಮಃ •

ಭಂದೆ—ಗಾಯತ್ರೀಃ •

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಪುನಾನೋ ಅಕ್ರಮಾದಭಿ ವಿಶ್ವಾ ಮೃಧೋ ವಿಚರ್ಷಣಿಃ |

ಶುಂಭಂತಿ ವಿಪ್ರಂ ಧೀತಿಭಿಃ || ೧ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪುನಾನಃ | ಅಕ್ರಮಿಾತ್ | ಅಭಿ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಮೃಧಃ | ವಿಚರ್ಷಣಿಃ |

ಶುಂಭಂತಿ | ವಿಪ್ರಂ | ಧೀತಿಭಿಃ || ೧ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋ ವಿಚರ್ಷಣಿದ್ರಷ್ಟಾ ಸೋಮೋ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾನ್ಮೃಧೋ ಹಿಂಸಕಾ—
ಇತ್ಯತ್ರೂ ನಭ್ಯಕ್ರಮಿಾತ್ | ಅತಿಕ್ರಾಂತನಾನ್ | ತಂ ವಿಪ್ರಂ ಮೇಧಾವಿನಂ ಧೀತಿಭಿಃ ಕರ್ಮಾಧಿರಭಿಷವಾ—
ವಿಭಿಃ ಸ್ತುತಿಧಿರ್ವಾ ಶುಂಭಂತಿ | ದೀಪಯಂತಿ | ಅಲಂಕುರ್ವಂತಿ ||

ಪ್ರತಿಪಾಠಃ

ಪ್ರೆನಾಣೆ—ಶುದ್ಧೀಕಾರಕನಾದ | ವಿಚರ್ಷಣೆ—ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡುವ ಈ ಸೋಮದೇವನು | ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತರಾದ | ವ್ಯುಧಿ—ಹಂಸಕರಾದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು | ಅಥ ಅಶ್ರಮಿಷಾ ಅತಿಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ | ವಿಶ್ರಂ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಆ ಸೋಮನನ್ನು | ಧೀತಿಛಿ—ಉತ್ತಮವಾದಿಹರ್ಮಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ | ಶುಂಧಂತಿ—ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ).

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಶುದ್ಧೀಕಾರಕನೂ, ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡುವವನೂ ಆದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ಹಂಸಕರಾದ ಸಮಸ್ತ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಕರಾಜ್ಯಾಪುರಸ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಈ ಸೋಮನನ್ನು ಅಧಿಪತಕರ್ಮಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾರೆ.

English Translation

The pure all-seeing (Soma) has overcome all enemies ; (the worship-pers) grace the sage (Soma) with their praises.

|| ಸಂಕೀರ್ತನಾಃ ||

ಆ ಯೋನಿಮರುಣೋ ರುಹದ್ವಮದಿಂದ್ರಂ ವ್ಯಷಾ ಸುತಃ |

ಧ್ರುವೇ ಸದಸಿ ಸೀದತಿ || ೨ ||

|| ಪದಾರ್ಥ ||

ಆ | ಯೋನಿ | ಅರುಣಃ | ರುಹತ್ | ಗಮತ್ | ಇಂದ್ರಂ | ವ್ಯಷಾ | ಸುತಃ |

ಧ್ರುವೇ | ಸದಸಿ | ಸೀದತಿ || ೨ ||

|| ಸಾಯಿಭಾಷ್ಯಂ ||

ಅಯಮರುಣೋರುಣವರ್ಣಃ ಸೋಮೋ ಯೋನಿಂ ಸ್ವಾಸಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಮಾ ರುಹತ್ | ಅರೋದತಿ | ತತ ಇಂದ್ರಂ ಗಮತ್ | ಗಚ್ಛತಿ | ಕುತಃ ಸನ್ | ಅಯಂ ವ್ಯಷಾ ವರ್ಷಃ ಫಲಾನಾಂ ಸುಸೋದ್ರಘುತಃ ಸನ್ಲಕ್ಷ್ಯಾ ಧ್ರುವೇ ಸದಸಿ ಸ್ಥಿರೇ ಸ್ವಾಣೇ ದ್ಯುರೋಳಾಪ್ಯೇ ಸೀದತಿ | ನಿವಶತಿ |

|| ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ||

ಅರುಣಃ—ಹೊಂಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸವು | ಯೋನಿಂ—ಸ್ವಸ್ಥನಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು | ಅ ರುಹತ್—ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ (ಅನಂತರ) | ಇಂದ್ರಂ—ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ | ಗಮತ್—(ಆಹುತಿ ಮೂಲಕ) ಹೋಗುತ್ತದೆ | ವ್ಯಷಾ—ಕಾಮವರ್ಷವಾದ ಈ ಸೋಮವು | ಸುತಃ—ಹಿಂಜಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ | ಧ್ರುವೇ—ಸ್ಥಿರವಾದ | ಸದಸಿ—ಸ್ವಾಸನಾದ ಸ್ವಗ್ರೋಳದಲ್ಲಿ | ಸೀದಸಿ—ನೆಲೆಸುತ್ತದೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

(ಬಭ್ರು) ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಈ ಸೋಮರಸವು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವಾದ ದ್ರೋಣಕಲಶವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿಂದ (ಆಹುತಿಯ ಮೂಲಕ) ಇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ರಸವು ಸ್ಥಿರವಾದ ಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ಯುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೆಲಸುತ್ತದೆ.

English Translation

The twany-hued showerer (of benefits) when effused ascends to his place; he goes to Indra : he dwells in the fixed abode (of heaven).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ನೂ ನೋ ರಯಿಂ ಮಹಾಮಿಂದೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸೋಮ ವಿಶ್ವತಃ |

ಆ ಪವಸ್ವ ಸಹಸ್ರಿಣಂ || ೩ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ನು | ನಃ | ರಯಿಂ | ಮಹಾಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಅಸ್ಮಭ್ಯಂ | ಸೋಮ | ವಿಶ್ವತಃ |

ಆ | ಪವಸ್ವ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಅಭಿಷುತಸ್ತಂ ಹೇ ಇಂದೋ ನೋಽಸ್ಮಭ್ಯಂ ನು ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಮಹಾಂ ಮಹಾಂತಂ ಸಹಸ್ರಿಣಮಸಂಖ್ಯಾತಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ವಿಶ್ವತ ಆ ಪವಸ್ವ | ಸರ್ವತಃ ಪರಿಸ್ರವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೋಮ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಇಂದೋ—ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ (ನೀನು) ನಃ—ನಮಗೆ | ನು—ಬೇಗನೆ | ಮಹಾಂ—ಬಹಳವಾದುದೂ | ಸಹಸ್ರಿಣಂ—ಅಪರಿಮಿತವಾದುದೂ ಆದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ವಿಶ್ವತಃ—ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ | ಆ ಪವಸ್ವ—ತಂದೊಡಗಿಸು.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರವಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮಗೆ ಬಹಳವಾದುದೂ ಅಪರಿಮಿತವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನು ಸಮಸ್ತದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಬೇಗನೆ ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

O Indu, O Soma, quickly pour upon us from all quarters vast and infinite riches.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ವಿಶ್ವಾ ಸೋಮ ಪವಮಾನ ದ್ಯುಮ್ನಾನೀಂದವಾ ಭರ |

ವಿದಾಃ ಸಹಸ್ರಿಣೀಃ || ೪ ||

ಃ ಪದಾಠಃ :

ವಿಶ್ವಾ | ಸೋಮ | ಪವಮಾನ | ದ್ಯುಮ್ನಾನಿ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಅ | ಭರ |

ವಿದಾಃ | ಸಹಸ್ರಿಣೀಃ | ಇಃ || ೪ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸೋಮ ಪವಮಾನ ಪೂಯಮಾನೇಂದೋ ದೀಪ್ತ ಕ್ವಂ ವಿಶ್ವಾ ಸರ್ವಾಣಿ ಬಹುವಿಧಾನಿ ದ್ಯುಮ್ನಾನಿ ಪ್ರವಿಣಾನ್ಯಾಭರ | ಅಹರ | ವಿದಾ ಲಂಛಯ ಚ ಸಹಸ್ರಿಣೀಃ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕಾಫೀ-
ಷೋಽನ್ಯಾನಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಪವಮಾನ—ಕುದ್ಧಿಕಾರಕನೂ | ಇಂದೋ—ಪ್ರಕಾಶಯುತನೂ ಆದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ |
ವಿಶ್ವಾ—ಸಮಸ್ತವಾದ ಅಥವಾ ಬಹು ವಿಧವಾದ | ದ್ಯುಮ್ನಾನಿ—ಧನಗಳನ್ನು | ಅ ಭರ—ನಮಗೆ ತಂದೊಡ
ಗಿಸು | ಸಹಸ್ರಿಣೀಃ—ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ | ಇಃ—ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ | ವಿದಾಃ—ಒಡಗೂಡಿದರು.

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಕುದ್ಧಿಕಾರಕನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಸಮಸ್ತವಾದ ಅಥವಾ ಬಹು ವಿಧವಾದ
ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಸಹಸ್ರಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ ನಮಗೆ ತಂದೊಡಗೂಡಿದರು.

English Translation

O purified Soma, O Indu, bring all sorts of wealth, bestow unlimited food.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಸ ನಃ ಪುಷಾನ ಆ ಭರ ರಯಿಂ ಸ್ತೋತ್ರೇ ಸುವೀರ್ಯಂ |

ಜರಿತುರ್ವರ್ಧಯಾ ಗಿಃ || ೫ ||

ಃ ಪದಾಠಃ :

ಸಃ | ನಃ | ಪುಷಾಣಃ | ಅ | ಭರ | ರಯಿಂ | ಸ್ತೋತ್ರೇ | ಸುವೀರ್ಯಂ |

ಜರಿತುಃ | ವರ್ಧಯ | ಗಿಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಸೋಮ ಸ ತ್ವಂ ನೋತ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಂ ಸೋತ್ರೇ ಸೋತ್ಕೃತ್ಯಃ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋತ್ಯಭಿ-
ಷೂಯಮಾಣ ಆ ಭರ | ಅಹರ | ಕಿಂ | ರಯಿಂ ಧನಂ | ಕೀದ್ಯತಂ | ಸುವೀರ್ಯಂ ಸುಪುತ್ರಂ | ಕಿಂಚ
ಜರಿತುಃ ಸೋತುರ್ಗಿರಃ ಸ್ತುತೀರ್ವರ್ಧಯ ॥ ೧

ಃ ಶ್ರುತಿಪದಾರ್ಥಃ ॥

(ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ) ಪುನಾನಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ | ಸಃ—ಆ ನೀನು | ನಃ—ನಮಗೂ | ಸೋತ್ರೇ-
ನಿನ್ನನ್ನು ಸೋತ್ರಮಾಡುವ ಪುರುಷನಿಗೂ | ಸುವೀರ್ಯಂ—ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರಸಹಿತವಾದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು |
ಆ ಭರ—ತಂದೊಡಗಿಸು (ಮತ್ತು) | ಜರಿತುಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸೋತ್ರವಿನ | ಗಿರಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯ
ಗಳನ್ನು | ವರ್ಧಯ—ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸು.

ಃ ಭಾವಾರ್ಥಃ ॥

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ನೀನು ನಮಗೂ, ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವನಿಗೂ ಧನವನ್ನೂ ಸುಪುತ್ರ
ವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸೋತ್ರಕರ್ತನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸು.

English Translation

O Soma, being purified, bring us your worshippers wealth with
male offspring, recompense the praises of him who glorifies you.

ಃ ಸಂಹಿತಾಸಾಃ ॥

ಪುನಾನ ಇಂದನಾಭರ ಸೋಮ ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ ರಯಿಂ |

ವೃಷ್ಣಿಂ ದೋ ನ ಉಕ್ತ್ಯಂ ॥ ೬ ॥

ಃ ಪದಸಾಃ ॥

ಪುನಾನಃ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಆ | ಭರ | ಸೋಮ | ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ | ರಯಿಂ |

ವೃಷ್ಣಿಂ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ನಃ | ಉಕ್ತ್ಯಂ ॥ ೬ ॥

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನಸ್ತುಮಾ ಭರ | ಅಹರ | ಕಿಂ | ರಯಿಂ ಧನಂ
ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ ದ್ವಯೋದ್ವಾರ್ಥವಾಪ್ಯಭಿವ್ಯಾಪ್ಯಯೋಃ ಸ್ಥಾನಯೋಃ ಪರಿವೃದ್ಧಂ | ತದೇವಾಹ | ಹೇ
ಇಂದೋ ವೃಷ್ಣಸ್ವರ್ಹ ನೋತ್ಯಸ್ಮಭ್ಯಮುಕ್ತ್ಯಂ ಸ್ತುತ್ಯಂ ಧನಮಾ ಭರ |

ಪ್ರತಿಪಾಠಃ |

ಇಂದೋ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ | ಸೋಮೇ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು | ಪುನಾಸೇ—ಹಿಂದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು | ದ್ವಿಬರ್ಹಸಂ—ದ್ವಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವ | ರಯಂ—ಧನವನ್ನು | ಅ ಭರ—ನಮಗೆ ತಂದುಕೊಡು | ಇಂದೋ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ | ವೃಷನ್—ಕಾಮರ್ಷಕನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ನಃ—ನಮಗೆ | ಉತ್ಕೃಷ್ಣಂ—ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಧನವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡು.

ಭಾವಾರ್ಥ |

ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ ನೀನು ಹಿಂದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ, ದ್ವಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಧನವನ್ನು ತಂದುಕೊಡು. ಕಾಮರ್ಷಕನೂ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನಮಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡು.

English Translation

Indu, Soma, being purified, bring us wealth from both worlds ;
Indu, Showerer (of benefits), (bring us) glorious (wealth).

ನಲವತ್ತೆ ಒಂದನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವ ಇತಿ ಪದ್ಯಚಂ ಸಪ್ತದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ ಕಾಣ್ವಾಸ್ಯ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೇರಾರ್ಷಂ ಗಾಯತ್ರಂ ಕವಮಾನಸೋಮದೇವತಾಕಂ | ತಥಾ ಚಾನುಕ್ಯಾಂತಂ | ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವೋ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೀತಿ || ಗತೋ ವಿಧಿಯೇಗೇ ||

ಅನುವಾದವು—ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವಃ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಳನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಮುಕ್ತಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿ, ಕಾಣ್ವಾ ಎಂಬವನು ಮುಖಿಯು ; ಕವಮಾನಸೋಮನು ದೇವತೆಯು ; ಗಾಯತ್ರೀಭಂದಸ್ತು. ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವೋ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೇಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೧

ಮಂದಲ—೯ | ಅನುವಾಕ—೩ | ಸೂಕ್ತ—೪೧ |

ಅಪ್ಪಕ—೬ | ಆಧ್ಯಾಯ—೯ | ಪರ್ಗ—೧೧ |

ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಪುಕ್ತಂಷ್ಟಿ—೬ |

ಮುಹಿ—ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಃ |

ದೇವತಾ—ಕವಮಾನಸ ಸೋಮಃ |

ಭಂದ—ಗಾಯತ್ರೀಃ |

ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಪ್ರ ಯೇ ಗಾವೋ ನ ಭೂರ್ಣಯಿಸ್ತ್ವೇಷಾ ಅಯಾಸೋ
ಅಕ್ರಮುಃ |

ಘ್ನಂತಃ ಕೃಷ್ಣಾಮಪತ್ವಚಂ || ೧ ||

೨ ಪದಸಾಹಿಃ |

ಪ್ರ | ಯೇ | ಗಾನಃ | ನ | ಭೂರ್ಜಯಃ | ತ್ರೇಷಾಃ | ಅಯಾಸಃ | ಅಕ್ರಮುಃ |

ಘ್ನಂತಃ | ಕೃಷ್ಣಾಂ | ಅಪ | ತ್ವಚಂ || ೧ ||

೩ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ಯೇಽಭಿಷುತಾಃ ಸೋಮಾ ಗಾವೋ ನೋದಕಾನೀವ ತಾನಿ ಯಥಾ ತೂರ್ಜಮಧಃ ಪಕಂತಿ ತದ್ವತ್ | ಏನಂ ವೋಪಮಾಯಂತೇ | ಯಥಾ ಗಾವಃ ಸ್ವಗೋಷಂ ಪ್ರತ್ಯಾಕು ಗಚ್ಚಂತಿ ತದ್ವತ್ | ಅಥವಾ ಗಾವಃ ಸ್ತುತಿವಾಚಃ | ತಾ ಯಥಾ ಸ್ತುತ್ಯಂ ಪ್ರತಿಕ್ಷುಪ್ರಂ ಪ್ರಾಪ್ನುಂತಿ ತದ್ವತ್ | ಭೂರ್ಜಯಃ ಕ್ಷುಪ್ರಾಸ್ತೋಷಾ ದೀಪ್ತಾ ಅಯಾಸೋಽಯಾ ಗಮನಶೀಲಾಃ ಕೃಷ್ಣಾಂ ತ್ವಚಂ | ಕೃಷ್ಣಾ ತ್ವಗ್ರಕ್ಮಾಃ | ತಮಪಘ್ನಂತೋ ನಿಘ್ನಂತಃ | ತ್ವಚಿಃ ಸಂವರಣಕರ್ಮಾಃ | ಅದ್ವಗ್ರಕ್ಮಾಃ ಸೋಮಾಃ ಪ್ರಾಕ್ರಮುಃ | ತಾನ್ಸ್ತುತೇತಿ ಶೇಷಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ ||

ಭೂರ್ಜಯಃ—ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವವೂ | ತ್ರೇಷಾಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವೂ | ಅಯಾಸಃ—ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವೂ ಆದ | ಯೇ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಯಾವ ಸೋಮರಸಗಳು | ಗಾವೋ ನ—ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯುವ ನೀರಂತೆ [ಅಥವಾ | [ಗಾವೋ ನ—ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಅಥವಾ | ಗಾವೋ ನ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಮಾಪಿಸುವಂತೆ] | ಕೃಷ್ಣಾಂ—ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ | ತ್ವಚಂ—ಚರ್ಮವುಳ್ಳ ಕಪ್ಪುಜನವನ್ನು | ಘ್ನಂತಃ—ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ | ಪ್ರಾಕ್ರಮುಃ—ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವವೋ (ಅಂತಹ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ).

|| ಛಾಂದಸ್ ||

ಎಲೈ ಮುತ್ತಿಗ್ಗನರೇ, ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ನೀರ ಬೇಗನೆ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿಯುವಂತೆ [ಅಥವಾ ಗೋವುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬೇಗನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಅಥವಾ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಉದ್ವಿಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಸಮಾಪಿಸುವಂತೆ] ಕಪ್ಪುಜನರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಪ್ರಪಹಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಈ ಸೋಮರಸಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ.

English Translation

(Praise the Soma-juices) with descend like streams of water, swift, brilliant, rapid, driving off the black skinned (Rakshasa).

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಸುವಿತಸ್ಯ ಮನಾಮಹೇತಿ ಸೇತುಂ ದುರಾವ್ಯಂ ।

ಸಾಹ್ಯಾಂಸೋ ದಸ್ಯಮವ್ರತಂ ॥ ೨ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ಸುವಿತಸ್ಯ | ಮನಾಮಹೇ | ಅತಿ | ಸೇತುಂ | ದುರಾವ್ರತಂ |

ಸಾಹ್ಯಾಂಸಃ | ದಸ್ಯಂ | ಅವ್ರತಂ ॥ ೨ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಸುವಿತಸ್ಯ | ಕೋಭನಂ ಪಾಪ್ರಃ ಸುವಿತಃ | ಕೋಭನಸ್ಯ ಸೋಮಸ್ಯ ಸೇತುಂ ರಕ್ಷೋವಿಭಯಂ ಬಂಧನಂ ದುರಾವ್ಯಂ ದುಷ್ಪಮತಿಂ ಚ ರಕ್ಷಸಾಂ ಬಂಧನಂ ತೇಷಾಂ ಹನನಬುದ್ಧಿಂ ಚ ಸೋಮಕರ್ತೃಕಾ ಮನಾಮಹೇ | ಸ್ತುಮಃ | ಕಥಂ ಸ್ತುಮ ಇತಿ ತದುಷ್ಯಕೇ | ಅವ್ರತಮಕರ್ಮಾಣಂ ದಸ್ಯಂ ಶತ್ರುಂ ಸಾಹ್ಯಾಂಸೋಽಧಿಭವತಃ ॥

• ಶ್ರುತಿಪಾರ್ಥಃ •

ಅವ್ರತಂ—ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ | ದಸ್ಯಂ—ದಸ್ಯವೆಂಬ ಈ ಕಪ್ಪುಜನರನ್ನು | ಸಾಹ್ಯಾಂಸಃ—ಸೋಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವು | ಸುವಿತಸ್ಯ—ಉತ್ತಮವಾದ ಈ ಸೋಮರಸದ | ಸೇತುಂ—ರಾಕ್ಷಸರ ಸಂಬಂಧವಾದ | ದುರಾವ್ಯಂ—ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಶತ್ರುಪನನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು | ಮನಾಮಹೇ—ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡದಿರುವ ದಸ್ಯಜನರನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿರುವ ನಾವು ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸೋಮರಸದ ಶತ್ರುಸಂಹಾರಕವಾದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇನೆ.

English Translation

We praise the auspicious Soma's imprisonment (of the Rakshasas) and hostile (intent against them), while we triumph over the enemy who performs no rites-

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ಶ್ವಣ್ಣೇ ವ್ರಷ್ಟೇರಿವ ಸ್ತನಃ ಪವಮಾನಸ್ಯ ತುಷ್ಣೀಣಃ ।

ಚರಂತಿ ವಿದ್ಯುತೋ ದಿವಿ ॥ ೩ ॥

• ಪದಸಾಠಃ •

ಶೃಣ್ವೇ | ವೃಷ್ಟೇಽಽವ | ಸ್ತನಃ | ಪವನಾನಸ್ಯ | ಶುಷ್ಕಿಣಃ |

ಚರಂತಿ | ವಿದ್ಯದ್ಯತಃ | ದಿವಿ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಶೃಣ್ವೇ | ಶ್ರೂಯತೇ | ಕಂ | ಸೋಮಸ್ತನಃ | ಕಮಿವ | ವೃಷ್ಟೇರ್ವರ್ಷಣಸ್ಯ ಸ್ತನ ಇವ | ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಮಹಾಸ್ವನಃ ಶ್ರೂಯತೇ ತದ್ವತ್ಪ್ರಭೀತರಸಾಪಾತಸಮಯೇ ಶ್ರೂಯತೇ | ಕಸ್ಯ ಸ್ತನ ಇತಿ ತತ್ರಾಹ | ಪವನಾನಸ್ಯ ಪೂಯಮಾನಸ್ಯ ಶುಷ್ಕಿಣೋ ಜಲವತಃ | ತಸ್ಯೈವ ವಿದ್ಯತೋ ದೀಪ್ತಯೋ ದಿವ್ಯಂತರಿಷ್ಟೇ ಚರಂತಿ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಶುಷ್ಕಿಣಃ—ಬಲದಾಯಕನಾದ | ಪವನಾನಸ್ಯ—ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಈ ಸೋಮರಸದ | ಸ್ತನಃ—ಜಳಜಳನೆ ಹರಿಯುವ ಶಬ್ದವು | ವೃಷ್ಟೇರಿವ—ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿಯೂ ರಭಸವಾಗಿಯೂ ಹುಯ್ಯುವ ಮಳೆಯ ಧ್ವನಿಯಂತೆ | ಶೃಣ್ವೇ—ಕೇಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ | ದಿವಿ—ಅಂತರ್ದಲ್ಲಿ | ವಿದ್ಯತಃ—ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಈ ಸೋಮರಸದ ಕಾಂತಿಗಳು | ಚರಂತಿ—ಚಲಿಸುತ್ತವೆ.

|| ಛಾಂದೋಃ ||

ಬಲದಾಯಕನಾದ ಹಿಂಡಲ್ಪಡುವ ಈ ಸೋಮರಸದ ಜಳಜಳನೆ ಹರಿಯುವ ಶಬ್ದವು ರಭಸವಾಗಿ ಹುಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಮಳೆಯ ಶಬ್ದದಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಸೋಮರಸದ ಮಿಂಚಿನಂತಿರುವ ಕಾಂತಿಗಳು ಅಂತರ್ದಲ್ಲಿ ಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ.

English Translation

The Sound of the purified, powerful Soma is heard like that of rain ; (his) lightnings move in the sky.

• ಸಂಹಿತಾಸಾಠಃ •

ಆ ಪವನಸ್ಯ ಮಹೀಮಿಷಂ ಗೋಮುದಿಂದೋ ಹಿರಣ್ಯವತ್ |

ಅಶ್ವಾನದ್ವಾಜನತ್ಸುತಃ || ೪ ||

• ಪದಸಾಠಃ •

ಆ | ಪವನಸ್ಯ | ಮಹೀಂ | ಇಷಂ | ಗೋಽಮತ್ | ಇಂದೋ ಇತಿ | ಹಿರಣ್ಯವತ್ |

ಅಶ್ವಾನತ್ | ವಾಜನತ್ | ಸುತಃ || ೪ ||

। ಸಾಯುಷಾಘ್ನಂ ।

ಹೇ ಇಂದೋ ಸೋಮ ಸುತೋಽಘ್ನತಸ್ತ್ವಂ ಮಹೀಮಿಷಂ ಮಹದನ್ನಮಾ ಪವಸ್ವ |
 ಕೇದ್ಯತಮನ್ನಂ | ಗೋಮುದ್ವಹುಗೋಛುಮೇತಂ ಏವಂ ಹಿರಣ್ಯವದ್ಧಿ ರಶ್ಮಿ ರಶ್ಮವದತ್ಕ್ರೀವಾರ್ಜವದ್ವಾ-
 ಚೈರ್ಬಲ್ಯಶ್ಚೋಪೇತಂ ||

। ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ।

ಇಂದೋ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ನೀನು | ಗೋಮುತ್—
 ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದು | ಹಿರಣ್ಯವತ್—ಸುವರ್ಣಾದಿಧನೋಪೇತವಾದುದು | ಅಶ್ಮವತ್—
 ಅನೇಕ ಆಶ್ಮೋಪೇತವಾದುದು | ವಾರ್ಜವತ್—ಬಲಯುತವಾದುದು ಆದ | ಮಹೀಂ ಇಷಂ—ಬಹಳವಾದ
 ಅನ್ನವನ್ನು | ಆ ಪವಸ್ವ—ತಂದೊಡಗಿಸು.

। ಉಪಾಠಃ ।

ಈಗ ತಾನೇ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನೀನು ನಮಗೆ ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ,
 ಅಶ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಸುವರ್ಣಾದಿಧನಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಬಹಳವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ತಂದೊಡಗಿಸು.

English Translation

When effused, Indu, pour forth much food with cows, gold, horses,
 and strength,

। ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ।

ಸ ಪವಸ್ವ ವಿಚರ್ಷಣ ಆ ಮಹೀ ರೋದಸೀ ಪೃಣ |

ಉಷಾಃ ಸೂರ್ಯೋ ನ ರಶ್ಮಿಭಿಃ || ೫ ||

। ಪದಪಾಠಃ ।

ಸಃ | ಪವಸ್ವ | ವಿಚರ್ಷಣೇ | ಆ | ಮಹೀ ಇತಿ | ರೋದಸೀ ಇತಿ | ಪೃಣ |

ಉಷಾಃ | ಸೂರ್ಯಃ | ನ | ರಶ್ಮಿಭಿಃ || ೫ ||

। ಸಾಯುಷಾಘ್ನಂ ।

ಹೇ ವಿಚರ್ಷಣೇ ವಿದ್ರಷ್ಟುಃ ಸೋಮ ಸ ತ್ವಂ ಪವಸ್ವ | ಪ್ತರ ರಸಂ | ಕಥಾ ಲೈತ್ಯಾ ತೇನ ರಸೇನ ಮಹೀ
 ಮಹತ್ಯಾ ರೋದಸೀ ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವ್ಯಾವಾ ಪೃಣ | ಆಶ್ನೂರಯು | ಉಷಾ ಉಷಸಿ | ವಿಚರೇತವಾಚಿ-
 ನೋಪೇತಶ್ಚೋನ ಶಮುಪಲಕ್ಷಿತಮಹುರುಚ್ಯತೇ ಕತ್ಯಾಧಾನ್ಯಾತ್ | ಅಹಾನಿ ರಶ್ಮಿಭಿಃ ಸೂರ್ಯೋ ನ
 ಸೂರ್ಯ ಇವ ||

। ಪ್ರತಿಪಾಠಃ ।

ವಿಚರ್ಷಣೇ—ಸಮಪ್ತವನ್ನೂ ನೋಡಲ್ಪಟ್ಟು ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ಸಃ—ಛ, ನೀನು | ಆ ಪವಸ್ವ—ಪ್ರವ
 ಹಿಸು | ಸೂರ್ಯಃ—ಸೂರ್ಯನು | ಉಷಾಃ—ಹಗಲುಗಳನ್ನು ಉಪೇಶಾಲದ್ದು | ರಶ್ಮಿಭಿಃ—ಶನ್ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ

ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ | ಮಹೀ—ವಿಸ್ತೃತವಾದ | ರೋದಸೀ—ದ್ಯಾವಾಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನು (ನನ್ನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ) |
ಆಪ್ತಣ—ತುಂಬು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನೋಡಬಲ್ಲ ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸು. ಸೂರ್ಯನು ಉಷ್ಣತಾಳಗಳಲ್ಲಿ
ಎಂದರೆ ಹಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಂತಿ ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಬೆಳಗುವನೋ ಅದರಂತೆ ನೀನು ವಿಸ್ತಾರ
ವಾದ ಈ ದ್ಯಾವಾ ಪೃಥಿವಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ತುಂಬು.

English Translation

Flow, all-seeing (Soma), fill the vast heaven and earth, as the sun
(fills) the days with his beams.

• ಸಂಹಿತಾಭಾಷೆ •

ಪರಿ | ನಃ | ಶರ್ಮಯಂತ್ಯಾ | ಧಾರಯಾ | ಸೋಮ | ವಿಶ್ವತಃ |

ಸರ | ರಸೇವ | ವಿಷ್ವಪಂ || ೬ ||

|| ಪದವಾಕಃ ||

ಪರಿ | ನಃ | ಶರ್ಮಯಂತ್ಯಾ | ಧಾರಯಾ | ಸೋಮ | ವಿಶ್ವತಃ |

ಸರ | ರಸೇವ | ವಿಷ್ವಪಂ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ನೋಕ್ಯಸ್ಯ ಭೃಂ ಶರ್ಮಯಂತ್ಯಾ ಸುಖಯಂತ್ಯಾ ಧಾರಯಾ ವಿಶ್ವತಃ ಸರ್ವತಃ ಪರಿ
ಸರ | ಪರಿಚರ | ರಸೇವ ರಸೇನೇವ ವಿಷ್ವಪಂ ಭೂಲೋಕಂ | ಯದ್ವಾ | ರಸಾ ನದೀ ಸ್ಥಾನಂ ಸಾ
ಪ್ರವಣರೂಪಮಿವ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ರಸೇವ—ನದಿಯು | ವಿಷ್ವಪಂ—ತನ್ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಸಮು
ದ್ರಕ್ಕೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದುಹೋಗುವಂತೆ ಅಥವಾ | [ರಸೇವ—ವ್ಯಪ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಯುತವಾದ ಉದಕವು | ವಿಷ್ವಪಂ—
ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ] | ನಃ—ನನುಗೆ | ಶರ್ಮಯಂತ್ಯಾ—ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ |
ಧಾರಯಾ—ನನ್ನ ಧಾರೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ | ಪರಿ ಸರ—ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಸರಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸು |

|| ಭಾವಾರ್ಥ ||

ಎಲೈ ಸೋಮನೇ, ನದಿಯು ತಗ್ಗಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಅಥವಾ
ಮಳೆಯ ನೀರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸುವಂತೆ ನೀನು ನನುಗೆ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನನ್ನ ಪ್ರವಾಹ
ದಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಸರಿಸಿ ಹರಿಯುತ್ತಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೇವಿಸು ಎಂದರೆ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು.

English Translation

Flow round us, Soma, on all sides in a bliss-bestowing stream, like a river down a steep place.

ನಲವತ್ತ ಎರಡನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

ಜನಯನ್ನಿತಿ ಪದ್ಯಹಮಷ್ಟಾದಶಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾಚ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವಲ್ | ಜನಯನ್ನಿತ್ಯನು-
ಕ್ರಾಂತಂ || ಗೋವೇ ವಿಧಿಯೋಗೇ ||

ಅನುವಾದವು—ಜನಯನ್ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಸೂಕ್ತವು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆರು ಋಕ್ಕುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಋಷಿವೇದತಾಳಂಧಸ್ತುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನಯನ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿಧಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೨

ಮಂಜು—೯ | ಅನುವಾಕ—೨ | ಸೂಕ್ತ—೪೨ |
ಅಕ್ಷರ—೬ | ಅಧ್ಯಾಯ—೯ | ವರ್ಗ—೪೨ |
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಋಕ್ಕುಂಜ್ಯ—೬ |
ಋಷಿ—ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿ |
ದೇವತಾ—ಶವಮಾನಃ ಸೋಮಃ |
ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ |

| ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ಜನಯನ್ನೋಚನಾ ದಿವೋ ಜನಯನ್ನಪ್ತು ಸೂರ್ಯಂ |

ವಸಾನೋ ಗಾ ಅಪೋ ಹರಿಃ || ೧ ||

|| ಪದಾಠಃ |

ಜನಯನ್ | ರೋಚನಾ | ದಿವಾ | ಜನಯನ್ | ಅಪ್ತು | ಸೂರ್ಯಂ |

ವಸಾನಃ | ಗಾ | ಅಪಃ | ಹರಿಃ || ೧ ||

| ಸಾಯುಜ್ಯಾತ್ಯಂ |

ಅಯಂ ಹರಿಃ ಸೋಮೋ ದಿವೋ ಮೃಸಂಬಧೀನಿ ರೋಚನಾ ರೋಚನಾಧಿ ನಕ್ಷತ್ರಗೃಹಮಂ-
ಜಲಾಧಿ ಜನಯನ್ ತಥಾಪ್ತುಂತರಿಷ್ಟೇ ಸೂರ್ಯಂ ಚ ಜನಯನ್ ತಥಾ ಗಾ ಅಧೋಗಂತ್ರೀರಪೋ
ವಸಾನೋ ಧೂಮಿಮಾತ್ಮಾನಂ ವಾಚ್ಯಾದಯನ್ ಪವತ ಇತ್ಯುಕ್ತರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಃ ||

। ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ।

ಹರಿಃ—ಹಸರುಬಣ್ಣದಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮನು | ದಿವಃ—ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಸಂಬಂಧವಾದ | ರೋಚನಾ—ನಕ್ಷತ್ರ ಗ್ರಹಮಂಡಲಗಳನ್ನು | ಜನಯನ್—ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾಡುತ್ತಲೂ | ಅಪ್ಸು—ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ | ಸೂರ್ಯಂ—ಸೂರ್ಯನನ್ನು | ಜನಯನ್—ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಲೂ | ಗಾಃ—ಕೆಳಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುವ | ಅಪಃ—ಉದಕಗಳಿಂದ | ವಸಾನಃ—ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ |

। ಛಾಂದೋಗ್ಯ ।

ಹಸರುಬಣ್ಣದ ಈ ಸೋಮದೇವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಗ್ರಹನಕ್ಷತ್ರಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವಹಿಸುವ ಉದಕಗಳಿಂದ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ತಾನೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಥವಾ

ಹಸರುಬಣ್ಣದಿಂದ ತೋರಿಕೊಳ್ಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮದೇವನು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನದಿಗಳಿಂದ ಆವರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ತಾನೂ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

The green-tinted (Soma) generating the luminaries of heaven, generating the sun in the firmament, clothing himself with the descending waters—

। ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯಃ ।

ಏಷ ಪ್ರತ್ನೇನ ಮನ್ನನಾ ದೇವೋ ದೇವೇಭ್ಯಸ್ತರಿ ।

ಧಾರಯಾ ಪವತೇ ಸುತಃ ॥ ೨ ॥

। ಪದವಾಕ್ಯಃ ।

ಏಷಃ | ಪ್ರತ್ನೇನ | ಮನ್ನನಾ | ದೇವಃ | ದೇವೇಭ್ಯಃ | ಪರಿ |

ಧಾರಯಾ | ಪವತೇ | ಸುತಃ ॥ ೨ ॥

। ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ।

ಏಷ ಸೋಮಃ ಪ್ರತ್ನೇನ ಪುರಾಣೇನ ಮನ್ನನಾ ಮನನೀಯೇನ ಸ್ತೋತ್ರೇಣ ಯುಕ್ತಃ ಸತೋಽಭಿಷುತಕೃತ್ ಸನ್ನೇವೇಭ್ಯಃ ಪರಿ ಪರಿತೋ ಧಾರಯಾ ಸ್ತೀಯಯಾ ಪವತೇ ॥

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

ಸುತಃ—ಹಿಂಡಲ್ಪಟ್ಟ | ಏಷಃ—ಈ ಸೋಮನು | ಪ್ರತ್ನೇನ—ಪುರಾಣವಾದ | ಮನ್ನನಾ—

ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗಿ | ದೇವೇಭ್ಯಃ—ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಧಾರಯಾ—ಪ್ರವಾಹರೂಪದಿಂದ ಪರಿ—ಸುತ್ತಲೂ | ಪವಂತೇ—ಸ್ತವಿಸುತ್ತಾನೆ |

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಹಿಂದೆಬಟ್ಟ ಈ ಸೋಮನು ಪುರಾತನವಾದ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ತವಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.

English Translation

He with ancient praise when effused flows in a stream, a god for the gods.

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ |

ವಾವ್ಯಧಾನಾಯ ತೂರ್ವಯೇ ಪವಂತೇ ವಾಙಸಾತಯೇ |

ಸೋಮಾಃ ಸಹಸ್ರಪಾಙಸಃ || ೩ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ |

ವಾವ್ಯಧಾನಾಯ | ತೂರ್ವಯೇ | ಪವಂತೇ | ವಾಙಸಾತಯೇ |

ಸೋಮಾಃ | ಸಹಸ್ರಪಾಙಸಃ || ೩ ||

ಃ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ |

ವಾವ್ಯಧಾನಾಯ ವರ್ಧಮಾನಾಯ ತೂರ್ವಯೇ ಕ್ಷಿಪ್ರಾಯ ವಾಙಸಾತಯೇ ಸಂಗ್ರಾಮಾ-ಯಾನ್ನಲಾಭಾಯ ವಾ ಪವಂತೇ ಪೂಯಂತೇ ಸೋಮಾಃ ಸಹಸ್ರಪಾಙಸೋಪರಿಮಿತುಲಾಲಾಃ | ಅಸಂಖ್ಯಾತವೇಗಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥಃ |

ಸಹಸ್ರಪಾಙಸಃ—ಅಪರಿಮಿತ ಬಲವುಳ್ಳ ಎಂದರೆ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳ | ಸೋಮಾಃ—ಈ ಸೋಮರಸಗಳು | ವಾವ್ಯಧಾನಾಯ—ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ | ತೂರ್ವಯೇ—ಬೇಗನೆ ನಡೆಯುವ ಅಥವಾ ದೊರೆಯುವ | ವಾಙಸಾತಯೇ—ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನ್ನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ | ಪವಂತೇ—ಪರಿಯುತ್ತವೆ.

ಃ ಛಾಂದೋಃ |

ಅಪರಿಮಿತಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಅಥವಾ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳ ಈ ಸೋಮರಸಗಳು ಬೇಗನೆ ಸಂಭವಿಸುವ ಯುದ್ಧಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬೇಗನೆ ದೊರೆಯುವ ಅನ್ನಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

The Soma juices of unbounded vigour flow for the increasing rapid acquisition of food.

• ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ •

ದುಹಾ¹ನಃ ಪ್ರತ್ನ²ಮಿಪ್ತಯಃ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿ³ ಸಿಚ್ಯತೇ ।

ಕ್ರಂದನ್ವೇನಾ⁴ ಅಜೀಜನತ್ ॥ ೪ ॥

• ಪದಪಾಠಃ •

ದುಹಾ¹ನಃ | ಪ್ರತ್ನಂ | ಇತ್ | ಪಯಃ | ಪವಿತ್ರೇ | ಪರಿ | ಸಿಚ್ಯತೇ |

ಕ್ರಂದನ್ | ಅಜೀಜನತ್ | ಅಜೀಜನತ್ ॥ ೪ ॥

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪ್ರತ್ನಮಿತ್ಯುರಾಣಮೇವ ಪಯೋ ರಸಂ ದುಹಾನೋ ದಧಾನಃ ಸೋಮಃ ಪವಿತ್ರೇ ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ | ಕಂಚ ಕ್ರಂದನ್ವಾಬ್ಧಂ ಕುರ್ವನ್ವೇನಾನಜೀಜನತ್ | ಜನಯತಿ ಸ್ಯಸಮೀಪೇ | ಯತ್ರ ಸೋಮೋಽಭಿಷ್ಠಯತೇ ತತ್ರ ದೇವಾನಿ ನಿಯತಂ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಂತಿ | ಅತೋ ಜನಯತೀತ್ಯಪಚರ್ಯತೇ ||

॥ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ॥

(ಈ ಸೋಮರಸವು) ಪ್ರತ್ನಂ—ಪುರಾತನವಾದ | ಪಯಃ ಇತ್—ರಸವನ್ನೇ | ದುಹಾನಃ—ಕರಿಯುತ್ತಾ ಎಂದರೆ ಸ್ರವಿಸುತ್ತಾ | ಕ್ರಂದನ್—ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ | ಪವಿತ್ರೇ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ | ಪರಿ ಸಿಚ್ಯತೇ—ಪರಿಮು ಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ | (ತತ್ರ—ಅ ಸೋಮಾಭಿಷವಣಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಸೋಮದೇವನು) | ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳನ್ನು | ಅಜೀಜನತ್—ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

• ಛಾಂದೋಗ್ಯ •

ಈ ಸೋಮರಸವು ಪುರಾತನವಾದ ಎಂದರೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದಿರುವಂತೆ ಈಗಲೂ ರಸವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತಾ ಜಳಜಳನೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹರಿದುಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಭಿಷವಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಸೋಮದೇವನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದುರ್ಭವವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Milking forth the ancient fluid, the Soma is poured into the filter and crying out generates the gods.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ :

ಅಭಿ ವಿಶ್ವಾನ್ನಿ ವಾಯೋಭಿ ದೇವಾ ಋತಾವ್ಯಧಃ |

ಸೋಮಃ ಪುನಾನೋ ಅರ್ಷತಿ || ೫ ||

|| ಪದಪಾಠಃ ||

ಅಭಿ | ವಿಶ್ವಾನ್ನಿ | ವಾಯೋ | ಅಭಿ | ದೇವಾನ್ | ಋತಾವ್ಯಧಃ |

ಸೋಮಃ | ಪುನಾನಃ | ಅರ್ಷತಿ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯುಫಾಷ್ಯಂ :

ಅಯಂ ಸೋಮಃ ಪುನಾನಃ ಪೂಯಮಾನೋ ವಿಶ್ವಾನ್ನಿ ವಾಯೋ ವರಣೇಯಾಽನಿ ಧನಾತ್ಯಧ್ಯ-
ರ್ಷತಿ | ತಥರ್ಷಾವ್ಯಧೋ ಯಜ್ಞ ವರ್ಧಕಾನ್ದೇವಾನಭ್ಯರ್ಷತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪಾಠಃ :

ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮದೇವನು | ಪುನಾನಃ—ಕೋಧಿಸಲ್ಲಟ್ಟಿನನಾಗಿ | ವಿಶ್ವಾನ್ನಿ—ಸಮಸ್ತನಾದ |
ವಾಯೋ—ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಧನಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಜನಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ | ಅಭಿ ಅರ್ಷತಿ—ಹೋಗುತ್ತಾನೆ
(ಹಾಗೆಯೇ) | ಋತಾವ್ಯಧಃ—ಯಜ್ಞ ವರ್ಧಕರಾದ | ದೇವಾನ್—ದೇವತೆಗಳ ಸಮಾಪಕ್ಕಾಗಿ | ಅಧಿ—
ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಃ ಛಾಪಾರ್ಥಃ :

ಈ ಸೋಮದೇವನು ಕೋಧಿಸಲ್ಲಟ್ಟಿನಂತರ ಸ್ತೋತ್ರಜನರಿಗೆ ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಸಮಸ್ತ ಧನಗಳನ್ನೂ
ತಂದು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಜ್ಞ ವರ್ಧಕರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

English Translation

Soma being purified hastens towards all desirable (wealth), towards
the gods who favour the sacrifice.

ಃ ಸಂಹಿತಾಃ :

ಗೋಮುನ್ಯಃ ಸೋಮು ವಿಲರವದಶ್ವಾವದ್ವಾಜವತ್ಸುತಃ |

ಪವಸ್ತು ಬೃಹತೀರಿಷಃ || ೬ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಗೋ॒ಽಮೃ॑ತ್ | ನಃ | ಸೋ॒ಮು | ವಿ॒ರೃ॒ವತ್ | ಅಶ್ವ॑ವತ್ | ವಾ॒ಙ್ವ॑ವತ್ | ಸು॒ತಃ |

ಪ॑ವಸ್ಯ | ಬೃ॒ಹ॒ತೀಃ | ಇ॒ಷಃ || ೬ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಸೋಮ ಸುತಸ್ತಂ ನೋಽಸ್ಯಭ್ಯಂ ಗೋಮದ್ಗೋಭಿಯುಕ್ತಂ ವಿರವದ್ಭಕುಭೀರ್ಯೈ-
ರುಪೇತಮಶ್ವಾವದಶ್ವಿಯುಕ್ತಂ ವಾಜವದ್ವಾಜೈರ್ಬಲೈಃ ಸಂಗ್ರಾಮೈರ್ವೋಪೇತಂ ಧನಂ ಬೃಹತೀರಿಷಃ
ಭೂತಾನ್ಯನ್ನಾನಿ ಪವಸ್ಯ | ಪ್ರಯಚ್ಛೇತ್ಕರ್ಥಃ ||

|| ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ||

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ | ಸುತಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟ ನೀನು | ನಃ—ನನುಗೆ | ಗೋಮುತ್—
ಗೋವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದು | ವಿರವತ್—ವಿರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾದುದು | ಅಶ್ವಾವತ್—
ಅಶ್ವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದು | ವಾಜವತ್—ಬಲದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದು ಅದ ಧನವನ್ನೂ | ಬೃಹತೀಃ ಇಷಃ—
ಪ್ರಭೂತವಾದ ಅನ್ನಗಳನ್ನೂ | ಪವಸ್ಯ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

• ಛಾಂದಸ್ •

ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟನಂತರ ನೀನು ನನುಗೆ ಅನೇಕ ಗೋವುಗಳನ್ನೂ ವಿರರಾದ ಪುತ್ರಾದಿ
ಗಳನ್ನೂ, ಧನವನ್ನೂ ಬಹಳವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Soma, being effused pour down upon us (wealth) consisting of cows
male offspring, horses and strength, and abundant food.

ನಲಸತ್ತಮೂರನೆಯ ಸೂಕ್ತವು.

|| ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ ||

ಯೋ ಅತ್ಯ ಇವೇತಿ ಷದ್ಭವೇಕೋನವಿಂತಂ ಸೂಕ್ತಂ | ಋಷ್ಯಾಧ್ಯಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ | ಯೋ
ಅತ್ಯ ಇವೇತ್ಯೇನುಕ್ರಾಂತಂ || ಗತೋ ವಿನಿಯೋಗಃ ||

ಅನುವಾದವು—ಯೋ ಅತ್ಯ ಇವ ಎಂಬ ಈ ಸೂಕ್ತವು ಎರಡನೆಯ ಅನುವಾಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಸೂಕ್ತವು
ಇದರಲ್ಲಿ ಅರು ಋಕ್ಯುಗಳಿರುವವು. ಈ ಸೂಕ್ತಕ್ಕೆ ಋಷಿದೇವತಾಛಂದಸ್ಸುಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸೂಕ್ತದಂತೆಯೇ ಇರುವವು.
ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ—ಯೋ ಅತ್ಯ ಇವ ಎಂಬ ಹೇಳಿರುವುದು. ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ತ—೪೩

ದುಂಶಂ—೪ : ಅನುಬಾಹ—೨ : ಸೂಕ್ತ—೪೩ :
 ಅಪ್ಯಕ್—೬ : ಅಧ್ಯಾಯ—೮ : ವರ್ಗ—೩೩ :
 ಸೂಕ್ತದಲ್ಲರವ ಸುಕ್ತಂವೈ—೬ :
 ದುಪ್ತಿ—ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿ :
 ದೇವತಾ—೮ವ ಯನು ಸೋಮಃ :
 ಛಂದಃ—ಗಾಯತ್ರೀ :

ಃ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ :

ಯೋ ಅತ್ಯ ಇವ ಮೃಜ್ಯತೇ ಗೋಭಿರ್ವಾದಾಯ ಹರ್ಯತಃ |

ತಂ ಗೀರ್ಭಿರ್ವಾಸಯಾಮುನಿ || ೧ ||

ಃ ಪದಪಾಠಃ :

ಯಃ | ಅತ್ಯೇವ | ಮೃಜ್ಯತೇ | ಗೋಭಿಃ | ಮದಾಯ | ಹರ್ಯತಃ |

ತಂ | ಗೀರ್ಭಿಃ | ವಾಸಯಾಮುನಿ || ೧ ||

ಃ ಸಾಯಂಜಃಪಾಠಃ :

ಯಃ ಸೋಮೋತ್ಯ ಇವಾಶನಶೀಲೋತ್ಯ ಇವ ಗೋಭಿರ್ವಾಸತೀವರೀಭಿರದ್ವಿ ಗೋವಿಶಾದ್ವಿಃ
 ಪಯಅದಿಭಿರ್ವಾ ಮೃಜ್ಯತೇ ಮಿತ್ರತೇ | ಕಿಮುಳ್ಳಂ | ಮದಾಯ ದೇವಾನಾಂ | ಕೀದೃತಃ | ಯೋ
 ಹರ್ಯತಃ ಕಾಂತಃ | ತಂ ಸೋಮಂ ಗೀರ್ಭಿಃ ಸ್ತುತಿಭಿರ್ವಾಸಯಾಮುನಿ | ವಾಸಯಾಮುನಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ :

ಯಃ—ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು | ಅತ್ಯ ಇವ—ಅಶ್ವದಂತೆ ವೇಗಗಮನವುಳ್ಳವನೋ | ಹರ್ಯತೇ —
 ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೋ | ಗೋಭಿಃ—ಗೋವಿಶಾರಗಳಾದ ಹಾಲು, ಮೊಸರು ಅಥವಾ ವಸತಿವರ್ಯದಳ
 ಗಳಿಂದ | ಮೃಜ್ಯತೇ—ಮಿತ್ರತೆವಾಗುವನೋ | ತಂ—ಅಂತಹ ಸೋಮನನ್ನು | ಮದಾಯ—ದೇವತೆಗಳ
 ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ | ಗೀರ್ಭಿಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ವಾಸಯಾಮುನಿ—ಸಮಾಪಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಃ ಛಂದಾರ್ಥಃ :

ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು ಅಶ್ವಗಮನದಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನೋ, ಯಾವ ಸೋಮ
 ದೇವನು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವನೋ ಯಾವ ಸೋಮದೇವನು ಹಾಲು, ಮೊಸರು ಅಥವಾ ವಸತಿವರ್ಯದಳ
 ಇವುಗಳಿಂದ ಮಿತ್ರತೆವಾಗುವನೋ ಅಂತಹ ಸೋಮದೇವನನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಸೋಮಪುನಃ ಜನಿತ ಹರ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ
 ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಪಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೇವೆ.

English Translation

We invest with praises that Soma who, beloved, is cleansed like a horse, with milk for the exhilaratiqn (of the gods).

॥ ಸಂಹಿತಾಪಾಠಃ ॥

ತಂ ನೋ ವಿಶ್ವಾ ಅವಸ್ಯವೋ ಗಿರಃ ಕುಂಭಂತಿ ಪೂರ್ವಥಾ |
ಇಂದ್ರಮಿಂದ್ರಾಯ ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ತಂ | ನಃ | ವಿಶ್ವಾಃ | ಅವಸ್ಯವಃ | ಗಿರಃ | ಕುಂಭಂತಿ | ಪೂರ್ವಥಾ |
ಇಂದ್ರಂ | ಇಂದ್ರಾಯ | ಪೀತಯೇ || ೨ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ತಮಿಂದಂ ಸೋಮಂ ನೋಽಸ್ಮಾಕಂ ವಿಶ್ವಾಃ ಸರ್ವಾಃ ಅವಸ್ಯವಃ | ಅವೋ ರಕ್ಷಣಂ | ತದಿಚ್ಛಂತ್ಯೋ ಗಿರಃ ಸ್ತುತಯಃ ಪೂರ್ವಥಾ ಪೂರ್ವಮಿವ ಪೂರ್ವಂ ಯಥಾ ತಥೈವೇದಾನೀಮಸಿ ಕುಂಭಂತಿ | ದೀಪಯಂತಿ | ಕಿಮರ್ಥಂ | ಇಂದ್ರಾಯೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪೀತಯೇ ಪಾನಾಯ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಅವಸ್ಯವಃ—ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಎಂದರೆ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ | ವಿಶ್ವಾಃ—ಸಮಸ್ತನಾದ | ನಃ ಗಿರಃ—ನಮ್ಮ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳು | ತಂ ಇಂದ್ರಂ—ಆ ಸೋಮದೇವನನ್ನು | ಇಂದ್ರಾಯ—ಇಂದ್ರನ | ಪೀತಯೇ—ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ | ಪೂರ್ವಥಾ—ಹಿಂದಿನಂತೆ | ಕುಂಭಂತಿ—ಬೆಳಗುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಕ್ರಶಂಸೆಮಾಡುತ್ತವೆ.

• ಛಾಪಾರ್ಥಃ •

ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ ಆ ಸೋಮದೇವನನ್ನು ಇಂದ್ರನ ಪಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರ್ವದಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತವೆ.

English Translation

This Indu all our praises desiring protection, beautify (now) as of old for Indra to drink.

|| ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ ||

ಪುನಾನೋ ಯಾತಿ ಹರ್ಯತಃ ಸೋಮೋ ಗೀರ್ಥಿಃ ಪರಿಷ್ಕೃತಃ |

ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೇಃ || ೩ ||

• ಪದವಾಕ್ಯ •

ಪುನಾನಃ | ಯಾತಿ | ಹರ್ಯತಃ | ಸೋಮಃ | ಗೀರ್ಥಿಃ | ಪರಿಷ್ಕೃತಃ |

ವಿಪ್ರಸ್ಯ | ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೇಃ || ೩ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಪುನಾನಃ ಪುನಃಪುನಃ ಸೋಮೋ ಹರ್ಯತಃ ಆಮುಷೀಯಃ ಸೋಮೋ ಗೀರ್ಥಿಃ ಪರಿಷ್ಕೃತಃ ಸ್ತುತಿಭಿ-
ರಲಂಕೃತೋ ಯಾತಿ ಕಲಶಂ ಪ್ರತಿ | ಕಮರ್ಥಂ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಮೇಧಾವಿನೋ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೇರ್ಮಮ
ಯಾಗಾರ್ಥಂ | ಯದ್ವಾ | ಮಮ ಗೀರ್ಥಿರಿತಿ ಸಂಬಂಧಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ •

ಪುನಾನಃ—ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು | ಹರ್ಯತಃ—ಆರ್ಪಣವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳ | ಸೋಮಃ—ಈ ಸೋಮವು |
ವಿಪ್ರಸ್ಯ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ | ಮೇಧ್ಯಾತಿಥೇಃ—ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಯೆಂಬ ಪುರುಷನು ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರಷ್ಟೃವಾದ ನನ್ನ |
ಗೀರ್ಥಿಃ—ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ | ಪರಿಷ್ಕೃತಃ—ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು | ಯಾತಿ—ಕಲಶಾಭಿ-
ಮುಖವಾಗಿ ಹೆಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಈಗತಾನೇ ಹಿಂದಲ್ಪಟ್ಟು ಆರ್ಪಣವಾದ ರೂಪವಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೋಮರೂಪವು ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿ
ಈ ಸೂಕ್ತದ್ರಷ್ಟೃನೂ ಆದ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಯೆಂಬ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕಲಶಾಭಿಮುಖವಾಗಿ
ಹೆಂಡುಹೋಗುತ್ತದೆ.

English Translation

Pure flows the beloved Soma, beautified by the praises of the sage
Medhyatithi.

• ಸಂಹಿತಾವಾಕ್ಯ •

ಪವಮಾನ ವಿದಾ ರಯಿಸ್ಸುಷ್ಕಭ್ಯಂ ಸೋಮ ಸುತ್ರಿಯಂ |

ಇಂದೋ ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ || ೪ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಪವಮಾನ | ವಿದಾಃ | ರಯಿಂ | ಅಸ್ತೃಷ್ಯಂ | ಸೋಮ | ಸುತೃಪ್ರಿಯಂ |

ಇಂದೋ ಇತಿ | ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ || ೪ ||

• ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಂ •

ಹೇ ಪವಮಾನೇಂದೋ ಸೋಮ ಅಸ್ತೃಷ್ಯಂ ಸುತೃಪ್ರಿಯಂ ಶೋಭನಯಾ ತ್ರಿಯಾ ಯುಕ್ತಂ ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ ಬಹುದೀಪ್ತಿಂ ರಯಿಂ ಧನಂ ವಿದಾಃ | ದೇಹೀತ್ಯರ್ಥಃ ||

• ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥಃ •

ಪವಮಾನ—ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ | ಇಂದೋ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ | ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮ ದೇವನೇ | ಅಸ್ತೃಷ್ಯಂ—ನಮಗೆ | ಸುತೃಪ್ರಿಯಂ—ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದುದೂ | ಸಹಸ್ರವರ್ಚಸಂ—ಬಹುಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ ಆದ | ರಯಿಂ—ಧನವನ್ನು | ವಿದಾಃ—ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

• ಛಾಂದೋರ್ಥಃ •

ಶುದ್ಧಿ ಕಾರಕನೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನನೂ ಆದ ಎಲೈ ಸೋಮದೇವನೇ, ನಮಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ, ಕೂಡಿರುವುದೂ, ಬಹು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೂ ಆದ ಧನವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು.

English Translation

Purified Soma, grant us auspicious wealth with infinite splendour,
O Indu.

• ಸಂಹಿತಪಾಠಃ •

ಇಂದುರತ್ಯೋ ನ ವಾಜಸೃತ್ಯನಿಕ್ರಂತಿ ಪವಿತ್ರ ಆ |

ಯದಕ್ಷಾರತಿ ದೇವಯುಃ || ೫ ||

• ಪದಪಾಠಃ •

ಇಂದುಃ | ಅತ್ಯಃ | ನ | ವಾಜಸೃತ್ | ಕನಿಕ್ರಂತಿ | ಪವಿತ್ರೇ | ಆ |

ಯುತ್ | ಅಕ್ಷಾಃ | ಆತಿ | ದೇವಯುಃ || ೫ ||

ಃ ಸಾಯುಜಫಾಷ್ಯಂ :

ಅಯಮಿಂದುವಾರ್ಷಸ್ಯಕ್ಷಂಗ್ರಾಮಸರಣೋತ್ಕೋ ನಾಶ್ಯ ಇವ ಪವಿತ್ರ ಅ ಪವಿತ್ರೇ ಕನಿಶ್ರಂತಿ | ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿ | ಯದ್ಯದಾಕ್ಷಾಃ ಕ್ಷರತಿ || ಕ್ಷರ ಸಂಚಲನ ಇತ್ಯಸ್ಮಾಚ್ಚಾಂದಸೇ ಲುಣಾ ಕಿಪಿ ಸಿರ್ಷ | ಬಹುಲಂ ಛಂದಸೀತೀಡಫಾವಃ | ಇಡಫಾವೇ ಚ ರಾಕ್ಷಸ್ಯೇತಿ ಸಲೋಪಃ || ದೇವಯುದೇವಕಾಮಃ ಸರ್ನ್ ತದಾ ಶಬ್ದಂ ಕರೋತಿ ||

ಃ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :

ಇಂದುಃ—ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಈ ಸೋಮವು | ದೇವಯುಃ—ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಿ | ಯುಶ್—ಯಾವಾಗ | ಅಕ್ಷಾಃ—ಪ್ರವಿಸುವುದೋ ಆಗ | ವಾಜಸ್ಯತ್—ಯುದ್ಧಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುವ | ಅತ್ಕೋ ನ—ಅತ್ತದಂತೆ ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದ | ಪವಿತ್ರೇ ಅತಿ ಆ—ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಾಗ | ಕನಿಶ್ರಂತಿ—ಫಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

|| ಧಾವಾರ್ಥ ||

ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಈ ಸೋಮವು ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾ ಯಾವಾಗ ಪ್ರವಿಸುವುದೋ ಆಗ ಯುದ್ಧಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಅಶ್ವವು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೆನೆಯುವಂತೆ (ಶಬ್ದಮಾಡುವಂತೆ) ದಶಾಪವಿತ್ರದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವಾಗ ಫಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ (ಜಳಜಳನೆ) ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತದೆ.

English Translation

Indu, like a horse rushing into battle, sounds in the sieve, when he flows through, beloved of the gods.

ಃ ಸಂಹಿತಾವಾಳಃ :

ಪವಸ್ತ ವಾಜಸಾತಯೇ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಗೃಣತೋ ವ್ರಥೇ |

ಸೋಮು ರಾಷ್ಟ ಸುವೀರ್ಯಂ || ೬ ||

ಃ ಐದಂಶಃ :

ಪವಸ್ತ | ವಾಜಸಾತಯೇ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ | ಗೃಣತಃ | ವ್ರಥೇ |

ಸೋಮು | ರಾಷ್ಟ | ಸುವೀರ್ಯಂ || ೬ ||

ಃ ಸಾಯುಜಫಾಷ್ಯಂ :

ಹೇ ಸೋಮು ಪವಸ್ತ | ಕ್ಷರ | ಕಿಮುರ್ಥಂ | ವಾಜಸಾತಯೋತ್ಸನ್ನರಾಘಾಯ | ತಥಾ ಗೃಣತಃ ಸುವತೋ ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಮಮ ಮೇಧಾತಿಥೇವ್ಯಥೇ ವರ್ಧನಾಯ ಚ | ಹೇ ಸೋಮ ಸುವೀರ್ಯಂ ತೋಛಸವೀರ್ಯೋಪೇತಂ ಪುತ್ರಂ ಚ ರಾಷ್ಟ | ದೇಹಿ ||

• ಪ್ರತಿಪರ್ಥಾ •

ಸೋಮ—ಎಲೈ ಸೋಮನೇ | ವಾಜಸಾತಯೇ—ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ | ವೃಥೇ—ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ | ಗೃಣತಃ—ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವನಿ | ವಿಪ್ರಸ್ಯ—ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನವನಾದ ನನಗೋಸ್ಕರ | ಪವಸ್ಯ—ಸುವಿಸುತಾ ಪ್ರವಹಸು, (ಮತ್ತು) | ಸುವೀರ್ಯಾಂ—ಶೋಭನವೀರ್ಯವೇತನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನೂ | ರಾಸ್ಯ—ಕೊಡು.

• ಭಾವಾರ್ಥ •

ಎಲೈ ಸೋಮವೇನನೇ, ಅನ್ನ ಲಾಭಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಧಾವಿಯಾದ ಮೇಧ್ಯಾತಿಥಿಯೆಂಬ ನನಗೋಸ್ಕರ ಸುವಿಸುತಾ ಪ್ರವಹಸು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವೀರ್ಯವೇತನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕೊಡು.

English Translation

Flow for the acquisition of food, for the prosperity of the sage who praise you; O Soma, grant (me) excellent male offspring.

ವೇದಾರ್ಥಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ ತನೋ ಹಾರ್ದಂ ನಿವಾರಯನ್ |
ಪುನುರ್ಥಾಂಶ್ಚ ತುರೋ ದೇಯಾದ್ವಿದ್ಯಾ ತೀರ್ಥಮಹೇಶ್ವರಃ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀನಂದ್ರಾಚಾರಿರಾಜಪರಮೇಶ್ವರವೈದಿಕಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕಶ್ರೀವೀರಬುಕ್ಕಬೂಪಾಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಧುರಂಧರೇಣ ಸಾಯಣಾಚಾರ್ಯೇಣ ವಿರಚಿತೇ ಮಾಧವೀಯೇ ವೇದಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ
ಮುಕ್ತಂಹಿತಾರ್ಥಾಷ್ಟೋತ್ತರಾಷ್ಟಕೇಽಪ್ಪನೋಽಧ್ಯಾಯಃ ಸಮಾಪ್ತಃ ||

|| ಸಮಾಪ್ತಂ ಚಿ ಪಷ್ಯಾಷ್ಯ ಕಂ ||

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಸಾಯಣಭಾಷ್ಯಸಹಿತವೂ ಕರ್ನಾಟಕಭಾಷಾನುನಾದಯುತವೂ ಆದ
ಮೈಸೂರಿನವೆಂಟನೆಯ ಅರನೆಯ ಅಪ್ಪಕದ ಎಂಬಿನಿಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಅರನೆಯ ಅಪ್ಪಕವು ಸಮಾಪ್ತವು.

|| ಓಂ ತಕ್ಷತ್ ||

ಯದಕ್ಷರಪದಭ್ರಷ್ಟಂ ಮಾತ್ರಾಹೀನಂ ತು ಯದ್ವನೇತ್ |
ತಕ್ಷರ್ವಂ ಕ್ಷಮ್ಯತಾಂ ದೇವ ವಾಗೀಶ್ವರ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ |

|| ಶುಭಂ ಭೂಯಾತ್ ||

|| ಮಂಗಳಃ ||

